25997

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ʿALĪ ŞĪR NEVĀYĪ'NİN RİSALELERİ

TĀRĪḪ-İ ENBİYĀ VE ḤÜKEMĀ
TĀRĪḪ-İ MÜLŪK-İ ʿACEM
MÜNŞEʾĀT

METİN
GRAMATİKAL İNDEKS- SÖZLÜK

DOKTORA TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

AYŞEHAN DENİZ ABİK

DANIŞMAN : PROF. DR. MUSTAFA CANPOLAT

ANKARA 1993

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İ Ç İ N D E K İ L E R

Önsöz 3-4
Giriş 5-43
Târîḫ-i Enbiyâ ve Ḥükemâ ve Târîḫ-i Mülûk-i ʿAcem 7-13
Târîḫ-i Enbiyâ ve Ḥükemâ 13-17
Târîḫ-i Mülûk-i ʿAcem 17-21
Münşe'ât 21-29
Târîḫ-i Enbiyâ ve Ḥükemâ. Târîḫ-i Mülûk-i ʿAcem ve
Münşe'ât'ın Yazma Nüshaları 29-38
Külliyatlar İçindeki Nüshalar 31-37
I Topkapı 31-32
II Süleymaniye 32-33
III Paris 33-34
IV Londra 34
V Leningrad 34-36
VI Belin 36
Külliyatlar Nüshaları Dışındaki Nüshalar 37
Basma Nüshalar 38
Kullandığımız Nüshaların İmlası ile İlgili Birkaç Nokta ...39-42
Çalışmamıza İlişkin Esaslar 42-43
Kısaltmalar 44
Bibliyografya 45-59
Metin 61-414
Gramatikal- İndeks- Sözlük (II. Cilt) 1-770

Ö N S Ö Z

Bilindiği gibi Çağataycanın on beşinci yüzyılda klasik bir yazı dili kimliği kazanmasında Alî Şîr Nevâyî'nin önemli bir yeri vardır. Nevâyî, değişik konulardaki manzum ve mensur eserleriyle dönemini ve bölgesini aşan bir sanatçı, bir fikir adamıdır. Nevâyî, edebî dil olarak Türkçenin yetersiz olduğunu düşünen ve Farsçayı tercih eden çağdaşlarını eleştirmiş, onlara karşı çıkmıştır. Türkçenin edebî dil olarak her türde kullanılmasını isteyen sanatçı eserleriyle Türkçenin gücünü ve varlığını göstermiştir.

Alî Şîr Nevâyî'nin eserleri edebiyat tarihimiz, dil tarihimiz ve kültür tarihimiz açısından önemlidir. Eserlerinin çokluğu ve tür olarak çeşitliliği ile Türk dili tarihinde Çağatayca olarak adlandırılan dönemin dil özelliklerinin tespitinde sunduğu zengin malzeme, Nevâyî üzerindeki çalışmaları gündemde tutmaktadır.

Nevâyî'nin mensur eserleri içinde bugüne kadar fazlaca dikkati çekmeyen iki tarih vardır. Târîḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā ve Târîḫ-i Mülūk-i 'Acem adlarını taşıyan bu tarihler yazarın kaynakları gözden geçirerek muhtasar olarak hazırladığı eserlerdir. Özel bir sanat kaygısıyla kaleme alınmayan bu eserler Çağatayca sade nesir örnekleri olarak dönemin dil özelliklerini sergiler. Tarihlerinde kullandığı sade üslûbun yanında Nevâyî, Münşe'āt'ında istenirse Türk dilinin münşiyâne üslûba da elverişli olduğunu ispat eder.

Çalışmamızda Nevâyî'nin Târîḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā, Târîḫ-i Mülûk-i'Acem adlı tarihleri ile mektup ve inşa örneklerinden oluşan Münşe'āt'ının karşılaştırmalı metinleri hazırlanmıştır. Bu metinlere dayanarak üç eserin gramatikal indeksi verilmiş, kelimeleri metinlerdeki bütün anlamları ile veren sözlük ortaya konmuştur. Nevâyî'nin dönemi, edebî kişiliği ve bazı eserleri ile ilgili bilgiler Nevâyî üzerine yapılmış değişik çalışmalarda mevcuttur. Bu nedenle bilinenlerin tekrarında yarar görülmemiştir. Karşılaştırmalı metnini hazırladığımız üç eserin ve nüshalarının tanıtımı yapılmıştır. Çalışmamıza başlarken amacımız Çağataycanın bilinen özellikleri dışında, incelediğimiz eserlerde dikkatimizi çeken hususları gramer notları olarak incelemekti . Ancak zamanımızın darlığı yüzünden dikkatimizi çeken dil özellikleri üzerinde durmamız şimdilik mümkün olamadı. İleride çalışmamızdan elde ettiğimiz bu türden malzemeyi, makaleler halinde değerlendirerek bu eserlerdeki dil özellikleri hakkındaki tespitlerimizi ve düşüncelerimizi konuyla ilgilenenlerin dikkatine sunmayı diliyoruz.

Çalışmam sırasındaki yol gösterici katkılarından ötürü Hocam Prof.Dr. Mustafa Canpolat'a, karşılaştığım güçlüklerin giderilmesindeki ve tezin sonuçlandırılmasındaki özendirici destekleri nedeniyle Ç.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Hocalarıma teşekkür eder; çalışmanın Çağatayca ve Alî Şîr Nevâyî incelemelerine yararlı olmasını dilerim.

Ayşehan Deniz Abik

G İ R İ Ş

XI. yüzyıldan XIX. yüzyıl sonlarına kadar devam eden Orta Asya İslamî Türk yazı dili Türkologlarca çeşitli dönemlere ayrılmaktadır. Samoyloviç, Orta Asya İslamî Türk yazı dilini Karahanlı Türkçesi (11-12 yy), Kıpçak-Oğuz dönemi (13-14. yy), Çağatayca (15-19. yy), Özbekçe (20.yy) olarak ayırırken; Fuat Köprülü, 13. yüzyıldan itibaren Çağataycayı başlatmaktadır. 13-14. yüzyıllar arasını erken devir Çağataycası, 15. yüzyılın ilk yarısını klasik öncesi, 15. yüzyılın ikinci yarısını klasik çağ, 16. yüzyılı klasik çağın devamı, 17-19. yüzyıl arasını çöküş devri olarak değerlendirmektedir. Şçerbak gibi bazı Türkologlar da Orta Asya İslamî Türk yazı dilini Eski Özbekçe olarak incelemektedirler. Şçerbak, Eski Özbek dilini ilk devir (10-13.yy), sumî dil-Çağatayca (14-17.yy), mahallî dil unsurlarının edebî dile girmesi dönemi (17-18.yy) olarak ayırmaktadır. Çağatayca çalışmalarında önemli bir yeri olan Janos Eckmann, Orta Asya İslamî Türk yazı dilini Karahanlıca (11-13.yy), Harezm Türkçesi (14.yy), Çağatayca (15-20.yy başları) olarak ayırmaktadır. Çağatayca olarak adlandırdığı dönemi de klasik öncesi devir, klasik devir, klasik sonrası olarak üç bölümde değerlendirmektedir (1).

Orta Asya İslamî Türk yazı dili değişik Türkologlarca değişik dönemler adı altında incelenmişse de 15. yüzyıl herkesçe Çağatayca olarak kabul edilmiştir. Karışıklık, Çağatayca teriminin zaman olarak bu tarihten daha geriye ve ileriye götürülmesinde görülmektedir. Yine herkesçe kabul edilen nokta Çağataycanın Nevâyî'nin döneminde klasik şeklini

---

1 Eckmann, Janos; Çağatayca El Kitabı (çeviren: Günay Karaağaç), İstanbul, 1988, s. XI-XIV

aldığıdır.

Çağatay yazı dilinin doruk noktası sayılan Alî Şîr Nevâyî döneminin Farsça modası dışında Türkçeye önem vermiş, Türkçenin edebî bir dil olarak varlığını göstermek istemiştir. Bu amaçla manzum ve mensur otuzun üzerinde eser vermiştir. Onun eseleri, Türkçeyi kullanmaktaki büyük becerisi, estetik zevki ile Çağatay Türkçesine klasik bir yazı dili kimliği vermekle kalmaz, kültür tarihi açısından da değerli bilgileri bize ulaştırır.

Alî Şîr Nevâyî, çağı ve bölgesi dışında da yüzyıllarca beğenilerek okunan bir edebî kişilik olmuştur. Nevâyî'nin eserlerini daha iyi anlamak için küçüklü büyüklü birçok Çağatayca sözlüğün hazırlanması buna işarettir. Doğu Türkleri arasında on dokuzuncu yüzyılda dahi Nevâyî'nin eserleri örnek alınmış ve taklit edilmiştir. Nevâyî ve Çağatay edebiyatı Osmanlı İmparatorluğunda da büyük ilgi görmüştür. Bu ilginin sonucu birçok Anadolu sanatçısının Çağatayca şiirler yazdıklarını görüyoruz (1).

Çağatayca üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda dönemin diğer kişilikleri yanında Nevâyî'nin eserlerinden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Nevâyî Külliyatını oluşturan eserlerin birçoğunun ülkemizde karşılaştırmalı metinleri hazırlanmış, dil incelemeleri yapılmıştır. Nevâyî Külliyatının tamamlanması açısından sevindirici olan bu çalışmalara katkısı olacağı inancı ile doktora tezimizde Nevâyî'nin üç mensur eseri üzerinde çalıştık. Bunlardan ikisi Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā ile Tārīḫ-i Mülūk-i 'Acem isimli tarihlerdir. Üçüncü olarak incelediğimiz eser Nevâyî'nin Türkçe Münşe'at'ıdır.

---

1 (1) Sertkaya, Osman F.; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri TDED C. XVIII, s. 133-138; O. Ş. Ç. Ş. II, TDED C.XIX, s. 171- 184; O.Ş.Ç.Ş. III, TDED C. XX, s. 157-184; O.Ş.Ç.Ş. IVIV. C. XXII, s. 169-180. (2) Çavuşoğlu, Mehmet; Kanuni Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevayi Tesiri Üzerine Notlar, Atsız Armağanı,İst.,1976, s. 75-90

TARİḪ-İ ENBİYĀ ve ḤUKEMĀ ve TĀRİḪ-İ MÜLÜK-İ ʿACEM

Nevâyî'nin tarih başlığını taşıyan elimizdeki iki eseri TEH ile TMA iki ayrı eser olarak değerlendirilebileceği gibi bir genel tarihin parçaları olarak da değerlendirilebilir.

İslamî-Doğu tarihçiliğine bakıldığında genel tarihler içinde işlenen iki konu görülür. Bunlardan birincisi peygamberlerin hal tercümesi, diğeri pâdişahların hal tercümesidir (1). Bu tarih geleneğinde Adem Peygamberle başlayan Hz. Muhammed'e kadar gelen peygamberler tarihini İran hükümdarlarının tarihi izler. İslam tarihine dayanarak oluşturulan sıralamayla devam eden tarihlerde tarihçinin yaşadığı yere, zamana ve zamanın hükümdarına kadar gelinir. Nevâyî'nin birbirini izleyen iki eserinde de bu sıranın takip edildiğini görüyoruz.

Nevâyî'nin tarihlerinin bir bütün olarak düşünülebileceği fikrini TEH ve TMA'deki Sultan Hüseyin Baykara'nın hal tercümesini yazma isteğine ilişkin ifadeler kuvvetlendirmektedir. TEH'da Nuh'un evlatlarından Yafes'ten söz edilirken- bilindiği gibi İslam inanışında Türklerin Yafes'in soyundan geldiği düşüncesi vardır - Sultan'ın hal tercümesi sebebiyle Yafes ve soyu hakkında başka bir tarihte bilgi verileceği için burada fazla bilgi verilemeyeceği kaydedilir.

T696b 1-2 " Çün bu târîḫ ki bitiledür ḫâtırda andaḳdur ki sulṭan-ı ṣâḥib-ḳıran ḥâlât u ensâbı meẕkûr bolġay, inşa'llâhu taʿâlâ, ol Yâfes târîḫiġa mevḳûfdur çün soñra

---

1 (1) Kocatürk, Saadettin; Fars Dili ve Edebiyatında Nesir Türleri ve Üslup Özellikleri, A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi C.XXXI, S.1-2, Ankara, 1987, s. 263-291.

(2) Togan, Zeki Velidi; Tarihte Usûl, İstanbul, 1985, s. 25

bolğusıdur munça bile iḫtişār ḳılıldı"

TMA'de Behram bin Yezdicird'in bir zaferi anlatılırken Ebulgazi Sultan Hüseyin Bahadır Han'ın benzer bir zaferine işaret edilir ve " İnşa'llahü'l-ʿazîz kim öz maḥallide şerḥ bile bitilgey T728a27 " ifadesi kullanılır.

Yine TMA'in sonunda yer alan mesnevideki

Velî ʿazmim imdi budur kim ḫudāy
Eger bolsa ʿömrümġa mühlet-fezāy
Çikip ṭurfe tār rîhıma ḫāmeni
Ḳılıp nükteġa tîz hengāmeni
Şıfātımnı avvaldın āḫirġaça
Ḥayālāt u maḥfî vü ẓāhirġaça
Velādet künidin tutup tā bu dem
Barın şerḥ ile iylegey min raḳam (T733a27, T733b1)

beyitlerinden Nevâyî'nin gönlünde Sultan Hüseyin'in hal tercümesi vesilesiyle bir Türk tarihi yazmak düşüncesi olduğunu anlıyoruz. Nevâyî'nin elimizde olmayan tarihi olarak söz edilen Muhakemetü'l-lugateyn'de ve Hazayinü'l-maʿânî dibacesinde anılan Zübdetü't-tevārîḫ adı da bizi bu konuda düşündürmektedir. Bu, ya yazarın yazma arzusunda olduğu Sultan Hüseyin ve soyuna dair tarih ya da yazdığı iki tarih ve yazma niyetinde olduğunu anladığımız tarihin tümünü içine alan bütününün adı olmalıdır.

Hazayinü'l-maʿânî dibacesinde " Ve bu evḳāt mābeynide her miḳdār kim fursat taptım, ḫˇāh Hamse naẓmıdın ve Naẓmü'l-Cevāhir ve Mecālisü'n-Nefā'is ve Zübdetü'l-Tevārîḫ ve sā'ir taṣnîfler iştiġālidin, hem ol Hazret duʿā-yı devletide evḳātımnı ṭarḥ ḳıldım " (1). Muhakemetü'l-luġateyn'de " Bu hamse şuġlidin çün ferāġat tapıbmin tehayyülüm kiytî neverdin

---

1 Levend, A.S.; Ali Şir Nevai T, Ankara 1965, s. 59

TEH ile TMA'in tarihlendirilmesinden ortaya çıkan sonuç bu iki eserin Hamse'den sonra yazıldığıdır. Zübdetü't-tevārîḫ için Nevâyî'nin kendi sözlerinden bu eserin de Hamse'den sonra kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Bu durumda acaba Zübdetü't-tevārîḫ Nevâyî'nin hamsesini tamamladıktan sonra yazmaya başladığı ve zaman zaman yazarak uzunca bir sürede tamamladığı bir tarihler toplamı mıdır?

Rus ve Özbek araştırmacılar genellikle Zübdetü't-tevārîḫ'i Nevâyî'nin elimizdeki iki tarihi tek bir adla adlandırması olarak değerlendirmektedirler. Bu fikirde olan Volin'i kuşkuya düşüren nokta, Handemir'in Nevâyî'nin iki tarih eserinden daha söz etmesidir (1). 1990'da Özbekistan'da TEH'yı yayınlayan Valihocaev ve Tâhiravniki, "tarihlerin kaymağı" anlamına gelen Zübdetü't-tevārîḫ adının eserlerin muhtevası göz önüne alındığında tam olarak bu iki eserin karakterini ifade eden bir ad olduğuna inanırlar. Zübdetü't-tevārîḫ'in Hüseyin Baykara ile ilgili olmasına ise eserin adının anlamını düşünerek ihtimal vermezler (2). TEH ve TMA'de Sultan Hüseyin ve soyu ile birlikte Türk tarihi yazma isteğini gördüğümüz Nevâyî Zübdetü't-tevārîḫ adıyla yalnızca bu tarihi mi yoksa bugün elimizde olmayan bu tarihle birlikte diğer iki tarihi mi kasdetmektedir? Yoksa sadece TEH ve TMA'i mi kasdetmektedir? Nevâyî'nin TEH ile TMA'den hiç söz etmemesi de ilgi çekicidir. Zübdetü't-tevārîḫ hakkında daha açık bilgi veren kaynaklar veya eserin kendisi ortaya çıkmadıkça Nevâyî'nin tarihleri ve Zübdetü't-tevārîḫ üzerine son sözün söylenmesi mümkün olmayacaktır.

Nevâyî'nin tarihlerini teker teker de toplu olarak da değerlendirsek yazarın eseri için birçok kere kullandığı

---

1 Volin, a.g.e. s.105.

2 Valihocaev- Tahiravniki a.g.e. s.4.

muhtasar nitelemesi dikkatimizi çeker.

" Buḫt-ı Naşar bābıda söz be-ġāyet köp üçün ' bu muḫtaşarda mundın artuḳ bitise bolmas irdi. T721b8 "

" Eşkānilerni bu muḫtaşarda on kişi bitildi. T724b5"

" bu muḫtaşarda ol güncāyiş yoḳtur. T730a27 "

" bu muḫtaşarġa ḳışşanı icmāl resmi bile edā ḳılmaḳ ensebdür. T700b1 "

Gerçekten de tarihlerde özellikle yararlandığı kaynakların ihtilaf halinde olduğu veya daha tafsilatlı anlatılabilecek konuların hep okuyucuyu esastan uzaklaştırmamak, yanıltmamak, sıkmamak düşüncesi ileri sürülerek özetlendiği ifadesi ile karşılaşıyoruz.

" Bu tārīḫni müṭāla'a kılur meḥādim arżıġa yitkürülür kim tevārīḫni kim bitipdürler bu mevzi'din perişānraḳ yir yoḳtur. Asru köp muḫtelif aḥvāl bu yirde meẕkūrdur kim bitimegi okur ilge mücib-i tereddüd bolur. Ol cihetdin ba'żı mu'teber kütübdin uş munça söz bile iḫtişār ḳılıldı. T696b15-16 "

" Ye'cūc ve Me'cūc ṣıfātıda dağı mübālaġalar köptür. Bu faḳīr ḳalemiġa ol ḳābiliyyet yoḳtur kim ehl-i tārīḫ bitigendin taḥrīr ḳılġay. Ol ġarāyibḳa ıṭṭılā' tilegen kişi mebsūṭraḳ tevārīḫde oḳup maḫṭūṭ bolġay. T697b-19-20-21 "

" Ve ġayr mürselniñ atların bitip ekşer belki barça kütübde taḥḳīḳ bolmaġan cihetdin noḳṭa hem ḳoymaydurlar ve vaḳāyi'-i ḥālātların bitimeydürler. Ve mübārek isimlerin ġalaṭ bitimek bī-edeblıġ ve aḥvāllerin şerḥ kılmaḳ bī-fāyide körüngen üçün alar ẕikridin ḳalem cevde ḫoş-ḫırāmidin 'inān tartıldı. T716b17 "

Yukarıdaki ifadeler Nevâyî'nin eserlerinde söz kalabalığından kaçınarak öze yöneldiğini, gereksiz ayrıntılardan uzaklaştığını gösterir. Bu tutum muhtasar bir tarihin gereği olarak değerlendirilebilir. Bunun yanısıra değişik sahalarda yazdığı otuzun üzerindeki eseri ile

Türkçeyi her türde kullanma ve Türkçe ile pek çok eser yazma isteğini gördüğümüz Nevâyî'nin öze yönelen tavrını onun hedefinden ayrılmama düşüncesinin bir kanıtı da sayabiliriz. A.S.Levend'in " Nevai, birçok şairler gibi eserlerini rahmetle anılmağa vesiyle olmak" ya da " kendisinden sonra gelenlere yadigâr bırakmak maksadıyla değil, konularına göre belirli amaçla kaleme almıştır (1)." tespiti de Nevâyî ve hedefi konusunda yerinde bir tespittir. Ancak, A.S. Levend'in " Tarih-i Enbiya ve Hükema, Tarih-i Müluk-i Acem şairin boş kaldığı zamanlarda üzerinde durduğu birer kalem denemesidir" sözü ise sanatsal yön bir tarafa bırakılırsa Nevâyî ve hedefleri düşünüldüğünde kolay kabul edilemez. Eserlerin muhtasar birer tarih olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, Nevâyî Türkçe ile tarih de yazılmalıdır, fikrini vermek üzere bu eserlerini kaleme almıştır. Nitekim Timurlular devrinde yazılan tarihlere baktığımızda Türkçe Tarih görmüyoruz (2).

Nevâyî'nin tarihlerinde özel bir sanat kaygısı olmaması, bunların birer kalem denemesi olarak kabul edilmesine sebep olabilir. Böyle düşünülse bile Nevâyî'nin tarihlerinde kullandığı dil ve anlatım çok canlıdır. Sade nesir örnekleri olan bu tarihlerde anlatımın hareketliliğinde, akıcılığında deyimlerin, birbirini açıklar nitelikteki kelime ve ifade tekrarlarının önemli bir yeri vardır.

Nevâyî tarihlerini yazarken birçok tarihten yararlanmıştır. Eserlerinde sık sık kaynakların isimlerini anarak verdikleri bilgileri karşılaştırır. İsimlerini andığı kaynakların yanında fazla itibar etmediği birçok kaynağı da okuduğunu sözlerinden anlıyoruz. Adları anılan tarihlere bakıldığında bunların bugün tarih biliminin genel tarih veya

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevaî T, Hayatı Sanatı ve Kişiliği Ankara, 1965, s. 6.

2 Togan, Z.V.; Tarihte Usûl, İstanbul 1985, s.197-201

selâtîn tarihi deştiga çapıpmin. Çün nâme sevadı zulmetidin " Zübdetüt-tevârîḫ" edâsını tüzübmin; salâtin ölgen atın bu hayvan suyı bile tirküzübmin (1)" şeklindeki ifadelerde geçen Zübdetü't-tevarih için kesin bir şey söylemek mümkün olamamaktadır.

Nevâyî Muhakemetü'l-luğateyn'de hamse işini tamamlayıp dünyayı gezip dolaşan tahayyülümü sultanlar tarihi ovasına sürdüm ve Zübdetü't-tevarihi düzerek yazının siyah (koyu) karanlığından sultanların unutulmuş adlarını canlandırdım, demektedir. Bu sözlere bakarak henüz ne olduğunu bilmediğimiz Zübdetü't-tevarih'in hamseden sonra yazıldığı hükmüne varılabilir.

Volin'in Nevâyî'nin eserlerini tarihlendirme denemesine baktığımızda Hamse'deki mesnevilerin 1483 ile 1485 arasında tarihlendiğini görüyoruz (2). Târîḫ-i Enbiyâ ve Ḥükemâ 1485 ve 1498/99 arasında , Târîḫ-i Mülûk-i 'Acem 1488-89'dan sonra olarak tarihlenmiştir.

Metnimizde TEH'da Nevâyî'nin Câmî'den söz ederken " nevverallahu merkadehu" ibaresini kullanması (T700a25) TEH'nın yazılış tarihinin Câmî'nin ölüm tarihi olan 1492'den sonra olduğuna işaret eder. Semerkand'da basılan TEH'nın önsözünde ise Nevâyî'nin Câmî için " Tanrı onun ömrünü uzun kılsın" ifadesini kullanmasına dikkat çekilerek eser, Câmî'nin sağlığında yazılmıştır, denmektedir (3). Bu husus bizim elimizdeki nüshaların verdiği bilgi ile çelişmektedir.

---

1 Ali Şir Nevâî, Muhakemet-ül-lûgateyn, Şimdiki dile çeviren İshak Refet Tışıtman, Ankara 1941, s. 84.

2 Volin, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1955, s.99-141.

3 Alişer Navâiy, Tarihi Anbiya ve Hukamâ (Sözbaşı B.Valihocaev va K. Tâhirâvniki), Samarkand, 1990, s. 3.

İslam tarihi olarak saydığı belli başlı tarihler olduğu görülür (1). Nevâyî tarihler yanında tarihi bilgi veren birçok eserden de yararlanmıştır.

TEM'de adını andığı eserler şunlardır:
Mevlânâ Mir-hˇand, Ravżatü's-şafâ (T697b15) ; Cafer bin Muhammed al Hüseyni, Târîḫ-i Ca'feri (T695b2); Benâketî tarihi (T697b21); Mevlânâ Şerefullah ve'd-din Ali Yezdi, Ẓafernâme (T695a14); Ḥamdullâh Mustevfî, Güzide (T697a5, T712b26); İbni 'Abbas (T706b12, 708a8, 711b17, 716b20); Vehb bin Münebbih (T711b17).

TMA'de anılan kaynaklar ise şunlardır:
Niẓâmü't-tevârîḫ (T718b7, 724b5); Ḥamdullâh Mustevfî, Güzide (T724b5); Ṭâberî (T718b16); Benâketî (T718b7, 16); Şeyh Bu Ali Miskeveyh, Adâbi'l-'Arab ve'l-Fürs (T718b17); Câmi'ü't-tevârîḫ (T728b22); Ġazzalî, Naṣîḥâtü'l-mülûk (T718b7); Muġ (T718b2); Münteḫab (T720b3); Firdevsî, Şehnâme (T720b16, 721b27); Divânü'n-neseb (T723a7); Emir Ḫusrev Dihlevi, Âyîne-i Sikenderî (T723b1, 2); Niẓâmî, İskendernâme (T723b1, 2), Celâlî (T728b22, T724b5)

TÂRÎḪ-İ ENBİYÂ ve ḤUKEMÂ

Nevâyî'nin TMA gibi muhtasar sıfatıyla nitelediği TEH'nın üç bölümden oluştuğunu söylemek mümkündür. Birinci bölümde Adem'den başlayarak Hz. Muhammed'e kadar peygamberler ve kıssalarından, ikinci bölümde abidlerden, üçüncü bölümde hakimlerden söz edilir.

Birinci bölüm diyebileceğimiz peygamber kıssalarının verildiği bölümün sonunda mürsel enbiya sayısının belli olmadığı, tarihçi l erin farklı sayılar verdiği kaydedilir (T716b1 2). Bazılarına göre yirmi dört bin

---

1 Togan, Z.V.; Tarihte Usul, İstanbul 1985, s. 184-187.

bazılarına göre sekiz bin olan enbiya içinden üç yüz on üçünün mürsel olduğunun söylendiğini belirten Nevâyî, mürsel, gayri mürsel, ulü'l-azm terimlerinin tanımını da yapar.

" Mürsel oldur kim aňa Cibril vāsıṭası bile vaḥy kilmiş bolġay ve ġayri mürsel ol kim ilhām ya tüş bile ilge reh-nümāylıḳ kılġay. Ve ülü'l-ʿazm oldur kim aňa Cibril vāsıṭası bile kitāb-ı asmānî bā-vücūd bu iki şıkk aňa kilmiş bolġay ve başḳa şeriati bolġay. Ve hātem oldur kim bā-vücūd bu şıḳlar andın soňra peygamber bolmaġay kim..... T716b13 v.d."

Mürsel sayısının ve isimlerinin belirli olmaması yüzünden yazılanların muteber kitaplardan dikkatle alınarak, eserde zikredildiğini, gayri mürsellerin adlarının ve kıssalarının kaynaklarda da tam olarak tespit edilmemesinden dolayı yanlış bilgi vermemek ve yararsız söz söylememek için bunların yazılmadığını söyleyen Nevâyî, alışılageldiği üzere peygamber kıssalarını verirken konuyla bağlantılı Kur'an ayetlerini de kaydeder.

Hz. Adem ile başlayan TEH'da Adem kıssası içinde Adem, Havva, Habil-Kabil hikâyesi teferruatlı olarak verilir. Adem'den sonra Şis, Anuş, Kaynan bin Anuş, Mehlayil bin Kaynan, Yezd bin Mehlayil, üçüncü peygamber, üçüncü hakim, üçüncü padişah, Yunan inanışına göre Hürmüs Hakim olan yazı ve yıldız bilmini ortaya koyan idris (Ahnuh), Menuşlah bin Ahnuh, Nuh bin Melik bin Menuşlah bin İdris künyesi ile Nuh Peygamber kıssası içinde Nuh Tufanı, Nuh'un ikinci Adem olarak kabul edilişi, Nuh'un oğullarından Turan zeminde Yafes'in ebu'l-türk, İran'da Sam'ın ebu'l-acem, Hindistan'da Ham'ın ebu'l-hind kabul edilişi anlatılır. Oldukça tafsilatlı olarak İbrahim kıssası, bu kıssa içinde Nemrud, İsmail, İbrahim'in kardeşi Harun'un oğlu Lut ve kavmi anlatıldıktan sonra İsmail, İshak, Yakup, Yusuf kıssalarına geçilir.

Hızır, Eyyub, Şuayb'tan sonra tafsilatlı olarak verilen

Musa ve Harun kıssası içinde Firavun, Karun, Yuşa, Hızır, Hızır ve Musa hikâyesi anlatılır. Ardından Yuşa, Kalut bin Yufna, Hazkil, İlyas, Elyesa, Zülkifl, Uşmuil, Davud bin İşa'dan sonra Süleyman bin Davud başlığında geniş olarak Süleyman, Belkıs ve Asaf'tan söz edilir.

Bazılarınca hükemadan olan Tanrı'nın peygamberlik ve hakimlik arasında bildirdiği Lokman Hakim'den sonra Yunus bin Matta, tarih ehline göre mürsel olan Amus, Musi, Ma', Fencar, Mamü'l-kavsi, Cüfun, San'a Kusi sayıldıktan sonra Davud, Uzayr, Zekeriyya, Yahya kıssalarına geçilir. İsa Peygamber kıssası içinde İmran, Meryem ve İsa, Ashab-ı kehf, Cercis hikâyeleri verilir.

İkinci bölümde Bersisay, Şem'un Abid, Cerih adlı abidler ve hikâyeleri verilir.

Üçüncü bölümde " hükema zikri" başlığıyla Lokman, Fisagor, Camasb Hakim, Bokrat Hakim, Bokratis, Eflatun, Aristetalis, Belinyas, Batlimus, Büzürcmihr isimleri verilir. Her hakimin vecize niteliğindeki sözleri kaydedilir. Hakimlere isnat edilen bu özlü sözlerden bir kısmını örnek olarak burada vermek istiyoruz.

Lokman'a isnat edilen sözlerden: " Barça yükni tarttım, borcdın ağırrak yük körmedim ve barça lezzetni tarttım, 'āfiyetdin çüçügrek şerbet tatmadım. T717b15-16 "

Bokrat'a isnat edilen sözlerden: " 'Ömr ḳısḳadur iş uzun, 'ākil oldur kim bu ḳısḳa 'ömrni bir nimege şarf ḳılġay kim żarūretraktur ya'ni āḫiret maṣlaḥatı ve Tiñri ta'ālā rıżāsı... T717b25-26"

Bokratis'ten " Şerîf 'ilm köñülde ḳarār tutmas tā ḥasîs nimeler köñüldin çıkmas, yaḫşı söz köñülni yarutur ve yaḫşı ḫaṭṭ közni, ni'met 'arūsîdür kim anıñ mehri şükrdür T718a1-2 " Sokrat'tan " Nādānġa tevażu' ḳılmaḳ ḫanẓalġa su birmekdür niçe kim su içse telḫraḳ bolur T718a3-4 "

Eflatun Hakîm'den " Pādşāhġa çağır içmek ḥarāmdur

niyüçün kim ol, milk ve raʿiyyetniñ nigāh-bānıdur, nigāh-bān kim aña nigāh-bān kirek bolġay yaḫşı bolmaġay T718a7-8 ; Cūd, tilemey birmektür, niyüçün ki tilep birgen tilegenniñ mükāfātıdur. T718a8-9 "

Aristetalis'e isnat edilen bir söz: " Pādşāh uluġ rūdġa oḫşar ve etbaʿı arığlarġa kim ol rüddın irdiler kim ol rūd suyığa her ḥāl bolsa arığlarġa hem ol ḥāldür, ol çüçüg bolsa bular çüçüg, ol açığ bolsa bular açığ, ol şāf bolsa bular şāf, ol lāy bolsa bular lāy. Bes pādşāhġa vācibdür ġayet ḥikmet ve iʿtidāl maʿāş ḳılmaḳ tā ḫayl ü ḥaşemi aña mutābaʿat ḳılġaylar. T718a10-13 "

Batlimus'tan bir söz: " Nik-baḫt oldur kim il ḥālidin pend alġay ve bed-baḫt ol kim anıñ ḥālidin il pend alġaylar. T718a19-20 "

TEH'nın sonundaki " çün enbiyā ʿaleyhi's-selām sözi ve ʿibād u ḥükemā tārīḫi ʿale'l-icmāl meẕkūr boldı. İmdi ʿAcem mülūki ẕikrige şürūʿ ḳılalı ve mina'llahi't-tevfīḳ vallāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb T718a24 " sözleriyle TEH'nın bittiği ve TMA'e geçildiği anlaşılır.

TEH'da Nevâyî Yusuf Peygamber'den söz ederken Yusuf kıssasını Türk dili ile nazm etmek istediğini o sebeple bu kıssanın, bu eserde ayrıntılı anlatılmadığını söyler. Bugün elimizde ve kaynaklarda Nevâyî'nin Yusuf Peygamberle ilgili herhangi bir eseri bulunmadığına göre Nevâyî'nin bu isteğini gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır (1). Yusuf kıssası üzerine manzum, mensur eser yazan birçok kişiden Firdevsî, Câmî ve Hoca Mesʿud'u ismen sayan Nevâyî, Hoca Mesʿud-ı Irakî'nin nazmını şu cümleyle över. " Yana Ḫᵛace Mesʿūd-ı ʿIrakî hem

---

1 Nevâyî'nin Yusuf kıssası nazm etme isteği aklımıza Çağatayca Yusuf ve Züleyha mesnevisini getirmektedir. Blochet'in Nevâyî'ye atfettiği eserin Nevâyî'nin eseri olmadığı Halide Dolu (TDED C.IV, V) tarafından tespit edilmiştir.

naẓm ḳılıpdur ve belaġatniñ dādın biripdür T700a26 " Alî Şîr Nevâyî'nin bu kıssayı nazma dökme isteğini şu satırlarda görüyoruz. " Gāhî ḫātırġa bu ārzūnı kiçirür ki inşa'llah 'ömr amān birse Türkî tili bile oḳ kāfūr-gūn varaḳ üzre ḫāme-i müşkîn şemāmeni sürgey ve bu ḳıṣṣa naẓmın ibtida ḳılıp intihāsıġa yitkürgey. T700b1"

TEH'nın Yazılış Tarihi

Nevâyî, Yusuf kıssası sebebiyle Abdurrahman Câmî'den söz ederken incelediğimiz nüshalarda " nevvera'llahu merkadehu " ibaresini kullanmaktadır. Câmî 1492'de öldüğüne göre TEH'nın yazılış tarihi 1492 sonrası olarak düşünülebilir. Bu, Volin'in tarihlendirmesiyle çelişmemekle onu destekleyici bir durum da ortaya çıkabilir (1).

TĀRİḪ-İ MULūK-İ 'ACEM

Acem tarihinde İran hükümdarlarının dört tabakaya ayrıldığı cümlesiyle başlayan TMA'de ilk tabakada on bir kişi olan Pişdadiler sıralanır. Keyumers ile başlayan Pişdadi sülalesinden Huşeng, Tahmures, Cemşid, Erem, Dahhak bin Meradis, Feridun, Menuçehr, Nevder, Efrasiyab, Zab bin Tahmasb sayılır.

İkinci tabaka olarak dokuz kişi oldukları kaydedilen Keyaniler gelir. Keyani sülalesinden sırayla Keykubad, Keykavus, Lohrasb, Güştasb, Behmen, Hümay, Darab, Dara ve İskender'in hal tercümeleri ve zamanlarında geçen olaylar verildikten sonra üçüncü tabakaya geçilir.

Üçüncü tabaka Eşkaniler ve müluk-i tavayif olarak

---

1 Volin, a.g.e. s. 105.

kaydedilir. Bu tabakadaki sultanların tertibinde tarihçiler arasında farklı görüşler olduğunu söyleyen Nevâyî, hepsinin birleştiği hususu şöyle tespit eder. İskender, İran'ı ve Fars'ı fethettiğinde buradaki sultanları ne yapacağına karar veremez. Veziri Aristetalis'e mektup yazar, fikrini sorar. Aristo bu sultanların katlinin yerinde olmayacağını her birine bir yer vererek, kendisinden uzaklaştırmasını, böylece onların kendi aralarındaki çekişmelerden İskender'in mülküne el uzatmaya fırsatları olmayacağını hem de boş yere kan dökmemiş, iyi ad bırakmış olacağını söyler. İskender, Aristo'nun önerisine uyar. İşte bu dağıtımla müluk-i tavayif olarak adlandırılan grup oluşur. Bu açıklamadan sonra Eşkani sülalesi sultanları sıralanır. Eşk bin Dara ile başlayan Eşkani hükümdarları Şapur, Behram bin Şapur, Yelaş bin Behram, Anuş bin Yelaş, Guderz, İran bin Yelaş, Nersi bin Guderz, Firuz bin Hürmüz, Husrev bin Firuz, Yelaş bin Yelaş sonuncu olarak da Erdevan bin Yelaş'tır.

Dördüncü tabaka olan Sasaniler'in sayılarının muhtelif tarihçilerce farklı verilmiş olduğu ve bunlara ekasire dendiği söylendikten sonra bu hükümdarların hal tercümelerine geçilir. Sasani hükümdarları şu sırayla verilmiştir. Erdeşir-i Babek, Şapur bin Erdeşir, Hürmüz bin Şapur, Behram bin Hürmüz, Behram bin Behram, Behram bin Behram bin Behram, Nersi bin Behram, Hürmüz bin Nersi, Şapur-ı Z̲ü'l-ektaf, Erdeşir, Şapur bin Şapur, Behram-ı Şapur, Yezdicird bin Behram, Behram bin Yezdicird, Yelaş bin Firuz, Kubad bin Firuz, Nuşirvanü'l-adil, Hürmüz bin Anuşirevan, Husrev Perviz, Şiruye bin Husrev, Erdeşir bin Şiruye, Şehr-irad, Azerem-duht. Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem Sultan Baykara'ya hitaben yazılmış elli beyitlik bir mesnevi ile sona erer.

Eski tarihlerde peygamberler tarihinden sonra Eski İran tarihine geçilir. Nevâyî de gelenekteki gibi enbiya tarihinden sonra İran hükümdarlarına ve İran tarihine geçmiştir. Birçok icadın, âdetin eski İran hükümdarlarına ve zamanlarına bağlandığını görüyoruz. Bu, dünya yüzündeki insanların hayatının tek bir hayat olduğu inanışından kaynaklanan geleneğin bir yansıması durumundadır (1). Pişdadi sülalesinden Huşeng için "... yığaçdın taḫta ol kisip öylerge işik yasadı ve ekşer kānilerni ol çıḳardı, ve barsnı ve itni ol kiyik alğuçı ḳıldı ve atḳa iger ol yasadı ve tiveni yükke ol kivürdi ve atḳa işekni turğuzup ḫācir ḫayālin ol ḳıldı. Ve arığlar kazıp su salıp ābādānlıḳ ol kıldı, yirge ferş ol saldı. Ve tülkü ve as ve teyin tirisin ol kiyerge ḳābil ḳıldı... T718b17-18 " , Cemşid için " ...sipāhilik eslihasıdur kim peydā ḳıldı ve ipek ü ḳaz ve köprek toḳur nimelerni ve renglerni ve islerni araḡa kiltürdi kim andın burun il arasıda yoḳ irdi... T719a12-13 " gibi diğer tarihlerden aktarılan ifadeler İran'ı dünyanın merkezi alan bir özellik göstermektedir. İranlıların inanışına göre Pişdadi sülalesinin ilk hükümdarı Keyumers, Adem'dir veya Adem'in torunudur veya Nuh'un oğludur. Hatta onun Adem olduğuna inananlar, Adem'in balçıktan yaratılmasına dayanarak, Keyumers'e Gil-şah adını verirler. Nevâyî İslamî Doğu ve İran geleneğindeki bilgileri özetleyerek tarihine almıştır.

İran hükümdarları verilirken çağdaşları olduğu söylenen peygamberlerden ve hakimlerden de söz edilir. " Şapur bin Eşk ba'żı dipdürler kim 'İsî 'aleyhi's-selām anıñ zamānıda meb'ūş boldı ve Zekeriyyā ve Yahyā ve Cercis 'aleyhi's-selāmnı hem ba'żı diptürler kim anıñ zamānıda irdiler. Ve Aḡusṭus ḳaysar aña mu'āsır irdi. T728a7-8 " Lohrasb'ın zamanına baktığımızda çağdaşı peygamberler olarak Uzeyr, Ermiya ve Danyal'i görürüz.

---

1 Togan, Z.V.; Tarihte Usûl, İstanbul 1985, s. 25.

" ve anıñ zamanıdağı enbiyā ʿUzeyr bile Ermiya ve Danyal ʿaleyhi's-selam irdiler. T721b11 "

Keyhusrev'in zamanında enbiyadan Süleyman a.s. ahbardın Seyluni, hükemadan Fisagores vardır (T721a23). Lokman Hakim, Uşmuil Peygamber, Talut, Keykubad zamanındadırlar. Bazılarına göre Hazkil, Hızır, İlyas, Elyesa ve Yunus da Keykubad'ın çağdaşıdır (T720b11-12). Şuʿayb, Menuçehr zamanında mebʿus olmuştur (T720a3). Tanrı Musa ve Harun'u onun zamanında Firavun'a göndermiştir (T720a3). Hz. Muhammed, Nuşirvanü'l-adil zamanında doğmuştur (729b19). Verdiğimiz örneklerde olduğu gibi peygamberlerin ve hakimlerin yaşadıkları zamanlar hükümdarların çağlarıyla birleştirilmeğe çalışılır.

Öte yandan Nuşirvan'ın diğer hükümdarlara vasiyetnamesi olarak kaydedilen sözler dikkate değer niteliktedir. " ʿadl bir ķurġandur kim su salıp yıkılmas, ot bile köymes, mancınıķ bile buzulmas, ʿadl gencidir kim köprek alġan sayı köprek bolur ve erzāķ ẖarç ķılsañ erzāk bolur. Ve ẖiredmend oldur kim maẖfī andak iş ķılmaġay kim āşkāra anı ķıla almaġay. Ve birev ġaybıda andaķ söz dimegey kim yüzide diy'almaġay. Uruşda düşmen az dip ġāfil bolmamaķ kirek kim otunnı az ot köydürür... her kimde pādşāhlıķ yoķ kāmkārlıķ yoķ ve her kimde ẖātūn yoķ ġam-güsārlıķ yoķ, her kimde ferzend yok dost-dārlıķ yoķ, her kimde bular hiç ķaysı yoķ bimārlıķ yoķ T730b1-6. "

TMA'de Behram bin Yezdicird'in zamanı anlatılırken benzer bir olay vesilesi ile Sultan Hüseyin'e geçilir. Esas yerinde - Sultan Hüseyin ve Yafes tarihinde ! - ayrıntılı olarak anlatılacağı belirtilerek, Yâdiğâr Muhammed Mirza'nın büyük bir ordu ile Sultan Hüseyin üzerine yürüyüşü ve Sultan Hüseyin'in az bir askerle ona galip gelişi anlatılır. Esas yerinde bu konunun ince ayrıntılarına kadar anlatılması

dileğiyle söz bağlanır (T728a27) . Nevâyî'nin buradaki ifadesi TMA'dan sonra yazılacak Sultan Hüseyin soyu ve tarihine işaret olmalıdır. Nitekim TMA'nın sonundaki mesnevi'den de bu anlaşılmaktadır. Nevâyî elli beyitlik bu mesnevide Penc Genc olarak hamsesinden, Naẓ mü'l-cevâhir'den ve divan dibacesinden söz eder, Sultan Hüseyin'i över, Sultan Hüseyin için yazmayı düşündüğü tarihin niteliklerini sıralar.

TMA'in Tarih-i Fenayi adıyla Batı Türkçesine çevrildiği bilinmektedir. Yazılış tarihi bilinmeyen çeviri 1782'de Viyana'da bastırılmıştır. Tarih-i Fenayi'nin Süleymaniye Kütüphanesinde Fatih 4267 numara ile kayıtlı bir yazma nüshası bulunmaktadır (1).

MUNŞE'ĀT

Münşe'āt, Nevâyî tarafından değişik kişilere yazılan mektup ve inşa örneklerinden oluşmaktadır. Mektupların hitap kısımları bulunmadığından kimlere yazıldıkları belli değildir. Ancak bazılarının içeriklerinden kimlere yazıldıkları anlaşılabilir. Her mektubun bir kişiye yazıldığını düşünmek de yersizdir. Bunlar sanat göstermek üzere mektup türünde yazılan süslü nesir örnekleridir. Nevâyî eseri oluşturan yazıları ruk'a, nâme, mektup kelimeleriyle ifade eder.

Nevâyî Münşe'āt'ın başında Türk dili ile yazılan mektupların Farsça mektup örnekleri yanında sönük kaldığını, Türkçe mektupların da Farsça mektuplar gibi güzel, sanatlı bir üslupla yazılabileceğini düşündüğünü, bunun için Münşe'at'ı tertip ettiğini aşağıda vereceğimiz satırlarda dile getirir. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere istenirse Türk dilinde de münşiyâne üslûp ile nesir örnekleri verilebileceği gösterilmek istenmiştir.

" 782b7 Ecille-i aṣḥāb allıda andaḳ ma'rūż bolur ve

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevaî T, s. 280.

e'izze-i aḥbab ḫıdmetide andaḳ 'arżġa yitkürülür kim Etrāk inşāsıda ve bu ehl-i idrāk beyān u edāsıda kim birev birevge ruḳ'a yazġay ya ol kişi ol ruḳ'aġa cevāb bitigey dağı ruḳ'a kiltürgen ḳāşıdnı ḳaytarġay. elfāẓı leṭāfetdin mu'arrā ve terākibi belāġatdin müberrā irdi. edāsı rengīn fıḳarātdın nümāyişsiz ve mażmūnı rengīn ebyātdın ārāyişsiz ve muḳābelede Fārisī elfaznıñ inşāları dil-pesend ve mekātībde imlāları nā-ma'dūd. Ve ḫayālġa andaḳ kildi kim Türk elfāẓınıñ dağı ruḳ'aları hem ol miṣāl bile bitilgey ve bu tilniñ nāmelerin hem uş ol minvāl bile ṣebt itilgey. Az furṣatda bu ru'ḳalar cem' bolup irdi ve nāmeler yıġılıp irdi kim bu evrāḳ żımnıda ṣebt boldı. "

Bu girişten sonra Nevâyî'nin dört mevsimi tasvir eden münşiyâne dört bölümü ile karşılaşıyoruz. Bahar, yaz, sonbahar ve kışın özelliklerinin pek çok benzetmelerle ince ince işlendiği bu yazılar, Nevâyî'nin iddiasını doğrular niteliktedir. Sonbahar tasvirinden bir pasaj:

" T783b2 felek tācirī temennā menzili mezra'ıdın ḳuyaş yūsufın bey' mizānı keffesiġa kivürdi ve anıñ sa'ādet kündüzi, kāfūrī kiçeniñ bahāġa kitürgen sevādı müşgi bile veznde tiñ çıktı. Çemenniñ ruḫsārı Yūsuf 'ışḳıda Züleyḫā 'iẕārı dik, gāhi bu ḫazān yili hem anıñ savuġ ahı kibi nā-mütenāhi boldı. Ḳara yıġaçnıñ sarıġ berglerin yil uçurġanı tütündin uçḳunlar ayrılġan miṣālin ve ḳızıl talnıñ gāhi yafraġların ba'żı cismide ḳalġay şengerf ḫutūtı üzre za'ferān efşānı ḳılġandın nişāne körgüzdi "

Kış tasvirinden bir pasaj. " 783b23 Ve bu iḳbāl hİç ḳaçan andaḳ müyesser bolmas ve bu maḳsūd hergiz andaḳ dil-pezir körünmes kim ḳış bolġay, ḫusūsā kim bürūdet şiddetidin ḥavās idrākdin nā-kār ve kiçe bolġay, be-taḥşİş bulut müşg-fām hevāġa ḳarnıñ serd-i vesİmidin kāfūr-bār, dey şāmı şebİḫūndın ot zerdüştiniñ ḫayli menḳal ḳurġanıda ḥışārİ

ve Behmen çirigi çapḳunıdın şeräre Mezdekiniñ sipāhı taş birle timür ḳal'asıda mütevārī, felek günbedide encüm-i encümen tün ḳara kişi içre nihān ve rüzgār alaçuğıda ḳuyaş terki, seḥābnıñ ḫākesteri sincābıda penhān, sipihr ḫār-ġahı dik ay öyde encümen ehli müctemī' niçük kim sipihr ḫār-ġahıda şüreyyā sāḳİleriğa gāhī ma'āşlarnı teḳāzāsı üçün bu beyt bile mütekellim kim

Sāḳiyā dey şiddetidin 'aḳl u ḥiss bī-tāb irür
Çaresi cām-ı bilürin içre la'l-i nāb irür "

Türkçe münşiyane nesir örnekleri sunması yanında Münşe'āt, döneminin özelliklerini vermesi, Nevâyî'nin değişik konulardaki düşüncelerini ortaya koyması bakımından da önemlidir. Nevâyî söz sırası geldiğinde devlet işleri hakkında fikir belirtir, bazen açık bazen üstü kapalı ifadelerle Sultan Hüseyin ve oğlu Bedîüzzaman'a öğütlerde bulunur, onları uyarır. Münşe'āt günün tarihi ile birlikte değerlendirildiğinde daha çok anlam kazanmaktadır.

Nevâyî'nin Sultan Hüseyin Baykara ile oğlu Bedîüzzaman arasındaki anlaşmazlıklarda elçi heyetlerinde arabuluculuk için görev aldığı bilinmektedir (1). Bedîüzzaman'a yazıldığı anlaşılan bir mektupta Nevâyî, Hz. Muhammed'den bir hadis, Edib Ahmed'den bir dörtlük ile İbrahim Peygamber'den, Nuh Peygamber'in oğlu Ham'dan, Yusuf Peygamber'den mesel getirerek babaya hürmet üzerinde durur. Babasının kurallarına uymayışını, Bedîüzzaman'ın tuğrasında babasının adını anmayışını garipser ve diğer mirzalar ve oğulları ile karşılaştırmalar yapar. Nasıl davranması gerektiği üzerine öğütler verir (T792b1- 793a18).

" 792b1.... Tiñri ta'ālā rıżāsı ata rıżāsıġa vābestedür. Tiñri ta'ālā ġażabı hem ata ġażabıġa vābestedür. Bes kişi ata rıżāsını ḥāsıl ḳılsa Tiñri ta'ālā rıżāsını hem

---

1 Aka, İsmail; Timur ve Devleti, Ankara, 1991, s. 101.

ḥāṣıl ḳılmış bolġay..... Ve Ham kim Nūḥ ʿa.s.-nıṉ oġlıdur ol ḥażretḳa edeb terki ḳıldı, ol ḥażret duʿāsı bile rengi ḳara bolup peyġamberlıḳ anıṉ neslidin münḳaṭiʿ boldı. Ġaraż bu muḳaddemātdın ol kim bu bende dāyim sizge devlet-ḫᵛāhlıḳ sözidin aytıp min, belki kitābımda naṣīḥat-nāmeler naẓm ḳılıp ʿarżıṉızġa yitkürüp min. Bu uçurda bir niçe iş siziṉ ṭarafıṉızdın işitildi kim vācib köründi sizge ʿarż kılmaḳ kim barça mīrzānıṉ cānibiniṉ riʿāyetidin ġāfil bulġançaġlıġ köründi..... yana ol kim bir nişānıṉız kiltürdiler, tuġrasıda Mīrzā āyetini bitimeydür siz. Siziṉ dik ʿāḳil ü ḫoş-tābʿ müsülmān-veş yigit mundaḳ nimeler revā bolġay mu ?.... Baysunġur Mīrzā oġlanlarıdın Bābür Mirzā dik imes siz kim köp şefḳat körmemiş bolġay siz. Uluġ Big Mīrzā ferzendleridin ʿAbdüllaṭīf Mīrzā dik ya Cihān-şāh Mīrzā oġlanlarıdın Ḥasan ʿAlī dik tiṉrilik ortadadur..... barçadın şāḥib-vuḳūf min, siz dāyim barça maḫdūm-zādelerniṉ maḫdūmı ve Mirzānıṉ sivüglüg ve ḳurretü'l-ʿaynı irken siz.. "

Münşe'āt'ta sık sık Nevâyî'nin devlet işlerinin nasıl yürütülmesi gerektiği ve düzenin sağlanması üzerine görüşleri, tavsiyeleri görülür. " 793a20...ʿale's-şabāḥ ḥaremdin çıḳḳaç divānda olturup dād-hᵛāh sorulsa dağı dād-hᵛāh sorarda özlük bile meşgulluḳ ḳılılsa eger maẓlūmġa birevdin zulmi ötken bolsa ẓālimġa andak siyāset kılılsa kim özge ẓālimlerġa mūcib-i intibāh bolsa yana ol kim dād-hᵛāh işi tükengendin soṉra kim şīlān berṭaraf bolur içki-ḫāne taʿyīn ḳılıp anda olturup erkān-ı devletni tilep milk ü māl işi aytılsa özlük bile barçaġa yitilse yana ol kim iki ya üç kün andaḳ muḳarrer bolsa kim bat büter işni hem ol kün ʿarż ḳılıp cevāb alsalar kiçrek büter işni taṉla ya āyendindin ya miʿāddın ötkermeseler....."

Bir başka yazıda Nevâyî'nin kadı tayini hakkındaki nasihatlerini görmek mümkündür. " 791b19 Eger ḳāżiyyü'l-islām Tiṉri taʿālā raḥmetiġa bardı pādşāh-ı islāmnı Ḥaḳ taʿālā köp

yıllar diyār-ı islāmda ehl-i islām başığa pāyende ve müstedām tutķay. ol manşıbķa kişi ta'yīn ķılur üçün köp te'emmül vācibdür. Meger kim bu ṭāyifeniñ aḥvālidin şāḥib-i vuķūf ḥāżır bolğanda barçanıñ şalāh u fesādın 'arżğa yitkürgendin soñra niçük kim pādşāh-ı islāmıñ maşlaḥatığa muvāfıķraķ kişi ẓāhir bolsa ta'yīn ķılğay dip ķulluķ 'arża-dāşt bitildi. "

Ruz-name tutulmasına ilişkin tavsiyelerini gördüğümüz satırlar: " 793b24 Yana ol kim bir münāsib kişi ta'yīn ķılsa kim Mīrzām devlet bile dīvānda olturğanda her iş kim vāķi' bolur. barın ķalemī ķılıp Rūz-nāmede şebt ķılsa. dağı tārīḫin bitise kim ķaçan ol işni iḥtiyāc bilmek bolsa mażmūnı ve tārīhi ma'lūm bolsa.. "

Ay ve gün olarak belirtilen tarihlerin yılları verilmediği için anlatılanların tarihi olaylarla bağlantısını kurmak güçtür. Buna rağmen zaman zaman tarihi bilgilere dayanarak bazı birleştirmeler yapılabilir. Bilindiği gibi Sultan Hüseyin naiplige Mecdeddin'i tayin edince Mecdeddin ile anlaşamayan Nevâyî'nin Herat'tan uzaklaştırılması söz konusu olmuştur (1). Sultan Hüseyin'e yazıldığı anlaşılan bir mektupta Nevâyî'nin Esterabad'a vali olarak tayin edilmesiyle. Herat'tan uzaklaştırılmasından duyduğu üzüntüyü dile getirdiğini düşünmek mümkün. Ölünceye kadar Sultan'ın eşiğinden ayrılmayı düşünmediğini fakat ne yazık ki. olayların düşüncesinin aksine olduğunu söyleyen Nevâyî daha sonra Sultan'a nasihatlerde bulunur. Bunların edasında kendisiyle ilgili açıklamalar sezilir.

" 786b10-11... Ḫayālimde bu irdi kim meger ecel şarşarı tofrağımnı bu busağadın savurğay ve ölüm seyli ḫāşākimni bu işikdin sürgey. Ve-līkin ḫayāl bāṭıl ikendür ve müdde'ā 'āṭıl. Bu uçurda yoķarıdın bu faķīrğa ḫıdmeti raķamı tartıldı

---

1 Aka, İsmail; Timur ve Devleti, Ankara 1991, s.99.

ve ʿubūdiyyetiġa ḳalem sürüldi kim cevābı taşdiḳdin ve ḫiṭābı şadaḳdın özge bilmedi. şevvāl ayınıñ yigirmi altısıda düşenbih küni icāzet bolup Mervdin Esterebādḳa ʿazīmet ʿittifāḳı tüşti. İmdi eger-çi sizde hİç işde naşİḥatḳa iḥtiyāc bilmes biz. ve-lİkin bir iki söz ayturdın hem çāremiz yoḳtur. "

Sultan Hüseyin'in içkiye olan düşkünlüğü (1) göz önüne alındığında Nevâyî'nin " T786b18 Ammā birevni kim Tiñri taʿālā bir sürüg bendeleri üstige ḥāḳim ḳıldı aña hİç emr-i iṭāʿati ʿadlçe bolmas ve hİç nehydin ictināb çağır terkiçe bolmas. Niyüçün ki انالله يأمر بالعدل والاحسان ve ḥażret-i risālet şalla'llāhu ʿaleyhi vesellem buyuruptur kim çağır ümmü'l-ḫabāyiṣ dipdür. Cemiʿ yamanlıġlar andın mütevellid bolur kim barça yaḫşılıġ ve yamanlıġ bu iki nime żımnıda mündericdür. İltimās ol ki eger müyesser bolur külli ve eger külli müyesser bolmas olça maḳdürdur." satırlarıyla nasihatinin yöneldiği yeri tahmin etmek zor değildir.

Bir başka mektupta Nevâyî Sultan'dan gelen mektubu almaktan duyduğu büyük sevincini dile getirir. Bu sevincin sebebi Sultan Hüseyin'in Nevâyî'den şiirlerini toplayarak, zamanın ünlü hattatı Ali Meşhedî'ye yazdırıp huzuruna göndermesini istemesidir (T787a14- 787b3) " T787b1.. bu faḳİr ü ḥaḳİrġa bir nişān-ı ʿālİ-şān yiberilip irdi ve bu bende-i efgendeni bir miṣāl-i vācibü'l- imtisāl bile tofraġdın köterilip irdi maẓmunı bu kim perişān ebyātıñnı cemʿ kılıp Mevlānā Sulṭān ʿAlİ Meşhedİġa yazdurup ḥazretimize yibergil.."

Mektupların birinde Nevâyî, yazdığı bütün eserlerin hümayun kütüphanesine girme şerefine eriştiğini söyledikten sonra insan ömrünün belli dönemlerini göz önüne alarak

---

1 (1) Beveridge, " Hüseyin Mirza" maddesi, İ.A. S.T, s. 646, süt.1.

(2) Arat, R.R.; Gazi Zahirü'd-din Muhammed Babur, Vekayi, Babur'un Hatıratı C. TT, Ankara, 1987, s. 178

divanlarını dörde ayırmasını ve hepsine birden Ḫazayinü'l-ma'āni adını verişini, Mevlana Sahib ile bu divanı Sultan'ın huzuruna gönderişini anlatır.

" T790b1-10 köp naẓm aytılġan irmiş ve her nev' şi'r ü ġazel yığılġan irmiş, bularnı żāyi' ḳılmaḳ bendeġa nā-maḳdür irdi ve tertibiġa hem ḥükm bile me'mür. Bu sebebdin burunġı iki dīvān eş'ārı bile soñra aytılġanlarnı bile ḳoşup tertib bile tört ayrıldı. Dağı tört at ḳılıldı. Ṭufüliyyetde vāḳi' bolġan ġarib ma'nālarġa Ġarāyibü's-ṣıġar ve yigitlikte ẓāhir bolġan nādir terkiblerġa Nevādirü'ş-şebāb ve 'ömrniñ vasaṭıda cilve ḳılġan bedī'-veşlerġa Bedāyi'ü'l-vasaṭ ve 'ömrniñ āḫiraġa yaḳın naẓmġa kirgen fāyidelerġa Fevāyidü'l-kiber at ḳoyuldı. Dağı mecmū'ıġa kim maḫlūṭ bitilip turur çün ṭab'-ı Ḫazāyinidin ḥāṣıl bolġan ma'ānī irdi. Ḫazāyinü'l-ma'ānī laḳab birildi. Vācib irdi kim mübārek naẓarġa yitkürülgey. Ol sebebdin mefḫarü's-ṣavāḥib Mevlānā Ṣaḥibni ḳulluḳḳa yiberildi ve ol müsevvedeni 'ālī meclisḳa yitkürsin dildi."

Ali Şir Nevâyî üçüncü ve son divân dibacesinde yaşının elli ile altmış arası olduğunu söyler (1). Münşe'ät'ta Hazayinü'l-ma'ani tertibini açıklamadan önce de elli yıldan söz eder. Ancak Topkapı ve Paris nüshalarında elli olan kelime, Süleymaniye nüshasında iki olarak geçmektedir. Daha sonra bu süreyi " az vakt" olarak değerlendirmesi " ilig" ve "iki" arasında tercih yapmayı güçleştirmektedîr (T790a25).

Diğer bir mektupta Nevâyî şiirlerini göndermesini istediği halde bu isteğini niçin yerine getirmediğini soran bir mirzaya sitem eder. Sağlığının iyi olmadığı zamanda kendisini aramadığını, onun dışında bütün mirzaların hatırını sorduğunu, buna rağmen kendisinin buna üzülmemeğe çalıştığını söyler (T799b9-27). Mirzanın büyüklerinin yaptığı gibi kurala

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai I, Ankara, 1965, s. 60.

uyarak hatırını sormayışına bilgisi olmadığı için böyle davrandığı yolunda özürler bulurken sitemini anlamamak mümkün değildir (T800a1-3).

Bir başka mektupta şehzadelerden birinin ölümüne duyulan üzüntü dile getirilir. " T788a1

Gül bardı ise çemen mu'aṭṭar bolsun
Şem' öçti ise ḳuyaş münevver bolsun
Şehzādeġa ger ravża müyesser boldı
Sulṭānġa cihān milki musaḫḫar bolsun "

Sultan Hüseyin'e, Bediüzzaman Mirzaya, diğer mirzalara ve ümeradan kişilere yazılan mektuplar gerek muhtevaları gerek verdikleri özel isimler açısından tarihi bilgilerle değerlendiridiklerinde dönemin tarihi ve kültür tarihine katkılar sağlayabilecek özelliktedirler. Örneğin Nevâyî'nin resmi yazışmalarda Uygur yazısının kullanılmasına ilişkin düşüncesi Türk yazı geleneği açısından önemlidir. Yazışmaların Türkçe hat ile değil " nesḫ ta'lik" hattı ile yapılmasını tavsiye eden Nevâyî bu yazıların okunaklı olmasına da dikkat çeker.

" T794a3-6 ...her türlüg 'arża-dāşt kim yoḳarı bitilse nesḫ ta'lik ḫattı bile andaḳ ḫ̆ānā bitilse kim oḳurda oḳur kiğige teşviş tigmese. Türkçe ḫaṭṭ bile ḫod asla bitilmese..."

Nevâyî Türkçe hat sözü ile Uygur yazısını kastediyor olmalıdır. Nevâyî'nin Uygur yazısının divan işlerinde kullanılmasına taraftar olmaması onun döneminde Uygur yazısının artık önemini kaybettiğini göstermektedir.

Münşe'āt'tan edindiğimiz bilgileri yukarıdaki bazı örneklerde görüldüğü gibi tarih perspektifi içerisinde değerlendirme yoluna gittik. Ancak gerek Farsça, Arapça, Çağatayca kaynaklara ulaşma güçlüğümüz gerekse tez konumuzun

dışında olması sebebiyle, tarihi gerçeklerle Münşe'at'ta karşılaştığımız bilgiler arasında daha fazla bağlantı kurmamayı yanlış yorumlara gitmemek düşüncesi ile tercih ettik.

TĀRİḪ-i ENBİYĀ VE ḤUKEMĀ, TĀRİḪ-İ MULŪK-İ 'ACEM VE MUNŞE'ĀT'IN YAZMA NUSHALARI

Külliyatlar içinde

Karşılaştırmalı metnini hazırladığımız üç eser, metni hazırlarken kullandığımız Topkapı, Süleymaniye, Paris Külliyat nüshaları dışında, varlığını bildiğimiz ancak mikrofilmini elde edemediğimiz Londra nüshasında da bulunmaktadır (1). Londra nüshasında Tārİḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā'nın Kısasü'l-enbiya, Tārİḫ-i Mülūk-i 'Acem'in ise Acem Mülukning tevarihi adıyla geçtiği Mundy'nin verdiği bilgiden anlaşılmaktadır. Nevâyî Külliyatı'nın varlığı bilinen fakat ulaşamadığımız diğer bir nüshası Leningrad (Petersburg) nüshasıdır (2). Berezin'in verdiği bilgiden bu külliyat nüshasında da incelediğimiz eserlerin bulunduğunu görüyoruz.

---

1 Mundy; Notes on Three Turkish Manuscripts, Bulletin of the Scholl of Oriental and African Studies, University of London, Volume XTT, 1947-48, s. 533-541.

2 (1) Berezin J.; Beschreibung der türkisch-tatarischen Handschriften in den Petersburger Bibliotheken, Zeitschraft der Morgenlödischen Gesellschaft C.TT, 1848, s. 243-260.

(2) Togan, Zeki Velidi; " AliŞir " maddesi, İslam Ansiklopedisi C T, s. 356.

Agâh Sırrı Levend, Belin'in 1509'da Meşhed'de yazılmış bir külliyat nüshası ele geçirdiğini kaydetmektedir (1). Ancak bu külliyat nüshasının nitelikleri hakkında bilgimiz bulunmamaktadır.

Külliyatlar Dışında

Türkiye kitaplıklarında Nevâyî'nin diğer eserleri çeşitli Nevâyî mecmualarında bulunurken TEH, TMA, ve M külliyat nüshaları dışında tek olarak bulunmamaktadır (2). K. Eraslan'ın verdiği bilgiye göre İstanbul Üniversitesi Ktp. Müz. 4149 numara ile kayıtlı Nevâî Mecmuasının sonunda, bu mecmuada Ruka'at risalesinin bulunduğu kaydı varsa da mecmuada Ruka'at yoktur (3). Ruka'at adı ile geçen risaleden kasıt Münşe'ät olmalıdır. Türkiye kitaplıkları dışında, Rusya ve Özbekistan kitaplıklarında ise TEH, TMA ve M'nin bir çok nüshalarının olduğunu görüyoruz (4). Ancak muhtelif mecmualar

---

1 (1) Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai TT, Ankara, 1966, s.7.

(2) Belin, M.; Journal Asiatique, 5. seri, C.XVTT, Şubat-Mart 1861, s.175.

2 Levend, Agâh Sırrı; Türkiye Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları, TDAY Belleten 1958, s. 209.

3 Eraslan, Kemal; Nesâyimü'l-Mahabbe min Şemâyimi'l-fütüvve, İstanbul 1979, s. XLTTT.

4 (1) Volin, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1955, s. 99-141.

(2) Süleymânâv, H.S.- Azimcânâva, S.A.; Alişer Navâiy Asarlarining UzSSR Fanlar Akademiyası Şarkşinâslik İnstitüti Toplamidagı Kolyazmaları, Özbekistân SSR Fan Naşriyatı, Tâşkent, 1970.

içinde veya müstakil olarak bulunan bu nüshaların istinsah tarihleri genellikle oldukça geçtir. Münşe'āt'tan bazı mektuplar Hazayinü'l- ma'ani adını taşıyan Paris'teki divan nüshasında bulunmaktadır (1).

Külliyatlar İçindeki Nüshalar

Türkiye kitaplıklarındaki Nevai yazmalarını Agâh Sırrı Levend tafsilatlı olarak değerlendirmiştir (2). Bu yüzden burada yazmalar hakkında genel bilgiler verilmekle yetinilecektir.

I Topkapı Nüshası (T)

Topkapı, Revan Ktp. no 808'de kayıtlı Nevai Külliyatı Derviş Muhammed Taki tarafından H. 901'de istinsah edilmiştir. Koyu kahverengi meşin cildin eni boyu 32.1 X 23,5 cm, yazının eni boyu 25,6 X 16,8 cm, bazı sayfalarda değişiktir. Kâğıt abadi, yazı ta'lik olup varak sayısı 802'dir. Normal sayfalardaki satır sayısı 27'dir. Eser başlarındaki sayfalarda ser-levhalar sebebiyle satır sayısı değişmektedir.

Topkapı külliyatında TEH 694b ile 718a arasında yer almaktadır. Başı: آده صلوات الله علیه نظقی آدم نیک کیتی ابلشره و بو دلتی صنی اده چون اراده تا اده اینک خلقی ذمتضی بولدی نبوده کی یکت یکته یخ علم نیک خسرو فی تا دی نیخ چاغی خسرج تیلیبلر اف چون sonu حبسه علیه السلام امر بو لدی کیم پرتقدار تو تزغ اینک خلقی تخسیری اوچون اشا علیه السلام سوزی و جاوبی حکمتا تاریخی علی الاجمال ذکر بولدی ایدی قسم حلوکی ذکری کاشده وقع تیقالی و من اده التوفیق و اده اعلم بالصواب şeklindedir.

TMA, 718a ile 733b arasında yer almaktadır. Başlığı

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai T, Ankara, 1965, s. 62 (Blochet, Bibl. Nat. Katalogu C.2, s.247-248 Supp.No. 1367)

2 Levend, Agâh Sırrı; Türkiye Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları, TDAY Belleten 1958, s.127-209.

yoktur. Süslü bir ser-levha ile başlayan 718a 21 satırdır.

Başı: 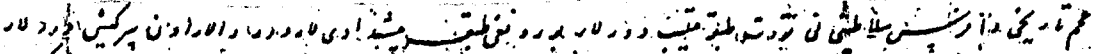

Sonu: 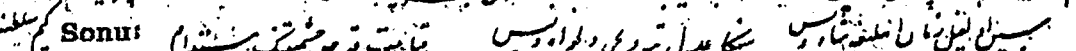

M, 782b-802b arasındadır.

Başı:

sonu 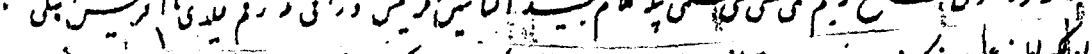

Münşe'at Külliyat'taki son eserdir. Münşe'āt'ın sonu Külliyat'ın da sonu durumundadır.

II Süleymaniye Nüshası (S)

Süleymaniye Ktp. Fatih, No. 4056'da kayıtlı Külliyatta istinsah tarihi ve mütensih adı yoktur. Rengi solmuş siyah meşin cildin eni boyu 36 X 24 cm, yazının eni boyu 26,4 X 17,4 cm'dir. Zahriyede I. Mahmud'un vakfiyesi ve mührü ortada çerçeve içinde kırmızı mürekkeple " Fihrist-i tertib-i külliyat" başlığı altında külliyattaki eserlerin adları yazılıdır. Eser başlıkları tezhipli, tezhiplerin ortasında eserin adı yazılıdır. Mensur eserlerde ayet ve hadisler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 784'te varak sayısı 778 olarak kaydedilmiştir. Eser başlarındaki başlıklı sayfalar dışında satır sayısı 29'dur.

Külliyat nüshasını Süleymaniye Kitaplığında bizzat gördük, ancak Türk Dil Kurumu Kitaplığında bulunan fotoğraflarından yararlandık. Bu fotoğraflarda eski rakamlı numaraların dışında yeni rakamlarla numaralama yapılmıştır. Bu numaralama, A. S. Levend'in yazma üzerindeki eski rakamlı numaralamaya göre verdiği sayfa numaraları ile uyuşmamaktadır. Biz karşılaştırmamızda yeni rakamlarla yapılan numaralamaya uyduk.

Süleymaniye külliyatında TEH 704b - 728a (707b-731a) arasında yer almaktadır. Başı ve sonu Topkapı nüshasındaki gibidir.

TMA, 728b-742b (731b-745b) arasındadır. Başı ve sonu Topkapı nüshasındaki gibidir.

M, 756b-772b (759a-775b) arasında yer alır. Başı ve sonu Topkapı nüshasındaki gibidir.

III Paris Nüshası (P)

Paris'teki Nevâyî külliyatı Bibliotheque National, Suppl. No.316 ve 317'de iki cilt olarak kayıtlıdır (1). Herat'ta H. 933' te Ali Hicrani tarafından istinsah edilmiştir. Yazı stili nestaliktir. Blochet'in verdiği bilgiye göre külliyat şarkkâri kırmızı maroken ciltli, pek süslü bir nüshadır. 1. cilt 469, 2. cilt 406 varaktır. Külliyatı Kütüphaneye hediye eden Cardonne'nin notuna göre külliyatın ebadı 38.26.5 cm'dir, yazılar yaldız çerçeve içine alınmıştır. Eserlerin ilk sayfaları dışında normal olarak satır sayısı 25'tir.

TEH. 330b-354b arasında yer alır. Eser adı yazılı olmayan süslü bir ser-levha ile başlamaktadır.

TMA. 355b-370b arasında yer alan eser, eser adı yazılı olmayan süslü bir ser-levha ile başlamaktadır.

M. 387'de eser adı yazılı olmayan ince işli bir ser-levha ile başlamaktadır. Münşe'āt 406'da son bulmaktadır. Münşe'at'ın sonu aynı zamanda külliyatın da sonudur. 406a 15 satırdan sonra istinsah tarihi, yeri ve müstensihi bildiren 4 satırla sona ermektedir. Münşe'at'ın sonu olan ربخورلاز وردی تنگ

---

1 (1) Blochet, Cataloque des manuscrits turcs,CI, Paris, 1932-33, s. 308-311.
(2) Paris Külliyatının mikrofilminden yararlanmamızı sağlayan Doç.Dr.Sema Barutçu'ya teşekkür ederiz.

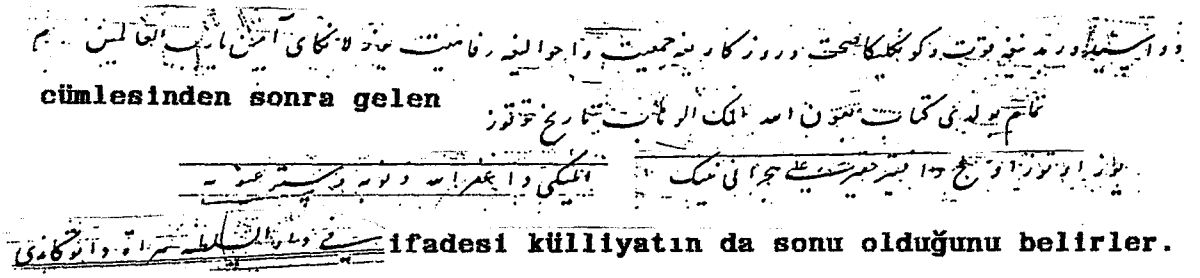

cümlesinden sonra gelen

ifadesi külliyatın da sonu olduğunu belirler.

IV Londra Nüshası

Çeşitli girişimlerimize rağmen mikrofilmini elde edemediğimiz külliyatın Londra nüshası, Mundy'nin verdiği bilgiye göre L.S. Greenshields tarafından kütüphaneye 1934'te armağan edilmiştir (1). Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli olmayan nüshanın on altıncı yüzyıl ortasında ya da sonunda yazılmış olduğu sanılıyor. Yazısının nestalik, tezhipli ve beş minyatürlü olduğu kaydediliyor.

TEH'nın Londra Külliyatında Kısasü'l-enbiya adıyla 590b-614a arasında yer aldığı anlaşılmaktadır.

TMA 'Acem Mülukning tevārīḫi adıyla 614b-623b arasındadır.

M'ın Londra Külliyatında yer almadığı anlaşılmaktadır.

V Leningrad Nüshası

Külliyatın Leningrad nüshasının mikrofilmlerini elde etme girişimlerimiz de sonuçsuz kalmıştır. Leningrad nüshası Dorn kataloğunda (2) ve Berezin'in (3) makalesinde

---

1 (1) Mundy; Notes on Three Turkish Manuscripts, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, Volume XTT, 1947-48, s. 553-541.

(2) Levend, A.S.; Ali Şir Nevai TT, Ankara 1966, s.6

2 Dorn, B.; Cataloque des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliothéķue Impériale Publique de St. Petersburg, 1852, No.558.

3 Berezin, a.g.e.

tanıtılmaktadır. Zeki Velidi Toğan bu nüsha için " Petersburg - evvelce Safeviler Kütüphanesine ait olup Ali Şir'in bütün eserlerini ihtiva eden birkaç ciltten ibaret güzel bir nüsha (Umumi kütüp; bk. ZDMG, II, 248-256)" demektedir (1). Berezin'in makalesinde " Petersburgger Bibliotheken Handschrift unter Nr.Ard. 120 gross, ziemlich gut geschrieben, betitelt كليات نوائى , Sammlungder werke des Newai" ifadesi altında verilen külliyat döküminde incelediğimiz eserler de bulunmaktadır. Berezin'in verdiği külliyat başlıklı ikinci bir yazmada da incelediğimiz eserler bulunmaktadır. Yedi eseri kapsayan bu yazmanın künyesi كليات نوائى Petersburger Bibliotheken Abtheilung XIV. Nr. 15'tir.

Berezin'in verdiği bilgiye dayanılarak Leningrad külliyatı olarak anılan külliyat, Leningrad'daki Nevâyî yazmalarını tanıtan Volin'in mecmua olarak verdiği GPB Vost. 558, 39 x 24; 717 var. 1001 -1004 = 1592/93-1595/96 künyeli yazma ile aynı yazma olmalıdır (2). Halilâv'un TMA ile ilgili yazısında " külliyet tarkibi" diye adlandırdığı yazma da Volin'in tespit ettiği nüshadır (3). Halilâv bu nüshanın künyesini şöyle verir. " Saltıkâv- Şçedrin nomıdağı Davlat Halk Kütübhanasıda 558 invantar rakamı bilan saklanayatgan külliyet tarkibidagı 1001/1004 =1592/1593-1595/1596 illarda köçirilgan nüsha".Halilâv, Quatremere'in 1841'deki Tārīḫ-i Mülūk-i 'Acem yayınının Leningrad külliyat nüshasına yakın olduğunu, Quatremere'in ondan yararlanmış olduğunu söyler.

---

1 Togan, A.Zeki Velidi.;"Ali Şir" maddesi, İslam Ansiklopedisi C.I, s.356, süt.1

2 Volin, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (çeviren:Rasime Uygun), TDAY belleten 1955, s. 138.

3 Halilâv, L.; Tarihi Müluki Acam'ning İlmiy-Tankidi Tekstini Tüziş Prinsipi va Tekst Tankidi, Nevayi'ye Armağan, Taşkent, - 1968,s. 184.

Halilâv, Volin'in de verdiği " 325b'deki kolofona göre yazma Ferhad Han Karamani'nin Kütüphanesi için Azerbaycan ve Muhan'a bağlı Kızıl- Akaç şehrinde Nazar Ali Feyzi adlı birisi tarafından istinsah edilmiştir, 694a'daki kolofon 1004=1595/1596 müstensihi Ali Feyzi'dir. Bu yazma da Ferhad Han için yazılmıştır. Sanatkârane tezyin edilmiştir, meşin, yaldız şemseli (av sahnesi) 1a'da Şah Abbas Safevi'nin Şah Safi türbesine 1017=1608-1609 da vakfı hakkında yazı " şeklindeki bilgilerin yanında şu bilgileri de verir." Kolyazma kâra siyah bilan yirik nasta'lıkda kalın sargış kâgâzga köçirilgan va kalın kâra carm bilan mukavalangan. Mukavada zarhal bilan âv manzarası nakşı işlangan. Tekst formatı 13 x 26 cm. kolyazma formatı 24 x 35,5 cm. satırlar sânı 25"

Bu külliyat nüshasında, Volin'in verdiği dökümde " Tarih" başlığı altında TEH ve TMA bir arada on ikinci eser olarak anılır ve 614-653b arasında bulunduğu kaydedilir. Halilâv, Volin'in on yedi eser olarak verdiği külliyatı on sekiz eser olarak verir. Volin'den farklı olarak TEH ile TMA'i iki eser olarak ayrı ayrı değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Halilâv'un verdiği bilgiye göre TMA. 639-654 arasındadır. Münşe'ât ise bu külliyatda Volin'e göre on üçüncü eser olarak 657b-668 arasında yer almaktadır.

VI Belin Nüshası

Agâh Sırrı Levend, " Belin, Mısır'da bulunduğu sırada, Meşhet'te 1059'da yazılmış bir külliyat nüshasını ele geçirdiğini bildirmektedir" şeklinde bilgi verir (1). Ancak

---

1 (1) Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai, C.II, Ankara, 1966,s.7
(2) Belin, M; Notice biographique et littéraire sur Mir Ali-Chir Nevai, suivi d'éxtraits tirés des oeuvres de l'autteur; Journal Asiatique XVII, 1861, s. 175-256.

bu nüshanın nitelikleri ve yeri hakkında bilgimiz bulunmamaktadır.

Külliyat Nüshaları Dışındaki Nüshalar

Türkiye kitaplıklarında TEH, TMA ve M'ın külliyatlar dışında nüshaları olmadığını ancak Rusya ve Özbekistan kitaplıklarında bu eserlerin birçok yazmasının olduğunu belirtmiştik. Volin, Süleymânâv- Azimcânâva ve Halilâv'ın çalışmaları incelendiğinde tanıtılan yazmaların çoğunun muahhar olduğu görülmektedir (1). Volin, TEH ve TMA'in Leningrad külliyatı olarak değerlendirdiğimiz nüshalarından başka 19. yüzyılda istinsah edilmiş dört yazmasını tanıtır. Münşeat için verdiği Leningrad külliyatı olduğuna inandığımız nüsha dışındaki en eski yazmanın künyesi şöyledir.

"Leningrad, Gosudorstvennaya Publiçnaya biblioteke Hanıkov Kolleksiyonu nr. 55 bk. nr. XVII, I. 99b- 110b, başlığı yok, istinsah tarihi 904= 1498/99 "

Aziz Kayumov, Nevâî'nin Umumi Tarihga Aid Bir Kitabı isimli yazısından TEH'nın H. 972 (1564-1565) istinsah tarihini taşıyan bir nüshasının Öz. SSR FA H.S. Süleymanov nâmıdağı kolyazmalar institutide 533 numara ile kayıtlı olduğunu haber verir (2).

---

1 (1) Volin, S.L.; a.g.e.

(2) Süleymânâv, H.S.-Azimcânâva, S.A.; Alişer Navâiy Asarlarının UZSSR Fanlar Akademiyası Şarkşinâslik İnstitüti Toplamıdağı Kolyazmaları, Özbekistân SSR Fan Naşriyatı, Tâşkent, 1970.

(3) Halilâv, L.; Alişer Navâiyning "Tarihi Muluki Acam" Asarının Kolyazma Nushaları, Nevayi'ye Armağan, Taşkent, 1968, s. 174-182.

2 Kayumov, Aziz; Nevai'nin Umumi Tarihga Aid Bir Kitabı, TDAY Belleten 1985, s.86.

Süleymânâv - Azimcânâva'nın Özbekistan SSR Fenler Akademi Şarkşinaslık Enstitüsündeki Alişir Nevâyî yazmaları ile ilgili çalışmalarında Münşe'āt'ın beş yazması tanıtılır, beşi de 19. yy. istinsah edilmiş nüshalardır. TEH'nın verilen iki nüshasından biri 19. diğeri 20. yüzyıla ait yazmalardır. TMA'in tanıtılan dokuz yazması da istinsah tarihi olarak 19. yüzyıl kaydını taşır. Halilâv'ın TMA için külliyat nüshası dışında verdiği sekiz yazma da Süleymânâv-Azimcânâva'nın verdikleri ile aynıdır.

Basma Nüshalar

TMA'i ilk olarak Quatremére 1841'de Chrestomathie en Turk Oriental içerisinde bastırmıştır (1). Bu baskının Leningrad kütüphanesindeki külliyat nüshasına yakın olduğunu, ondan yararlanılmış olduğunu söyleyen Halilâv, 1968'de Taşkent'te yayınlanan Nevâyî'ye Armağan adlı kitapda. TMA'nın ilmi-tenkidi metnini hazırladıklarını haber vermektedir (2). Bu yayını görmedik. Aziz Kayumov'un. Nevâî'nin Umumi Tarihe Ait Bir Kitabı Hakkında başlıklı yazısında TEH'nın baskısına ilişkin bir dipnotu vardır. Bu dipnottan 1968'de Taşkent'te Nevâyî külliyatının yayımlandığı anlaşılmaktadır. Halilâv'un sözünü ettiği yayın da bu olmalıdır (3).

---

1 Quatremre, Chrestomathie en Turk Oriental, Paris,1984.

2 Halilâv. L.Ğ Tarihi Muluki Acam'nıng İlmiy-Tankidiy Tekstini Tüziş Prinsipi va Tekst Tankidi, Nevayi'ye Armağan, Taşkent. 1968, s.184-194.

3 Kayumov, Aziz; Nevai'nin Umumi tariḫga Âid Bir Kitabı Toğrisıda, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1985, s. - 85-87. (Navâî asarlari on beş tomlık, 15. tom Ğ. Ğulâm Nâmıdağı Badiî Adabiyât Naşriyatı, Taşkent, 1968. Naşrga tayyârlâvçı Latif Halilov, mas'ul muharrir A. Kayumov, s. 138-189).

Elimizde, 1990 yılında Semerkant'ta B. Valihocaev ve K. Tâhirâvniki'nin önsözleriyle kril harfleri ile basılmış bir TEH yayını bulunmaktadır. Yayın TEH'nin metni, günümüz Özbek Türkçesine çevirisi ve küçük bir sözlükten oluşmaktadır. Önsözde bu yayındaki metnin, 1968 yılında Alişir Nevayi " Tanlangan asarlar", 15 tâmlığının onbeşinci tâmı olarak yayınlanan metinden alındığı belirtilir. 1968'deki yayının eksiklikleri, hataları bulunduğunu ancak kendi yayınlarında da bunlara dokunulmadığını, sadece basımla ilgili hataların düzeltilmeye çalışıldığı kaydedilir(1).

Münşe'ât Azer Neşriyat tarafından 1926'da Bakü'de basılmıştır (2). Elimizdeki bu baskıyı yazma nüshalarla karşılaştırdığımızda birçok yanlış, eksik ve farklı yazılışlar görülmektedir. Bu baskı metin olarak da eksiktir. Sıralamada da yazma nüshalara göre farklılık vardır.

KULLANDIĞIMIZ YAZMA NÜSHALARIN İMLASI İLE İLGİLİ BİRKAÇ NOKTA

Bilindiği üzere Türkçe kelime köklerinde ve eklerde bütün ünlülerin gösterilmesi ile Uygur yazı geleneğini takip eden Arap yazılı Doğu Türkçesi metinlerinde, Arapça ve Farsça kelimelerin imlasında değişiklik olmamakta bu kelimeler ait oldukları dildeki orijinal imlaları ile yazılmaktadırlar (3). Ekler ise tabandan ayrı yazılmaktadır (4). Ancak, bugüne

---

1 Valihocaev, B.- Tâhirâvniki, K.; AlişerNavâiy Tarihi Anbiya va Hukamâ, Samarkand, 1990.

2 Münşe'at, Azer Nesir, Bakü, 1926

3 Canpolat, Mustafa; Arap Yazılı Türk Alfabesinin Gelişmesi, Harf Devriminin 50. Yılı Sempozyumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI, Dizi-Sa.41, Ankara, 1981, s. 49-55.

4- Mansuroğlu, Mecdut; Eski Osmanlıca, Tarihi Türk Şiveleri (Mehmet Akalın), Ankara, 1988, s. 249.

değin hangi eklerin nerede nasıl yazıldıklarını tespit eden, eklerin Türkçe veya yabancı kelime köklerine bağlanışlarındaki kuralları ayrıntılı olarak değerlendiren özel bir belirleme ile karşılaşmıyoruz.

Nüshaların imla özelliklerine bakıldığında kök ve eklerde ünlülerin yazımında ve Arapça, Farsça kelimelerin orijinal yazımlarındaki tutarlılık yanında, bazı eklerin aynı nüsha içinde bitişik ve ayrı olarak yazılışlarındaki farklılıklar, her nüsha için ayırıcı bir genelleme yapmamızın mümkün olmadığını göstermektedir. Bazı eklerde nüshalar arasındaki ortak ve farklı yazılışlarda kararlılığın olmaması dikkatimizi çekmektedir. Nüshalarımızdaki bütün ekleri yazılışları bakımından incelemeğe zamanımızın darlığı müsaade etmemektedir. Biz, yazımlarındaki tutarsızlık ile dikkatimizi çeken bazı hal eklerinin nüshalardaki durumlarına ilişkin kısa bir tespitle yetineceğiz.

Özellikle -ğa, -ķa, -da, -de, -dın, -din isim hal eklerinin iyelik üçüncü tekil kişi eklerinden sonraki kullanılışlarında farklı tutumlar görülmektedir. Bütün nüshalarda aynı olan yazılışlar yanında her nüshada farklı olan yazılışlar vardır.

İyelik 3. tekil kişi eki ile yönelme eki almış örnekler.

ORTAK	T	S	P
otığa			
fermānığa			
cānığa			
ḫazānığa			
şāḫığa			
	sahrasığa	sahrası-ğa	sahrasığa
	ehliğa	ehli-ğa	ehliğa
	cānığa	cānı-ğa	cānığa
	başığa	bāşı-ğa	başığa
	ʿazimeti-ğa	azimeti-ğa	azimetiğa
	sohbeti-ğa	sohbetiğa	sohbetiğa

Bu birleşiğin yazılışında ortak yazılışlarda birleşik. T'de hem birleşik hem ayrı. S'de düzenli sayılabilecek derecede ayrı. P'de düzenli olarak birleşik yazılış vardır.

3. Tekil kişi iyelik ve kalma hali almış şekillerde ortak yazılışta birleşik. T'de ayrı. P ve S'de hem ayrı hem birleşik yazılışla karşılaşıyoruz.

ORTAK	T	S	P
ķurġanıda alaçuġıda astıda ortasıda			
	sāġarı-da ķalbi-de ḫargāhı-da	sāġarıda ķalbi-de ḫargāhıda	sāġarıda ķalbide ḫargāhı-da

3. tekil kişi iyelik eki ile ayrılma hali almış kelimelerde ortak yazılışlarda ayrı ve birleşik bir arada. T'de hep ayrı. S'de çoğunlukla birleşik. P'de hep birleşik yazılış görülmektedir.

ORTAK	T	S	P
ḫarekātıdın yüzidin şevķi-din şeceresidin taķriridin gülbini-din			
	baḥrı-dın otı-dın şiddeti-din hazānı-dın ķalbi-din	baḥrıdın otıdın şiddetidin hazānıdın ķalbi-din	baḥrıdın otıdın şiddetidin hazānıdın ķalbidin

Sözünü ettiğimiz eklerin yazımı konusunda en tutarlı Paris nüshası görünmektedir. Bütün nüshalarda ortak olan ayrı yazılışların dışında, bu nüshada hep birleşik yazımın tercih edildiğini görüyoruz. Yine ortak yazılışlar dışında T nüshasında birleşik ve ayrı yazılışlar yarı yarıya, S'de ise ortak yazılışlar dışında bu ekler çoğunlukla ayrı yazım tarafındadır.

Yukarıda birkaç örnek olarak verilen şekiller üç varak üzerinde yaptığımız fişlemeden alınmıştır. Değerlendirmemizde harflerin karakterleri de göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu değerlendirmeleri yaparken Arap yazısının estetik yönünün önemini, kelime aralarını, satır boşluklarını düşünmek durumunda olan, güzellik kaygısı taşıyan hattatın ihtiyaç duydukça farklı uygulamalarda bulunulabileceğini göz ardı etmemek gerektiğini de düşündüğümüzü belirtmek yerinde olur.

ÇALIŞMAMIZA İLİŞKİN ESASLAR

a- Metnin Kuruluşu ve Karşılaştırma

TEH, TMA ve M'nın karşılaştırmalı metnini Topkapı (T), Süleymaniye (S), Paris (P) külliyatlarında bulunan nüshalarına dayanarak oluşturduk. Elimizdeki külliyatlardan Topkapı (T) nüshası istinsah tarihi en eski nüsha niteliğini taşıdığı için metnimizde esas alınmış, metne T'nın satır numaraları verilmiştir. Süleymaniye (S) ve Paris (P) nüshalarının varak numaraları a ve b yüzlerinin başlangıç satırlarında (/) işaretiyle satır dışında gösterilmiştir. Anlamca daha uygun bulduğumuz, bilgilerimize göre orijinal metne daha yakın olduğuna inandığımız kelime, ibare ve cümleler diğer nüshalardan metne dahil edilmiş, metne alınanlar dışındakiler ait oldukları nüshanın varak ve satır numarası ile dipnotta

gösterilmiştir.

Metinde anlaşılırlığı sağlamak üzere gerektikçe noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Münşe'āt'ta mektupların başlangıcı olduğu anlaşılan yerler ** işareti ile gösterilmiştir.

b- Gramatikal İndeks- Sözlük

Gramikal İndeks- sözlük, TEH, TMA ve Münşe'āt'ta geçen bütün kelimeleri gramatikal olarak ve metindeki bütün anlamlarıyla tespit eden bir çalışmadır. İndeksimizde TEH'ya ait kelimeler T, TMA'e ait kelimeler A, Münşe'āt'a ait kelimeler M kısaltması ile verilmiştir.

K I S A L T M A L A R

A	İndekste Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem'de geçen kelimeler
a.g.e	adı geçen eser
Ar.	Arapça
birl.s.	birleşik sıfat
bkz.	bakınız
ç.	çoğul
Fa.	Farsça
İt.	İtalyanca
krş.	karşılaştırınız
M.	İndekste Münşe'āt'ta geçen kelimeler
mec.	mecazen
ö.a.	özel ad
ölm.	ölüm tarihi
P	Metinde Paris nüshası
S	Metinde Süleymaniye nüshası
Sans.	Sankrit
süt.	sütun
T	Metinde Topkapı nüshası
T	İndekste Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā'da geçen kelimeler
tas.	tasavvuf
TMA	Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem
TEH	Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā
v.d.	ve devamı

B İ B L İ Y O G R A F Y A

ABDULLAHOĞLU HASAN; Birinci Mengili Giray Han Yarlığı. Türkiyat Mecmuası C. IV, İstanbul, 1934, s. 99-109.

ABUŞKA LUGATI veya ÇAĞATAY SÖZLÜĞÜ . Hazırlayan Besim Atalay, Ankara, 1970.

AHTER-İ KEBİR, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1310.

AKA, Prof.Dr. İsmail; Timur ve Devleti. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları XXIV. Dizi-Sa.15, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991.

AKALIN, Mehmet; Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 73 ilaveli 2. baskı, Ankara, 1988.

ALPARSLAN, Ali- ERASLAN, Kemal; Kamran Mirza'nın Divanı, TDED C. XXIII, 1977-1979, İstanbul 1981, s. 37-163.

ALİŞER NAVÂİY, Tarihi Anbiye ve Hukamâ (Paygambarlar ve Hakımlar Tarihi),söz başı B. Valihocaev, K. Tâhiravniki Samarkant, 1990.

ALİ ŞİR NEVÂİ, Muhakemet-ül- lÛgateyn, (Şimdiki dile çeviren İshak Refet Işıtman) TDK, Ankara, 1941.

ALPAY, Gönül; Ali Şir Nevai Ferhad ü Şirin. İnceleme- Metin. Atatürk Üniversitesi Yayınları, No. 173, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 38 Araştırma Serisi No. 30, Sevinç Matbaası, Ankara 1975.

ARAT, R. Rahmeti; Atebetü'l- Hakayık'ta G ve Ğ Seslerine Dair, Türkiyat Mecmuası, C IX-1946-51, İstanbul, 1951, s. 65-73.

ARAT, Reşid Rahmeti; Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki Atebetü'l-Hakayık, İstanbul, Ateş Basımevi, 1951.

ARAT, R. Rahmeti; Fatih Sultan Mehmed'in Yarlığı, Türkiyat

Mecmuası C.VI. 1936-39.

ARAT, Reşit Rahmeti; Eski Türk Şiiri. Türk Tarih Kurumu Basımevi. 2. Baskı. Ankara. 1986.

ARAT, Prof.Dr.Reşit Rahmeti; Gazi Zahirüddin Muhammed Babur Vekayi Babur'un Hâtıratı I. II. ikinci baskı. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara. 1987.

ARAT, Reşid Rahmeti: Kutadgu Bilig III İndeks. İndeksi Neşre Hazırlayanlar: Kemal Eraslan- Osman F. Sertkaya- Nuri Yüce. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 47. Seri: IV- sayı: A12. İstanbul. 1979.

BARUTÇU, Sema; Ali Şir Nevaʿi. Muhakemetü'l- Lugateyn. Ankara 1984. (Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış yüksek Lisans Tezi).

BELİN, M; Notice biographique et littéraire sur Mir Ali-Chir Nevai. suivi d'éxtraits tirés des oeuvres de l'auteur: Journal Asiatique XVII (1861), 175-256.

BEREZİN, J.; Beschreibung der türkisch- tatarischen Handschriften in den Petersburger Bibliotheken. Zeitschraft der Morgenlöndishen Gesellschaft C. II. 1848. s. 243-260.

BERTELS, E.E.; Ali Şir Nevaî'nin Ferhad ü Şirin'i (Çeviren: Rasime Uygun). TDAY Belleten 1957. s. 115-130.

BLOCHET, E.; Catalogue des manuscrits turcs. C I. Paris. 1932-33.

BROWNE, Edward G.; M.A., M.B. An Abridged Translation of the History of Taberistan Complided Abaut A.H 613 (A.D.1216) Muhammad b. Al-Hasan b.İsfandiyar. Leyden: E.J.Brıll. İmprimerie Orientale London: Bernard Quaritich. 15 Piccadilly. 1905.

BROWNE, Edward G.; A Literary History of Persia I (From the earliest Times until Firdewsi) II. III. IV. Cambridge 1956.

BOLDIREV, A.N.; Çağdaşlarının Hikâyelerinde Nevai (Çeviren:

Rasime Uygun). TDAY Belleten 1956, s. 197-237.

BOROVKOV, A.K.; Badâ'ial-lugat, Slovar Tali İmanigeratskogo k soçineniyam Alişera Navoi, Moskva, 1961.

BOROVKOV, A.K.; Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevaî (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1954, s. 59-96.

BURHAN-I KATI TERCEMESİ, Cild-i evvel Matbaa-i Amire, 1387 (19 Recep); Cild-i Sani Matbaa-i Amire 1387 (15 Şaban).

BUNGUL, Nurettin Rüştü; Eski Eserler Ansiklopedisi 1-2, Tercüman 1001 Temel Eser 94-95.

CAFEROĞLU, Ahmet; Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarındaki Moğolca Unsurlar, TDAY Belleten 1954, s. 1-10

CAFEROĞLU, Prof.Dr.Ahmet; Türk Dili Tarihi I-II, 3. Baskı, İstanbul 1984.

CAFEROĞLU, Ahmet, Çağatay Türkçesi ve Nevai, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C II, s.3-4, 1948, s. 141-154.

CANPOLAT, Mustafa; Arap YazılıTürk Alfabesinin Gelişmesi, Harf Devriminin 50. Yılı Sempozyumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI. Dizi- sa. 41, Ankara, 1981, s. 49-55.

CANPOLAT, Mustafa; Ali Şir Nevâî, Lisânü't-tayr (İnceleme-Metin-Dizin), Ankara 1972 (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, basılmamış doçentlik tezi).

CLAUSON, Sır Gerard; An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth- Century Turkish, Oxford, 1972.

CLAUSON, Sır Gerard; Sanglax A Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdî Xān Facsimile Text with an Introduction and Indices by Sır Gerard Clauson, London, 1960.

ÇAGATAY,Dr. Saadet Ş., Türk Lehçeleri Örnekleri, VIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar Yazı Dili, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayımları No. Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü No. 9

Üçüncü Baskı Ankara, 1977.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; " Kanuni Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevayî Tesiri Üzerine Notlar" , Atsız Armağanı, İst. 1976. s. 75-90.

DANİYERAV, H.; Alişer Navâiy Tilining Dialektal Asâslarını Örganış Masalasıga Dâir (Ünlilar sisteması hakıda), Navâiy ve Adabiy Ta'sir Masalaları, Özbekistan Fan Naşriyatı, Tâşkent, 1968, s. 279-292.

DANİYARAV, H.; Alişer Navâiy va Özbek Adabiy Tili, Taşkent, 1972.

DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara 1970.

DOERFER, Gerhard; Türkische Und Mongolische Elemente Im Neupersischen Band I Wiesbaden, 1963; Band II Wiesbadeb 1965; Band III Wiesbaden, 1967; Band IV Wiesbaden 1975.

DOLU, Halide; Yusuf Hikâyesi Hakkında Birkaç Söz ve Bazı Türkçe Nüshalar, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C. IV/4, Mayıs 1952, s. 420-455.

DOLU, Halide; Sultan Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Manzum Bir Yusuf Hikâyesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C.V, Aralık 1953, s. 51-58.

DORN, B. ; Catalogue des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliotheque Imperiale Publique de St. Petersburg 1852, No. 558, Zetschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft, C.II, s.248-251.

DREVNETYURKSKIY SLOVAR, Leningrad, 1969.

ECKMANN, Janos; Bolmasa Kelimesine Dair, TDAY Belleten 1954, s. 33-38.

ECKMANN, J.; Çağatayca (Çeviren Mehmet Akalın); Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 73, İlaveli 2. Baskı, Ankara 1988.

ECKMANN, Janos; Çağatayca El Kitabı (Çeviren: Günay Karaağaç). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 3412, İstanbul, 1988.

ECKMANN, Janos; Çağataycada İsim-Fiiller, TDAY Belleten 1962, Ankara, 1962, s. 51-60.

ECKMANN, Janos; Çağataycada Yardımcı Cümleler, TDAY Belleten 1959, 27-58.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Hakkında Notlar, TDAY Belleten 1958, 115-126.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri I, Nevai divanından Parçalar: TDED IX (1959), 33-64.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri II, Gedai divanından Parçalar: TDEDX (1960), 65-100.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri III, Sekkâki divanından Parçalar: TDED XII, 1963, 157-174.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri IV, Ubeydullah Han'ın Eserlerinden Parçalar: TDED XIII (1965), 43-74.

ECKMANN, Janos; Das Tschaghataische, Philologie Turcicace Fundamenta, yay. J. Deny, K. Gronbech, H. Scheel, Z.V. Togan, Vol. I, Wiesbaden 1959, s. 138-160.

ECKMANN , Janos; Die tschaghataische Literatur, Philologiae Turcicae Fundamenta, Vol.II, Wiesbaden 1964, s. 304-402.

ECKMANN, J. ; Küçük Çağatay Grameri: TDED, 1960, 41-64.

ECKMANN, J. ; Mirza Mehdi'nin " Senglah" adlı Çağatayca Sözlüğü: VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957 (1960), 37-40.

ECKMANN, J. ; Nevai'nin İlk Divanları Üzerine TDAY Belleten 1970 (1971), 253-269.

ECKMANN, J.; Chagatay Manual (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series. Vol. 60) Bloomington- The Hague, 1966. XII+340s.

ECKMANN, J. ; Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleri: TDED XXI

(1974), 15-24.

ECKMANN, J. ; Nevaî'nin İlk Divanları Üzerine, TDAY Belleten 1970, s. 253-269.

ECKMANN, J. ; Sadi Gülistan'ının Bilinmeyen Çağatayca Bir Çevirisi, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1968, s. 17-29.

ELÇİN, Dilek; Çağatayca Yusuf ve Züleyha Mesnevisi, Ankara 1984 (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

EL-HAC Hüseyin; İlaveli Müntehabât-ı Lugat-i Osmaniyye, 1397.

EL-Okyanusü'l-basit fi tercemeti'l-kamusi'l- muhit [Kamus Tercümesi] Mütercim Asım, Matbaatü'l- osmaniyye, I, II, III 1305.

EL-Müncid, El-ebi li-veys ma'lufi'l- Yesu'î, Beyrut, 1913.

ERASLAN, Kemal; Çağatay şairi Atayi'nin gazelleri, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1987, s. 113-164.

ERASLAN, Kemal; Ali Şir Nevayi'nin " Hâlât-ı Pehlevan Muhammed" Risalesi, Türkiyat Mecmuası C.XIX 1977-1979, İstanbul 1980.

ERASLAN, Doç.Dr. Kemal; Ali Şir Nevâyî Nesâyimi'l-mahabbe min Şemâyimi'l-fütüvve- Doktora Tezi- İstanbul, 1979, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2654.

ERASLAN, Doç.Dr. Kemal; Eski Türkçe'de İsim-Fiiller, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2731, İstanbul, 1980.

ERASLAN, Kemal ; Çağatay Şiiri, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), s. 415-416-417/ Temmuz - Ağustos - Eylül 1986, s. 564-718.

ERASLAN, Kemal; Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair, TDED, C.XVIII, İstanbul 1970, s. 113-124.

ERASLAN, Prof.Dr.Kemal; XV. Yüzyıl Çağatay Edebiyatı, Büyük Türk Klâsikleri, C.3, s. 59-133.

ERASLAN, Kemal; Yesevi'nin Fakr-nâme'si, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C.XXTT, 1974-1976, s. 45-91.

ERCİLASUN, Doç.Dr. Ahmet B.; Kutadgu Bilig Grameri - Fiil-, Ankara, 1984.

EREN, Hasan; Çağatay Lugatleri Hakkında Notlar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi VII, 1950, s. 145-163.

ERTAYLAN, Hikmet; Amasya'da Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Divan-i Mîr 'Alî Şir Nevā'î, İ.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C.I, S. 1, İstanbul 1946, s. 37-47.

FENAYİ; Tarih-i Fenayi Yazması, Süleymaniye Ktp. Fatih 4267.

FENAYİ; Tarih-i Fenayi, Viyana 1782.

FİRDEVSİ, Şāh-nâme, Kriticeskiy Tekst, Pad Redaktiey E.E. Bertelsa, I- VIII Akademiga Nauk SSSR, Moskva, 1966.

GABAIN, A. von; Eski Türkçenin Grameri (Çeviren Mehmet Akalın), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 532, TTK Basımevi, Ankara, 1988.

GIBB, H.A.R.; " Tarih" Maddesi, İslam Ansiklopedisi C. II, s. 782-799.

GRONBECH, K. ; Komanisches Wörterbuch Türkischer Wortindex zu Codex Cumanious, Kopenhagen, 1942.

HACIEMMİOĞLU, Dr. M. Necmettin; Türk Dilinde Edatlar, Üçüncü Basılış, İstanbul, 1984.

HALİLÂV, L.; Alişer Navâiyning " Tarihi Mulukı Acam" Asarının Kolyazma Nushaları, Navaiy'e Armagan (Doğumunun 525. yılına), Taşkent 1968, s. 174-183.

HALİLÂV, I. ; " Tarihi Mulukı Acam" nıng İlmiy- Tankıdıy Tekstini Tüziş Prinsipi va Tekst Tankıdı, Navaiy'e Armağan (Doğumunun 525. yılına),Taşkent, 1968, s. 184-194.

HAMDULLAH , MUSTAVFİ, Tarih-i Güzide, C. I-II Leyden 1910.

HAMDULLAH, MUSTAVFİ KAZVİNİ, Tarih-i Güzide, İran, 1339.

HASAN 'AMİD, Ferheng-i 'Amid, Ferheng-i Büzürg Dü Cildî Musavver, Tahran, 1337.

HUSEYİN KAZIM KADRİ; Türk Lugatı, Türk Dillerinin İştikakı ve Edebi Lugatleri, Birinci Cild 1927, Devlet Matbaası, İstanbul, İkinci cild 1928, Üçüncü cilt İstanbul Maarif Matbaası 1943, Dördüncü cilt Cumhuriyet Matbaası 1945.

IŞILTAN, Fikret; "Taberi" maddesi, İslam Ansiklopedisi, C. 11, s.594-598.

İBNÜ-MÜHENNÄ LUGATI (İstanbul nüshasının türkçe bölüğünün endeksidir.) Aptullah Battal T.D.T.C. Azasından 2. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınlarından 9, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988.

İNAN, Abdülkadir; Bibliyografya, " Alişir Nevai (Makaleler Dergisi). Moskova-Leningrad : 1946-235s. İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü yayınlarından", TTK Belleten 1949, C.XTI, sayı 52, s. 837-844.

İNAN, Abdülkadir; Çağatay Yazı Dilinin Kuruluşu Tarihine Dair Düşünceler, Makaleler ve İncelemeler Abdülkadir İnan, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s. 1-11.

İNAN, Abdülkadir; Ebulgazi Bahadır Han ve Türkçesi, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1957, s. 29-39.

İNAN, Abdülkadir; Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Çağatayca Kuran Tefsiri, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1962, s. 61-66.

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ 1-13, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

JOHANSEN, Ulla; Alacyq, Reşit Rahmeti Arat İçin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 19, Ankara, 1966, s. 286-305.

KAKUK, Suzanne; Recherches Sur L'Histoire de la Langue

Osmanlıe Des XVI et XVII Siécles. Les éléments Osmanlıs de la Langue Hongroise. Akadémi Kıads. Budapest 1973.

KARAHAN. Abdülkadir; Firdesî'ye Göre İran Eski Tarihi ve Şahname'nin Kaynakları. İran Şehinşahlığının 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1971, s. 195-212.

KARAMANOĞLU. Doç.Dr. Ali Fehmi; Seyf-i Sarâyi Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't-türkî). Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1978.

KAYUMOV. Azizkon; Nevâî'nin umumi tarihga âid bir kitabı togrisida. TDAY Belleten. 1985, Ankara. 1989, s. 85-87.

KAZAK TURKÇESİ SÖZLÜĞÜ ; Tercüme. Hasan Oraltay. Doç.Dr. Nuri Yüce. Saadet Pınar. Türk Dünyası Araştırmaları Yayını: 8, İstanbul, 1984.

KİTABI MUKADDES ESKİ VE YENİ AHİT (" Tevrat" ve " İncil") Kitabı Mukaddes Şirketi. İstanbul. 1988.

KOCATÜRK. Saadettin; Fars Dili ve Edebiyatında Nesir Türleri ve Üslup Özellikleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi C. XXXI s. 1-2, Ankara. 1987, s. 263-291.

KONONOV. A.H. ; Grammatika Sovremennogo Uzbekskogo Literaturnogo Yazıka. Moskva-Leningrad. 1960.

KORKMAZ. Zeynep; Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Yusuf ve Züleyhâ Mesnevîsinin Tanınmayan Bir Yazması ve Eserin Yazarı. Türkoloji Dergisi c. III. s.1, Ankara. 1968, s. 7-48.

KÖPRÜLÜ. M. Fuad; Çağatay Edebiyatı" maddesi İslam Ansiklopedisi. c.3, s. 270-323, İstanbul Milli Eğitim Basımevi. 1988.

KÖPRÜLÜ. Ord.Prof. M. Fuad; Edebiyat Araştırmaları 2. Ötüken Neşriyat. İstanbul. 1989.

KÖPRÜLÜ, Ord.Prof.M.Fuad; Türk Edebiyatı Tarihi, 3. Basım, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981.

KUR'AN-I KERİM VE İZAHLI MEÂLİ ÂLİSİ, Hazırlayan A. Fikri Yavuz, İstanbul.

LEVEND, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai, C.I, Sanatı ve Kişiliği, Türk Dil Kurumu Yayınlarından sayı 239, Ankara, 1965: Ali Şir Nevai, C.II, Divanlar, Türk Dil Kurumu Yayınlarından Sayı 244, Ankara, 1966: Ali Şir Nevai, C. III, Hamse, Türk Dil Kurumu Yayınlarından sayı 253, Ankara, 1967: Ali Şir Nevai, C. IV, Divanlar ile Hamse Dışındaki Eserler, Türk Dil Kurumu Yayınlarından , sayı 253, Ankara, 1968.

LEVEND, Agâh sırrı ; Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt Giriş, 3. Baskı, Ankara 1988.

LEVEND, Agâh Sırrı; Türkiye Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları, TDAY Belleten 1958, s. 127-209.

LOEWENTHAL, Rudolf; The Turkıc Languages And Literatures of Central Asia (A Bibliography) Gravenhage, 1957.

MANZ FORBES, Beatrice; The Office of Darugha Under Tamerlane, Journal of Turkish Studies Volume 9,1985, s. 59-69.

MENGES, Karl H. ; Report on An Excursion to Leningrad and Taşkent for Research ın Çağatay Manuscripts, Central Asiatic Journal, VIII, 1963, s. 231-252.

MENGES, Karl H.; Report On the Second Excursion to Taşkent For Research in Cagatay Manuscripts, Central Asiatic Journal XI, 1966, s. 87-133.

MU'CEMU'L-MUFEHRES Lİ-ELFAZİ'L-KUR'AN'I KERİM Çağrı Yayınları, İstanbul 1984.

MUALLİM NACİ; Lugat-i Naci.

MUNDY, C.S.;Notes on Three Turkish Manuscripts, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, Volume XII, 1947-48, s. 533-541.

MUKEMMEL OSMANLI LUGATI. Ali Nazima-Reşad. Dersa'adet 1319.

MUNŞEAT. Azer Neşir. Baku. 1926.

NAVÂİY ASARLARI LUGATI. Tüzüvçiler: Parsa Şamsiev. S. İbrâhimâv. muharrir: S. Mutallibâv. Alişer Navâiy Asarlarının on beş tamlıgıga ilâva. Tâşkent. 1972.

ONAY. Ahmet Talât; Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar. Hazırlayan Doç.Dr. Cemâl Kurnaz. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları/ 77. Ankara 1992.

ÖZBEK TİLİ GRAMMATİKASI I-II. Mes'ul Muharrirler: F.A. Abdurrahmânâv. Ş.Ş. Şâabdürahmânâv. A.L. Hâcıev. Özbekistan SSR Fan Naşriyeti. Taşkent. 1975.

ÖZBEK TİLİNİN İZAHLI LUGATI. Z.M. Marufov. I. II. Moskva Rus Tili Neşriyatı. 1981.

PALA. Dr. İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. Akçağ Yayınları. Genel Yayın No. 54. Ankara.

PAVET DE COURTEİLLE.; Dictionnaire turc-oriental. destine principalement a faciliter la lecture des ouvrages de Baber. d'Abul-Gazi et de Mir-Ali-Chir-Nevai. Paris. 1870.

POPPE. Nikolaus; Die Mongolischen Lehnwörter im Komanischen. Németh Armağanı. Ankara. 1962, s. 331-340.

QUATREMéRE. M.; Chrestomaathıe en Turk Orıental Contenant Plusieurs Ouvrages De L'emır Alı-Schır. Des extraits Des Mémares du Sultan Baber. Du Traite du Miradj. Du Tezkıret-el-avlıa et du Bakhtıar- nameh. 1 Fascicule. Paris. 1841.

RADLOFF. Wilhelm Versuch Eines Wörterbuches Der Türk-Dialecte. Mit einem Vorwort von Omelyan Pritsak Erster Band Zweiter. Dritter Band. VierterBand. Mouton and co. Gravenhage. 1960.

RASANEN. Martti; Versuch Eines Etymologischen Wörterbusch Der Türksprachen. Lexica Societatıs Fenno- Ugricae XVII.1, Helsinki. 1969.

REDHOUSE Yeni Türkçe-İngilizce-Sözlük. 7. baskı. İstanbul. 1984.

DANKOFF. Robert-Kelly. James; Maḥmūd el-Kāşğarî Türk Şiveleri Lügatı (Dîvânü Luğāt-it-Türk) İnceleme. Tenkidli Metin İngilizce Tercüme. Dizinler. Harvard Üniversitesi Basımevi I. Kısım 1982. II. Kısım 1982. III. Kısım 1985.

ROEMER. Hans R.; " Timurlular" maddesi. İslam Ansiklopedisi. C.12-1, s. 346-370.

ROMASKEVİÇ. A.A.; Yeni Çağatay-Fars Lugati(Rusçadan Türkçe'ye çeviren: Aptullahoğlu Hasan). Türkiyat Mecmuası C.IV. İstanbul. 1934, s. 281-293.

ROSARY OF THE TİMES SUBHATU'L-AHBĀR A seventeeth-century representation of word history in genealogical form with 102 miniatures from Adam and Eve to Mehmet IV. Facsimile print by Akademische Druck-u Verlagsanstalt. Graz 1981 The original of the manuscript is kept in the Austrian National Library (Codex Af 50)

RUSTAMÂV. Alibek; Navâiy Tilining Fonetik Hususiyatları. Nevayi'nin Doğumunun 525. Yılına Armağan. Taşkent 1968, s. 258-277.

RYPKA. Jan; Unter mıtarbert von Otokar Klima Vera Kubickova Jiri Becka-Jiri Ceypek-Ivon Hrbek. Iranısche Lıteraturgeschıchte. Leipzig 1959.

SAMOİLOWİÇ. A.; Orta Asya Edebi Dili Tarihine Dair (Rusçadan Çeviren: Abdülkadir İnan). DTCF Araştırmalar Dergisi I. Ankara 1944, s. 73-95.

SARAÇ. Tahsin; Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları: 423. Bilgi Basımevi- Ankara 1976 I. Ankara Üniversitesi Basımevi Ankara 1976, II.

SARI. Mevlut; El-Mevarid Arapça-Türkçe Lugat. İstanbul 1982.

SENG-LÂH. Mirzâ Mehdi Mehmet Han Lugat-i Nevai Tıpkıbasım. Yayınlayan Besim Atalay T.D.K.C.II.31, İstanbul. 1950.

SERTKAYA. Osman F.; Mongolian Words and forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki). Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten. s. 265-280.

SERTKAYA. Osman F.; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri. İ.Ü. TDED C. XVIII. s.133-138; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri II. İ.Ü. TDED C. XIX, s. 171-184; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri III. İ.Ü.TDED c. XX, s. 157-184; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri IV. c. XXII, s.169-180.

SERTOĞLU Midhat; Osmanlı Tarih Lugatı. Erderun Kitabevi. İstanbul. 1986.

STEİNGASS. Ph.D.F.; A Comprehensive Persian-English Dictionary. Fifth impression. London. 1963.

STEUERWALD. Karl; Deutsch-Turkısches Wörterbuch / Almanca-Türkçe Sözlük. Otto Harrassowıtz Wıesbaden 1974.

SULEYMÂNÂV. H.S. Azimcânâva. S.A; Alişer Navâiy Asarlarınıng Uz SSR Fanlar Akademiyası Şarkşinâslik İnstitüti Toplamıdagı Kolyazmaları. Özbekistân SSR Fan Naşriyatı. Taşkent. 1970.

ŞÇERBAK. A.M.;Grammatika Starouzbekskogo Yazıka. Moskva. 1962.

ŞEHNAME I. Firdevsi; Çeviren Prof.Dr. Necati Lugal. Düzenleyen: Prof.Dr. Kenan Akyüz. Hürriyet Yayınları: 95. Büyük Klasikler: 14. İslam Klasikleri: 5. İstanbul. 1974.

ŞEMSEDDİN SAMİ; Kâmusu'l-a'lâm. Birinci Cild İstanbul. 1306, ikinci cild İstanbul. 1306, üçüncü cild İstanbul. 1308, dördüncü cild İstanbul. 1311. beşinci cild İstanbul 1314, altıncı cild İstanbul. 1316.

ŞEMSEDDİN SAMİ; Kamus-ı Türki. Dersaadet. 1317.

ŞEYH Süleyman Efendi-i Buhârî; Lugat-i Çagatay ve Türki-i Osmânî. Mihran Matbaası. İstanbul. 1298.

ŞUKUN. Ziya; Farsça-Türkçe Lügat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya 1-2-3, M.E.B. Devlet Kitapları. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1984.

TARAMA DERGİSİ I- II. Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları. T.D.T.C.. Devlet Matbaası. İstanbul. 1934.

TABERÎ. Muhammed bin Cerirüt; Taberi-i Kebir tercemesi. İstanbul. 1260.

TATARISCH-DEUTSCHES WÖRTERBUCH. Tamurbek Dawletschin. Irma Dawletschin. Semih Tezcan; Turkologie und Türkeikunde Bd.2, In Kommission bei Otto Harrossowitz- Wiesbaden. 1989.

TEKİN. Dr. Şinasi; Uygurca Metinler II Maytrısimit Burkancıların Mehdisi Maitreya ile Buluşma Uygurca İptidaî Bir Dram. Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 263, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 54. Araştırma Serisi No: 44. Sevinç Matbaası. Ankara- 1976.

TEZCAN. Semih; Janos Eckmann: Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear KoranTranslation. TDAY Belleten 1978-1979, Ankara. 1981.

TAUER. Felix; Timurlular devrinde tarihçilik. Belleten (trc. A.Ateş). 1965, XXIX, 49-69.

TEMİR. Ahmet; Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlgiler. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi CXIII, s 1-2, s. 1-23.

TOGAN. A. Zeki Velidi; " Ali Şir" maddesi. İslam Ansiklopedisi CI. s. 349-357.

TOGAN. Zeki Velidi ; Büyük Türk Hükümdarı Şahruh. TDED C. III. s.3.İstanbul 1948-49, s. 520-538.

TOGAN. Ord.Prof.Dr.A.Zeki Velidi. Tarihte Usul. Enderun Kitabevi. 4. baskı İstanbul 1985.

TOGAN, Ord.Prof.Dr.A.Zeki Velidi; Umumi Türk Tarihi'ne Giriş, 3. baskı, İstanbul, 1981.

TÜRKÇE SÖZLÜK 1-2; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yeni Baskı, Ankara, 1988.

VAMBERY, H.; Cagatasiche Sprahstudien, Leipzig 1867.

VOLİN, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (Çeviren Rasime Uygun), TDAY Belleten 1955, s. 99-141.

YAZICI, Tahsin; " Mirhond" maddesi, İslam Ansiklopedisi, C.8, s. 360.

YENİ REDHOUSE LUGATI İngilizce-Türkçe Tashihli İlaveli İkinci Basılış, Amerikan Bord Neşriyat Dairesi, İstanbul, 1958.

YÜCE, Nuri; Ebu'l- kāsım cārullāh Mahmūd bin Omar bin Muhammed bin Ahmed ez-zamahşari el-hˇārizmî Mukaddimetü'l-edeb, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

ZENKER, Jules Thédore; Dictionnaire Turc-Arabe-Person, Leipzig, 1866.

ZÜLFİKAR, Hamza;Çağatayca Bir Kuran Tefsiri. Türkoloji Dergisi C. VI, Ankara, 1974, s 153-195.

TĀRĪḪ-İ ENBİYĀ VE ḤUKEMĀ

T694b (1) Ā d e m ṣalavātu'llāhi ʿaleyhi ǧilḳati: Ādemniñ
S704b künyeti ebu'l-beşerdür ve laḳabı ṣafiyu'llāh çün
P330b İrādetu'llāh anıñ ǧilḳatiġa muḳteżi boldı. Cibrīl
ʿaleyhi's-selāmġa (2) emr boldı kim bir miḳdār tofraġ
anıñ ṭineti taǧmiri üçün ol yirdin ki ḥālā Mekke
anıñ ornıdadur, kiltürsün. Cibrīl ʿaleyhi's-selām
(3) bu emrġa iştiġāl körgüzdi. Yir, ḥāl tili bile anda
ant birdi kim bu tofraġnı mindin alma kim bolmaġay kim
bu maǧlūḳdın nā-şāyeste emr (4) vücūdḳa kilgey. kim ol
sebebdin min Ḥaḳ taʿālāniñ mūcib-i maǧt u ǧitābı
bolġay min. Cibrīl ʿaleyhi's-selām ḳaytıp anıñ sözin
ʿarż (5) ḳıldı irse Mikāyilġa ḥükm boldı. Ol dağı
yirdin hem andaḳ ant işitip ḳayıttı irse İsrāfīlġa ḥükm
boldı. Ol, hem ol iki- (6) niñ ʿõzri bile ḳaytḳandın
soñra ʿAzrāyilġa buyruḳ boldı kim yirdin tofraġ
kiltürgey. Yir, ʿAzrāyilġa ant birgendin soñra (7)
ʿAzrāyil ayıttı kim Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālāniñ emri
siniñ antıñdın yoḳarıraḳtur. Bir avuç tofraġ yir
yüzidin alıp Ḥaḳ taʿālāniñ emri bile (8) behiştke
kivürüp Ḥażret-i Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem
ṭinetin Tesnīm suyı bile yuġurup barça melāyikke ʿarż
ḳıldılar. Kim maḳṣūd ʿālem ü ādem āferinişi- (9) din

---

1 ʿaleyhi : S-// 6 buyruḳ : S6 buyuruḳ // 8 āferinişidin : S8 āferinişi

munuñ ḫilḳatidür kim āḫirü'z-zamān peyġamberi bolġusıdur. Andın soñra Ādem 'aleyhi's-selām tofrāġıġa ḳırḳ kün raḥmet yamġurı yaġdurup (10) öz ḳudret iligi bile taḫmir ḳıldı kim خمرت طينت آدم بيدى اربعين صباحًا andın ḫaber birür. Çün inssān kisvetin Ādemġa (11) kiydürdiler. Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā esmā-ı ḥüsnānı anña örgetti kim علم آدم الاسماء كلها ve melāyike-i muḳarreb anıñ 'ilmiġa muḳarrin boldılar.(12) Ve Tiñri ta'ālā ḥükmi bile anña secde ḳıldılar İblisdin özge. Kim ol cindin irdi: فسجد الملئكة كلهم اجمعون الا ابليس استكبر (13) Köp ṭā'at ḳılġandın soñ melāyike mertebesiġa yitip irdi. Çün Tiñri ta'ālā emridin boyun tolġadı, şeḳāvet ve la'net-i cāvid ṭavḳı (14) anıñ boynıġa tüşti kim وان عليك لعنتى الى يوم الدين Ādem ve Ḥavvā behiştde sākin bolsun dip emr boldı kim يا ادم اسكن انت وزوجك الجنة (15) ve Ḥavvā. Ādem 'aleyhi's-selāmnıñ sol yanıdın yaratıldı. Her taḳdir bile Ādemġa buġday yimekdin meni boldı: Ba'żı üzüm (16) ve ba'żı incir dipdürler. İblis. Ādem cihetidin la'net-i ebediġa şāyeste bolup irdi. Bu ḫuşümetdin yılan vasıṭası bile behiştke kirip (17) Ādem 'aleyhi's-selāmġa buġday yimek vesvesesin ḳılıp. Çün irādetu'llāh muña cārī bolup irdi kim 'ālem yüzin

---

11 anña : T, S- // 16 bolup irdi: P16 boldı

12 El-hicr XV, 30; Sadd XXXVIII, 73-74

14 Sadd XXXVIII, 78; El-bakara II, 35 ; El- a'raf VII, 19

Ādem evlādı tutḳay.(18) Ādem ve Ḥavvānı behiştdin çıḳardılar ve Hindüstān milkide birbiridin ayru tüştiler. Ādem ʿaleyhi's-selām Mekkege kilip ʿArafāt

P331a yanıda Ḥavvāġa uçradı : (19) Andın ʿArafāt ol / yirge laḳab ḳaldı. Andın soñra Ādem ʿaleyhi's-selām Kaʿbe öyin yasadı dağı Hindüstān sarı ʿazīmet ḳıldılar. Ve Cibrīl ʿaleyhi's-selām (20) ḥubūbāt kiltürüp Ādemġa ḳoş sürüp ikin ikmek ḳāʿidesin örgetti. Ve Ḥavvā. Ādem ʿaleyhi's-selāmdın her ḳaçan ḥāmile bolsa irdi (21) iki ferzend kiltürür irdi: Bir oġul bir ḳız. Bu oġulġa yana bir ḳarındın kilgen ḳızını

T695a birürler irdi kim arada farḳı bolġay. (1) Ḳābil bile tuḳḳan ḳızını kim atı İḳlīmā dipdürler, tiledi kim Hābilġa birgey. Ḳābil öz siñiliniñ ḥüsni cihetidin aña māyil irdi: (2) unamadı kim Hābilġa birgeyler. Ādem ʿaleyhi's-selām ikige ḳurbān buyurdı kim her ḳaysınıñ ḳurbānı ḳabūl tüşse aña birgey. Hābilniñ (3) ḳurbānı ḳabūl tüşüp Ādem ʿaleyhi's-selām İḳlīmānı aña birdi. Ḳābil bu ḫusūmet cihetidin Hābil dik ḳarındaşı kim şuverī cemāl ve maʿnevī kemāl bile (4) ārāste irdi ve Ādem ʿaleyhi's-selām anı beġāyet siver irdi, helāk ḳılıp Ādem ʿaleyhi's-selāmnı anıñ firāḳıda mübdelā

S705a ḳıldı. Ol / kişi kim nā-ḥaḳ ḳan ḳıldı (5) Ḳābil irdi çün andın burun hiç kişi ölügni körmeydür irdi. Ḳābil

müteḥayyir bolup Hābilni köterip yürür irdi. Bāri ta'ālā ḥikmeti (6) muñga ta'alluḳ boldı kim ādemi-zād meyyitniñ medfenin bilgey. İki melekni iki ḳarġa şūreti bile anıñ ḳaşıġa yiberdi kim birbiri bile uruşup (7) biri yana birin öltürdi ve ḳātil ḳarġa yirni tırmap minḳārı bile ḳazıp maḳtūlni defn ḳıldı. Kim Bāri ta'ālā Ḳābil tilidin kim يٰوَيْلَتٰى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُوْنَ (8) kerimesin edā ḳılur. Ve ḳurbān ḳılmaḳ bu irdi kim ḳoy öltürüp tağ üstide ḳoyarlar irdi. āsmāndın ot (9) tüşüp ḳaysını köydürse irdi ḳabūl nişānesi ol irdi çün Ḳābilniñ ḳurbānı köymedi şeyṭān añga bu nev' bāzi (10) birdi kim ot sindin rence boluptur kim ḳurbānıñnı köydürmedi. Otḳa secde ḳılsañ sindin ḫoşnūd bolur. Ḳābil dağı otḳa secde ḳılıp āteş- perestlıḳ (11) resmi bünyād boldı. Çün Ādem 'aleyhi's-selām Hābil firāḳıda köp bi-ṭāḳatlıḳ ḳılur irdi. Ḥaḳ ta'ālā Şiş 'aleyhi's-selāmnı Ādemġa kerāmet ḳıldı (12) ve Şiş 'aleyhi's-selām maḥabbeti Ādemniñ Hābil mātemide ıżṭırābın kem kıldı. İḳlimānı añga nikāḥ ḳılıp öz ornıda veli'ahd ḳıldı ve ḥayāt vedi'atin ervāḥ (13) ḳābıżıġa tapşurdı. Ve 'ömrin ba'żı miñ yıl ba'żı toḳuz yüz otuz yıl dipdürler. Ve Ādem 'aleyhi's-selāmdın soñra ba'żı üç kün (14) ba'żı yiti kündin soñra Ḥavvāġa ecel yitti. Medfenleride iḫtilāf bar ammā Mevlānā Şerefu'llāh ve'd-din 'Ali Yezdi 'aleyhi'r-raḥme.

---

9 nişānesi ol irdi: nişānesi ol irdi kim ḳoy öltürüp

7 El-mā'ide V, 31

Ẓafernāme muḳaddemesiде aytıpdur (15) kim Ādem ʿaleyhi's-selāmnı Şīş ʿaleyhi's-selām ġusl biriр namāz ḳıldı ve Hindūstāndadefn ḳıldı.Ḥavvā hem Ādem ʿaleyhi's-selām yanıda medfūn boldı ammā Nūḥ ʿaleyhi's-selām (16) zamānıda kim Ṭūfān boldı: Nūḥ alarnıñ mübārek cesedlerin kimede asrap Ṭūfāndın soñra Berḳıs tağıda ve baʿżı dipdürler kim Beytü'l-Maḳdisde - (17) defn ḳıldı. Ve Ādem ʿaleyhi's-selāmnıñ Hābilğa merşiyesi bar. Rubāʿiyye.

Ādemni ki Ḥaḳ luṭf ile mevcūd itti
Mecmūʿ-ı melek ḫayliğa sücūd itti
(18) Āḫir tenidin rūḥını menḳūd itti
Ol nevʿ ki nā-būd idi nā-būd itti

Ş ī ş ʿaleyhi's-selām Ādemdin soñra anıñ ornıda olturup (19) anıñ evlādığa muḥāfaẓat başladı. Ve Bārī taʿālā Şīşğa nübüvvet kerāmet ḳıldı ve aña ṣaḥīfe nāzil boldı. Ve Kaʿbe bināsın taş u gec bile Şīş ʿaleyhi's-selām (20) ʿimāret ḳıldı. Ve Ḳābil evlādı kim küfr ü ʿinād ehli bolup āteş-perestlıḳḳa meşġūl irdiler; ḳalın bolup Ādem evlādığa żararlar (21) tiger irdi. Şīş ʿaleyhi's-selām çün beğāyet dilīr ü şücāʿ irdi: Alar üstige sipāh tartıp fesādların defʿ ḳılıp alar birk tağlarda mesken ḳılıp (22) müste'ṣal ü perīşān

---

16 Berḳıs: P19 Būḳīs // 17 Rubāʿiyye: S-

boldılar. Şiş ʿaleyhi's-selām Bābilde Sūs şehrin binā

P331b ḳıldı./ Ve yiti oğlı bar irdi çün nübüvvetidin ḳırḳ biş yıl ötti (23) oğlanlarıġa Ḳābil evlādınıñ ḥarb u defʿin vasiyyet ḳıldı.Ānūş kim uluġraḳ irdi öz ornıda veliʿahd ḳılıp ʿālemġa vidāʿ itti.(24) Ve anı Ādem ʿaleyhi's-selām yanıda defn ḳıldılar ve yaşı tokuz yüz on iki yılġa yitti. (Rubāʿiyye)

Ger Şiş ü ger Ḳābil irür ger Hābil
Yaşları eger yüz yıl irür ger miñ yıl
(25) Bir niçe kün iterler cihānda taʿtil
Āḫir barıġa ecel buyurur taʿcil

Ā n ū ş peyġamber imes irdi; ammā velāyetdin naşībi bar (26) irdi. Ve ʿādil ve seḫī kişi irdi. Ve etbāʿ u evlādın Ādem dinigā daʿvet ḳıldı. Ve avval kişi kim ḫurmā yıġaçı ikti ol irdi ve avval (27) kişi kim şadaḳa resmin peydā ḳıldı ol irdi. Ol sebebdin anıñ zamānında refāhiyyet köp boldı. Ve ançа koy ve uy ve sayir

T695b behāyim peydā boldı (1) kim hiç ḥisābın bilmes irdi. Ol buyurdı kim çün Ḫaḳ taʿālā ḥisābdın artuḳ māl kerāmet ḳılıpdur. Her miñdin birin ayırıp (2) muḥtāclarġa biriñ. Ve Tārīḫ-i Caʿferī'de bitipdür kim anıñ zamānıda sevād milkide bir ejdehā peydā bolup ḫalāyıḳḳa köp noḳşānlar tigürdi. Ānūş barıp (3) ol ejdehānı Ādem ʿaleyhi's-selām behiştdin çıḳarġan ʿasā bile öltürdi.

---

2 bitipdür: S26 bitiptür

Didiler kim Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa yitken hem ol ʿasādur. Anıñ zamānıda (4) cinn ḫaylı ādemī-zād arasıġa kirip żarar tigürür irdi. Ve anıñ on iki ferzendi bar irdi. Ḳaynān uluġraḳ irdi, anı velīʿahd ḳılıp (5) vefāt ḳıldı. Anı ataları yanıda defn ḳıldılar ve ʿömride
S705b iḫtilāfdur: / Caʿferīde üç yüz yıl dipdürler ammā özge tevārīḫde toḳuz yüz altmış (6) biş yıl dipdürler. LBeytl

Miñ yıl dağı sürse irdi devrānnı Ānūş
Hem iylegüsi idi ecel cāmını nūş.

Ḳ a y n ā n bin Ānūş (7) çün atası ornıġa olturdı. baʿżı Sūsnı baʿżı Bābilni dipdürler kim ol ʿimāret ḳıldı. Velī müttefiḳdürler kim ḫalḳdın yüzer yüzer kişi (8) ayırıp buyurdı kim kintler ḥişārlar yasadılar. Çün Ḳaynannıñ yaşı toḳuz yüz yılġa yitti. Mehlāyīl kim uluġraḳ oğlı irdi velīʿahd ḳılıp (9) ʿālemdin ötti. Mehlāyīl bin Ḳaynān ataları dārü'l-milkidin Rūm milkige bardı ve Şīş ʿaleyhi's-selām evlādını özi bile iltti. Ve sāyir etbāʿın (10) ʿālem milkide perākende ḳıldı. Anıñ zamānıda köp yirde il ẓāhir boldılar. ʿÖmri sikiz yüz altmış bişke yitkendin soñra Yezdni velīʿahd ḳılıp (1 1) ʿālemdin ötti. Y e z d bin Mehlāyīl dirler kim Yezd be-ġāyet zībā-rūy ve pesendīde-ḫūy irdi. Ḳuşlar iti ve balıġ iti yimekke ol muḫterīʿ boldı (12) ve arıġlar ḳazıp su çıḳardı. Ve köp nikāḥ ḳılur irdi aña ḳırḳ oğul peydā boldı, barıdın kiçigrek Aḫnūḫ irdi ki anı İdrīs (13) dipdürler. ʿÖmri toḳuz yüz altmış ikige

yitkende İdrîs ʿaleyhi's-selāmnı velîʿahd ḳılıp āhiret seferiġa ʿāzim boldı ve ecdādı yanıda (14) defn ḳıldılar. İ d r î s ʿaleyhi's-selām süryānî taʿbîrdür. Atası Yezd zamānıda büt-perestlıḳ şāyiʿ boldı aṅa vaḥy kildi kim ol ilni (15) büt-perestlıḳdın menʿ ḳılġay: Çirig tartıp köp cihād ḳılıp Ḳābîl evlādın kim büt-perestlıḳ ḳılur irdiler ḳatl ü esîr ḳılıp ġazve vü cihād (16) ḳāʿidesin ol arağa kivürdi: Ve anı ḫalḳ müşelleşü'n-niʿme didiler kim üçünçi peyġamber ve üçünçi ḥakîm ve üçünçi pādşāh irdi. Yūnān ehli (17) ʿaḳîdesi budur kim Hürmüs Ḥakîm oldur ve ḫaṭṭ u nücūm ʿilmini ol peydā ḳıldı. Ve kiymek yimek andın ḳaldı.Ḥaḳ taʿālā anıṅ üçün otuz ṣaḥîfe (18) nāzil ḳıldı ve anıṅ zamānıdın Nūḥ ʿaleyhi's-selām zamānıġaça tört yüz otuz tört yıldur. altmış biş yaşıda Emnūşlaḫ mütevellid boldı. (19) Ve İdrîs ʿaleyhi's-selāmnıṅ mevtin kişi körmeydür. Hem şerʿ ehli ḳaşıda hem tārîḫ ehli allıda ʿaḳîde budur kim ol tirigdür ve behiştdedür.(20) Kim kelām-ı ilāhi andın ḫaber birür kim وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ve bu ḳıṣṣanıṅ şerḥin mebsūṭraḳ

P332a kütübdin maʿlūm ḳılsa bolur. Ve anı yenbuʿü'l-ḥayāt (21) dipdürler. ʿÖmri üç yüz altmış bişke yitkende anı melāyike āsmāngа refʿ ḳıldılar ve barurda oġlı Menūşlaḫnı velîʿahd ḳıldı. Ve anı İdrîs (22) ders köp ayturdın dipdürler kim nihāyetdin köprek şāgirdi bar

20 Meryem XIX, 57

irdi. Ve anıñ zamānıda meẕkūr bolğan ʿulūm şāyiʿ boldı.

(23) Çü İdrīs ʿalemde boldı muḳīm
Resūl irdi vü pādşāh u ḥakīm
Egerçi añña boldı uçmaḳ mekān
Cihān içre ḫöd ḳalmadı cāvdān

(24) M e n ū ş l ā ḫ bin Aḫnūḫ: Anıñ evlādı ḳalın boldı ve dirler kim at anıñ devride köp boldı. Dānā kişi irdi. dāyim evlādığa çirig (25) başlatıp Ḳābīl evlādı üstige yiberür irdi ve alarnı mektūm ḳılur irdi. Şābī anıñ oğlı irdi kim ḥālā bir meşhūr meẕhebleri (26) bar. Yaşı toḳuz yüz siksenge yitti; baʿżı miñdin hem artuḳ dipdürler. ʿĀḳıbet Melik Melkā kim oğlı irdi; velīʿahd ḳıldı ammā Melik Melkā. (27) Menūşlaḫdın burunraḳ ötti. Ve Melik yüz yitmiş yaşağanda ʿālemğa vidāʿ ḳıldı ve Menūşlaḫ andın
T696a soñra oğlı kinige ʿazīmet ḳıldı. (1)

Ger Menūşlaḫ ve ger Melik olsun ver Nūḥ
İçmek kirek elbette fenā cāmı şabūḥ

N ū ḥ bin Melik bin Menūşlaḫ bin İdrīs, peyğamber-i mürseldür; neciyyu'llāh anıñ (2) laḳabıdır. Baʿżı ḳırḳ yaşdın soñra baʿżı illig yaşdın soñra dipdürler ki añña vaḥy nāzil boldı ve anıñ zamānıda ʿālem ḫalāyıḳı büt-perest (3) bolup irdiler.

Toḳuz yüz illig yıl ilni öz diniġa da'vet ḳıldı: Siksen kişidin artuḳ ḳabūl ḳılmadılar. Küffārdın aṉa izālar tiger irdi. (4) Ol söz aytsa işitmeli dip kulaġların tutar irdiler. Ḥaddin ötkendin soṉ Nūḥ 'aleyhi's-selām du'ā ḳıldı. رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ (5) مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا Du'āsı müstecāb boldı. Cibrīl 'aleyhi's-selām bir dāne kiltürüp buyurdı kim anı Nūḥ

S706a 'aleyhi's-selām / ikti, ol bitkeç yıġaç boldı. (6) Niçe yıldın soṉra ol yıġaç ulġaydı. Emr boldı kim anı kisip kime yasaġay: Ol kimeniṉ ṭūli üç yüz ḳarı ve 'arżı ve 'umḳı aṉa köre. Dip- (7) dürler kim kime tükengendin soṉra Ḥaḳ ta'ālā Ṭūfān āşkār ḳıldı: Andak kim hem āsmāndın yaġar irdi ve hem yirdin su ḳaynap (8) çıḳar irdi. Rivāyet mundaḳtur kim su avval Nūḥ 'aleyhi's-selām tennūrıdın ḳaynap çıḳtı. El-ḳıṣṣa: Altı ayġaça ḥāl bu irdi, tā tamām-ı 'ālemni su tuttı. (9) Ve Nūḥ ol İmān kiltürgen siksen kişi bile kimege kirip. Çün kime üç ṭabaḳa irdi: Bir ṭabaḳada vuḥūş u behāyim ü sibā' kirip yana bir ṭabaḳada (10) beşer kirip kime yirdin köterilip andaḳ boldı kim su, tağlardın ḳırḳ ḳarı ötti. Dirler ki Nūḥ 'aleyhi's-selām kimesi Ḥaḳ ta'ālā emri bile iki ḳatla (11) maşrıḳdın maġribḳa ve yana bir ḳatla maġribdin maşrıḳḳa bardı. Çün tamām-ı 'ālemde kime içideki maḫlūḳātdın özge hiç maḫlūḳ ḳalmadı, barça helāk (12) boldılar. Ve Ṭūfān teskin taptı ve su azala

---

5 yıġaç: yıġaçı

4–5 Nuh LXXI, 26

başladı. Ve Nūḥ ʿaleyhi's-selām kimesi Muşulda Cūdī ṭağı üstide ḳarār tuttı ve Nūḥ ʿaleyhi's-selām (13) muḥarrem ayınıñ onıda kimedin çıḳıp hem ol yirde teskīn tutup ol il bile bir kint yasadılar. Ve Nūḥ ʿaleyhi's-selāmnıñ (14) ʿömri miñ altı yüz yıl bolğandın soñ ʿālemdin ötti. Ve rivāyet budur kim Ādem zamānıdın Nūḥ ʿaleyhi's-selām zamānığaça iki miñ biş yüz yıldur. (15) Ve Nūḥ devridin İbrāhim Ḫalīl şalavatü'r-rahmān ʿaleyhi devriğaça miñ biş yüz yıl ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selām ʿahdidin Mūsī ʿaleyhi's-selām ʿahdiğaça tört yüz (16) altmış yıl ve Mūsī ʿaleyhi's-selām çağıdın ʿİsī ʿaleyhi's-selām çağığaça miñ toḳuz yüz otuz yıl ve ʿİsī ʿaleyhi's-selām eyyāmıdın ḥażret-i risālet (17) şalla'llahu ʿaleyhi vesellem ferḫunde eyyāmığaça yüz siksen yıl vāḳiʿdür. ʿĀlem ehli ekşerī Nūḥ neslidindür; bu cihetdin anı ikinci Ādem dipdürler.(18) Ve anıñ tört oğlı bar irdi: Yāfes ve Sām ve Ḫām ve Kenʿān. Ve bu Kenʿān kāfir irdi kim Nūḥ ʿaleyhi's-selāmğa İmān kiltürmedi ve Ṭūfānda

P332b (19) helāk boldı./ إِنَّهُۥ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ anıñ şānıda nāzil boldı. Ve rivāyet budur kim Nūḥ ʿaleyhi's-selām kimedin çıḳḳandın soñ ol siksen kişi (20) andaḳ helāk boldılar kim alar neslidin kişi ḳalmadı. Nūḥ ʿaleyhi's-selām

---

13 Nūḥ ʿaleyhi's-selāmnıñ: T13 Nūh ʿaleyhi's-selam muḥarrem ayınıñ onıda kimedin çıkıp, P20 Nuh ʿaleyhi's-selām

14 soñ: P21 soñra

19 Hud XI, 46

Türān zemînni Yāfeşķa birdi ve İrānnı Sāmġa ve Hindüstānnı Ḥāmġa. (21) Bu mezkür bolġan memālik ehli bu üç kişiniñ neslidindürler: Bu cihetdin Yāfesni ebü'l-türk ve Sāmnı ebü'l-'acem ve Ḥāmnı ebü'l-hind dipdürler. (22) Ve Ḥāmnıñ rengi ķara irdi kim Hind ehli ķara vāķi'dürler. Ve anıñ cihati bu irdi, dipdürler kim Nūḥ 'aleyhi's-selām uyup irdi ve 'avret 'użvı (23) açılıp irdi: Ḥām körüp küldi ve Yāfeş ve Sām men' ķılıp yaptılar. Ve Nūḥ 'aleyhi's-selām oyġanıp ma'lūm ķılıp Ḥāmnı yaman du'ā ķıldı; ol (24) cihetdin rengi ķara bolup peyġambarlıķ anıñ neslidin münķati' boldı. Ve Nūḥ 'aleyhi's-selām kimege kirerde Ādem 'aleyhi's-selām süñekin medfenidin çıķarıp (25) kimege kivürüp irdi. Kimedin çıķķanda ba'żı dipdürler Medyen yiride ba'żı dirler Necefde defn ķıldı. Yāfesni peyġambar-ı (26) mürsel diptürler ve anıñ yiti oğlıbar irdi; bu ki Ḥazer Şaķlāb, Rūs, big Çîn Ba'żı sikiz oğul dipdürler (27) ve sikizinçini Tāreḫ dipdürler ve İskender-i ẕü'l-ķarneyn Yāfeşniñ törtünçi oğlıdur Rūs neslidin. Çün
T696b Yāfeş Ḫıtā milkide mütemekkin (1) boldı. Bu, oğlanlarığa her yirni ki birdi ol yirni ol oğlı atı bile atadılar. Çün bu tārîḫ ki bitiledür ḫāṭırda andaķdur ki sulṭān-ı (2) şāḥib-ķırān ḥālāt u ensābı meẕkür bolġay, İnşā'llāhu ta'ālā. Ol, Yāfeş tārîḫiġa mevķūfdur çün soñra bolġusıdur munça bile iḫtişār ķılıldı. (3) Sāmnı hem

---

22 Hind ehli: P4 Hind ehli rengi // 2 soñra: T2, P12-

ba'żı peyġamber-i mürsel dipdürler ve köprek enbiyā ve İrān mülūkı anıñ neslidindürler. Anıñ altı oġlı bar irdi: (4) Ba'żı toḳuz oġul hem dipdürler. Keyümerşni hem anıñ evlādıdın tutupdurlar. Erfaḥşed anıñ neslidindür. Törtünçi Başaṭ (5) Ḳıḥṭān bile Ḳāli'ġa yitişür kim
S706b 'Abrī, Ḳāli' neslidin. 'Arab nıñ / köpi Ḳıḥṭān neslidindürler. Ve Ḳıḥṭāndın üçünçi Şīt sipāherġa yiter kim (6) 'Arabdın Ḥamendī ve Necmī ve 'Āmirī ve Ḳażā'ī ve Eşferī ve Ardī ve Tāyī, Sebā neslidindür. Ve Sāmnıñ ikinci oġlı kim 'Ālimdür kim Ḫorasan (7) ve Miṣāl anıñ oġlanlarıdurlar. 'Irāḳ, Ḫorasān oġlıdur. Ve Kirmān ve Mikrān, Miṣāl oġlanları ve üçünçi oġlı Ahvedür (8) kim Ahvār ve Pehlū anıñ oġlanlarıdur. Ve Fārīs, Pehlūnıñ oġlıdur. Ve törtünçi oġlı Būzerdür kim Āzer, Peymān, Dārān ve Armin (9) ve Fer'ān anıñ oġlanlarıdurlar. Ḥāmnı hem ba'żı peyġamber dipdürler ammā çün Nūḥ 'aleyhi's-selām aña Hind memālikin muḳarrer ḳılıp (10) ol nevāḥīġa yiberdi. Ḥāmnıñ evlādı ol vasī' milkde yayıldılar. Ve anıñ toḳuz oġlı bar irdi: Hind, Sind, Nūbih, (11) Ken'ān, Güş, Ḳıbṭ, Berber, Rīḥ, Ḥabeş ve bu toḳuz kişiniñ evlādı köp boldı. Ve aralarıda on sikiz laḳab peydā boldı (12) kim biri yana biriniñ laḳabın yaḫşı añlamaslar irdi. Ba'żı dipdürler kim bu cihetdin her laḳab ehli bir milkke müteferriḳ boldılar. (13) Ammā aṣlı budur kim Ḥām

---

4 tutupdurlar: P14 tutupturlar // 5 sipāherġa: S1 sipā

evlādığa ol iḳlimdağı memālikni birip uzattı. anda alarnıñ teba'ı köp boldı; elfāẓları mütenevvi' bolup. Buḫt-ı Naṣar (14) ve Nemrūd ikelesin dirler kim Ḥāmnıñ Gūş atlığ oğlı neslidindürler. Bu tārīḫni mütāla'a ḳılur meḫādim 'arżığa yitkürülür (15) kim tevārīḫni kim bitipdürler bu mevżi'din perīşānraḳ yir yoḳtur. Asru
P333a köp muḫtelif aḥvāl / bu yirde meẕkūrdur kim bitimegi oḳur (16) ilge mūcib-i tereddüd bolur. Ol cihetdin ba'żı mu'teber kütübdin uş munça söz bile iḫtiṣār ḳılıldı. H ū d 'aleyhi's-selām; tārīḫ eḫli ba'żı dipdürler (17) kim Nūḥ zamānıdın İbrāhīm ṣalavātu'llāhi 'aleyhi zamānığaça kim miñ iki yüz yıl bolğay. Hūd bile Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmdın özge peyğamber meb'ūṯ bolmadı. (18) Ve Hūd 'aleyhi's-selāmnıñ nesebiyyetin mundaḳ dipdürler kim ol. 'Abdu'l-lāh bin Remāḥ Hārūt bin 'İvaż bin Erem bin Sām bin Nūḥnıñ oğlıdur. (19) Ve ekṣer kütübde anı 'Ābir bin Ṭāliḥ bin Erfaḫşed bin Sām bin Nūḥ dipdürler. Anı Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā 'Ād ḳavmiğa yiberdi. Ve ol ḳavm beğāyet (20) boyluğ ve 'aẓīm küçlüg ḫalḳ idiler. Ve alarnıñ āyīni büt-perestlig irdi. işleri köp nime yimek ve fısḳ irdi. Hūd 'aleyhi's-selām (21) illig yıl alarnı İmānğa da'vet ḳıldı. Alar ġaflet u cebbārlığdın anıñ sözin işlemediler: Ve öz nā-hemvārlığlarıdın tecāvüz

---

14 yitkürülür: P14 yitkürlür // 15 bitipdürler: S11 bitiptürler // 19 Tāliḥ: S19, P4 Ṣāliḥ // 21 sözin: S18 öz

ḳılmadılar. (22) Meger ḳalîl kim îmān şerefiġa müşerref bolup îmānların ol ḳavm vehmidin maḫfî tutarlar irdi. Hūd ʿaleyhi's-selām alarnıñ işidin (23) ʿāciz bolup belki nevmîd bolġandın soñra alar bābıda yaman duʿā ḳıldı ve duʿā müstecāb boldı. Tiñri taʿālā alarnı ḳaḥṭ belāsıġa mübtelā ḳıldı: (24) Ol nevʿ kim yiti yıl yaġın yaġmadı dağı rūd-ḫāneler ve bulaġlar kurudı. Ol çaġda maʿhūd bu irdi kim yamġur yaġmasa Mekke-i ḥarîmġa (25) barıp ḳurbān ḳılıp Ḥaḳ taʿālādın yaġın istidʿā ḳılur irdiler. Loḳmān bin ʿĀdenni niçe kişi bile ol ḳavm, yamġur duʿāsı üçün Mekkege (26) yiberdiler ve Loḳmān hem yaşurun îmān kiltürüp irdi, ammā aralarıda baʿżı kāfir irdi. Alar duʿā ḳılġaç üç pāre bulut peydā boldı; (27) biriniñ rengi aḳ, biriniñ rengi ḳızıl, biriniñ rengi ḳara, dağı āsmāndın ün kildi kim ʿĀd ḳavmiġa
T697a ḳaysı bulut kirek. Loḳmānnıñ (1) ol refîḳı kim ḳāfir irdi: Bu ṭamaʿ bile kim ḳara bulut suluḳ bolur, ḳara bulutnı ḳavmi üçün tiledi. Tiñri taʿālā anıñ (2) istidʿāsı bile murādın birdi. Ve ol şarşar kim anı riḥü'l-ʿaḳîm dipdürler; ʿĀd ḳavmiġa yiti kiçe ve sikiz kün isti, andaḳ kim ʿimāret- (3) lerin yıḳtı ve yığaçların ḳoñardı. Ve ol ḳavm kim öz küçlerige mağrūr irdiler, ḫāşāk dik savurup taġ u taşġa urup (4) barısın
S707a helāk ḳıldı. / Ve bu ḥāl şevvāl ayıda bir ve'l-ʿacūz vaḳtide irdi. Hūd ʿaleyhi's-selāmnıñ ʿömride iḫtilāfdur ammā ṣāḥib-i Güzîde, (5) küffār defʿidin soñra ilig

---

27 ʿĀd ḳavmiġa: S35 ʿĀd ḳavmiġa yitti kiçe sikiz kün

yıl tirig boluptur. Yüz illig yaşağandın soŋra ʿālemġa vidā ʿḳıldı. ʿİbrī til bile anı ʿĀbir dipdürler. (6) ʿAber ʿĀbirdin müştaḳdur. ʿArab. Hūd didi. Yaʿni nebiyuʾllāh ve muʿcizātı köptür. Ol cümledin biri ʿĀd ḳavminiŋ defʿi irdi. (7) Rubāʿī

Ol ḳavm-i ʿaẓīm didiler anı ʿĀd
Serdārları Şedīd yāḫod Şeddād
Bir dem yildin ʿāḳıbet ol ehl-i ʿinād
Ḫāşāk kibi barçası boldı berbād

(8) Ş ā l i ḥ ʿaleyhi's-selām: Anı Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā Hūd ʿaleyhi's-selāmdın soŋra Şemūd ḳavmıġa mebʿūŋ ḳılıp irdi. Ve Şemūd ḳavmi ʿĀdīlerdin (9) burun Ḥecerde kim Ḥicāz ve Şāmnıŋ arasıdadur,muḳīm irdiler. Ve ʿĀd ḳavminiŋ zevālidin soŋra Şemūd ḳavmi alarnıŋ milkige barıp (10) buzulġan ʿimāretlerin yasap şalṭanat-ı Sindīde olturdılar. Ve Tiŋri taʿālā alarġa ança māl u cāh u ferāġat naṣīb ḳıldı kim ḥadd ü ḥasrdın (11) ötti, bu cihetdin ġurūr dimāġlarıġa yol tapıp cehl ü ġafletdin gümrāh bolup Ḥaḳ taʿālā emr ü nehyidin boyun tolġap büt-perestlik (12) iḫtiyār ḳıldılar ve ʿaẓīm fısḳ u fücūrġa iştiġāl körgüzdiler. Alarnıŋ hidāyet ve tenbīhi üçün Şāliḥ ʿaleyhi's-selām mebʿūŋ

---

11 ...Ḥaḳ taʿālā emr ü nehyidin: S9 ..Ḥaḳ taʿālā alarŋa ança māl u cāh u terāġat naṣīb ḳıldı kim hadd ü ḥasardın ötti emr ü nehyidin...

boldı. Ol ḳavmni (13) tüz yolġa delālet ḳılıp hİç kim
P333b ḳabūl ḳılmadı. Köp müddet ol ḥażret naṣāyiḥ ü mevā'iẓ ve va'd ü va'İd körgüzdi. Az kişi alardın anıñ (14) dİnİġa meyl ḳıldılar. Ammā Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām Tiñri ta'ālā ḥükmi bile alar da'vetidin ilig tartmas irdi. olar 'āciz bolġandın soñra Ṣāliḥ (15) 'aleyhi's-selāmdın ġarİb mu'cize tilediler kim ḫāre taşdın du'ā ḳılıp bir botalıḳ tive çıḳarġıl. Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām du'ā ḳılıp Ḥaḳ ta'ālā ol taşnı (16) şaḳḳ ḳılıp tive botası bile taş arasıdın çıktı. Bā-vücūd ve mundaḳ hāl ol gümrāhlar anıñ nübüvvetiġa mu'terif bolmadılar. Ve Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām (17) tivesi otuz yılġaça mevcūd irdi. 'āḳıbet Ṣemūd ḳavmi ol tiveni niçe kişi yiberip öltürdiler ve botası ḳaçıp taġ sarı (18) yüzlendi. Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām ol ḳavmġa aytdı kim bu bİ-bāklik kim sizdin vāḳi' boldı Ḥaḳ ta'ālādın munuñ intikāmı sizge bolġusıdur (19) kim üç küngeçe, bir kün yüzleriñiz sarıġ bolġusıdur, ikinci kün tİrelikke māyil bolup üçünçi kün tamām ḳararġusıdur (20) dip öyige yüzlendi. Naḳānı öltürgen bed-baḫtlar Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmnı dağı öltürür ḳaṣdı ḳılıp Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmnıñ ümmeti aytdılar: (21) Kim ol bir söz aytadur kim anıñ mev'idi yıraḳ imes, tañlaġaça taḥammül ḳılıñ āṣārı ẓāhir bolsa her ni ḳılsañız siz bilür siz.

---

13 ḳılmadı: S10 ḳılmadılar // 14 ... irdi: P2 idi // 14 Ṣāliḥ: T14, S11 Ṣālihdin // 15 'aleyhi's-selam [dın]: SP 'aleyhi's-selām

Bu söz alarġa (22) maʿḳūl körünüp ḳayttılar. Ammā Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selām digen yosun bile üç künde üç ʿalāmet ẓāhir bolur ve ol ḳavmġa ḥāletī ẓāhir boldı (23) kim özlerin ıżṭırāb bile yirge urarlar irdi. Nā-gāh melekūt ʿālemidin bir mehābetlıḳ ün kildi kim barçaları helāk boldılar. (24) Baʿżı kütübde mundaḳ dipdürler kim bir żaʿīfe kim atı Zerīʿa irdi ve ayaġ iligi meflūc ve Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selāmġa dāyim til tigürür (25) irdi, ölmey ḳaldı. Vaḳti dürüst bolup ol diyārdın vādiyü'l-ḳurīġa kildi ḫalāyıḳḳa Ḥaḳ sübhānehu taʿālānıñ ḳahhārlıġ baḥrı (26) mevcġa tüşüp Ṯemūd ḳavmini fesād mekānı igrimide ġarḳa ḳılġan yirge yitip su tilep içkendin soñra hem ol girdābḳa çumdı. (27) Rivāyetdür kim ol ḳavmdin Ebū Riġāl atlıġ bir kişi Mekke ḥarīmiġa tirig ḳaldı, ḥaremdin çıḳḳaç öldi ve anıñ bir ṣāḫ
T697b altunı bar irdi. (1) hem ol altun bile defn ḳıldılar. Niçe miñ yıldın soñra ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem zamānıda ol ḥażret ol yirdin öter irdi (2) kim aṣḥābḳa ayttı kim bu yir ebu Riġālniñ medfenidür ve Ṣāliḥ nebī ve Ṯemūd ḳavmi ḳıṣṣasını ayttı ve ol ṣāḫ altundın ḫaber birdi. (3) Aṣḥāb ol yirni ṣaḳḳ ḳılıp altun mevcūd idi, aldılar. Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selāmnıñ ʿömri iki yüz siksen yılġa yitti,
S707b şerīʿati Nūḥ ʿaleyhi's-selām (4) şerīʿati irdi ve medfeni Ḥarem yaḳınıda dārü's-süddede ve baʿżı Rükn ile Maḳām arasıda dipdürler. Rubāʿī:

Ṣāliḥ kildi Ṯemūdnıñ ḳavmi çağı

(5) Tālih̲ idiler bu ḳavm başdın ayaġı
Bu ṭurfe ki çarḫ zālinin̄ oynamaġı
Ṭālih̲ni dağı ḳoymadı Şālih̲ni dağı.

Ḥ a n ṭ a l a bin Ṣafvān. Ḳarr bin Ḳah̲ṭān (6) oġlıdur, anı, Tin̄ri ta'ālā aṣḥābü'r-Resḳa kim Kelāmu'llāhda mez̲kūrdur, yiberdi: Ve Ress pādşāhī irdi, Şemūd neslidin Maġrib zemīnde. (7) Ol yezdān-perest irdi. Āḫiride ṭūl-ı 'ömr ü vüs'at-ı salṭanatdın dimāġıġa ġurūr yüzlendi. Tin̄rilik da'vīsi ḳıldı. Anın̄ zamānıda (8) İrānlar livāṭa ḳılıp behāyim bile cem' bolur irdi. Ve ḫātūnlar cerm ve tīridin ālet yasap özlerige isti'māl ḳılurlar irdi (9) ve ḥālā gūyā ki bu nev' żu'afānı ress hem dirler ve ba'żı özlerini birbirige sürtüp teskīn birürler irdi kim alarnı saḳarī dirler. (10) Ḥanṭala ol ḳavmni bu ef'āldin men' ḳıldı ve Ḥaḳ ta'ālā 'ubūdiyyetiġa delālet ḳıldı, ḳabūl ḳılmadılar. Ḥaddin ötkendin soñra du'ā ḳıldı (11) kim alarnın̄ suların ḳuruttı ve alar Ḥanṭala du'āsını bilip
P334a anın̄ ḳasdıġa çirig / tartıp ol dağı etbā'ın yığıp Tin̄ri ta'ālā ḥükmi bile (12) Resḳa utru yürüdi. Ress çirigi bir oḳ kim Ḥanṭala sarı attılar Ḥaḳ ta'ālā ḳudretidin ol oḳ yanıp atḳan kişige tigip (13) anı helāk ḳıldı. Çün ol bāṭıl sipāh helāk boldılar. Ress ḳaçıp pers-rūyidin

---

8 ālet: P23 āletler

yasaġan ḳurġanġa kirdi ammā fāyide birmedi. (14) وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ maʿżmūnı bile ʿAzrāyil rūḥın ḳabż ḳıldı. Ve cehennem sarı bardı. Ṣāḥib-i Güzîde mundaḳ bitipdür ammā Mevlānā Mîr-ḫᵛānd (15) Ravżatü's-ṣafāda Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selām ẕikridin soñra Ẕü'l-ḳarneyn-i ekber ḳıṣṣasın bitip mundaḳ beyān ḳılıpdur kim ekşer ehl-i tārîḫ (16) Nūḥ ʿaleyhi's-selāmdın soñra ve İbrāhîm ṣalavatu'r-raḥmān ʿaleyhi's-selāmdın burun Ḥūd bile Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selāmdın soñra özge peyġamber bolmaydur (17) dipdürler. Ammā salṭanatdın baʿżınıñ kelāmı muña müşʿirdür kim bu mābeynde Ẕü'l-ḳarneyn-i ekber nübüvvet mertebesiġa müşerref boluptur; (18) niyüçün ki müçāhid ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer raẕiya'llāhu ʿanhümādın naḳl ḳılıpdurlar kim Ẕü'l-ḳarneynniñ nübüvvetiġa bir delîl budur kim Tiñri taʿālā öz (19) kelāmıda قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ dip enbiyā düstūrı bile ḫiṭāb ḳılıp baʿżı Yeʾcūc defʿi üçün sed bağlaptur ve Yeʿcūc ve Meʿcūc (20) ṣıfātıda dağı mübālaġalar köptür. Bu faḳîr ḳalemiġa ol ḳābiliyyet yoḳtur kim ehl-i tārîḫ bitigendin taḥrîr ḳılġay. Ol ġarāyibḳa ıṭṭılāʿ (21) tilegen kişi mebsūṭraḳ tevārîḫde oḳup maḫṭūṭ bolġay. Ve lîkin Benāketî. tevārîḫide Nūḥ bile İbrāhîm ʿaleyhi's-selām arasıda on kişi bitipdür (22) kim salṭanat ḳıldılar ve bu on kişiniñ zamānı iki miñ yitmiş sikiz yıl artuḳ ya birer

---

14 bitipdür ammā: S12 bitipdür kim ammā

14 Fl-nisa IV, 78 // 18 Fl_kehf XVIII, 85

nime öksükrek dipdürler. Ve alarnıñ esāmisi (23) Sām bin Nūḥ bin Efraḫşed bin Şālaḫ bin Fāleḥ bin ʿĀbir bin Fāleḥ bin Şāliḥ bin ʿĀmir. Arguy bin Arġu. Tāḫūr bin Saruġ. Tārūḫ bin Māḥvā güyā (24) onunçı kişi İbrāhİm ʿaleyhi's-selāmdur dirler kim İbrāhim bin Tāreḫ. Bitipdür kim köprek enbiyā ve selātİnni bular neslidin taʿdād ḳılıpdur kim. (25) şerḫiniñ ṭūli bar hem perİşānlıġı. Rubāʿİ

Tārİḫ ehliniñ iḫtilāfı köptür
Şeh-nāmeniñ ol nevʿ ki lāfı köptür
Baʿżı mutaʿaşşıb il güẕāfı köptür
(26) Sin yazġalı hem nüktedānı köptür

İ b r ā h İ m şalavatu'r-raḥman ʿaleyhi. ulü'l-ʿazm bitipdürler. Atası Āzer irdi kim anı Tāreḫ hem bitipdürler. (27) Ve bu Āzer Kūfeniñ Kevşermā atlıġ kintidindür ve İbrāhİm ʿaleyhi's-selāmnıñ vilādeti
T698a Nemrūd bin Kenʿān bin Güş bin Erem bin Sām bin Nūḥ (1) zamānıda irdi. Bu Nemrūd tārİḫ ehliniñ ittifāḳı bile tört kişi kim ʿālemde salṭanat ḳıldılar. biri oldur. Bu tört kişidin ikisi peyġamberdürler: (2) biri Ẕü'l-ḳarneyn. biri Süleymān ʿaleyhi's-selām. Ve yana ikisi kāfirdürler; biri Nemrūd biri Buḫt-ı Naşar. Ve baʿżı bulardın hem dipdürler (3) Nemrūd zamānınıñ kāhin
S708a ü müneccimleri anıa ʿarż ḳıldılar / kim bu yıl bir nuṭfe raḥmġa barur kim ol kişi mütevellid bolsa siniñ

---

25 güẕāfı: güzāfı

zevāliñe bā'iṣdür. (4) Ol, ḥükm ḳıldı kim hİç kişi ol yıl ḫātūnı bile mübāşeret ḳılmasun ve barça ḫalāyıḳnı żu'afādın ayırıp her onnı bir emİn kişige tapşurdı. Ve nücüm (5) chli bir künni ta'yİn ḳıldılar kim ol kün ol mübārek ẕāt ata püştidin ana ḳarnıġa intiḳāl ḳılıpdur. Nemrūd özi Bābİl şehridin (6) kim pāy-i taḫt irdi, çıḳıp buyurdı kim hİç kişi şehrde ḳalmasun. Barça ḫalḳ anıñ bile çıḳḳandın soñra şehrde żu'afā dağı çoḳ çoḳ (7) maṭāflarġa seyrġa meşġūl boldı. Āzer, Nemrūdġa mülāzım irdi ve şehrniñ bir dervāzesiġa anı ḳoyup irdi. İttifāḳā anıñ zevcesi (8) bu dervāzedin seyrġa 'āzim irdi kim Āzer körüp aña māyil boldı, ḫalvetḳa kivürüp anıñ bile / P334b cem' boldı. Ża'İfe ḥāmile boldı ammā yaşurur (9) irdiler hem Āzer ve hem ḥāmile. Tā ḥaml u şun'ınıñ vaḳti yitti, Āzerġa cüfti aytdı kim maña bu iş şu'übet bile bolġusıdur, uluġ büt-ḫānelerġa barıp (10) alardın taẓallum bile miniñ üçün du'ā ḳıl kim cānım selāmet ḳutulsun, ṭıfl mütevellid bolġaç saña ḫaber ḳılduray. Ve Nemrūd, kāhinler ḫaberi bile (11) kim ol ṭıfl, bu yaḳında mütevellid bolur dip irdiler, ḥükm ḳılıp irdi kim her ṭıfl mütevellid bolġaç öltürsünler. Ba'żı yitmiş miñ ba'żı yüz miñ (12) ṭıflnı dipdürler kim ol şūmnuñ ḥükmi bile öltürdiler. Çün İbrāhİm 'aleyhi's-selām mütevellid boldı anası anı yaşurup Āzerġa ḫaber ḳıldı kim (13) ṭıfl ölüg tüşti ve defn ḳılduk. Ve Āzerdin yaşurup nikāb içinde aña perveriş birür irdi. Bir

---

9 ...bile: P1- // 10 alardın: S7 ilāhlardın

rivāyet hem bar kim anası Nemrūd vehmidin (14) anı bir ġārda asrar irdi. Her taḳdīr bile çün İbrāhīm ʿaleyhi's-selām bulūġ ḥaddiġa yitti. anası aŋa digince andın köp ġarīb aḥvāl müşāhede (15) ḳılur irdi. Tā ol kim anasıdın bir kün sordı kim miniŋ perverd-gārım kimdür. Anası didi kim min. didi kim siniŋ perverd-gāriŋ (16) kimdür, didi ataŋ. Aytti kim aniŋ perverd-gārı kimdür. didi kim Nemrūd. Didi Nemrūdniŋ perverd-gārı kimdür. aytti ʿālem ehliniŋ (17) perverd-gārı. Aytti. Nemrūdniŋ şekli yaḫşıraḳdur ya atamniŋ. Didi. ataŋniŋ. Didi atamniŋ ḥüsni köprekdür ya siniŋ. Didi miniŋ. (18) Didi kim siniŋ çirāyin yaḫşıraḳdur ya miniŋ. Didi kim siniŋ. İbrāhīm ʿaleyhi's-selām aytti kim perverdgār özidin yaḫşıraḳnı yaratmaḳ bolmas. (19) Anası müteʿaccib bolup Āzerġa keyfiyyet-i ḥāldin ḫaber ḳıldı. Ve Āzer, ol Nemrūd ḥükmi icrāsiġa İbrāhīmʿaleyhi's-selām ḳatliġa ʿāzim (20) bolup mübārek yüzin körgeç atalıġ maḥabbeti anı ol ḫayāldin ötkerdi. Ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selām perverdgārı ṭalebide saʿy ḳıldı; bir kiçe (21) bu fikrde irdi. her kevkeb ṭulūʿ ḳılsa hezār bi-işāreti bile ḫoş-ḫāl bolup ġurūb ḳılġaç nevmid bolur irdi. tā ḳuyaşḳa nevbet yitti (22) andın dağı meʾyūs bolup

āyet-i kerimesi bile müterennim bolup mübārek żamīri envār-ı hidāyet bile (23) yarudı. El-ḳıṣṣa: İbrāhīm ʿaleyhi's-selām ol vaḳtniŋ bütlerin bilip ihānet ḳılıp

---

16 didi:S13 didi kim// 21 bi - işāreti:S19 bi - beşāreti

22 Bütün nüshaların fotokopilerinde ayet kısmı boş.

ilni Tiñri ta'ālāġa da'vet ḳıldı; tā ḫaber Nemrūdġa yitişti. (24) Nemrūd müteredded bolup anıñ iḥżārıġa ḥükm ḳıldı. İbrāhİm 'aleyhi's-selām bārgāhıġa kirgeç aña il düstürı bile secde ḳılmadı. Nemrūd (25) müteġayyir bolup aña secdeġa baş indürmegeniniñ sebebin sordı irse İbrāhİm 'aleyhi's-selām aytti kim mini birev yaratıpdur kim tirigni (26) ölüg, ölügni tirig ḳılur. Nemrūd didi kim min hem bu işni ḳılur min, buyurdı kim zindāndın iki kişi kiltürüp birin öltürdi. (27) birin āzād ḳıldı. İbrāhİm 'aleyhi's-selām bu nev' öltürmek ve tirgüzmekni müsellem tutmay didi kim miniñ perverd-gārım künni
T698b maşrıḳdın (1) ṭāli' ḳılur, sin eger maġribdin ṭāli' ḳılsañ da'viñni müsellem tutay. Nemrūd bu ḥüccetdin 'āciz bolup İbrāhİm 'aleyhi's-selām ol meclisdin çıḳıp (2) ḫalāyıḳnı 'alāniyye yüzidin Tiñri ta'ālāġa delālet ḳılup da'vetin fāş ḳıldı. Rivāyetdür kim bir kün küffārnıñ 'İdi irdi kim barça (3) 'İd-gāhlarıda çıḳarlar irdi; İbrāhİm 'aleyhi's-selām bir bahāne bile şehrde ḳaldı dağı baltu alıp küffārnıñ bütlerin dağı uşattı, baltunı (4) bütlerniñ uluġrağınıñ boynıdın asıp.
S708b Küffār kilgendin / soñra ol ḫāldin beġāyet muż̧tarib bolup taḥḳİḳ ḳıldılar. İbrāhİm 'aleyhi's-selām (5) şehrde ḳalġanın bilip anı muḫāṭab ḳıldılar kim bu işni sin ḳılıp sin. Ol aytti, uluġ büt kim baltu anıñ boynıdadur, ol ḳıldı. Didiler (6) kim anıñ cānı ve ḫareketi yoḳtur, bu iş ḳılġalı niçük bolġay. İbrāhİm 'aleyhi's-selām aytti kim bir nime kim anıñ munça ḳudreti bolmağay niçük tiñri (7) -likke şāyeste bolġay.

Bu sözdin dağı küffārnı ilzām ḳılıp köp kişi anıñ dinigä
P335a kirdiler. Çün bu söz / Nemrūdġa yitişti, bildi kim
müneccim (8) -ler ḫaber birgen kişi İbrāhİm
'alcyhi's-selāmdur, anı maḥbūs ḳılıp ḥükm ḳıldı kim
ġalebe otun yığıp ot saldılar kim İbrāhİm
'aleyhi's-selāmnı ol otḳa (9) salıp örtegeyler. Otnıñ
yaḳınıġa kişi bara almas irdi kim anı otḳa salġaylar.
'Äḳıbet mancınıḳ bile ot içige attılar. Naḳldür kim
otḳa (10) yitmesdin burun Cibrİl 'aleyhi's-selām sordı
kim ḫācetiñ nidür. İbrāhİm 'alcyhi's-selām didi kim
sañga hİç ḫācetim yoḳtur; añga kim ḫācetim bar, ol (11)
vāḳıfdur. Ḫaḳ ta'ālā melāyikege İbrāhİmniñ ṣıdḳ u
tevekkülin körgüzüp her-äyİne ki otnı añga gülistān
ḳıldı. Nemrūd-ı gümrāhġa eṣer ḳılmay İbrāhİm (12)
'aleyhi's-selāmnı Bābİl şehridin iḫrāc ḳıldurdı. İbrāhİm
'alcyhi's-selām Sāra bile ki 'ämmuzādesi ve cüfti irdi.
Mıṣrġa bardı. Sübḥān bin (13) 'Ulvān ki Mıṣr pādşāhı
irdi, Sārağa ṭama' ḳılıp İbrāhİm 'aleyhi's-selāmdın
aldı. 'Öẕr yüzidin anıñ sarı ilig sunġaç iligi (14)
tutmas boldı. Sārağa 'öẕr ḳolup Hācer atlıġ kenİzek
birdi ve ol ḥālde İbrāhİm 'aleyhi's-selām közidin
ḥicāblar ref' bolup (15) Sāranıñ pāklikige muṭṭalı' irdi
çün Sāra, İbrāhİm 'aleyhi's-selām ḳaşıġa kirdi. Mıṣrdın
Filisṭİnġa bardı ve anda ḳaḥṭ irdi, ḳulların (16)
Ḫalİl-i Mıṣrİ atlıġ dostıġa yiberip ḳūt tiledi. Ol

---

9 attılar: P2 saldılar // 12 ki: S9 kim // 15 kirdi: S12 kildi

bi-tevfiḳ nime birmey ḳullarnı maḥrūm ḳılıp ḳaytardı. Alar ḳapnı ḳum bile (17) toldurup kiltürüp İbrāhim ʿaleyhi's-selāmġa keyfiyyetni ayttılar. İbrāhim ʿaleyhi's-selām ḫacāletdin uyuḳladı. Ḥaḳ taʿālā ol ḳumnı buġday (18) ḳıldı, Hācer andın yarġuçaġ bile un ḳılıp itmek bişürdi ve İbrāhim ʿaleyhi's-selāmnı oyġattı kim ṭaʿām yigey. İbrāhim ʿaleyhi's-selām (19) sordı kim itmekni ḳaydın aldıñ. Hācer didi kim ḳaptaġı undın pişürdüm. İbrāhim ʿaleyhi's-selām bildi kim Tiñri taʿālā (20) ol şunʿnı körgüzüptür. Ve ol buġdaydın baʿżısın ikip Tiñri taʿālā ança bereket birdi kim İbrāhim ʿaleyhi's-selāmġa beġāyet köp māl (21) ḥāṣıl boldı ve mihmāndārlıġ şiʿār ḳıldı. Nemrūd cehldin bir şanduḳnıñ tört pāyesiġa tört ḳaçırnı bağlap özi şanduḳḳa (22) kirip tört yoḳarı küşeside it bağlap kerkesler it sarı meyl ḳılıp havālandılar; āsmān sarı oḳ atıp oḳnı Ḥaḳ taʿālā (23) ḫūn-ālūd anıñ şanduḳıġa tüşürdi ve ol nā-dān Tiñri taʿālānı oḳladım dip kerkeslerni yoḳarı yanıġa bağlaġan it- (24) -lerni ḳuyı yanıġa bağlap yirge indi ve gümrāhraḳ bolup tiñrilik daʿvisin köprek ḳıldı. Ve baʿżı Nemrūdnı Kādis dipdürler. (25) ʿĀḳıbet İbrāhim ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Nemrūdnıñ sipāḥın peşşe ḫayli helāk ḳıldı, yiller ʿaẕāb bile anı dağı helāk ḳıldı. Rivāyetdür kim (26) ol peşşe Nemrūdnıñ mağzıġa ḳaṣd ḳılsa irdi, mañlayıġa anıñ nime ursalar irdi, teskin tapar irdi. İş bir yirge yitti kim toḳmaḳ

---

17 uyuḳladı: T17, P10 uyuḳlamadı // 20 beġāyet: P12-

yasattı. (27) muttaṣıl anıñ başıġa birev urar irdi ve anıñ ḫavāṣınıñ yaḫşı ḫıdmeti bu irdi kim ol toḳmaḳnı
T699a anıñ başıġa birkrek urar irdi. (1) Tā bu ʿaẕāb bile cehennemġa bardı. Ḳıṭʿa

Düşmen-i ḫāksār-ı cāhil kim
Ḥaḳḳa daʿvī-i iştirāk itti
Kör ki Ḥaḳ ġayreti ni nevʿ anı
(2) Serzenişler bile helāk itti

Sāra, Hācerni İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa bağışladı ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa siksen yaşaġanda Tiñri taʿālā İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām[nı]aña birdi. (3) Ve Sāra reşkdin Hācerġa fitneni vācib ḳıldı ve İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām çün iki yaşadı, Sāra bī-taḥammül irdi. İbrāhīm ʿaleyhi's-selām Hācer bile (4) İsmaʿīl ʿaleyhi's-selāmnı iltip bir beyābānda, kim Ḥaḳ taʿālā öz
S709a kelāmıda غَيْرِ ذِي زَرْعٍ dipdür ki Mekke yiridür. / ḳoydı. Alarnıñ (5) maḳdemi bereketidin anda zemzem suyı peydā boldı ve ḫalāyıḳ ol su cihetidin köp yığıldılar ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selām Kaʿbe öyini anda binā ḳılġusı. (6) Bu ḳıṣṣa bu yirde tursun, biz Lūṭ ʿaleyhi's-selāmnıñ ḳıṣṣasın şerḥ ḳılıp inşaʾllāh yana

---

2 bağışladı ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa: T. P- İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām[nı]: İsmaʿīlni ʿaleyhi's-selām //

1 Ibrahim XIV, 37

ḳıṣṣa baṣıġa kileli. Lūṭ ʿaleyhi's-selām İbrāhīm ʿaleyhi's-selām (7) -nıñ ḳardaşı Hārūn oġlı irdi. Tiñri taʿālā anṭa nübüvvet kerāmet ḳılıp Muʾtefikāt ehli
P335b hidāyet ü irşādıġa yiberdi. / Ve Muʾtefikātnı (8) baʿżı biş şehr ve baʿżı yiti şehr dipdürler ve baʿżı ehl-i tārīḫ bu şehrlerni Sistān bile Kirmān arasıda dipdürler ki ḥālā Lūṭ beyābānıġa (9) meşhūrdur ve baʿżı Urdi nevāḥiside kim Şām milkide dipdürler. her taḳdīr bile Mūtefikāt şehri ili livāṭa şehvetiġa meşʿūn irdiler (10) ve büt-perest ü hem-bār irdiler. Lūṭ ʿaleyhi's-selām ol milkke barıp niçe vaḳtlerni Tiñri taʿālā ʿibādetiġa delālet ḳıldı, hiç kişi ḳabūl (11) ḳılmadı ve ol ḥażretḳa köp İzā vü melālet alardın yitişti. Ve ol şūmlarġa ki ġurebā alar milkige ʿubūr ḳılurlar irdi Ve Lūṭ ʿaleyhi's-selām (12) İbrāhīm ʿaleyhi's-selām dik ḥıyānet emriġa meşġūl irdi. Her kişi anṭa mihmān bolsa irdi ol ḳavm, bu nevʿ işke ḳaṣd ḳılurlar irdi. (13) Luṭ ʿaleyhi's-selām ʿāciz bolup duʿā ḳıldı; melāyikeni Ḥaḳ taʿālā emred yigitler şüretide Lūṭ ʿaleyhi's-selāmġa mihmān yiberdi kim Mutefikātnı buzġaylar.(14) Ol ḳavm Lūṭ ʿaleyhi's-selām mihmānları ḳaṣdıġa meyl ḳıldılar. Lūṭ ʿaleyhi's-selām işigin bağlap mühlet tiledi kim tañla alarnı tapşuray. Yarım kiçe (15) melāyike özlerini Lūṭ ʿaleyhi's-selāmġa ẓāhir ḳılıp buyurdılar kim kopuñ bu şehrdin çıḳıñ. Lūṭ ʿaleyhi's-selām teba'ı bile şehrdin çıḳtılar. Cibril

---

6 kileli: T tikileli

ʿaleyhi's-selām (16) ol şehrlerniyirdin konġarıp āsmānġa iltip sernigūn yirge urdı ve ol ildin her kişi her kim ķayda bar irdi,siccīl (17)taşı yaġıp barısın helāk ķıldı; ḥatta ki Lūṭ ʿaleyhi's-selāmnıñ cürti hem ol ķavmdın irdi ,ol taşdın helāk boldı.Ve Lūṭ ʿaleyhi's-selāmnıñ (18) daʿveti müddeti yigirmi yıl ve bir nime dipdürler ve baʿżı otuz yıl.Ve merķadı İbrāhīm ʿaleyhi's-selām yanıdadur.

Ger Lūṭ veger livāṭa ehli
(19) Kim kitkeli kildiler cihānġa
Körgüzmedi bu cihān-ı ġaddār
Ni yaḫşıġa mihr ni yamanġa

İ s m a ʿ İ l ʿaleyhi's-selām peyġamber-i mürsel irdi. (20) Ḥaķ taʿālā İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa yibergende kim İbrāhīm ʿaleyhi's-selām Sāranıñ ḫāṭırı üçün anı Hācer bile Mekke beyābānıġa iltip ķoyġanı meẕkūr boldı, (21) anda İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām ulġayıp fehm peydā ķıldı. Ve dāyim avġa meyl ķılur irdi. İbrāhīm ʿaleyhi's-selām Şāmdın Mekkege kilip gāhi andın ḫaber tutar irdi bir ķatla kilgende İsmāʿīl ʿaleyhi's-selām avda irdi. anıñ öyige barıp aḥvālin sordı. Ḥaremi İbrāhīm ʿaleyhi's-selamnı żiyāfet ķılmay uzattı. İbrāhīm (22) ʿaleyhi's-selām ayttı kim İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām kilse aytġay sin kim işik pāşinesiġa taġayyür birgey sin dip. İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām kilgende żaʿīfesi

---

21. ulġayıp....bir ķatla kilgende
İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām : T. P--

(23) ayttı kim bu şıfat bile birev kilip irdi. saña bu nev' söz i'lām ḳıldı. İsma'İl 'aleyhi's-selām bildi kim atası irkendür hem ol zamān ol ḫātūnnı (24) ṭalāḳ ḳıldı ve yana birevni nikāḥ ḳıldı. Yana bir yıl İbrāhİm 'aleyhi's-selām Mekkege kildi hem İsma'İl 'aleyhi's-selām avda irdi ammā bu ḫātūn İbrāhİm (25) 'aleyhi's-selāmnı köp ta'ẓİm ḳılıp ziyāfet istid'āsı ḳıldı. İbrāhİm 'aleyhi's-selām ayttı kim İsma'İl kilse aytḳıl kim işigiñniñ yaḫşı pāşinesi bar. (26) taġayyür birmegey sin. İsma'İl 'aleyhi's-selām kilgeç ḫaremi bu sözni ayttı. İsma'İl 'aleyhi's-selām bildi kim atası bu ża'İfedin rāżı barıp sipāriş (27) ḳılıpdur. Anı 'āziz ve muḥterem tuttı tā ol ki İbrahİm 'aleyhi's-selām Mekkege kilip maḳām tuttı. Ve yüz yaşaġanda Ḥaḳ ta'ālā Sāradın İbrahİm

T699b 'aleyhi's-selāmġa (1) İsḥaḳ 'aleyhi's-selāmnı kerāmet ḳıldı kim ol āyet ki اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ andın ḫaber birür. Ve İbrāhİm 'aleyhi's-selāmġa (2) Cibrİl beşāret birdi kim miñ peyġamber İsḥaḳ neslidin mütevellid bolġay. İbrāhİm 'aleyhi's-selām münācat ḳılıp didi kim Ḫudāya çün Isḥaḳḳa bu nev' uluġ hüviyyet (3) kerāmet ḳıldıñ İsma'İlni hem bir maḥşūş 'ināyet bile behre-mend ḳıl. Ḫiṭāb kildi kim āḫirü'z-zamān peyġamberi ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem kim kāyināt āferinişide mevcūdāt (4) perverişiġa anıñ şerİf

S709b zātınıñ ḫilḳati sebebdür. İsma'İl 'aleyhi's-selām / neslidin bolġusıdur. İbrāhİm 'aleyhi's-selām şādmān bolup Tiñri ta'ālā ḥażretide (5) şükr ḳā'idesin becā kiltürüp Mekkede Ka'be öyin binā ḳıldı. Ve ol öy itmāmġa yitkendin soñra menḳūldür kim

---

1. İbrahİm XIV. 39

P336a şükr ḳılıp uçasın Ka'be dİvārıġa (6) / ḳoyup tefāḫür ḳıldı kim bu öyni tükettim dip. Ḫitāb kildi kim bir açnı mu toyġarıp sin ya bir yalaṉaçnı mu bütkerip sin kim mübāhāt (7) ḳıladur sin. Andın soṉra İbrāhİm 'aleyhi's-selām bilgeç kim bu iki işiniṉ ni miḳdār ḳurbı bar imiş ve faẓİleti. Mihmān-ḫāne yasap il ẓiyāfetiġa (8) mübālaġa körgüzdi ve Tiṉri ta'ālā emri bile ḳurbānġa me'mūr boldı. İsma'İl 'aleyhi's-selāmnı kim ḳurretü'l-'ayn irdi Tiṉri ta'ālā rıżāsı (9) üçün Minā tağı üstide ayaġ iligin bağlap ḳurbān ḳılurġa bıçaḳ boġazıġa sürdi. Ve Ḥaḳ ta'ālā anıṉ ṣıdḳı bereketidin ḳurbānın ḳabūl ḳılıp (10) behiştdin İsma'İl 'aleyhi's-selām 'ivażı Cibrİl 'aleyhi's-selāmġa emr boldı kim ḳoçḳar kiltürüp; İbrāhİm 'aleyhi's-selām anı ḳurbān ḳıldı. Ve İsma'İl 'aleyhi's-selām (11) Ḥaẓramūt ehliġa hidāyet üçün me'mūr boldı ve ol ḫalāyıḳḳa ilig yıl naṣİḥat ḳılıp Tiṉri ta'ālā yolın körgüzdi, ḳabūl ḳılmadılar meger az kişi (12) Ve İbrāhİm 'aleyhi's-selāmnıṉ 'ömri iḫtilāfıda yüz toḳsan biş yıl dipdürler ve Şām nevāḥİside Cebrūn ḳaryesidc Tiṉri ta'ālā raḥmetiġa (13) bardı ve anı Sāra yanıda defn ḳıldılar. Laḳabı Ḫalİlu'llāh ve Ḫalİlü'r-raḥmāndur ve künyeti ebu'ż-żİfān ve ebu'l-enbiyā ve ebu'l-Muḥammeddür, ṣan'ati dihḳānlıḳ. (14) Ve İbrāhİm eb-i rāḥimdür, ya'nİ raḥmlıḳ ata. enbiyaġa millet atasıdur.

Ger İbrāhİm ve İsma'İl bolsun
Ki Ḥaḳ emrin ḳabūl itmek kirektür
(15) Bu fānİ deyr üçün ḳıldı menzil
Turup bir niçe kün kitmek kirektür

I s ḥ a ḳ ʿaleyhi's-selām peyġamber-i mürseldür. Ḥaḳ taʿālā anı Şām ehliġa (16) yiberdi ve ol Şām ḫalāyıḳın Tiñri taʿālāġa delālet ḳıldı. Ve anıñ iki oġlı bar irdi rüfeḳādın ki ʿammuzādesi irdi. Birinıñ (17) atı ʿAyş birinıñ atı Yaʿḳūb. Ve Şāmda Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām közleri nā-bînā boldı ve ferzendleridin ʿAyş avġa māyil irdi. Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām (18) ḳoy asramaḳḳa. Ve Isḥaḳ ʿaleyhi's-selāmnıñ maḥabbeti ʿAyşġa köp irdi ve rüfeḳānıñ Yaʿḳūbḳa. Bir kün Isḥaḳ ʿaleyhi's-selāmnıñ köñli biryān meyli (19) ḳıldı. ʿAyşnı tilep ol ārzūnı anḳa ẓāhir ḳıldı. ʿAyş oḳ u yasın alıp taġ sarı yügürdi. Rüfeḳā bu ḥāldin väḳıf bolup (20) Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmġa ḫaber birdi. fi'l-ḥāl bir semiz oġlaġnı biryān ḳılıp Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām ḳaşıġa kiltürdi. Çün enbiyā öyi saʿādeti anḳa nāşib (21) irdi. Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām anıñ barasıda duʿā ḳıldı ve müstecāb boldı soñra kim ʿAyş hem ol taʿāmnı tertib ḳıldı. Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām didi kim olça (22) min saña tiledim naşib bolġay. Tiñri taʿālā Yaʿḳūbḳa naşib ḳıldı. anḳa duʿā ḳıldı kim selāṭin siniñ nesliñdin bolġay. Ve baʿżı dipdürler kim (23) şābir peyġamber siniñ nesliñdin bolġay dip hem duʿā ḳıldı. Eyyūb ʿaleyhi's-selām ʿAyş evlādıdındur ve ʿAyşġa bu meẕkür bolġan cihetdin (24) Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmġa ḫuşūmet peydā ḳıldı. Ve Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām andın hirāsān irdi. Ve Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām ʿömri yüz siksenge yitkendin soñra (25) Tiñri taʿālā ḥükmin bütkerdi ve İbrāhim ʿaleyhi's-selām yanıda defn

---

18 Isḥaḳ: S16 P13 Isḥaḳḳa // 21 soñra: T [a]nıñçü[n]

ḳıldılar. Uşbu yıl Yüsuf ʿaleyhi's-selām Mıṣr ʿazīzi boldı.

Naẓm

(26) Ḫıżrġa naṣīb bolsa ḥayvān zülāli
Sikenderge içmek yoḳ iḥtimāli

Y a ʿ ḳ ū b ʿaleyhi's-selām peyġamber-i mürseldür. köprek enbiyā anıñ neslidin (27) dür. İsrāyil anı dirler. Ve Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām aña vaṣiyyet ḳılıp irdi çün Yaʿḳūb
T700a ʿaleyhi's-selāmnıñ ʿAyṣdın dağı ʿaẓīm ḫavfı bar irdi. (1) Baʿżı dipdürler kim hem ol kiçe kim Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām beḳā ʿālemiġa yüzlendi. Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām Kenʿāndın maḫfī çıḳıp Şām diyārıġa ʿazīmet ḳıldı. (2) Ve bu seferde bir kiçe tüş kördi kim Tiñri taʿālā aña ḫiṭāb ḳılıp ol muḳaddes yiride beytü'l-maḳdis bināsın ḳılurġa beşāret birdi. (3) Ve ol yirniñ ābādānlıġı Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmnıñ evlād ve ẕürriyātı ḥākim bolup nübüvvet ve hükümet ḳılıp ḫalāyıḳnı öz
S710a ḥimāyetleride müreffehü'l-ḥāl (4) asrar irdiler. / Vaʿde ḳıldı. Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām oyġanıp şādmān bolup Isḥaḳ
P336b ʿaleyhi's-selāmnıñ duʿāsı anıñ barasıda müstecāb (5) bolġanın bilip yolġa tüşti. Merāḥil ḳaṭʿ ḳılıp Lübnānnıñ maḳāmı Fizān digen yirge yitip mesken ḳıldı. Ve Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmnıñ soḥbeti Lübnāngа (6) mülāyim tüşti. Ve Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selam anıñ Liyā atlıġ ḳızın ḳolmaḳ istidʿāsın ḳıldı çün hiç bu kedḫudālıġ esbābıġa dest-resi (7) yoḳ irdi. Yiti yıl anıñ

---

25 **Naẓm:** P20 **Rubai** // 26 içmek: içmekke // 27 **neslidindür:** P21 **neslidindürler** //

ḳoyçılıḳ emrin becā kiltürdi, nikāḥ vücūdın muḫa ḳarār birdiler. Mev'ad yitkeç 'aḳd ḳılġan kiçe Rāḥİlni (8) kim uluġraḳ ḳızı irdi, 'aḳd ḳılıp birdi. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa ma'lūm bolġaç Lübnānġa kele ıẓhāri ḳıldı, ol ayttı kim uluġ igeci öyde (9) ḳalıp kiçigni ḫaşm öyge barmaḳ nā-münāsibdür.Ve eger köḫlüḫ tiler Liyāġa vābeste bolmaḳ, yana yiti yıl ḫıdmet iḫtiyār ḳıl, tā anı hem (10) saḫa müsellem tutay. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām anıḫ müdde'āsını ḳabūl ḳılıp yiti yıldın soḫ Liyānı hem aḫa birdi ve Lübnān, iki kenizek kim biri (11) Filha ve biri Zilfaġa mevsūm idiler hem Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām öyige yiberdi. Ve ol şer'de iki igeci siḫilni bir kişige nikāḥ ḳılmaḳ (12) revā irdi. Mūsİ 'aleyhi's-selām zamānıda memnū' boldı. Ve ekşer tevāriḫ ehliniḫ ittifāḳları bar kim Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa altı oġul boldı: Rübİl, (13) Şem'ūn, Yehūda, Lāvİ, Zerbūn, Yişeḥar. Ve Rāḥİldin Yūsuf 'aleyhi's-selām ve İbn Yāmİn mütevellid boldı. Filhadın Dān ve Naf̣ḳāl ve Zilfadın (14) Kād ve Aşİre vücūdḳa kildi kim kelāmu'llāhda esbāṭ laf̣ẓı kim meẓkürdur, 'ibāret bu cemā'atdindür. Ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa bu ferzendler (15) müyesser bolġandın soḫra ḳoy ve sāyir mevāşi ve 'ubeyddin köp cem'iyyet ḥāṣıl boldı. Ve Ken'ānġa kim vaṭan-ı me'lūf irdi, bardı. (16) Ba'żı dipdürler kim bir yıl Ken'ānda bolġandın soḫra İbn Yāmİn

---

10 anıḫ müdde'āsını ḳabūl ḳılıp yiti yıldın soḫ Liyānı hem aḫa birdi ve Lübnān, iki kenizek kim biri 11 Filha ve biri Zilfaġa mevsūm idiler hem Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām: P-

mütevellid boldı. Ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ġurbetdin vatanġa kilgendin (17) soñra 'Ayş sefer iḫtiyār ḳılıp Rūm sarı müteveccih boldı. Anıñ İsma'īl 'aleyhi's-selām ḳızıdın ki 'ammuzādesi irdi biş oġlı bar irdi. (18) Biriniñ atı Rūm irdi ki ol milkni anıñ atı bile atarlar ve Rūm ḳayşarları anıñ neslidindürler. Ol kün ki 'Ayş Rūmda (19) 'ālemdin ötti. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām dağı Ken'ānda 'ālemġa vidā' ḳıldı. 'Ayşnıñ süñegin Cirūnġa naḳl ḳılıp ābāsı meḳābiri civārıda (20) ḳoydılar. Ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām 'Ayşnıñ ġurbeti eyyāmıda Ken'ān ehli hidāyetiġa me'mūr bolup niçe vaḳt risālet emriġa meşġūl irdi. (21) Dār-ı beḳāġa bardı ve anıñ ba'żı ḥālātı Yūsuf 'aleyhi's-selām ḳıṣṣasıda icmāl bile meẕkūr bolġay, inşa'llāhu'l-'aẕīz.

(22) Ya'ḳūbnı hem sipihr-i pür-fen
Birdi niçe kün cihānda mesken
Peymāne-i 'ömr çün ki toldı
Devrān añña dağı 'öẕr ḳoldı

(23) Yūsuf 'aleyhi's-selām ḳıṣṣası andın meşhūrraḳdur kim iḥtiyāc anıñ tafṣīliġa bolġay; niyüçün ki ġarābet ve şīrīnligi üçün. Ekābir (24) hem naẓm hem neṡr anıñ şerḥi esāsın tüzüptürler ve beyānıda siḥrler körgüzüptürler. Ol cümledin biri Firdevsī-i Ṭūsī ve yana biri (25) ḥażret-i maḫdūmı Mevlānā Nūrü'd-dīn Abdu'r-raḥmān el-cāmī nevvera'llāhu merḳadehu kim andaḳ kim Yūsuf

---

23 meşhūrraḳdur : S20 meşhūrraḳtur

ʿaleyhi's-selāmnıñ ḥüsn ü cemāli taʿrīfdin müstağnidür (26) alarnıñ dağı faẓl u kemāliğa vaṣf u ḥācet imes. Yana Ḫᵛāce Meswūd-ı ʿIrāḳī hem naẓm ḳılıpdur ve belāğatniñ dādın biripdür. (27) Yana dağı azizler meşġūlluḳ ḳılıpdurlar bā-vücūd bular, bu bī-biżāʿat, ki hem ʿibāret-i rāḳımdındur.

T700b Gāhī ḫāṭırğa bu ārzūnı (1) kiçirür kim inşā'llāh ʿömr āmān birse Türkī tili bile oḳ, kāfūr-gūn varaḳ üzre ḫāme-i müşkin şemāmeni sürgey. Ve bu ḳıṣṣa naẓmın ibtidā ḳılıp intihāsığa (2) yitkürgey.

Ḥaḳ tevfīḳni naṣīb itkey
Ya naṣīb olça Tiñridin yitkey

Bes bu muḫtaṣarğa ḳıṣṣanı icmāl resmi bile edā ḳılmaḳ ensebdür. (3) Yūsuf ʿaleyhi's-selām benī Ādem cinsiniñ cemīlrağıdur. Bir kün öz yüzin közgüde körüp andaḳ kim ḥüsn ü istiğnā vü ġurūrğa muḳteżīdür. (4) köñlige kiçti kim āyā eger

P337a min ḳul bolsam irdi, miniñ bahāmnı kim bire alğay / irdi. Çün bu ḫayāl, delālet bī-miṯillikke ḳılur kim (5) لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ anıñ şānıdadur. Ḥaḳ taʿālā ġayret körgüzüp

S710b bandaḳ ḳıldı kim āğāları Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı / on yiti ḳalb diremğa (6) sattılar. Ve munuñ keyfiyyeti bu irdi kim Yūsuf ʿaleyhi's-selām tüş körüp irdi kim künes ve ay ve on bir kevkeb aña secde ḳıldılar. Bu tüşin (7) Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmğa aytdı kim إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ andın

26 vaṣf ü ḥācet: P20 ḥücet ü vaṣf

5 El-Şura XXXXII, 11 // 7 Yusuf XII, 4

ḫaber birür. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ayttı kim (8) bu tüşüñni ḳardaşlarıñdın yaşur kim alardın saña āsib yitmegey. Kim bu tüşniñ ta'bīri budur ki ata vü ana vü ḳardaşlarıñ (9) saña muḥtāc bolġaylar. Çün taḳdīr-i ilāhī Yūsuf 'aleyhi's-selāmnıñ miḥnetleriġa müte'allik bolup irdi. Ḳardaşları ol tüşni ve ataları (10) ta'bīrin işitip müteġayyir bolup Yūsuf 'aleyhi's-selām ḳasdiġa bil bağladılar. Ve özlerin Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa müşfik körgüzüp Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām (11) dın anı geştke iltür biz dip yazıġa barıp anı çāhġa salıp köñlegin ḳoy ḳanıġa bulġap Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı böri yidi dip (12) ḳanlıġ köñlegin Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ḳaşıġa kiltürdiler. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmnı mühlik mātemġa ve öçmes otḳa saldılar. Ve hem ol uçurda (13) ol çāh başında bir kārvān tüşüp çāhġa delv salıp anda birev bar ikenni bilip Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı çāhdın çıḳardılar. Ve ḳardaşları (14) ḫaber tapıp ol kārvāngа barıp Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı biziñ ḳulumızdur dip kim ḳaçıp idi dip ol kāfileniñ uluġı bile kim (15) atı Mālik bin Ẕa'r Ḫazā'ī irdi, on yiti ya yigirmi ḳalb diremġa sattılar. Ve Mālik bu sevdādın mesrür irdi kim Mışrda anıñ (16) bahāsıdın sūd mutaşavver irdi. Ve Yūsuf 'aleyhi's-selāmda ża'f u şikestelik ol mertebede irdi kim Mālikniñ ol sözin işitip (17) öz özi bile aytur irdi kim bu müslümān kim miniñ bahāmdın özin ḫurrem ḳılıpdur. Bu ḥāl bile kim minmin iki ançа alġaylar kim ol alıpdur. (18) Tā iş añа yitti kim Mışrda anıñ vezni bile yiti ḳatla müşk vezn ḳılıp

---

11 çāhġa: S6 cāhġa // 13 çāh: S13 cāh // 14 ḳāfileniñ : P11 ḳāfileni // 17 ançа : S13 ançağa

Melik Reyyānnıñ ḫāzini kim Mışrnıñ ʿazîzi irdi. Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı (19) satḳun aldı. Ve ʿazîzniñ Züleyḫā atlıġ ḫātūnı bar irdi. Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa ʿāşıḳ boldı. Her niçe özin ẓabṭ ḳılur irdi kim anı (20) ḫalḳ maʿlūm ḳılmaġay ammā bî-ṭaḳatlıḳ ʿinān u iḫtiyārın iligdin çıḳarur irdi. tā ol ki Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa ʿışḳın ıẓhār ḳılıp ṭaleb-i viṣāl (21) ḳıldı. Yūsuf ʿaleyhi's-selām ol maṭlūbın imtināʿ ḳılıp Züleyḫāġā Tiñridin taḫvîf ḳıldı ve mevāʿiẓ ve naṣāyiḥ ıẓhār ḳıldı. Ve bu ḥāletde Yūsuf (22) ʿaleyhi's-selām on yiti yaşıda irdi. Çün Züleyḫā Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı ol işdin beġāyet müctenib kördi. bîmdin kim ʿazîzġa (23) ıẓhār ḳılġay. özi ʿāzîz ḳaşıda Yūsuf ʿaleyhi's-selāmdın şikāyet ḳıldı kim Yūsuf maña ıẓhār-ı taʿalluḳ ḳılıp viṣāl ārzūsı ıẓhārın (24) ḳıldı. ʿAzîz tefaḥḥuş ḳılġandın soñra maʿlūm ḳıldı kim Züleyḫā öz ḳılġanın Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa töhmet ḳılıpdur. Bu iş Mışr ili arasıda (25) iştihār taptı ve Mışr eşrāfınıñ żuʿafāsı Züleyḫāġa ṭaʿn tili uzattılar kim fülān Kenʿānî ḳulġa ʿāşıḳ bolup özin ḫalḳ tilige salıpdur. (26) Züleyḫā ol işde muḥiḳḳ irkenin ṡābit ḳılur üçün ṭāʿin ü ṭannāzlarnı żiyāfet ḳılur üçün istidʿā ḳılıp alar ḥużūrıda (27) Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı meclisde kivürgeç مَا هٰذَا بَشَرًا dip anıñ cemāli meyidin andaḳ lā-yuʿḳal boldılar kim turunc

T701a ornıġa iliglerin (1) kistiler. Yūsuf ʿaleyhi's-selām çıḳḳaç ol ḥālleridin vāḳıf bolup Züleyḫānı maʿẕūr tuttılar. Ve Züleyḫā il maẓinnesi defʿi üçün ʿazîzġa (2) iltimās ḳıldı kim

---

20 bî-ṭaḳatlıḳ: S16 bî-ṭaḳatlıġ

27 Yusuf XII, 31

Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı zindānda maḫbūs ḳılıp. Bu ḥabsde Tiñri taʿālā Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa taʿbīr ʿilmin kerāmet ḳıldı. Zindān ehli (3) tüş körüp bir birige aytalar irdi.

P337b / taʿbir ḳılur irdi ve hīç taḫallüf ḳılmaġandın zindān ehli müteʿaccib bolur irdiler. Melik Reyyān suçısı (4) bile bekāvülī aña zehr birür tevehhümidin yazġurup zindāngа yiberdi. Alar Yūsuf ʿaleyhi's-selām il tüşige taʿbīr ḳılurnı körüp ittifaḳ bile (5) her biri yalġan tüş yasap Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa ʿarż ḳıldılar. Suçı tüşini mundaḳ didi kim

S711a bir bāġda üç ḫūşe / üzüm (6) kördüm. ol üzümni sıḳıttım. fi'l-ḥāl çaġır boldı. anı melikke tuttum içip maña iltifāt u taḥsīn ḳıldı. Bekāvül tüşini mundaḳ didi kim (7) melik maṭbaḫıdın üç ḫ̌ānde nān başım üstide kördüm ve āsmāndın ḳuşlar başımġa ḳonup ol nānlarnı yidiler. Çün Yūsuf ʿaleyhi's-selām (8) ol ikevnüñ ġaybdın ağızlarıġa kilgen sözlerniñ birin niʿmet birin beliyyetḳa dāll kördi didi kim

قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِۦٓ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِۦ (9) ya'nī

sizge olça körüp siziktemegey meger ol ki ḫaber birür min sizge. Üç kündin soñra suçını Melik Reyyān çıḳarıp (10) terbiyyet ḳılur. Bekāvülniñ boğazıdın asar. Alar ayttılar kim biz bu tüşni körmeydür irdük. belki yasap irdük. Yūsuf ʿaleyhi's-selām (11) ayttı kim Tiñri taʿālānıñ taḳdīri miniñ taḳdīrim bile muvāfıḳ tüşüptür. bāḳī siz bilür siz. Suçıġa ayttı kim melik Reyyāngа barıp iʿtibār (12) tapsañ mini

---

3 taʿbīr ḳılur irdi: S27' de tekrarlanmıştır // 9 siziktemegey: S4 yitkemegey

8 Yusuf XII, 37

sağındurğay sin. Çün Yūsuf ʿaleyhi's-selām maḫlaş üçün Tiḫri taʿālāğa ilticā ḳılmay maḫlūḳnı vesīle ḳıldı. Ḥaḳ taʿālā (13) ğayretdin yıllar anı zindānda asradı ve hem ol üç künde melik Reyyān. bekāvūl ḳatliğa ḥükm ḳıldı. Ve sāḳīni terbiyet ḳıldı ve ol sāḳī (14) yiti yılğaça Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı sağınmadı. Bir kiçe melik Reyyān tüş kördi kim yiti semiz uynı yiti aruḳ uy yidiler ve yiti tāze (15) kökergen ḫūşeni yiti ḳuruḳ ḫūşe çırmaşıp bi-ṭarāvet ḳıldı. Ve bu tüş taʿbīridin muʿabbirler bile kāhinler ʿāciz boldılar. (16) Saḳīniñ yādığa Yūsuf ʿaleyhi's-selām kilip melik ʿarżığa yitkürdi. Ve melik emri bile barıp Yūsuf ʿaleyhi's-selāmdın bu düş taʿbīrin (17) sordı. Yūsuf ʿaleyhi's-selām ayttı kim simiz uy ve tāze ḫūşeler toḳluḳ ve ziraʿatlıḳ yılğa delīldür ve aruğ uylar bile ḳuruḳ (18) ḫūşeler ḳaḥṭlıḳḳa dāll. Yiti yıl toḳluḳ bolup yana yiti yıl ḳaḥṭlıḳ bolğusıdur ve burunğı yıllarda aşlığıñızını yaḫşı asrañ (19) kim soñğı yıllarda yarağay. Sāḳī bu taʿbīrni melikke ayttı irse ḥaḳīḳati añā maʿlūm bolup Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı tiledi. Yūsuf ʿaleyhi's-selām (20) barmay iʿlām ḳıldı kim turunc bile iligin kisken żuʿafādın istifsar ḳılğıl. Melik tefaḥḥuşğa meşğūl bolup ʿazīzni ve Züleyḫānı ve żuʿafānı tiledi. (21) Ve Züleyḫā ol cemāʿat bile Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnıñ pākligige tanuḳluḳ birip ʿāziz infiʿāldin Züleyḫānı ṭalāḳ ḳıldı. Ve Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı (22) zindāndın çıḳarıp melik ḳaşığa kiltürdiler. Melik iʿzāz ḳılıp münāsib yirde olturtup didi

---

14 tāze: P- // 14 Reyyān: P- // 17 uy: P13 uylar // 19 bolup: P16 boldı irse

kim bu tüşüm ta'biridin manga öz (23) taqriringdin işittür. ḫātırım bar. Yūsuf 'aleyhi's-selām burun anıng tüşin ayıttı kim āyet unutup irdi kim yādıġa kilmedi. beġāyet (24) müte'accib bolup Yūsuf 'aleyhi's-selāmdın ta'birin hem tiledi. Yūsuf 'aleyhi's-selām ta'birin yoqarı ötken düstür bile aytti kim melik (25) 'azizni 'azl qılıp 'azizlığını Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa birdi ve milk ü ḫazāyinning emini ve ṣāḥib-iḫtiyārı qıldı. Yūsuf 'aleyhi's-selām (26) vilāyet ma'mūr yıllarda aşlığını yaḫşı muḫāfaẓat qılıp qaḥṭ bolġan yıllarda ḫalāyıqqa sebeb-i rızq boldı. Ve qaḥṭ şiddeti bir yirge yitti kim ḫalāyıq (27) bar u yoqın belki öz nefslerin yigülükke sattılar. Rivāyet budur kim Yūsuf 'aleyhi's-selām

T701b cemi' Mışr ilin satqun alıp qaḥṭdın çıqqandın soñra (1) āzād qıldı. Ve Züleyḫānı öz nikāḥı 'aqdiġa kivürdi. Bu vaqtde Yūsuf 'aleyhi's-selām otuz iki yaşar irdi ve Züleyḫā otuz ve bikr irdi. (2) niyüçün ki 'aziz 'innin irdi. Ve Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa Züleyḫādın iki oġul boldı. Naqldür kim qaḥṭ şiddeti ṣa'b bolġanda kim eṭrāfdın (3) ḫalq rızq üçün Yūsuf

P338a 'aleyhi's-selāmġa yüz tutup / irdiler. Ken'ān ili hem ol cümledin irdi. Ya'qūb 'aleyhi's-selām Yūsuf 'aleyhi's-selām firāqıda (4) ḫalqdın ülfet üzüp ve ferzendleridin üns münqaṭı' qılıp güşe tutup beytü'l-aḥzān maqāmı bolup irdi. Ferzendleri anıng ruḫṣatı (5) bile Mışrġa rüzi üçün müteveccih bolup İbn Yāminni Ya'qūb 'aleyhi's-selām

S711b öz qaşıda asradı kim andın Yūsuf 'aleyhi's-selām / isi tapar irdi. (6) Çün on ağa ini Yūsuf 'aleyhi's-selām ḫıdmetiġa yitiştiler, biżā'atlerin 'arż qılıp rüzi tilediler. Yūsuf 'aleyhi's-selām alardın neseb- (7) lerini sorup atalarınıng

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ḥālin tefaḥḥus ḳılıp tirig irkenin bilip İbn Yāmin ḥālin ma'lūm ḳılıp iḫtirām itip aşlıġ birip biżā'at- (8) lerin dağı aşlıġ içige yaşurun salıp uzattı ve ayıttı kim yana kilseñiz ḳalġan iniñizni alıp kiliñ kim bu ḳatlağıdın köprek (9) ri'āyet ḳılay. Alar Ken'ānda kilgendin soñ keyfiyyetni Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ḳaşıda 'arż ḳılıp yana ḳatla İbn Yāmİnni egerçi Ya'ḳūb rāżİ (10) imes irdi. özleri bile alıp Mışrġa Yūsuf 'aleyhi's-selām mülāzemetiġa barġaylar. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ḫıdmetide ötken ḥalātnı (11) taḳrİr ḳıldılar ve iltimās ayttılar kim İbn Yāmİnni bir ḳatla alar bile 'azİz ḳaşıġa yibergey. Añġa ol şa'b köründi ammā żarüretdin (12) İbn Yāminni yiberdi ve bir ruḳ'a bitidi. İbrāhİm 'aleyhi's-selāmnıñ destārın ki irş resmi bile Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa ḳalıp irdi (13) ve alarġa vaşiyyet ḳıldı kim Mışrġa bir dervāzedin kirmeñ. ﴿لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ﴾ Alar Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām (14) buyurġan düstūr bile 'amel ḳılıp 'azİz işigige ḥāżır boldılar. 'AzİzġA ḫaber bolġaç alarnı tilep ta'ẓİm bile olturtup İbn Yāmİn (15) ruḳ'a bile destārnı Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa teslİm ḳıldı. Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa müfriṭ neşāṭ yüzlenip buyurdı kim alar ileyige ḫ̌ān (16) tarttılar ve her ikevge bir ṭabaḳ ḳoydurdı. Ve İbn Yāmİn yalguz ḳaldı. alardın anı öz ḳaşıġa tilep

---

7 ḥālin:T7 P4 ḥāli // 9 Ya'ḳūb rāżİ:S6 Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām rāẓİ // 12 İbn Yāmİnni yiberdi: P9 İbn Yāmİnni bir ḳatla alar bile 'azİz ḳaşıġa yiberdi // 12 resmi:P9 düstūrı

13 Yusuf XII, 67

irdi, alar tanımas irdiler. Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnıñ ṭāḳati ḳalmadı, ḳarındaşıġa özin nāzüklük (18) bile ıẓhār ḳılıp kim müteġayyir bolmaġay. Dağı ol cemāʿatḳa, kitürgen ulağlarıġa köre aşlıġ birip altun iklīl kim cevāhir bile muraṣṣaʿ (19) ḳılıp irdiler. İbn Yāmīn yükide yaşurttı. Alar Kenʿānġa müteveccih bolġandın soñ kişi yiberip yüklerin aḫtartıp şāʿnı İbn Yāmīn (20) yükide taptılar. İbn Yāmīnni alıp ʿazīz ḳaşıġa kiltürdiler ve ḳardaşları hem anıñ bile ḳaytıp kildiler. Bu yirde iḫtilāf (21) köptür; her taḳdīr bile Yūsuf ʿaleyhi's-selām İbn Yāmīnni alıp ḳalıp ḳardaşları yana Kenʿānġa barıp Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmġa İbn Yāmīnniñ (22) uġurluḳ ḳılıp ʿazīz anı asraġanın ayıttılar. Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmnıñ miḥneti ötti ve firḳati şuʿlesi birge miñ bolup bir yolı (23) ayaġdın tüşti. ʿĀḳıbet ʿazīzġa bir ruḳʿa bitip Yehūdā oğlı Fārīżdın yiberdi ve öz ḥālini kim Yūsuf atlıġ oğlı firāḳıdın (24) ni şuʿūbetḳa ḳalıp irdi ve İbn Yāmīn fürḳatidin ni şiddetḳa musaḫḫar boldı dip ʿarż ḳıldı. Yūsuf ʿaleyhi's-selām anıñ cevābıda ol nevʿ (25) naṣiḥat-āmīz ruḳʿa yiberdi kim Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmġa yitkeç oḳutup ayıttı kim bu mektūbdın enbiyā kelāmı ve rüsül peyġamı ḥālātı köñülge (26) yitişedür. Yana oğlanlarıġa Mışrġa barurnı teklīf ḳılıp alar biżāʿat ü ferecāt bile kildiler. Ve bu ḳatla Yūsuf ʿaleyhi's-selām özin (27) alarġa ẓāhir ḳılıp köp eltāf körgüzdi. Alarnı öz ḳılġanlarınıñ ḫacāleti, Yūsuf luṭf

T702a u keremi lāl ḳılıp Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām- (1) nıñ közi körmesin ʿarż ḳıldılar. Yūsuf ʿaleyhi's-selām öz köñlegin

---

18 bolmaġay: T18 P15 bolmay

Yehūdādın Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa yiberdi. Yehūdā Mışrdın çıḳḳaç (2) Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ol köñlek isin Ken'ānda tapıp ḥużżārġa ẓāhir ḳıldı. Alar anıñ dimāġı ḫıffetiġa ḥaml ḳılıp tā Yehūda yitişip Yūsuf 'aleyhi's-selāmnıñ (3) ḥayātı
P338b ḫaberin ve selāmetlığın Ya'ḳūb / 'aleyhi's-selāmġa yitkürüp
S712a köñlekni anın yüzige saldı. hem ol zamān / başir bolġan közi bīnā bolup şükrler ḳıldı. (4) Ve Yehūdā barça ḥāl ü keyfiyyetin anña 'arż ḳılıp Mışrġa barur sözide irdi kim Yūsuf 'aleyhi's-selāmnıñ resüllerin 'aẓīm yaraġlar bile yitip (5) ve zürriyātın Mışrġa iltip Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa ḫaber yitkeç istiḳbāl ḳılıp Melik Reyyān dağı ol devletni ġanīmet bile muvāfaḳat ḳıldı. Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa (6) yavuġlaşḳaç Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām raḥmildin çıḳıp Yūsuf 'aleyhi's-selām anıñ ayaġıġa tüşüp körüştiler. Ve Mışrġa kilip Yūsuf 'aleyhi's-selām atası (7) anasını taḫt üstide olturtup özi alar yanıda olturup ḳardaşlarıġa olça ḳā'ide-i ikrām idi becā kiltürdi. Ve alar barça anña (8) secde-i taḥiyyet ḳıldılar. Yūsuf 'aleyhi's-selām Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa aytti kim يَا أَبَتِ هَٰذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِن قَبْلُ Bir rivāyet bile on yiti yıldın (9) soñra bir rivāyetde yigirmi tört yıldın soñra Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām Tiñra ta'ālā raḥmetiġa bardı ve Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı vaṣī ḳılıp irdi. (10) Ve anıñ vaṣiyyeti bile Ḳudüsde İbrāhīm ve Isḥaḳ 'aleyhi's-selām civārıda ḳoydılar. Ve az furṣatdın soñra melik Reyyān hem 'ālemdin

---

8 rivāyetbile : P5 rivāyetde

8 Yusuf XII, 100

çıḳtı ve anıñ beni (11) a'māmıdın Ḳābus atlıġ kāfir-i maḫhūr Mışr taḫtıda saltanatḳa olturdı. Ve Yūsuf 'aleyhi's-selām bir niçe yıl anı islāmġa delālet ḳıldı. Yir tutmas irdi (12) ammā Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı ta'ẓīm ḳılur irdi. Yūsuf 'aleyhi's-selām anıñ da'vetidin me'yūs bolup belki öz evḳātıdın hem melūl. Ḥaḳ ta'ālādın münācātda (13) ābā vü ecdādı şoḥbetin tiledi ve ol du'ā müstecāb boldı. Beni İsrāyilġa islām rüsūhıġa vaşiyyet ḳılıp fir'avn bile Mūsi 'aleyhi's-selāmdın ḫaber birip (14) ol ḳavmniñ vālisi Yehūdānı ḳılıp özinüñ medfenini Nil rūdıda Mışrdın bir yıġaç yıraḳraḳ yir maḳarr ḳıldı ve dār-ı beḳādın gülşen-i fenāġa (15) ḫırām ḳıldı. Beni İsrāyil. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām zürriyātıdur ve esbāṭ on bir oġlı bardı.

Yūsuf ḳalmadı Ḳābūs hem bolmay 'adem
(16) İçtiler cām-ı fenā şıddiḳ hem zındiḳ hem

Ḫ ı ż r 'aleyhi's-selāmnı mürsel dipdürler ve ol Erfaḫşed bin Sāmnıñ oġlanlarıdındur. Żü'l-ḳarneyn (17) zamānıda anıñ mülāzımı irdi. Żü'l-ḳarneyn ḥayvān suyı ḥayāli bile ẓulemātḳa kirgende Ḫıżr 'aleyhi's-selām anı başlap kirdi ve dirler kim İlyās (18) 'aleyhi's-selām dağı bile irdi. Ümid kim ḳuyıraḳ żikr bolġay ol sunı Tiñri ta'ālā bu ikevge naşib ḳıldı ve Żü'l-ḳarneyn maḥrūm (19) yandı. Ve ba'ż dipdürler kim Ḥaḳ ta'ālā Ḫıżr 'aleyhi's-selāmġa 'ilm-i ledünni naşib ḳıldı ve

---

11 Yūsuf 'aleyhi's-selām bir niçe yıl anı: Pe Yūsuf 'aleyhi's-selām anı bir niçe yıl

ḥayvān suyı ʿibāret andındur. Ehl-i islām muʿteḳadı (20) oldur kim Ḫıżr ʿaleyhi's-selām ʿömr-i cāvid tapıpdur. Ve Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā ḳuddise sırruhunıñ baʿżı nesḫide mundaḳ bitipdür kim Ḫıżr ʿaleyhi's-selām (21) Sebz-vārnıñ Kök atlıġ kintidindür ve ḥālā ḥażret-i risālet dinidedür ve İmām Şāfiʿī raḥmetu'llāhi meẕhebidedür. Va'llahu taʿālā aʿlem.

(22) Ḫıżr ʿömrin tilerler ehl-i ḫıred
Yār vaṣlı durur ḥayāt-ı ebed

E y y ū b -ı ṣabūr ʿaleyhi's-selām: Anası Lūṭ ʿaleyhi's-selām ḳızıdur. (23) Atasını ʿAyṣ bin Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām evlādıdındur dipdürler ve baʿżı muḫālefet ḳılıpdurlar. Mevlidi Rūmdur ammā Şāmda muḳim (24) irdi. Her nevʿ māl u menāli köp irdi ve on oġlı bar irdi. Ġanimet cinsidin hiç nime yoḳ irdi kim Ḥaḳ taʿālā ʿibādeti tesbīḥi ve tehlīliġa (25) ol nevʿ meşġūl ü meşġūf irdi kim hiç nimege iltifāt ḳılmas irdi. Melāyike ayıttılar kim Ḫudāyā hiç nevʿ cemʿiyyetdin yoḳtur kim añña naṣīb (26) ḳılmay sin, niyüçün siniñ ʿibādetiñdin özge iş ḳılġay. Tiñri taʿālā melāyikege ḫitāb ḳıldı kim bu ẓāhir cemʿiyyetleri perīşānlıġ esbābıdur. (27) velī sizin nemaṭınız bu bolsa kim bu cihetlerdin kim anıñ köñli cemʿ üçün ʿibādetḳa meşġūfdur, andaḳ ḳılay ki

T702b sizler bilgey siz (1) kim bular bolmasa hem anıñ işi

S712b tāʿatdür. / Bu mükālemedin soñra Tiñri taʿālā Eyyūb ʿaleyhi's-selām sarı belālar müteveccih ḳıldı. Avval

---

20 bitipdür: S20 bitiptür // 23 dipdürler: T23 dipdür

mevāşisiğa (2) andaḳ āfet tüşti kim biri ḳalmadı. Ayttılar irse iltifāt ḳılmadı. Mezrū'ātığa andaḳ belā yüzlendi kim yoḳ ḥisābı tuttı. muñ (3) mültefit bolmadı her cihātı ki añ şey ıṭlāḳı ḳılsa bolur. bī-niyāzlıḳ yirige bardı. pervā ḳılmadı. Hem ol ḥaḳ ta'ālā 'ibādetiğa meşğūl (4) irdi. Öy yıḳılıp on oğlı tam astıda ḳaldılar ve helāk boldılar; ol didi kim mañ Tiñri ta'ālā besdür alar bolmasa bolmasun. (5)
P339a Bulardın / soñra hīç nimesi belki hīç kişisi ḳalmadı. Mübārek cismiğa bīmārlığlar ve belālar yüzlendi. dağı cerāḥatler bolup (6) ḳurtlar tüşti. Dağı ol cerāḥatler işlenip ol nevāḥī ḫalḳı andın müteneffir bolup aralarıdın anı iḫrāc ḳılıp bir nā-münāsib yirge (7) saldılar ve tigreside hīç kişi ḳalmadı. Ḫaremidim kim atını Raḥme bint Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām dipdürler ve binti İbrāhīm bin Yūsuf (8) 'aleyhi's-selām hem dipdürler. Ve Raḥme ya müzdürluḳ ya gedālığ ḳılıp Eyyūb 'aleyhi's-selāmğa ḳūt kiltürür irdi. Ve Eyyūb 'aleyhi's-selām (9) ol beliyyātḳa şabr ḳılıp Tiñri ta'ālā tā'atidin ḫāṭırığa özge nime kiçmey dirler ki şerīf bedenidin bir ḳurt eger tüşse irdi (10) yana alıp ornığa ḳoyar irdi kim sizge Ḫaḳ bu naşīb ḳılğan rüzīdin. Ve şeyṭān-ı la'īn Raḥmeğa her nev' iğvālar ḳılur irdi kim muḥāfaẓatı (11) Eyyūb 'aleyhi's-selāmğa yitmegey. Tiñri ta'ālā anı şeyṭān mütāba'atıdın asrar irdi tā ol kim bir kün bir ża'īfe şūreti bile Raḥmeğa (12) uçradı ve Raḥme ol kün hīç nime tapmaydur irdi kim Eyyūb 'aleyhi's-selāmğa kiltürgey. Şeyṭān añ aytı

---

4 mañ Tiñri ta'āla: P26 Tiñri ta'āla mañ

kim minin̄ saçım beğāyet (13) ḳısḳadur. eger gisüların̄nı kisip man̄a birsen̄ kim saçımğa ulasam munça bahāsın birür min. Raḥme didi kim Eyyūb ʿaleyhi's-selām ḳaşığa (14) bu kün ḳūt tapmaydur. man̄a gisü bolmasa bolmasun. Öz gisüların kisip an̄a birip alğan vechğa ḳūt alıp Eyyūb ʿaleyhi's-selām ḳaşığa (15) yitmesdin burun ol laʿîn Eyyūb ʿaleyhi's-selām ḳaşığa Raḥmenin̄ saçın kiltürüp nā-münāsib sözler didi. Raḥme ḳūt kitürgeç (16) Eyyūb ʿaleyhi's-selām anın̄ saçın körmedi. Meşhürdur kim ʿahd ḳıldı kim Raḥmeni yüz yığaç urğay. Çün Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā Eyyūbnın̄ beliyyātını (17) nihāyetḳa yitkürdi. Ve ol, hem ol şabr u şükr ḳılur irdi. Melekūt ʿālemiğa şūr tüşti ve ğavğa.Ve melāyike anın̄ faẓl u şabürluğın iʿtirāf (18) ḳılıp öz sözleridin nādim boldılar. Tin̄ri taʿālā ʿināyet ḳılıp an̄a şıḥḥat yiberip Cibrîl ʿaleyhi's-selām kildi ve iligin tutup ḳopardı (19) ve tamām ḳurtlar tenidin tüşti. Ve iki cānibidin iki bulağ peydā boldı ve Cibrîl ʿaleyhi's-selām anın̄ mübārek cismini ol sularğa ğusl (20) birip barça cerāhatleri bütti. Ve Raḥmenin̄ pākligige tanuğluğ birip. Meşhürdur kim yüz süpürgü yığaçnı bir birige bağlap Raḥmenin̄ (21) uçasığa urup ʿahd ü ʿuhdesidin çıḳtı. Ve Eyyūb ʿaleyhi's-selāmğa Tin̄ri taʿālā żāyiʿ bolğan emvālindin artuğraḳ yana kerāmet (22) ḳıldı. Baʿżı dipdürler kim evlādın hem tirgüzdi ve altun çivürtke yağdı. Ve baʿżı anın̄ menzili Şāmdadur ve baʿżı Ḫorāsān (23) vilāyetide Rāz-ı Meşhedde dipdürler. Ve müddet-i nübüvvetide üç kişi an̄a imān kiltürdiler ve beliyyātıda mürtedd

---

13 ḳaşığa: S, P-

boldılar. Hüccetdin soñra (24) Rūmġa bardı. Mühil ki uluġraḳ oġlı irdi,vaṣİ ḳılıp ʿālemdin ötti. ʿÖmrİ bābıda iḫtilāf köp üçün bitilmedi. Beyt

(25) Bİ-ṣabr ulus gerçi cihāndın kitti
Eyyūb-ı ṣabūr dağı kitmey n'itti

Ş u ʿ a y b ʿaleyhi's-selām: Anı ḫaṭİbü'l-enbiyā dipdürler. İbrāhİm (26) ya Şāliḥ ʿaleyhi's-selām evlādıdın ikende iḫtilāf bar. Ve anası Lūṭ ʿaleyhi's-selām ḳızı irdi; atı Mİkā. Ve Ḥaḳ taʿālā anı Medyen ve aṣḥāb-ı (27) Eyke hidāyetiġa mebʿūṯ ḳıldı. Ve baʿżı Medyen ve Eyke aṣḥābın bir ḳavm dipdürler. Ve alar keyl ü vezn işide ḳalblıġ ḳılur
T703a irdiler. (1) Ve tenge ve pül ve sāyir meskūkātnı nime ḳatıp bİ-ʿayār yasar irdiler ve uġrılıḳ ve ḳaraḳçılıḳ ḳılur irdiler. Ve Şuʿayb ʿaleyhi's-selām müläzemetiġa (2) kilür ilniñ yolın tutup menʿ ü İẕā itseler irdi ve milletleri büt-perestlıḳ. Şuʿayb ʿaleyhi's-selām alarnı tüz yolġa delālet ḳılıp Tiñri taʿālā (3) ʿaẕābıdın ḳorḳutur irdi. Alar muḳābeleside istihzā ve sefāhat ḳılur irdiler. Çün bu müddet taṭvİl taptı ol ḳavm cehāletleridin Şuʿayb (4) ʿaleyhi's-selām taḫvİfin yalġan ḫayāl ḳılıp tesḫİr yüzidin ʿaẕāb vaʿdesiġa teḳāżā körgüzdiler. Şuʿayb ʿaleyhi's-selām münācāt ḳılıp رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا (5) وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

---

27 aṣḥābın: T27 aṣḥābıdın // 1 uġrılıḳ: S2 uġrı // 2 büt-perestlıḳ: S3 büt-perestlıġ

4–5 Aʿraf VII, 89

tekellümi bile taẕarru' ḳıldı. Tiñri ta'ālā yiti kün havānıñ ḥarāretin ol mertebede ḳıldı kim ol ḳavm bi-ṭāḳat (6) bolup 'ıyāl ü eṭfālleri bile şehrdin çıḳıp bişe ve dıraḫtsitānga yüzlendiler. Ve İbn 'Abbās raẕiyu'llāhu 'anhüdin menḳüldür kim ḳaẕā-yı ilāhī (7) düzaḫ otıdın şu'le yiberip barçasın örtedi. Ve tārīḫ ili hem anı hemūm yilige isnād ḳılıpdurlar. Her taḳdīr bile Şu'ayb 'aleyhi's-selām İbrāhīm (8) 'aleyhi's-selām şerī'atiga da'vet ḳılur irdi ve da'veti müddetide miñ yitmiş kişi anıñ da'vetiga kirdiler. Ve ol ḳavm helākdin soñra Ḥaḳ ta'ālā (9) emri bile hem ol yirde sākin

P339b boldı tā / Mūsī 'aleyhi's-selām añga ḳoşuldı. Ve Mūsī 'aleyhi's-selām ayrılganda soñra yiti yıl ve tört ay ḥayātda (10) irdi ve 'ömri iki yüz yigirmige yitkendin soñra āḫiret 'ilmiga yüzlendi. Ve Mekkede Rükn ve Maḳām arasıda medfündur. Ve aṣḥāb-ı Ress (11) ẕikri kim ötti, ba'żı Şu'ayb 'aleyhi's-selām zamānıda dipdürler. Ve Şu'ayb 'aleyhi's-selāmnı Süryānī til bile Yeġrūb dipdürler. Ve mu'cizātıdın biri (12) ol kim küffār, taşnı mis ḳılmaḳ tilediler ve anıñ du'āsı bile barça taşlar mis boldı. Çün 'aḳīde ḳılmadılar yana ol ḥalga bardı.

(13) Şu'ayb iyledi çün cihāndın ḫırām
Ẕuhūr itti Mūsī 'aleyhi's-selām

M ū s ī ve Hārūn 'aleyhi's-selām: Mūsī 'aleyhi's-selām

---

6 şehrdin: TP23 şehrde // 6 ilāhī: P23 āsmānī // 8 helākdin: P25 helākidin

ulü'l-'azmdür (14) ve laḳabı kelīmullāhdur ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām evlādıdındur. Ve bu ḳıṣṣanıñ ibtidāsı budur kim Yūsuf 'aleyhi's-selām ki Reyyān bin Velīddin soñra (15) Ḳābūs zamānıda rıḥlet ḳıldı. Ḳābūs benī İsrāyilni zebūn ḳılıp 'azīm ü 'anīf teklīfler ḳılur irdi ve barçasın öz 'ubūdetiġa mensūb (16) ḳılıp Ḳıbṭīlerġa, kim öz ḳavmi irdi, 'āciz ve zīrdest ḳılur irdi. Çün ol fir'avn cehennemġa bardı, ḳardaşı Velīd bin Mas'ab (17) ki meşhūr budur kim fir'avn oldur, Mıṣr salṭanatıda olturdı ve köp yıl ḫalḳnı büt-perestlıḳḳa teklīf ḳıldı. Çün salṭanatı zamānı imtidād (18) taptı. Mebhūt dimāġıġa fāsid ḫayāl bolup أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ da'visi bile ilni öz 'ibādetiġa teklīf ḳıldı. Çün salṭanatı zamānı imtidād taptı, ulūhiyyet (19) müdde'āsı bile cebbār-sıfatlıḳ bünyād ḳıldı ve Benī İsrāyilġa cefā vü sitemni ḥaddin ötkerdi ve andaḳ ki şerḥi köprek tevārīḫde meṣṭūrdur (20) ve ḫalḳ arasıda meşhūr. Bu, ḳıbtīlerġa ri'āyet ḳıldı ve ol mel'ūn bir kiçe tüş kördi kim Şām sarıdın bir ot peydā bolup bāġ u sarāy- (21) ların köydürdi, kint ve şehrleridin eşer ḳoymadı. Vehm bile oyġanıp kāhinlerni tilep bu tüşniñ ta'bīrin tiledi. Alar dīdiler (22) kim ol sarıdın birev mütevellid bolġay kim siniñ devletiñ ve milliyetiñ zevāliġa sa'y ḳılġay ve Benī İsrāyildin bolġay ve Ḳıbṭīler zevāli (23) andın bolġay. Fir'avn żu'āfā ta'yīn ḳıldı kim Benī İsrāyildin her oġul mütevellid bolsa öltürgeyler. Biş yıldın

---

17 imtidād: S20 imtidādı // 18 imtidād: S21 imtidādı // 20 bu: S23 ve

18 En-naziat LXXIX, 24

soñra Benī İsrāyilġa (24) ṭā'ūn zaḥmeti vāḳi' bolup köp ḫalḳ żāyi' boldı. Ḳıbṭiler fir'avnġa ayttılar kim bu ṭāyifeniñ eṭfālin sin öltüre sin uluġların (25) ṭā'ūn. az vaḳtda tükenürler. Biziñ ḫıdmet ü bī-kārımızını kim ḳılur. Fir'avn
S713b nādānlıġıdın buyurdı kim eṭfālni / bir yıl öltürsünler(26)bir yıl ḳoysunlar; baḫşiş yılı Hārūn 'aleyhi's-selām mütevellid boldı ve ġayri baḫşiş yıl Mūsī 'aleyhi's-selām mütevellid boldı. Tafṣīl budur kim (27) kāhinler didiler fir'avnġa kim ol mevlūd. fülān kiçe İskenderiyye[de] ata püştidin raḥmġa
T703b barur. Fir'avn İskenderiyyege barıp ol kiçe Benī İsrāyilni (1) żu'afādın ayırdı. Ve özi Asiye birle kim ḫaremi irdi. ḫalvet iḫtiyār ḳıldı. 'İmrān. Mūsī 'aleyhi's-selām atası kim muḳarreb kişisi irdi. (2) bāġ işigide ḳoydı. Żu'afā yirde irdiler kim bāġ işigide yittiler. 'İmrān ḫātūnın körüp meyl ḳıldı. Elḳıṣṣa: Mūsī 'aleyhi's-selām- (3) nıñ anası ḫāmile boldı ve Mūsī 'aleyhi's-selāmnıñ bir mu'cizi bu kim anasınıñ ḫāmile irkeni özge żu'afā dik ma'lūm bolmas irdi ve müvekkile- (4) lerġa vuḳūf ḥāṣıl irmes irdi. Çün Mūsī 'aleyhi's-selām mütevellid boldı. anası anı bir tābūtḳa mamuḳlar arasıda ta'biye ḳılıp derzlerin (5) ḳīr bile tutup Nīl rūdıġa salıp Tiñri ta'ālāġa tapşurdı. Ve fir'avnnıñ bir ḳızı bar irdi kim aña beraş 'illeti bar irdi ve 'ilācıdın (6) eṭibbā nevmīd bolup irdiler. Kāhinler uşbu tārīḫde dip irdiler bir ẕü'l-ḥayāt deryādın çıḳḳay kim anıñ ağzı lu'ābıdın (7) ol maraż def' bolġay. Ḳız anası bile hem ol va'de küni Nīl ḳırağıda olturup irdiler kim ol tābūt yitip

---

24 Ḳıbṭiler: T Ḳıbṭilerġa // 6 ağzı: T. S ağzıdın

bir dıraḫtḳa bend boldı. (8) Kenİzekler ol ṣanduḳnı kiltürdiler. Asiye açtı ṭıflİ kördi kim barmağın imedür irdi. Yana Mūsİ ʿaleyhi's-selām muʿcizi bu kim ağzı (9) suyı bile ol beraṣ fi'l-ḥāl defʿ boldı. Ve Asiye aṇa Mūsİ at ḳoydı ki ʿİbri til bile maʿnİsi serv dıraḫtidür. Ana ve ḳız Mūsİ ʿaleyhi's-selāmnı (10) firʿavn ḳaṣıġa kiltürdiler. Ve firʿavnnıṇ közi anıṇ yüzige tüşkeç Tiṇri taʿālā Mūsİ ʿaleyhi's-selām maḥabbetini anıṇ köṇlige salıp. Ḫalḳı

P340a ayttılar (11) kim bu hem ol ṭıfldur kim tiler irdiṇ, / ḳatlide teʾḫİr ḳılma. Ammā Asiye ayttı kim قُرَّتُ عَيْنٍ لِّي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَن يَنفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا firʿavn (12) anıṇ ḳatlin Asiyeġa bağışlap Asiye anıṇ muḫāfaẓatı üçün sütlüg żuʿafā kiltürdi; hİç ḳayınıṇ sütin içmey ittifāḳa anasını hem kiltürüp (13) irdiler anasınıṇ sütin içe kiriṣti ve anası süti bile perveriṣ taptı. Bir yaṣaġandın soṇra Asiye firʿavn ḳaṣıġa kiltürdi. (14) Firʿavn ḳoynıġa alġaç ilig urup anıṇ saḳalın tutup tartıp niçe ḳılın üzüp firʿavn ġażāb ḳıldı. Dağı Mūsİ ʿaleyhi's-selāmnıṇ (15) ḳatliġa ḥükm ḳıldı ve Asiye mānīʿ boldı kim eṭfālni bu nevʿ ḥareketḳa muḫātab ḳılsa bolmas kim alarġa ṣuʿūr ve ġaraż bolmas. İmtiḥān üçün (16) buyurdı kim bir ṭabaḳda ot ve bir ṭabaḳda yāḳūt-ı aḥmer kiltürdiler. Mūsİ ʿaleyhi's-selām ilig yāḳūt ṭabaḳıġa uzattı ammā Cibrİl ʿaleyhi's-selām (17) iligin ot ṭabaḳı sarı māyil ḳıldı ve Mūsİ ʿaleyhi's-selām bir çoġnı alıp ağzıġa saldı; tili köydi. Dirler kim mübārek tilide lüknet vāḳiʿ boldı (18) kim sin ḥarfin yaḫşı ayta almas irdi. Andaḳ ki

---

11 El-Kasas XXVIII, 9

münācātıda وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي andın ḫaber birür. Ve fir'avn bu işni (19) körgeç münbesiṭ bolup . Mūsī 'aleyhi's-selāmnı Asiye anıṉ ḳaşıdın iltip terbiyet ḳılur irdi, tā on yaşıġa yitti ve anı selāṭīn evlādı düstūrı (20) bile ġāyet zīb ü tecemmülde asrar irdi. Otuz yaşıġa yitkeç Ḳıbṭīlerniṉ eşrāfıdın biriniṉ ḳızın anıṉ nikāḥıġa kivürdi (21) ve ol ṭoyda mülūk düstūrı bile āyinler bağlattı. Ve Mūsī 'aleyhi's-selāmġa iki ferzend boldı ve ol münāsebet aşlı bile Benī İsrāyilġa (22) Ḳıbṭīler ẓulm ḳılğanda raḥm ḳılur irdi. Bir kün yirde kördi kim bir Benī İsrāyilīġa Ḳānūn atlıġ Ḳıbṭī şiddet bile (23) İẕā ḳıladur. Ol naṣīḥat yüzidin men' ḳıldı ve ol mümteni' bolmadı ve İẕānı arturdı. Ve çün ol bī-ḳā'ideliġı ḥaddin ötti, Mūsī (24) 'aleyhi's-selāmnıṉ ġażabı ötti, müste'il bolup ol Ḳıbṭīni urġaç yıḳılıp öldi. Fir'avn işitkeç Mūsī 'aleyhi's-selām ḳatlini köṉglige cezm (25) ḳılıp anıṉ iḥżārıġa ḥükm ḳıldı. Hem ol neccār, kim anası anı suġa salurda şanduḳ yonup irdi, küfrdin yanıp dīn ḳabūl ḳılıp irdi

S714a (26) Mūsī 'aleyhi's-selāmġa ol ḥāldin / ḫaber birdi. Mūsī 'aleyhi's-selāmġa çün henüz nübüvvet rütbesi yitmeydür irdi. Vehmdin yayaġ Mışrdın (27) ḳaçıp yitti kiçe kündüz köp riyāżat bile yol ḳat' ḳılıp bir çāh başıġa yitişti kim

---

20 biriniṉ: P9-10 (biri)biriniṉ // 22 Ḳıbṭī: T.S Ḳıbṭīler // 22 atlıġ Ḳıbṭī şiddet bile: T.S atlıġ Ḳıbṭī zulm kılğanda şiddet bile // 26 Mūsī ' aleyhi's-selāmġa: P14 Mūsī 'aleyhi's-selām

18 Tā-Hā XX, 27

T704a Medāyin nevāḥiside irdi. Ve anda bir dıraḫt sāyeside (1) sākin boldı. Bir laḥẓadın soñra il gele ḳarasın bir çāh başığa suvarğalı kiltürüp bir çāh üstide yapḳan taşnı alıp ḳalın ḳoy (2) ve mevāşiğa su birdiler. dağı çāhğa taşnı yapıp gelelerin suvarıp kittiler. İki ża'īfe bir niçe ḳoynı ḳıraḳḳa asrap irdiler. il (3) kitkendin soñra ḳoyların suvarıp il mevāşisidin ḳalğan sunı öz ḳoylarığa birdiler. Ve Mūsī 'aleyhi's-selām ol işdin (4) müte'accib bolup ol żu'afānıñ keyfiyyet ü ḥālin sorup alar didiler kim biz Şu'ayb peyğamber ḳızları biz. küffār ḳoyların suvarğandın soñra (5) ol geledin ḳalğan ṭufeylī sudur kim biz hem sulap barur biz. Mūsī 'aleyhi's-selām alarnıñ ḳoylarığa su tartıp sīrāb ḳılıp (6) yiberdi. Alar ḥoşnūd kilip [Şu'ayb]'aleyhi's-selāmğa ol ḥāldin ḫaber birdiler. Şu'ayb 'aleyhi's-selām. Mūsī 'aleyhi's-selāmnı öyge indep ḥaseb (7) ü nesebin ma'lūm ḳılıp Şafūrā atlığ ḳızın añā atadı. bu şarṭ bile kim sikiz yıl Mūsī 'aleyhi's-selām Şu'ayb 'aleyhi's-selāmnıñ [ḳoyın] kütkey. Mī'ād (8) ötkeç Mūsī 'aleyhi's-selāmnı öylendürüp birer nime mālıdın birip on yıldın soñra Ādem-i şafī behiştdin çıḳarğan 'aşānı añā birip (9) anı Mışrğa uzattı. Ve 'aşā bābıda söz köptür. mebşūṭ kütübdin bilse bolur. Çün Mūsī 'aleyhi's-selām biş kün yürüdi Tūr-ı Sīnā tağığa yitişti. (10) altıncı kiçe kim havā savuğ bolup bulut 'ālemni tīre ḳıldı. Şafurağa toğurur derdi peydā bolup otḳa ihtiyāc boldı. Ve ol tağ sarı (11) müteveccih boldı kim ot kitürgey köp yügürgendin soñra bir yaruğluğ köründi.yitkeç ol yaruğluğ bir

---

2 çāhğa: S4 çāhḳa // 6 [Şu'ayb]: Mūsī // 7 [ḳoyın]: T. S. P-

P340b dıraḫtda irdi. (12) Mūsī ʿaleyhi's-selām / yitkeç dıraḫtḳa çıḳtı ve ol yaruġluḳ kaşıda ḳuyaş nūrı tīre köründi ammā yıġaçnı köydürmedi, yafraḳ u şāḫ- (13) ların tāzeraḳ ḳılıp irdi. Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa ḥayret ġālib bolup dīdi yā Rab bu ni ḥāl irkin انی انا الله nidāsı kilip Mūsī ʿaleyhi's-selām- (14) nıñ devlet-mend başıġa risālet tācı ḳoyuldı, saʿādet-mend ignige nübüvvet ḫilʿati kiydürüldi. Ve yed-i beyżā veʿaṣā muʿcizesi kerāmet ve arada (15) ötken mükāleme Tāhā süresīde maʿlūm. Ve Mūsī ʿaleyhi's-selām öz ʿubūdiyyeti ʿaczin ẓāhir ḳılıp Hārūn ʿaleyhi's-selāmġa hem nübüvvet devleti naṣīb bolup (16) Firʿavn hidāyetiġa ve Benī İsrāyil istiḫlāṣıġa meʾmūr boldı. Mūsī ʿaleyhi's-selām vādī-i muḳaddesdin mesrūr yanıp menzilġa kilip tañlası Mıṣr (17) ʿazīmeti ḳılıp yitken kiçe anası öyige barıp anası ve ḫalḳını öz dīniġa kivürüp Hārūn ʿaleyhi's-selāmġa nübüvvet beşāreti birip tañlası Firʿavn (18) ḳaşrıġa yüzlendi. Ve añġa nübüvvet feridin ilge mehābet dest birip Firʿavn bile mülāḳat ḳılıp anı Tiñri taʿālā ʿubūdetiġa delālet ḳıldı (19) ve öz nübüvvetin ıẓhār ḳılıp dīniġa yol körgüzdi. Firʿavn muʿcize tiledi irse Mūsī ʿaleyhi's-selām ʿaṣānı iligidin salġaç ejdehāyī (20) boldı kim heybetidin niçe kişi helāk boldı. Firʿavn vehmdin bī-hūş bolup öz ḥāliġa kildi soñra iltimās ḳılıp Mūsī ʿaleyhi's-selām ʿaṣānı(21) alġaç hem ol ʿaṣā boldı ve ʿaṣānı alurda yed-i beyżā körgüzdi. Firʿavn dīdi sin sāḥir sin, miniñ hem sihrlerim bar eger alarġa ġālib kilseñ,

---

12 yafraḳ: S16 yafraġ // 19 ejdehāyi: T, S23 ejdehānī

(22) sin digen dik ḳılay. yoḳ ise sini helāk itey. Sāḥirlerin yığıp ḥālni alarġa ayıttı. alar ḳabūl ḳıldılar kim niçe kündin soñra biz sihrler (23) ḳılalı kim Müsiniñ sihrin bāṭıl ḳılġay. Mi'ād küni alar ip ü yığaçlar bile yılanlar yasap irdiler. ol deştḳa ḳoyġaç müteḥarrik (24) bolup Müsi 'aleyhi's-selām 'aşānı taşlaġaç ejdehā bolup ol sihrlerni yuttı ve Müsi 'aleyhi's-selām tutḳanda hem ol 'aşā bolup. Ol seḥere (25) bu ḥālni körgeç Müsi 'aleyhi's-selāmġa imān kitürdiler ve Beni İsrāyil mesrūr boldılar. Asiye dağı

S714b Fir'avn muşāḥabetidin / küdüretde beteng (26) boldı. Ḥaḳ ta'ālāġa münācāt ḳıldı kim رَبِّ ٱبْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا فِي ٱلْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِي مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ | Ḥaḳ ta'ālā (27) du'āsın müstecāb ḳıldı ve Fir'avn Beni İsrāyilniñ serverin körüp sāyir

T704b Ḳıbtilerġa buyurdı kim alarġa burunġıdın köprek İzā (1) ḳılġaylar. Alar Müsi 'aleyhi's-selām ḥażretide taźarru' ve taẓallum ḳıldılar irse Müsi 'aleyhi's-selām Ḳıbtiler bābıda du'ā ḳıldı ve beliyyet alar sarı yüzlendi. (2) Ol il üç yıl ḳaḥṭ belāsıġa mübtelā boldılar. ikinçi ṭūfān belāsı irdi kim ba'żı yağın dipdürler. ba'żı ṭā'ūn özge nimeler hem dipdürler. (3) Bu belā yiti küngeçe boldı ve ekşer eşrāfları öldi ve üçünçi kün çevürtke belāsı irdi kim barça mezrū'āt u ḥabbātların nā-būd (4) ḳıldı. Bu. hem yiti kün irdi; törtünçi ḳaml belāsı irdi kim a'żālarıġa belki ḳulaḳ ve ve közlerige tüşüp köpini ma'dūm ḳıldı; anda iḫtilāf (5) köptür. Bişinçi

---

22 ise: P10 irse // 23 deştḳa: S27 deştde // 3 çevürtke: S6. P18 çivürtke

26 Et-tahrîm LXVI, 11

żafādi' belāsı irdi çün bular bile ol bed-baḫtlar mütenebbih bolmadılar. Altıncı belā ol irdi kim Ḥaḳ ta'ālā alarġa Nil suyın ḳan ḳıldı. (6) Benī İsrāyilġa su irdi, Ḳıbṭīġa ḳan. Bu. hem yiti künge tarttı yitinçi belā ol irdi kim 'aẓīm yiller ve tire havālar ve ra'd u berḳlar (7) alarnı helāk itti. Ve sikizinçi belā ol irdi kim yazı vuḥūş u sibā'ın Ḥaḳ ta'ālā alarġa musallaṭ ḳıldı kim 'aẕāb ḳıldılar. Her belā bolġanda şarṭ (8) ḳılur irdiler kim def' bolġanda īmān kiltüreli. Mūsī 'aleyhi's-selām du'ā bile def' ḳılġaç küfrde muẓırraḳ bolup Benī İsrāyilġa ẓulm (9) köprek ḳılur irdiler. Çün Mūsī 'aleyhi's-selām Fir'avn bile ḳavmidin nā-ümīd boldı; öz ḳavmi Benī İsrāyilġa Ḥaḳ ta'ālā emri bile buyurdı (10) kim Mışrdın çıḳıp Nil ḳırağında tüşsünler. Ol ḳavm buyurġan dik ḳıldılar. Ötken beliyyāt eşnāsıda Fir'avn şarḥ-ı mümerredni Hāmānġa buyurdı (11) kim āsmānġa çıḳıp Mūsī 'aleyhi's-selām Tiñrisi bile uruşḳay dip köp müddet 'ālim ü üstādların cem' ḳılıp ol

P341a şarḥnı yasadı kim يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا / (12) anña dāldür. Ve anıñ irtifā'ın ba'żı tört yıġaç ve ba'żı mundın artuḳ dipdürler. Fir'avn çün ol ḳasrġa (13) çıḳtı; āsmān anña yirdin körüngen dik köründi, münfa'il tüşkendin soñ Ḥaḳ ta'ālā emri bile ol ḳaşr nā-būd boldı. Çün Mūsī (14) 'aleyhi's-selām ḳavmin Nil ḳırağında ta'biye ḳıldı. Mūsī 'aleyhi's-selāmnıñ tābūtın anıñ vaşiyyeti mūcibi bile alıp çıḳtılar ve ol maḳbere Nil rūdı (15) içinde ḳalıp irdi

---

5 ḳıldı:T- // 8 du'ā bile:T- // 9 ḳılur irdiler: S12 ḳılurlar irdi // 10 ḳırağında : S13 ḳırağda // 11 uruşḳay: S14 uruşay

11 El-mümin XL, 36

Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile su anıñ üstidin kitti tā yirni qazıp. Tābūtnı kim baʿżı taşdın baʿżı şişedin dipdürler. (16) Firʿavn bu ḥāletdin vuqūf tapqaç çirig tartıp Mūsī ʿaleyhi's-selām rū-be-rūyiġa çıqtı, ol sipehniñ ʿadedin ḥisābdın taşqarı dip- (17) dürler. Mūsī ʿaleyhi's-selām be-ġāyet mütevehhim boldı. Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa nidā kildi kim اَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ Mūsī ʿaleyhi's-selām Ḥaq taʿālā emrin (18) becā kiltürdi. Nīl deryāsıda on iki yirde su ayrılıp on iki küçe su peydā boldı esbāt ʿadedi bile muvāfıq Mūsī ʿaleyhi's-selām her sıbṭ (19) qavmini bir küçege fermān buyurdı, alarġa buyurġan dik qılıp çün Ḥaq taʿālā emri bile deryā tübi qurup irdi, sālim öttiler. (20) Firʿavn su qıraġıġa yitkeç ol ḥālni müşāhede qılġaç aʿżāsıġa raʿşe tüşüp suġa kirerde müterreddid boldı ve Hāmān igvāsı bile (21) atın sürdi ve Qıbṭīler dağı kirdiler çün tamām çirigdin biri taşqarı qalmadı, henūz biri sudın çıqmaydurlar irdi kim (22) suġa emr boldı kim muttaşıl bolup qahhārlıġ ve müntaqimlıġ baḥrı mütelāṭım boldı irse bir laḥẓada Firʿavn bile andaq ʿaẓīm sipāhdın āsār qalmadı. (23) نعوذ بالله من غضب الله نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيآت اعمالنا ve bu vāqıʿa ʿāşūrā künide şādır boldı ve niçe kün ol deryā (24) yüzide ve iki qıraġıda Qıbṭīlerdin lāşi irdi. Nihāyetsiz zīb ü tecemmül kim alarnıñ libāsıda irdi

S715a Mūsī / ʿaleyhi's-selām qavmiġa irşād (25) qılur irdi kim bu emvālġa taşarruf qılmañ saʿādet ehli meʾmūr bolup şeqāvet ehli ol cihādnı iḫtiyār qılıp cemʿ qılur irdiler, tā ʿāqıbet

---

21 çıqmaydurlar: P10 çıqmaydur // 24 qıraġıda: S29 qıraġında

(26) alarġa yitişken ķuyıraķ meẕkür bolġay inşa'llāhu'l-'azīz. Ve Mūsī 'aleyhi's-selām Yūş' bin Nūnġa ķalın sipāh ķoşup Mışrġa yiberdi (27) ve ol Mışrnı feth ķılıp Ķıbţiler emvālin ve sāyir ḥabbātın żabt ķılıp hem Ķıbţīdin bir kişini veli'ahd

T705a ķıldı dağı Mūsī 'aleyhi's-selāmġa ķoşuldı ve Mūsī (1) 'aleyhi's-selām muḥarrem ayınıñ on ikiside su yaķasıdın köçüp 'azīmet ķıldı ol yan ki Tiñri ta'ālā emri irdi. Ba'żı Rey şehriġa (2) dipdürler çün Benī İsrāyil dāyim Mūsī 'aleyhi's-selāmdın iltimās ķılurlar irdi kim bir 'aleyhde şerī'at biznim üçün tilesem kim (3) ol düstūr bile 'amel ķılsaķ. Ol ḥażret münācāt ķılıp ḫiţāb kildi kim Ţūr-ı Sīnā Tağıġa barıp otuz kün rūze tutup olça tilersin yitsün. (4) Mūsī 'aleyhi's-selām ķavmniñ ḫilāfetin Hārūn 'aleyhi's-selāmġa birip ķavm eşrāfıdın yitmiş kişi ayırıp özi bile alıp Ţūr-ı Sīnā Tağıġa barıp (5) mī'ād muķarrer ķıldı kim ķaçan kilgey çün rūze eyyāmı ol muķaddes vādide mu'tekif boldı. Cibrīl 'aleyhi's-selām kilip peyġām kiltürdi kim yana on kün (6) dağı bu düstūr bile ötker. Çün ķırķ kün ötti Mūsī 'aleyhi's-selām Ţūrġa müteveccih bolup ol cemā'at ķaldılar, aralarıda bir bulut (7) peydā bolup māni' boldı. Mūsī 'aleyhi's-selām bile Ḥaķ sübhānehu ve ta'ālā tilsiz tekellüm ķıldı ve on levḥ yiberdi ve anda şerī'at aḥkāmı merķūm irdi. (8) Ve Mūsī 'aleyhi's-selām rü'yet istid'āsı ķılıp müyesser bolmadı, çün refīķleri ķaşıġa kildi ol ķavmleri Ḥaķ ta'ālā kelāmını işitürni (9) istid'ā ķıldılar, barçanı ġażab-ı ilāhī helāk ķıldı yana Mūsī 'aleyhi's-selām ķayıtıp ķavmġa mülḥaķ boldı. Ol on kün cihetidin kim mev'idġa (10) ötüp irdi, ķavm-i Sāmirī iġvāsı bile

gevsäle-perest bolup irdiler meger on iki miñ kişi kim esbāṭdın irdiler. Mūsī ʿaleyhi's-selām (11) bu ḥāldin müteʿaccib bolup Härūnġa ġażab āġāz ḳıldı. Härūn ʿaleyhi's-selām mesmūʿ ʿöẕr aytıp Sāmirī bābıda yaman duʿā ḳıldı ve gevsāleni (12) köydürdi ve ḳavm bābıda Ḥaḳ taʿālādın ḫiṭāb kildi kim ol on iki miñ kişi, kim gevsäle perestiş ḳılmaydurlar cemīʿ Benī İsrāyilni ḳatl (13) ḳılsunlar. Ġarīb rüstāḫiz tüşti ve ʿacīb ḳatl vāḳıʿ boldı yana Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā alarnıñ ḳalġanın
P341b bağışladı./ (14) Ve taġ yürümes boldı ve Mūsī ʿaleyhi's-selām buyurdı kim ḳatldin ilig tarttılar. Yana Mūsī ʿaleyhi's-selām barıp münācāt ḳıldı. Tevrīt (15) nāzil boldı ve ol ḳırḳ mecelle irdi, anıñ aḥkāmın işittiler ve ḳabūl ḳılmay didiler سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا . Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa yana melālet bolup (16) Cibrīl ʿaleyhi's-selām tırnaġını yirdin köterip ol ḳavm başı üstige kiltürdi kim Tiñri taʿālā ḥükmin işitmeseler başlarıġa urġaylar. (17) Żarūretdin secde ḳıldılar ammā vehmdin bir yüz bile secde ḳılıp bir közleri yoḳarı taġ sarı irdi kim taġ tüşmegey andaḳ ki Yehūdġa (18) düstūr boldı, imdi dağı bir köz bile secde ḳılurlar çün ḳavm dīn ḳabūl ḳıldılar yana Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile ol taġ, alar başı (19) üstidin ġāyib boldı. Ve Tevrīt aḥkāmı altı yüz on üçke ḳarār tuttı ve Mūsī ʿaleyhi's-selām ḳavmini başlap Mışrġa müteveccih boldı. Mūsī (20) ʿaleyhi's-selām siksen bir yaşaġanda Tiñri taʿālā emri bile bir şanduḳ yasap

---

17 ḳılıp: P_4 ḳıldılar / yoḳarı: P- // 18 köz: S_{23} yüz

15 En-nisa IV, 46 / El-bakara II, 93

cevāhir bile muraşşa‘ ḳılıp elvāh u simāṭını anda salıp tigresige (21) heft reng dībādın şadırvān u serā-perde tikip anıñ muḥāfaẓaṭın Hārūn ‘aleyhi’s-selām evlādıġa muḳarrer ḳıldı. Ve anı şanduḳü’ş-şehāde (22) didiler ve ol tevābi‘ beytü’l-maḳdisḳa şöhret tuttı. Ve bu ucurda Benī İsrāyil ve ‘Āmil atlıġ kişini ḳardaşınıñ iki oğlı mālı üçün (23) öltürüp iki ḳavm arasıġa saldılar ve ḳanını tapmaḳ üçün Mūsī ‘aleyhi’s-selāmġa ilḥāḥ bünyād ḳıldılar. Mūsī ‘aleyhi’s-selām ol iki (24) ḳavmġa kim maḳtūl alarnıñ arasıda tapılıp irdi.

S715b ḳasāme / ḥükm ḳıldı; alar ḳabūl ḳılmadılar didiler kim du‘ā ḳıl tā ḳātil tapılsun. Du‘ā ḳıldı. (25) Tiñri ta‘ālā ḥükm buyurdı kim bir uynı kiltürüp öltürüñ ve anıñ bir ‘uẓvını maḳtūlġa urıñ tā ayıtsun kim ḳātili kimdür. (26) Alar uy san‘atide ilḥāḥ ḳılıp özlerige işni düşvār ḳıldılar tā iş aña yitti kim bir uynı kim orta yaşlıġ rengi sarıġ zirā‘at (27) ve yük zaḥmetin körmegen bolġay ve nā-pāk yirde otlamamış bolġay ve ‘ömride aña meşaḳḳat yitmemiş bolġay tapḳuluḳ

T705b buldılar, andaḳ kim Baḳara (1) süreside meẓkürdur. Tapḳandın soñra iyesi bahāsıda mübālaġa ḳılıp uy tirisin yarmaḳ toldurup aña birür va‘desi bile (2) uynı alıp öltürdiler ve itidin ölügge urup ölüg tirildi. Mūsī ‘aleyhi’s-selām andın ḳātilni sordı.ol iki ḳātilni körgüzdi (3) ve hem ol zamān Tiñri ta‘ālā ḥükmin bütkerdi. Mūsī ‘aleyhi’s-selām ḳātillerin ḳışāşġa yitkürdi ve ol uynı köydürüp külin asradılar. (4) Her ḳaçan bu nev‘ iş vāḳi‘ bolsa anıñ külidin hem bu ḥāşiyyet tapar irdiler ve ol mu‘cize Hārūn ‘aleyhi’s-selām evlādıda

---

21 simāṭını: simādını // 22 ucurda:P8 uçurda // 2 itidin:S6

irdi (5) ve bu vāḳı'adın soñra Benī İsrāyilġa ḳurbān farż boldı. Ve Ḳārān beriyyeside Şu'ayb 'aleyhi's-selām kilip Mūsī 'aleyhi's-selāmnı kördi. Mūsī (6) 'aleyhi's-selām 'aẓīm çeşn ḳılıp Şu'ayb 'aleyhi's-selāmnı żiyāfet ḳıldı ve Şu'ayb. Mūsī 'aleyhi's-selāmġa buyurdı kim sıbṭınıñ riyāsetin bir kişige (7) kim alar arasıda 'aḳl u kiyāset ü şecā'at bile ārāste bolġay muḳarrer ḳıldı. Ve ol ḫalāyıḳnıñ 'adedin defterlerde meşṭūr ḳıldılar; (8) altı yüz miñdin artuḳ irdiler kim yigirmi yaş bile ilig arasıda irdiler. Ve şeyḫ ü şābınıñ nihāyeti yoḳ irdi ol on iki kişi (9) bularġa ser-dār boldılar ve bu vaḳt havānıñ ḥarāreti çaġı irdi. Ḥaḳ ta'ālā Mūsī 'aleyhi's-selāmnıñ çirigi üstige dāyim bir ḳara bulut (10) yiberip irdi kim kölege ḳılġay. Nā-gāh Hārūn bile Meryemniñ ḫayālleride bu kiçti kim neseb ü ḥasebde biz Mūsīdin kem imes biz ve beşeriyyet (11) cihetidin bir niçe nime Mūsī 'aleyhi's-selām nisbetiġa didiler kim ol ḥażret ol nimelerdin berī irdi .ol bulutdın bu iş şun'ıġa bir nehīb (12) ün kildi kim iy Benī İsrāyil sizge ni ḥadd kim Mūsī 'aleyhi's-selām bile özüñüzni tiñ tutḳay siz kim bu küngeçe barça mürsel peyġamberni (13) Cibrīl vāsıṭası bile ve ilḥām bile ya rüyā bile öz ḫiṭābımızġa müşerref ḳılıp biz ve aña vāsıṭasız ol kelām-ı mecīdimizġa tekellüm ḳılıp biz ve aña birilgen (14) mu'cizāt hīç resūlġa birilmeydür. Bu ün mürtefi' bolġaç ol bulut dağı ġāyib bolup havā astıda ḥarāret tapıp Hārūn 'aleyhi's-selām (15) bile Meryem. Mūsī

P342a 'aleyhi's-selām / ḥażretide ol güstāḫlıḳdın istigfār

---

10 ḫayālleride: P22 ḫayāliġa

ḳıldılar ve ol ʿafv ḳıldı ammā Meryem yüzige beraş ʿilleti zāhir bolup ol hem (16) Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile defʿ boldı. Yana Kārūn ḳıṣṣasıdur, ol Benī İsrāyilde ʿilm ü faẓılda münferid irdi ve ġāyet-i ḥüsn-i cemālidin (17) anı münevver dirler irdi ve Mūsī ʿaleyhi's-selāmnıñ yaḳın ü ḳarābetidür. Mūsī ʿaleyhi's-selām anıñ terbiyetide mübālaġa ḳılur irdi ve ʿulūm-ı ʿArabiyye (18) ve fünūn-ı ʿAcemiyye kim feyż-i ilāhīdin mübārek żamīriġa münaḳḳaş irdi anıñ fehmi yitkençeni aña taʿlīm ḳılur irdi.Bu cümledin kīmiyā ʿilmidür kim Ḳārūn (19) örgenip aña iştigāl körgüzdi ve anıñ māl ü tecemmüli ol yirge yitti kim ḫazāyin ve künūzlarınıñ kilidlerin ḳırḳ ḫacīr köterür irdi. (20) Ekşer Benī İsrāyil aña münḳād boldılar. Mūsī ʿaleyhi's-selām ḥükm ḳıldı kim miñdin bir zekāt Tiñri taʿālā ḥükmi bile birgil. Ol bī-tevfīḳ ibā ḳıldı. (21) Bu beytü'l-maḳdis ve ṣandūḳ-ı şehādet iḫtiyārı kim Hārūn ʿaleyhi's-selāmġa taʿalluḳ irdi istidʿā ḳıldı. Mūsī ʿaleyhi's-selām ayıttı kim ol işler (22) Ḥaḳ taʿālā emri bile aña ḳarār tutuptur andaḳ ki munça ẓāhir esbābı saña müteʿallīḳ boluptur. Ḳārūn, Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa ihānetde istihzā (23) ḳılıp bir żaʿīfeġa köp māl birip buyurdı kim
S716a Mūsī ḫalāyıḳḳa vaʿẓ u naṣīḥat ḳılurda ol żaʿīfe ḳopup / Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa özi bile töhmet (24) ḳılġay ve Tevrīt ḥükmi bile Mūsī ʿaleyhi's-selāmnı Benī İsrāyilġa buyurup siyāset ḳıldurġay, ol vaḳtnı asrap ol ḫātūn ḳopup (25) bu sözni ayturda Tiñri taʿālā tilige rāst sözler saldı kim Ḳārūn aña

---

23 ḫalāyıḳḳa vaʿẓ u naṣīḥāt ḳılurda ol żaʿīfe ḳopup Mūsī: P- // 24 İsrāyilġa: S1 İsrāyilġaça

buyuruptur ve sözi tükengendin soñra İmān ʿarż ḳılıp (26) Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa ʿöẕr ḳoldı. Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa Ḳārūn işide ġażab müstevlī bolup münācāt ḳılıp Cibrīl ʿaleyhi's-selām kilip ḥükm kiltürdi (27) kim biz yirni siniñ fermānıñda ḳılduk. Ḳārūn her nige şāyeste bolsa ḳıl. Mūsī ʿaleyhi's-selām ḫoş-ḥāl bolup ol ḳavmġa buyurdı kim Tiñri
T706a taʿālā (1) mini Ḳārūnġa muẓaffer ḳıldı her kim anıñ tābiʿidür aña ḳoşulsun. miniñ tābiʿim maña ḳatılsun. Ḳavm mütevehhim bolup Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa ḳoşuldı. (2) Mūsī ʿaleyhi's-selām yirge ayıttı kim يا ارض جذبه Yir Ḳārūnnı aşuġıça özige tarttı. Ḳārūn didi kim iy Mūsī yana siḥr āġāz ḳıldıñ. (3) Mūsī ʿaleyhi's-selām ayttı kim يا ارض جذبه . Tizigeçe yirge battı Ḳārūn mütevehhim bolup ʿöẕr āġāz ḳıldı. Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa maḳbūl tüşmey (4) yirge emr iter irdi ve yir anı ḳuyıraḳ tartar irdi, tā tamāmātı yirge kirdi ve güm boldı. Ḫiṭāb kildi kim yā Mūsī, Ḳārūn sindin (5) yitmiş ḳatla āmān tiledi ve tapmadı, bir ḳatla bizdin tilese irdi ḳabūl ḳılur irdük. Mūsī ʿaleyhi's-selām didi kim min dağı köz tutar irdim (6) kim sindin āmān tilegey, taḳdīriñ yoḳ irdi, tilemedi; andın soñra ḳavm ara denī ve bāṭılġa gümān boldı kim Mūsī ʿaleyhi's-selām Ḳārūnnıñ mālı (7) ṭamāʿıġa anı helāk ḳıldı. Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿā ḳıldı kim anıñ yıġılġanı mecmūʿı yirge kirdi kim hīç nime ḳalmadı. Ve Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa emr-i ilāhī (8) nāzil bolup irdi kim Şām diyārıġa ʿAmāliḳa ve cebbārlar defʿin ḳılġay ve ol ṭāyife be-ġāyet cesīm ü żaḫīm il idiler ve ʿAvc bin ʿAnḳ ki

---

4 kim:S-// 6 y. irdi:P16 y. idi// 7 Mūsī ʿa.s.-ġa:TP17 M.ʿa.s

meşhürdur (9) ki başı bulutḳa sürtülür irdi. Mūsī ʿaleyhi'ş-selām on iki naḳībni kim ḳavmniñ serdārı ḳılıp irdi, yiberdi kim Şāmġa barıp (10) ol ḳavm aḥvāliniñ keyfiyyetin bilip ḫaber kiltürgeyler. Özi ḳavm bile alar soñıça tipredi. Alar Şāmġa yitip ittifāḳā ʿAvc bin ʿAnḳḳa yoluḳtılar. (11) ʿAvc alarnı tutup baʿżı dipdürler kim itegige salıp baʿżı dipdürler kim avuçıġa alıp pādşāh ḳaşıġa iltti kim bu ṭāyife kiledür irmiş (12) ki milkni bizdin alġaylar, temesḫur ḳılıp ol cemāʿatni ḳoydılar. Ḳaytıp şarṭ ḳıldılar kim körgenlerin Mūsī ʿaleyhi'ş-selāmdın özge kişige (13) dimegeyler, ḳavm işitseler tevehhüm ġālib bolup münhezim bolmaġaylar. Ammā ḳavmġa yitkendin soñra Yūşaʿ bin Nūn ve Kālib bin Yūfnādın özge (14) on refīḳ yürüp ḳavmġa ayttılar. Mūsī ʿaleyhi'ş-selām Şām ʿazīmetin muşammem ḳılıp Benī İsrāyil dediler kim sizge ʿAmāliḳa bile uruşur ḳuvvet (15) yoḳtur uruşḳa barmas biz, iy Mūsī eger Şām milki hükümeti tiler sin فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا Mūsī ʿaleyhi'ş-selām ḳavmidin rence bolup (16) secde ḳılıp aytti kim رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ve Yūşaʿ ve Kālūt yıġlap ḳavmni yaman duʿā ḳıldılar. Hem ol zamān (17) ḫiṭāb kildi kim iy Mūsī niçe bu ḳavm biziñ

P342b vāżıḥa-i / āyāt ve lāyiḥa-i nebiyyātımızını körüp temerrüd ü ʿişyān ḳılġaylar çün bularnı fāsıḳ didiñ (18) cezāların bireli. Bu vaʿİddin soñ on kişi kim ʿahdlerin sındurup irdiler, cesedleri irip aḳtı ve ḳavm ḳalıp. Mūsī (19) ve

---

13 Yuşaʿ bin Nūn ve: T.S19P22 Yuşaʿ bin Nūnga // 15 bolup: T bolur // 17 lāyiḥa:P- // 18 aḳtı:P2 aḳtılar

15 Maide V, 24 / 16 Maide V, 25

Härūn ve Yūş' ve Kālūt 'aleyhi's-selām Şāmġa 'azīmet ķıldılar ve Benī İsrāyil Mışrġa yandılar. Ve ol kün tañdın aķşāmġaça (20) yol yürüp aķşām menzilġa tüşkendin soñra kördiler kim hem ol köçken menzil irdi ḫayret bile tañlası köçüp yana bu ḫālni kördiler. (21) Bildiler kim ol ef'ālleri cihetidin Tiñri ta'ālā alarnı bu belāġa giriftār ķıldı. Yana yirdin çıķardın nā-ümīd bolup yirlig yirige tüşüp (22) köñüllerin belāġa ķoydılar. Mūsī 'aleyhi's-selām çün aṣḥāb bile Şāmġa yittiler.ol kişi kim alarġa uçradı 'Avc bin 'Anķ irdi. Dipdürler (23) kim 'Avc bir tağ pāresin köterip cemī' ķavmniñ üstige taşlap barısın helāk ķıldı dip kiledür irdi. Şāni'-i kār-sāz ķudret (24) ızhārıġa hüdhüdġa emr ķıldı kim
S716b ol tağ / üstide olturup çoķuġaç andaķ tişildi kim 'Avcnıñ boynıġa tüşüp anı helāk ķıldı. Ba'żı (25) dipdürler kim Mūsī 'aleyhi's-selām żarbı bile öldi. Ve Mūsī 'aleyhi's-selām aṣḥab bile ķavm sarı kildiler kim bu kişi helāk boldı. Alar ol (26) ḫāllerin 'arż ķıldılar. Mūsī 'aleyhi's-selām du'ā ķılıp alarġa biryān-ı kerek ve terencübīn yağar irdi ve bir taşdın iki bulağ cārī bolup (27) alar sīr-āb bolup irdiler tā Ḫaķ ta'ālā ol ķavmni ķırķ yıl ol bādiyede 'aẕāb bile helāk ķıldı kim biri ķalmadı. Ammā ķudret körgüzüp
T706b (1) Tīhde bolġan evlād u etbā'ların alarnıñ 'ahdi bile muvāfıķ beyābāndın necāt birdi ve ķavmdin hem ol tört büzürg-vār çıķtılar. Mūsī (2) 'aleyhi's-selāmnıñ faẓl u 'ilm ü nübüvvet cihetidin mertebesi andın ötti kim 'uķūl

---

21 yirdin: T.S27 din // 25 ķavm sarı: T.P8 ķavm bile sarı //
1 birdi: T biri

ḫavṣalasıġa sıġḳay ya tilige ya köŋlige kiçti kim āyā bu kevn ü ʿālem (3) yüzide Tiŋri taʿālānıŋ mindin dānāraḳ bendesi bar mu ikin? Ḫiṭāb kildi kim iy Mūsī özüŋdin ʿālimraḳ bendeni körer bolsaŋ (4) mecmaʿü'l-bahreynġa bar. Mūsī ve Yūşaʿa ʿaleyhi's-selām ol mevżiʿġa bardılar ve bir taş üstide bulaġ başıda azuḳların unuttılar (5) ve ol ḳaḳ balıġ irdi; Ḫıżr ʿaleyhi's-selām maḳdemi berekātıdın ol balıġ tirilip talınıp özin suġa saldı. Mūsī ʿaleyhi's-selām (6) Yūşaʿdın cūʿ def'iġa nime tiledi irse Yūşʿ ʿaleyhi's-selām ayıḳtı zādnı fülān taş üstide unutup min. ikev yandılar (7) فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا çün yanıp ol mevżiʿġa yittiler Mūsī ʿaleyhi's-selām Ḫıżr ʿaleyhi's-selāmġa müşerref bolup (8) andın muṣāḥabet istidʿāsı ḳıldı. Ḫıżr ʿaleyhi's-selām didi kim سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا bu şarṭ bile ikev bir kimege kirdiler (9) ve baḥr ḳaṭʿınıŋ eşnāsıda Ḫıżr ʿaleyhi's-selām ol kimeniŋ tüpin tişip maʿyūb ḳıldı. besī zaḥmet bile yasadılar. Mūsī ʿaleyhi's-selām ḫāmūş (10) bolup kimedin çıḳḳandın soŋ bir şehrġa yittiler; sürüg eṭfāl oyunġa meşġūl irdiler. Ḫıżr ʿaleyhi's-selām alar arasıdın (11) bir ṭıflnı helāk ḳıldı. Mūsī ʿaleyhi's-selāmnı ḥayret-i bī-iḫtiyār ḳılıp yana ol iş keyfiyyetidin su'āl ḳıldı. Ḫıżr ʿaleyhi's-selām didi kim قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا (12) Mūsī ʿaleyhi's-selām yana digendin peşimān boldı ʿazīmet ḳılıp kiç ḳurun bir şehrġa yittiler. İbn ʿAbbās (13) raẓiyu'llāhü ʿanhü dipdür kim ol Anṭakiye şehri irdi. Kiçe

---

6-7 El-kehf XVIII, 63 // 8 Es-saffat XXXVII, 102 // 11-12 El_kehf XVIII, 67

anda bolup ol ildin ṭa'ām tilep alar ibā ḳıldılar. İkev andın ötüp (14) bir yirge yittiler kim bir buzuḳ dİvār irdi kim az eşeri ḳalıp irdi. Ḫızır 'aleyhi's-selām ol dİvārnı 'imāret ḳılıp bik (15) ḳıldı. Musİ 'aleyhi's-selām yana ta'accüb ḳılıp bİ-ṭāḳat bolup didi kim bu dİvārnı ni cihetdin 'imāret ḳılmaḳḳa bā'iş irkin? Ḫızır 'aleyhi's-selām didi (16) kim bizinŋ aramızda muṣāḥiblıġ uş munça bolġay. قَالَ هٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ Velİkin üç iş ḥikmetin Müsİ 'aleyhi's-selām sorup. (17) Ḫızır 'aleyhi's-selām ayttı kim kime ġarḳıġa cihet ol irdi kim çıḳḳan vilāyet pādşāhı Menzer atlıġ ẓālim kişidür. ilinŋ bütün kimesin (18) ẓulm bile alur
P343a irdi ve bu kime on fāḳirninŋ / irdi kim ma'āşları anınŋ ücresi bile kiçer irdi. bu kimeni anınŋ üçün tiştim ki peyvendlıḳ (19) körüp ma'yūb dip almaġay tā ol faḳİrler ma'āş cihetidin 'āciz bolmaġaylar. Ve ol ṭıfl ki öltürdüm müslümān ilinŋ oġlı (20) irdi ve ulġaysa kāfir bolġusı irdi anınŋ maşlaḥatı bu ḳatlde irdi kim küfr ehli zümresiġa kirmegey ve 'aẕāb-ı düzaḫ müstevcibi (21) bolmaġay. Ammā bu vİrāne 'imāretiġa sebeb bu irdi kim bu şehrde iki yetİm ṭıfldur kim ata anaları sāliḥ irken devrde ol eṭfāl üçün (22) bu dİvār arasıda genc medfün ḳılıpdurlar. alar bulūġ ḥaddiġa yitip munı taşarruf ḳılur bolġuça bu dİvār münhedim irdi ve alar öz ḥak- (23) ların tapmaslar irdi. bu nişāne cihetidin tapḳusıdurlar. Müsİ 'aleyhi's-selām. Ḫızır 'aleyhi's-selāmnınŋ 'ilmiġa muḳarreb

---

16 ḥikmetin Müsİ 'aleyhi's-selām: S20 Müsİ 'aleyhi's-selām ḥikmetin // 19 ki: S23 kim

16 Fī-kehf XVIII , 78

bolup ḫayr yād ḳılıp (24) birbiridin ayrılıştılar. Baʿżı bu vāḳıʿanı Tīhdin burun baʿżı soñra dipdürler ammā esaḥḥ oldur kim Tīh beliyyesi eyyāmıda irkendür. (25) Baʿżı tevārīḫde Hārūn ʿaleyhi's-selāmnıñ vāḳıʿasın Tīh beliyyesiniñ üçünçi yılıda dipdürler baʿżı ol beliyyeniñ ḳırḳıncı yılıda. (26) Ve

S717a anıñ şerḥi budur kim / meẕkūr bolġan tevārīḫde Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa vaḥy kildi kim Hārūn ʿaleyhi's-selāmġa ecel yitipdür anıñ bile fülān (27) mevżiʿġa bar. Mūsī ʿaleyhi's-selām Hārūn ʿaleyhi's-selām bile ol sarı mütevecciḥ boldılar, yirge yittiler kim bir mütekellef öyde bir zībā

T707a taḫt k ö ründi . (1) H ā rūn ʿaleyhi's-selām Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa aytti kim ḫāṭırım ārzū ḳıladur kim bu taḫt üstide ārām tapsam. Mūsī ʿaleyhi's-selām aytti kim andaḳ (2) ḳıl. Hārūn ʿaleyhi's-selām istidʿā ḳıldı kim Mūsī ʿaleyhi's-selām dağı anıñ bile yatḳay. Mūsī ʿaleyhi's-selām ḳabūl ḳıldı çün ikev taḫt üstide (3) yattılar. Hārūn ʿaleyhi's-selām rūḥ vediʿatin ecel müteḳāżisiġa tapşurdı. Mūsī ʿaleyhi's-selām maʿlūm ḳılġaç anıñ medfeniġa meşġūl bolġaç (4) ol öy bile taḫt ġāyib boldı. Mūsī ʿaleyhi's-selām ol ḳavmġa kilip ḫaber aytti irse Benī İsrāyil dидiler kim Mūsī ʿaleyhi's-selām bu cihetdin (5) ki ḳavm andın Hārūn ʿaleyhi's-selāmnı köprek siverler, anı özi ḳatl ḳılıpdur. Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿā ḳıldı tā Ḥaḳ taʿālā öy ve taḫtnı (6) körgen yirge ʿālī ʿimāret yasap Hārūn ʿaleyhi's-selāmnıñ El'ādāz atlıġ oġlıġa atası manşıbıda vālī ḳıldı. Bu ḥāldin soñra kim Mūsī (7) ʿaleyhi's-selāmnıñ yaşı yüz yigirmige

---

24 ayrılıştılar: S27 ayrıştılar // 2 dağı: P11 daḫı

yitip irdi. Benİ İsrāyilni ḫāżır ḳılıp alarġa naṣİḥatler ḳıldı ve kātibler olturtup Tevritni müte'addid (8) bitip ve özi birni mübārek ḫaṭṭı bile bitip Cibrİl 'aleyhi's-selām bile taṣḥİḥ ḳılıp ṣandūḳu'ṣ-ṣehādeġa saldı. özgelerni taṣhİh ḳılġandın (9) soñra Yūṣa' bile ḳavm arasıdın çıḳtı. Ve Yūṣa' 'aleyhi's-selāmnı ḳuçup ḫayr yād ḳılıp kilgen köñlegi arasıdın ġāyib boldı. Nā-inṣāf (10) ḳavm Yūṣa'nı Mūsİ 'aleyhi's-selām ḳatliġa müttehem ḳılıp maḥbūs ḳıldılar. Kiçesi Mūsİ 'aleyhi's-selām ḳavm tüşige kirip ol işdin men' ḳılıp tañlası (11) anı ḳoydılar. Ve MūsİḤārūndın üç yaş kiçig irdi ve ḳabri ma'lūm imes kim ḳaydadur. Rubā'İ

MūsİḤ ki cihānġa tüşti ġavġāsı anıñ
(12) Hārūn irdi vezİr ü dānāsı anıñ
Çün boldı behişt sarı me'vāsı anıñ
Ni ḳaldı 'aṣā ni yed-i beyżāsı anıñ

Ba'żı müteferriḳ aḫbār ki ol çaġ (13) vāḳi' boldı. Fir'avn ḳızınıñ bir meṣṣāṭası bar irdi, bir kün anıñ saçın tararda tarağı iligdin tüşti, bi'smillāh dip yirdin (14) aldı, ḳız atasıġa ayttı, atası ol ża'İfeni timür ḳazuġlar bile çārmıḫ ḳılıp otluḳ ḳızıḳ taşnı baş u yüzige ḳoydurdı. Ol maẓlūme (15) yanmadı, üç aylıḳ ṭıflın ḳızıḳ tennūrġa saldı ve ol ṭıfl anasıġa faṣİḥ til bile didi kim اصبری یا اماه فقد وصلت الی الله

---

18 saldı: S10 P16 saldı ve // 11 ḳaydadur: P 19 ḳaydadur. Rubā'i // ayttı: P 21 ayttı kim

ونلك رضاه وليس الآن بينك وبين

الجنة خطوتاه (16) Bu ḥāldin ʿaẓīm ḫalḳ Ḳıbṭīlerdin müslümān boldılar. Asiye bint (17) Mezāhim raẓiya'llāhu ʿanha: Anıñ maḳteli mücmelen ötti çün tācü'r-ricāl irdi, ançа bile ötse bolmas, nisbeti Lūṭ ʿaleyhi's-selāmġa yiter ve Fir'avnnıñ (18) aḳrabāsıdındur. Baʿżı anıñ maḳtelin dipdürler kim

P343b māşiṭanı Fir'avn ḳatl ḳılurda ol ıżṭırāb ḳılıp Fir'avnġa / ḳatıḳ sözlep (19) dīnin ıẓhār ḳıldı. Fir'avn anı hem māşiṭāġa ḳılġan ʿaẕāb bile ḳatl ḳıldı, ammā ʿaẕābı çağıda Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā ol ʿaẕāb- (20) dın elem tigürmey behişt-i cāvdāneġa iltti. Ve Mūsī ʿaleyhi's-selāmnıñ muʿcizātı barça enbiyādın köptür. Yūşaʿ bin Nūn ʿaleyhi's-selām mürsel peyġamber- (21) dür. Mūsī ʿaleyhi's-selāmdın soñra Şām ḫilāfetin yaḫşı ḳıldı ve köprek müfessirler müttefiḳdürler muña kim Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā ol āyetde (22) dipdür kim وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا Yūşaʿdındur añа emr boldı kim Mūsī ʿaleyhi's-selām- (23) dın soñra Şām cebbārları istilā taptılar. Barıp alarnı defʿ ḳılġay Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām Benī İsrāyil bile müteveccih bolup Urdün rūdıġa (24) yitkende su uluḳ irdi. Mūsī duʿāsı bile Nīl şaḳḳ bolġan dik şaḳḳ bolup çirig ötti. Dārī şehri kim metānet ü ḳurġanı rifʿatde (25) vaşfdın taşḳarıdur, muḥāşara ḳıldı. Ḫalāyıḳ ayttılar kim bu ḳalʿanı muḥāşara bile almaḳ mümkin irmes. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām işitip duʿā ḳıldı, (26) ol ḳurġannıñ bārūsı yıḳılıp ḳavm kirip taşarruf ḳıldılar ve ġanāyimni Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām ḳavmġa emr ḳıldı kim ötken

---

24 Mūsī duʿāsı: S26 Mūsīniñ duʿāsı

15-16 // 22 El-kehf XVIII, 60

S717b yazuġlarıñız ʿöẕri (27) üçün / Tiñri ḫażretide
tażarruʿ ḳılıp ṭaleb-i maġfiret ḳılıñ. Alar kim emr becā
kiltürdiler, maġfür boldılar. Baʿżı ol sözge istihzā ḳıldılar
T707b āsmāndın (1) bir ot tüşüp müstehzi ilni örtedi. Ve Yūşaʿ
ʿaleyhi's-selām Dārī şehrini feṯḥ ḳılıp Belḳaġa müteveccih
boldılar ve Bālik digen anda pādşāh irdi Belʿam Bāʿūr ki
müstecābü'd-daʿve irdi ol şehrde irdi. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām
muḥāṣara ḳılġandın soñra Bālik istidʿāsıdın duʿā ḳıldı kim
Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām münhezim boldı. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām
münācāt ḳıldı, ḫiṭāb kildi kim bu şehrde bir bende bizim
ism-i aʿẓam bile duʿā ḳılur, bu inhizām anıñ duʿāsıdın boldı.
Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām didi kim bar Ḫudāya ġayri mevḳıʿ duʿā
ḳıl ol ismni anña unutturġıl. Tiñri Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām
istidʿāsı bile ol ism-i Belʿam żamīridin maḥv boldı. Yana
Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām sipāh yıġıp ol şehrni muḥāsara ḳıldı.
Bu ḳatla ḳuş şekl fāḥişeler şehrdin çıḳardılar kim Benī
İsrāyildin her kim zinā ḳılsa irdi Tiñri taʿālā belā yiberür
irdi. Birev ol fevāḥişdin biri bile zinā ḳılġaç aralarıġa
ṭaʿūn tüşti. Ol kişi bile ol fāḥişeni öltürüp ḫalḳ tażarruʿ
ḳılıp Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā ol
belānı defʿ ḳıldı. Andın soñra Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām ol
şehrni feṯḥ ḳıldı ve ʿAmāliḳa ḳatliġa ḥükm ḳıldı ve Belʿam
hem ol maḳtüller arasıda çün İslām terkin ḳılıp irdi, düzaḫ
ʿazīmeti ḳıldı. Cumʿa ṣabaḥıdın şāmıġaça yaḳın ḳatl irdi ve
ʿAmāliḳadın ḫāṭır cemʿ bolmaydur irdi. Ve Benī İsrāyilġa
şenbih kiçesi ve künī hem ṭāʿatdin özge iş ruḫṣat yoḳ irdi.
Ve Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā künesni
maġrib sarı ḳaytarıp felekde ança tevaḳḳuf birdi kim ḳavm

Topkapı nüshasının elimizdeki fotokopilerinde 707b'nin eksik olması sebebiyle bu yüze T'nin satır numaraları verilememiştir.

düşmen işidin fāriġ bolup öz ʿibādetleriġa meşġūl boldılar. Ve künesni Yūşaʿ ʿaleyhi's-selāmdın başķa Süleymān ʿaleyhi's-selām bile emirü'l-mü'min ʿAlī kerrema'llāhu vecheh muʿcize ve kerāmetidin mağribdin maşrıķ sarı ḥareket birdi. Her ķaysı öz yiride kilgey inşa'llāhu taʿālā. Ve Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām bu feṯḥdin soñra ʿĀmī digen şehrni hem feṯḥ ķılıp ilidin on iki miñ kāfirni ķatl ķıldı ve ol diyārda köp ḫalķnı islāmġa kivürdi ve mağrib zemīnġa ʿazm ķılıp köp bilād alıp otuz bir pādşāh küffārdın öltürüp ķayıttı. Ve munça ġarāyib taķrīben yitti yılda boldı ve andın soñra ḫilķati Tevrīt müṯālaʿsıġa teslīm ķıldı. Andın soñ ķażā yitti ve baʿżı islāmġa kirgenlerdin hem mürted boldılar dipdürler ve Kālūt bin Yufnānı öz ḫilāfetiġa müşerref ķılıp ḫalķnı añġa tapşurdı ve ʿālemdin vidāʿ ķılıp çıķtı. Yaşı baʿżı rivāyetde yüz on ve baʿżıda yüz yigirmi yitidür, va'llāhu aʿlem. Rubāʿī

Yūşaʿ ki salıp küfr ili köñlige ḫırāş
Mūsī dīnide il bile ķıldı maʿāş
Bir niçe ķuyaşda iyledi muʿcize fāş
Āhir ķara yirge kirdi andaķ ki ķuyaş

P344a K ā l ū t bin Yufnā ʿaleyhi's-selām / köprek ʿulemā ķaşıda mürseldür. Ve Yūşaʿ ʿaleyhi's-selāmdın soñra Benī İsrāyilni yaḫşı ẓabṭ ķılıp milk açtı. Āḫir alar Selīm Ḫayyāyġa sipāh tartıp melik Bārikni esīr ķıldı ve ol kāfirī irdi kim yıllar

---

ġarāyib: S17 dip

cebbār şıfatlıġ bile şalṭanat ḳıldı. Dirler ki yitmiş pādşāh ve pādşāhlıġ dā'iyye ḳılġanlar maḥbeside irdiler kim barmaġların kisip irdi. Şūm ṭā'ati Yehūda tartılurda alarnı ḥāżır ḳılıp ileylerige ṭa'ām ḳoydılar ve alar aġızların yirge kiltürüp itler dik nime yirler irdi. Kālūt anıñ bile hem bu mu'āmeleni ḳıldı. Çün bu feṭḥ dest birdi, Kālūt ḳavmni Mışrġa alıp kildi ve köp vaḳt hem nübüvvet hem salṭanat sürdi. 'Āḳıbet oġlı Nūşaḳaüġa müsellem tutup veli'ahd ḳılıp 'ālemdin ötti. Müddet ü zamānı niçe yıl irkeni ma'lūm irmes üçün bitilmedi.

Kālūt ki Yūşa' vaşi itti anı
Köp vaḳt irdi 'ālem ara devrānı
Hem şehlıġ ü hem nübüvvet irdi şānı
Ger şāh u ger nebī bolurlar fānī

Ḥ a z ḳ i l 'aleyhi's-selām: Ḫalāyıḳ anı ebu'l-'acūz didiler
S718a şerḥi bu kim atasınıñ / iki ḫātunı bar irdi. Anıñ anasıġa ferzend bolmas irdi. Yaşı hem ulġayıp irdi ammā yana bir ḫātunıdın on oġlı bar irdi. Ve bu ḫātun andaḳ ki żu'afā resmidür ol birge hem oġulsuzlıġ cihetidin ṭa'n ḳılurlar irdi ve hem 'acūzelıġıdın şemātet körgüzür irdi. 'Acūze anıñ
T708a şemātetidin müte'eşşir bolup bir kiçe tañ atḳunça (1) münācāt ḳılıp Tiñri ta'ālādın bu belānıñ 'ilācını tiledi. Tiñri ta'ālā anıñ du'āsın bu nev' müstecāb ḳılıpdur kim ol on iki

---

Yehūda:P- // irkeni: S27 irkengeni // bolurlar: S29 bilürler // Ḥazḳīl: P Ḥarḳīl

yaşdın (2) yigit boldı ve Ḥarḳîl ʿaleyhi's-selāmnıñ atasıdın ḥāmile bolup Ḥazḳîl ʿaleyhi's-selām vücūdḳa kildi. Bu cihetdin anı ebu'l-ʿacūz dipdürler. (3) Tefsîr ehli ḳaşıda muḫālefetdür bu bābda kim ol peyġamber kim ḳavmni ʿişyānları cihetidin helāk ḳıldı ve ol duʿā bile barçasın tirgüzdi. (4) Yūşaʿdur ya Uşmūîl ya Ḥarḳîl ʿaleyhi's-selām dipdürler. Eṣaḥḥ oldur kim Ḥarḳîl ʿaleyhi's-selām bolġay. Ol vāḳıʿa bu nevʿdür kim Ḥarḳîl ʿaleyhi's-selāmġa (5) emr boldı kim Elyā şehriġa barıp küffārnı dînġa delālet ḳılġay. Ve bu baʿżı Dārān digen şehrni dipdürler. Ḥarḳîl ʿaleyhi's-selām emrni bu ḳavmġa (6) terġîb ḳıldı, ḳabūl ḳıldılar. Ḳahr-ı ilāhî, ḳavmni ṭaʿūn belāsıġa mübtelā ḳıldı. Ḳavm ol belā maḥlaşıġa celā iḫtiyār ḳıldılar çün milkleridin (7) bir miḳdār yol çıḳtılar, bir hāyil ün āşmāndın kilip barçası helāk boldılar. İbni ʿAbbās rażiya'llāhu ʿanhu alarnı tört miñ dipdür (8) ve Ḥasan sikiz miñ ve Vehb bin Münebbih siksen miñ, her taḳdîr bile çün barça helāk boldılar. Kişi yoḳ irdi kim alarnı defn ḳılġay, (9) islenip itleri sümekleridin ayrıldı. Ḥazḳîl ʿaleyhi's-selām iʿtikāfıdın çıḳıp çün ḳavmġa ötüp ol ḥālni kördi, köñlige (10) riḳḳat bolup duʿā ḳıldı kim Yā Rabbi bu ḫalḳnı tirgüz. Duʿāsı müstecāb boldı Tiñri taʿālā alarnı barçasın tirgüzdi, bā-vücūd bu ġarîb (11) ḥāl. Ol ḳavm gāhî Ḥarḳîl ʿaleyhi's-selām emriġa muṭîʿ irdiler ve gāh imes irdiler. Mübārek ḫāṭırı alardın melūl bolup vaṭandın (12) hicret ḳılıp Bābilġa bardı ve anda müddetî bolup Tiñri taʿālā ḥükmin bütkerdi. Ve mübārek merḳadin Ḥille bile Kūfe arasıda

---

2 Ḥazḳîl: P11 Ḥarḳîl // 9 Ḥazḳîl: S Ḥarḳîl, P Ḫarḳîl

dipdürler. (13) Rubā'ī

Ḫarḳīl irdi resūl-i pākize-şıfāt
Mürsel didiler nübüvvetin barça şiḳāt
Ölgenler egerçi demidin taptı ḥayāt
Ölmekdin özige bolmadı līk necāt

(14) İ l y ā s 'aleyhi's-selām Hārūn 'aleyhi's-selām neslidindür. Ba'żı anı İdrīs dipdürler bu ma'nā bile kim anıñ rūḥı ve ḥaḳīḳati bu şūret bile (15) nāḳışlar tekmīli üçün ẓuhūr ḳılmış bolġay. Ba'żı hem müsellem tutmaydurlar. Rivāyetdür ki Ḫarḳīl 'aleyhi's-selāmdın soñra Benī İsrāyīl arasıda (16) millet ḥaygiyyetidin köp bulġancuġluḳ vāḳı' boldı.Ol nev' kim Mūsī 'aleyhi's-selām aradın çıḳtı ve Tevrīt aḥkāmı unut boldı ve envā' bütler (17) yasap ol ḳavm büt-pereslıḳḳa meşġūl boldılar ve fısḳ u 'isyānları ḥaddin ötti. Ve Ḫaḳ ta'ālā İlyās 'aleyhi's-selāmnı alarnıñ (18)
P344b hidāyeti üçün meb'ūş ḳıldı.Ve İlyās 'aleyhi's-selām / alarnı Tiñri ta'ālāġa delālet ḳıldı, hīç kişi İlyās 'aleyhi's-selām sözin ḳabūl ḳılmadı (19) ve anıñ ḳatlī ḳaṣdıġa meşġūl boldılar.İlyās 'aleyhi's-selām emr-i ilāhī bile alarnıñ arasıdın çıḳıp tağlar arasıda maḫfī ma'āş ötkerür irdi.(20) Tā ol ki Ba'lbek pādşāhı bir 'aẓīm büt yasap atın Ba'l koydı ve barça işde isti'ānet andın ḳılur irdi. Ve siver oğlı ḫasta boldı (21) ve her niçe anıñ şoḥbetin istid'ā ḳıldı, fāyide tapmadı. Ḫātūnı mekkāre-i ḳattāle-i ġarīb irdi. Benī

---

13 Rubā'ī: S, T- / Ḫarḳīl: P Ḫarḳīl

İsrāyildin yiti pādşāhġa tigip irdi, her birin (22) bir ḥile bile öltürüp yitmiş ferzend ol selāṭİndin ḥāşıl ḳılıp irdi. Ve İlyās ʿaleyhi's-selāmġa be-ġāyet düşmen irdi ve anıñ ḳatliġa köp saʿy (23) ḳılur irdi. Ve oġlanları şifāsıġa Şām vilāyetleri bütleridin istimdād üçün cemāʿat-i keşİr yiberip irdi. İlyās ʿaleyhi's-selām çün (24) alarġa uçrap didi kim iy nā-dān ḳavm, bu cemādlar hİç nevʿ nefʿ ü żarar tigürgen imes, anıñ maraż birgen ḫālikdın şifāsın tilemes siz. (25) Ḳavmġa anıñ sözi heybetidin titretme tüşti, kilip pādşāhġa ayıttılar

S718b kim kişiler yiberip / İlyās ʿaleyhi's-selāmnı kiltürürge ḥükm ḳıldı. Ol (26) ilge āsmāndın ot tüşüp köydiler niçe ḳatla bu nevʿ köydiler. İlyās ʿaleyhi's-selām emr-i ilāhİ bile Baʿlbekke kilip Yūnus ʿaleyhi's-selām öyide (27) ḳarār tuttı ve Yūnus ʿaleyhi's-selām ṭıfl irdi. Niçe kündin soñra yana taġ u deşt ʿazİmeti ḳıldı ve ol fevrde Yūnus

T708b ʿaleyhi's-selāmġa ecel yitip (1) āḫir boldı. Yūnus ʿaleyhi's-selām anası İlyās ʿaleyhi's-selāmnı tapıp iltimās ḳılıp İlyās ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Yūnus ʿaleyhi's-selām bedeniġa rūḥ kirip (2) aḥyā zümresiġa kirdi. Ve İlyās ʿaleyhi's-selām ʿacūzeler öyleride maḫfİ yürür irdi. Çün ḳavm nā-dānlıġıdın melūl boldı duʿā ḳıldı üç yıl (3) ilge yaġın yaġmadı ve ʿaẓİm ḳaḥṭ boldı bu eşnāda Yesaʿ ʿaleyhi's-selām İlyās ʿaleyhi's-selāmġa refİḳ boldı. Ve ol yigit irdi ve İlyās ulġayıp (4) irdi. Yana emr-i ilāhİ bile ḳavm arasıġa kirip didi yıllardur kim bu cemādlarnı perestiş ḳıladur siz,

---

22 ḥ. ḳılıp i.: P4 ḥ. ḳılmış i. // 25 pādşāhġa: S29 pādşāhḳa // 3 Yesaʿ: S6 Elyesaʿ

bularġa şefā'āt ḳılıŋ kim sizge yaġın (5) yaġsun. Ve alasız imān kiltürüŋ. Min Tiŋri ta'ālāġa münācāt ḳılay tā yaġın yaġsun ḳabūl ḳıldılar. Alar şefā'ātidin yubūset köprek bolġay. (6) İlyās 'aleyhi's-selām du'āsıdın yaġın yaġıp ḫubūbāt kökerdi. Küffār va'deġa vefā ḳılmadılar. İlyās 'aleyhi's-selāmġa ol güm-rāhlar iḫtilāṭıdın (7) melālet artḳandın soŋ Elyesa' 'aleyhi's-selāmnı öz ḫilāfetiġa ta'yīn ḳılıp ḫalāyıḳ közidin maḫfī boldı. Ve Tiŋri ta'ālā anı 'izzet ḳabāsıda ildin (8) mestūr asrapdur, baḫr u berr dermāndeleriġa dest-girlik ḳılur ve ḥālā tirigdür. Andaḳ ki Ḫızır 'aleyhi's-selām ve Allahu ta'ālā a'lem ve müddet-i da'veti (9) bir kişi anıŋ dīniġa kirdi. Rubā'ī

İlyāsġa ildin çü köp oldı ṭuġyān
İlniŋ közidin çü rūḥ dik boldı nihān
Her kimni ḫalāş ḳılsa ildin yezdān
(10) Ni taŋ aŋa 'ömr-i ebedī bulsa nihān

E l y e s a ' 'aleyhi's-selām: Benī İsrāyil enbiyāsıdın, atasını Aḫṭūb dipdürler ve anıŋ işi dihḳānlıḳ (11) irdi. İlyās 'aleyhi's-selāmġa vaḥy yitti kim anı velī-'ahdiŋ ḳıl. Ol ḥażret, anıŋ terbiyyetiġa meşġūl boldı, işi ilge ḫilāfetḳa yitti ve müddetī Benī İsrāyilni (12) Ḫaḳ ta'ālāġa da'vet ḳıldı. Ve andın fāriḳ 'ādāt u mu'cizāt köp vāḳi' boluptur. Ol cümledin biri bu kim birev öyge mihmān boldı ve ol (13) mīzbāngа ferzend ārzūsı irdi ve bolmas irdi. Ve anıŋ du'āsı

---

9 Rubā'ī:T, S- // 10 dihḳānlıḳ: S13 dihḳānlıġ

bile Tiñri ta'ālā aña ferzend birdi ve ol ferzendiġa niçe vaḳtdin soñra (14) ecel yitti yana anıñ du'āsı bile rūḥ bedeniġa kirip köp vaḳt tirildi. Bu nev' mu'cizātı köptür. bā-vücūd bu nev' ḥālāt. Benī İsrāyil gāhī (15) münḳad irdiler gāhī yoḳ. Ḫāṭırı ol ildin tartıp ẕü'l-kiflni öz ḫilāfetiġa ta'yīn ḳıldı ve özi münācāt ḳılıp Tiñri ta'ālāġa (16) vāṣıl boldı. Ve bu murādın Tiñri ta'ālā ḥāṣıl ḳıldı.

İlyās çü Elyesa'nı vālī itti
Ḥaḳdın aña envār-ı nübüvvet yitti
(17) Ger ol ḳaçıp il melāletidin kitti
Ol kitken dik bu dağı kitmey n'itti

Ẕ ü ' l - k i f l 'aleyhi's-selām bābıda iḫtilāf köptür. Ba'żı anı Ḥarḳīl (18) dipdürler ve Eyyūb 'aleyhi's-selāmnıñ oğlıdur ve atı Beşer. Ve eger bu rivāyetlerdin bir ḳaysı rāst
P345a bolsa Elyesa' zamānıdın yıraḳ (19) / tüşer. Ol eṣaḥḥ rivāyet bile Elyesa' bin Uḫṭūb 'aleyhi's-selāmġa vaşīdür. Bu laḳab bile mülaḳḳab bolġanıda aḳvāl köptür. Bu muḫtaşarda iki ḳavl bile (20) iḫtiṣār ḳılılur; biri ol kim Elyesa' veşāyāsıġa Benī İsrāyilniñ Tiñri ta'ālāġa delālet ḳılmağıda Mūsī 'aleyhi's-selām dininiñ revācıda Tevrīt aḥkāmı- (21) nıñ icrāsıda, ta'līmide mütekeffil boldı, yana bir ḳavl ol kim Tiñri ta'ālā anı bir kāfir pādşāh da'vetiġa emr ḳıldı kim atı Ken'ān idi. Ol (22) ayıttı kim mindin köp 'işyān vāḳi' boluptur, sözüñ bile īmān ḳabūl ḳılsam ni biley kim Tiñri

---

16 murādın: S20 emrdin // 17 n'itti: P24 yitti

ta'ālā ḳaşıda ḳabūl bar mu ya yoḳ. Meger sin (23) Ḥaḳ ta'ālā raḥmetiġa kefīl bolġay sin kim min köñül tesbīḥi bile īmān kiltürgey min. Ẕü'l-kifl 'aleyhi's-selām Ken'ānġa kefīl boldı. Ken'ān ḫaṭṭī bitip (24) birdi; ol īmān ḳabūl ḳılıp salṭanat terkin tutup Tiñri 'ibādetiġa meşġūl boldı. Çün ecel

S719a yitti, ol ḫaṭnı vaşiyyet ḳıldı kim anıñ bile / defn (25) ḳılġaylar. Rivāyet budur kim Ḥaḳ ta'ālā peyġamberi kefāleti cihetidin Ken'ānġa raḥmet ḳılıp behişt naşīb ḳıldı ve bir melekke emr ḳıldı kim (26) ol ḫaṭṭ bile ilge ẓāhir bolup Ken'ān beşāretin tigürdi. Ḳavm ol ḥāldin müte'eşşir bolup īmān ḳabūl ḳılıp anıñ risāletiġa i'tirāf ḳıldılar. (27) Ve ba'żı dipdürler kim i'tirāf ehliniñ īmānlarıġa hem ḳabūl üçün kefīl boldı. Çün iş Tiñri ta'ālā raḥmetiġa i'timādıdın bu

T709a nev' (1) işlerge kefālet irdi, bu laḳab bile meşhūr boldı. Ve müddet ḳavmi hidāyetiġa iştiġāl körgüzüp 'ālem-i fānīġa vidā' ḳıldı.

(2) Ẕü'l-kifl işitti kim Ḥaḳḳa delālet irdi
Ḥaḳ raḥmetidin ilge kefālet irdi
Çün ḳavmniñ āyīni żalālet irdi
Ötti çü żamīriġa melālet irdi.

(3) U ş m ū ī l 'aleyhi's-selām 'ālī-şān peyġamberdür. Ẕü'l-kifl ötkendin soñra niçe ḳarnġaça Benī İsrāyīl arasıda peyġamber meb'ūş bolmadı. (4) Ve e'ādī ġālib bolup alarnıñ aḥvāliġa köp fütūr yüzlendi ve ḳatlde seyr ü tārāc kördiler.

---

2 irdi: T, P9 ḳıldı // 4 kördiler.: P12 kördiler ve ...

Düşmenlerin Sekîne tābūtıdın niçe peyġamber-zāde (5) ve melik-zāde bile tārācda seyr ilttiler. Ḳavm tażarru' ḳılıp özlerige bir pîşvā tilediler irse Tiñri ta'ālā Uşmūîl 'aleyhi's-selāmnı meb'üş ḳıldı. (6) Ve anıñ bi'şeti zamānıda 'Ālî imām Tiñri raḥmetiġa bardı kim ḳavmniñ ḳabż u basṭı anıñ iligide irdi. Ḳavm Uşmūîldin pādşāh istid'ā ḳıldılar. (7) Ol ilhām mūcibi bile şād-gînidin didi ki Tālūṭḳa meşhūrdur: Tiñri ta'ālā sizge pādşāhlıḳḳa taḳdîr ḳılıpdur. Ḳavm 'ār ḳıldılar kim (8) bu vaḳtḳaça salṭanat Yehūdā neslide irdi ve şārik İbniyāmin neslidin irdi. Uşmūîl 'aleyhi's-selām didi kim taḳdîr budur kim anıñ (9) salṭanatı vaḳti yitkeç Ḳudüs tağı müddetlerdür ki teskîn tapıpdur, otsız ḳaynay başlağay ve Sekîne tābūtı kim ḳarnlardur ġāyib (10) bolġalı āşkāra bolġay. Ve ḥāl ol kim bular vuḳū' taptı ve Uşmūîl 'aleyhi's-selām Tālūṭnı salṭanat emriġa mensūb ḳıldı. Ḳavm dağı ḳabūl (11) ḳıldılar. Ve ol vaḳtde Filistîn milki Cālūtnıñ istilāsıdın Benî İsrāyil ol yirge yitip irdi kim barça ẓulm körerler irdi. (12) Soñra alarġa cizih ta'yîn ḳılıp irdi. Uşmūîl 'aleyhi's-selām Ṭālūtnı Cālūt def'iġa emr ḳıldı ve Ṭālūt siksen miñ çirig bile 'azîmet (13) Filisṭînġa ḳıldı. Ve anıñ sipāhı Cālūt vehmidin beyābānda susızlıġ ve ısıġ hevā şiddetidin müteferriḳ bolup üç yüz on kişi bile Cālūtḳa (14) yitişti ve Cālūt anıñ allıda sipāh tüzetmekke 'ār ḳılıp yalġuz meydānġa kirdi. Ve Ṭālūt. Dāvud 'aleyhi's-selāmġa ḳızın birür va'de- (15) sin ḳıldı ve añā utru yiberdi. Dāvud 'aleyhi's-selām Cālūtnı helāk ḳıldı ve

---

6 ḳıldılar (7): P14 ḳıldılar ve (7)

Cālūtnı hem Külbas hem dirler Benī İsrāyil feṯḥ tapıp (16) Cālūt ʿaẓīm çiriginiñ emvālin taṣarruf ḳıldılar. Ve Uşmūīl ʿaleyhi's-selāmnıñ yaşı illig ikige yitkende ʿālemdin ötti ve ol iki (17) yıl ḳavm arasıda nübüvvet ḳıldı ve merḳadin dirler ki Sāvededür. Rubāʿī

Çün ḳavmġa Uşmūīl boldı hādī
Cezm oldı aña resūlluḳ isnādı
(18) İlge ḳılıban Ḥaḳ yolınıñ irşādı
ʿAzm itti çü yitti ʿömrniñ isnādı

D ā v u d bin İşā ʿaleyhi's-selām: Yehūdā evlādıdındur. Anıñ ẕikri (19) icmāli bile ötti. Cüz'ī tafṣīl żarūrdur. Uşmūīl ʿaleyhi's-selām ẕikri dağı anıñ ẕikride lāzım kilür. Dāvud ʿaleyhi's-selāmnıñ (20) aḥvāliniñ tafṣīli bu kim İşānıñ on üç
P345b oğlı bar irdi. Dāvud ʿaleyhi's-selām barçadın kiçigrek irdi / ve ḥaḳīr-cüsseraḳ (21) irdi ve kerīh-manẓarraḳ. İşā anı şobānlıḳḳa taʿyīn ḳılıp irdi ve aña ʿaceb ḥālāt müşāhede bolur irdi: Çün Uşmūīl ʿaleyhi's-selām (22) Külbās uruşıġa Tālūtnı muḳarrer ḳıldı. Vaḥy kildi kim Cālūtnıñ ḳatlī İşā evlādıdın ol biriniñ iligidedür kim fülān zırh anıñ (23) boynıġa rāstdur. Uşmūīl ʿaleyhi's-selām İşānıñ evlādıdın tilep on iki aġa ininiñ boynıġa rāst kilmedi. İşāġa ayıttı (24) kim yana oġluñ bar ise kiltür. İşā ayttı kim bir oġlum bar kim ḳoy küter ammā aña bu iş ḳābiliyyeti yoḳtur ve anı tilemek bī-fā'idedür. (25) Uşmūīl ʿaleyhi's-selām körgeç
S719b bildi kim nübüvvet şefḳatiniñ / āşārıdır. Anıñ bile mülāḳat

---

15 hem: S, P- // 19 kilür:T, P26 kilürde

qılıp didi kim saŋa öz aḥvāliŋdin ġarīb āşār (26) hīç ma'lūm bolur mu ? Dāvud 'aleyhi's-selām ayttı kim bolur. Şerḥini sordı irse köp ġarīb āşār beyān qıldı ve ol cümledin biri bu kim: (27) Didi ki bir taş miniŋ bile tekellüm qıldı kim min ol taş min. kim miniŋ bile Hārūn 'aleyhi's-selām fülān

T709b düşmenni helāk qıldı ve min (1) ol taşnı alıp tobraġa saldım yana iki taş hem ol destūr bile biri Mūsī 'aleyhi's-selām biri İbrāhīm 'aleyhi's-selām düşmenini öltürüp biz. (2) bizni dağı köter dip ayttılar. alarnı hem tobraġa salıp salġandın soŋra üçelesi taş bir boldı. Uşmūīl 'aleyhi's-selām. Dāvud (3) 'aleyhi's-selāmġa nübüvvet ve salṭanat beşāretin birip Ṭālūt qaşıġa kiltürdi. Ve Ṭālūt küyevliği ve milk şirketi va'desi birip Dāvūd 'aleyhi's-selām (4) Cālūt meydānıġa kirip ol taşnı aŋa atıp qādir qudreti bile anı helāk qılıp Cālūt. Benī İsrāyilġa maġlūb boldı. Ve Dāvud 'aleyhi's-selām Ṭālūt (5) va'deleriġa vefā tiledi. Ṭālūt köp ḫıdmet buyurġandın soŋra qızın aŋa birdi ve Benī İsrāyil qaşıda Dāvud 'aleyhi's-selāmnıŋ (6) 'izz ü şerefi arttı ve Ṭālūt vehmdin peşīmān bolup Dāvud 'aleyhi's-selām qaşdıġa bil bağladı. Dāvud 'aleyhi's-selām andın qaçıp maḫfī yürür (7) irdi. Ṭālūṭ. köp kişi anıŋ tapmağıġa ta'yīn qılur irdi kim öltürgey. Benī İsrāyil 'ulemā vü aḫbārın qatlġa tigürdi kim bu ṭāyifedin hīç (8) kişi qalmadı ve bu iş vuqū'ıdın soŋra nādim bolup perīşān-ḥāl güristānlarda kizer irdi kim ni qılsam Tiŋri ta'ālā tevbemni qabūl (9) qılġay. Bir

---

2 Uşmūīl 'aleyhi's-selām: T. Pв Uşmūīl 'aleyhi's-selāmġa

müstecābü'd-da've ża'İfe ķalıp irdi aŋa tevessül ķılıp ḥālin didi. Ol, Uşmūİl 'aleyhi's-selām ķabri başığa barıp du'ā ķıldı. (10) Uşmūİl 'aleyhi's-selām ķabridin çıķıp ayıttı kim anı cihād ķılsaŋ kim ol oğluŋ ileyiŋde şehİd bolsalar soŋra özüŋ şehādet tapıp (11) Tiŋri ta'ālā tevbeŋni ķabūl ķılğay dip yana ķabriğa kirdi ve ķabri bütti. Ve Ṭālūṭ Uşmuİl 'aleyhi's-selām buyruğını becā kiltürüp andın ķaçıp (12) Beni İsrāyil andın ḫalāş boldılar ve bu ḥāldin soŋra Dāvud 'aleyhi's-selām nübüvvet-i belend pāyesi bile salṭanat pİrāyesiğa müşerref boldı. Ve anıŋ (13) şānıda bu āyet kildi kim يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ Ve dirler ki 'aẓāmeti yirge yitti kim (14) tört miŋ kişi kiçe aŋa nigāhbānlığ ķılurlar irdi. Ve mu'cizātıdın biri ḥüsn-i şavtdur kim Ḥaķ ta'ālā aŋa naşİb ķıldı. Zebūrnı aŋa (15) irsāl ķıldı kim ķaçan ol şavt bile oķusa irdi vaḥş u ṭayr u cinn ü ins yığılıp bİ-ḥāl bolurlar irdi. Ol gāhlar özge libās (16) kiyip anı tanımas ildin istifsārlar ķılur irdi kim Dāvud siziŋ bile niçük ma'āş ķıladur. Bir kün aŋa mesmū' boldı kim Dāvud 'aleyhi's-selām- (17) nıŋ 'aybı budur kim beytü'l-māldın ma'āş ötkeredür. Müte'eşşir bolup Tiŋri ta'ālādın bir şan'at istid'āsı ķıldı kim vech-i ma'āş (18) andın ḥāşıl ķılğay. Tiŋri ta'ālā zırh-gerlik şan'atin aŋa kerāmet ķıldı. Yana bir mu'cizesi bu irdi kim zırh-gerligige ḥācet-i efzār yoķ irdi (19) kim timür iligide mūm dik yumşar irdi yasalğandın soŋra öz ḥāliğa barur irdi. Rivāyetdür kim

---

19 timür: S23 temür

13 Sad XXXVIII, 26

her ḳaçan tesbîḥ ü tehlîlġa meşġūl (20) bolsa irdi taġ u taş u devābb u eşcār anıñ muvāfaḳatiġa tesbîḥġa iştiġāl ḳılurlar irdi. Ve ol evḳātın tört ḳısm ḳılur irdi. (21) Bir kün ʿulemā bile şoḥbet tutup dersde taʿlîmġa meşġūl bolur irdi. Ve yana bir kün ḳażā mesnediġa olturup ḫalāyıḳ ḳażāyāsın birbiridin (22) ötkerür irdi. Yana bir kün öz ḥaremleri bile zîst ḳılur
P346a irdi. Yana bir kün münācātda dir irdi kim Yā Rabbi / siniñ ḥażretiñde (23) ni nevʿ maʿāş ḳılsam kim saña müstaḥsen tüşkey ? Ḫitāb kilür irdi kim mini köp yād ḳıl ve mini sivgenlerni siv ve ḫalāyıḳḳa öz nefsiñġa (24) ḥükm ḳılġan dik ḳıl ve ġāyib ḳardaşıñ firāşıdın muḫteriz bol! Menḳūldür kim Benî İsrāyil ʿulemāsı bir kün dидiler kim āyā hîç
S720a bendeġa bir kün (25) ötkey mü kim andın / ẕilletî vücūdḳa kilmegey. Dāvud ʿaleyhi's-selām didi: Şāyed mindin ʿibādet ḳılur kün kilmegey. Ve bu ḫayāl bile ʿibādet küni (26) işke meşġūl boldı. Kördi kim bir ġarîb renglig ferişte, kebūter çirāylıġ irdi, revzendin kirip anıñ ḳaşıda ḳondı. Dāvud (27) ʿaleyhi's-selāmġa ḳılġan ḫayālni unutturdılar. Ol ḳuşnı tutarġa meyl ḳılġaç ol ḳuş revzendin çıḳıp tamġa ḳondı. Dāvud
T710a ʿaleyhi's-selām (1) anı tutmaḳḳa tamġa çıḳtı, her yan köz salurda kim ḳuş ḳayan bardı ikin közi şavmaʿası yanıdaġı būstānġa tüşti kim bir cemîle ġusl ḳıladur (2) irdi. Ḫāṭırı be-ġāyet māyil boldı tefaḫḫuş ḳılġandın soñ bildi kim Üryānnıñ menkūḥasıdur ve Üryā, Dāvud ʿaleyhi's-selāmnıñ Şevāb (3) atlıġ inisi bile Belḳā şehriniñ muḥāṣarasıġa meşġūl irdi. Ve ḳavmde müteʿayyın kişi irdi Dāvud ʿaleyhi's-selām Şevābḳa

---

26 ḳaşıda: P4 ḳaşıġa / kebūter: P-

nāme bitip düşvār (4) iş Ūryāġa rücū' ḳıldı kim Ūryā ol ḫarbde şehīd boldı. Ve Dāvud 'aleyhi's-selām ol ża'īfeniñ 'iddeti ötkendin soñra nikāḥ ḳılmaḳ (5) boldı hemānā ki Dāvud 'aleyhi's-selāmnıñ toḳsan toḳuz ḫaremi bar irdi. Ol ża'īfe didi bu şarṭ bile ḳabūl ḳılur mın kim mindin oğluñ (6) bolsa velī-'ahdiñ bolġay. Dāvud 'aleyhi's-selām ḳabūl ḳılıp anı ḳoldı. Süleymān 'aleyhi's-selāmnıñ anası oldur kim nübüvvet ve salṭanat Dāvud 'aleyhi's-selām- (7) dın soñra aña yitti. Ve müddetī Dāvud 'aleyhi's-selāmnı Tiñri ta'ālā ḳılġan ḫaṭāsıġa 'ālim ḳılmadı tā bir kün ḫalvetide ṭa'atḳa meşġūl irdi (8) kim ileyide niçe kişi ḥāżır boldı ve bu işġa ma'hūd irdi Dāvud 'aleyhi's-selām sordı kim ni ḫalḳ siz. alar didiler ḳorḳma: لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَىٰ بَعْضُنَا عَلَىٰ بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَىٰ سَوَاءِ الصِّرَاطِ (9)

Dāvud 'aleyhi's-selām ḫuşūmetleridin sordı. Alardın yana biridin (10) şikāyet ḳıldı kim toḳsan toḳuz ḳoyı bar. miniñ bir ḳoyum bar irdi. mindin ṭama' ḳılıp ol ḳoyumnı aldı. Dāvud 'aleyhi's-selām (11) aytdı kim mundaḳ bolsa sañā ẓulm ḳılıp dururlar. Alar mütebessim bolup didiler وقضى الرجل على نفسه ve ġāyib boldılar. Dāvud 'aleyhi's-selām (12) bildi kim alar melāyike irdiler. Dāvud 'aleyhi's-selām ḳılġan işiniñ ḳabāḥatidin ḫāṭırıġa kilip rūd başıġa aştı ve bu ḫaṭāsı 'özride ḳırḳ kün (13) secdedin baş kötermedi. Nevḥa bile öz ḫāliġa yığlap taẓallum ḳıldı. Cibrīl 'aleyhi's-selām kilip baḫşiş beşāretin kiltürüp didi kim Ūryānnıñ (14) rıżāsın ḥāṣıl ḳıl. Tiñri ta'ālā keremi bile ḫod günāhıñdın ötti. Dāvud 'aleyhi's-selām Cibrīl

---

12 'özride: S16 'özriġa

ʿaleyhi's-selām taʿlīmi bile Ūryā ḳabri başıġa barıp (15) Ūryādın ṭaleb-i ʿafv ḳıldı. Ḥaḳ taʿālā Ūryānnıñ teniġa rūḥ kivürüp Dāvud ʿaleyhi's-selām anı ḳatlġa emr ḳılġanın ʿafv ḳılıp menḳūḥasını nikāḥ (16) ḳılġalı cihetidin cevāb birmedi. Dāvud ʿaleyhi's-selām başıġa tofraġ savurup cezʿa bünyād ḳıldı irse ḫiṭāb kildi kim sin ḫāṭırıñnı (17) cemʿ tut, biz çün günāhıñnı bağışladuk. Ḳıyāmet küni Ūryāġa ançа ḥor u ḳuşūr kerāmet ḳılalı kim ol hem muḥill ḳılġay. Dāvud ʿaleyhi's-selāmnıñ (18) köñli ol işdin iṭminān taptı. Bu vāḳıʿadın soñ otuz yıl ḥayātda irdi. Rivāyetdür kim Dāvud ʿaleyhi's-selām taẓallumı ve münācātı (19) çağı kim melik işidin pervāyi ḳalmaydur irdi, oğlı Şelūm, Erādil ve Ubaş iġvāsı bile melik işige daḫl ḳılıp istiḳlāl kösi urdı. (20) Çün Dāvud ʿaleyhi's-selām günāhı ʿafv bolup melik işige şürūʿ ḳıldı. Şelūm firār iḫtiyār ḳıldı ve Dāvud ʿaleyhi's-selām Şevābnı anıñ defʿiġa (21) yiberip didi kim iligleseñ anı ḳatl ḳılmaġay sin, Şevāb anı tutḳaç āḫar ḳıldı. Dāvud ʿaleyhi's-selām rencide ʿālemdin ötti, öter çağda (22) Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa anıñ ḳışāşın buyurup Süleymān ʿaleyhi's-selām ol emrni becā kiltürdi. Ve bu vaḳtde Benī
P346b İsrāyil ol nevʿ / ḳalın (23) bolup irdi kim ʿadedin kişi bilmes irdi. Tiñri taʿālā alarnı ṭāʿūn marażı bile kem ḳıldı. Menḳüldür kim üç kiçe kündüzde (24) yüz yitmiş miñ kişi alardın Tiñri taʿālā ḥükmin bütkerdiler. Bu ḥāletde Dāvud ʿaleyhi's-selām ve ḳavm ʿulemā ve iḫtiyārı

---

16 cezʿa: T,S20 zarʿ // 16 sin: P- // 19 urdı: S24 irdi // 24 iḫtiyārı: P2 aḫbārı

S720b beytü'l-maḳdisniñ (25) saḫresi üstige kilip başların / yalañ ḳılıp taẕarru' ḳıldılar. Ḥaḳ ta'ālā ol belānı def' ḳılġaç Dāvud 'aleyhi's-selām ḳavmniñ ḳalġanıġa buyurdı (26) kim bu yirde Tiñri ta'ālā şükriġa bir ma'bed binā ḳılıñ kim hemīşe şükr edāsıġa 'ibādet ḳılġay siz. Ve ḳavm anıñ buyruġı bile Mescid-i Aḳsa 'imāretin (27) binā ḳıldılar. Barıġa yitkendin soñ Dāvud 'aleyhi's-selām bir rivāyet bile yüz, bir rivāyet bile yüz yigirmi yaşap irdi kim Tiñri ta'ālā

T710b raḥmetiġa bardı. (1) bardı. Ve ḫilāfet ve velī-'ahdi Süleymān 'aleyhi's-selām irdi. Öz salṭanatı zamānıda ol binānı tüketti. Rubā'ī

Dāvud ki şāh irdi ve peyġamber-i pāk.
(2) Cāhı ḳaşıda pest idi üç eflāk
Cānıġa ecel urarda tīġ bī-bāk
Nef' itmedi şehlıġ u nübüvvet ḫāşāk

S ü l e y m ā n bin Dāvud 'aleyhi's-selām (3) andın meşhūrraḳdur kim aḥvāli köp şerḥḳa iḥtiyāc bolġay, ammā cüz'ī tafṣīldin çāre yoḳtur. Ol du'ā ḳıldı kim:
(4) قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي herāyine du'āsı müstecāb bolup bā-vücūd nübüvvet, ba'żı dipdürler kim bā-vücūd ol kim rub'-ı meskūn salṭanatı (5) aña naṣīb ḳıldı, bā-vücūd salṭanat-ı cinn ü ins ve vaḥş u ṭayrnı anıñ maḥkūm-ı emri ḳıldı. Ve yilni fermānıġa kivürdi. Ve ism-i a'ẓam yazılġan (6) ḫātemkerāmet ḳıldı kim meẕkūr bolġanlar anıñ bereketidin ol

---

1 Rubā'ī:T, S- // 3 meşhūrraḳdır: S meşhūrdaḳtur

3_4 Sad XXXVIII, 35

buyurġannı ḳıldılar. Ve ol bir bisāṭ yasattı kim cemī‘ ḫalḳ u sipāsı (7) anıñ üstide sıġar irdi. Ḳayan barsa yilge emr ḳılur irdi, kim bu bisāṭ bile ḫalḳnı anıñ bile iltür irdi. Meşhūrdur kim Şāmdın (8) sabāḥ ‘azīmet ḳılıp Şām ta‘āmın Kābilde iḫtiyār ḳılur irdi kim وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ anıñ şānıda nāzil (9) boluptur. Dāvud ‘aleyhi’s-selāmdın soñra kim Mescid-i Aḳṣa bināsını Süleymān ‘aleyhi’s-selām tüketti ve anıñ eşnāsıda beytü’l-maḳdis şehrin hem yasadı. (10) Ve şehr ‘aẓameti ve mescid zībide ehl-i tārīḫ ġarīb mübālaġa ḳılıpdurlar. Ol cümledin biri bu kim şehrġa on iki ḳurġan biri biriniñ devriġa (11) yonġan taşdın yasattı ve yana biri bu kim mescidni yiti reng taşdın tüketip ḳıymetī cevāhirdin muraṣṣa‘ ḳıldı ve uşaḳ taş (12) ornıġa hem ol cevāhirdin töktürdi. Ve ol öyde emr ḳıldı kim hergiz ‘ibādet ve ‘ulemā ‘ilmi ta‘līmidin ḫālī bolmaġay. Ve Beytü’l-maḳdis ve Mescid-i (13) Aḳṣā köp ḳarnlar bu düstūr bile ma‘mūr irdi: Vīrānlıġı Buḫt-ı Naṣar’dan irdi, şāyed ki öz yiride kilgey. Ve Süleymān ‘aleyhi’s-selām (14) vaḥş u ṭayr tilin Tiñri ta‘ālā ‘ibādetidin bildi. Bir meydān-ı murabba‘ kim her ṣal‘i on iki yıġaç bolġay ferş töşep irdi kim ḫıştı- (15) nıñ biri altun biri kümiş irdi. Bir cānib-i taḫteyn kim cevāhir bile muraṣṣa‘ irdi. Ḳoyarlar irdi tört miñ altun kürsi taḫtınıñ (16) iki yanıda; kim Benī İsrāyil ‘ulemā vü aḥbārın

---

8 Şām ṭa‘āmın kabilde ihtiyār:S11 şāmını ışṭıharda yir irdi andın ‘azimet ḳılıp // 16 iki yanıda kim: T, S20, P19 iki yanıda koyarlar irdi kim

8 Sebe XXXIV, 12

olturturlar irdi. Ve taḫtḳa yaḳın Āṣaf Baraḫyā ki veẓîri irdi; anıñ (17) kürsîsin ḳoyarlar irdi. Ve Süleymān ʿaleyhi's-selām ṭulūʿdın ġurūbḳaça mā-ḫalaḳa'llāh ḳażiyyesin sürüp ḥükm ḳılur irdi. Ve dîv ü perî vü vaḥş (18) u ṭayr ḫıdmetde turarlar irdi. Ve ısıġ havāda ṭuyūr başı üstide sāye ḳılurlar irdi. Ve aḳşām öyge ʿazîmet ḳılġaç zenbîl- (19) bāflıġdın ḥāṣıl ḳılġan nime bile rūze açar irdi. Bir kün anıñ ḥükmi bile yil, meẕkūr bolġan bişāṭnı ve firāşnı iltip barur irdi. (20) Vādiyü'n-nemlġa yitti kim baʿżı anı Ṭāyif ḥaddide dipdürler. Ve mūr ḫaylinıñ şāhı, sipāhıġa emr ḳıldı kim Süleymān sipāhı bile ötedür, meskeniñizge (21) kiriñ ki sizge ol sipāhdın żararî yitmegey. Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa ol emrdin vāḳıf bolup tevaḳḳuf ḳılıp ol mūrnı avuçıġa (22) alıp anıñ bile mükāleme ḳıldı. Bir munı sordı kim ḫaylıñnı

P347a biziñ āsîbimizdin tenbîh / ḳıldıñ bilmes mü sin kim biziñ ayaġımız astıda (23) mūr āzürde bolmas. Mūr didi kim yā nebî Allah sindin ḫāṭır-cemʿdür ammā şāyed siniñ şuʿūruñ bolmaġay ḫaylıñdin āsîb yitkey (24) dip tenbîh vāḳiʿ boldı ve riyāset şartı nā-merʿî ḳalmadı. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi kim mindin ʿazîmü'ş-şānraḳ maḫlūḳ bilür müsin. Didi (25) kim

S721a sindin ʿazîmü'ş-şānraḳ mindür min. / Siniñ taḫiyyetiñ bir cemāddur, miniñ taḫiyyetim siniñ mübārek iginiñ. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi: Siniñ (26) sipāhıñ köprek ikin ya miniñ? Mūr didi miniñ. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi kim miniñ sipāhımnıñ ʿadedin kişi bilmes. Mūr emr ḳıldı (27) kim yitmiş miñ mūr ḫaylı çıḳtılar kim bir ḫaylnıñ ʿadedin kişi bilmes irdi. Süleymān ʿaleyhi's-selām ol işdin ʿibret alıp

T711a mūr Süleymān (1) ʿaleyhi's-selāmnı çivürtke ayaġı bile

---

21 emrdin : P_{25} emrġa

żiyāfet ķıldı. Süleymān ʿaleyhi'ş-selām mürġa nevāzişler ķılıp ol yirdin ötti. Menķūldür kim Süleymān ʿaleyhi'ş-selām- (2) nıñ ḥaşmeti nihāyetķa yitkendin soñra müddeʿā ķıldı kim her maḫlūķnı kim Ḥaķ taʿālā anıñ maḥkūmı ķılıpdur, barçasın żiyāfet ķılġay. Münācāt ķılıp (3) ruḫṣat hem taptı. Bir beyābān-ı vasīʿ ü ʿaẓīm taptı kim bir ṭarafı deryā irdi. Dīvlerge buyurdı kim iki miñ yiti yüz ķazan yasadılar kim (4) her ķaysınıñ devresiniñ ķuṭrı miñ ķarı irdi. Benāketī tārīḫide dipdür kim yigirmi iki miñ uy żebḥ boldı özge barça eşyānı (5) mundın ķıyās ķılsa bolur. Bu meʾkūlāt niçe vaķtdin soñ kim tükendi, ol deştde yaydılar ve barça maḫlūķātķa şalā urdı. (6) Ve bu eşnāda Tiñri taʿālā baḥr devābbıdın bir dābbeni sudın çıķardı ve ol dābbe Süleymān ʿaleyhi'ş-selāmġa didi kim sin maḫlūķātnı żiyāfet (7) ķıladur imiş sin, bu kün rızķımnı Ḥaķ taʿālā siniñ ḫʷānıña ḥavāle ķılıpdur. Süleymān ʿaleyhi'ş-selām didi: Bu ṭaʿāmlardın kim yayılıpdur olça saña (8) kāfīdür yigil. Ol dābbe ol müddetde bişken ṭaʿāmnı tamām yip toymay Süleymān ʿaleyhi'ş-selāmdın nime tiledi. Süleymān ʿaleyhi'ş-selām ʿāciz (9) boldı ve dābbe didi kim şabāḥ yir rızķımdın şülşi yiyildi, yana iki şülşi ķalıpdur. Süleymān ʿaleyhi'ş-selām didi: Sin meger Tiñri taʿālā ḫʷān u erzāķıdın (10) toyġay sin. Dābbe didi kim yā Süleymān, sin munı bilmes mü irdiñ kim Tiñri taʿālā maḫlūķatın meger öz ḫʷān-ı keremidin toyġarġay. Bu nevʿ (11) kim mini kördüñ, bu baḥrda Tiñri taʿālā andaķ cānverler yaratıpdur kim her birige iki min dikni ṭuʿme ķılıpdur. Süleymān ʿaleyhi'ş-selām Tiñri taʿālā (12) şunʿıġa āferīnler ķılıp öz ķılġanıdın münfaʿil bolup Ḥaķ taʿālā

ḳaṣıda ʿacziġa iʿtirāf ḳıldı ve ʿafv u maġfiret tiledi. Tiñri taʿālā anıñ (13) maṭlūbın aña yitkürdi ve ol mütenebbih boldı. Menḳūldür kim Süleymān ʿaleyhi's-selām ṭuyūrdın her birini bir işke taʿyīn ḳılur irdi. Hüdhüdni su tapmaḳḳa (14) emr ḳılıp irdi kim beyābānda güzer ḳılurda deryā pest bolur irdi. Bir kün suġa iḥtiyāc bolup hüdhüd tapılmadı. Süleymān ʿaleyhi's-selām suġa (15) buyurdı kim anı ḥāżır ḳılġay. Ol ḥāżır ḳılġaç Süleymān ʿaleyhi's-selām ḫiṭāb ḳıldı ġażab bile kim ḳayan barıp irdiñ. Ve ḥāl ol ki hüdhüd (16) bir zamān mülāzemetdin firāġ tapıp seyr üçün ṭayerān ḳılıp bir şehrġa közi tüşüp kim atı Sebā irdi ve pādşāhı Belḳīs atlıġ ḫātūn irdi (17) ve anıñ aḥvāliniñ keyfiyyetin meşrūḥ bilip kilip irdi. Süleymān ʿaleyhi's-selām sorġaç ʿarż ḳıldı kim bu nevʿ şehrġa yittim ve bu nevʿ pādşāhı bar. (18) Ġāyet ḥüsn ü cemāl ve nihāyet ḥüsn ü kemāl ve selātīn-münferid. Milleti āftāb-perestlıġ, atası Şerāḥīl Yaʿreb bin Ḳıḥṭān neslidin ve anası Reyyāne-i cinnī (19) kim cinn şāhınıñ ḳızı bolġay. Ve munuñ eşnāsıda ança taʿrīf ḳıldı kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa anıñ mülāḳati meyli bolup mektūb bitidi (20) kim islām devletiġa müşerref bolsun ki إِنَّهُۥ مِن سُلَيْمَٰنَ وَإِنَّهُۥ بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ أَلَّا تَعْلُوا۟ عَلَىَّ وَأْتُونِى مُسْلِمِينَ andın muḫbirdür. (21) Ve bu nāmeni Hüdhüdġa birip Sebā şehriġa yiberdi. Ve nāme Belḳīsḳa yitkendin soñra Belḳīs, bile tört kirpiç ikisi altun ikisi kümiş, dağı bir mühr-(22) luḳ dürc ve yüz ḳız ve oġul barça bir sında, barçasıġa īrānlar libāsın kiydürüp ārāste

---

16 firāġ:T. P19 fāriġ / seyr:S19 yīr // 21 Belḳīsḳa:S25 P24 Belḳīsġa

20 En-neml XXVII, 30-31

ḳılıp Manẓar bin ʿAmru kim ʿaḳl u kiyāset- (23) lığ kişi
P347b irdi bu nimeler / bile Süleymān ʿaleyhi's-selām ḥażretiġa yiberdi. Dağı didi kim eger ḫıştlarnı ḳabūl ḳılur ve sinīñ bile istiġnā yüzidin mülāḳat (24) ḳılur, peyġamber imes ve eger ʿaks ḳılur peyġamberdür. Andın soñra oġlanlarnı ḳızlardın ayırsun dağı ḥoḳḳa-dānı nime irkenni disün, (25) digendin soñra tişmegin hem ayıtsun Manẓar mütevecciḥ bolup Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa Cibrīl ʿaleyhi's-selām kilip ol
S712b işlerdin ḫaber birdi. Süleymān (26) / ʿaleyhi's-selām meẕkūr bolġan ol on iki yıġaç altun ve kümiş ḫışt tüşken sipāhın ārāste ḳılıp Manẓarnıñ yolıda tört ḫışt ornını açuḳ (27) ḳıldılar. Manẓar, bu ḥaşmetni körüp ḥayrān ḳalıp öz kiltürgen tuḥfesidin şermende bolup hem ol açuḳ ḳalġan tört
T711b ḫışt, ornıġa ḳoyup (1) Süleymān ʿaleyhi's-selām ḥażretiġa kildi. Açuḳ yüz bile iʿzāz u ikrām ḳılıp buyurdı kim tuḥfe kim kiltürüp irdiñ ni üçün taşladıñ, anı (2) ḳabūl ḳılmas biz. Anı alıp ḳaytıp Belḳīsġa ayt kim īmān ḳabūl ḳılsun ve ināşnı ẕükürdın ayırdı ve dürc içinde didi kim yāḳūt-ı nā-süfte- (3) dür. Anı çıḳarıp buyurdı kim elmās bile süfte ḳılsunlar çün Manẓar, Belḳīs ḫıdmetide körgenlerin ʿarż ḳıldı. Belḳīs, Süleymān ʿaleyhi's-selām (4) ḫıdmetiġa mütevecciḥ boldı, bir yıġaç yaḳın yitkende Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa ḫaber boldı ve meẓālim dīvānıda olturtup didi kim bolġay ki Belḳīsnıñ (5) taḫtın Sebā şehridin bat kiltürgey. قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَن تَقُومَ مِن مَّقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ Süleymān ʿaleyhi's-selām (6) didi kim mundın batraḳ kirek. Yana bir

---

5 En-neml XXVII, 39

cinn didi kim köz yumup açkunça kiltürgey. Süleymān ʿaleyhi's-selām kılġan daʿvīsi bile ḥāżır kıldı (7) ve ol taġtnı Belḳīs yiti otlaş öy içide ḳoyup barçasın münfaʿil kılıp irdi. Süleymān ʿaleyhi's-selām buyurdı kim öz taġtı ḳaşıda ḳoydılar. (8) Belḳīsḳa bār boldı ve öz taġtı güşeside yir birip iltifātlar kıldı Belḳīs öz taġtını körüp müteʿaccib bolup Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıṉ nübüvvetiġa (9) şekki ḳalmadı. Süleymān ʿaleyhi's-selām Belḳīsnı öz kız ḳardaşı ḳaşıda tüşürdi niçe künlük muşāḥabetdin soṉra mīzbān mihmānnıṉ (10) ḫasāyil ü ḥamīdesin taʿrīf kılıp Süleymān ʿaleyhi's-selām Belḳīsnı öz nikāḥıġa tarttı. Ve anıṉ mübārek ayaġıda tüg bar irdi. ol cihetdin dīvler (11) ḥammām bināsın kılıp nūre terkībi bile ol işniṉ ʿilācın kıldılar. Ve ol şāḥib-devlet cihetidin niçe miṉ yıldur kim ḫalāyıḳ ḥammām āsāyişiġa (12) müşerrefdürler. Taʿrīfdin müstaġnīdür Süleymān ʿaleyhi's-selām fitnesi ḳala'llāhu taʿālā وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمٰنَ وَأَلْقَيْنَا عَلٰى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ Süleymān (13) ʿaleyhi's-selām fitnesi şerḥide muḫtelif rivāyet bar: Ammā olça bu muḫtasarġa münāsibdür. yazılur. Baʿżı dipdürler ki bā-vücūd yiti yüz ḥarem üç yüz seriyyet (14) Tiṉri taʿālā Süleymānġa bir oġul birdi kim bir közi kür ve bir iligi ve bir ayaġı yoḳ irdi. Süleymān ʿaleyhi's-selām ve Belḳīs ve Āṣaf inṣāf (15) yüzidin özleriniṉ ʿuyūbıġa muʿterif bolup duʿā kılġaç ol ṭıflnı Ḫaḳ taʿālā tendürüst kıldı. Ve anıṉ muḥāfaẓatı üçün Süleymān ʿaleyhi's-selām (16) cinlerni taʿyīn kıldı. Tiṉri taʿālā anıṉ öz oġlını sāyir

---

12 müstaġnīdür: S15 müstaġnī

12 Sad XXXVIII, 34

eṭfāldin mümtāz ḳılıp pesendİde tüşmey ʿAzrāyilġa emr boldı kim rūḥın ḳabż ḳılıp (17) cesedin Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ taḫtı üstide taşladılar kim وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِ جَسَدًا maḳṣūd mundın bolġay. Ve Vehb bin Münebbih bile İbn ʿAbbās (18) raḍiya'llāhu anhümā dipdürler kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ fitnesi intizāʿı irdi ve ceseden ʿibāret Saḫryāred atlıġ dİvdin irdi kim anıñ taḫtı (19) üstige anıñ şūreti bile ḳırḳ kün temeşgül boldı. Ve bu iş keyfiyyeti bu irdi kim Süleymān ʿaleyhi's-selām cezyen milkidin biri kim atın Şaydūn dip- (20) dürler ve büt-perest irdi öltürdi. Ḳızın kim melāḥat zİveri bile ārāste irdi, ḳoldı ve ol ḳız atası firāḳıda bİ-ṭāḳat irdi. (21) Süleymān ʿaleyhi's-selām anıñ devāsın tilep tapmay irdi. Ol ḳız şeyṭān iġvāsı bile Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa iltimās ḳıldı kim dİvler atam şekli bile (22) bir şūret yasap kiltürseler kim gāhİ anı körüp köñülge teselli bolsa. Anıñ müddeʿāsı maḳbūl tüşüp bu iş şūret tuttı. çün ḳız burun (23) büt-perest irdi, bu şūretni perestiş ḳıla başladı ve Süleymān ʿaleyhi's-selām ġāfil. Ve

P348a bu iş Āṣafġa yitti ve / Āṣaf, Süleymān ʿaleyhi's-selām mecliside enbiyā-yı (24) sābıḳnıñ naʿtin ḳılurda Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ atası zamānıġaça ve ṭufūliyyet eyyāmınıñ taʿrİzin ḳıldı. Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa bu düşvār kildi kim (25) munça ġarİb ʿināyetler kim Ḥaḳ taʿālā salṭanatı

S722a eyyāmıda / naşİb ḳıldı Āṣaf alardın niçük nime dimedi. Āṣafdın istifsār ḳılġaç ayttı kim birev- (26) niñ kim ḳırḳ kün öyide büt-perestlıġ bolġay enbiyā zümreside ni nevʿ

---

17 Sad XXXVIII, 34

ta'rīf ḳılsa bolġay. Süleymān 'aleyhi's-selām sorup bilgendin soñra (27) ol bütni uşatıp özi tażarru'ġa tüşti. Bu eşnāda müsterāḥġa kirerde ma'hūd ṭarīḳı bile ḫātemni Cüvāde atlıġ

T712a kenizekke tapşurdı. (1) Meẕkūr bolġan dīv, Süleymān 'aleyhi's-selām şūreti bile kilip kenizekdin ḫātemni alıp Süleymān 'aleyhi's-selām taḫtı üstige çıḳıp ḥükm ḳıla başladı. Süleymān (2) 'aleyhi's-selām çıḳıp ḫātemni tilegeç şeklin hem Tiñri ta'ālā müteġayyir ḳılıp irdi kenizek anı tanımadı. Didi kim ḫātemni Süleymān aldı, sin ni kişi sin. (3) Süleymān 'aleyhi's-selām öz şūreti bile birevni taḫtıda körgeç bildi kim ḥāl nidür. Şehrdin çıḳıp ser-gerdān yürür irdi ḳayan barsa (4) ni kişi sin sorsalar irdi, min Süleymān min dir irdi. Anı tilbe dip taş atıp başıġa tofraġ saçıp İẕā ḳılurlar irdi. Dīv-i la'īn (5) taḫt üstide nā-ma'ḳūl ve nā-meşrū' ḥükmler ḳılur irdi. Müte'accib ve müteġayyir bolġandın soñra dīv bildi kim ḳıladurġan iş anıñ işi imes. (6) Ol ḫātemni deryāġa taşlap ġāyib boldı. Ve Süleymān 'aleyhi's-selām rūzī cihetidin deryā ḳırağıda balıġçılarġa müzdūrluḳ ḳılur irdi. (7) Ol ḫātemni bir balıġ yutup irdi, alarnıñ dāmıġa tüşüp Süleymān 'aleyhi's-selām müzdiġa birdiler. Süleymān 'aleyhi's-selām balıġ içidin ḫātemni (8) alıp yana salṭanat taḫtıġa bardı. Ve bu vāḳı'a hem ol büt-perestlıġ eyyāmı bile muvāfıḳ ḳırḳ kün. Ve cesedni ba'żı müfessirler bu dīvdin ta'bīr ḳılıpdurlar. (9) Ve anıñ ġarāyib ü i'cāzıdın bir künes reddidür kim mücmelen ötti. Ve şerḥi

---

27 müsterāḥġa: P4 müsterāḥda // 4 kişi sin sorsalar: S6 kişi sin dip sorsalar

budur kim āşārını körerge meşġūl irdi kim künes battı ve mübārek ḫātırığa (10) ʿaşr namāzı fevt bolġan üçün ıżṭırāb tüşti. Tiñri taʿālā künesni ḳaytarıp ol ḫażret namāzın ḳılġunça öz yiride turġuzdı tā namāz tükendi (11) yana ġurūb ḳıldı. Tārīḫ ehli dipdürler kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ ṣavmaʿasınıñ işigide her kün ġaybdın bir dıraḫt peydā bolur irdi (12) ve ḫāsiyyetin sorar irdi. Bir kün bir dıraḫt peydā boldı ḫāsiyyetin sorġaç cevāb birdi kim ḫāsiyyetim sinim mülküñe vīrānlıġdur. Süleymān ʿaleyhi's-selām (13) bildi kim vaḳt yitipdür vaṣiyyetler kitābet ḳıldı. Ve Tiñri taʿālādın iltimās ḳıldı kim anıñ fevtin dīv ü perīdin niçe vaḳt maḫfī tutḳay.(14) Ve şīşedin bir öy bar irdi kim anda iṭāʿat ḳılur irdi ve ol öyge kirip ʿaṣāsıġa tayanıp ʿālemdin ötti. Ve ḫalāyıḳ körer irdi kim Süleymān (15) ʿaleyhi's-selām ʿaṣāsıġa tayanıp turuptur. Tā müddetlerdin soñra il fevtin bildiler. Ve anıñ müddetidin iḫfāsı iltimāsıda sözler dipdürler. (16) Yaḫşıraḳ budur kim beytü'l-maḳdis tüketmegi hemānçe furṣat maḳṣūd irdi kim ʿaṣā bütün irdi. tükengendin soñra ʿaṣā sındı ve dīvler (17) ol işni tüketip irdiler. va'llahü aʿlem. Rubāʿī

ʿĀlemni Süleymānġa Ḥaḳ itmiş meʾmūr
Ḥükmi saldı cinn ü beşer ḫayliġa şūr
Āḫir çü ecel añña maḳām eyledi gūr
(18) Tofraġ içide ḳıldı vaṭan iyle ki mūr

L o ḳ m ā n Ḥaḳīm: Tārīḫ ehlidin baʿżı anı ḥükemā silkide

---

10 ıżṭırāb: ıżṭırābġa // 14 ve: S- // 17 Rubāʿī: T. S-

meẕkūr ḳılıpdurlar. Ve ba'żı rivāyetde mundaḳtur (19) ki Tiñri ta'ālā nübüvvet ü ḥikmet arasıda muḫbir ḳıldı. Her taḳdīr bile ve وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ anıñ şānıdadur. Bola alur ki bā-vücūd nübüvvet ü ḥikmet (20) dağı añā naṣīb bolmış bolġay. Rengi ḳara irkendür. Dāvud 'aleyhi's-selām ṣoḥbetiġa müşerref bolur irdi ve andın köp ġarāyib vücūd tutar (21) irdi. Ba'żı dipdürler kim ḳul irdi ve āzād bolġanıda muḫtelif rivāyet bar. Biri bu kim ḫ̌ācesi bir rūd ḳırağıda birev bile (22) nerd oynadı; bu şarṭ bile kim mağlūb bolġan bu rūd suyın tamām içkey ya mālın birgey. Ve Loḳmānnıñ ḫ̌ācesi utḳuzdı.

P348b Ḥarīf rūd-ḫāne (23) suyın tamām içmek / teklīf ḳıldı ve ol müteḥayyir boldı. Loḳmān didi kim şarṭ ḳıladurġan vaḳt dağı sunı ḥāżır ḳıl, ya ġarażıñ. Bu ḥāżır (24) su bulġan bolsa rūdnıñ bu ḳırağıdağı sunı turġuz. Ḥarīf bu işdin 'āciz boldı. Ḫ̌ācesi ḫalāṣ tapıp Loḳmānnı āzād ḳıldı. (25) Yana bir bu kim ḫ̌ācesi añā buyurdı kim ḳoy öltürüp yaḫşıraḳ 'uẕvını bişürüp

S722b kiltür. / Ol yüregini tili bile bişürüp kiltürdi. (26) Yana bir ḳatla didi kim ḳoy öltürüp yamanraḳ 'uzvını bişürüp kiltür. Hem ol iki 'uẕvın kiltürdi. Ḫ̌āce nüktesin sordı irse; (27) didi kim köñül nā-şāyeste ef'āldin ve til nā-pesend aḳvāldin berī bolsa alardın yaḫşıraḳ 'uẕv yoḳtur

T712b ve eger bolmasa alardın yamanraḳ 'uẕvī yoḳtur. (1) Yana biri bu kim ḫ̌āce añā buyurdı kim küncüd ik, ol arpa ikti. Ḫ̌āce sordı kim arpa ikip küncüd niçük tapar sin. Didi kim nā-şāyeste (2) iş ḳılıp niçük Tiñri ta'ālādın raḥmet ve

---

27 'uẕvī yoḳtur: Ps yoḳ

19 Lokman XXXI, 12

cennet ṭama' ḳılur sin. min hem didim kim arpa iksem küncüd şāyed tapḳay min. Ḫᵛāce mütenebbih bolup anı āzād (3) ḳıldı. Du'ā ḳılıp üç miñ yıl 'ömr tapıpdur. Ba'żı yiti kerkes 'ömri dipdürler ki her biri biş yüz yıldur. Anıñ sözleridindür (4) kim tört miñ söz bitipdürler ve tört söz bile iḫtişār ḳılıpdurlar. İkisini dāyim yād ḳılmaḳ kirek ve ikisini unutmaḳ kirek. Burumġı ikidin (5) biri özi ḳılġan yamanlıḳdur, biri ġayr ḳılġan yaḫşılıḳ ve soñġı ikidin biri özi ḳılġan yaḫşılıġdur biri ġayr ḳılġan yamanlıḳ. (6) Loḳmānnıñ ġarīb ḥālātı ve nāfi' maḳālātı köptür ve bu muḫtaşarda munça bile ḳanā'at ḳılıldı.

Loḳmānnı ki ba'żı didiler peyġamber
(7) Ba'żı didiler ḥakīm-i pākize-seyr
üç miñ yaşaban bu deyrni ḳıldı maḳarr
Miñ munça hem olsa ḳılġuluḳtur bu sefer

Y ū n u s bin Matta 'aleyhi's-selām, atası (8) atı bile meşhūrdur. Atası Lāvī bin Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām neslidindür ve mürsel peyġamberdür kim ḳala'llāhu ta'ālā وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ egerçi Süleymān (9) 'aleyhi's-selām zamānıdın aḫa diginçe belki Süleymān 'aleyhi's-selām evlādıdın irdi ammā çün hīç tārīḫde merbūṭ tapılmadı. Yūnus 'aleyhi's-selām çün Süleymān (10) 'aleyhi's-selāmdın soñra mürsel peyġamber irdi, andın başlandı. Anı Tiñri ta'ālā meb'ūṯ ḳılıp Süy illige yiberdi ve

---

2 kim: T, P-

8 Es-sâfât XXXVII, 139

Sūy illi anı nübüvvetde tekẕİb (11) ḳılıp Yūnus ʿaleyhi's-selām ġażab ḳıldı ve ḫalḳıġa yaman duʿā ḳıldı ve ruḫṣat-ı ilāhİ bolmay ehl ü ʿıyāli bile ḫalḳ arasıdın çıḳıp alardın andaḳ maḫfİ (12) boldı kim eger Tiñri taʿālādın ḳavmiġa belā kilse anı duʿā ḳılurġa tapmaġaylar. Tiñri taʿālā ḫātemü'l-enbiyā ṣalavātu'llāhu ʿaleyhi ve ʿalā ālihiġa ṣabr ḳılmaḳḳa (13) emr ḳılıp Yūnus ʿaleyhi's-selām[nı] ḳılġanıdın nehy ḳılur kim فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ çün Yūnus ʿaleyhi's-selām ildin çıḳtı, ḳavmiġa (14) Tiñri taʿālā bir bulut yiberdi kim andın ot yaġar irdi. Ḳavm munı körgeç Yūnus ʿaleyhi's-selāmnı tiley başladılar kim İmān kiltürgeyler (15) çün bildiler kim Yūnus ʿaleyhi's-selām alar tapḳu dik barmaydur. Didiler kim Yūnus ʿadem bolsa Yūnusnıñ Tiñrisi ḫāżırdur, barçaları oġul (16) uşaḳları bile başların yalañ ḳılıp tażarruʿġa meşġūl boldılar ve tevbe vü inābet ḳıla başladılar. Çün tevbeleride ṣādıḳ irdiler, Tiñri taʿālā (17) ḳabūl ḳılıp ol belānı alardın defʿ ḳıldı, ammā Yūnus ʿaleyhi's-selām alardın ayrılġanda kimege kirip baḥr yüzide bir ʿaẓİm balıġ aġzın açıp (18) kime ehliġa ḳaṣd ḳıldı, barça ittifāḳ ḳıldılar kim bir kişini aña ṭuʿme birgeyler. Niçe ḳatla ḳurʿa saldılar, ḳurʿa Yūnus ʿaleyhi's-selāmġa tüşüp Yūnus ʿaleyhi's-selām (19) bildi kim maġzūb boluptur, özin balıġ aġzıġa taşladı. Balıġ Yūnus ʿaleyhi's-selāmnı yutup Tiñri taʿālā balıġnıñ ḳursaġıda anı asradı (20) ve Yūnus

---

13 Yūnus ʿaleyhi's-selāmnı: Yūnusnı ʿaleyhi's-selām // 18 tüşüp: P22 tütüşüp

ʿaleyhi's-selām ḳırḳ kün balıġ içinde irdi ve bu tesbīḥni devr ḳılıp irdi kim لَآ إِلٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ḳırḳ (21) kündin soñra Tiñri taʿālā Yūnus ʿaleyhi's-selām ḫaṭāsıdın kiçip anı üç ḳarañgulıḳdın ḳutḳardı kim biri kime ve biri su ve biri balıġ. (22) Deryā ḳırağıġa kilip anı

P349a ḳıraḳḳa / saldı ve ol yañla tuḳḳan yaş dik bolup irdi. Bir sütlüg kiyikke emr boldı kim kün kilip (23) añā süt birür irdi ve bir yıġaç añā sāye ḳılur irdi. Ḳırḳ kündin soñra öz ḥāliġa kilip emr-i ilāhī bile ḳavm arasıġa kirdi. ḳavm (24) anıñ hidāyeti bile īmān şerefiġa müşerref boldılar. Ve köp vaḳt bolup Tiñri taʿālā ḥükmin bütkerdi ve dirler ki Kūfede medfūndur.

(25) Yūnus ki nübüvvet közini yarutdı
Tekẓīb ile ḳavm köñlini örgetti
Balıġ içide egerçi mesken tuttı

S723a / Hem āḫir ecel balıġı anı yuttı

(26) ʿĀmūs ve Mūsī ve Maʿ şāḥib-i Güzīde Ḥamdu'llāhu'l-Müstevfī bu üç kişini ehl-i tārīḫdin naḳl ḳılıpdur ki mürsel irdiler ve Benī İsrāyilni (27) Mūsī dini bile daʿvet ḳıldılar. Ṣādıḳ u Ṣādūḳ u Selūm bu üç kişige Tiñri taʿālā nübüvvet birip Anṭākiye ḫalḳıġa yiberdi kim alar

T713a hem ol dīn (1) barça helāk boldılar. ġayr eṭfāl kim bulūġ ḥaddiġa yitmeydürler irdi. ve ol eṭfāl īmān devletiġa

---

1 yitmeydürler irdi: P6 yitmeydür irdiler

20 El-enbiya XXI, 87

müşerref boldılar Fencār, Mūsī ve Māmū'l-ḳavsī (2) ve Cūfūn ve San'ā Kūsī Dāvud, bu biş kişini ehl-i tārīḫ peyġamber dipdürler, Benī İsrāyilde Mūsī 'aleyhi's-selām dīniġa da'vet ḳıldılar, Ẕü'l-kifl 'ahdiġa yaḳın (3) irdiler. Ba'żı Ẕü'l-kifl 'aleyhi's-selāmnı bulardın soñra aytıpdurlar. Nevāyil ve Mikāy ba'żı müverriḫler bu ikevni peyġamber dipdürler ve Ẕü'l-kifl (4) zamānıda Mūsī 'aleyhi's-selām dīniġa da'vet ḳıldılar. Zecremā ve Müdāmī ba'żı ḳavl bile peyġamberdürler, Ẕü'l-kifl 'aleyhi's-selāmdın soñra ve da'vet- (5) leri Mūsī 'aleyhi's-selām dīniġa irdi. Şu'ayb peyġamber irdi ve ba'żı dipdürler kim Yūnus 'aleyhi's-selām özidin soñ anı Benī İsrāyilġa (6) vālī ḳıldı. Ve anı ba'żı dipdürler kim ol Yūnus 'aleyhi's-selāmdın burunraḳ irdi, vallahü a'lem. Buḫt-ı Naşarnıñ buzuġluġı ve Beytü'l-maḳdisni (7) vīrān ḳılıp cevāhirī kim Süleymān 'aleyhi's-selāmdın biri bar irdi ol barçasın iltkeni ve 'azīm ḳatller ḳılġanı köprek ehl-i tārīḫ ittifāḳı bile (8) bu enbiyā zamānıdadur. Ve ba'żı dipdürler kim Dānyāl 'aleyhi's-selāmnı Buḫt-ı Naşar Beytü'l-maḳdisdin iltip müddeti zamānıda asrap bir tüş körüp (9) unutḳandın soñra Dānyāl 'aleyhi's-selām hem tüşin ta'bīrin aytıp ol benddin ḫalāş boldı. 'Uzeyr 'aleyhi's-selām enbiyā evlādıdındur (10) Buḫt-ı Naşar Beytü'l-maḳdisni buzġanda anı ebnā-yı mebnī bile esīr ḳılıp Bābilġa iltti. Andın ḫalāş tapıp kilürde bir keyfiyyetde tüşti ve işegini (11) bağlap uçasın bir dıraḫtḳa ḳoydı ve ileyide incir irdi. Ve bir ẓarf üzüm şiresi bu maḥalde ḫayāliġa Tiñri ta'ālā emvātni iḥyā ḳılurġa (12) fikrge tüşti. Ve ol kintniñ buzuġlarıda ādemīniñ

ḳuruġ sünbekleri bar irdi. Alarnı körüp ḥayreti arttı kim bu çürük sünbek- (13) lerni tirgüzmekte ġayr ḥayret ki ʿaḳlġa müstevlī bolġay özge nime yoḳtur. Ḥaḳ taʿālā ḳudreti iḳtiżā-yı avval ḳıldı kim ʿUzeyrnıñ ḥayreti defʿi bolup (14) bu ḥāl aña ḥīnü't-taʿayyün bolġay. Lā-cerem emr boldı kim rūḥın mübārek cesedidin çıḳardılar, merkebin dağı rūḥsız ḳıldılar. Ve Tiñri taʿālā ʿUzeyr (15) ʿaleyhi's-selām cismin il közidin penhān asradı. Bu ḥālġa yüz yıl ötti, bu müddetdin soñra Tiñri taʿālā ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnı tirgüzdi. Bir melek (16) andın sordı kim كَمْ لَبِثْتَ cevāb birdi kim يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ol melek didi بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ (17) çün munı ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām mülāḥaẓa ḳıldı kim incir öz ornıda ve üzüm şiresi hem ol ẓarfda tāze irdi ve merkebiniñ çürügen sünbeklerige (18) baḳtı, kördi kim birbirige muttaşıl bolup üstige it orlendi ve anıñ üstige tiri tartıldı dağı rūḥ bedeniġa kirip tirildi. (19) ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām bildi kim anıñ yüz yıl burunġı ḳılġan tereddüdi cihetidin Ḥaḳ taʿālā aña bu nevʿ ḳudretin körgüzdi ve anıñ ṣanʿatiġa āferīn oḳup - (20) merkebin minip öz şehriġa tipredi. Ol şehrġa yitkendin soñra çün yüz yıl ötken cihetidin köp taġayyür tapıp hīç yirni tanımay köp mihnet (21) bile öz sarāyını
P349b taptı: Ammā kişi yoḳ irdi, bir kūr / kenīzekdin soñra ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām andın sordı kim bu öy ʿUzeyr (22) öyidür ? Ol

---

14 ḥīnü't-taʿayyün: P18 ʿaynü'l-yaḳīn// 20 mihnet:P25 zaḥmet

16 Bakara II, 259

taṣdīḳ ḳılıp didi kim sin kim sin. kim bu yüz yılda kim miniṉ maḫdūmum ġāyib boluptur min anı kim işitip min ol didi (23) ki ʿUzeyr mindür min. Kenīzek ayttı kim eger çın ayta sin. ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām müstecābü'd-daʿve irdi. duʿā ḳıl ki miniṉ közüm bīnā bolsun. ʿUzeyr (24) ʿaleyhi's-selām duʿā ḳıldı Ḥaḳ taʿālā ol kenīzekniṉ közin bīnā ḳıldı. ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnıṉ mübārek yüzin körgeç tanıdı kim aṉa bu yüz

S723b yılda (25) hīç taġayyür vāḳiʿ bolmaydur / irdi. feryād ḳılıp ayaġıġa tüşüp yügürüp ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnıṉ oġlanlarıġa müjde yitkürdi kim oġlan- (26) larıdın biri yüz yaşar irdi ve biri yüz on yaşar irdi. Ataların yigit körüp tanımaydılar kim ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnıṉ (27) baġrıda bir ḫāl irdi, hilāl şekli bile ol nişānnı açıp körüp alar hem mübārek ḳademiġa

T713b yüz sürtüp ḳavmġa ḫaber boldı. Ḳavm hem ınanmay (1) didiler kim Tevrītni hīç kim ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmdın yaḫşıraḳ bilmes irdi. tā ol kitābnı Buḫt-ı Naṣar iltti aramızda kişi bilmes. ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām (2) Tevrītni ezber oḳudı ve alar bildiler ve baʿżı yirlerde yaşurun ḳalġannı tapıp muḳābele ḳıldılar irse bir ḥarf artuḳ ve öksük (3) imes irdi. Baʿżı bu ġarīb ḥālātdın ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnı "ibnu'llāh" didiler ve وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ ve baʿżı müverriḫler ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnı (4) ve vāḳiʿ bolġan ḥālātını Ermiyaġa isnād ḳılıpdurlar. ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām ʿAzer atlıġ inisi bile tuġup bile öldiler, ammā ölür vaḳtde ʿUzeyr

---

4 ḳılıpdurlar ʿUzeyr: S7 ḳılıpdurlar ve ʿUzeyr // 4 ölür: S8, P10 öler

3 *Et-tevbe IX, 30*

(5) ʿaleyhi's-selām yüz yaşar irdi mundın ġarîbraḳ ḥāl tevāriḫde az vāḳıʿdür. Oğlanları ḳarı kişiler irdiler, yaşḳa atalarıdın (6) uluġraḳ, vallāhu aʿlem. Zekeriyyā ve Yahyā ʿaleyhi's-selām ve Meryem bint ʿİmrān alar ve Yahya Zekeriyyā ʿaleyhi's-selāmnı Süleymān ʿaleyhi's-selām neslidin dipdürler ve ol beytü'l-maḳdisde (7) mücāvir irdi. Ve ʿİmrān kim Zekeriyya ʿaleyhi's-selāmnıñ ʿammuzādesi irdi, ol dağı mücāvir irdi. İkelesiniñ ḥaremleri igeci siñil irdiler ve ʿİmranġa (8) ferzend köp boldı, Zekeriyyā ʿaleyhi's-selāmġa bolmadı. ʿİmrān bu şükräneġa neẓr ḳıldı kim yana ferzend bolsa Beytü'l-maḳdisḳa mücāvir bolġay. Ve ḥaremi kim (9) Ayḥaṣṣa irdi, Meryemġa ḥāmile irdi ve tuḳḳandın soñra neẓr cihetidin ʿİmrān müteḥayyir boldı kim ināġnı mücāvir ḳılmaslar irdi. ḳala'llāhu taʿālā رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ (10) كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ bu şerefdin (11) Meryemni bir nimege çırmap Ayḥaṣṣa beytü'l-maḳdisḳa iltti. ʿUlemā vü aḥbār anıñ ḳavlin nekre kördiler. Zekeriyyā ʿaleyhi's-selāmġa vaḥy kildi kim bu faḳîreni (12) oğulġa ḳabūl ḳılduḳ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ bu cihetdin aḥbār anıñ muḥāfaẓatıġa meşġūl boldılar. Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām didi kim anıñ taʿahhüdi (13) maña evlādur kim ḫālası miniñ öyümdedür. Aḥbār ḳabūl ḳılmay üç ḳatla ḳurʿa saldılar. Üçelesi ḳurʿa Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām atıġa tüşti. (14) Barça żarūr tā müsellem tuttılar. Soñra Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām Meryemni öyige iltip İşbāʿ kim Zekeriyyānıñ

---

6 neslidin: S- // 7 igeci: S11 igenci, P13 igici

9_10 Ali İmran III, 36 // 12 Ali İmran III, 37

ḫaremi ve Meryemnıñ ḫālası irdi. anıñ muḥafaẓatıġa (15) meşġūl boldı. Tā anda ʿibādetḳa mescid ḳābiliyyeti ḫıdmetin peydā boldı soñra Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām anıñ üçün mescidde bir ġurfe yasattı kim işigi (16) yoḳ irdi. zemin bile anda çıḳar irdi ve özi ġāyib bolsa özi ġurfe töşügin ḳufl ḳılur irdi. Ol cümledin biri bu kim ḳışda yaz (17) mİvesi ve ʿaks hem körer irdi. Sorġanda kim أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا غير وقتها cevāb taptı kim هَٰذَا مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ Bu vaḳtde (18) Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām ve ḫaremi kiber sinde irdiler. Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām didi kim ḫāliḳı kim Meryemġa ġayr vaḳtide bu nevʿ fevākih naşİb ḳıla alur. minim hem (19) ḫayātım şeceresidin egerçi ġayr vaḳtdür bir mİve kerāmet ḳıla alur. bu ārzū köñlige ötti. Cibrİl ʿaleyhi's-selām Yaḥya ʿaleyhi's-selām vücūdıġa beşāret (20) birdi فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ ve çün Yaḥyā ʿaleyhi's-selām mütevellid boldı. Az vaḳtdin

P350a soñra Tiñri taʿālā (21) mübārek / köñlin vaḥy nüzūlidin münevver ḳıldı kim يَا يَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا . Ve Yaḥyā ʿaleyhi's-selāmnıñ ṭāʿati bİ-ġāyet (22) ve yıġlamaġı bİ-nihāyet irdi. Ve dirler ki ġāyet-i bükādın iki közide iki nāv-dān dik çuḳur ḫaṭ peydā bolup irdi ve buġurda Meryem. żuʿafā (23) ʿöẓridin ġusl ḳılur maḥalde Cibrİl ʿaleyhi's-selām anı ʿİsİ ʿaleyhi's-selāmġa beşāret birdi. Baʿżı dipdürler ʿİsİ ʿaleyhi's-selām toḳuz aydın soñra (24)

S724a mütevellid boldı. Ḫalāyıḳ nā-münāsib sözler / didiler ammā ʿİsİ ʿaleyhi's-selām hem ol dem tekellüm ḳılıp Tiñri

---

15 ḫıdmetin: P20 ḫıdmeti

17 Ali İmran III,37 // 20 Ali İmran III,39 // 21 Meryem XIV,12

taʿālānıṉ bendeliġı ve özi nübüvveti va anası pākligige (25) tanuġluġ birdi ve ḫātemü'l-enbiyā vücūd-ı mübārekiġa ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem beşāret tigürdi. Niçe vaḳt kim ötti Yaḥyā ʿaleyhi's-selām bile muṣāḥabet ḳılur irdi (26) ol vaḳt kim ʿİsī ʿaleyhi's-selām mütevellid boldı. Ve aḫbār aṉa ṭaʿn ḳıldılar, bā-vücūd ol geh Tiṉri taʿālā ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı ötken tekellüm bile kim mütekellim ḳıldı. (27) Benī İsrāyilniṉ yüzi köṉli ḳaraları ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı ol iş töhmeti bile muʿaẕẕeb tutar irdiler,

T714a tā iş ol yirge yitti kim Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām (1) ol nā-pāk il arasıdın ḳaçtı. Ve alar ḳavlay barıp meşhürdur kim ol ḥażret yıġaç şikāfıġa kirip ol şikāf bütti ve aʿdā yitip itegi- (2) niṉ ucın yıġaçdın taşḳarı körüp yıġaç başıdın erre ḳoyup Zekeriyyā ʿaleyhi's-selāmnı helāk ḳıldılar. Bu yirde çün söz deyrdin (3) belki dem urardın ḫāme tili lāl ve til ḫāmesi güng-maḳāldür. Evlā ol kim maḳṣūdḳa ṣürūʿ ḳılalı. Yaḥyā ʿaleyhi's-selām ḳatli bu nevʿ irdi kim ol zamān- (4) nıṉ pādşāhınıṉ yaşḳa yitken ḥaremi bar irdi. Ve bu cihetdin kim çün ḳarıpdur, bolmaġay kim pādşāh yana birevni niḳāḥġa kivürgey ve anıṉ (5) mücib-i ʿazli bolġay. Özge abuşḳadın cemīle ḳızı bar irdi pādşāḥġa terġīb ḳıldı kim ol ḳızını alġay. Pādşāh, Yaḥyā ʿaleyhi's-selāmdın (6) sordı irse Yaḥyā ʿaleyhi's-selām didi ki saṉa anıṉ nikāḥı revā irmes. Ol ḳız bile anasıġa Yaḥyā ʿaleyhi's-selām ʿadāveti peydā boldı. Bir kün ki pādşāh (7) mest irdi, ol ḳızını anası ārāste ḳılıp anıṉ ḳaşıġa yiberdi. Sekr ġaleyānı ve şehvet ṭuġyānıdın aṉa meyl ḳıldı ḳız ibā ḳıldı kim eger ḥācetimni (8) revā ḳılur sin bu iş bolur. Sordı kim ḥācetiṉ nidür? Ol bed-baḫt didi

kim ḥācetim Yaḥyānıñ ḳatlidür. Ol zānī, bu zāniyye ḫāṭırı üçün (9) Yaḥyā-i ma'ṣūm ḳatliġa rıżā birdi. Dirler ki ol ḥażret ḳatl bolġandın soñ ol iki mel'ūnnı yir yuttı. Dirler ki Benī İsrāyilniñ iki fesādıdın (10) soñ Yaḥyā 'aleyhi's-selām ḳatlidür. Bu emred ḳavmdin Tiñri ta'ālā Fārs mülükidin Ḫarūs atlıġnı Benī İsrāyilġa istilā birdi kim ol iki peyġamber (11) ḳanı 'ivażı alarnı andaḳ ḳatl ḳıldı kim Yehūddın kişi az ḳaldı ve dirler ki Beytü'l-maḳdis dervāzesidin Ḫarūs ordusıġaça ḫāne dik (12) ḳan aḳtı. El-ḳıṣṣa Yaḥyā ve Zekeriyyā 'aleyhi's-selām dār-ı fenādın bu nev' dār-ı beḳāġa bardılar.

İylep Zekeriyyā bile Yaḥyānı ḳabūl
Ḳıldı ikisini 'ālem ehliġa resūl
(13) Ni ḳıldılar irkin bu ata birle oġul
Kim ilge yana alarnı ḳıldı maḳbūl.

' İ s İ bin Meryem ṣalavatu'llāhu 'aleyhi's-selām bir ḳavl bile üçünçi ūlü'l-'azmdür. (14) bir ḳavl bile bişinci. Andın burunġı enbiyādın hİç ḳaysıġa ḳırḳ yaşdın burun nübüvvet yitmedi. Ol māder-zād peyġamber irdi ve anıñ (15) vilādetidin burun Tiñri ta'ālā Meryemġa anıñ vücūdı beşāretin birdi kim Mesiḥ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ (45) إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا

8 Yaḥyānıñ: P15 Yaḥyā // 12 'aleyhi's-selām: P18 'aleyhüma's-selām // 13 'aleyhi's-selām: S- P20 'aleyh // 13 üçünçi: S19 ücünci // 14 enbiyādın hiç: enbiyādın soñra hİç

15–16 Ali İmran III, 45, 46

lafẓıda söz köptür ve ʿİsî ʿaleyhi's-selām (17) vilādetide hem söz köptür. Tefāsir kütübidin maʿlūm bolur çün bu muḫtaşarda maṭlūb iḫtişārdur. Baʿżı müverriḫāne işlerge ḳāniʿ boldılar, muḳarrerdür (18) kim ʿİsî ʿaleyhi's-selām atası yoḳtur. Meryem, Cibrîl ʿaleyhi's-selāmnıñ nefesi bile ḥāmile boldı ve tuġurur vaḳtde Beytü'l-maḳdisdin çıḳıp ḳırağraḳ (19)

P350b yirde vażʿ-ı ḥaml ḳıldı. Ḫalḳ bu işni bilip barıp ol ḥālni / körüp irik sözler ayta başladılar. Yoḳarıraḳ bitilipdür kim ʿİsî (20) ʿaleyhi's-selām ni nevʿ cevāblar birdi. Andın soñ il müteʿaccib bolup söz ayta almay ḳayıttılar. Meryemni Ḥabîb Neccār kim ḫāla-zādesi irdi, ʿİsî (21) ʿaleyhi's-selām bile alıp Dımışḳḳa bardı. ʿİsî ʿaleyhi's-selām on üç yaşağunça anda maʿāş ḳıldı. Anda hem ʿİsî ʿaleyhi's-selāmnıñ muʿcizātı köp (22) ẓāhir boldı çün İncîl, ʿİsî ʿaleyhi's-selāmġa nāzil boldı. Üçevle Beytü'l-maḳdisḳa kilip ʿİsî ʿaleyhi's-selām emr-i İlāhî bile ḫalḳnı Tiñri taʿālā

S724b emriġa / delālet (23) ḳıldı. Ḫalḳ anı tekẕîb ḳılıp nā-münāsib sözler didiler ammā ḥavāriyyūn İmān kiltürüp dînini ḳabūl ḳıldılar. Ve alar on iki kişi irdiler (24) ve pîşeleri boyaḳçılıḳ irdi. ʿİsî ʿaleyhi's-selāmdın muʿcize tilediler, barçanıñ raḫtların nîl küpige saldı. Alar ıżtırab ḳılġaç kim (25) bulardın her birini bir reng buyurupturlar. ʿİsî ʿaleyhi's-selām nîl küpige ilig urdı, her birini kim çıḳardı ayası tilegen reng bile çıḳtı. (26) Bu muʿcize ol ilge mücib-i İmān boldı. Ol nime kim ʿİsî ʿaleyhi's-selām ilge emr

18 ʿİ.ʿaleyhi's-selām : P24 ʿİ. ʿaleyhi's-selāmnıñ // 20 ʿİsî: S- // 23 kiltürüp: S1 kitürüp

ḳıldı, tevḥîd irdi ve ḫātemü'n-nübüvvetniñ risāletiġa iḳrār

ḳıldı. tevḥîd irdi ve ḫātemü'n-nübüvvetniñ risāletiġa iḳrār ḳıldı kim (27) وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

T714b (1) Ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve ʿalā alihi vesellem ʿİsî ʿaleyhi's-selām ʿālem ve dünyā esbābıdın hîç nime ḳabūl ḳılmadı. Ve alardın bir peşmîne ton ve börk ve bir ʿaşāsı (2) bar irdi. Bir yirde bolmas irdi, dāyim seyrde irdi. Rūzî üçün kesb ḳılmadı her ni yitti ḳāniʿ boldı. Çün ḥavāriyyūn iltimās ḳıldılar. (3) kim bir mesken yasattı ḳabūl ḳılmadı. Ve żuʿafā bile iḫtilāṭı yoḳ irdi, bu cihetlerdin mücerredlıḳḳa meşhūr boldı. Ve sāyir muʿcizātıdın bir ḫuffāşdur kim (4) balçıġdın ol heyʾet bile nefesin sürdi ve ol nefesdin rūḥ tapıp uçtı. Ve imdigeçe bar. Ve biri ebraş ʿilācıdur kim ḳala'llāhu taʿālā وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي (5) yana ol kim duʿā bile ölügni tirgüzdi.

(6) Ve ol ölüg kim ʿİsî ʿaleyhi's-selām tirgüzdi, İbnü'l-ʿacūz irdi ve şerḥi budur kim seyr eşnāsıda bir ʿacūzeni kördi kim bir ḳabr başıda müʾeşşir nevḥa (7) ḳıladur, keyfiyyetin sordı, didi kim oğlum irdi ve firāḳıdın bi-ṭāḳaṭ min. ʿİsî ʿaleyhi's-selām duʿā ḳılıp Tiñri taʿālā ol meyyitḳa rūḥ kivürdi (8) ve ölüg tirilgeç iltimās ḳıldı kim duʿā ḳılġay ki burunġı ḥāliġa barġay ve mevt sekerātı bolmaġay. Rūḥu'llāh duʿāsı bile bu iş boldı ve (9) Rūḥu'llāh andın ötti. Nuşaybîn vilāyetide melikî bar irdi mütekebbir ü cebbār-şıfat. ʿİsî ʿaleyhi's-selām anıñ daʿvetiġa meʾmūr

---

1 bir ʿaşāsı:P 10 ʿaşāsı // 4 balçıġdın: P12 balçıġ bile // 8 ḳılġay ki:P16 ḳılġay kim / bu iş boldı: P bu iş hem boldı

27 Es-saf LXI, 6 // 5 El-ma'ide V, 110

bolup ol yan ʿazīmet (10) ḳıldı. Ve ḥavāriyyūnġa didi kim sizdin kim bolġay kim kirip nidā ḳılġay kim ʿĪsī-i rūḥu'llāh Tiñri taʿālānıñ resūlidür ve kelimesidür. (11) kilipdür Yaʿḳūb ve Tūmān ve Şemʿūn üçev didiler kim biz barur biz. ʿĪsī ʿaleyhi's-selām her ḳaysı bābıda bir söz ayıttı dağı alarnı uzattı. (12) Alardın ikisi ilgerirek ve Şemʿūn kiyinrek yürüp Yaʿḳūb ol nidānı ḳıldı. İl hücūm ḳılġaç yandı. Tūmān iḳrār ḳıldı anı pādşāh (13) ḳaşıġa ilttiler. Hem ol sözni ayıttı, ol ẓālim buyurdı kim Tūmānnıñ ilig ayaġın kisip közlerin hem kūr ḳıldılar ve ol sözdin ḳayıtmadı. (14) Bu maḥalde Şemʿūn yitip melikdin Tūmān ilzāmıġa söz istidʿāsını ḳıldı, ruḫṣat taptı dağı sordı Tūmāndın kim bu kişi kim sin anıñ (15) risāletiġa iḳrār ḳıla sin, hīç hücceti ve muʿcizi bar mu? Didi kim bar. Şemʿūn didi kim ayıt. Ol didi kim kişi aḳşām ni yise ve öyde ni nime bolsa (16) aytur. Şemʿūn didi kim imkān-ı siḥr bar kim cin teshīr ḳılmış bolġay. Tūmān didi kim balçıġdın ḳuş yasap demini aña sürüp rūḥ teniġa (17) kivürür. Şemʿūn didi kim imkān-ı sihr bar. Tūmān didi kim ölügni tirgüzdi Şemʿūn melik sarı baḳıp ayıttı munuñ imtiḥānı āsāndur. (18) Ve imkān yoḳtur kim bu iş Tiñri taʿālādın ya peyġamberidin kilür, eger ḥükm ḳılsañ kim ol kilse fi'l-ḥāl maʿlūm bolur. ʿĪsī ʿaleyhi's-selāmnı (19) ḥāżır ḳıldılar ve Tūmān aytḳan sözlerni sordılar, barçasıġa iḳrār ḳıldı. Şemʿūn

---

14 Tūmāndın kim: P22 Tūmāndın // 16 kim.....rūḥ teniġa kivürür.Şem'un didi kim imkān-ı sihr bar: P- // 17 tirgüzdi: P23 tirgüzür// 19 ḥāżır kıldılar: P24 fi'l-ḥāl ḥāżır ḳıldılar// 19 barçasıġa: T baçasıġa

didi bu sözleriŋ çındur ol refîḳiŋdin başla. (20) ʿİsî
P351a ʿaleyhi's-selām Tümännıŋ kisilgen aʿżāsın orunlarıġa / ḳoyup
duʿā ḳıldı. Tiŋri taʿālā barçasın bütkerdi ve ḫuffāş bābıda
S725a teḳāżā (21) / ḳıldılar. yasadı. Selmān-ı Fārisî raẓiya'llāhu
ʿanhudın menḳūldür kim ol vilāyetniŋ cemîʿ merżāsını didiler
kim ṣaḥîḥ ḳılmaḳ kirek anıŋ (22) duʿāsı bile barça ṣıḥḥat
taptılar. Barçadın soŋra ölügni tirgüzür iltimās ḳıldılar.
ʿİsî ʿaleyhi's-selām didi kim her ölügni kim siz diseŋiz (23)
duʿā ḳılay. İttifāḳ bile Sām bin Nūḥnı didiler kim tirgüz kim
mevtidin tört miŋ yıl ötüptür. Anıŋ ḳabri başıġa barıp ʿİsā
ʿaleyhi's-selām (24) ikı rekʿat namāz ḳıldı ve duʿā ḳıldı.
ḳabr şaḳḳ boldı bir aḳ saç saḳal kişi çıḳtı ve ilge didi kim
ʿİsî-i rūḥu'llāh peyġamberdür. anıŋ dîniġa (25) kiriŋ ve
ġanîmet tutuŋ. ʿİsî ʿaleyhi's-selām andın sordı kim siziŋ
zamānda saç aḳarmas irmiş. Sām didi kim siniŋ duʿāŋ üni
yitkeç (26) ḳıyāmet boldı sağınıp vehm ü ḫavfdın bular
aḳardı. Çün Sām ilge pendler birdi. ʿİsî ʿaleyhi's-selām
duʿāsı bile avvalġı ḥāliġa bardı ve şaḳḳ (27) bolġan yirge
ḳoşuldı. Hem Selmān-ı Fārisdin menḳūldür raẓiya'llāhu ʿanhu
kim bu muʿcizeni körüp ol mülk ili müslümān boldılar. Baʿżı
T715a (1) sifrde kim yimekke tenglik vāḳiʿ irdi. Benî İsrāyil
ḥavāriyyüŋġa didiler kim eger ʿİsî ʿaleyhi's-selām duʿā ḳılsa
kim Tiŋri taʿālā āsmāndın (2) māyide yiberse kim ṭaʿāmġa
muḥtāc ḫalāyıḳ andın behre tapsalar ve Tiŋri taʿālā vücūdı ve

---

19 didi: S28 ayıttı // 20 ʿİsî ʿaleyhi's-selām: T, P25 ʿİsî ʿaleyhi's-selāmnıŋ / Tümännıŋ: T, P- // 21 merżāsını: T marażîsin: S1 merżā yitti // 22 iltimās: P2 iltimāsı

ʿİsî ʿaleyhi's-selām nübüvvetiġa yaḳın bolsa dip ḥavāriyyūn (3) ʿarż ḳılġaç ʿİsî ʿaleyhi's-selām tażarruʿ ḳılıp didi kim وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ (4) رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ çün ʿİsî ʿaleyhi's-selām münācātdın fāriġ boldı, vaḥy kildi kim biz māyide yibereli velîk her kişi (5) küfrān-ı niʿmet ḳılsa ḳatıḳ ʿaẕābġa giriftār bolur. ʿİsî ʿaleyhi's-selām bu sözni aytḳaç barça dидiler kim her kişi küfrān-ı niʿmet ḳılsa Tiñri taʿālā (6) aña ʿaẕāb naṣîb ḳıldik. Bu sözdin soñra Tiñri taʿālā āsmāndın māyide yiberdi ḫᵛānnıñ ziyneti ve ʿaẓametini aytmaḳḳa ḥācet irmes ki (7) Tiñri taʿālā ḫᵛānı irdi ammā māyide nān ve biryān balıġ irdi. Ṭuʿm ve mezesi hem taʿrîfdin taşḳarı irdi. Ve anda tuz ve sebzeler (8) bar irdi. Bir rivāyet bile üç kün bir rivāyet bile ḳırḳ kün bu māyide indi. Ḳavm her niçe yidiler kem bolmadı cemîʿ merżā anı yigeç şıḥḥat (9) taptılar. Ṣabāḥ iner irdi aḳşamġaça il andın yir irdiler, aḳşām yana āsmāngа barur irdi. Ḳavmdin baʿżı inkārġa til uzattı kim (10) bu māyide āsmāndın kilmeydür, ʿİsî siḥr ḳıladur. Her āyine kim Tiñri taʿālā küfrān-ı niʿmet ḳılġanlarnı vaʿde ḳılġan düstūr bile toñuz şekli bile (11) orunlarıdın ḳopardı ve ol toñuzlar mezbelelerde kizip necāsetlerni yir irdiler. ʿİsî ʿaleyhi's-selām ḳaşıġa barıp başların (12) yirge ḳoyarlar irdi tā üç kündin soñra aḳbeḥ-i vücūh bile ʿadem yolıġa ʿazîmet ḳıldılar kim انقسنا ومن سيآت اعمالنا (13) Ve

---

2 yaḳın: S10 yaḳınları // 4 velîk: P- // 5 Tiñri taʿālā: P- // 6 naṣîb: P- // 11 ḳaşıġa: T teḥāşiġa

3 El-maʾide V, 114 // 12

ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnıñ muʿcizātı beġāyet ġarib ve köptür ve mebsūṭraḳ kütübdin maʿlūm ḳılsa bolur. Ve ʿİsi ʿaleyhi's-selām āsmānġa çıḳḳanıda muḫtelif (14) köptür ammā ṣāḥib-i Güzide mundaḳ dipdür kim ol cemāʿat-ı Yehūd mesḫ bolġandın soñra ʿİsi ʿaleyhi's-selām yanıp Beytü'l-maḳdisḳa kildi (15) ve ol gümrāhlarnıñ baḳiyyesi ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnıñ ḳatliġa ḳaṣd ḳıldılar. Ve ʿİsi ʿaleyhi's-selām muḫtefī boldı ve Şemʿūnnı tuttılar. Ve ol ʿİsi ʿaleyhi's-selām- (16) nı körgüzmedi. Bir ūs otuz direm rişvet alıp ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnı körgüzdi. Cühūdlar tilediler kim ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnı tutup (17) öltürgeyler. Tiñri taʿālā alarnıñ közidin anı ġāyib ḳılıp āsmānġa çıḳardı. Ve İşūʿnı kim Cühūdlarnıñ uluġı irdi ʿİsi ʿaleyhi's-selām- (18)nıñ şekli bile müşekkel Cühūdlar anı ʿİsi ʿaleyhi's-selām sağınıp tuttılar ḳatl ḳılġalı ol her niçe feryād ḳıldı, min İşūʿ min fāyide birmedi. (19) Anı bir diraḫtḳa boğazıdın astılar ve yiti kiçe kündüz asıġlıġ ḳaldı. Meryem anı ʿİsi ʿaleyhi's-selām sağınıp her kiçe kilip ʿizā bile yığlar irdi

S725b (20) / ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnı Meryem ḫāṭırı iṭminānı üçün

P351b yiti / kiçesidin soñra āsmāndın yirge nāzil ḳıldılar kim Meryem ḳaşıġa kildi, Meryemġa aḥvālidin (21) ḫaber-dār ḳılıp Meryemniñ ḫāṭırı ḳarār taptı. Yana yiti kişi ḥavāriyyūndın ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnı kördiler. Ve ʿİsi ʿaleyhi's-selām alarġa pendler ve (22) naṣihatler ḳıldı ve her ḳaysını bir

---

15 ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnıñ: P ʿaleyhi's-selamnıñ / ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnı: T ʿadūnı // 19 ʿizā: P25 ʿizā resmi // 20 aḥvālidin: P1 aḥvāldin

işke ta'yin ḳıldı. Taŋlası bu ġarîb işni āşkār ḳıldılar irse Yehūd barçanı tekẕîb ḳılıp zindāngа (23) maḥbūs ḳıldılar ammā İşū'nı yoḳlaġanlar barıp asılġan kişini kördiler kim İşū' irdi kim Tiŋri ta'ālā aṣl şüretiġa iltip irdi. (24) Bu işdin köp il 'İsî 'aleyhi's-selām dînin iḫtiyār ḳıldılar. Ve Meryemni ba'żı dipdürler kim 'İsî 'aleyhi's-selām def'idin burun 'ālemdin kitti. (25) ba'żı dipdürler kim 'İsî 'aleyhi's-selām[dın] altı yıl soŋra. Her taḳdîr bile va'de budur kim mehdî ẓuhūr ḳılġanıdın soŋra ingey dağı Deccālni (26) helāk ḳılıp sāyir milel ehlin ḫātemü'n-nübüvvet milletiġa delālet ḳılġay. Ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem el-'ilmü 'inde'llāhi 'İsî 'aleyhi's-selāmnı dipdürler kim on (27) yiti yaşıda meb'ūŝ boldı. otuz üçide āsmāngа çıḳtı.

'İsî ki mücerred iyledi Tiŋri anı
Kök ravżası boldı cilve-gāh u çemeni
T715b (1) Yir ehlidin ol ki bolsa tecrîd-i fenā
Taŋ irmes eger kök olsa anıŋ vaṭanı

A ṣ ḥ ā b - ı k e h f ve ba'żı müteferriḳ aḫbār. Aṣḥāb-ı kehf bābıda iḫtilāf köptür. (2) Muḫtaṣarı budur kim Yunan milkide Efos şehride Daḳyanus atlıġ melik-i cebbār bar irmiş kim ba'żı dipdürler kim ol ulūhiyyet da'vîsi ḳılur irmiş. (3) Ve bu aṣḥāb-ı kehf ba'żı rivāyet bile anıŋ milkiniŋ

---

22 āşkār: P3 āşkārā // 25 'İsî 'aleyhi's-selām[dın]: S- / yıl: T,S6,P5 yıldın // 2 Daḳyanus: T Daḳyanures / Efos: P9 Efsus

büzürg-zādeleri ve ba'żı rivāyet bile nüvvābları ve mülāzımları irmişler ve müslümān iken- (4) dürler ve yaşurun Tiñri ta'ālā 'ibādetin ķılur irmişler. Daķyanus bu ḥāldin vāķıf bolup alarnıñ ķatli fikride bolmış. Alar bu ḥālni (5) ma'lūm ķılıp ittifāķ bile şehrleridin ķaçıp il yoluķur vehmidin yolsız beyābānġa tüşüp bir ķoyçıġa uçrap ķoyçı dağı alarġa ķoşulup (6) ķoyçınıñ iti hem ķoşulup Raķim atlıġ ġārġa kirmişler. Ve alarnıñ 'adedide tereddüd bar. Niçük kim kelām-ı mecid ḫaber birür kim سَيَقُولُونَ ثَلٰثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ (7) سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَّثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ her taķdir bile ġārġa kirip Ḥaķ ta'ālā alarġa uyķunı (8) müstevlī ķılıp alar üç yüz toķuz yıl uyumışlar. ثَلٰثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ol müddet Daķyanus cehennemġa barıp niçe pādşāh gerdişler (9) bolup bir ḫudā-perest 'ādil pādşāḥġa salṭanat yitkende aṣḥāb-ı kehf Tiñri ta'ālā emri bile oyġanmışlar. Ve Temliḫā digen refīķlerin şehrġa (10) yibermişler ṭa'ām kiltürürge. Çün ol refīķ ġārdın çıķıp yollarġa vaż'iyyet özgeçe körüp şehrġa yitkeç şehr evżā'ın müteġayyir tapıp (11) ḫalāyıķnı 'İsī 'aleyhi's-selām dīniġa fehm ķılıp müteḥayyir bolmış. Bi'ż-żarūr ṭa'ām alurda direm çıķarġaç Daķyanus gencini tapıp sin dip anı (12) tutmışlar. Köp mācerādın soñra pādşāh ķaşıġa iltmişler. ol faķīr müteḥayyir özge pādşāh ve özge ḫalķ körüp ḫayrān irmiş. (13) Pādşāh anıñ ḫāli keyfiyyetin sorup ol faķīr hırsuz ki öz ḫālidin aytur. 'aceb körünür. Pādşāh 'ulemānı yıġıp bu bābda ķīl ü ķāl (14) ķılıp soñra alar

---

6 Raķim: S15 Zaķim

6-7 El-kehf XVIII, 22 // 8 El-kehf XVIII, 25

dimişler kim ʿİsî ʿaleyhi's-selām İncilde bu ḫāldin ḫaber biripdür kim Daḳyanus çağıda bu cemāʿat ġārġa kirip (15) üç yüz toḳuz yıl ötüp siniñ zamānıñda oyġanġaylar. Pādşāh bu işdin mesrūr bolup Temlīḫāġa yol başlatıp aṣḥāb-ı kehf ṣoḥbetiġa (16) müşerref bolup alar ṭaʿām yip Tiñri taʿālāġa secdāt-ı şükr ḳılıp yana uyḳuġa barmışlar. Uyuḳlaġaç rūḥların ḳābıż-ı ervāḥ Ḥaḳ taʿālā (17) emri bile ḳabż ḳılmış. Ol pādşāh ġār işigide uluġ günbed yasap alarnı medfūn ḳılıp ol yir ḫalāyıḳḳa ʿazīm maʿbed bolmış. Bu ḳıṣṣa (18) tevāriḫ ü tefāsirde mebsūṭ bar. Ve aḫbārnıñ ġarībidin biri budur: Ḫanṭalatü's- ṣādıḳnıñ hidāyeti Hāżūr ilige kim Yemen

S726a milkidindür (19) / aṣḥāb-ı kehfdin soñraġa yilipdür. Ol

P352a / peyġamberidür kim Ḥaḳ taʿālā dīniġa ol ḳavmni daʿvet ḳıldılar ve ol bī-dīnler alarnı (20) tekẕīb ḳılıp öltürdiler. Tiñri taʿālā Bābil pādşāhın ol ilge müstevlī ḳıldı kim barçasın helāk ḳıldı. Ve ʿİsî ʿaleyhi's-selām- (21) dın soñra siksen yılġaça dīniġa ḫalel boldı. Yūnus cühūd-ı ʿaẓīm riyāẕetler bile ilni muʿteḳid ḳılıp ʿİsî ʿaleyhi's-selām ḳaşıdın kiledür mîn. (22) Ve baʿżı Tiñri ʿİsîniñ oġlıdur dipdürler ve baʿżı ʿİsî Tiñriniñ oġlıdur dipdürler ve baʿżı şerīkdür dip ıżlāl (23) ḳıldı ve özin ḫalvetde ẕebḥ ḳıldı ve ol nā-dān ḳavm üç fırḳa bolup ol meşūmnıñ sözi bile ʿamel ḳıldılar ve köp vaḳtḳa degınçe (24) bu bāṭıl millet il arasıda bar irdi. فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ alarnıñ şānıdadur.

---

21 ḫalel: T,S3 ẓıll // 22 ʿİsîniñ: P3 ʿİsî oġlıdur / ʿİsî Tiñriniñ: P3 Tiñri ʿİsîniñ oġlı

24 Meryem XIX, 37; Ez-zuhruf XLIII, 65

Kehf ehliġa yüzlendi ʿadū ḳayġusı
(25) Boldılar egerçi ġārnıñ maḫbūsı
Çün közleri irdi uyḳunuñ maḥkūmı
Hem ʿāḳıbet itti ʿadem ol uyḳusı

Çü C e r c i s ʿaleyhi's-selām Şām vilāyetiniñ (26) Filİstİn şehride muḳİm irdi ve baʿżı dipdürler kim ʿİsİ ʿaleyhi's-selāmnıñ ḥavāriyūnnıñ şāgirdi irdi ve köp ḥāl ve ġanİmeti bar (27) irdi. Ve ol vaḳtde milk pādşāhı cihādı bar irdi, büt-perest, ve bir ʿazİm büt altundın yasap atın Aġluḳ
T716a ḳoyup irdi. Ve ḫalāyıḳḳa (1) ol büt ʿibādetin teḳlİf ḳılur irdi her kim mütābaʿat ḳılmasa helāk ḳılur irdi ve taḫtgāhı Muşul idi. Çün anıñ zamānıda ẓulm ü taʿaddİ köp irdi. CercİS ʿaleyhi's-selām tuḥfe ve teberrükler (2) müretteb ḳılıp bardı kim aña pİşkeş ḳılıp anıñ ẓıll u ḥimāyetiġa ḫalḳınıñ ẓulmidin eymen bolġay. İttifāḳā ol yitken zamān bir uluġ ot (3) yaḳıp ḫalḳnı Aġluḳ perestiş ḳılurġa teklİf ḳılur irdi, ḳabūl ḳılmaġannı ol otḳa salur irdi. CercİS ʿaleyhi's-selām bu ḥālni körüp ḥamiyyet (4) ü ġayreti ötti, müştaʿil bolup emvālni müsteḥaḳlarġa üleşip Ḥaḳ taʿālā emri bile ol ẓālimni naşİḥat başlap Tiñri taʿālā ʿubūdetiġa delālet (5) ḳıldı. Ol ẓālim didi kim Aġluḳḳa secde ḳılsañ ḫalāṣ sin, yoḳ irse ʿaẕāb bile helāk ḳılay. Çün bu emr müteʿaẕẕir irdi, buyurdı kim (6) timür taraġlar bile CercİS ʿaleyhi's-selāmnıñ aʿżā ve reg ve beynin birbiridin ayırıp timür ḳazuġnı otḳa salıp ḳızıtıp

---

25 çü: P- . vilāyetiniñ: S8 vilāyetide // 2 uluġ: S13, P11 uluḳ // 6 ḳazuġnı: P14 ḳazuḳnı

başığa ḳaḳturdı (7) ve zindāngа yiberip çārmıḫ ḳılıp bir sütūn üstige naṣb ḳıldı. yarım kiçe Ḥaḳ ta'ālā bir melekni yiberip Cercīs 'aleyhi's-selāmnı ol sütūn (8) astıdın çıḳarıp bedeniġa rūḥ kivürüp anı nübüvvet devletiġa müşerref ḳılıp didi kim yā Cercīs Ḥaḳ ta'ālā saña ḫiṭāb ḳıldı kim ṣabūr bol ve ġam yime (9) kim sini yiti yıl bu küffār belāsıġa mübtelā ḳılġumdur ve saña andaḳ mu'cizāt naṣīb ḳılġumdur kim özge enbiyāġa naṣīb ḳılmamış bolġay min (10) sini yana üç ḳatla küffār iligide maḳtūl ḳılġumdur yana dağı cān birgümdür andın soñra öz du'āñ bile behişt-i cāvdāngа kivürgümdür. (11) Cercīs 'aleyhi's-selām didi her ni Ḥaḳ ta'ālādın kilse ḫoştur. Ṣabāḥ bolġaç yana Cercīs 'aleyhi's-selām ol melik dergāhıġa bardı, körüp (12) ḥayrān ḳaldılar. Yana naṣīḥat āġāz ḳıldı. Ol bed-baḫt buyurdı kim Cercīs 'aleyhi's-selāmnıñ başığa erre ḳoyup iki böldiler ve sāyir cismin pāre (13) pāre ḳılıp şīr-ḫāneġa iltip sibā' allığa saldılar. Sibā' anıñ pārelerin ḫürmet bile asradılar. Ḥaḳ ta'ālā yana Cercīs 'aleyhi's-selāmnı tirgüzüp (14) yana ol bī-bāknıñ dergāhıġa ḥāżır bolup naṣīḥat bünyād ḳıldı. Ol didi kim bu kişi sāḥirdür, memleket sāḥirlerin ḥāżır ḳılıñ kim añа (15) ġālib kilsünler. Sāḥirler kilip iki yılan ḫarīṭadın çıḳardılar kim iki uy boldılar, uylar bile şiyār ḳılıp toḫm saçıp hem ol zamān (16) anıñ maḥṣūlidin nān pişürdiler, ol il şād bolup pādşāh emr ḳıldı kim eger Cercīsniñ şeklin it şekli bile ḳıla alsañız 'ināyetler (17) ḳılay. Alar bir ayaġ suġa efsūn oḳup Cercīs

---

7 sütūn: sütūnnı

ʿaleyhi's-selāmġa içürdiler, hİç eger ķılmadı. Seḥere ʿaczleridin muʿterif boldılar. (18) Birev didi kim siz Cercİs ʿaleyhi's-selāmnı sāḥir dir siz, sāḥir hergiz ölügni
P352b tirgüze alur mu? / Seḥere didiler kim yoķ. Ol didi kim biz
S726b (19) öz közümiz bile kördük kim / Şām vilāyetide bir ʿacūzeniñ uyı ölüp irdi ol ʿacūze Cercİs ʿaleyhi's-selāmġa derd-i dil ķıldı irse (20) Cercİs ʿaleyhi's-selām ʿaşāsın birip taʿlİm ķıldı. Ol ʿacūze ʿaşānı iltip ölgen uyġa urġaç uy tirildi. Bu sözdin seḥere Cercİs (21) ʿaleyhi's-selāmġa İmān kiltürdiler ve ol ġaddār barçasın öltürdi. Ve anıñ nevāsıdın Cercİs ʿaleyhi's-selāmġa didi kim biz olturur kürsi- (22) lerni andaķ ķılsañ kim avvalġı ḥālleriġa barsa ni diseñ ķılalı. Duʿā ķıldı hem ol ķuruķ yıġaçlar dıraḫtlar boldılar kim baʿżıda gül (23) ve baʿżıda mİve ẓāhir boldı. Bu ķatla Cercİs ʿaleyhi's-selāmnı bir timür uy cevfiġa salıp nafṭ ve gügird bile mašlū ķılıp ol uynı bir otķa saldılar (24) kim iridi. Bu egnāda ʿālemni ẓulmet tutup andaķ yağın ve raʿd u berķ boldı kim kündüzni kiçedin farķ ķılmadılar. Bir melekke emr boldı (25) kim bu şūretin alıp yirge urdı. Andaķ şadā kildi kim ḫalķ yıķılıp bİ-ḥāl boldılar ve Cercİs ʿaleyhi's-selām uy içidin sālim çıķıp (26) yana ol bİ-devletler daʿvetiġa meşġūl boldı. Bu ķatla didiler kim fülān ġārda selef-i mülūkdin niçeniñ maķberesi bar duʿā bile alarnı tirgüzseñ (27) ki biziñ bile sözleşseler, ni diseñ ķılalı. Cercİs ʿaleyhi's-selām duʿā ķılıp alarnı tirgüzdi ve

---

18 tirgüze alur mu: P26 tirgüzür // 27 Cercis ʿaleyhi's-selāmdın: Cercisdin ʿaleyhi's-selām

T716b alar Cercîs ʿaleyhi's-selām[dın] duʿā-yı mağfiret (1) ṭalebin ḳıldılar. Ol yirge ayaġ urup bir çeşme peydā boldı alarġa ġusl buyurup duʿā ḳıldı. Tiñri taʿālā alarġa mağfiret uzattı, tuttı ve yana (2) öz ḥālleriġa bardılar. Bu ḳatla Cercîs ʿaleyhi's-selāmnı bir ʿacūze öyide bend ḳıldılar kim açlıġ ʿaẕābı bile ölgey. Ol öyde bir sütūn bar irdi, (3) mîvelik ʿaẓîm dıraḫt boldı. Ol melʿūn bilip ol dıraḫtnı kisip ve öyni buzup ve Cercîs ʿaleyhi's-selāmnı köydürüp külin üç ḳısm (4) ḳılıp şülşin baḥrġa, şülşin taġḳa, şülşin yilge savurttı. Ḥaḳ taʿālā yirge emr ḳıldı kim ol küllerni yıġıp Cercîs ʿaleyhi's-selām kül içidin çıḳtı. Ve ʿacūze- (5) niñ bir oġlı bar irdi kūr u güng ü kerr ü leng. Cercîs ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile ḳulaġı közi avval ḥālġa bardı, yana iki ʿuẓvı ṣıḥḥatiġa. (6) ʿAcūze iltimās ḳıldı irse tañlaġa vaʿde birdi, tañlası ol Tiñri taʿālānıñ düşmeni Cercîs peyġamberni büt-ḫāneġa iltip ḥükm ḳıldı kim bütḳa (7) secde ḳılġay. Ol ḥażret Zebūrnı bik oḳup ol leng ü güngge buyurdı kim barıp bütlerġa ayıt kim sizlerni Cercîs ʿaleyhi's-selām tiledi. (8) Ol barıp bu sözni digeç bütler barçası Cercîs ʿaleyhi's-selām sarı müteveccih boldılar. Peyġamber ayaġını yirge urġaç barçasın yir yuttı. (9) Ve Cercîs ʿaleyhi's-selām duʿā ḳıldı kim Ḫudāyā yiti yıl kim vaʿde ḳılıp irdiñ, boldı ve küffārdın ʿaẕāblar hem vuḳūʿ taptı. İmdi küffārnı helāk ḳılıp (10) mini özüñe vaṣl ḳıl. Fi'l-ḥāl bir bulut peydā bolup ot yaġdurup cemîʿ melāʿin

---

2 bar irdi: P11 bar idi // 4 savurttı: P13 savuruttı // 6 büt-ḫāneġa: S15 ḫāneġa // 8 yuttı: S18, P17 tuttı // 9 ʿaẕāblar hem: P18 hem ʿaẕāblar

örtenip Ḥaḳ ta'ālā Cercīs 'aleyhi's-selāmnı özige vāṣıl ḳıldı.

(11) Cercīs ki āyīn-i risālet tüzdi
Küfr ehliġa köp mu'cizeler körgüzdi
Ni sūd eger ilni demi tirgüzdi
Kim tār-ı ḥayātın niçe ḳatla üzdi

(12) Cemā'at-i enbiyā ki mürsel irdiler alarnıñ 'adedi mu'ayyen irmes. Ba'żı yüz yigirmi tört miñ ve ba'żı sikiz miñ dipdürler ve bulardın üç yüz (13) on üçni mürsel dipdürler. Mürsel oldur kim aña Cibrīl vāsıṭası bile vaḥy kilmiş bolġay ve ġayr-i mürsel ol kim ilhām ya tüş bile ilge (14) reh-nümāylıḳ ḳılġay. Ve ülü'l-'azm oldur kim aña Cibrīl vāsıṭası bile kitāb-ı āsmānī bā-vücūd bu iki şıḳḳ aña kilmiş bolġay ve başḳa (15) şerī'ati bolġay. Ve ḫātem oldur kim bā-vücūd bu şıḳlar andın soñra peyġamber bolmaġay kim bu şıfat Ḥażret-i Muḥammed-i 'Arabī ṣalla'l-lāhu 'aleyhi vesellemdür. Bes (16) çün mürsel 'adedi ve esāmīsi ma'lūm irmes, ġayr mürselġa ni yitkey ammā mürselni mu'teber kütübdin olça mümkindür, sa'y u ihtiyāṭ ḳılıp ẕikr ḳılıldı. (17) Ve ġayr mürselniñ atların bitip ekşer belki barça
P353a kütübde taḥḳīḳ bolmaġan cihetdin noḳṭa hem / ḳoymaydurlar ve vaḳāyi'-i ḫālātların bitimeydürler. (18) Ve mübārek ismlerin ġalaṭ bitimek bī-edeblıġ ve aḥvāllerin şerḥ ḳılmaḳ bī-fāyide körüngen üçün alar ẕikridin ḳalem cevde ḫoş-ḫırāmī- (19)

---

15 Bes: P Pes

din ʿinān tartıldı. Ve baʿżı Cercīs ʿaleyhi's-selāmnı ġayr mürsel dipdürler va'llāhu aʿlem

Çün muʿteber enbiyā sözi taptı sedād
S727a / ʿİbād ile ḥikmet ehlin ittük bünyād

(20) B e r ş İ ş ā y ʿābid, İbn ʿAbbās raẕiya'llāhu ʿanhümādın menḳūldür kim ʿİsī ʿaleyhi's-selām refʿidin soñra Benī İsrāyil ḳavmide Berşişāy ʿābid (21) yitmiş yıl ʿibādet ḳıldı. Ḫalḳ añā mürīd ve muʿteḳid boldılar. Şeyṭān ehl-i ṣalāḥ ṣūretide anıñ ṣavmiʿasıġa kilip ʿibādetḳa meşġūl boldı. (22) Bir yılġaça özin andaḳ ṭaʿatḳa meşġūl körgüzdi kim Berşīsā anıñ iḫtilātıġa meyl körgüzdi. Ve güft ü şünüftdin aralarıda şoḥbet (23) germ boldı. Çün ḥarīf sāde kişi irdi, ve ḥarīf-i müzevvir ʿābidḳa bir ism örgetti kim bīmārlarġa mūcib-i şifādur. Niçe kişiniñ boġazını boġup (24) ʿābidḳa nişān birdi, ʿābid duʿāsı bile defʿ bolup mūcib-i şöhret boldı. Tā ol geh ol milk pādşāhınıñ ḳızıġa bu ḥāl dest birdi. (25) Anı ʿābid ṣavmiʿasıġa kiltürdiler ve ʿābid ḫalvetiġa kivürüp çün külli iʿtimādları bar irdi, yatḳurup kittiler. ʿĀbid muʿāliceġa meşġūl bolġanda (26) körmegen şekl bile körüp şeyṭān vesvese āġāz ḳıldı. Çün ḫalvet emn yir irdi ve cemīle bī-hūş. Ve ʿābid meṣḥ-i furṣatnı ġanīmet tuttı maṭlūbı (27) müyesser bolġandın soñra refīḳı ḥāżır bolup didi kim ʿaceb iş ḳıldıñ. Ve ol hem iş ḳabāḥatiġa vāḳıf

---

20 ʿanhümadın: P3 ʿanhüma / menḳūldür: P dipdür // 24 geh: P7 kim

T717a bolup ʿilāc tiledi. Didi kim ʿilācı (1) ḳatldür kim bir yirde medfūn bolġay tā aytılġay kim öydin çıḳıpdur bilmes biz ḳayan barıpdur. Refīḳ reh-nümāylıġı bile bu iş hem (2) vücūd tuttı. Andın soñra refīḳ pādşāhġa bu işdin ḫaber birip vāḳiʿ irkeni ẓāhir bolġandın soñra ʿābidni ʿaẕāb bile ḳatl ḥükmi ḳıldı. Ve ol (3) ḥālde yana refīḳı öz şeyṭanetin ẓāhir ḳılıp didi bu belādın sin[i] ḫalāṣ ḳılay eger maña secde ḳılsañ. Ol nādān bu işni hem ḳıldı.

(4) Bolma maġrūr-ı zekāt yā ḳi ʿaşā
Kör ki ni işke ḳaldı Berşişā

A ṣ ḥ ā b - ı Aḫdūd ḳala'llāhu taʿālā قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ bu ḳavm Yemen (5) milkidin irdiler Ẕū-livās bularnıñ pādşāhı irdi ve barça büt-perest ve gümrāh irdiler ve Ẕū-livāsnıñ bir vezīri bar irdi (6) sāḥir. Ḳarıġan çaġda bir yigitni terbiyyet ḳılıp kim ḳāyim-i maḳāmı ḳılġay ve ol yigit bir kün bir yol bile baradur irdi. Bir ün işitti ki birev (7) Tiñri taʿālānıñ atın tutup taẓarruʿ ḳılur. Ol at köñlige ḫoş kilip müteʾessir bolup tilep ol mütekellimni taptı. Bir ʿābid irdi, yir astıda (8) ḳavm ḳorḳunçıdın ʿibādet ḳıladur irdi. Anıñ ḫıdmetiġa meşġūl bolup bat Ḥaḳ taʿālādın ʿālī merātib taptı. Andaḳ ki bir yolda cemʿi bir (9) ejdehā ḳorḳunçıdın mütevaḳḳıf irdiler ve muẓṭarib. Ol ilgeri barıp ejdehānıñ uçasıġa iligin silep ejdehā yoldın ḳıraḳ çıḳıp (10) ḫalḳ ötti. Ve bu nevʿ

---

1 barıpdur: P11 barıptur // 4 Ẕū-livas: P15 Ẕū'l-vās

4 El-buruc LXXXV, 4

ḫavārıḳ andın köp ẓāhir boldı. Pādşāhnıñ bir ḥācibiniñ közi remed şiddetidin kūr bolup hİç kim ʿilāc ḳıla almaydur- (11) lar irdi. Ve ol duʿā bile bİnā ḳıldı ve ḥācib dİn ḳabūl ḳıldı. Pādşāh andın közi yaruġan sebebin sordı irse olça vāḳiʿ irdi (12) didi pādşāh ol yigitni ve ʿābidni tilep milletlerin bilgendin soñra islām dİnidin rücūʿ buyurdı çün ḳabūl tüşmedi ḥācib bile (13) ʿābidni öltürtüp yigitni balığlar tuʿmesi üçün baḥrġa yiberdi. Tiñiz ḳıraġıda anıñ duʿāsı mülāzımlarını suġa salıp yigit sālim kildi. (14) Ve pādşāhnı dİnġa daʿvet ḳıldı yana ḳatla taġdın taşlasunlar dip yiberdi. Hem il anı iltkenlerni taġdın uçurup ol sālim (15) kildi. Soñra anı dārġa asıp seng-i bārān ve tİr-i bārān ḳıldılar, kār ḳılmadı. Ve dārı astıġa ot yaḳtılar, eşer ḳılmadı çün yigitke Ḥaḳ taʿālā (16) viṣāli iştiyāḳı ġālib
P353b irdi. Didi kim Tiñri / taʿālā atını tutup oḳ atıñ ol digen dik ḳıldılar oḳ aña ötti ve helāk boldı (17) çün ʿābid yigit öldi. Ḥaḳ taʿālā emri bile aṣḥāb-ı Aḫdūd köydiler

Meger āh urdı ol dem ʿābid-i pāk
Ki yekser köydiler ol ḳavm-i bİ-bāk

(18) Şemʿūn-ı ʿābid menḳūldür kim ʿİsİ ʿaleyhi's-selām bile ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem zamānlarınıñ arasıda ʿArab içinde ʿābidİ (19) irdi kim kiçe işi ʿibādet irdi. Tiñri taʿālā aña ança küç birip irdi kim müşrikler niçe aña ḳaṣd ḳıldılar, ẓafer tapa almadılar. ʿĀḳıbet (20)

---

14 yiberdi: P- // 18 bile: P-

ḫātunın ḳavm şāhı öz nikāḥı vaʿdesi bile firîb birip ol

S727b bî-vefā vaʿde ḳıldı kim / anı giriftār ḳılġay.

ریح الصبا وبهدرپسوا (21) جمع ذکر صن جمالن وفا Bir kiçe ʿābid uyuġanda ġaddāre anıñ ilig ayaġın birk ṭınāb bile bağlap Şemsūn oyġandı ve zūr (22) ḳıldı iplerni üzüp ol işniñ ḳılġan sebebin sordı irse didi kim siniñ zūruñnı imtiḥān ḳıldım. ehl-i şirk munı bilgeç (23) zencîr yiberdiler. Bu ḳatla zencîr bile bağladı ʿābid yana oyġanıp zūr ḳılıp zencîr dağı üzüldi. ʿĀḳıbet mekr ü füsūn bile sāde dîn iḳrār (24) tarttı. Ve hem anıñ meḥāsini tügidin baş barmaġın bağlap küffārġa tapşurdı alar Şemsūnnı bend ḳılıp pādşāh ḳaşıġa ilttiler pādşāh ḳaşıġa ilttiler pādşāh (25) bir manẓarada olturup irdi kim anı tört sütūn üstige naṣb ḳıldılar ve ḳatl ḥükmi ḳıldılar. ʿĀbid duʿā ḳıldı irse bir ḳuşġa emr boldı (26) kim anı ol benddin ḫalāṣ ḳılıp buyurdı kim ol sütūnlarnı tartıp ol ʿimāretni yıḳtı. Ve pādşāh ve ḫavāṣı helāk boldılar. Menḳūldür (27) kim Şemsūn miñ ay ʿibādet ḳıldı ve ehl-i tefsîr dipdürler kim Kelāmu'llāhda

T717b لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۝٣ -din maḳsūd ol miñ aydur. (1) ʿĀbidḳa maḫlaṣ vāḳiʿ bolup ḫātūnın ṭalāḳ ḳıldı

Ol durur ʿābid ʿale'l-ıṭlāḳ
Ki cihānnıñ ʿacūzın itti ṭalāḳ

(2) C e r î ḥ: Rāhib ibn ʿAbbāsdın raẓiya'llāhu menḳūldür

---

21 uyuġanda: Ps uyġanda

20-21 // 27 El-kadır XCVII, 3

kim Cerîḥ atlıġ hem ʿİsî ʿaleyhi's-selām zamānıdın soñra bir ʿābid yigit peydā (3) boldı kim on üç yaşıdın ʿibādetḳa meşġūl boldı ve anıñ kerāmet u ḫavārıḳ ʿādātı köp irdi. Ve ehl-i şirk dāyim anıñ İẕāsıġa (4) belki defʿİġa mekrler ḳılurlar irdi. Ve Cerîḥniñ anası bar irdi Şāliḥa ʿābide. Her kün bir ḳatla Cerîḥ üçün ṭaʿām kiltürür irdi. Bir kün (5) ṭaʿām kiltürüp ṣavmiʿa işigin ḳaḳtı çün Cerîḥ namāzġa meşġūl irdi. İşik açarġa kiçrek kilip anası melūl bolup duʿā ḳıldı kim ارآك الله (6) الوجوه الموسات Yaʿnî Tiñri taʿālā saña zāniyye ḫātūnlarnıñ yüzin körsetsün. Ve anasınıñ bu duʿāsı müstecāb bolup cemʿi ki anıñ (7) ḳasdıda irdiler bir zāniyyeni māl vaʿdesi bile firîfte ḳılıp Cerîḥniñ savmiʿasıġa reh-nümālıḳ ḳıldılar. Ve ol zāniyye Cerîḥḳa öz (8) zināsı bile töhmet ḳıldı ve ol eşrār Cerîḥniñ boynıġa ip taḳıp melikleri ḳaşıġa iltip melik. Cerîḥḳa ḳatl ḥükmi ḳıldı. Anası işitip (9) melik ṣoḥbetiġa barıp didi kim oġlumnıñ bu töhmetdin pākligige güvāhım bar. belki miniñ duʿām cihetidin bu belāġa uçraptur. Melik didi kim güvāhıñ (10) kimdür? Sāliḥa ol zāniyyeni tilep ilig ḳarnıġa ḳoyup münācātdın soñra ḳarnıdaġı ṭıflnı çarlaġaç. ṭıfl lebbeyk dip cevāb birdi. (11) Sāliḥa sordı kim siniñ atañ kimdür ṭıfl didi kim fülān ḳoyçıdur. Üç ḳatla su'āl bu irdi ve cevāb bu. Bu aceb ḥāldin barça müteʿaccib (12) bolup Cerîḥḳa ʿöẕr ḳoldı. Dirler ki ṭıfl tuḳḳanda hem ehl-i fesād bu

---

2 ʿaleyhi's-selām zamānıdın: P13 ʿaleyhi's-selāmdın // 4 ḳılurlar irdi :P15 ḳılur irdiler // 9 güvāhıñ:T. S17 güvāhnıñ // 11 siniñ: P- // 12 Cerîhḳa: S19 Cerîh

töhmetni āğāz ḳıldılar. Üç künlük ṭıfl yana hem ol aytḳan sözni ayıttı. Ve (13) Cerîḥni Ḥaḳ ta'ālā ol belādın ḳutḳardı.

Her kimse ki pāk ise du'ādın
Tiñri anı asrasun belādın

Ḥükemā ẕikri çün Loḳmannıñ ḥikmeti (14) ve nübüvveti arasıda iḫtilāfdur. Ve ekẕer il anı nebî dipdürler. Enbiyā zümresidc ve ḥükemā arasıda hem meẕkūr ḳılıldı ve andın bir iki söz (15) meẕkūr ḳılılur. Ol dipdür ki barça yükni tarttım. borcdın ağırraḳ yük körmedim ve barça leẕẕetni tarttım. 'āfiyetdin çüçügrek (16) şerbet tatmadım. Ḫoş ḫūy yatlarġa
P354a ḳarābetdür ve bed ḫūy ḳarābetlerġa yat. / Andın sordılar kim ni nimedür kim fāyidesi barça ḫalāyıḳḳa (17) yiter. Didi kim yamanlarnıñ yoḳluġı. Ve alarnıñ 'ömri yoḳarı bitilipdür yaşıñ Loḳmāndın az ḫod bolmasa kim çü barġuñdur barur demdür hem ol dem (18) Fiṯāgores Ḥakîm Loḳman ḥakîmniñ şāgirdidür. Ve ba'żı dipdürler Güştāsb zamānıda irdi. Mūsiḳî 'ilminiñ vāżı'ıdur. Andın burun (19) bu fenni tedvîn ḳılġan kişi ma'lūm imes ve sāz hem anıñ muḫteri'idür. Ve kemālde ta'rîfdin müstaġnî. Anıñ sözleridindür kim kişi öz (20) medḥin dise çın dağı bolsa nā-pesenddür ve ötkenler bile ant içmek yalġan nişānesidür ve muṣîbetḳa ṣabr ḳılmaḳ şemātet ḳılġuçınıñ muṣîbeti.

---

19 ta'rîfdin: P4 tefrîḳdin

(21) Andaki sāz-ı sefer oldı aŋa
Sāzları nevḥa-ger oldı aŋa

C ā m ā s b Ḥakîm Güştāsbnıŋ ḳardaşıdur. Loḳmannıŋ şāgirdi
(22) irdi. Nücūm ʿilmide ġarîb aḥkāmı bar, öz zamānıdın
S728a soŋra / üç miŋ yılġaça kilür işlerni ḥükm ḳılıpdur. Ve anıŋ
sözleridindür kim (23) kerîmniŋ yamanraḳ ḫaşleti öz ʿilminiŋ
terki ve leʾîmniŋ yaḫşıraḳ ḫaşleti öz ʿilminiŋ terkidür. Ve
anıŋ medfeni Fārs vilāyetidedür.

(24) Kişige bolsa kökke çıḳmaḳ fen
Nî asıġ körse ʿāḳıbet medfen

B o ḳ r a ṭ Ḥakîm Fişāġuresniŋ şāgirdidür, Behmen çağıda irdi
ve ṭıb (25) ʿilmide māhir irdi ve taşnîfātı bar ve fuṣūl-ı
Boḳraṭ ol cümledindür kim eṭibbā ḳaşıda beġāyet muʿteberdür.
Ol dipdür ki ʿömr ḳısḳadur (26) iş uzun, ʿāḳil oldur kim bu
ḳısḳa ʿömrni bir nimege şarf ḳılġay kim żarūretraḳtur yaʿnî
āḫiret maşlaḥatı ve Tiŋri taʿālā rıżāsı.

(27) Kişi ki ḳıldı ʿamel Tiŋriniŋ rıżāsı bile
Ḥaḳ itti āḫiretin kām u müddeʿāsı bile

B o ḳ r a ṭ i s Ḥakîm Boḳraṭ şāgirdleridindür. Anıŋ sözleri-
T718a (1) dindür kim şerîf ʿilm köŋülde ḳarar tutmas tā ḫasîs
nimeler köŋüldin çıḳmas, yaḫşı söz köŋülni yarutur ve yaḫşı
ḫaṭ közni, niʿmet ʿarūsîdür (2) kim anıŋ mehri şükrdür. Az

kim pāydār bolġay köpdin yaḫşıraḳ ki nā-pāydār bolġay.

Birev kim pāydār bolġay irür ḥaḳ
Anıñ ġayri irür ma'dūm-ı muṭlaḳ

(3) S o ḳ r a ṭ Ḥakīm Boḳraṭisnıñ şāgirdidür ve hümāy-ı nübüvvet Behmen zamānıda irdi. Ve anıñ sözleridindür kim nādānġa tevāżu' ḳılmaḳ (4) ḫanẓalġa su birmekdür niçe kim su içse telḫraḳ bolur sa'yi, işi kim öz yiride bolmaġay ḳılur, işde kāhillıḳdın yamanraḳ fütür düşmen bile (5) meşveret ḳılıp düşmenlığın bilse bolur ni pāyededür

Çikse düşmen siniñ şalāḥıña til
Maḥż ifsād bolġusıdur bil

(6) E f l ā ṭ u n Ḥakīm Soḳratnıñ şāgirdidür ve Dārāb zamānıda ẓuhūr ḳıldı ve İskender-i Rūmīġa muṣāḥib boldı ve ḥakīm-i ilāhī irdi. Ve anıñ (7) sözleridindür kim pādşāḥġa çağır içmek ḥarāmdur niyüçün kim ol, milk ve ra'iyyetniñ nigāh-bānıdur, nigāh-bān kim añña nigāh-bān kirek bolġay (8) yaḫşı bolmaġay. Müflis ki özin ġanī tutḳay dijem dikdür ki özin simiz körgüzgey. Cūd, tilemey birmektür, niyüçün ki tilep birgen (9) tilegenniñ mükāfātıdur.

---

2 p. bolġay:S7, P14 p. olġay // 4 işde: P16 işdin // 5 bilse: T bilip // 6 Eflaṭun Ḥakīm: S10 Eflaṭun / Soḳratnıñ: T,P18 Boḳratnıñ // 7 ra'iyyetniñ: S12 ra'iyyet

Tilemey cūd ḳıl sehī irseñ
Tilemek müzdidür tilep birseñ

A r i s ṭ e t a l i s Ḥakīm. Eflatunnıñ (10) şāgirdidür. İskenderniñ veẕīri irdi. Anıñ sözleridindür kim pādşāh uluġ rūdġa oḫşar ve etbā'ı arıġlarġa kim ol (11) rūddın irdiler kim ol rūd suyıġa her ḥāl bolsa arıġlarġa hem ol ḥāldür. ol çüçüg bolsa bular çüçüg. ol açıġ bolsa (12) bular açıġ. ol şāf bolsa bular şāf. ol lāy bolsa bular lāy. Bes pādşāhġa vācibdür. ġāyet ḥikmet ve i'tidāl ma'āş ḳılmaḳ tā ḫayl ü (13) ḥaşemi añña mutāba'at ḳılġaylar

Şāh deryā vü ḫalḳ irür enhār
İkisiniñ suyıġa bir meze bar

B e l i n y a s Ḥaḳīm. Aristeṭalisniñ (14) şāgirdidür
P354b İskenderiyye / menāresi tılısmın kim Firenk ili ni ḳılġanı anda körünür irdi ve Belinyas yasap irdi. Ve anıñ sözleridindür kim (15) pādşāh kirek kim barça ildin nime alġay ammā i'tidāl bile. tā milk ber-ḳarār bolġay. yoḳ ki barçaġa nime birgey bī-i'tidāllıḳ bile tā milk buzulġay.

(16) Çü şāh az olsa bolġay milk ābād
Çü köp birdi bolur yüz milk berbād

Ya'nī köp birse köp almaḳ lāzımdur.C a l i n u s Ḥakīm

---

16 Calinus: T Ḫayalidis / Ḥakīm: S-

Belinyāsnıñ (17) şāgirdidür. Ve anıñ sözleridindür kim endūh. cān bīmārlıġıdur. bīmār kim iştihāsı bolġay ol tendürüstdin yaḫşıraḳtur kim iştihāsı (18) bolmaġay kim aña şıḥḥat artar ve muña renc.

Bīmār müştehīġa selāmet nişānıdur
Çün tendürüst müştehī irmes ziyānıdur

H ā l i n ū s B a t l i m u s Calinus (19) şāgirdidür. Ve anıñ sözleridindür kim Ḳābilniñ sa'ādeti budur kim fehm bolġay. Nīk-baḫt oldur kim il ḥālidin pend alġay ve bed-baḫt ol kim anıñ (20) ḥālidin il pend alġaylar.

Ulus iḳbālidin sin bol berūmend
Yoḳ ol kim alġay ef'ālinñdin il pend

B ü z ü r c m i h r , Nūşīrevān-ı 'ādil (21) zamānıda irdi ve Nūşīrevāngа naşīḥat-nāme bitipdür. Bu müfīd söz. anıñ sözleridindür kim şāh u gedāġa fāyidesi 'āmdur (لا يأكل الطعام وفى معدتكم) muḳaddem kim

(22) Żararı barça ilge 'āmm olġay
Ki ṭa'ām üstige ṭa'ām olġay

---

17 sözleridindür kim: S21 sözleridindür bu kim // 18 Batlimus, Calinus: T Halinus, P6 Calinus // 19 fehm:T, P6 // 20 ef'ālinñdin il: P7 il ef'ālinñdin

Büzürcmihr, Nūşirevānnıñ vezîri irdi. Anıñ sözleridin- (23)
dür kim üstādımdın sordum ki yigitlikte ni ķılmaķ yaḫşı ve ķarılıķda ni ķılmaķ yaḫşı, didi kim yigitlikte ʿilm kesb ķılmaķ ve ķarılıķda ʿamelġa (24) kivürmek.

Yigitlikte yıġ ʿilmniñ maḫzeni
Ķarılıġ çaġı ḫarc ķılġıl anı

Çün enbiyā ʿaleyhi's-selām sözi ve ʿibād u ḥukemā tārîḫi ʿale'l-icmāl meẕkūr boldı. İmdi ʿAcem mülūki ẕikrige şürūʿ ķılalı ve mina'llāhi't- tevfîķ, vallāhu aʿlem bi's-şavāb.

---

22 Nūşirvān-ı ʿādilniñ: T Nūşirvānnıñ

T Ā R Ī Ḫ - İ M U L Ū K - İ ʿ A C E M

T718b S728b P355b

(1) ʿAcem tārīḫide Fürs selāṭīnini tört ṭabaḳa ḳılıpdurlar. Burunġı ṭabaḳa Pişdādīlerdür ve alar on bir kişidürler kim salṭanat ḳılıp- (2) durlar. Tārīḫ ʿulemāsı ittifāḳı birle birev kim ol salṭanat ḳıldı K e y ü m e r ş irdi, ammā anıñ nisbeti bābıda iḫtilāf köptür. Muġ dipdür (3) kim Ādem ʿaleyhi's-selām oldur ve baʿżı ʿAcemdin dipdürler kim Ādemniñ nebīresi durur ve baʿżı Fürsdin anı Nūḥ evlādıdın dipdürler (4) . Yana dağı söz köp bar ammā sıḥḥatdin yıraḳraḳ üçün (5) bitilmedi. Ādem digenler ḳavli bile anı Gil-şāh dipdürler, bu maʿnī bile balçıġdın yaratıldı, yaʿnī kişi püştidin imes irdi. (6) Özge ḳavller bile kim Keyümerş dipdürler maʿnīsi ḥayy-ı nāṭıḳdur, yaʿnī tirigi kim söz aytḳay. Ammā Niẓāmü't-tevārīḫde, Cāmiʿü't-tevārīḫde (7) dağı Benāketīde ittifāḳ bile ḥüccetü'l-islām İmām Muḥammed Ġazzālī

---

2 birle: P2 bile // 3 nebīresi durur: S3 nebīresidür // 4 kim Ādemniñ.....dipdürler, T'de mükerrer / köp: P4 köptür / bar: P-

ḳuddise sırruhu Naṣīḥatü'l-mülūkda anı Şīş ʿaleyhi's-selāmnıñ ḳardaşıdur digenni ṭaʿn (8) ḳılıpdurlar. nidin kim Şīş. Ḍaḥḥāḳ-ı ʿUlvānī zamānıdadur ve tārīḫ ehli ittifāḳı bile Keyümerş zamānıdın Ḍaḥḥāḳ zamānıġaça miñ yılġa (9) yaḳın bar. Her taḳdīr bile pādşāhlıḳ ḳāʿidesin. andın burunraḳ yoḳ irdi. bu ḳāʿideni ol tüzdi dağı avval kişi kim şehr (10) binā ḳıldı. ol irdi. Demāvendni binā ḳıldı ammā anda gāhī bolur irdi. dağı Iṣṭaḫarnı binā ḳıldı ammā köprek evḳāt anda bolur irdi. (11) Miñ yaşadı velīkin āḫir ʿömride ḳırḳ yıl salṭanat ḳıldı. dağı Siyāmek oġlı Hūşengni kim nebīresi irdi. velī-ʿahd ḳılıp vefāsız cihāngа (12) vidāʿ ḳıldı.

Burunraḳ kişi kim tüzüp devr-i cām
Cihān-dārlıḳ taḫtın itti maḳām
Keyümerş irdi līk devrān-ı dūn
(13) Añña birdi bāzī bārīdin burun

H ū ş e n g , ḫıred-mend ü ʿālim ü ʿādil pādşāh irdi. Ve Cāvīdān-ı Ḫıred atlıġ kitābnı ʿamel ü ḥikmetide ol taṣnīf(14) ḳıldı kim Meʾmūn ḫalīfe vezīri. ḥüsn ü sehl andın birer nime tapıp ʿArab tilige terceme ḳılıpdur. Ve Şeyḫ Bū-ʿAlī. Mesküyetü ādābi'l-ʿarab ve'l-fürs(15) atlıġ kitābıda anı ẕikr ḳılur kim anıñ mütālaʿası muṣannifiniñ faẓl u kemāliġa delīl bes durur.Ve ʿAcem anı peyġamber dipdür ve dād u ʿadl (16) cihetidin anı Pīşdād didiler ve timürni taşdın ol çıḳardı.

---

9 pādşāhlıḳ: P8 pādşāhlıġ // 13 pādşāh irdi: T. P13 pādşāh // 15 bes durur: S15 besdür

Ve Ṭaberī dipdür kim yığaçdın taḫta ol kisip öylerge (17) işik yasadı ve ekşer kānīlerni ol çıḳardı. Ve barsnı ve itni ol kiyik alġuçı ḳıldı ve atḳa iger ol yasadı (18) ve tiveni yükke ol kivürdi ve atḳa işekni turġuzup ḫācir ḫayālin ol ḳıldı. Ve arıġlar ḳazıp su salıp ābādānlıḳ (19) ol ḳıldı, yirge ferş ol saldı. Ve tülkü ve ās ve teyin tirisin ol kiyerge ḳābil ḳıldı. ʿÖmri bābıda iḫtilāf bar ammā pādşāh- (20) lıġı ḳırḳ yıl irdi ve tecerrüd ü taḳvī tarīḫı bile ötkerdi. Dāyim tağlarda ʿibādet ḳılur irdi, tevārīḫde mundaḳ müşbetdür kim (21) dīvler anı secdede tapıp taş bile başın yançıp öltürdiler. Ve Ṭahmūreş-i dīv-bend, oğlı irdi,

T719a atası ḫālidin vāḳıf bolup (1) dīvlerni atası ḳışāşıġa helāk ḳıldı, dağı ol mevżiʿde şehr binā ḳılıp atın Belḫ ḳoydı. Ve

P356a Sūs bile Bābil şehrini / Hūşeng yasadı (2) ve baʿżı Kūfeni hem anḫa mensūb ḳılıpdurlar. Beyt:

Yoḳ irdi cihān-dār-ı encüm-sipāh
Cihān içre andaḳ ki Hūşeng şāh

(3) Melik-şīve şāhī idi bī-ʿadīl
Felek dīvge ḳıldı anı ḳatīl

Ṭ a h m ū r e ş , atası Hūşengniḫ çün velī-ʿahdi irdi, (4) anıḫ ornıda salṭanat taḫtıġa olturdı. Ḫalāyıḳ riʿāyetiġa ve memālik ḥimāyetiġa cidd bile meşġūl boldı. Ve anıḫ zamānıda

---

16 öylerge: S16 öyler // 18 ābādānlık: S18 ābādānlıġ // 20 tarīḫı: T. P- // 3 Hūşengniḫ çün: S24 çün Hūşengniḫ

ḳaḥṭ vāḳi' (5) boldı. Ġanilerġa buyurdı kim çāşt ṭa'āmı bile ötkergeyler ve şām ṭa'āmını mesākinge birgeyler ve rūze tutmaḳ andın sünnet (6) ḳaldı. Ve ol binā ḳılġan şehrler Mervde Kühen-diz ve Ḫorasanda Nişābūr ve Işfahānda Fehriz ve
S729a Sārye, ve Ṭaberī dipdür / kim Āmil ve (7) Ṭaberistānnı dağı ol binā ḳıldı. Ve Fārisī kitāb bitimek ve böz toḳumaḳnı ol iḫtirā' ḳıldı. Ve anıñ zamānıda ḳatıḳ vebā boldı. (8) Her kimniñ bir siver kişisi barsa irdi, anıñ şūretin yasap anıñ bile ḫorsend bolur irdiler, tā büt-perestlıḳḳa müncerr boldı. (9) Ve Ṭahmūreş otuz iki yıl milk sürdi.

Şehī irdi Ṭahmūreş āfāḳ ara
Ki 'adl itti çarḫ-ı kühen-ṭāḳ ara

Nice dīv-bend irdi ol ercmend
(10) Ecel dīvi āḫir anı ḳıldı bend

C e m ş ī d : Ba'żı anı Tahmūreşniñ ḳardaşı dipdürler ve ba'żı ḳardaşınıñ oğlı. Çün (11) salṭanatḳa olturdı, cihān milkin 'adl ü dād bile tüzdi. Ve ḥüsn ü cemālde dil-peẕīr ve faẓl u kemālde bī-naẓīr irdi. Ġarīb iḫtirā'lar (12) ḳıldı, ol cümledin sipāhīlīḳ eslīḥasıdur kim peydā ḳıldı ve ipek ü ḳaz ve köprek toḳur nimelerni ve renglerni ve islerni (13) araġa kiltürdi kim andın burun il arasıda yoḳ irdi, ve şehrdin şehrġaça dihler buyurdı ve ḫayli işke ḳānūn u (14) ḳā'ide ḳoydı. Ve Iṣṭaḫar şehrin ulġattı andaḳ ki ṭūli

---

4 ḳaḥṭ: S25 ḳaḥṭ-ı 'aẓīm // 9 irdi: S4 oldı

Ḫafrekdin Rāmcerdġa yitti kim on iki yıġaç bolġay ve ʿarżı on (15) yıġaçġa yitti ve anda uluḳ bināyī saldı ki ḥālā āṯārı ve nişāneleri bardur kim ādemī-zād andaḳ yasamaḳ muḥāl körünür kim kişi (16) körmegünçe bāver ḳılmas. Ve anı Çihil Menār dirler çün bu ʿimāret tükendi, ʿālim ü selāṭīn ü eşrāf u ekābirin yıġıp anda ʿaẓīm çeşn ḳıldı. (17) Ol vaḳt kim ḳuyaş noḳṭa-i iʿtidāl-i rebīʿiġa taḥvīl ḳılıp irdi, ol bināda taḫt üstige olturup ʿadālet şīt ü şadāsın (18) ʿālemġa münteşir ḳıldı ve ol künnüñ atın Nevrūz ḳoydı. Ve salṭanatınıñ zamānı yiti yılġa yitişti, ʿāḳıbet müfriṭ cāh u ġurūrı ve ʿaẓīm (19) devlet ü tekebbüri dimāġıġa fāsid ḫayāl salıp ʿālem ehlin öz ʿibādetiġa emr ḳılıp öz şūreti bile bütler yasap eḳālīm ü kişverġa yiberip (20) ilge özinüñ perestişini buyurdı. Herāyine ġayret-i İlāhī muḳteżā-i avval boldı kim aña cezā yitkey. Şeddād-ı ʿĀdġa taḳdīr boldı kim ḳardaşı (21) oġlı Ḍaḥḥāk-i ʿulvānīni ḳalın sipāh bile yiberdi, tā anı tutup erre bile iki bölüp cismin pāre pāre ḳıldı. Ṭaberīde anıñ ḳatli, (22) Bīverestḳa mensūbdur ammā özge tārīḫde yoḳtur.

Bu cemşīd taḫt üzre tuttı maḳām
Dimāġıġa yol taptı sevdā-yı ḫām

---

15 yıġaçġa: S9 yıġaçḳa // 18 künnüñ: S12, P15 künniñ // 20 muḳteża-i avval: P17 muḳtezā-yı avval // 20 şeddād-ı ʿAdġa: S15 Şeddād-ı ʿĀdḳa // 21 sipāh bile: P18 sipāh bile anı

(23) Anı ḳıldı Ḥaḳ mekri iylep sitiz
Siyāset ḳılıcı bile rïz rïz

Şeddād u şedïd Erem ki Erfaḫşednïñ ḳardaşı irdi. (24) Anıñ yiti oġlı bar irdi: ʿĀd. Şemūd. Şuḥḥār. Ṭum. Ḥadïs. Ḥāşem. Māre. ʿĀd. Yemenġa bardı. Şemūd Ḥicāzda sākin boldı. (25) Şuḥḥār Ṭayda. Ṭam ʿUmmān ve Bahreynde. Ḥadïs Yemāmede. Ḥāsem Ḥarem ü Senvān arasıda. Māre anda kim anı anıñ atı bile ayturlar (26) ammā bulardın ʿĀd evlādı ḳalın bolup istilā taptılar ve alarnıñ oġlı erşedi ʿAmalïḳ bin ʿĀd irdi. Çün ol ötti (27) oġlanları Şedïd ü Şeddād pādşāh boldılar ve Ḍaḥḥāḳni kim alarġa nisbeti yoḳarı ötti. Cemşïd
T719b üstige yiberdiler. Ol. Cemşïdni (1) defʿ ḳılıp özi salṭanat taḫtıġa olturdı.

Felek bile kim cevr ḳıldı pedïd
Ni Şeddād ḳalġusıdur ni Şedïd

(2) Ḍaḥḥāk bin Merādis çün Cemşïd-i ḳamʿïdın soñ Pārs
P356b taḫtın / bildi. ẓulm ü sitem āġāz ḳıldı. Tiñri taʿālā Hūd ʿaleyhi's-selāmnı yiberdi. (3) anıñ daʿvetin Şeddād ḳabūl ḳılmadı. Tiñri taʿālā anı ve ḳavmini rïḫü'l-ʿaḳïm bile helāk ḳıldı. Ve Şeddād oġlı Mezïd pādşāh boldı (4) ve İbrāhïm ʿaleyhi's-selām anıñ zamānıda irdi ve Yūsuf peyġamber hem anda mütevellid boldı ve Hūd ʿaleyhi's-selām dïniġa kirdi

---

25 ʿUmmān: S19 ʿUmmānda

ve Ḥaḍramūtda irdiler. (5) Tā öttiler ammā Ḍaḥḥāk salṭanatı ve ẓulmi uzaḳḳa tarttı andaḳ kim il anıñ ẓulmidin ʿāciz boldılar kim anıñ iki ignide andaḳ maraż (6) peydā bolup irdi kim aġrığıġa ādemī-zād maġzıdın özge hīç nime teskīn birmes irdi. Baʿżı müverriḫler anıñ ignidin yılanlar (7) çıḳıp ġıdāları kişi maġzı irdi hem dipdürler. Her taḳdīr bile her kün iki kişi öltürür irdi, günehlıḳ kişi
S729b bulmasa irdi çek salıp (8) sāyir ḫalḳdın ḳatl ḳılur irdi. / Sipāhanda Gāve-i āhengerniñ bir oğlı bu cihetdin ḳatl bolup irdi. Yana bir oğlığa dağı çek tüşti. (9) ol bī-taḥammül bolup ḳıçḳırıp ilge köp ṭaʿnlar ḳılıp Ḍaḥḥāknı sökti. İl dağı aña müttefiḳ bolup ḫurūc ḳıldılar dağı Sipāhān vālisini (10) öltürüp Ḍaḥḥāk üstige yürüdiler beġāyet ḳalın il cemʿ bolup. Ferīdūnnı kim baʿżı Cemşīd nebīresi dipdürler baʿżı Ābīten (11) oğlığa kim Ṭahmūreş neslidin bolġay nisbet ḳılıpdurlar. Ol çaġda Ḍaḥḥāk vehmidin ḳoyçılar arasıda yaşurun bolur irdi. (12) Tanıp köterip Gāve-i Āhenger sipāh-sālār bolup timürçiler bilige bağlar saḫtiyānnı yığaç başığa bağlap ʿalem ḳılıp yürüp (13) Ḍaḥḥākdın çün il ivrülüp irdi tura almay ḳaçtı. Ammā anı ḳavup iliglep Ferīdūn anı cezāsıġa yitkürdi. Ḍaḥḥāk (14) salṭanatı miñ yıl irdi.

Felek tā irür ẓulm ḳılmaḳḳa ḫāṣ
İmes ẓālim ü ʿādil andın ḫalāṣ

---

9 bulmasa irdi: T, P$_6$ bulmasa // 9 aña: T, P-

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ḳılıp ḳatl Ḍaḥḥāknı toymadı
(15) Ferīdūnnı dağı ḳuruḳ ḳoymadı

Ferīdūn: Yaḫşı aḫlāḳlıḳ ʿālim ü ʿādil pādşāh irdi. ʿĀlem ehlin ʿadālet bile ḫoş-ḥāl ḳılıp (16) Ḍaḥḥāk cevridin tapḳan zaḫmlarığa ʿadl bile merhem ḳoydı. Ve ḳalğan ʿummālğa kim ʿĀdiler irdiler def ḳıldı ve Gāveni (17) uluḳ terbiyyet ḳılıp teyemmün üçün anı yığaçḳa bağlap ʿalem ḳılğan saḫtiyānını muraṣṣaʿ ḳıldı kim direfş-i Gāveyānī anı dirler. Ve ʿālemniñ (18) ekşer bilādın aldı. Anıñ üç oğlı bar irdi, uluğı Selm, ortancısı Tūr, kiçigi İreç. Memālikin üçevge ḳısmet ḳıldı. Rūm u maġribdin (19) Yemen hudūdığaça Selmğa birdi. Türkistān ve Çīn ḥudūdın Tūrğa birdi. Ve Fārs u Ḫorasan ve ʿIraḳnı İrecğa birdi kim özi- (20) niñ dārü'l-milki ve taḫtı irdi. Çün İrec beğāyet ʿāḳil ü ḥalīḳ irdi, iki ağalarıdın anı köprek siver irdi. Alarda bu ḥased dāyim (21) bar irdi çün taḫtı aña müfevveż boldı, alar ḥaseddin ittifāḳ ḳılıp İrecni öltürdiler. Ferīdūn ulğayıp irdi, alardın intiḳām (22) tartardın ʿāciz irdi, bu vāḳıʿadın aḥvāli beğāyet ḫarāb bolup. İrec nisbetidin Menūçehr kim nebīresi irdi, taḳviyyet ü terbiyyet (23) ḳıldı kim ceddiniñ ḳanını Selm ve Tūrdın tilep alarnı ḳatl ḳıldı. Ve Ferīdūnnıñ armanı ḳalmadı, ʿālemdin ötüp Menūçehrni (24) velī-ʿahd ḳıldı. Ve Ferīdūnnıñ pādşāhlığı biş yüz yıl irdi ve Mūsī ʿaleyhi's-selām ve Kārūn anıñ

---

16 merhem: S9 vehm // 20 ağalarıdın: S13 ağasıdın / dāyim: P- // 22 aḥvāli: S15 aḥvāl // 23 ḳanını: S16 ḳanın

zamānıda irdiler.

(25) Ferīdūn ki ʿālemde yaydı bisāṭ
Besī ʿālem ehliğa yitti neşāṭ

Anı hem felek çikti tofraḳ sarı
Ni ẓālim ni ʿādil kiterler barı

(26) M e n ū ç e h r , İrecniñ ḳızınıñ oğlı irdi, baʿżı dipdürler kim oğlınıñ oğlı. Ve ol ʿādil pādşāh irdi. Furāt (27) arığın ol ḳazdı ve ʿIrāḳḳa su iltti ve bağlar va bustānlar ṭarḥ saldı ve eşcār ve gül ve reyḥān bağlarda
T720a ikti ve köprek (1) dihḳānlıḳ ziynet ve nezāhetin ol araġa kivürdi. Ve zamānıdın altmış yıl ötkendin soñra Tūr oğlı Efrāsyāb sipāh tartıp anıñ (2) üstige yürüdi, ol Tāberistān
P357a sarı tartıp uruşmay Āmū suyıdın narını / aña müsellem tutup yaraş bolup Efrāsiyāb ḳayıttı. (3) Ve Ḥaḳ taʿālā anıñ zamānıda Mūsī ve Hārūn ʿaleyhi's-selāmnı Firʿavnġa kim atı Velīd bin Masʿab irdi, yiberdi. Ve ol alardın Sām evlādıdındur (4) kim Şeddād anı Mışr ḥükūmetiğa yiberip irdi. Ve Şuʿayb bin Medyen bin İsmaʿīl anıñ zamānıda mebʿūş boldı ve sipāh-sālārı Sām-ı Nerīmān irdi. (5) Ve Zāl kim Rüstemniñ atasıdur anıñ zamānıda mütevellid boldı ve Menūçehr yüz yigirmi yıl pādşāhlıḳ ḳıldı.

---

1 dihḳānlıḳ: S20 dihḳanlıġ / kitürdi: S21 kivürdi // 4 sipāh-sālārı:S4 sipā-sāları, Sām-ı Nerīmān:S25 Sām bin Nerīmān

(6) Menüçehr kim boldı ʿālemġa şāh
Aṇa boldılar barça şehler sipāh

Aṇa hem vefāsızlıḳ itti cihān
Kişige cihān ḳalmadı cāvdān

(7) N e v d e r . Menüçehrniṇ oğlıdur. Atasıdın soṇra milk aṇa yitti ammā ol ʿayyāş ve bi-pervā irdi. Menüçehr ḳoyġan ḳāʿide ve rüsūmnı (8) tüze almadı ve milk ve sipāhıġa ḫalel yol taptı. Ve Efrāsiyāb çirig tartıp kilip anı tutup öltürdi ve on iki yıl İrān milkide (9) turup buzuġluḳ ḳıldı, ol nevʿ kim az yirde ābādānlıḳ ḳaldı. Baʿżı
S730a tevārīḫde Nevderni / sihr-i Nerimān dipdürler ve pādşāhlıġın (10) baʿżı altı yıl va baʿżı iki yıl bitipdürler.

Çü Nevderġa tüşti cihān kişveri
Ḫalāyıḳ ferāġatdin oldı berī

(11) Aṇa hem cihāndın vefā yitmedi
Cihān içre tınmadı tā kitmedi

E f r ā s i y ā b : Anı baʿżı dipdürler kim Beşeng bin Tür bin (12) Ferīdūn oğlıdur ve baʿżı anıṇ nesebin Keyümerṣḳa yitkürüpdürler ammā burunġı dürüstraḳdur. Çün Nevderni öltürdi, İrān milkini (13) andaḳ buzdı kim az yirde maʿmūrluḳ

---

6 vefāsızlıḳ: S26 vefāsızlıġ // 11 Efrāsiyāb:T,P9 Ferāsiyāb // 12 yitkürüpdürler / P10 yitkirüptürler / dürüstraḳdur:

ḳaldı, yığaçlarnı kisti ve ʿimäretlerni yıḳtı ve kärizler bile bulaġlarnı kömdi ve ol furṣatda (14) Säm-ı Nerimän ötüp oġlı Zäl, Rüstem atası, anıñ taʿziyyetiġa meṣġül irdi. Ve baʿżı dipdürler kim Zäl öz küçi birle sipäh äräste (15) ḳılıp anı İrän milkidin çıḳardı. Baʿżı dipdürler kim Zäb bin Tahmäsb kim Menüçehr nebİreleridindür, ḫurüc ḳılıp ol anıñ bile (16) uruṣur yarağın tapmay yüz ivürüp öz milkige ʿazİmet ḳıldı. Efräsyäb pädṣählıġı on iki yıl irdi.

Çü Efräsyäb oldı ʿälem ṣehi
(17) İmes irdi iṣ sırrınıñ ägehi

Cihän milkidin öz milki ḳıldı gümän
Anı hem çıḳardı aradın cihän

Z ä b bin Tahmasbnı Zev hem (18) dipdürler nesebi yoḳarı ötti. ʿÄdil pädṣäh irdi. Köp vaḳt İrända Efräsiyäb buzġan yirlerniñ ıṣlähıġa meṣġül (19) boldı kim yüz äbädänlıḳḳa ḳoydı. Dirler kim yiti yıl raʿiyyetdin ḫaräc almadı ve baʿżı ḫazäyin kim Menüçehr ve Nevderdin ḳalıp irdi (20) kim Efräsiyäb ḳılāʿ-ı ḥaṣänetidin iligley almadı, ol ḫazäyin bile yiti yıl Zäb-ı Tahmäsb salṭanat esbäbın tüzüp maʿäṣ ötkerdi. (21) Ve Zäl bin Säm aṃa ḫıdmetler ḳıldı ve buzuġ

---

13 yıḳtı:P11 buzdı // 15 nebİreleridündür:S6 nebİreleridin // 16 Esfräsyäb:S7 Efrasyäbnıñ // 17 Zäb bin Tahmasbnı Zev hem dipdürler:S9 Firüz bin Tahmasbnıñ nesebi // 18 pädṣäh irdi: S10 pädṣäh u nİk irdi // 21 buzuġ: P18 buzuḳ

memālikni tüzerde imdādlar birdi ve Zāb iki rūd-ḫāne kim Zābeyn dirler ʿIrāḳ (22) milkide çıḳardı ve baʿżı Diyār-ı Bekrde dipdürler. Ve öz ḥayātı zamānıda salṭanatnı Gerşāsbḳa müsellem tuttı. Anıñ pādşāhlıġın (23) Benāketī biş yıl dipdür, özge tevārīḫde otuz yıldur.

Çü āfāḳ milkige şāh oldı Zāb
Tüzetti ni kim buzdı Efrāsyāb

(24) İrür ẓulmdin yaḫşıraḳ ʿadl işi
Çü ḳalmas ne ẓālim ne ʿādil kişi

Gerşāsbnıñ anası İbn-i Yāmin bin Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām- (25) nıñ ḳızı irdi ve atası Zāb bin Tahmāsbnıñ ḳardaşı irdi. Köprek tevārīḫde Rüstem-i Destānnı anıñ neslidin dipdürler (26) ammā faḳīr ḳaşıda bu ḳavl yıraḳraḳ körünür, niyüçün kim Zāl kim Rüstemniñ atasıdur anıñ ḳaşıda sipeh-sālār irdi ve Gerşāsbnı (27) Güẕīdede belki ḫayli tevārīḫde Menūçehr nebīreligige çıḳarıpdurlar. Rüstemni Sām bin
T720b Nerīmān bin Etreb bin Ābitīnġa yitkürüpdürler. (1) va'llāhu aʿlem. Gerşāsb çaġıda, Efrāsiyāb yana çirig tartıp İrānġa kilip Gerşāsb bile maṣāff tüzüp rezm ḳıldı ve Efrāsiyāb (2) ordusıda Gerşāsb fevt boldı ve Zāl, Zerzābilistāndın çirig tartıp kilip Efrāsiyābnı İrāndın çıḳardı. Ve Gerşāsbnıñ (3) salṭanatı zamānıda iḫtilāfdur, Niẓāmü't-tevārīḫde ve

---

22 çıkardı: P19 çıḳardılar // 24 Gerşāsbnıñ: S16 Gerşāsb anıñ // 27 yitkürüpdürler: P24 yitkürüptürler

Benāketide yigirmi yıldur. Güzide bile Münteḫabda altı yıl. ba'żıda biş yıl hem bar va'llāhu a'lem.

(4) Çü Gerşāsb boldı cihān ḫusrevi
Bar irdi yana şāhlar peyrevi

Çıḳardı aradın sipihr-i dijem
Niçük kim yana şāhlar anı hem

(5) İkinci ṭabaḳada Keyānīlerdürler ve alar toḳuz kişi salṭanat ḳıldılar ve ba'żı dağı İskenderni alardın tutup on dipdürler.(6) Ve salṭanatlarınıñ zamānını her nev' dipdürler. barça taḳdīr bile yiti yüz yıldın yoḳarıdur. Ve Keyānīlerdin ol kişi kim salṭanat (7) ḳıldı. K e y ḳ u b ā d irdi ve anı Zāb bin Tahmāsb oğlı Menūçehr neslidin dipdürler. Köprek evḳāt Ceyhūn ḳırağıda bolup (8) Etrāk bile uruşup yürür irdi ol vaḳtḳaça kim Pişdādīler tükendiler. Efrāsiyāb yana Tūrāndın İrān ḳaşdığa (9) sipāh tartıp yürüdi. Ve Keyḳubād Elburz kūhda irdi. Zāl. Rüstemni yiberdi kim anı kiltürdi. Ve başığa tāc ḳoyup İrān (10) salṭanatın añña müsellem tutup yürüp Efrāsiyābnı ḳaytardılar. Ve Rüstem ol uruş kim Efrāsyāb bile uruştı anıñ zamānıda (11) irdi.
S730b Rüstemġa cihān / pehlevānlıḳ laḳabı birip sipāh-sālār ḳıldı ve Loḳman Ḥakīm ve Uşmūīl peyġamber ve Tālūt anıñ zamānıda irdiler ve ba'żı (12) Ḫazḳīl ve Ḫıżr ve İlyās ve Elyasa'nı hem dipdürler ve Yūnusnı hem dipdürler.

---

11 sipāh-sālār: S1 sāmsārlar

ʿaleyhime's-selām. Ve Keyḳubād yüz yigirmi yıl pādşāhlıḳ ḳıldı.

(13) Çü tüzdi cihān bezmini Keyḳubād
Sürūd-ı Keyānī bile irdi şād

Velī ḳıldı çarḫ-ı muḫālif-seyr
Anıñ dağı ḫunyā-gerin nevḥa-ger

(14) K e y k ā v ū s kim baʿżı Keyḳubādnıñ oğlı dipdürler, baʿżı nebīresi dipdürler. Çün anıñ velī-ʿahdi irdi, anıñ ornığa (15) salṭanat taḫtığa olturdı. Ve ol muḫtelif-mizāc ve münḳalib-rāy kişi irdi, bā-vücūd ʿaẓīm-salṭanat. Niçe ḳatla özin mehlekelerge salıp (16) bendlerġa tüşti ve Rüstem ḫalāṣ ḳıldı. Biri Māzendegān ḳaydıdur kim Rüstemni, Firdevsī, Şāh-nāmede dipdür kim Heft-ḫʷān yolı (17) bile barıp anı ḳutḳardı. Yana biri Yemende Ẕü'l-iẕʿār Ḥamīrī kim Yemen pādşāhı irdi, anı ġafleti cihetidin anı ve cemīʿ erkān-ı (18) devletini tutup bend ḳıldı anda hem Rüstem barıp Ẕü'l-iẕʿār bile muṣālaḥaġa ḳarār birip Sūdābe kim Ẕü'l-iẕʿārnıñ ḳızı irdi, (19) Keykāvusḳa ḳolup anı ve ilin çıḳardı. Bu işler şükrānesiġa öz ḫʷāher-zādesin kim Mihr-nāz irdi Rüstemġa birip, anı (20) sipeh-sālārlıġdın salṭanat pāyesiġa yitkürdi. Ve Keykāvusnıñ oğlı bar irdi, Sūdābedin özge anadın Siyāvuş atlıġ (21) ki Yūsuf

---

16 Māzendeġan: S6 Māzenderān // 20 sipeh-sālārlıġdın: S9 sipeh-sālārlıḳdın

ʿaleyhi's-selāmdın soñra anıñ dik cemīl yigit yoḳ irdi ve barça irdemlerde ḥüsniġa yaraşa irdi ve anı Rüstem (22) asrap irdi. terbiyyet tapıp irdi. Sūdābe, ögey anası, añā ʿāşıḳ bolup irdi, andın kām ḥāṣıl ḳıla almay öz ḳorḳınçı- (23) dın Keykāvus ḳaşıda anı özi bile bed-nām ḳılıp çaḳtı. Ve ol öz berā'eti üçün otḳa kirdi çün ol töhmetdin muʿarrā irdi, (24) otdın āsīb tapmadı. Ve atasınıñ ḫaṭā-rāyı ve televvün-miʿzācıdın vehm ḳılıp ḳaçıp Tūrānġa Efrāsyāb ḳaşıġa bardı. (25) Ve Efrāsyāb añā iʿzāz u ikrām ḳılıp ḳızın birip Türkistān vilāyetin birdi ammā Gersīvezniñ ḫaseddin siʿāyet ḳılġanı bile (26) taḫḳīḳ ḳılmay anı bī-günāh öltürdi ve anıñ barasıġa ʿaceb ḫayf yüzidin ẓulm bardı. Anıñ ḳatlidin soñra Efrāsyāb (27) ḳızıdın anıñ oġlı tuġdı. Atın Keyḫusrev ḳoydılar, bulūġ ḥaddiġa yitkendin soñra Gev

T721a bin Güderz-i Kişvād Isfahāndın yalġuz (1) yaşurun kilip Keyḫusrevni anası bile alıp ḳaçıp İrānġa iltti. Ve Rüstem, Siyāvuş ḳanın tiley Tūrānġa çirig tartıp nihāyetsiz ḳatl

P358a ḳıldı / (2) ve Efrāsyāb andın ḳaçtı. Ve Rüstem, Efrāsyāb İrānnı buzġan dik Tūrānnı buzup yanıp kildi. Ve Keykāvusnuñ fāsid (3) ḫayālātıdın biri bu irdi kim şanduḳḳa kirip tört güşeside ḳaçır ya bürgüt bağlap āsmānġa barur min dip havā tutup (4) ḳuşlar harġandın soñra anı yirge tüşürdiler. Çün ḳarıp irdi, Keyḫusrevni velī-ʿahd ḳılıp tirigide anı pādşāh ḳıldı. (5) Ve peyġamberlerdin Dāvud ve Süleymān ʿaleyhime's-selām ve Loḳman Ḥakīm anıñ

---

22 ḳıla almay: S12 ḳıla almağay // 23 berā'eti: S13 irādeti // 26 bardı: S16 irdi // 1 tiley: P25 tilep

zamānıda irdiler ve āsārıdın raşaddur kim Bābilde yasapdur kim (6) ḥālā Tel'akrakūn dirler. Siyāvuş üçün mātem ili andaḳ mātem tuttılar kim hergiz hİç kişi andaḳ yād birmes. Tārİḫ ehli müttefiḳdür- (7) ler kim saç ḳırḳmaḳ ve kök ve ḳara kiymek ol mātemdin ḳaldı. Keykāvus yüz illig yıl pādşāhlıḳ ḳıldı.

Çü Kāvus Sind üze taptı zİb
(8) Niçe kün aŋa çarḫ birdi firİb

Egerçi felekke yitürdi anı
Felekdin velİ yirge urdı anı

Keyḫusrevni çün Gev, Tūrān (9) zemİndin kiltürdi, İrānda salṭanat taḫtıġa olturdı ve Ferāmerz bile Ṭūsnı Efrāsyāb def'iġa yiberdi. Ve ol ikev aŋa yaḳın (10) uruġ irdiler. Söz tutturdı kim Siyāvuş neslidin Firūd, Tūrāndadur aŋa āsİb ü zaḥmet yitkürmeŋiz. Firūd, alar bile (11) nizā' ẓāhir ḳıldı ve illigge tüşti. Ṭūs sa'yi bile ḳatlġa yitti. Alar Efrāsyābdın şikest tapıp ḳayıtıp kildiler. Keyḫusrev, Ṭūsḳa (12) ġażab ḳılıp ḥabs buyurdı, ol isti'fā ḳılıp
S731a yana Efrāsyāb uruşın özige tutup yana / Keyḫusrev anı benddin çıḳarıp yana (13) sipāh başlatıp yiberdi. Bu

---

5 yasapdur: S23 yasaptur // 6 hİç kişi: S23 hİç kim // 8 Tūrān zemİndin: S25 Tūrāndın // 9 taḫtıġa: P8 taḫtıda // 10 uruġ: S27, P8 uruḳ // 12 i. ḳılıp: S29 kıldı / yana: T, P-

ḳatla hem Efrāsyābḳa ẓafer tapa almadı, ʿāḳıbet Keyḫusrev özi ʿaẓīm çirig tartıp yürüdi. Efrāsyāb (14) turuş birmedi, dağı yüz ḳaytardı, ol ḳaçar irdi ve bu ḳavar irdi, niçe ḳatla kim turup uruştı feṯḥ ü ẓafer Keyḫusrevġa (15) irdi. Ḫ̌ārezmde uruşup Şideni kim Efrāsyābnıṉ oğlı irdi, öltürdi. Efrāsyāb andın hem hezīmet ḳılıp ʿIrāḳ-ı (16) ʿAcem sarı müteveccih boldı, ol dağı müteʿāḳib kilür irdi tā Āzerbeycānda uruşup Efrāsyāb, Keyḫusrev iligide maḳtūl (17) boldı. Ve Rüstemniṉ niçe ḳatla maşāfları, Efrāsyāb ve Güderz-i Kişvādnıṉ maşāfları Pīrān ve Yese bile ve Bijenniṉ Ermen (18) zemīnġa barıp ḳabanlarnı öltürüp Menije anı Türāngа iltip Efrāsyāb bendiġa tüşkeni ve Rüstem bāzerġānlar şūreti (19) bile barıp Bijenni benddin ḫalāş ḳılġanı tevārīḫ ve Şāhnāme mażmūnı bile Keyḫusrev zamānıda vāḳiʿdür. Ve Keyḫusrevniṉ ḫaṭırı Efrāsyāb (20) ifsādıdın cemʿ bolġandın soṉra Lohrāsbnı kim hem Keyḳubād neslidin irdi, pādşāhlıḳḳa olturtup özi şalṭanat terkin tutup, (21) il arasıdın ġāyib boldı. Baʿzı dipdürler kim ol peyġamber irdi ammā ança yaḫşı āşār ṣıfatı bar irdi kim Keyānīlerde (22) andaḳ pādşāh ötmedi. Baʿżı dipdürler kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmdın ḳaçıp Belḫ nāḥiyetiġa barıp anda helāk boldı, va'llāhu aʿlem. Keyḫusrev- (23) niṉ pādşāhlıġı altmış yıl irdi, anıṉ zamānıda enbiyādın Süleymān ʿaleyhi's-selām ve aḫbārdın Seylūnī ve ḥükemādın

---

13 tapa almadı: S1 tapa almay // 14 ẓafer: T, S3 ẓaferġa // ol dağı müteʿāḳib kilür irdi: T ol dağı yüz ḳaytardı müteʿākib kilür irdi // 17 Ermen: S İrān // 18 ḳabanlarnı: S ḳaplanlarnı

Fişāġores irdiler.

(24) Yana boldı Keyḫusrev-i pāk-rāy
Cihān u kişver milkide ketḫudāy

Velīkīn bu zāl üştülüm iyledi
Cihāndın dağı anı kem iyledi

(25) L o h r ā s b bin Ervend Keykāvusnuṇ inisiniṇ oğlıdur. inisiniṇ dārü'l-milki Belḫ irdi. ʿĀlemniṇ köprek milkin açtı ammā çün (26) ataları salṭanat ḳılmaydur irdiler ve Keyḫusrevniṇ oğlı yoḳ cihetidin milkni aṇa birgende ilge ḳatıḳ kildi. Çün ol, bu işni (27) aṇladı il bile andaḳ barıştı kim barça anı tilediler. Milk açmağınıṇ cihetі ol
T721b boldı. İki oğlı bar irdi, Güştāsb bile Zerrīn. Aṇa (1) bir sehv tüşti kim öz oğlanlarıdın Keykāvus etbāʿıġa yaḫşıraḳ memālik birdi. Bu cihetdin Güştāsb çün be-ġāyet reşīd ü
P358b bahādır (2) kişi irdi, / taḥammül ḳıla almay andın yamanlap Rūmġa bardı. Anda aṇa yaḫşı işler dest birdi. Tevārīḫde ejdehā ve gergeden öltürdi (3) dipdürler.Her taḳdīr bile ḳayşar anı küyev ḳılıp ḳızın aṇa birdi. Ol atasıdın intiḳām tartarġa Rūmdın çirig tartıp Ḫorasanġa (4) yürüdi. Atası öz ġalaṭın bilip anı velī-ʿahd ḳılıp pādşāhlıġın aṇa birip, özi çün ulġayıp irdi güşeʾi tutup ʿibādetḳa (5) meşġūl boldı. Ve Buḫt-i Naşar bin Güderz ki ʿālemniṇ bir

---

25 inisiniṇ oğlıdur: T oğlıdur inisiniṇ // 4 yürüdi: P2 bardı // 5 ulġayıp: T ulġalıp

buzuġluġı dirler ki anıñ ẓulmidin irdi. Lohrāsbnıñ gümāştesi irdi kim iki (6) ḳatla beytü'l-maḳdisni yir bile tüzetti ve Dānyāl bile ʿAzīz ʿaleyhime's-selāmnı esīr ḳıldı, bu cihetdin dipdürler kim bir yıl ya üç yıl mesḫ (7) boldı andın soñ Dānyālnı ḳoydı. Ve Dānyāl çirig tartıp Buḫt-i Naṣar üstige yürüdi, ḳaçıp Ḫūzistān kurġanını birkitti (8) ve Dānyāl kurġannı alıp anı helāk ḳıldı. Ve līkin Buḫt-i Naṣar bābıda söz beġāyet köp üçün bu muḫtaṣarda mundın artuḳ bitise bolmas (9) irdi. Çün Lohrāsb taḫtnı Güştāsbḳa tapşurdı ve özi Belḫde ʿibādetḳa meşġūl irdi. Güştāsb baʿżı bilād fetḥiġa meşġūl (10) irkende Ercāsb kilip Belḫni alıp Lohrāsbnı öltürdi. Ve Lohrāsbnıñ pādşāhlıġı yüz yigirmi yıl irdi ve anıñ zamānıdaġı (11) enbiyā ʿUzeyr bile Ermiyā ve Danyāl ʿaleyhi's-selām irdiler, ve's-selām.

Yana boldı Lohrāsb şāḥib-i serīr
Ki boldı ḳolıda selāṭīn esīr

(12) Ni milki amān taptı Güştāsbdın
Ni cānı ḫalāṣ oldı Cāmāsbdın

G ü ş t ā s b , Ḥaleb milkide taḫtḳa olturdı ve Zerdüşt anıñ zamānıda (13) ẓuhūr ḳıldı. Ve ol gebr dīnide riyāżetlar ve mücāhedeler tartıp irdi. Zend kitābın taṣnīf ḳılıp ilni ol dīnġa daʿvet ḳıldı (14) çün ḥakīm irdi ve riyāżet

---

8 mundın: S23 mundaḳ

cihetidin ilni şayd ḳılıp irdi. Güştāsbnı hem firİfte ḳıldı. Güştāsb, Zerdüşt dİnin iḫtiyār ḳılıp (15) ilni hem ol milletḳa kivürdi ve Rūmda ḳayṣarġa kişi yiberip anı
S731b dağı bu dİnġa / delālet ḳıldı. Ḳayṣar Ferİdūn ʿahd-nāmesin körgüzdi (16) kim Rūm ḳayṣarları bir dİnde bolsalar kişi taġayyür birmesün. Ol, ceddi fermānın inḳıyād ḳılıp ol teklİfdin kiçti ve özi Isṭaḫar taḫtıda (17) Zend kitābın oḳurġa meşġūl boldı. Ercāsb bin Efrāsyāb kim Türk pādşāhı irdi andaḳ ki ẕikri ötti, vilāyetni ḫālİ tapıp Belḫni (18) alıp Lohrāsbnı öltürüp ḳızlarnı kim Güştāsbnıñ sİmİllerİ bolġay esİr ḳılıp Belḫni buzup köp ġanāyim bile milkige ḳayıttı. Güştāsb (19) işitip intiḳām üçün Rüstemni raḳam ḳıldı. Rüstem sözin inḳıyād ḳılmadı ve Zābilistāndın kilmedi, öz oġlı İsfendiyārnı kim (20) Dürr-i Sefİd ḳurġanıda maḥbūs ḳılıp irdi çıḳarıp milk vaʿdesi ḳılıp sipāh başlatıp Ercāsb intiḳāmıġa yiberdi. İsfendiyār (21) barıp Ercāsbnı öltürüp Tūrānnı Tibetke digünce alıp sİmİllerin esİrlikdin çıḳarıp ʿaẓİm ġanāyim bile kildi, dağı salṭanat (22) istidʿāsını ḳıldı. Güştāsb ya Rüstem anıñ ḥükmin icābet ḳılmaġan cihetdin ya milk ü salṭanatdın kiçe almasdın İsfendiyārnı (23) Rüstem uruşıġa yiberdi kim anıñ ṭarafıdın ḫāṭır-cemʿ imes irdi. Bir yolı anı defʿ ḳıl, dağı ferāġat bile pādşāhlıḳḳa (24)

---

14 iḫtiyār ḳılıp:P13 iḫtiyār ḳıldı ve // 18 ḳızlarnı: S3 ḳızlarını // 21 esİrlikdin: S7 esİrliklerdin // 22 istidʿāsını: S istidʿāsı / ḳıldı: S8 ḳıldı kim // 23 pādşāhlıḳḳa: S9 pādşāhlıḳ

oltur. dip ol kām u nā-kām Rüstem üstige barıp Rüstem mülāyemet ü ʿöẕr-ḫ āhlıḳ bile aňa utru kilip köp ḥürmet ü taʿẓīmler bile (25) anıň bile Güştāsb ḫıdmetiġa barurnı ḳabūl ḳıldı. Ve ol ġāyet-i ġurūr ve pehlevānlıġıdın andın uruş tiledi kim zūr-dest (26) bile Rüstemni tutḳay. Rüstem ulġayıp irdi ve aňa ḥarīf imes irdi. Zāl tedbīri bile ya dipdürler ki Sīmūrg mededi bile (27) bardı. her taḳdīr bile ḫīle ḳılıp İsfendiyārnı helāk ḳıldı. Çün Şāh-nāmede kim Firdevsī dipdür be-ġāyet meşhūrdur. şerḥi

T722a ḥācet (1) irmes irdi. El-ḳıṣṣa: Güştāsb bu ḫaberdin

P359a vāḳıf olġaç bu işdin köp peşimān boldı. / Velī İsfendiyār oġlı Behmenni velī- (2) ʿahdi ḳıldı ve ḥükemādın Soḳraṭ kim Fiṣāgores tilmīẕi irdi ve Cāmāsb kim Serāmed zamānı irdi. Güştāsb zamānıda irdiler ve Güştāsb (3) zamānı āṣārıdın Semerḳand ḳurġanı ve dīvārı kim İrān ve Tūrān arasıġa tartılıpdur ve Nisā şehri ve Biżā şehridürler kim (4) besī ekābir ve eşrāf andındurlar. Ve salṭanatı yüz yigirmi yıl irdi.

Çü Güştāsb tüzdi serīr üzre bezm
Aňa hem felek iyledi kīnġa ʿazm

(5) ʿAdem boldı ḳānūn-ı Güştāsbī
Anıň dik ki āyīn-i Lohrāsbī

---

24 ʿöẕr-ḫ˘āhlıḳ: S10 ʿöẕr-ḫ˘āhlıġ // 25 ol: P23 ol dağı // 27 bardı: S-. P24 barı // 1 h. irmes irdi: P25 h. imes irdi // 2 velī-ʿahdi: S14 veli-ʿahd // 4 kīnġa: S17 kīnḳa

Behmen pādşāh bolġandın soñra ʿadl āyīn ķıldı. (6) Ve ol ʿazimet ki ķıldı, Zābilistānġa ķıldı kim atası İsfendiyār ķanın tilegey. Çün Rüstem ķalmaydur irdi oġlı Ferāmerz ya inisi (7) Zevāreni dārġa astı ve Zālni muķayyed ķıldı ve yana āzād ķıldı. Ve Fārsīler anı dırāz-dest dipdürler, köp milkke taşarruf iligi (8) sunġandı. Ve Buḫtü'n-naşar oġlı Nuşretī Bābildin ʿazl ķıldı. Ve Güherеşni, kim Cāmāsb nebīreleridin irdi ve anasın Benī İsrāyil neslidin (9) birinīñ ķızı, anıñ neslidin, yiberdi. Ve buyurdı kim Benī İsrāyil ilin başlatıp Şām riyāsetiġa yiberdi ve buyurdı kim Beytü'l-maķdisni (10) ʿimāret ķıldılar. Behmenniñ anası Ṭālūt neslidin irdi ve ḥaremi Ercī'ān bin Süleymān ʿaleyhi's-selām ķızıdın iki oġlı bar irdi, (11) Sāsān ve Dārāb, üç ķızı bar irdi Hümāy ve Fereng ve Behmen. Duḫt-ı Sāsān zāhid ve müttaķī kişi irdi, melikke pervāy ķılmay güşe'i (12) tuttı. Hümāynı kim Ḫamānin hem dipdürler, Behmen ʿaķdiġa kivürüp irdi. Mevt marażıda tācnı anıñ ķoynıġa ķoydı kim Dārābġa ḥāmile (13) irdi. Erkān-ı devleti ittifāķ bile oġlı tuķķunça anı pādşāh köterdiler. Baʿżı dipdürler kim Behmen pādşāhlıġı ya Hümāyġa (14) birdi ya tācnı andın tuġar ferzendġa ḫavāle ķıldı. Her taķdīr bile bolsa Sāsān bu cihetdin āşüfte bolġan cihetdin ʿibādet iḫtiyār (15) ķılıp ķıraķ

---

7 yana:P- // 8 sunġandı: S21 sunġandın, Buḫtü'n-naşar: S21 Buḫt-ı naşar, Nuşretī: S21 Naşarnı / Bābildin: T, P6 Bābilni // 9 İsrāyil: S22 İsrā'il // 14 ferzendġa: S27 ferzendķa / āşüfte bolġan cihetdin ʿibādet: S-

tuttı va'llāhu a'lem. Ve anıñ āşārıdın Fārsda Güvār bendidür kim Emīr Seyfü'd-dīn Mes'ūd digen Bağdād yolı üstide (16) Rıbāṭ yasaptur. Yana Yesā ve Çehrem ve
S732a Būsīgān hem anıñ āşārıdındur ve pādşāh / lığınıñ zamānı yüz on iki yıl irdi ve anıñ (17) 'aşrıdağı ḥükemā Maķarāṭis ve Boķraṭ Ṭabīb irdi, ve's-selām.

Çü Behmenġa yitti vefāsız cihān
Anıñ 'öẕri köñlidin irdi nihān

(18) Yayılġan zamān şevket-i Behmenī
Revān ķıldı behmen yili dik anı

H ü m ā y , rāy u ḫıredlıķ ḫātūn irdi. Behmendin soñra taḫtķa (19) olturdı çün ḥāmile irdi ve vaż'-ı ḥaml ķıldı ve salṭanat ḥubbı ķoymadı kim oğlını pādşāhlıķķa mensūb ķılıp özi aña muḥāfaẓat (20) ķılġay. Anı bir şanduķķa salıp ķīr bile muḥkem ķılıp deryāġa saldı. Dipdürler ki bir gāzur iligige tüşüp anı ferzendçılay asrap (21) terbiyet ķıldı, bulūġ ḥaddiġa yitkendin soñra salṭanat gevheri öz işin ķılıp gāzurluķ işin mekrūh tutup 'ilm ve faẓl ve edeb kesbin (22) ķılıp silāḥşorluķ örgenip sipāhīlıķ ķā'idesin ḫūb bildi. Gāzūr anı suda tapķan üçün Dārāb at ķoyup irdi (23) çün öz himmetin ol işdin bikrek mülāḥaẓa ķıldı. Gāzurdın öz ḫāli keyfiyyetidin su'āl ķıldı kim min özümni siniñ oğluñ (24) gümān ķılmaydur

---

17 Maķarāṭis: S1 Boķratis // 23 işdin: T, P21 işin

min, mañga öz nijādımdın ḫaber bir. Gāzur münkir boldı köp söz arada ötkendin soñ gāzur bildi kim yaşura almas, (25) ayıttı kim sini şanduḳ bile su içinde tapıp terbiyyet ḳıldım. Ve şanduḳ içinde nuḳūd ve cevāhir hem bar irdi, ba'żı kim ḳalıp irdi (26) Dārābġa teslīm ḳıldı. Ve ol furṣatda Hümāy, İrān çirigini yasap Rūm fethiġa yiberedür irdi. Ve Dārāb ol sermāye bile (27) öz yarağın ḳılıp sipeh-sālārġa mülāzım bolup ol yürüşke bardı. Yolda andın
T722b ġarīb merdānelıġlar, pehlevānlıġlar ẓāhir boldı. (1) Andaḳ ki şöhret tutup Hümāyġa bitip yiberdiler kim bu nev'
P359b nādir yigit / peydā bolup pādşāh u devlet-ḫᵛāhlıġıġa mundaḳ işler ḳıldı. (2) Ve Hümāy köñlige anıñ mihri yir tutup añga 'ināyet va'deleri bitip yiberdi, tā ittifāḳ-ı ḥasenedin ba'żı tevārīḫde bitipdürler kim (3) Rūm uruşıda ḳayşarnı ol tuttı, bu ḳatla ḫod ilge engüşt-nümā bolup yana Hümāyġa anı bitidiler kim çirig ḳayıtḳandın soñra Hümāy çirigige (4) utru bir menzil kilip feṭḥ keyfiyyetin taḥḳīḳ ḳılur irdi. Dārābnı körgüzdiler közi añga tüşkeç köñlige ıżtırāb tüşüp imçegige (5) süt kildi. Taḥayyür ü ta'accüb bile gevher ü nicādın tefaḫḫuş ḳıldı irse Dārāb andaḳ kim bar irdi, 'arż ḳıldı. Hümāy cezm bildi kim anıñ (6) oğlıdur, erkān-ı devletḳa keyfiyyetni bildürüp Dārābnıñ yüzin öpüp şādmānlıġlar bile tācnı anıñ başıġa tutup (7) taḫtını añga müsellem tuttı ve özi perde kinige kirip pādşāhlıḳḳa oğlın olturttı. Ve Hümāynıñ salṭanatınıñ

---

26 ve: S- . // 27 merdānelıġlar: S12 merdānelıḳlar // 6 tutup: P6 ḳoyup // 7 oğlın: P6 oğlını

müddeti otuz iki yıl irdi. (8) Ve āṣārı Iṣṭaḫarda Hezārsütūn irdi kim anı Sikender buzdı ve baʿżı Çihil Menārnı hem aṉa mensūb ḳılıpdurlar ve hem Reh şehri kim Cerbādkān (9) dirler hem ol binā ḳıldı.

Yana bir niçe kün Hümāy aldı milk
İrenler barıp içege ḳaldı milk

Tükendi anıṉ milk ü devrānı hem
(10) Felek Zāli ḳaṭʿ iyledi anı hem

D ā r ā b çün Hümāy ornıġa taḫtḳa olturdı ʿadl ve dād şime ḳıldı ve ol ḫired-mend ü pehlevān (11) ve ḫūb-sūret pādşāh irdi, köprek milk selāṭîni aṉa inḳıyād ḳıldılar. Ve Rum ḳayṣarı kim ol zamānda Fîlḳūs irdi, ser-keş- (12) lik ḳıldı irse sipāh tartıp Rūmġa yürüp ḳayṣarnı tuttı ve bend ḳıldı. Çün Rūmnı Ḳayāsaradın özge kişi ẓabṭ ḳılmaḳ düşvār irdi, (13) hem anı oḳ terbiyyet ḳılıp miṉ beyże altun kim her biri veznġa ḳırḳ miṣḳāl bolġay, ḫarāc taʿyîn ḳılıp ḳayṣarnıṉ ḳızın ḳolup (14) Rūmdın yandı. Ol ḳızdın nā-ḫoş iş fehm ḳılıp ṭabʿı müteneffir bolup atası ḳaşıġa ḳaytarıp yiberdi. Baʿżı dipdürler kim (15) ol ḳız İskenderdin ḫāmile irdi ḳayṣar öz ḳızın ʿaḳdiġa kivürüp
S732b oġlı mütevellid bolġandın soṉra Dārāb oġlıdur dimekke / nāmus- (16) lanıp öz oġlumdur dip İskenderni oġulçılay

---

8 Sikender: S21 İskender // 15 öz: S28 özin // 16 İskenderni: S1 Sikenderni

asrap velī-ʿahd ḳıldı. Ve ilçi yibermek üçün yam atı bağlamağnı Dārāb (17) peydā ḳıldı ve Reştīn atlıġ vezīri bar irdi kāfī vü ʿāḳil kişi irdi. Dārāb-cird şehrin ol yasap Dārāb atıġa ol tesmiye ḳıldı. (18) Ve Dārāb muʿāşırı peyġamberlerdin Cercīs ʿaleyhi's-selām irdi ve ḥükemādın Eflāṭūn-ı ilāhī. Ve anıñ salṭanatını baʿżı altmış yıl baʿżı ilig (19) iki yıl didiler.

Çü taḫt üzre Dārāb-ı rūşen-żamīr
Hümāy ornıġa boldı ārām-gīr

Anıñ dağı yıḳtı felek pāyesin
(20) Başıdın ayırdı hümā sāyesin

D ā r ā bin Dārābnı atası Dārāb çün velī-ʿahd ḳılıp irdi, atası ornıġa pādşāh boldı. (21) Çün ẓālim-ṭabʿ kişi irdi, ẓulmidin uluġ il āzürde boldılar. Reştīnni kim Dārāb düstūrı bile düstūr yasap irdi Perī atlıġ (22) inisi saʿādeti bile tiledi kim ʿazl ḳılġay. Baʿżı dipdürler kim ol İskenderge kişi yiberip maʿhūdī ḫarāc birmekdin anı (23) peşīmān ḳıldı. Çün İskender ḫarāc yibermedi, Dārā kişi yiberip miñ altun beyżeni tiletti. İskender cevāb yiberdi kim ol yumurtḳa- (24) larnı ḳoyar ḳuş uçtı, Dārā dağı köñlidin bu ṭamaʿnı çıḳarsun. Dārāġa bu sözdin ġażab müstevlī bolup üstige çirig (25) tartıp

---

17 atlıġ: S2 atlıḳ // 20 Dārā bin Dārābnı atası Dārāb: S6 Dārnı Dārāb, P19 Dārā'i bin Dārābnı atası Dārāb

maşāfnıñ iki şaffı tüzelgende Dārānıñ iki nāyibi kim anıñ ẓulmidin tarıḳıp irdiler, anı helāk ḳıldılar. Ba'żı dip- (26) dürler kim iki Hemedānlıġ kişi fedāyilıḳ düstürı bile bu işni ḳıldılar, ba'żı dipdürler kim alarnı İskender yiberip irdi (27) ve bu işni buyurdı. Avvalġı ḳavl
P360a saḥİḥraḳdur, çün ol sipāh arasıda yıḳıldı, İskender kilip /
T723a anıñ başın tizi üstige (1) ḳoyup ant içti kim bu iş miniñ ḳaşımdın imes irdi. Dārā İskenderge üç vaṣiyyet ḳıldı. Bir ol kim Rūşengni kim anıñ (2) ḳızı irdi ḳolġay, bir ol kim anıñ ḳātillerin öltürgey, bir ol kim anıñ etbā'ını kim Fürs mülūki neslidin irdiler ḳatl ḳılmaġay, (3) dağı ri'āyet ḳılġay. İskender barçanı ḳabūl ḳılġaç Dārā āḫir demide İskender dik müstevlİ 'adūsıdın ḫoşnūd ötti. Ve bu dāstānnı (4) faḳİr, Sedd-i İskenderİde kim ḫamseniñ bişinci kitābıdur meşrūḥ edā ḳılıp min. Dārānıñ pādşāhlıġı on tört yıl irdi.

(5) Yana bir niçe vaḳt Dārā-yı dehr
İçip nūş devrān añña birdi zehr

Felek zehr eger birdi Dārāġa bat
Sikenderge hem birmes āb-ı ḥayāt

(6) İ s k e n d e r n i ñ nesebide iḫtilāf köptür, ba'żı

---

25 şaffı: S9 şaff // 26 fedāyİlıḳ: S11 fedāyilıġ// 4 ḳılıp min: P4 ḳılıpdur min // 6 İskenderniñ: S18 İskender

anı Dārāb oġlıdur dipdürler, andaḳ ki Dārāb ẕikride ötti. (7) Ve Benāketide Dīvānü'n-neseb kitābıdın mundaḳ naḳl ḳılıpdur kim İskender Hürmüs-i Rūmī oġlıdur kim Hürmüs atası Laġṭī bin Yūnān bin (8) Tāreḫ bin Yāfes bin Nūḥdur. Ve anıñ ʿömrini miñ altı yüz yıl dipdürler ve Zü'l-ḳarneyn kim anıñ laḳabıdur. Vech-i tesmiyesin (9) mundaḳ dipdürler kim ol zamānda miñ yılnı bir ḳarn dir irmişler, yana hem Benāketidedür kim anıñ atası Bāzer bin Elbās (10) idi, İskenderiyye pādşāhı, ve anası Efliyūn bin Nūḳā ḳızı irdi ve Bāzer ve Efliyūs arasıda dāyim ʿadāvet irdi, milk maṣlaḥatı (11) üçün yaraştılar ve ol muṣālihanıñ teʾkidi üçün Filsūnnıñ ḳızın ḳoldı ve öz milkige iltti. Bāzerniñ ili bir keyd (12) bile andaḳ ḳıldılar kim Bāzer ol ḳızını közdin salıp atasıġa yiberdi ve ḳız Bāzerdin ḥāmile irdi, yolda andaḳ ḥavādiṯ (13) yüzlendi kim ol ḳız bir ateke bir eneke bir ḫᵛāce-saray bile ḳaldı, ittifāḳā bir çāh başıda vażʿ-ı ḥaml ḳıldı kim maḫūf menzil (14) irdi ve anda ḳaraḳçı köp ilni helāk ḳılur irdi. Bu ḥālde yıraḳtın ḳalın ḳara peydā boldı. Alar vehmdin ol ṭıflını bir ḳıymetī nimege (15) çırmap ol çāh başıda ḳoyup ḳaçtılar. Körüngen ḳara ḫod deşt behāyimi irmiş. Bārī taʿālā bir sürüg ḳoydın (16) bir sütlüg öçkü ayırıp emr ḳıldı kim her kün kilip

S733a ol ṭıflıġa / süt birür irdi ve ol ṭıfl İskender irdi. Ve ol öçkü (17) bir ḳarı ḫatunnuñ irdi, bir kün öçküsi ġāyib bolġan cihetdin anı tiley ol çāh başıġa kilip ol ġarīb

---

6 oġlıdur: S18 oġlı oḳ, P6 oġlı // 7 ḳılıpdur: P7 ḳılıpdurlar // 11 iltti: S24 kildi // 14 yıraḳtın: S26 yıraḳdın bir

(18) ḥālġa muṭṭali‘ boldı. Taḥayyür yüzidin İskenderni alıp oġulçılay ulġatıp pādşāh oġlı debİrsitānıġa debİrge tapşurdı. (19) İskender az vaḳtde cemİ‘ fażāyil ü kemālātını kesb ḳılıp sipāhİlıḳ rüsūmı ve bahādırluḳ fünūnıda hem yegāne boldı. Bir kün (20) ol pādşāh debİrge ġażab ḳılıp ḥisābḳa tiledi çün pādşāh ẓālim ü nādān irdi. İskenderge ‘aḳl u ḥikmet anda turmaḳnı (21) ruḫṣat birmey ol diyārdın ‘azimet ḳıldı. Yolda çāgerİ at ve silāḥın anı uyḳulatıp alıp ḳaçtı. Ol yayaġ bir şehrġaça (22) bardı kim ittifāḳā Efilsūnnıñ şehri irdi. anası ḳaṣr tamıda deşt sarı temāşā ḳıladur irdi kim İskenderniñ ḳarasın körüp (23) mihri ḥareketḳa kilip imçegige süt kildi. taḥayyür ḳılıp anı tilep aḥvālin tefaḥḥuṣ ḳılġandın soñ oġlı irkenin bildi. Efilsūnġa (24) ıẓhār ḳılġaç anıñ oġlı yoḳ irdi ve ulġayıp irdi milkni nebİresi İskenderge tapşurup özi ‘ibādetḳa meşġūl (25) boldı. İskender çirig tartıp atası milkini aldı ve mikneti ‘aẓİm bolup Dārāġa ḫurūc ḳılıp anı hem yoḳarı ötken dik (26) aradın köterip cihān milkin aldı. Ekşer tevārİḫde anıñ ‘ömrin otuz altı yıl ve salṭanatın on üç yıl bitipdürler ammā muḥāldür (27) kim on üç yılda ol ḳılġan işçe ḳılsa bolġay. Emİr Ḫusrev Dihlevİ āyine-i

T723b Sikenderİde anıñ salṭanatı zamānın biş yüz yıldın (1) artuḳ dipdür ammā Ḥażret-i Şeyḫ Niẓāmİ ḳuddise sırruhu. İskender-nāmede iki ḳarn ma‘hūd dipdür ve faḳİr Sedd-i Sikenderİde iki (2) büzürg-vār ḳavlini sāyir müverriḫler

---

20 tiledi:P18 tiledi kim / turmaḳnı:S5,P18 turmaġnı // 21 yayaġ:S6 yayaḳ /bir:P-// 1 ḳuddise sırruhu:P-/ iki:P25 ol iki

P360b aḳvāliġa / tercīh ḳılıp naẓm edāsıġa ḳarār birip min. Her taḳdīr bile İskender pādşāhī irdi kim (3) andın burunġı ve soñġı selāṭīn, bu küngeçe ol ḳılġan işni ḳılmadılar. Hem ḥakīm irdi, hem velī, ba'żı aña nübüvvet (4) isnādı hem ḳıldılar. Tört yüz ḥakīm ḫıdmetide irdiler. Eflāṭūn-ı ilāhī başlıġ ve Arisṭo dik vezīri bar irdi sikiz miñ (5) şāh u şāh-zāde ḫıdmetini ḳılur irdiler. 'Ālemniñ baḫr u berrin alıp ḥayvān suyı temennāsı bile ẓulemātḳa kirdi, anıñ bile kirgen (6) mülāzımlardın biri Ḫıżr, biri İlyās 'aleyhime's-selām irdiler. Ol su alarġa naşīb bolup Sikender maḥrūm yandı. Ba'żı şehr-i Zeverde (7) ba'żı Bābilde dirler kim vefāt taptı ve İskenderiyyeġa naḳl ḳıldılar. Meşhūrdur kim vaşiyyet ḳıldı kim yalañ iligin tābūtdın (8) taşḳarı çıḳarsunlar kim 'ālem ehliġa mūcib-i tenbīh belki 'ibret bolġay kim 'ālemdin ilig tarta tutḳaylar. Ve anıñ āşārıdın (9) Ye'cūc seddidür ve Merv ve Herāt ve Semerḳandda Işfahānnı hem dipdürler kim ol binā ḳıldı. Ol ötkendin soñ oğlı İskenderus (10) milkni ḳabūl ḳılmay 'ibādetḳa meşġūl boldı ve Rūmda Batlımyusnı ḳayşar ḳıldılar va'llāhu a'lem. Ve mülūk u tavāyif, İrān zemīnde ol (11) ta'yīn ḳıldı kim üç yüz altmış yılġaça alar Alçın ara nizā' ḳılıp Rūmġa hīç ḳaysınıñ żararı yitmedi.

(12) Sikender ki feth iyledi baḥr u berr
Kirip taḫt-ı fermānıġa ḫuşk u ter

---

5 şāh-zāde: P3 şeh-zāde // 6 naşīb bolup: S17 naşīb

Yitişti zuḥal evciġa rif'ati
Çalındı felek ṭāḳıġa nevbeti

(13) Velāyet bile ḥikmet ü şāhlıġ
Nübüvvet işidin hem āgāhlıġ

Gehī sedd-i Ye'cūc ḳısm iyleben
Gehī yüz 'acāyib ṭılısm iyleben

(14) Bu ḥaşmet birip İzed-i pāk aŋa
Ni ẓulm itti kör çarḫ-ı bī-bāk aŋa

Ki ḫālī ḳolın bī-nevālar kibi
Uzatıp barurda gedālar kibi

(15) Çıḳardı cihān milkidin vāyesiz
Ḳolı kām-ı dīn naḳdidin māyesiz

Yanalarga kör çarḫ nitküsidür
Saŋa ya maŋa ḫod ni yitküsidür

(16) Üçünçi ṭabaḳa Eşkāniler ve mülūk-i tavāyif irdiler. Tārīḫ ehli arasıda bu ṭabaḳadaġı selāṭīn tertībide muḫālefet beġāyet köp turur (17) ammā bir sözde barça müttefiḳdürler. Biz ol sözni kim müttefiḳün 'aleyhdür edā ḳılalı soŋra ol sözlerni kim muḫtelifün fīhdür ẕikr ḳılıp

---

14 itti: T ötti // 16 köp turur: S28 köptür

S733b (18) her nimege kim oḫşaşı köprekdür / ḳarār bireli. Olça müttefiḳün ʿaleyhdür bu sözdür kim İskender çün İrān milki bile Fārsnı (19) feṯḥ ḳıldı bu memālikni bilgen selāṭīnni ve evlādın yığdı ve alar bābıda ni ḳılmaḳḳa rāyın birbirge ḳarār bire almay ʿāciz boldı. (20) Arisṭāṭālīs kim anıñ veẕīri irdi ḥāẕır irmes irdi, aña bitip yiberip andın rāy tiledi ve ol cevāb bitip (21) yiberdi kim bu cemāʿatni ḳatl şerʿan ve ʿaḳlen münāsib irmes ve ḳoymağlığları milkke mūcib-i fesād ve ḫāṭırġa mūcib-i tereddüddür. (22) Çün sin bular memleketin her ḳaysını żarūreten birevge birgüñdür ol özlerige oḳ birip öz ḳaşıñdın bularnı milkke (23) naṣb ḳılıp ḳoyġay sin kim öter dünyāda munça selāṭīnniñ bi-cihet ḳanın tökmemiş bolġay sin. Ve alarnı memnūn u minnet ḳılıp (24) özüñe yaḫşı at ḳazġanmış bolġay sin. Dağı ol kün soñra ki sin bolmasañ bular Alçın ara münāzaʿat ḳılıp siniñ dārü'l-mülküñe (25) kim Rūmdur, taʿarruż kiçrek ḳılġaylar. İskenderge Risṭonuñ rāyı dil-peẕīr tüşüp ol cemāʿatni Arisṭo körgen rāy bile naṣb (26) ḳıldı kim mülūk u ṭavāyif alarnı dipdürler. Ve olça bu ṭabaḳada ehl-i tārīḫ sözide iḫtilāfdur, bu cemāʿatniñ atıda ve ʿadedide (27) ve salṭanatlarınıñ müddetide ve taḳdīm ü teʾḫīridedür. Bu ḫilāflarġa tevfīḳ birmek ve

T724a taṭbīḳ ḳılmaḳ sözni perākende ḳılıp oḳuġuçını (1)

---

18 milki: P16 milkige // 20 rāy: S3 rāynı // 21 ḳatl: T, P-, münāsib irmes:S4 münāsib irdi / ḳoymağlığları:T tuymağlığları // 22 ḳaşıñdın: P19 ḳaşıñdın birip // 23 naṣb: nasīb / minnet: S- // 25 İskenderge: P- / Risṭonuñ: P21 Arisṭonuñ

yalqıtıp ḫevāsın perīşān qılurnı żarūreten icmāl bile andın ötmek münāsibraq köründi. İskender mülūk-ı ṭavāyifni memālikke (2) naṣb qılğanda Dicle yaqasıdın biri ʿIrāq-ı derī ve Ḫorāsāngaça Abṭḥaş-ı Rūmīğa birdi ol tört yıl milk sürdi. Ve Eşk kim (3) Dārābnıñ oğlı irdi ve İskender
P361a zamānıda vehmdin yaşurun yürür irdi. / aña ḫurūc qılıp anı öltürdi ve taḫt bildi. (4) Eşk bin Dārā çün Abṭḥaş-ı Rūmīni aradın çıqardı ve İrān milkin Rūm ehli küdüretin şāfī qılıp sāyir mülūk-ı ṭavāyif bile (5) muvāfaqat qıldı. Ve alar anı beğāyet ḫürmet tuttılar ve mundaq muqarrer qıldılar kim nişānlarıda öz atlarıdın burun anıñ atın (6) bitigeyler ve yat yağı arağa kirse birbirige meded yitkürgeyler, uluq kiçiglik arada bolğay, mundın artuq teklīf-i irāde bolmağay. (7) Ve anıñ zamānı üç yıl irdi. Ş ā p ū r bin Eşk baʿżı dipdürler kim ʿİsī ʿaleyhi'ş-selām anıñ zamānıda mebʿūş boldı ve Zekeriyyā (8) ve Yaḥyā ve Cercīs ʿaleyhi'ş-selāmnı hem baʿżı dipdürler kim anıñ zamānıda irdiler. Ve Aġusṭus qayşar aña muʿāşır irdi ve Şāpūr milki yigirmi (9) yıl irdi. B e h r ā m bin Şāpūr atasınıñ vaşiyyeti bile ata taḫtını bildi. Anıñ pādşāhlığı on bir yıl irdi. Y e l ā ş bin Behrām ol (10) dağı atasığa velī-ʿahd irdi ve pādşāhlığı on beş yıl irdi. Hürmüz bin Yelāş atasığa qāyim-i maqam boldı ve

---

3 yürür irdi: S14 barur irdi / bildi: S14 aldı // 4 küdüretin: S15 küdüretdin // 6 arada: S17 arağa, P3 ara, teklīf-i irāde: S17 arağa// 7 ʿİsī: P4 Mūsī // 8 aña: P5 anıñ // 9 Behrām bin Şapūr: P5-6 Behrām bin Şapur Behrem bin Şāpūr

pādşāhlıġı (11) on toḳuz yıl irdi. Ā n ū ş bin Yelāş anıñ pādşāhlıġı on yıl irdi. Ba'żı dipdürler kim 'Irāḳ ve Fārsda Eşk (12) ferzendleridin Uyḳur atlıġ biri pādşāh irdi. Şāpūrdın ilig yıldın soñra. Ve Yaḥyī 'aleyhi's-selām anıñ zamānıda şehīd boldı ve ol (13) salṭanatnı oġlı Güderzġa müsellem tuttı. G ü d e r z bin Uyġur uluġ pādşāh boldı. Ve 'adl ü inṣāf ṭarīḳıdın çıḳtı ve Benī (14) İsrāyilġa çirig tartıp 'aẓīm ḳatller ḳıldı. Dirler kim Buḫt-i Naṣar ḳılġan dik Benī İsrāyil bile ma'āş ḳıldı. Bir kün avda (15) ecel şikārīsiniñ şaydı boldı ve anıñ pādşāhlıġı ilig yiti yıl irdi. İ r ā n bin Yelāş Güderzniñ ḳardaşı oġlı irdi (16) 'ālim ü 'ādil irdi. Güderz zamānı anıñ ẓulm ü tehettükidin ḫazāyin ḫālī ve milki buzuḳ irdi. ol ri'āyet ü luṭf bile ra'iyyetni (17) ma'mūr ve milkni ābādān ve ḫazīneni memlū ḳıldı. Ve anıñ
S734a salṭanatı ḳırḳ yiti yıl irdi. N e r s ī bin Güderz / atasınıñ velī-'ahdi (18) irdi çün pādşāhlıḳḳa olturdı. Şām vilāyetiġa barıp Yaḥyī 'aleyhi's-selām ḳatli intiḳāmıġa cühūdlarnı ḳırdı ve ḳalġanıdın (19) ba'żı āvāre ve ba'żını zelīl ḳıldı. Andın soñra Benī İsrāyil ḳavmidin münḳaṭi' boldı, ve ol vaḳtde Benī İsrāyil ḳavmidin (20) pādşāh Metīnyā irdi. Süleymān 'aleyhi's-selām evlādıdın kim ba'żı dipdürler ki Buḫt-ı Naṣar anı helāḳ ḳıldı. Ve Güderzniñ pādşāhlıġı (21) otuz yıl irdi. Hürmüz bin Yelāş ba'żı dipdürler kim ol İrān oġlı irdi ki Güderzniñ ḳardaşı bolġay. çün pādşāh (22) boldı yaḫşı ḳavā'id ve rüsūm peydā

---

20 anı: T. S- // 22 ḳavā'id: T ḳavā'idin

ḳıldı ve atasınıñ ẓulm ü ta'addîsin aradın çıḳardı. Ve tört ḥaremi bar irdi, alardın biri (23) aña zehr birip helāk ḳıldı. Ve salṭanatı zamānı toḳuz yıl irdi. F î r ū z bin Hürmüz anıñ ornıda taḫtḳa olturdı ve ol dād (24) u 'adl ḳā'idesin tüzdi. Ammā 'ayyāş kişi irdi ve avnı siver irdi, avda rūḥı ġazāli ecel oḳıġa ḳatîl boldı (25) ve salṭanatı zamānı yiti yıl irdi. Ḫusrev bin Fîrūz andın soñra pādşāhlıḳ ḳıldı ve anıñ salṭanatı zamānı otuz yiti yıl irdi. (26) Yelāş bin Fîrūz anıñ ḳāyim-i maḳāmı irdi ve ol hüner-perver pādşāh irdi. Hüner ehlin siver irdi ve anıñ zamānıda hüner ehli, (27) 'azîz ve hünerler tekmîl taptı. 'Āḳıbet ol dağı özgeler 'azîmet ḳılġan yolġa 'āzim

T724b boldı ve anıñ pādşāhlıġı ḳırḳ yıl (1) irdi. Yelāş bin Yelāş anıñ taḫtını igeledi. Ve ol Ḫusrevniñ ḳardaşı irdi. 'Āḳıbet ol dağı içken şerbetni (2) içti ve anıñ pādşāhlıġı biş yıl irdi. E r d e [v] ā n bin Yelāş Eşkānilerniñ soñġı pādşāhı irdi. 'Aẓamet ü tecemmüli ve milkiniñ (3) vüs'ati ol ṭabaḳadağı selāṭîndin ötti ve mülūk-i ṭavāyifdin köpin

P361b ol maḫhūr ḳılıp milkin aldı ve / özige münḳād ḳıldı. Ve āḫirü'l-emr (4) Erdeşîr-i Bābek anı aradın köterip milk Eşkānilerdin Sāsānîlerġa intiḳāl taptı. Ve Eşkānilerni bu muḫtaṣarda on biş (5) kişi bitildi ve Niẓāmü't-tevārîḫde on kişi bitilipdür ve Benāketîde on tört bitilipdür Cāmi'ü't-tevārîḫ-i Celālîde yigirmi kişi bitilipdür (6) ve

---

23 salṭanatı zamānı: S6 Güderzniñ pādişāhlıġı // 3 m. ḳılıp: P25 m. ḳıldı / aldı: P25 alıp // 5 bitilipdür: S15 bitilipdür // 6 Ḥ amdullāh Mustavfî: S16 Vāhidü'l-mustavfî

ve Güzîdede Ḥamdu'llāh Müstevfî üç fırḳa ḳılıp yigirni bir pādşāh bitipdür ve anı mülūk-i ṭavāyifdin tutuptur. güyā ki bu ḫod ġalaṭ- (7) dur kim alar mülūk-i ṭavāyif bolġaylar. niyüçün kim özi oḳ tenāḳuż kiltürüptür kim mülūk-i ṭavāyifdin ba'żını Eşk bin Dārā öltürdi. (8) Ve Eşkānilerni bu Eşk bin Dārā nesli bitipdür ve salṭanatlarınıñ zamānın hem muḫtelif bitipdür. Bu faḳîr, olça imkān u iḥtiyāṭ (9) bar irdi, ḳıldım kim özlerin şebt ḳıldım ammā müddetlerin i'timād ḳılġu dik naḳl tapmadım, bitimedim ammā her ḳaysınıñ ẕikride (10) tafṣîl ḳılıpdur. ḥisāb ḳılġan kişi tapar. Ve mülūk-i ṭavāyifni ba'żı toḳsan dipdürler ve ba'żı illig kişi ve ba'żı hem bulardın artuḳ (11) ve öksük dipdürler. ve'l-'ilmü 'inda'llahi.

Sikender bolurda cihāndın nihān
Mülūk-ı ṭavāyifḳa birdi cihān

(12) Alar hem birip taḫt u tācıġa zîb
Cihāndın yidiler niçe kün firîb

Teġafüllerin çünki fehm ittiler
Telāfî ḳılurdın burun kittiler

(13) Cihān milkin Eşkānî aldı tamām
Alarġa bular boldı ḳāyim-maḳām

---

6 bitipdür: S-// 8 nesli: S18 neslidin / bitipdür: S18 bitiptür // 10 t. ḳılılıpdur: S20 t. ḳılılıptur // 11 P8'de şiir öncesi megnevî

Ḳayu birniñ olġaç ʿayān nevbeti
Sağındı ki cāvid irür milketi

(14) Niçe kün dimāġıġa saldı ġurūr
Çü vaḳt oldı kitmeklik oldı żarūr

Cihāndın kitip kām ala almadı
Kişige cihān cāvdān ḳalmadı

(15) Alar dik yana yüz miñ olsa pedīd
Hem alar dik oḳ bolġusı nā-bedīd

Bu kitmek imes barça şehlerġa ḫāş
Gedālar dağı tapmas andın ḫalāş

(16) Cihān kim vefā kildi andın yıraḳ
Yıraḳ olsa andın kişi yaḫşıraḳ

Törtünci ṭabaḳa Sāsānīlerdür kim alarnı Ekāsire dipdürler. (17) Bularnıñ dağı ʿadedin muḫtelif bitipdürler, baʿżı otuz iki ve baʿżı otuz bir ve baʿżı yigirmi sikiz ve salṭanatlarınıñ müddetlerini (18) hem muvāfıḳ bitimeydürler. Ṣāḥib-i Güzīde biş yüz yigirmi yiti yıl
S734b bitipdür. Benāketī biş yüz otuz bir yıl bitipdür. / her

---

17 bitipdürler: S27 bitiptürler // 17 müddetlerini: S27 müddetlerin // 18 bitipdür: S28 bitiptür / S28 Kadı Beyżavi tört yüz otuz yıl bitiptür

taḳdİr bile (19) Erdeşir-i Bābek. Sāsānİlernİñ avvalġı pādşāhıdur ve ol Sāsān bin Behmen nebİresidür. Ve anıñ şerḥi budur kim çün Behmen (20) Hümāynı velİ-'ahd ḳıldı. Sāsān kim oġlı irdi. güşe'i tuttı ki andaḳ ki meẕkür boldı. Ve devlet ol ṭabaḳadın Eşkānİlerge müntaḳil bolġanda (21) Sāsāndın bir oġul ḳalıp irdi. Anıñ atı hem Sāsān irdi. mütevārİ vü mektūm yürür irdi. tā rüzgār ḥavādiṯi iḳtiżāsıdın (22) Bābek ḳaşıda kim Erdevānnıñ Fārs vilāyetide bir gümāştesi irdi. özin[ge] tābi'. Ve Bābek ol nevāhİde köp miknet ve şevket peydā (23) ḳılıp irdi çün Sāsānnıñ barça eṭvārıġa mülāḥaẓa ḳılur irdi. andın āşār-ı riyāset ve ḫıred-mendlıḳ ẓāhir bolur irdi. Bir kiçe (24) tüş kördi kim ḳuyaş Sāsānnıñ mañlayıdın ṭulū' ḳıladur. anıñ aḥvālini mübālaġa bile teftİş ḳılıldı ise ma'lūm ḳıldı kim ḫāl nidür (25) iḫtirām u i'zāz ḳılıp anı küyevi ḳıldı. Ve Erdeşir. Bābekniñ ḳızıdın mütevellid boldı çün Sāsān aradın çıḳıp irdi anı Bābek (26) atı bile atadılar. Çün Erdeşİr bulūġ ḥaddiġa yitti barça bilig bile irdemde yegāne bolup şöhret tuttı. Erdevān işitip (27) anı Bābekdin tilep öz oġlanları bile terbiyyet ḳılur irdi. Bir kün alar

T725a avġa barıp irdiler. Erdevān yaşurun (1) libās taġyİr ḳılıp alarnıñ avda żabṭ u rabṭ bile atış tutuşların biley dip bardı. Barça nev'de Erdeşİrni öz (2) oġlanlarıdın artuḳ

---

20 devlet ol ṭabaḳadın:S2 ol tabaḳadın devlet / Eşkānilerge: S2 Eşkānilerġa / m. bolġanda: S3 m. bolġanıda // 21 Sāsāndın: S3 Sāsānİdin / atı hem: S3 hem atı // 23 etvārıġa: S6 eṭvārıda / bolur irdi: P20 boldı

taptı, reşk bile ḥaseddin ġażab ḳıldı kim ol bir nöker
P362a oġlı, aña salṭanat / āyininiñ iktisābı ni münāsibdür (3) dip öz mīr-āḫūrluġın buyurdı. Erdeşīr żarūret ü vehmdin ol ḫıdmetḳa meşġūl irdi. İttifāḳā bir kün ṭavīle başıda olturup (4) irdi kim Erdevānnıñ ḥaremidin niçe kenīzek ötüp baradurlar irdi, biri Erdeşīrni körüp köñül aldurup. Elḳıṣṣa alarnıñ (5) arasıda mülāḳat ve ḫuṣūṣiyyet vāḳi' boldı. Ve Erdevānnıñ maḫfī aḥvāl ü maḳālidin ol kenīzek Erdeşīrge ḫaber birür irdi. Bu uçurda (6) Bābeknıñ vefātı ḫaberi kildi. Erdeşīr müdde'ā ıẓhār ḳıldı kim Erdevān anıñ atası manşıbın aña birip yibergey, maḳbūl tüşmedi. (7) ol ḥükümetḳa öz oġlın muḳarrer ḳılıp yiberdi. Çün Erdeşīr ol işdin nev-mīd bolup vehmi ġālib boldı, buġurda ol (8) kenīzek aña ḫaber birdi kim Erdevān bir muvaḫḫiş tüş körüp bilür ildin ta'bīrin sorup mundaḳ dipdürler kim milk sindin (9) intiḳāl tapıp birevge müntaḳil bolġusıdur kim bu hefte siniñ dergāhıñdın kiter ve Erdevān bu sözdin mütevaḫḫiş bolup bu işniñ (10) tefaḫḫusıdadur kim ol kişini tapıp def' ḳılġay. Bu sözdin Erdeşīrniñ dağdağası köprek bolup hem anıñ oḳ ṭavīlesidin (11) i'timādī atlar ḳoşlap ḳaçtı ve kenīzek hem anıñ bile müttefiḳ irdi. Çün Erdeşīr Iştaḫar şehriġa yitti atasınıñ etbā'ıdın ba'żı aña yıġıldılar (12) ve köp il ma'lūm ḳılıp aña müttefiḳ bolup Erdevānnıñ oġlıġa ḫurūc ḳılıp anı köterdiler. Ve Erdevān

---

2 nöker:S11 kün // 3 dip:S- / ittifāḳā: T ittifāḳ // 6 ıẓhār:S ıẓhārı // 7 n. bolup:T n. boldı // 8 sorup: P6 sordı // 9 kiter: S19 kiterde // 10 tapıp: S- // 11 müttefiḳ irdi: S_{21} müttefiḳ boldı

işitip özi anıñ (13) def'in ḳılmaḳdın özge çāre tapmadı sipāh tartıp kilip Erdeşīr bile uruşup basıldı, ḳatlġa yitti ve ḳalġan mülūk-ı (14) ṭavāyifni hem maḳhūr ḳılıp memālik fetḥiġa yüz ḳoydı ve Erdevān ḳızını nikāḥıġa kivürdi. Ve Erdevānnıñ tört oġlı bar irdi. (15) İkisi telef bolup ikisi ḳaçıp Hindüstānġa bardılar. Ve anda her nev' bolsa ötkerür irdiler, sıñılleri bile ḫaberleşip (16) aña zehr yiberdiler kim Erdeşīrġa birip helāk ḳılġay, şāyed bu vesīle bile milk alarġa tüşkey. Erdeşīr bir kün avdın kilip (17) şerbet tilegeç ol ḳız şerbetni zehr-ālūd ḳılıp, müheyyā' asrap irdi, fi'l-ḥāl tuta birdi. Erdeşīr devlet reh-nümūnı emri bile şerbetni (18) alurda te'emmül

S735a ẓāhir ḳıldı irse, şerbet birgüçi müteġayyir bolup / iligi titrep şerbetdin yarımı töküldi. Erdeşīr be-ġāyet ḫıred-mend (19) irdi, ḳalġanıġa nān toġrap itke birdi irse helāk boldı. Tefaḥḥuş ḳılġaç ol iş keyfiyyetini ma'lūm ḳıldı ve ḳızını vezīrġa (20) tapşurup buyurdı kim helāk ḳılġay. Vezīr 'āḳıbet-endiş kişi irdi, öltürürde ḳız ayıttı kim pādşāhdın ḥāmil emin. Anı (21) asrap özin ḫāṣṣī ḳılıp bir niçe kün 'ilācıdın soñra kisken 'uẓvnı bir ḥoḳḳaġa salıp mühr ḳılıp Erdeşīr ḥuẓurıda ḫāzinġa (22) tapşurdı kim min bu emānetni tilesem birgey sin. Bu ḥāldin az vaḳt ötkeç bu ḥāmile, oġul tuġurdı, vezīr aña Şāhpūr at (23) ḳoydı ve ihmāl bile terbiyyet ḳılur irdi. Tā on yaşıġa yitkende ḥüsn ü cemāl ve rüşd ü kemālde nādire bolup irdi.

---

16 Erdeşīrġa: S26 Erdeşirge// 19 vezīrġa: S2 vezīriġa // 22 tapşurdı: S4 tapşurdılar // 23 ihmāl: T, P19 iḫtimāl

Bir kün (24) vezir Erdeşir ḳaşıġa kirip anı be-ġāyet melūl taptı, cihetin sordı çün Erdeşirniñ oġlı yoḳ irdi didi kim niçük melālet (25) bolmaġay kim ʿālem milkin aldım ve ʿömr āḫirġa yitti ve żarūreten ölmek kirek ve milkni yat kişige ḳoyup barmaḳ kirek. Vezir ayıttı, pādşāh (26) ġam yimesün kim andaḳ oġlı bar kim maʿlūm imes kim hiç pādşāhda bolmış bolġay. Erdeşir ḫayret ḳılıp keyfiyyetni maʿlūm ḳıldı (27) irse vezir emānet ḥoḳḳanı tilep ol rāznı āşkāre ḳıldı kim min bu künniñ fikrin ḳılıp ol ḥāmileni öltürmey

T725b töhmet defʿi (1) üçün özümge bu ḥālni revā kördüm ve pādşāh-zāde tuġdı ve on yaşaptur ve atı Şāhpūr ḳoyuluptur. Erdeşir şād-mān bolup (2) buyurdı kim anı anıñ

P362b yaşı eṭfāl bile yasap anıñ ḳaşıġa kiltürdiler; bir bir / ötkerürde ol yitkeç atalıḳ miḥrī ḥareketke kilip (3) ol yitkeç anı ḳoynıġa alıp öpüp Tiñrige şükrler ḳılıp anasını ḥaremġa yiberdi. Vezirġa köp ʿināyetler ḳıldı ve anıñ atı (4) Şāpūrġa ḳarār tapıp öz velī-ʿahdi ḳıldı ve anıñ āşārıdın Fārsda Erdūsī Küresi dirler kim anıñ şerḥi uzundur, (5) tevārīḫde bar, biley digen kişi oḳup bilgey. Yana Erdeşir ki atı Güvāşir dirler Gümāndın ve İsvāndın ve Ḫoristāndın ve Mūsul cezīredin (6) ve Ḫaṭa Baḥreyndin. Ve pādşāhlıġı müddeti otuz yıl irdi. Ve on tört yıl ḥükmi ʿālem memālikige nāfiẕ boldı, ecel yitkeç cihān añā hem özge (7) cihān-dārlarġa ḳılġannı ḳıldı.

---

25 ayıttı: P22 ayıttı kim // 26 maʿlūm ḳıldı: S9 yaḫşı maʿlūm ḳıldı // 27 min: S- // 3 ol yitkeç: S,P- // 5 Ḫoristāndın ve Mūşul: P4 Mūşul ve Ḫoristān

Cihān milkini aldı çün Erdeşīr
Tüvānā vü dānā şeh irdi dilīr

Ölerde ni nef' itti dānālığı
(8) Ni def' iyley aldı tüvānālığı

Ş ā p ū r bin Erdeşīr çün atası ornıda taḫtḳa olturdı ata resm ü ḳānūnın taġayyür birmedi (9) ve ol ta'yīn ḳılġan ilni vilāyetlerdin ve menāşıbdın 'azl ḳılmadı. Ve 'āḳil ü 'ādil pādşāh irdi. Ve aña 'arż ḳıldılar (10) kim Ḳosṭanṭiniyye-i Rum ḳayṣarı öz ḥaddidin tecāvüz ḳılıp. Şāpūr Nuṣaybin şehrin muḥāṣara bile aldı ve ḳayṣarnıñ ḫazāyinini taṣarruf ḳıldı. Ḳayṣar (11) öz ḥaddin bilip şefī'ler vaşıṭa ḳılıp ḫarāc ḳabūl ḳıldı ve Şāpūr feṭḥ ü nuṣret bile ḳayıttı. Ve anıñ āşārıdın Ḫorasanda Nişāpūr- (12) dur kim anı Ṭahmūreş bünyād ḳılıp irdi, tükenmesdin burun yüz buzuġluḳḳa ḳoydı ammā Şāpūr anı yañı baştın şaṭranc (13) bişātı vaż'ı bile ābādān ḳıldı. Ve ayturlar kim Ekāsire bu i'tirāżnı ḳılıp irdiler kim şehrler binā ḳılsalar cānverler şekli bile (14) tarḥ ḳılurlar irdi, andaḳ kim Sūsnı yılan şekli bile ve Suṣterni at şekli bile. Ve yana ol yasaġan yirlerdin biri Cünd-i (15) Şāpūrdur ve Ḫoristānda ol ŞāhŞāpūrdur. Ve Ḳazvīnde ya Sistānda Mānī muṣavvir-i zındīḳ anıñ zamānıda peydā boldı. Ve pādşāh- (16) lığı otuz bir yıl irdi.

---

10 Ḳonsṭanṭıniyye-i Rum:S20 Ḳonstanṭiniyyede Rum // 12 ḳılıp irdi:S23 ḳıldı,baştın:S23 başdın / 15 Şāhşāpurdur:S26 Şāhşāpūr

Çü Şāpūr boldı cihān ḫusrevi
ʿAdāletde boldı ata peyrevi

Velī āḫirü'l-emr çarḫ-ı dijem
(17) Anı hem atası dik itti ʿadem

H ü r m ü z bin Şāpūr:Anı Hürmüz-i Ḳaṭī' didiler, bu cihetdin kim atası Şāpūr anı Ḫorasan vilāyetiniñ eyāletiğa (18) yiberip irdi ve Şāpūr cāh-dost ve bed-gümān kişi irdi. Hürmüs Ḫorasannı tüzdi ve ʿazīm çirig yığıp müstaʿidd
S735b ḳıldı. Ḥāsidler (19) Şāpūrğa yaman körgüzdiler / Şāpūr anıñ başıda istiḳlāl ḫayāl ḳılıp yaman iltip kilüride ḥükm ḳıldı. Hürmüz fehm ḳıldı kim añā ḳaṣd (20) ḳılğusıdur, bir iligin kisip Şāpūr ḫıdmetiğa yiberdi. Ve ol zamānda resm irdi kim nāḳış kişini pādşāh ḳılmaslar irdi. (21) Şāpūr anıñ bī-günāhlığın bilip ṭaʿinlerin maḫhūr ḳılıp köñli anıñ üçün buzulup anı velī-ʿahd ḳıldı. Ve ol Mānī-i muṣavvirni ve eṭbāʿın (22) ḥücceti bile tekfīr ḳılıp cezālarığa yitkürdi. Anıñ āşārı Ḫoristānda Rām-hürmüz ve Bağdād nevāḥiside Destgīrdür. Ve salṭanatı zamānıda (23) iḫtilāfdur, baʿżı iki yıl ve baʿżı üç yıl ve baʿżı otuz yıl dipdürler.

Çü Hürmüzni taḫt itti mesned-nişīn
(24) ʿAdālet bile tüzdi ʿālem işin

---

19 başıda: S1 ḳaşıda / ḥ. ḳıldı: P17 ḥ. ḳılıp // 22 hücceti: S4 hüccet

Egerçi ḳolın ḳısḳa ḳıldı bilig
Felek ḳılmadı ḳısḳa andın ilig

B e h r ā m bin Hürmüz, atası Hürmüz (25) vaṣiyyeti bile pādṣāh boldı ve Mānī-i naḳḳaṣnıñ milleti kim Zendiḳa irdi, anıñ zamānıda ṣāyi' boldı ve köp ḫalāyıḳ aña firifte bolup (26) anıñ dīniġa kirdiler. Ve etbā'ı ḳalın boldı. Ve Behrām ḫudā-perest ve ḫired-mend pādṣāh irdi. Tiledi kim Mānīniñ milletin def' ḳılġay. (27) Ol anı ümid-vārlıḳlar bile muṣāḥib ve mülāzım ḳıldı ve etbā'ın özidin vehmsiz ḳıldı. Tā
T726a barça ẓāhir boldılar. (1) andın soñra 'ulemānı yıġıp anıñ bile baḥṣḳa saldı ve 'ulemā anı tekfīr ḳılıp küfrni aña ṣābit ḳıldılar. Bu ḥüccet bile Mānīniñ tirisin (2) soydurup saman tıḳturdı ve etbā'ın ḳatl ḳıldurdı. Ve ba'żı dipdür
P363a ki Mānī bu söz bile / ilge firīb birür irdi kim rūḥ, insān (3) bedenide zındāndadur ve anıñ yiri özge 'ālemdür, rūḥḳa taṣfiyye ḥāṣıl ḳılmaḳ kirek ve batraḳ, bu zindāndın ḫalāṣ itmek kirek (4) ki tofraḳ küdüretidin ḫalāṣ bolup öz maḳāmıġa yitkey. Çün Behrām anı tiledi, didi kim aytur sözleriñni ayt. Mānī bu sözlerni ayıttı. (5) Behrām didi kim çün siniñ rūḥuñ beden zindānıdadur, 'aẕāb bile, biz siniñ oḳ ḳavluñ bile 'amel ḳılıp rūḥuñnı 'aẕābdın ḳutḳarur (6) biz, dip buyurdı kim anı ḳatl ḳıldılar. Ve Behrāmnıñ zamānı müddeti üç yıl ve üç ay irdi.

---

26 boldı: T,P- // 2 ḳ. ḳıldurdı: T ḳ. ḳıldı / dipdür: S11 dipdürler / insān: T insānī // 4 ḫalās bolup: S-

Çü Behrām devr ü zamānı idi

(7) Zamānıda meşhür Mānī idi

Anı dağı nā-büd ķıldı felek

Bu yirniñ dağı naķşını ķıldı ḥakk

B e h r ā m bin Behrām anı şalef (8) didiler kim taşallüf ü tekellüfi köp irdi ve tekebbür ü tecebbüri bī-ḥadd, az sehvġa köp ʿitāb ķılur irdi, cüz'ī günehġa nā-maķdūr siyāset (9) körgüzür irdi. Ḫalāyıķ anıñ bed-ḫūyluġıdın ʿāciz bolup mūbidler ü ḥakīmler istiġāşe körgüzüp istiʿāne ķıldılar. Alar (10) teʾemmüller ķılıp muña ķarār birdiler kim tañla sabāḥdın hīç kişi aña yavumaġay, tañlası cemīʿ ulus bu işni ķıldılar. (11) Her kişini tiledi, tapmadı. İl ʿāciz bolġan dik ol dağı ʿāciz ü müteḥayyir ķaldı. Mūbidler kilip naşīḥat ķıldılar kim pādşāh (12) ulusda il bile pādşāhdur, il bolmasa salṭanat mümkin imes, sin ilni mizācıñ tündluġıdın özüñdin remīde ķıldıñ (13) lā-cerem sindin yıraķlıķ tilediler. Behrām alardın taʾahhüd ķıldı kim min mütenebbih boldum, kilsünler istirżā ķılay. Mūbidler ilni (14) yana anıñ ḫıdmetiġa kiltürdiler ve ol tünd-ḫūyluġnı terk ķılıp ʿadālet ve mevāsā ve ʿafv pīşe ķıldı ve salṭanatınıñ zamānı yigirmi (15) yıl irdi.

---

9 ḥakīmler: T, P7 ḥakīm // 10 yavumaġay: T, P8 yavmaġaylar // 11 naşīḥat: S20 naşīhatler

Niçe irdi Behrām u Behrām-tiz
İşi çarḫ-ı behrāmī yaṁlıġ sitiz

Yitip vaḳt tüşti ecel dāmıġa
(16) Barur baḫş eflāk Behrāmiġa

B e h r ā m bin Behrām bin Behrām: ata ve öbüge atın aṁa ḳoydılar velīkin anı şehinşāh didiler (17) ve bu laḳab bile şöhret tuttı ve ol kişi kim bu laḳab bile şöhret taptı ol irdi. Şānı ercmend ve aḫlāḳı dil-pesend pādşāh irdi, aḫlāḳı ilge (18) merġūb ve eṭvārı ulusḳa maṭlūb. Ẓulm bināsın buzdı ve ʿadl esāsın tüzdi ammā devrānı ʿömri dik bī-vefā ve ʿömri devrānı dik (19) bī-beḳā. Ve ol tört ay milk sürdi ve barur milkni özgelerge tapşurdı.

Şehinşāh çün sürdi ʿālemġa raḫş
(20) Kuyaş dik idi dehr üze nūr-baḫş

Niçe mihr dik taptı evc-i kemāl
Felek devridin taptı āḫir zevāl

N e r s ī bin Behrām atası ornıda (21) salṭanat taḫtıġa
S736a olturdı / ve ol dağı atası dik kām-kār ve ʿālī miḳdār ve ḫired-mend ve hūş-yār pādşāh irdi. köp kişver (22) ve milk

---

17 Şöhret taptı: T. P14 taptı // 20 Ḳuyaş dik idi dehr üze nūr-baḫş: T. P17 Ḳuyaş lik idi dehr-āver ü envār-baḫş

aldı ve āḫir rıḥlet kösin çaldı. Ve milkiniñ müddeti toḳuz yıl irdi.

Çü Nersî bolup milk ile kām-cūy
(23) Ata taḫtıda boldı ārām-cūy

Ni ḳoydı felek hem anıñ kāmını
Ni ecdādı taḫtıda ārāmını

H ü r m ü z bin Nersî: Ol be-ġāyet (24) mütecebbir ve mütevehhim kişi irdi. Salṭanatıdın burun bu ṣıfatın il bilip andın hirāsān idiler. İmdi kim milk alıp ata ornıġa pādşāh (25) boldı, ḫalāyıḳ mütevehhim boldılar ve ol bā-vücūd bu nev' ma'āş öz eṭvārıġa be-ġāyet mu'teḳid irdi. Bir kün ġāyet ḫod-pesendliġidin (26) bir ḥakîmdin sordı kim miniñ ef'āl ü ṣıfātımġa ni nime kireklikdür. Ġarażı bu kim ol taḥsînler ḳılġay kim hîç nime kireklik irmes. (27) Ḥakîm mundaḳ cevāb birdi kim ḫalāyıḳḳa ḥākim ve ṣāḥib-i iḫtiyār bolġan dik öz nefsiñġa hem ḥākim ü ṣāḥib-i iḫtiyār bolmaḳ
T726b saña kirekliktür. (1) Ol bu sözdin, çün ẕātı cevheri bar irdi, ġaflet uyḳusıdın siskenip öz ḳılığı tigresige ivrülüp müstaḥsen eṭvār (2) tutup marażî aḫlaḳ pîşe ḳıldı.
P363b Çün vefāt ḳıldı, / oġlı yoḳ irdi ammā ḥaremi ḥāmile irdi, tācnı anıñ başı üstide asıp (3) aña pādşāhlıḳ buyururlar irdi, tā Şāpūr tuġdı. Ve Hürmüzniñ zamānı yiti yıl ya toḳuz

---

24 bilip: S3 bile / hirāsān idiler: S4 hirāsān irdiler// 3 pādşāhlıḳ: S pādşāhlıġ

yıl irdi.

Çü Hürmüzġa tüşti bu dehr-i denî
(4) Niçe vaḳt hem ḳıldı maġrūr anı

Velîkin ecel iylegeç türk-tāz
Ni ḳaldı ġurūr ol zamān ni niyāz

Ş ā p ū r - ı ẕ ü ' l - e k t ā f ḫıred-mend (5) pādşāh irdi ammā ḳāhir irdi. Ba'żı anı dipdürler kim ana ḳarnıda ḳaldı ve tuġḳunça tācnı anası başı üstidin asarlar irdi.(6) Avval kişi kim ṭufūliyyetde yaḫşı rāy ḫātırıġa kildi ol irdi ve anıñ şerḥi budur kim altı yaşıda Şehredî digen vezîri (7) anıñ ḳaşında irdi kim şām vaḳtide naḳāra üni kildi. Şāpūr vezîridin sordı kim ni naḳāradur? Ol didi kim cemā'atî ki (8) deryādın köprüg bile narı yüzge ötüpdürler, çün köprüg birdür alarnı ḳaytarur üçün her kiç ḳurun ḫaber ḳılurġa (9) naḳāra ḳaḳarlar kim kiçrek ḳalsalar köprüg üstige ġavġā bolup suġa yıḳlur imkānı bar. Şāpūr ayıttı kim yana bir köprüg dağı (10) yasañ, tā il ferāġat bile ötkeyler. Ve anıñ ḥükmi bile yasadılar. Anıñ ṭufūliyyeti zamānıda milkde 'Arab istilāsıdın köp şüriş (11) peydā bolup Ġassānîlerdin pādişāhî ki atı Ṭāyir irdi. Tayḳūnnı kim Sāsān taḫtgāhı

---

3 P2'de şiir öncesinde, meşnevî // 5 tuġḳunça: S11 tuḳḳunça // 6 yaḫşı rāy ḫātırıġa: S12 ḫāṭırıġa yaḫşı rāy // 7 ki: S14 kim // 8 ötüpdürler: S14, P6 ötüptürler / ḳaytarur: T ḳayturur // 9 yıḳlur: P yıḳılur, bir: S- // 11 ki: P9 kim

irdi. Ḥabîb Hürmüzüñ igeçisini (12) tutup kim Şāpūrġa ḫāla bolġay esîr ḳılıp nikāḥıġa kivürüp milkni buzup ḳayıttı. Ve Ṭāyirġa bu şehdin bir ḳız boldı (13) kim nezāket ü cemālde naẓîri yoḳ irdi, atın Melike ḳoydılar. Şāpūr yigit bolġandın soñra çirig tartıp Ṭāyir üstige (14) barıp Ṭāyir ḳurġanını birkitti ve ol muḥāṣara ḳılıp Melike içkeridin Şāpūr bile müttefiḳ bolup ḳurġannı Şāpūrġa birdi. Ve Şāpūr (15) Ṭāyirni öltürüp Melikeni ḳoldı. Dipdürler kim bir kiçe Şāpūr töşegide Melike nāle ḳılıp uyuy almas irdi: Yaḫşı iḫtiyāṭ (16) ḳıldılar bir mūr vebregi töşegi astıda ḳalġan cihetdin irmiş. Şāpūr sordı kim sini ni nev' terbiyet ḳılıpdurlar kim munça (17) nāzük bolup sin. Melike ayıttı kim atam maña ġıdā, süñek maġzıdın özge kim nebātātnı un ḳılıp aña sepmiş bolġaylar birdürmes (18) irdi. Şāpūr, andaḳ perveriş birgen ataġa ni vefā ḳıldıñ kim maña ḳılġay sin dip anı siyāset ḳıldı. Ve buzuġluḳ (19) ḳılġan A'rāb ḳaşdıġa buyurdı ve köp ta'ẕîb bile öltürtür irdi meşhūr mundaḳdur kim iginlerin yarıp yaġrın- (20) ların söktürüp taşlatur irdi kim alar bu 'aẕāb bile ularlar irdi, bu cihetdin anı Ẕü'l-ektāf didiler. (21) Ve resūl şalla'llāhu 'aleyhi vesellemniñ ecdādıdın Mālik bin Naṣr kim A'rābnıñ büzürg-vārı irdi, anıñ zamānıda irdi, andın sordı (22) kim 'Arabḳa munça ta'ẕîb ü ḳatlniñ cihetı nidür. Şāpūr ayıttı kim maña müneccimler ḫaber biripdürler kim Muḥammed atlıġ peyġamberî, bu ḳavmdin (23) peydā bolup taḫtnı miniñ evlādımdın alıp alarnı tüketküsidür, bu

---

14 Şāpūr bile: S19 Şapurġa // 18 Şāpūr: S23 Şāpūr didi

cihetdin ol[ar]dın intiḳām tartadur min. Mālik ayıttı (24) kim evvelā ḳaydın kim müneccimler çın ayıtmış bolġaylar, ikinci ol kim bu taḳdīri kim sözleri çın bolsa, sin bu

S736b bī-dādnı bu ḳavmġa (25) ḳılmağanıñ yaḫşıraḳ kim eger / ol şāḥib-i devlet peydā bolsa sinıñ bu ef'ālıñdin kim istimā' ḳılsa evlādıñġa köprek noḳşan (26) tigürgey. Bu sözdin Şāpūr ol işni terk ḳıldı. Raḥmetü'l-'ālemīn dimek bu şāḥib-i devlet şānıdadur kim miñ yılġa (27) yaḳın öz vilādetidin burunraḳ maẓlūmlarnı ẓālimlerdin ḳutḳarur ve

T727a hümāyun ismi meẕkūr bolġan bile sāyir nās (1) ölümdin ve pādşāhnı günehsiz öltürmek şeḳāvetidin āzād ḳılur. ṣalla'lahu 'aleyhi ve 'ala ālihi ve evlāduhu ve aṣḥābuhu vesellem elḳıṣṣa Şāpūrġa (2)

P364a / Güştāsb ḳılġan ḫaṭā dik ḫaṭāyī vāḳi' boldı kim müsāferet ṭarīḳi bile Rūmġa bardı ve söz muḫtaṣar, anı Rūmda tanıdılar ve ḳayṣar (3) anı tutup yalañaçlap uy ḫāmiġa tikip maḥbūs ḳılıp sipāh tartıp yürüp anıñ milkin alıp köp buzuġluḳ ḳıldı. Şāpūrnı (4) asrar kişiniñ ḳızı aña 'āşıḳ bolup ol ḥabslerdin ḳutḳarıp ikev ḳaçıp Ḳazvīnġa kildiler. Şāḥib-i Güzīde kim (5) Ḳazvīnlıḳdur, mundaḳ dipdür kim Ḳazvīnde bir bāġḳa kirdi kim bir zāhid kişiniñ irdi kim ḫālā ol yirni (6) Şāpūrān dirler kim Şāpūr 'imāret ḳılıpdur, andaġı ildin taḫḳīḳ ḳıldı, didiler kim Şāpūrnıñ vezīri Rūdbārdadur (7) ve sipeh-sālārı Şehr-yār-dād, özge barça yirni ḳayṣar aldı. Şāpūr yaşurun kişiler yiberip ol ikevni tilep yana çirig (8) tartıp ḳayṣar bile maşāff ḳılıp

---

2 anı Rumda:P1 Rumda anı // 4 aña:T,P- // 6 ḳıldı: S9 ḳılıldı

ḳayṣarnı tuttı ve her ḫarāblıġ kim anıñ milkide ḳılıp irdi, buyurdı kim ābādān ḳılġay. Ammā üstād (9) u müzdür Rūmdın kitürgey ve ol ser-encām ḳıldı ve dipdürler kim bu, burnın tişip ip taḳıp iki ḳulaġın kisip (10) yügürtti. Ve bu ḫāksār ba'żı tevārīḫde körüp min kim ḳayṣar Şāpūrnı özi bile kiltürüp Baġdādnı Şāpūrnıñ (11) kişileri muḥāṣara ḳılıp irdiler ve Baġdād havāsı be-ġāyet ısıġ bolur, anda uy ḫāmıġa tiktürüp küneske saldı. Ve bir kün (12) 'aẓīm çeşn ḳılıp irdi kim mecmū' ili ösrük irdi, çün memālikni talamaġ şāyi' irdi, Şāpūrnı asrar kişilerniñ (13) ili ba'żı işeklig faḳīrlerni talap kiltürüp irdi ve yükler yaġ irdi. Esīrlerdin biri Şāpūr ḫālidin (14) vāḳıf bolup ol yaġlardın ḳuruġan ḫāmġa ḳoyup ḫām yumşaġandın soñ anı ḫalāş ḳıldı. Ve ol özini (15) şehrġa salıp sipāh yasap fi'l-ḥāl çıḳıp ḳayṣarnı ve barça ilin mest [ü] dest-gīr ḳıldı ve yoḳarıġı ötken işlerni andın (16) soñra ḳıldı, va'llāhu a'lem. Ve ba'żı Mānīni bu Şāpūr zamānıda dipdürler ve peyġamberlıġı da'vīside mu'cizesi pergārsız (17) dāyire ve ḳalem ü cedvelsiz müstaḳīm ḫaṭṭ ıẓhār ḳılıpdurlar ve bu hem kim bir yumurtḳaça girihde 'ālem şuretin tartıp (18) ve cemī' aḳālīm ve bilād ve cibāl ve biḥārnı meşrūḥ yasap kintler ve rūd-ḫānelerġaça körgüzüp irdi kim Şāpūr hüccet bile (19) anı siyāset ḳılıp merdūd milletin def' ḳıldı. Anıñ āşārıdın Ḳazvīnniñ şehristānıdur ve Medāyin şehriniñ (20) tecdīdi ve Şūsterde şād-revān ve Kirūz Şāpūr ve

---

8 ḫarāblıġ: S10 ḫarāblıḳ // 9 taḳıp: P8 ḳaḳıp // 13 kiltürüp irdi: S15 kiltürüp irdiler

Sİstānda ba'żı yir ve Hindūstānda niçe şehr durur. Ve salṭanatınıñ müddeti (21) yitmiş yıl irdi ve ba'żı yitmiş iki dipdürler.

Çü Şāpūr alıp Ḳāf-tā-ḳāfnı
Çıḳarur idi becid ektāfnı

(22) Çıḳardı anı gerdiş-i muḫtelif
Anıñ dik ki ol il tenidin ketif

E r d e ş i r : Şāpūr-ı Żü'l-ektāfnıñ inisi irdi. vefāt (23) ḳılurda çün Şāpūr oġlı kiçig irdi salṭanatnı inisige birdi kim oġlı ulġaysa aña birgey. Güzİdede mundaḳ (24) bitipdür kim Erdeşİr be-ġāyet ḫıred-mend ü dānā kişi irdi. 'Āṛiyyetİ devletḳa köñül bağlamay il bile bes ki yaḫşılıḳ (25) ḳıldı aña Nigūkār laḳab ḳoydılar çün Şāpūr oġlı Şāpūr ulġaydı. milkni aña müsellem tutup özi aradın çıḳtı. Salṭanatı (26) on yıl irdi ammā Benāketİ munuñ 'aksi bitipdür kim ol be-ġāyet ẓālim ve cābir irdi. il anıñ bİ-dādıdın (27) be-teng kilip ittifāḳ bile anı salṭanatdın ḫal' ḳılıp milkni Şāpūrġa birdiler. va'llāhu a'lem.

T727b (1) Çü Şāpūr ötüp Erdeşİr aldı milk
Besİ bİm ü ümİd ara ḳaldı milk

---

24 bitipdür: S25 bitiptür / yaḫşılıḳ: P20 yaḫşılıġ // 25 Şāpūr oġlı Şāpūr: S26 Şāpūr oġlı Şāpūr bin Şāpūr

Ni kim ʿālem ehliġa ḳıldı pesend
Aña anı yitkürdi çarḫ-ı belend

S737a (2) / **Ş ā p ū r bin Şāpūr çün taḫtḳa olturdı be-ġāyet eṭvārı ḥasen ve aḫlāḳı müstaḥsen pādşāh irdi, ġāyet yaḫşılıġıdın Rūm** (3) **pādşāhını özige muṭīʿ ḳılıp irdi, andaḳ ki ḳayşar**
P364b **vefātı çaġıda çün oġlı kiçig irdi Şāpūrġa kişi yiberip / istidʿā ḳıldı** (4) **kim min ḳarıp min dağı ʿömrümġa iʿtimādım yoḳtur ve oġlum kiçigdür bir kişi kim siniñ iʿtimādıñ añā bolġay yiber kim Rūmda** (5) **salṭanat ḳılsun oġlum ulġaysa milkni añā tapşurġay. Şāpūr, Şirdinni yiberdi, ḳayşar vefāt ḳılġaç Şirdin Rūmda hükümet** (6) **ḳıldı çün milk vārişi ulġaydı Şirdin taḫallüf ḳılmay milkni añā tapşurdı. Bu iş eger vāḳiʿ irse ġarāyibdin durur** (7) **ve Şirdinni ḳayşar ḳoymadı, Rūmdın barġalı Behrām-ı Gūr zamānıġaça Rūmda irdi ve Şāpūr çādır içinde idi kim** (8) **ḳatıḳ yil ḳopup çādırnı anıñ başıġa yıḳtı ve sütūn başıġa tigip helāk boldı. Ve Şāpūrnıñ salṭanatı biş yıl ve bir nime irdi.**

(9) **Çü Şāpūr-ı Şāpūr tüzdi bisāṭ**
Cihān milkide ıẓhār iylep neşāṭ

---

2 **yaḫşılıġıdın:** S_1 **yaḫşılıḳdın** // 3 **istidʿā ḳıldı:** P_1 **istidʿā ḳıldı çün milk vārişi ulġaydı** // 5 **ḳılsun:** S_4 **ḳıldı** // 6 **ġarāyibdin durur:** S_5 **ġarāyibdindür** // 7 **ḳaysar:** S_6 **Rum ḳayşar** // 7 **içinde idi:** P_4 **içinde irdi** // 9 P_5 **şiir öncesi meşnevī /** **Şāpūr-ı Şāpūr:** P_5 **Şāpūr**

Sütūn başığa atıp itti zebūn
Anı dağı bu günbed-i bİ-sütūn

(10) B e h r ā m-ı Şāpūr atası Şāpūr ornığa taḫtḳa olturdı.Ve anıñ sİretin ba'żı müverriḫler yaḫşı dipdürler ve ba'żı yaman. (11) Ve anı Kirmānşāh dirler, ba'żı dipdürler kim Kirmān şehrin ol binā ḳıldı ve ba'żı dipdürler kim atası zamānıda Kirmānda hükūmet (12) ḳılġan cihetdin anıñ şıfātıda olça il pesend ḳılmaydurlar, budur kim günāhkārnı hİç kimniñ şefā'ati bile āzād ḳılmas (13) irdi. Ve anıñ oġlı Behrāmnı, ba'żı atası ornığa andın soñra olturup bir yıl pādşāhlıġ ḳıldı dipdürler ve ba'żı (14) i'tibār ḳılmaydurlar ve Benāketİ dipdür kim anıñ ẓulmidin il aña ġavġā ḳıldılar ve ol ġavġāda helāk boldı ve salṭanatnı oġlığa (15) birdiler ve ol on iki yıl milk sürdi.

Cihān milki boldı çün Behrāmġa
Ḫalāyıḳ işi tüşti nā-kāmġa

(16) Anı dağı gerdūn-ı bİ-vehm ü bāk
Çikip kām u nā-kām ḳıldı helāk

Y e z d i c i r d bin Behrām çün memleket igesi boldı, güyā ki milk igesiz (17) ḳaldı kim ol ẓālim ü nā-dān kişi irdi.

---

11 Kirmān şehrin.....kim: S- // 13 pādşāhlıġ: S12 pādşāhlıḳ / dipdürler: S- // 14 salṭanatnı: T salṭanatını // 15 ḳaldı çün: S14 çün ḳaldı

Erdeşîr-i Bābegāndın biri Sāsānî-nijād selāṭînden ḫalāyıḳḳa her niçe şefā'at ü (18) 'adālet yitti, ol barçanıñ 'ırżı ta'addî ve bî-dād tigürdi ve memālikke her niçe ma'mūrluḳ ve ārāstelıḳ yüzlendi ol barça- (19) nıñ pādşāhı ve buzuġluḳ ve perîşānlıḳnı ḥaddin aşurdı. Sikiz yıldın soñra aña bir oġul boldı, atın Behrām ḳoydı. (20) Ve Nu'mān bin Mendez ki 'Arab pādşāhı irdi, aña tapşurdı kim Cîre şehride kim Küfege yaḳındur ve havāsı dil-güşā ve feżāsı rūḥ-efzā (21) yirdür, aña perveriş birip terbiyet ḳılġay. Ve Yezdicirdni Ṭūs vilāyetidaġı Çeşme-i Sebze nevāḥiside at tipip öltürdi, (22) ba'żı su atı dipdürler, ba'żı dipdürler ki ferişte, at şüreti bile kilip anı il başıdın vā ḳıldı, ba'żı dipdürler ki (23) dîv irdi, barı vāḳi'i at hem bolsa hem ol dîvdür. Her taḳdîr bile yir atı kim tündluġıdın kişi aña yavuy almadı, ol nā-dānlıġıdın (24) anı tuttı ve özi igerledi ve ḳoşḳun salurda tipip āḫir ḳıldı ve anıñ İzā vü 'aẕābı ilge yigirmi bir yılġa tarttı.

(25) Mekān tuttı çün taḫt üze Yezdicird
Ta'addî vü ẓulm iyledi ilge derd

---

17 Sāsānî-nijad: S16 Sāsān-nijad / ḫalāyıḳḳa: S- // 18 'ırżı: T, P14 'ırż // 19 perṭşānlıḳnı: S perîşānlıġnı // 20 feżāsı: T, P16 fezāsı // 21 Ṭūs: S20 Tūsġā / Çeşme-i Sebze: S22 Çeşme-i Sebz, tipip: P yıḳıp // 23 aña: P- / yavuy almadı: S22 yavuy almas irdi // 24 İzā vü 'aẕābı ilge: S23 ilge İzā vü 'aẕābı / yigirmi bir: S23 yigirmi / yılġa: T,P19 yilge

Niçe kün saḳalığa kim küldi çarḫ
Ecel ilgidin barçasın yoldı çarḫ

(26) B e h r ā m bin Y e z d i c i r d çün atasıdın soñra salṭanat taḫtığa olturdı, atası buzġanlarnı tüzdi ve anıñ ẓulmi ornığa (27) ʿadālet körgüzdi. Ve anı Behrām-ı Gür didiler, munuñ ciheti, baʿżı didiler kim gürnı şİr şayd
T728a ḳılġanda anıñ oḳı ikisidin (1) ötüp yirge tikildi, baʿżı dipdürler kim gür avıġa köp māyil irdi. Çün Yezdcird öldi, erkān-ı devleti kim andın (2) köp ẓulm körüp irdiler, milk anıñ oğlığa birmekke kārih irdiler. L ā-cerem Erdeşİr neslidin Kisrİ atlığ kişini taḫtḳa olturttılar (3) lā-cerem Behrām çün munı işitti, yigit bolup irdi, Nuʿmān bile atası taḫtığa müteveccih boldı, il atası cefāsın ıẓhār ḳılıp (4) didiler
S737b kim bizge özge kişi ḫālā / pādşāh boluptur, sin öz fikriñni
P365a ḳıl. / Behrām alarġa köp istimāletler birip didi (5) kim milk maña mevrūşİdür,siz eger Kisrİni pādşāh ḳılıp siz, aytman kim fi'l-ḥāl anı ʿazl ḳılıñ. Velİkİn çün salṭanatḳa şecāʿat- (6) dın güzİr yoḳtur. Körüñ kim ḳaysı birimiz sizge ḥādişe dest birse defʿiġa güşiş ḳıla alur biz, pādşāhlıḳ anıñ (7) bolsun. ʿĀḳıbet ḳarār añña taptı kim salṭanat tācın iki aç arslan arasıda ḳoyġaylar, her kişi alsa başı ol tāc bile ārāste (8) bolġay. Çün bu maʿreke tüzüldi Kisrİ tāc terkin tutup baş selāmetlığın ġanİmet bildi ammā Behrām arslanlarnı (9)

---

2 olturttılar: T, P24 olturttı // 3 lā-cerem: S- // 4 istimāletler: P1 istimālet // 6 ḥādişe:S3 ḥādise'İ / pādşāhlıḳ: S3 pādşāhlığ // 7 ḳarār añña: P3 añña ḳarār

helāk ḳılıp tācnı başıġa ḳoyup taḫtḳa olturdı ve ʿadālet bünyād ḳıldı, andaḳ kim ḫalāyıḳ müreffeh ü rāżī ve milk maʿmūr u ābādān (10) boldı. Çün köñli bu cānibdin tındı, ʿiş ü neşāṭḳa meyl ḳıldı ve ol bābda mübālaġanı ḥaddin aşurdı. Çağır (11) ki müdāvemeti mūcib-i ġaflet ve bī-pervālıḳdur, anı milk işidin fāriġ ḳıldı. Herāyine kim her kişi her ni kim köñli tilese ḳıla (12) başladı tā milkke revnaḳ ve sipāhġa nesaḳ ḳalmadı, bu işdin ḫāḳān-ı Türk vāḳıf boldı çirig tartıp Ceyḥūnnı (13) ötüp anıñ vilāyetiġa daḫl ḳıldı. Behrām çün ġaflet uyḳusıdın oyġandı milkni vīrān ve düşmenni müstevlī ve sipāhnı (14) perīşān taptı, bildi kim maşāff tüzüp iş ḳıla almas. Milkni Nersīġa kim inisi irdi, tapşurdı ve özi üç miñ kişi bile (15) Āẕerbeycān āteş-gedesiġa barur min dip ildin çıḳtı, bilmediler kim ḳayan bardı. Il gümān ḳıldılar kim ḫāḳāndın ḳaçtı (16) żarūreten ḫāḳāngа pīşkeşler bile ʿarżа-dāşt ḳılıp kişi yiberdiler kim kilseñ milkni tapşurur biz, dip ḫāḳānnıñ (17) ḫātırı cemʿ bolup teskīn bile milk taşarrufıġa meşġūl boldı. Ammā Behrām Āẕerbeycāndın Gürcistān bile Deşt-i Ḳıpçaḳdın çıḳıp (18) Ḫʷārezm basturup Cürcān nevāḥīside ḫāḳāngа şebḫūn urup az kişi bile üç yüz miñ çirigin buzup ḫāḳānnı dest-gīr (19) ḳılıp öz iligi bile başın çaptı. Ve bu bir iş irdi kim andın burun hīç pādşāh ḳılmaydur irdi veandın soñra dağı (20) kişige dest birmeydür, meger kim Ebu'l-ġāzī Sulṭān Ḥüseyn Bahādır ḫan ḫulleda'llāhu mülkehuġa müyesser

---

11-12 ḳıla başladı: S8 ḳıldı // 18 çirigin: S15 çirigni // 19 çaptı: P13 çapıp

boldı kim bu nev' iş ḳıldı. Ve anıñ mücmeli (21) budur kim ol ḥazret Ḫorāsān taḫtın alġanda kim henüz milk toḳtamaydur idi. Yādgār Muḥammed Mirza kim milk vārişi irdi. 'aẓim (22) çirig bile ol ḥażretniñ üstige yürüdi ve ba'żı küteh-endiş il bi-vefālıḳ ḳılıp aña ḳaçıp barġan cihetdin (23) ḥalāyıḳ bed-dil bolup uruş yarağın tapılmay ol ḥażret milkni salıp az kişi bile ḳıraḳḳa tarttı ve ġanim ü taḫtnı (24) alıp milkke mutaşarrıf bolup ferāġat bile bi-'aded ḥayl ü sipāhını milk buzmaḳḳa ḳoya birgen çaġda kim ḥalāyıḳ fiġān u ġirivi (25) ol ḥażretniñ ḳulaġıġa yitişti asru az nefer bile ol ġālib 'adū üstige kilip milkige kirip taḫtıġa yüz ḳoyup Mışr salṭanatıda (26) anı tutup def' ḳılıp ḥalḳnı anıñ bi-dādıdın ḥalāş ḳıldı. Bu faḳirniñ ḥayāliġa andaḳ kilür kim ol seḥer kim bu iş (27) vāḳi' boldı. bir niçe kim mülāḥaẓa ḳılıldı. yüz kişige yitmes irdiler kim ol vāḳı'ada ḥāżır irdiler.

T728b İnşa'llahi'l-'aziz (1) kim öz maḥallide şerḥ bile bitilgey. naḳir ü ḳıṭmiriġaça şerḥ ḳılılġay. Ve Behrāmnıñ taḫtnı ḳoyup müsāfiret tariḳı bile Hindüstāngа (2) barġanın hem çün ġarāyib-i umürdındur. mücmelen beyān ḳılalı. Andaḳ dipdürler kim Behrām temāşā vü teferrüc ü neşāṭḳa māyil kişi irdi (3) ve ḫod-rāy ve zeber-dest ve öz tüvānālıġıġa i'timād ḳılıp bu'l-'aceb işlerge müteşaddi bolur irdi. Alardın biri budur kim Hindüstān (4) milkiniñ 'ucūbesin işitip teferrücin heves ḳıldı ve milkni Nersiġa tapşurup yaşurun ildin çıḳıp Hindüstāngа bardı ve dāyim (5) şayd bile

---

22 yarağın:S20 yarağı //24 ġirİv:T,S21 girİv //4 bardı:T badı

S738b kün ötkerür irdi. Tigresideki il anıñ işidin müteḥayyir / bolup fevc fevc anı körgeli barurlar irdi ve şecā'atiġa (6) ḥayrān ḳalurlar irdi kim bişe sibā'ını meşel-i ḳaplan ve arslan ve sāyir derendeler köp öltürür irdi. Bir bişede kim

P365b yol (7) ḳırağıda bolġay bir 'aẓīm / pīl kim andın uluġraḳ bola almağay ḳuturup yā mest bolup yol başıġa kilip ilge żarar tigüre (8) başladı, andaḳ ki köp il helāk bolup ol şārī' bağlandı ve pādşāh niçe ḳatla ḳalın il yiberip def' ḳıla almadı. (9) Ve Behrāmnıñ ḫaberin pādşāhġa ilttiler, anı tilep 'aceb ḳaldı kim be-ġāyet ḫūb-şüret ve ḳavī-heykel irdi. Ol işni añā (10) ẓāhir ḳıldı irse ḳabūl ḳılıp yalġuz barıp ol pīlni öltürdi. Pādşāh mülāzemet istid'āsı ḳıldı ol rıża birip (11) pādşāh ansız bir ayaġ içmes irdi tā ol kim pādşāhġa 'aẓīm vehmī müteveccih bolup irdi Rāy özin añā ḫarīf körmey firār (12) yaraḳın ḳıldı. Behrām az sipāh bile yürüp ol düşmenniñ def'in ḳıldı. Pādşāh ḳızın Behrāmġa birip milkin hem añā atap (13) velī-'ahd ḳılmaḳ boldı. Behrām özin āşkār ḳıldı kim ni kişi durur, Rāy mütevehhim bolup bilmedi kim ni ḳılġay. Behrām anı (14) özidin eymen ḳılıp Hindüstānnı yana añā birip ḫarāc ta'yīn ḳılıp Sind ḳırağıdın 'Acem sarığı vilāyetlerni alıp Rāynıñ (15) ḳızı bile bī-nihāyet yaraḳ yasap milkige kildi ve tört miñ öylük sāzende ve güyende ve raḳḳāş ve ehl-i ṭarab Hindüstāndın (16) köçürüp alıp kildi ki ḫālā bu memālikde lū'īler alarnıñ neslidindürler. Dil-ārām çengī

---

9 ilttiler:S4 ayıttılar //11 bolup irdi:T.P4 bolup/ özin añā: P5 añā özin //12 yaraḳın:S7.P5 yarağın//14 t.ḳılıp:S9 t.ḳıldı

ve yiti ḳaṣr-ı Ḫavernaḳ ve sāyir ḥālātın (17) biley digen kişi bu faḳîrniñ ḫamseside Seb'a-i Seyyārede oḳup ma'lūm ḳılsun. Ve Behrāmnıñ salṭanatı yitmiş yıl ve altmış üç (18) yıl hem dipdürler.

Çü şāh oldı 'ālemġa Behrām-ı Gūr
Cihānda mey ü 'işdin saldı şūr

Ecel şerbet-i 'işini şūr itip
(19) Çıḳardı cihāndın sırın kūr itip

Y e z d i c i r d bin Behrām atası vaṣiyyeti bile salṭanat taḫtıġa olturdı ve ol pādşāhî irdi. (20) beġāyet zîbā-rūy ve ḫoş-ḫūy. 'adālet ü āzerm pîşe ḳıldı. Anıñ zamānıda memālik müreffehü'l-ḥāl ve re'āyā fāriġü'l-bāl boldı. Ġāyet (21) yumşaġ sözlüg irkenidin anı Yezdicird-i nerm didiler. Ve salṭanatınıñ müddetin şāḥib-i Güzîde bir yıl bitipdür ve Benāketî on yıl (22) bitipdür ve kāżî Beyżāvî on sikiz yıl ve biş ay bitipdür ve Cāmi'ü't-tevārîḫ ü Celālîde on yiti yıl bitilipdür. (23) Ehl-i tārîḫ anıñ zamānıda iḫtilāf köp ḳılıpdurlar çün fāyidesi yoḳ irdi ta'arruż ḳılılmadı.

---

18 çü şāh oldı: S13 çün oldı şāh / P11 de şiir öncesinde meşnevî // 19 pādişāhi i.: S15 pādşāh i. // 22 bitipdür: S17 bitiptür / bitilipdür: T bitilipdür Benāketi // 23 zamanıda iḫtilāf köp ḳılıpdurlar: S18 zamānı müddetide iḫtilāf köp ḳılıpturlar

Yana Yezdicird bin Behrām idi

(24) Ki ʿālemġa ʿadlidin ārām idi

Eger ḫūyı yumşaġ idi ger irig

Felek ḳoymadı dağı anı tirig

H ü r m ü z bin Yezdicird: Yezdicirdniñ (25) **iki oğlı bar irdi, uluġı Fīrūz ve kiçigi Hürmüz ammā Yezdicird Fīrūznı Sistān bile Nīmrūz milkige yiberip irdi ve ol** (26) **memālikni añā müsellem tutup irdi. Ve Hürmüz kiçigrek irdi, velī-ʿahd ḳılıp taḫtnı añā müsellem tuttı. Fīrūz bu ġadrġa taḥammül ḳılmay Ḥayāṭala** (27) **pādşāhıġa iltiçā ḳılıp anıñ mededi bile sipāh tartıp Hürmüz başıġa kildi ve maşāff tutup anı**

T729a **esīr ḳ ı l d ı ve baʿżı dirler kim** (1) **anı tutup ḳatlġa yitkürdi. Ve baʿżı müverriḫler anı selāṭīn ḥisābıġa ḳatmaydurlar, ol sebebdin pādşāhlıġı zamānıġa** (2) **taʿarruż ḳılmaydurlar ve'l-ʿilmü ʿindallāh. F ī r ū z bin Yezdicird müslümān ve ʿāḳil ve kārdān ve ʿādil pādşāh irdi. ʿAdālet bile memālikni** (3) **ābād ḳıldı ve riʿāyet bile raʿiyyetni ḫoşnūd ve şād. Salṭanatı zamānıda yiti yıl ḳaḥt vāḳiʿ boldı. Reʿāyādın ḫarācnı sāḳıṭ** (4) **ḳıldı kim bu yiti yıl hīç kişi kişidin hīç nime tilemedi ve köprek muḥtāclarġa ḫazānesidin vech-i maʿāş muḳarrer ḳıldı ve anıñ ʿadāleti** (5) **bereketidin Tiñri taʿālā ʿazze şānuhu yiti yıldın soñra**

---

26 taḫtnı: P19 taḫtın // 27 m. bile: P- / ve: S22 ve selefi // 2 ve'l-ilmü ʿindallāh: S24 va'llāhu a'lem // 3 salṭanatı: S26 anıñ salṭanatı

kim yamġur birdi, ol yılda ança maḥṣūl kerem ḳıldı kim yiti yıllıḳ ḳaḥtnıñ (6) ḳuşūrın rāst ḳıldı. Anıñ bile Ḫoş-nevāz arasıda kim Hayāṭala milkiniñ pādşāhı irdi,
P366a ġarīb iş rivāyet ḳılıp- (7) durlar ammā maḥalġa /
S738b / üçün bitilmedi, bileyin digen kişi mebsūṭraḳ kütübde tilese tapar. Ve Fīrūz köprek (8) memālikni alġandın soñra Türkistān milkige yürüdi. Türkistān pādşāhı anıñ bir menzilide ʿaẓīm çāhlar ḳazdurup (9) üstin ḫas-pūş ḳılıp irdi, ġāfil anda yitkende köp ili ol çāhlarġa tüşüp özi dağı bir çāhġa tüşüp (10) helāk boldılar. Ve anıñ āşārıdın Fīrūz-ārādur Rey nevāḥiside ve Rūşen Fīrūzdur Cürcānda, Dirām-Firūzdur Hindūstānda (11) ve Isfahānnıñ Yañı şehridür ve Şād-Fīrūzda Āzerbeycānda Dekām-Fīrūzdur. Fārsda ve Ḫocendde bir dīvār tartıp- (12) dur, baʿżı ilig yıġaç dipdürler iki vilāyetniñ fāżılı va baʿżı artuḳ ve öksük hem dipdürler. Ve salṭanatı zamānı (13) yigirmi altı yıl irdi.

Çü Fīrūz bin Yezdicird oldı şāh
Añña müfteḫir irdi ḫayl u sipāh

Añña daḫı gerdūn cefā iyledi
(14) Ecel çāhıġa mübtelā iyledi

---

5 birdi: T,P24 belirdi // 10 h. boldılar: S3 h. boldı / Fīrūz-ārādur: P3 Fīrūz-āşārdur // 11 Isfahānnıñ: P4 Isfahānda / Şād-Fīrūzda: S4 Şād-Fīrūzdur // 13 daḫı: P6 dağı / iyledi: S7 ḳılġusu iyledi

Y e l ā ş bin Fīrūz: çün salṭanat taḫtın aldı, Suḫrā kim atası zamānıda vezīr ve memleket maşlaḥatıda müşīr (15) **irdi, anı hem ol vezāret manşıbıġa ta'yīn ḳıldı ve milk iḫtiyārın aña tapşurdı. Suḫrā çün müsülmān-şīve ve ḫıred-mend pīşe kişi** (16) **irdi. Memālikin tüzdi ve ulusnı ġanī ḳıldı. Ve Yelāşnıñ inisi Ḳubād Yelāşdın ḳaçıp ḫāḳān-ı Türkke bardı ve barurda** (17) **yolda İsferayn şehriġa yitkende bir öyge tüşti, egerçi mīzbānı anı tanımaydı ammā çün beġāyet vecīh ü mütekellim kişi irdi żiyāfet** (18) **ḳā'idesini yaḫşı mer'ī tuttı ve bildi kim 'aẓīmü'ş-şān kişidür. Ve dihḳānnıñ şāḥib-cemāl ḳızı bar irdi körüp ḫāṭırı** (19) **meyl ḳılıp nikāḥ istid'āsı ḳılıp müyesser bolup andın ötüp ḫāḳāngа bardı, ol ḳız Ḳubāddın ḥāmile bolup vaḳti yitkeç** (20) **oġul tuġurdı ve atın Nūşīrvān ḳoydılar. Ḳūbād tört yıl ḫāḳān ḳaşıda turup ḫāḳān aña ḳalın çirig birip ol** (21) **çirigni başlap Yelāş üstige barurda Esferāyinġa yitkeç oġlı Nūşīrvān bile közi yarudı, hem ol kün ilçi Yelāşnıñ** (22) **erkān-ı devletidin yitip Ḳūbādġa Yelāşnıñ ölgeni ḫaberin yitkürdi ve anı pādşāhlıḳḳa tilegen 'arża-daştlarnı tapşurdı.** (23) **Ḳūbād ferzendiniñ mülāḳatın şükūn tutup ḫāḳān çirigin hem andın ḳaytarıp ḥaremi bile oġlın alıp Medāyinġa yitip pādşāhlıḳḳa** (24) **olturdı. Ve Sūḫrānı vezāretdin 'azl ḳılmadı ve Yelāşnıñ pādşāhlıġınıñ zamānı biş yıldın cüz'ī öksük durur.** (25) **Ve 'Irāḳda**

---

14 **Suḫrā: S-** // 16 **memālikin: P9 memālikni** // 17 **mizbānı: S10,P10 mizbān / tanımaydı: S10,P10 tanımadı** // 20 **Nūşīrvān: P12 Şīrvān** // 24 **cüz'ī öksük durur: S17 öksük** // 25 **'Irāḳda: S17 'Iraḳḳa / P18 de şiir öncesi meşnevī**

Yelāş-ābād digen şehr anıñ bināsıdur.

Yelāş bin Fîrūz āfāḳ ara
Ni biş yıl ki biş kün idi ked-ḫudā

(26) Velîkîn anı dağı pergende yir
Ecel ḫayli ilgige ḳıldı esîr

Ḳ u b ā d bin Fîrūz pādşāhlıḳ tācı bile ser-feräz bolġandın (27) soñra Sūḫränı oḳ vezîr ḳıldı. ammā Sūḫrā öz ḥaddidin tecāvüz ḳıla başladı ve anı def' ḳılıp Şāpūr
T729b digenni vezîr ḳıldı. (1) Ba'żı dipdürler kim Büzürcmihr Ḥakîm Sūḫränıñ ferzendidür ve ol Ḳūbād ḫıdmetide bolur irdi. Mezdek-i la'în, Ḳubād zamānıda peydā (2) bolup nübüvvet da'vîsi āşkār ḳıldı. Ve ilni birbiriniñ mālıġa ve 'ıyāliġa şerîklikke ruḫṣat birdi, bu cihetdin evbāş (3) u erzāl yıġılıp ġavġā ḳıldılar ve anıñ etbā'ı köp boldı. Ve Ḳubādnı dağı firîb ü füsūn bile öz milletiġa kivürdi. Ve mu'cizesi ot- (4) nıñ bile tekellüm ḳılur dimek irdi ve āteş-gede yanıda neḳab urup birevni ta'yîn ḳılıp irdi ki özi ni ḫitāb ḳılsa ol kişi (5) Mezdek örgetken cevābnı biyik ün bile aytur irdi. Çün Ḳubād ve anıñ milletini ḳabūl ḳıldı, il māl u 'ıyālleri nā-maḥfūz bolurıdın (6) 'āciz bolup ittifāḳ ḳılıp Ḳubādnı tutup bend ḳıldılar ve
P336b Cāmāsbnı kim anıñ inisi irdi pādşāh ḳıldılar. Mezdek / ḳaçıp

---

27 soñra: S20 soñ // 2 ilni birbiriniñ: P21 ilniñ birbirin

(7) Äzerbeycänġa bardı ve Ḳubādnıñ sipāhsālārı anı ḥîle bile ḳaçurdı ve ol Türkistänġa barıp ba'żı Ḥayāṭala dipdürler her taḳdîr bile (8) kömek alıp milk üstige yürümek boldı. Bildiler kim Cāmāsb anıñ bile muḳāvemet ḳıla almas, anı hem bend ḳıldılar ve Ḳubādġa tapşurup (9) Ḳubādnı yana taḫtḳa
S739a olturttılar. Ve anıñ zamānında / Yemen milkiniñ mülūkidin Şimr-i ẕi'l-cināh ḫurūc ḳılıp anġa yürüdi ve ol anıñ bile (10) muḳāvemetdin özin 'āciz körüp yaraştı ve ḳalın tuḥfe vü teberrük birip ötkerdi ve Şimr-i ẕi'l-cenāh Ceyḥūndın ötüp (11) Māverāü'n-nehrni aldı. Ve Ḳubādnıñ āşārıdın Fārsda Käzrūn ve 'Irāḳda Ḥilvān ve Müşulda Cāḳūt ve Ṭaberistānda niçe mevżi'ni (12) dip dururlar. Ve Ücān Şehryār Mānî dağı anġa nisbet birürler ve müverriḫler Cāmāsbnı mülūk a'dādıda tutmaydurlar. (13) Ve Ḳubād bile Ḳayṣar arayıda nizā' boldı. Ḳubād Rümġa çirig tartıp muẓaffer ü manṣūr yandı ve 'ömriniñ āḫiride Nūşîrvānnı öz (14) ornıda olturttı özi güşe tuttı. Ve Ḳubād salṭanatını ba'żı altmış üç ve ba'żı tört didiler.

Ḳubād oldı çün milk üzre ḳahramān
(15) Ḫalāyıḳḳa andın idi behremān

---

7 Ḳubādnıñ sipāhsālārı anı: S27 Ḳubādnı anıñ sipāhsālārı // 8 yürümek boldı: S28 yürümek boldılar / Ḳubādġa tapşurup: S29 Ḳubādḳa tapşurdılar// 9 anıñ bile: S1 anġa // 11 'Irāḳda: S2 'Irāḳta // 12 dip dururlar: S3 dipdürler / müverriḫler: T,P6 müverriḫlerin // 14 olturttı: T olturup, P7 olturtup / P8'de şiir öncesi meşnevî

Aṇa dağı çarḫ itti āḫir ʿinād
Budur iş Ḳubād olsa ger Keyḳubād

N ū ş ī r v ā n ü ' l - ʿ ā d i l bin Ḳubād (16) çün salṭanat taḫtın müşerref ḳıldı ve ḫilāfet tācın ser-efrāz itti. Erdeşīr-i Bābegān ḳāʿide vü rüsūmın iḥyā ḳıldı ve anıṇ vaṣiyyet- (17) nāmelerin müṭālaʿa ḳılıp ol düstūr bile ʿamel ḳılurġa mürtekib boldı, ammā ʿadālet ve şefḳat ḳānūnın andın dağı arturdı. ʿAdl (18) cüybārıdın milk bāġıda ferāġat eşcārı şād-āb boldı ve inṣāf terbiyyetidin emniyyet eşcārıdın ferāġat gülleri açıldı (19) ve āsāyiş mīveleri tiledi. Anıṇ zamānını cemīʿ selāṭīn zamānıġa tercīh ḳılsa bolur, niyüçün ki çün ḫażret-i peyġamber āḫirü'z-zamān (20) ṣalavatu'llāhi ve selāme ʿaleyhi anıṇ ferḫunde zamānıda mütevellid boldı. Ve ol ḫażret bu işke iʿtibār ḳoyup öz kelām ve muʿciz niẓāmını (21) mundaḳ sürüptür kim ve leẕẕeti fi zemīnü's-selāṭīni'l-ʿādil Anūşīrvān dipdürler, kim birev yana birevdin bir bāġ satḳun (22) aldı ve ol bāġda kirāmend defīne taptı, bāġınıṇ burunġı igesige ayıttı kim kilip bağınḍağı tapılġan medfūnnı alġıl kim min (23) sindin bāġ satḳun alıp min, yoḳ ki özge nime. Ol ayıttı kim min saṇa bāġnı her ni bile ki aṇa dāḫildür satıp min. Baʿżı (24) dīdiler kim bu ḫazīne beytü'l-māl dāḫilidür, pādşāhġa taʿalluḳ tutar. Her taḳdīr bile mācerā Nūşīrvānġa yitişti,

---

18 eşcārı şād-āb boldı: S eşcārı gülleri açıldı / ve inṣāf .....gülleri açıldı: S- // 19 çün: S- // 23 her ni bile ki: P16 her ni bile // 24 pādşahġa: S15 pādşāhḳa

Nūşirevān (25) sordı kim oğul ķızıñ bar mu. Hemānā kim bar irdi, buyurdı kim ol biriniñ ķızını ol biriniñ oğlıġa birdiler. (26) Ve ol defīneni ol yaññı kedẖudā bolġanlarġa müsellem tuttılar. Bir kün bir yolda tüşüp kebāb buyurdı. Tuz yoķ irdi, (27) yaķında bir kint köründi birev bardı tuz kiltürgeli. Nūşirevān mübālaġa ķıldı kim tuznı saltķun al.

T730a meclis (1) ẖużżārı ayıttılar kim bu tuzġa ni miķdār bahā bolġay ki satķun alġaylar. Didi kim munça bī-miķdār nime üçün pādşāh niçük yaman (2) resm ķoyġay, yaman rüsūm cüz'ī bolsa her kişi bir nime arturup anı külli ķılurlar ve bed-nāmlıķ anı bünyād ķılġanġa barur. Dārü'l-milki (3) Medāyin irdi. Kisrī ṭāķın ol yasadı ve ʿadl zencīrin ol astı. Ve Büzürcmihr Ḥaķīm anıñ vezīri irdi, anıñ meşvereti bile (4) Mezdekke istimālet birip iligge kivürdi ve ẖusūsiyyetler ẓāhir ķılıp etbāʿın mülāzım ķıldı ve ẖüccet bile anıñ dīni bāṭıl irkenni (5) aña şābit ķıldı ve anı ve cemīʿ-i etbāʿın tirigley çāhlarġa ser-nigūn kömdürdi ve özin öz iligi bile öltürdi ve ʿālem (6) yüzini anıñ nā-pāk milleti levşidin pāk ķıldı. Ve ayıtsa bolur kim barça ʿadāleti bir sarı irdi ve bu biri bir sarı. Ve anıñ zamānıda (7) Rūm ķayşarı anıñ bile muẖālefet ıẓhārı ķıldı. Nūşirvān

P367a sipāh tartıp / Rūmnı musaẖẖar ķılıp ķayşarnı tutup ẖarāc boynıġa ķoyup muķarrer (8) ķılıp kim her yıl bir ķatla

---

26 yaññı kedẖudā bolġanlarġa: S17 Yañı bolġan kedẖudālarġa / bir:S17 bu // 27 kiltürgeli:S18 kiltürgeni // 2 r.ķoyġay:S19 r.ķalġay / bir:S20 birer / arturup:S20 artturup /b. ķılġanġa: T,P21 b. ķılġança // 6 bu biri: S26 bu bir / milleti: T, P-

anıñ dergāhıġa kilgey dağı minnet ḳoyup ḳayıtıp Çİn milkige ḫāḳān üstige yürüdi. Ve ḫāḳān şulḥ (9) cānibidin kirip Ferġānadın Nersİni Nūşİrvānġa müsellem tutup ḳızını añā birip uzattı. Ve Nūşİrvān andın ḳayıtıp (10) Hayāṭala milkin musaḫḫar ḳılıp Hindūstān ʿazİmeti ḳıldı. Rāy-ı Hind çün özin añā ḥarİf körmedi, taẓarruʿ u taẓallum yüzidin kişiler (11) arağa salıp ol dağı ḫarāc ḳabūl ḳıldı. Andın

S739b ḳayıtḳanda añā ʿarż ḳıldılar kim Ḳıpçaḳ Derbendġa / müstevlİ boluptur. (12) Ol yolġa ʿubūr ḳılıp Ḳıpçaḳnı maḳhūr ḳılıp Derbendni alıp ābādān ḳılıp yaḫşı kişiler taʿyİn ḳılıp andaḳ mażbūṭ ḳıldı kim (13) ol nāḥiyetdin ḫāṭırı cemʿ bolup Medāyinġa ʿazm ḳıldı. Ve Derbend nevāḥisidağı Ḳıpçaḳ buzġan ḳurġanlarnı ʿimāret (14) ḳılıp kişiler taʿyİn ḳıldı ve memālikide yollarnı tüzetip sularġa köprügler bağlap ehl-i fesādnı yollardın bi'l-külli (15) defʿ ḳıldı kim müfāsirler ferāġat bile barış kiliş ḳılġaylar. Ve Seyfi Zİ-yezen Ḥamİri Yemen pādşāhı irdi ve milkin Mesrūḳ bin Ebrehe (16) alıp anı Yemendin çıḳarıp irdi. Nūşİrvān dergāhıġa yüz ḳoyup istimdād ḳıldı ve ẓulm körgüzdi. Ve Nūşİrvān (17) imdād ḳılıp deryā yolıdın Yemenġa yiberip anıñ kömeki mededi bile milkin aldı. Ve Ebrehe ol kişidür kim Mekkeni buzġalı ʿazİmet (18) ḳılıp irdi kim Bārİ taʿālā ṭayr-ı ebābilni yiberip anı ve çirigin helāk ḳıldı, ve elem terekeyfe sūresi bizniñ peyġamberġa kim (19) ḫātemü'l-enbiyādur ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem anıñ şānıda

---

9 andın: S- // 12 yolġa: S1 yolda / ḳıldı kim: S2 ḳılıp // 18 Bārİ taʿālā ṭayr-ı ebābilni: P10 ṭayr-ı ebābilni Bāri taʿālā

nāzil boldı. Ve ol ḫażret mütevellid bolġan kiçe āteş-kedelerniṉ otı kim niçe (20) miṉ yıl öçmegen irdi öçti ve Sāve deryāsı yirge siṉdi andaḳ kim su eşeri anda ḳalmadı ve on iki küngüre kisrî ṭāḳıdın (21) yıḳıldı. Ve kisrî bu işlerdin müteḫayyir bolup ve Saṭîḥ Kāhin tilep andın bu iş keyfiyyetin istifsār ḳıldı irse, ol ayıttı kim bu işler (22) aṉa delālet ḳılur kim bu kiçe ʿArabda Ḳureyş ḳabîlesidin bir kişi mütevellid bolmış bolġay kim fürs mülūki devleti anıṉ żımnıda āḫir (23) bolġay ve ol āḫir zamān peyġamberi bolġay. Nūşîrvān biʿgeti ḳaçan bolurını sordı Saṭîḥ Kāhin yıḳılġan on iki (24) küngüre ʿadedi bile sindin soṉra, siniṉ nesebiṉdin on iki kişi salṭanat ḳılġaylar andın soṉra ol şāḥib-devlet barçaġa (25) müstevlî bolġay ve milleti ʿālemni tutḳay. Ve andaḳ ki ol aytıp irdi, boldı. Nūşirvān bārgāhıġa tört altun kürsî (26) dāyim ḳoyulur irdi, biride Büzürcmihr olturur irdi, biride ḳayşar-ı Rūm ve biride Ḳıpçaḳ ḫānı. Ve anıṉ sāyir selāṭîn üçün vaşiyyet- (27) nāmesi bardur kim ni düstür bile salṭanat ḳılġaylar kim bu muḫtaşarda ol güncāyiş yoḳtur kim

T730b barçasın tilegey iki üç kelime bile (1) iḫtişār ḳılıldı ve ol bulardur kim ʿadl, bir ḳurġandur kim su salıp yıḳılmas, ot bile köymes, mancınıḳ bile buzulmas, (2) ʿadl gencîdür kim köprek alġan sayı köprek bolur ve erzāḳ ḫarç ḳılsaṉ erzāḳ

---

23 āḫir zamān: S11 āḫirü'z-zamān // 24 siniṉ..... soṉra:P- // 26 selāṭîn: S15 selāṭînî // 27 ol: S- / barçasın: S16 barçası // 1 i. ḳılıldı: P19 i. ḳıldı // 1 buzulmas: S17 buzulmas ve

bolur. Ve ḫired-mend oldur kim maḫfī andaḳ (3) iş ḳılmaġay kim āşkārā anı ḳıla almaġay. Ve birev ʿaybıda andaḳ söz dimegey kim yüzide diy'almaġay. Uruşda düşmen az dip (4) ġāfil bolmamaḳ kirek kim otunnı az ot köydürür. Taḫtınıñ tört pāyeside tört söz bitilip irdi kim her kimde pādşāh- (5) lıḳ yoḳ, kāmkārlıḳ yoḳ ve her kimde ḫātūn yoḳ, ġam-güsārlıḳ yoḳ, her kimde ferzend yoḳ dost-dārlıḳ yoḳ. Her kimde bular hīç ḳaysı yoḳ (6) bīmārlıḳ yoḳ. Ve anıñ āşārıdın Rūmiyye şehri dipdürler kim Medāyin yanıda Anṭakiye ṭarḥı bile yasadı ve salṭanatı zamānını baʿżı (7) ḳırḳ yıl baʿżı ḳırḳ yiti yıl ve yiti ay dipdürler.

Anūşīrevān ḫusrev-i dād-ger
Ki ābād idi ʿadlidin baḫr u berr

(8) Añā dağı devrān vefā ḳılmadı
Sañā ḳılmaġay çün añā ḳılmadı

P367b / H ü r m ü z bin Anūşīrevān, atası vaşiyyeti bile taḫtḳa olturdı. Baʿżı (9) anı ẓālim ve cābir dipdürler ammā baʿżı ʿadl ü inṣāfġa nisbet biripdürler. Her taḳdīr bile siyāseti ġālib ve intiḳāmı şedīd (10) kişi irdi. Egerçi avvallar Anūşīrevān ḳavāʿid ü rüsūmın merʿi tuttı. Ammā az günāhġa köp siyāset ḳılurı cihetidin il andın (11) mütevehhim boldılar. Ve mūcib-i teneffür boldı çün ildin teneffür maʿlūm ḳıldı ol cihetdin ṭabʿıda intiḳām ve siyāset şanʿatı ġ'ālib irdi.

---

4 ġ.bolmamaḳ: S ġ.bolmaġay // 6 salṭanatı: S21 salṭanat

(12) re'āyaġa ḫarācnı arturdı. Ve sipāhıġa cüz'ī cerīme üçün ḳatlni lāzım tuttı çün il bir yolı nevmīd boldılar, eṭrāfdın (13) düşmenler milki ṭama'ıġa yüz ḳoydılar. Rūmdın ḳayşar ve 'Arabdın 'Abbāsü'l-aḥvel maġribdin 'Amru'l-erzaḳ ve Türkistāndın ḫāḳān-ı Çīn (14) burunġı üçevni tuḥfe ve hedāyā bile istirżā ḳılıp ḳaytardı. Ammā ḫāḳān-ı Çīn başıġa

S740a Behrām-ı Çūbīne kim 'Acem mülūkidin / irdi, sipeh-sālār (15) ḳılıp ḫorāsānġa yiberdi. Behrām ḫāḳān bile uruşup ḫāḳān ve oġlı Behrām iligide ḳatlġa yittiler. Ḫāḳānçirigidin Behrāmġa ġanīmet (16) ḥaddin taşḳarı tüşüp irdi, ba'żını kim selāṭīnġa lāyıḳ bolġay Hürmüz ḫıdmetiġa yiberdi ve köp taḥsīn ve iḥsān ṭama' tuttı. (17) Hürmüzġa bed-gūylar mundaḳ yitkürdiler kim Behrām ösrüküp ġanīmet alıpdur, dağı saña az nime yiberipdür. Hürmüz cihetsiz (18) bed-fi'lliġı cihetidin ve māl ḥırṣıdın Behrāmnıñ işin pesend ḳılmay, meşhūr mundaḳdur kim aña bürünçek ve çarḫ yiberdi kim (19) ḳılġan işiñe lāyıḳ bulardur. Behrām-ı Çūbīn müteġayyir bolup aña yaġıḳtı, dağı Perwīz atıġa ve anıñ nökerligige özin mensūb ḳıldı. (20) Ġarażı bu tedbīr irdi kim Hürmüz oġlıdın bed-gümān bolup aradın kötergey ve Behrām āsānlıġ bile Hürmüzni def' ḳılıp pādşāh- (21) lıġnı alġay. Ve bu rāyı muvāfıḳ tüşti. Hürmüz, Perwīz ḳaşdıġa meşġūl bolup Perwīz vehmdin ḳaçıp Ermen vilāyetiġa bardı ve Şīrīnge (22) 'āşıḳ boldı, andaḳ ki şerḥi kilgüsidür inşa'llāh, çün

---

12 ḫarācnı: S27 iḫrācnı / arturdı: S27 artturdı // 15 ġanīmet: P- // 18 bed-fi'lliġı cihetidin: S3 bed-fi'llıḳ cihetidin, P9 bed-fi'llıġıdın / mundaḳdur: S4, P10 mundaḳtur

Perviz ḳaçtı Behrāmġa barmadı. Hürmüz bildi kim Behrām keyd ḳılıp (23) ve oġlı günehsiz irkendür sipāh yasap Behrām utrusıġa yiberdi. Behrām anıñ peyġāmın uruşup bastı. Ve Hürmüz salṭanat kār-ḫāne- (24) si mütezelzil boldı çün erkān-ı devlet andın nā-rāżī irdiler. tutup közige mil tartıp Ermenġa kişi yiberip Pervizni (25) kiltürüp pādşāh ḳıldılar. Ve anıñ salṭanatı on bir yıl ve birer nime irdi.

Yana Hürmüz oldı çü kişver-ḫıdiv
(26) Siyāsetleri saldı ilge ġiriv

Añ dağı ildin yitip intiḳām
'Adem kişveri sarı ḳıldı ḫırām

Behrām-ı Çūbine çün Hürmüzni erkān-ı devleti (27) kür ḳıldılar ve Ḫusrev-i Perviz Ermendin kilip atası taḫtıda olturdı. Behrām-ı Çūbin anıñ üstige çirig tartıp ol dağı
T731a sipāh (1) yasap Behrāmġa utru çıḳtı. nehr-i Vāndın ötüp birbirige yaḳınlaştılar. Perviz kördi kim Behrām bile muḳāvemet ṭāḳati (2) yoḳtur. Hürmüzdin istimdād ḳılıp rāy tiledi. Hürmüz bitip yiberdi kim Ḫazāyin bile oġul uşaġıñnı birk burġanlarġa mażbūṭ ḳılıp (3) Rūmġa barıp ḳayşardın meded tile. Perviz ol digen dik ḳılıp Behrām vilāyetidin rū-gerdān ḳılıp ḳayşarġa penāh iltti. Behrām, Pervizġa (4)

---

23 salṭanat kār-ḫānesi: P15 kār-ḫāne salṭanatı // 25 P7 de şiir öncesi megnevi // 26 Behrām-ı Çūbine: S12 Behrām-ı Çūbin // 3 rū-gerdān ḳılıp: S15 rū-gerdān bolup

ḳavġunçı yiberip özi Medāyinġa kilip pādşāhlıḳḳa olturdı, çün Perviz ḳayşar imdādı bile anıñ üstige kilip ol dağı (5) çıḳıp uruştı, basılıp ḫāḳān ḫıdmetiġa bardı anda zehr birip Behrāmnı āḫir ḳıldılar. Ve anıñ salṭanatı iki yıl ve bir nime irdi. (6) Ba'żı tārīḫde anı mülūk 'adediġa kivürmeydürler ve Şirvān selāṭinini anıñ neslidin dipdürler ve anıñ nijādını ba'żı gürkin (7) miläḏḳa ba'żı Yezdcird bin Behrāmġa yitkürüptürler.

Çü Behrām-ı Çūbinni baḫt-ı belend
Cihān milkide iyledi ercmend

P368a / (8) Veli anı Perviz tındurmadı
Dem urmadı tā milkdin sürmedi

Ḫusrev-i Perviz bin Hürmüz, ol vaḳtde kim Behrāmdın yüz (9) ḳaytardı Bendūye bile Bisṭān aña hem ṭaġāyi irdiler ve hem sipeh-sālār ve Hürmüz közige alar mil tartıp irdiler ve Hürmüz intiḳāmıdın alar eymen (10) irmes irdiler. Pervizġa ayıttılar kim Hürmüz saña Rūm 'azimeti buyurup Behrāmnı biziñ intiḳāmımız cihetidin tilep milkni birgüsidür, (11) eger anı aradın köterseñ ḫāṭır-cem' bolur. Perviz cevāb birmedi alar anıñ tik turġanıdın ol işke rıżā fehm ḳılmaḳ (12) töhmeti bile Hürmüzni helāk ḳılıp az kişi bile Pervizni Furāt suyıdın ötkerip Rūm 'azimeti ḳıldılar. Yolda deyrde tüşüp

---

6 tārīḫde: S18 tevārīḫde // 7 P25 de şiir öncesi meşnevi // 9 Bisṭān aña hem: P2 Bisṭām hem aña, alar eymen. T, P-

(13) irdiler kim Behrām sipāhı peydā boldı. Bendüye Pervİzni uzatıp özi anıñ salṭanat libāsın kiyip ḳaldı. Sipāh yitkeç işikni (14) bağlap deyr tamıġa çıḳtı, anı ol libās ile Perviz gümān ḳıldılar. Didi kim çün sizge giriftār boldum, be-ġāyet giriftedür min. (15) bu kün deyr tigreside olturuñ, tañla mini alıp yanıñ. Çün bu nev' iltimās ḳıldı, ol sipāh ḳabūl ḳılıp deyr tigreside (16) tüştiler. Tañlası çün anı çıḳardılar, ḳılġan tedbİridin vāḳıf boldılar. Çāre yoḳ irdi, Behrām ḳaşıġa ilttiler. (17) Behrām anıñ teba'ı köp cihetidin öltüre almadı çün Perviz Rūmġa yitti, ḳayşar anıñ kemāhi ḥālin bilip yaḫşı dil-cüyluḳ ḳılıp Meryem (18)

S740b atlıḳ / ḳızın aña nikāḥ ḳıldı ve ḳalın meded birip uzattı. Behrām üstige kilip Behrām andın basılıp ḳaçıp ḫāḳān ḳaşıġa (19) bardı. Perviz, Medāyin taḫtıġa olturup köp memālikni Ḥayaṭala tasarrufıġa kivürdi. Ve miknet ü şevketi bir yirge yitti kim andın burunġı (20) selāṭİnġa müyesser bolmaydur irdi ve ba'żı müverriḫler aña müyesser bolġan nimelerni ḥayret ṭarİḳı bile ta'dād ḳılıpdurlar. Ol (21) cümledin biri bir taḫtdur kim anı ṭaḳdİs dirler irdi, altundın, kim irtifa'ı yüz ḳarış irdi ve anı cevāhir bile (22) muraşşa' ḳılıp irdiler ve tört pāyeside encüm ü eflāk ve eḳālİm-i seb'a ḫübraḳ vech bile tartıp irdiler kim ol, anda (23) olturup salṭanat ḳılur irdi. Yana bir tāc kim vezni altmış batman irdi, altundın, kim miñ gevher bile müşekkel ḳılıp irdiler (24) kim her biri bir çopçuḳ yumurtḳasıça ve üstide

---

12 deyrde:birde //15 tigreside:S27 tigresige //17 çün Perviz: S29 Perviz çün // 18 atlıḳ: S atlıġ // 23 b. irdi: P15 b. idi

gevher-i şeb-çerāġ kim milk-i ḫarābī irdi ve ol tācnı altun zencīr bile başı (25) muḥāzisiġa asar irdi. Yana bir ferş idi dünyādın kim vüs'ati bir cerīb irdi kim anı cevāhir bile muraşşa' ḳılıp irdiler. (26) yaşıl dībā ve gün-a-gün cevāhir-i sebze ve reyāḫīn ornıġa kim ḳış kim bu nimeler yoḳtur. bu ferş üstide meclis tüzer irdi. Yana (27) bir at idi kim Şebdīzġa meşhūr irdi kim sāyir atlardın tört ḳarış
T731b biyikrek irdi kim ol ölgendin soñra (1) şūretin tartturup anıñ bile ḫorsend bolur irdi. Yana bir Bārbed atlıġ muġannī irdi kim zamāneniñ yegānesi irdi. Yana Şāpūr (2) atlıġ naḳḳāş irdi kim anıñ naẓīri hem ol zamānda yoḳ irdi. Yana Büzürg Ümmīd dik vezīri bar irdi kim 'asrınıñ (3) a'lemi irdi. Yana miñ ḳılāde pīli ve anıñ zamānıda pīl Hindüstāndın özge yirde balaladı. ve ol hem ġarīb emr irdi. on sikiz miñ (4) at ṭavīleside perveriş tapar irdi ki tört miñi özinıñ cünbīdi irdi. on iki miñ aḳ tivesi bar irdi ki türkī (5) dirler. Şādırvānıda niçe miñ şāḥib-cemāl kenīzek irdi kim alardın niçe yüz muġanniyye irdiler. Genc-i bād-āverd aña naşīb boldı (6) ve ol miñ tivede altun ve kümiş ve cevāhir ve nefāyis irdi kim Rūmdın niçe miñ yılda ḳayāşıradın ḳalġan irdi kim biridin (7) yana birige deryā bile iltürde yil anı Medāyiñġa kiltürdi ve ol taşarruf ḳıldı ve anı genc-i bād-āverd dīdiler. Atlanġanıda niçe (8) yüz saḳḳa muḳarrer irdi kim gerd maḥallide yolıġa su seperler irdi ve niçe yüz

---

27 at idi:S9 at irdi // 1 tartturup:T tarturup // 4 cünbīdi: جنبيتى //5 muġanniyye:S14 muġanni //8 maḥallide:S16 maḥalliġa ve / yolıġa su seperler irdi: P25 yolıda su seper irdiler

P368b ḫādim, ʿūd-sūz / lar bile buḫūrāt köydürüp (9) yil tarafıdın alıp yürürler irdi. Ve kisrī ṭāḳın dipdürler kim yarımçuḳ irdi ol tüketdi. Ve Şīrīn dik (10) maḥbūbı bar irdi kim ʿālemde anıñ dik ḥüsn ü leṭāfet ve cemāl ü melāḥat hīç kimde yoḳ irdi. Ve faḳīr, barça müverriḫler naḳīżı (11) ṭarafıdın iki söz tapıp min kim aña dest birdi kim hīç kişige dest birmeydür, ötken barçadın küllirekdür, biri ol kim (12) egerçi Şīrīn dik ʿālem nādiresi maḥbūbı bar irdi velī Ferhād dik hem ʿālem uʿcūbesi raḳībi bar irdi kim ʿışḳ u niyāzı (13) eṭrāfıdın bā-vücūd Ḫusrev dik pādşāh köñli Ferhādḳa meyl ḳılıp iltifāt u terahhüm ẓāhir ḳıldı ve anı bilip Ḫusrev reşkdin (14) mekr bile Ferhād ḳatlīġa bāʿiṯ boldı kim andın meşhürraḳdur kim bitimegi ḥācet bolġay. Yana biri ḥażret-i risālet ṣallā'llāhu ʿaleyhi vesellem (15) biʿşeti kim anıñ zamānıda vāḳiʿ boldı kim bu ötken barça miknet ü tecemmülni bu devletniñ miñ ülüşidin bir ülüşi tutsa (16) bolmas kim ol ḥażret aña dīn ü islām daʿvetiġa nāme bitip kişi yiberdi. Ve ol bu müzaḫrefāt ġurūrıdın ol ḥażretniñ (17) mübārek nāmesin yırttı ve iṭāʿat ḳılmadı ve öz milk ü devletiġa ḳasd ḳıldı. Ve ḥażret muʿcizesidin milkige zevāl varıp (18) Şīrūye ki anıñ oġlı irdi meʾmūr boldı muña kim Ferhādnıñ bī-güneh ḳatlīġa atasını ḳışāş ḳıldı ve bular barça (19) icmāl bile ötti, ümīd ol kim barça öz maḥallide tafṣīl bile dağı edā bolġay, inşaʾllāhu. Ve Ḫusrev-i Pervīzniñ salṭanatı otuz yıl irdi.

---

12 uʿcūbe: عجوبه // 14 meşhürraḳdur kim: S21 meşhürraḳtur // 20 P10 da şiir öncesi meşnevī

(20) Çü Ḫusrev bolup milk ile ser-firāz
Mülūk içre taptı bu nev' imtiyāz

Velī çarḫ iylep sitem-sāzlıḳ
Zevālide hem birdi mümtāzlıḳ

(21) Ş İ r ū y e bin Ḫusrev-i Şīrūye atasını öltürgendin soñra pādşāhlıḳ taḫtıġa olturdı. Atasını öltürgeniniñ (22) şerḥi uzundur ammā mücmeli budur kim Ḫusrevniñ ġāyet tecemmüli vicāhıdın ol nev' kim yoḳarı ta'dād ḳılıldı.
S741a dimāġıda (23) ġurūr ve fi'lide fütūr vāḳi' bolup irdi. / Ve siyāset ve ġażābı ilge ḥaddin aşıp irdi, ol cümledin biri bu kim müneccimler (24) aña dip irdiler kim siniñ zevāliñ, öz evlādıñ biriniñ iligide bolġusıdur, bu hezeyān cihetidin on yiti oġlını (25) bir ḥiṣārġa salıp maḥbūs asrap ḳoymas irdi kim ḫatun kişi alar ḳaşıda yavuġay kim müneccimler aytḳan emr şüret bağlaġay. (26) Yana öz ulusıdın el-'uhdetü 'ale'r-rāvī yigirmi miñ kişini zindānġa salıp irdi kim bulardın miñ kişi i'tibārlıḳ uluḳ (27) kişiler irdi, bir çirigde yaḫşı yürümediñiz dip ve her kün niçeni buyurup irdi kim öltürürler
T732a irdi. Ve Merdānşāh atlıġ (1) sipeh-sālārını kim niçe memleketniñ serdārı irdi, müneccimler digen bile kim saña Zābilistān ḥākimidin ḫazer bar tiletip günāhsız (2) öltürürdin ictināb ḳılıp ḳolın kistürdi ve soñra ri'āyet

---

24 evlādıñ: S1 evlādıñdın // 25 alar ḳaşıda yavuġay: T alar kaşıda yavġay. P15 alarġa kaşıġa yavuġay / emr: S3 söz // 27 buyurup: S4 buyurur // 1 sipeh-sālārını: S5 sipāh-sālārını

ḳılay didi, ol ḳabūl ḳılmadı ve ḳatl istid'āsı ḳıldı (3) irse ḳatl buyurdı. Bu cihetlerdin ḫalāyıḳ andın cānıġa yitip irdiler. Barça ittifāḳ bile Şīrūye bile kim Meryemdin tuġup (4) irdi ittifāḳ ḳılıp anı pādşāh köterip Pervīzni tutup ḥabs ḳıldılar. Şīrūyeġa ayıttılar kim ol mundaḳ nā-şāyest (5) işler ḳılıpdur, anı öltür yoḳsa sini öltürür. Şīrūye didi ḥüccet bile öltürgey, ḳılġan işlerin aytıp yiberdi. (6) Her ḳaysıġa bir cevāb ayıttı il ġavġā ḳılıp yigirmi miñ maḥbūsnı çıḳardılar. Şīrūye kördi kim iş özge boldı. (7) Merdenşāh oġlını yiberdi kim Ḫusrevni öltürdi. Atasını öltürgendin soñra anıñ hem cismiġa 'aẓīm renc tāri bolup (8) yiti aydın soñra ḥayāt vedī'atin ḳıldı, milk ḥırşıdın on yiti aġa inisini dağı öltürdi. Munça şeḳāvetḳa mutaşaddī bolġandın (9) soñra bular netīcesidin kisrī Arslan kisrī Ḳubād bin Fīrūz bu aradadur.

Çü Şīrūye dūn u ber-geşte-baḫt
P369a / Bu yañlıġ laḳablar bile aldı taḫt

(10) Münevver iylemey taḫt üzre maḳām
Buyurdı felek taḫtḳa sarı ḫırām

E r d e ş ī r bin Şīrūye: Çün Şīrūye vefāt ḳıldı ve cemī' milk tiger (11) aġa inisi öltürüp irdi, hīç kişi kiyāseredin

---

5 ḳılıpdur: S8 ḳılıptur // 6 il: S 9 ol il // 7 cismiġa: P23 cismige // 9 aradadur: S12 arada durur/ P25'de şiir öncesi meşnevī // 10 taḫtḳa sarı ḫırām : P1 taḫt sarı maḳām

tapmadılar kim pādşāh ḳılġaylar. Şirūyeniñ yiti yaşar oġlı bar irdi, (12) żarūretdin anı pādşāh ḳıldılar. Ve çün Erdeşir kiçig irdi Mihrḥasnı kim Perviźniñ ḫᵛān-sālārı irdi ve be-ġāyet (13) rāy u tedbirġe mensūb irdi pāk-nefs ü nik-endişlikke meşhūr, ittifāḳi bile anı vezir ḳıldı kim ulġayġunça melik (14) tedbirin ḳıla turur ve Rūm neferide Şehr-irād digen Perviźniñ bir uluḳ kişisi bar irdi kim her küllī iş ḳılsa anıñ bile meşveret ḳılur irdi, anıñ (15) bile meşveret ḳılmay ol işni ḳıldılar. Ol bu işdin müteġayyer bolup Erdeşirge ḫurūc ḳıldı ve çirig tartıp (16) kilip hem Erdeşirni hem Mihrḥasnı öltürüp Medāyin taḫtıda tāc başıġa ḳoyup pādşāhlıḳḳa olturdı. Ve Erdeşir (17) bir yıl ve altı ay pādşāh irdi.

Yana Erdeşir irdi ṭıfl-ı nejend
Ki boldı maḳāmı serīr-i belend

Peyk-i taḫtdın çarḫ-ı bī-vehm ü bāk
(18) Ḳuyı taşlap ol ṭıfl boldı helāk

Ş e h r - İ r ā d çün pādşāhlıḳ taḫtıġa olturdı çün andın uluġraḳ ve tiñ tuşluḳ (19) il bar idiler, alarġa anıñ ḫıdmeti ḳatıḳ kilür irdi ve ʿār ḳılurlar ki añña ekāsire ḳāʿidesi bile mülāzemet ḳılġaylar. (20) Ve ekāsireniñ ḳāʿidesi bu irdi kim ṣabāḥ kim ilge bār-ı ʿām birürler irdi, ḫalāyıḳ yir

---

13 irdi: S16 irdi ve // 14 ḳıla turur: P5 ḳıla dururum / anıñ bile meşveret ḳılur irdi: T, P-

öpüp secde ḳılurlar (21) irdi ammā aṇa baʿżı ḳılsalar irdi baʿżıġa boyun yārlıḳ birmes irdi kim secde ḳılġaylar. Ekāsire atlanur bolsalar (22) irdi, resm irdi kim sipāh yıraḳdın ḫalḳa urup turarlar irdi. Bir kün Şehr-irād atlanġanda bu resm (23) merʿī imes irdi, ol āşüftelıḳ ḳıldı kim nige maʿhūd ḳāʿide bile turmaydurlar. Sipāh arasıda birev bir sinān bile boynıġa urup öltürdi (24) ve ayaġıġa ip taḳıp maḥallātḳa südrediler kim tigmes kişi salṭanat ḫayālin ḳılsa, sezāsı budur. Ve anıṇ salṭanatı ḳırḳ kün (25) irdi. Çün ekāsire neslidin kişi tapılmadı, Pervīzniṇ Tūrān atlıġ ḳızını pādşāh köterip taḫtḳa olturttılar.

(26) Çü ġażab iyledi Şehr-irād Melik
Anıṇ nengidin boldı berbāẕlik

Cezāsın anıṇ farż bildi sipihr
Öz ornıġa bu işni ḳıldı sipihr

(27) Tūrān-duḫt çün pādşāhlıḳ taḫtıġa ārām tuttı, be-ġāyet ʿāḳıle irdi, bildi kim milk aṇa hem özgeler dik vefā
T732b ḳılmaġusıdur. (1)/ Dād u ʿadl bünyād ḳıldı ve ḫalāyıḳḳa köp ümīd-vārlıġlar birdi, özidin burunġı cemīʿ ekāsire zamānıdın ḳalġan şiltāḳlarnı (2) cemīʿ reʿāyaġa bağışlap defterlerni yudurdı ve yaḫşı āyinler araġa kivürdi. Ve Perviz zamānıda

---

21 boyun yārlıḳ: S23, P11 boyun yārlıġ // 21 bolsalar irdi: S24 bolsalar irdiler // 22 yıraḳdın: S24 yıraḳtın // 23 turmaydurlar: T,P- // 26 P15'de şiir öncesi meşnevī

Rūmdın Celībā atlıġ büt kim (3) Medāyinġa kiltürüp irdi ve Rūmluḳlar tiler irdiler ve ekāsire birmesler irdi anı Rūmīlerġa yiberdi. Ve muṣāliḥa-i milk (4) maṣlaḥatı üçün kim alardın ilge āsīb tigmegey, ḳayṣar minnet-dār bolup yaraştı ve ḫalāyıḳ andın besī mesrūr boldılar. Ve anıñ (5) zamānıda ḫażret-i seyyidü'l-mürselīn ṣallā'llāhu 'aleyhi vesellem fenā tengnāyıdın beḳā 'ālemiġa ḫırām ḳıldı. Ve ḫilāfet Ebabekr-i ṣıddīḳ raẓiya'llāhu 'anhüġa (6) muḳarrer boldı. Ve Tūrān-duḫt Şehr-īrādnı öltürgen kişini kim Mesrūḥ-ı Ḫorāsānī dirler irdi terbiyyet ḳılıp vezāret birdi. (7) Ve bir yıl ve tört ay pādşāhlıḳ ḳılġandın soñra milkke vidā' ḳıldı. Ve Pervīzniñ yıraḳraḳ ḳarābetidin Ceşşed atlıġ (8) kişini taḫtḳa olturttılar ve ol bī-çāre dağı bir ayġaça ḫayāliġa salṭanatdın köp mā-ḫūlyā yol birip 'ālemdin ötti.

(9) Çü Tūrān serīr üzre taptı sükūn
Añña hem vefā ḳılmadı çarḫ-ı dūn

Ol itti vefā çarḫ ḳıldı sitem
Añña yoḳ ki yalġuz yana birge hem

P369b (10) Ā z e r e m - d u ḫ t çün pādşāhlıḳḳa / olturdı kişini vezīr ḳoymadı ve milk işin öz tedbīr ve rāyı bile yasamaḳ muḳarrer ḳıldı. (11) Ve ol Tūrān-duḫtnıñ siñili irdi ve

---

3 kiltürüp irdi: S2 kiltürüp irdiler / Rumluḳlar: S3 Rūmluġlar / irdiler: T irdiler kim / birmesler irdi: S3 birmesler irdiler// 7 yıraḳraḳ: P23 yıraġraḳ // 9 P24 de şiir öncesi meşnevī // 11 Tūrān-duḫtnıñ : T , P_1 Tūrān-duḫt

ekāsire dūd-bānıda andın şāḥib-cemālraḳ töremeydür irdi. Ve Perviznin̄ Firūz-ı (12) Hürmüz atlıġ sipeh-sālārı bar irdi kim Ḫorāsān milkini an̄a birip irdi. Ve ol Rüstem atlıḳ oğlın öz ḫilāfetiġa yiberip irdi. (13) Rüstem be-ġāyet bahādır kişi irdi ve bu ol Rüstemdür kim emīrü'l-mü'minīn ʿÖmer raẓiya'llāhu ʿanhü Medāyinġa Saʿd-ı Vaḳḳaṣnı islām çirigin (14) başlatıp yibergende Yezdicird bu Rüstemni utru yiberipdür kim inşa'llāh öz yiride kilgey. Ve Fīrūz-ı Hürmüz żuʿafāġa (15) meşʿūf kişi irdi. Āzerem-duḫt hevāsıda bī-iḫtiyār bolup ḥarem cānibin riʿāyet ḳılmay şehvetḳa mağlūb bolup kişi araġa (16) salıp taʿaşşuḳ ıẓhārı ḳıldı. Āzerem-duḫt kiçege vaʿde birip ol mevʿidġa yitkende buyurdı kim anı öltürüp başın ḳaṣr (17) işigidin astılar çün tan̄lası ḫalāyıḳ munı kördiler çün uluġ kişi irdi, müteġayyir boldılar, keyfiyyetni maʿlūm ḳılġaç teskīn (18) taptılar. Ve Fīrūz-ı Hürmüzġa ṭaʿn ḳıldılar. Rüstem işitip Ḫorāsāndın sipāh tartıp Medāyinġa kilip Āzerem-duḫt bile maṣāff (19) ḳılıp anı tutup hem atası ḳılġan müddeʿānı ḥāṣıl ḳıldı hem atası ḳanıġa ḳışāṣ ḳıldı. Ve andın soñra salṭanat ḳılurġa kişi tapmadılar. (20) Ve anın̄ salṭanatı zamānı altı ay irdi.

Çü Āzerem-duḫt oldı mesned-nişīn
Bes āşüfte ḳıldı yana milk işin

---

11 dūd-bānıda: P2 dūd-mānıda // 12 sipeh-sālārı: T, P3 sipā-sālārı / Rüstem atlıḳ: S11 rüstem atlıġ // 14 yibergende: P- // 17 işigidin: S15 işigide// 19 atası: T, P-

Ḳatīl oldı ol dağı tapmay direng

(21) Velī kiltürüp milk ḫāliġa neng

Kisrī Mihrḫas ekāsire meliki bu yirge yitkende perīşānlıġ köp yüzlengen üçün tārīḫi (22) mażbūt imes müverriḫler her nev' nime bitipdürler ammā Ṭāberīde bu nev' meşṭūrdur kim kisrī Mihrḫas Emvāzda irdi. Ol Erdeşīr-i (23) Bābek neslidin irdi. Ekāsire erkān-ı devleti anı tapıp kiltürüp taḫtḳa olturttılar ve ol bir niçe kün pādşāh irdi. (24) Velīkin bu uluḳ iş 'uhdesidin çıḳa almay 'āciz boldı anı dağı def' ḳıldılar. Çün milk şāhsız bola almas. (25) Nuşaybīn digen birev Ḫarā ve Ḫusrev atlıġ Perviz atlıġ Ḫusrev oġlanlarıdın taptılar ki Şīrūye ḳardaşların (26) ḳatl ḳılurda ḳaçıp irdi ve yaşunup yürür irdi anı kiltürüp taḫtḳa olturttılar. Ol dağı başḳara almadı. (27) anı dağı aradın köterdiler. Ve ruḫṣat birdiler kim kilgen yirine bar. çün

T733a Pervīz oġlı irdi. Ve yana köp Nūşirevān (1) neslidin Fīrūz Mihrāy atlıġ kişini taptılar kim anası Miḫān-duḫt idi ammā ol kişi mecnūn-veş irdi çün taḫtḳa oltur[t]up (2) tāc başıġa ḳoyup ileyige turdılar. ol perīşān söz ayta başladı kim maña bu taḫt u tācdın neng ü 'ārdur. Kördiler (3) kim ol dağı bu iş ḳābili irmes. anı hem aradın sürdiler. Ve yana kişi tiler irdiler. maġrib şehrleride Feraḫ-zādnı (4) taptılar ve taḫtḳa olturttılar. Ve anı hem Pervīz evlādıdın dipdürler. Ve ol dağı altı ay salṭanat ḳılġandın soñra (5) ḳatlġa

---

22 bitipdürler:S20 bitiptürler // 3 bu iş ḳābili irmes: S27 bu işke ḳābil imes / şehirleride: S28 şehrleridin biride

kildi. Andın soñ müteḥayyir boldılar ve ol vaḳtde Yezdicird
S742a bin Şehryār Iṣṭaḫarda irdi. / atası Şehryār. (6) Perviz oğlı irdi ve Şirūye ağa inisini öltürürde Şirin anı ḳaçurup irdi. ol cihetdin kim özi asrap (7) idi ve andın bir oğul bolup irdi. atı Yezdicird. atasıdın soñra hem Iṣṭaḫarda bolur irdi. anı tapıp teklif bile (8) taḫtḳa olturttılar. Ve anıñ zamānıda ʿAcem milki işi żaʿīf ü tezelzül buldı ve her yandın düşmenler istilā taptılar. Be-taḫşiş ʿArab (9) ve Yezdicird müddetī saʿy ḳılıp ilig ayaġ urdı. boldura almadı ve emīrü'l-mü'minīn ʿÖmer raẓiya'llāhu ʿanhü çirigige milkin aldurup (10) ḳaçıp melik-i ʿArab iligige tüşti ve islām livāsı ser-efrāz bolup küfr ʿalemi nigūn-sār boldı. Yezdicird ḳaçıp Isfahāngа barıp andın (11) Kirmāngа kirip anda hem
P370a tura almay Mervġa bardı ve anda hem / kince ḳavġun kilip yalġuz bir tigirmende yaşundı. tigirmen iyesi (12) anıñ at ve tonıġa köz ḳarartıp anı öltürüp cihātın iyeledi. Ve Yezdicirdniñ pādşāhlıġı yigirmi yıl irdi. Meşnevī

(13) Eger Yezdicird olsun er Şehryār
Ve ger Behmen olsun ger İsfendyār

Ki ḳoydı vücūd öyige çün ḳadem
Yana anda bolmaḳ kirektür ʿadem

(14) Sikender dik alġan yürüp baḥr u berr
Eger tapsa miñ yıl cihānda maḳarr

---

6 - 7 asrap idi: S1 asrap irdi

Yana bolsa me'mūr toḳuz sipihr
Atı na'li bolsa yaruḳ māh u mihr

(15) Yarurda çoḳalmas bulardın biri
Temennāsın iylerge ḳılmas girī

Birevge ki rūzī bolup şāhlıḳ
Żamīriġa Ḥaḳ salsa agāhlıḳ

(16) Ki bilse cihāngа vefā yoḳ turur
Cihān ehliġa hem beḳā yoḳ turur

Közige cihān ḥaşmetin ilmese
Ḥaḳ emridin özge 'amel ḳılmasa

(17) 'Adālet üçün istese milk ü cāh
Sitem ü def' iylerge çikse sipāh

Her iş kim bolur müdde'āsı aŋa
Ġaraż bolsa Tiŋri refāhı aŋa

(18) Bolup salṭanat taḫtıda faḳr-cüy
Şeh olsa velī bolsa dervīş-ḫūy

---

17 müdde'āsı aŋa: P6 müdde'āsı anıŋ / refāhı aŋa: P refāhı anıŋ

Munı şāhlıġ dise irmes yıraḳ
Ki ġafletdin āgāhlıḳ yaḫşıraḳ

(19) Velī ḳılmadı şāhlardın kişi
Ki bu iş irür şāh ġāżi işi

Dimey ʿayn-ı insān ki insān-ı ʿayn
Hem insān u hem ʿayn sulṭān Hüseyn

(20) Şehā kildi şehlıḳ müsellem saña
Ni şehlıḳ ki dervīşlıḳ hem saña

Disem iyleyin vaṣfıñ āsān imes
Ki miñdin birin dimek imkān imes

(21) Velīkin maña olça maḳdūr idi
Ol işlerni kim asru meşhūr idi

Siniñ vaḳtiñ içre körüp żaʿf u renc
Zamānī ki naẓm iyledim Penc Genc

(22) Ki her gencide olça ẓāhir durur
Niṣārıñġa yüz miñ cevāhir durur

---

18 **şāhlıġ:** S13 şahlıḳ / **āgāhlıḳ:** S13, P8 āgāhlıġ // 21 **körüp:** S16 körür

Ki anı kivürgen zamān ḳaşınġa
Barısın nişār iyledim başınġa

(23) Çü dīvānġa dībāçe ḳıldım raḳam
Şıfātınġnı şerḥ iyledim anda hem

Ki her lafżını ʿaḳl-ı cevher-şināsٍ
Körüp cevher-i ferd iyler ḳıyāş

(24) Çü naẓmü'l-cevāhir bitip atınġa
Üküş vaṣf derc iyledim ẕātınġa

Ki encüm-i zerrīn ger töker çarḫ-kūz
İmes bir güherniñ bahāsı henūz

(25) Yana köp dağı naẓm-ı gevher-feşān
Besī neşr dağı cevāhir-feşān

Ki çün tarttım ḫāme-i müşg-bīz
Siniñ vaṣfınġa iyledim nükte-rīz

(26) Barı gerçi pāk u muḫayyel idi
Velī barça vaṣfınġda mücmel idi

Kişi nükteni ḳılsa mücmel ʿıyān
Yaḳīn kim anıñ şerḥi tapmas beyān

---

24 çarḫ kūz: T. P14 ʿaḳl-ı kūz // 26 beyān: P 16 ʿıyān

(27) Velī ʿazmim imdi budur kim ḫudāy
Eger bolsa ʿömrümġa mühlet-fezāy

Çikip ṭurfe tār rīḫıñ̂a ḫāmeni
Ḳılıp nüktege tīz hengāmeni

T733b (1) Şıfātıñ̂nı avvaldın āḫirġaça
Ḫayālāt u maḫfī vü ẓāhirġaça

Velādet künidin tutup tā bu dem
Barın şerḥ ile iylegey min raḳam

(2) Burunraḳ salıp ṭurfe bünyād añ̂a
Bizenip ẕikr abā vü ecdād añ̂a

Sorup nükte sulṭānlar aḥvālidin
Ḥikāyet ḳılıp ḫānlar aḳvālidin

(3) Diben barçanıñ̂ milk ü devrānını
Muʿayyen ḳılıp devr-i pāyānını

Diben kim ḳayu aldı avval cihān
Cihān anı ni yañ̂lıġ itti nihān

(4) Çü mesneddin iltti anıñ̂ raḫtını
Kim aldı cihān-dārlıġ taḫtını

Çü ol taptı mesned yüzidin firār
Yana şāhlıḳ kimge taptı ḳarār

(5) Aṇa tigrü kim sin şeh-i nİk-baḫt
Atadın ata vāriş-i tāc u taḫt

Ki ḥālā çalıp salṭanat nevbetin
Tapıp sin cihān-dārlıġ şevketin

(6) ʿAdālet bile ḫāş irür yoḳsa ʿām
Cihān ehlini tındurup sin tamām

Ki Ḥaḳ iyleben milk ü cāhıṇ füzūn
Ḥayātıṇ ṭınābını itsün uzun

(7) Ġaraż kim bu söz yitse encāmıġa
Bu tārİḫ yüz ḳoysa itmāmıġa

Aṇa her kişi salsa açıp naẓar
Bolup köṇli mażmūnıdın behre-ver

(8) Yaḳİn aṇlaġay ṭabʿ-ı dānişveri
Ki mİrāşıṇ irmiş cihān kişveri

S742b / Siniṇ ḥaḳḳıṇ irmiş cihān-dārlıġ
Cihān ḫānlıġıġa sezā-vārlıġ

(9) **Nevāyi çü ʿarż iyledim̃ müddeʿā**
Kil ve iddiʿā ḳılġıl imdi duʿā

P370b / **İllā tā ki şehsiz çü bolġay cihān**
Cihān ehliġa bolmaġusı amān

(10) **Sin olġıl zamān ehliġa şāh u bes**
Sam̃a ʿadl tervīḥi dil-ḫᵛāh u bes

(11) **Ḳıyāmetḳaça ḥaşmetim̃ müstedām**
Selāmım̃ ḳılıp şāhlar ve's-selām

---

9 amān: T nihān

MÜNŞE'ĀT

T782b (1) Ḥamd-ı mevfūr ol Ṣāni'ġa kim 'ilmi münşisi ḳalemi bile
S756b kelām-ı mecīd inşāsın āferīniş evrāḳıġa raḳam ḳıldı tā
P387b āferīniş ehli anıñ aḥkāmı bile (2) 'amel ḳılġaylar. yaḫşını yamandın ve ḳılurnı ḳılmasdın bilgeyler.

Ol ḥākim kim 'āmm durur iḥsānı
Şehler başıġa nāfiẕ anıñ fermānı

(3) Fermānıġa inşā suver-i Ḳur'ānī
İnşāsıġa i'cāz kilip erzānī

جلت آلاؤه وعمت نعماؤه Ve dürūd-ı nā-maḥṣūr ol Rāfi'ġa kim (4) şer'i müftīsi kilki emri bile şeri'at-i Ḥamīd imlāsı zamān ṣaḥāyifiġa yazıldı. tā zamān ili anıñ emr ü nehyi bile iştiġāl körgüzüp (5) ḫaṭā peydāsıdın ṣavābı tarīḳıġa rāsiḫ bolġaylar.

Ol şāh ki māye-i feṣāḥat kildi
Her nükte aña maḥż-ı belāġat kildi

---

1 münşisi ḳalemi: S1 münşisi ṣun'ı ḳalemi // 2 ve ḳılurnı ḳılmasdın: P- / ḳılġaylar: S ḳılġaylar ve // 5 ḫaṭā peydāsıdın: P4 خطا بادين / ṣavabı: S4 ṣavāb

(6) Ḫaḳdın işi ʿālemġa risālet kildi
Şānı bu risāletde ʿadālet kildi

ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve ʿala ālihi ve aṣḥābehu Ecille-i aṣḥāb allıda andaḳ maʿrūż (7) bolur ve eʿizze-i aḥbāb ḫıdmetide andaḳ ʿarżġa yitkürülür kim Etrāk inşāsıda ve bu ehl-i idrāk beyān u edāsıda kim (8) birev birevge ruḳʿa yazġay ya ol kişi ol ruḳʿaġa cevāb bitigey dağı ruḳʿa kiltürgen ḳāşıdnı ḳaytarġay. elfāẓı (9) leṭāfetdin muʿarrā ve terākibi belāġatdin müberrā irdi. edāsı rengīn fıḳarātdın nümāyişsiz ve mażmūnı rengīn ebyātdın ārāyişsiz (10) ve muḳābelede Fārisī elfāẓnıñ inşāları dil-pesend ve mekātībde imlāları nā-maʿdūd. Ve ḫayālġa andaḳ kildi kim Türk elfāẓınıñ (11) dağı ruḳʿaları hem ol miṣāl bile bitilgey ve bu tilniñ nāmelerin hem uş ol minvāl bile ṣebt itilgey. Az furṣatda bu ruḳʿalar (12) cemʿ bolup irdi ve nāmeler yığılıp irdi kim bu evrāḳ żımnıda ṣebt boldı.

Her kim ki anı oḳurnı bünyād itkey
Rāḳımnı eger duʿā bile yād itkey

(13) Tiñri anı her benddin āzād itkey
Her ġamdın anıñ ḫāṭırını şād itkey

---

8 birev: T. P7 birevdin / cevāb: P8 cevābī // 9 irdi: S8. P8 irdi ve/ ve mażmūnı rengīn ebyātdın ārāyişsiz: P- // 10 ve mekātībde: T. P9 mekātīb ve / nā-maʿdūd: S9 ercemend irdi / elfāẓınıñ: P10 elfāẓnıñ

(14) ** Taġ taġ niyāz refʿidin soñra ḳāf ḳāf iḫlāṣ yüzidin maʿrūż ol kim bu faṣlda kim nevrūz nesîminiñ müşg-bîzliġı, (15) lāle dimāġın sevdāyî ve bahār salḳınınıñ ʿıṭr-engizliġı bulut mizācın hevāyî ḳılıptur. Lāle dik sevdāyîlıġıdın taġ hevāyî (16) ḳılıp bulut dik hevāyîliġıdın ḳaya sevdāsı başḳa tüşti. Çün ol peyk-pāyeġa ser-efrāzlıḳ ve ol ʿālî maḳāmda encümen- (17) pervāzlıġ dest birdi, menzili körüldi, Seḫā ehli himmetidin refîʿraḳ ve bisāṭî tapıldı, ẕekā ḫaylinîñ ḫayālidin bedîʿraḳ.

(18) Kök sebzesi kökke yitkürüp baş
Ol kökte bolup nücūm uşaḳ taş

Evcige yitip felek semāʿın
Ḳaplandın alıp ḳamer tarağın

(19) Hem şubḥ şemmāmesi semen-sā[y]
Hem şām nesîmi sünbül-āsā

Ser-belendlıġı sebze tilidin وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ edāsıġa (20) cārî ve pā-ber-cālıġı şadā taḳrîridin وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ beyānıġa ẕākir. Munuñ dik dil-güşā meskende bahārî bulut

---

14 niyāz: S12 niyāzı // 15 h. ḳılıptur: S13 h. ḳılıpdur / 15-16 taġ hevāyî ḳılıp bulut dik hevāyîliġıdın: S- // 17 bisāṭî: S15 besā // 19 semen-sā: semen-sāy // 20 dil-güşā: S17 dil-keş

19 El-gaşiye LXXXVIII. 18 // 20 El-gaşiye LXXXVIII . 19

P388a ḳaṭarātı (21) lāle cāmıġa tüşkeni / ḳarābe seḥābıdın bāde seylin lāle-gün cāmġa ḳoymaḳḳa bā'iṣ köründi. Ve bu yaṁlıġ

T783a rūḥ-efzā me'mende (1) berḳ lem'asıdın tīre taşlar seng-i kebāb pişürgeli çaḳmaḳ çaḳḳalı muḳteżī boldı. Ve-līkin ol bahār-ı ḥayāt şoḥbetidin ayru (2) her lāle, aḥbāb cānıġa dāġ örtegeni, şu'le-i her ḳatre aṣḥāb ḥayātı şem'in öçürgeni vecle irdi, güstāḫlıḳ yüzidin fülānni (3) ḳulluḳḳa yiberildi eger kūh-ı nürda şehebni ḳulle 'azīmetiġa sürülse ve anıṁ ḫārā-şigāf tuvağıdın sigrigen ot bile berḳ lem'ası dik (4) muntaẓırlar közin yarutsa taġdın ḳuyaş çıḳḳan dik bolġay ve bahārda gül açılġan dik körüngey.

Tā faṣl-ı bahār zīb-i 'ālem bolġay
(5) Ol zīb ile bāġ sebz ü ḥurrem bolġay

Luṭfuṁ bir bir ilge dem-ā-dem bolġay
Ki gāh biziṁ cānibimiz hem bolġay

(6) Çün mihr otıdın semender oldı sereṭān
Āteş-gede dik tutaştı gülzār-ı cihān

İrmes bu ısıġ künesde çıḳmaḳ imkān
Ḫoştur kişige bolsa savuḳ säye mekān

(7) Çün sipihr zer-geriniṁ enbüri ucudın bir külīçe altun

---

3 ḫārā-şigāf tuvağıdın: T.P4 ḫārā-şiyāf // 4 yarutsa: S21 yarutulsa / bahārda: S4 bahārdın

sigrip suġa tüşti ya'nİ çarḫ kārḫāneside Cevzānıṃ̃ igri peykeri (8) arasıdın ḳuyaş ḳurşı sereṭān āb-gİriġa taḥvİl ḳıldı. Sipihr gerdi zer-ger küresi dik mihr otıdın ol nev' ḳızıdı (9) kim yaḳındur kim felek ṭāsıdın ṣevābit däneleri
S757a ṭāsdaġı ḳal'İ ḳatarātı dik / irip tama kirişkey. Ve tedāvİr püteleridin (10) seyyārāt sİmi su bolup sİm-āb dik aḳıp 'arż kānıġa yitişkey. Buḥār suyıdın cihān çeşmi yirge ġarİḳ ve buḥār otıdın ḫayāl peykeri yirde ḥarİḳ .

(11) Deryāġa salıp ısıġ hevā tāb
Ṭolġanmaġı öz özige girdāb

Taġdın kişi kim tilep nişānı
Pertevde ḳızıḳ kül aṃ̃lap anı

(12) Ḫürşİd ḥarāretidin encüm
Yir sāyesi astıda bolup güm

Tınmay yügürüp ḳoyun tekidin
Ḳum üzre ayaġı köymekidin

(13) Kök ṭab'ıġa çün ḥarāret aşıp
Cismiġa şafaḳdın ot tutaşıp

Her nesİm-i dil-fürüz havā ḥarāretidin bir sümüm-ı cān-süz ve her zülāl-i (14) ḫurüşān ḥarāret şiddetidin bir berḳ-ı cüşān.

---

9 püteleridin: P9 tevbeleridin // 13 havā: T. P-

Dіgey sin yoḳarraḳ çıḳıp zemherїr
Ḳuyıraḳ tüşüptür sipihr-i eşїr

(15) Anıñ birle ḫürşїd olup müttefiḳ
Hevānı hem iylep turur muḥterїḳ

Öydin baş çıḳarmaġlıġ havā āteş-rїzlıġıdın müte'assir ve işik- (16) din ayaḳ taşḳarı ḳoymaġlıġ yir āteş-enġїzlıġıdın müte'aẕẕir. Ḫuşūsā kim bu ża'їfniñ mizācı niçe kün mey otı işti'aliġa müştaġil (17) üçün ḥālā ol işti'āl eşeri ṭabi'atde müşta'il boluptur.

(18) Ki ösrüklük andaḳ ki aḳşamġı ḥāl
Körünüp şabūḥї çaġıda muḥāl

Ki ol nev' maḫmūr u pejmurdelїḳ
Ki meydin ni kim cāndın āzürdelїḳ

(19) Bāde otı cismiñe tutaşıp ol ot dūdı belki şu'lesi başımdın intiḳāl üçün المعذر کرام ان پیش مقبول mażmūnın şefї' ḳılıp (20) bu niyāz ruḳ'asın güstaḫlıġ ḳılıldı. Aṣḥāb mizācı istiḳāmet şafḥasıda elif dik muḳїm ve aḥbāb ṭabi'atı i'tidāl gülşenide serv dik (21) müstaḳїm bolsun. āmїn yārābbe'l-'ālemїn

---

14 yoḳarraḳ: P13 yoḳarı // 15 çıḳarmaġlıġ: S5 çıḳarmaġlıḳ

(22) Çün ḫazān bergi ḥüsn iter āġāz
İvürür yüzni ẓāhir iylep nāz

Çün boldı ḫazān bergige ḥüsn ıẓhārı
Nāzın iter āġāz tüşüp her sarı

(23) Lİkin ivürür yüzini ẓāhir iylep
Şufret aŋa ẓulm-i felek jengārı

Sipihr-i dün-şi'ār cüz' televvün ve reng-āmİzlık ve rüzgār (24) büķalemünluķ dişārı ġayrı dü-renglik ve ḥİle-engİzlık irmes üçün lā-cerem ol biridin gāhİ bisāṭ-ı büstānİ reng-ā-reng (25) güller bile müzeyyendür ve bu biridin gāhİ büstān bisāṭı gün-ā-gün yafraġlar bile mülevven. Ve-lİkin çün bahār şubḥınıŋ her güli ķuyaş (26) güli dik gül-bün sipihrdin ṭulū' itse. 'āķıbet ḫazān āfitāb-ı zerdiġa müntaķildür ve yigitliginiŋ her çiçegi aḫter çiçekleri dik (27) sipihr gül-bünidin açılsa āḫir şubḥ aşfer ḫazānıġa müntehİ.

Ni bahārİde şād bol çendān
İyleben özni gül kibi ḫandān

---

22 nāz: S11 niyāz // 23 sipihr-i dün-şi'ār: S12 sipihr-i dün-şi'ārı// 24 ol: T. P - // 26 gülbün sipihrdin: S14 gülbün ve sipihrdin. P22 gülbün sipihridin / yigitliginiŋ: S15 yigitliknin

T783b (1) **Ni ḫazānide berg ʿişini saç**
Yüz üze zaʿferān dükkānın aç

Ammā çün mercīʿ soñğı ḳısm ve meʿād soñraġı ṣıḳḳ boldı. (2) **Herāyine kim pāyede anı vālā vü rütbede anı aʿlā dise**
P388b **bolġay bes bola alġay kim çün felek tācirī / temennā menzili mezraʿıdın** (3) **ḳuyaş yüsıfın beyʿ mizānı keffesiġa kivürdi ve anıñ saʿādet kündüzi, kāfūrī kiçeniñ bahāġa kitürgen sevādı** (4) **müşgi bile veznde tiñ çıḳtı. Çemenniñ ruḫsārı Yūsuf ʿışḳıda Züleyḫā ʿiẕārı dik, gāhī bu ḫazān yili hem anıñ savuġ āhı kibi** (5) **nā-mütenāhi boldı. Ḳara yıġaçnıñ sarıġ berglerin yil uçurġanı tütündin uçḳunlar ayrılġan miṣālin ve ḳızıl tal-** (6) **nıñ gāhī yafraġların baʿżı cismide ḳalġay şengerf ḫuṭūṭı üzre zaʿferān efşānı ḳılġandın nişāne körgüzdi. Mürtefiʿ** (7) **şāḫlar üzre şemʿ şuʿlesi dik bergler şekli şerḥiġa müzekkerleri** وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا **kerīmesi bile mütekellim ve ol şuʿle-āsā** (8) **bergler ʿaksi şişe-i Ḥalebīde āyine-i çīnī kibi zülāl içre tüşkendin çemen ḳuşları** كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ **şavtıġa müterennim.**

(9) **Çü ḳıldı keh-rübā-gūn mihr-i gerdūn**
Yıġaçlar bergi rengin keh-rübā-gūn

---

1 **ḫazānide:** P24 **ḫazānige** // 2 **bola alġay kim çün:** S17 **bola alġay kim bāʿiṯ munı dise bolġay kim çün** // 3 **kāfūrī kiçeniñ:** T,S18 **kāfūrī cisme kiçeniñ** // 4 **bu:** S- // 5 **uçurġanı:** P3 **uçurġalı / ayrılġan:** T **ayrılḳan.** S20 **ayrılġannıñ** // 7 **şerḥiġa müzekkerleri:** S22 **şerḥiġa büstānġa müzekkerleri**

7 El-mülk LXVII ,5 //8 En-nur XXIV ,35

Şecer yafraġı boldı kehrübā dik
Dime kim kehrübā mihr-i semā dik

(10) Şabā ḳılġaç su üzre zer-feşānlıḳ
Sunıñ tiġını iylep zer-nişānlıḳ

Uçup berg otıdın her yan şerāre
Niçük kim zer varaḳdın pāre pāre

(11) Sarıġ yafraġ üze kim olturup zāġ
Bolup andaḳ ki sarıġ lālede dāġ

Ḳılıp zer mül ḫazān naḳḳāşı tertīb
Ḳılurġa bāġ evrāḳını teẕhīb

(12) Bu şuġli içre iylep sehv terkin
Zer-ender-zer ḳılıp berg üzre bergin

Mundaḳ faṣl ki hīç faṣl neşāṭḳa mundın münāsibraḳ imes (13) ve mundaḳ vaḳt ki hīç vaḳt ʿişḳa mundın ensebraḳ kişi nişān birmes. Herāyine kim ol ḫürşīd-i evc-i kemāl altun cām içre (14) aşfer mey bile ser-ḫoş ve anıñ keyfiyyetidin ʿālem ehliġa zer-feşānlıġı ḫazān-āsā belki ḫürşīd-veş durur kim ʿiş müstedāmı müdām bolsun. (15) Ve-līkin eger gāhī ümīdi bustānı

---

10 ḳılġaç: P7 kılsa / zerfeşānlıḳ: S24 zer-feşānlıġ // 12 münāsibraḳ imes: S27 münāsibraḳ ve lāyıḳraḳ imes // 13 ensebraḳ: S27 enseb ve muvāfıḳrak

ḫazānıdın berg-rİzge ḳalġanlar ve ḫayātı gülistānı ḫırmān
S757b berg-rİzidin / ḫazānġa uçraġan- (16) ları cür'a'i [bile] yād ḳılsa. kemāli ḳuyaşdın zerre'İ kem bolmaġay ve ḳatre'İ bile şād itse cemāli meş'alidin şerāre'İ öksülmegey.

(17) Gülüñ rengi aşfer-nişān bolmasun
Bahārıñġa hergiz ḫazān bolmasun

(18) Du'āyİ kim şitā ḳalbide şitā ḳalbidin dil-sūzraḳ ve niyāzİ kim ḳış 'aynıda ḳış 'aynıdın dil-fürūzraḳ bolġay.

(19) Anıñ her aḫkeri yāḳūt-ı aḥmer
Munuñ her zerresi raḫşende aḫter

Edāsıdın soñra 'arż ol kim hİç vaḳtİ muvāfaḳatlıḳ aḥbāb (20) birbiri viṣālidin behre alurġa ve hİç zamānİ muṣādaḳatlıḳ aṣḥāb bāde bezmi tarḥın salurġa andın yaḫşıraḳ yoḳtur kim (21) merġūb yārānlar meşhūr bolġay ve aġyār yüzige hücre işikleri mesdūd.

Tüzelgey yār ile bezm viṣālİ
(22) Velİ aġyārdın ol bezm ḫālİ

Ve bu iḳbāl hİç ḳaçan andaḳ müyesser bolmas ve bu maḳṣūd

---

15 ḫayātı: S29 ḫayāt // 15-16 uçraġanları: S1 uçraġanlarnı // 16 bile: T. S. P- . bolmaġay:T. P- // 21 işikleri: T. P18 işiklerige // 22 Velİ: S6 Velİ hem ol

hergiz andaḳ dil-pezīr körünmes kim (23) ḳış bolġay. ḫusūsā kim bürūdet şiddetidin ḥavās idrākdin nā-kār ve kiçe bolġay. be-taḫşīş bulut müşg-fām hevāġa ḳarnıñ (24) serd-i vesīmidin kāfūr-bār. dey şāmı şebīġūndın ot zerdüştiniñ ḫayli menḳal ḳurġanıda ḥişārī ve Behmen çirigi çapḳunıdın (25) şerāre Mezdekiniñ sipāhı taş birle timür ḳal'asıda mütevārī. felek günbedide encüm-i encümen tün ḳara kişi içre nihān ve (26) rüzgār alaçuġıda ḳuyaş terki. seḫābnıñ ḫākesteri sincābıde penhān. sipihr ḫar-gāhı dik aḳ öyde encümen ehli müctemī' niçük kim (27) sipihr ḫar-gāhıda şüreyyā sāḳīleriġa gāhī ma'āşlarnı teḳāżāsı üçün bu beyt bile mütekellim kim

Sāḳīyā dey şiddetidin 'aḳl u ḥiss bī-tāb irür
T784a (1) Çāresi cām-ı bilürīn içre la'l-i nāb irür

Ve ayaḳçılarġa gāhī müftīler bāde iltmes üçün bu naẓm bile müterennim kim:

(2) Ḳaṣd iter il cānıġa her dem şavuġluġ birle dey
Şāḳıyā sınmas hevā zehri kitür tiryāk ü mey

P389a / Nār aḫkerleriniñ lema'āti niçük kim la'l kānıda (3) nār dānelerīniñ bağlanġanı niçük kim yāḳūt remānı.

---

23 k. bolġay: S7 k. bolġan / şiddetidin: P20 şiddetin // 24 serd-i vesīmidin: P سیمیدین // 27 sāḳīleriġa: S10 sāḳīlerġa // 2 savuġluġ: P25 savuḳluġ

Ḫoşā bezm ara ot demi bolsa dey
Mey andaḳ ki ot ve ot andaḳ ki mey

(4) Anıñ menḳali şire tezyin kilip
Munuñ şiresi menḳal-āyin kilip

Yüzide munuñ mey baṭı la'l-i nāb
Anıñ üstide burdaġan baṭ kebāb

(5) Munuñ lem'ası közni rūşen ḳılıp
Anıñ şu'lesi öyni gülşen ḳılıp

Velī bezm yüz başlıġ aḳ öy ara
Aḳ öy taşı tün müşgi birle ḳara

(6) Hem ol müşg üzre ebr-i käfür-biz
Cihān üzre yek-dest käfür-riz

El-ḳıṣṣa; tefrīḳa imḳānı ança kim maḳdūrı bar nā-būd. ve cem'iyyet maḳdūrı (7) ança kim imkānı bar mevcūd ve ḥāl ol kim

Her ni kim taḳdīr bolsa ser-be-ser tapmış vücūd
Bā-vücūd munça yüz miñ sin eger yoḳ sin ni süd

---

6 üzre: S15 üze / käfür-riz: käfür-biz

Mihr (8) va'desi hemānā giyāh dik itti yaḫūd tün yarımıda mihr dik yir tübige kitti. Ol la'l-i āteşin hicrānıda ni la'l-gün aḫkerde ḥarāret (9) ve ni āteşnāk meyde keyfiyyet ve ol mihr-āsā cebin ḥırmānıda ni şem' meş'alesi yaruḳ ve ni köz şem'i 'ayn tiğıdın açuḳ. Her sāye (10) ḥareketidin bağırda tāb ve her ayaḳ ünidin köñülde ıżtırāb. Çün mühlik intiżārdın cān ağızğa yitti ve şikibālığ iḫtiyārı (11) iligdin bi-iḫtiyārāne kitti. Bu perişān elfāẓ merkūm boldı ve āşüfte kelimāt taḳrirğa kildi. Eger şeb-reng şarşar-ḫırāmğa (12) rākib bolup rūzgārı şeb-reng ve āhı şarşar-mānendler soḥbetiğa rāğıb bolulsa tün yarımıda ḳuyaş ṭulū' ḳılğan dik (13) ve ḳış ortasıda gül açılğan dik bolğay.

Tā ḳışda savuḳ ṭab'ğa maṭlūb olğay
Tā 'İş savuḳ vaḳtde merğūb olğay

Tā bu barı tire tünde maḥbūb olğay
(14) Mecmū'ı siniñ ḥāliñe mensūb olğay.

Āmin yārabbe'l-'ālemin. (15) ** Ol sa'ādet burcunıñ ḳuyaşı bir ay kemān-ḫānede verziş ḳılğandın soñra öçkü avı 'azimetiğa tağ sarı yüzlengen dik (16) felek terki ya'ni ḫürşid. ḳavs ḳullesi evciğa taḥvil ḳılıp ol biride burunğı kiçe irişe almay firāḳ zindānıda maḥbūs (17) ḳalğanlarğa

---

9 meş'alesi: P7 şu'lesi // 11 taḳrirğa: S20, P9 taḥrirğa // 12 şarşar-mānendler: P9 şarşarğa // 13 savuḳ: S21 savuğ // 16 ḳavs ḳullesi: S23 ḳavs burcıdın cedy ḳullesi, P13 ḳavs ḳulle

ḳıyāmet küniniñ tüniçe körüngen dik. bu biride dağı avvalġı aḳşām ḫublar şām-ı zülfi yeldāsı dik uzun (18) körünüp anda ʿuşşāḳ dūdı ʿālemni tīre ḳılıp hem ol yil bürūdetidin eşki yamġurları jāle bağlanġan dik munda hem (19) müşk-fām bulut sevādıdın ʿālem ẓulmet-girdār. şarşar şiddetidin ol müşk kāfūr-bār boluptur. Bu bürūdetni āteş-gede (20) otı defʿ ḳılmas meger mey-gede bādesi. Bu ẓulmetni ḳuyaş lemʿası yaruta almas meger ol yüz cilvesi. ʿArż ol kim (21) avvalġısı dimāġlarnı ḳızıtıp eger ikinci hem közlerni yarutsa ġāyet luṭf bolġusıdur.

Ger mey otıdın ḳalmadı bezm içre savuġluḳ
(22) Kilseñ kiterür tīreligin dağı yaruġluḳ

(23) ** Ṭalеb deryāsıdın maḳsūd gevherini birev iligley alġay kim murādı sefīnesiniñ dibāçesin ol şāniʿ cevāhir ḥamdı bile (24) muraşşaʿ ḳılġay kim her nā-ümīdlıġ bezmi ara anıñ iḥyā-yı iḥsānı yüz körgüzse baḥr-ı necāt ve murād
S758a tiñizidin / maṭlūb kimesini birev sāḥilġa (25) tigürgey kim maḳsūd cenginiñ fihristin ol ḳādir zevāhir şekkeri bile mülemmaʿ itkey kim her dürd sāġarıda anıñ bāde-i şevḳıdın (26) dürdī tamsa deryā-yı ḥayāt ḳılġay.

---

18 ʿuşşāḳ dūdı: P14 ʿuşşāḳ āhı dūdı // 19 müşk kāfūr-bār: P15 müşg-fām kāfūr-bār // 21 savuġluḳ: T. P17 savuġluġ // 24 baḥr-ı necāt ve: S29 baḥr-ı necāt ḳılġay ve // 25 tigürgey: P20 yitkürgey. şevḳıdın: S1 şevḳınıñ

Anŋa ḥamd kim çarḫ-ı deryā-nevāl
Tapar andın encüm le'ālī miŝāl

Bu deryāda geşti yaŋı ay olup
(27) Ki zevraḳ kibi baḥr-peymāy olup

Bu zevraḳḳa gül-miḫ itip kevkebin
Ḳılıp bād-bān şubḥ çādır-ı şebin

T784b (1)

Tiŋriniŋ ḥamdı çünki taptı nesaḳ
Na'ت deryāsıġa sürey zevraḳ

Ol ki çün baḥr-ı ḳurbeti taştı
(2) Çarḫ toḳuz tiŋizidin aştı

Dürretü't-tāc olup şıfātı anıŋ
Baḥrü'l-ebrār na'ت-ı ẕātı anıŋ

İski na'leyni dik denī nimesi
(3) Nūḥ ṭufānı def'iġa kimesi

Köŋül baḥrıdın maḫfī dürrlerni 'ālī meclisḳa bu nev' niŝār ḳılılur kim bu sefer kim bu nā-tüvān bī-çāre (4) ve bu

---

3 nā-tüvān biçāre ve bu: P25 nātüvān biçāre bitimek ḥayāli durur ve bu

bİ-ḫān u mān āvāre ileyige tüşüptür. Beyābānİ şu'ūbetin bel vüs'atin kim ḫayāl ṭāyiri yıllar ḳanat urup anıñ pāyānıġa (5) yitmek ḫayāl durur ve tağınıñ şiddetidin bel rif'atin kim naẓar peyki ḳarnlar ḳadem salıp anıñ evciġa yitmek muḥāl. burunġı ruḳ'ada (6) şerḥ ḳılılıp irdi.

Her ni ki varaḳda irdi merḳūm
Bolmış bolġay oḳurda ma'lūm

Ol. deşt ü tağnı hidāyet ü dest- (7) yārlığı ve 'ināyet pā-merdlığı bile dest ü pā urup ḳaṭ' ḳılġaç. deryā ileyige kildi. 'Umḳı temennā lüccesi bile tiñ ve saṭḥı taḫayyül baḥrıdın (8) kiñ kim andın çāre 'ubūr irdi ve kimege kirmek żarūr. Rūḥsız beden gürda ārām tutḳan dik ve nūrsız merdüm közde maḳām (9) ḳılġan dik ol merdümi yoḳ közler meşellik tİre öylerge kirildi ve ol münḫasif hilāller seyriniñ sür'ati bile bir ayġa digince (10) ol mertebede irdi kim her bir kün miñ yılçılıḳ yol bar imiş ve bilse miñdin birini dilmiş bolġay. Ve ol felek-veş baḥrnıñ (11) vüs'atiniñ yüzi ol ġāyetḳaça irdi kim sipihr lüccesiġa teşbİh ḳılılsa deryāsıdın ḳatre'İ aytılmış bolġay. Baḥrİ cān-verdin (12) 'acāyib ṣuver ġāyetsiz ve deryayİ ṣüretlerdin ġarāyib peyker nihāyetsiz 'ayān su içre her yan yüz ġarāyib bolup miñ ẓāhir ol yüz bolsa ġāyib.

---

6 ş. ḳılılıp:T.P2 ş. ḳılıp. ma'lūm:P3 merḳūm // 7 bile :T.P- / deryā:T.P4 deryāyİ // 9 közler meşellik:P5 közler dik mİillik // 10 bolġay: T.P7 bu alġay // 12 şüretlerdin: S13 şüretdin

(13) Niçük köz tüşse kök su çarḫ-mānend
Tapıp eṭrāfı kök ẕeyliġa peyvend

Ḫırāmān her ṭaraf yüz ṭurfe māhī
Ḫired māhiyyetin bilmey kemāhī

(14) Anıñ dik sehm-nāk ve eyle hāyil
Ki iylep körgüçi hūşını zāyil

Revān yüz taġ ve birge bolmay ārām
Velī tağı ki bolġay māhī-endām

(15) Nime kim arḳası taġ evc-i yañlıġ
Tenide naḳş deryā mevci yañlıġ

Keşefler her birinıñ sehmi bī-ḥadd
Yasap su üzre cismi birle günbed

(16) Bolup mi'mār-ı ḳudret anda bānī
Sudın ḳılmay ḫarāb andaḳ binānı

Balıḳ ṣayd iyleben her yan nehengī
Niçük kim reng ṣayd itkey pelengi

---

13 niçük: S14 niçe / tüşse: S14 ḳoşa // 15 nime: P11 niçe //
16 balıḳ: S18 balıġ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

(17) **Teni bir püşte'İ kim bolsa ḫārā**
Timürdin tiş ve çengāl āşkāre

Körünüp cānver baḥr içre bİ-ḥad
Niçük kim deşt içinde her niçük ded

(18) **Temevvüc baḥr üzre kim tutmay ārām**
Alar üstige şun' ilgi tapıp dām

Ve gāhİ şarşar taḥrİkidin deryā telāṭumı bile وَإِذَا ٱلْبِحَارُ فُجِّرَتْ ﴿٦﴾
(19) **sevādığa rāķım ve gāhİ külek teşvİridin emvāc te'āķubı su ḫurūşı üni bile** وَإِذَا ٱلْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ **edāsığa mütekellim her nefes** (20) **yüz āfetdin köñül su bolup cāndın ilig yuyulup ve her zamān miñ ḫaṭardın cān ağzığa yitip ölümge köñül ķoyulup** (21) **közge tofraġ 'izzeti sürme-i Sipāhāniçe körünüp velİ ol körünmey köñülge taş ķıymetİ yāķūt remānıça tapılıp** (22) **velİ ol tapılmay bu ṭūr-ı beliyyāt ara helākke müşerref ikende ve bu nev' mehālik ara öldüm digende deryādın āb-ḫöriş üzüldi.** (23) **Ve tofraġ viṣāli naṣİb boldı. yüz yirge ķoyup ve köz tofraķķa sürtüp şükr becā kiltürüldi. Ve şevķ yüzidin baştın** (24) **ķadem ķılıp Ka'be-i maķṣad 'azmiġa ķadem uruldı. Ümid ol kim andaķ viṣāl vādİsi ṭayy boldı, hicrān bevādisi hem ķaṭ' bolġay.** (25) **Ve-lİkin tevaķķu' aḥbāb cānıdın ol kim du'ā bile gāhİ bu nihāyetsiz deştdin kim na'l-i bürehne**

---

18 **şun'**: S19 **şubḥ** // 20 **ḫaṭardın**: S21 **ḫaṭİrdin** // 23 **şevķ**: S24 **şevķı** / **baştın**: S24 **başdın** // 24 **bevādisi**: P20 **vādİsi**

18 El-infitar LXXXII , 3 // 19 El-tekvir LXXXI, 3

ḳadem urup min. beliyyāt ḫas u ḫārın (26) süpürgeyler ve iltimās-ı aṣḥāb-ı cāvdānîdin ol kim gāhî niyāz eşki bile bu şārî'i yoḳ beyābāngа kim ḳılavuzsız kizip min (27) āfāt-ı gerd ü ġubārıġa su urġaylar.

Yansam yana ġurbetni heves ḳılmaġa min
Hicrān otıġa tenimni ḫas ḳılmaġa min

Cüz cām-ı viṣāl mültemes ḳılmaġa min
T785a (1) Ḥaḳ ḥażretide şükrni bes ḳılmaġa min

(2) ** Fenā bîşesi sāḥatıda viṣāl şeceresidin şemere tapḳanlar başıġa felekniñ muḫālif ḥarekātıdın her cefā erresi
S758b kilse ẕikr yā (3) kirdār tilleri cüz ḫālıḳ-ı bî-çūn / ḥamdiġa ẕākir bolmaġusı durur. Vefā şeceresi sāyeside
P390a murād şemeresidin netîce körgenler ayaġıġa (4) / çarḫnıñ müte'āḳib żurūbıdın her sitem tîşesi tigse manşūr-vār nuṭḳları ġayri şānî' kün feyekun şükrige tekellüm ḳılmaġusıdur.

(5) Naḫlî ki rıżā sāḥilidür bîşe añа
Rüst añla fenā tofraġıġa rîşe añа

---

26 beyābāngа: S26 beyābāndın / kizip min: S27 kirip min // 27 ikinci mısra T'de üçüncü mısra. // 2 ḥarekātıdın: S29 ḫarekātıdın // 3 tilleri: S29 tili // 4 tigse: P1 tiske / nuṭḳları: S2 nuṭḳı

Her laḥẓa ayaḳḳa tikse ! yüz tişe aña
Başdın çü kiçip durur ni endişe aña

(6) Kim itse fenā bişeside būdı anıñ
Her şāḫḳa il urmaḳ imes sūdı anıñ

İster ki yitişkey olça maḳṣūdı anıñ
Ma'dūm kirek her ni ki mevcūdı anıñ

(7) Ve'l-ḥaḳ bu şive bir serv dik āzāde-veş de'bi durur kim sipihr cefāsı ḥarāretidin ısıtma işti'āli çenār dik cismiġa ot (8) salsa cüz Ḥaḳ rıżāsı naḳdin isterge avucın açmağay. Ve bu ṭarīḳa bir şanavber dik nāle-keş resmidür kim çarḫ ḥarekātı (9) bürūdetidin sepīdār dik a'żāsıġa ra'şe tigürse şebāt tofrağıdın ḳadem almağay. Ve şabr hevāsıdın baş çikmegey. Bi-ḥamdi'llah ve'l-minne (10) ki tā sipihr-i devvār ḥavādişi ser-gerdānlığıdın rüzgār-ı nā-pāydār nevāsıdın Māzenderān cengige ḳadem ḳoyuluptur kim (11) eşcārı keşretidin şabāġa ḥarīmi ṭavfıdın maḥrūmluḳ işdür. Ve şāḫsāri rif'atidin semāġa her laḥẓa yüz miñ serzeniş (12) yafraġ ġulūsı ḥicāblığıdın tofrağıġa hergiz mihr-i zer-feşān envārıdın bir direm tüşmegen ve mürtefi' şecer bi-hisāblığıdın sāḫtıġa (13) muṭlaḳ seḥāb-ı gevher efşān cevāhiridin jāle yitişmegen 'arş sāḳıġa çırmaşıp çıḳḳan 'ışḳ-ı bi-cāndın pervāne sühā ve sidre şāḫıġa (14) tolġanıp

---

5 kiçip durur: P2 kiçip turur // 6 anıñ: T. P- // 7 sipihr: S4 sipihr tiz // 8 ṭarīḳa: P6 ṭarīḳḳa

baş çikken. tākidin bir ḫūşe güreyyā ġāyetsiz eşcārıġa kim yir ile kökke ittişāl birür. أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿١٤﴾ (15) Şādıḳ u nihāyetsiz ṭuyūrıġa kim yirdin uçḳanda felek yüzidin yapar. ادس تمر "احاطت علم"

Ni bişe ehremen bustān u bāġı
(16) Anıñ ni ucı peydā ni ḳırağı

Yıġaçı astıda kök sebzeler fāş
Velī kök sebzesidin ötkerip baş

Kühen eşcār her yan baḳsa yüz miñ
(17) Ötüp başı felekdin her birinıñ

İtip heykelleri peydā mehābet
Ḳılıp peykerleri ẓāhir ġarābet

Pey-ā-pey dīv-lāḫ anıñ cibāli
(18) Ser-ā-ser dīv-bād anıñ şimāli

Bolup her berg bir mir'āt-ı vesvās
Tuta almay ḫıred öz hūşını pās

---

15 yüzidin: P11 yüzin // 17 peykerleri: T peykerlerni / peyā-pey: S13 ser-ā-ser // 18 ser-ā-ser: S13 pey-ā-pey

14 İbrahim XIV, 24 // 15

Ḳılıp her rūd suyınıñ ṣadāsı
(19) ʿIyān yüz ġūl u şeyṭān mācerāsı

Şiġāliniñ ürı efġān-endūh
Çikip kirgen kişiniñ sūgige vūh

Her iski yıġaçnı ḳoñarurġa (20) felek pİli ṣubḥ ḫorṭūmı bile ʿacz ẓāhir ḳılıp. Ve eger ḳoñarsa bilādın taşırġa sipihr arabası ol yük astıġa yançılıp ḥaşarātı (21) mehābetidin rūzgār-ı buḳalemūn raḳamı biribise ṭınnāb u sibāʿı şalābetidin çarḫ-ı dūn asdıġa bir kizdin yasaġan şİrçe (22) ḥisāb vuḥūş ḫaylinıñ ayaġı köpidin yir aʿżāsıda yüz miñ cerāḥat ve ṭuyūrı cūşınıñ fiġān u nefİridin felek dimāġı perdeside (23) yüz tümen ḳerāḥet kündüz āfet otıdın köygen ḫırmen şekli anda mihr-i raḫşān ve kiçe telbİs şuʿlesidin yaruġan kirm-i şeb-tāb (24) şemʿi anda nücūm-ı dıraḫşān. yıġaçınıñ şemeri bār-ı dil ve şemeriniñ ṭuʿmı zehr-i ḳātil. Bā-vücūd bu ġarİb ḥālāt ve ṭurfe maḳālāt çün anda (25) bolmaġlıġ rūzgārım nāşiyeside ḳażā ḳalemidin taḥrİr tapmış ve nāşiyem şafḥasıda ḳader ḫānesidin naḳş-pezİr bolmış. Her tikendin (26) bir gülçe asāyiş yiter ve her taşdın bir dürrçe ārāyiş fehm bolur. Mühlik hevāsı Mesİḥā demi ve ḳātil demi Ḫıżr çeşmesiniñ nemi (27) dūzaḫ-veş ḳażāsıda seyl-i belā dik rūd-ḫāne. جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ dın nişāne bed ṭuʿm mİveleri bile nā-maḳbūl eşcār فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾

---

19 yıġaçnı: S15 yaġacnı

27 (1) El-bakara II, 25- (2) Er-rahman LV, 68

T785b (1) -dın nümūdar.

Özlügin ʿāşıḳ eger dost hevāsıġa birür
Yārdın her ni kilür cānıġa āsāyiş irür

Ve eger vaṭan hicri eyyāmı (2) munḳażī bolup bu firāḳ bīşesidin viṣāl deştiġa yüz ḳoyulsa ve bu firḳat çengelidin ḳurbet sahrasıġa ḳadem urulsa hem çün (3) ḳażā hādisi ʿinān-keş bolġusıdur berḳ-vār sigrimekdin özge ve ebr-i
P390b ker-vār yilmekdin özge çāre'ī bolmaġusıdur ve / devāyī (4) tapılmaġusıdur kim Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā barça yaraġlıḳ muġaylanları ara ser-gerdānlarnı yaḳınlıḳ kaʿbesi ṭavāfıġa (5) müşerref ḳılġay, āmīn. (6) ** Ḥamd u şenā ol şāniʿġa kim ʿālem būstānı ve salṭanat gülbüniniñ ser-sebzlıġın ʿadl cūybārıdın ḳıldı. Tā bu sudın sīrāb bolup (7) ol gülbünde şebāt u devām gülleri açıldı. Devlet bināsıġa zevāl tigürürge āfet yaġınları ẓulm seḥābıda nihān itti. Tā ol (8) yaġın seylleridin bu binā esāsıġa buzuġluḳ yitti. Ḥakīmī ki her ḥākimni ḥükūmet taḫtıda pāydār istedi, köñlige özge ḥükmleri (9) inḳıyādını merġūb körgüzdi. Ve her fermān-rev anıñ esās u avvalın bī-medār tiledi, ḫāṭırı çemenidin seyyidü'l-mürselīn
S759a şerʿiniñ (10) mütābaʿatı / güllerin üzdi. ʿĀdilī kimniñ

---

1 cānıġa:P24 rūḥġa / hicrī:P24 hicr // 2 munḳażī:P24 muḳteżī // 3 ve ebr-i ker-vār yilmekdin özge:P- / çāre'ī:P25 çāre // 7 tigürürge: T,P3 tigürür, yaġınları:T,P3 yaġınların / seḥābıda:T, P3 seḥābı // 8 özge ḥükmleri:S29 öz köñül ḥükmleri // 9 şerʿiniñ: P5 şerʿiġa

ʿahdlıġ şeceresiġa murād gemeresin birdi tā ol şecerni ikken kişi bu gemerni tirdi. (11) Şabūrī kim maḳṣūd gevherin te'emmül deryāsıġa saldı tā her kim ol deryāġa ġavṣ ḳıldı. bir gevherni aldı.

Taʿālā'llāh zihī her pākdin pāk
(12) Ki ni şeh ni gedādın bar anga bāk

Gedānı şāh iterdin yoḳ hirāsān
Anga şehni gedā ḳılmaḳ hem āsān

(13) ... ol dāniş ḥadīḳasınıng nūrın ḥavādiṯ ḫazānı yili ḫaṭarıdın ve ol biniş ḥadeḳası (14) nūrın nevāyib-i çeşm zaḫmı żararıdın öz penāhıda asrasun. Mübārek ḫāṭırıġa barça anı ötkersün ki çün vücūdḳa kiltürgey dünyāsı ve ʿuḳbīsıġa (15) sūd yitsün ve arıġ köngülini barça ol sarı tutsun kim ol işdin müsülmānlar rāżı ve Tingri taʿālā ḫoşnūd bolsung. (16) āmīn yārabbe'l-ʿālemīn. Bu uçurda çarḫ-ı nigūn ḳażāsıdın ve sipihr-i dūn muḳteżāsıdın (17) endek ġubārī ve cüz'ī ıżṭırarī kim ol ḫażretning rūz-efzūn devleti ve hümāyūn żātıġa müteveccih boldı. Ḳıyāmetī ki ol sebebdin (18) bu nā-tüvān ḥāliġa ve rüstāḫīzī ki ol cihetdin bu perīşān aḥvāliġa yüzlendi şemme'ī andın ḳaysı ḫāme taḥrīriġa kile

---

10 şecerni: P6 şecereni // 15 işdin müsülmānlar: S5 müsülmānlar işdin // 16 muḳteżāsıdın: T. P11 iḳtiżāsıdın

alġay. (19) ẕerre'İ andın ḳaysı til taḳrİr ḳıla alġay. Ammā Ḥaḳ ta'ālā şıḥḥat bile ol āfātdın ve selāmet bile ol beliyyātdın ḫalāṣ ḳılġan ḫaberi (20) taḫḳİḳ bolġaç ol meşaḳḳat ve miḥnetlerġa telāfİ ve tedārük boldı ve bu vāḳi' bolġan işlerde egerçi devlet-ḫᵛāh müşfiḳ ḳullarġa (21) maḥall ol bar irdi kim birer ṭa'n-āmİz kināyet-engİz lafẓ ġāyet cānları köygendin ve köŋülleri taḥammül ḳılġandın 'arż (22) ḳılġaylar. Ammā muḳarrerdür kim bu veḳāyi'din ol ḫażretniŋ mübārek ḫāṭırıġa ança kim kirek tenbİh ü i'tibār ve tecribe-i rūzgār (23) ḥāṣıl bolmış bolġay. Ḥālā iltimās ol kim çün insān nisyāndın ḫālİ irmes ve beşeriyyet muḳteżāsı teġāfül ve taḳṣİrdin özge (24) netİce birmes, öz eṭvārıŋız tigresige yaḫşı ivürülgey siz. Tiŋri ta'ālā ḥażretide barça ötken işlerdin özüŋüzni muḳaṣṣır (25) bilgey siz. Ḳıla alġança Tiŋri ta'ālā buyruġı bile ve seyyidü'l-mürselİn şer'iniŋ muḫālifi işlerdin külli ictināb ḳılıp mundaḳ umūrnı (26) cidd bile irtikāb ḳılmaġay siz. Devlet ve milk ḳalın sipāh ḥimāyetidin yoḳ ki Tiŋri ta'ālā 'ināyetidin ve müsteşār tedbİridin (27) yoḳ ki kird-gār taḳdİridin irkenni bilip özüŋüzni Tiŋri ta'ālānıŋ fażl u keremi himāyetiġa

T786a ḳaçurġay siz (1) mażmūnıça maḥbūb-ı haḳİḳİ bile muşāḥabet lāfın urġay siz. Her ni kim ötti, ezel ḳısmetidin irkenni bilip artuḳnı ġuşşa yutmaġay siz. (2) Ammā her ni kim kilür, ezel ḳısmetiġa ḥavāle ḳılıp özüŋüzni emr bolġan işdin ma'ẕūr tutmaġay siz. Selāṭİnġa

---

19 taḳrİr: S8 taḳrİri // 20 boldı ve:P14 boldı // 1 mażmūnıça: S15 mażmūnı bile / irkenni: S- / yutmaġay siz:P22 yutmaḳay siz

sizdin köprek (3) şikestler tüşkende Tiñri ta'ālā penāhıġa sığınıp külli necātlarıġa mülāḥaẓa ḳılıp köñül salmaġay siz. Salṭanat umūrıdın iş (4) ḥayretḳa müncarr bolup barça te'emmül raḫnelerin bağlıġ körüp tevekkül şāhrāhıġa kirerni taḳṣīr ḳılıp baḳıp ḳalmaġay siz. (5) ** Her seḥer tā ḳuyaş çābük-süvārı Ḫotan sipāhınıñ muḥāfaẓatı üçün ṣubḥ cūybārıdın ḫandaḳlap ẓulmet çirigin def' itkey ve her kün (6) tā bu

P391a ḫandaḳdın / çıḳıp zengbār şāhınıñ gül-çihreler sünbül zülfi dik perīşāh ḫaylin tārümār ḳılıp felek ḥiṣārın feṭḥ ḳılġay. (7) Ol seher ḫandaḳlıḳ ḳuyaş rāylıḳ çābük-süvārlar şāhı üçün Tiñri ta'ālā öz cūybār ḥıfẓıdın ḫandaḳ ḳılıp muḫālif çirigініñ (8) ẓalīmin münhezim itsün. Ve ḫarm ve iḥtiyāṭ ḫandaḳı cūybārıdın ṣabā ḫayli dik ötkerip ḫāksār 'adūnıñ tofrağın kökke savurup (9) kişver ve milk ve ḥiṣārınıñ feṭḥin naṣīb ḳılsun.

On iki burcluġ gerdūn ḥiṣārı
Ḥavādiṯ taşıdın tā bolsa 'ārī

(10) Sipāhıñ kök ḥisārı üzre ḫākim
Ḥiṣār-ı şādmāndın kim disün kim

---

3 umūrıdın: S17 umūrıda // 4 ḫayretḳa: P24 ḫayretġa / ḳalmaġay siz: P24 ḳalmay siz // 7 ḫandaḳ ḳılıp muḫālif: P2 ḫandaḳ ḳılıp şecā'atiġa zafer nūrın ḳarīn ve muḫālif // 9 burcluġ: S23 burcluḳ

Müsellem ẕātıña kişver-sitānlıġ
Ḥişār-ı devlet üzre şād-mānlıġ

(11) **ʿArża-dāşt ol kim bu ḥaḳīrni baʿżı maṣlaḥatlar üçün kim ol ḥażretniñ maṣlaḥatı dağı anıñ żımnıdadur. egerçi bi'l-ḥaḳīḳa ikelesi bir maṣlaḥat** (12) **oḳdur. Ḫorāsān vilāyetiġa yiberildi. Ümīdim Tiñri taʿālā keremidin oldur kim ol ḥażretniñ hümāyūn żamīri közgü-** (13) **side dāyim behbūd çihresi cilve-nümāy bolġay ve mübārek ḫāṭırı utrusıda barça maḳṣūd şāhidi çihre-güşāy. Ammā iltimās hem ḳılılur kim** (14) **gāhī ol perīşān ebyātḳa kim güstāḫlıḳ yüzide tapuġıda tapşuruluptur. ḳāyil ḥaḳāretiġa baḳmay mülāḥaẓa ḳılılġay.**

Niçe genc içre bolsa gevher [ü] dürr
(15) **Kör ki bardur anıñ kilīdi timür**

Genc-i maḳṣūd kimge bolsa ümid
Ol naṣīḥatler irür aña kilīd

Ḳufl açarda gedā ve ṣāḥib-i tāc
(16) **Tiñ bolurlar kilīdke muḥtāc**

Yana ol kim ṭaleb būstānıda maḳṣūd gülleri kiçrek açılġandın

---

11 **ḥaḳīrni:** P6 **faḳīrni** // 12 **oldur:** S25 **ol** // 14 **ol:** S27 **bu / yüzide:** S27 **yüzidin / tapuġıda:** P8 **tapuġda**

S759b köñül / ġoncasın ḫārḫār-ı melālet (17) bile figār ḳılmaḳ münāsib imes. Nidin kim taḳdīr çemenidin ʿināyet nesīmi isip miḥnet ḫazāyinin ʿişret bahārıġa mübeddel ḳılmaġunça (18) maḳṣūd güli açılmaḳnıñ imkānı yoḳtur. Mundaḳ bolġandın soñ taʿcīl sūd ḳılmas ve melāletdin ġayri melāmet iş açılmas.

(19) Eger yüz ḳatla bülbül çiksün efġān
Bahār olmay gül açılmaḳ ni imkān

Eger ʿālemni tutsun şām-ı deycūr
Tañ atmay kün çıḳarmaḳ kimge maḳdūr

(20) Bu bābda ol ḥażretniñ mübārek ṭabʿlarıġa külli iʿtimād bar. ammā bu sözler meẕkūr bolmaġınıñ noḳṣānı yoḳ. Bu żaʿīfniñ (21) ḫayālide oldur kim öz duʿā ve niyāzım emn-ābādın ol ḥażret tigresige ḥişār ḳılıp min. ammā ẓulm taşı ol ḥişār tamıġa (22) raḫne ḳılmaḳdın ve nā-meşrūʿ umūr naḳbı bile bārūsı yıḳılmaḳdın Tiñri taʿālā ʿināyetiġa sığınıp özüñiz ʿuhde bolġay siz. (23) İltimās ol kim ḳaçan yoḳarı ilçi yiberilse muḳarrerdür kim yārānlar anı bu ḫāksārġa yitkürür. saʿyin ḳılurlar irdi. İşikde andın (24) kilür ilçiler işi bar ise her nevʿ iş kim bolsa bu faḳīr añā mürtekib irdim. ʿArż ḳılıp yār-ı ʿazīz fülānġa muḳarrer

---

16 ḫārḫār-ı melālet: S1 ḫarḫar-ımelāmet // 19 ni imkān: T bī imkān // 22 bārūsı: T bāresi // 23 bu: S- / ḫāksārġa: P17 ḫāksār / ḳılurlar irdi: S7 ḳılurlar. P17 ḳılurlar irdiler // 24 bar irse: P17 barsa

boldı.

(25) Du'ā bile āġāz ḳıldım kelām
Kirek kim du'ā birle ḳılsam tamām

Ala tā ki her şeh ki kām istegey
Cihān milki taḫtın tamām istegey

(26) Meşaḳḳat ise ibtidāsı anıñ
Murād olġusı intihāsı anıñ

Murādnıñ bināsıġa yitmey ḫalel
Meşaḳḳatleriñ 'iş birle bedel

(27) Ni kāmi ki köñlüñe bolsa heves
Felek birsün ol kāmige dest-res

Āmin.

T786b (1) ** Ni ḳılsa ḳażā kilki ezelde taḥrir
Mümkin yoḳ añ[1]a ebedḳa tigrü taġyir

'Aḳl iylese her emrde yüz miñ tedbir
Sūdı yoḳ eger muvāfıḳ irmes taḳdir

(2) Şun' meşşātası maḳāṣıd gül-çihreleriniñ cemālin ġayb perdesiġa andaḳ yaşurmaydur kim 'aḳl-ı ḫūrde-bin közi andın behre'i tapa (3) alġay. Ve ḳader ġavvāş-ı meṭālib-i biḥārı

---

1 ebedḳa: P21 ebedġa / taġyir: P21 taḳrir

gevherlerin ḫafā dürcide andaḳ birkitmeydür kim ḫıred-i cevher-şinās başāreti andın nişāne'İ ayta bilgey. (4) Her-āyine kim enbiyā-yı mürsel ol ārzū su'ālin ḳılġanda وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا cevābı bile nā-ümİd bolurlar ve evliyā-yı küll (5) عزّ اسمه بسبح العزايم nüktesi bile tekellüm ḳılurlar.

Aṿa ḥamd kim ʿilmi lā-reybİ irür
Hem ol ʿilm ile ʿālimü'l-ġayb irür

(6) Celle sübḥānehu ve ʿazzame şānehu bes bu taḳdİr bile hİç
P391b / kişige hİç işde vuḳūf işigi açılmaydur. tā iḫtiyārġa ni yitkey. Ve şuʿūr yolı tapılmaydur (7) tā iḳtidārġa ni yitişkey. Ḳaża emri yüki ağırlığıdın felek ḳaddi nigündur ve ḳader pençesi zürıdın felek-mertebeler (8) zār u zebūn.

Anda ki felek türāb bolġay
Tofraḳḳa ni hisāb bolġay

Ġaraż bu kelimātdın ve maḳṣūd bu muḳaddemātdın (9) ol kim bu faḳİr-i ḫāksār ve bu ḫākİ-veş-i bİ-iʿtibār kim bu devletlıġ işik āstānıġa tofraġ dik tüşüp irdim. Ḫayālimde bu irdi (10) kim meger ecel şarşarı tofraġımnı bu busaġadın savurġay ve ölüm seyli ḫāşākimni bu işikdin sürgey. Ve-lİkin ḫayāl bāṭıl ikendür (11) ve müddeʿā ʿāṭıl. Bu uçurda

---

11 uçurda: P5 ucurda / bu: T bir

4 Lokman XXXI, 34 // 5

yoḳarıdın bu faḳîrġa ḫıdmeti raḳamı tartıldı ve ʿubūdiyyetiġa ḳalem sürüldi kim cevābı taşdîḳdin (12) ve ḫiṭābı şadaḳdın özge bilmedi. ینیل اسعایش رویکم مایرید حاصل şevvāl ayınıñ yigirmi altısıda düşenbih küni icāzet (13) bolup Mervdin Esterebādḳa ʿazîmet ʿittifāḳı tüşti. İmdi eger-çi sizde hîç işde naṣîḥatḳa iḥtiyāc bilmes biz. ve-lîkin bir iki söz (14) ayturdın hem çāremiz yoḳtur. ʿĀlemde hergiz dostluḳ kişi düşmensiz bolmaydur ve aḥbāblıḳ ādemî aʿdāsız tapılmay durur. Tevfîḳ (15) nişānı ol durur kim andaḳ maʿāş ḳılġay kim dostlar tili düşmenler ḳaşıda ḳışḳa bolmaġay. Ve aḥbāb başı aʿdā ileyide (16) ḳuyı tüşmegey. Ve bu iş münḥaṣırdur iki işke. biri Ḥaḳ taʿālā emriġa itaʿat ḳılmaḳ ve ol biri nehydin ictināb ḳılmaḳ. (17) Ve-lîkin çün beşeriyyetniñ ẓulemātı ḥicābları maḳṣūd ẓulemātı nūrı yüzige mānīʿdür cemîʿ evāmir ü nevāhî ʿuhdesidin çıḳmaḳ müşkildür. (18) Ammā birevni kim Tiñri taʿālā bir sürüg bendeleri üstige ḥākim ḳıldı anña hîç emr-i iṭāʿati ʿadlçe bolmas ve hîç nehydin (19) ictināb çaġır terkiçe bolmas. Niyüçün ki انّ اللّٰہ یامر بالعدل والاحسان ve ḥażret-i risālet şalla'llāhu ʿaleyhi vesellem buyuruptur kim عدل ساعۃ (20) من عبادۃ الثقلین çaġır ümmü'l-ḥabāyiṣ

---

11 faḳîrġa:S21 faḳîr / ḫıdmeti:S21 ḫıdmetiġa / ḳalem: S21 ḳalemi // 13 işde:S23 işge // 14 tapılmay durur:S24 tapılmaydur // 15 ol durur:S24 oldur. ḳaşıda:P8 ḳaşıġa // 17 maḳṣūd ẓulemātı nūrı:S26 maḳṣūd nūrları.P10 maḳṣūd nūrı // 19 terkiçe bolmas: P11 terkiçe // 20 çaġır: çaġırnı

12 19 20

dipdür. Cemî' yamanlığlar andın mütevellid bolur kim barça
S760a yaḫşılığ ve yamanlığ / bu iki (21) nime żımnıda mündericdür. İltimās ol ki eger müyesser bolur külli ve eger külli müyesser bolmas olça maḳdūrdur. Bu iki işde güşiş ḳılılġay. (22) Dağı eger-çi bu faḳîr hîç ḥisābda irmes min ammā işikde irkenim bile yıraḳ irkenimge bir ḥükm birmeñiz. Ve olça imkān bar (23) mirzānıñ ḥükmi icrāsıda sa'y ḳılıp ol devlet maşlaḥatınıñ daḳāyıḳını hîç vaḳtde nā-mer'î ḳoymañız. Ve ḥażerāt-ı meḫādim bile yana sāyir (24) nüvvāb ve ḫuddām bile ḫıdmetkārlığ ṭarîḳın meslūk tutuñuz söz muḫtaşar, bir rubā'î bile iḫtişār ḳılılur.

Ḥaḳ emri ve nehyini kitür yaḫşı becā
(25) Ötkerme ḳadem şer'-i nebîdin ḳaṭ'ā

Şeh ḫıdmetini tüzlük ile ḳılġıl edā
Ta iki cihānda bolġa sin kām-revā

(26) ** Veh ki baḥrıñ otı cism-i nā-tüvānım örtedi
Nā-tüvān cismimġa tüşken şu'le cānım örtedi

Köpdin köp du'ā ve selāmdın soñra (27) 'arż ol kim bu faḳîr Ḫorāsānda irkenimde hem sizdin ayru irdim imdi kim

---

20 dipdür: S29 dipdürler // 21 nime: S1 iş / bolurkülli ve egerkülli müyesser: P- / bolmas: S1, P13 bolmasa / maḳdūrdur: P13 maḳdūr // 23 daḳāyıḳını: S3 daḳāyıḳıdın, hîç vaḳtde: S3 hîç daḳiḳa hîç vaḳtde

Esterābādda min. firāḳ ḥaşlıyyetidin ikelesi birdür niyüçün

T787a (1) kim :

Birev ki yārdın ayru bolur ḳatîl-i firāḳ
Arada ḫ̂āh yaḳın tut yolını ḫ̂āh yıraḳ

Ammā munda kilgeli bedenġa firāḳ otı- (2) nıñ tābı ve köñülge iştiyāḳ şu'übetiniñ ıżtırābı köprek boladur. Cihet bu bola alġay kim anda irkende viṣāl devleti mercū'u'l-ḥuṣūl- (3) raḳ ve mülāḳāt sa'ādeti mümkinü'l-vuṣūlraḳ irdi irkin. Ammā ḥisāb-ı ḫ̂ired-i dür-bîn evzānı ve 'aḳl-ı dür-endîş mîzānı bile (4) rāst irmes.

Yana bir ḥisābı dağı bardur
Ki 'aḳl u ḫ̂ired anda nā-kārdur

İrür seridin 'aḳl-ı kül bî-ḫ̂aber
(5) Ki atını dirler ḳażā vü ḳader

Ni iş bolsa bî-ḥad ü imkān besî
İrür ol ḥisāb içre āsān besî

Ümîd ol kim Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā (6) köñülge kirmegen vāsıṭa bile ve ḫ̂āṭırġa kiçmegen vesîle bile mülāḳāt ḫ̂użūrı ve muvāşalat sürūrı naşîb ḳılġay. Yibergen ruḳ'ada (7) bitip irdiñiz kim anda barġalı kişi yibermediñiz dip anıñ

---

7 dip: P-

ciheti ol boldı kim yibergen kişimiz kilmeydür irdi ve iltken ruḳ'aġa cevāb (8) kiltürmeydür irdi. Yana iltimās ol kim mizācıñız ri'āyetin yaḫşı ḳılıñız kim ṣıḥḥat ni'metiġa bedel bolmas ve işiñiz iḥtiyāṭın andın yaḫşıraḳ (9) ḳılıñız

P392a kim nā-ḫoş iş vāḳi' bolsa / peşīmānlıġda sūd yoḳtur. Hīç vaḳt köñülni Tiñri ta'ālā yādıdın ġāfil ve müsülmānlar dādıdın (10) 'āṭıl ḳılmañ. Dostlar fikridin ve düşmenler mekridin bī-pervālıġ cāyiz imes ve bu iş nedāmetdin özge netīce birmes. Pādşāh (11) devleti maşlaḥatın barça işde muḳaddem tutmaġı vācibdür. Ve Tiñri ta'ālā emrini andın hem aḳdem körmek farż. Sizge bu sözlerni (12) ayıtmaḳ iḥtiyāc irmes ammā ayıtmaḳdın noḳṣānī yoḳ cihetidin munça sözge muşaddi' boluldı.

Ol kim firāḳ milkide ḳılmış mini ġarīb
(13) Hem ol viṣāl devletini iylegey naṣīb

(14) ** Ol nişān kim kildi şehdin tende cān boldı maña
Ölmiş irdim kim tiriglikdin nişān boldı maña

Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim şafer ayınıñ (15) ġurreside şenbih sabāḥı Nişābürdın bir menzil Sebzvār sarı Ebu Şücā' Enṣārī mezārı başıda yoḳarıdın kilgen piyāde-rev (16) mübārek nişānnı kim bu bendeñiz mūcib-i ser-efrāzlıġı irdi yitkürdi.

---

7 iltken: T. P- // 8 yaḫşıraḳ: T- . P26 burunraḳ // 12-13 ilk beyit P'de yok / S20'de satır sonunda ve's-selām // 15 Sebzvār: P6 Sebzevār

Öpüp bir barmağım ḳaş üzre ḳoydum
(17) Anı ḫod öptüm ü baş üzre ḳoydum

Cānda ḳoydum çırmağan mektūbnı hicrān ara
Bilmen ol mektūb irür ya ḫod elifdür cān ara

(18) Mundağı ḥālātnı nişān kilgen künniñ burunġı küni ʿarża-dāşt ḳılıp Mevlānā Ġiyāsü'd-dīn Ḥilālīdin yiberilip irdi. (19) Yitken bolsa ʿarżġa yitkürmiş bolġay dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt yek-şenbih küni bitildi.

ʿĀrıżıñ naḳşın köñül levḥide taṣvīr itke min
(20) Bolmasa taḳdīr anı körmekni tedbīr itke min

(21) ** Nāmeñ ki maña müjde-i cānī irdi
Hicrān ġamıdın ḫaṭṭ-ı āmānī irdi

Ẓulmetḳa sevādı ger nişānī irdi
Mażmūn aña āb-ı zinde-gānī irdi

(22) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim şenbih sabāḥı şafer ayınıñ başıda ʿināyet-nāme'ī kim ḫāksārġa mūcib-i tefāḫür irdi. (23) yitişti; ʿināyet yüzidin şefḳat-engīz sözler kim bitilip irdi. oḳuldı. Ni ḥadd bile belki ni til bile anıñ cevābın bitise bolġay.

(24) Niçe salsa ḳuyaş tofraġ üze nūr
Dimek ʿöẕrini tofraġdın ni maḳdūr

Ḳuyaş dik çarḫdın ötsün kemāliñ
Felekdin bolmasun Yārāb zevāliñ

(25) ** Tā ʿālem üze felekke devrān bolġay
S760b / Eflāk üze tā nücūm-ı raḫşān bolġay

(26) Encümġa şebāt u seyr imkān bolġay
Bu barça saña muṭīʿ-i fermān bolġay

Muḫlişāne duʿādın soñra ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ol cülūsda (27) kim ol ḫürşīd-i evc-i salṭanat ʿālem ehli közin öz pertevi bile behre-mend ḳıldı ve ol Cemşīd-serīr ḫilāfet ü
T787b taḫt-ı salṭanat evcin öz pābūsı (1) bile ser-bülend itti bu faḳīr ü ḥaḳīrġa bir nişān-ı ʿālī-şān yiberilip irdi ve bu bende-i efgendeni bir miṣāl-i vācibü'l-imtiṣāl bile tofraġdın (2) köterilip irdi mażmūnı bu kim perīşān ebyātıñnı cemʿ ḳılıp Mevlānā Sulṭān ʿAlī Meşhedīġa yazdurup ḥażretimizġa yibergil ol kitābet şükrige (3) nāṭıḳ tili الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب edāsıġa mütekellim ve anıñ mażmūnı cevābıda العبد راعى به كان لربه şavtıġa müterennim (4) boldı ve-līkin çün ol ḫıdmetkārlıḳ şüreti kiçrek ẓāhir boldı

---

24 ḳuyaş dik: S28 ḳuyaşdın / S29'da satır sonunda ve's-selām // 27 közin: P14 közinim / taḫt-ı salṭanat: P14 taḫt / pābūsı: P14 pāybūsı // 1 bile: T. S- // 4 ḫıdmetkārlıḳ: S6 ḫıdmetkārlıġ

3(1) *El-kehf XVIII, 1 (2)*

ve ol fermān-ber-dārlıġ ẓuhūrı batraḳ şūret bağlamadı anıñ (5) sebebin edā ḳılġalı ve bā'iṯin 'arżġa yitkürgeli yār-ı 'azīz Mevlānā Mīr Ḥüseyn bād-rūy ni kim yüzi ol dergāh tofrāġıdın ḳuyaşḳa (6) yitip irdi ve başı ol bārgāh secdesidin felekdin ötüp irdi iltimās ḳılıldı kim iḳbāl-āsā ḳulluḳḳa müteveccih bolġay (7) ve bu muḳaṣṣır ḳul taḳṣīri 'öẕrin ḳolġay ümīd ol kim 'öẕr-ḫᵛāh maḳbūl körüngey ve 'öẕr ma'ḳūl tüşkey.

Tā ḳalġusı bāḳī bu cihān-ı fānī
(8) Tā bolġusı insānġa ḥayāt imkānı

Tiñri tutsun saña müsellem anı
Likin ḳılıban bu ḫaylıñ sulṭānı

(9) ** Tā her yıl başı ḳuyaş zerrīn ġazālesi ḥaml otlağıda lāle-zār üzre cilve ḳılur ol salṭanat sipihriniñ ḳuyaşıġa müşerref bahārı (10) lāle-zārı üzre ġazāleler bile encümen tüzülsün ve tā her gül çağı şabā meşşāṭası reyāḥīn nev-'arūsları ḳulağıġa jāle gevherleri (11) bile zīnet birür ol ḫilāfet būstānınıñ serv-i nev-ḫīzi çemen 'ālemide körgüzülsün. Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'ināyet-nāmede bitilip (12) irdi kim müddetīdür kim 'arża-dāşt bitimey sin bu perīşān- ḥālniñ āşüfte-ḫayālidin ni şādır bola alġay kim ol
P392b 'ālī meclis (13) mülāzımları işitürge lāyıḳ / bolġay ve

---

5 yitkürgeli: yitküreli / bād-rūy: P19 bāverdi / ḳuyaşḳa: P19 ḳuyaşġa // 7 taḳṣīri: T. S-

āşüfte ḫayālniñ ḳalemi maḳālidin ni raḳam şüret bağlanġay kim ol şerīf maḥfillerinīñ muḳārin- (14) lerinīñ ferḫunde rāylarığa muvāfıḳ kilgey bi'ż-żarūre ġāyibāne du'ā bile iktifā ḳılılıptur ḫayāt bāġı täze ve ol bāġda murād (15) reyāḥīni bī-endāze bolsun.

Tā deşt bahār faşlı rengīn bolġay
Gül-zār nigār-ḫāne-i çīn bolġay

Deşt üzre saña salṭanat-āyīn bolġay
(16) Gülzār içre taḫtıña teskīn bolġay.

(17) İy bād-ı şabā iylesem ol sarı güẕār
Cān birle köñlüñni tapşuray alġaç bar

Köñlümni itige ṭu'me ḳılġıl zinhār
Cānımnı dağı ayağığa iyle nisār

(18) Tā felek müdevver ḳalġanığa ḫürşīd-i enver mühresidin ḳubbe bolġay ve ḳavş-i ḳuzaḫ sefīnesiğa seḥāb sipihr-i peyker sefīnesidin bād-bān ḳurulġay (19) ve ol mülemma' ḳalḳan hümāyūn çetriñğa yaşıl şem' bolsun ve bu mülevven ṭüsluḳ yay dik hilālī cāmıñ nücūm cevāhiridin murassa'. 'Arż (20) ol kim mundağı ḥālāt şāhidi cemāliğa ḫayr meşşāṭası iligidin ārāyiş ve umūr zībāsı 'iẕārığa emniyyet közgüsi

---

14 rāylarığa: S15 rāyığa / 1. ḳılılıptur: P2 1. ḳılıptur // 15 bahār: P2 bahārı // 17 ḳalġanığa: P4 ḳalḳanığa //19 bu: P-

ruḫsārıda nümāyişdür (21) ve-lİkin.

Bāġnı nitsün kişi serv-i ḫırāmān bolmasa
Kök rivāḳı tİredür ḫürşİd-i raḫşān bolmasa

Vaşlıñ boluban cānġa müyesser yā Rab
(22) Çihreñ ḳılıban közni münevver yā Rab

Nuṭḳuñ saçsun bezm ara gevher Yā Rab
Yā Rab ki icābet iylegil memer Yā Rab

Āmin.

(23) ** Yaşunġan imiş ḳara bulutḳa māhım
Gerdūnnı savurmaġlıġ irür dil-ḫᵛāhım

Kirmiş ḳara tofraḳḳa ḳuyaş dik şāhım
Niyüçün ḳara ḳılmasun milkni āhım

(24) Ciger-sūz ḥādiṣe kim istimā'ı közge mūcib-i ḫūn-bārlıġ ve ġam-endūz vāḳı'a kim ıṭṭılā'ı cānġa bā'iṯ-i efkārlıḳ irdi. Yitişti köz eşki ṭūfānıdın (25) bahār yamġurı dik seyl-i endūh aḳızıp cān ġuşşa figānıdın nİsān bulutı dik ökürmek āġāz ḳıldı.

Örtenür il firḳatiñdin nāle bünyād iylesem
(26) Ḳozġalur 'ālem ökürmek birle feryād iylesem

---

23 milkni: P10 ḳuyaşnı // 24 mūcib-i ḫūn-bārlıġ:P10 mūcib-i ḫūn-bārlıḳ // 24 eşki: T eşk

Ammā çün كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ şerbetidin hiç müteneffis mu'āf ve كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ (27) ḫil'atidin hiç kimerse ḫalās irmes şabrdın özge çāre taḥammüldin özge tedbir tapılmas.

Gül bardı ise çemen mu'aṭṭar bolsun

T788a (1) Şem' öçti ise ḳuyaş münevver bolsun

Şehzādeġa ger ravża müyesser boldı

Sulṭānġa cihān milki musaḫḫar bolsun

Āmin. (2) ** Bülbülī kim gül ḫār-ı hicrānı ġonca dik köŋ̂li

S761a figār ḳılmış bolġay. destān-serāylıġ / bile ni terennüm körgüzgey ve ṭūṭī kim közgü dāġ-ı ḥırmānı (3) żamīri közgüside ġubār salmış bolġay. şīrīn-kelāmlıġ bile ni tekellüm tüzgey. اما المامور معذور ḥükmi bile otluḳ āhı düdıdın (4) eşk-bār köz suyı birle mürekkeb ḳılıp köŋ̂ül āteş-engīzligi bile köz eşk-rīzligi şerḥide bir niçe perīşān beyt müretteb ḳılıldı. Ümīd (5) ol kim müṭāla'ası köŋ̂ülge mūcib-i 'iş ü ḥużūr ve müşāhedesi közge bā'iṯ-i şafā ve nūr bolġay. (6) ** Hidāyet nūrıdın kim murād şem'i dimek maḳṣūd. anıŋ̂ lem'asıdın devr-i ḫalvetiŋ̂iz münevver bolup

---

27 hiç: P- // 2 köŋ̂li: P14 köŋ̂lin

26 (1)"Her nefis ölümü tadacaktır" anlamında birkaç ayette geçen ifade _ III 185, XXI 35, XIX 57

(2) Er-rahman LV, 26 "Yeryüzünde olan her canlı fanidir"

pertevi andın bu tire rūzgārınıñ (7) ḍalālet-engiz evḳatıġa tüşsün. Ve ʿināyet közgüsidin kim maḳṣūd ḳuyaşı dimek murād anıñ eşiʿasıdın dür şebistānıñız müzeyyen (8) bolup lemʿai andın bu ḫāksarnıñ ẓulmet-āmiz murād atıġa yüz körgüzsün.

Maḳṣūd-ı cemāli cilve-güster bolsun
Nūrı bile āfāḳ münevver bolsun

(9) Mundaḳ kişver sizge musaḫḫar bolsun
Sizdin naẓarī bizge müyesser bolsun

Meʾmūl andaḳ kim köñlüñüz ḥaremide feṯḥ-i ʿālemdim maṭlūb şemʿi (10) yaḳılsa bu tire rūzgār pervāne dik ol meʾmen gerdige ivrülgey. Ve maṭlūb uş andaḳ ki cānıñız iremide feyż nesīmidin (11) neşāṭ güli açılsa bu zār u bī-ḳarār bülbül kibi ol gülşen tigresige çivrülgey. Tā ol şemʿ nūrıdın közi münevver bolup gül ʿıṭrıdın dimāġ (12) muʿattar bolġay.

İter ḫāreni mihr laʿl-i müẕāb
Ḳılur ḳatreni baḥr dürr-i ḫoş-āb

---

7 ḍalālet-engiz: S4 ḍalālet-engiz nūrıdın kim // 9 bizge: S7 kimge // 9 andaḳ: S7 andaḳdur / feṯḥ-i ʿālemdin: S7 feṯḥ ʿālemidin // 10 nesīmidin: S8 şebnemidin // 11 dimaġ: S9 dimāġı

Bu ikkidin öksük mini zār u dūn
(13) Velīkin sin ol ikkidin hem füzūn

Ḳuyaş ḫāreni cevher itken kibi
Tiñiz ḳatreni gevher itken kibi

İşim himmetiñ bile tapsun niẓām
(14) Peyām uşbu irdi maña ve's-selām.

(15) ** Bir mūr Süleymānġa bolay dip hem-rāz
Köp sa'y ile yol ḳaṭ'ını ḳıldı āġāz

Çün taḫt-ı Süleymānġa yitişti ḳademi
P393a / Yir öpti vü ḳayıttı ḳılıp 'arż u niyāz

(16) Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim Ka'be ṭavāfıdın kim murād ol ḳıble-i iḳbāl rütbelıġ āstāndur ve ḳıble seferidin kim maḳsūd ol ka'be-i āmāl (17) süddelıġ āşiyāndur. ḫāk-būsluġıġa iḥrām bağlanıp yaḳın yitişildi. Ammā:

Her niçe yüzüñ ḫayālin ittim taşvīr
(18) Naḳḳāş-ı ḳażā barıġa birdi taġyīr

Min vaṣl ümīdiġa köp ittim tedbīr
Tedbīr ni sūd eger imestür taḳdīr

---

12 öksük: P23 iksük // 17 ammā: P- / ittim: T itsem

ʿArża-dāştnıñ şerḥi (19) mücib-i melāldür ve ḥālniñ beyānı bāʿiş-i kelāl. Rücūʿ ruḳʿa ḥāmiliniñ edāsıġa ve ḥavāle-nāme nāḳiliniñ duʿāsıġa (20) ḳılıldı. ve's-selām. (21) ** Tā firāḳ mübtelāsınıñ telḫ telḫ şürābesi hicrān otınıñ laḥẓa laḥẓa zebāne tartarıġa teskīn birgey ve iştiyāḳ giriftārınıñ nefes nefes (22) şuʿle-i şevḳi köñül virānesiġa zamān zamān ot salġay. Mizācıñġa elemi yitmesün. firāḳ bile żamīriñ olmasun āzürde. iştiyāḳ bile (23) közümge Tiñri tigürsün iki tābānıñnı ḥall iyleben ḳara ḳılmaḳ iki ḳaraḳ bile.

(24) Vaṣlıñnı tilep iy şeh-i ferḫunde-şıfāt
Köñlüm ḳuşı ignidin çıḳıp irdi ḳanat

Kim ḥükm yitişti kim yanıp kilsün bat
Çün boldı żarūret iyledim ʿazm-i Herāt

(25) Tā felek cefāsı iştiyāḳ şeceresiniñ şemeresi hicrān mīvesi ḳılġay ve tā sipihr ẓulmidin hicrān ehliġa şevḳ ve ḥırş gülbünidin ḥırmān (26) gülleri açılġay. Felek ol ḫażretniñ ḥükmi çevgānıġa güy dik fermān-ber-dār ve sipihr anıñ şādırvān-ı ʿaẓamet ü celāli devride (27) tegme girdār bolsun. Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim bu bendeniñ
T788b żaʿfınıñ ḳuvveti ve ḫurūşınıñ ḫırāşı ol mertebeġa (1) yitip irdi kim eṭibbā teşḫīşde ve ḥükemā muʿāleceside bī-sāmān bolup irdiler. بشارت emri müjdesi bile

---

23 tigürsin: S18 yitürsün // 24 kim: S20 köp // 1 teşḫīşde: P10 teşḫīşide

ḥażret-i imām ravżasıġa (2) diginçe ruḫsat bile kilildi. Ḫayālde āstān-būsluġ ārzūsı be-ġāyet ve köñülde sarıġ yüzni altun busaġaġa sürtmek müdde'ası (3) bī-nihāyet irdi. Andaḳ kim anıñ keyfiyyetidin fülānī kim ṭab'ınıñ vaḳt ü leṭāfeti cān-baḫşlıḳda Mesīh-āsā irür, naẓmınıñ selāmet (4) ü revānlıġı Ḫıżr zülāli ḫāṣiyyeti birür. Ṣāḥib-i vuḳūfdur çün bende ḥükm yosunı bile maḥkūm-vār yandım. Müşārün ileyhni kim 'ale'd-devām bu faḳīrni (5) öz ṣoḥbeti bile mesrūr tutar irdi, öz 'ivażım egerçi ol bī-'ivaż tüşüptür yiberdim ol dağı bir iki ḳatla kilsün dip (6) anıñ atıġa 'ālī-nişān kilgen cihetdin bu ma'nāġa ṭālib irdi. Faḳīr iltimās bile anıñ müdde'āsı muvāfıḳ tüşken üçün ḳulluḳ (7) ihrāmın bağlap müteveccih boldı. Ümīd ol kim özi maḳbūl ve 'arż ḳılur, sözi pesendīde ve maḳbūl körüngey. Niçe kitāb kim ḥükm bolup (8) irdi, olça müyesser bolur çağlıġ irdi, andın yiberildi. Ḳalġannı hem ümīd ol kim bat müyesser bolġandın soñra tigürülgüsidür.

S761b (9) / Çarḫ devridin füzūnraḳ ṭūl-i devrāniñ siniñ
'Ālem ehli ser-be-ser maḥkūm-ı fermāniñ siniñ

(10) ** Tā kim naẓarımda şeh-süvārım yoḳtur
Hicrānıda cüz nāle-i zārım yoḳtur

---

1 ravżasıġa: T, P11 ravżası // 3 fülānī: P12 fülān // 3 cān-baḫşlıkda: S25 cān-baḫşlıġda // 6 atıġa: T,P16 ḳatıġa // 7 makbūl: S29 ma'ḳūl // 8 ümīd ol kim: S- // 9 S'de satır sonunda āmīn

Bir yirde ḳoyun kibi ḳarārım yoḳtur
Ser-geşteligimde iḫtiyārım yoḳtur

(11) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bu devlet-ḫᵛāh ḳul güstāḫlıġ ḳılıp Şeyḫ Muḥammed Mīr-āḫūrdın yiberilgen 'arża-dāştnıñ (12) cevābın 'ināyet ḳılıp kim sulṭān Maḥmūd ağadın yiberilip irdi, mażmūnıdın andaḳ ma'lūm boldı kim dāyimġı düstūr bile müste'men tüşüptür. (13) Tiñri ta'ālā 'ömr ü devletiñizdin ber-ḫur-dār ḳılġay, dīni ve āhiret murādāt u maḳāṣıdını naşīb ḳılġay. Ümīd ol kim her ni kim bu bende (14) devlet-ḫᵛāhlıḳ yüzidin bitip maḳbūl tüşüptür. 'Amel ḳılıp netīce tapmaḳ rūzī bolġay. Yana Muḥammed Emīn Big bile ḫᵛāce Faḫrü'd-dīn bitikçi bābıda (15) hem-nişānlar kim bitilip irdi yoḳarı 'arż ḳılıp barçaġa cevāblar bardı. Nüvvāb 'arż ḳılġandın soñra ma'lūm bolġay (16) dip ḳulluḳ 'arża-dāşt ḳılıldı. (17) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim hümāyūn bitig kim 'ināyet ḳılıp fülāndın yiberip irdiñiz yitişti ve mażmūnı ma'lūm (18) boldı. Andaḳ işāret bolup irdi kim ḫażret-i ḫān bābıda iki sözni mīrzā tapuġıda
P393b 'arż ḳılıp / cevābın alıp yibergil. (19) Birev ol kim ni düstūr bile alarnı kişi yiberip sorduralı yana birev ol kim alar tapuġıda mektūb ni nev' bitimek münāsib bolġay (20) buyruḳ yosunı bile 'arżġa yitkürüldi soruḳ bābıda andaḳ ḥükm ḳıldılar kim inileri bile sāyir ḫażerāt ḫānı ni nev' düstūr (21) bile sorġanlarınıñ naḳlin kilgen kişi aytsun. Barçanıñ ağası ve erşedi ol 'azīz ferzenddür ol naḳlnı körüp aña

---

16 ḳılıldı: P23 bitildi

(22) yaraşa yaraḳ ḳılıp sordura kişi yibersün. Yana bitig bābıda andaḳ buyurdılar kim egerçi yaşḳa ol ferzend andın uluġraḳ- (23) dur ammā ol sulṭānlıġ mertebesidin munda kilmeydür ve ḫānlıġ mesnedidin ḥādişe vāḳi‘ bolġan üçün munda tüşüptür. Bu müddetde bizge (24) mundaḳ ‘azīz mihmān kilgen irmes. Bitigde ḫān tapuġıda dip bitip mektūbnı āḫiriġaça ta‘ẓīm bile bitisün ve arḳasıda (25) mühr ya ismin bitig ortasıda ḳırağı sarı mil ḳıla basıp yapıtsun dip ḥükm ḳıldılar. Ta[pu]ġda ma‘lūm bolsun dip ḳulluḳ (26) du‘ā ‘arż ḳılıldı. ve’s-selām. (27) ** Ḳulluḳ du‘ādın soñra ‘arża-dāşt ol kim ‘ināyet nişānı kildi. ‘ināyet sözleri ma‘lūm boldı.

T789a he r -āy İ ne k i m a ndaḳ bolġusıdur. (1) Ḳuyaşdın ẕerre-perverlıḳdın özge iş kilmegüsi durur bu ḳuyaşdın rūşen-raḳdur. Firāḳ-nāme kim yiberiliptür, taşvīr ḳılılsun (2) dip anı taşvīr ḳıla alur kişi, üstād Bihzāddur. Ve bu yaḳında üstād-ı müşārü’n-‘ileyhni Mīrzā tilep aldılar. Öz ḳaşlarıda bāġda (3) hücre yasatıp iş buyuradurlar. Yana andaḳ kişi ki ol kitābetḳa münāsib iş ḳıla alġay yoḳ irdi. Her niçük ol bābda (4) ḥükm kilse añā köre ḳılılġusıdur dip ‘arża-dāşt bitildi. (5) Ḳulluḳ ‘arża-dāşt ol kim bu ḳul mülāzemet iḫrāmın bağlap müteveccih bolurda ṭālī‘ża‘fıdın ‘ārıża-i dest birdi kim ol teveccüh (6) mānī‘i boldı. Ammā şeyḫimniñ bu bende bile alarnıñ arasıda hīç cüdālıġ

---

22 yaşḳa: P4 yaşġa // 22-23 uluġraḳdur: S12 uluġraḳtur // 25 ta[pu]ġda: S15 tapuḳta, P6 tā // 1 kilmegüsi durur bu: T, P8 kilmegüsi, rūşenraḳdur: S17 rūşenraḳtur // 6 S20 şeyḫimniñ şeyḫim kim

yoḳ turur. Bende ʿivażı müteveccеh boldılar. Keyfiyyet maʿlūm bolġusıdur. (7) Bende-i muḫlişniñ devlet-ḫᵛāhlıġ yüzidin ḫāṭırıġa kilgen sözni hem barġan yārānlarġa aytılıptur. ʿarż ḳılsalar ümid ol kim (8) ol sözge iltifāt bolġay dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi.

(9) ** Zihī nāzil maḳāmıñ taḫt-ı şāhī
Tüşüp tācıñ üze ẓıll-ı ilāhī

Hem olsun pāye-i taḫtıñ felek-sā
Hem olsun tāc-ı ḳadriñ ʿarş-fersā

(10) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim Mīr Seyyid Ebu İşḥaḳ kilip ʿināyet-nāme bile sāyir inʿāmātnı yitkürdi. Bende-nevāzlıġ nişānı (11) bile başımnı felekdin ötkerdiñiz ve ser-efrāzlıġ mürekkebi bile ḫāksār tenimni tofraġdın köterdiñiz. Ve ʿināyet libāsı bile ẓāhir ʿayb- (12) larımnı mesṭūr ve bu ʿināyetler sipāhı bile buzulġan bāṭınım öyi maʿmūr boldı. Bunuñ muḳābelesiде duʿādın özge ilgimden ni (13) kilgey ve şenādın özge tilimdin ni açılġay. Tā cihān bolġay himmetiñiz semendi çarḫ-peymā ve tā sipihr ivürülgey cihān ehliġa inʿāmıñız (14) teşrīfi ziynet-efzā bolsun. āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. (15) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ʿināyet-nāme mażmūnıdın hümāyūn-ẕāt ve ferḫunde-mizācıñızınıñ selāmetlıġı maʿlūm boluldı. Ümid ol

6 yoḳ turur: P12 yoḳtur // 9 felek-sā: P16 felek-āsā //11 veʿināyet: P17 ʿināyet 15 maʿlūm boluldı: P20 maʿlūm boldı

kim (16) Ḥaḳ taʿālānıñ penāhıda bolup müddeʿī muvāfıḳı ve
S762a ārzū muṭābıḳı / devlet müyesser bolġay. Bu ḳul bir niçe kün ziyāret-gāhda irdim kim (17) mīr-āḫūr kilgen durur, ol cihetdin ʿarża-dāştnı ötkerürde ḥāżır irmes irdim. Ḥaml-i mülāzemet taḳşīriġa bolmaġay (18) cihān milki musaḫḫar ve iki cihān murādı bir bolġay āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. (19) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim yibergen ʿināyet nişānıda Semerḳanddın ḳaçıp kilgen kişi bābıda sözler bitilip irdi. ʿArża-dāştda (20) dağı ol sözlerdin meẕkūr irdi, barçasın şerḥ bile yoḳarı ʿarż ḳılılur. Çün ḳaçıp kilgen kişi henüz körünmey- (21) dür irdi, ol cihetdin henüz ol bābda hīç nevʿ ḥükm vāḳiʿ bolmadı. İnşā'llāh ol körüngendin soñra her
P394a ni ḥükm (22) bolsa şerḥ bile ʿarża-dāşt ḳılġusıdur. / Devlet ber-devām ve saʿādet müstedām bolsun āmīn (23) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim Mīrzānıñ mübārek mizācları şıḥḥat tapıp taḫt-ı revān bile ẕi'l-ḥicce ayınıñ yigirmi bişide, dü şenbih (24) küni taşḳarı çıḳtılar. Ümīd ol kim mirzāmnıñ şerīf ẕātları dağı hemīşe şıḥḥatde bolup devletleri kündin künge (25) artḳay. ʿİnāyet ḳılıp dāyimġı düstūr bile demī āşār-ı ruḳʿalar bile ser-efrāz ḳılılsa bu faḳīrniñ mūcib-i saʿādet-i dāreyni bolġusıdur. (26) Perīşān naẓmlardın bir cüz' tapuḳḳa yiberildi. Çün mübārek naẓarları tüşkey, ıṣlāḥ bile müşerref bolġay. (27) Devlet müdām ve salṭanat

---

16 müddeʿī: S29 duʿā // 19 Semerḳanddın: S- // 24 kündin künge: S24 kündin kün // 25 demī: P3 vaḥy// 26 saʿādet-i dāreyni: P3 saʿādetḍi dāreyn// 26 naẓmlardın: S9 naẓmdın // 27 S'de satır sonunda ve's-selām

T789b mā-lā-kelām. (1) Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim aḫtacıdın ʿināyet ḳılıp yibergen aġzı mührluḳ bitigni oḳup cevāb alġunça aḫtācı aşuḳup (2) kitken irmiş. Ol bitig bābıda her söz kim bolsa bende mülāzemet iḳbāliġa müşerref bolġalı. ḳulluḳ iḥrāmın bağlap müteveccih durur. Ümid (3) ol kim bende yitkünçe yaylaḳlarda bolġaylar kim cüz'i ḥarāret bar. Esterābādnıñ şehriġa bendeniñ barurı ḥācet bolmaġay (4) çün āsitān-būsluḳ iştiyāḳı ḥaddin ötüp irdi. Bu vesile bile ḫayāl ḳılıldı kim ol ʿālī maḳṣadḳa yitkey. Devlet rūz-efzūn (5) ve iḳbāl hemīdūn bolsun.

Közüm öçer ki hümāyūn yüziñni körgey bat
Bi-ʿaynihi añga kirpikler olmış iki ḳanat

(6) ** Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża dāşt ol kim mīrzānıñ mübārek mizāclarıda cüz'i żaʿf kim bar irdi. sıḥḥatḳa mübeddel bolup perhīz (7) uşattılar. Bu ucurda ol vilāyetdin dağı cüz'iyyāt üçün Mevlānā Ḫudāy-Birdini ḳulluḳla yiberildi. Ḳulluḳ (8) ıẓhārıġa ʿarża-dāşt bitimek vācib irdi. Meşhedde bu bende öz ḥālin ḫᵛāce fülāndın kim ʿarża-dāşt ḳılıp irdim. (9) Ḥālā mülāzımlar himmet ü devletidin bu bendeniñ marażı hem sıḥḥatḳa yüz ḳoyuptur ammā birer nime żaʿf bar. Ümid ol kim ol dağı defʿ bolġay (10) dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi. Bu maṭlaʿ vāḳiʿ bolup irdi. Ümid ol kim ışlāḥġa müşerref bolġay.

---

27 S10 da satır sonunda ve's-selām // 4 maḳṣadḳa: P8 maḳṣadġa // 7 ucurda: P10 uçurda / vilāyetdin: S17 vilāyetdağı

(11) Raḫşıñ ki ḫırām içre öter kebk-i derîdin
İster min anıñ na'lini ṭāvūs peridin

(12) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim bu bende 'ale's-şabāḥ işikke ḥāżır bolġannıñ ciheti ol irdi kim mübārek dîdārıñızını körüp (13) ḳalġay min. Ḫaber bolġunça selāmetlıḳ bile 'azimet ḳılıp irmiş. Siz atlanıp yolda ḳulluḳḳa müşerref bolur ḫayāl ḳılġaç ḥükm (14) kildi kim ġāyib bolmasun kim söz bar, bu cihetdin maḥrūm ḳalıldı. Ḫaml taḳşîrġa bolmasa ġāyet kerem bolġay. Buyurġan ġazeller- (15) din ṭayyār bolġanlarnı yiberildi, ḳalġannı dağı tüketip barur kişidin yiberilgey. Ḥükm bolup irdi kim ḫayāliñġa kilgen (16) devlet-ḫᵛāhāne sözüñ bolsa ayt. Söz budur kim havā ısıdı olça imkānı bar, çağır içerde ri'āyet vācibdür. (17) Özge sözler hem bolsa 'arża-dāşt bolġusıdur. (18) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'Abdü'l-kerîmdin yibergen 'ināyet-nāmeni be-cins mîrzānıñ iligige birdük, ḥükm boldı kim (19) siz devlet bile barıp Moġul big kömek yosunluġ kirek bolsa kilgeyler. Ammā mundaḳ söz kiçti kim Moġul andağı işlerge (20) be-ġāyet köp ihtimāmlar ḳılur irdi. Bedi'ü'z-zamān Mîrzā ança ihtimām ḳılġay mu. 'Arż ḳıldım kim andın köprek ihtimām ḳılġusıdurlar. (21) İmdi 'ināyet ḳılıp özlügüñüz bile meşġūlluḳ ḳılıp iş küçni kişi ḳara ümîdige ḳoymasañız yaḫşıraḳ bolġay. 'İnāyet (22) ḳılıp bitir siz kim miniñ iş
S762b küçüm saña 'uhdedür, eger andağı / işlerde bî-ihtimāmlıġ

---

13 yolda: P15 yirde // 15 kişidin: P16 kişi // 19 yosunluġ: S27 yosunluḳ // 22 ḳılıp: S29 ḳılıp çün

vāḳi‘ bolsa Mirzā tapuġıda (23) bu ḳul uyatlıḳ bolġusıdur. Ḳulluḳ ‘arża-dāşt bitildi. Ba‘żı terbiyyet ḳılġan ḳullar bābıda kim bitilip irdi kim taḳṣirleri (24) cihetidin ḫiṭāb u müşādere vāḳi‘ boluptur. Ḳullardın taḳṣir ve selāṭindin gāh ‘afv u gāh ḫiṭāb vāḳi‘ bola kilgendür ammā (25) pādşāhnıñ öz iş küçidin vāḳıf bolup siyāsetidin ḳullarnıñ vehmidin bir uluḳ netîcesi budur kim alardın cerîme’-i (26) āz vāḳi‘ bolur. Dağı pādşāhḳa hem muḳābelede ‘ināyet ḳılmaḳ lāzım
P394b kilmes. Bu maḥalde her ḥāl / bile bolsa nöker cānibini asramaḳ vācibdür kim (27) bi-ḳā‘ide vāḳi‘ bolġay. Barça
T790a hūşyārlıḳḳa vā-bestedür. Mey mi-ḫor ve hūş-yār mi-bāş (1) Ḳulluḳ du‘ādın soñra ‘arża-dāşt ol kim vaḳfede ziyāret cihetidin imām ravżasıġa kililip irdi kim devletiñiz du‘āsı ḳılılġay (2) kim Ildırım kildi. Yana bu du‘ā bile özni sağındurmaḳ vācib köründi. Her ḳayan yüzlenseñiz feṭḥ ü ẓafer yārıñız bolsun ve cemî‘ (3) āfāt u beliyyātdın Ḥaḳ ta‘ālā nigeh-dārıñız. āmîn. Bu maṭla‘ vāḳi‘ bolup irdi kim

‘Işḳ deştin hîç ġarîb kişi müsāfir körmesün
(4) Min ġarîb ol deşt ara körgenni kāfir körmesün

Işlāḥḳa ḥākim siz. (5) ** Ḳulluḳ ‘arża-dāşt ol kim ‘ināyet-nāmedin ser-efrāzlıġ dest birdi.

---

26 asramaḳ vācibdür kim: S5 vācibdür ammā alarnıñ aḥvālidin hem vāḳıf bolmaḳ vācibdür kim // 27 hūşyārlıḳḳa: huşyārlıḳḳa

Ni luṭf idi ki mini nāme birle yād ittiŋ
Ni nāme irdi ki maḥzūn köŋülni şād ittiŋ

(6) Devlet ber-devām ve sa'ādet müstedām bolsun.āmîn yā Rabbe'l-'ālemîn. (7) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim mundaġı ḥālāt Tiŋri ta'ālā 'ināyeti bile Mîrzā devletidin köŋül tilegen dikdür. Bu uçurda Sulṭān Maḥmūd (8) Mîrzā ḳaşıdın Maḥmūd Barlas kilip pîşkeş ve şaçıḳ kiltürüp ḳulluḳ ḫıdmetkārlıḳların ıẓhār ḳılıldı yana etrāf u cevānibdin kilgen (9) ḫaberler dağı barçası devletḳa muvāfıḳ irdi. Güstāḫlıġ yüzidin bir niçe söz bitip kāgez başın yapışturup yiberildi. Aŋa (10) dağı gāhî mülāḥaza ḳılılıp ḥamlġa kiltürülse devletḳa muvāfıḳ bolġusıdur dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

(11) ** Seferdin kilgen irmiş ol müsāfir ay u min maḥrūm
Şabā allıda 'arż it çünki ḥālim iyledîŋ ma'lūm

Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim seferdin selāmet (12) bile ḳayıtıp meskenge tüşülgen ḫaberdin devlet-ḫˇāh ḳullar şādmān boldılar. Ümîd ol kim hemîşe devlet bile saġ ve selāmet bolup 'ālem (13) ehliġa kāmrān bolġay siz, dārende mütevecciḥ üçün du'ā bile özni mübārek ḫāṭırġa yād birmek vācib köründi dip

---

7 mundağı: P7 mundaḳı / dikdür: S14 diktür // 10 ḥamlġa kiltürülse: T, P- / ḳılılıp: P9 ḳılıp // 11 selāmet: S18 selāmetlıḳ

(14) ḳulluḳ du'ā bile 'arża-dāşt bitildi. ve's-selām. (15) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim bu bendeġa behcet ve ser-efrāzlıġ mūcibi bolġan ruḳ'a yitişti. öpüp anı köz u ḳaşımġa ḳoydum. (16) ni ḳaş u ḳaysı köz başımġa ḳoydum. 'İnāyet ḳılıp mundaġı ḥālāṭnı ruḳ'a ḥāmilidin sorulsa 'arż ḳılġusıdur. Devlet muḫalled (17) ve sa'ādet mü'ebbed bolsun. āmīn yā-rabbe'l-'ālemīn.

(18) ** Ḳadriñ üze çarḫ tāḳ-ı manẓar bolsun
Bezmiñ ara āftāb micmer bolsun

Cevlānıñda 'arşa yiti kişver bolsun
Her ni tileseñ barça müyesser bolsun

(19) Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'Abdü'l-kerīm Mīrek ḥükm bolġan iş küçni sözleşip köñül tilegen dik cevāb alıp bardı. (20) ma'lūm bolġusıdur. Ümīd ol kim mehcūr ḳullar mübārek ḫāṭırıñızdın çıḳmaġaylar dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

(21) İy zühre kilip muṭrib-i bezm-i ṭarabıñ
Bercīsdin artıban ḥayā vü edebiñ

'Ālem ilide Ḫusrev ḫāḳān laḳabıñ
Ādemġa digince ḫān bin ḫān nesebiñ

---

15 mūcibi: T. P-

(22) Ni çarḫ bişaṭ-ı ʿişret-efzāyıñça
Ni mihr cemāl-i ʿālem-ārāyıñça

Ni ay devri çetr-i felek-sāyıñça
Ni kök evci ḫāk-i kef-i pāyıñça

(23) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarżа-dāşt ol kim bu faḳîrniñ perîşān eşʿārı ve āşüfte ebyātıdın her ni kim tertîb libāsıġa
S763a kirip irdi (24) ve her ḳaysıġa tedvîn āyîni / birip irdi. barça hümāyūn kütüb-ḫāneġa yitip irdi ve andaġı kütüb silkige kirer şerefin kesb itip irdi. (25) Bu ötken ilig yılda kim bu bende başıġa ḥavādiṯ-i rūzgārdın yüz nevʿ belā ve ʿışḳ-ı zebūn-keş bî-dādıdın yüz türlüg ibtilā yüzlendi. (26) Allımġa her şiddet kilse çün ayturġa bir yār-ı ġam güsārım ve ileyimge her şuʿūbet yitse çün ıẓhār ḳılurġa bir refîḳ-i şāḥib-esrārım yoḳ irdi. (27) Ol şiddet ü şuʿūbet mażmūnın birer beyt yā maṭlaʿ ḫayāl ḳılur irdim ve köñlümni ol ġuṣṣa
T790b vü endūhdın ḫālî iter irdim. Bu az vaḳtde (1) köp naẓm aytılġan irmiş ve her nevʿ şiʿr ü ġazel yığılġan irmiş. bularnı żāyiʿ ḳılmaḳ bendeġa nā-maḳdūr irdi ve tertîbiġa hem ḥükm (2) bile meʿmūr. Bu sebebdin burunġı iki dîvān eşʿārı bile soñra aytılġanlarnı bile ḳoşup tertîb bile tört
T395a ayrıldı. Dağı tört (3) at ḳılıldı./ Ṭufūliyyetde vāḳiʿbolġan

---

24 ve her ḳaysıġa..... yitip irdi: P- // 25 ilig: S1 iki. // 26 çün: S1- / ġam-güsārım: P22 ġam-güsanmġa / ıẓhār ḳılurġa: T. P22 ıẓhār ḳılur // 1 bendeġa: P24-ġa. hem: T. P25 her // 3 at ḳılıldı: P25 at ḳıldı

ġarîb ma'nālarġa Ġarāyibü's-şıġar ve yigitlikte ẓāhir bolġan nādir terkîblerġa Nevādirü'ş-şebāb (4) ve 'ömrniñ vasaṭıda cilve ḳılġan bedî'-veşlerġa Bedāyi'ü'l-vasaṭ ve 'ömrniñ āḫiraġa yaḳın naẓmġa kirgen fāyidelerġa Fevāyidü'l-kiber (5) at ḳoyuldı. Dağı mecmū'ıġa kim maḫlūṭ bitilip turur çün ṭab'-ı ḫazāyinidin ḥāṣıl bolġan ma'ānî irdi. Ḫazāyinü'l-ma'ānî laḳab birildi. (6) Vācib irdi kim mübārek naẓarġa yitkürülgey. Ol sebebdin mefḫarü's-ṣavāḥib Mevlānā Ṣaḥibni ḳulluḳḳa yiberildi ve ol müsevvedeni 'ālî (7) meclisḳa yitkürsün dildi. Bu güstāḫlıġḳa 'afv ümîdidür ve ol güstāḫlıġlarġa ıṣlāḥ ümidi. Tā tört ṭabāyi'-i muḫtelif insān ḫilḳatide (8) kim āferinişniñ ḫazāyinü'l-ma'ānîsidür. muvāfıḳ bolġaylar. Rub'-ı meskūnda ḥükmüñüz revān bolsun ve rub'ı meskūn ehliġa 'adliñizdin (9) emn ü amān. āmîn yā-Rabbe'l-'ālemîn (10) ** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim Ildırım Mîr-āḫūr kilip bende-nevāzlıġ nişānın kiltürdi. Ża'îf cismġa andın ḳuvvetî ve mecrūḥ (11) köñülge andın sıḥḥatî yitişti. Öpüp közümge ḳoyup cānım içre yir birdim. Elif kibi ki boluptur mekānı cān içre. egerçi ṣa'b-ı maraż nihāyetide (12) ölmek bîmi bar. bu rencūr marażıġa cān ümîdî belki ḥayāt-ı cāvdān nevîdi yitişti. Ol ḳalemġa kim ol varaḳ ḥāşiyyeside bedāyi' nükte sürüp (13) zamān-ı nā-tüvānım mesrūr ḳılıptur. Yiti iḳlîm yek ḳalem bolsun ve ol iligge

---

6 sebebdin: P4 cihetdin // 7 dildi: P4 diyildi. güstāḫlıġlarġa: P5 güstāḫlıḳlarġa / ümîdi: P- // 8 ḥükmüñüz: T.P6 ḥükmüñ // 12 ḥayāt-ı cāvdān: T.P9 ḥayāt-ı cān // 13 ḳılıptur: S15 ḳılıp

kim ol ḳalemni ol safḥaġa yitkürüp turur. Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'āla (14) rub'-ı meskūn kişverin müsellem tutsun. Bu ża'īf bende tapuḳḳa barġan bigler ḫıdmetide andaḳ dip yiberdim. Niçe kün Meşhedde turup öz ḥālimġa (15) mülāḥaẓa ḳılġum durur. Aḥvālimde tefāvüt ma'lūm ḳılsam ḳulluḳ iḥrāmın bağlaġumdur, ol müyesser bolmadı. Ümīd ile kildim, velī ārmān bile bardım. (16) İmdi ümīd-vārlıġ Yūsuf 'Alīdin yibergen aġzı sirişlik 'arża-dāştdadur. Tiñri ta'ālā 'ināyetidin Ḫıżr tiñizde āsāndur (17) dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

Tā devr durur devr saña yār olsun
Tā çarḫ durur çarḫ meded-kār olsun.

(18) Ẕātıña Ḫıżr 'ömridin āşār olsun
'ömrüñüñ ebed furṣatı miḳdār olsun

Āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. (19) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bu faḳīr müddetī kim mübārek dīdārıñızġa müşerref bolmaġan cihetdin iştiyāḳ be-ġāyet gālibdür. (20) Bu ḳatla Meşhedġa kilgendin 'arż bu irdi kim özümge ança ḳuvvet çınasam kim on biş yigirmi künde ḳulluḳḳa yitip pāy-būs-(21)-luḳ devletiġa müşerref bolup kile alġay min. Ḳulluḳ 'azīmeti ḳılıp andaḳ kim Şeyḫ 'Alī Big bile Ḥüseyin

---

13 yitkürüp turur: S16 yitkürüptür // 15 ḳılġum durur: S17 ḳılġumdur // 16 imdi: T.P12 ümīdī / ümīd-vārlıġ: P12 ümīd-vārlıḳ // 17 ḳulluḳ 'arża-dāşt: S19 'arża-dāşt // 20 on biş yigirmi: T.S.P on on biş yigirmi

ʿAlī Bigge şerḫ bile aytıp (22) irdim. şāyed ki ʿarż ḳılmış bolġaylar bu müddeʿāġa delīl bu kim bu müddetde zaḥmet tartıp yasaġan müreḳḳiʿni ve her miḳdār tekellüf ḳılıp (23) tüketken kitāblarnı kim bulardın özge hīç nimege ḫāṭır-bestelıḳ yoḳ irdi. alıp kilip irdim kim çün bendeġa żaʿaf (24) çırmaşıpdur. Mübārek dīdārıñızġa müşerref bolup kile alġay min ḳażā hem yitse bu kitāblar barı sizin naẓarıñızda bolġay çün özümde (25) ol ḳuvvet tapmadım ol kitāblarnı Yūsuf ʿAlīdin ḳulluḳḳa yiberdim. Alar taḳrībi bile gāhī bu bendeñizni sağınurġa (26) ḥākim siz. dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi ve's-selām

(27) ** İy tāc u serīr ü milk zībende saña
Meʾmūr kilip ṭāli-i ferḫunde saña

Hem bolsun ecell şāhları bende saña
Hem ser-keşler barça ser-efgende saña

T791a (1) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim menāzil seyridin ḫurşīd. öz menziliġa yaʿnī esed burcıġa yüzlengenni ve
S763b ḳulan avıdın şīr (2) / öz pīşesiġa yaʿnī Cürcān-ı taḫt-gāh-ı gerdūn- işti b āhıġa ḳayıtḳannı işitildi. Hümāyūn- ẕatḳa selāmet-i ebedī ġāyetsiz irkenni (3) körgüzmek vācib ve

---

22 ʿa. ḳılmış:T.S23 ʿa. ḳılış//24 çırmaşıpdur:S25 çıtmaşıptur / müşerref bolup kile alġay min:T. P20 müşerref bolup / naẓarıñızda:T nazarıñda// 26 bitildi:T ḳıldı // 1 menziliġa: T.P23 menzilide // 2 hümāyūn-ẕatḳa: P24 hümāyūn-ẕātġa

rūz-efzūn devletḳa istiḳāmet-i sermedī nihāyetsiz irkenni
P395b sordurmaḳ lāzım irdi. Bu cihetdin (4) / maṇa ol ḳim nedīm
ü ṣāḥibdür tün ü kün hem-dem ü muṣāḥibdür. Anı ḳulluḳḳa
yiberdim kim közüm merdümi ḫāk-büsluġıdın (5) ol der-ġāh
tofraġıġa yitkürgey ve kirpigim süpürgüsi vekāletidin ol
bār-ġah āstānıġa köz sürtüp ḫāṣākin süpürgey. (6) Ümīd ol kim
bu devletḳa müşerref bolup bendeni hem bu arża-dāşt cevābıġa
müşerref ḳılgay.

Tā dāyire-i sipihr bolġay
Tā kim aṇa noḳta-i mihr bolġay
(7) Hem evc-i sipihr taḫt-gāhıṇ
Hem noḳta-i mihr ḫāk-rāhıṇ

āmīn yā Rabbel-ʿālemīn (8) ** Ḳulluḳ duʿādın soṇra
ʿarża-daşt ol kim dāyim ṣāḥib-devlet ü ʿaẓimü'ş-şān selāṭīn
zamānıda memleketleriniṇ müteʿayyen ilidin (9) baʿżı devrān
ḥavādiṯi ve zamān nevāyibi lekedkūbıdın ḫāk-sārlıḳḳa ḳalıp
bī-ʿitibārlıḳḳa tüşer irkende ol selāṭīn ol (10) şikeste
üftādeġa dest-gīrliḳ yüzidin iltifat u şefḳat körgüzür
irmişler kim alarnıṇ meded ü himmetleri cihetidin ol / (11)
bī-çāre yana öz ḥaliġa kilür irmiş. Bu zamānda Ḫʷāce Ḥācı
Maḥmūd-ı Tebrīzīġa hem ol ḥāl vāḳiʿ boluptur. eger ol selāṭīn
düstūrı bile (12) şefḳat ü iltifāt anıṇ ḥāliġa şāmil ṭutulsa
ümīd ol kim ol şefḳat netīcesidin aṇa dağı burunġı dik

---

6 devletḳa: P3 devletġa // 8 duʿādın soṇra: P- // 9 ḥavādiṯi:
P5 ḥavādiṯidin // 12 şāmil tutulsa: P8 şāmil tutulup

cem'iyyet ü refāhiyyet (13) naṣîb bolġay. ve's-selām.

** Cān ḳaṣdı köp itti yār hicrānı maña
Ḥırmān oḳın urdı olça imkānı maña

(14) Ger bolsa muṭî' çarḫ devrānı maña
Ya yitkürse mini ol ayġa ya anı maña

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kimża'îf ve kuvvetsiz (15) ḳuluñuzża'fı ḳuvvetḳa ve marażı sıḥḥatḳa yüz ḳoyup irdi. 'İnāyet ḳılıp sordura yiberilgen nişān kim yitti ayıtsa bolġay kim (16) bedende ḥarāret şu'lesidin şererî ve köñülde ıżtırāb şiddetidin eserî ḳalmadı.

Bitigiñdin ki sevādını körüp cān taptım
(17) Ẓulmet içre meselā çeşme-i ḥayvān taptım

Ḫasta ḳullar üçün Ḥaḳ ta'ālā ol hümāyun-zatnı ḫastalıġdın asrasun ve ḳadîmî bende-(18)-ler üçün ol ferḫunde-şıfātnı dil-bestelıġdın öz penāhıda tutsun. Bu ucurda Ḫᵛāce Ḥāfıẓ Ġıyāsü'd-dîn ve Hüdāy Tarḫan kulluḳ (19) iḥrāmını bağlap 'azîmet ḳıldı. Ḳayṣar-ı Rūm iltifātın ve ol bābda tapḳan aḥkām ḥālātın 'arż ḳılġusıdur.

---

13 ve's-selām:S- // 15 ḳuluñuz: S13 ḳuluñuznıñ. ḳuvvetḳa: P11 ḳuvvetġa // 18 dil-bestelıġdın: P13 dil-bestelıḳdın / Ḥāfıẓ Ġıyāsü'd-dîn ve Hüdāy Tarḫan: S16 Ḥāfıẓ Ġıyāsü'd-dîn Muḥammed ve Hüdāy Tarḫan // 19 iḥrāmını: P14 iḥrāmın

Yā Rābb bolsun gerd-i rehiñ zîver-i Rūm
(20) Ẕātıñġa naṣîb-i taḫt idemez Rūm

Dāḫil-i mülkiñ içinde yüz kişver-i Rūm
Tābi‘ sipehiñ ḫaylide yüz ḳayṣar-ı Rūm

(21) ** Pür-müjde köñül ki gül-‘iẕārım kiledür
Cān gülşenide tāze bahārım kiledür

Bir kevkebe birle şehsüvārım kiledür
Kim yüzini ay dimekke ‘ārım kiledür

(22) Bu müjde bile tutḳusı şubḥ-ı viṣāl
Hicrān ḳara aḳşāmıġa yüzlendi zevāl

İmdi min intiẓār-ı mihr-i iḳbāl
Kiç ḳalsa bu mihr tağı bolġay mañ̇a ḥāl

(23) Ḳāṣıd kildi ẓāhir itip köp ta‘cîl
Bir nāme ḳolıda vaṣl kāmıġa delîl

Bu nāme durur kelām menzilġa ‘ādil
Ya yoḳarıdın vaḥy kitürdi Cibril

---

20 idemez: S17 iylemez. satır sonunda S18 ve P16'de āmîn // 21 ikinci mısra P16'da yok // 22 tutḳusı: P17 tuḳġusı // 22 S'de ikinci beyit. birinci beyitin yerinde

(24) Ni nāme irdi kim ʿarş-āsā dergāhdın nāzil boldı kim anıñ şānıda الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب -dın özge nime ḫāṭırġa kilmes. (25) Ve ni şafḥa irdi kim felek-fersā bārgāhdın nüzūl ḳılıldı kim anıñ beyānıda الحمد لله الذي أذهب عنا الحزن -dın özge kelime tilge ivrülmes. (26) Ümîd ol kim ẓafer-peyker rāyetniñ humāyūn-fāl kölegesidin firāḳ deşti hicrān hemūmıdın maḥrūr bolġan ża'îfler āsūde-ḥāl (27) ve ḫuceste-eşer mevkibniñ cān-perver ḫaberidin hicr zindānıda maḥbūs ve mehcūr bolġanlar fāriġü'l-bāl bolġaylar.

T791b Ḳulluḳ ʿarża-dāşt (1) ol kim ʿināyet nişānıda bitilip irdi kim mîrzā mülāzemetleriġa ʿāzim boluldı ve ol ʿazîmet icrāsıġa ʿāzim. Şekk yoḳtur kim bu ḫıdmet-i (2) dînî ve āḫiret maşlaḥatıġa muvāfıḳ ve Mîrzā dik ataġa siz dik oġuldın münāsib ve lāyıḳdur. İnşa'llāh ki her teveccühde kişverî feth tapḳay ve her ḫamlede ʿaskerî (3) maġlūb bolġay ve her ānda cihānî musaḫḫar ve her demde ʿālemî müyesser bolġay. Olça bitilip irdi kim Pençdih ve Mervçaḳ

P396a nevāḥîside kilip mülāzemet (4) devletiġa müşerref / bola

alur sin. Bu ʿarża-dāştnı yirde yitse ḥükm bolsa kim ol

S764a yirdin Pencdih ve Mervçaḳḳa digince menzillerni / bitip (5) ni kün ol nevāḥiḳa yitip ḳıyās ḳılıp ʿināyet nişānı yiberilse kim bu bende hem ol ḥisāb bile çıḳıp inşa'llāh tereddüdsiz bitilgen yirde (6) mülāzemetke yitsem bu

---

25 nüzūl ḳılıldı: P20 nüzūl ḳıldı / beyānıda: P20 bābıda // 27 bolġanlar: P22 bolġanlar naḥîfler// 1 mîrzā: S- // 2 ataġa siz dik: T. P- // 5 nevāḥiḳa: P1 nevāḥide

24 Kehf XVIII, 1 // 25 Fatır XXXV, 34

ümîd-vārlıġ intiẓārıdadur dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt güstāḫlıḳ ḳılıldı.

Yā Rabb ni ṭaraf ki ʿazm ḳılġay rāyıñ
(7) Manşūr olġay rāyet-i gerdūn-sāyıñ

Maġlūb oluban ʿadū-yı kîn-efzāyıñ
Mesrūr olġay ḫāṭır-ı mülk-ārāyıñ

(8) Nāmeñ ki köñülge meyçe merġūb irdi
Taptı köñül andın olça maṭlūb irdi

Yoḳ nāme ki dil-pezîr maḥbūb irdi
Ḫaṭṭıda köñül murādı mektūb irdi

(9) Ṭāyir-i devlet ü iḳbāl belki ḳāṣıd-ı ferruḫ-pey ü ferḫunde-fāl. miknet ü ebhet būstānıdın belki salṭanat ve ʿazîmet āstānıdın mehcūrlar rūzgārıġa (10) teşrîf-i ḥużūr yitkürdi. Ve maḥrūmlar ser-vaḳtiġa saʿādet ü iḳbāl-āsā ḳadem urdı. İligide ḥoḳḳa leb-ā-leb laʿl ḳānıdur. ʿUmmānî belki ḳuyıda (11) nāme ser-ā-ser zîb-i elfaẓ ve gevher-i maʿānî ol ḥoḳḳa ağzını mühr-i iḫfā urġan belki ol nāme başını ġayr közi tüşmesün dip yapışturġan. (12) Bu bende çün ol cevāhir-i āb-dār ḳıymetin bildi kim ve ol maḫfî esrārġa fi'l-cümle

---

6 ümîd-vārlıġ: P3 ümîd-vārlıḳ // 7 P'de satır sonunda āmîn // 9 ferruḫ-pey ü ferḫunde-fāl: P5 ferḫunde-pey ü ferruḫ-fāl // 11 nāme: P- // 12 bildi kim: P8 bildim

vuḳūf ḥāṣıl ḳıldım. Maḫfī ḫiṭāb cevābın fāş ʿarża-dāşt (13) ḳılmaḳnı ve nihān mes'ele beyānını āşkār bitimek edebdin yıraḳ ve ʿubūdiyyetdin ḳıraḳ kördüm. Ol cihetdin çün özüm ḳulluḳḳa (14) ʿāzim ve bendelıḳ ʿazīmetiġa ʿāzim irdim. Münāsib andaḳ köründi kim ḫāṭırġa kilgen şikeste elfāẓnı özüm ʿarżġa yitkürgey min (15) ve bu perīşān ve perākende maʿnīnı özüm nüvvāb ḳulaġıġa urġay min dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi.

(16) Tā cihāndur cihānġa ḥāmī bol
Salṭanat taḫtıda kirāmī bol

(17) ** Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim

Nāmeñ ki yitişti yüz miñ iḥsān birle
Köñlümni fidāy iyledim cān birle

(18) Hey'etiñ luṭf iyle bu hān u mānı vīrān bile
Ḳıl yād ḳadeh içer zamān ḫān birle

Devlet-i müstedām bolsun ve's-selām. (19) Eger ḳāżiyyü'l-islām Tiñri taʿālā raḥmetiġa bardı pādşāh-ı islāmnı Ḥaḳ taʿālā köp yıllar diyār-ı islāmda ehl-i islām başıġa pāyende (20) ve müstedām tutḳay. ol manşıbḳa kişi taʿyīn ḳılur üçün köp te'emmül vācibdür. Meger kim bu ṭāyifeniñ aḥvālidin şāḥib-i vuḳūf (21) ḥāżır bolġanda barçanıñ ṣalāḥ u fesādın ʿarżġa yitkürgendin soñra niçük kim pādşāh-ı islāmıñ maşlaḥatıġa muvāfıḳraḳ kişi (22) ẓāhir bolsa

ta'yin ḳılġay dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

(23) ** İy kilip cürm ü günāh ehliġa luṭfuñ 'öẕr-ḫᵛāh
'Öẕr-ḫᵛāh andaḳ ise ni tañ kişi ḳılmaḳ günāh

'Arża-dāşt ol kim bu vaḳtde Ḥaydar Kökeltaş- (24) nıñ ṭāli'iniñ kevkebi nuḥust tİreligidin çıḳıp sa'ādet burcıġa yüzlengen üçün ve iḳbāliniñ aḫteri ric'at vebālidin ḳutulup (25) istiḳāmet evcidin ṭulū' ḳılġan üçün ḳılġan taḳşİrleridin şermende ve körgüzgen cürmleri bile ser-efgendelıġ bile (26) sa'ādet aḫteri dik felek-fersā dergāhġa iḳbāl kevkebi dik sipihr-āsā bārgāhġa yüzlendi. Ḥayāli bu kim başın işikdeki ḳullar (27) atı ayağıġa oynağay ve murādı bu kim cānın āstānedağı itler ileyide fidā ḳılġay. Ümİd ol kim niyyetiġa köre iltifāt naẓarıdın
T792a behre-mend (1) ve 'azİmetiġa köre şefḳat eşeridin ser-belend bolġay. Tā ebed kerem mücrimlerġa penāh u şermendelerġa 'öẕr-ḫᵛāh bolsun. āmİn yā Rabbe'l-'ālemİn.

(2) ** Ni ḥālet irür ki 'āşıḳ-ı şİfte-ḥal
Ḳoyġan yüregige hicr yüz dāġ-ı melāl

Salıp başıġa sāye hümāy-ı iḳbāl
Yitkürgey aña müjde-i ümİd-i viṣāl

(3) Allāh Allāh firāḳ şāmı sevādı ni belā dil-gİr ü

---

25 ser-efgendelıġ: P20 ser-efgendelıḳ

ʿömr-fersā imiş. veh veh viṣāl şubḥı güşādı ni ʿaceb dil-pezīr ve rūḥ-efzā irmiş kim Ḥaḳ (4) sübḥānehu ve taʿālā

P396b anıñ giriftārlarıġa / necāt raḳamı sürgey ve munıñ şükr güftārlıġıġa müjdesin yitkürgey. Ḳulluḳ duʿādın soñra (5) ʿarża-dāşt ol kim bu bende ḳulluḳdın maḥrūm bolġalı dāyim ümīd-vār köñlüm ḫayāl vādīside ser-gerdān ve müdām ümīdim közi (6) intiẓār yolıda ḥayrān irdi kim dāyimġı düstūr bile kilür kişidin ḫaber ve bu nāmedin eşer ẓāhir boldı. Bu cihetdin köñül ḫarāb- (7) aḥvāl ve köz tīre-ḥāl irdi. tā bu vaḳtḳaça kim Arslan Big Aḫtaçı feth nişānları bile meẕkūr bolġan ʿināyet-nāmeni yitkürdi. (8) Köñülge andın āsāyiş ve közge güşāyiş yitişti. Elḥamdülillāh kim her ni maṭlūb idi. ḥāṣıl ve her ni merġūb irdi. vāṣıl oldı. Ümīd ol kim (9) imdi barı kişi kilse maʿhūd ʿināyet-nāme bile mümtāz ve anıñ maẓmūnıda iltifātlar bile ser-efrāz ḳılılġay.

Tā cihān olġay muṭīʿ olsun sañā

S764b (10) / Tābiʿ-i ṭabʿ-ı bedīʿ olsun sañā

(11) Tā peyk-i şabā kitürdi yārim ḫaberin
Şerḥ iyledi serv-i gül-ʿiẕārım ḫaberin

Bilmes köñül imdi cān-ı zārım ḫaberin
Kim peyk kitürdi şehsüvārım ḫaberin

---

6 ḫaber ve bu nāmedin: P- // 8 ve közge güşāyiş: P- / m. idi: P4 m. irdi // 10 S1' de satır sonunda āmīn

(12) Firāḳ şāmıda viṣāl şubḥıdın nevmidlerġa nesim-i seḥer peyki müjdesin cān-fezāraḳ ḫaberi mümkin irmes. Ve iştiyāḳ maḳāmıda cemāl mihridin (13) közi tire bolġanlarġa vaṣl ḳuyaşı ṭulū'ıdın özge nime yaruġluḳ birmes. Biḥamdi'llāh kim burunġı devlet müyesser boldı (14) ve inşa'llāh kim soñġı sa'ādet hem müşerref ḳılġay. Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim şāṭır. fülān fülān aynıñ niçeside (15) fülān kün kilip 'ināyet-nāme kim bu bendeni yād ḳılıp irdiñiz. kiltürdi ḫadsiz neşāṭ ve ġāyetsiz inbişaṭ yüzlendi. İmdi dağı (16) kilür kişidin birer 'ināyet-nāme birle cemā'at ḳullardın mümtāz ve sāyir bendelerdin ser-efrāz ḳılurġa ḥākim siz. Devlet-i ebedī (17) ber-devām ve sa'ādet-i sermedī müstedām bolsun. āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. (18) ** Ḥadīṣ-i ḳudsīdür kim من كان لله كان الله له Ya'nī her kişi Tiñri bile bolġay Tiñri ol kişige bolur ve Tiñrige bolmaḳnıñ ma'nīsi (19) munı dipdürler kim Tiñri ta'ālānıñ buyruġı bile 'amel ḳılġay. Ve nehyidin ictinābda bolġay ve Tiñri ta'ālā bu kişige bolmaḳnıñ (20) ma'nīsi munı dip dururlar kim ḳulnıñ her nev' murād u maḳṣūdı ḥāṣıl bolup āfet ü belādın eymen bolġay. Tiñri ta'ālā buyruġı (21) bile 'amel ḳılıp nehyidin ictināb ḳılġay. Ve 'ālemde hīç kişi yoḳtur kim bir nev' murādı bolmaġay ve özin belādın eymen tilemegey. (22) Ammā

---

18 Tiñri bile bolġay: S7 Tiñrige bolsa / Tiñrige: T. P13 Tiñri // 19 bolġay: T. P- // 20 dip dururlar: T dip durur // 20-21 Tiñri ta'ālā buyrugı.... ḳılġay: S-

her kişiniñ murādı köprek bolsa Ḥaḳ taʿālā emriġa iṭāʿati köprek bolsa kirek. Be-taḫṣīṣ selāṭīn her-āyine kim gedāyi kim maṭlūbı bir direm (23) sīm bolġay ya pādşāhī kim maḳṣūdı bir iḳlīm bolġay. Egerçi ikelesiniñ Tiñri taʿālāġa iḥtiyācı bar ammā çün maṭlūblarda (24) tefāvüti köptür. Żarūret kim iṭāʿatde tefāvüt köp bolġusıdur. Ġaraż bu muḳaddemātdın bu kim çün selāṭīn Tiñri taʿālānıñ (25) ber-güzīde ve ʿazīzraḳ bendeleridür ve iḥtiyāc u müddeʿāları özge bendelerdin köprekdür. muḳarrerdür kim niyāz u ḫāksār- (26) lıġları hem ve emr ü iṭāʿati hem alarġa köprek kirek. Ve cemīʿ iṭāʿatni ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem öz cādde-i şerʿiġa muḳarrer ḳılıptur. (27) Her kişi şerʿ-i cāddesiġa rāsiḫraḳ Tiñri taʿālā bile peyġamber ʿaleyhi's-selāmġa
T792b muṭīʿraḳ ve murādı ḥāṣılraḳ ve beliyyātdın eymenrek. (1) Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem buyuruptur kim رضا الرب فی رضا الوالد وسخط الرب فی سخط الوالد Yaʿni Tiñri taʿālā rıżāsı ata (2) rıżāsıġa vābestedür. Tiñri taʿālā ġażabı hem ata ġażabıġa vābestedür. Bes kişi ata rıżāsını ḥāṣıl ḳılsa Tiñri taʿālā rıżāsını (3) hem ḥāṣıl ḳılmış bolġay. Ve ata ġażabıġa uçrasa Tiñri taʿālā ġażabıġa uçramış bolġay. Mundaḳ bolġandın soñra kişi niçük (4) ata

---

22 Ḥaḳ taʿālā....köprek bolsa: P- // 23 ikelesiniñ: P7 ikelesin // 24 tefāvüti: S12 tefāvüt // 25 bendeleridür: S13 bendeleridürler / iḥtiyāc u: S13 iḥtiyācları ve / köprekdür: S13 köprektür // 26 ḳılıptur: S14 ḳılıpdur // 27 eymenrek: P22 eymenraḳ

rıżāsıdın ayru dem urġay yā ḳadem ḳoyġay. Ve meşāyiḫ-ı
P397a raḥimehüma'llāh sözidür kim والدك ربك / Ya'ni
atañ perverd-gārıñdur. (5) bu cihetdin kim Tiñri ta'ālā sini yoḳdın bar ḳılmaḳḳa vesīle oldur. Bu ṭufūliyyetdin şebāb sinniġaça perveriş birgüçi ol. Ve Ḥakīm (6) Süleymān 'aleyhi'r-raḥmete ve'l-ġufran sözidür kim ata ḳādir ḳayyūm ana rāzıḳ maḳsūm. Ve Edīb Aḥmed raḥmetu'llāhi dipdür kim

(7) Atadın ḫaṭā kilse körme ḫaṭā
Ṣavāb bil ḫaṭā ḳılsa dağı ata

Atanıñ ḫaṭāsını bilgil ṣavāb
Sini yüz belādın ḳutarġay Ḫudā

(8) İbrāhīm Ḫalīl ṣalavātü'r-raḥman 'aleyhniñ atası bā-vücūd ol kim Āzer. büt-tırāş irdi. Ol ḥażret atasıġa naṣīḥat ḳılurda nidā kildi kim (9) ta'ẓīm ü mülāyemet bile naṣīḥat ḳıl. Ve Yūsuf 'aleyhi's-selām Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa sehv yüzidin bir terk-i edeb ḳılġan üçün bā-vücūd nübüvvet (10) va'de budur kim sāyir enbiyādın yitmiş yıldın soñra behiştke kirgey. Ve Ḥām kim Nūḥ 'aleyhi's-selāmnıñ oġlıdur ol ḥażretḳa (11) edeb terki ḳıldı. ol ḥażret du'āsı bile rengi ḳara bolup peyġamberlıḳ anıñ neslidin münḳaṭi' boldı. Ġaraż bu muḳaddemātdın ol kim bu bende (12) dāyim sizge devlet-ḫˇāhlıḳ

---

5 bu: S18 ve // 9 naṣīḥat: T.P- / 'aleyhi's-selām Ya'ḳūb: P- // 12 devlet-ḫˇāhlıḳ: S24 devlet-ḫˇāhlıġ

sözidin aytıp min. belki kitābımda naṣiḥat-nāmeler naẓm ḳılıp ʿarżıñıżġa yitkürüp min. Bu uçurda bir niçe (13) iş siziñ ṭarafıñızdın işitildi kim vācib köründi sizge ʿarż ḳılmaḳ kim barça mirzānıñ cānibiniñ riʿāyetidin ġāfil (14) bulġançaġlıġ köründi. Biri ol kim vilāyet mālın meşveresiz alılıptur. bu maʿhūd imes irdi. Hiç üç tört kün imes (15) kim bir kişiñiz kilmes eger imāyi ḳılsañız irdi. yoḳ diyilmegüsi irdi. Yana ol kim bitip siz kim Esterebādḳa kişi yibermeñ kim (16) birmegümdür. Bu maẓmūnnı hem mülāyimraḳ bitiy alur irdiñiz ve ʿIraḳ vilāyetlerin üleşip min dip bitip siz. inşaʾllāh. (17) ʿIraḳ iligge kirgey. kirmesdin burun Mirzā bile bir iki ḳatla sözleşmey ʿarż ḳılmay bu iş ḳılılmış bolsa özge (18) ildin ʿaceb bolmasa sizdin ʿaceb vāḳiʿ
S765a boluptur. Bular hem sehldür. Erkān-ı devletiñiziniñ / saḳalın ḳırḳturmaḳnıñ ḳabāḥatini (19) eger mülāḥaẓa ḳılsañız şāyed tapḳay siz kim ʿaceb iş vāḳiʿ boluptur. Kirek irdi kim şerʿ riʿāyeti üçün özüñüz hem az (20) ya köp ḳırḳmasañız irdi. tā aña ni yitkey kim iliñiziniñ hem ḳırḳturġay siz. Munda köp söz bar dise bolmas. Yana ol kim (21) bir nişānıñız kiltürdiler. tuġrasıda Mirzā āyetini bitimeydür siz. Siziñ dik ʿāḳil ü ḫoş-ṭabʿ müsülmān-veş yigit mundaḳ nimeler (22) revā bolġay mu? Eger bu nişānnı bilip bitip siz. ni ḥisāb bile boluptur eger münşi ya ġayr sehv ḳılıpdur. niçük her nişānnı özüñüz körmey (23) bir yirge yiberilgey. Ata bile oġul arasıda farḳ bar. Baysunġur Mirzā oġlanlarıdın Bābür

---

12 **sözidin:** P17 **sözin** // 17 **ḳ. bolsa:** S29 **ḳ. bolġay** // 21 **bitimeydür siz:** S3 **bitimey siz** // 22 **ḳılıpdur:** S4 **ḳılıptur**

Mirzā dik imes siz kim köp (24) şefḳat körmemiş bolġay siz. Uluġ Big Mirzā ferzendleridin ʿAbdü'l-laṭif Mirzā dik ya Cihān-şāh Mirzā oġlanlarıdın Ḥasan ʿAlī (25) dik tiñrilik ortadadur sizinñ köprek işiñiz arasıda bu faḳir irdim barçadın şāḥib-vuḳūf min. siz dāyim barça (26) maḫdūm-zādelerniñ maḫdūmı ve Mirzānıñ sivüglüg ve ḳurretü'l-ʿaynı irken siz. Özüñüz bilür siz kim Mirzānıñ mā-fi'ż-żamirin (27) nisbet sizge bu faḳirdin yaḫşıraḳ kişi bilmes باالله العلی العظیم kim uşbu bitilgen dik

T793a ma'lūm ḳılıp min. Ḥālā Esterābādnı birip (1) yaḫşı nökerler ḳoşup sizni yiberdiler. Ve ʿIraḳdın bu ḫaberler kildi ve yana kömekler ḫayāl ḳılıp irdiler. Hem maḫdūm-zādelerdin (2) hem bigler ve içkilerdin ve sāyir ḫalḳ sizdin andaḳ köz tutar irdiler kim eger ʿIrāḳ vilāyeti feṭḥ bolsa dağı ḫıdmet-kārlıḳ (3) ve bendelığınızını uluġraḳ ḳılġay siz. Henüz hiç yirde hiç nime yoḳ bu nevʿ şüretler kim ẓāhir boladur sizdin ḫayfdur. Mirzā (4) Timur Bigniñ törtünci nesebdür. Mirzā ḫuṭbede Bigniñ şerif rūḥıġa mescid ü cāmiʿde her ādine künі duʿā ḳıladurlar. Bu işte (5) Mirzāġa hem duʿādın özge ni kilgey. Siz nişānıñız ṭuġrasıda Mirzānıñ

P397b mübārek atın çıḳarur siz. / Kirek irdi kim ʿIrāḳdın Mekke belki (6) Maġrib-zemiñġaça alsañız bu vāḳiʿ bolmasa irdi. Eger Mirzānı żaʿif ḫayāl ḳılıp siz Tiñri taʿālā ḳavidür. Ferzend kirek żaʿiflıġda atasıġa (7) ḫıdmet maḫallin taptım

---

2 ḫalk: S9 ḫalḳdın // 3 bendelığıñızını: T bendeñizni. P10 bendeliginizni / Mirzā: S11 Mirzaġa // 4 işte: S11 işde // 5 ṭuġrasıda: S12 ṭuġrasıdın

dip cān-sipārlıḳ ḳılsa bi'llāh Mirzānıñ ʿazīz başı ve sizinñ ʿazīz başıñız kim bu ʿarżа-dāşt bitilgen tārīḫ- (8) din yigirmi kündin burunraḳdın biri şabāḥdın ḳuş vaḳtiçe pişin aḳşamġaça olturup ança iş ḳılurlar kim niçe dīvān (9) niçe nevīsende niçe baḫşı niçe pervāneci cānlarıġa yitip yüz ḥīle bile ḳutulurlar. Bu maʿnīdin ferzend Mevlānā Derviş Muḥammed ṣāḥib- (10) vuḳūfdur bu nevʿ kim özlügi bile barça işniñ nāḳir ü ḳıṭmīriġa yitişiledür. Eger ötken evḳāt munuñ dü yeki bolsa (11) irdi ni işler ki bolmaġay irdi. Ṣāḥib-devlet selāṭīn-i müşfiḳ devlet-ḫˇāh ḳullarınıñ bī-ġaraż sözlerige kiriptürler. (12) Özüñüz bilür siz kim Mirzā tapuġıda bu ḳul ni nevʿ sözlerge güstaḫlıġ ḳılıp min, sizinñ dağı ḳaşıñızda hem ol düstūr bile (13) vāḳiʿ boluptur. Yaşıñız uzun bolsun andaḳ kim vāḳiʿ boluptur kim bu ḳulnıñ sözin redd ḳılmış bolġay siz. İmdi dağı (14) bu ḳulnıñ cānı köygende özgelernin itegi köymes. Bu bir niçe söz güstaḫlıġ ḳılıldı. ümīd ol kim ḳabūl tüşkey, tüşmese (15) bu bende aytur sözni boynumdın edā ḳılmış bolġay min. Tiñri taʿālā tanuḳdur kim bu ʿarżа-dāşt Mirzā buyruġı bile imes. (16) belki vuḳūfları hem yoḳtur. Ḫayālīñizge kilmegey kim buyruḳ bile bitiliptür. Çün sizinñ tapuñuzdın ayturça devlet-ḫˇāhlıġ (17) sözini

---

6 żaʿīflıġda: S13 żaʿīflıḳda // 8 ḳuş: P3 tuş / vaḳtiçe: S15 vaḳtiġaça // 11 kiriptürler:S18 kiripdürler // 12 özüñüz:S18 özüñiz, güstāḫlıġ: S18,P7 güstāḫlıḳ // 14 güstāḫlıġ: S20 güstāḫlıḳ // 15 tanuḳdur: S21 tanuḳtur // 16 ḫayālīñizge: S ḫayālīñizġa, bitiliptür: S bitilipdür, tapuġuñuzdın: S tapuġuñuzda, devlet-ḫˇāhlıġ: P devlet-ḫˇāhlıḳ

ayturġa me'mūr min. ol cihetdin güstāḫlıġ bile ʿarża-dāşt bitildi. (18) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim bir niçe söz ḫāṭırġa kilip irdi. ʿarż ḳılmaḳḳa vācib köründi. Evvel ol kim eger iltizām ḳılılsa (19) işikde mescid taʿyīn ḳılıp farżnı cemāʿat bile ḳılılsa ḫod febihā ve illā biş vaḳt namāz barı terk bolmasa barça mescidde (20) müyesser bolmasa baʿżı barı bolsa yana ol kim ʿale'ṣ-ṣabāḥ ḥaremdin çıḳḳaç dīvānda olturup dād-ḫ˘āh sorulsa dağı dād-ḫ˘āh (21) sorarda özlük bile meşġūlluḳ ḳılılsa eger maẓlūmġa birevdin ẓulmi ötken bolsa ẓālimġa andaḳ siyāset ḳılılsa kim özge (22) ẓālimlerġa mūcib-i intibāh bolsa yana ol kim dād-ḫ˘āh işi tükengendin soŋra kim şīlān ber-ṭaraf bolur içki-ḫāne taʿyin ḳılıp (23) anda olturup erkān-ı devletni tilep milk ü mālişi aytılsa özlük bile barçaġa yitilse yana ol kim erkān-ı devletġa bir iş (24) kim buyrulur eger bütmegi bir kün müyesserdür eger iki ya üç kün andaḳ muḳarrer bolsa kim bat

S765b büter dik işni hem ol kün ʿarż ḳılıp (25) cevāb alsalar / kiçrek büter işni taŋla ya āyendindin ya mīʿāddın ötkermeseler her kün ni miḳdār bütkenin kilip (26) ʿarż ḳılsalar eger baʿżı ḥükm yosunı bile miʿāddın ötkerip ʿarżġa yitkürmeseler alarġa andaḳ ḫiṭāb bolsa kim öz iş- (27) leridin ġāfil bolmasalar yana ol kim ümīd oldur kim Ḥaḳ taʿālā çağırdın külli tevfīḳ birgey. Eger bu uçurda irtikāb

---

17 güstāḫlıġ: P11 güstāḫlıḳ // 18 ʿa. ḳılmaḳḳa: S24.P12 ʿa ḳılmaḳ / v. köründi: P12 v. irdi /eger i. ḳılılsa: T.P12 iltizām ḳılılıp eger // 23 e.-ı devletġa: S28 e.-ı devletḳa // 25 büter: P- /herkün...yitkürmeseler: S- // 27 ġ. bolmasalar :P19ġ.bolmasunlar

T793b ḳılılsa (1) elbette pİşindin burun bolmasa iki namāz arasıda bünyād ḳılılsa kim uyur çaġ. maʿhūd uyḳu vaḳti. bolsa tañ namāzı fevt (2) bolmasa barı barça ḥāl bile her niçe içmek işide iḥtiyāṭ belki teʾḫİr vācib bililse yana ol kim milk ü māl işidin basa dād-ḫˇāh (3) işidin ferāġat ḥāṣıl bolsa melālet defʿi üçün kitāb-ḫāneġa kirmek ve kütüb-ḫāne ehli bile meşġūlluḳ ḳılılsa nüvvābdın (4) her ḳaysı münāsib körünse tevāriḫ oḳumaḳ buyurulsa be-taḫṣİṣ Ẓafer-nāme eger meşāyiḫ sözi ya baʿżı devāvİndin dağı güft ü şünüft bolsa (5) nā-münāsib irmes. Yana ol kim şudūrġa ḥükm ḳılılsa kim işikde ābādan imām bile muḳrİ taʿyİn ḳılsa kim şalavāt-ı ḫamsnı tamām ḳāyim (6) tutsalar dağı muḥtesib taʿyİn ḳılılsa kim ilni namāzġa terġİb ḳılsa yana ol kim heftede iki kün

P398a kim / işikde ekābir cemʿ bolurlar. (7) Ḥāfıẓ Senāyiġa yaḫşı iḫtirām ḳılılsa belki buyrulsa kim yaḳınraḳ olturup şerʿiyye-i umūrnı ḳaṭʿ ḳılsa tā mübārek-ḫāṭır dağı (8) ol bābda mülāyemet peydā ḳılsa yana ol kim ʿIrāḳ memleketiġa feḥmlıḳ hūşlıḳ kişiler yiberip dāyim ḫaber tutula turulsa ʿarż (9) ḳılur yosunluḳ ḫaberlerni ʿarża-dāşt ḳılıp yoḳarı yiberile turulsa ol bābda ıi ḥükm bolsa aña köre ḳılılsa. yana ol kim şehr (10) iḫtisābı emride yaḫşı ihtimām ḳılılsa andaḳ kim şarab-ḫāne ve beytü'l-laṭaf ve ḳımār-ḫāne ve bularġa oḫşar nā-meşrūʿ umūr küllİ menʿ ḳılılsa muḥtesibler (11) iki ḳatla bāzār ehliniñ narḫlarıdın vuḳūf tapsalar

---

1 bolsa: S3 bolsa kim // 4 sözi: S6 sözin / devāvİndin: P24 devāvİn // 5 t. ḳılsa: S6 t. ḳılsalar // 7 Ḥāfıẓ Senāyiġa:S7 Ḥāfıẓ Senāyiġa // 9 ḫ.bolsa:S9 ḫ.ḳılılsa / ḳılılsa:T ḳılısar

yana ol kim şudūrġa ḥükm bolsa kim şehr mesācidin iḥtiyāṭ ḳılıp imām ve mü'ezzin- (12) din maḥalle ehlin sorup belkim ḫaṭṭ alıp namāzġa tergīb ḳılsalar eger fısḳ u fesād ehli bolup alar emr-i ma'rūf ḳıla almasalar 'arż ḳılsalar. (13) Tā şudūr-ı şer' yosunı bile alarnı men' ḳılsalar dağı her mescidniñ imāmıġa ta'yīn ḳılsalar kim ol maḥalle ehliniñ oġul ve uşaġıġa (14) mekteb tutup nime oḳutsalar yana ol kim bu düstūr bile kim şehrde ta'yīn ḳılılur. Bölükāt uluġların Ḫᵛāce Faḫrü'd-dīn başlıġ barça (15) bu düstūr bile muḳarrer ḳılılsa kim bölükler kint-be-kint bu nev' 'amel ḳılsalar. Yana ol kim şudūrġa ḥükm bolsa kim vilāyet evḳāfıdın ḫaber-dār (16) bolsalar. buzulġanın tüzseler. müteġallibe iligide bolsa çıḳarıp maṣrafıġa yitkürseler. Bu işler kim şudūrġa buyurulur ḫᵛāce fülānnı (17) dağı ḥükm bolsa kim alar işidin ḫaber-dār bolup alarġa meded-kārlıġda taḳṣīr ḳılmasa yana ol kim Ḥāfıẓ Muḥammed Senāyi ġanīmetdür (18) Şer'de anıñ ḳolıġa ḳuvvet birilse kim şer'ġa mūcib-i tervīḥ basa mescid ü cāmi'ġa barmaḳ terk bolmasa munda körülgen dik düstūr bile (19) mescid ü cāmi'de mesāyil-i şer'iyye mezkūr bolulsa yana ol kim dīvān biglerige ḥükm ḳılılsa kim her kün dīvānda olturup müsülmānlar işin (20) yasasalar bu künki işni tamāmlaġa ḳoymasalar dağı sart dīvānlar hem re'āyā işin özleri ḳıla alurçanı ḳılıp ḳıla (21) almasnı 'arż ḳılıp ḥükm alsalar. Yana ol kim tevāçı

---

17 işidin:T.P10 işdin // 18 barmaḳ:T.P11 barmek ( ) // 20 özleri ḳıla alurçanı:S20 özleri ḳılurçanı ḳılıp ḳıla alurçanı // 21 ḳıla almasnı: P13 ḳıla almasını

biglerige ḥükm bolsa kim māl dīvānıda mühr basar bigler düstūrı bile yasaġlıġ işke (22) meşġūlluḳ ḳılsalar kim anda dağı iş fevt bolmasa. Yana ol kim şehrde daruġasıdın bigler bile ḫˇāce fülān andaḳ ṣāḥib-i vuḳūf (23) bolsalar kim cüz'ī işdin küllī iḥdād almasalar cerīmesiġa köre cürmāne alsalar. Yana ol kim bir münāsib kişi ta'yīn (24) ḳılsa kim Mīrzām devlet bile dīvānda olturġanda her iş kim vāḳi' bolur, barın ḳalemī ḳılıp Rūz-nāmede ŝebt ḳılsa, dağı tārīḫin (25) bitise kim ḳaçan ol işni iḥtiyāc bilmek bolsa maẑmūnı ve tārīḫi ma'lūm bolsa. Yana ol kim biglerge ve dīvānlarġa pervāneci (26) ve mührdār ve münşīġa ḥükm bolsa kim müsülmānlarnıñ nişānın artuḳ ṭama' bile kiçke ḳoymasalar şer'ī ve ḳavlī nişānnı bir çārsū mühri bile (27) ḥükm bolġan kün oḳ bütkerip birseler küllīlerni dağı ḳıla alġança ḥükmdin ḳorḳup batraḳ
T794a bütkerseler. Yana ol kim meclis (1) ḳurup çağır içerge köp ḥırş körsetilmese eger aḥyānā bi'ż-żarūre vāḳi' bolsa nüvvābġa maḳarr ḳılılsa kim ḥükm bolmaġan kişi mutlaḳa (2) mürtekib bolmasa tā meclisde terbiyyeti fi'l-cümle mer'ī bolsa. Yana ol kim yoḳarıdın her nev' ḥükm yitse eger küllī ve eger cüz'ī vaḳtde ḥükm yosunı bile ḳılılsa

---

23 ihdād almasalar:P16 ihdād mücrimdin almasalar // 23-24 t. ḳılsa:S23,P16 t. ḳılılsa // 25 bitise: S24 bitilse // 27 bütkerip:P19 ötkerip // 2 meclisde terbiyyeti fi'l-cümle: S28 meclisde fi'l-cümle terbiyyeti / yosunı bile ḳılılsa:S28 yosunı bile işke şürū' ḳılalı. P22 yosunı bile faysal birilmey hiç işke ḳılılmasa

(3) eger ḳılġuluḳ bolmas. bolsa hem cevābın bat

S766a ʿarża-dāşt yiberilse. Yana ol kim / her türlüg ʿarża-dāşt kim yoḳarı bitilse nesḫ taʿlīḳ ḫaṭṭı bile (4) andaḳ ḫ̌ānā bitilse kim oḳurda oḳur kişige teşvīş tigmese. Türkçe ḫaṭṭ bile ḫod aşla bitilmese ki bu bābda dağı ḳavli bar her söz kim ʿarża- (5) dāşt ḳılılur olça imkānı bar meşrūḥ bitilse her işniñ tārīḫin ni ay ni kün ikendür andaḳ bitilse kim ol

P398b / maḳṣūdda hīç iştibāh (6) ḳalmasa. Yana ol kim eṭrāf u cevānibdağı ilniñ ʿarża-dāştı kilse bat uzatur ilni köp mevḳūf ḳılılmasa her ḳaysıġa öz (7) ḫod u ḥāliġa köre iltifāt ḳılıp be-taḫṣīṣ Mīr Zeyne'l-ʿābidīn cānibi kim riʿāyeti be-ġāyet vācibdür. Mundağı iltifāt düstūrı bile alar (8) cānibin dāyim riʿāyet ḳılılsa yana ol kim ol vilāyetniñ bir küllī işi dehānelerniñ żabtıdur. Bu maḥalde kim köñül tilemes dik (9) emri vāḳiʿ imes. dehānelerde andaḳ mażbūṭ kişiler ḳoyup andaḳ müstaḥkem ve mażbuṭ ḳılılsa kim neʿuẕu bi'llāh eger emri ḥādiṯ bolsa (10) ki mūcib-i teredüd-i ḫāṭır bolsa dehāneler ṭarafıdın ḫāṭır be-küllī cemʿ bolsa yana ol kim iş küçke andaḳ meşġūlluḳ ḳılıp ġavriġa yitilse kim (11) erkān-ı devletdin her ḳaysıġa iş buyurulsa mīʿāddın ötkere almasalar teġāfül bile içküge meşġūl bolup işikke kilip (12) ʿarż ḳılmasdın iḫtirāz

---

3 ḳılġuluḳ:S29 müyesser / ḳılġuluḳ bolmas:P23 ḳılġuluḳ iştür ḥükm yosunı bile ḳılılsa müyesser bolmas / bolsa hem:S29 bolsam hem // 4 dağı ḳavli: S2 ḳavli: dağı // 5 tārīḫin:S2 tārīḫini // 6 ilni:P1 ilin / m.ḳılılmasa:S3 m. ḳılmasalar // 10 andaḳ meşġūlluḳ ḳılıp: P6 meşġul bolup andaḳ

ḳılsalar yana ol kim atlanmaḳ tüşmek av ḳuşḳa meşġūlluḳ ḳılmaḳ köp bolmasa ol bābda i'tidāl (13) ri'āyet ḳılılsa tā ol iş żararı iş küç fevt bolurġa bā'iş bolmasa yana ol kim Mirzā nökerleri kim anda ḳulluḳḳa (14) meşġūldürler Mirzā nökerligi ḥayşiyyetidin 'ināyet ü ḥürmet alar bābıda kem bolmasa likin eger bi-ḳā'idelıġı biridin ẓāhir bolsa bāz-ḫᵛāst (15) ve siyāsetde ma'ẕūr tutulmasa. Yana ol kim tavaçı biglerige ḥükm bolsa kim yatış ilin mażbūṭ ta'yin ḳılıp yatış tavaçısı her kün (16) alarnıñ yatışḳa kilgen kilmegenini yaḫşı tirgese tā yatış işi fevt bolmasa. Yana ol kim dīvānelerġa ḥükm bolsa kim eṭrāfdın (17) kilgen bāzergānlarnıñ cānibin ri'āyet ḳılsalar o vilāyetde tamġa lafẓı meẕkūr bolmasa. Ẕekātnı şer' ü ḥükm yosunı bile (18) alardın müstaḫlaş ḳılsalar. ẕekātçılar işidin be-vācibi mah-be-māh belki hefte-be-hefte vuḳūf tapıp 'arżġa tigürseler cüz'i (19) cerime ḳılġannı küllī siyāset ḳılılsa bāk yoḳtur, tā bu āvāze 'ālem memālikige yayılsa ve tüccārnıñ rücū'ı köprek bolsa yana ol kim mundın artuḳ (20) cüz'iyyātı 'arż ḳılılsa şāyed müṭāla'ası mücib-i kelāl-i ḫāṭır bolġay ammā sa'y ḳılılsa kim cemī' umūrda Tiñri ta'ālā yādıdın ġāfil bolulmasa (21) Mirzānı dağı körülse tā bu iki iş mücib-i sa'ādetdin. Ve deyni bolsa iltimās ol kim bu 'arża-dāştnı Mevlānā Derviş Muḥammedḳa

---

15 siyāsetde: S11 siyāsetḳa // 16 f. bolmasa: P10 f. bolmasun / dīvānelerġa: P10 dīvānilerġa // 17 bāzergānlarnıñ: T.P10 bāzārgānlarnıñ // 18 işidin: S13 işdin. tigürseler: P12 yitkürseler // 19 ve: S14 tā

(22) tapşurulsa ve her iki üç künde bir ḳatla tilep mülāḥaẓa ḳılılsa dağı ḥükm bolsa eger mübārek ḫāṭırdın püşide bolup tilemek unutulsa (23) ol özi tilemey dağı her iki üç künde kiltürüp tapuġda ʿarż ḳılsa dağı bu fuṣūldin her ḳaysı iş kim ʿarż ḳılġanı yosunluḳ (24) şüret bağlasa anı şerḥ bile ʿināyet ḳılıp bitip yiberilse kim Mirzā ʿarżıġa yitkürülse ve's-selām. (25) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ʿināyet-nāmeñiz bu bendeġa mücib-i ser-efrāzlıġ boldı. hemişe bende-nevāz bolġay siz.

Yitişti ruḳʿañ u āvāre ḳıldı köñlümni
(26) Ni ruḳʿa irdi ki yüz pāre ḳıldı köñlümni

Devletiñiz müstedām bolsun, āmin. (27) Ol ḳaṭār tive kim hicrān künide eşkim ḳaṭreleri ḳaṭārıdın numüne bolġay ve aḳ
T794b öy kim firāḳ eyyāmıda sirişkim seyl-ābları cānibidin (1) nişāne'i bola alġay. Yitişti ol biri raḥmet melāyikidin eşref ve bu biri sipihr saʿādetidin erfaʿ göründi.

Tā felek buḫtileri tüzgey ḳaṭār
(2) Tā tolun ay aḳ öy itkey āşkār

Sārbanıñġa ol olsun bār-keş
Bu biri firāşıñġa ḫargāh-veş

---

22 tapşurulsa ve: P14 tapşurup // 23 tilemey dağı: P15 tilemey // 2 tolun ay: P20 tolun ayı

(3) Köñlüme kilmes ḫazānī bāġ ara nārenc ḫoş
Kim ḫazān-ı hicr ara boldı yüzüm nārenc-veş

** Ḫazānī bāġ ara ol ay ten ü çihremni körgen çaġ
(4) Didi kim bir ḳuruḳ şāḫ üze ḳalmış bir sarıġ yafraġ

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bende-nevāzlıġ ḳılıp yibergen (5) 'ināyet-nāme yitişti. Dürr-i āb-dār dik me'ānisi firaḳ otığa su irdi ve la'l-i şāh-vār dik elfāẓı köñül cerāḥatiġa cevher-i rūḥ tigürdi.

(6) Nāme irmes irdi kim ta'dīd-i cān irdi maña
Hicr tīġı ḳatlidin ḫaṭṭ-ı amān irdi maña

P399a Özüñüz unutmay gāhī Mīrzā / tapuġıda sağındursañız (7) avvalġı ölüg tenimġa cān birmekdür, ikinci ḥayāt-ı cāvdān birmekdür. İki dünyā sa'ādeti müyesser bolsun.

S766b (8) ** / Tā hicr esīr ü dil-figār itti mini
Deşt üzre ḳoyun dik āşkār itti mini

Dīvāne-miṣāl ü bī-ḳarār itti mini
Ser-geştlik içre ḫāksār itti mini

(9) Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'ināyet-nāme'ī kim sevādı

---

4 yibergen:S- // 5 su irdi:S27 su urdı / tigürdi:S27 yitkürdi // 6 tapuġıda: S28 tapuġında dağı // 7 ikinci: P1 ikinçi

ẓulmetidin hicrān tīġı ḳatīlleriġa zülāl-i zindegī tigürgey ve şafḥası beyāżıdın (10) firāḳ tüni şehīdlerige şubḥ-ı ḥayāt-ı cāvdānī kiltürgey ki ẕerreni mażmūnıdın ḳuyaşḳa tigürüp irdiñiz. yitişti. żaʿīf tenġa (11) bāʿiṯ-i ḳuvvet ve naḥīf cānġa mūcib-i şıḥḥat boldı.

Bu nevʿ ruḳʿa bile gāh gāh yād iyleñ
Şikeste-ḫāṭıra vīrān köñülni şād iyleñ

(12) Mundağı mülāzımlar bile reʿāyā ḫoş-vaḳttürler. Ümīd ol kim kündin künge yaḫşıraḳ bolġaylar ebedī devlet müstedām (13) ve sermedī saʿādet ber-devām bolsun. āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. (14) Bed-nāmlıġ mey-ḫānesiniñ ezelī ser-mestleri ve bī-ser-encāmlıġ peymānesiniñ lem-yezeli mey-perestleri kim (15) Alarnıñ naġme-i rūdı Bularnıñ terānesi sürūdı durur.

(17) ** ʿİṣmet ḥaremide cilve-gāhıñ bolsun
ʿİffet çemeni ḥarīm cāhıñ bolsun
İḳbāl sipihri ḫāk-i rāhıñ bolsun
Tiñri barı ḥāletde penāhıñ bolsun

---

9 z.-i zindegī: S2,P3 z.-i zindegānī //10 ḥ.-ı cāvdānī: S3 ḥ.-ı cāvdān / kiltürgey ki: S3 kiltürgey ki bu / ḳuyaşḳa: P4 ḳuyaşġa // 12 mundağı: T munda ni. P6 munda // 16 sürūdı durur: S7 sürūdıdur // 17 bolsun: T,P9 olsun

İḳbāl sipihri ḫāk-i rāhıñ bolsun
Tiñri barı ḥāletde penāhıñ bolsun

(18) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arż a-dāşt ol kim mülāzemet müfāreḳatiniñ şiddeti şerḥi. ḳalem taḥrîriġa kilmes ve 'ubūdiyyet muhācıriniñ (19) şu'ūbeti beyānı. raḳam taḳrîriġa sıġmas.

Birev ki vaşl nesîmi ṭarab-fezādur añña
Çü ḳadrin añlamadı hicr otı sezādur añña

Ümîd (20) ol kim 'ināyet çemenidin vaşl nesîmi isip firāḳ tofrağınıñ ḫas u ḫāşākin uçurġay ve hidāyet bulutıdın ḳurbet yağını yağıp (21) hicr otın aḥker ü şu'lesin öçürgey. Bu faḳîr bu vilāyetḳa kilgen vāḳi' bolġan işler keyfiyyetin yoḳarı 'arża-dāşt ḳılıp (22) fülānnı yiberildi. Ol bābda 'ināyetni kim ḳılmay dārendeni batraḳ uzaturġa mülāzımlar ḥākimdürler.

(23) Tā zuḥaldur ḳaşıñda ḳul bolsun
Tā ḳuyaşdur başıñdın ivrülsün

** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim
(24) Ḫazān-ı hicr ara ḳaldım yıraḳ bahārımdın
Yürür min it dik olup ayru şehr-yārımdın

---

18 muhācıriniñ: S9 muhāceretiniñ // 21 otın: S11 otı // 22 ḳılmay: S12 ḳılmaḳ

(25) İsterem Loḳman kibi kesb iylesem perrendelıḳ
Tapıp ol āstāneġa ẓāhir itsem bendelıḳ

Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim Loḳman kildi (26) ʿināyet-nāmeler kim sāyir ḳullarġa vāḳiʿ bolup irdi yitkürdi. barçanıñ başı tefāḫürdin kökke yitip Mirzānıñ devletleri (27) duʿāsın becā kiltürdiler. Mundaġı sāyir ḥālātnı ʿarża-dāşt ḳılıp yibergen
T795a üçün mükerrer bitilmey yam atları bile yam-ḫāneler (1) işi buzuḳdur. Ol bābda ḳullar tapuġıda söz ʿarż ḳılılıp turur. ʿarża-dāşt ḳılsalar ümid ol kim müstaḥsen tüşkey (2) dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi.

(3) İgnimni müşerref iyledi ḫilʿatiñiz
Cismimni muʿazzez iyledi kisvetiñiz

Köñlümni ḫoş itti ruḳʿa-i şefḳatiñiz
Kim kündin künge artsun devletiñiz

(4) Teşrifātı ki ʿināyet bolup irdi hicrān düzaḫıda ʿaẕāb tartadurġan ʿüryān cismġa viṣāl behiştidin raḥmet ḥāleleri dik (5) yayıldı ve ʿid şāmı yetim eṭfāl muñġa ḳalġan dik peykerġa ʿināyet maḫzenidin kerāmet dībāları kildi. ʿArż ol kim mülāzemet müfāreḳati (6) şerḫi çün varaḳḳa mücib tutaşmaḳ ve ḳalemġa endüh şuʿlesi başdın aşmaḳ irdi. lā-cerem ol

---

26 ʿinayetnāmeler: S15 ve ʿināyetnāme'i // 1 ʿarż ḳılılıp turur: S17 ʿarż ḳıluptur // 4-5 ḥāleleri dik yayıldı: T. P22 ḥālelerinim yapıldı

bābda şürū' münāsib (7) körülmedi. İki cihān devleti müyesser bolsun.

(8) ** Firāḳ ara ki yiter kökke şu'le-i āhım
Bu otḳa āh eger raḥm ḳılmasa māhım

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānı (9)
P399b bile bu ḳulumuznı yād ḳılıp irdiñiz. mücib-i / ser-efrāzlıġ boldı. Tiñri ta'ālā devletiñizni artursun. yaşıñız uzun bolsun.

(10) Ġamım yitkürdi miñdin birge ruḳ'añ
Ki birgey Tiñri her yaşıñġa yaş miñ

Bitip irdiñiz kim mirzā tapuġıda kemine ḳulnı (11) yād ḳılıp yığlar siz. yād ḳılurumuzġa rāżī min. yığlarıñızġa yoḳ.

Dime hicriñdin maña 'ādet boluptur yığlamaḳ
(12) Şād bol sin kim maña ḳısmet boluptur yığlamaḳ

Devlet ber-devām ve sa'ādet müstedām bolsun. (13) ** Ruḳ'a kim şafḥası beyāżı mecrūḥ köñül cerāḥatiġa kāfūrī merhem yitkürgey ve nāme'i kim sevādı noḳṭasıdın aḳarġan közge merdüm-i bīnā (14) kivürgey kim bu hicrān derdi bīçāresin ve firāḳ deşti āvāresin anıñ bile mükerrem ḳılıp irdiñiz yitti.

---

9 bile bu: S23 bile kim bu / ser-efrāzlıġ: P1 ser-efrāzlıḳ // 10 her: S25 bir /yaş miñ:T.S.P miñ yaş // 13 merdüm-i bīnā:P4 merdüm // 14 kim : S -

(15) Mażmūnı bile köŋlüm otı kem boldı
Elfāẓı bile żamīr ḫurrem boldı

Hicrān sözi gerçi mūcib-i ġamm boldı
Vaṣl ümīdide şādlıġ hem boldı

(16) Ḫaḳ sübḥānehu ve taʿālā ol ẕāt-ı melekī-ṣıfātnı felek
S767a ḫavādiṯidin maṣūn ve / ol rāy-ı cihān-ārāynı ḫavādiṯ küdüretidin meʾmūn tutsun.

(17) ** Hem tutulmış cān köŋüldin hem köŋül cāndın maŋa
Min alarġa ḫasm alar hem derd-i hicrāndın maŋa

Ḳulluḳ duʿādın soŋra ʿarża-dāşt ol kim (18) ʿİnāyet-nāmeʾi kim yiberip irdiŋiz kildi.

Yoḳ yoḳ ki alıp ḳaşımġa ḳoydum anı
Közge sürtüp başımġa ḳoydum anı

Eger bu firāḳ otıġa (19) zārlıġ bolġanda ol sevād ẓulmetidin āb-ı ḫayāt zülāli kilmese irdi ol otḳa ni teskīn birgey irdi ve bu hicrān şāmıġa giriftārlıġ (20) bolġanda ol ṣubḥ beyāżıdın ümīd ḳuyaşı ṭulūʿ ḳılmasa irdi bu tīrelikni nime yaruta alġay irdi. ḫayātıŋız zülāli (21) ebedḳa digince cārī

---

15 şādlıġ:P6 şādlıḳ // 16 maṣūn:P6 mażmūn // 18 ḳoydum anı:T. P8 ḳoydum // 19 zārlıġ bolġanda:T.P9 zār bolġan / giriftārlıġ : P10 giriftārlıḳ // 20 ṣubḥ beyāżıdın: S4 beyāż subḥıdın

ve devletiñiz ḳuyaşı ḳıyāmetḳaça zevāl kesāfetidin ʿārī bolsun. āmīn.

** Ḳaddim ḫam oldı ayru ḳaşıñnıñ hilālidin
(22) Bağrım su boldı tüşkeli ḳaddiñ nihālidin

(23) Bağdın kildi nesīm ü gül isin kiltürmedi
Ni tikenler kim bu ġam köñlüm ara sındurmadı

Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt (24) ol kim aḫtaçı kildi mülāzımlarnıñ mübārek mizāclarınıñ şıḥḥati ḫaberi bitilmeydür irdi sınuḳ köñülge mūcib-i ġam ve buzuḳ (25) ḫāṭırġa mūcib-i elem boldı ümīd ol kim Ḥaḳ taʿālā ol sınuḳ bile bu buzuḳnı ol ġam bile bu elemdin refʿ ḳılġay.

Dehr bolġunça cānıñız bolsun
(26) Tiñri dāyim penāhıñız bolsun

Yitişti ḳāşıd u yoḳ anda yārnıñ raḳamı ḫaberi. Buzuḳ iginge bulut kildi vü yoḳ irdi anda gamı.

(27) ** Bes ki hicrān her zamān köñlüm ara yüz ġam salur
Nāgehān körse birevni şādmān u ḫayrān ḳalur

---

20 ḳıyāmetḳaça: S5 ḳıyāmetḳa digince. P11 ḳıyāmetġaça // 24 bitilmeydür: P9 bitilmeydürler // 25 refʿ ḳılġay: S9 ḫalāş ḳılġay // 26 raḳamı: T. P14 ḫaberi / buzuḳ: S10 ḳuruḳ / yoḳ irdi ġamı: T.P15 yoḳ anda ġamı

T795b Ḳulluḳ du'ādın soŋra 'arża-dāşt ol kim (1) gāh gāh iltifāt ḳılıp yiberür 'ināyet-nāme kim müṭāla'ası fürḳat derdiġa dāfi' ve müşāhedesi hicrān elemiġa rāfi' irdi. birer nime kemrek boluptur.

(2) Ṭāli' eger budur ki körer min mini ġarīb
Andın imes turur bu vü yüz munça 'acīb

Velīkin luṭf eger ḳılsaŋ dem-ā-dem bende min
(3) Dem-be-dem ḳılsaŋ cefā hem bende min

Ammā niçe dağı mundaḳ bolsa ṭabi'at 'ādet ḳılġan luṭf u 'ināyetni köz tutar irmiş ve köŋül örgen- (4) gen şefḳat-i bī-nihāyetni sağınur irmiş. 'İşmet ü devlet bārgāhı gerdūn-sāy ve 'iffet ü şevket serā-perde sidre-fersāy bolsun.

(5) Közüŋni Tiŋri dāyim şeh cemāli birle yarutsun
Yaman közdin sini sindin yaman közni yıraḳ tutsun

(6) Hem çarḫ bisāṭı 'arşa-i bārgehiŋ
Hem ay cirmi na'l-i semend-i sipehiŋ

Hem kün seyri ḳażā uçıdın penehiŋ
Yoḳ yoḳ yoḳ çarḫ u ay u kün ḫāk-i rehiŋ

(7) ** Ḳulluḳ du'ādın soŋra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānı

kim tuġrası üçün ḳuyaş altunı felek şadefi dāḫil ḳılılıp irdi. Ve mihr üçün (8) Müşterī yüzige hümāyun elḳāb ḳazılıp irdi. yitişti. Çün ol ʿālī miṣālni başımġa ḳoydum, mertebede başım ḳuyaşdın ötti. Ve saʿādetde (9) yüzüm Müşterī yüzige yitti. Şāhāne ḫilʿatler müceb ol boldı kim ḳulluḳ kisvetin birbiri üstige kiygey min ve mükerrer fūṭa (10) ol boldı kim ḳulluḳḳa bilimni iki yirde bağlağay min ve at sebeb ol boldı
P400a kim yaḫşı at birle ʿālem ara at çıḳarġay min ve / nefīs (11) raḫvet bile sipihr atlasıġa baş indürgey min. Bu ʿināyetler cāẕibesidür kim ʿināyet riştesi bile tartılıp kiltüredür. Ve bu şefāʿatler (12) güşişidür kim maḥabbet ḳullābı bile çikip yügürtedür kim ni ʿālī dergāh mülāzemeti ārzūsıdın ḳarār bardur ve ni ol ārzūnı ḳılmaḳḳa (13) iḫtiyār. Tā sipihr bolġay ol sipihr-āsā dergāh felek-ḳadrlar secdegāhı ve tā mihr bolġay ol felek-fersā bār-gāh ḫūrşīdveşler (14) penāhı bolsun.

Muṭīʿ-i emr ü nehyiñ ehl-i ʿālem
Alar ḫayli ara min nā-tüvān hem

Āmīn.

(15) ** Gülşenġa nesīm-i şubḥ rāzım yitkür
Ni rāz ḥadīṣ-i cān-güdāzım yitkür

Gül başıġa ivrülüp öpüp serv ayaġın
Köpdin köp ḳulluḳ u niyāzım yitkür

---

7 şadefi:P23 şadefide // 8 ḳazılıp irdi:T,P23 yazılsa irdi // 10 ve at sebeb ol boldı kim:S- // 11 şefāʿatler:P1 şefḳatler

(16) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim firāḳ zāviyeside āvārelıḳnıñ beyābānı mūcib-i küdüret ve bā'iş-i melālet bolġay (17) dip andın şemere ıẓhār ḳılmaḳ maşlaḥat körülmedi. Yana 'arż ol kim 'ināyet-nāmeler kim her biri reşk-i nigār-ḫāne-i çīn ü ġayret-i behişt-i berīn (18) irdi. Her biridin ḳararġan közge nūr ve buzulġan köñülge sürūr yitişti ve olça salṭanat dürciniñ dürr-i pāki ve ḫilāfet burcınıñ kevkeb-i (19) tāb-nāki Sulṭān Muḥammed Mīrzā ṭavvele 'ömrühu ve ḫullide devletuhu bābıda bitilip irdi.Ol şādmānlıġ şerḥini ḳaysı til bile ḳalemniñ taḥrīr ḳılurġa (20) şalāhiyyeti ve ḳaysı raḳamnıñ beyān ḳılurġa ḳābiliyyeti bolġay. Ol dürr-i girān-māyeni Tiñri ta'ālā Mīrzām bile bigim üçün pāyende tutsun ve ol aḫter-i belend-sitāynı (21) Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā Mīrzām bile ḫānım üçün tābende asrasun. Devlet-i ebedī

S767b ve / sa'ādet-i sermedī pāyende ve müstedām bolsun. āmīn (22)

** Mīrzām tapuġıda ḳulluḳ du'ā vü niyāzdın soñra 'arża-dāşt ol kim dehrġa birsün müdām maḳdemidin zīb ü zeyn. (23) Şāh Muḥammed Bedī' İbn Muzaffer Ḥüseyn. Ṭaleb bahārıda bāġıñ ki gül-bün itti 'ayān. bu gülbünüñge dağı tāze güller açılsun. Ümīd bāġıda iktiñ nihāl gül birdi. (24) gülüñni Ḥaḳ keremi imdi barur ḳılsun. Bu salṭanat evciniñ aḫteri kim şeref burcıdın ṭulū' itmiş pertevidin dehr şebistānı rūşen (25) bolsun. Bu ḫilāfet būstānınıñ verdi kim sa'ādet çemenidin cilve ḳılmış ṭarāvetidin 'ālem-i vīrānnı gülşen itsün. Bu

---

17 şemere: P6 şemme'ī // 18 burcınıñ: T. P8 burcı // 20 belend-sitāynı: S29 belend-sāyeni / P10 belend-sāynı // 25 gülşen itsün: S5 gülşen bolsun

naẖl-i belend-pāye (26) ve'd-dīnġa bār-āver ve ceddinġa sāye-güster ve bu dürr-i girān-māyedin ābāġa āsāyiş ü ümmehātḳa ārāyiş. Hem şāhḳa dürr-i tāc-ı tārek bolsun (27) hem ẖalḳḳa ẓıll-ı Ḥaḳ tebārek bolsun. Andaḳ ki Ḫorasanda mübārek boldı. Maşrıḳdın maġribḳa mübārek bolsun. Tirig
T796a bolsam ger özni bezm-i vaşlıñ içre salġay min (1) firāḳıñ şiddetin diy almasam ẖod yıġlay alġay min.

(2) Ni ruḳ'a idi ki mindin öksütkeli ġam
Yār iligige alıp ḳalem ü şafḥanı hem

Şafḥa levḥide çün ḳalem ḳıldı raḳam
Kim ẖaṭṭıġa āferīn didi levḥ ü ḳalem

(3) Tā şafaḳnıñ rengīn şafḥası ḳuyaş mühresidin celī tapḳay. Ol şafḥa kātibler iligidin şāh medḥi şāh beytleri bile zīver bile (4) ziynet tapsun. Ve tā ol safḥa ḳażā naḳḳaşları ṣan'atidin ṣābit ü seyyār bile zer-efşān bolġay. Şehinşāh vaşfı gevher-i şāh-vārları (5) bile zīver körgüzsün. Ni iki beyt idi kim iki sarāy ẖāşılın fidāsı ḳılsam hīç iş ḳılmamış bolġay min. Ve ni naẓm u neşr irdi (6) kim cān u köñül gevherin nişārī itsem ḳadrin bilmemiş bolġay min. Naẓmınıñ ra'nālarıda yüz nāz u neşriniñ zībālarıda miñ rāz.

---

26 ümmehātḳa: P15 ümmetġa / şāhḳa: S6.P15 şāhġa // 27 t. bolsam: S7 t. ḳalsam // 3 kātibler iligidin: S9 kātibleri kilkidin // 6 ḳadrin: T. P20 ḳaddin

(7) Neşr anda ki encām ile āğāz irdi
Lafẓı anıñ māye-i i'cāz irdi

Her ṭurfe ḫaṭṭ anda rāz-pervāz irdi
Yoḳ 'acīb eger disem ḫaṭṭ-ı rāz irdi

(8) Tā cihāndur 'ömr ü devlet pāydār olsun saña
Salṭanat taḫtı üze dāyim ḳarār olsun saña

(9) ** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānıda ḥażret-i ḫaḳāyıḳ-penāh nevvera'llāhu merḳadehu ve ca'le'l-cebhetü meşvāhu nevveren ḥādişe-i vefāt- (10) ların sorup irdiler. Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā ol ḫażret-i żāt milki şıfātın ehl-i 'ālem üçün köp yıllar bāḳī ve pāyende tutsun ve devlet- (11) leriniñ ḫūrşīdini cāvid-imżā ve tābende asrasun mübārek ḫātırğa rūşendür kim كل من عليها فان

P400b kerīmesi manẓūmı bile / her kimge kim beḳā (12) cāmıdın neş'e yitişti fenā ḫumārını tartardın güzīri yoḳtur وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ āyeti mażmūnı bile bāḳī-i muṭlaḳ ve ḫayy-ı ber-ḥaḳḳ vücūdıdın (13) özge cemī' eşyāğa zehr-i helāk cāmın içerdin çāre'ī yoḳ ve bu fenā maḳāmı beḳā dārü's-selāmı yolıda bir menzildür ki كن في الدنيا كانك غريب او عابر سبيل (14) andın ḫaber birür ve ehlu'llāh kim bu yoldın ve bu menzildin

---

7 lafẓı: P22 her lafẓı // 13 çāre'ī: P çāre

11 Er-rahman LV ,26 // 12 El-kasas XXVIII, 88 // 13/14

āgāhdurlar özlerige bu vādī ḳaṭ'ını āsān (15) ve dār-ı fenānıñ bar u yoḳını yeksān ḳılıpturlar alar bu maḥall-i ḥavādiṯdin فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ -ġa rāġıbraḳdur ammā faḳīrler (16) kim alarnıñ şerīf ẕātları berekātıdın mehcūr ve cān-baḫş tekellümleri āb-ı ḥayātıdın maḥrūm ḳalurlar. Herāyine kim mücib-i sūg-i ebedī ve bā'iṯ-i (17) mātem-i sermedī dik bolur ammā ol ḫażret dik sorġuçı bolsa köñül ġamıdın ni ġam ve ḫāṭır elemidin ni elem.

Tā cām-ı beḳāġa mest bolġay cāmı
(18) Kevṯer meyidin bolġay anıñ āṣāmı

Şeh cāmı içinde bāde-i gül-fāmı
Bolsun tola hemīşe andın kāmı

(19) Anıñ tapuġıda kim

İrür mecmū' sulṭānlarġa sulṭān
Ki imdi Tiñri anı iylesün ḫān

Baş urup tapuḳ anıñ cenābıda kim (20) ḫilāfet evcide andaḳ ḳuyaş imes mümkin. ki taḫt-ı sencer üzre şāh irür Ebu'l-muḥsin. Anıñ āstānıda kim (21) ḫusrev-i pāk güher şānıda boldı merḳūm. pāklikdin dip anı ḫalḳ Muḥammed-i ma'ṣūm. Anıñ ḥażretide kim irür salṭanat cismiġa nūr-ı 'ayn

---

15 rāġıbraḳdur: S20 rāġıbraḳturlar

15 El-kamer LIV, 55

(22) Muẓaffer Ḥüseyn bin Sulṭan Ḥüseyn ol ki şeh ḫıdmetide mindin özin şād itkey, iltimāsım bu ki gāhī mini hem yād itkey. Ya'ni Şafiyye Bike ḫıdmet- (23) leride niyāz birle du'ā meclis ehlinin̂ cevābları:

Şeh ḳaşıda 'azīz ü şāḥib-ḳader
Nūr-ı 'ayn zamāneside bedr

(24) Ol ki toġmamış atadın andaḳ oġul
Yek-cihet bende şehġa mīr-i moġul

Şāhġa cānın tiler itkey niṣār
(25) Şāh Ḥüseyn ol geh irür cān-sipār

Şeh devletidin ḳadeḥ-keş ü gevher-pāş
Kim dirler anı Muḥammed Kökeltaş

Ol ki bolġay kerem ḳılıp ma'būd (26) eyle kim atı 'āḳıbet Maḥmūd

Şāh bezmide ḳadeḥ tutḳuçı
Mīr-i derviş Muḥammed suçı

S768a / Ol kim irür sürūdı ẕātı kibi mülāyim
(27) Başıda yoḳ ser-mū ḳulluḳdın özge ḳāsım

---

24 şehġa: S27 şehḳa // 25 ma'būd: P12 mevcūd

Ol ki igride tüzdür āhengi
Ya'nİ üstād-zāde-i cengİ

Yana şeh ķulluġıda bİ-muḥābā
NedİM ü ġam-güsār u bende baba

T796b (1) Yana yārİ ki şāf u benefşdür
Hem vefā-kİş vü hem cefā-keşdür

Aŋa yoķ barça fażllarda bedel
Fażl ehlidin atı dik efżal

(2) Barınıŋ ḫāk-sār u ḫāk-i pāyı
Ġarİb-i bİ-nevā ya'nı Nevāyİ

Du'ā itip ķılur bu nev' i'lām
Ki şeh bezmide meydin alsaŋız kām

(3) Ger itken itlerin yād iylese şeh
Mini hem iylegey siz yād geh geh

(4) ** Zihİ ruķ'aŋ ḥayātımġa vesİle
Köŋül zaḫmıġa merhemlıķ fetİle

Yaķıp çün ol fetİle birle merhem
Bütüp ķanlıġ köŋül zaḫmın ciger hem.

(5) Mezkūr bolġan ruḳ'a kim iltifātıñızġa müş'ir irdi ve mesṭūr bolġan nāme kim selāmetlıġıñızġa muḫabbir. maḫzūn ḫātırġa andın fāriġ- (6) bāllıḳ ve maġmūn köñülge andın ḫoş-ḥāllıḳ yüzlendi. Merḳū' ol kim bitip irdiñiz kim sin muḳarrer ḳılġan işler ba'żı yārānlar- (7) nıñ nā-muvāfıḳlıġıdın sūret tutar dik imes. 'Ālem ehliniñ müdde'āları kim muḫālif bolġay. Bir maḳṣūdḳa muvāfıḳ yasamaḳ (8) düşvārdur ammā ṭab'-ı selīm ve 'aḳl-ı müstaḳīm şānıdın budur kim ḳıla alġança öz ḫāliġa muḫāfıẓ ve öz ef'āliġa mülāḥıẓ bolġay kim (9) anıñ cānibidin emrī vuḳū' tapmaġay ve şūretī yüz körgüzmegey kim هذا اسد ما وجد و هذا انا پس بدم bolġay. Siz ḳıla alġança (10) barçanı Mīrzā devletiġa münāsib işlerge sa'y boluñ. Ḳılsalar devletleri bolġay. ḳılmasalar sizinñ nīk-endīşligiñiz (11) netīcesi sizge yitişküsidür. Hemīşe tā 'anāṣır tört żıddın ḳılur terkīb-i insānī muvāfıḳ ḳıla kör maḫẓ-ı insāniyyetiñdin (12) ni kim ażdād irür anı muvāfıḳ tevfīḳ ü refīḳ bolsun. āmīn.

(13) ** Mihr-i 'ālem-tāb eger bolsa cemāliñ közgüsi
Kiçe hem kündüz kibi tutḳay cihānnı yaġdusı

P401a / Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim (14) 'ināyet ḳılıp yibergen saçıḳ kim ḳızılıdın ḳarağım tīre künige yüz mihr-i

---

6 maġbūn: T.P19 maġmūn / merḳū': P19 merfū' // 7 maḳṣūdḳa: P20 maḳṣūdġa // 10 ḳılmasalar: T. P23 ḳılmasañız // 14 ḳarağım: S14 ḳaraḳım

rahşende ṭāli‘ boldı ve aḳıdın hicrānım ḳara tünige (15) miñ encüm-i dırahşande. Lāmi‘ ve hulle-girdār ḫil‘at kim mecnūnluḳ mātemidin çıḳmaḳ nişānesi ve vaḥy-i āşār-ı kitābet kim maḥzūnluḳ ġamıdın (16) ḳutulmaḳ nişānı irdi. yitişti ol iki bile viṣāl sermāyesidin ġanī boldum ve bu iki bile firāḳ bī-ser-māyelıġıdın müstaġnī. (17) Tā mihr filorisi körüngeç encüm diremleri itkey ve tā ṣubḥ ḥullesi āşkār bolġaç kiçe bilesiniñ raḳamları kitkey.

(18) Ḳamer boldı ḫūrşīddin muttaşıl
Saçılsun başıñ üzre aḳ ḳızıl

Kirip dehr teşrīf-i iḥsānıña
Felek baş ḳoyup ḫaṭṭ-ı fermānıña

(19) ** İy ṭāyir-i devlet iylesem̃ ‘azm-i viṣāl
Bu çāk köñülni öz uruban çengāl

(20) Bolsun birisini iylesem̃ ṭama‘ ḥelāl
Ḳalġan birisini itleri allıġa sal

Ḳulluḳ du‘ādın soñra ‘arża-dāşt ol kim bu bendeni kim (21) ol dergāh ḳulluġınıñ hevāsı yār u diyārdın nüfūz ve ol bārgāh ḫıdmetiniñ müdā‘isi ṣabr u ḳarārdın mehcūr ḳılıp bu vilāyetde (22) mesken ve bu serḥadde me’men tuttum. Şekk yoḳ

---

15 miñ: S14 mihr // 18 bilesiniñ: T.P4 nāsınıñ // 20 bendeni: S19 bendeniñ

ki ḫulūş-ı ʿaḳīdem ḫaberidin irdi. Hem mevkib-i hümāyūndın kim gerdi sürmesidin ʿadālet (23) ve nuṣret közleri rūşen ve ʿaşā-ger-i manşūre kim tīġları suyıdın feṯḥ ü ẓafer beyānı gülşendür bu ṭarafdaġı vilāyetde ḳışlaḳ ḳıldılar.

(24) Kışıñnıñ ḳarı sīm-i nāb bolsun
Seḥābı ḳakım u sincāb bolsun

Mey ol sīm üstide yāḳūt-ı maḥlūl
Tutup yāḳūt-ı ḫaṭṭ-ı sāḳi maḳbūl

(25) Sin ol sāḳī ve ol mey birle ḫoşḥāl
Açılġunça bahār-ı ʿīş u iḳbāl

Bahār oldı çü baḫt-ı kāmrāndın
Anı Ḥaḳ iylesün eymen ḫazāndın

(26) Çü bu ṭavr u devlet müyesser boldı ve bu nevʿ saʿādet yüz körgüzdi, ḳuyaş āteşī burcıġa taḥvīl ḳılġan dik ol salṭanat sipihri- (27) niñ mihr-i cihān-tābı ḳışlaḳḳa kirgen kāmrānlıġnıñ ve arslan mürġ-zārġa çıḳḳan dik ol ḫilāfet
T797a bīşesiniñ şīr-gābı bile (1) taḳḳa yüzlengen şādmānlıġnıñ tehniyetin sorġalı ve bularnıñ żımnıda bu bende-i ḫāksār u çāger-i ümīd-vār özinüñ sāyir ḳullar (2) civārıġa kilgenin ve ʿumūm bendeler silkige kirgenin ʿarż ḳılġalı muʿtemed-i

---

26 burcıġa: S25 burcġa

enîs ve mu'temen-i celîs Ḫᵛāce Ġıyāsü'd-dîn Muḥammed Dihdārnı (3) āstān-būsluḳḳa yiberildi. Ümîd kim iltifāt közige maḳbūl ve ʿināyet naẓarıġa meşmūl tüşkey.

Tā cihān bolsa dehr şāhı bol
(4) Dehr ilinin̂g cihān-penāhı bol

Vaşfın̂g içre ulus tili ḳāşır
Ẕātın̂ga Tiñri ḥāżır u nāẓır

S768b / (5) ** Bolmas irmiş cilveger serv-i ḫırāmānım minin̂g
Kim ayaġıġa fidā bu nā-tüvān cānım minin̂g

Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim nişān (6) maẓmūnıdın maʿlūm boldı kim maʿhūd maraż ẓāhir bolġandur bu ḫaberni oḳuġaç.

Anın̂g dik bî-ḫaber boldum özümdin
Ki zāyil boldı nūr iki közümdin

(7) Köp urdum derd ü mihnet taşıġa baş
Ki sındı her ṭarafdın baş u hem taş

Velîkin çün bu muvaḥḥiş ḫaber ẕeylide ṣıḥḥat sözi bitilip

---

2 Ḫᵛāce Ġıyāsü'd-dîn: S27 Ḫᵛāce Ḥāfız Ġıyāsü'd-dîn // 7 Ki sındı her ṭarafdın baş u hem taş: T- . P19 ki derdim tutaştı ser-be-ser taş

irdi ve ol (8) ża'f soñğıda şifā keyfiyyeti yazılıp irdi. ġam-gīn köñülge mūcib-i teskīn ve ālām otlarığa bā'iş-i ārām boldı.

Gül dik bedeniñ bolup selāmet yā Rab
(9) Şimşādıña bolsun istiķāmet yā Rab

Bir 'ömr ḥaķķ iylesün kerāmet yā Rab
Kim kirsün arasığa ķıyāmet yā Rab

Āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn.

(10) ** Ni bahār olġay ki bir gül hicridin bed-ḥāl min
Eyle kim bülbül ḥazān faşlıda güng ü lāl min

Ķulluķ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet- (11) nāme'ī kim bu faķīrġa mūcib-i mübāḥāt bolup irdi, yitişti. Safḥası beyāżıdın firāķım şāmığa şubḥ-ı iķbāl yüzlendi ve ḥurūfı sevādıdın (12) hicrānım künige şām-ı viṣāl ẓāhir boldı. Ammā mīrzānıñ mübārek mizāclarığa ża'f yüzlengen cihetdin ve ol ża'fķa şıḥḥat (13) bolġan keyfiyyetdin hīç nime ıẓhār ķılılmaydur irdi ve ol ḥaşiyyetdin şemme'ī yaķılmaydur irdi. Egerçi köñülge ıżṭırāb ve ḫāṭırġa ıżṭırār (14)
P401b yüzlendi velīkin çün bu iş marażnıñ azlığığa delālet / ķılur, şıḥḥatniñ batlığıdın ḫaber birür irdi. Bu dağı mūcib-i (15) neşāṭ ve bā'iş-i inbisāṭ boldı. 'Ömr esāsı

---

13 ķılılmaydur: P24 ķılılmaydı

muḫalled ve devlet bināsı mü'ebbed bolsun.

(16) ** Ol dergehdin kildi resūl-i maḳbūl
Efläkdin andaḳ ki nebī ḳıldı nüzūl

Ferḫundelığığa baḳsalar ehl-i 'uḳūl
Hem dise bolur resūl ü hem āl-i resūl

(17) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet-nāme kim şafḥası rengīnlığıdın cān gülşenide āteşīn güller açılğandın (18) ve ābdār lāleler saçılğandın numūne ve raḳamı ol gül ve lāle arasıda müşg-nāb sipilgen ve sünbül-i sīrāb ikilgendin nişāne körgüzür (19) irdi. Yitişti gülinīñ her yafrağı buzulğan köñlüm ravżasığa zīver birdi ve lālesinīñ her çerāğı ḳararğan közüm (20) öyin münevver ḳıldı. 'İnāyetler kim ḳılılıp irdi.alarnıñ muḳābeleside ni şükr diy alğay min ve ni 'öẕr bitiy alğay min. Tā felek-i läceverdī-(21) aṭlas ḳuyaş zer-riştesidin muṭallā bolğay. ḳullarıñız ignide çār-ḳab tikilsün. Ve tā mihr ü encümnīñ aḳ ve ḳızıl diremleri (22) sipihr eṭbāḳını müzeyyen ḳılğay. bendelerīñiz başığa saçıḳ saçılsun. Nāme yazğan çağda bolmış irdi. ḫūn-efşān közüm (23) aḳ. varaḳ gül-reng boldı tā ki saçtı ḳan közüm. Ve's-selām

(24) ** İrmes andın nāle bile āh ġarīb
Ġurbet itse ger olsa āgāh ġarīb

---

17 du'adın soñra: P- / āteşīn: P- // 24 irmes andın: P9 andın irmes / ger: S18 veger

Tüşse kişi milk ara nā-gāh ġarîb
Kim sorġay anı şāh-ı cihān şāh ġarîb

(25) Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ġarîb-nevāzlıġı kim bu üftādeġa mücib-i ser-efrāzlıḳ irdi ve bende-perverlıġı kim bu şikesteġa (26) dil-nevāzlıġ birdi.

Yaʿnî ol ruḳʿa ki kāfūr üzre saçıp idi ʿanber
Her nüktesi miñ irdi vü her noḳṭası gevher

Yitişti noḳṭası (27) müşkini közüm merdümi üstide ḳoydum ve lafızları gevherini cān riştesiġa çıḳtım. köz öyi andın
T797b münevver boldı ve cān külbesi (1) zîb ü zîver taptı. Ol şāhlar ġarîbin Ḥaḳ taʿālā öz penāhıda ve ol ġarîbler şāhın Tiñri taʿālā murād cilve-gāhıda tutsun.

(2) Tā cihāndur saña murād olsun
İşiñe dem-be-dem güşār olsun

Hem küşādıñ murād sarı yaḳın
Hem murādıñ küşād birle ḳarîn

(3) ** Tā her kice kök benefşe zārı kevākib nārencleri bile ziynet tapar. (4) ol ḫażretniñ sipihr-āsā taḫtı kevkeb-misāl sebāt ve devām gül-mîḫleri birle istiḥkām tapsun. Ve tā seḥer gülistānı ḳuyaş sarıġ güli bile (5) zîb tutar. cihān

---

24 kişi milk: kişi bir milk // 27 merdümi: P -

ara sindİ ḫurşid-timgāl beḳā-yı lā-kelām gerd bālişi bile ārāste ve müstedām bolsun. Ḳulluḳ du'ādın soñra (6) 'arża-dāşt ol kim tā hümāyūn-mevkib ġubārı közlerdin yıraḳ tüşüptür. közler firāḳ ẓulmetidin tİre bolup hem ol gubārnı (7) tütiyālıḳḳa tapmaydurlar.

Didim ki sürme ḳılay gerd-i reh-i nürüñnı
Figān ki tapmadı köz tütiyāġa gerdiñni.

Ve tā ol rüz-efzūn (8) devletlıḳ āstān tofrağı yüzleridin ~~sarı yüz~~ kİmyālıḳḳa (9) tapsa bolaydur. ~~sarı yüz ḳaymaḳ üçün yüz urup hem ol tofrağnı~~

Ġubār-ı āstānıñ ni 'acāyib kİmyā irmiş
Ki ruḫsārımġa anıñ hicri altun rengini birmiş

Çün bu firāḳ (10) şiddetidin taḳrİr 'āciz ve bu iştiyāḳ şu'ūbetidin tahrİr ḳāşırdur. Ḫāme tilidin revānlıġ ni fāyide ve til ḫāmesi gevher-feşānlıġı- (11) dın ni netİce. Lā-cerem bİ-çārelerġa du'ā bile ḳāni' bolmaḳdın özge çāre yoḳtur ve
S769a derd-mendlerġa / ḫayāl bile özini tutmaḳdın (12) özge devāyİ yoḳtur. Tā eflāk-i devvār toḳuz ḫ̌ānı encüm diremleri bile müzeyyendür ol diremlıġ ḫ̌ānlar milk feṯḥ ḳılġan (13) ceyşiñde saçıḳ bolsun. Ve kevākib-i seyyār dürüstİ sikke

---

7 nürüñnı: نوروبیکنی // 8 ruḫsārımġa: P19 ruḫsārıġa // 12 diremlıġ: S1 diremlık

ḫuṭūṭıdın mu'arrā durur. ol sāde sīmlerġa açḳan kişver ḍarb-ḫāne- (14) side sikke 'adlīñġa soḳulsun. āmīn.

Tā Tiñri irür bāḳī vü 'ālem fānī
Tiñri tutsun saña müsellem anı

Tā bolġay ulusḳa şāhlıġ imkānı
(15) Sin şāhḳa vü şāh saña erzānī

** Disem ki sini soray ni til birle soray
Yā ol ki körey sini ni köz birle körey

(16) İtler kibi muḫlişiñni istep yügürey
Gāhī ḳılıban du'āsıñ sarı sürey

Bā-vücūd bu ḥāl sormaḳḳa dağı ruḫṣat ḥāṣıl irmes ve körmekke
P402a (17) / dağı icāzet birmes. ammā tiriglik ġanīmetdür. Bu faḳīr iligimden kilgençe sa'y ḳıldım kim bu yirge yitmegey çün taḳdīr bu vāḳı'aġa barġandur. (18) sūd ḳılmadı ve ḳaża bu ḥādiṣeġa bā'iṣ irkendür netīce birmedi. İmdi mültemes ol kim Tiñri ta'ālā taḳdīriġa rıżā birilgey (19) ve barça taḳṣīrni öz nefsidin körülgey. Dağı ḳılġan ḳılmağan nā-şāyeste işdin Tiñri ta'ālā ḥażretide tevbe ḳılġay ve bolġan (20) bolmağan nā-bāyistedin Ḫudāy ta'ālā dergāhıda

---

13 mu'arra durur:S2 mu'arradur / sāde sīmlerġa:S2 sīm sādeler/ ḍarb-ḫāneside: darrāb-ḫāneside // 14 şāhlıġ: P23 şāhlıḳ // 18 ve ḳaża: S6 ve çün ḳaża // 19 tevbe ḳılġay: P3 tevbe ḳılılġay

ināḥbet vāḳi‘ bolġay. Şekk yoḳtur kim asru bat maḳṣūd vāṣıl ve murād (21) ḥāsıl bolġay. Elbette özüñüzni teskīn birip ġuṣṣa tuġyān ḳılġanda Tiñri ta‘ālā yādı bile bolup lā-ilāhe illāllah ẕikrige (22) iştiġāl körgüzgey siz. Az furṣatda ‘aẓīm yaruġluġlar yitişkey dip güstaḫlıḳ ḳılıldı. ve’s-selām. (23) Devrān bezmide kim bir murād cāmı içti kim soñra yüz nā-murādlıġ ḫūn-ābı sömürmedi. Ve sipihr encümenide kim bir ‘izzet mesnediġa (24) mütemekkin bolmadı kim ‘āḳıbet yüz meẕellet tofrāġıġa olturmadı. Ebnā-yı zamānġa kim bir vefā güli açtı kim alardın yüz cefā tikeni (25) bağrıġa sançılmadı. Eḥibbā-yı devrānġa kim bir maḥabbet işigi açtı kim alardın yüzige yüz ‘adāvet ebvābı açılmadı. Dehr bazārınıñ (26) naḳdi rūy-endūddur ve eyyām çeşeniniñ şehdi zehr-ālūd. Bu cihetdin közlerdin başīret şem‘i yarutḳanlar dünyā sarı (27) köz salmadılar ve köñüllerdin hidāyet zülāli arıtḳanlar ‘ālem mihrini zerre’ī köñülge

T798a almaydurlar. Ammā egerçi sipihr zāli- (1) niñ mekri bī-şümār velikin hüneri dağı bardur kim niçük kim ‘izz ü ‘alāsınıñ medārı yoḳtur. bend ü belāsınıñ hem i‘tibārı yoḳtur. (2) Andaḳ kim cāh u celāliġa vefā bolmas. miḥnet ü melāliġa dağı beḳā bolmas. Besā bend kim anıñ ẓımnıda köp küşādlar ve besā nā-murādlıḳ (3) kim anıñ soñıda üküş murādlar bolġay. Yas ḳara şāmıdın soñra şubḥ-ı ümīd ṭulū‘ iter ve yas ẓulemātı ẓımnıda ḥayāt-ı cāvid (4) nevīdi yiter.

---

27 köñülge almaydurlar: T.P10 köñülge ammā almaydurlar / ammā egerçi: P10 egerçi / zāliniñ: T.P10 zülāliniñ // 2 nā-murādlıḳ: S16 nā-murādlıġ

Barça ḥāletde şükr ü rūzbān ve barça melāletde şabr-ı ḥarz-ı cān bolmaḳ evlā durur ve bu tarīḳnı alardın (5) yaḫşıraḳ kim bile alġay ve ri'āyetin hem alardın artuḳ kim ḳıla alġay. Tiñri ta'ālāġa 'ibādet ve pādşāhḳa du'ānı müdāvemet ḳılmaḳ (6) vācibdür. Ümid ol kim barça miḥnetler devletḳa ve barça perīşānlıġlar cem'iyyetḳa mübeddel bolġay. āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. ve's-selām. (7) ** Dīni devleti andaḳ ki bī-medārdur. miḥneti dağı nā-pāydārdur. Ḥavādiş tīġıdın niçük kim fuḳarā köksi zaḫm-nākdür aġniyā bağrı (8) dağı çāk çākdür. Düşmen ḳaşdı nīşidin egerçi gedālar ḳutulmadı. pādşāhlar hem ḫalāş bolmadı. Tedbīr ḫas u ḫāşāki (9) taḳdīr tünd-bādıdın savrulmadı. Ni ḳılġay her ni ḳażādın vāḳi' bolsa şükr ḳılmay. şikāyet ḳılmaḳdın ni açılġay. Bende işi Tiñri ta'ālāġa (10) 'ibādet ḳılmaḳdur ve anıñ barça emriġa itā'at ve köpke şükr ve azġa şabr u ḳanā'at. Ve iḳrāż şümdur. Ve nā-ḫoşnūdluḳ (11) meẕmūm. Niyüçün ki köp bend bar ki mūcib-i güşāyiş bolur ve bes renc ki bā'iṯ-i āsāyiş. Çün iş ġayb perdesiġa çırmaldı. 'aḳl közidin (12) maḫfī ḳaldı. Her-āyine insān ḳuvveti munuñ idrākige vefā ḳılmas ve beşere her ni ārzū ḳılsa öz behbūdın bilmes. Bī-iḫtiyārlıġdın (13) ḫalḳ işi zārlıġ ve iḫtiyār da'vīsin ḳılmaḳ maḫż-ı bī-iḫtiyārlıḳ. Bu ucurda kim şāh u gedānı Tiñri ta'ālā ḫˇāstı

---

5 yaḫşıraḳ kim: P14 kim yaḫşıraḳ / pādşāhḳa: P15 pādşāhġa // 8 savrulmadı:S21 savrulmay /9 ş. ḳılmaḳdın:T.P18 ş. ḳılmağın // 10 'i. ḳılmaḳdur: S22 'i. ḳılmaḳtur / nā-ḫoşnūdluḳ: S23 ḫoşluḳ // 11 meẕmūm: T maẕmūm / çün iş: T.P- // 13 zārlıġ: S25 zārlıġdur. bī-iḫtiyārlıḳ: S25 bī-iḫtiyārlıġ

iḫtiyārsız bu seferde (14) ʿāzim ḳıldı. Sizni körmey barurġa iḫtiyār yoḳluḳdın çāre tapmay bi-çāre-vār ʿazimet vāḳıʿ boldı. Saġ selāmet (15) Tiñri penāhıda bolġay siz. ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim Ebu Şemme Bahādurġa ferzend ġanīnesi (16) vāḳıʿası yüzlengendin soñra şehrġa kilip yoḳarı ötti. Ol ḥādiṣe cihetidin ḫazīnlıġı bi-ġāyet ve ġam-gīnlıġı bi-nihāyet (17) irdi. Ammā pādişāh-ı islāmnıñ çün şefḳat bile çāre-sāzlıġı barça ġam-zedeler derdiġa
S769b devādur ve / merḥamet bile bende-nevāz- (18) lıġı barça
P402b mātem-zedeler renciġa şifādur. Ümīd / oldur kim anıñ dağı bu cerāḥatiġa merhemī yitip andın köñlige devāyī yitkey. (19) Ve bu zaḫmıġa ʿilācī yitişip andın cānıġa ārāmī yüzlengey.

İy siniñ luṭfuñ ile şād bolup ġam-zedeler
Cān tapıp nefḥa-i ḫulḳuñ bile mātem-zedeler

(20) Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā pādşāh-ı merḥamet-güster ve sulṭan-ı bende-perverniñ sāye-i devletin ve żıll-ı şefḳatin barça maḥẓūn bendeler ve maġmūn (21) ser-efgendeler başıġa pāyende vü müstedām tutsun ve's-selām.

(22) ** İy ṭāyir-i baḫt ḳılsañ ol yan perväz
Yār allıġa mindin ḳılıp ıẓhār-ı niyāz

---

13 seferde: S26 seferġa // 17 ammā: S29 ammā çün / devādur: S29 devā // 18 oldur: S1 ol / bu: T.S- . devāyī: S1 ġahī // 19 cān: T.S2 cānı // 20 maġmūn: S3 maġbūn

Ḳulluḳdın soñ sözni bu nev' ayıt āgāz
K'iy maḫż-ı seḫā pādşeh-i bende-nevāz

(23) Bendeñni firāḳsınsızın köydürdi
Yüz ḳatl ḳılıcı başıġa kiltürdi

A'żāsıġa miñ hicr taşı yaġdurdı
Köydürdi vü kökke külini savurdı

(24) Tirgüzmek eger isteseñ ikrāmıñdın
Bir cür'a ḥavāle iylegil cāmıñdın

Mesrūr itkil bu maḥzūnı in'āmıñdın
Tā behre-ver olsun kerem-i 'āmıñdın

(25) Çün ol vilāyetdaġı bendeġa ta'alluḳ maḥṣūldin her ni ḥāṣıl bolup kilse kim barça ma'āşḳa meded birür ya ber'at buḳ'aları (26) tekmīliġa imdād yitkürür. Faḳīr ol ḫażretniñ in'āmıġa ḥisāb ḳılıp min bu ucurda kim Mevlānā Ḫudāybirdini bu iş üçün (27) ḳulluḳḳa yiberilip irdi. Dāyim ḳıladurġan 'ināyet ve sa'ynı bir ḳatla sağındurmaḳ vācib irdi ol
T798b sebebdin (1) bu cür'et ü güstāḫlıġ ḳılıldı.

Tā çarḫ durur emriñe çāger bolsun
Tā dehr durur saña musaḫḫar bolsun

---

24 mesrūr itkil bu maḥzūnı:S7 mesrūr maḥzūnı. P6 mesrūr itkil bu maḥzūn // 1 güstāḫlıġ: S10 güstāḫlıḳ

Luṭfuñ hem uluşka feyż-güster bolsun

(2) Ẕātıñ hem özige bende-perver bolsun

(3) ** Yitti maña devlet raḳamı tarḫāndın
Kim kiltürüp irdi bendeġa sulṭāndın

Hem köñlüm ümîd-vār boldı cāndın
Hem cāngа vişāl oldı ṭama'-ı cānāndın

(4) Bu iḳbāl nişānı kim bu bendeġa yitişti maḫmūrġa yitken bāde-i ṭahūr emşālġa mu oḫşatayın ya beyābāndaġı teşne-leb-i maḫmūrġa yoluḳḳan (5) cām-ı zülālġa mu nisbet ḳılayın. Tilige meẕkūr bolġan ve ḳalemġa mesṭūr ḳılġandur kim:

İlāhî cām u mül-i dil-fürūzı
(6) Meyini leb-teşneġa bat iyle rūzî

(7) Dîn ü devlet erbābı ve milk ü millet aşḥābı ḥażretleride faḳîr ü ḥaḳîrniñ 'arża-dāştı ol kim bu furṣatda sülūk bādiyesiniñ (8) reh-neverdi ve faḳr u fenā zāviyesiniñ şāḥib-derdi ve şevḳ ve maḥabbet şîvesiniñ kāmili. ya'nî ruḳ'a-i niyāz ve iḫlāş ḥāmili ki müddetî bu faḳîrler (9) bedeniġa Mesîḥ-āsā maḳālātı bile cān kivürdi ve rūḥ-efzā mülāḳātı bile ḥayāt-ı cāvdān yitkürdi. Ve ol sa'ādet-mend

---

2 satır sonunda S11 ve P10' da āmîn // 5 mesṭūr ḳılġandur: S13 mesṭūr ḳılġan budur // 6 meyini: S14 meyni / rūzî: T rūze // 8 faḳr u fena: T,S16 faḳîrġa fenā / kāmili: T,P-

kişver ü diyār (10) ve ol ravża-mānend bilād ve ḥişār sarı müteveccih boldı. İltimās ol kim her ḳayan Ḫıżr-vār ḳadem ursa ḫuceste maḳdemini bā'iş-i neşāṭ (11) ve sürūr bilgeyler ve her ḳayıda Dāvūd-āsār dem ursa ve meyni mūcib-i inbisāṭ u ḥużūr u taṣavvur ḳılġaylar.

Gerçi bizge boldı rūzī hicridin derd ü melāl
(12) muġtenem tutsun viṣālin tapsa her ferḫunde-fāl

Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā derviş ü dost pādşāhlar sāye-i iḳbālin dervişler başıġa (13) müstedām ve ġarīb-nevāz. ehl-i cāhlar sermāye-i cāh u celālin ġarībler sürūḳıġa ber-devām tutsun ve's-selām.

(14) ** İy nefs hevāsıġa giriftār olġan
Şeyṭān işige işiŋ nümū-dār olġan

Hem zehr ile 'izzetḳa sezā-vār olġan
Hem fısḳ ile 'ālem ü ilge ḫ'ār olġan

(15) İy ser-geşte-i ḫod-rāy ve iy baḫt-ı ber-geşte-i bī-ser ü pāy. ol vaḳtdin biri kim meẕellet tofraġıdın rūzgārıŋ çihresin (16) süpürdüm ve miḥnet deşti ser-gerdānlıġıdın perīşān ḫulḳuŋnı yıġışturdum egerçi kiçik irdiŋ. ammā andaḳ imes ki (17) ḫāṭırıŋdın maḫv bolmış bolġay ve egerçi ṭıfl

---

10 ḳadem ursa: S18 ḳadem urulsa // 11 Dāvūd: P18 Dāvud // 17 maḫv bolmış bolġay: T. P22 maḫv bolġay

irdiñ andaḳ irmes ki żamîriñdin unutulmış bolġay. Ḥayātımnı siniñ terbiyyetiñġa (18) meş'ūf-vār ḳayıttım. Ni siniñ muḥāfaẓatıñġa maṣrūf ḳıldım ve ferzendlıġıñ raḳamı ni ḫāṭırımġa muḥarrer. Ve atalıġ mihr ü şefḳatin ḥāliñġa (19) muḳarrer ittim. Ay ve yılda bir kün belki kiçelik kündüzlükte bir sā'at aḥvāliñdin ġāfil bolmadım ve ri'āyetiñ ḳā'idesin il körgü dik (20) tüzdüm. Belki körgenler reşk yüzidin ḥased yitkü dik körgüzdüm. Ẓāhiriñni ehl-i ẓāhir fünün u fażāyili bile ārāste ve bāṭınıñnı (21)

P403a ehl-i ḥaḳāyıḳ (ve) ma'ārifi bile pîrāste bolurġa / sa'y ḳıldım. Tā rūzgārıñ pākize-āyîn ve dāb u şi'ārıñ teväżu' u temkîn (22) bolup aḳvāl ü ef'āliñ taḳvî vü ṭā'at bile ma'mūr ve iştiġāl u ḫasāliñ ādemîlıġ ve insāniyyet bile

S770a meşhūr boldı. Ve pādşāh-ı (23) islāmnıñ / firdevs-āyîn bezmide iltifāt u iḥsānġa ebnā-yı rūzgārdın mümtāz ve mülāyemet ü in'āmġa ehl-i zamāndın (24) ser-efrāz şāh-zedeler mecliside ercmend-i āzādeler soḥbetide ser-belend ve öz fenniñ ehli muṭî' ve fermān-berdār belki (25) ḫādim ve nöker ve girdār ve bu faḳîr anı ferzend-i ercmend körmedim. Ve ri'āyetiñni evlād mānend belki ekbād-peyvend mer'î tutmağım şāh u gedā allıda (26) vāżıḥ ve yaḫşı yaman ḳaşıda lāyıḥ boldı ammā dostlarım naṣîḥat

---

17 andaḳ irmes ki:S25 andaḳ imes ki // 18 raḳamı:P23 raḳamını // 20 ehl-i ẓāhir:T ẓāhir. P25 ẓāhir-i fünün // 23 ebnā-yı rūzgārıñdın: S1 ebnā-yı rūzgārdın / mümtāz u mülāyemet: P3 mümtāz ve ādemî ve mülāyemet // 24 ser-efrāz şāh-zādeler: S1 ser-efrāz boluñ şāh-zādeler // 25 nöker: S, P4 şākir

yüzidin iş'ār ḳılurlar irdi kim ḫar-mühre tācġa (27) tikilgen bile fīrūze bolmaydur. Ve mīnāyī şīşe boyunġa atḳan
T799a bile zümürrüd ornın tutmaydur ve düşmenlerim ṭa'n (1) ve kināyet bile ḳulaġımġa ularlar irdi: Ḫāynıñ nā-pāk suyın sa'y bile āb-ı ḥayvān ḳılur min digen ve kice ışnar ḳurtnıñ (2) tīre peykerin cehd bile ḫūrşīd-i raḫşān yasar min dip herze ḫayāl ḳılġan besā ki ḫacālet barmaġın tişlegey ve peşīmānlıġ avcın (3) birbirige ḳatḳay. Ve bu faḳīr ü ġāfil dost sözi bile mütenebbih ve düşmen ṭa'nı bile müte'āḳid bolmay sinıñ terbiyetiñġa kündin künge üstüvār- (4) raḳ ve ri'āyetiñġa laḥẓadın laḥẓaġa bī-ḳarārraḳ irdim. Tā işiñ ol yirge yitti kim Fīşagoreş Ḥakīm zamānıdın kim edvār (5) 'ilminiñ vāżı'ıdur. Arisṭo zamānıġaça kim mu'allim-i avval dipdürler ve Ebu Naşr Faryābī çağıdın kim mu'allim-i şānī dipdürler Ḫ̌āce (6) 'Abdü'l-ḳādir 'aşrıġaça ma'lūm imes kim bu fende hīç pādşāh zamānıda bu fenn ehlidin hīç kimge munça terbiyyet ve neşv ü nemā (7) vāḳi' bolmış bolġay kim saña vāḳi' boldı. Ammā çün işler öz yiride imes ikendür baḳıp turġunça az ve nīk rūzgārıñ (8) şalāḥı fesādḳa yandı ve ef'ālīñ pākīzeligi nā-pākīñge eylendi. naṣīḥatni ḳulaḳḳa salmadıñ ve pend bile melāmetni köñülge (9) almadıñ. Ḥālīñdin ḫaber-dār ḳılġan sayı bī-ḫaberraḳ ve fısḳ u fücūruñnı men' ḳılġan sayı tizraḳ boldıñ. (10) Pādşāh-ı islāmnıñ ḫullide mülkühu munça yılġı terbiyyetin bu faḳīrniñ

---

1 ḫāynıñ: T,P6 ḫumāynıñ. S5 ḫūynıñ / ışnār ḳurtnıñ: P7 ışnar ḳut ḳurtnıñ // 4 laḥẓadın laḥẓaġa: S7 laḥẓadın laḥẓa // 8 salmadıñ: S8 almamadıñ

munça vaḳtlıġ sa'y u imgekini ve özüñ yıllar tartḳan riyāżiyyetiñni (11) nefs-i şūm hevāsı ve fi'l-i meẕmūm muḳteżāsı bile żāyi' ḳıldıñ. Ve dostlarıñ hem mülāyemet bile pend ü naṣīḥatin ḳulaġıñġa almadıñ (12) ve düşmenlerniñ hem şiddet ü şena'at bile ṣarḥ ü kināyet bile istimā' ḳılmadıñ. Ve uluġlarınıñ hem va'īd ü tehdīdin iskermediñ (13) ve Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā ḳaşıda dağı tevbeler ḳılıp 'ahdler bağlap antlar içip barçanı buzup Tiñri ta'ālādın ḳorḳmadıñ. (14) Ḥālā ni sözüñge ni 'ahdiñġa ni ḳavlüñġa ni antıñġa i'timād ḳalıpdur niyüçün ki her ḳaysını barlar ma'lūm ḳılılıp ve sınalıptur. (15) Munça bī-ḳā'idelıġlarnıñ eşnāsıda barçanıñ telāfisi ve tedārüki üçün at yiberür sin ve mundın ġāfil ki atıñ (16) tört defterdin çıḳarılıpdur. Bir. mülāzımlar defteride ferzendlıḳ laḳabıdın belki āşnālıḳ ismidin. ikinci Mecālisü'n-nefāyis defteride (17) faẕl u ṭab' ehli cergesidin. üçüncü şehrniñ yaḫşı yaman uluġ kiçigi ḳaşıda irlik ve insāniyyet ve müsülmānlıġ ve ḥamiyyet defteridin (18) törtünçi pādşāh-ı islām ḥażretinde kim mübārek tillerige yaman du'āñ ötüpdür ḥayāt ehli defteridin. Sin munça ṭurfeliġıñ bile (19) kim dīn ü islāmnıñ öyin buzup sin ve mundaḳ şerīf ve 'azīz ḫāṭırlarnı özüñdin āzürde ḳılmaḳ bile aytsa bolur (20) kim Ka'beni yıḳıp sin belki ḥayāt u tiriglik bināsın vīrān ḳılıp sin ġaflet ü nā-dānlıġıñ ol mertebede kim buḳ'a-i ḫayr yasamaḳḳa (21) özüñe bāzī birip

---

15 atıñ:S17 atıñnı //16 ferzendlıḳ:S18 ferzendlıġ / laḳabıdın : P19 laḳab / āşnālıḳ:S18 āşnālıġ // 18 ötüpdür:S.P20 ötüptür

bitip yiberür sin kim sini yaḫşı yigit ḫayāl ḳılġaylar ve ādemī kişi sağışġaylar bu temennādın yüz hey'et ve bu (22) müdde'ādın yüz miñ uyat siniñ munça ḳılġanlarıñ muḳābeleside min dağı sezā vü cezā yitküre alur irdim ammā iki cihetdin (23) yitkürmedim biri bu kim munça pend ü naṣiḥat ve teşnī' ve melāmet ve ant ve amān bile birev kim mütenebbih bolmamış bolsa bir niçe İzā vü 'adāt (24) yitkürürde bu faḳīrniñ ża'īflıġ mizācıda tereddüd ü teşvīş köprek yitküsidür ve sañā ḫod tefāvüt ḳılmağusıdur yana biri (25) bu

P403b kim sin her bī-ḳā'idelıġ kim ḳılıp sin / añā köre sezā ve cezā tapıp sin kim ol pādşāh-ı islām hümāyūn ḫāṭırınıñ ġubārı (26) mürebbī ve velī-ni'metniñ ve sāyir 'azīzlerniñ köñüllerinīñ āzārıdur kim her biri fī'l-ḥakīḳa yüz ölümdin artuḳdur ammā (27) bu ma'nīdin sin ġāfil sin.

İy ġāfil ü ġafletḳa vücūduñ mağlūb
Mecmū' yamanlıġ naẓarıñda merġūb

Yazdıñ dağı kilmediñ bu irdi maṭlūb

T799b (1) Yalġanlarıñ içre yoḳ idi mundın ḫūb

** Mevlāna Ḳāsımġa söz ol kim insān (2) cā'izü'l-ḫaṭādur velīkin nedāmet eşki kim 'ibāret-i tevbih suyıdın bolġay günāh çirkin arıtur. özüñni bu nev' arıġ ḳılsañ (3) ümīd

S770b oldur kim / Ḥaḳ ta'ālā kiçürgey. 'ibādḳa ni yitkey. Derviş

---

21 yigit: P- / sağışġaylar: P23 sağınġaylar // 26 artuḳdur: S27 artuḳtur

ʿAlī Big ḫıdmeti bile bizinġ ḫıdmetimiz arasıda tefāvüt yoḳtur. (4) velīkin özüngni yaḫşı yasasaṅġ. Ki dipdürler

جامه چه کس کن اگر کردی نه پاک پاکش بشوی ار نکردی

(5) از قطعه شریف کر رسال نموده بود مفهوم

دانش الکتاب فهم شد و از تحفه لطیف کر التفات فرموده بودند فوای احسن القوم مشاهده افتاد (6)

و توقع از مجالس بشیم اگر در سرماس یکبا پیمان رفته (7) التماس فرمودکرده

پیش آن تحفه مزین اند (8) مقدار از جواهر شاهوار است

ثوابت و سیارند مندکر و اندر رقعت آمال دادن فرخنده و نجوم طالع و زنده گانی باد و خشنود

(9) ** Niyāz ref'idin soṅġra i'lām ol kim Ḫ'āce Aḥmed kildi ve yibergen (10) ruḳ'aṅġızını kiltürdi bitip irdiṅġiz kim naẓmlarıṅġdın müddetī boldı kim bitip yibermey sin ḥālā hem bolsa bitip yibergil kim (11) Bu kār-ḫānede müsellem tutar biz kim siz cevherī bola alur siz ammā sizde ol cevher (12) yoḳ turur kim siziṅġ naẓarıṅġızda yitkürür ḳābiliyyeti bolġay mıṣrā'nıṅġ yana bir rükniniṅġ hem uş bu ḥükmi bar yana faṣl-ı bi'l-ḫayrda ḥażret-i (13) maḫdūm-zāde ta'rifide mübālaġa ḳılıp irdiṅġiz ol ol ta'rīf mūcib-i ḫoş-ḥāllıḳ ve ümīd-vārlıġ bolup irdi kim munuṅġ eşnāsıda (14) olarnıṅġ bir mübārek kitābı kildi iltifāt ḳılıp sözler kim bitipdürler birisi budur kim her cefā ḳılsaṅġız iliṅġizdin kilür mülāḥaẓa (15) ḳılınġ kim biziṅġ ilgimizdin ni cefā kilür belki ildin bizge yüz cefā yitse taḥammül ḳılur biz. ḥażret-i

---

12 naẓarıṅġızda: S8 naẓarıṅġızġa // 13 ümīd-vārlıġ: P12 ümīd- vārlıḳ

maḫdūm-zādeġa ni nisbet bile cefā ḳıla alġay (16) min ve Tiñri tebārek ve taʿālāġa nezrimiz bar kim hiç kişige intiḳām maḳāmıda bolmaġay biz, yana bu işikde ḳaysı manşıbdur kim miniñ (17) anda daḫlim bolġay kim siziñ iş küçde taḳṣīr ḳılmış bolġay min. Mirzā mecliside maḥall bile taḳrīb bile söz vāḳiʿ bolsa ḥaşā kim anda (18) ḫod bu müddetde taḳṣīr vāḳiʿ bolmış bolġay, ol dağı hem bir tört biş künde bir ḳatla barurda eger taḳrībi tüşse taḳṣīr bolmas (19) ve maḫdūm-zādeniñ hiç işige müteʿahhid irmes irdim bu barışnıñ hem taḳrībin eger siz unutup siz, min unutmaydur min (20) kim andın vāḳiʿ boldı bu taḳdīrim kim müteʿahhid bolġan bolsam dağı maraż eyyāmıda ferāyiż ü vācibātdın muʿāf durur ādemī-zād tā özge (21) işlerge ni yitkey Maḫdūm-zāde tā şehrde irdiler, olar mülāzemetide ḫod ḫuṣūsiyyet yoḳ irdi Meşhed yolıda olar (22) yoluḳḳanda cüzʾī mülāzemetī kim ḳılıldı ançа ʿazimüʾş-şān ilniñ kināyet ya şarḥ bile taʿrīż ve teşnīʿlerin işitildi kim ol (23) fużūlluḳdın hem peşīmānlıġ dest birdi iki yılġa yaḳın durur kim faḳīr maraż tartadur min. Sulṭān Bediʿüʾz-zamān Mirzādın (24) Ḥaydar Muḥammed Mirzāġa digünçe serḥaddağı cemīʿ maḫdūm-zādeler, kişiler yiberip sordurdılar. Ruḳʿalarıda envāʿ riʿāyet-i ḫāṭır bile (25) dil-cüyluḳlar ḳılıp bā-vücūd kim maḫdūm-zādeler barça aġalarınıñ ḳāʿidesin taḫallüf ḳılıp bir

---

16 miniñ:S11 miñ // 18 ḫod bu müddetde:P16 bu müddetde ḫod // 19 min unutmaydur min:P17 unutmaydur min // 20 taḳdīrim: P 17 taḳdīr / müteʿahhid bolġan bolsam:P17 müteʿahhid bolsam // 23 yılġa: T yılge // 24 riʿāyet-i ḫāṭır: P21 ḫāṭır riʿayeti

bigdin bir ruḳ'a bitip sordura almaylar (26) bu faḳîrniñ andın kim hîç kişidin bu ṭama'ım yoḳtur. hîç yirde ızhār-ı şikāyet ḳılmadım alar ser-be-serġa hem rāżî bolmayın bu faḳîrni (27) özlerige cefā ḳılmaḳḳa nisbet biripdürler andaḳ kim ruḳ'anı be-cins sizge yiberdük eger siziñ ıżṭırābıñız

T800a bile irken durur.(1)Mücmel yitkünçe cefānı mufaṣṣal bitiseñiz kirek irdi kim insān cā'izü'l-ḫaṭādur şāyed vāḳi' bolmış bolġay eger siziñ vuḳūfıñız yoḳ (2) irken durur. siz taḳrîbler bile fuḳarā ehli cefāsın tartıp hergiz munça kūft yitmeydür irdi kim faḳîrni cefā-gerlikke nisbet (3) ḳılıpturlar egerçi söz köp irdi melūl bolmaġay siz dip uş

P404a munça / iḫtiṣār ḳılıldı.

(4) ** Ol şeh tapuġıda kim irür ma'den-i cūd
Şehler ara bolmaġan bir andaḳ mevcūd

Hem vālid-i pāki dik ḫaṣāli maḥmūd
Hem aḫter-i ṭāli'i dik ismi mes'ūd

(5) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim yibergen cüz' ki evrāḳ ḳıyāsdın sikiz behiştnümūdār irdi ve ma'ānî ebkārı ġavġası- (6) dın ḫavrā hücūmı anda āşkār her ābdār luṭfı köygen köñüller otıġa teskîn ve her āteş-bār kelimesi savuġan

---

25 sordura almaylar: P22 sordura almadılar // 1 cefānı: S21 ol cefānı // 2 siz taḳrîbler bile fuḳara ehli: S22 faḳîr-i 'ālem ehliniñ // 3 ḳılıpturlar: P25 ḳılıpdurlar / munça: S23 munçaġa // 5 ḳıyāsdın: P2 ḳıyāsıdın / ebḳarı: T.S26 igeri

yürekler ḥarāretiġa (7) berḳ-āyin mışrā'lar selāsetidin Mesiḥ enfāsı ḫāsiyyetini anda peydā ve beytler leṭāfetidin ḥayāt suyı neticesi anda hüveydā. bu faḳirġa (8) yitişti oḳumağıdın rüḥ-ı täze ve tekrārıdın köñülge feyż-i bi-endāze ḫāşıl boldı niyāz-mendlıḳ edāsı bile 'ömr ü devlet (9) du'āsı becā kiltürüldi bu nā-tüvānnıñ perişān naẓmları kim yiberürge işāret bolup irdi anıñ tertibiġa meşġūl boluldı. (10) ümid ol kim 'ālī meclis ḫuddāmı mütāla'asıġa bat müşerref bolġay.

Eflākçe taḫt-ı iktidārıñ bolsun
Encümce sipāh-ı bi-şumārıñ bolsun

(11) Ḥaḳ ḫıfẓ u şıyāneti ḥisārıñ bolsun
Ya'nī barı işte Tiñri yārıñ bolsun

S771a Āmin yā Rabbe'l-'ālemin. (12) ** / Ḥukemā ḳavli bile bāde tertibide mundaḳdur kim kişi tilese kim mey olça mümkindür telḫ kilgey anı ḳoyarda kirek kim üzümi olça mümkindür (13) çüçümiş bolġay kim viṣāl şerbeti çüçüklügidin soñra sipihr devri sāġarıdın andaḳ ki firāḳ ḫūn-ābı açıḳ kilür. üzüm (14) dağı her niçe çüçügrek bolsa bādesi açıḳraḳ kilür bu meẕkūr bolġan üzümni yançḳandın soñra yañı küpke kim niçe ḳatla (15) yağlanġandın soñra ḳalın mümlamış bolġaylar. ḳoyulġan

---

8 niyāz-mendlıḳ:S27 niyāz-mendlıġ // 10 müşerref bolġay: S 28 müşerref bolġaylar. encümce:P7 encümçe // 12 ḳavli bile: T.S1 ḳavli / tertibide: S1 tertibiġa // 14 açıḳraḳ: S2 açıġraġ

bir yıldın soñra süzgeyler dağı üç ay ta'rîf ḳılġan (16) yosunluḳ küpde başın birkitip ḳoyġaylar andın soñra ṣāf şişelerge salıp ḳırḳ kün biyik ṭāḳlarda ḳoyġaylar (17) kim ḥażret-i Ḫᵛāce Ḥāfıẓ ḳuddüse sırruhu dipdür kim

ایا صوفی شراب انکه شود صاف که در شیشه برآرد اربعینی (18) andın soñra ol mey tört ṣıfatḳa mevṣūf bolur: ṣafā-yı levn, ṭîb-i ṭa'm, 'ıṭr-ı rāyiḥa, i'tidāl-i ḳıvām. Bu nev' tertîb bile tört (19) ṣıfatḳa mevṣūf bolġan cinsdin az miḳdārı köp marażġa 'ilāc bolur dip muḳarrer ḳılıpturlar. Bu vaḳtde dārü'ş-şifādağı (20) ġurebā ve marażādın ba'żıġa eṭibbā buyruġı bile bu nev' cins ü der bāyest boluptur. Ḫāṭırġa andaḳ kildi kim çün ol ferzend (21) köprek evḳāt bu emrġa iştiġāl körgüzür anıñ süçi-ḫāneside şekk yoḳ ki bu nev' cins bolġusıdur, andın birer nime (22) yiberilse nā-tüvān ġarîblerġa ve ṣıḥḥat sermāyesidin bî-naṣîblerġa eger ḳuvvetî ve ṣıḥḥatî yitişse şekk yoḳ ki külli sevāb anıñ (23) żımnıda bolġusı durur. Kerem ü luṭf birle ḳıl irsāl bar ise bu sevād ara yazġan, içiben köp günāh ḳazġandıñ (24) içürüp bir sevāb hem ḳazġan

(25) ** ای پیک صبا که مشکبار آمده
نی نی که زجلوه‌گاه یار آمده

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arż ol kim 'ināyet-nāme'î kim bu bendeni (26) anıñ bile yād ḳılılıp irdi çün ṣıḥḥatiñizge

---

16 ṭāḳlarda: P12 ṭaḳ // 19 mevṣūf bolġan: S6 mevṣūf bolġay. muḳarrer ḳılıpturlar: P14 muḳarrer ḳılıpdurlar

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

müş'ir ve selāmetiñizġa müncer irdi. Āşüfte ḫāṭırġa mücib-i kām ve muẓṭarib köñülge bā'iṯ-i (27) ārām boldı tört ġazel kim tört cevāhir-i insānidin ḫaber birür irdi, belki tört
T800b kütüb-i āsmānidin eger yitkürür irdi. (1) Yitişti elfāẓıdın ḫūblar ḥüsni dik şafḥaġa ārāyiş ve me'ānisidin alarnıñ vaşlı dik köñülge āsāyiş yüzlendi, terākibi iṭā'at- (2) āmiz ve leṭāfeti neşāṭ-engiz ta'rifin ḳıla almaġandın du'ā ḳılıldı ve şerḥin ayta almaġandın şenā aytıldı ümid ol kim tā cihān bolġay (3) du'ā vü şenāñız tillerge cārī bolsun ve ol du'ā vü senā oḳları icābet hedefiġa kārī. āmīn ya Rabbe'l-'ālemīn.

(4) ** Ẕātıñġa cihān milki musaḫḫar bolsun
Emriñġa ulus ḥükmi müyesser bolsun

Ẕātıñ ḳayan itse meyl sürür bolsun
A'dā üzre manşūr u muẓaffer bolsun

(5) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim alarnıñ mübārek mizācları 'ayn-ı selāmet ve maḫż-ı istiḳāmetdedür elḥamdü'lillāh ve'l-minnetü. (6) Bu ucurda kim ḥükm yosunı
P404b bile Fārsī perīşān ebyāt ve perākende / eş'ārnı yığıp dīvān

---

26 selāmetiñizġa: S12 selāmetlıġıñızġa // 1 iṭā'at-āmiz: P21 leṭāfet-āmiz // 3 oḳları: P23 avucları// 4 manşūr: P24 manşur/ alarnıñ mübārek mizācları: T tiñ mübārek mizācları. S18 mirzānıñ mübārek mizācları. P25 alarnıñ mizācları // 6 ucurda: S18 uçurda

yosunluḳ cild ḳılılıp irdi. Yūsuf ʿAlī- (7) din tapuġda yiberildi ümīd ol ki ḳabūl devletiġa müzeyyen ve pesend saʿādetiġa müşerref ve müstaḥsen bolġay dāyimġı düstūr bile birer ʿināyet- (8) nāme bile ser-efrāz ḳılurġa mülāzımlar ḥākimdürler.

Tā cihān bolġay cihān ehliġa sin şāh olġa sin
Şarṭ bu kim ḳullarıñ mālıdın āgāh olġa sin

(9) ** Her bağır ḳanı ki hicriñde közümge eylenür
Köz anı tökkeç bağır yañlıġ hem ol dem bağlanur

(10) ʿArża-dāşt ḥāmili bilmeslik ve ġaflet cihetidin mülāzemetdin ḳalġan irmiş imdi kim öz ḥāliġa kilipdür. bilipdür kim (11) ni ḫaṭā ḳılġan irmiş. Öz günāhıġa muḳarrin bolup mīrzā keremiġa iʿtimād ḳılıp müteveccih boldı. Ümīdi oldur kim burunġı düstūr (12) bile ḳulluġın ḳabūl ḳılġay ve sāyir ḳullar cergesige kirgey. Bu maṭlaʿ vāḳiʿ bolup irdi. ol maḥrūm ḳalġanınıñ ışlāḥıġa (13) bardı. Bu mehcūr ḳul hem aytḳanımġa ışlāḥ ümīd tutar min inşaʾlah ikelesi müyesser bolġay dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt (14) bitildi. veʾs-selām.

---

7 tapuġda: S19 tapuḳta / ki: S13 kim // 9 bağlanur: P9 eylenür // 11 muḳarrin: P5 muʿterif / ümīdi: S23 ümīd / düstūr: P5 düstūrı // 12 kirgey : S24 kivürgeyler / maḥrūm ḳalġanınıñ: S24 maḥrūm ḳalġan ḳılġanınıñ // 14 bitildi: S25 ḳılıldı

** Tā dehr üze günbed-i devvār olġay
Ol günbed üze ṣābit ü ṣeyyār olġay

(15) Tā ṣābit ü seyyārdın āṣār olġay
Tiñri barı ḥālinde nigeh-dār olġay

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāṣt ol kim zamāne-i dūnnıñ (16) bī-dād u cefāsı ve sipihr-i buḳalemūnnıñ ẓulm ü īzāsı şāhdın gedāġaça ve fāsıḳdın pārsāġaça yitmegen kişi mevcūd imes ve zamān (17) ehlidin mürüvvet ve vefā ma'hūd imes ammā çün Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā 'ādil ü ḥākim ve ḳādir ü müntaḳimdür ümīd andaḳdur kim hīç maẓlūm tā (18) dādıġa yitmegey ol 'adl işigidin maḥrūm kitmegey mundın artuḳ tilge ḥadd-i kelām ve ḳalemġa yārā-yı i'lām yoḳ turur ve's-selām.

S771b / (19) 'Ālem ilige şefḳat itip ehl-i hüda
İrşād yolıdın ittiler bile nidā

Kim her kişige ki ni'metī birdi Ḫudā
Şükrini anıñ vācib irür ḳılmaḳ edā

(20)Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā ança ni'met. bendesiġa kerāmet ḳılıptur kim anıñ ḥisābını ḳılmaḳdın nuṭḳ lāl ve ḳalem şikeste-maḳaldür. iḫtiṣār (21) yüzidin ve icmāl ṭarīḳıdın bir niçeni beyān ḳılmaḳ yıraḳ imestür. Ol cümledin biri bendeni

---

17 andaḳdur: P10 oldur // 20 ḳılıptur:S.P13 ḳılıpdur. lāl:P13 lāldür / ḳalem şikeste-maḳāldür

yoḳdın bar ḳılmaḳdur ve öz (22) ṣanāyi'in anda nümū-dār itmek yana cehālet ẓulmetidin ḫıred envārıġa yitkürmek ve ṭufūliyyet ġafletidin şu'ūr u vuḳūf devletin naṣīb ḳılmaḳ. (23) yana ḥavās u idrāk ve ṭab'-ı selīm ve feres-i müstaḳīm birmek ve's-selām şerefi bile behre-mend ve dīn sa'ādeti bile ser-bülend ḳılmaḳ bu ni'metler (24) şükri barçaġa öz ḫod u ḥāliġa köre vācib ü lāzımdur ammā ḥükümrān-ı şāḥib-cāhlarġa ve nāfiẕ-fermān pādşāhlarġa barçadın (25) köprek niyüçün kim bā-vücūd bu meẕkūr bolġan ni'metler Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā alarnı barça bendeleridin cāh u celāl bile mümtāz ve 'aẓamet (26) ü iḳbāl bile ser-efrāz ḳılıptur ve bu ni'metlerġa şükr edāsı bu imiş kim kişi şükr lafẓını tilge ivürgey belki oldur kim emr ü nehyin becā (27) kitürgey ve bu meẕkūr bolġan ni'metlerdin küllireki islām şerefidür ki Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā anda bendeġa niçe emr ü teklīf ḳılıpdur

T801a biri (1) özinin̂ ve vaḥdāniyyetiġa ve peyġamberinin̂ risāletiġa iḳrār ḳılmaḳdur yana biri künde bir vaḳt namāzdur yana biri yıllarda bir ay(2) rūze tutmaḳdur yana biri māl niṣāb ḥaddiġa yitse ẕekāttur yana biri istiṭā'at ve emn-i ṭarīḳ bolsa ḥacdur ammā bu biş emrde (3) hem törtide 'āciz bendesiġa mesāfe ḳılıptur kim şehādet kelimesin eger bende yüz yaşap 'ömride bir ḳatla meẕkūr ḳılmış bolsa kāfīdür (4) ve rūzenī seferde ve ża'f eyyāmıda yip 'ivaż tutmaḳnı tecvīz ḳılıpdur

---

21 ḳılmaḳdur: S3 ḳılmaḳtur // 23 itmek:P14 itken // 26 ḳılıptur:P17 ḳılıpdur / kim:TP- / bu imiş :P18 bu imes / ivürgey:P18 ivrülgey // 27 kitürgey:S7 kiltürgey/ t. ḳılıpdur:S8 t. ḳılıptur // 1 yılarda:S9 yılda // 2 ẕekāttur: P_{21} ẕekātdur / emrde : S_{10} emrdin // 3 m.ḳılıptur : S_{10} m.ḳılıpdur

ve ẕükūtḳa nişāb ḥaddini şarṭ ḳılıpdur ve ḥacḳa (5) istiṭa'at ve emn-i ṭarīḳnı meşrūṭ itipdür ammā namāzda mübālaġa vāḳi' boluptur kim 'öẕr ü bahāne bile bende boynıdın edā bolmas (6) tā becā kiltürmes ża'f u ḫastalıḳda iḫlās u şikestelıḳda savuġ ve yaġında düşmendin ḳaçḳanda ve deryā ve beyābānda ser-gerdān (7) bolġanda ve her ṣa'b ḥālde edā ḳılmaġunça çāre yoḳtur. Ża'fda olturup ve köprek ża'fda
P405a yatıp ve nez' ḥāletide işāret bile (8) muḳarrer / boluptur ve su bolmaġanıda teyemmüm bile ammā mu'āf bolmaydur. Bu devlet-ḫᵛāh bu ḳatla kim ḳulluḳḳa müşerref boldum andaḳ ma'lūm (9) boldı kim ol ḫażret özlerin bu teklīfdin mu'āf tutupturlar ve ḳavm u ḫaylları dağı pādşāhlarıġa mutāba'at ḳılıp (10) özlerin mu'āf tutupturlar cemā'at ve Tiñri ta'ālā emrin becā kiltürmek közge körünmedi egerçi Tiñriniñ bu nev' mübālaġa- (11) lıġ emridin alar özlerin mu'āf tutupturlar bu bende devlet-ḫᵛāhlıġ sözin aytur dın özümni mu'āf tuta alman Tiñri (12) üçün ya Tiñriniñ buyruġını becā kiltürüñ ya bir āyet ya bir ḥadīṯ ya meşāyiḫ naḳli ya rivāyeti ya mes'ele'ī tapılġan bolsa kim bu emrni (13) terk ḳılmaḳ cā'izdür tapılġan bolsa bu bendeġa irsāl ḳılıñız kim ża'fım ġālibdür ve bu teklīf be-ġāyet külli yana ol kim selāṭīnġa va'de (14) budur kim Ḥaḳ sübḥānehu ta'ālā 'adldin

---

4 ẕükūtḳa:S11 zekātḳa / ḥacḳa:S12 ḥacġa // 5 'öẕr:S12 hīç 'öẕr //6 şikestelıḳda:S12 şikestilikde // 9-10 ve ḳavm u ḫaylları.. mu'āf tutupturlar: P- // 10 ve : S- // 11 devlet-ḫᵛāhlıġ sözin:S16 devlet-ḫᵛāh // 13 tapılġan bolsa: S- / selāṭīnġa: S18 selāṭīnni bu

sorġusıdur bes pādşāhġa vācibdür. Barça ḫalāyıḳıdın vāḳıf bolmaḳ kim alardın (15) bir faḳİrġa ẓulm ötmegey kim Tiñri ta'ālā pādşāhdın sorġusıdur ve bu bābda ḥadİṯ-i ṣaḥİḥ bar. Bende ḳulluḳdın yanıp (16) Pencdihġa kilgende bir kişi bu faḳİrġa dād-ḫ'āhlıḳ ḳıldı kim Mİrzā nökerleri ösrük anı oḳlap irdiler (17) ve ḫātūnın çapıp irdiler. faḳİr alarġa teskİn birip cüz'İ ḫarcİ birip öttüm. Çaġır içmek 'avām arasıda şāyi' bolsa bu nev' (18) işler 'aceb irmes ḳullarnıñ murādı budur kim siziñ hümāyūn maḳdemiñiz her ḳayan yitse ve muẓaffer-livā sipāhıñız her ḳayan- (19) dın ötse ḫayr du'ādın özge nime ḥāṣıl bolmaġay. Ḥālā bu iki zaḫm yigen faḳİrler Pencdih Rıbāṭınıñ yanıdadurlar ammā (20) bu işni ḳılġan kişi kim irkeni ma'lūm imes. Ḳara uluskа żabt u siyāset vācibdür ve çaġırnıñ men'i dağı lāzım (21) ve dād-ḫ'āhlarnı tilep yaḫşı sorup ġavrleriġa yitişmek farż ve's-selām. ** Mİrzā tilidin (22) ferzend şehİd merḥūm baba big firāḳıda

İy felek-ārām-rūḥ u mūnis ḥānım ḳanı
Şubḥ-ı 'İşim mihri vü şem'-i şebistānım ḳanı

İy çarḫ-ı cefā-ger ni sitemler ḳıldıñ
(23) Cānım ni feşāne elemler ḳıldıñ

---

16 kişi bu: S- / faḳİrġa: S20 faḳİr // 19 ḥāsıl bolmaġay: P10 bolmaġay // 22 şehİd merḥūm: S25 merḥūm şehİd // 23 feşāne: P13 feşāne'İ

Mühlik nefsim otın ʿalemler ḳıldıñ
ʿÖẕrüñ ni ḳolay niçük keremler ḳıldıñ

Bu ġam-fersūde tenim (24) tofraġın savururġa bir āh yili bes irdi. bir servni yıḳḳunça şarşar ḥācet irmes irdi ve bu ḫūn-ālūd közüm çerāġın tire (25) ḳılurġa ḳara baḫtım sevādı yiter irdi. Bir ḳuyaşnı ḳara yirge kivürmek kirekmes irdi. cānımnı alurum̃ yitmes mü irdi (26) kim közüm ḳanın aḳızurum̃ bes irmes mü irdi kim cānımġa ecel tiġı sürerge bī-dād körgüzdüñ. maña ḳılġan ẓulmni hīç (27) pādşāhġa yoḳ kim hīç
S772a gedāġa revā körmediñ ve maña urġan / bī-dād tiġın hīç
T801b kāmkārġa yoḳ kim hīç bī-nevāġa urmadıñ. Başımġa (1) kilgen türlüg ġam u elemġa mu ökürey. cānımġa yüzlengen biri birige oḫşamas mātemimġa mu? Kögsümge taş uray (2) öz endūhlarımnı yıḳsam ḳaysı birin nāmede meşṭūr itey ve öz miḥnetlerimġa yıġlasam ḳayı birin nevḥada meẕkūr itey. Tenim (3) dik derd ü belā cevri pāymāli yoḳ irkendür. Ümīd ol kim bolmaġay ġam ve köñlüm dik ġam u ibtilā endūhınıñ āşüfte ḥāli mevcūd (4) imes irkendür yā Rab ki vücūd tutmaġay hem meger Ḥaḳ sübḥhānehu taʿālā maḥż-ı luṭf u ʿināyet keremidin ġāyetsiz derdime devā ve nihāyet- (5) siz maraż u żaʿfıma şifā kerāmet ḳılġay ve hidāyet şemʿin andaḳ yarutay kim anıñ pertevidin tire közüm açılġay ve öz (6)

---

23 ḳolay niçük: S.P14 niçük ḳolay// 26 ḳanın aḳızurum̃ bes irmes mü irdi: S29 ḳanın aḳızurġa hem fesād tüzdüñ közüm ḳanın aḳızurum̃ / körgüzdüñ: T.P16 körgüzgen // 1 cānımġa: T.P18 cānımge // 5 yarutay: S4 yarutḳay

cānibidin andaḳ cezb ü āşnālıġ yitkürgey kim özidin özge hİç nimeniŋ naḳşı eşeri żamİride ḳalmaġay ve öz derd ü şevḳin (7) köŋlümge andaḳ müstevlİ ḳılġay kim anıŋ yādıdın özge hİç nime köŋlüm ḥaremide yol tapmaġay.

Ṭālib mini ve özini maṭlūb (8) itkey
Rāġıb mini ve özini merġūb itkey.

ʿĀşıḳ mini ve özini maʿşūḳ itkey
ʿIşḳın ġālib köŋülni maġlūb itkey

(9) Āmİn yā Rabbe'l-ʿālemİn. ** Bende tilidin

Yā Rabb ol devlet ḳuyaşınıŋ zevāli bolmasun
(10) Nūrıdın kem bolmaġınıŋ iḥtimāli bolmasun

P405b Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim cihān / esāsıġa beḳā yoḳtur ve ʿömr bināsıġa vefā yoḳtur. (11) Zamāne gülşenide ḳaysı ġonçe neşāṭ bile küldi kim ḥādişe tünd-bādıdın tökülmedi ve dehr gülistānıda ḳaysı gül inbisāṭ bile açıldı kim vāḳıʿa (12) sarsarıdın saçılmadı. ʿÖmr çemeniniŋ güli ḫārsız açılmaydur ve ḥayāt encümeniniŋ mili ḫumārsız tapı l maydur. Beḳā ser-çeşmesidin (13) sİrāblıġ ḳayda mümkin çün كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۝ sāġarı amān birmes ve tiriglig şerbetidin şād-kāmlıḳ ni

---

9 zevāli: T zevāl // 11 ġonçe....ḳaysı: P- // 13 şād-kāmlıḳ: S11 şād-kāmlıġ

13 (1) Er-rahman LV, 26

mutaşavver çün كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ (14)

ķadeḥidin güzİr irmes her şem'-i tıraz ki bir şebistānnı münevver ķıldı bir āfet yili anı mükedder ķıldı ve her serv-nāz kim ser-efrāzlıġ hevāsı (15) ķuvveti bir helāk hemūmı anı tübidin ķurutturı ammā gül tökülse ümİd ol kim gülistān sİrāb u pāyende ve berdevām bolġay ve eger şem' öçse (16) me'mūl oldur kim ḫürşİd-i 'ālem-tāb tābende ve müstedām bolġay. āmİn yā Rabbe'l-'ālemİn. (17) ** Ķulluķ 'arża-dāşt ol kim:

Solsa bir gül gülşen-i iķbāl bolsun müstedām
Batsa bir kevkeb sa'ādet çarḫı bolsun ber-devām

Ferzend-i merḥūm Baba big

(18) Ki Ḥaķ luṭfıdın olsun ķabri pür-nūr
Revānı cennetü'l-me'vāda mesrūr

'Azāsı bābıda dürer-bār ķalemdin gevher-nigār raķam kim şafḥa-i kāfūrİ-(19) nijādnı nükte-i müşgİn sevād bile ārāyiş birip irdi. yitişti şafḥa dimey kim gülistānİ irür ravża-i firdevs-i a'lā dik yüz türlüg (20) gül ü nesrİn bile ārāste ve ruķ'a dimey kim būstānİ irdi gülşen-i cihān-ārā dik yüz tümen mülevven reyāhİn bile pİrāste elfāẓı

---

14 ki: P4 kim // 20 kim: T. P-

13 (2) "Bütün nefisler ölümü tadacaktır" anlamında birkaç ayette geçen ifade III 185, XXI 35, XIX 57

ol (21) ferzendniñ ẓāhiri dik barça ḥamīde-ṣıfāt bile tüzelgen ma'ānisi hem anıñ bāṭını dik barça pesendīde aḫlāḳ bile bizelgen rūḥ- (22) perverlıḳda anıñ cān-efzā beyānı dik Mesīḥ-miṣāl ve rūḥ-güsterlıḳda anıñ ḥayāt-āsā elḥānı dik Dāvud-timṣāl. Ümīd ol kim tā añña (23) fenā ḫalvetgāhıda bī-nişānlıġdur, sañña beḳā cilve-gāhıda kāmrānlıġ bolġay ve tā añña 'adem kümmetide fersūdelıġdur sañña vücūd taḫtıda āsūdelıḳ (24) bolġay.

Vücūduñ ḫalḳ üçün köp yıl selāmet
Selāmet birle miñ yıl istiḳāmet

Āmīn ya Rabbe'l-'ālemīn ve's-selām. (25) ** Niyāz ref'idin soñra i'lām ol kim bu ucurda ol sarıdın kilgenlerniñ kelāmları faḥvīsidin ve peyāmları edāsıdın (26) andaḳ ma'lūm boldı kim ṭab'ıñızda devrān ḥavādiṣidin cüz'ī ża'f ve āzārī mizācıñızġa zamān nüvvābıdın edni 'acz ü ıżtırārī (27) vāḳi' irken bolġay, teşvīşī bolmaġay ve tereddüdī yüzlenmegey. Barı ża'īfler ża'īfini Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā
T802a ḳuvvet bile ve marīżler (1) marażını ṣıḥḥat bile mübeddel ḳılġay. Kişi yiberip sorup keyfiyyetni bilmek vācib köründi bitip yiberürge muḫtar siz dip (2) du'ā selām bitildi. ** Ādemī-zād öz aḥvāliġa mülāḥaẓa ḳılsa andın kim 'adem dārü'l-amānı (3) ḫalvet-ḫānesidin vücūd şehristānı miḥnet-ḫānesiġa kiliptür ve bu şehristānnıñ maḳām u

---

25 ucurda:P14 uçurda // 1 dip:T.P- // 3 kiliptür:S25 kilipdür

menzilidin niçeni ḳaṭ‘ ḳılıp ḥālā ni yirge (4) yitipdür. Barça ḥālde öz ḳuṣūr-ı a‘mālin ve fütūr-ı aḥvālin ve ‘ubūdiyyet edāsıda ġaflet ü bī-bākligin ve nefs ü havā mütāba‘atıda cür’et (5) ü çālākligin tapar ve Ḥaḳ sübḥānehu ve ta‘ālā şükri edāsıdın tili ḳāṣır ve beyānı ‘āṭıl irkenin bilür ḫuṣūṣā cem‘i ki alarnı Ḥaḳ sübḥānehu ‘aḳl nūrı ve ṭab‘ ḥiddeti bile (6) ārāste ve inṣāf vüfūrı ve idrāk keşreti bile pīrāste ḳılıpdur. Bes bu muḳaddemāt muḳarrer bolġandın soñra eger ẓāhir yüzidin (7) ziyānı ve şikestelıġı ya ma‘nī cānibidin noḳsānı dil-bestelıġı yitse şān oldur. Bu münāsib andaḳ körünür kim kişi ẓāhir ḥālātıġa (8) ivrülgey ve bāṭın vāridātıġa aylanġay. Şerī‘at bile me’mūr bolġan umūrda ve ṭarīḳat bile maḥkūm bolġan aḥkāmda özin
S772b müteḳaṣṣır (9) ve mücrim bilip nedāmet ve ḫacālet / işigin yüzige töküp ‘acz ü niyāz yüzidin mezellet tofrāġıġa sürtüp ḳādir-i muṭlaḳ ve ḥākim-i ber-Ḥaḳḳ (10) ḥażretide tażarru‘ ve taẓallüm bile özin ötüngey ve ḫāṭırıdaġı beşeriyyet muḫāl ḫayāllerin ve żamiridaġı enāniyyet vebāl ü nekāllerin (11) istiġfār eşki seylābıġa eşkī aḳızġay ve başıdaġı riyāset nühüstların ve köñlideki ḥükümet şüyūmetlerin
P406a istiġfār āhı yilige (12) uçurġay ve dimāġı- / dağı ma‘nī ve da‘vīlerin ve nezāhat ü ḳabāḥatlerin ‘acz ü tażarru‘ şarşarıġa savurġay ve öz kemāli çihresiġa (13) cüz noḳşān közi bile baḳmaġay belki öz nā-būd ẕātıġa vücūd töhmeti

---

4 yıḳıpdur: S25 yitipdür // 5 Ḥaḳ sübḥanehu ve ta‘ālā şükri edāsıdın tili: T.P19 Ḥaḳ sübḥanehudın tili // 10 muḫāl ḫayāllerin: P24 ḫayāl-i muḫāllerin

yaḳmaġay şāyed ki Ḥaḳ sübḥānehu maḥż-ı ʿināyet ve ġāyet-i merḥamet- (14) din aṉa inābet saʿādeti ve tevbe tevfīḳı kerāmet ḳılġay. Ve bu kerāmet tācıġa istiḳāmet gevheri bile ziynet birgey. Ve eger bu mülāḥaẓa ḳılurda (15) andın ki beşeriyyet közi öz aʿmāli ḳuṣūrın ve ḫaṣāli fütūrın körerge aʿmadur ve bu iḥtiyāṭlar anıṉ ḳatıda nā-merʿī. nefs (16) iʿtirāfdın ibā ḳılsa ve mekr ü ḥīle bile ḫabīṣni ḥabīb ve ḳabīḥni feth libāsıda ve ḥaşenni ḥasen kisvetide cilve birip tilese kim kişini bu maḳām- (17) dın ötkergey. anıṉ ilzāmıġa ʿaḳl. ḥakīmi itegige ilig urġay ve öz medediġa kiltürgey ve eger munuṉ bile maġlūb bolmasa (18) müşfiḳ aḥbāb ve muvāfıḳ aṣḥāb ve vefā-kīş yārlar ve ḫayr-endīş dest-dārlar ve dil-sūz mülāzımlar ve mihr-endūz ḫādimler (19) belki ḫurde-bīn düşmenler ve ḫusrev-āyīn ʿöẕr-fenlerdin her tedbīr ü taḥḳīḳ ve her tedvīr ü tedḳīḳ bile aṉlaġay. andın soṉ meẕkūr bolġan (20) ʿilācġa iştiġāl körgüzüp ve öz vaḳti rūzgārın ümīd oldur kim Tiṉri ʿināyetidin şalāḥġa kiltürse bolġay. Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā (21) barça faḳīr yolıdın yıraḳ ve fuḳarā ḫaylıdın ḳıraḳ tüşkenlerge hidāyet bile yol körgüzgey ve ʿināyet bile ol yol yürüşidin (22) maḳṣūd ser-menziliġa yitkürgey ve'ṣ-selām.

---

13 Ḥaḳ sübḥanehu: S4 Ḥaḳ sübḥanehu ve taʿālā // 15 ḳatıda: S6 ḳaşıda // 16 libāsıda: T.P5 libāsda // 17 i. urġay: P6 ö(ü)rgey / kiltürgey: S8 yitkürgey. // 21 yürüşidin: S12 revişidin

(23) ** İy kim nefsiñni Ḥaḳ didi Ẓıllu'llāh
Ya'nİ anı kim ẓulm ḳuyaşı nā-gāh

Köydürmeñ eyle iylese ḥālini tebāh
Birgey sin aña sāye-i 'adliñde penāh

(24) Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim maẓlūmİ kim bu devlet-encām zamānda merḥūmİ kim bu sa'ādet-fercām devrānda bir ḳarn ḫoş-ḥāl ve fāriġ-bāl (25) kiçürüpdür bu vaḳtde felek 'inādıdın ve ẓālimler bİ-dādıdın aña 'aceb-ḥāller ve ḥāliġa ġarİb iḫtilāller dest birip yoḳarı yüzlendi (26) ümİd ol kim luṭf-ı 'amİmdin ki mecrūḥlar cerāḥatiniñ şifāsıdur ve ḫulḳ-ı kerİmdin kim rencūrlar derdiniñ devāsıdur bedeniġa ḳuvvet (27) ve köñlige şıḥḥat ve rūzgārıġa cem'iyyet ve aḥvāliġa refāhiyyet yüzlengey āmİn yā Rabbe'l-'ālemİn.

---

23 köydürmeñ: S13 köydürmek // 27 P15 āmİn yā Rabbe'l 16 'ālemİn. tamām boldı kitāb bi-'avni'llāhi'l-meliki'l-vehhāb tārİḫ toḳuz 17 yüz otuz üçde faḳİr ü ḥaḳİr Ali Hicrāniniñ 18 iligide ġaffara'llāhu zünūbeh ve setere 'uyūbehu 19 fi dārü's-salṭana Heratda tükendi.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ʿALĪ ŞĪR NEVĀYĪ'NİN RİSALELERİ

TĀRĪḪ-İ ENBİYĀ VE ḤÜKEMĀ
TĀRĪḪ-İ MÜLŪK-İ ʿACEM
MÜNŞEʾĀT

GRAMATİKAL İNDEKS- SÖZLÜK

DOKTORA TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

AYŞEHAN DENİZ ABİK

DANIŞMAN : PROF. DR. MUSTAFA CANPOLAT

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ANKARA 1993

āb (Fa.) Su
ā.-ı ḥayāt "Ölümsüzlük veren su, içene ebedi hayat veren efsanevi su." A723a5, M795a19, M796a16
ā.-ı ḥayvān "Canlılık, dirilik suyu, ebedi hayat veren efsanevi su." M799a1
ā.-ı zindegānī irdi "Zindelik, ölümsüzlük veren su." M787a21

ābā (Ar.) Babalar, atalar, büyükler; gök küreleri, seyyareler, gezegenler.
ā. vü ecdād T702a13, A733b2
a.-ġa M795b26
ā.-dan M793b5
ā.-sı T700a19

ābād (Fa.) Mamur, bayındır, şen.
ā. idi A730b7
ā. bol- T718a16
ā. ḳıl- A729a3

ābādān (Fa.) Mamur, bayındır, rahat.
ma'mūr u ā. A728a9
ā. ḳıl- A724a17, A725b13, A727a8, A730a12

ābādānlıḳ (Fa. T.) Mamurluk, bayındırlık, mamur olma.
ā. A718b18, A720a9
ā.ḳa A720a19 (yüz ā.ḳa ḳoy-)

'Abbāsü'l-aḥvel (ö.a.) Hürmüz bin Anuşirevan zamanında yaşamış Arap hükümdarı.
'A. A730b13

ābdār (Fa) Taze: güzel, zarif: parlak: nükteli.
cevāhir-i ā. M791b12
dürr-i ā. M794b5
ā. M797a18, M800a6

'Abdu'llāh bin 'Ümer (ö.a.)
'A. T697b18

'Abdu'llāh bin Remāḥ (ö.a.)
'A. T696b18 (2)

'Abdu'l-kerīm (ö.a.) Sultan Ahmet Mirza'nın emirlerinden biri.
'A. Mirek M790a19
'A.-din M789b18,

'Abdü'l-laṭīf Mirzā (ö.a.) Uluğ Bey'in oğlu. ölm. 1450
'A. M. dik M792b24

āb-gīr (Fa.) Havuz, daire, küre.
ā.-iġa M783a8

āb-ḫöriş (Fa.) Nasip, kısmet.
ā. üzül- "Ümit kesilmek" M784b22

ʿābid (Ar.) İbadet eden, zahid; kul.
ʿā.-i pāk T717a17
Bersisāy ʿā. T716b20(2)
Şemʿūn-ı ʿā. T717a18
ʿā. T716b24, T716b25(2), T716b26, T717a17, T717a21, T717a23, T717a25, T717b1, T717b2
ʿā. irdi T717a7
ʿā.-ni T717a12, T717a13
ʿā.ḳa T716b23, T716b24, T717b1

ʿābidî (Ar.Fa.) Bir abid, bir zahid.
ʿā. irdi T717a18

ʿābide (Ar.) İbadet eden kadın, zahide.
ʿā. T717b4

ʿĀbir (ö.a.) Hud Peygamber'in diğer adı.
ʿĀ. T697a5
ʿĀ.-din T697a6

ʿĀbir Arġuy (ö.a.) Nuh ile İbrahim peygamber arasında yaşayan, hüküm süren on kişiden biri.
Şālaḫ bin Fāleḥ bin ʿĀ. bin Fāleḥ T697b23

ʿĀbir bin Ṭālıḫ (ö.a.) Talih oğlu Hud
ʿĀ. b. T. bin Arfaḫşed bin Sām bin Nūh T696b19

Ābiten (ö.a.) Bazı tarihçilerce Tahmures'in soyundan olduğu ve Feridun'un babası olduğu iddia edilen kişi.
Ā. A719b10

Ābitîn (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Rüstem'in atalarından biri.
Ā.-ġa (Sam bin Neriman bin Etreb bin A.) A720a27

ʿAbrî (ö.a.) Kali' neslinden bir kişi.
ʿA. T696b5

ʿAbrî (ö.a.)
ʿA. til bile T697a5

Abṭḫaş-ı Rūmî (ö.a.) Eşk bin Dara zamanında yaşamış Dicle yakasından itibaren Irak-ı Deri ve Horasan'da hakimiyet sürmüş bir kişi.
A.-ı R.-ni A724a4
A.-ı R.-ġa A724a2

abuşka Eş, zevce, hanım
a. T714a5

ʿacāyib (Ar.) Garip, görülmemiş, tuhaf.
ʿa. A723b13, M784b12, M797b9

ʿaceb (Ar.) Tuhaf, görülmemiş, şaşılacak, garip; çok.

fazla.
ʿa. bol- "Şaşılmak, garipsenmek." M792b18(2)
ʿa. ḳal- "Şaşırmak" A728b9
ʿa. körün- "Garip görünmek." T715b13
ʿa. irmes M801a18
ʿa. T709a21, T716b27, T717b11, A720b26, M792a3, M792b19

ʿAcem (ö.a.) İranlılar: İran.
ʿA. T718a24, A718b1, A718b15, A728b14, A730b14, A733a8
ʿA.-din A718b3

ʿacīb (Ar.) Tuhaf, garip.
ʿa. T705a13, M795b2, M796a7

ʿāciz (Ar.) Güçsüz, zayıf; yetersiz, beceriksiz, kabiliyetsiz; çaresiz; zavallı.
ʿā. ü mütehayyir A726a11
ʿā. irdi A719b22
ʿā. bol- "Çaresiz kalmak, gücü yetmemek, çekinmek." T696b23, T697a14, T698b1, T699a13, T701a15, T706b19, T711a8, T712a24, A719b5, A723b19, A726a9, A726a11, A729b6, A732b24
ʿā. ḳıl- "Çaresiz, güçsüz bırakmak." T703a16
ʿā. kör- "Güçsüz, çaresiz hissetmek." A729b10
ʿā. M797b10, M801a3

ʿacūz (Ar.) Kocakarı
ʿa.-ın T717b1

ʿacūze (Ar.) Yaşlı kadın, kocakarı.
ʿa. T707b, T716a19, T716a20, T716b2, T716b6
ʿa.-nîñ T716a19, T716b4
ʿa.-ni T714b6
ʿa.-ler T708b2

ʿacūzelıġ (Ar.T.) Yaşlılık.
ʿa.-ıdın T707b

ʿacz (Ar.) Çaresizlik, güçsüzlük, acizlik, beceriksizlik; bir şeye ihtiyacı olma, ihtiyaç duyduğunu ifade etme, güçsüzlük ifade etme; güçsüzlüğünü ifade eder talepte bulunma.
ʿa. ü ıztırārî M801b26
ʿa. ü niyāz M802a9
ʿa. ü taẕarruʿ M802a12
ʿa. ẓāhir ḳıl- "Güçsüzlük göstermek, aciz kalmak." M785a20
ʿa.-in (ʿa. ẓāhir ḳıl-) T704a15
ʿa.-iġa (ʿa. iʿtirāf ḳıl-) T711a12
ʿa.-leridin (ʿa. muʿterif bol-) T716a17

aç Aç, yemek yeme ihtiyacı olan.
a. A728a7
a.-nı mu T699b6

aç- Açmak, kapalı olan bir şeyi açık hale getirmek, kapalı olanı görünür hale getirmek; engelli durumdaki bir şeyin engelini gidermek; fethetmek, ele geçirmek; çiçek açmak.
a. M783b1
a.-tı T703b8, T707b, A721a25, M797b24, M797b25
a.-mağay (avucın açma-) M785a8
a.-ar irdi (rüze aç-) T710b19
a.-ıp T712b17, T713a27, A733b7
a.-ḳunça T711b6
a.-ḳan M797b13
a.-arġa T717b5
a.-arda M786a15
a.-mağınıñ (milk aç-) A721a27

açığ Acı, tatlı olmayan. krş. açık
a. T718a11, T718a12

açıḳ Acı, tadı olmayan, tatsız. krş. açığ.
a. kil- "Acı gelmek, tatsız gelmek." M800a13
a.-raḳ "Daha acı, daha tatsız. krş. açığ, açıḳ." M800a14

açıl- Açılmak, kapalı bir şeyin açılması; çiçek ortaya çıkmak, (çiçek) açılmak; ortaya çıkmak, gelmek, meydana gelmek, başa gelmek; örtünün kalkması, görünür olmak: görünmek, kapalı bir şeyin açılması, engelin kalkması; söylemek, anlatmak, sözünü etmek; fayda olmak, yarar getirmek.
a.-sun M795b23
a.-dı A729b18, M785b7, M801b11
a.-madı M797b25
a.-sa M783a27, M788a11
a.-ġay M788a26, M789a13, M798a9, M801b5
a.-mas M786a18
a.-maydur M786b6, M801b12
a.-ıp irdi T696a23
a.-ġunça M796b25
a.-ġan dik M783a4, M784a13
a.-ġandın M797a17, M786a16
a.-maḳnıñ M786a18

açlıġ Açlık, aç olma, yemek yeme isteği olma.
a. T716b2

açuḳ Açık, kapalı olmayan: boş, kapanmamış: parlak, aydınlık.
a. yüz "Güleryüz" T711b1
a. T711a26, T711a27, M784a9

*Âd (ö.a.) Ad kavmi. Kur'an'da enbiya kıssalarında servet ve refahı dolayısıyla gurura kapılmalarından, kendilerine gönderilen Hud Peygamber'e uymamaları yüzünden şiddetli bir fırtına ile yurtlarından sürülüp

çıkarıldıklarından söz edilen kavim.
ʿĀ. T696b19, T696b27, T697a2, T697a6, T697a7, T697a9, A719a24(2), A719a26

aʿdā (Ar.) Düşman.
a. üze M800b4
a. T714a1, M786b15

aʿdāsız (Ar.T.) Düşmansız
a.M786b14

aʿdād (Ar.) Hesap, yekun, zümre.
a.-ıda ("birini" a. tutma- "Bir grubun içinde saymamak, bir zümreye dahil etmemek") A729b12

ʿadālet (Ar.) Adalet, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk: şefkat ve şefaat gösterme, adil olma.
ʿa. A719a17, A726a14, A727b27, A728a9, A729b17, M782b6, M796b22
ʿa. ü āzerm A728b20
şefaʿat ü ʿa. A727b18
ʿa. bile A719b15, A725b24, A729a2, A733b6
ʿa. üçün A733a17
ʿa.-de A725b16
ʿa.-i A729a4, A730a6

ʿādāt (Ar.) Adetler, huylar, haller, davranışlar.
ʿā. T708b12, M799a23
ʿā.-ı T717b3

ʿadāvet (Ar.) Düşmanlık
ʿa. irdi A723a10
ʿa.-i T714a6

ʿaded (Ar.) Sayı: hesap, sayı toplamı.
ʿa.-i T704b18, T716b12, T716b16, A730a24
ʿa.-in T704b16, T705b7, T710a23, T710b26, T710b27, A724b17
ʿa.-iğa (mülūk ʿa kivür-) A731a6
ʿa.-ide T715b6, A723b26

Ādem (ö.a.) Adem Peygamber, Dünya'daki ilk insan.
Ā. ʿaleyhi's-selām T694b9, T694b18, T694b19, T695a2, T695a3, T695a4, T695a11, T695a15, T695a24, T695b3, T696a24, A718b3
Ā. ʿaleyhi's-selāmnıñ T694b15, T695a17,
Ā. ʿaleyhi's-selāmnı T695a4, T695a15
Ā. ʿaleyhi's-selāmğa T694b17
Ā. ʿaleyhi's-selāmdın T694b20, T695a13
Ā. şalavatu'llāhi ʿaleyhi T694b1
Ā.-i şāfī T704a8
benī Ā. "İnsanoğlu" T700b3
Ā. T694b14, T694b16, T694b17, T694b18, T695a20, T695a26, T696a14, T696a17, A718b5
Ā.-nıñ T694b1, T695a12, A718b3, A718b4

Ā.-ni T695a17
Ā.-ğa T694b10, T694b15, T694b20, T695a11, M790a21
Ā.dın T695a18

ādem (Ar.) İnsanoğlu, insan.
ā. T694b8

ādemī (Ar.Fa.) İnsanoğlu, insan.
ā. kişi M799a21
ā. M786b14
ā.-nıñ T713a12

ādemī-zād (Ar.Fa.) İnsanoğlu, insan.
ā. T695a6, T695b4, A719a15, A719b6, M799b20, M802a2

ʿadem (Ar.) Yokluk, yok olma; ölüm.
ʿa. bol- "Yok olmak, ölmek." T712b15, A722b5, A733a13
ʿa. bolma- "Yok olmamak, ölmemek." T702a15
ʿa. it- "Yok etmek, yokluk alemine havale etmek." T715b25, A725b17
ʿa. T715a12, A730b26, M801b23, M802a2

ādemīlig (Ar.Fa.T.) İnsanlık.
ā. M798b22

ʿĀden (ö.a.) bkz. Loḳmān.
Loḳmān bin ʿĀ. T696b25

ʿādet (Ar.) Huy, alışkanlık.
ʿā. bol- M795a11
ʿā. ḳıl- M795b3

ʿādil (Ar.) Adaletli, hak ve hukuka uygun davranan; doğru; şefkat ve şefaat sahibi.
Nūşīrvān-ı ʿā. T718a20
ʿā.-nıñ (Nūşīrvān-ı ʿā.) T718a22
ʿā. ü ḥakīm M800b17
ʿāḳil ü ʿā. A725b9
ʿālim ü ʿā. A719b15
ʿālim ü ʿā. irdi A724a16
ẓālim ü ʿā. A719b14
ʿā. T695a26, T715b9, A718b13, A719b25, A719b26, A720a18, A720a24, A729a2, M791a23

ʿādilī (Ar.Fa.) Adaletli.
ʿā. M785b10

ʿĀdiler (ö.a.) Ād kavminden olanlar, Ad kavmi Kur'an'da peygamber kıssalarında zenginlikleri sebebiyle gurur ve kibire kapılan ve Hud Peygamberce imana getirilemediği için Tanrı tarafından yok edildiği anlatılan eski bir kavim.
ʿĀ. irdiler A719b16
ʿĀ.-din T697a8

ʿādil Ar. Adalet, doğruluk, hakka hukuka uygun davranma, şefkat ve merhametle davranma; adaletle idare, hüküm sürme.
ʿa. ü dād bile A719a11
ʿa. u dād A722b10
ʿa. ü inṣāf A724a13, A730b9
dād u ʿa. A718b15, A724a24, A732b1
ʿa. it- A719a9
ʿa. bile A719b16
ʿa. A720a24, A722b5, A726a18, A729b17, A730a3, A730b1, A730b2, A733b10, M785b6, M800b18
ʿa.-din M801a14
ʿa.-iñga M797b14
ʿa.-iñde M802a23
ʿa.-idin A728b24, A730b7
ʿa.-iñizdin M790b8

ʿadlçe (Ar.T.) Adalete uygun, adil.
ʿa. M786b18

ādine (Fa.) Cuma günü.
ʿā. küni M793a4

ʿadū (Ar.) Düşman.
ʿa.-yı kīn-efzāy M791b7
ʿa. T715b24, A728a25
ʿa.-nıñ M786a8
ʿa.-sıdın A723a3

āfāḳ (Ar.) Ufuklar; dünya, ālem.
ā. ara A719a9, A729a25
ā. A720a23, M788a8

āfāt (Ar.) Felaketler, belalar, musibetler.
ā.-ı gerd ü gubār M784b27
ā. M790a3
ā.-dın M785b19

āferīn (Fa.) Beğenme, takdir etme, yaşa, var ol, bravo, teşekkür.
ā. oḳu- "Beğenmek, takdir etmek" T713a19
ā. M796a2
ā.-ler ḳıl- "Teşekkür etmek, beğenmek; takdir etmek" T711a12

āferīniş (Fa.) Yaratılış, var oluş; yaratma.
ā. M782b1(2)
ā.-niñ M790b8
ā.-ide T699b3
ā.-idin T694b8

āfet (Ar.) Büyük felaket, tabiatın sebep olduğu yıkım, bela.
ā. ü belā M792a20
ā. T702b2, M785a23, M785b7, M801b14
ā.-din M784b20

ʿāfiyet (Ar.) Sağlık, sıhhat.
ā.-din T717b15

āftāb (Fa.) Güneş.
ā. M790a18
ā.-ı zerd M783a26

āftāb-perestlıġ (Fa. T.) Güneşe tapıcılık.
ā. T711a18

ʿafv (Ar.) Bağışlama, suçunu bağışlama, af.
ʿa. u maġfiret T711a12
ṭaleb-i ʿa. ḳıl- T710a15
ʿa. bol- "Bağışlanmak" T710a20
ʿa. ḳıl- "Bağışlanmak" T705b15, T710a15
ʿa. A726a14, M789b24, M790b7

aġa Ağabey, ağa, büyük kardeş, yaşça büyük; bey, nüfuzlu kimse.
a. ini "Büyük ve küçük kardeş" T701b6
a. ininiñ T709a23
a. inisi A732a8
a. inisini A732a11, A733a6
a.-dın M788b12
a.-sı M788b21
a.-ları T700b5
a.-larınıñ M799b25
a.-larıdın A719b20

āgāh (Fa.) Haberli, bilgili, vākıf.
ā. ol- M800b8
ā.-durlar M796a14

āgāhlıġ (Fa. T.) Haberlilik, bilgililik. krş. āgāhlıḳ
ā. A723b13

āgāhlıḳ (Fa. T.) Bilgililik, bilirlik, uyanıklık, ileriyi görüş kabiliyeti. krş. āgāhlıġ
ā. sal- A733a15
ā. A733a18

āġāz (Fa.) Başlama.
ā. ayıt- "Söylemek, anlatmak" M798a22
ā. it- "Anlatmak, anlatmaya başlamak; etmek; göstermek" M783a22(2)
ā. ḳıl- "Göstermek, yapmak, etmek, başlamak, kasıt ve irade etmek" T705a11, T706a2, T706a3, T716b26, T717b12, A719b2, M786a25, M787b25, M788a15
naṣīḥat ā. ḳıl- T716a12
ā. irdi M796a7

ağırlıġ Ağırlık, sorumluluk, güçlük.
a.-ıdın M786b7

ağırraḳ Daha ağır, daha ezici.

a. T717b15

ağ(ı)z Ağız, insan ve hayvanda yüzde dudakların çevrelediği organ; kapların veya içi boş şeylerin açık yanı; bir şeyin üstü, tepesi, başı.
cān a.-ğa yit- "Öleyazmak" M784a10
a.-ı T703b8, M789b1, M790b16
a.-ın T712b17
cān a.-ığa yit- M784b20
a.-ığa T703b17, T712b19
a.-ını M791b11
a.-ların T707b
a.-larığa T701a8

ağrığ Ağrı, sızı, dert, hastalık.
a.-ığa A719b6

Ağluḳ Cercis Peygamber devrinde payitahtı Musul olan zalim hükümdarın altından yaptırdığı ve herkesi ona tapmaya mecbur ettiği büyük put.
A. T715b27, T716a3
A.-ḳa T716a5

ağniyā (Ar.) Zenginler.
a. M798a7

ağyār (Ar.) Yabancılar, başkaları.
a. M783b21
a.-dın M783b22

āgeh (Fa.) Bilgili, bilen, haberli.
ā. A720a17

Ağustus (ö.a.) İlk Roma imparatoru. M.Ö. 27~23 - M.S. 19.
A. A724a8

āh Ah; yazık, vah; efgan, figan, nale; ağlama, inleme; seslenme, nida.
şu'le ā. M795a8
ā. ur- "Ah çekmek" T717a17
ā. M795a8, M797a24, M801a24
ā.-ım M787b23
ā.-ı M783b4, M784a12, M788a3, M802a11

āḫar (Ar.) Başka, gayri, diğer, aksi.
ā. ḳıl- "Diğerini yapmak, aksini yapmak" T710a21

aḥbāb (Ar.) Dost, arkadaş, gönül dostu, ahbab, tanıdık, yakın.
e'izze-i a. M782b7
a. M783a2, M783a20, M783b19, M784b25, M786b15, M802a18

aḥbāblıḳ (Ar. T.) Dostu, arkadaşı yakını olan, ahbabı

olan.
a. M786b14

aḥbār (Ar.) Bilginler, Yahudi bilginleri, hahamlar, ulema.
ʿulemā vü a. T713b11
a. T713b12, T713b13, T713b26
a.-dın A721a23
a.-ın T709b7, T710b16

aḫbār (Ar.) Haberler, bilgiler; bilgi kaynakları.
a. T707a12, T715b1
a.-nıñ T715b18

ʿahd (Ar.) And, yemin, söz, söz verme; zaman, devir, çağ.
ʿa. u ʿuhdesidin çıḳ- "Andını, yeminini yerine getirmek, yemininden dönmemek, andını tutmak" T702b21
ʿa. ḳıl- "Yemin etmek" T702b16
ʿa.-ierbağla- "Yemin etmek, söz vermek" M799a13
ʿa.-iñga M799a14
ʿa.-i T706b1
ʿa.-iğa T713a2
ʿa.-idin T696a15
ʿa.-iğaça T696a15
ʿa.-lerin sındur- "Yeminlerini tutmamak, yeminlerinden, sözlerinden dönmek" T706a18

ʿahdlıġ (Ar. T.)
ʿa. M785b10

ʿahd-nāme (Ar. Fa.) Anlaşma, sözleşme, ortak karar.
ʿa.-sin A721b15

Aḫdūd (ö.a.)
Aṣḥāb-ı A. T717a14, T717a17

āheng (Fa.) Uyum, uyuşma, düzen.
ā.-i M796a27

āhenger (Fa.) Demirci.
Gāve-i ā. A719b12
Gāve-i ā.-niñ A719b8

āḫir (Ar.) Sonunda, nihayetinde; nihayet, son, bitim.
ā. bol- "Ölmek, vefat etmek" T708b1, A730a22
ā. ḳıl- "Öldürmek" A727b24, A731a5
ā. T695a18, T695a25, T707b(2), T712a17, T712b25, A718b11, A719a10, A723a3, A726a20, A726a22, A729b15, A730a23, M783a27
ā.-ġa A725a25
ā.-ġaça A733b1
ā.-iğa M790b4
ā.-ide T697b7, A729b13
ā.-iğaça M788b24

āḫirü'l-emr (Ar.) En sonunda, nihayet.
ā. A724b3, A725b16

āḫirü'z-zamān (Ar.) En son, son devir, son zaman.
ā. T694b9, T699b3, A729b19

āḫiret (Ar.) Öbür dünya, ahiret.
ā. T695b13, T703a10, T717b26, M788b13, M791b2
ā.-in T717b27

aḥkām (Ar.) Emirler, hükümler; kanunlar, kaideler; yıldızlardan ve benzeri görünen alametlerden çıkarılan anlam.
a. M791a19
a.-da M802a8
a.-ı T705a7, T705a19, T708a16, T717b22, M782b1
a.-ınıñ T708b20
a.-ın T705a15

aḥker (Fa.) Ateş koru, kor.
a. ü şu'le M794b21
a.-de M784a8
a.-i M783b19
a.-leriniñ M784a2

aḫlāḳ (Ar.) Huy, tabiat, insanda bulunan ruhi ve zihni haller.
a. bile M801b21
a. A726b2
a.-ı A726a17(2), A727b2

aḫlāḳlıḳ (Ar. T) Huylu, tabiatlı, yaradılışlı.
a. A719b15

aḥmer (Ar.) Kırmızı, kızıl.
yāḳūt-ı a. T703b16, M783b19

Aḫnūḫ (ö.a.) İdris Peygambere verilen diğer bir ad. İslam inanışında, İncil'deki efsaneye göre ebedi hayata ermiş olan veya İsrailliilerin söylediğine göre ölmeden cennete giren Henoch (Ahnuh) ile İdris aynı kişidir.
A.-irdi T695b12

aḫtacı Atlı haberci; atlı olarak birinin maiyetinde ulaklık görevi olan.
a. M789b1
a.-dın M789b1

aḫtar- Arayıp taramak, altüst etmek.
a.-ıp T701b19

aḫter (Fa.) Yıldız.

a.-i belend-sitāy M795b20
a.-i tālī' M800a4
a. M783a226, M783b19
a.-i M791b24, M791b26, M795b24

Aḫṭūb (ö.a.) Elyesa Peygamber'in babası.
A. T708b10

aḥvāl (Ar.) Haller, durumlar, vaziyetler, olaylar; davranışlar, hareketler, tavırlar; huy, tabiat; hal, durum, vaziyet, ahval.
fütür-ı a. M802a4
a. ü maḳālidin A725a5
a. T696b15, T698a14
a.-imde M790b15
a.-iŋdin T709a25, M798b19
a.-i T710b3, A719b22
a.-iniŋ T706a10, T709a20, T711a17
a.-in T699a21, A723a23, M802a4
a.-ini A724b24
a.-iğa T709a4, M785b18, M802a2
a.-idin T715a20, A733b2, M791b20
a.-lerin T716b18

Ahvār~Ahrār (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın üçüncü oğlu Asve~Ahve'nin oğlu.
A. T696b8

Ahve~Asve (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın üçüncü oğlu.
A.-dür T696b7

aḥyā (Ar.) Diriler, canlılar.
a.T708b2

aḥyānā (Ar.) Ara sıra, zaman zaman.
a. M794a1

aḳ Ak, beyaz renk; gümüş; ay.
a. ḳızıl "Gümüş, altın" M796b18
a. ve ḳızıl derem M797a21
a. saç saḳal kişi T714b24
a. öy "Ay evi, hāle, ayla, ayağılı" M783b26, M784a5(2), M794a27, M794b2
a. T696b27, A731b4, M797a23
aḳ.-ıdın M796b14

aḳ- Akmak, (sıvı maddeler için) bir yerden başka yere doğru gitmek; (sıvı maddeler için) aşağıya, yere düşmek.
a.-tı T706a18, T714a12
a.-ıp M783a10

aḳālim (Ar.) İklimler, memleketler, diyarlar.
'a. A727a18

aḳar- Ağarmak, beyaz hale gelmek; göz görmez olmak.
a.-dı T714b26
a.-mas irmiş T714b25
a.-ġan M795a13

aḳbeḥ (Ar.) En çirkin, en yakışıksız.
a.-i vücüh T715a12

ʿaḳd (Ar.) Kararlaştırma, sözleşme; bağ, bağlama; nikāh.
ʿa. ḳıl- "Kararlaştırmak" T700a7
ʿa. ḳıl- "Nikāhlamak" T700a8
nikāhı ʿa.-iġa kivür- "Nikâhına almak" T701b1
ʿa.-iġa kivür- "Nikâhına almak" A722a12, A722b15

aḳdem (Ar.) Önce, ilk, daha önce.
a. kör- "Daha önce yerine getirmek" M787a11

ʿāḳıbet (Ar.) Sonunda, nihayetinde; nihayet; en sonunda; nitekim.
ʿā. T695b26, T697a7, T697a17, T698b9, T698b25, T701b23, T704b25,T707b, T715b25, T717a19, T717a23, T717b24, A719a18, A721a13, A724a27, A724b1, A728a7, M783a26, M796a26, M797b24

ʿāḳıbet-endiş (Ar.Fa.birl.s.) İleriyi gören, sonunu düşünen.
ʿā. A725a20

aḳız- Akıtmak, dökmek, sıvıların akmasını sağlamak.
a.-ġay M802a11
a.-ıp M787b25
a.-urum̧ M801a26

ʿaḳide (Ar.) Görüş, inanış, fikir; inanma, inanç.
ʿa. ḳılma- "İnanmamak" T703a12
ʿa. T695b19
ʿa.-m M796b22
ʿa.-si T695b17

ʿāḳil (Ar.) Akıllı.
ʿā. ü ʿādil A725b9
ʿā. ü ḫalîḳ A719b20
ʿā. ü ḫoş-ṭabʿ M792b21
kāfî vü ʿā. A722b17
ʿā. T717b26, A729a2

ʿāḳıle (Ar.) Akıllı kadın.
ʿā. irdi A732a27

ʿaḳl (Ar.) Akıl, us; anlayış, kavrayış gücü.
ʿa.-ı cevher-şinās A733a23
ʿa.-ı dür-endiş M787a3
ʿa.-ı hurde-bîn M786b2
ʿa.-ı küll M787a4
ʿa.-ı müstaḳim M796b8

ʿa. u ḫıred M787a4
ʿa. u ḫiss M783b27
ʿa. u ḥikmet A723a20
ʿa. u kiyāsetlıġ T711a22
ʿa. eyle- "Akıl etmek" M786b1
ʿa. T705b7, M798a11, M802a5, M802a17
ʿa.-ġa T713a13

akrabā (Ar.) Akraba, aralarında soy yakınlığı olanlar.
a.-sıdındur T707a18

ʿaks (Ar.) Ters, zıt; yansıma, yansı.
ʿa. ḳıl- "Tersini yapmak,aksini yapmak" T711a24
ʿa. T713b17
ʿa.-i A727a26
ʿa.-i tüş- "Yansımak" M783b8

akşām Akşam, günün vakitlerinden.
a. T706a20, T710b18, T714b15, T715a9, M784a17
a.-ġaça T706a19, T715a9, M703a8
a.-ıġa M791a22

akşamġı Akşamki.
a. M783a18

akvāl (Ar.) Sözler, anlatılanlar, hikâyeler; söz, anlatılan.
a. ü efʿāl M798b22
a. T708b19
a.-din T712a27
a.-ıġa A723b2
a.-idin A733b2

āl (Ar.) Soy, sülale.
ā.-i resūl M797a16

al- Almak; ele geçirmek, fethetmek; sahiplenmek; istemek; evlenmek; bir şeyi veya kimseyi beraberinde getirmek, götürmek; himaye etmek; yakalamak; yardımcı fiil; yeterlik fiili.
a. A729b27
a.-ġıl A729b22
a.-ma T694b3
a.-dım A725a25
a.-dıñ T698b19
a.-dı T698b18, T700b19, T707a14, T710a10, T712a2, A719b18, A722b9, A723a25, A723a26, A724b3, A724b13, A725b7, A725b8, A725b10, A726a22, A727a7, A727b1, A729a14, A729b11, A729b22, A730a17, A732a9, A733b3, A733b4, M785b11
a.-dılar T697b3, M789a2
a.-madıñ M799a9, M799a11
a.-madı A720a8, A720a19, A720a20;(Yeterlik fiili) A721a13, A724b14, A727b23, A728b8, A731a17, A732b28, A733a9

a.-**madılar** T717a19 (Yeterlik fiili)
a.-**sa** T718a16, A728a7
a.-**saŋız** M793a6, M796b2; (Yeterlik fiili) T716a16
a.-**salar** M793a25, M793b21, M793b23
a.-**masam** (Yeterlik fiili) M796a1
a.-**masalar** (Yardımcı fiil) M793b23; (Yeterlik fiili) M793b12
a.-**ğay min** (Yeterlik fiili) M790b21, M796a1, M797a20
a.-**ğay** T714a5, T718a15, T718a19, T718a20(2), A730b21, M784a23; (Yeterlik fiili) M783b2, M785b18, M785b19, M786b3, M787a2, M787b12, M789a3, M794b1, M795a20, M798a5(2)
a.-**ğaylar** T700b17, T706a12, T718a20, T730a1
a.-**ğay irdi** (Yeterlik fiili) T700b4
a.-**mağay** T706b19, M785a9; (Yeterlik fiili) A728b7, A730b3(2)
a.-**ur sin** (bola a. sin) M791b4
a.-**ur biz** (kıla a.- biz) A728a6
a.-**ur** (bola a.) T712a19
a.-**ur** (kıla a.) T713b18, T713b19
a.-**ur mu** (tirgüze a. mu) T716a18
a.-**ur siz** (bola a. siz) M799b11
a.-**ur irdim** (Yeterlik fiili) M799a22
a.-**ur irdi** T706b18
a.-**ur irdiŋiz** M792b16
a.-**man** M801a11 (Yeterlik fiili)
a.-**mas** (Yeterlik fiili) T698b9, A722a24, A728a14, A729b8, A732b24, M784a20
a.-**maslar** M794a11(Yeterlik fiili)
a.-**mas irdi** (Yeterlik fiili) T703b18, A726b15
a.-**ıp min** A729b23
a.-**ıp dur**T700b17, A730b17
a.-**maydurlar** T717a10, M797b27
a.-**maylar** M799b25
a.-**a** A724b14, M786a25 (al.a almadı)
a.-**ğaç** T703b14, T704a21, M787b17
a.-**ğunça** M789b1
a.-**ıp** T694b7, T698b3, T699b19, T701a27, T701b8, T701b10, T701b20, T701b21, T702b10, T702b14, T703b17, T704a1, T704b14, T705a4, T705b2, T706a11, T707b(2),T709b1, T710b22, T710b27, T711b2, T712a1, T712a8, T714a21, T715a16, T716a25, A721a1, A721b8, A721b10, A721b18, A721b21, A723a18, A723a21, A723b5, A725b3, A726a24, A726b23, A727a3, A727a21, A728a24, A728b14, A728b16, A729a23, A729b8, A730a12, A730a16, A731a15, A731b9, M782b18, M788b18, M790a19, M790b23, M793b12, M795a18, M796a2
a.-**may** (Yeterlik fiili) T714a20, A719b13, A720b22, A721b2, A723b19, A732b24, A733a11, M784a16, M785a18
a.-**ğan** T702b14, A730b2, A733a14
a.-**ğanda** A728a21
a.-**ğandın** A729a8

a.-mağandın M800b2(2)
a.-ğança (yeterlik fiili) M785b25, M793b27, M796b8, M796b9
a.-ğuçı A718b17
a.-ur (kıla a.-ur kişi) M789a2
a.-urğa M783b20
a.-urda T704a21, T715b11, A725a18
a.-urçanı (yeterlik fiili) M793b20
a.-urum M801a25
a.-masnı M793b21
a.-masdın A721b22
a.-mak T707a25, T718a16

a'lā (Ar.) Daha yüksek, en yüksek.
a. M783b2, M801b19

'alā (Ar.) Rütbece yükseklik, şeref, şan.
'izz ü 'a.-sınıŋ M798a1

alaçuğ Çadır, oba.
a.-ıda M783b26

ālām (Ar.) Elemler, kederler.
ā. M797a8

'alāmet (Ar.) Belirti, işaret.
'a. T697a22

'alāniyye (Ar.) Alenilik, açıklık.
'a. T698b2

alasız Hilesiz, içtenlikle, gönülden
a. T708b5

alar Onlar. bkz. ol

Alçın (ö.a.) Bir Türk topluluğu, kabilesi.
A. A723b11, A723b24

aldur- Kaptırmak.
a.-up A725a4, A733a9

'ale'd-devām (Ar.) Sürekli, sürekli olarak.
'a. M788b4

'ale'l-ıṭlāḳ (Ar.) Mutlaka, kesin olarak.
'a. T717b1

'ale'l-icmāl (Ar.) Topluca, toplu olarak.
'a. T718a24

a'lem (Ar.) En bilgin, en ālim.
a. irdi A731b3

'alem (Ar.) Bayrak.
'a. ḳıl- A719b17, A719b12

ʿa.-ler ḳıl- M801a23
ʿa.-i A733a10

ʿālem (Ar.) Âlem, evren; dünya, cihan; halk, ahali, insanlar.
ʿā.-i fānîġa T709a1
ʿā.-i vîrān M795b25
ehl-i ʿā. M795b14, M796a10
tamām-ı ʿā.-ni T696a8
tamām-ı ʿā.-de T696a11
zîb-i ʿā. M783a4
ʿā. ü il M798b14
ʿā. ara T707b, M795b10
ʿā. üze M787a25
ʿā.-dür A726a3
ʿā. T694b8, T694b17, T695b10, T696a2, T696a17, T698a16, T706b2, T714a12, T714b1, A719a19, A719b15, A719b25, A720a16, A723b8, A725a25, A725b6, A725b24, A727a17, A727b1, A730a5, A731b12, A731b12, M783b14, M784a19, M785b6, M787a27, M787b26, M788b9, M790a12, M790a21, M794a19, M796b7, M797b14, M797b27, M800b19
ʿā.-niñ A719b17, A721a25, A721b5, A723b5
ʿā.-ni T704a10, T712a17, T716a24, A730a25, M784a18, M786a19
ʿā.-ġa T695a23, T695b27, T697a5, T700a19, A719a18, A720a6, A726a19, A728b18, A728b24, M782b6
ʿā.-de T695b23, T698a1, A719b25, A731b10, M786b14, M792a21
ʿā.-din T695b9, T695b11, T696a14, T700a19, T702a10, T702b24, T707b(2), T709a16, T710a21, T712a14, T715a24, T719b23, A723b8, A732b8, M788a9
ʿā.-iġa T700a1, T702b17, A732b5
ʿā.-ide M787b11
ʿā.-idin T697a23

ʿālem-ārāy (Ar.Fa.birl.s.) Âlemi, dünyayı süsleyen.
cemāl-i ʿā.-ıñça M790a22

ʿālem-tāb (Ar.Fa.birl.s.) Dünyayı aydınlatan.
ḫūrşîd-i ʿā. M801b16
mihr-i ʿā. M796b13

ʿālemî (Ar.Fa.) Bir âlem, bir cihan.
ʿā. M791b3

ʿale's-ṣabāḥ (Ar.) Sabahleyin, erkenden.
ʿa. M789b12, M793a20

âlet (Ar.) Alet, vasıta, araç.
â. T697b8

ʿaleyhi's-selām (Ar.) Selam onun üzerine olsun. (Özel isimlerle birlikte alındışı için tek olarak

alıl- Alınmak, el konulmak.
a.-ıptur M792b14

ʿālī (Ar.) Yüce, ulu; büyük; çok.
ʿā. T707a6, T717a8, A726a21, M782b16, M784b3, M787b12, M788b6, M789b4, M790b6, M795b8, M795b12, M800a10

ʿAlī (ö.a.) Hz. Ali.
emīrü'l-mü'min ʿA. T707b

ʿālī-şān (Ar.Fa.birl.s.) Şan ve şerefi büyük olan.
nişān-ı ʿā. M787b1
ʿā. T709a3

ʿĀlī İmām (ö.a.)
ʿĀ. T709a6

ʿĀlim (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın ikinci oğlu.
ʿĀ.-dür T694b6

ʿālim (Ar.) Bilgin, ālim, çok okumuş; bilen; akıllı, ileri görüşlü.
ʿā. ü ʿādil irdi A719b15, A724a16
ʿā. ü üstād T704b11
ḫatāsıġa ʿā. ḳılma- "Farkettirmemek" T710a7
ʿā. A718b13, A719a16
ʿā.-raḳ T706b3

ʿālimü'l-ġayb (Ar.) Görüleni görülmeyeni bilen Tanrı.
ʿā. irür M786b5

al, al(l) Karşı, ön, yan; kat, huzur, nezd, taraf.
a.-ımġa M790a26
a.-ığa T716a13, M796b20, M798a22
a.-ıda T695b19, T709a14, M782b6, M790a11, M798b25

Allāh (Ar.) Allah, Tanrı; Tanrı'ya sesleniş.
A. A. M792a3
Allahu taʿālā A. T708b8
A. T710b23

altı Altı, altı sayısı.
a.T696a8, T696b3, T700a12, T715a25, A720a10, A720b3, A726b6, A732a17, A732b20, A733a4

altıncı Altıncı.
a. T704a10, T704b5

altı yüz Altı yüz.
a. A723a8

altı yüz miñ Altı yüz bin.

a.-dın T705b8

altı yüz on üç Altı yüz on üç.
a.-ke T705a19

altmış Altmış, altmış sayısı.
a. A720a1, A721a23, A722b18, A731a23

altmış biş Altmış beş.
a. T695b18

altmış tört Altmış dört.
a. A729b14

altmış üç Altmış üç.
a. A728b17, A729b14(2)

altun Altın.
a. bile T697b1
a. T697b3, T701b18, T702b22, T710b15, T710b15, T711a26, A722b13, A722b23, A730a25, A731a24, A731b6, M783a7, M783b13, M788b2, M797b9
a.-dın T697b2, T715b27, A731a21, A731a23
a.-ı T697a27, M795b7

ʿāmm (Ar.) Umumi, genel; herkesi şamil, herkes için geçerli, herkesi kapsayan; halk, kamu, sıradan insanlar.
bār-ı ʿā. A732a20
ʿā.-dur T718a21
ʿā. durur M782b2
ʿā. ol- T718a22
ʿa. A733b6
ʿā.-ın ḫıdın (kerem-i ʿā.) M798a24

aʿmā (Ar.) Kör.
a. M802a15

āmāl (Ar.) Dilekler, istekler.
kaʿbe-i ā. M788a16

aʿmāl (Ar.) İşler, hareketler, davranışlar.
a.-i M802a15
a.-in M802a4

ʿAmalīḳ bin ʿAd (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te geçen Amelika kavminin ceddi olan kişi.
ʿA. irdi A719a26

ʿAmālīḳa (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te adı geçen bir kavim.
ʿA. bile T706a14
ʿA. T706a8, T707b
ʿA.-dın T707b

aʿmām (Ar.) Amcalar.
a.-ıdın T702a11

amān (Ar.) Eminlik, korkusuzluk; bağışlama, affetme, bağış; müsaade, fırsat.
emn ü a. M790b9
a. bile M799a23
ḫaṭṭ-ı a. irdi M794b6
a. bir- "Müsaade etmek, fırsat vermek" T700b1, M801b13
a. tap- A721b12
a. tile- T706a5, T706a6
a. A733b9

āmānī (Ar.) Eminlik.
ḫaṭṭ-ı ā. irdi M787a21

ʿamel (Ar.) İş, hareket, fiil; niyet.
ʿa. ü hikmet A718b13
ʿa. ḳıl- "Hareket etmek, davranmak, iş görmek" T701b14, T705a3, T715b23, T717b27, A726a5, A729b17, A733a16, M782b2, M788b14, M792a19, M792a21, M793b15
ʿa.-ġa kivür- "Gerçekleştirmek, fiiliyata dökmek, hayata geçirmek" T718a23

ʿĀmī (ö.a.) Yuş Peygamber'in feth ettiği şehirlerden biri.
ʿĀ. T707b

ʿĀmil (ö.a.) İsrailoğullarından kardeşinin iki oğlu tarafından malı için öldürülen bir kişi.
ʿĀ. T705a22

Āmil (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Huşeng'in kurduğu şehirlerden biri.
Ā. A719a6

ʿamīm (Ar.) Umuma ait, umumi.
luṭf-ı ʿa.-din M802a26

āmīn Öyle olsun, ya Rab duamızı kabul eyle.
ā. M785b5, M786a27, M787b22, M788a1, M789a22, M790a3, M794a26, M795a21, M795b14, M795b21, M796b12, M797b14

āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn Ey ālemlerin Rabbı duamızı kabul eyle.
ā. M783a21, M784a14, M785b16, M789a14, M789a18, M790a6, M790a17, M790b9, M790b18, M791a7, M792a17, M792a1, M794b13, M797a9, M798a6, M800a11, M800b3, M801b9, M801b16, M801b24, M802a27

ʿĀmirī (ö.a.) Seba neslinden olan Arap kabilelerinden biri.
ʿĀ. T694b6

ammā (Ar.) Ama, fakat, lakin; ancak, şu kadar ki, öyle ki; ve.

a. T694b9, T695a14, T695a15, T695a25, T695b26, T695b5, T696b13, T696b26, T697a4, T697a14, T697a22, T697b13, T697b14, T697b17, T698a8, T699a24, T700b20, T701b11, T702a12, T702a23, T703b11, T703b16, T704a12, T705a17, T705b15, T706a13, T706b21, T706b24, T706a27, T707a19, T707b, T709a24, T710b3, T710b23, T711b13, T712b9, T712b17, T713a21, T713b4 T713b24, T714a23, T715a7, T715a14, T715a23, T716b16, T718a15, A718b2, A718b4, A718b6, A718b10(2), A718b19, A719a22, A719a26, A719b13, A719b5, A720a7, A720a12, A720a26, A720b25, A721a21, A721a25, A723a26, A723b1, A723b17, A724a24, A724b9(2), A725b12, A726a18, A726b2, A726b5, A727a8, A727a26, A728a8, A728a17, A728b25, A729a7, A729a17, A729a27, A729b17, A730b9, A730b10, A730b14, A731b22, A732a21, A732b22, A733a1, M783b1, M785b19, M785b22, M786a2, M786a13, M786a20, M786a21, M786b18, M786b22, M787a1, M787a1, M787a3, M787a12, M787b26, M788a17, M788b23, M789a6, M789b9, M789b19, M789b24, M792a22, M792a23, M794a20, M795b3, M796a15, M796a17, M796b8, M797a12, M797b17, M797b27, M798a17, M798b16, M798b26, M799a7, M799a23, M799a26, M799b11, M800b17, M800b24, M801a2, M801a5, M801a8, M801a19, M801b15

ʿammu-zāde (Ar.Fa.) **Amcazade, amca oğlu.**
ʿa. -si T698b12, T699b16, T700a17
ʿa.-si irdi T713b7

ʿAmru'l-erzaḳ (ö.a.) **Hürmüz bin Anuşirevan zamanında Magrib'de hüküm süren bir kişi.**
ʿA. A730b13

Āmū (ö.a.) **Amu-derya nehri.**
Ā. suyı A720a2

Āmūs (ö.a.) **Hamdullah Mustevfi'nin Güzide adlı tarih kitabında eskilerden naklederek verdiği bilgiye göre mürsel olan bir kişi.**
Ā. T712b26

ān (Ar.) **An, çok kısa zaman.**
ā.-da M791b3

ana **Anne, ana.**
a. T698a5, T700b8, T703b9, A726b5, M792b6
a.-dın A720b20
a.-sı T698a12, T698a13, T698a14, T698a15, T698a19, T702a22, T702b26, T703b3, T703b4, T703b7, T703b13, T703b25, T704a17(2), T708b1, T710a6, T711a18, T713b24, T714a7, T717b4, T717b5, T717b8, A720a24, A720b22, A721a1, A722a8, A722a10, A723a10, A723a22, A726b5, A733a1

a.-sınıñ T703b3, T703b13, T717b6
a.-sını T702a7, T703b12, A725b3
a.-sıġa T707a15, T707b, T714a6
a.-sıdın T698a15
a.-ları T706b21

aña Ona. bkz. ol.

ʿanāṣır (Ar.) Unsurlar.
ʿa. M796b11

ʿanber (Ar.) Anber balığının karnından çıkarılan güzel koku.
ʿa. M797a26

anı onu. bkz. ol.

anıñ Onun. bkz. ol.

andın Ondan. bkz. ol.

andak Onun gibi. bkz. ol.

añla- Anlamak; bilmek, idrak etmek; benzetmek, sanmak, saymak.
a. M785a5
a.-dı A721a27
a.-madı M794b19
a.-ġay A733b8, M802a19,
a.-maslar irdi T696b12
a.-p M783a11

ʿanīf (Ar.) Sert, şiddetli.
ʿaẓīm ü ʿa. T703a15

ansız Onsuz, o olmadan.
a. A728b11

ant Ant, yemin; söz (yemin anlamında değil).
a. M799a23
a. bir- "Söz söylemek, söylemek" T694b3, T694b6
a. iç- "Yemin etmek" T717b20, A723a17
a. işit- "Söz duymak, işitmek" T694b5
a. M799a23
a.-lar iç- M799a13
a.-ıñġa M799a14
a.-ıñdın T694b7

Anṭākiye (ö.a.) Antakya
A. T706b13, T712b27, A730b6

Ānūş (ö.a.) Şit Peygamber'in en büyük oğlu.
Ā. T695a23, T695a25, T695b2, T695b6

Ānūş bin Yelaş (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından biri. Hükümdarlığı on yıl sürmüş.

Ā. A724a11

Anūşirevān (ö.a.) Sasani hükümdarı Husrev I'in ünvanının Farsça şekli. Anūşirevan adı adalet ile birlikte anılır.
A730b7, A730b10, A729b21

ʿār (Ar.) Utanç. utanma. ayıp.
ʿā. ķıl- "Utanmak. hicap duymak" T709a7, T709a14, A732a19
neng ü ʿā.-dur A733a2
ʿā.-ım M791a21

ara Ara, iç, orta; arasında, içinde; iki kişi veya iki şey arasındaki mesafe. zaman; sıra. vakit.
a. T706a6, T707b, A719a9, A723b11, A723b24, A727b1, M784b22(2), M784a3, M784a5, M784a24, M785b4, M787a17(2), M787b22, M790a18, M794b3(3), M794b24, M795a8, M795a23, M795a27, M795b10, M795b14, M797a24, M797b5, M800a4, M800a23
a.-ġa A724a6
a.-ġa kiltür- "Ortaya çıkarmak. bilinir hale getirmek" A719a13
a.-ġa kitür- "Ortaya çıkarmak. bilinir hale getirmek" A720a1
a.-ġa kivür- "Ortaya çıkarmak. bilinir hale getirmek" T695b16, A732b2
kişiler a. sal- "Araya birilerini koymak" A730a11, A732b15
a.-da T694b21, T704a14, A722a24, A724a6, M787a1(2)
a.-dadur A732a9
a.-dın çıķ- T708a16, A724b25, A727a25
a.-dın çıķar- A720a17, A720b4, A724a4, A724a22
a.-dın köter- "Ortadan kaldırmak. yok etmek" A723a26, A724b4, A730b20, A731a11, A732b27
a.-dın sür- "Uzaklaştırmak" A733a3
a.-sıġa T695b4, T705a23, T712b23, A722b3, M797a9
a.-yıda A729b13
a.-sıda T697b4, T697b21, T700b24, T703a10, T703a20, T703b4, T705a24, T705b7, T705b8, T706b22, T707b, T708a12, T708a15, T708a19, T709a3, T709a17, T712a19, T715b24, T717a18, T717b14, T717b14, A719a13, A719a25, A719b11, A722b27, A723a10, A723b16, A725a5, A728a7, A729a6, A732a23, M789a6, M792b23, M792b25, M793b1, M797a18, M799b3, M801a17
a.-sıdadur T697a9
a.-sıdın T697a16, T706b10, T707a9(2), T708a19, T712b11, T714a1, A721a21, M783a8
a.-mızda T706b16, T713b1
a.-larıġa T707b
a.-larıda T696b11, T696b26, T705a6, T716b22
a.-larıdın T702b6

ʿArab (ö.a.) Arap, Arap soyundan olanlar, Araplar; Arap memleketi, Arap memleketleri.
ʿA. T697a6, T717a18, A726b10 A727b20, A733a8
ʿA.-nıñ T694b5
ʿA.-da A730a22
ʿA.-dın A730b13
ʿA.-ḳa A726b22

Aʿrab (ö.a.) Göçebe Araplar.
A. A726b19
A.-dın T694b6
A.-nıñ A726b21

araba Araba.
a.-sı M785a20

ʿArabiyye Araplarla ilgili.
ʿulūm-ı ʿA. T705b17

ʿArafāt (ö.a.) Mekke'nin yirmi beş km. güneydoğusunda bulunan dağın adı.
ʿA. T694b18, T694b19

ārām Dinlenme; karar kılma, durma; rahat, huzur, rahatlama; yer, mekân.
bāʿiṣ-i ā. M797a8, M800a27
ā. idi A728b24
ā. bol- M784b14
ā. tap- "Dinlenmek" T707a1
ā. tut- "Yerleşmek, yer edinmek" A732a27, M784b8, M784b18
ā.-ını A726a23

ārām-cūy (Fa.birl.s.) Huzur, rahat arayan, dinlenmek isteyen.
ā. bol- A726a23

ārām-gir (Fa.birl.s.) Yer edinen, yer tutan, bir makamı ele geçiren.
ā. A722b19

ārāmī (Fa.) Rahatlık, huzur.
ā. M798a19

ārāste (Fa.) Süslenmiş, bezenmiş, donanmış, düzenlenmiş, mücehhez, hazırlanmış.
ā. bol- "Donatmak, süslemek, mücehhez hale getirmek" T705b7, A728a7
ā. ḳıl- "Süslemek, hazırlamak, düzenlemek" T711a22, T711a26, T714a7, A720a14
ā. irdi T695a4, T711b20
ā. M797b5, M798b20, M801b20, M802a6

ārāstelıḳ (Fa.T.) Düzenlilik, bayındırlık.
ā. A727b18

ārāyiş (Fa.) Süs, bezek.
ā. bir- "Bezemek, donatmak, süslemek" M801b19
ā. M785a26, M787b20, M795b26, M800b1

ārāyişsiz (Fa.T.) Süssüz, bezeksiz.
ā. M782b9

Ardî (ö.a.) Göçebe, bedevi Araplardan bir kabile.
A. T694b6

arıġ Ark, su yolu, su kanalı; bir nehrin, ırmağın kolu, ırmak.
a.-ın A719b27
a.-lar T695b12, A718b18
a.-larġa T718a10, T718a11

arıġ Arı, temiz, saf.
a. ḳıl- M799b2
a. M785b15

arıt- Temizlemek, yıkamak, arıtmak; uzaklaştırmak.
a.-ur M799b2
a.-ḳanlar M797b27

ʿārıż (Ar.) Yanak.
ʿā.-ıñ M787a19

ʿārıża (Ar.) Engel, aksaklık.
ʿā. dest bir- "Aksama, engel, ortaya çıkmak, hasıl olmak" M789a5

ʿārî (Ar.) Uzak, ayrı, arınmış, beri.
ʿā. bol- M786a9, M795a21

Arisṭo (ö.a.) Aristoteles - M.Ö.384-322. Ünlü eski Yunanlı filozof. krş. Aristetālis.
A. A723b4, M799a5

Arisṭāṭālîs (ö.a.) Aristoteles, M.Ö. 384- M.Ö. 322. Ünlü eski Yunanlı filozof. krş. Aristo.
A. Ḥakîm T718a9
A. A723b20
A.-niñ T718a13

ʿāriyyetî (Ar.) Ödünç, eğreti.
ʿā. A727a24

arḳa Arka, bir şeyin ardı.
a.-sı M784b15
a.-sıda M788b24

ārmān (Fa.) Üzüntü, teessüf, pişmanlık; takat, güç.
ā. bile M790b15
ā.-ı A719b23

Armin (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın dördüncü oğlu Buzer'in çocuklarından biri.
A. T696b8

arpa Arpa.
a. T712b1(2), T712b2

ʿarṣa (Ar.) Yer, alan, toprak.
ʿa.-i bārgeh M795b6
ʿa. M790a18

arslan Arslan.
a. A728a7, A728b6, M796b27
a.-larnı A728a8

ʿarş (Ar.) dokuzuncu gök, arş.
ʿa. M785a13

ʿarş-āsā (Ar.Fa.) Arş gibi yüksek.
ʿa. M791a24

ʿarş-fersā (Ar.Fa.) Göğe, arşa ulaşan, arşı aşındıran.
ʿa. M789a9

art- Artmak, çoğalmak, fazlalaşmak.
a.-sun M795a3
a.-tı T709b6, T713a12
a.-ḳay M789a25
a.-ar T718a18
a.-ıban M790a21
a.-ḳandın T708b7

artuġraḳ Daha fazla.
a. T702b21

artuḳ Fazla, ziyade, çok; eksik kelimesinin zıddı; geri kalan.
a. irdiler T705b8
a.-dur M799a26
a. T697b22, T713b2, A723b1, A729a12, M793b26
-dın a. T695b1, T695b26, T696a3, T704b12, A721b8, A723a27, A724a6, A724b10, A725a2, M794a19, M798a5, M800b18
a.-nı M786a1

artur- Artırmak, fazlalaştırmak, ziyadeleştirmek, çoğaltmak.
a.-sun M795a9
a.-dı T703b23, A729b17, A730b12
a.-up A730a2

aruġ Zayıf, halsiz, güçsüz. krş. aruḳ.
a. T701a17

aruḳ Zayıf, halsiz, güçsüz. krş. aruġ.
a. T701a14

ʿarüsi (Ar.Fa.) Bir gelin
ʿa.-dür T718a1

ʿarż (Ar.) Sunuş, sunma, sunu; gaye, hedef, amaç; huzur, kat, nezd.
ʿa. u niyāz ḳıl- "Saygı ve hürmetle selamlamak, saygı ve hürmet ifade etmek" M788a15
ʿa. eyle- "Sunmak" A733b9
ʿa. it- "Bir büyüğe sunmak, anlatmak" M790a11
ʿa. ḳıl- "Arz etmek, sunmak, saygı duyulan birine saygı ve hürmetle bir şeyi anlatmak, söylemek, aktarmak, birinden istemek, dilemek" T694b4, T694b8, T698a3, T701a5, T701b6, T701b9, T701b24, T702a1, T702a4, T705b25, T706a26, T711a17, T711b3, T715a3, A722b5, A725b9-10, A730a11, M785b21, M786a24, M788b7, M788b15, M788b15, M788b18, M789a7, M789b20, M790a16, M790b22, M791a19, M792b13, M792b17, M793a18, M793a24, M793a26, M793b8, M793b12, M793b21, M794a12, M794a23(2), M797a2
ʿa. ḳılıl- "Sunulmak, bir büyüğe saygıyla anlatılmak" M788b26, M789a20, M794a20, M795a1
ʿa. M783b19, M784a20, M786b27, M787b19, M790b20, M795a5, M795b17, M800a25
ʿa.-ğa tigür- "Huzura sunmak" M794a18
ʿa.-ğa yitkür- "Huzura sunmak" M787a19, M787b5, M788b20, M791b14, M791b21, M793a26
ʿa.-ğa yitkürül- "Huzura sunulmak" M782b7
ʿa.-ığa T696b14, T701a16, M794a24
ʿa.-ıñızğa M792b12

ʿarż (Ar.) En, genişlik.
ʿa.-ı T696a6, A719a14

arż (Ar.) Dünya
a. M783a10

ʿarża-dāşt (Ar.Fa.) Dilekçe, bir büyüğe sunulan yazı, mektup; maruzat; bir büyüğe saygı ve hürmetle bir şeyi söylemek, anlatmak.
ʿa.ḳıl- "Arzaadaşt yazmak, bir büyüğe bir şeyi yazı halinde sunmak" A728b16, M787a18, M789b8, M791b12, M793b9, M789a22, M794b21, M794b27, M795a1
ʿa. ḳılıl- " Arzadaşt yazılmak, bir büyüğe bir şey yazı halinde sunulmak." M788b16
ʿa. M786a11, M787a14, M787a19, M787a22, M787a26, M787b11, M787b12, M788a16, M788a27, M788b11, M788b17, M788b27, M789a4, M789a5, M789a8, M789a10, M789a15, M789a19, M789a23, M789b1, M789b6, M789b8, M789b10, M789b12, M789b17, M789b18, M789b23, M790a1, M790a5, M790a7, M790a10, M790a11, M790a14, M790a15, M790a19, M790a20, M790a23, M790b10, M790b17, M790b19, M790b26, M791a1, M791a6, M791a8, M791a14, M791a27, M791b6, M791b15, M791b17, M791b22, M791b23, M792a5, M792a14, M793a7, M793a15, M793a17, M793a18, M794a3, M794a3,

M794a4, M794a25, M794b4, M794b9, M794b18, M794b23, M794b25, M795a2, M795a8, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M795b16, M795b22, M796a9, M796b13, M796b20, M797a5, M797a10, M797a17, M797a25, M797b6, M798a15, M800a5, M800b5, M800b10, M800b13, M800b15, M801b10, M801b17, M802a24
'a.-nıñ M788a18, M788b11
'a.-nı M791a17, M791b4, M794a6, M794a21
'a.-da M789a19
'a.-dadur M790b16
'a.-larnı A729a22
'a.-ı M798b7

ārzū (Fa.) Arzu, istek.
ā. ḳıl- "İstemek, arzu etmek" T707a1, M798a12
ā.T713b19, M786b4, M789a16
ā.-nı T699b19, T700a27, M795b12
ā.-sı T700b23, M788b2
ā.-sı irdi T708b13
ā.-sıdın M795b12

āṣ (Fa.) Kakum denilen hayvan.
ā. A718b19

as- Asmak; bir şeyi aşağıya sarkacak biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak; bir şeyi bir şeyin üzerine takmak; bir kimseyi boğazından ip geçirip sarkıtarak öldürmek, idam etmek.
a.-tı A722a7, A730a3
a.-tılar T715a19, A732b17
a.-ar T701a10
a.-ar irdi A731a25
a.-arlar irdi A726b5
a.-ıp T698b4, T717a15, A726b2

'aṣā (Ar.) Değnek, sopa, baston; Adem Peygamber dünyaya getirildiği ve bütün Beni İsrayil peygamberlerinden miras yoluyla Musa Peygamber'e kadar geldiği rivayet edilen asa.
'a.-dur T695b3
'a. T695b3, T704a9, T704a14, T704a21, T704a24, T707a12, T712a16, T717a4
'a.-nı T704a8, T704a19, T704a20, T704a21, T704a24, T716a20
'a.-sı T714b1
'a.-sın T716a20
'a.-sıġa T712a14, T712a15

'aṣā-ger (Ar.Fa.)
'a.-i manzūre M796b23

Āṣaf (ö.a.) Süleyman Peygamber'in veziri. krş. Āṣaf Baraḫyā
Ā. T711b14, T711b23, T711b25
Ā.-ġa T711b23
Ā.-dın T711b25

Âṣaf Baraḫyā (ö.a.) Süleyman Peygamber'in veziri. krş. Aşaf.
Â. T710b16

āsān (Fa.) Kolay.
ā.-dur T714b17, M790b16
ā. irür M787a5
ā. imes A733a20
ā. M785b12, M796a14

āsānlıġ (Fa.T.) Kolaylık.
ā. bile A730b20

āṯār (Ar.) Eserler; izler, nişanlar, haller, belirtiler, alametler.
ā. ol- M790b18
ā.-ı riyāset A724b23
ā.-ı ruḳ'a M789a25
vahy-i ā.-ı kitābet M79b15
ā. T704b22, T709a25, T709a26, A721a21, M800b15
ā.-ı T697a21, A719a15, A722b8, A725b22
ā.-ıdur T709a25
ā.-ını T712a9
ā.-ıdın A721a5, A722a15, A722b3, A723b8, A725b4, A725b11, A727a19, A729a10, A729b11, A730b6
ā.-ıdındur A722a16

āsāyiş (Fa.) Rahat, huzur, güvenlik; gelenek, âdet.
bā'iṯ-i ā. M798a11
köñülge ā. yüzlen- "Gönül feraha kavuşmak, gönül rahatlamak" M800b1
ā. irür M785b1
ā. A729b19, M785a26, M792a8, M795b26
ā.-iġa T711b11

asd Alt. krş. ast.
a.-ıġa M785a21

aşfer (Ar.) Sarı.
a. M783a27, M783b14

aşfer-nişān (Ar.Fa.) Sarı renkli, sarı gibi.
a. M783b17

aṣḥāb (Ar.) Sahabeler, birinin yakınında olanlar; halk, ahali; yakınlar, dostlar.
a.-ı Aḫdūd T717a14, T717a17
a.-ı Eyke T702b26
a.-ı kehf "Yedi Uyurlar, Kur'an'da Kehf suresinde (sure 17) ashab-ı kehf'in başından geçenler anlatılır. T715b1, T715b3, T715b9, T715b15, T715b19
a.-ı Ress "Kur'an'da peygamberlerini yalanladıkları için helak edildikleri

bildirilen bir topluluk" T703a10
ecille-i a. M782b6
iltimās-ı a.-ı cāvdānī M784b26
a. bile T706a22
a. T697b3, T706a25, M783a2, M783a20, M783b20, M802a18
a.-ḳa T697b2
a.-ı M798b7
a.-ın T702b27

Aṣḥābü'r-Res (ö.a.) Kur'an'da peygamberlerini yalanladıkları için helak edildikleri bildirilen bir topluluk.
A. T697b6

asıġ Fayda, yarar.
a. T717b24

asıl- Boynuna ip geçirip sallandırarak öldürülmek, idam edilmek.
a.-ġan T715a23

āsīb (Fa.) Zarar, zahmet, eziyet.
ā. ü zaḥmet yitkürme- "Sıkıntı, eziyet vermemek" A721a10
ā. tapma- "Zarar görmemek, etkilenmemek" A720b24
ā. tigme- "Zarar gelmemek" A732b4
ā. yit- "Zarar gelmek" T710b23
ā. yitme- "Zarar gelmemek" T700b8
ā.-imizdin T710b22

Asiye (ö.a.) Firavun'un karısı olan ve Musa Peygamberi bebek iken sepet içinde Nil nehrinden alarak büyüten kadın.
A. bint Mezāḥim T707a16
A. T703b1, T703b8, T703b9, T703b11, T703b12, T703b13, T703b15, T703b19, T704a25
A.-ġa T703b12

ʿaskerī (Ar.) Bir asker; bir ordu.
ʿa. M791b2

aṣl (Ar.) Asıl, esas; kendi, öz; sebep.
a. T715a23
a.-ı T696b13, T703b21

aṣlā (Ar.) Hiçbir zaman, asla.
a. M794a4

Aslan Big Aḫtaçı (ö.a.)
A. M792a7

āsmān (Fa) Gök, gökyüzü, sema.
ā. sarı T698b22
ā. T704b13
ā.-ġa T695b21, T699a16, T704b11, T715a9,

T715a13, T715a17, T715a27, A721a3
ā.-dın T695a8, T696a7, T696b27, T701a7, T708a7, T708a26, T715a1, T715a6, T715a10, T715a20

āsmānī (Fa.) Semavi, ilahi.
kitāb-ı ā. "İlahi kitap" T716b14
kütüb-i ā.-din "Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an" M800a27

ʿaṣr (Ar.) Yüzyıl; ikindi vakti.
ʿa. T712a10
ʿa.-ınıñ A731b2
ʿa.-ıdağı A722a17
ʿa.-ığaça M799a6

asra- Korumak, esirgemek; saklamak, gizlemek; muhafaza etmek, bulundurmak; himaye etmek, beslemek, bakmak; gözetmek, fırsatını kollamak; yetiştirmek, beslemek (hayvan).
a.-sun T717b13, M785b14, M791a17, M795b21, M796a11
a.-ñ T701a18
a.-dı T701a13, T701b5, T712b19, T713a15
a.-dılar T705b3, T716a13
a.-r irdi T698a14, T702b11, T703b20
a.-r irdiler T700a4
a.-p T695a16, T705b24, T713a8, A722a20, A725a21, A731b25
a.-pdur T708b8
a.-p irdi A725a17, A720b22
a.-p irdiler T704a2
a.-p idi A733a6
a.-y A722b16
a.-ġanın T701b22
a.-r A727a4, A727a12
a.-maḳ M789b26
a.-maḳḳa T699b18

asru Çok, pek.
a. T696b15, A728a25, A733a21, M797b20

āstān (Fa.) Eşik.
ā.-dur M788a16
ā. M797b8
ā.-ığa M786b9, M791a5
ā.-ıda M796a20
ā.-ıdın M791b9

āstān-būslıġ (Fa.T.) Eşik öpücülük, eşiğe yüz sürme, hürmet gösterme, birinin hizmetinde olma. krş. āstān-būsluḳ.
ā. M788b2

āstān-būsluḳ (Fa.T.) Eşik öpme, eşik öpücülük, eşiğe yüz sürme, hürmet gösterme, birinin hizmetinde olma. krş. āstān-būslıġ.

ā. M789b4
ā.-ḳa M797a3

āstāne (Fa.) Eşik, paytaht.
ā.-ġa M794b25
ā.-dağı M791b27

ast Alt. krş. asd.
a.-ığa T717a15, M785a20
a.-ıda T702b4, T705b14, T710b22, T717a7, M783a12, M785a16
a.-ıdın T716a8

āsūde-ḥāl (Fa.Ar.birl.s.) Hali rahat, keyfi yerinde.
ā. M791a26

āsūdelıḳ (Fa.T.) Rahatlık.
ā. M801b23

aş- Aşmak, yükselmek, geçmek, ilerlemek.
a.-tı M784b2
rūd başığa a.-tı "Dünya başına yıkılmak" T710a12
a.-ıp M783a13
a.-ıp irdi A731b23
a.-maḳ irdi M795a6

āşām (Fa.) Yiyecek ve içecek.
ā.-ı M796a18

ʿāşıḳ (Ar.) Âşık, birine tutkun.
ʿā.-ı şifte-ḥāl M792a2
ʿā. bol- "Âşık olmak" T700b19, T700b25, A720b22, A727a4, A730b22
ʿā. M785b1, M801b8

Aşİre (ö.a.) Yakup Peygamber'in Zilfa adlı eşinden doğan iki oğlundan biri.
A. T700a14

āşkār (Fa.) Aşikār, açık, meydanda, belli.
ā. bol- "Görünmek" M796b17
ā. it- "Göstermek, açığa çıkarmak" M794b2, M794b8
ā. ḳıl- "Göstermek, açığa çıkarmak, tanıtmak" T696a7, T715a22, A728b13, A729b2
ā. M791b13, M800a6

āşkāre~āşkārā (Fa.) Açık, belli, meydanda.
ā. bol- "Ortaya çıkmak" T709a10
ā. ḳıl- "Açıklamak" A725a27
ā. A730b3, M784b17

aşlıġ Tahıl, hububat, yemeklik malzeme.
a. T701b7, T701b8, T701b18
a.-nı T701a26
a.-ıġızını T701a18

āşnālıġ (Fa.T.) Dostluk, tanıdıklık, bildiklik.
cezb ü ā. M801b6
ā. M799a16

aşuġı Aşağı.
a.-ça "Aşağı doğru" T706a2

aşuḳ- Acele etmek.
a.-up M789b1

aşur- Aşırmak, yüksek bir yerin üstünden öte yanına geçirmek.
ḥaddin a.-dı A727b19, A728a10

ʿāşūrā (Ar.) Muharrem ayının onuncu günü.
ʿā. T704b23

āşüfte (Fa.) Dağınık, perişan.
ā. bol- "Perişan olmak, üzülmek, kendinden geçmek" A722a14
ā. ḳıl- "Dağıtmak, karıştırmak" A732b20
ā. M784a11, M790a23, M800a26, M801b3

āşüfte-ḫayāl (Fa.birl.s.) Dağınık, perişan düşünceli, perişan hayalli.
ā.-niñ M787b13
ā.-idin M787b12

āşüftelıḳ (Fa.T.) Kızgınlık, hiddet.
ā. ḳıl- "Kızmak, hiddetlenmek" A732a23

āşyān (Fa.) Mesken, ev.
ā.-dur M788a17

at At.
a. idi A731a27
a. T695b24, A723a21, A725b14, A727b21, A727b22, A727b23, A731b4, A733a12
a.-ḳa A718b17, A718b18
a.-lar A725a11
a.-lardın A731a27
a.-ı A722b16, A726b11, A727b22, A727b23, A733a14, M791b27
a.-ın T704b21, A726b13
a.-ıġa M788a8
a.-ları M794b27

at Ad, isim; şan, şöhret, ün, nam.
a. bile M795b10, M795b10
a. çıḳar- "Nam salmak" M795b10
yaḫşı a. ḳazġan- A723b24
a. ḳılıl- "Ad verilmek, isim konmak" M790b3
a. ḳoy- "Ad vermek, isim koymak" T703b9, A722a22, A725a22
a. ḳoyul- "İsim verilmek, ad koyulmak" M790b5
a. yiber- "Adını kullanmak" M799a15

a. T717a7
a.-ı T695a1, T696b1, T697a24, T699b17, T700a18, T700b15, T702b26, T708b18, T708b21, T711a16, T712b8, A719a25, A720a3, A724b21, A724b26, A724b26, A725b1, A725b3, A725b5, A733a7, M796a26, M796b1
a.-ıñ T717a16, M799a15
a.-ıña A733a24
a.-ın T711b19
a.-ın çıḳar- M793a5
a.-ın ḳoy- T708a20, T715b27, A719a1, A719a18, A720b27, A726a16, A727b19, A729a20
a.-ın tut- T717a7
a.-ını T702b7, T717a16, M787a5
a.-ığa T713b13, A722b17, A730b19, M788b6
a.-ıda A723b26
a.-ların T716b17
a.-larıdın A724a5

at- **Atmak, bir cismi ileri doğru fırlatmak; vurmak, indirmek; asmak, bir yere koymak; gün doğmak.**
a.-tılar T697b12, T698b9
a.-ıp T698b22, T709b4, T712a4, A727b9
a.-may M786a19
a.-ḳan T697b12
a.-ḳan bile M798b27

ata **Baba, ata; ced, büyükler.**
a. T698a5, T699b14, T700b8, T703a27, T714a13, A724a9, A725b8, A725b16, A726a16, A726a23, A726a24, A733b5, M792b1, M792b2(2), M792b3, M792b4, M792b6, M792b7, M792b23
a. anaları T706b21
a.-nıñ M792b7
a.-ğa A726b18, M791b2
a.-dın A733b5, M792b7, M796a24
a.-m T711b21, A726b17
a.-mnıñ T698a17(2)
a.-ñ T717b11, M792b4
a.-sı T695b7, T695b14, T697b26, T699a23, T699a26, T702a6, T703b1, T707a6, T707a14, T711a18, T711b20, T711b24, T712b7, T712b8, T714a18, T718b21, A719a1, A719a3, A720a14, A720a25, A721b4, A722b6, A722b14, A722b20(2), A723a7, A723a9, A723a25, A725a6, A725b8, A725b17(2), A725b24, A726a20, A727b11, A727b10, A727b13, A727b26, A728a3(2), A728b19, A729a14, A730b8, A730b27, A732b19, A733a5, M792b8, A726a21
a.-sıdur T699b14, A720a5, A720a26
a.-sınıñ T707b, A720b24, A724a9, A724a17, A724a22, A725a11
a.-sını T702a23, T708b10, A731b18, A731b21, A731b21, A732a7
a.-sığa T707a14, A723a12, A724a10, A724a10, M792b8, M793a6

a.-sıdın T708a2, A720a7, A721b3, A727b26, A733a7
a.-ları T695b5, T695b9, A721a26, T700b9
a.-larınıñ T701b7
a.-ların T713a26
a.-larıdın T713b5

ata- Adlandırmak, anmak, ad vermek; nişanlamak; vermek.
a.-dı T704a7
a.-dılar T696b1, A724b26
a.-rlar T700a18
a.-p A728b12

atalıġ Babalık, baba olma. krş. atalık.
a. T698a20, M798b18

atalık Babalık, baba olma. krş. atalıġ.
a. A725b2

ateke(eteke) Lala, babalık.
e. A723a13

āteş-bār (Fa.birl.s.) Ateş yağdıran.
ā. M800a6

āteş-engizlik (Fa.T.) Dağlayıcılık, yakıcılık. krş.āteş-engizlıġ.
ā.-i M788a4

āteş-engizlıġ (Fa.T.) Yakıcılık, dağlayıcılık. krş. āteş-engizlik.
ā.-ıdın M783a16

āteş-gede (Fa.) Ateşe tapanların ibadet ettikleri mabet.
ā. dik M783a6
ā. A729b4, M784a19
ā.-lerniñ A730a19
ā.-siġa A728a15

āteşi (Fa.) Ateşle ilgili, ateşe ait.
ā. burcı M796b26

āteşin (Fa.) Ateşten.
la'l-i ā. M784a8
ā. M797a17

āteş-nāk (Fa.) Ateşli.
ā. M784a9

āteş-perestlik (Fa.T.) Ateşe tapıcılık.
ā. T695a10
ā.-ka T695a20

āteş-rizlıġ (Fa.T.) Ateş saçıcılık, ateş dökücülük, sıcaklık.

ā.-ıdın M783a15

ʿāṭıl (Ar.) Boş, faydasız; tembel, üşengeç, uzak duran.
ʿā. irkenin M802a5
ʿā. ḳılma- "Uzak durmamak, tembel, üşengeç olmamak" M787a10
ʿā. M786b11

atış tutuş Hal, durum, vaziyet, iş.
a.tutuşların A725a1

atlan- Ata binmek; (hükmdar) ata binerek halkın arasına çıkmak.
a.-ıp M789b13
a.-ur bol- A732a21
a.-ğanda A732a22
a.-ğanıda A731b7
a.-maḳ M794a12

aṭlas (Ar.) İpekli kumaş.
a.-ığa M795b11

atlığ Adlı, isimli. krş. atlıḳ.
a. T696b14, T697a27, T697b27, T698b14, T698b16, T700a6, T700b19, T701b23, T702a11, T702a21, T703b22, T704a7, T705a22, T706b17, T707a6, T710a3, T711a16, T711b18, T711b27, T713b4, T714a10, T715b2, T715b6, T717b2, A718b13, A718b15, A720b20, A722b17, A722b21, A724a12, A726b22, A728a2, A731b1, A731b2, A731b27, A732125, A732b2, A732b7, A732b12, A732b25, A733a1

atlıḳ Adlı, isimli. krş. atlığ.
a. A731a18, A732b12

av Av, karada veya denizde evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi.
a. ḳuşḳa M794a12
a.-nı A724a24
a.-da A724a14, A724a24, A725a1
a.-da irdi T699a21, T699a24
a.-ğa T699a21, T699b17, A724b27
a.-dır A725a16
a.-ı M784a15
a.-ığa A728a1
a.-ıdın M791a1

ʿavām (Ar.) Halk, avam.
ʿa. M801a17

āvāre (Fa.) Başıboş gezen, serseri, işsiz güçsüz.
ā. ḳıl- A724a19, M794a25
ā.-sin M795a14
ā. M784b4

āvārelıḳ (Fa.T.) Başıboşluk, serserilik, işsiz güçsüzlük.
ā.-nıñ M795b16

āvāze (Fa.) Şöhret, ün, haber, söz.
ā. M794a19

ʿAvc (ö.a.)
ʿA. bin ʿAnḳ T706a8,
ʿA. bin ʿAnḳ irdi T706a22
ʿA. bin ʿAnḳḳa T706a10
ʿA. T706a11, T706a23
ʿA.-nıñ T706a24

ʿavret (Ar.) İnsanın gösterilmesi ayıp olan yeri.
ʿa. ʿużvı T696a22

avuc Avuç. krş. avuç.
a. açma- "İstememek, dilenmemek" M785a8
peşimānlıġ a. birbirige ḳat- "Pişmanlık duymak" M799a2

avuç Avuç. krş. avuc.
a. T694b7
a.-ıġa T706a11, T710b21

avval (Ar.) İlk, birinci; eski, ilk; önce, evvel, önceki, evvelki; başlangıç.
muʿallim-i a. M799a5
muḳteża-i a. A719a20
risāle-i a. M782b13
esās u a. M785b9
a. T695a26(2), T696a8,T702b1, T713a13, A718b9, T702b1, A726b26, A733b3, M793a18
iktiżā-yı a. T713a13
a.-dın A733b1
a.-ın M785b9
a.-lar A730b10
a.-ġı "Önceki, evvelki; ilk; birinci. " T714b26, T716a22, A722b27, A724b19, M784a17, M794b7
a.-ġısı M784a21

avvala (Ar.) Önce, ilk olarak.
a. A726b24

ay Ay.
tolun a. M794b2
a. T700b6, M784a26, M790a11, M790a22, M791a21, M794b3, M795b6, M795b6
a.-ġa M791a14

ay Ay, otuz günlük süre.
a.-dur T717a27
a. irdi A726a6, A732b20
a. T703a5, T717a27, A726a19, A728b22, A730b7, A732a17, A732b7, A733a4, M784a15, M794a5,

M798b19, M800a15, M801a1
a.-nıñ M792a14
a.-ġa M784b9
a.-dın T713b23, A732a8
a.-ġaça T696a8, A732b8
a.-ınıñ T696a13, T705a1, M786b12, M787a14, M787a22, M789a23
a.-ıda T697a4

aya Avuç içi.
a.-sı T714a25

āyā (Fa.) Hey, ey.
ā.T700b4, T706b2, T709b24

ayaġ Ayak. krş. ayaḳ.
a. iligi T697a24
a. iligin T699b9
ilig a. ur- A733a9
a. T716b1
a.-dın tüş- T701b23
a.-ı T697b5, T711a1, T711b14, M783a12, M785a22
a.-ın T714b13, T717a21, M795b15
a.-ını T716b8
a.-ıġa tüş- T713a25, A732a24, M785a3, M787b17, M791b27, M797a5
a.-ıda T711b10
a.-ımız T710b22

ayaġ Kadeh.
a. T716a17, A728b11

ayaḳ Ayak. krş. ayaġ.
a. M783a16, M784a10
a.-ḳa M785a5
a.-ıġa tüş- T702a6

ayaḳçı Saki, kadeh sunan.
a.-larġa M784a1

ʿayān (Ar.) Açık; belli, aşikar, meydanda.
ʿa. A724b13, M784b12
ʿā. it- M795b23

āyāt (Ar.) Ayetler.
vāżıḥa-i ā. T706a17

ʿayb (Ar.) Utanılacak şey, kusur, ayıp.
ʿ.-ı T709b17
ʿa.-ıda A730b3
ʿa.-larımnı M789a11

āyend ?
ā.-indin M793a25

āyet (Ar.) Kur'an'ın herhangi bir cümlesi; cümle.

söz, sözün bir kısmı; işaret, alamet, nişan.
ā.-i kerîme T698a22
ā. T699b1, T701a23, T709b13, M801a12
ā.-de T707a21
ā.-i M796a12
ā.-ini M792b21

Ayḥaṣṣa~Hanna (ö.a.) Harun ve Musa Peygamber'in babaları İmran'ın karısı, İmran'ın kızı Meryem'in annesi.(Kaynaklarda Hanna olarak anılıyor.)
A. irdi T713b9
A. T713b11

ayıḳ- Farkına varmak, hatırlamak.
a.-tı T706b6

ay(ı)t- Söylemek, anlatmak, demek; çağırmak, adlandırmak, anmak; bilmek; konuşmak, beyan etmek; istemek; sormak; tabir etmek, yorumlamak; saymak, sıralamak.
a.-ḳıl T699a25
a.-sun T705a25,T711a25, M788b21
a.-tı T694b7, T697a18, T697b2(2), T698a9, T698a16(2), T698a17, T698a18, T698a25, T698b5, T698b6, T699a21, T699a22, T699a25, T699a26, T700a8, T700b7(2), T701a11(2), T701a17, T701a23, T701a24, T701b8, T701b25, T702a8, T702b12, T704a22, T705b21, T706a2, T706a3, T706a16, T706b17, T707a1(2), T707a14, T708b22, T709a23, T709a24, T709a26, T709b10, T710a11, T711b25, T713a23, T714b11, T714b13, T714b17, T717b12, T722a25, A725a20, A725a25, A726a4, A726b9, A726b17, A726b22, A726b23, A729b22, A729b23, A730a21, A732a6
a.-tılar T697a20, T698b17, T701a10, T701b11, T701b22, T702a25, T703a24, T703b10, T706a14, T707a25, T708a25, T709b2, A730a1, A731a10, A732a4
a.-tı irse T701a19, T707a4
a.-tılar irse T702b2
a.-sa T696a4
a.-sa bolur A730a6
a.-sa bolġay M791a15
a.-ġay sin T699a22
a.-ḳay A718b6
a.-ur T714b16, T715b13
a.-urlar A719a25, A725b13
a.-ur irdi T700b17, A729b5
a.-man A728a5
a. T711b2, T714b15, T716b7, A726a4, M789b16, M798a22
a.-a sin T713a23
a.-adur T697a21
a.-lar irdi T701a3
a.-ıp min M792b12
a.-ıpdur T695a14
a.-ıpdurlar T713a3

a.-urlar A719a25, A725b13
a.-ur irdi T700b17, A729b5
a.-man A728a5
a. T711b2, T714b15, T716b7, A726a4, M789b16, M798a22
a.-a sin T713a23
a.-adur T697a21
a.-lar irdi T701a3
a.-ıp min M792b12
a.-ıpdur T695a14
a.-ıpdurlar T713a3
a.-ıp irdim M790b21
a.-ıp irdi A730a25
a.-mış bolġaylar A726b24
a.-a bil- M786b3
a.-a başla- A733a2, T714a19
a.-a almay T714a20
a.-a almas irdi T703b18
a.-a almağandın M800b2
a.-ḳaç T715a5
a.-ıp T705a11, T713a9, A732a5
a.-ḳan T714b19, T717b12, M801a11
a.-ḳanımġa M800b13
a.-ur A726a4, M793a15
a.-urġa M790a26, M793a17
a.-urda T705b25
a.-urdın T695b22, M786b14, M801a11
a.-urça M793a16
a.-maḳ M787a12
a.-maḳḳa T715a6
a.-maḳdın M787a12

ayır- Birbirinden uzaklaştırmak; uzaklaştırmak; bütünden koparmak, bütünden bir tarafa çıkarmak, bütünden belli bir amaçla bir parçayı çıkarmak; bölmek, bütünü parçalara bölmek.
a.-sun T711a24
a.-dı T703b1, T711b2, A722b20
a.-ıp T695b1, T695b8, T698a4, T705a4, T716a6, A723a16

āyin (Fa.) Âdet, töre; usul, teamül; düzen; mezhep; inanış; kural, kanun; tören.
ā.-i T696b20, T709a2
tedvin ā.-i bir- M790a24
ā.-iñ A725a2
ā.-i Lohrāsbi A722b5
ā.-i risālet T716b11
ā. ḳıl- A722b5
ā.-ler A732b2
ā.-ler bağlat- T703b21

āyine (Fa.) Ayna.
ā.-i Çini M783b8

Āyine-i Sikenderi (ö.a.) Emir Husrev Dehlevi'nin (1253-1325) mesnevilerinden birinin adı.

Ā. A723a27

aylan- Çevrilmek, dönmek. krş. eylen-
a.-ġay M802a8

aylık ...aydan beri var olan.
a. T707a15

ʿayn (Ar.) Göz; öz, bir şeyin aslı, özü; kaynak, esas.
ʿa.-ı insān A733a19
ʿa.-ı selāmet M800b5
insan-ı ʿa. A733a19
nūr-ı ʿa. M796a23
nūr-ı ʿa. irür M796a21
ʿa. A733a19, M784a9
ʿa.-ıda M783b18
ʿa.-ıdın M783b18

ayrıl- Ayrılmak, uzaklaşmak, bütünden kopmak; bölünmek, taksim edilmek; çıkmak, saçılmak.
a.-dı T708a9, M790b2
a.-ıpdur M797b8
a.-ıp T704b18
a.-ḳan M783b5
a.-ġanda T712b17
a.-ġandın T703a9

ayrılış- Ayrılmak, (iki kişi) birbirinden uzaklaşmak.
a.-tılar T706b24

ayru Uzak; ayrı; başka, farklı.
a. irdim M786b27
a. tüş- "Uzak kalmak, birbirini görmemek" T694b18
a. M783a1, M787a1, M792b4, M794b24, M795a21

ʿAyş (ö.a.) İshak Peygamber'in oğlu, Yakub Peygamber'in kardeşi.
ʿA. bin İsḥaḳ ʿaleyhi's-selām T702a23
ʿA. T699b17, T699b19, T699b21, T699b23, T700a17, T700a18
ʿA.-nıñ T700a19, T700a20
ʿA.-nı T699b19
ʿA.-ġa T699b18, T699b23
ʿA.-dın T699b27

aytıl- Söylenmek; arz edilmek; anlatılmak.
a.-dı M800b2
a.-sa M793a23
a.-ġay T717a1
a.-mış bolġay M784b11
a.-ıptur M789a7
a.-ġan irmiş M790b1
a.-ġanlarnı M790b2

ʿayyāş (Ar.) Çok içki içen, ayyaş.

ʿa. A720a7, A724a24

az Az. yeteri kadar olmayan; (zaman için) kısa.
a. T697a13, T699b11, T702a10, T703a25, T706b14, T713b5, T713b20, T714a11, T717b17, T718a2, T718a16, A720a9, A720a13, A723a19, A725a22, A726a8, A728a18, A728a23, A728a25, A728b12, A730b3, A730b4, A730b10, A730b17, A731a12, A782b11, M790a27, M792b19, M797b22, M800a19, M799a7
a.-ğa M798a10

āz (Fa.) Açgözlülük, hırs, tamah.
cerime-i ā. M789b26

azlığ Azlık, az olma.
a.-ığa M797a14

aʿżā (Ar.) Uzuvlar, organlar.
a. T716a6
a.-sın T714b20
a.-sığa T704b20, M785a9, M798a23
a.-sıda M785a22
a.-larığa T704b4

ʿazā (Ar.) Anlatma, nakletme, söyleme, atfetme.
ʿa.-sı M801b18

ʿaẕāb (Ar.) Azap, eziyet, sıkıntı; dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza; bedeni ve ruhi büyük sıkıntı, eziyet, rahatsızlık.
ʿa. tart- M795a4
ʿa.-ı düzāḫ T706b20
ʿa. ḳıl- T704b7
ʿa. bile T698b25, T699a1, T706a27, T707a19, T716a5, T717a2, A726a5, A726b20
ʿa. T703a4, T715a6
ʿa.-ğa giriftār bol- T715a5
ʿa.-dın T707a19, A726a5
ʿa.-lar T716b9
ʿa.-ı T707a19, T716b2, A727b24
ʿa.-ıdın T703a3

āzād (Fa.) Hür, serbest, bağsız; kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden.
ā. bol- T712a21
benddin ā. it- "Bağsız kılmak, korumak, kurtarmak" M782b13
ā. ḳıl- "Serbest bırakmak" T698a27, T701b1, T712a24, T712b2, A722a7, A727a1, A727b12

āzāde (Fa.) Asil, asilzade, alicenap.
ercemend-i ā. M798b24

āzāde-veş (Fa.) Asil, necip, yüksek.
ā. debi "Asil ādet" M785a7

azal- Azalmak, eksilmek, tükenmek.
a.-a başla- T696a12

a'ẓam (Ar.) Büyük, yüce.
ism-i 'a. T710b5
ism-i 'a. bile T707b

'aẓamet (Ar.) Ululuk, yücelik, büyüklük; zenginlik, çokluk, fazlalık, genişlik.
'a ü iḳbāl M800b25
şādırvān-ı 'a. ü celāl M788a26
'a. A724b2
'a.-i T709b13, T710b10
'a.-ini T715a6

āzār (Fa.) Tekdir, azarlama.
ā.-ıdur M799a26

āzārī (Fa.) İncitilmiş, incinmiş.
ā. M801b26

aẓdād (Ar.) Zıtlar, tezatlar.
a. irür M796b12

Āẕer (ö.a.) Sam'ın oğlu Buzer'in oğullarından biri.
Ā. T696b8

Āzer (ö.a.) İbrahim Peygamber'in babası.
Ā. irdi T697b26
Ā. T697b27, T698a7, T698a8, T698a9, T698a19, M792b8
Ā.-ġa T698a9, T698a12, T698a19
Ā.-din T698a13

'Azer (ö.a.) 'Uzeyr Peygamber'in kendisi ile birlikte doğan ve ölen kardeşi.
'A. T713b4

Āẕerbeycān (ö.a.) Hazer Denizi, Kafkas dağları ve İran arasındaki bölge.
Ā. A728a15
Ā.-ġa A729b7
Ā.-da A721a16, A729a11
Ā.-dın A728a17

āzerm (Fa.) Şefkat gösterme, gözetme, hatır sayma.
'adālet ü ā. A728b20

Āzerem-duḫt (Āzerm duḫt) (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Perviz'in kızıdır ve İran tahtına da geçmiş, iyi idaresiyle meşhur olmuştur.
Ā. bile A732b18
Ā. A732b10, A732b15, A732b16, A732b20

'aẓīm (Ar.) Çok, fazla, hadden fazla; büyük; şiddetli, sert; ulu, heybetli.

ʿa. ü ʿanîf T703a15
cühūd-ı ʿa. T715b21
kavm-i ʿa. T697a7
ʿa. bol- A723a25
ʿa. T696b20, T697a12, T699b27, T702a4, T704b6, T704b22, T705b6, T707a16, T708a20, T708b3, T709a16, T711a3, T712b17, T713a7, T715b17, T715b27, T716b3, A719a16, A719a18, A721a13, A721b21, A724b14, A725b18, A728a21, A727a12, A728b11, A728b7, A729a8, A732a7, M797b21, M797b22

ʿaẓîm-salṭanat (Ar.Fa.birl.s.) Ulu, büyük saltanatlı.
ʿa. A720b15

ʿâzim (Ar.) Niyetli, kararlı; giden; yapan; azimet eden.
ʿâ. irdim M791b14
ʿâ. irdi T698a8
ʿâ. bol- T695b13, T698a19, A724a27
ʿâ. bolul- M791b1
ʿâ. ḳıl- M798a14
ʿâ. M791b1, M791b14

ʿazîmet (Ar.) Gitme, gidiş; hal ve hareket; bir yere gitmek veya bir işi yapmak üzere yönelme.
ʿa. ḳıl- "Gitmek, bir yere gitmek üzere yönelmek" T694b19, T695b27, T700a1, T705a1, T706a19, T706b12, T709a12, T710b8, T710b18, T714b9, T715a12, A720a16, A722b6, A723a21, A724a27, A730a17, M789b13, M791a19
ʿa. M786b13, M791b1, M791b9, M798a14
ʿa.-i T704a17, T707b, T708a27, A730a10, A731a10, A731a12, M790b21
ʿa.-in T706a14
ʿa.-iğa M783a3, M784a15, M791b14, M792a1

ʿaẓîmü'ş-şân (Ar.) Şanı, şöhreti büyük olan.
ʿa. A729a18, M791a8, M799b22
ʿa.-raḳ T710b24, T710b25

ʿazîz (Ar.) Değerli, aziz, hürmetli.
şerîf ü ʿa. M799a19
yār-ı ʿa. M787b5
ʿa. ü sāhib-ḳader M796a23
ʿa. tut- T699a27
ʿa. A724a27, M786a24, M788b21, M788b24, M793a7
ʿa.-ler T700a27
ʿa.-lerniñ M799a26
ʿa.-raḳ M792a25

ʿazîz (Ar.) Mısır'da vezirlik ünvanı. Yūsuf kıssasında Züleyha'nın eşi Mısır azizidir, sonra Yūsuf Mısır azizliğine getirilir.
ʿa. T700b23, T700b24, T701a21, T701b2, T701b11, T701b14, T701b20, T701b22

ʿa.-niñ T700b19
ʿa.-ni T701a20, T701a25
ʿa.-ġa T700b22, T701a1, T701b14, T701b23
ʿa.-i T699b25
ʿa.-i irdi T700b18

ʿazîzlıġ (Ar.T.) Vezirlik.
ʿa. T701a25

ʿazl (Ar.) Uzaklaştırma, işinden çıkarma, yol verme.
mücib-i ʿa. T714a5
ʿa. ḳıl- T701a25, A722a8, A722b22, A728a5, A729a24, A725b9
ʿa.-ı T714a5

ʿazm (Ar.) Kasıt, niyet, karar; gitme, gidiş, yönelme.
ʿa.-ı Herat eyle- M788a24
ʿa.-i viṣāl eyle- M796b19
kiñġa ʿa. eyle- A722b4
ʿa. it- T709a18
ʿa. ḳıl- T707b, A730a13, M791b6
ʿa.-im M733a27
ʿa.-iġa M784b24

ʿAzrāyil (ö.a.) Azrail, ölüm meleği.
ʿA. T694b7, T697b14
ʿA.-ġa T694b6(2), T711b16

azuḳ Azık, yiyecek.
a.-ların T706b4

āzürde (Fa.) İncinmiş, zarar görmüş, kırılmış.
ā. bol- A722b21, T710b23
ā. ḳıl- M799a19

āzürdelıḳ (Fa.T.) İncinmişlik, kırılmışlık.
ā. M783a18

ʿazze şānuhu (Ar.)
ʿa. A729a5

bāb (A.) Konu, husus, mes'ele, iş, mevzu, bahis.
b.-da T708a3, T715b13, A728a10, M786a20, M789a3, M789a21, M791a19, M793b8, M793b9, M794a4, M794a12, M794b22, M795a1, M795a6, M801a15
b.-ıda T696b23, T702b24, T704a9, T704b1, T705a11, T705a12, T708b17, T714b11, T714b20, T715b1, A718b2, A718b19, A721b8, A723b19, M788b14, M788b18, M788b20, M788b22, M789b23, M789a19, M789b2, M795b19, M801b18

baba Baba; yaşlı, ileri gelen, bir topluluğun ulusu anlamlarında ünvan sözü.
b. M796a27
b. big M801a22, M801b17

Bābegān (ö.a.) Sasan'ın oğlu Erdeşir'in lakabı, anne dedesinin Babek olmasından dolayı Babegān olarak anılmış.
Erdeşir-i B. A729b16
Erdeşir-i B.-dın A727b17

Bābek (ö.a.) Sasan'ın oğlu Erdeşir'in anne tarafından büyük babası olan Babek Erdeşir'den önce hüküm sürmüş, Babek şehrini kurmuştur.
Erdeşir-i B. A724b4, A724b19
B. A724b22(2), A724b25
B.-niñ A724b25, A725a6
B.-din A724b27

Bābil (ö.a.) M.Ö. 2 binin başlarından M.Ö. I. binin başlarına kadar Mezopotamya'daki Babil uygarlığının, M.Ö. 7. ve 6. yüzyıllarda Kaldea imparatorluğunun başkenti olan Fırat kenarındaki ünlü şehir. Dini inanışlara göre yeryüzünde kurulan ikinci şehir.
B. T698a5, T698b12, T715b20, A719a1
B.-ni T695b7
B.-ğa T708a12, T713a10
B.-de T695a22, A721a5, A723b7
B.-din A722a8

Bābür Mirzā (ö.a.) Şahruh'un torunu, Baysungur Mirza'nın oğlu, bir süre Horasan'da hükümet sürmüştür.
B. dik M792b23

bād (Far.) Rüzgār, yel.
b.-ı şabā "Doğudan esen hafif, hoş rüzgār" M787b17

bād-āverd (ö.a.) Bizans imparatoruna ait bir gemide rüzgar tarafından Husrev-i Perviz'e götürülen hazinelerden birinin adı, Husrev-i Perviz'in sekiz hazinesinden ikinci hazine.
genc-i b. A731b5, A731b7

bād-bān (Fa.birl.i.) Yelken; yelkenli gemilerde üzerine dört köşe yelken açmak ve işaret kaldırmak için direğe yatay olarak bağlanan gönder.
b. M784a27, M787b18

bāde (Fa.) Şarap, içki.
b.-i gül-fām "Gül renkli şarap, kırmızı şarap" M796a18
b.-i şevķ M784a25
b.-. tahūr-emşāl M798b4
b. M782b21, M783a19, M783b20, M784a1, M800a12
b.-si M784a20, M800a14

bādiye (Ar.) Çöl, kır.
b.-de T706a27
b.-siniñ M798b7

bād-rūy (Fa.) Teselli, avunma; merhem.
b. M787b5

bāġ (Fa.) Bağ, büyük bahçe, bostan; ağaç ve çiçek dikili yer; üzüm bahçesi; ağaçlık, yeşillik yer.
b. u sarāy T703a20
bustan u b. M785a15
b. T703b2, T703b2, A729b21, A729b23, M783a5, M783b11, M794b3, M794b3
b.-nıñ A729b22
b.-nı A729b23, M787b21
b.-ķa A727a5
b.-da T701a5, A729b22, M787b14, M789a2
b.-dın M795a23
b.-ıñ M795b23
b.-ıñdaġı A729b22
b.-ı M785a15, M787b14
b.-ıda A729b18, M795b23
b.-lar A719b27
b.-larda A719b27

Bağdād (ö.a.) Eski Mezopotamya'nın en önemli şehirleri çevresinde kurulan, Abbasilerin başşehri olan, bugün de Irak'ın merkezi olan Dicle nehrinin iki yakasında kurulu şehir.
B. A722a15, A725b22, A727a11
B.-nı A727a10

baġ(ı)r Yürek; ciğer; göğüs, sine, döş.
b. M800b9, M800b9
b.-da M784a10
b.-ım M795a22
b.-ı M798a7
b.-ıġa M797b25
b.-ıda T713a27

bağışla- Affetmek, bağışlamak, mazur görmek; armağan etmek, bahşetmek.

b.-dı T699a2, T705a13
b.-duḳ T710a17
b.-p T703b12, A732b2

bağla- Bağ veya başka bir araçla tutturmak, bağlamak, raptetmek; tutmak, kapamak, engellemek; kurmak, inşa etmek; anlaşma yapmak; ortaya çıkmak, meydana gelmek; takmak, giymek.
b.-dı T717a23
b.-dılar T700b10
b.-madı M787b4
b.-sa M794a24
b.-ġay min M795b10
b.-ġay A731b25
b.-r A719b12
b.-ġumdur M790b15
b.-ptur T697b19
b.-p M799a13
b.-p T698b21, T698b22, T698b24, T699a14, T699b9, T713a11, T717a21, T717a24, A719b12, A719b17, A721a3, A730a14, A731a14, M788b7, M789a5, M789b2, M791a19
b.-may A727b4
b.-ġan T698b23
b.-mağnı A722b16

ʿahd bağla- M799a13
bil bağla-T700b10, T709b6, M795b10
köñül bağla- A727a24
sed bağla- T697b19
şüret bağla- M787b4, M794a24

bağlan- Kapanmak; meydana gelmek, oluşmak, ortaya çıkmak; giyinmek, takınmak; çaresiz kalmak.
b.-ur M800b9
b.-ġay M787b13
b.-dı A728b8
b.-ıp M788a17
b.-ġan dik M784a18
b.-ġanı M784a3

bağlat- Düzenletmek, yaptırtmak, tesis etmek.
b.-tı T703b21

bağlığ Bağlı, kapalı. M786a4

bahā (Fa.) Kıymet, maddi değer; bedel, karşılık.
b. bol- A730a1
b.-ġa kitür- M783b3
b.-mnı T700b4
b.-mdın T700b17
b.-sı imes A733a24
b.-sın T702b13
b.-sıda T705b1
b.-sıdın T700b16

bahādır (Fa.) Cesur, yiğit.
reşîd ü b. A721b1
b. A723b13

bahādırlık (Fa.T.) Yiğitlik.
b. fünûnu A723a19

bahāne (Fa.) Vesile, sebep; yalandan özür.
b. bile T698b3
ʿöẕr ü b. bile M801a5

bahār (Fa.) Kış ile yaz arasındaki mevsim, ilkyaz; yeşillik, güzellik zamanı.
b.-ı ḥayāt M783a1
b.-ı ʿıyş u iḳbāl M796b25
faṣl-ı b. M783a4
b. M782b15, M783a25, M786a19, M787b15, M787b25, M796b25, M797a10
b.-da M783a4
B.-ım M791a21
b.-ımdın M794b24
b.-ıñğa M783b17
b.-ı M787b9
b.-ığa M786a17
b.-ıda M795b23

bahārî (Fa.) İlkbahara ait, ilkbaharla ilgili, ilkbahar zamanı.
b. M782b20
b.-de M783a27

baḥr (Ar.) Deniz; büyük göl; mec. bilgisi çok olan kimse.
b.-ı ḳurbet M784b1
b.-ı necāt M784a24
b. u berr T708b8, A723b12, A730b7, A733a14
b. u berrîn A723b5
b. içre M784b17
b. üzre M784b18
b. T706b9, T711a6, T712b17
b.-nıñ M784b10, M786b26
b.-ğa T716b4, T717a13
b.-da T711a11
b.-ı T697a25, T704b22
b.-ıdın M784b3, M784b7

Bahreyn (ö.a.) Bahreyn adalarının karşısında, Basra körfezinin batı sahilindeki Arap eyaletlerinden birinin eski ismi.
B.-de A719a25
B.-dîn A725b6

baḥrî (Ar.) Denize mensup, denize ait.
b. M784b11

baḥr-peymāy (Ar.Fa.birl.s.) Denizde yol alan, denizde ilerleyen.

b. M784a27

baḥrü'l-ebrār (Ar.) İyilikler, doğruluklar denizi, iyilikler sahibi.
b. M784b2

baḥs (Ar.) Konuşulan şey, konu, söz; iddialaşma.
b. A726a16
b.-ḳa sal- A726a1

baḫşı Katip, yazıcı; asıl görevi yazmak ve kaydetmek olan ve mali işlere bakan memur.
b. M793a9

baḫşiş (Fa.) Bağışlama, bağış olarak verilen şey.
b. T703a26, T710a13
ġayrı b. T703a26

baḫt (Fa.) Talih, kader, kısmet.
b.-ı belend A731a7
b.-ı bergeşte-i bī-ser ü pāy M798b15
b.-ı kāmrān M796b25
ṭayir-i b. M798a22
b.-ım M801a25

bā'iṯ (Ar.) Sebep olan; gerektiren; sebep; gönderen.
b.-i ārām M797a8, M800a26
b.-i āsāyiṯ M798a11
b.-i efkarlıḳ M787b24
b.-i inbisāṭ M797a15
b.-i kelāl M788a19
b.-i kuvvet M794b11
b.-i mātem-i sermedī M796a16
b.-i melālet M795b16
b.-i neşāṭ M798b10
b.-i şafā M788a5
b. irken M797b18
b. irkin T706b15
b.-dür T698a3
b. bol- A731b14, M794a13
b. M782b21
b.-in M787b5

bāk (Fa.) Korku, çekinme, sakınma, kaygı.
bī-vehm ü b. A727b16
çarḫ-ı bī-vehm ü b. A732a17
b. M785b12, M794a19

baḳ- Bakmak, bakışı bir şeyin üzerine çevirmek; görmek; göz önünde bulundurmak, dikkate almak, değerlendirmek.
b.-tı T713a18
b.-sa M785a16
b.-salar M797a16
b.-ıp T714b17

b.-ıp ḳalma- M786a4
b.-ıp turġunça M799a7
b.-may M786a14
b.-mağay M802a13

Baḳara (ö.a.) Kur'an-ı Kerim'in ikinci suresi. Medine'de nazil olan surelerdendir, 286 ayettir.
B. süresi T705a27

bāḳī (Ar.) Daimi, sürekli, kalıcı; artık, bundan sonra, geri kalan; Tanrı'nın sıfatlarından.
b. T701a11, M787b7, M796a10
b. irür M797b14
b.-i mutlaḳ M796a12

bakiyye (Ar.) Arta kalan, bir şeyin artığı, sonrası.
b.-si T715a15

Ba'l (ö.a.) Balbek'te tapılan büyük bir put, metne göre Balbek padişahı tarafından yaptırılmış.
B. T708a20

balala- Yavrulamak.
b.-dı A731b3

Ba'lbek (ö.a.) Suriye'de Anti-Lubnan dağlarının batı eteğinde Bika çukuru kenarında Şam Hums demiryolu üzerinde deniz seviyesinden 1170 m. yükseklikte, ilk çağdan beri var olan şehir.
B. T708a20
B.-ke T708a26

balçıġ Balçık, çamur, killi koyu yapışkan çamur.
b.-dın T714b4, T714b16 A718b5

balıġ Balık, suda yaşayan, omurgalılardan solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
b. irdi T706b5, T715a7
b. T695b11, T706b5, T712a7(2), T712b17, T712b19(2), T712b20, T712b21, T712b25
b.-nıñ T712b19
b.-ı T712b25
b.-lar T717a13

balıġçı Balıkçı, balık tutarak geçimini sağlayan kişi.
b.-larġa T712a6

balıḳ Balık. krş. balıġ.
b. M784b16

bāliş (Fa.) Yastık, yüz yastığı.
b.-i M797b5

Bālīḳ (ö.a.) Yuş Peygamber'in Belka'ya gidişinde

Bālik (ö.a.) Yuş Peygamber'in Belka'ya gidişinde Belka padişahı olan kişi.
B. T707b(2)

baltu Balta.
b. T698b3, T698b5
b.-nı T698b3

bānī (Ar.) Bina eden, yapan, kuran.
b. M784b16

bar Var, mevcut.
b. T695a14(2), T695a17, T695b26, T697b25, T698a13, T698b10, T699a25, T700a12, T701a23, T702b26, T704a21, T709a24, T710a10, T711a17, T711b13, T712a21, T714b15, T714b16, T714b4, T714b17, T715b6, T715b18, T716a26, T717b9, T717b22, T718a13, A718b4, A718b9, A718b19, A720b3, A722b17, A723b4, A725a26, A727b5, A726b9, A732a1, M784a6, M784a7, M785a24, M785b12, M786a20, M786b22, M789b3, M789b9, M789b14, M789b16, M790b12, M792a23, M792b20, M792b23, M794a4, M794a5, M798a11, M799b16, M801a15
b. u yoḳ T701a27, M796a15
b. mu T708b22, T714b15, A729b25
b. mu ikin T706b3
b.-dur A719a15, A730a27, M786a15, M787a4, M795b12, M798a1
b. imiş T699b7, M784b10
b. idiler A732a19
b. ikenni T700b13
b. ise T709a24, M786a24, M800a23
b. irdi T695a22, T695a25, T695b4, T695b22, T696a18, T696a26, T696b10, T696b3, T697a27, T699a16, T699b16, T699b27, T700a17, T700b19, T702a24, T703b5, T703b5, T707a13, T707b(2),T709a20, T710a5, T710a10, T711b10, T712a14, T713a7, T713a12, T714a4, T714a5, T714b2, T714b9, T715a8, T715b26, T715b24, T715b27, T716b2, T716b5, T716b25, T717a5, T717b4, A719a24, A719b18, A719b21, A720b4, A720b20, A721a21, A721a27, A722a10, A722a11, A722a25, A722b5, A724a22, A724b9, A724b9, A725a14, A726b1, A728b25, A729a18, A729b25, A731b2, A731b4,A731b10, A731b12(2), A732a11, A732a14, A732b12, M785b21, M789b6
b. irmiş T715b2
yoḳdın b. ḳıl- M800b21
b. ḳıl- M792b5
b.-lar M799a14

bar- Varmak, gitmek; ulaşmak, kavuşmak, yetişmek; nail olmak; dönmek, geri dönmek, eski haline gelmek; vasıl olmak; katılmak, girmek; birinin huzuruna çıkmak; yönelmek; uykuya dalmak; gelmek; kapanmak; olmak; birinin üstüne yürümek; birine kalmak; yaklaşmak;

evlenmek, gelin gitmek; birinin hizmetine girmek.
b. T706b4, T706b27, T707b, A732b27, M787b17
b.-dım M790b15
b.-dı T695b9, T696a11, T697b13, T698b12, T698b15, T699a1, T699b13, T700a15, T700a21, T702a9, T702a15, T702b3, T702b24, T703a12, T703a16, T708a12, T709a6, T719a27T710b1, T712a8, T714a21, T714b26, T716a2, T716a11, T716b5, A719a24, A720b24, A720b26, A721b2, A721b27, A722a27, A723a27, A725a1, A727a2, A728a15, A728b4, A729a16, A729a19, A729b7, A729b27, A730b21, A731a5, A731a19, A733a11, M788b15, M790a19, M791b19, M800b13
b.-dı ikin T710a1
b.-dılar T706b4, T714a12, T716b2, A725a15
b.-dı ise M787b27
b.-madı A730b22
b.-sa T710b7, T712a3, T716a22
b.-sa irdi A719a8
b.-ğay T724b8
b.-ğaylar T701b10
b.-ur mın A721a3, A728a15
b.-ur T698a3, T703a27, A726a16, A730a2
b.-ur biz T704a5, T714b11
b.-ur irdi A709b19, T710b19, T715a9
b.-urlar irdi A728b5
b.-mas biz T706a15
b.-mışlar T715b16
b.-gunğdur T717b17
b.-adur irdi T717a6
b.-adurlar irdi A725a4
b.-maydur T712b15
b.-ıp irdiğ T711a15
b.-ıp irdiler A724b27
b.-ıpdur T717a1
b.-a almas T698b9
b.-ğalı A727b7, M787a7
b.-ıp T695b2, T696b25, T797a9, T698a9, T699a10, T699a21, T699a26, T700b11, T700b14, T701a11, T701b21, T703a27, T704a17, T705a3, T705a4, T706a9, T707a23, T708a5, T709b9, T710a14, T714a1, T714a19, T715a11, T715a23, T715b8, T716b7, T716b8, T717a9, T717b9, T720b17, A720b18, A721a18, A721a19, A721a22, A721b21, A721b24, A722b9, A724a18, A724b27, A728b10, A729b7, A731a3, A733a10, M789b19
b.-may T701a20
b.-ğan A728a22, M789a7, M790b14
b.-ğandur M797b17
b.-ğanın A728b2
b.-ur T702a4, T717b17, A726a19, M789b15, M795b24
b.-urnı T701b26, A721b25
b.-urğa M798a14
b.-urda T695b21, A723b14, A729a16, A729a21, M799b18

b.-urı M789b39
b.-maḳ T700a9, A725a25, M793b18

bār (Fa.) Yük, üzüntü
b.-ı ʿām A732a20
b. bol- T711b8

bara Hak, üzeri, konu, husus.
b.-sıġa A720b26, T699b21
b.-sıda T700a4

bārān (Fa.) Yağmur.
seng-i b. T717a15
tīr-i b. T717a15

bār-āver (Fa.) Faydalı.
b. M795b26

Bārbed (ö.a.) İran şahı Husrev Perviz'in çalgıcısı. Devrinin en ünlü çalgıcısı olarak ün yapmıştır.
B. A731b1

barça Hepsi, bütünü, topu, tümü; bütün; her; herkes; bütünüyle, tamamiyle, hep.
b. T694b8, T696a11, T698a4, T698a6, T698b2, T702a4, T702a7, T702b20, T703a12, T704b3, T705b12, T707a20, T708a8, T708a13, T708a20, T709a11, T711a4, T711a5, T711a22, T712b18, T713a1, T713b14, T714b22, T715a5, T716b17, T717a5, T717b11, T717b15(2), T718a15, T717b16, T718a22, A720a6, A720b6, A720b21, A721a27, A723b17, A724b15, A724b23, A724b26, A725a1, A725b27, A727a7, A727a15, A730a6, A731b10, A731b15, A731b18, A731b19, A732a3, A733a26, M785b4, M785b14, M785b15, M785b24, M786a4, M786a13, M786b20, M787a11, M787a26, M789b27, M790a18, M790a24, M790b27, M792b25, M793b2, M792b13, M793a10, M793a19, M793b14, M796b1, M797b19, M798a4(2), M798a6(2), M798a10, M798a17, M798a18, M798a20, M798a25, M799b25, M800b25, M801a14, M801b21(2), M802a4, M802a21
b.-nıñ T714a24, A727b18, A727b18, A733b3, M788b21, M791b21, M794b26, M799a15
b.-nı T705a9, T715a22, A723a3, M796b10, M799a13
b.-ġa T718a15, A730a24, M788b15, M793a23, M800b24
b.-dın T709a20, T714b22, A731b11, M792b25, M800b24
b.-sı T697a7, T708a7, T716b8, M790a9
b.-sın T703a7, T703a15, T708a3, T708a10, T711a2, T711b7, T713a7, T714b20, T715b20, T716a21, T716b8, A727b25, A730a27, M789a20
b.-sıġa T711a22, T714b19
b.-ları T697a23, T712b15

bārgāh (Fa.) İzinle girilebilecek yer, yüksek divan, çadır, otağ. krş. bārgeh
b. M787b6, M791a5, M795b13, M796b21
b.-ġa M791b26
b.-dın M791a25
b.-ı M795b4
b.-ıġa T698a24
b.-ıda A730a25

bārgeh (Fa.) Bargah. bkz. bārgāh
ʿarṣa-i b.-iñ M795b6

barı Hepsi, bütünü, tümü; hangi, her; bütün.
b. A719b25, A727b23, A733a26, M784a13, M790b24, M792a9, M793a19, M793a20, M793b2, M794b17, M800a11, M800b15, M801b27
b.-ınıñ M796b2
b.-ın A733b1, M793b24
b.-ıġa T695a25, T710a27, M788a18
b.-dın T695b12
b.-sın T697a4, T699a17, T706a23, A733a22

barış Gidiş.
b. kiliş ḳıl- "Gidip gelmek" A730a15
b.-nıñ M799b19

barış- Anlaşmak, uyuşmak.
b.-tı A721a27

Bārī (Ar.) Yaratan, yaratıcı.
B. taʿālā "Yaratıcı, yaratan yüce Tanrı."
T695a5, T695a7, T695a19, A723b15, A730a18
B.-din A718b13

Bārīḳ (ö.a.) Kalut bin Yufna'nın esir aldığı zalim padişah.
B.-nı T707b

bār-keş (Fa.) Yük taşıyan.
b. M794b2

barmaġ Parmak.
b.-ım M787a16
b.-ın T703b8
ḫacālet b.-ın tişle- "Utanmak, mahcup olmak" M799a2
b.-ların T707b

bars Kaplan.
b.-nı A718b17

bārū (Fa.) Kale duvarı, hisar burcu.
b.-sı T707a26, M786a22

bas- Bir şey üzerinde kalıp, mühür gibi bir araçla iz yapmak; baskın yapmak.

b.-ar M793b21
b.-tı A730b23
b.-ıp M788b25

basa Sonra, ikinci olarak.
b. M793b2, M793b18

başāret (Ar.) İnceden inceye etraflı, derin görüş.
b.-i M786b3

basṭ (Ar.) Açma, yayma, düzenleme.
ḳabż u basṭ " İdare, yönetme." T709a6

bastur- Basmak, işgal etmek, ele geçirmek.
b.-up A728a18

basıl- Yenilmek, mağlup olmak.
b.-dı A725a13
b.-ıp A731a5, A731a18

başİr (Ar.) Gören, anlayan, gönül gözü açık olan.
b. bol- T702a3

başİret (Ar.) Önceden görüş, seziş, kalp gözüyle görme.
b. M797b26

baş İnsan ve hayvanlarda vücudun boyun üstündeki bölümü; arazide en yüksek nokta; bir şeyin en üst kısmı, tepesi; bir şeyin genellikle toparlakça ucu; bir şeyin yakını veya çevresi; can, gönül, öz; başlangıç; had, sınır; bir şeyin ağzı, görünen kısmı.
b. selāmetlığı A728a8
b. çıkar- "Dışarı çıkmak, kapalı bir mekandan dışarı çıkmak" M783a15
b. çik- "Başta olmak, önde olmak" M785a14
b. çikme- "Vazgeçmemek, dayanmak" M785a9
b. indür- "Bir yere, zemine baş koymak, hürmet etmek" T698a25, M795b11
b. ḳoy- "Boyun eğmek" M796b18
b. köterme- "Başını kaldırmamak, bir işi sürekli yapmak" T710a13
b. ötker- "Başını yükseltmek, doğrultmak" M785a16
b. ur- "Rastlamak, tesadüf etmek, çatmak" M796a19, M797a7
b. yitkür- "Başını yükseltmek, yetişmek" M782b18
b.-üzre M787a17
b. T707a14, M797a7
b.-ḳa M782b16
b.-dın M785a5
b.-dın ayağı "tepeden tırnağa" T697b5
b.-dın aş- "Haddinden fazla olmak" M795a6
b.-tın M784b23
yaḫı b.-tın A725b12
b.-ım T701a7, M795b8

b.-ımnı M789a11
b.-ımğa T701a7
b.-ımğa kil- M801a27
b.-ımğa koy- "Hürmet etmek, değer vermek" M790a16, M795a18, M795b8
b.-ımdın M783a19
b.-ıñ M796b18
b.-ıñğa A733a22
b.-ıñdın M794b23
b.-ı T705a16, T705a18, T706a9, T710b18, A726b2, A726b5, A728a7, A731a24, M785a17, M787b6, M787b9, M793a7, M794b26
b.-ı koyı tüş- "Mahcup olmak, başı önünde olmak" M786b15
b.-ın A718b21, A722b27, A728a19, A732b16, M790a9, M800a16, M791b11
b.-ın işikdeki kullar atı ayağığa oyna- M791b26
b.-ığa T698b27, T698b27, T699a6, T703b27, T704a1, T704a14, T709b9, T710a12, T710a14, T712a4, T716a6, T716a12, A719b12, A720b9, A722b6, a723a17, A727b8, A727b9, A728a9, A728b7, A728b27, A730b14, A732a16, M782b2, M785a2, M790a25, M791b19, M792a2, M795b15, M797a22, M798a21, M798a23, M798b12
b.-ğa tofrağ savur- T710a16
b.-ığa yık- A727b8
tāc b.-ığa koy- A733a2
b.-ıda T706b4, T714b6, A723a13, A723a15, A725a3, A725b19, M787a15, M787a22, M796a27
b.-ıdağı M802a11
b.-ında T700b13
b.-ıdın T714a2,, A722b20, A727b22
b.-ıñız M793a7
b.-ların T710a25, T715a11
b.-ların yalañ kıl- T712b16
b.-larığa T705a16

baş barmağ İnsan elindeki beş parmaktan diğer dördünden ayrı olanı.
b.-ın T717a24

başka Başka.
-dın b. T707b
b. T716b14

başla- Bir işe girişmek, harekete geçmek; olmak, oluşmak, ortaya çıkmak; bir işi ilk olarak yapmak; etkisini göstermek, yapmak; sevk ve idare için ordunun başına geçmek.
b. T714b19
b.-dı T695a19, T696a12, T711b23, T712a1, A728a12, A728b8, A729a27, A733a2
b.-dılar T712b14, T712b16, T714a19
kaynay b.-ğay T709a9
b.-p kir- "Takip etmek, peşinden gitmek" T702a17

b.-p T705a19, T716a4, A729a21

başlan- Başlanmak, başlanmak işine konu olmak.
b.-dı T712b10

başlat- Bir orduyu sevk ve idare için birini komutan olarak görevlendirmek; birini bir işin başına geçirmek, birini bir yeri idare etmek üzere işin başına geçirmek; yola çıkarmak, göndermek.
çirig b.-ıp T695b25, A732b14
ilin b.-ıp A722a9
sipāh b.-ıp A721a13, A721b20
yol b.-ıp T715b15

başlığ Akıllı, bilgili; gibi, benzeri; haneli, sayılı.
b.- A723b4, M784a5, M793b14

bat Hemen, derhal, çabucak, acele, hızlı; iyi, ālā, hoş, pek.
b. T711b5, T717a8, A723a5, M784a4, M788a24, M788b8, M789b5, M793a24, M794a3, M794a6, M797b20, M798b6, M800a10
b.-ı M784a4
b.-rak "Hemen, çabucak, daha çabuk." T711b6, A726a3, M787b4, M793b27, M794b22

bat- Güneş, ay, yıldız için görünmez olmak, batmak; bir şeyin içine gömülmek, saplanmak.
b.-tı T706a3, T712a9
b.-sa M801b17

bāṭıl (Ar.) Doğru olmayan, haklı olmayan; boş; yalan, yanlış; çürük, temelsiz.
b. ikendür M786b10
b. irkenni A730a4
b. ḳıl- "Boşa çıkarmak, hükümsüz kılmak" T704a23
b. T697b13, T715b24
b.-ġa T706a6

bāṭın (Ar.) İç; iç yüz; kalp, gönül; içteki, gönüldeki.
b. M802a8
b.-ım M789a12
b.-ıŋnı M798b20
b.-ı M801b21

batlığ İyilik, hoşluk, sağlıklılık.
b.-ıdın M797a14

Batlimus (ö.a.) Batlamyus, M.S. II. yy.da İskenderiye'de yaşamış kozmoğrafya, coğrafya ve matematik bilgini. krş. Batlimyüs
B. T718a18

Batlīmyūs (ö.a.) Batlamyus. bkz. Batlimus
B.-nı A723b10

batman Bir ağırlık ölçüsü birimi. Kullanıldığı alana ve zamana göre karşılığı olan ağırlık değişmekle beraber, genellikle altı okkaya karşılık olan birim.
b. irdi A731a23

bā-vücūd (Fa.Ar.) Hal böyle iken, böyleyken, bununla beraber; -den başka, ayrıca, ek olarak; nihayette, sonuçta; tamamıyla, bütünüyle; şöyle ki; her ne kadar; meğer ki.
b. T697a16, T700a27, T708a10, T708b14, T710b4(2), T710b5, T711b13, T712a19, T713b26, T716b14, T716b15, A720b15, A726a25, A731b13, M784a7, M785a24, M792b8, M792b9, M797b16, M799b25, M800b25

bāver (Fa.) İnanma, tasdik, ikna olma.
b. ḳıl- "İnanmak, ikna olmak" A719a16

bāyest (Fa.) Gerekli, lazım, ihtiyaç duyulan.
b. bol- "Gerekli olmak, ihtiyaç duyulmak" M800a20

Baysunġur Mīrzā (ö.a.) Şahruh Mirza'nın oğlu. (öl. 1433/1434)
B. M792b23

bāz-ẖ̌āst (Fa.) Tahkik, teftiş, hesap sorma.
b. M794a14

bāzār (Fa.) Pazar, çarşı.
b. M793b11
b.-nıñ M797b25

Bāzer (ö.a.) Benaketi tarihine göre Büyük İskender'in babası.
B. bin Elbās idi "Elbasoğlu Bazer" A723a9
B. A723a10, A723a12
B.-niñ A723a11
B.-din A723a12

bāzergān (Fa.) Bezirgan, tacir.
b.-lar A721a18
b.-larnıñ M794a17

ba'żı (Ar.) Bazıları, bazısı, bazı kimseler, bir kısım, kimileri, kimisi; bazı, kimi, birkaç.
b. (zamir) T694b15, T694b16, T695a13(2), T695a14, T695a16, T695b7(2), T695b26, T696a2, T696a25(2), T696a26, T696b3, T696b4, T694b9, T696b12, T696b16, T696b26, T697b4, T697b9, T697b19, T698a2, T698a11, T698b24, T699a8, T699a9, T699a18, T699b22, T700a1, T700a16, T702a19, T702b22(2), T702a23, T702b27,

T703a11, T704b2, T704b12, T704b15, T705a1, T706a11, T706a24, T706b24, T706b25, T707a18, T707a27, T707b, T708a5, T708a14, T708a15, T708b17, T708b27, T710b4, T710b20, T711b13, T712a8, T712a18(2), T712a21, T712b3, T712b6, T712b7, T713a3(2), T713a4, T713a5, T713a6, T713a8, T713b2, T713b3, T713b23, T714a17, T715a9, T715a24, T715a25, T715b2, T715b3, T715b22(3), T715b26, T716b12, T716b19, T717b18, A718b3, A719a2, A719a10, A719b10(2), A719b26, A720a10, A720a11, A720a12, A720a14, A720a15, A720a22, A720b3, A720b5, A720b11, A720b14, A721a21, A721a22, A722a13, A722a25, A722b8, A722b14, A722b18(2), A722b22, A722b25, A722b26, A723a6, A723b3, A723b6, A723b7, A724a11, A724a19, A724a20, A724a21, A724b10, A724b10(2), A724b17(3), A725a11, A725b23, A725b23(2), A726a2, A726b5, A727a16, A727a21, A727b10, A727b11(2), A727b13(2), A727b22, A727b27, A728a1, A728a22, A728b27, A729a1, A729a12(2), A729b1, A729b7, A729b14, A729b23, A730b6, A730b7, A730b8, A730b9, A731a6-7, A732a21(2), M783b6, M791a9, M793a20, M793a26

b. (sıfat) T696b16, T697a24, T697b25, T699a8, T700a21, T702a20, T707a12, T707b, T713b3, T714b27, T715b1, A719b6, A720a9, A720a19, A721b9, A722b2, A727a10, A727a13, A727a20, A731a6, A731a20, A786a11, M789b23, M793b4, M796b6

b.-nı A724b7, A724a19, A730b16

b.-nıñ T697b17

b.-ğa M800a20

b.-da T707b, T716a22-23

b.-sın T698b20

bāzī (Fa.) Oyun, eğlence, aldatmaca.

b. bir- "Aldatmak, oyuna getirmek" T695a9, A718b13, M799a21

becā (Fa.) Yerinde, uygun, doğru.

b. kitür- "Yerine getirmek, gerektiği şekilde yapmak" M786b24, M800b26, M801a6

b. kiltür- "Yerine getirmek, eda etmek" T699b5, T700a7, T702a7, T704b18, T707a27, T709b11, T710a22, M784b23, M794b27, M801a10, M801a12

b. kiltürül- "Yerine getirilmek" M800a9

becid (Fa.) Cidden, gerçekten, pek, haddinden fazla.

b. A727a21

be-cins (Ar.) Samimiyetle, saflıkla, içtenlikle, kusursuzluk dileğiyle, saygıyla.

b. M789b18, M799b27

bed (Fa.) Kötü, fena.
b. M785a27
b. ḫūy T717b16

bed-baḫt (Fa.) Bahtsız, kötü talihli, talihsiz; nâdân, kendini bilmez, zavallı, aciz, kötü düşünceli.
b. T714a8, T716a12, T718a19
b.-lar T697a20, T704b5

bed-dil (Fa.) Korkak, yüreksiz.
b. bol- "Korkmak" A728a23

bed-fi'llig (Fa.Ar.T.) Kötü davranışlılık, kötü davranışlı, kötü hareketli olma.
b.-ı A730b18

bed-güy (Fa.) Arabozucu, laf taşıtan, dedikoducu.
b.-lar A730b17

bed-gümān (Fa.) Şüphe; şüpheci, art niyetli.
b. A725b18
b. bol- "Şüphelenmek" A730b20

bed-ḥāl (Fa.birl.s.) Hali kötü olan.
b.-min M797a10

bed-ḫūyluġ (Fa.T.) Kötü huyluluk.
b.-ıdın A726a9

bed-nām (Fa.birl.s.) Kötü şöhretli.
b. ḳıl- "Suçlamak, kötü şöhretli hale sokmak" A720b23

bed-nāmlıġ (Fa.T.) Kötü şöhretlilik, adı kötüye çıkma. krş. bed-nāmlıḳ
b. M794b14

bed-nāmlıḳ (Fa.T.) Kötü şöhretlilik, adı kötüye çıkma. krş. bed-nāmlıġ
b. A730a2

bedāyi' (Ar.) Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.
b. M790b12

Bedāyi'ü'l-vasaṭ (ö.a.) Nevayi'nin divanlarından birisi.
B. M790b4

bedel (Ar.) Karşılık, değer; eşit, denk.
b. M786a26, M787a8, M796b1

beden (Ar.) Vücut, gövde, ten.
b.-iŋ M797a8
b.-ġa M787a1
b.-de M791a16
b. A726a5, M784b8

b.-iğa T708b1, T708b14, T713a18, T716a8, M798b9, M802a26
b.-ide A726a3
b.-idin T702b9

bedî' (Ar.) Eşsiz, görülüp işitilmemiş.
tābi'-i ṭab'-ı b. M792a10
b.-rak " Daha güzel, daha eşsiz güzellikte." M782b17

bedî'-veş (Ar.Fa.) Eşsiz, görülmemiş, duyulmamış güzellikte olan.
b.-lerğe M790b4

Bedi'ü'z-zamān Mirzā (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza ile Bike Sultan Begim'in oğlu.
B. M789b20

bedr (Ar.) Ay.
b. M796a23

be-ğāyet (Fa.Ar.) Pek çok, çok, ziyadesiyle, bir hayli, aşırı, son derece, pek ziyade, pek fazla.
b. T695a4, T695a21, T695b11, T696b19, T698b4, T698b20, T700b22, T701a23, T702b12, T702b17, T706a8, T708a22, T710a2, T715a13, T717b25, A719b10, A719b20, A719b22, A721b1, A721b8, A721b27, A723b16, A724a5, A725a18, A725a24, A726a23, A726a25, A727a11, A727a24, A727a26, A727b2, A728b9, A728b20, A729a17, A731a14, A732a27, A732b12, A732b13, M788b2, M789b20, M790b19, M794a7, M801a13

behāyim (Ar.) Dört ayaklı hayvanlar.
b. T695a27, T696a9
b. bile T697b8
b.-i A723b15

behbūd (Fa.) İyilik, sağlık, sıhhat.
b. M786a13
b.-ın M798a12

behcet (Ar.) Sevinç, güzellik, güleryüzlülük.
b. M790a15

behişt (Fa.) Cennet.
b.-i cāvdān T716a10
b.-i cāvdāne T707a20
ğayret-i b.-i berîn M795b17
b. sarı T707a12
b. T708b25, M800a5
b.-ke T694b8, T698b16, M792b10
b-de T694b14
b.-dedür T695b19
b.-din T695b3, T699b10, T704a8
b.-idin M795a4

Behmen (ö.a.) İran hükümdarlarından İsfendiyar'ın oğlu Erdeşir'in lakabı.
Sāsān bin B. A724b19
B. T717b24, T718a3, A722a11, A722a12, A722a13, A722b5, A724b19, A733a13, M783b24,
B.-nîñ A722a10
B.-ni A722b1
B.-ğa A722a17
B.-din A722a18

behmen (Fa.) Kış mevsiminin ortası, ocak ayı.
b. yili A722a18

Behmenî (ö.a.) Behmen'e ait, Behmen'e ilişkin. bkz. Behmen
şevket-i B. A722a18

Behrām (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Eşkaniler ve Sasaniler'den birkaç hükümdarın adı. bkz. "Behram" maddeleri.

Behram (ö.a.) Eşkaniyan sülalesinin altıncı hükümdarı. (?)
B. bin Şāpūr A724a9

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı I. Behram (273-276). I. Şapur'un oğlu olarak metnimizde zaman zaman Hürmüz oğlu olarak anılması, kardeşi I. Hürmüz'ün yerine geçmesi sebebiyle olmalıdır. Metnimizde Manihaizm ve Mani ile mücadelesi anlatıldığından her ne kadar Hürmüz oğlu diye anılsa da bu hükümdar I. Behram olmalıdır, düşüncesi yanında, Kamusu'l-a'lâm'ın farklı bilgi verdiğini görüyoruz. Kamusu'l-a'lâm I. Behram'ı, Behram bin Hürmüz olarak alır. Hükümdarlık tarihleri aynıdır.
B. A725b26, A726a4, A726a5, A726a6(2)
B. bin Hürmüz A725b24

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı II. Behram (276-293).
B. bin Behrām A726a7, A726a16
Behrām bin B. bin Behrām A726a16
Behrām u B.-tiz A726a15
B. A726a13

Behrām (ö.a.) III. Behram.
Nersî b. B. "Behram'ın oğlu Nersi" A726a20

Behrām-ı Şāpūr (ö.a.) Behram IV, 388-399 arasında hüküm sürmüş Sasani hükümdarı.
B. A727b10

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı V. Behram (420-438). Behrām-ı Gūr olarak bilinir.
B. bin Yezdicird A727b26
B.-ı Gūr A727b7, A727b27, A728b18

Yezdicird bin B. A727b16
B. A727b19, A728a3, A728a4, A728a8, A728a13, A728a17, A728b12, A728b13(2)
B.-nıñ A728b1, A728b9, A728b17
B.-nı A727b13
B.-ğa A727b15, A728b12

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı VI. Behram (590-591).
B.-ı Çūbîn A730b19
B.-ı Çūnînni A731a7
B.-ı Çūbîne A730b14, A730b27
B. bile A731a1
B. A730b15(2), A739b17, A730b20, A730b22, A730b23(2), A731a3(2), A731a13, A731a16, A731a17, A731a18
B.-nıñ A730b18
B.-nı A731a5, A731a10
B.-ğa A730b15, A730b22, A731a1
B.-dın A731a8

Behrāmî (ö.a.) Merih'e ait, eski inanışa göre Merih'in etkisi altında olan beşinci felek. Merih feleğin başkumandanı sayılır. Yunan mitolojisinde Merih savaş tanrısı olarak bilinir. Merih hep elinde bir kılıç veya hançerle tasvir edilir.
çarḫ-ı B. "Merih'in etkisi altında bulunan beşinci gök katı. A726a15
B.-ğa A726a16

behre (Fa.) Nasip, kısmet.
b. al- M783b20
b. tap- T715a2

behre'î (Fa.) Bir nasip, bir hisse.
b. tap- M786b2

behremān (Fa.) En değerli yakut.
b. idi A729b15

behre-mend (Fa.birl.s.) Nasipli, kısmetli.
b. ḳıl- T699b3, M787a27
b. M791b27, M800b23

behre-ver (Fa.) Nasibini almış.
b. bol- A733b7, M798a24

beḳā (Ar.) Bakilik; devam, sebat; devamlılık.
b. ālemi T700a1, A732b5
b.-yı lā-kelām M797b5
cām-ı b. M796a17
dār-ı b. T700a21, T702a14, T714a12
b. A733a16, M796a11, M796a13, M798a2, M801b10, M801b12, M801b23,
b.-ğa T700a21, T714a12, M796a17
b.-dın T702a14

bekāvül (T.Fa.) Çeşnigir, çeşnibaşı.
b. T701a6, T701a13
b.-nı̂ñ T701a10
b.-i T701a4

be-küllî (Fa.Ar.) Bütünüyle, tamamıyla.
b. M794a10

bel Orta, bel (?)
b. M784b4, M784b5

belā (Ar.) Afet, musibet; sıkıntı, gam, keder; ceza; çok zor iş, zorluk; hastalık, elem, zarar.
derd ü b. M801b3
seyl-i b. dik M785a27
b. yüzlen- T702b2
b. T704b3, T704b5, T704b6, T704b7(2), T707b, T708a6, T712b12, M790a25, M792a3
b.-nıñ T708a1
b.-nı T707b, T710a25, T712b17
b.-ğa T706a21, T717b9
köñüllerin b.-ğa ḳoy- "Kederlenmek, ümidi kesmek" T706a22
b.-dın M792a20, M792a21, M792b7, M785a20, T717a3, T717b13(2)
b.-lar T702b1, T702b5
b.-sı irdi T704b2, T704b3, T704b4, T704b5
b.-sınıñ M798a1
b.-sığa T696b23, T704b2, T708a6, T716a9

belāğat (Ar.) Meramın düzgün olarak süslü sözlerle anlatılması, iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
maḫż-ı b. M782b5
b.-nıñ T700a26
b.-din M782b9

Bel'am Bā'ūr (ö.a.) Balik şehrinden bir kişi.
ism-i B. T707b(2)
B. T707b

belend (Fa.) Yüksek, yüce.
baḫt-ı b. A731a7
çarḫ-ı b. A727b1
serîr-i b. A732a17

belend-pāye (Fa.birl.s.) Pāyesi, rütbesi yüksek.
naḫl-i b. M795b25

belend-sitay (Fa.birl.s.) Yıldızı yüksek, talihi açık.
aḫter-i b.-nı M795b20

Belḫ (ö.a.) Afganistan'ın kuzeyinde, uzun süre siyasi, dini ve kültürel bir merkez olma özelliğini taşıyan şehir, bölge.
B. A719a1, A721a22
B. irdi A721a25

B.-ni A721b10, A721b17, A721b18
B.-de A721b9

Belinyās (ö.a.) Pergeli Apollonios (M.Ö. 262-190). Çağdaşları tarafından büyük geometrici olarak adlandırılan matematikçidir. (Arap kaynaklarında kimi zaman Tyanalı Apollonius, kimi zaman da Pergeli Apollonius'un adı olarak Balīnūs, Balīnās, Balīs şeklinde geçer.)
B. T718a14
B.-nıñ T718a16

Belinyās Ḥakīm (ö.a.) Pergeli Apollonios. bkz. Belinyās
B. T718a13

beliyyāt (Ar.) Sıkıntılar, zorluklar; afetler; felaketler; tasalar, gamlar, kasavetler, kederler.
b. T704b10, M784b25
ṭūr-ı b. ara M784b22
b.-ḳa T702b9
b.-dın M785b19, M790a3, M792a27
b.-ını T702b16
b.-ıda T702b23

beliyyet (Ar.) Felaket, âfet, keder.
b. T704b1
b.-ḳa T701a8

beliyye (Ar.) Felaket, âfet, sıkıntı.
b.-niñ T706b25
b.-si T706b24
b.-siniñ T706b25

Belḳā (ö.a.) Ürdün havalisinin güney tarafları.
B. T710a3

belki (Fa.) Hatta, ve hatta, ve, veya; ihtimal, umulur ki, ne bilirsin; daha fazlası, daha çok; belki; sonra, ayrıca.
b. T696b23, T701a10, T701a27, T702a12, T702b5, T704b4, T712b9, T714a3, T716b17, T717b4, T717b9, A720a27, A723b8, M783a19, M783b14, M787a23, M790b12, M791b9(2), M791b10, M791b11, M792b12, M793a5, M793a16, M793b2, M793b7, M794a18, M799b15, M798b19, M798b20, M798b24, M798b25, M799a16, M799a20, M800a27, M800b26, M802a13, M802a19

belkim ?
b. M793b12

Belḳīs (ö.a.) Efsanevi Saba ülkesi kraliçesi.
B. T711a16, T711a21, T711b3(2), T711b7, T711b8, T711b14
B.-niñ T711b4

B.-niñ T711b4
B.-nı T711b9, T711b10
B.-ġa T711b2
B.-ḳa T711a21, T711b8

Benāketī (ö.a.) İranlı şair ve tarihçi (?-1330); Benaketi'nin yazdığı tarih.
B. tevārīḫi T697b21, T711a4, A720a23, A727a26, A727b14, A728b21
B.-de A718b7, A720b3, A723a7, A724b5
B.-dedür A723a9

bend (Fa.) Bela, sıkıntı, engel, bağ, dert; esaret; sulama bendi.
b. ü belā M798a1
b. bol- "Takılmak, bağlanmak" T703b7
b. ḳıl- "Bağlamak, tutmak, ele geçirmek" T716b2, T717a24, A719a10, A720b18, A722b12, A729b6, A729b8
b. M798a2, M798a11
b.-din T713a9, T717a26, A721a19, A721a12, M782b13
b.-lerġa A720b16
b.-idür A722a15
b.-iġa A721a18

bende (Fa.) Kul, köle , birinin hizmetinde olan; alçakgönüllülük ifadesi olarak birinci tekil kişi zamiri.
b.-i efgende M787b1
b.-i ḫāksār M797a1
b.-i muḫlişniñ M789a7
b. bile M789a6
b. bol-
b. M788b4, M788b13, M789a6, M789b2, M789b3, M789b8, M789b12, M790a25, M790b14
b. bol- M790b27, M791b5, M791b12, M792b11, M792a5, M793a15, M796a24, M796a27, M798a9, M801a3, M801a11, M801b9
b. boynıġa M801a5

benefş (Fa.) Saf, temiz, boynu bükük.
şāf u b.-dür M796b1

benefşe-zār (Fa.) Menekşe bahçesi.
b.-ı M797b3

benī (Ar.) Oğulları.
b. T702a10
b. Ādem "İnsanoğlu" T700b3

Benī İsrāyīl (ö.a.) İsrailoğulları, Museviler.
B. T702a15, T704a16, T704a25, T705a2, T70a22, T705b12, T705b20, T706a14, T706a19, T707a4, T707a23, T708a15, T708b10, T708b14, T709a3,

T709a11, T709a15, T709b5, T709b7, T709b12, T709b24, T710a22, T710b16, T715a1, T716b20, A722a8, A722a9, A724a13, A724a14, A724a19(2)
B.-niñ T704a27, T708b20, T713b27, T714a9
B.-ni T703a15, T703a27, T705a12, T707a7, T707b, T708b11, T712b26
B.-ġa T702a13, T703a19, T703a23, T703b21, T703b22, T704b6, T704b8, T704b9, T705b5, T705b24, T707b, T709b4, T713a5, T714a10, A723b14
B.-de T705b16, T713a2
B.-din T703a22, T703a23, T707b, T708a21

bera'et (Ar.) Aklanma.
b.-i A720b23

ber'at (Ar.) Nişan, rütbe, memurluk ve benzeri şeyler hakkında devletçe verilen resmi kâğıt.
b. M798a25

beraş (Ar.) Abraşlık, leke hastalığı.
b. T703b5, T703b9, T705b15

berbād (Fa.) Perişan, harap, kötü.
b. bol- T697a7, T718a16

berbāzlik (Fa.T.) Kötülük.
b. bol- A732a26

Berber (ö.a.) Ham'ın dokuz oğlundan biri.
B. T696b11

Bercis (ö.a.) Müşteri yıldızı.
B.-din M790a21

ber-devām (Fa.Ar.) Devamlı, ebedi.
b. bol- M789a22, , M790a6, M792a17, M794b13, M795a12, M801b15, M801b17
b. M798b13

berekāt (Ar.) Bereketler, bolluklar.
b.-ıdın T706b5, M796a16

bereket (Ar.) İhsan, bolluk.
b. T698b20
b.-idin T699a5, T699b9, T710b6, A729a5

berg (Fa.) Yaprak.
b. üzre M783b12
b. M783b1, M783b10, M785a18
b.-i M783a22, M783b9
b.-in M783b12
b.-ige M783a22
b.-ler M783b7, M783b8
b.-lerin M783b5

ber-geşte (Fa.birl.s.) Talihi ters dönmüş, talihsiz.
baḫt-ı b.-i bī-ser ü pāy M798b15

ber-geşte-baḫt (Fa.birl.s.) Talihi ters dönmüş, kötü talihli.
dūn u b. A732a9

ber-güzīde (Fa.) Seçkin, seçme.
b. M792a25

berg-rīz (Fa.) Sonbahar, yaprak döken (?).
b.-ge M783b15
b.-idin M783b15

ber-Ḥaḳḳ (Fa.Ar.) Tanrı.
b. M796a12
ḥākim-i b. M802a9

ber-ḫur-dar (Fa.birl.s.) Mesut olan, berhurdar olan.
b. ḳıl- M788b13

berī (Ar.) Kurtulmuş, temiz, uzak.
b. irdi T705b11
b. bol- T712a27
b. ol- A720a10

berīn (Fa.) Yüksek, yüce.
ġayret-i behişt-i b. M795b17
b. irdi M795b17

berīyye (Ar.) Çöl, kır, sahra.
b.-side T705b5

berḳ (Fa.) Şimşek.
b. M783a1, M783a3
b.-ı cūşān M783a14
ra'd u b. T704b6, T716a24
b.-lar T704b6,

berḳ-āyīn (Fa.) Şimşek gibi, şimşek benzeri.
b. M800a7

ber-ḳarār (Fa.Ar.) Kararlı, sürekli.
b. bol- T718a15

berḳ-vār (Fa.) Şimşek gibi.
b. M785b3

Berḳıs~Būḳīs (ö.a.) Tufan sırasında Nuh, inanışına göre Adem ve Havva'nın cesedlerini gemide saklamış. Tufan sonrasında kimilerine göre Berkıs dağında kimilerine göre beytü'l-mukaddes'te defnetmiştir.
B. tağı T695a16

berr (Ar.) Kara, toprak.
bahr u b. T708b8, A723b5, A723b12, A730b7,

A733a14
b.-in A723b5

Berşişā (ö.a.) Bersisa kıssasındaki zahit, abit.
B. T716b22, T717a4

Bersisāy ʿābid (ö.a.) bkz. Berşişā
B. T716b20(2)

ber-ṭaraf (Fa.T.) Saf dışı.
b. bol- "Saf dışı edilmek, giderilmek" M793a22

berūmend (Fa.birl.s.) Nasipli, isteğine ulaşan.
b. T718a20

bes (Fa.) Artık; yeter, kâfi, yetişir; sonunda.
şāh u b. A733b10
b.-dür T702b4
b. durur A718b15
b. irdi M801a24
b. irmes mü irdi M801a26
b. T700b2, T718a12, A727a24, A732b20, M783b2, M785a1, M786b6, M792b2, M795a27, M798a11, M801a14, M802a6

besi (Fa.) Çok; çokluk; genellikle.
b. T706b9, A719b25, A722b4, A727b1, A732b4, A733a25, M787a5(2), M798a2(2)
b. ki M799a2

beşāret (Fa.) Müjde, müjdeli haber.
b. bir- T699b2, T700a2, T713b19, T713b23
b. tigür- T713b25
b.-i T704a17
b.-in T708b26, T710a13, T714a15, T709b3
b.-in bir- T709b3

Beşeng bin Tūr bin Ferīdūn (ö.a.) Efrasiyab'ın babası.
B. A720a11

beşer (Ar.) İnsan, insanoğlu.
cinn ü b. T712a17
b. A696a10

Beşer (ö.a.) Eyüp Peygamber'in oğlu.
B. T708b18

beşere (Ar.) İnsanoğlu.
b. M798a12

beşeriyyet (Ar.) İnsanlık.
b. T705b10, M785b23, M802a10, M802a15
b.-niñ M786b17

be-taḫṣīṣ (Ar.) Özellikle, bilhassa, hususiyle.
b. A733a8, M783b23, M792a22, M793b4, M794a7

be-teng (Fa.) Sıkıntı, usanç; sıkılma, ruhu daralma.
b. kil- "Usanmak, bıkmak, canına tak demek" T704a25, A727a27

be-vācibī (Ar.) Gerektiği gibi.
b. M794a18

bevādī (Ar.) Çöller, kırlar.
b.-sī M784b24

bey' (Ar.) Satma, satış.
b. M783b3

beyābān (Fa.) Kır, çöl.
b.-ı vasī' T711a3
b.-ġa T715b5, M784b26
b:-da T699a4, T709a13, T711a14, M801a6
b.-dağı M798b4
b.-dın T706b1
b.-ı M795b16
b.-ığa T699a8, T699a20

beyābānī (Fa.) Çöle, kıra ait.
b. M784b4

beyān (Ar.) Anlatma, açık söyleme, bildirme; ifade, söz.
b. A733a26
b. u edāsıda M782b7
b. ḳıl- T697b15, T709a26, A728b2, M795b20, M800b21
b.-ı M788a19, M794b19, M796b23, M801b22, M802a5
b.-ını M791b13
b.-ığa M782b20
b.-ıda T700a24, M791a25

beyāż (Ar.) Beyazlık, aydınlık.
b.-ı M795a13
b.-ıdın M794b9, M797a11

beyin Beyin, dimağ.
b.-in T716a6

beyt (Ar.) Beyit, aynı vezinde iki mısradan oluşan söz.
b. bile M783b27
b. T695b6, T702b24, A719a2, M788a4, M790a27
b. idi M796a5
b.-leri M796a3
b.-leri bile M796a3
b.-ler M800a7

beytü'l-aḥzān (Ar.) Yabup Peygamber'in oğlu Yusuf'u kaybetmenin acısıyla yaşadığı yer, çadırı, gam, tasa yuvası.

b. T701b4

beytü'l-māl (Ar.) Maliye hazinesi, devlet hazinesi.
b. A729b24
b.-dın T709b17

beytü'l-laṭaf Genelev.
b. M793b10

Beytü'l-maḳdis (ö.a.) Kudüs'teki Mescid-i Aksa; Kudüs.
B. T700a2, T705b21, T710b9, T710b12, T712a16, T714a11
B.-niñ T710a24
B.-ni T713a6, T713a10, A721b6, A722a9
B.-ḳa T705a22, T713b8, T713b11, T714a22, T715a14
B.-de T695a16, T713b6
B.-din T713a8, T714a18

Beyżā (ö.a.) İran'da bir şehir.
B. A722b3

beyżā (Ar.) Çok beyaz, beyaz.
yed-i b. "Musa Peygamber'in Firavun'a karşı mucize olarak görünen parlak eli" T704a14, T704a21
b.-sı T707a12

beyże (Ar.) Yumurta, yumurta şeklinde yuvarlak şey.
b. A722b13
b.-ni A722b23

bezm (Fa.) Konuşma, sohbet, yiyip içme meclisi; içkili eğlenceli meclis, dernek; dost toplantısı.
b.-i vaṣl M795b27
muṭrib-i b.-i ṭarab M790a21
b.-tüz A722b4
b. ara M784a3, M787b22, M790a18
b içre M784a21
b. M783b21, M783b22, M784a5
b.-niñ M790a18
b.-i M783b20, M784a24
b.-ini A720b13
b.-ide M796a26, M796b2, M797b23, M798b23

bıçaḳ Bıçak.
b. T699b9

bī-ʿaded (Fa.Ar.) Sayısız, hadsiz, pek çok.
b. A728a24

bī-ʿadil (Fa.Ar.) Adaletsiz, adil olmayan.
b. A719a3

bī-ʿayār (Fa.Ar.) Ayarsız, ölçüsüz, kıymetli

madenlerin karışma derecesinde kurala uymama.
b. T703a1

bi-ʿaynihi (Ar.) Tıpkı, aynıyla, sanki, adeta.
b. M789b5

bi-bāk (Fa.) Cüretkâr, arsız, edepsiz, küstah, yüzsüz, saygısız.
çarḫ-ı b. A723b14
ḳavm-i b. T717a17
b. T710b2
b.-niṅ T716a14

bi-bāklig (Fa.T.) Cüretkârlık, arsızlık, küstahlık, korkusuzluk.
b.-in M802a4

bi-beḳā (Fa.Ar.) Baki olmayan, bekasız, ebedi olmayan.
b. A726a19

bi-biżāʿat (Fa.Ar.) Sermayesiz, eseri olmayan.
b. T700a27

bi-cān (Fa.) Cansız, ruhsuz.
ʿışḳ-ı b. M785a13

bi-cihet (Fa.Ar.) Sebepsiz, boş yere, boşuna.
b. A723b23

bi-çāre (Fa.) Çaresiz, zavallı; alçakgönüllülük ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri.
b. A732b8, M784b3, M791a11
b.-sin M795a14
b.-lerġa M797b11

bi-çāre-vār (Fa.) Çaresiz gibi, zavallı benzeri.
b. M798a14

bi-çün (Fa.birl.s.) Eşsiz, emsalsiz; sebep sorulmaz, Tanrı.
ḫālik-i b. M785a3

bi-dād (Fa.) Zulüm, işkence, kötü muamele.
b. u cefāsı M800b16
b. A727b18, M801a26, M801a27
b.-nı A726b24
b.-ıdın A727a26, A728a26, M790a25

bi-devlet (Fa.Ar.) Zavallı.
b.-ler T716a26

bi-dīn (Fa.Ar.) Merhametsiz, acımasız, dinsiz.
b.-ler T715b19

bi-edeblıġ (Fa.Ar.T.) Edepsizlik, saygısızlık.
b. T716b18

bi-endāze (Fa.) Ölçüsüz, derecesiz, çok.
feyż-i b. M800a8
b. M787b15

bi-fāyide (Fa.Ar.) Yararsız, boş.
b.-dür T709a24
b. T716b18

big Bey; beylik ünvanı; devlet idaresinde ve bununla yakından bağlı askeri teşkilatta yüksek bir görev, bir makam.
b. M801a22
b.-din M799b25
b.-ler M790b14, M793a2, M793b21, M793b22
b.-ler bile M793b22
b.-niñ M793a4
b.-lerge M793b25
b.-im M795b20
b.-lerige M793b19, M793b21, M794a15

bi-ġaraż (Fa.Ar.) Samimi, garazsız.
b. M793a11

bi-ġāyet (Fa.Ar.) Çok, nihayetsiz.
b. T713b21, M798a16

bi-günāh (Fa.) Suçsuz, günahsız. krş. bi-güneh
b. A720b26

bi-günāhlıġ (Fa.T.) Suçsuzluk, günahsızlık.
b.-ın A725b21

bi-güneh (Fa.) Suçsuz, günahsız. krş. bi-günāh
b. A731b18

bi-ḫaber (Fa.Ar.) Habersiz, bilgisiz.
b. irür M787a4
b. bol- M797a6
b.-raḳ "Daha habersiz, daha bilgisiz." M799a9

bi-ḥadd (Fa.Ar.) Hadsiz, çok, sınırsız.
b. ü imkān M787a5
b. A726a8, M784b15, M784b17

bi-ḥāl (Fa.Ar.) Halsiz, kendinden geçmiş.
b. bol- T709b15, T716a25

bihamdi'llāh (Ar.) Allah'a şükür olsun.
b. M792a13
b. ve'l-minnetü M785a9

bi-hān u mān (Fa.) Yersiz, yurtsuz, çoluksuz, çocuksuz.
b. M784b4

biḥār (Ar.) Denizler.
ġavvāṣ-ı meṭālib-i b. M786b3

b.-nı A727a18
b.-ı M786b3

bi-hūş (Fa.) Aklını kaybetmiş, kendinden geçmiş.
b. bol- T704a20
b. T716b26

bi-ḥisāblıġ (Fa.Ar.T.) Çokluk, sayısızlık.
b.-ıdın M785a12

Bihzād (ö.a.) Ünlü ressam ve minyatürcü (?-1537).
B.-dur M789a2

bi-ihtimāmlıġ (Fa.Ar.T.) Özensizlik.
b. M789b22

bi-iḫtiyār (Fa.Ar.) Elde olmayarak, kendiliğinden, kendinden geçerek.
b. bol- A732b15
ḥayret-i b. ḳıl- T706b11

bi-iḫtiyārāne (Fa.Ar.Fa.) Elinde olmayarak, kendiliğinden.
b. M784a11

bi-iḫtiyārlıġ (Fa.Ar.T.) Elde olmama, seçme hakkına sahip olmama. bkz. bi-iḫtiyārlıḳ.
mahż-ı b. M798a13
b.-dın M798a12

bi-işāreti (Fa.Ar.) Tarifsiz, çok.
hezār b."Tarifsiz, çok." T698a21

bi-i'tibār (Fa.Ar.) Değersiz, alçakgönüllülük ifadesi ile ben yerine kullanılan söz.
ḫāki-veş-i b. M786b9

bi-i'tibārlıḳ (Fa.Ar.T.) Değersizlik, hükümsüzlük.
b. M791a9

bi-i'tidāllıḳ (Fa.Ar.T.) Eşit olmama, mülayim olmama.
b. bile T718a15

bi-'ivaż (Fa.Ar.) Karşılıksız.
b. M788b5

Bijen (ö.a.) İran mitolojisinde meşhur Rüstem'in kızkardeşinin oğlu olan kahraman.
B.-niñ A721a17
B.-ni A721a19

bik İyi, güzel, doğru; sağlam, güçlü.
b. T716b7
b. ḳıl- T706b14
b.-rek " Daha sıkı, daha sağlam, daha iyi." A722a23

bi-ḳā'ide (Fa.Ar.) Usulsüz, esassız.
b. M789b27

bi-ḳā'idelig (Fa.Ar.T.) Usulsüzlük, yolsuzluk, nizamsızlık.
b. ḳıl- M799a25
b.-ı T703b23, M794a14
b.-larnıñ M799a15

bi-kār (Fa.) İş, hizmet.
b.-ımızı T703a25

bi-ḳarār (Fa.Ar.) Kararsız,sebatsız.
zār u b. M788a11
b. it- M794b8
b.-raḳ irdim M799a4

bike Hanımlar için kullanılan muhterem kız, küçük hanım, aslı bey hatun anlamlarında bir ünvan.
Ṣafiyye b. M796a22

bikr El değmemiş kız.
b. irdi T701b1

bil Bel, insan bedeninde göğüsle karın arasında daralmış bölüm.
b. bağla- "Bir işi yapmaya niyetlenmek" T700b10, T709b6
b.-ni bağla- M795b10
b.-ige A719b12

bil- Bilmek, vakıf olmak; öğrenmek, anlamak, tanımak; yapmak, yerine getirmek; hüküm sürmek, tutmak, ele geçirmek, sahip olmak; saymak, kabul etmek; görmek, fark etmek, ayırmak, tefrik ederek anlamak; takdir etmek, değerini bilmek.
b.T718a5, M792b7
b.-gil M792b7
b.-eyin A729a7
b.-ey T708b22, A725a1, A725b5, A728b17
b.-di T698b7, T698b19, T699a23, T699a26, T709a25, T710a2, T710a12, T710b14, T712a3, T712a5, T712a13, T712b19, T713a19, A719a2, A722a22, A722a24, A722b5, A723a23, A724a3, A724a9, A728a8, A728a14, A729a18, A730b22, A732a26, A732a27, M791b12
b.-diler T706a21, T712a15, T712b15, T713b2, A729b8
b.-medi A728b13, M786b12
b.-mediler A728a15
b.-se T704a9, T718a5, A733a16, M784b10
b.-gey T695a6, A725b5, M786b3
b.-gey siz T702a27, M785b25
b.-geyler M782b2, M798b11

b.-ür mü sin T710b24
b.-ür M802a5
b.-ür siz T697a21, T701a11, M792b26, M793a12
b.-men M787a17
b.-mes mü sin T710b22
b.-mes T710b26, T713b1, M792a11, M792b27, M798a12
b.-mes biz T717a1, M786b13
b.-mes mi irdiñ T711a10
b.-mes irdi T695b1, T710a23, T710b27, T713b1
b.-memiş bol M796a6
b.-ipdür M800b10
b.-e al- M798a5
b.-geç T699b7, T717a22
b.-ip T697b11, T698a23, T698b5, T700a5, T700b13, T701b7, T706a10, T711a17, T714a19, T716b3, A721b4, A723b20, A725b11, A725b21, A726a24, A731a17, A731b13, M785b27, M786a1, M792b22, M802a9
b.-mey M784b13
b.-gen A723b19
b.-gendin T711b26, T717a12
b.-ür il A725a8
b.-meslik M800b10
b.-mek M793b25, M802a1

bilād (Ar.) Memleketler, şehirler, kasabalar.
b. T707b, A721b9, A727a18, M798b10
b.-ın A719b18

bile İle, birlikte, beraber, ve; vasıtasıyla, yoluyla; beraberinde; -a göre; sebebiyle, yüzünden; (bir şey) gereğince.
b. T694b3, T694b5, T694b6, T694b7, T694b8, T694b10, T694b12, T694b15, T694b16, T695a1, T695a3, T695a6(2), T695a7, T695a19, T695b3, T695b9, T696a9, T696a10, T696a13, T696b1, T696b16, T696b17, T696b25, T697a1, T697a2, T697a5, T697a14, T697a16, T697a22, T697a23, T697b1, T697b8, T697b11, T697b14, T697b16, T697b19, T697b21, T698a1, T698a4, T698a6, T698a8, T698a9, T698a10(2), T698a12, T698a14, T698a21, T698a22(2), T698a24, T698b3, T698b9, T698b12, T698b16, T698b18, M798b22, T698b25, T698b25, T699a1, T699a2, T699a3, T699a9, T699a15, T699a20, T699a23, T699b3, T699b8, T700a18, T700a21, T700b1, T700b2, T700b14, T700b17(2), T700b18, T701a4(2), T701a11, T701a15, T701a16, T701a17, T701a20, T701a21, T701a24, T701b5, T701b10, T701b11, T701b12, T701b14(2), T701b15, T701b17, T701b18(2), T701b20, T701b21, T701b26, T702a5, T702a8, T702a10, T702a13, T702a17, T702a18, T702b11, T703a5, T703a6, T703a7, T703a9, T703a11, T703a12, T703a18, T703a19, T703a21, T703b5, T703b7, T703b9(2), T703b13, T703b20, T703b21(2), T703b27, T704a7, T704a18, T704a23, T704b5, T704b8, T704b9(2), T704b11,

T704b13, T704b14, T704b15, T704b18, T704b19, T704b20, T704b22, T705a3, T705a4, T705a6, T705a7, T705a10, T705a13, T705a17, T705a18(2), T705a20(2), T705b1, T705b7, T705b8, T705b10, T705b20, T705b22, T705b23, T705b24, T705b12, T705b13(2), T705b15, T706a10, T706a14, T706a20, T706a25, T706a22, T706a25, T706a27, T706b1, T706b8, T706b9, T706b18(2), T706b26, T706b27, T707a4, T707a8(2), T707a9, T707a14, T707a15, T707a17, T707a19, T707a23, T707a24, T707a25, T707b(7),T708a3, T708a26, T708b1, T708b4, T708a8, T708a12, T708a14(2), T708a19, T708a22, T708b13, T708b14, T708b19(3), T708b22, T708b23, T708b24, T708b26, T709a1, T709a5, T709a7, T709a12, T709a19, T709a25, T709a27(2), T709b1, T709b4, T709b12, T709b15, T709b16, T709b21, T709b22, T709b25, T710a3, T710a5, T710a13, T710a14(2), T710a19, T710a23, T710a26, T710a27(2), T710b7(2), T710b13, T710b15, T710b19(2), T710b20, T710b22, T711a1, T711a15, T711a21, T711a23(2), T711b1, T711b6, T711b11, T711b21, T711b17, T711b19, T711b20, T711b21, T711b27, T712a1, T712a3, T712a8, T712a19, T712a21, T712a22, T712a25, T712b4, T712b6, T712b8, T712b11, T712b16, T712b23, T712b24, T712b27, T713a4, T713a7, T713a27, T713b4(2), T713b16, T713a21, T713b25, T713b26, T713b27, T714a6, T714a12, T714a13, T714a14, T714a18, T714a21, T714a22, T714a25, T714b3, T714b4, T714b5, T714b8, T714b22, T714b23, T714b26, T715a8, T715a10, T715a12, T715a18, T715a19, T715a25, T715b3,(2), T715b5, T715b7, T715b9, T715b17, T715b21, T715b23, T716a4, T716a5, T716a6, T716a10, T716a13, T716a15, T716a16, T716a19, T716a23, T716a26, T716a27, T716b2, T716b5, T716b13(2), T716b14, T716b24, T716b26, T717a1, T717a2, T717a11, T717a12, T717a17, T717a18, T717a20, T717a21, T717a23(2), T717b7, T717b8, T717b20, T718b27(2), T718a4, T718a15(2), A718b5(2), A718b6, A718b7, A718b8, A718b9, A718b20, A718b21, A719a1, A719a4, A719a5, A719a8, A719a11, A719a19, A719a21(2), A719a23, A719a25, A719b1, A719b3, A719b7, A719b15, A719b16, A720a15, A720a20, A720b1, A720b3, A720b6,A720b8, A720b10, A720b13, A720b17, A720b23, A720b25, A721a1, A721a9, A721a10, A721a11, A721a17, A721a19(2), A721a27(2), A721b3, A721b6(2), A721b11, A721b18, A721b21, A721b23, A721b24(2), A721b26(2), A721b27, A722a13, A722a14, A722a20, A722a25, A722a26, A722b5, A722b6(2), A722b21, A722b22, A722b26, A723a12, A723a13, A723b2, A723b5(2), A723b13, A723b17, A723b25, A724a1, A724a9, A724a14, A724a16, A724b18, A724b24, A724b26(2),

A724b27, A725a1, A725a2, A725a11, A725a13, A725a15, A725a16, A725a23, A725b2, A725b10, A725b11, A725b13(2), A725b14(2), A725b22, A725b24, A725b25, A725b27, A726a1(2), A726a2, A726a5(2), A726a12, A726a17(2), A726b8, A726b10, A726b19, A726b20, A726b27, A727a2, A728a8, A727a10, A727a18, A727a24, A727a27, A727a12, A727b22, A727a23, A728a3, A728a7, A728a14, A728a17(2), A728a18, A728a19, A728a22, A728a23, A728a25, A728b1, A728b5, A728b12, A728b15, A728b16, A728b19, A728b25, A728b27, A729a3, A729a6, A729a21, A729a23, A729a26, A729b3, A729b4, A729b5, A729b7(2), A729b8, A729b9, A729b13, A729b17, A729b24, A730a3, A730a4, A730a5, A730a7, A730a15, A730a17, A730a24, A730a27(2), A730b1, A730b6, A730b8, A730b9, A730b20, A731a1, A731a2, A731a4, A731a9, A731a12(2), A731a20, A731a21, A731a22, A731a23, A731a24, A731a25, A731b1, A731b7, A731b8, A731b14, A731b19(2), A732a1, A732a3(2), A732a5, A732a9, A732a14, A732a15, A732a19, A732a23, A732b10, A732b13, A732b18, A733a7, A733b6, M782b1(2), M782b4(2), M782b11(2), M782b12, M783a3, M783a25(2), M783b4, M783b7, M783b14, M783b16(2), M783b27, M784a1, M784a23, M784a25, M784b7(2), M784b9, M784b18, M784b19, M784b25, M784b26, M785a20, M785a27, M785b19(2), M785b25, M785b26, M786a1, M786a17, M786a22, M786b4, M786b5, M786b6, M786b22, M786b23, M786b24(2), M787a3, M787a6(2), M787a23, M787a27, M787b1(2), M787b10, M787b11, M787b12, M787b14, M788a2, M788a3(2), M788a4, M788a8, M788a22, M788a23, M788b1, M788b2, M788b4, M788b5, M788b6, M788b14, M788b19, M788b20(2), M788b21, M788b24, M789a6, M789a10, M789a11(2), M789a12, M789a20, M789a22, M789a23, M789a25(2), M789a26, M789b4, M789b13, M789b19, M789b26, M790a7, M790a12(2), M790a13, M790a14, M790b2(4), M790b15, M790b21(2), M790b25, M791a11, M791a22, M791b5, M791b18, M791b25(2), M792a6, M792a7, M792a9, M792a19, M792a21, M792a27, M792b9, M792b11, M792b17, M792a18, M792b22, M792b23, M793a9, M793a10, M793a12, M793a15, M793a17, M793a19, M793a21, M793a23, M793a26, M793b2, M793b3, M793b5, M793b13, M793b14, M793b15, M793b18, M793b21, M793b22, M793b24, M793b26(2), M794a2, M794a3, M794a4, M794a7, M794a11, M794a17, M794b11, M794b17, M794b27, M795a9, M795a14, M795a15(2), M795a25(2), M795b10, M795b11(2), M795b12, M795b19, M795b20, M796a3, M795b21, M796a4, M796a5, M796a11(2), M796a12, M796b16(2), M796b27, M797a24, M797b3, M797b4, M797b5, M797b11(2), M797b12, M797b21, M798a17, M798a19,

M798b9(2), M798b20, M798b21, M798b27(2), M799a1(2), M799a3(2), M799a8, M799a11(2), M799a12(2), M799a18, M799a19, M799a23, M799b3, M799b12, M799b17(2), M799b24, M799b27, M800a2, M800a8, M800a12, M800a18, M800a20, M800a26, M800b6, M800b7, M800b8, M800b12, M800b19, M800b23(2), M800b25, M800b26, M801a5, M801a7, M801a8, M801b11(2), M801b19, M801b20(2), M801b21(2), M801b27, M802a5, M802a6, M802a8(2), M802a10, M802a13, M802a14, M802a16, M802a17, M802a19, M802a21(2)

bi'l-ḥaḳīḳa (Ar.) Gerçekte, hakikatte, aslında.
b. M786a11

bilil- Görülmek, sayılmak, kabul edilmek.
b.-se M793b2

bi'l-küllī (Ar.) Tamamıyla.
b. A730a14

billāh (Ar.) Allah için.
b. M793a7

bilūrīn (Fa.) Kristalden, çok parlak taş veya çok saf ve temiz camdan.
cām-ı b. M784a1

bīm (Fa.) Korku, tehlike.
b. ü ümīd "Kararsızlık" A727b1
b.-dīn T700b22
b.-i M790b12

bīmār (Fa.) Hasta, hastalık.
b. T718a17, T718a18
b.-larġa T716b23

bīmārlıġ (Fa.T.) Hastalık. krş. bīmārlıḳ
b.-lar T702b5
b.-ıdur T718a17

bīmārlıḳ (Fa.T.) Hastalık. krş. bīmārlıġ
b. A730b6

bī-medār (Fa.Ar.) Dayanıksız, haksız, temelsiz.
b.-dur M798a7
b. M785b9

bī-muḥābā (Fa.Ar.) Korkusuz, çekinmeden.
b. M796a27

bī-miḳdār (Fa.Ar.) Az.
b. A730a1

bī-mişillik (Fa.Ar.) Eşsizlik, benzersizlik.
b.-ke T700b4

bin (Ar.) Oğul.

binā (Ar.) Yapı, bina; temel, esas; yapma, kurma.
b. ḳıl- "İnşa etmek, kurmak" T695a22, T699a5, T699b5, T710a26, T710a27, A718b10(3), A719a1, A719a6, A719a7, A722b9, A723b9, A727b11, A725b13
b. M785b8
b.-nı T710b1, M784b16
b.-da A719a17
b.-sı M797a15
b.-sıdur A729a25
b.-sın T695a19, T700a2, T711b11, A726a18, M799a20
b.-sını T710b9
b.-sıġa M785b7, M786a26, M801b10

bīnā (Fa.) Gören, gözü gören.
merdüm-i b. M795a13
b. bol- "Gözü görmek" T702a3
b. bol- T713a23
b. ḳıl- "Gözü görür hale getirmek" T713a24, T717a11

bī-naṣīb (Fa.Ar.) Nasipsiz, kısmetsiz.
b.-lerġa M800a22

bināyī (Ar.Fa.) Bir bina, bir yapı.
b. A719a15

bī-naẓīr (Fa.Ar.) Eşsiz, emsalsiz.
b. irdi A719a11

bī-nevā (Fa.) Nasipsiz, fakir, çaresiz, zavallı.
b. M796b2
b.-ġa M801a27
b.-lar A723b14

bī-nihāyet (Fa.Ar.) Çok, pek çok; sonsuz, nihayetsiz, hadsiz.
şefḳat-i b. M795b4
b. irdi T713b22, M788b3, M798a16
b. A728b15
b.-ni M795b4

bī-nişānlıġ (Fa.T.) İzsizlik, bekasızlık.
b.-dur M801b23

bī-niyāzlıḳ (Fa.T.) Önemsemezlik, aldırmazlık, tevekkül etme.
b. T702b3

bīniş (Fa.) Görüş, görme kabiliyeti.
b. M785b13

bint (Ar.) Kız.

b. T702b7

bi-pervā (Fa.) Pervasız, çekinmesiz, sakınmasız.
b. irdi A720a7

bi-pervālığ (Fa.T.) Pervasızlık, çekinmesizlik, kendini bilmezlik.
b.-dur A728a11
b. M787a10

bir Bir; aynı, eş; biri (zamir); tek; birlikte, beraber.
b. (sıfat) T694b2, T694b7, T694b21(2), T695b2, T696a5, T696b12, T697a4, T697a7, T697a15, T697a19, T697a21, T697a23, T697a24, T697a27(2), T697b12, T697b18, T698a3, T698a4, T698a5, T698a7, T698a13, T698a14, T698a15, T698a20, T698b2, T698b3, T698b6, T698b21, T698b26, T699a4, T699a18, T699a24, T699b6(2), T699b18, T699b20, T700a2, T701a5, T701a14, T700a16, T700b3, T700b13, T701a26, T701b12, T701b23, T702a8, T702a9, T702a14, T702b6, T702b9, T702b11(2), T703a20, T703a20, T703a25,, T703a26, T703b3, T703b4, T703b5, T703b6, T703b7, T703b13, T703b16, T703b17, T703b22(2), T703b27(2), T704a1(3), T704a11(2), T704b19, T704b22, T704b27, T705a2, T705a6, T705a17(2), T705a18, T705a20, T705a25(2), T705a26, T705b6, T705b9, T705b11(2), T705b23, T706a23, T706a26, T706b4, T706b8, T706b10, T706b11, T706b12, T706b14(2), T706b27, T707a13(2), T707b(4), T708a7, T708a20, T708a22, T708b9, T708b21(2), T708b25, T709a5, T709a24, T709a27, T709b9, T709b16, T709b17, T709b18, T709b21(2), T709b22(2), T709b24(2), T709b26, T710a1, T710a7, T710a26, T710a27(2), T710a10, T710b6, T710b14, T710b15, T710b19, T710b27, T711a3(2), T711a6, T711a13, T711a14, T711a16(2), T711a21, T711a22, T711b4, T711b6, T711b14(4), T711b22, T712a3, T712a7, T712a11, T712a12(2), T712a14, T712a21, T712b14, T712b17, T712b18, T712b22, T712b23, T713a8, T713a10, T713a11(2), T713a15, T713a21, T713a27, T713b2, T713b11, T713b15, T713b19, T714a6, T714a13, T714a14, T714a25, T714b1, T714b2, T714b3, T714b6(2), T714b11, T714b24, T715a8(2), T715a19, T715a22, T715b5, T715b9, T715b27, T716a2, T716a7(2), T716a17, T716a19, T716a23(2), T716a24, T716b1, T716b2(2), T716b5, T716b10, T716b22, T716b23, T717a1, T717a5, T717a6(4), T717a7, T717a8(2), T717a10, T717a21, T717a25(2), T717b2, T717b4, T717b7, T717b26, A719a8, A719b8(2), A721b1, A721b5, A721b6, A722a20(2), A722b4, A723a9, A723a11, A723a13(4), A723a14, A723a17(2), A723a19, A723a21, A723b15, A723b16, A723b17,

A724a14, A724b21, A724b22, A724b23, A724b27, A725a2, A725a3, A725a8, A725a16, A725a21, A725a23, A725b20, A726a25, A726a26, A726b9, A726b12, A726b15, A726b16, A727a5(2), A727a11, A727b13, A727a17, A727b4, A727b8, A727b19, A728a19, A728b6, A728b7, A728b11, A728b21, A729a8, A729a9, A729a11, A729a17, A729b21, A729b26, A729b27, A730a2, A730a6(2), A730a22(2), A730b1, A731a5, A731a19, A731a21, A731a23, A731a24, A731a25(2), A731a27, A731b1, A731b15, A731b25, A731b27, A731a6, A732a14, A732a17, A732a22, A732a23, A732b7, A732b8, A732b23, A733a7, A733a24, M783a7, M783a13, M783a14, M784a15, M784b9, M784b10, M784b17, M785a7, M785a8, M785a12, M785a14, M785a18, M785a21, M785a26(2), M785b11, M786b11, M786b18, M786b22, M786b24, M787a4, M787a15, M787a16, M787b1(2), M788a15, M788b10, M789a26, M789b25, M790a2, M790a26(2), M791a21, M791a23, M792a21, M792a22, M792a23, M792b9, M792b15, M792b21, M792b23, M793a14, M793a23, M793a24, M793b23, M793b26, M794a8, M794b4, M796a13, M796b7, M797a9, M797a10, M797a24, M797b23(2), M797b25, M797b24, M798a24, M798b19(2), M799a16, M799b12, M799b14, M799b25(2), M800a15, M800a24, M801a1, M801a12(2), M801a15, M801a16, M801a24(2), M801a25, M801b14(2), M801b15, M801b17, M802a24

b. "Aynı" T694b21, T695b25, T696a9(2), T699b3, T700a11, T702b27, T710b25, T718a13, A721b16, M786a11

b. (zamir) "Biri" T712a9, T712a25, T714b3, A723a1, A723a2, A723b2, T710b22, T708b18

b. "Tek" T701b13, T701b16

b. "Birlikte" T696a13, M800a4

b. b. "Tek tek" A725b2, M783a5

b. katla T696a11, T699a21, T701b11, T706a5, T712a26, T717b4, A730a8, M794a22, M798a27, M799b18, M801a3

b. niçe T695a25, T699b15, T702a11, T704a2, T707b, A722b9, A723a5, M788a4, M789a16, M790a9, M792b12, M793a18, M799a23, M800b21

b. yolı T701b22, A721b23, A730b12

miŋdin b. T705b20

b. iki T717b14, M786b13, M788b5, M792b17

b. tört biş kün M799b18

b. bol- T709b2, M789a18

b.-dür A726b8, M786b27

b.-niŋ A724b13

b.-ni T707a8

b.-ge T701b22,T707b, A732b9, M784b14, M795a10

b.-ge miŋ T701b22

miŋdin b.-ge M795a10

b.-i T695a7, T696b12, T697a6, T698a1, T698a2(4), T700a10, T700a11, T700a24(2), T701a5, T702b2, T703a11, T704b21(2), T706a27,

T707b. T708b12, T708b20, T709a26, T709b1(2), T709b14, T710b10, T710b11, T710b15(2), T711b19, T712a21, T712b1, T712b3, T712b5,(2) T712b21(3), T713a26(2), T713b16, T714b4, T715b18, A720b16, A720b17, A721a3, A722b13, A723b6(2), A724a12, A724a22, A725a4, A725b14, A727a13, A727b17, A728b3, A730a6, A731a21, A731a24, A731b11, A731b14, A731b23, A733a15, M786b16(2), M792b14, M793a8, M794b1, M801a2, M794b1, M794b2, M795b17, M798b15, M799a23, M799a24, M799a26, M800b21, M800b27, M801a1(2), M801a2

b.-inin̂ T696b12, T696b16, T696b17, T696b27(3), T700a18, T703b20, T709a22, A722a9, A729b25(2), A731b24, M784b15, M785a17

b.-in T695a7, T695b1, T701a8(2), T698a26, T698a27, M801b2, M801b2, T708a21

min̂din b.-in T695b1, A733a20

b.-ini T711a13, T714a25, T714a25, M784b10

b.-ige T711a11, A731b7

b.-ide A730a26(3), M784a16, M784a17

b.-idin T710a9, A731b6, M783a24, M783a25, M794a14, M795b18

b.-isini M796b20(2), M799b14

b.-i birige M801b1

b.-imiz A728a6

bir- **Vermek, iletmek; bildirmek, ulaştırmak, duyurmak; evlendirmek; bırakmak, bir şeyi birinin uhdesine bırakmak; teslim etmek, devretmek; sağlamak; görevlendirmek, ..ile görevlendirmek; ihsan etmek, bağışlamak; göndermek, yöneltmek; ortaya çıkmak, herhangi bir duruma yol açmak; sağlamak, yerine getirmek; emrine vermek; takdir etmek; etmek anlamında yardımcı fiil; yeterlik yardımcı fiili.**

b. T701a9, A722a24

b. gil T705b20

b.-sün M786a27. M795b22

b.-in̂ T695b2

b.-mesün A721b16

b.-men̂iz M786b22

b.-eli T706a18, A723b18

b.-dim M790b11

b.-di T694b3, T695a3, T695a10, T696a20, T696b1, T697a2, T697b2, T698b14, T698b20, T699a2, T699b2, T699b20, T700a2, T700a8, T700a10, T700a22, T701a25, T703a26, T706b1, T708b13, T708b24, T709b5, T711a25, T711b14, T712a12, T713a16, T713b20, T713b23, T713b25, T714a10, T714a9, T714a15, T714a20, T714b26, T716b6, T716b24(2), T716b10, T718a16, A718b13, A719b19(3), A720a21, A721b1, A721a8, A721b2, A721b3, A722a14, A723a5, A723a5, A724a2, A724b11, A725a8, A725a19, A726a27, A727a23, A729a5, A729b2, A731b11, A731b20,

A732b1, A732b6, M782b17, M785b10, M788a18, M789a5, M790a5, M795b23, M797a19, M797a26, M799b23, M800b19
b.-dük M789b18
b.-diler T700a7, T704a2, T704a3, T704a6, T712a7, A726a10, A727a27, A727b15, A729b25, A732b27
b.-di irse A725a19
b.-medi T697b13, T710a16, T715a18, A721a14, A725b8, A731a11, M797b18
b.-seŋ T702b13, T718a9
b.-se T700b1, T718a16, A728a6
b.-seler M793b27
b.-gey sin T699a22, A725a22, M802a23
b.-gey T695a1, T695a2, M793a27, T712a22, T718a15, A727a23, M788a21, M795a10, M802a14
b.-geyler T695a2, T712b18, A719a5,
b.-megey sin T699a26
b.-gey irdi M795a19
b.-ür min T702b13
b.-ür T694b10, T695b20, T699b1, T700b7, T701a4, T703b18, T705b1, T709a14, T715b6, A723a16, M729b12, M785a14, M785b1, M787b11, M788b4, M796a14, M798a25
b.-mes A721a6, A723a5, M783b13, M785b24, M787a10, M792a13, M797b17, M801b13
b.-ür irdi T698a13, T712b23, A725a5, A726a2, M797a14, M800a27
b.-ürler irdi T694b21, T697b9, A732a20
b.-mes irdi A719b6, A732a21
b.-mesler irdi A732b3
b.-miş M790b11
b.-gümdür T716a10
b.-güŋdür A723b22b.
b.-güsidür A731a10
b.-megümdür M792b16
b.-ipdür T700a26
b.-ipdürler A726b22, A730b9, M799b27
b.-ip irdi T717a19, A732b12, M79a24, M801b19
b.-meydür A728a20, A731b11
b.-e almay A723b19
b.-e alğay irdi T700b4
tuta b.-di A725a17
b.-ip T695a15, T696b13, T701a21, T701b7, T701b18, T702a13, T702b14, T702b20(2), T704a8(2), T704a17, T704a18, T705a4, T705b23, T709b3(2), T711a21, T711b8, T712b27, T715b14, T716a20, T717a2, T717a20, A720b11, A720b18, A720b19, A720b25, A721b4, A723b2, A723b14, A723b22, A724a23, A724b12, A725a6, A728a4, A727b21, A728b10, A728b12, A728b14, A729a20, A729b10, A730a4, A730a9, A731a5, A731a18, A732b8, A732b16, M792b27, M797b21, M799a21, M801a17(2), M802a16, M802a25
b.-mey T698b16, A723a21
b.-gen T698b8, T708a24, T718a8
b.-gende A721a26

b.-ürler irdi T694b21, T697b9, A732a20
b.-mes irdi A719b6, A732a21
b.-mesler irdi A732b3
b.-miş M790b11
b.-gümdür T716a10
b.-güŋdür A723b22b.
b.-güsidür A731a10
b.-megümdür M792b16
b.-ipdür T700a26
b.-ipdürler A726b22, A730b9, M799b27
b.-ip irdi T717a19, A732b12, M79a24, M801b19
b.-meydür A728a20, A731b11
b.-e almay A723b19
b.-e alğay irdi T700b4
tuta b.-di A725a17
b.-ip T695a15, T696b13, T701a21, T701b7, T701b18, T702a13, T702b14, T702b20(2), T704a8(2), T704a17, T704a18, T705a4, T705b23, T709b3(2), T711a21, T711b8, T712b27, T715b14, T716a20, T717a2, T717a20, A720b11, A720b18, A720b19, A720b25, A721b4, A723b2, A723b14, A723b22, A724a23, A724b12, A725a6, A728a4, A727b21, A728b10, A728b12, A728b14, A729a20, A729b10, A730a4, A730a9, A731a5, A731a18, A732b8, A732b16, M792b27, M797b21, M799a21, M801a17(2), M802a16, M802a25
b.-mey T698b16, A723a21
b.-gen T698b8, T708a24, T718a8
b.-gende A721a26
b.-gendin T694b6
b.-güçi A725a18
b.-güçi ol M792b5
b.-erge A723b22
b.-mek M800b23, A723b27, M790a13
b.-mekke A728a2
b.-mekdin A722b22
b.-mekdür T718a4, T718a8, M794b7(2)

birbir Her biri, bir diğeri.
b.-ge A723b19

birbiri Her biri, bir diğeri; karşılıklı olarak biri ötekini öteki de onu; biri diğerinin yanı sıra.
b. T695a6, M783b20, M785b9
b.-niŋ T710b10, A729b2
b.-ge T697b9, T702b20, T713a18, A724a6, A731a1, M799a3
peşimänlığ avcın b.-ge kat- "Utanarak şaşırmak ve pişmanlık duymak" M799a3
b.-din T694b18, T706b24, T709b21, T716a6

birdür- Verdirmek.
b.-mes irdi A726b17

birer Birer.
b. T697b22, T704a8, A718b14, A730b25,

M785b21, M789b9, M790a27, M792a16, M795b1, M800a21, M800b7

birev Birisi.
b. bile T712a21
b. T698a25, T698b27, T699a23, T700b13, T703a22, T707b, T708b12, T716a18, T717a6, T718a2, A718b2, A729b21, A729b27, A730b3, A732a23, A732b25, M784a23, M784a24, M787a1, M788b19(2), M794b19, M799a23
b.-nîŋ T711b25
b.-ni T699a24, T712a3, T714a4, A729b4, M786b18, M795a27
b.-ge A725a9, A733a15, M782b8
b.-din A729b21, M782b8, M793a21

biri Beri, -dan beri.
b. T713a7, A721a2, M798b15

biribi- Göndermek.
b.-se M785a21

biril- Verilmek; ihsan edilmek, bağışlanmak.
b.-di M790b5
b.-se M793b18
b.-gey M797b18
b.-meydür Y705b14
b.-gen T705a13

birk Sıkı, sağlam, kuvvetli, güçlü, berk, muhkem; sarp.
b. T695a21, T717a21, A731a2
b.-rek T698b27

birkit- Sağlamlaştırmak, istihkam etmek; bağlamak, sıkmak, kapamak; muhafaza etmek.
b.-ti A721b7, A726b14
b. -meydür M786b3
b.-ip M800a16

birle İle, birlikte, beraber; vasıtasıyla; sebebiyle.
b. T703b1, T714a13, A718b2, A720a14, M783a15, M783b25, M784a2, M784a5, M784b15, M786a25, M787b17, M787b26, M788a4, M788a13, M790a5, M791a22, M791b17(2), M791b18, M792a16, M795b5, M796a23, M796b4, M796b25, M797b2, M797b4, M797b15, M800a23, M801b24

Birūs (ö.a.) İsa Peygamberi öldürmek isteyenlere para karşılığında İsa'nın yerini söyleyen kişi.
B. T715a16

biryān (Fa.) Kebap, et kebabı.
b. T699b18, T715a7
b.-ı kerek T706a26

b.-ḳıl- T699b20

bī-ṣabr (Fa.Ar.) Sabırsız.
b. T702b25

bī-sāmān (Fa.) Sonuçsuz, çaresiz.
b. bol- M788b1

bisāṭ (Ar.) Yaygı, örtü, döşeme, döşenmiş zemin; çimen, yeşillik.
b.-ı ʿişret-efzāyıñça M790a22
b.-ı büstānī "Yeşillik, çimen" M783a24
b. tüz- "Yeşillendirmek, güzelleştirmek, donatmak" A727b9
b. T710b6, T710b7, A719b25
b.-nı T710b19
b.-ı A725b13, M783a25, M795b6

bisāṭī (Ar.Fa.) Bir zemin, bir yaygı, bir bisat.
b. M782b17

biʿset (Ar.) Gönderme; bir peygamber göndererek halkın dine çağrılması.
b.-i T709a6, A730a23, A731b15

bī-ser (Fa.) Dağınık.
b. ü pāy M798b15

bī-sermāyelıġ (Fa.T.) Yoksulluk, yoksunluk.
b.-ıdın M796b16

bī-serencāmlıġ (Fa.T.) Sonsuzluk.
b. M794b14

biʾs-millāh (Ar.) Tanrı adıyla.
b. T707a13

Bisṭān (ö.a.) Husrev Perviz'in sipahsalarından biri.
B. A731a9

bī-sütūn (Fa.) mec. Gökyüzü.
günbed-i b. A727b9

biş- Pişmek.
b.-ken T711a8

biş Beş
b. T699a8, T700a17, T703a23, T704a9, T713a2, A720a23, A720b3, A724b2, A724b4, A727b8, A728b22, A729a24, A729a25(2), M793a19, M801a1, M799b18, M801a2

bīşe (Fa.) Orman.
b. T703a6, A728b6, M785a5, M785a15
b.-de A728b6
b.-si M785a2
b.-siniñ M796b27

b.-side M785a6
b.-sidin M785b2

bişinci Beşinci. bkz. bişinçi
b. T714a14, A723a4

bişinçi Beşinci. bkz. bişinci
b. T704b5

bi-şumār (Fa.) Sayısız, hadsiz, pek çok.
b. M798a1
b.-ıñ M800a10

bişür- Pişirmek.
b.-di T698b18
b.-üp T712a25(2), T712a26

biş yüz Beş yüz.
b.-yüz T712b3, A719b24, A723a27, A724b18(4)

bit- Bitki büyümek, yatişmek.
b.-keç T696a5

bi-tāb (Fa.) Güçsüz, kuvvetsiz.
b. irür M783b27

bi-taḥammül (Fa.Ar.) Tahammülsüz, çekememez olmak.
b. irdi T699a3
b. bol- A719b9

bi-ṭāḳat (Fa.Ar.) Takatsiz, güçsüz, perişan, halsiz.
b. min T714b7
b. irdi T711b20
b. bol- T703a5, T706b15

bi-ṭāḳatlıḳ (Fa.Ar.T.) Halsizlik, takatsizlik.
b. ḳıl- T695a11
b. T700b20

bi-tarāvet (Fa.Ar.) Kuru.
b. ḳıl- "Kurutmak" T701a15

bi-tevfīḳ (Fa.Ar.) Tanrı'nın inayetine ulaşmamış.
b. T698b16, T705b20

biti- Yazmak, kaydetmek, telif etmek, istinsah etmek, terkim etmek; sıralamak, bildirmek; yazılmak, kaydedilmek.
b.-sün M788b24
b.-di T701b12, T711a19
b.-diler A722b3
b.-medim A724b9
b.-se A721b8, M787a23, M793b25
b.-señiz M800a1
b.-gey M782b8
b.-r siz M789b22
b.-pdür T695b2, T697b14, T697b21, T697b24,

T702a20, T718a21, A724b6, A724b8, A724b17, A724b18(2), A727a24, A727a26, A728b21, A728b22(2)
b.-p siz M792b15, M792b16, M792b22
b.-pdürler T696b15, T697b26(2), T712b4, A720a10, A722b2, A732b22, A723a26, M799b14
b.-p irdiñiz M787a7, M795a10, M796b6, M799b10
b.-mey sin M787b12
b.-meydür siz M792b21
b.-meydürler T716b17, A724b18
b.-y alğay M797a20
b.-y alur irdiñiz M792b16
b.-p T697b15, T701b23, T707a8(2), T708b23, T710a3, T716b17, A722b1, A722b2, A723b20, A731a2, A731b16, A733a24, M788b14, M788b24, M790a9, M791b4, M794a24, M799a21, M799b10(2), M799b25, M802a1
b.-gendin T697b20
b.-mek T716b18, A719a7, M788b19, M791b13, M789b8
b.-megi A731b14, T696b15

bitig Name, yazı, mektup, emir ve buyrukları ihtiva eden yazı, emir, buyruk.
b. M788b17, M788b22, M788b25, M789b2
b.-ni M789b1
b.-de M788b24
b.-iñdin M791a16

bitikçi Yazıcı, saray kâtibi, yazıcılıkla görevli bir memuriyet.
b. M788b14

bitil- Yazılmak, kaydedilmek, kaleme alınmak, yazıya geçirilmek.
b.-di A724b5, M787a19, M789a4, M789a8, M789b10, M789b23, M790a10, M790a14, M790a20, M790b17, M790b26, M791b15, M791b22, M793a17, M795a2, M800b14, M802a2
b.-medi T702b24, T707b, A718b5, A729a7
b.-se M794a3(2), M794a4, M794a5(2)
b.-mese M794a4
b.-gey A728b1, M782b11
b.-edür T696b1
b.-meydür irdi M795a24
b.-ipdür T714a19, T717b17, A724b5(3), A728b22, M793a16
b.-ip turur M790b5
b.-ip irdi A730b4, M787b11, M787a23, M788b15, M789a19, M789b23, M791b1, M791b3, M795b19, M797a7
b.-mey M794b27
b.-gen M791b5, M793a7
b.-gen dik M792b27

bi-vefā (Fa.) Vefasız, sözünde durmayan.
b. T717a20, A726a18

bi-vefālıḳ (Fa.T.) Vefasızlık.
b. ḳıl- A728a22

bi-vehm (Fa.Ar.) Kötü, zalim, acımasız.
çarḫ-ı b. ü bāk "Kötü dünya" A732a17
gerdūn-ı b. ü bāk A727b16

Biverest (ö.a.) İran'ın Pişdadiyan sülalesinden Dahhak adlı zalim hükümdar.
B.-ḳa A719a22

biyik Büyük, yüksek.
b. A729b5, M800a16
b.-rek irdi A731a27

biz Birinci çoğul kişi zamiri; birinci çoğul kişi zamiri kullanımında Tanrı'nın kendisini tanımlaması, Tanrı.
b. T699a6, T701a10, T704a4, T704a5, T704a22, T705b10, T705b27, T710a17, T714b11, T715a4, T716a18, T716a21, A723b17, A726a5, A726a6
b.-iñ T700b14, T703a25, T706a17, T706b16, T707b, T710b22(2), T716a27, A731a10, M783a5, M799b3, M799b15
b.-iñ bile T716a27
b.-niñ T705a2, A730a18
b.-niñ üçün T705a2
b.-ni T709b2
b.-ge A728a4, M788a9, M788b23, M798b11, M799b15
b.-din T706a5, T706a12

biżā'at (Ar.) Mal, mülk, sermaye.
b. ü ferecāt bile T701b26
b.-lerin T701b6, T701b7

bizel- Bezenmek, süslenmek. krş. bizen-
b.-gen M801b21

bizen- Bezenmek, süslenmek. krş. bizel-
b.-ip A733b2

bi'ż-żarūr (Ar.) İster istemez.
b. T715b11

bi'z-żarūre (Ar.) İster istemez.
b. M787b14, M794a1

boġ- Boğmak, sıkmak.
boğazını b.-up T716b23

boğaz Boğaz, boynun ön kısmı ve bu kısmı meydana getiren organlar, imik.
b.-ını T716b23
b.-ığa T699b9
b.-ıdın T701a10, T715a19

Boḳraṭ (ö.a.) Hipokrat, tıbbın kurucusu sayılan Eski Yunanlı hekim (M.Ö. 460-M.Ö. 377). Metnimizde Pisagor'un öğrencisi ve tıp biliminde usta olması yönleriyle anılan Bokrat'ın Eski Yunanlı geometri bilgini diğer Hipokrat (M.Ö.460) ile karıştığı ihtimal dahilindedir. krş. Bokratis.
B. Ḥakîm T717b24
B. Ṭabîb A722a17
B. T717b27

Boḳraṭis (ö.a.) Metnimize göre Hipokrat'ın öğrencilerinden. Muhtemelen tıp bilgini Hipokrat ile geometri bilgini Hipokrat karışmaktadır. krş. Bokrat.
B. Ḥakîm T717b27
B.-niñ T718a3

bol- Olmak.
b. T709b24, T716a8, T718a20, M783a27, M791b16(2), M795a12, M797a3, M797a4
b.-sun T694b14, T699b14, T711a20, T713a23, A728a7, M783a21, M783b14, M785b15, M787b15, M787b19, M787b27, M788a1(2), M788a8(2), M788a9(2), M788a27, M788b25, M789a14, M789a22, M789b5, M790a2, M790a6, M790a17, M790a18(4), M790b8, M790b13, M790b17, M790b27, M791a19, M791b18, M792a1, M792a17, M793a13, M794a26, M794b7, M794b13, M794b17(4), M794b23, M795a7, M795a9, M795a12, M795a21, M795a25, M795a26, M795b4, M795b14, M795b25, M795b26, M795b27(2), M796a18, M796b12, M796b20, M796b24(2), M797a9, M797a15, M797b5, M797b13, M798b1(3), M798b2, M800a10(2), M800a11(2), M800b3, M800b4(4), M801b17(2)
b.-uñ M796b10
b.-ma T717a4
b.-masun T702b4, T702b14, M783b17(2), M787a24, M789b14, M801b9, M801b10
b.-ay M788a15
b.-dum A731a14, M797a6, M801a8
b.-duñ M799a9
b.-dı T694b1, T694b2, T694b5(2), T694b6, T694b14, T694b15, T695a6, T695a11, T695a15, T695a16, T695a19, T695a27(2), T695b11, T695b12, T695b13, T695b14, T695b18, T695b22, T695b23(2), T695b24(2), T696a2, T696a5(2), T696a6, T696a10, T696a19(2), T696a24, T696b1, T696b11(2), T696b13, T696b23, T696b26, T697a7, T697a12, T697a18, T697a22, T698a7, T698a8(3), T698a12, T698b14, T698b21, T699a5, T699a17, T699b8, T699b10, T699b11, T699b17, T699b21, T699b25, T700a12(2), T700a13(2), T700a15, T700a16, T700a17, T700b19, T701a6, T701a26, T701b2, T701b24, T702a13, T702b19,

T703a9, A703a12, T703a24, T703a26(2), T703b3, T703b4, T703b7, T703b9, T703b15, T703b17, T703b21, T704a1, T704a10, T704a11, T704a16, T704a20(2), T704a21, T704a26, T704b3, T704b9, T704b13, T704b17, T704b18, T704b20, T704b22(2), T704b23, T705a5, T705a7, T705a9, T705a13, T705a14, T705a15, T705a18, T705a19(2), T705b5, T705b16, T706a4, T706a6, T706a25, T706b12, T707a4, T707a9, T707a12, T707a13, T707a22, T707b(4),T708a2, T708a5, T708a10, T708a16(2), T708a20, T708b1, T708b2, T708b3(2), T708b7, T708b9, T708b11, T708b12, T708b16, T708b21, T708b23, T708b24, T708b27, T709a1, T709a17, T709b2, T709b4, T709b12, T709b16, T709b26, T710a2, T710a4, T710a5, T710a8, T710b24, T711a4, T711a9, T711a13, T711b4(2), T711b8, T711b16, T711b19, T712a6, T712a12, T712a23, T712a24, T712b12, T712b22, T713a14, T713a27, T713b8, T713b9, T713b15(2), T713b20, T713b24, T713b26, T714a6, T714a18, T714a22, T714a26, T714b2, T714b3, T714b8, T714b22, T714b24, T714b26, T715a4, T715a15, T715a27(2), T715b21, T716a23, T716a24(2), T716a26, T716b1, T716b3, T716b9, T716b21, T716b23, T716b24, T717a10, T717a16, T717a25, T717b3(2), T718a6, T718a24, A719a4, A719a5, A719a7, A719a8, A719a20(2), A719a24, A719b3, A719b4, A719b21, A720a4, A720a5, A720a6, A720a19, A720b2, A720b4, A721a17, A721a21, A721a22, A721a24, A721a27, A721b5, A721b7, A721b11(2), A721b17, A722a1(2), A722a27, A722b5, A722b19, A722b20, A722b24, A723a14, A723a18, A723a19, A723a25, A723b10, A723b19, A724a7, A724a10, A724a12, A724a13, A724a15, A724a19, A724a22, A724a24, A724a27, A724b13, A724b20, A724b25, A725a5, A725a7(2), A725a19, A725b6, A725b16, A725b15, A725b16, A725b25(2), A725b26, A726a23, A726a25, A726b12, A727a2, A727b8, A727b16, A727b19, A728a3, A728a10, A728a12, A728a17, A728a20, A728a27, A728b13, A728b20, A729a3, A729b3, A729b8, A729b13, A729b17, A729b18, A729b20, A730a19, A730a25, A730b11, A730b22, A730b24, A731b5, A731b14, A731b15, A731b18, A732a6, A732a17, A732a18, A732a26, A732b6, A732b24, A733a10, M782b12, M783a1, M783a22, M783b1, M783b5, M783b9, M784a11, M784b23, M784b24, M785b17, M785b20, M786a24, M787a7, M787a12, M787a14(2), M787b4(2), M788a1, M788a24, M788b7, M788b12, M788b18, M788b27, M789a6, M789a12, M789a15, M789b18, M791a24, M791b1, M792a6, M792a8, M792b11, M794a25, M794b3, M795a9, M795a15(4), M795a22, M795a25, M795b9, M795b10(2), M795b27, M796a21, M796b14, M796b16, M796b18, M796b26, M797a6(2), M797a8, M797a12, M797a15, M797a23, M797a27, M798a14, M798b3, M798b10, M798b11, M798b22, M798b26,

M799a7, M799b10, M799b20, M800a8, M800a9, M800a27, M800b11, M801a9, M801b26
b.-dılar T694b11, T695a22, T695b10, T696a12, T696a20, T696b12, T697a23, T697b13, T700b27, T701a15, T701b14, T702b4, T702b18, T702b23, T704a25, T704b2, T705b9, T705b20, T706b27, T707a16, T707a27, T707b(3),T708a7, T708a8, T708a17, T708a19, T709b12,T710a11, T712b16, T712b24, T713a1(2), T713b12, T714a17, T714b27, T715b25, T716a15, T716a17, T716a22, T716a25, T716b8, T716b21, T717a26, A719a27, A719b5, A720a6, A722b21, A725b27, A726a13, A726a25, A729a10, A730b11, A731a16, A732b4, A732b17, A733a5, M789a6, M790a12
b.-madım M798b19
b.-madı T696b17, T702b3, T703b23, T705a8, T708a13, T709a3, T713b8, T715a8, M789a21, M790b15, M797b24, M798a8
b.-madılar T697a16, T704b5
b.-sam M795b27
b.-sam irdi T700b4
b.-saŋ T706b3
b.-sa T697a21, T698a3, T702a27, T703a23, T705b4, T705b27, T708b18, T710a6, T710a11, T711b22, T712a27, T712b15, T713b8, T713b16, T714b15, T715a2, T715b1, T717b20, T717b24, T718a11(2), T718a12(2), A722a14, A725a15, A726b24, A726b25, A727b23, A730a2, A733a14(2), A733a17, A733a18, A733a27, M783a6, M784a3, M784a7, M784b12, M784b17, M786a9, M786a14, M786a15, M786a24, M786a27, M787a5, M787a9, M789a22, M789b2, M789b16, M789b17, M789b19, M789b22, M789b26, M791a14, M791b4, M791b22, M792a22, M793a2, M793a20, M793a22(2), M793a24, M793a26, M793b1, M793b3, M793b4, M793b9, M793b11, M793b15, M793b25(2), M793b16, M793b17, M793b21, M793b26, M794a1, M794a2, M794a3, M794a9, M794a10(2), M794a14, M794a15, M794a16, M794a19, M794a21, M794a22, M795b3, M796a17, M796b13, M797a3, M798a9, M799b10, M799b17, M800a14, M801a2, M801a3, M801a17
b.-sa irdi T694b20, T699a12, T709b20, M793a10
-mış b.-sa M792b17
-ğan b.-sam M799b20
-ğan b.-sa M787a19, M793a21, M801a12, M801a13
b.-sa kirek M792a22
b.-salar T709b10, A721b16, M793b16, M793b23
b.-salar irdi A732a21
b.-masaŋ A723b24
b.-masa T702b1, T712a27, T717b17, A726a12, M787a20, M787b21(2), M789b14, M792b18, M793a19, M793a20, M793b1, M793b2, M793b18, M793b22, M794a2, M794a12, M794a13, M794a14, M794a16, M794a17, M802a17

b.-masa irdi M793a6
b.-masa bolmasun T702b4, T702b14
b.-masalar M793a27
b.-ğay min T694b4
-mış b.-ğay min T716a9, M793a15, M799b17
-mamış b.-ğay min M796a5
-memiş b.-ğay min M796a6
b.-ğay sin T708b23, A723b23, A723b24
b.-ğay T694b21, T696b2, T696b17, T697b21, T698b6, T698b7, T699b2, T699b22, T699b23, T700a21, T700a23, T702a18, T703a22(2), T703a23, T703b7, T704b26, T705b7, T706b16, T708a4, T708b5, T709a10, T710a6, T710b3, T710b14, T711a19, T711b4, T711b17, T711b26, T713a13, T713a14, T713b8, T714a5, T714b10, T714b16, T716a2, T716b13, T716b14, T716b15, T717a1, T718a2(2), T718a7, T718a15, T718a16, T718a17, T718a19, A719a14, A719b11, A721b18, A722b13, A723a2, A723a27, A723b8, A724a6, A724a21, A725a26, A726b12A728a8, A728b7, A730a1, A730a22(2), A730a23(2), A730a25, A730b16, A731b14, A731b19, A733b9, M782b5, M783a4(2), M783a5(3), M783b2, M783b18, M783b21, M783b23(2), M784a13, M784b6, M784b24, M784b14, M785b23, M786a13, M786b8(2), M787a23, M787a25(2), M787a26(2), M787b6, M787b13, M787b15(3), M787b16, M787b18, M788a5, M788a12, M788b14, M788b15, M788b19, M789a8, M789a13, M789a16, M789a18, M789a26, M789b9, M789b10, M789b14, M789b21, M789b27, M790b24, M791a6(2),M791a13, M791a15, M791a22, M791b3(2), M792a1, M792a18, M792a19, M792a20, M792a23(2), M792b3(2), M794a20, M794a27, M795b13(2), M795b16, M795b20, M796a4, M796a17, M796a18, M796a25, M796b7, M796b8, M796b9, M796b10, M797a21, M797b14, M797b20, M797b21, M798a3, M798a6, M799b2, M799b12, M799b17, M799b18, M800a10, M800a13, M800b2, M800b7, M800b8, M800b13, M801b15, M801b16, M801b23, M801b24, M801b27
b.-ğay mu M792b22
b.-ğay irür T718a2
-mış b.-ğay T705a27, T705a27, T708a15, T712a20, M784b10, M784b11, M787a19, M788a2, M788a3, M798b17(2), M799a7, M800a1
-se b.-ğay M791a15, M802a20
-megen b.-ğay T705a27
b.-ğay siz M786a22, M790a13, M793a13, M794a25, M798a15
-mış b.-ğay siz M792b24
b.-ğaylar T700b9, A724b7, M789b3, M790b8, M791a27, M794b12, M800a15
-mış b.-ğaylar M790b22
b.-mağay T694b3, T698b6, T701b18, T706b21, T710b12, T710b23, T714a4, T714b8, T716b15, T718a4, T718a8, T718a18, A724a6, A725a25(2), M786b15, M789a17, M789b3, M792a21, M801a19,

M801b3, M801b27
b.-mağay irdi M793a11
b.-mağay biz M799b16
b.-mağay siz M800a3
b.-mağaylar T706a13, T706b19
b.-ğa sin M786b25
b.-ur T695a10, T695b20, T696b16, T697a1, T697a22, T698a11, T702b3, T704a9, T709a26, T711a5, T714a8, T714a17, T714b18, T715a5, T718a4, T718a16, A727a11, A730b2(2), A731a11, A733a17, M782b7, M785a26, M786b20, M786b21, M787a1, M788b8, M789b13, M789b26, M792a18, M793a22, M793b24, M796a17, M798a11, M800a18, M800a19
b.-ur mu T709a26
-se b.-ur T715a13, T718a5, A729b19, A730a6, M797a16, M799a19
b.-ur irdi T697b8, T698a21, T709a21, T709b15, T709b21, T711a14, T712a11, T712a20, A718b10(2), A719a8, A719b11, A724b23(2), A728b3, A729b1, A731b1, A733a7
b.-ur irdiler T701a3
b.-urlar T707b, M786b4, M793b6, M786a16
b.-mas T698a18, T703b15(2), T707a17, T710b23, A730b1, A731b16, M783b22, M786b18, M786b19, M786b21, M787a8, M792b20, M794a3, M798a2(2), M799b18, M801a5
b.-mas irdi T707b, T708b13, T703b3, T714b2, A721b8
b.-mas irmiş M797a5
b.-mış T715b4, T715b11, T715b17, M785a25
b.-mış irdi M797a22
b.-mış bolğay T712a20(2), A730a22, M784b6, M785b23, M798b17, M799a7, M799b18, M800a1
b.-mamış bolsa M799a23
b.-ğandur M797a6
b.-ğusı A724b15, M787b8
b.-ğusıdur T694b9, T696b2, T697a18, T697a19, T698a9, T699b4, T701a18, T718a5, A725a9(2), A731b24, M784a21, M785b3, M788b27, M789a6, M789a25, M789b17, M789b23, M790a10, M790a20, M792a24, M800a21
b.-ğusı durur M800a23
b.-ğusı irdi T706b20
b.-mağusı A733b9
b.-mağusıdur M785b3
b.-mağusı durur M785a3
b.-adur M787a2, M793a3
b.-mayın M799b26
b.-aydur M797b9
b.-maydur T697b16, M786b14, M798b27, M801a8
b.-maydur irdi T707b, T713a25, A731a20
b.-up sin A726b17
b.-uptur T697a5, T697b17, T705b22, T708b12, T708b22, T710b9, T712b19, T713a22, A728a4, A730a11, M783a17, M784a19, M789b24, M790b11, M791a11, M792b18, M792b19, M792b22,

M793a13(2), M795a11, M795a12, M795b1, M800a20, M801a5, M801a8
b.-up irdi T694b16, T694b17, T696a3, T700b9, T701b4, T710a23, T712b22, T713b22, A719b6, A719b8, A720b22, A725a23(2), A728a3, A728b11, A731b23, A733a7, M782b12, M788b1, M788b7, M788b18, M789b10, M789b15, M790a3, M794b26, M795a4, M797a11, M799b13, M800a9, M800b12
b.-up irdiler T703b6, T706a27
b.-a kilgendür M789b24
b.-a alur sin M791b4
b.-a alur T712a19
b.-a alur siz M799b11
b.-a almas A732b24
b.-a alğay M783b2, M787a2, M787b12, M794b1
b.-a almağay A728b7
b.-ğaç T698a10, T698a11, T700a8, T701b14, T705b14, T707a3, T716a11, M785b20, M796b17
b.-ğalı T709a10, M789b2, M792a5
b.-ğuça T706b22
b.-ğunça M789b13, M795a25
b.-uban M787b21
b.-up T695a5, T695a20(2), T695b2, T696a24, T696b13, T696b22, T696b23, T697a11, T697a19, T697a25, T698a19, T698a20, T698a21, T698a22(2), T698a24, T698a25, T698b1, T698b4, T698b14, T698b24, T699a13, T699b4, T699b19, T700a3, T700a4, T700a20, T700b10, T700b25, T701a1, T701a18, T701a19, T701a20, T701a24, T701b5, T701b22, T702a3, T702a12, T702b5, T702b6, T703a6, T703a18, T703a20, T703a24, T703b19, T703b24, T704a4, T704a10(2), T704a13, T704a15, T704a20, T704a24(3), T704b8, T704b22, T704b25, T705a6, T705a7, T705a10, T705a11, T705a15, T705b14, T705b15, T705b26, T705b27, T706a1, T706a3, T706a8, T706a13,T706a15, T706a21, T706a26, T706b7, T706b10, T706b13, T706b15, T706b23, T707a23, T707a24, T707b(2) T708a2, T708a10, T708a11, T708a12, T708b26(2), T709a13, T709b6, T709b8, T709b17, T710a11, T710a20, T710b4, T710b21, T711a12, T711a14, T711a19, T711a25, T711a27, T711b8, T711b15, T712b2, T712b24, T713a9, T713a13, T713a18, T714a20, T714b9, T715b4, T715b9, T715b15, T715b16, T715b23, T716a4, T716a14, T716a16, T716b10, T716b24, T716b27(2), T717a7, T717a8, T717a10, T717b1, T717b5, T717b6, T717b12, A718b21, A719a26, A719b9(2), A719b10, A719b12, A719b22, A720b7, A722a27, A722b1, A722b3, A722b14, A722b24, A723b6, A723b25, A724b26, A725a9, A725a10, A725a12, A725a15, A725a18, A725b1, A725b25, A726a9, A726a22, A726b9, A726b11, A726b14, A726b23, A727a4, A727a14, A728a17, A728a23, A728a24, A728b5, A728b7, A728b8, A728b13, A729a19(2), A729b2, A729b6, A730a13, A730a21, A730b19, A730b20, A730b21, A731b20, A732a7,

A732a15, A732b4, A732b15(2), A733a10, A733a15, A733a18, A733b7, M782b18, M783a10, M783a12, M783b11, M784a12, M784b12, M784b16, M784b20, M785a18, M785b2, M785b6, M786a4, M786b13, M788a6, M788a8, M788a11, M789a16, M789a24, M789b6, M789b25, M790a12, M790b21, M790b24, M791a6, M792a20, M792b11, M793b12, M793b17, M794a11, M794a22, M797a8, M797b6, M797b21, M798a19, M798a25, M798b22, M800b11

b.-may T702a15, T712b11, M784b14, M799a3

b.-ğan T695b22, T696a21, T699b23, T701a26, T702a3, T702b21, T706b1, T706b26, T707a24, T710b19, T711a26, T712a1, T712a10, T712a22, T712a24, T713b4, T714b27, A722a14, A723b17, A726b27, A730a19, A731a20, M785b20, M786a2, M788b23, M790a15, M790a19, M790b3, M790b5, M791a26, M792a7, M792b14, M793b27, M794b21, M796b5(2), M797a13, M797b19, M798b5, M799b20, M800a14, M800a19, M800b25, M800b27, M802a8(2), M802a19

b.-ğan dik A726a11, A726a27

b.-ğannıñ M789b12

b.-ğanda T701b2, T704b7, T704b8, T716b25, A724b20, M791b21, M795a19, M795a20, M801a7

b.-ğandın T696a14, T696b23, T697a14, T700a15, T700a16, T712a5, T714a9, T715a14, T716b27, T717a2, A721a20, A722b5, A722b15, A726b13, A729a26, A732a8, M786a18, M788b8, M792b3, M802a6

b.-ğanın T700a5

b.-ğanıda T708b19, T712a21

b.-ğanlar T710b6, M791a27

b.-ğanlarnı M789b15

b.-ğanlarğa A729b26, M792a13

b.-urğa M794a13, M798b21

b.-urda A724b11, M789a5

b.-urını A730a23

b.-urıdın A729b5

b.-mağan T716b17, M790b19, M794a1, M797b20, M800a4

b.-mağanıda M801a8

b.-maķ T700a9, A726a27, A733a13, M798a4, M801a14

b.-maķnıñ M792a18, M792a19

b.-maķdın M797b11

b.-mağınınıñ M786a20, M801b10

b.-mamaķ A730b4

ābād bol- T718a16
ābādān bol- A728a10
ʿaceb bol- M792b18
ʿacīz bol- T696b23, T697a14, T698b1, T699a13, T701a15, T706b19, T711a9, T712a24, A719b5, A723b19, A726a9-11, A729b5-6, A732b24
ʿadem bol- T712b15, A722b5
ʿādet bol- M795a11
ʿafv bol- T710a20
āhir bol- T708b1
ārām bol- M784b14
ārām-cūy bol- A726a23
ārāste bol- T705b7, A728a8
ʿārī bol- M786a9
ʿārī bol- M795a21
ʿāşıḳ bol- T700b-19-25, T720b22, T727a4, A730b22
āşkāre bol- T709a10
āşüfte bol- A722a14
ʿāzim bol- T695b13, T698a20, A723a25, A724a27, M791b1
āzürde bol- T710b23, A722b21
bahā bol- A730a1
bāʿiş bol- A731b14, M794a13
bāʿiş-i ārām bol- M797a8, M800a27
bāʿiş-i inbisāt bol- M797a15
bar bol- T711b8
basīr bol- T702a3
bāyest bol- M800a20
beddil bol- A728a23
bed gümān bol- A730b20
behrever bol- A733b7
bend bol- T703b7
bende bol- M790b27
bende-nevāz bol- M794a25
bende perver bol- M798b1-2
berbād bol- T697a7, T718a16
berbāzlik bol- A732a26
ber-devām bol- M794b13, M801b17
ber-ḳasār bol- T718a15
ber ṭaraf bol- M793a22
bī-hāl bol- T716a25
bī-haber bol- M797a6
bī-ihtiyār bol- A732b15
binā bol- T702a3, T713a23
bir bol- T709b2, M789a18
bir dīnde bol- A721b16
bī-hūş bol- T704a20
birge miğ bol- T701b22
bī-sāmān bol- M788b1
bī-taḥammül bol- A719b9
bī-ṭāḳat bol- T703a6, T706b15
bitise bol- A721b8
buyruk bol- T694b6
bünyād bol- T695a11

büt-perest bol- T696a3
büt-perestlig bol- T711b26
cārī bol- T694b17, M800b3
cem' bol- T697b8, T698a8, A719b10, A721a20, A728a17, M782b12, M793b6
cilve-güster bol- M788a8
çager bol- M798b1
def' bol- T703b7-9, T704b8, T705b16, T716b24, M789b9
derd ü mekāt bol- M798b11
dürüst bol- T697a25
düstūr bol- T705a18
edā bol- A731b19, M801a5
emr bol- T694b2-14, T696a6, T699b10, T704b22, T707a22, T708a5, T711b16, T712b22, T713a14, T716a24, T717a25, M786a2
engüşt-nümā bol- A722b3
esīr bol- A721b11
eymen bol- T716a2, M792a20
faḳr-cüy bol- A733a18
fārīġ bol- T715a4
fārigü'l-bāl bol- M791a27
farş bol- T705b5
fehm bol- T718a19, M785a26
fen(n) bol- T717b24
feth bol- M793a2
fevt bol- T712a10, A720b2, M793b2, M794a13-16
feyz-güster bol- M795b1, M798b2
firīfte bol- A725b25
ġāfil bol- M792b14, M793a27, M798b19
ġālib bol- T704a13, T706a13, A725a7
ġāfil bol- A730b4
ġanī bol- M796b16
ġaraz bol- T703b15, A733a17
ġarāyib bol- M784b12
ġāyib bol- T705a19, T705b14, T707a4-9, T709a10, T710a11, T712a6, T713a22, A721a21, A723b17
girdār bol- M788a27
giriftār bol- T715a5, A731a14
giriftārlıġ bol- M795a20
ġubar salmış bol- M788a3
güft ü sünüft bol- M793b4
gül-reng bol- M797a23
güm bol- T706a4, M783a12
gümān bol- T706a6
gümrāh bol- T697a11
gümrāhraḳ bol- T698b24
ḫaber bol- T713a27
ḫaberdar bol- M793b16-17
ḫācet bol- A731b14, M789b3
ḫākim bol- T700a3
ḫākim ü ṣāḥib-i ihtiyār bol- A726a27
ḫalāş bol- M798a8
ḫalel bol- T715b21
ḫālṭ bol- T710b12
ḫāmī bol- M791b16

ḥamile bol- T694b20, T698a8, T703b3, T708a2, T714a18, A729a19
ḥāmūş bol- T706b10
ḫarāb bol- A719b22
ḥāsıl bol- T698b21, T700a15, M785b23, M790b5, M792a20, M793b3, M798a25, M800a8, M801a19
ḫaste bol- T708a20
ḫāṭır cem' bol- A731a11, M794a10
ḫātırı cem' bol- A730a13
ḫayāl bol- T703a18
ḥāzır bol- T701b14, T710a8, T716a14, T716b27, M789b12, M791b21
helāk bol- T696a12-19-20, T697a23, T697b13, T699a17, T702b4, T704a20, T706a25, T708a7-8, T713a1, T717a16-26, A721a22, A725a19, A727b8, A728b8, A729a10, A732a18
hem bol- M795a15
hem-rāz bol- M788a15
ḥisāb bol- M786b8
horsend bol- A719a8, A731b1
ḫoş-ḥāl bol- T698a21, T705b27
ḫoş-hallık ve ümîdvārlıġ bol- M799b13
ḫoşnūd bol- T695a10, M785b15
hurrem bol- M795a15
ḥükm bol- T694b5(2), M788b7, M789a22, M789b15-18, M791b4, M793b2-11-15-17-21, M794a1-15-16
'ibret bol- A723b8
icāzet bol- M786b12
ifsād bol- T718a5
ihtiyāc bol- T700a23, T704a10, T710b3, T711a14
'ilāc bol- M800a19
imkān bol- M787a26
ināyet bol- M795a4
işāret bol- M788b18, M800a9
kāfūr-bār bol- M784a19
ḳalın bol- T695a20, T695b24, T710a23, A719a26, A725b26
kām-cūy bol- A726a22
kāmrān bol- M790a13
ḳāni' bol- T714a17, T714b2, M797b11
ḳaṭ' bol- M784b24
ḳatl bol- T714a9, A719b8
ketḫudāy bol- A721a24
ketḫudā bol- A729b26
kefîl bol- T708b23(2)-27
kem bol- T715a8, M794a14, M795a15, M801b10
kerem bol- M789b14
ḳılġuluk bol- M794a3
ḳısmet bol- M795a12
kirānî bol- M791b16
kirek bol- T718a7-8, M789b19
köp bol- T696b11-13, T713b8, A729b3, M794a12
köprek bol- A725a10
ḳul bol- T700b4, M794b23
kür bol- T717a10

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

lāyıḳ bol- A730b16, M787b13, M798b26
lā-yu'ḳal bol- T700b27
luṭf bol- M784a21
maġfūr bol- T707a27
maġlūb bol- T709b4, T712a22, A732b15, M791b3, M802a17
maġzūb bol- T712b19
maḫfī bol- T712b12
mahkūm bol- M802a8
maḥrūm bol- M792a5
mahrūr bol- M791a26
maḫṭūṭ bol- T697b21
mahv bol- M798b17(2)
maḳtūl bol- A721a17
ma'lūm bol- T700a8, T701a19, T703b3, T709a26(2), T714a17, T714b18, M784b6, M788b12-15-18-25-27, M789a6, M790a20, M793b25, M797a6, M801a9, M801b26
ma'mūr bol- M789a12
mānī' bol- T703b15, T705a7
mansūr u muzaffer bol- M800b4(2)
ma'rūz bol- M782b7
māyil bol- T697a19, T698a8, T710a2
meb'ūṣ bol- T696b17, T709a3
medfūn bol- T695a15, T717a1
meḥcūr bol- M791a27
mekān bol- T695b23
melālet bol- T705a15, A725a25
melūl bol- T708a11, T708b2, T717b5, M800a3
me'mur bol- T699b8, T699b11, T700a20, T704a16, T704b25, T714b9, A731b18, M802a8
memnū' bol- T700a12
merḳūm bol- M784a11, M796a21
mesḫ bol- T715a14, A721b7
mesmū' bol- T709b16
mesrūr bol- T704a25, T715b15, A732b4
mest bol- A728b7, M796a17
mestūr bol- M796b5
meşġūl bol- T698a7, T701a20, T707a3, T708a17-19, T708b11-24, T709b20-21-26, T712b16, T713b12-15, T716a26, T716b21-25, T717a8, T717b3, A719a4, A720a19, A721b5-17, A723a25, A723b10, A728a17, A730b21, M794a11, M800a9
meşhūr bol- T709a1, T714b3, M783b21, M798b22
mevsūf bol- M800a18
me'yūs bol- T698a22, T702a12
mezkūr bol- T695b22, T696a21, T696b2, T699b23, T700a21, T704b26, T706b26, T710b6-19, T711a26, T712a1, T718a24, A724b20, M792a7, M794a17, M796b5, M798b5, M800a14, M800b25-27, M802a19
mihmān bol- T699a12
minnetdār bol- A732b4
mu'āf bol- M801a8
mu'attar bol- M787b27, M788a1-12
mūcib-i elem bol- M795a25

mūcib-i ġamm bol- M795a15
mūcib-i güşāyiş bol- M798a11
mūcib-i mübāhāt bol- M797a11
mūcib-i ser-efrāzlıġ bol- M795a9
mūcib-i teneffür bol- A730b11
mūcib-i tereddüd bol- T696b16
muhtāc bol- T700b9, M786a16
muḫtefī bol- T715a15
muḫteri' bol- T695b11
muḫteriz bol- T709b24
muḳarreb bol- T706b23
muḳarren bol- T694b11
muḳarrer bol- A732b6, M786a24, M801a8, M802a6
muḳarrin bol- M800b11
muḳīm bol- T695b23
muḳteżī bol- T694b1, M783a1
munḳati' bol- T696a24
munḳazī bol- M785ab2
musaddi' bol- M787a12
musaḫḫar bol- T701b24, M788a1-9, M798b1, M800b4
muṭalla bol- M797a21
mutasaddi bol- A732a8
mu'tekif bol- T705a5
mu'terif bol- T697a16, T711b15, T716a17
muteveccih bol- T705a19
muṭīc bol- M791a14
muṭṭali' bol- A723a18
muttasıl bol- T704b22, T713a18
muvāfıḳ bol- M790a10, M790b8
muẓırraḳ bol- T704b8
muẓtarib bol- T698b4
mübūrek bol- M795b27(2)
mübeddel bol- M789b6, M798a6
mübtelā bol- T704b2
mücāvir bol- T713b8(2)
müdām bol- M783b14
müddeti bol- T708a12, M799b20
mü'ebbed bol- M790a17, M797a15
müfevvez bol- A719b21
mühlet-fezāy bol- A733a27
mülāhaz bol- M796b8
mülaḳḳāb bol- T708b19
mülhak bol- T705a9
mültefit bol- T702b3
mümteni' bol- T703b23
münāsib bol- M788b19
münbesiṭ bol- T703b19
müncer(r) bol- A719a8, M786a4
münevver bol- M788a1-6-8-11, M797a27
münfa'il bol- T711a12
münhezim bol- T706a13
münkād bol- T705b20
münkati' bol- A724a19, M792b11
münkir bol- A722b24
müntaḳil bol- A724b20, A725a9
mürīd ve mu[teḳid bol- T716b21

mürtedd bol- T702b23
mürtefi' bol- T705b14
mürtekib bol- A729b17, M794a2
müstakim bol- M783a21
müstecāb bol- T696a5, T696b23, T699b21, T700a5, T702a13, T708a10, T710b4, T717b6
müstedām bol- M789a22, M790a6, M791b18, M792a17, M794a26, M795a12, M797b5, M801b-16-17
müste'ṣāl ü perişān bol- T695a22
müstevli bol- T705b26, T713a13,A722b24, A730a11-25
müslümān bol- T707a16, T714b27
müşāhede bol- T709a21
müşerref bol- T696b22, T697b17, T706b7, T709b12, T711a20, T712a20, T712b24, T713a1, T715b16, M789a26, M789b2-10-13, M790b19-21-24, M791a6, M791b4, M800a10, M801a8
müşta'il bol- T703b24, T716a4, M783a17
müte'accib bol- T698a19, T701a3-24, T704a4, T705a11, T711b8, T712a5, T714a20, T717b12
müte'ākid bol- M799a3
müte'allik bol- T700b9, T705b22
mütebessim bol- T710a11
mütg'egsir bol- T708b26, T709b17, T717a7
müteferrik bol- T696b12, T709a13
müteğayyer bol- A730b19, A732a15, A732b17
müteğayyir bol- T698a25, T700b10, T701b18, T712a5, A725a18
müteharrik bol- T704a24
müteḥayyir bol- T695a5, T712a23, T713b9, T715b11, A728b5, A730a21, A733a5
mütekeffil bol- T708b21
mütelātim bol- T704b22
mütemekkin bol- T696b1, T797b24, M798b22
mütenebbeh bol- T712b2
mütenebbih bol- T704b5, T711a13, A796a13, M799a23
müteneffir bol- T702b6, A722b14
mütenevvi' bol- T696b13
mütereddid bol- T698a24, T704b20
müterennim bol- T698a22, M787b4
mütesaddi bol- A728b3
mütevaḥḥı bol- A725a9
mütevecceh bol- M789a6
müteveccih bol- T700a17, T701b5, T704a11, T705a6, T706b27, T707a23, T711a25, T711b4, T716b8, A728a3, A728b11, M785b17, M787b6, M788b7, M789a5, M798b10, M800b11
mütevehhim bol- T704b17, T706a1-3, A726a25, A728b13, A730b11(2)
mütevellid bol- T695b18, T698a3-10-11(2)-12, T699b2, T700a13-16, T703a22-23-26(2), T703b4, T713b20-24-26, A719b4, A720a5, A722b15, A724b25, A729b20, A730a19-22, M786b20
mütezelzil bol- A730b24
müttefik bol- A719b9, A725a12

müyesser bol- T705a8, T716b27, A728a10, A729a19, A731a20(2), M783b22, M786b21(2), M787b21, M788a1-9, M788b8(2), M789a16, M790a18, M790b15, M791b3, M794b7, M795a7, M796b26, M800b4
müzeyyen bol- M788a8
nā-bînā bol- T699b17
nā-būd bol- T704b13
nādim bol- T702b18, T709b8
nādire bol- A725a23
nāfiẕ bol- A725b6
naḳş-pezîr bol- M785a25
nā-maḥfūẓ bol- A729b5
n'-mütenāhi bol- M783b5
nā-pāydār bol- T718a2
naşîb bol- T704a15, T712a20, A723b6, A731b5, M784b23, M791a13
nā-ümîd bol- T704b9, T706a21, M786b4
nāzil bol- T695a19, T696a2-19, T705a15, T706a8, T710b9, T714a22, A730a19, M791a24
necār bol- T708a13
nevmîd bol- T696b23, T698a21, T703b6, A725a7
nigūn-sar bol- A733a10
nigār-hāne-i çîn bol- M787b15
nişān bol- M787a14
nizā' bol- A729b13
ötken bol- M793a21
pādşāh bol- A722b2
pāydār bol- T718a2(2)
penāhıda bol- M789a16
peşîmān bol- T706b12, T709b6, A722a1
peyġamber bol- T716b15
peydā bol- T695a27, T695b12, T696b11-26, T699a5, T702b19, T703a20, T704a10, T704b18, T705a7, T712a11-12, T713b15-22, T714a6, T716b1-10, T717b3, A719b6, A722b1, A723a14, A725b15, A729b2
pîrāste bol- M798b21
rahşende-tālî' bol- M796b14
rākib bol- M784a12
rāsiḫ bol- M782b5
rāst bol- T708b18
rāżî bol- M799b26
redd ḳılmış bol- M793a13
ref' bol- T698b14
rengin bol- M787b15
revā bol- T714a8, M792b1-22
revān bol- M790b8
rūşen bol- M795b25
rūzî bol- A733a15, M788b14
şabr-ı ḥarz-ı cān bol- M798a4
şa'b bol- T701b2
sādır bol- T704b23
sāhib-i serîr bol- A721b11
sahib-i vukūf bol- M793b23
sākin bol- T694b14, T703a9, T704a1, A719a24
sarıġ bol- T697a19

savuġ bol- T704a10
sa'y bol- M796b10
şebt bol- M782b12
selāmet bol- M790a12
serdār bol- T705b9
ser-efgende bol- M790b27
ser-efrāz bol- A733a10
ser-efrāzlıġ bol- M794a25
serferāz bol- A729a26
serfirāz bol- A731b20
sergerdān bol- M801a7
sipāh bol- A720a6
sirāb bol- T706a26-27, M785b6
şoḥbet germ bol- T716b23
suluḳ bol- T697a1
şād bol- T716a16, M783a27, M795a12, M798a19
şād-āb bol- A729b18
şādmān bol- T699b4, T700a4, A725b1, M790a12
şaḳḳ bol- T707a24(2), T714b24-27, M783b1
şāyeste bol- T694b16, T698b7, T705b27
şāyi' bol- T695b14-22, A725b25
şehid bol- T709b10
şermende bol- T711a27
şu'ūr bol- T703b15
ta'alluḳ bol- T695a6
taḥḳiḳ bol- T716b17, M785b20
taḳdir bol- A719a20, M784a7, M787a20
taksir bol- M799b18
tārī bol- A732a7
tasarruf ḳılur bol- T706b22
tebārek bol- M795b26-27
tecrid-i fenā bol- T715b1
telḫraḳ bol- T718a4
temessül bol- T711b19
teng bol- T704a26
teskin bol- M787b16
tevfik ü refiḳ bol- M796b12
tingrige bol- M792a18
tire bol- M792a13, M797b6
tirig bol- T697a5, M795b27
tizraḳ bol- M799a9
tola bol- M796a18
türāk bol- M786b8
'uhde bol- M786a22
unut bol- T708a16
uzun bol- M793a13, M795a9
ümidvār bol- M798b3

vā-beste bol- T700a9
vaḳt bol- T710b24
vāḳıf bol- T699b19, T701a1, T710b21, T715b4, T716b27, A718b21, A731a16(2), A728a12, M789b25, M801a14
vāḳi' bol- T697a18, T703a13-24, T703b17, T705a13, T705b4, T707a13, T708a16, T708b12-22, T710b24, T713a25, T717b1, A719a5, T713b4, A725a5, A727a2, A728a27, A729a3, A731b15-23, M785b20, M787a9, M788b23, M789a21, M789b10-22-24(2)-26-27, M790a3, M790b3, M791a11, M792b18-19, M793a6-13, M793b24, M794a1, M794b21-26, M797b20, M798a9-14, M799a7(2), M799b17-18-20, M800a1(2), M800b12, M801a5
vāsıl bol- T708b16, M792a8
vefā bol- M798a2
yaḫşıraḳ bol- M789b21
yār bol- M790b17
yegāne bol- A724b26
yigit bol- A728a3
zāġ bol- A783b11
ẓāhir bol- T695b10, T697a21-22(2), T705b15, T708b26, T714b22, T716a23, T717a2-10, A722a27, A724b23, A725b27, M787b4, M791b22, M793a3, M794a14, M797a6-12, M792a6
zākir bol- M785a3
zārlıġ bol- M795a19
zarūret bol- M788a24
żāyi' bol- T702b21, T703a24
zāyil bol- M797a6
ẕebḥ bol- T711a4
ẕikr bol- T702a18
ziynet-efzā bol- M789a14

boldur- **Yapmak, bir işi icra etmek, bir işi yürütmek.**
b.-a almadı A733a9

bolmağlıġ **Olma, bulunma.**
b. M785a25

bolul- **Olunmak, yardımcı fiil.**
b.-sa M784a12, M793a19
b.-masa M794a20

borc Borç, ödenmesi gereken şey, birine karşı bir şeyi yerine getirme gerekliliği.
b.-dın T717b15

bota Yavru, hayvan yavrusu.
b.-sı T697a16, T697a17

botalık Yavrulu, yavrusu olan.
b. tive T697a15

boyakçılık Boyacılık.
b. irdi T714a24

boyluġ Boylu, boyu uzun olan.
b. T696b20

boy(u)n Boyun, gövdenin baş ile omuz arasında kalan bölgesi; gövde, beden; sorumluluk.
b. tolġa- " Bir şiş, bir yükümlülüğü yerine getirmemek, önem vermemek, bir işten yüz çevirmek." T694b13, T697a11
b. A732a21
b.-ġa M798b27
b.-(um)dın edā ḳıl- " Sorumluluğunu yerine getirmek." M793a15
b.-ıġa T706a24, T709a23, T717b8, A732a23
b.-ıġa tüş- " Bir şey birisine tesadüf etmek." T694b14
ḫarāc b.-ıġa ḳoy- " Haraca bağlamak, vergiye bağlamak." A730a7
b.-ıdadur T698b5
b.-ıdın T698b4, M801a5

böl- Bölmek, ayırmak; yarmak, şakketmek.
iki böl- T716a12
b.-üp A719a21

bölük Bir ülkenin idari açıdan taksim edilmiş her bir bölümü, sancak.
b.-ler M793b15

bölükāt (T.Ar.) Bir sancağa bağlı halk, bir sancağın ahalisi.
b. M793b14

böri Kurt.
b. T700b11

börk Kalpak, başlık.
b. T714b1

böz Bez.
b. A719a7

bu İşaret sıfatı; işaret zamiri.
b.(sıfat) T694b3(3),T694b16, T694b21, T695a3, T695a9, T695b20, T696a17, T696a18,

T696a21(3), T696b1, T696b12, T696b14, T696b15(2), T697a1, T697a4, T697a11, T697a21, T697b2, T697b5(2), T697b9, T697b10, T697b17, T697b20, T697b22, T697b27, T698a1(2), T698a3, T698a8, T698a9, T698a11, T698a21, T698a26, T698a27, T698b1, T698b5, T698b6, T698b7(2), T699a1, T699a6(2), T699a8, T699a12, T699a15, T699a19, T699a23(2), T699a24, T699a26(2), T699b2, T699b6, T699b7, T699b15, T699b19, T699b23, T700a2, T700a6, T700a14(2), T700a27(2), T700b1, T700b2, T700b4, T700b6, T700b8(2), T700b15, T700b17(2), T700b21, T700b24, T701a2, T701a10, T701a15, T701a16, T701a19, T701a22, T701b1, T701b8, T701b20, T701b25, T701b26, T702a18, T702a26, T702a27(2), T702b1, T702b10, T702b14, T703a3, T703a20, T703a14, T703a21, T703a24, T703b15, T703b18, T704a7, T704a13, T704a25, T704b3, T704b16, T704b23, T704b25, T705a6, T705a11, T705a22, T705b4(2), T705b5, T705b9, T705b11, T705b12, T705b14, T705b18, T705b21, T705b25, T706a11, T706a17, T706a18, T706a20, T706a21, T706a25, T706b2, T706b8, T706b15, T706b18(2), T706b20, T706b21(2), T706b22(2), T706b23, T706b24, T707a1, T707a4, T707a25, T707a6, T707a16, T707b (7), T708a1(2), T708a2, T708a3, T708a4, T708a5, T708a10(2), T708a14(2), T708a24, T708a26, T708b3, T708b4, T708b14(2), T708b16, T708b18, T708b19(2), T708b27, T709a1, T709a8, T709a20, T709a24, T709b7, T709b8, T709b12, T709b13, T709b25, T710a5, T710a8, T710a12, T710a18, T710a22, T710a24, T710a26, T710b7, T710b13, T711a5, T711a6, T711a7(2), T711a10, T711a11, T711a17(2), T711a21, T711a23, T711a27, T711b13, T711b19, T711b22, T711b23(2), T711b27, T712a8(2), T712a22(2), T712a23, T712a24(2), T712b6, T712b7(2), T712b20, T712b26, T712b27, T713a2, T713a3, T713a8, T713a11, T713a12, T713a14, T713a15(2), T713a19, T713a21, T713a22, T713a24, T713b3, T713b8, T713b10, T713b11, T713b12, T713b17, T713b18, T713b19, T714a2, T714a3, T714a4, T714a8(2), T714a10, T714a12, T714a13, T714a17, T714a19, T714a26, T714b3, T714b8, T714b14(2), T714b18, T714b19, T714b27, T715a5, T715a6, T715a8, T715a10, T715a22, T715a24, T715b3, T715b4(2), T715b13, T715b14(2), T715b15, T715b17, T715b24, T716a3, T716a5, T716a9, T716a14, T716a20, T716a23, T716a24, T716a25, T716a26, T716b2, T716b6, T716b8, T716b14, T716b15(2), T716b24, T717a1, T717a2, T717a3(2), T717a4, T717a10, T717a23, T717b9(2), T717b11, T717b12, T717b19, T717b26, T718a21, T718b5, T718b9, A719a16, A719b20, A719a22, A719b8, A719b22, A720a26, A720a19, A721a13, A721a14, A721a24,

A721a26, A721b1, A721b6, A721b8, A721b15, A722a1(2), A722a14, A722b1, A722b3, A722b24(2), A722b26, A722b27, A723a1, A723a3, A723a14, A723b3, A723b14, A723b16, A723b18, A723b19, A723b21, A723b26(2), A723b27, A724b4, A724b6, A724b8(2), A725a5, A725a9(3), A725a10, A725a16, A725a22(3), A725a27, A725b1, A725b13, A725b17, A726a1, A726a2, A726a3, A726a4, A726a7, A726a10, A726a17(2), A726a24, A726a25, A726a26, A726b1, A726b3, A726b12, A726b20(2), A726b22, A726b23, A726b24(2), A726b25, A726b26(2), A726b27, A727a10, A727a16, A727b6, A727b9, A728a8, A728a10, A728a12, A728a20, A728a26(2), A728b16, A728b17, A728b26, A729a4, A729b2, A729b20, A729b24, A730a1, A730a6, A730a21(2), A730a22, A730a27, A730b20, A730b21, A731a15(2), A731a26(2), A731b15(2), A731b16, A731b20, A731b23, A731b24, A732a3, A732a9, A732a15, A732a22, A732a26, A732b14, A732b21, A732b22, A732b24, A733a2, A733a3, A733a19, A733b1, A733b7(2), M782b6, M782b7, M782b11(2), M782b12, M782b14, M782b21, M783a6, M783a16, M783a20, M783a25, M783b4, M783b12, M783b22(2), M783b27, M784a1, M784a11, M784a13, M784a17, M784a19, M784a20, M784a26, M784a27, M784b3(2), M784b22(2), M784b25, M784b26, M785a7, M785a8, M785a24, M785b2(2), M785b6, M785b8, M785b10, M785b16, M785b18(2), M785b20, M785b22, M786a6, M786a11, M786a20(3), M786a23, M786a24, M786b6, M786b8(2), M786b9(3), M786b10(2), M786b11, M786b16, M786b20, M786b21, M786b22, M786b27, M787a10, M787a11, M787a16, M787a22, M787a26, M787b1(2), M787b2, M787b7(2), M787b8, M787b12, M787b19, M788a6, M788a8, M788a10, M788a11, M788a12, M788a27, M788b4, M788b6, M788b11, M788b13, M788b23, M789a2, M789a5, M789a6, M789a12, M789a16, M789a25, M789b4, M789b7, M789b8, M789b9, M789b10, M789b12, M789b14, M789b23, M789b26, M790a3, M790a7, M790a15, M790a23, M790a25(2), M790a27, M790b2, M790b7, M790b12, M790b14, M790b19, M790b20, M790b22(2), M790b24, M790b25, M791a3, M791a6(2), M791a11, M791a18, M791a22(2), M791a23, M791b1, M791b4, M791b5, M791b6, M791b12, M791b15, M791b18, M791b20, M791b23, M791b26, M791b27, M792a5, M792a6(2), M792a7, M792a15, M792a19, M792a24, M792b5(2), M792b11(2), M792b12, M792b14, M792b16, M792b17, M792b22, M792b25, M792b27, M793a1, M793a3, M793a4, M793a6, M793a7, M793a9, M793a10, M793a12, M793a13, M793a14(2), M793a15(2), M793a27, M793b14, M793b15(2), M793b16, M793b20, M794a4, M794a8, M794a19, M794a21(2), M794a23, M794a25, M794b1, M794b2, M794b11, M794b21(2), M795a8, M795a9, M795a14,

M795a18, M795a19, M795a20, M795a23, M795a25(2), M795b2, M795b11(2), M795b23, M795b24, M795b25(2), M795b26, M796a13, M796a14(2), M796a15, M796b2, M796b16, M796b19, M796b20, M796b21, M796b22, M796b23, M796b26(2), M797a1, M797a5, M797a6, M797a7, M797a11, M797a14, M797a25(2), M797b9, M797b10, M797b16, M797b17(3), M797b18, M797b26, M798a4, M798a13(2), M798a19(2), M798a22, M798a24, M798a26(2), M798b1, M798b4(2), M798b7, M798b8, M798b25, M799a3, M799a6(2), M799a10, M799a21(2), M799a24, M799a27, M799b2, M799b11, M799b16, M799b18, M799b19, M799b20, M799b26(3), M800a7, M800a9, M800a14, M800a18, M800a19, M800a20, M800a21(2), M800a23, M800a25, M800b6, M800b12, M800b13, M800b23, M800b25, M800b26, M801a2, M801a8(2), M801a9, M801a10, M801a11, M801a12, M801a13(2), M801a16, M801a15, M801a17, M801a19, M801a20, M801a24(2), M801b25, M802a3, M802a6, M802a7, M802a14(2), M802a15, M802a16, M802a24(2), M802a25

b. (zamir) T696b1, T703b3, T703b8, T703b11, T704b4, T704b6, T705b10,T707b, T708b12, T708b17, T709a26, T710b10, T710b11, T711b24, T712a21, T712a25, T712b1, T713b16, A724b15, A727a9, A727a17, A728a19, A732b13, M787a2, M789a1, M790b22, M792a24, M796a22, M797a14, M799a23, M799a25, M800b8

b.-dur T695b17, T695b19, T696a14, T696b13, T697b18, T700b8, T701a27, T703a14, T703a17, T703a26, T706b26, T708b25, T709a8, T709b17, T712a9, T712a16, T714b6, T715a25, T715b18, T715b2, T718a19, A724b19, A726b6, A727b12, A728a21, A728b3, A729b15, A731b22, A732a24, A733a27, M789b16, M789b25, M792b10, M795b2, M796b8, M799b14, M801a14, M801a18

b. irdi T695a8, T696a8, T696a22, T696b24, T698b27, T706b21, T700b6, T709b18, T711b19, T717b11(2), A721a3, A732a20, M786b9, M890b20, M799a27

b. irmiş M800b26

munıñ M792a4

munuñ T694b9, T697a18, T700b6, T711a19, T714b17, A727a26, A727b27, M783b19, M784a4(2), M784a5, M789a12, M793a10, M798a12, M799b13

munuñ bile M802a17

munuñ dik M782b20

munı T706b22, T710b22, T711a10, T712b14, T713a17, T717a22, A728a3, A732b17, A733a18, M792a19, M792a20

muña T695a6, T697b17, T700a7, T702b2, T707a21, T718a18, A726a10, A731b18, M795a5

munda M784a18, M787a1(2), M788b23(2), M792b20, M793b18

mundağa M787a18, M787b20, M790a7, M790a16,

M794b12, M794b27
mundın T704b12, T711a5, T711b6, T711b17, T713b5, A721b8, A724a6, M783b12, M783b13, M794a19, M799a15, M799b1, M800b18
mundaḳ T696b18, T697a16, T697a24, T697b14, T697b15, T701a5, T701a6, T702a20, T710a11, T715a14, A718b20, A722b1, A723a7, A723a9, A724a5, A725a8, A726a27, A727a5, A727a23, A729b21, A730b17, A732a4, M783b12, M783b13, M785b25, M786a18, M788a9, M788b24, M792b3, M792b21, M795b3, M799a19,
mundaḳtur T696a8, T712a18
mundaḳdur A730b18, M800a12
munça T696b2, T698b6, T702b13, T705b22, T711b25, T712b7, A723b23, A730a1,A732a8, M784a7, M787a12, M789b19, M795b2, M799a6, M799a10(2), M799a15, M799a18, M799a22, M799a23, M800a2, M800a3
uş munça T696b16, T706b16
munça bile T712b6
b.-lar T697b24, T700a27, T702b1, T704b5, T709a10, T714b26, T718a11, T718a12(4), A723b22, A724b13, A730b5, A731b18, A732a9, M792b18
b.-lardur A730b1, A730b19
b.-larnıñ T717a5, A724b17, M794b16, M797a1
b.-larnı T706a17, A723b22, M790b1
b.-larġa T705b9, T708b4, M793b10
b.-lardın T698a2, T702b5, T713a3, T714a25, T716b12, A719a26, A724b10, A731b26, A733a15, M790b23

būd (Fa.) **Varlık.**
b.-ı M785a6

buġday **Buğday.**
b. T694b15, T694b17, T698b17
b.-dın T698b20

buġur **Bu arada, bu zamanda, bu sırada.**
b.-da T713b22, A725a7

buḫār **Buhar, buğu.**
b. M783a10(2)

Buḫt-ı Naṣar (ö.a.) **Beytülmukaddes'i harap eden ve yetmiş bin Yahudiyi öldürdüğü söylenen Babil kralı Nebukadnezar.**
B. T696b13, T698a2, T713a8, T713a10, T713b1, A721b7, A721b8, A724a14, A724a20
B.-nıñ T713a6
B.-dın irdi T710b13
B. bin Güderz A721b5

buḫtî (Ar.) **Büyük, güçlü, tüylü iki hörgücü olan deve.**

b.-leri M794b1

Buḫtü'n-naṣar (ö.a.) bkz. Buḫt-ı Naṣar
B. A722a8

buḫūrāt (Ar.) Tütsü, tütsüler.
b. A731b8

buḳ'a (Ar.) Büyük yapı.
b.-i ḫayr M799a20
b.-ları M798a25

būḳalemūn (Fa.) Bulunduğu yerin rengine giren, böcek yiyen, sıçan büyüklüğünde bir hayvan.
rüzgār-ı b. M785a21
sipihr-i b. M800b16
b.-nıñ M800b16

būḳalemūnluḳ (Fa.T.) Bukalemunluk, bukalemun gibi olma.
b. M783a24

bul- Bulmak, arayarak veya aramadan bir şey veya kimseyle katşılaşmak; elde etmek, ele geçirmek; hasıl olmak, ortaya çıkmak; gizli olanı elde etmek.
b.-dı A733a8
b.-dılar T705a27
b.-sa T708b10
b.-masa dirdi A719b7

bu'l-'aceb (Ar.) Şaşılacak, garip.
b. A728b3

bulaġ Pınar, ırmak, çeşme.
b. T702b19, T706a26, T706b4
b.-lar T696b24
b.-larnı A720a13

bulġa- Bulamak, bulaştırmak.
b.-p T700b11

bulġan Çay ve ırmak suyu.
b. T712a24

bulġançaġlıġ Karışıklık, düzensizlik, kötülük. krş. bulġancuġluḳ.
b.M792b14

bulġancuġluḳ Karışıklık, keşmekeşlik. kr-. bulġançaġlıġ.
b. T708a16

bulūġ (Ar.) Erginlik yaşına girme, erginlik.
b. T698a14, T706b22, T713a1, A722a21, A720b27, A724b26

bulut Bulut, atmosferdeki su damlacıkları ve buz

taneciklerinden oluşan, yığınlar
b.-dik M782b16
b. T697a1, T696b26, T696b27, T704b10, T705a6, T705b9, T705b14, T712b14, T716b10, M782b15, M782b20, M783b23, M784a19, M795a26
b.-nı T697a1
b.-ķa T706a9, M787b23
b.-dın T705b11
b.-ı M787b25
b.-ıdın M794b20

burc (Ar.) ast. Herhangi bir şekil gösteren ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi.
b.-ınıñ M784a15, M795b18
b.-ıġa M791a1, M791b24, M796b26
b.-ıdın M795b24

burcluġ (Ar.T.) Burçlu, burcu olan. bkz. burc
b. M786a9

burda- Yağlı, besili olmak (hayvan için).
b.-ġan M784a4

burun İnsan yüzündeki teneffüs ve koku alma organı.
b.-ın A727a9

burun İlk, evvel, önce; -din önce, -din evvel.
b. T695a5, T697a9, T697b16, T698b10, T701a23, T702b15, T706b24, T711b22, T714a14, T714a15, T715a24, T717b18, A718b13, A719a13, A724a5, A724b12, A725b12, A726a24, A728a19, M792b17, M793b1
-dın b. T695a5, A725b12, M793b1
b.-ġı "Önceki, evvelki; -din önceki, -din evvelki."
b. T701a18, T712b4, T713a19, T714a14, T714b8, A718b1, A720a12, A730b14, M784a16, M784b5, M787a18, M791a12, M792a13, M800b11, A723b3, A731a19, A732b1, M790b2
burunġı A729b22
b.-dan T704a27
-dın b. A723b3
b.-raķ "İlk; daha önce; -dın daha önce."
b. A718b12, A733b2, T695b27, A718b9
b.-rak irdi T713a6
b.-rakdın M793a8

busaġa Eşik, kapı önü.
b.-ġa M788b2
b.-dın M786b10

Büsigān (ö.a.) Behmen'in yaptırtığı şehirlerden biri. bkz. Behmen.
B. A722a16

büstān (Fa.) Bahçe, gül ve çiçeklerin bol olduğu,

yeşil bahçe.
b.-u bāġ M785a15
b. M783a25
b.-ġa T710a1
b.-ı M783b15, M785b6
b.-ınıñ M787b11, M795b25
b.-ıda M786a16
b.-ıdın M791b9
b.-lar A719b27

büstānī (Fa.) Bostana ait, bahçeye ait.
bisāṭ-ı b. M783a24
b. irdi M801b20

buyur- Emretmek, hüküm kılmak; (yüce biri) bir şey istemek, istemek; yüce biri bir şey söylemek, söylemek; göndermek; yardımcı fiil olarak etmek.
b.-dı T695a2, T695b1, T695b8, T696a5, T698a6, T698a26, T701b15, T703a25, T703b16, T704b9, T704b10, T704b19, T705a14, T710a25(2), T705b6, T705b23, T705b27, T711a3, T711a15, T711b1, T711b3, T711b7, T712a25, T712b1, T714b13, T716a5, T716a12, T716b7, T717a12, T717a26, A719a5, A719a13, A719a20, A721a12, A722a9, A722b27, A725a20, A725b2, A726a6, A726b19, A727a8, A729b25, A729b26, A732a3, A732a10, A732b16
b.-dılar T699a15, M788b22
b.-ur T695a25
b.-urlar A726b3
b.-adurlar M789a3
b.-uptur T705b25, M786b19, M792b1
b.-upturlar T714a25
b.-up irdi A731b27
b.-up T705b24, T710a22, T716b1, A731a10
b.-ġan T701b14, T704b10, T704b19, M789b14
b.-ġannı T710b6
b.-ġandın T709b5

buyruġ Emir, hüküm, esas. bkz. buyruḳ
b.-ı T710a26, M785b25, M792a19, M792a20, M793a15, M800a20
b.-ını T709b11, M801a12(2)

buyruḳ Emir, hüküm, esas. bkz. buyruġ
b. bol- T694b6
b. bile M793a16
b. M788b20

buy(u)rul- Emredilmek; hükmolunmak; istenmek.
b.-sa M793b4, M793b7, M794a11
b.-ur M793a24, M793b16

buz- Harap etmek, tahrip etmek, yakıp yıkmak; ihlal etmek, kurala uymamak; ele geçirmek, feth etmek; mağlup etmek.

b.-dı A720a13, A720a23, A722b8, A726a18
b.-ġaylar T699a13
b.-up sin M799a19
b.-ġalı A730a17
b.-up T716b3, A721a2, A721b18, A726b12, A728a18, M799a13
b.-ġan A720a18, A730a13, A721a2
b.-ġanda T713a10
b.-ġanlarnı A727b26
b.-maḳḳa A728a24

Büzer (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın dördüncü oğlu.
B.-dür T696b8

buzuġ Harap, yıkık, harabe, yıkıntı. krş. buzuḳ
b. A720a21
b. irdi A724a16
b.-larıda T713a12

buzuḳ Yıkık, harap olmuş; eğik; kötü. krş. buzuġ
b. T706b14, M795a24, M795a26
b.-dur M795a1
b.-nı M795a25

buzuġluġ Sıkıntı, elem, kötülük.
b.-ı A721b5

buzuġluḳ Kötülük, tahribat, yıkıklık.
b. ḳıl- A726b18, A727a3
yüz b.-ḳa ḳoy- "Yıkılmaya başlamak" A725b12
b. A720a9, A727b19, M785b8
b.-(ġ)ı T713a16

buzul- Harap olmak, yıkılmak; üzülmek, kederlenmek.
b.-ġay T718a15
b.-up A725b21
b.-ġan T697a10, M789a12, M795b18, M797a19
b.-ġanın M793b16

bükā (Ar.) Ağlama.
ġāyet-i b. T713b22
b.-dın T713b22

bülbül (Fa.) Bülbül.
b. M786a19, M797a10
b. M788a11

bülbülî (Fa.) Bir bülbül.
b. M788a2

bünyād (Fa.) Temel, esas.
b. bol- "Esas olmak" T695a11
b. eyle- "Etmek" M787b25
b. it- "Rehber etmek" T716b19, M782b12
b. ḳıl- "Esas, temel olmak; etmek" T703a19, T705a23, T710a16, T716a14, A725b12, A728a9, A730a2, A732b1
b. ḳılıl- M793b1

b. A733b2

bürehne (Fa.) Çıplak, yalın.
na'l-i b. "Yalın ayak" M784b25

bürgüt Bir çeşit büyük av kuşu.
b. A721a3

bürḳa' (Ar.) Örtü, peçe.
b. bile T701b17

bürūdet (Ar.) Soğukluk.
b. M783b23
b.-ni M784a19
b.-idin M784a18, M785a9

bürünçek Kadınların kullandığı ince örtü, tülbent.
b. A730b18

büt- Yara iyileşmek; kapanmak, birleşmek; tamamlanmak, ikmal edilmek, yapılmak, yerine getirilmek.
b.-ti T702b20, T709b11, T714a1
b.-er M793a24, M793a25
b.-kenin M793a25
b.-üp M796b4
b.-megi M793a24

büt (Fa.) Put.
b. T698b5, T708a20, T715b27, T716a1, A732b2
b.-ni T711b27
b.-ḳa T716b6
b.-ler T708a16, T716b8, A719a19
b.-lerniñ T698b4
b.-lerġa T716b7
b.-lerin T698a23, T698b3
b.-leridin T708a23

büt-ḫāne (Fa.) Puthane, put evi.
b.-ġa T716b6

büt-perest (Fa.) Putperest, puta tapan.
b. irdi T711b20, T711b23
b. irdiler T699a10
b. bol- T696a2
b. T715b27, T717a5

büt-perestlıġ (Fa.T.) Putperestlik, puta tapıcılık. bkz. büt-perestlıḳ
b. irdi T696b20
b. T711b26, T712a8

büt-perestlıḳ (Fa.T.) Putperestlik, puta tapıcılık. bkz. büt-perestlıġ
b. T695b14, T695b15, T703a2, T697a11
b.-ḳa T703a17, T708a17, A719a8
b.-dın T695b15

büt-tıräş (Fa.) Put yapan, put yontan.
b. irdi M792b8

bütker- Yerine getirmek, icra etmek; iyileştirmek; tamamlamak, kapatmak.
b.-di T699b25, T705b3, T708a12, T712b24, T714b20
b.-diler T710a24
b.-seler M793b27
b.-ip M793b27

bütün Bütün; tamam, tek parça.
b. irdi T712a16
b. T706b17

Büzürcmihr (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Nüşirevân'ın veziri.
B. T718a20, T718a22, A730a26
b.Hakîm A729b1, A730a3

Büzürg Ümmîd (ö.a.) Husrev Perviz'in veziri.
B. Ü. A731b2

büzürg-vär (Fa.) Büyük, ulu, saygıdeğer.
b. T706b1, A723b2

büzürg-zäde (Fa.) İnsan, kişi, insanağlu, halk.
b.-leri T715b3

cābir (Ar.) Cebreden, zorlayan, zalim.
c. irdi A727a26
c. A730b9

cādde (Ar.) Hüküm, irade.
c.-i şer'iğa M792a26
c.-siğa M792a27

Ca'ferī (ö.a.) Caferi tarihi, bir tarih kitabı.
Tārīḫ-i C.-de T695b2
C.-de T695b5

cāh (Fa.) Yüksek mevki, makam, itibar, mevki.
c. u celāl M798a2, M798b13, M800b25
c. u ġurūr A719a18
milk ü c. A733a17, A733b6
ehl-i c. M798b13
c. T697a10
c.-ıñ A733b6, M794b17
c.-ı T710b2

cāh-dost (Fa.birl.s.) Makam, mevki düşkünü, makama itibar eden.
c. A725b18

cāhil (Ar.) Cahil, bilgisiz, nâdân, gerçeği göremeyen, bilmeyen.
c. T699a1

cā'iz (Ar.) İşlenilmesinde cevaz olan, yapılması uygun.
c.-dür M801a13

cā'izü'l-ḫaṭā (Ar.) Hata yapabilir, hata işleyebilir, hataya müsait.
c.-dur M799b2, M800a1

Cāḳūt (ö.a.) Kubad bin Firuz'un Musul'da yaptırdığı şehir.
C. A729b11

ca'le'l-cebhetü meşvāhu nevveren (Ar.) Mekânı durağı aydınlık olsun.
c. M795a9

Calinus (ö.a.) İlk çağların Hipokrat ile beraber en büyük Grek hekimi, Galen (M.Ö. 131-210).
C. Ḥakīm T718a16
C. T718a18

Cālūt (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te Davud Peygamber ile çarpışmaları anlatılan kişi.
C. T709a12, T709a13, T709a14, T709a16, T709b4(2)
C.-nıñ T709a11, T709a22
C.-nı T709a15
C.-ḳa T709a13

cām (Fa.) Cam bardak, kadeh, şarap kadehi.
c.-ı beḳā M796a17
c.-ı bilūrīn M784a1
c.-ı fenā "Ölüm" T702a16
c.-ı viṣāl M784b27
c.-ı zülāl M798b5
devr-i c. A718b12
c. içre M783b13
c. M798b5
c.-ğa M782b21
c.-ı T696a1, M796a17, M796a18, M797b23
c.-ın M796a13
c.-ını T695b6
c.-ığa M782b21
c.-ıdın M796a12
c.-ıñ M787b19,M798a24
c.-ıñdın M798a24

Cāmāsb (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyanilerden Güştasb'ın veziri olan hakim.
C. Ḥakīm T717b21
C. A722a8, A722a2, A729b8
C.-nı A729b6, A729b12
C.-dın A721b12

cāmi' (Ar.) Cami, içinde namaz kılınan ibadet edilen yer.
mescid ü c. M793b18, M793a4, M793b19
c.-ğa M793b18
c.-de M793a4, M793b19

Cāmi'ü't-tevārīḫ (ö.a.) Moğol tarihçisi Reşidü'd-din (ölm.M.S.1318) ünlü eseri.
C. A728b22
C.-i Celālī A724b5
C.-de A718b6

cān (Fa.) Ruh, hayat, yaşama; gönül, yürek; beden, varlık; ömür.
c. ağızğa yit- "Korkmak" M784a10, M784b20
c. bir- T716a10, M794b7
c. kivür- "Can vermek" M798b9
c. ara M787a17
c. birle M787b17, M791b17
c. içre M790b11
c.-ı zār M792a11
c. irdi M794b6
c. T718a17, M787a14, M787b25, M790b12, M791a13, M791a16, M791a21, M795a17, M796a6, M797a17, M797a27(2), M798a19
c.-ğa M787b21, M787b24, M794b11, M798b3
c.-da M787a17
c.-dın ilig yuyul- "Hayattan ümit kesilmek" M784b20
c.-dın M783a18, M784b20, M795a17, M798b3
c.-ım T698a10, M786b26, M790b11, M797a5,

M801a22
c.-ımnı M787b17, M801a25
c.-ımġa M801a26, M801b1
c.-ıñız M788a10, M795a25
c.-ı T698b6, A721b12, M793a14
c.-ın M796a24, M791b27
andın c.-ıġa yit- "Bezmek, usanmak" A732a3
c.-ıġa A732a3, T710b2, M783a2, M784a2, M785b1, M798a19
c.-ıdın M784b25
c.-ları M785b21
c.-larıġa yit- "Bıkmak, usanmak" M793a9
c.-larıġa M793a9

cānān (Fa.) Sevgili, gönül verilmiş.
ṭama'-ı c. M798b3
c.-dın M798b3

cān-baḫş (Fa.birl.s.) Can bağışlayan, ruh veren, cana can katan.
c. M796a16

cān-baḫşlıḳ (Fa.T.) Cana can katma, can verme.
c.-da M788b3

cān-efzā (Fa.birl.s.) Cana can katan, gönül açan.
c. M801b22

cān-fezārak (Fa.T.) Daha can veren, daha çok gönüle ferahlık veren.
c. M792a12

cān-güdāz (Fa.birl.s.) Can eritici, canda acıma uyandıran.
ḥadīṯ-i c.-ım M795b15

cānib (Ar.) Taraf, yön, cihet.
c.-i taḫteyn T710b15 ?
c.-din A728a10
c.-i M794a7
c.-idin M794a27, M802a7
c.-imiz M783a5
c.-ini M789b26
c.-idin T702b19, A730a9, A732b15, M792b13, M794a8, M794a17, M796b9, M801b6

cānī (Fa.) Cana ait, cana, gönle ilişkin.
müjde-i c. M787a21

cān-perver (Fa.birl.s.) Canı besleyen, gönül açıcı.
c. M791a27

cārī (Ar.) Cereyan eden, yürüyen; akan; hükmeden, hüküm süren; geçen.
c. bol- "Hükmetmek; akmak; cereyan etmek, sürmek" T694b17, T706a26, M800b3
c. M782b20, M795a21

cān-sipār (Fa.birl.s.) Canını feda eden.
c. M796a25

cān-sipārlıḳ (Fa.T.) Canını feda etme.
c. ḳıl- "Canını feda edercesine elinden geleni yapmak" M793a7

cān-sūz (Fa.birl.s.) Can yakan, can yakıcı.
sümūm-ı c. M783a13

cānver (Fa.) Canlı, hayvan.
c. M784b17
c.-din M784b11
c.-ler T711a11, A725b13

cāvid (Fa.) Ebedi, sonrasız, bengi.
ḥayāt-ı c. "Ebedi hayat, ölümsüzlük" M798a3
laʿnet-i c. ṭavḳı T694b13
ʿömr-i c. T702a20
c. irür A724b13

cāvid-imżā (Fa.Ar.birl.s.) Edebi imzalı, uzun ömürlü.
c. M796a11

cāv(i)dān (Fa.) Edebi, daimi.
c.-ı ḫıred A718b13
ḥayāt-ı c. M790b12, M794b7, M798b9
behişt-i c. T716a10
c. ḳal- A720a6
c. T695b23, A724b14
c.-ġa T716a10

cāvidāne (Fa.) Ebedi, sonrasız, bengi.
c.-ġa T707a20

cāvidānī (Fa.) Ebedi, bangi, daimi.
ṣubḥ-ı ḥayāt-ı c. M794b10
c.-din M784b26

cāyiz (Ar.) Uygun, cevaz verilen.
c. imes M787a10

cāẕibe (Ar.) Çekicilik, sevimlilik.
c.-sidür M795b11

cebīn (Ar.) Altın.
c. M784a9

cebbār (Ar.) Zorba, cebr eden, zorlayıcı.
melik-i c. T715b2
c. T707
c.-lar T706a8
c.-ları T707a23

cebbārlıġ (Ar.T.) Zorbalık, kaba güce dayanmak.
ġaflet u c. T696b21

c.-dın T696b21

cebbār-şıfat (Ar.Fa.birl.s.) Zorba, zorba namlı.
mütekebbir ü c. T714b9

cebbār-şıfatlık (Ar.Fa.T.) Zorbalık, kaba kuvvete dayanma.
c. T703a19

Cebrūn (ö.a.) Şam'da bir köy.
C. T699b12

cedd (Ar.) Atalar, ata, soy sop, sülale.
c.-i A721b16
c.-inin̂ A719b23

ceddin (Ar.) Atalar, ecdad.
c.-ġa M795b26

cedvel (Ar.) Cetvel, düzgün çizgi çizmeye yarayan alet.
c.-siz A727a17

cefā (Ar.) Cefa, eziyet, incitme.
c. vü sitem T703a19
bi-dād u c. M800b16
c. eyle- A729a13
c. ḳıl- "Eziyet etmek, incitmek" M795b3, M799b14, M799b15, M799b27
c. M785a2, M797b24, M799b15(2)
c.-nı M800a1
c.-sı M785a7, M788a25, M800b16
bi-dād u c. M800b16
c.-sın A728a3, M800a2

cefā-ger (Ar.Fa.birl.s.) Cefa eden, inciten, eziyet eden.
çarḫ-ı c. M801a22

cefā-gerlik (Ar.Fa.T.) Cefa edicilik, inciticilik.
c.-ke M800a2

cefā-keş (Ar.Fa.birl.s.) Cefa çeken, eziyete katlanan.
c.-dür M796b1

cehālet (Ar.) Cahillik, bilgisizlik.
c. M800b22
c.-leridin T703a3

cehl (Ar.) Bilmezlik, cahillik.
c. ü ġafletdin T697a11
c.-din T698b21

cehd (Ar.) Gayretle çalışma, uğraşma.
c. bile M799a2

cehennem (Ar.) Cehennem.

c. sarı T697b14
c.-ğa T699a1, T703a16, T715b8

celā (Ar.) Memleketten ayrılma, gurbete düşme.
c. T708a6

celāl (Ar.) Büyüklük, ululuk.
cāh u c. M798a2, M798b13
cāh u c. bile M800b25
şādırvān-ı ʿazamet ü c. M788a26
c.-i M788a26
c.-in M798b13
c.-iğa M798a2

Celālī (ö.a.) Bir tarih katabı.(?)
c.-de A728b22, A724b5

celī (Ar.) Aşikâr, meydanda, belli.
celī tap- "Açığa çıkmak, aşikar olmak" M796a3

Celībā (ö.a.) Perviz zamanında Anadolu'dan Medayin şehrine getirilen putun adı.
C. A732b2

celīs (Ar.) Arkadaş.
muʿtemen-i c. M797a2

celle sübhānehu ve ʿazzeme şānehu ?
c.M786b6

cemʿ (Ar.) Toplama, bir araya getirme, birleşme; topluluk, bütün.
c. bol- "Toplanmak, bir araya gelmek" M793b6, A719b10, M782b12
hatırı c. bol- "Memnun olmak, gönlü rahat etmek" T707b, A721a20, A728a17, A731a11, A730a13, M794a10
c. bol- "Cinsi münasebette bulunmak" T697b8, T698a8
c. ķıl- "Toplamak, bir araya getirmek" T704b11, T704b25, M787b2
c. tut- T710a17
c. üçün T702a27
c.-i "Hepsi" T717a8, T717b6

cemāʿat (Ar.) İnsan topluluğu, kalabalık; halk; bir mezhebe mensup olanlar; imamın arkasında namaz kılanlar.
c.-i enbiyā T716b12
c.-i keşīr T708a23
c.-ı Yehūd T715a14
c. bile T701a21, M793a19
c. T705a6, T715b14, M792a16, M801a10
c.-niñ A723b26
c.-ni T706a12, A723b21, A723b25
c.-ķa T701b18

c.-dindür T700a14

cemā'atī (Ar.Fa.) Bir cemaat. bkz. cema'at
c. A726b7

cemād (Ar.) Put, taş gibi cansız olan şey.
c.-dur T710b25
c.-lar T708a24
c.-larnı T708b4

cemāl (Ar.) Yüz güzelliği; güzellik, aydınlık, parlaklık; güzel yüz.
c.-i 'ālem-ārāy M790a22
maḳṣūd-ı c. M788a8
c. ü melāḥat A731b10
ḥüsn ü c. T700a25, T711a18, A719a11, A725a23
c. T695a3, M792a12
c.-de A719a11, A726b13
c.-iñ M796b13
c.-i T700a25, T700b27, M783b16, M795b5
c.-in M786b2
c.-iğa M787b20
c.-idin T705b16

cemī' (Ar.) Bütün, cümle; hepsi.
c.-i erkān-ı devlet A720b17
c.-i etbā' A730a5
c. T701a27, T705a12, T706a23, T710b6, T714b21, T715a8, T716b10, A723a19, A726a10, A727a18, A729b19, A732a10, A732b1, A732b2, M786b17, M786b20, M790a2, M792a26, M794a20, M799b24, M802a5

cemīl (Ar.) Güzel.
c. A720b21

cemīle (Ar.) Güzel kadın, kadın, güzel.
c. T710a1, T714a5, T716b26

cem'iyyet (Ar.) Rahatlık, huzur, rahat, keyif; topluluk, düzenlilik; topluluk, insan topluluğu.
c. ü refāhiyet M791a12
c. T700a15, M784a6, M802a27
c.-leri T702a26
c.-din T702a25
c.-ḳa M798a6

Cemşīd (ö.a.) Eski İran tarihinde hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı. Yedi yüz yıl hüküm sürdüğü söylenir. bkz. Cemşīd-i Kam'ī
C. A719a10, A719a22, A719a27, A719b10
C.-ni A719a27

Cemşīd-i Ḳam'ī (ö.a.) Eski İran tarihinde hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı.

bkz. Cemşid
C.-din A719b2

Cemşid-serîr (Fa.birl.s.) Cemşid tahtlı, Cemşid gibi hükümdarlığı uzun, saltanatı uzun.
C. M787a27

cemîl (Ar.) Güzel.
c. A720b21
c.-rağıdur T700b3

cemîle (Ar.) Güzel kadın, kadın.
c. T710a1, T716b26

cenāb (Ar.) Yüce bir kişinin huzuru, katı.
c.-ıda M796a19

ceng (Fa.) Çarpışma, mücadele; savaş, karşılaşma; çaba, uğraşma.
c.-inîñ M784a25
c.-ige M785a10

cengî (Fa.) (?) Çeng denilen saz. krş. çeng.
c. M796a27

cennet (Ar.) Cennet.
c. T712b2

cennetü'l-me'vā (Ar.) Sekiz cennetten biri.
c.-da M801b18

cerāḥat (Ar.) Yara, irinli yara.
c. M785a22
c.-inîñ M802a26
c.-iğa M794b5, M795a13, M798a18
c.-leri T702b20
c.-ler T702b5

Cercîs (ö.a.) Müslümanlarca enbiyadan sayılan, Hıristiyanlarca aziz sayılan St. George.
C. ʿaleyhi's-selām T715b25, T716a1, T716a3, T716a11(2), T716a17, T716a20, T716a25, T716a27, T716b4, T716b5, T716b7, T716b9, A722b18, A724a8
C. ʿaleyhi's-selām sarı T716b8
C. ʿaleyhi's-selāmnıñ T716a6, T716a12
C. ʿaleyhi's-selāmnı T716a7, T716a13, T716a18, T716a23, T716b2, T716b3, T716b10, T716b19
C. ʿaleyhi's-selāmğa T716a19, T716a20, T716a21
C. ʿaleyhi's-selāmdın T716a27
C. peyğamber T716b6
C. T716a8, T716b11
C.-niñ T716a16

Cerbādḳan (ö.a.) İran'da Hemedan yakınlarında, Hemedan

ile Göre ve Isfahan arasında bir kasaba. Esterabad ile Cürcan arasında da bu isimle bir kasaba var idi.
C. A722b8

cerge (Mo.) Saf, sıra, dizi, katar, grup.
c.-sige M800b12
c.-sidin M799a17

cerîb (Ar.) Tarla ve arazi ölçüsü. Altmış zira kare yer.
c. irdi A731a25

Cerîḥ (ö.a.) İsa Peygamber zamanından sonra yaşamış kendini ibadete vermiş, kerametleri ve farklılıkları olan bir kişi.
C. üçün T717b4
C. T717b2(2), T717b5
C.-niṉ T717b4, T717b7, T717b8
C.-ni T717b13
C.-ḳa T717b7, T717b8, T717b12

cerîme (Ar.) Suç; cereme, bedel.
c. M794a19
c.-i āz M789b25
c. üçün A730b12
c.-siḡa M793b23

cerm (Ar.) ?
c. T697b8

cesed (Ar.) Ceset, ölü vücut.
c.-ni T712a8
c.-in T711b17
c.-idin T713a14
c.-leri T706a18

ceseden (Ar.) Sad Suresi'nin (XXXVIII) 34. ayetinde geçen kelime sebebiyle o ayeti hatırlatan ibare.
c. ibāret "Ceseden ibaresi." T711b18

cesîm (Ar.) İri, büyük, cüsseli, uzun.
c. ü żaḫîm T706a8

Ceşşed (ö.a.) Turan-duht'un saltanatından sonra tahta çıkan Perviz'in yakın akrabalarından bir kişi.
C. A732b7

cevāb (A.) Cevap, sorulan bir şeye sözle veya yazıyla verilen karşılık.
c. ayıt- "Cevap vermek" A732a6
c. bir- T712a12, T713a16, T717b10, A726a27
c. birme- A731a11, T710a16
c. biti- "Cevap yazmak" A723b20, M782b8

c. tap- "Karşılık, cevap almak" T713b17
c. yiber- "Cevap göndermek" A722b23
c. T717b11, M787a7, M789b1, M790a19, M793a25
c.-nı A729b5
c.-ı M786b4, M786b11
c.-ın M787a23, M788b12, M788b18, M791b12, M794a3
c.-ığa M791a6
c.-ıda T701b24, M787b3
c.-ları M796a23
c.-lar T714a20, M788b15

cevāhir (Ar.) Kıymetli taşlar, elmaslar, cevherler; özler, mayalar.
c.-i ābdār M791b12
c.-i insānî M800a27
c.-i sebze A731a26
c. bile T701b18, T705a20, T710b15, A731a21, A731a25
c. durur A733a22
c. A722a25, A731b6, M784a23
c-din T710b11, T710b12
c.-i T713a7
c.-idin M785a13, M787b19

cevāhir-feşān (Ar.Fa.birl.s.) Cevherler, kıymetli taşlar saçan.
c. A733a25

cevānib (Ar.) Taraflar, yönler, çevre, etraf.
eṭrāf u c. M790a8
eṭrāf c.-dağı M794a6
c.-idin M790a8

cefv (Ar.) İç, bir şeyin iç kısmı.
c.-iğa T716a23

cevher (Ar.) Öz, maya, asıl; kıymet.
c.-i ferd A733a23
c.-i rūḥ M794b5
c. M799b11
c.-i A726b1

cevherî (Ar.Fa.) Kıymetli, değerli; cevherden anlayan.
c. M799b11

cevher-şinās (Ar.Fa.birl.s.) Cevheri tanıyan, cevher kıymetini bilen.
ʿaḳl-ı c. A733a23
ḫired-i c. M786b3

cevlān (Ar.) Dolaşma, gezinme, dolanma.
c.-ığa M790a18

cevr (Ar.) Sıkıntı, eziyet, eza, cefa, zulüm.
c. ḳıl- A719b1

c.-i M801b3
c.-idin A719b16

cevv (Ar.) Boşluk, hava.
c.-de T716b18

Cevzā (ö.a.) ast. İkizler burcu. Semanın kuzey yarım küresinde görünen iki parlak yıldızlı bir burç olup Güneş, mayıs ayında bu burca girer.
C.-nıñ M783a7

Ceyhūn (ö.a.) Amu Derya. Batı Türkistan'ın en büyük nehirlerinden biri.
C. A720b7
C.-nı A728a12
C.-dın A729b10

ceyş (Ar.) Asker, ordu.
c.-iñ M797b13

cezā (Ar.) Ceza, uygun görülmeyen davranışları önlemek için üzüntü, sıkıntı, acı veren uygulama; iyi veya kötü karşılık.
sezā vü c. M799a23, M799a25
c. A719a20
c.-sın A732a26
c.-sıġa A719b13
c.-ların T706a18
c.-larıġa A725b22

cez'a (Ar.) Ağlama sızlama, gönül sıkıntısı, üzüntü gösterme, üzülme.
c. T710a16

cezb (Ar.) Kendine çekme, yakınlık.
c. ü āşnālıġ yitkür- "Yakınlık göstermek" M801b6

cezīre (ö.a.) Mezopotamya, Dicle ile Fırat nehirleri arasındaki bölge.
c.-din A725b5

cezm (Ar.) Kesin, kati.
c. ol- T709a17
c. bil- "Kesin olarak inanmak, kani olmak" A722b5
köñlige c. ķıl- "Aklına koymak, karar vermek" T703b24

Cezyen (ö.a.) Lübnan'da bir şehir.
C. T711b19

Cibrīl (ö.a.) Peygambere emir ve vahye vasıta ve memur olan dört büyük melekten biri.
C. T699b2, T705b13, T716b13, T716b14, M791a23
C. 'aleyhi's-selām T694b2, T694b4, T694b19,

T696a5, T698b10, T699a15, T702b18, T702b19, T703b16, T705a5, T705a16, T705b26, T707a8, T710a13, T710a14, T711a25, T713b19, T713b23
C. ʿaleyhi's-selāmnıñ T714a18
C. ʿaleyhi's-selāmġa T694b2, T699b10

cibāl (Ar.) Dağlar.
c. A727a18
c.-i M785a17

cidd (Ar.) Ciddiyet, gayret, bir işe önem vererek uğraşma.
c. bile A719a4, M785b26

ciger (Fa.) Ciğer, yürek, bağır.
c.-im M796b4

ciger-süz (Fa.birl.s.) Yürek yakan, üzücü, kederli.
c. M787b24

cihād (Ar.) Düşmanla savaşma, savaş; mücadele; din uğruna düşmanla savaşma.
ġazve vü c. T695b15
c. ḳıl- T695b15
c.-nı T704b25
c.-ı T715b27

cihān (Fa.) Dünya, âlem; felek; hayat, yaşama; görünen âlem, bu dünya, öbür dünya.
c. A719a11, A720a6(2), A720a10, A720a17(2), A720b4, A720b11, A720b13, A722a17, A723a26, A723b15, A724b11, A724b13, A724b14, A724b16, A725b6, A725b7, A725b16, A727b9, A727b15, A731a7, A733a16(2), A733b3(2), A733b6, A733b8(2), A733b9(2), M796a8, M783a10, M786a25, M788a1, M789a13(2), M789a18, M800b4, M800b8, M801b10
iki c. M789a18, M795a7
gülzār-ı c. M783a6
şāh-ı c. M797a24
c.-ı fānİ M787b7
c.-ı ġaddār T699a19
c. u kişver A721a24
c. ara M797b5
c. içre T695b23, A719a2, A720a11
c.-dur "Dünya durdukça" M791b16, M796a8, M797b2
c. bol- "Dünya var olmak" M797a3, M800b2
c. bolġay M800b8
c. ol- "Dünya var olmak" M792a9
c.-nıñ T717b1
c.-nı M796b13
c.-ġa T699a19, T707a11, A718b11, A733a16, M791b16
c.-da T695a25, T700a22, A728b18, A733a14, M786b25
c.-dın T702b25, T703a13, A720a11, A721a24,

A724b11, A724b12, A724b14, A728b19

cihān-ārā(y) (Fa.birl.s.) Dünyayı süsleyen.
gülşen-i c. dik M801b20
rāy-ı c. M795a16
c.-nı M795a16

cihān-dār (Fa.birl.s.) Hükümdar, padişah.
c.-ı encüm-sipāh A719a2
c.-larğa A725b7

cihān-dārlığ (Fa.T.) Hükümdarlık, padişahlık. krş. **cihān-dārlık**
c. A733b4, A733b5, A733b8

cihān-dārlık (Fa.T.) Hükümdarlık, padişahlık. krş. **cihān-dārlığ**
c. A718b12

cihān-penāh (Fa.birl.s.) Dünyanın koruyucusu.
c.-ı M797a4

cihān-tāb (Fa.birl.s.) Dünyayı aydınlatan, dünyayı ışıtan.
mihr-i c.-ı M796b27

cihānī (Fa.) Bir dünya, bir mülk, bir ülke.
c. M791b3

Cihānşāh Mirzā (ö.a.) Kara-Koyunlu padişahlarından biri (1405?-1467).
C. M792b24

cihāt (Ar.) Taraflar, yönler, cihetler; eşya malzeme, maddi varlık.
c.-ı T702b3
c.-ın A733a12

cihet (Ar.) Sebep, gerekçe, gerek; yön, bakım, husus; yüz (sebep), yön, için, diye; taraf, yön; vesile, cihet.
c. T706b17, M787a2
c.-din T696a17, T696a24, T696b12, T696b16, T697a11, T699b23, T706b15, T707a4, T708a2, T711b10, T713b12, T714a4, T716b17, A719b8, A721b1, A721b6, A721b22, A722a14(2), A723a17, A725b17, A726b16, A726b20, A726b23 A727b12, A728a22, A729b2, A730b11, A733a6, M785b18, M788b6, M789a17, M789a21, M789b14, M790b19, M791a3, M791b13, M792a6, M792b5, M793a17, M797a12, M797b26, M799a22
c.-i T696a22, A721a27, A725a24, A726b22, A727b27, M787a7
c.-idin T694b16, T695a1, T695a3, T699a5, T705a9, T705b11, T706a21, T706b2, T706b19, T706b23, T707b, T708a3, T708b25, T710a16, T711b11, T712a6, T713a19, T713a20, T713b9,

T717b9, A718b16, A720b17, A721a26, A721b14, A730b10, A730b18, A731a10, A731a17, A731b24, M787a12, M789b12, M789b24, M790a1, M791a10, M798a16, M800b10
c.-lerdin T702a27, T714b3, A732a3

cihetsiz (Ar.T.) Sınırsız, çok, sebepsiz.
c. A730b17

cild (Ar.) Kitap.
c. ḳılıl- "Ciltlenmek, kitap haline getirilmek" M800b6

cilve (Ar.) Hareket, kıpırdanma, işve, dolaşma; görünme.
c. bir- "Şekillendirmek, göstermek" M802a16
c. ḳıl- "Görünmek, kalkmak, hareket etmek, çıkmak, dolaşmak" M787b9, M790b4, M795b25
c.-si M784a20

cilve-gāh (Ar.Fa.) Görünme yeri, tecelli yeri, tecelli makamı.
c. u çemen T715a27
c.-inḍ M794b17
c.-ida M797b1, M801b23

cilve-ger (Ar.Fa.birl.s.) Cilveli.
c. M797a5

cilve-güster (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, cilve gösteren.
c. M788a8

cilve-nümāy (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, ortaya çıkan.
c. M786a13

cizih (cizye?) (Ar.) Vergi, haraç.
c. T709a12

cins (Ar.) Tür, soy; kısım; cins, çeşit; gibi.
c. ü der M800a20
c. M800a21
c.-din M800a19
c.-inin T700b3
c.-idin T702a24

cinn (Ar.) Cin, dini inançlara göre gözle görülmeyen fakat var olan mahluk.
c. ü ins T709b15, T710b5
c. ü beşer T712a17
c. T695b4, T711b6, T711a19, T714b16
c.-din irdi T694b12
c.-lerni T711b16

cinnī (Ar.Fa.) Cinlere mensup, cinlerden.
Reyyāne-i c. T711a18

Cire (ö.a.) Kufe şehrine yakın bir yer.
C. A727b20

cirm (Ar.) Büyüklük, hacim, beden, cisim.
c.-i M795b6

Cirūn (ö.a.) Şam'ın eski ismi veya Şam yakınlarında bir kasaba.
C.-ğa T700a19

cism (Ar.) Vücut, beden, gövde, ten, varlık, madde, görünen madde.
c.-i nā-tüvān M786b26
c.-ğa M790b10, M795a4
c.-imni M795a3
c.-imğa M783a19, M786b26
c.-i M784b15
c.-in T713a15, T716a12, A719a21
c.-ini T702b19
c.-iğa T702b5, A732a7, M783a13, M785a7, M796a21
c.-ide M783b6

civār (Ar.) Etraf, çevre, yakın, civar.
c.-ığa M797a2
c.-ıda T700a19, T702a10

cū' (Ar.) Açlık.
c. T706b6

cūd (Fa.) Cömertlik.
c. irür M800a4
ma'den-i c. M800a4
c. ķıl- "Cömertlik etmek" T718a9
c. T718a8

Cūdī (ö.a.) Dicle kenarındaki Cizre'nin kuzeydoğusunda, Şırnak ilinin güneydoğusunda bulunan dağ. Tufan efsanesine göre, sular çekilince Nuh'un gemisi bu dağ üzerine oturmuştur.
C. T696a12

cum'a (Ar.) Cuma günü.
c. T707b

cūş (Fa.) Coşma, kaynama.
c.-ınıñ M785a22

cūşān (Fa.) Coşkun.
berķ-ı c. M783a14

cūybār (Fa.) Akarsu, ırmak.
c. M786a7
c.-ıdın A729b18, M785b6, M786a5, M786a8

cūdālıġ (Fa.T.) Ayrılık.
c. M789a6

Cüfūn (ö.a.) Tarih ehline göre Fencar, Musi, Mamü'l-kavsi ve San'ā Kusi Davud ile birlikte peygamber sayılan kişi.
C. T713a2

cüft (Fa.) Eş, karı kocadan biri.
c.-i T698a9, T699a17, T698b12

Cühūd (ö.a.) Yahudi.
C.-ı 'aẓīm T715b21
C.-lar T715a16, T715a18
C.-larnıñ T715a17
C.-larnı A724a18

cülūs (Ar.) Tahta çıkma, hükümdarlık.
c.-da M787a26

cümle (Ar.) Aynı cinsten olanların oluşturduğu bütün, konu, bahis; söz, ifade; kapsam; adı geçenler; fasıl, bahis.
c.-din T697a6, T700a24, T701b3, T705b18, T708b12, T709a26, T710b10, T713b16, A719a12, A731a21, A731b23, M800b21
c.-dindür T717b25

Cünd-i Şāpūr (ö.a.) İran'da Şapur tarafından kurulduğuna inanılan bir şehir.
C.-dur A725b14, A725b15

cünbīd (Fa.) Yetiştirme.
c.-i irdi A731b4

cür'a (Ar.) Yudum.
c. M798a24

cür'a'ī (Ar.Fa.) Bir yudum.
c. bile M783b16

Cürcān (ö.a.) Hazar denizinin güneydoğusunda bir bölge ve şehir.
C.-ı taḫt-gāh-ı gerdün-iştibāh M791a2
C. A728a18
C.-da A729a10

cürm (Ar.) Suç.
c. ü günāh M791b23
c.-leri bile M791b25

cür'et (Ar.) Haddini bilmeyerek bir konuda cesaret gösterme, ileri atılma, yiğitlik gösterme.
c. ü çālāklig M802a4
c. ü güstahlıġ M798b1

cürmāne (Ar.Fa.) Ceza.
c. M793b23

Cüvâde (ö.a.) Süleyman Peygamber'in mührünü teslim ettiği cariye.
C. T711b27

cüz (Ar.-Fa.) -den başka, -den, dışında.
c. M783a23, M784b27, M785a3, M785a8, M788b10, M802a13

cüz' (Ar.) Kısım, parça, bölüm, birbirine bağlanmış yazılı kâğıtlar.
c. M789a26, M800a5

cüz'î (Ar.) Az, çok az, pek az, az miktarda, kısmî, az bir kısım.
c. T709a19, T710b3, A726a8, A729a24, A730a2, A730b12, M785b17, M789b3, M789b6, M793b23, M794a2, M794a18, M799b22, M801a17, M801b26

cüz'iyyât (Ar.) Önemsiz, değersiz şeyler, ufak tefek şeyler, işler.
c. üçün M789b7
c.-ı M794a20

cihetsiz (Ar.T.) Sınırsız, çok, sebepsiz.
c. A730b17

cild (Ar.) Kitap.
c. ḳılıl- "Ciltlenmek, kitap haline getirilmek" M800b6

cilve (Ar.) Hareket, kıpırdanma, işve, dolaşma; görünme.
c. bir- "Şekillendirmek, göstermek" M802a16
c. ḳıl- "Görünmek, kalkmak, hareket etmek, çıkmak, dolaşmak" M787b9, M790b4, M795b25
c.-si M784a20

cilve-gâh (Ar.Fa.) Görünme yeri, tecelli yeri, tecelli makamı.
c. u çemen T715a27
c.-ıñ M794b17
c.-ıda M797b1, M801b23

cilve-ger (Ar.Fa.birl.s.) Cilveli.
c. M797a5

cilve-güster (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, cilve gösteren.
c. M788a8

cilve-nümây (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, ortaya çıkan.
c. M786a13

cizih (cizye?) (Ar.) Vergi, haraç.
c. T709a12

cins (Ar.) Tür, soy; kısım; cins, çeşit; gibi.
c. M800a21
c. ü der M800a20

c.-din M800a19
c.-inin T700b3
c.-idin T702a24

cinn (Ar.) Cin, dini inançlara göre gözle görülmeyen fakat var olan mahluk.
c. T695b4, T711b6, T714b16
c. ü ins T709b15, T710b5
c. ü beşer T712a17
c.-din irdi T694b12
c.-lerni T711b16

cinnî (Ar.Fa.) Cinlere mensup, cinlerden.
Reyyâne-i c. T711a18

Cîrûn (ö.a.) Şam'ın eski ismi veya Şam yakınlarında bir kasaba.
C.-ğa T700a19

cirm (Ar.) Büyüklük, hacim.
c.-i M795b6

Cîre (ö.a.) Kufe şehrine yakın bir yer.
C. A727b20

cism (Ar.) Vücut, beden, gövde, ten, varlık, madde, görünen madde.
c.-i nâ-tüvân M786b26
c.-ğa M790b10, M795a4
c.-imni M795a3
c.-imğa M783a19, M786b26
c.-i M784b15
c.-in T713a15, T716a12, A719a21
c.-ini T702b19
c.-iğa T702b5, A732a7, M783a13, M785a7, M796a21
c.-ide M783b6

civâr (Ar.) Etraf, çevre, yakın, civar.
c.-ığa M797a2
c.-ıda T700a19, T702a10

cü' (Ar.) Açlık.
c. T706b6

cüd (Fa.) Cömertlik.
c. T718a8
c. irür M800a4
ma'den-i c. M800a4
c. kıl- "Cömertlik etmek" T718a9

Cûdî (ö.a.) Dicle kenarındaki Cizre'nin 32 km. kuzeydoğusunda, Şırnak ilinin 17 km. güneydoğusunda bulunan dağ. Tufan efsanesine göre, sular çekilince Nuh'un gemisi bu dağ üzerine oturmuştur.
C. T696a12

cūş (Fa.) Coşma, kaynama.
c.-ınıñ M785a22

cūşān (Fa.) Coşkun.
berķ-ı c. M783a14

cūybār (Fa.) Akarsu, ırmak.
c. M786a7
c.-ıdın A729b18, M785b6, M786a5, M786a8

cüdālıġ (Fa.T.) Ayrılık.
c. M789a6

Cüfūn (ö.a.) Tarih ehline göre Fencar, Musi, Mamū'l-kavsi ve San'ā Kusi Davud ile birlikte peygamber sayılan kişi.
C. T713a2

cüft (Fa.) Eş, karı kocadan biri.
c.-i T698a9, T699a17, T698b12

Cühūd (ö.a.) Yahudi.
C.-ı 'aẓīm T715b21
C.-lar T715a16, T715a18
C.-larnıñ T715a17
C.-larnı A724a18

cülūs (Ar.) Tahta çıkma, hükümdarlık.
c.-da M787a26

cümle (Ar.) Aynı cinsten olanların oluşturduğu bütün, konu, bahis; söz, ifade; kapsam; adı geçenler; fasıl, bahis.
c.-din T697a6, T700a24, T701b3, T705b18, T708b12, T709a26, T710b10, T713b16, A719a12, A731a21, A731b23, M800b21
c.-dindür T717b25

Cünd-i Şāpūr (ö.a.) İran'da Şapur tarafından kurulduğuna inanılan bir şehir.
C.-dur A725b14, A725b15

cünbid (Fa.) Yetiştirme.
c.-i irdi A731b4

cür'a (Ar.) Yudum.
c. M798a24

cür'a'i (Ar.Fa.) Bir yudum.
c. bile M783b16

Cürcān (ö.a.) Hazar denizinin güneydoğusunda bir bölge ve şehir.
C. A728a18
C.-ı taḫt-gāh-gerdūn M791a2
C.-da A729a10

cürm (Ar.) Suç.
c. ü günâh M791b23
c.-leri bile M791b25

cür'et (Ar.) Haddini bilmeyerek bir konuda cesaret gösterme, ileri atılma, yiğitlik gösterme.
c. ü çâlâklig M802a4
c. ü güstahlığ M798b1

cürmâne (Ar.Fa.) Ceza.
c. M793b23

Cüvâde (ö.a.) Süleyman Peygamber'in mührünü teslim ettiği cariye.
C. T711b27

cüz (Ar.-Fa.) -den başka, -den, dışında.
c. M783a23, M784b27, M785a3, M785a8, M788b10, M802a13

cüz' (Ar.) Kısım, parça, bölüm, birbirine bağlanmış yazılı kâğıtlar.
c. M789a26, M800a5

cüz'î (Ar.) Az, çok az, pek az, az miktarda, kısmî, az bir kısım.
c. T709a19, T710b3, A726a8, A729a24, A730a2, A730b12, M785b17, M789b3, M789b6, M793b23, M794a2, M794a18, M799b22, M801a17, M801b26

cüz'iyyât (Ar.) Önemsiz, değersiz şeyler, ufak tefek şeyler, işler.
c. üçün M789b7
c.-ı M794a20

çābük-süvār (Fa.birl.s.) Binici; iyi at süren, ata iyi binen.
ç.-ı M786a5
ç-lar M786a7

çādır (Fa.) Çadır; örtü.
ç.-ı şeb M784a27
ç. A727b7
ç.-nı A727b8

çağ Çağ, dönem, devir; vakit, an, zaman; sıra, esna; yaş.
ç. T707a12, M793b1, M794b3
ç.-da T696b24, T710a21, T717a6, A719b11, A728a24, M797a22
ç.-ı T697b4, T710a19, T718a24, M787b10
ç.-ı irdi T705b9
ç.-ıda T707a19, T715b14, A720b1, A727b3, M783a18
ç.-ıda irdi T717b24
ç.-ıdın T696a16, M799a5
ç.-ığaça T696a16

çağır Şarap, içki.
ç. iç- T718a7, M789b16, M794a1, M801a17
ç. T701a6, A728a10, M786b19, M786b20
ç.-nıñ M801a20
ç.-dın M793a27

çağlığ Zaman, vakit, dönem, sıra.
ç. irdi M788b8

çāh (Fa.) Kuyu, çukur.
ç. T700b13, T703b27, T704a1(2), A723a13, A723a15, A723a17
ç.-ğa T700b11, T700b13, T704a2
ç.-dın T700b13
ç.-ığa A729a14
ç.-lar A729a8
ç.-larğa A729a9, A730a5(2)

çāk (Fa.) Yaralı, zedeli, yırtık.
ç. çāk "Delik deşik" M798a8
ç. M796b19

çaḳ- İftira etmek, haksız olarak şikayet etmek.
ç.-tı A720b23

çaḳ- Kıvılcım, ateş vermek üzere bir şeyi bir başka şeye vurmak, sürtmek.
ç.-ḳalı M783a1

çāger (Fa.) Kul, köle, bende, birinin emri altında olan.
ç.-i ümid-vār M797a1
ç. M798b1

çāgerī (Fa.) Bir köle.
ç. A723a21

çaḳmaḳ Çakmak, yakma aracı.
ç. çak- M783a1

çal- Davul, kös gibi aletleri çalmak, bu aletlere vurarak ses çıkarmak.
ç.-dı A726a22
ç.-ıp A733b5

çālāklig (Fa.T.) Tez canlılık, atılganlık, yiğitlik.
cür'et ü ç. M802a5

çal- Davul, kös gibi aletler için vurulmak, çalınmak.
ç.-dı A723b12

çap- Kılıç ile bölmek, parçalamak, kesmek, yarmak; akın ederek alıp kaçmak, ele geçirmek.
ç.-tı A728a19
ç.-ıp irdiler M801a17

çapḳun Akın, baskın.
ç.-ıdın M783b24

çāre (Fa.) Çare, fayda; çıkar yol; ilaç, deva, deva olacak şey, tedbir; kurtuluş, kurtuluş yolu, rahat.
ç. tap- M798a14
ç. T710b3, A725a13, A731a16, M784b8, M787b27, M797b11, M801a7
ç.-sī M784a1
ç.-miz M786b14

çāre'ī (Fa.) Bir çıkar yol, bir çare, bir kurtuluş.
ç. M785b3, M796a13

çāre-sāzlıġ (Fa.T.) Çare buluculuk, deva buluculuk.
ç.-ı M798a17

çarḫ (Fa.) Felek, dünya; baht, talih; kader; gök; kadınların iplik bükmek, iplik sarmak gibi işlerde kullandıkları el veya ayakla çevrilen dolap, çıkrık.
ç.-ı behrāmī A726a15
ç.-ı belend A727b1
ç.-ı bī-bāk A723b14
ç.-ı bī-vehm A732a17
ç.-ı cefā-ger M801a22
ç.-ı deryā-nevāl M784a26
ç.-ı dījem A725b16
ç.-ı dūn A732b9, M785a21
ç.-ı kühen-ṭaḳ A719a9
ç.-ı muḫālif-seyr A720b13
ç.-ı nigūn M785b16
ç. T607b5, A721a8, A723b15, A727b25(2),

A729b15, A730b18, A731b20, A732b9, M783a7, M784b2, M785a8, M788b9, M790a18, M790a22, M790b17, M791a14, M795b6(2), M798b1
ç.-nıñ M785a4
ç.-dın M787a24
ç.-ı M801b17

çarḫ-küz (Fa.birl.i.) Gökyüzü, gök, gök tası, gök yuvarlağı.
ç. A733a24

çarḫ-mānend (Fa.) Gök gibi, gök benzeri, göğe benzer.
ç. M784b13

çarḫ-peymā (Fa.birl.s.) Dünyayı dönen, dünyayı dolaşan.
ç. M789a13

çār-ḳāb Üste giyilecek ceket, omuzların üstüne atılan kıyafet, örtü.
ç. M797a21

çarla- Çağırmak, seslenmek.
ç.-ġaç T717b10

çārmıḫ (Fa.) Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.
ç. ḳıl- "Çarmıha germek" T707a14, T716a7

çārsū (Fa.) Çarşı.
ç. mühri M793b26

çāşt (Fa.) Kuşluk vakti.
ç. A719a5

Çehrem (ö.a.) Sasan'ın kurduğu şehirlerden biri.
Ç. A722a16

çemen (Fa.) Çimen, yeşil ve kısa otlarla örtülü yer; ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik; ağacı çiçeği olan bahçe, bağ.
ç. M783b8, M787b11, M787b27
ç.-niñ M783b4
ç.-i T715a27, M794b17
ç.-inin M801b12
ç.-idin M785b9, M786a17, M794b20, M795b25

çenār (Fa.) Çınar, çınar ağacı.
ç. dik M785a7

çendān (Fa.) O kadar.
ç. M783a27

çengāl (Fa.) Pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları.
ç. M784b17, M796b19

çengel (Fa.) Orman.
ç.-idin M785b2

çek (Fa.) Kur'a; emir.

ç. sal- "Kura atmak, kur'a çekmek; emir vermek (?)" A719b7
ç. tüş- "Kur'ada çıkmak, kur'a tesadüf etmek" A719b8

çeng (Fa) Saz. krş. cengi.
ç. A728b16

çerāğ (Fa.) Mum, fitil.
ç.-ı M797a19
ç.-ın M801a24

çeşm (Fa.) Göz.
ç. M785b14
ç.-i M783a10

çeşen bkz. çeşn.

çeşme (Fa.) Pınar, su kaynağı.
ç.-i ḥayvān M791a17
ç. T716b1
ç.-siniñ M785a26

Çeşme-i Sebze (ö.a.) Tus vilayetinde bir nahiye. Eski İran hükümdarlarından Yezdcird'in bu nahiyede at tepmesi sonucu öldüğü rivayet edilir.
Ç. A727b21

çeşn~çeşen (Fa.) Ziyafet, ziyafet sofrası, şölen.
ç. ḳıl- "Ziyefet vermek, ziyafet için sofra donatmak" T705b6, A719a16, A727a12
ç.-iniñ M797b26

çetr (Fa.) Çadır, gölgelik; gece.
ç.-i felek M790a22
ç.-iñña M787b19

çevgān (Fa.) Cirit oyununda kullanılan ucu eğri değnek, baston.
ç.-ığa M788a26

çevürtke Çekirge.
(çivürtke) ç. T704b3, T702b22, T711a1

çıḳ- Çıkmak; kapalı bir yerden açık bir yere gitmek, bir yerden bir şeyden çıkmak, dışarı uğramak, ortaya gelmek, ortaya çıkmak, görünür olmak, hasıl olmak, içeriden dışarıya gitmek, bir şeyin içinden görünür halde ayrılmak; ayrılmak, uzaklaşmak, gitmek, kurtulmak, bir gruptan veya bir yerden ayrılmak; fışkırmak, yüzeye çıkmak, birdenbire görünmek; bir şeyin üzerine çıkmak, tırmanmak, yükseğe çıkmak, yükselmek, yüksekteki bir yere varmak, gitmek, ulaşmak.

bir şeyin yukarısına varmak; karşı durmak, karşı gelmek, boy ölçüşmek; güneş doğmak; olmak, herhangi bir durumda olduğu anlaşılmak; dolaşmak, gezmek, bulunmak; meydana gelmek.
ç.-ıŋ T699a15
ç.-tı T696a8, T697a16, T702a10, T702b21, T704a12, T704b13, T704b16, T707a9, T707b, T710a1, T708a16, T712b13, T714a25, T714b24, T715a27, T716b4, A724a13, A727a25, A728a15, A731a1, A731a14, M783b4
ç.-tılar T699a15, T704b14, T706b1, T708a7, T710b27, M789a24
ç.-ķay T703b6
ç.-mağaylar M790a20
ç.-ar irdi T696a8, T713b16
ç.-arlar irdi T698b3
ç.-mas (köŋildin çık-) T718a1
ç.-ıpdur T717a1
ç.-ıp irdi A724b25(2), M788a24
ç.-maydur irdi T704b21
ç.-a almay A732b24
ç.-ķaç T697a27, T701a1, T702a1, M793a20
ç.-ıp T696a13, T698a6, T698b1, T700a1, T702a6, T703a6, T704b10, T704b11, T708a9, T708a19, T709b10, T709b27, T712a1, T712a2, T712a3, T712b11, T714a18, T715b10, T716a25, T717a9, A719b7, A727a15, A728a17, A728b4, A731a5, M783a14, M786a6, M791b5, M791b24
ç.-ķan T706b17, M785a13
ç.-ķan dik M783a4, M796b27
ç.-ķanda T696a25
ç.-ķandın T696a19, T698a6, T701a27, T706b10
ç.-ardın T706a21
ç.-maķ T717b24, M783a6, M786b17, M796b15
aradın ç. "Unutulmak" T708a16, A727a25
köŋildin ç. T718a1

çıķar- Çıkarmak, çıkmasını sağlamak, sağlamak, bulmak, ortaya getirmek, ortaya koymak; üretmek, yapmak; yükseltmek; uzaklaştırmak; yok etmek, gidermek, ortadan kaldırmak; yaratmak, ortaya koymak; kurtarmak; serbest bırakmak; göstermek; bağlamak; vermek; getirmek; kaybetmek; güneş doğdurmak.
ç.-ğıl T697a15
ç.-sun A722b24
ç.-sunlar A723b8
ç.-dı T695b12, T711a6, T714a25, T715a17, A718b16, A718b17, A720a15, A720a17, A720a22, A720b2, A720b4, A720b19, A723b15, A724a4, A724a22, A727a22, A728b19
ç.-dılar T694b18, T700b13, T707b, T713a14, T716a15, A731a16, A732a6
ç.-ğay mın M795b10
ç.-ur sız M793a5
ç.-ur irdi T700b20

ç.-ur idi A727a21
ç.-ıpdurlar A720a27
ç.-ıp irdi A730a16
ç.-ğaç T715b11
ç.-ıp T696a24, T701a9, T701a22, T711b3, T716a8, A721a12, A721b20, A721b21, M793b16
ç.-ğan T695b3, T704a8
ç.-maḳ M786a19
ç.-mağlıġ M783a15

çıḳarıl- Silinmek, hesaba alınmamak.
ç.-ıpdur M799a16

çın Doğru, gerçek.
ç. T713a23, T717b20, A726b24(2)
ç.-dur T714b19

çırma- Sarmak, sararak gizlemek.
ç.-p A723a15, T713b11
ç.-ğan M787a17

çırmal- Sarılmak, meyletmek, yönelmek.
ç.-dı M798a11

çırmaş- Sarmaşmak, sarılmak, bir şeye dolaşmak, musallat olmak.
ç.-ıpdur M790b24
ç.-ıp T701a15, M785a13

çiçek Çiçek.
ç.-i M783a26
ç.-leri M783a26

Çihil Menār (ö.a.) Istahar'da Fars harabelerine verilen isim. Harabelerdeki sütunlardan dolayı bu isimle anılmaktadır.
Ç. A719a16
Ç.-nı A722b8

çihre (Fa.) Çehre, yüz, suret; görüntü, görünüş.
ç.-mni M794b3
ç.-ñ M787b22
ç.-si M786a13
ç.-sin M798b15
ç.-siğa M802a12

çihre-güşāy (Fa.birl.s.) Yüzünü açan, yüz açıcı.
ç. M786a13

çik- Kendisine doğru almak; dizmek, bağlamak, birleştirmek; söylemek; etmek; uzatmak, karşı çıkarmak, birinin karşısına çıkmak, birini çıkarmak, karşı çıkarmak; almak, birisi bir şeyi kendisine doğru almak; arkasından birilerini götürmek, ileride olmak; kaldırmak, ayırmak.
ç.-sün M786a19

ç.-**tim** M797a27
ç.-**ti** A719b25
ç.-**se** T718a5, A733a17
ç.-**megey** M785a9
ç.-**ip** A727b16, A733a27, M785a19, M795b12
ç.-**ken** M785a14

Çin (ö.a.) **Çin, Çin ülkesi. Çin, sevgiliye benzetilen güzel heykelleri ile de anılır.**
Ç. A719b19, A730a8
ḫāḳān-ı Ç. A730b13, A730b14
nigār-ḫāne-i Ç. M787b15
reşk-i nigār-ḫāne-i Ç. M795b17
Ç. A719b19, A730a8

çine- **Hissetmek, bulmak, farzetmek.**
ç.-**sem** M790b20

Çini **Çin'e ait, Çin'de yapılmış.**
āyine-i Ç. M783b8

çirāy (Mo.)**Yüz, çehre, şekil.**
ç.-**ın** T698a18

çirāylıġ (Mo.T.) **Yüzlü, çehreli, şekilli.**
ç. irdi T709b26

çirig **Asker, ordu; dizi, sıra, düzen.**
ç. başlat- **"(birini) Ordunun başına geçirmek"** T695b24
ç. tart- **"Asker sevketmek, asker hazırlamak, asker göndermek, askerle bir yerin üzerine yürümek"** T695b15, T697b11, T704b16, A720a8, A720b1, A720b2, A721a1, A721a13, A721b3, A721b7, A722b24, A723a25, A724b14, A726b13,A727a7, A728a12, A729b13, A730b27, A732a15
ç. bile T709a12, A728a22
ç. T707a24, A722b3, A725b18, A729a20
ç.-ni başla- **"Askeri sevk ve idare etmek"** A729a21
ç.-**de** A731b27
ç.-**din** T704b21
ç.-**i** T697b12, T705b9, M783b24
ç.-**iniñ** T709a16, M786a7
ç.-**in** A728a18, A729a23, A730a18, A732b13, M786a5
ç.-**ini** A722a26
ç.-**ige** A722b3, A733a9
ç.-**idin** A730b15

çirk (Fa.) **Pislik, kir.**
ç.-**ini** M799b2

çiv(ü)rül- **Dönmek, dönülmek, bir şeyin etrafında dönmek.**
ç.-**gey** M788a11

çoğ **Ateş kesilmiş kömür.**
ç.-nı T703b17

çoḳ **Çok.**
ç. çoḳ "Fazlasıyla, ziyadesiyle" T698a6

çoḳal- **Artmak, çoğalmak.**
ç.-mas A733a15

çoḳu- **Gaga ile vurmak.**
ç.-ġaç T706a24

çopçuḳ **Serçe.**
ç. A731a24

çuḳur **Çukur, derin.**
ç. T713b22

çum- **Suya dalmak ve batmak, su içinde dolanıp batmak.**
ç.-dı T697a26

çü (Fa.) **-dığı,-diği zaman; -ınca,-ince; -dığında,-diğinde; -dığı,-diği için; için, çünkü; böylece, artık; gramatikal işlevi olmaksızın başında söz açıcı, söz arasında söz tamamlayıcı.**
ç. T695b23, T708b9(2), T708b16, T709a2, T709a18, T712a17, T715b25, T717b17, T718a16(2), A720a10, A720a16, A720a23, A720a24, A720b4, A720b13, A721a7, A722a17, A722b4, A722b19, A724b14, A725b16, A725b23, A726a6, A726a22, A726b3, A727a21, A727b1, A727b9, A728b18, A729a13, A730b25, A731a7, A731b20, A732a9, A732a26, A732b9, A732b20, A733a23, A733a24, A733b4(2), A733b9(2), M783b9, M785a5, M794b19, M796b25, M796b26

çüçü- **Tatlanmak, lezzetlenmek.**
ç.-miş M800a13

çüçüg **Tatlı, lezzetli.**
ç. T718a11(2)
ç.-rek T717b15, M800a14,

çüçüglüg **Tatlılık, lezzetlilik.**
ç.-idin M800a13

çün (Fa.) **İçin, çünkü, -dığı için, -dığından, sebeple; -ınca, -ince, -dığı zaman, -dığında; bu arada, bu zamanda, o sırada, o zaman, ki o zaman, ne zaman ki, sonra; böylece; her ne kadar; nasıl ki; madem ki; zira; nitekim; -mak için; ki; ve; fakat; kuvvetlendirici, söz açıcı, söz tamamlayıcı, bağlayıcı edat.**
ç. T694b1, T694b10, T694b13, T694b17, T695a5, T695a9, T695a11, T695a21, T695a22, T695b1,

T695b7, T695b8, T696a9, T696a11, T696a27, T696b1, T696b2, T696b9, T697b13, T698a12, T698a14, T698b7, T698b15, T699a3, T699b2, T699b20, T699b27, T700a6, T700a22, T700b4, T700b9, T700b22, T701a7, T701a12, T701b6, T701b16, T702b16, T703a3, T703a12, T703a13, T703a16, T703a17, T703a18, T703b4, T703b23, T703b26, T704a9, T704b5, T704b9, T704b12, T704b13, T704b19, T704b21, T705a2, T705a5, T705a6, T705a8, T705a18, T706a17, T706a22, T706b7, T707a2, T707a12, T707a17, T707b, T708a6, T708a9, T708a23, T708b2, T708b24, T708b27, T709a2, T709a17, T709a21, T710a17, T710a20, T711b3, T711b22, T712b9(2), T712b13, T712b15, T712b16, T713a17, T713a20, T713b20, T714a2, T714a4, T714a17, T714a22, T714b2, T714b26, T715a4, T715b10, T715b25, T716a1, T716a5, T716b16, T716b19, T716b23, T716b26, T716b25, T717a12, T717a15, T717a17, T717b5, T717b13, T718a18, T718a24, A719a3, A719a10, A719a16, A719a26, A719b2, A719b13, A719b20, A719b21, A720a12, A720b14, A720b23, A721a4, A721a8, A721a25, A721a26, A721b1, A721b4, A721b9, A721b14, A721b27, A722a19, A722a23, A722b6, A722b10, A722b12, A722b20, A722b21, A722b23, A722b27, A723a20, A723b18, A723b22, A724a18, A724a21, A724b19, A724b23, A724b25, A724b26, A725a7, A725a11, A725a24, A725b7, A725b8, A726a4, A726a5, A726a19, A726b1, A726b2, A726b8, A727a12, A727a23, A727a25, A727b2, A727b3, A727b6, A727b15, A727b16, A727b25, A727b26, A728a1, A728a3, A728a5, A728a8, A728a10, A728a13, A728b2, A728b23, A729a14, A729a15, A729a17, A729b5, A729b14, A729b16, A729b19, A730a10, A730b8, A730b22, A730b24, A730b11, A730b12, A730b26, A731a4, A731a14, A731a15, A731a16, A731a17, A732a10, A732a12, A732a18(2), A732a25, A732b17(2), A732a27, A732b10, A732b24, A732b27, A733a1, A733a13, A733a25, M782b16, M783a6, M783a7, M783a13, M783a22(2), M783a25, M783b1, M783b2, M784a10, M784b1, M785a24, M785b2, M785b14, M785b23, M786b17, M787b4, M787b26, M788a15, M788a24, M788b4, M789a20, M789a26, M789b4, M790a26(2), M790b5, M790b23, M790b24, M791b12, M791b13, M792a23, M792a24, M793a16, M795a6, M795b8, M796a2, M796b4, M797a7, M797a14, M797b9, M797b17, M798a11, M798a17, M798a25, M799a7, M800a20, M800a26, M800b17, M801b13(2)

çünkü (Fa.) **Mademki; lakin.**
ç. A724b12, M784b1, M790a11

çürü- **Çürümek, değişikliğe uğramak, bozulup dağılmak.**
ç.-gen T713a17

çürük **Çürük, çürümüş, dağılmış, bozulmuş.**
ç. T713a12

dāb (Fa.) Şan ve şeref.
d. u şi'ar M798b21

dābbe (Ar.) Hayvan, özellikle dört ayaklı iri hayvan.
d. T711a6(2), T711a8, T711a9, T711a10

dād (Fa.) Adalet, doğruluk; nasip, kısmet; feryat, figan, sızlanma.
d. u 'adl A718b15, A724a23, A732b1
'adl u d. A722b10
'adl u d. bile A719a11
d.-ın bir- "Hakkını vermek."T700a26
d.-ığa M800b18
d.-ıdın M787a9

dād-ger (Fa.birl.s.) İnsaflı, adil.
ḫusrev-i d. A730b7

dād-ḫᵛāh (Fa.birl.s.) Adalet isteyen, hakkını isteyen, arayan; şikayetçi; mazlum.
d. M793a22, M793b2
d. sorul- "Şikayetçi dinlenmek" M793a20(2)
d.-larnı M801a21

dād-ḫᵛāhlık (Fa.T.) Şikâyetçilik.
d. ḳıl- "Şikayetçi olmak" M801a16

dāfi' (Ar.) Defeden, savan, kovan.
d. M795b1

dāġ (Fa.) Yanık yarası; kızgın demirle vurulan damga, işaret; yanık; işaret, iz, nişan; iz bırakan yara.
d.-ı ḥırmān M788a2
d.-ı melāl M792a2
d. M783a2, M783b11

dağdağa (Ar.) Gürültü, patırtı, boşuna telaş ve ıstırap.
d.-sı A725a10

dağı Dahi, de, da; bile; ve; ve sonra; ve takibederek, sonra; daha; tekrar, yine; dahası, fazlası; çok, fazla
d. T694b5, T694b19, T695a10, T695b6, T696b24, T696b27, T697a20, T697b5(2), T697b11, T697b20, T698a6, T698a22, T698b3(2), T698b7, T699b27, T700a19, T700a22, T700a26, T700a27, T701b8, T701b18, T702a5, T702a18, T702b5, T702b6, T702b25, T703b14, T704a2, T704a25, T704b21, T704b27, T705a6, T705a18, T705b14, T706a5, T707a2, T708b17, T709a10, T709a19, T709b2, T711a21, T711a23, T711a24, T712a20, T712a23, T713a14, T713a18, T713b7, T714b11, T714b14, T715a25, T715b5, T716a10, T717a23, T717b20, A718b4, A718b7, A718b9, A718b10,

A718b11, A719a1, A719a7, A719b8, A719b9(2), A719b15, A720b5, A720b13(2), A721a14, A721a16, A721a23, A721a24, A721b15, A721b21, A722b19, A722b24, A723a3, A724a10, A724a27, A724b1, A724b15, A724b17, A726a7(3), A726a11, A726a21, A726b9, A727b4, A727b9, A727b16, A728a19, A728b24,A729a9, A729a26, A729b3, A729b12, A729b15, A729b17, A730a8, A730a11, A730b8, A730b17, A730b19, A730b26, A730b27, A731a4, A731b19, A732a8, A732b8, A732b20, A732b24, A732b26, A732b27, A733a3, A733a4, A733a25(2), M782b8, M782b11, M784a17, M784a22, M786a11, M786b22, M787a4, M787b17, M788b5, M789a20, M789a24, M789b7, M789b9, M789b15, M789b26, M790a9, M790a10, M790b2, M790b5, M791a12, M792a15, M792b7, M793a2, M793a12, M793a13, M793a20, M793b4, M793b6, M793b7, M793b13, M793b17, M793b20, M793b22, M793b24, M793b27, M794a4, M794a21, M794a22, M794a23(2), M795b3, M795b23, M797a14, M797b16, M797b17, M797b19, M798a18, M798a1, M798a2, M798a7, M798a8, M798b25, M799a13, M799b18, M799a22, M799a27, M799b20, M800a14, M800a15, M801a9, M801a20

Ḍaḥḥāk (ö.a.) Cemşid'in yerini alan ünlü ve zalim mitolojik İran hükümdarı. Omuzlarında çıkan yılanları beslemek için her gün iki çocuk beyni getirilen bu zalim hükümdarın düşmesine çocuklarına sıra geldiğinde bir demirci isyan başlatarak yol açmıştır.
Ḍ.-ı ʿUlvānī "Övüngen Dahhak" A718b8
Ḍ.-ı ʿUlvānīni A719a21
Ḍ. bin Merādis A719b2
D. A719b5, A718b8, A719b10, A719b11, A719b13, A719b16
Ḍ.-din A719b13
Ḍ.-ni A719a27, A719b9, A719b14

daḥı Da. de. dahi.
d. T695b14, T696a2

daḫı Da. de. dahi.
d. A729a13

dāḫil (Ar.) İçinde. içine girmiş.
d.-ı mülk M791a20
d.-dür A729b23
d. ḳılıl- "İçine alınmak" M795b7
d.-idür A729b24

daḫl (Ar.) Karışma. girme; niyet.
d. ḳıl- "Niyet etmek. karışmak" T710a19
d. ḳıl- "Girmek" A728a13
d.-im M799b17

daḳāyıḳ (Ar.) İncelikler. hassas noktalar. incelik

isteyen hususlar.
d.-ını M786b23

Dakyanus (ö.a.) Yedi Uyurlar rivayetinde Hıristiyan olanlara zulmü sebebiyle Yedi Uyurlar'ın yüzyıllarca mağarada saklanmalarına sebep olan zalim diyar-ı Rum hükümdarı.
D. T715b2, T715b4, T715b8, T715b11, T715b14

dāll (Ar.) İşaret, delil, delalet eden.
d.-dür T704b12
d. T701a8, T701a18

ḍalālet-engiz (Ar.Fa.birl.s.) Doğru yoldan sapmış, doğru yoldan uzaklaşmış.
ḍ. M788a7

dām (Fa.) Tuzak, ağ.
d. tap- "Tuzak hazırlamak" M784b18
d.-ığa T712a7, A726a15

Dān (ö.a.) Yakup Peygamber'in eşi Filha'dan doğan oğlu.
D. T700a13

dānā (Fa.) Bilgili, bilgin, bilen.
d. T695b24, A725b7, A727a24
d.-sı T707a12
d.-rak T706b3

dānālığ (Ar.T.) Bilgililik, bilginlik.
d.-ı A725b7

dāne (Fa.) Tohum; tane; küçük parça.
d. T696a5
d.-leri M783a9
d.-lerinîñ M784a3

dāniş (Fa.) Bilgi, biliş.
d. M785b13

dānişver (Fa.birl.s.) Bilgin, bilgili.
ṭab'-ı d. A733b8

Dānyāl (ö.a.) İsrailoğulları peygamberlerinden. Ahd-i Atîk'te Daniyal kitabı vardır.
D. A721b6, A721b7, A721b8, A721b11
D. bile A721b6
D. 'aleyhi's-selām T713a9
D. 'aleyhi's-selāmı T713a8
D.-ni A721b7

dār (Ar.) Yer, yurt.
d.-ı beḳā "Öbür dünya, ahiret" T700a21, T702a14, T714a12
D.-ı fenā "Dünya" T714a12, M796a15

dār (Fa.) Darağacı.
d.-ğa T717a15, A722a7
d.-ı T717a15

Dārā (ö.a.) Behmen ile Humây'ın oğlu olan Dârâ'nın (Firdevsi'de ve metnimizde Dârâb) on dört yıl hükümdarlık eden oğlu. Dârâ (Darius III), İskender tarafından mağlup edilmiş ve öldürülmüştür. Keyaniyan sülalesinin dokuzuncu hükümdarıdır.
D.-yı dehr A723a5
D. bin Dārāb A722b20
Eşk bin D. A724a4, A724b7, A724b8
D. dağı A722b24
D. A722b23, A723a1, A723a3
D.-nıñ A722b25, A723a4
D.-ğa A722b24, A723a5, A723a25

Dārāb (ö.a.) Behmen'in evlendiği kızı Humay'dan olan oğlu. Behmen'in ölümü üzerine tahta geçen Humay, tahtı çocuğuna vermemek için çocuğunu nehre attırır. Ancak Darab, yirmi yaşına gelince annesinin karşısına çıkar ve annesi tahtı ona bırakır. İran'da Darab şehrini kuran ve Babilon'da oturan Darab, on iki yıl hüküm sürmüştür. İskender'e yenilen Dara'nın (Darius III) babasıdır.
D.-ı rūşen-zamîr A722b19
D. T718a6, A722a11, A722a22, A722a26, A722b5, A722b10, A722b15, A722b16, A722b17, A722b18, A722b21, A723a6
D.-nıñ A722b6, A724a3
D.-nı A722b4
D.-ğa A722a12, A722a26

Dārāb-cird (ö.a.) İran'ın Fars eyaletinde bir şehir ve bölge. Buranın kuruluşu İskender'e yenilen Dara'nın (Darius III) babası Darab'a atfedilir.
D. A722b17

ḍarb-ḫāne (Ar.) Para basılan yer.
ḍ.-side M797b13

Dārān (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın dördüncü oğlu Buzer'in oğlu.
D. T696b8

Dārān (ö.a.) Harkil Peygamber'e halkını dine davet etmesi emredilen şehir. Bazılarına göre bu şehir Dârân isimli şehir değil, Elyâ şehridir.
D. T708a5

dārende (Fa.) Mektup taşıyan, götüren, ulak.
d. M790a13
d.-ni M794b22

dāreyn (Ar.) İki dünya, bu dünya ve öbür dünya.
mücib-i sa'ādet-i d. M789a25

Dārī (ö.a.) Musa Peygamber'in muhasaraya aldığı şehir.
D.-sıdın T707a24, T707b

daruğa (Mo.) Bir bölgenin idaresini ve asayişini sağlayan bir memur, memurlar.
d. M793b22

dārü'l-amān (Ar.) Korunulacak, sığınılacak yer.
d.-ı M802a2

dārü'l-mülk (Ar.) Başkent, başşehir.
d.-i A721a25, A730a2
d.-i irdi A719b20
d.-idin T695b9

dārü'l-mülk (Ar.) bkz. dārü'l-mülk
d. A723b24

Dārü's-sūdde (ö.a.) Salih Peygamber'in gömülü olduğu yer.
D.-de T697b4

dārü's-selām (Ar.) Cennet.
d.-ı M796a13

dārü'ş-şifā (Ar.) Şifa yurdu, sağlık yurdu, hastane.
d.-dağı M800a19

dāstān (Fa.) Destan, hikâye.
d.-nı A723a3

da'vet (Ar.) Çağırma, davet; bir dine çağırma; doğru yola çağırma.
müddet-i d. T708b8
d. ķıl- "Çağırmak, bir dine, bir yola çağırmak" T696a3, T695a26, T696b21, T698a23, T703a8, T708b12, T712b27, T713a2, T713a4, T715b19, T717a14, A721b13
d.-i T699a18, T703a8, T708b8
d.-in T698b2, A719b3
d.-iğa T703a8, T708b21, T714b9, T716a26, A731b16
d.-idin T697a14, T702a12
d.-leri T713a4

da'vī (Ar.) İddia, bir şey için böyledir veya değildir demek.
d.-i iştirāk T699a1
d.-ğni T698b1
d.-si T697b7, T703a18, T711b6, T715b2, A729b2
d.-sin T698b24, M798a13

d.-side A727a16
d.-lerin M802a12

Dāvud (ö.a.) Davud Peygamber. Kur'an'da geçen dört kitaptan biri olan Zebur İsrafiloğullarından Davud Peygamber'e inmiştir. Davud Peygamber, sesinin gürlüğü ve güzelliği ile ünlüdür. Zırhı ilk yapan kişi olduğuna inanılır.
D. ʿaleyhi's-selām "Selam onun üzerine olsun" T709a15, T709a26, T709b3, T709b4, T709b6(2), T709b12, T709a20, T709b25, T709b27, T710a3, T710a4, T710a6, T710a8, T710a9, T710a12, T710a10, T710a14, T710a11, T710a15, T710a16, T710a18, T710a20(2), T710a21, T710a24, T710a25, T710a27, T712a20
D. ʿaleyhi's-selāmdın T710a6, T710b9
D. ʿaleyhi's-selāmnıñ T709a19, T709b5, T709b16, T710a2, T710a5, T710a17
D. ʿaleyhi's-selāmnı T710a7
D. ʿaleyhi's-selāmġa T709a14, T709b2, T709b26
Süleyman bin D. ʿaleyhi's-selām T710b2
D. bin İşā ʿaleyhi's-selām T709a18
D. T709b16, T710b1

Dāvud-āşār (Ar.Fa.) Davud gibi, Davud benzeri.
D. M798b11

Dāvud-timşāl (Ar.Fa.) Davud benzeri, Davud gibi.
D. M801b22

dāyim (Ar.) Daima, her zaman, her vakit, sürekli.
d. T695b24, T697a24, T699a21, T705a2, T705b9, T712b4, T714b2, T717b3, A718b20, A719b20, A723a10, A728b4, A730a26, M786a13, M791a8, M792a5, M792b12, M792b25, M793b8, M794a8, M795a26, M798a27, M795b5, M796a8
d.-ğı "Her zamanki, her zaman olduğu gibi."
d. M788b12, M789a25, M792a6, M800b7

dāyire (Ar.) Çember, yuvarlak.
d.-i sipihr M791a6
d. A727a17

de'bi (Ar.Fa.) Bir âdet, bir usul.
d. durur M785a7

debīr (Fa.) Yazıcı, katip, müsteşar (?).
d.-ge A723a18-20

debīrsitān (Fa.) Mektep; kalem odası (?).
d.-ığa A723a18

Deccāl (Ar.) Kıyamet zamanına yakın meydana çıkacağına inanılan çok yalancı ve zararlı biri. Yalancı Mesih.
D.-ni T715a25

ded (Fa.) Et yiyen yabani hayvan.
d. M784b17

def' (Ar.) Giderme. kovma; ortadan kaldırma. son verme; uzaklaştırma. yok etme; çıkarma. savma.
d. bol- "Geçmek. son bulmak. ortadan kalkmak. gitmek" T703b7, T703b9, T704b8, T705b16, T716b24, M789b9
def' eyle- "Uzaklaştırmak" A725b8, A733a17
d. it- "Uzaklaştırmak. kovmak" M786a5
d. ķıl- "Uzaklaştırmak. kovmak. çıkarmak" T695a21, T704b8, T707a23, T707b. T710a25, T712b17, A719b1, A719b16, A721b23, A725a10, A725b26, A727a19, A728a26, A728b8, A728b12, A729a27, A730a15, A730b20, A732b24, M784a20
d.-i T697a6, T697b19, T701a1, T713a13, A725a27, M793b3
d.-in T695a23, T706a8, A725a13, A728b12
d.-iğa T706b6, T709a12, T710a20, T717b4, A721a9, A728a6, M784b3
d.-idin T697a5, T715a24

define (Ar.) yere gömülmüş altın ve benzeri değerli eşya. para. gömü.
d. tap- "Define bulmak" A729b22
d.-ni A729b26

defn (Ar.) Gömme. defnetme.
d. ķıl- "Gömmek. defnetmek" T695a7, T695a15, T695a17, T695a24, T695b5, T695b14, T696a25, T697b1, T698a13, T699b13, T699b25, T708a8, T708b24

defter (Ar.) Defter; deftere tutulan kayıt; manevi defter. gönül; kitap.
d.-din çıķar- "Artık birisine değer vermeyerek gönülden veya bir topluluktan çıkarmak" M799a16
d.-lerni yudur- "Eskiyle işi kalmamak" A732b2
d.-lerde Y705b7
d.-ide M799a16(2)
d.-idin M799a17, M799a18

dehäne (Fa.) Giriş. geçit(?).
d.-ler M794a10
d.-lerniñ M794a8
d.-lerde M794a9

dehr (Ar.) Dünya; âlem. evren; devir. zaman.
d. M795a25, M795b24, M796b18, M797a3, M797a4, M797b25, M801b11
d. üze M800b14, A726a20
d.-i deri A726b3
Dārā-yı dehr A723a4
d. durur M798b1
d.-ğa M795b22

Dekām-Fīrūz (ö.a.) Yezdicerd'in oğlu Firuz'un Azerbeycan'da kurdurduğu şehir.
D.-dur A729a11

delālet (Ar.) Yol gösterme, kılavuzluk, işaret olma, alâmet olma; işaret, iz.
d. irdi T709a2
d. kıl- "Doğru yolu göstermek, yönlendirmek, çağırmak; işaret olmak" T697a13, T697b10, T698b2, T699a10, T699b16, T700b4, T702a11, T703a2, T704a18, T708a5, T708a18, T708b20, T714a22, T715a26, T716a4, A721b15, A730a22, M797a14

delīl (Ar.) Tanık, belge, işaret, kanıt.
d.-dür T701a17
d. T697b18, A718b15, M790b22, M791a23

delv (Ar.) Su kovası.
d. T700b13

dem (Ar.) An, zaman, vakit; nefes, soluk.
d.-dür T717b17
d. ur- "Söz etmek, bahsetmek, söylemek" T714a3, A731a8, M792b4, M798b11
d. T697a7, T713b24, T717a17, T717b17, A733b1, M784a2, M800b9
d.-de M791b3
d.-i T716b11, M784a3, M785a26(2)
d.-ini T714b16
d.-ide A723a3
d.-idin T708a13

dem-ā-dem (Fa.) Her vakit, her zaman.
d. M783a5, M795b2

Demāvend (ö.a.) İran'da Taberistan eyaletinin merkezi olan şehir. Tahran'ın 45 km. kuzeydoğusunda Elbürz sıradağlarının eteğinde olan şehir. Eski İran tarihinde Pişdadiyan ve Keyaniyan hükümdarlarının efsanevi menkıbelerinin merkezini teşkil eder.
D.-ni A718b10

dem-be-dem (Fa.) Her zaman, daima.
d. M795b3, M797b2

demī (Ar.) Bir an, bir zaman.
d. M789a25

denī (Ar.) Alçak, soysuz; eksik, bozuk, yetersiz.
dehr-i d. A726b3
d. T706a6, M784b2

der (Fa.) Cins, çeşit.
cins ü d. M800a20

derc (Ar.) Toplama, biriktirme; araya koyma.
d. iyle- A733a24

Derbend (ö.a.) Hazar denizinin batı sahilinde bir şehir.
D. A730a13
D.-ni A730a12
D.-ğa A730a11

derd (Fa.) Dert, gam, keder, tasa, kaygı, sıkıntı; acı, ağrı, sızı.
d.-i dil T716a19
d.-i hicrān M795a17
d. ü belā M801b3
d. ü melāl M798b11
d. ü mihnet M797a7
d. ü şevḳ M801b6
d. A727b25
d.-i T704a10, M795a14
d.-iğa M795b1, M798a17
d.-imge M801b4
d.-iniñ M802a26

derd-mend (Fa.) Dertli.
d.-lerğa M797b11

derende (Fa.) Yırtıcı.
d.-ler A728b6

dergāh (Fa.) Kapı, kapı önü, kapı yeri; saygıdeğer bir kişinin huzuru, makamı, kapısı; hükümdar kapısı; Tanrı huzuru. bkz. dergeh
d. M787b5, M795b12, M795b13, M791a5, M796b21
d.-ğa M791b26
d.-dın M791a24
d.-ıñdın A725a9
d.-ığa T716a11, T716a14, A730a8, A730a16
d.-ıda M797b20

dergeh (Fa.) bkz. dergâh
d.-din M797a16

derî (Fa.) Havası iyi, yeşilliği bol olan dağ eteği.
ʿIraḳ-ı d. A724a2
kebg-i d. M789b11
d.-din M789b11

dermānde (Fa.) Biçare, aciz, zavallı.
d.-leriğa T708b8

ders (Ar.) Ders, bir şey öğrenmek veya öğretmek için uğraşılan, çalışılan konu.
d. T695b22
d.-de T709b21

derväze (Fa.) Kapı, kale kapısı; şehir kapısı.
d.-din T698a8, T701b13
d.-siğa T698a7
d.-sidin T714a11

derviş (Fa.) Allah için alçakgönüllülüğü ve fukaralığı kabul eden veya bir tarikate bağlı bulunan kimse. Mecazen alçakgönüllü ve her şeyi hoş gören kimse; alçakgönüllülük ifade eden bir sıfat.
mîr-i d. M796a26
d. ü dost M798b12
d.-ler M798b12

Derviş ʿAlî Beg (ö.a.) ?
D. M799b3

derviş-hūy (Fa.birl.s.) Derviş tabiatlı, derviş huylu.
d. bol- A733a18

dervişlik (Fa.T.) Allah için alçakgönüllülüğü ve fukaralığı kabul etme veya bir tarikate bağlı olma.
d. A733a20

deryā (Fa.) Deniz.
d.- ḥayāt M784a26
d.-bile A731b7
d.-irdi T711a3
d. T704b19, T704b23, T711a14, T712a6, T712b22, T718a13, A730a17, M784b7, M784b15, M784b18, M801a6
d.-ğa T712a6, A722a20, M783a11, M785b11
d.-da M784a26
d.-dın T703b6, A726b8, M784b22
d.-sı A730a20
d.-sığa M784b1, M785b11
d.-sıda T704b18
d.-sıdın M784a23, M784b11

deryā-nevāl (Fa.birl.s.) Bahşişi deniz gibi çok olan.
çarḫ-ı d. M784a26

deryāyî (Fa.) Denizle ilgili, denize ait.
d. M784b12

derz (Fa.) Yiv, dikişte, ağaçta, başta oyuk yol, hat.
d.-lerin T703b4

dest (Fa.) El.
d. ü pā ur- "Uğraşmak, çabalamak, emek harcamak" M784b7
d. bir- "Ortaya çıkmak, meydana gelmek, zahir olmak, görünmek, hasıl olmak" T704a18, T707b, T716b24, A721b2, A728a8, A728a20, A731b11(2), M782b17, M789a5, M790a5, M799b23, M802a25

Destān (ö.a.) Rüstem'in babasının lakabı, adı.
Rüstem-i D.-nı A720a25

destān-serāylıġ (Fa.T.) Destan okuyuculuk.
d. bile M788a2

destār (Fa.) Sarık, tülbent.
d.-nı T701b15
d.-ın T701b12

dest-dār (fa.birl.s.) Yardımcı, dost, elden tutan.
d.-lar M802a17

dest-gir (Fa.) Ele geçirilmiş, tutsak.
d. ḳıl- "Ele geçirmek, tutsak etmek" A728a18
mest ü d. ḳıl- A727a15

Destgir (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Şapur'un oğlu Hürmüz'ün Bağdat yöresinde kurdurduğu şehir.
D.-dür A725b22

dest-girlik (Fa.T.) Yardımcılık.
d. ḳıl- "Yardımcı olmak" T708b8
d. M791a10

destūr (Fa.) İzin, müsaade.
d. bile T709b1

dest-res (Fa.birl.s.) Kuvvet, güç, muktedirlik.
d. bir- M786a27
d.-i T700a6

dest-yārlıġ (Fa.T.) Yardımcılık.
d.-ı M784b6

deşt (Fa.) Çöl, bozkır, ova, kır.
d. ara M790a4
d. üzre M787b15, M794b8
d. ü tağ M784b6
tağ u d. T708a27
d. A723a15, A723a22, M784b17, M787b15
d.-ḳa T704a23
d.-de T711a5
d.-din M784b25
d.-i M798b16, M791a26, M795a14
d.-in M790a3
d.-iğa M785b2

Deşt-i Ḳıpçaḳ (ö.a.) Dinyester ile İrtiş nehirleri arasındaki geniş bozkır.
D.-dın A728a17

devā (Ar.) İlaç; çare.
d.-dur M798a17
d. M801b4

d.-sıdur M802a26
d.-sın T711b21

devābb (Ar.) Hayvanlar, özellikle dört ayaklı iri hayvanlar.
d. T709b20
d.-ıdın T711a6

devām (Ar.) Şubat.
d. M797b4
şebāt u d. M785b7

devāvîn (Ar.) Divanlar, bir şairin şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırasıyla içine alan kitap.
d.-dîn M793b4

devāyî (Ar.Fa.) Bir çare, bir deva.
d. M785b3, M797b12, M798a18

devlet (Ar.) Bir hükümet, hükümdar idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasî topluluk; hüküm süren sülale, hükümdar kuşağı; talih, kut, baht, saadet; yücelik, büyük rütbe, zenginlik, gönül zenginliği.
erkān-ı d. A722a13, A728a1, A730b24, A732b23, M793a23, A722b6, M793a23, M794a11, A730b26, A729a22, M792b18
cemî'-i erkān-ı d. A720b18
ḥişār-ı d. üzre M786a10
ṣāḥib-i d. A730a24
sāye-i d. M798a20
ṭāyir-i d. M796b19
ṭāyir-i d. ü iḳbāl M791b9
d.i ebedî M792a16, M795b21
d.-i müstedām M791b18
d. ü tekebbür A719a19
dîn ü d. M798b7
himmet ü d. M789b9
'ismet ü d. M795b4
milk ü d. A731b17
ṭavr u d. M796b26
'ömr ü d. M796a8, M800a8
d. bile M790a12, M793b24, M789b19
d. A724b20, A725a17, M785b7, M785b26, M786b23, M789a16, M789a22, M789a27, M789b4, M790a6, M790a16, M792a13, M794b12, M795a12, M797a15, M798b3, M801b9
d.-niñ A731b15
d.-ni T702a5
d.-ḳa A722b6, A727a24, M790a9, M790a10, M791a3, M791a6, M798a6
d.-ġa M793a23
d.-din M794a11
d.-iñ T703a22
d. -i A722a13, A728a1, A730b24, A732b23, M793a23, T704a15, A730b26, M785b17, M787a2,

M787a11, M795a7, M798a7
d.-iğa T711a20, T713a1, T716a8, A731b17, M790b21, M791b4, M796b10, M800b7
d.-in M800b22
d.-ini A720b18, M787a13
d.-idin A729a22, M796a25, M789b9, M790a7
d.-iñiz M790a1, M792b18, M794a26, M795a3, M795a21
d.-iñizni M795a9
d.-iñizdin M788b13
d.-leri M789a24, M794b26, M796b10
d.-leriniñ M796a10

devlet-ḫᵛāh (Ar.Fa.birl.s.) Büyük, yüce bir kişiden yakınlık, ilgi, ilerleme bekleyen, isteyen kişi ve bu ifadeyle birinci tekil kişi.
d. M785b20, M788b11, M790a12, M793a11, M801a8

devlet-ḫᵛāhāne (Ar.Fa.) Büyük, yüce bir kişiden yakınlık, ilgi, ilerleme beklercesine, istercesine, ister gibi.
d. M789b16

devlet-ḫᵛāhlıġ (Ar.Fa.T.) Büyük, yüce bir kişiden yakınlık, ilgi, ilerleme bekleme, isteme. krş. devlet-ḫᵛāhlıḳ
pādşāh u d. A722b1
d. M789a7, M793a16, M801a11, A722b1

devlet-ḫᵛāhlıḳ (Ar.Fa.T.) bkz. devlet-ḫᵛāhlıġ
d. M792b12, M788b14

devlet-encām (Ar.Fa.birl.s.) Bahtlı, saadetli.
d. M802a24

devlet-mend (Ar.Fa.birl.s.) Kutlu, saadetli.
d. T704a14

devletlıġ (Ar.T.) Yüce, kutlu. krş. devletlıḳ
d. M786b9

devletlıḳ (Ar.T.) Yüce, kutlu. krş. devletlıġ.
d. M797b8

devr (Ar.) Zaman, vakit, çağ, devran; dönüp dolaşma, dönme; bir şeyin etrafını dönme; baştan sona kadar gelme, devretme; arka arkaya gelme; içki kadehinin ortada dönüşü; ast. gezegenlerin bir dolanımı; dünya.
d.-i cām A718b12
d.-i ḫalvet M788a6
d.-i ʿömr ü devlet M796a8
d.-i pāyān A733b3
d. ü zamān A726a6
d. durur M790b17
d. ḳıl- "Tekrar etmek." T712b20

d. M790b17, M797b2
d.-de T706b21
d.-i M790a22, M800a13
d.-iğa T710b10
d.-ide T695b24, M788a26
d.-idin T696a15, A726a20, M788b9
d.-iğaça T696a15

devrān (Ar.) Dünya, felek; zaman; talih; zaman sürme, hüküm sürme, hükmetme; devir, dönme.
d.-ı dün A718b12
eḥibbā-yı d. M797b25
ṭūl-ı d. M788b9
milk ü d. A733b3
d. T700a22, A723a5, A730b8, M787a25, M791a9, M797b23, M801b26
d.-nıñ M788b9
d.-nı T695b6
d.-ğa M797b25
d.-da M802a24
d.-ı T707b, A722b9, A726a18, A726a18(2), M791a14
d.-ı dik A726a18
d.-ını A733b3

devre (Ar.) Bir şeyin fırdolayı etrafı çevresi, çember.
d.-siniñ T711a4

devvār (Ar.) Dönen, sürekli dönen.
eflāk-i d. M797b12
künbed-i d. M800b14
sipihr-i d. M785a10

dey (Fa.) Kış, kış mevsimi.
d. M783b27, M783b24, M784a2, M784a3

deycūr (Ar.) Karanlık, zifiri karanlık.
şām-ı d. M786a19

deyn (Ar.) Borç.
d.-i M794a21

deyr (Ar.) Dünya, insanlık âlemi; kilise, manastır; ev, yapı, bina.
d. A731a14, A731a15(2)
d. üçün T699b15
d.-ni T712b7
d.-de A731a12
d.-din T711b18, T714a2
d.-din irdi T711b18

Dımışḳ (ö.a.) Şam.
D.-ḳa T714a21

dıraḫşānde (Fa.) Parlamış.
encüm-i d. M796b15

dıraḫt (Fa.) Ağaç.
d. T703b27, T712a11, T712a12, T716b3
d.-ḳa T703b7, T704a12, T713a11, T715a19
d.-nı T716b3
d.-da irdi T704a11
d.-lar T716a22
d.-idür T703b9

dıraḫtistān (Fa.) Ağaçlık, yeşillik yer.
d.-ğa T703a6

dırāz-dest (Fa.birl.s.) El uzatan, eli uzun.
d. A722a7

di- Demek, söylemek; anlatmak, nakl etmek, rivayet etmek, bildirmek; saymak, kabul etmek, addetmek; düşünmek, fikretmek, istemek; sormak; saymak, sıralamak, döküm yapmak, bir diziye koymak, bir dizi içinde kabul etmek, bir dizide saymak, ta'dad etmek; bilgi vermek, açıklamak, kaydetmek, yazmak; iddia etmek; benzetmek, bir işe kalkışmak, sanmak.
d.-sün T711a24, M786a10
d.-me M795a11, M783b9
d.-dim T712b2, M797b7
d.-diñ T706a17
d.-di T697a6, T698a15(2), T698a16(3), T698a17(3), T698a18(2), T698a26, T698a27, T698b10, T698b19, T699b2, T699b21, T701a5, T701a6, T701a8, T701a22, T702b4, T702b13, T702b15, T704a13, T704a21, T706a2, T706a5, T706b8, T706b11, T706b15(2), T707a15, T707b, T708a13, T708a24, T708b4, A725a24, T709a7, T709a8, T709a25, T709b9, T709a27, T709b25, T710a5, T710a13, T710a21, T710b23, T710b24(2), T710b25, T710b26, T711a10, T711a23, T711b2, T711b4, T711a6, T711b6(2), T711a7, T711a9(2), T712a2, T712a23, T712a26, T712a27, T712b1, T713a16, T713a22(2), T713b12, T713b18, T714a6, T714a8, T714b7, T714b10, T714b15(3), T714b16(2), T714b17(2), T714b19, T714b22, T714b24, T714b25, T715a3, T716a5, T716a8, T716a11, T716a14, T716a18(2), T716a21, T716b27(2), T717a3, T717a12, T717a16, T717a22, T717b9(2), T717b11, T717b17, T718a23, A725a24, A726a4, A726a5, A726b7, A728a4, A731a14, A730a1, A732a2, A732a5, M794b4, M796a2, M802a23
d.-diler T695b3, T695b16, T697a7, T698b5, T703a21, T703a27, T704a4, T705a15, T705a22, T705a24, T705b11, T706a14, T707a4, T707b, T709b24, T710a8, T710a11, T712b6, T712b7, T712b15, T713b1, T713b3, T714a23, T714b23, T713b24, T714b11, T714b21, T715a1, T715a5, T716a26, T716a18, A722b19, A725b17, A726a8, A726a16, A726b20, A727a6, A727b27(2), A728a4,

A728b21, A729b14, A729b24, A731b7
d.-medi T711b25
d.-sem A733a20, M796a7, M797b15
d.-seğ T716a22, T716a27
d.-se T717b20, A723a18, M783b12
d.-seğiz T714b22
d.-se bolur M797a16
d.-se bolmas M792b20
d.-gey sin M783a14
d.-megey A730b3
d.-megeyler T706a13
d.-mişler T715b14
d.-r siz T716a18
d.-rler T695b11, T695b24, T696a10, T696b14, T696a25, T697b9(2), T699b27, T702b9, T702a17, T703b17, T707b, T709a15, T709a17, T709b13, T712b24, T713b22, T714a9(2), T714a11, T717b12, A719a16, A719b17, A720a19, A720a21, A721a6, A721b5, A722b9, A723b7, A724a14, A725b4, A725b5, A727a6, A727b11, A728b27, A731b5, M787a5, M796a25
d.-r irdi T709b22, T712a4
d.-rler irdi T705b17, A731a21, A732b6
d.-r irmişler A723a9
d.-pdür T699a4, T706b13, T707a22, T708a7, T711a4, T715a14, T717b15, T717b25, A718b2, A718b15, A719a6, A720b16, A720a23, A721b27, A723b1(2), A726a2, A727a5, A727b14, M786b20, M792b6, M800a17,
d.-pdürler T694b4, T694b9, T694b16, T695a1, T695a13, T695a16, T695b5, T695b6, T695b7, T695b13, T695b20, T695b22, T695b26, T696a2, T696a6, T696a7, T696a17, T696a21, A696a22, T696a25, T696a26(2), T696a27, T696b3, T696b12, T696b16, T696b18, T696b19, T697a2, T697a5, T697a24, T697b4, T697b17, T697b22, T698a2, T698a12, T698b24, T699a8, T699a9, T699a18, T699b12, T699b22, T700a1, T700a16, T702b8, T702a16, T702a19, T702b7, T703a11,(2) T704b15, T74b16, T702b22, T702b23, T702b25, T702b27, T704b2(2), T704b12, T705a2, T706a11(2), T706a22, T706a25, T706b24, T706b25, T707a18, T707b, T708a2, T708a4, T708a5, T708a12, T708a14, T708b10, T708b18, T708b27, T710b4, T710b20, T711b13, T711b18, T711b19, T712a11, T712a15, T712a21, T712b3, T713a8, T713a2, T713a3, T713a5, T713a6, T713b6, T713b23, T715a24, T715a25, T715a26, T715b2, T715b22(2), T715b26, T716b12, T716b13, T716b19, T717a27, T717b14, T717b18, A718b3(2), A718b5, A718b6, A719a10, A719b7, A719b10, A719b26, A720a9, A720a11, A720a14, A720a15, A720a18, A720a22, A720a25, A720b5, A720b6, A720b7, A720b12, A720b14, A721a21, A721a22, A721b3, A721b6, A721b26, A722a7, A722a12, A722a13, A722a20, A722b14, A722b22, A722b24, A722b25, A722b26,

A723a6, A723a8(2), A723b9, A723b26, A724a7, A724a8, A724a11, A724a20, A724a21, A724b10, A724b11, A724b16, A725b23, A725a8, A726b5, A726b19, A727a9, A727a16, A727a21, A727b10, A727b11(2), A727b13, A727b22(2), A728a1, A728b2, A728b18, A729a12(2), A729b1, A729b7, A729b21, A730b6, A730b7, A730b9, A731a6, A731b9, A733a4 M792a19, M799a5(2), M799b4
d.-p dururlar A729b12, M792a20
d.-p irdiler T698a11, T703b6, A731b24
d.-y algay mın M797a20
d.-y almasam M796a1
d.-geç T716b8
d.-p T694b14, T696a4, T697b19, T697a20, T698b23, T699a22, T699b6, T699b23, T700b11(2), T700b14(2), T700b27, T701b24, T704b11, T706a23, T706b19, T707a13, T709b2, T709b11, T710b24, T712a4, T715a4, T715a2, T715b11, T715b22, T715a14, T717b10, A718b16, A721a3, A721b24, A722b16, A725a1, A725a3, A726a6, A726b18, A728a15, A728a16, A730b3, A731b27, M787a7, M787a19, M788b5, M788a15, M788b16, M788b24, M788b25(2), M789a2, M789a4, M789a8, M789b10, M790a10, M790a13, M790a20, M790b14, M790b17, M790b26, M791b6, M791b11, M791b15, M791b22, M792b16, M793a7, M795a2, M795b17, M796a21, M797b22, M799a2, M800a3, M800a19, M800b13, M802a1
d.-ben A733b(2)
d.-mey A733a19, M801b19, M801b20
d.-gen T697a22, T700a5, T707b(2), T708a5, T715b9, A722a15, A725b5, A726b6, A728b17, A729a7, A729a25, A732a14, A732b25, M799a1
d.-gen bile A732a1
d.-gendik T704a22, T717a16, A731a3
d.-genni A718b7, A729a27
d.-gendin T706b12, T711a25
d.-genler A718b5
d.-mek A726b26, A733a20,M787a24, M788a6, M788a7
d.-mek irdi A729b4
d.-mekke A722b15, M791a21

dibā (Fa.) Hem çözgüsü hem atkısı ipek ipliği olan atlas türünden renkli, alacalı, kıymetli ipek kumaş.
d. A731a26
d.-dın T705a21
d.-ları M795a5

dibāçe (Fa.Ar.) Önsöz, başlangıç, zengin bir üslupla yazılmış eserlerin önsözü, divan önsözü.
d. A733a23
d. -sin M784a23

Dicle (ö.a.) Dicle nehri.
D. A724a2

dīdār (Fa.) Yüz, çehre.
d.-ıñızını M789b12
d.-ıñızğa M790b19, M790b24

diginceye Kadar, varıncaya kadar; varınca, süresince.
d.-ince T698a14, T715b23 M784b9, M788b2, M790a21, M791b4, M795a21
d.-inçe T712b9
d.-(g)ünce A721b21, M799b24

dih (Fa.) Köy, karye.
d.-ler A719a13

dihḳān (Fa.) Çiftçi, köylü.
d.-nıñ A729a18

dihḳānlıḳ (Fa.T.) Çiftçilik.
d. irdi T708b10
d. T699b13, A720a1

dijem (Fa.) Ters, aksi; öfkeli, çılgın.
çarḫ-ı d. A725b16
sipihr-i d. A720b4

dik Gibi, benzeri, benzer, eş.
d. T695a3, T697a3, T703b3, T704a22, T704b10, T704b13, T704b19,T707b, T708b9, T708b17, T709b19, T709b24, T712b15, T712b22, T713b22, T714a11, T717a16, A720b21, A722a2, A722a18, A722b5, A723a3, A723a25, A723b4(2), A724b9, A724b15(2), A725b17, A726a11, A726a18(2), A726a20, A726a21, A726a27, A731a3, A731b2, A731b10, A731b12, A731b13, A732a27, A733a14, M782b15, M782b16, M782b20, M783a3, M783a4(2), M783a6, M783a8, M783a9, M783a10, M783a20(2), M783a26(2), M783b4, M783b7, M783b9(2), M783b26, M784a8(2), M784a12, M784a13, M784a15, M784a17(2), M784a18, M784b2, M784b9, M784b14, M785a7, M785a8, M785a9, M785a27, M786a6, M786a8, M786b9, M787a24, M787b19, M787b23, M787b25(2), M788a10, M788a26, M790a19, M791a12, M791b2(2), M791b26, M792b21, M792b23, M792b24, M792b25, M792b27, M793a24, M793b18, M794a8, M794b5(2), M794b8, M794b24, M795a4, M795a5, M796a17, M796b1, M796b7, M796b26, M796b27, M797a6, M797a8, M798b19, M798b20, M800a4(2), M800b1(2), M801b3(2), M801b19, M801b20, M801b21(2), M801b22(2)
d.-dür M790a7

dil- Denmek, söylenmek; istenmek, arzu edilmek.
d.-di M790b7
d.-miş bolġay M784b10

dil (Fa.) Gönül.
bār-ı d. "Keder, elem, gönül yükü" M785a24
d.-i d. T716a19

Dil-ārām (ö.a.) Nevayi'nin Seb'a-i Seyyar isimli mesnevisindeki kahramanlardan biri.

D. A728b16

dil-bestelıġ (Fa.T.) Gönlü bağlanmışlık.
d.-dın M791a18
d.-ı M802a7

dil-cüyluḳ (Fa.T.) Gönül çekicilik, cazibelilik.
d. ḳıl- A731a17
d.-lar ḳıl- M799b25

dil-figār (Fa.) Gönlü yaralı.
d. M794b8

dil-fürüz (Fa.birl.s.) Gönlü aydınlatan, gönlü açan.
nesīm-i d. M783a13
cām u mül-i d.-ı M798b5
d.-raḳ bol- M783b18

dil-gīr (Fa.birl.s.) Kalbe sıkıntı veren, gönlü üzen.
d. ü 'ömr-fersā M792a3

dil-güşā (Fa.birl.s.) Gönlü açan, iç açıcı.
d. A727b20, M782b20

dil-ḫᵛāh (Fa.) İstek, gönül isteği; gönlün dileği.
d. A733b10
d.-ım M787b23

dilīr (Fa.) Yürekli, cesur, yiğit.
d. ü şücā' irdi T695a21
d. A725b7

dil-nevāzlıġ (Fa.T.) Gönül okşayıcılık, gönül alıcılık.
d. M797a26

dil-pesend (Fa.birl.s.) Beğenilen, takdir edilen, gönlün beğendiği.
d. A726a17, M782b10

dil-peẕīr (Fa.birl.s.) Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği, beğenilen, uygun.
d. körün- M783b22
d. A723b25, M791b8

dil-sūz (Fa.birl.s.) Gönül yakan, yürek yakan.
d. M802a18
d.-raḳ M783b18

dimāġ (Ar.) Beyin, akıl; benlik; bilinç, düşünce.
d. M788a11
d.-ı T702a2, M785a22
d.-ın M782b15
d.-ığa T697b7, T703a18, A731b22, A719a19, A719a22, A724b14
d.-ıdağı M802a12
d.-larnı M784a21
d.-larığa T697a11

dīn (Ar.) Din, inanç, inanış yolu; İslâm dini; Tanrı'ya inanma; hak din.
kām-ı d. A723b15
d. ü devlet M798b7
d. ü. İslām A731b16, M799a19
d. T703b25, T705a18, T712b27, T717a11, T717a23, M800b23
d.-ğa T717a14, T708a5, A721b13, A721b15
d.-de A721b16
d.-iğa T695a26, T697a14, T696a3, T698b7, T704a17, T704a19, T708b9, T713a2, T713a4, A719b4, T714b24, T715b11, T715b19, T715b21, A725b26
d.-iğa irdi T713a5
d.-i M798a7, T712b27, A730a4, M788b13
d.-iniñ T708b20
d.-in T707a19, T715a24, A721b14
d.-ini T714a23
d.-ide T707b, A721b13
d.-idedür T702a21
d.-idin T717a12

dīnī (Ar.) Dine ilişkin, dinle ilgili.
ḫıdmet-i d. M791b2

Dirām-Fīrūz (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Firuz'un Cürcan bölgesinde kurduğu söylenilen şehir.
D.-dur A729a10

direfş (Fa.) Bayrak, sancak.
d.-i Gāyevānī "İran mitolojisindeki zalim hükümdar Dahhak'e karşı isyan başlatan demirci Gave'nin meşin önlüğünden yaptığı bayrak." A719b17

direm (Fa.) Para, akçe, bir dirhem gümüş ağırlığında olan para birimi, gümüş para.
d. T715a16, T715b11, M785a12, M792a22
d.-ğa T700b5, T700b15
d.-leri M796b17, M797a21, M797b12

diremlīġ (Fa.T.) Paralı, akçalı.
d. M797b12

direng (Fa.) Bekleme, durma, istirahat.
d. tap- "Bākî olmak, kalıcı olmak" A732b20

d.-ni T711a11

dişār (Ar.) Üste giyilen kaftan, elbise.
d. M783a24

dîv (Fa.) Şeytan, cin, ifrit.
d.-i la'în T712a4
d. ü perî T710b17, T712a13
d.-dür A727b23
d. irdi A727b23
d. T712a1, T712a5
d.-ge A719a3
d.-din A712a8
d.-ler T711b10, T711b21, T712a16, A718b21
d.-lerni A719a1
d.-lerge T711a3
d.-i A719a10

dîvân (Ar.) Bir şairin şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırasıyla içinde toplayan mecmua, kitap; önemli devlet işlerinde karar almak üzere toplanan istişare meclisi; Türkistan'da bir memuriyet; merkezden uzak bölgelerde aynı görevi gören dairelerin başında bulunan kişi; kâtip ve yazıcılarda beraber anılan bir memuriyet.
d. bigleri M793b19
māl d.-ı M793b21
sart d.-lar M793b20
d. M790b2, M793a8, M800b6
d.-ğa A733a23
d.-da M793a20, M793b19, M793b24
d.-lar M793b20
d.-larğa M793b25
d.-ıda T711b4, M793b21

Dîvânü'n-neseb (ö.a.) Benaketi tarihinde sözü edilen bir eser.
D. A723a7

dîvâne Bir memuriyet.
d.-lerğa M794a16

dîvâne-miğāl (Fa.Ar.birl.s.) Deli gibi, deli benzeri.
d. M794b8

dîvār (Fa.) Duvar; hisar, kale; sur; yapı.
d. irdi T706b14
d. T706b22(2), A729a11
d.-nı T706b14, T706b15
d.-ığa T699b5
d.-ı A722b3

dîv-bād (Fa.birl.i) Şiddetli rüzgâr, kasırga.
d. M785a18

dîv-bend (Fa.bir.s.) Dev bağlayan, güçlü; Tahmures'in

lakabı.
d. irdi A719a9
Tahmüreş-i d. A718b21

div-lāḫ (Fa.birl.i.) Dev yatağı, devi çok olan yer.
d. M785a17

di-y'al- Söyleyebilmek, diyebilmek. bkz. di-
d.-mağay A730b3

diyār (Ar.) Ülke, memleket.
d.-ı İslâm M791b19
kişver ü d. M798b9
d.-da T707b
d.-dın T697a25, A723a21
yār u d.-dın M796b21
d.-ığa T700a1, T706a8

Diyār-ı Bekr (ö.a.) Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki geniş bölgenin kuzey kısmı ve bu kısımda kurulu şehir.
D.-de A720a22

diyil- Denmek, söylenmek. krş. dil-.
d.-megüsi irdi M792b15

dost (Fa.) Sevilen kimse; arkadaş, ahbap, yakın; sevgili.
derviş ü d. M798b12
d. M785b1, M799a3
d.-lar M786b15, M787a10
d.-larım M798b26
d.-larıñ M799a11
d.-ığa T698b16

dost-dārlıḳ (Fa.T.) Sevgi, arkadaşlık; dost, arkadaş edinme.
d. A730b5

dostluḳ (Fa.T.) Dostu olan, arkadaşı olan.
d. M786b14

du'ā (Ar.) Tanrı'ya yakarma, niyaz; birinin iyiliği için Tanrı'ya yalvarma; Tanrı'dan isteme, dileme anlamı taşıyan ifadeler; temenni; birine saygı ve sevgiden ötürü iyilik dileme, saygı ifadesi.
ḳulluḳ d. M788b26, M795b22, M796b13
d.-yı mağfiret T716a27
d. vü senā M800b3(2)
d. bile T704b8, T708a3, T714b5, T716a26, T717a11,M782b12, M784b25, M787b14, M790a2, M790a13, M790a14, M797b11
d. birle M786a25
d. it- M796b2
d. ḳıl- "Dua etmek" T696a4, T696a23, T696b23, T696b26, T697a15(2), T697b10, T698a10,

T699a13, T699b21, T699b22, T699b23, T705a11, T704b1, T705a24(2), T706a7, T706a16, T706a26, T707a5, T707a25, T707b(4), T708a10, T708b2, T709b9, T710b3, T711b15, T712b3, T712b11, T712b12, T713a23, T713a24, T714b7, T714b8, T714b20, T714b23, T714b24, T715a1, T716a22, T716a27, T716b1, T716b9, T717a25, T717b5, M797b16, M793a4
d. kılıl- M800b2
d. T696b23, T702a13, A733b9, M786a21, M786b26, M796a23, M797b16, M802a2
d.-nı M798a5
d.-dın T717b13, M787a22, M787a26, M788a27, M788b17, M789a10, M789a12, M789b6, M790a1, M790b10, M790b19, M791a14, M791b17, M792a4, M792a14, M793a5, M794b4, M794b18, M794b23, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M796b13, M797a10, M797a17, M801a19
d.-dın soğra M788b11, M788b27, M790a23, M791a1, M791a8, M795a8, M795b16, M796a9, M796b20, M797a5, M797b5, M800a5, M800a25, M800b5, M800b15
d.-m T717b9
d.-ğ T714b25, T716a10, M799a18
d.-sı T696a5, T696b25, T698b25, T700a4, T703a12, T704b15, T705a13, T705a18, T705b16, T707a19, T707a24,T707b(2), T708a10, T708b1, T708b13, T708b14, T710b4, T714b8, T714b22, T714b26, T716b5, T716b24, T717a13, T717b6, M790a1, M792b11, M800a9
d.-sın T704a27, T708a1, M794b27
d.-sını T697b11
d.-sığa M788a19
d.-sıdın T707b, T708b6

du'āyī (Ar.Fa.) Bir dua.
d. M783b18

dūd (Fa.) Duman, tütün; keder ve üzüntü sebebiyle ah çekme, iç çekme ile çıkan nefes, soluk.
d.-ı M783a19, M784a18
d.-ıdın M788a3

dūd-bān (Fa.) Soy, sülale, hanedan, soysop.
d.-ıda A732b11

duḫt (Fa.) Kız evlat, kız.
d.-ı Sāsān A722a11

dūn (Ar.) Aşağı, aşağılık; alçak, kötü; aşağı olan, aşağıda olan.
d. u bergeşte-baḫt A732a9
çarḫ-ı d. A732b9, M785a21
devrān-ı d. A718b12
sipihr-i d. M785b16
zamāne-i d. M800b15
zār u d. M788a12

dün-şi'ār (Ar.Fa.birl.s.) Kötü şöhretli, ünü kötü.
sipihr-i d. M783a23

dür (Fa.) Uzak.
d. M788a7

dur- Bildirme yardımcı fiili; var olmak, durmak, sürmek, devam etmek.
d.-ur "-dır" T702a22, T717b1, A718b3, A718b4, A718b15, A727b6, A728b13, A729a24, A733a22(2), M782b2, M783b14, M784b5, M785a7, M786b15M789b2, M791a23, M794b16, M797b13, M798a4, M799b20, M799b23
d.-ur M790b17, M798b1
bile irken d.-ur M799b27
yoḳ irken d.-ur M800a2
kilgen d.-ur M789a17
ḳılğum d.-ur M790b15
bolğusı d.-ur M800a23
bolmağusı d.-ur M785a3
kilmegüsi d.-ur M789a1
kiçip d.-ur M785a5
ḳıla d.-ğan T712a5, T712a23
ḳılıp d.-urlar T710a11
dip d.-urlar A729b12, M792a20
tapılmay d.-ur M786b14

dür-bin (Fa.birl.s.) Uzağı gören, ileriyi gören.
hişāb-ı ḫired-i d. M787a3

dür-endiş (Fa.birl.s.) İleriyi düşünen.
'aḳl-ı d. M787a3

düzaḫ (Fa.) Cehennem.
'aẕāb-ı d. T706b20
d. T703a7, T707b
d.-ıda M795a4

düzaḫ-veş (Fa.) Cehennem gibi.
d. M785a27

dükkān (Ar.) Dükkân.
d.-ın M783b1

dünyā (Ar.) İçinde yaşadığımız âlem; yer yuvarlağı; görünen âlem.
iki d. M794b7
d. T714b1, M797b26
d.-da A723b23
d.-dın A731a25
d.-sı M785b14

dür(r) (Ar.) İnci.
d.-i āb-dār M794b5
d.-i girān-māye "Değeri çok olan iri inci"

M795b20, M795b26
d.-i ḫoş-āb "Parlak ve kıymetli inci." M788a12
d.-i pāk M795b18
d.-i tāc-ı tārek M795b26
gevher ü d. M786a14
d.-lerni M784b3
d.-çe M785a26

dürc (Ar.) Kutu; mücevher kutusu; sandık.
d. T711a22, T711b22
d.-iniñ M795b18
d.-ide M786b3

dürd (Fa.) Tortu, çöküntü.
d. M784a25

dürdî (Fa.) Bir tortu.
d. M784a26

dü-renglik (Fa.T.) Hilekârlık.
d. M783a24

dürer-bār (Ar.Fa.birl.s.) İnciler yağdıran, inciler saçan, inci gibi sözler söyleyen.
d. M801b18

Dürr-i Sefîd (ö.a.) Güştasb'ın oğlu İsfendiyar'ın babası tarafından hapsedildiği kurgan, kale.
D. A721b20

dürretü't-tāc (Ar.) Tacın büyük incisi.
d. M784b2

dürūd (Fa.) Dua, metih, selam.
d.-ı nā-maḥsūr M782b3

dürüst (Fa.) Tam, tamam; doğru, gerçek.
d. bol- "Tamam olmak, tamamlanmak" T697a25
d.-raḳdur A720a12

dürüstî (Fa.) Doğru, sahih.
d. M797b13

düstūr (Ar.) kural, kaide, kanun; düzen; esas; usûl, töre, adap; kurallar bütünü, kanun; tarz, yöntem.
d. T701b14, T705a18, A722b21
d. bile T701a24, T705a3, T705a6, T710b13, T715a10, A729b17, A730a27, M788b12, M788b19, M788b20, M789a25, M792a6, M793a12, M793b14, M793b15, M793b18, M800b7, M800b11
d.-ı T697b19, T698a24, T703b19, T703b21, A722b21, A722b26, M791a11, M793b21, M794a7

düşenbih (Fa.) Pazartesi günü.
d. M786b12, M789a23

düşmen (Fa.) Düşman, hasım.
d.-i ḫāksār-ı cāhil T699a1
d. bile T718a4
d. irdi T708a22
d. T707b, T718a5, A730b3, M798a8, M799a3
d.-niñ A728b12
d.-ni T709a27, A728a13
d.-din M801a6
d.-ler A730b13, A733a8, M786b15M787a10, M802a19
d.-i T716b6
d.-ini T709b1
d.-lerim M798b27
d.-lerniñ M799a12
d.-lerin T709a4

düşmenlig (Fa.T.) Düşmanlık.
d.-ın T718a5

düşmensiz (Fa.T.) Düşmansız.
d. M786b14

düşvār (Fa) Güç, zor, müşkül.
d. T710a3
d. irdi A722b12
d.-dur M796b8
d. ḳıl- "Müşkül gelmek, zor gelmek" T705a26
d. kil- "Güç gelmek, ağır gelmek" T711b24

dü yek (Fa.) Son, nihayet.
d.-i M793a10

e'ādi (Ar.) Düşmanlar, hasımlar.
e. T709a4

eb (Ar.) Baba, ata.
e.-i rāḥim "Acıyan, bağışlayan baba" T699b14

ebābil (Ar.) Dağ kırlangıcı.
ṭayr-ı e. A730a18
e.-ni A730a18

Ebabekr (Ö.a.) İlk halife (ö.634)
E.-i ṣıddīḳ raẕiya'llāhu anhüğa A732b5

ebed (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman, sonsuz, sonsuzluk, ebediyet.
ḥayāt-ı e. T702a22
e. M790b18, M792a1
e.-ḳa M786b1, M795a21

ebedī (Ar.) Sonsuz, bitimsiz, sonu olmayan sürekli, daimi; daima sonu olmayan geleceğe ait.
devlet-i e. M792a16, M795b21
la'net-i e.-ğa T694b16
mūcib-i sūg-i e. M796a16
selāmet-i e. M791a2
'ömr-i e. T708b10
e. M794b12

ebkār (Ar.) İlk kez söylenmiş mazmunlar, bikr mazmunlar.
e.-ı M800a5

ebnā (Ar.) Oğullar, insanlar, adamlar.
e.-yı mebnī T713a10
e.-yı rūzgār "Zamane insanları, adamları" M798b23
e.-yı zamāna "Devrin insanları, zamane insanları" M797b24

ebr (Fa.) Bulut.
e.-i kāfūr-bīz M784a6
e.-i ker-vār M785b3

ebraş (Ar.) Baras hastalığı, bu hastalıktan ötürü oluşan lekeler, sam lekesi.
e. T714b4

Ebrehe (Ö.a.) VI. yy. ortalarına doğru Yemen'de Habeşistan valisi olan kişi, Kur'an'ın CV. suresi sebebiyle Ebrehe'nin Mekke ve Kabe'ye karşı yaptığı hücumlar hikiye edilir.
E. A730a17

ebū'l-'acem (Ar.) Acemler'in atası, babası anlamında Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın lakabı.
e. T696a21

ebu'l-'acūz (Ar.) Kocakarı babası Harkil Peygamber, annesinin yaşlılığında dünyaya gelmiş ve onu mutlu etmiş. Bu yönden Harkil'e bu lakap verilmiştir.
e. T707b, T708a2

ebü'l-beşer (Ar.) İnsanların babası, atası, Adem Peygamber.
e.-dür T694b1

ebu'l-enbiyā (Ar.) İbrahim Peygamberin lakaplarından biri. Peygamber atası, babası anlamındadır.
e. T699b13

Ebü'l-ġāzi Sulṭan Hüseyin Bahadır Ḫān (ö.s.) Ebulgazi Sultan Hüseyi Baykara (1438-1507) Horasan'ın ünlü hükümdarı.
E. A728a20

ebu'l-Muḥammed (Ar.) Muhammed'in atası anlamındaki tamlama İbrahim Peygamberin lakaplarından biridir.
e.-dür T699b13

Ebu'l-muḥsin (ö.s.) Sultan Hüseyin Mirza ile atıf Sultan Ağaça'nın oğlu (öl. 1507) .
E. M796a20

ebu'l-türk (Ar.) Nuh'un oğullarından Türklerin ceddi sayılan Yafes'in lakabı (Türk atası anlamında) .
e. T696a21

Ebu Naṣr Faryābi (ö.s.) Ünlü Türk filozofu (MÖ 870-950) .
E. M799a5

Ebu Riġāl (ö.s.) Semud kavminden bir kişi. Semud kavmi helak olduğunda Mekke'de kavminden sağ kalan tek kişi; o da hareminden çıkması ile helak oluyor.
E. T697a27
E.-niñ T697b2

Ebu Şemme Bahadur (ö.s.) ?
E.-ġa M798a15

Ebu Şücā' Ensari (ö.s.) Şafii fakihlerinden al-Takrib fi'l-fıḳh adlı muteber bir fıkıh kitabı olan kişi (doğ. 1042/1043) .
E. M787a15

ebu'ż-żifān (Ar.) Konuklar babası, konuklar koruyucusu anlamında İbrahim Peygamber'e atfen kullanılan bir lakap.
e. T699b13

ebyāt (Ar.) Beyitler, iki mısradan meydana gelen manzum sözler.
e. M800b6
e.-ḳa M786a14
e.-dın M782b9,
e.-ıñnı M787b2
e.-ıdın M790a23

ebvāb (Ar.) Kapılar.
e. M797b25

ecdād (Ar.) Dedeler, atalar, büyük babalar.
ābā vü e. T702a13, A733b2
e.-ı A726a23
e.-ı yanıda T695b13
e.-ıdın A726b21

ecel (Ar.) Ömrün sonu, ömrün son demi, ölüm muayyen olan vade.
e. cāmı T695b6
e. yit- T708a27, T708b24
e. T695a14, T695a25, T695b6, T706b26, T707a3, T708b14, T712a17, T712b25, A719a10, A724a15, A724a24, A725b6, A726a15, A726b4, A727b25, A728b18, A729a14, A729a26, M786b10, M801a26

ecell (Ar.) Çok büyük, en büyük.
e. M790b27

ecille (Ar.) Bilgi, fazilet ve rütbe itibariyle büyük olanlar.
e.-i aṣḥāb M782b6

edā (Ar.) Yapma, yerine getirme borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme; ifade etme, anlatma, söyleme, dile getirme; üslup, tarz, söyleyiş; söz, ibare, ifade.
beyān u e. M782b7
e. bol- A731b19, M801a5
e. ḳıl- T695a8, T700b2, A723b17, M786b25, M787b5, M793a15, M800b19, M801a7
e.-sı M782b9, M800a8, M800b26
e.-sıġa T710a26, A723b2, M782b19, M784b19, M787b3, M788a19
e.-sıda M782b7, M801a4
e.-sıdın M783b19, M801b25

edeb (Ar.) Terbiye, güzel ahlak, iyi davranış utanma, haya; incelik, kibarlık.
terk-i e. M792b9
ḥayā vü e. M790a21
e. A722a21, M792b11
e.-iñ M790a21
e.-din M791b13

Edib Aḥmed rahmetu'llahi (ö.s.) Edib Ahmed Yükneki, Atabetü'l-hakayık adlı eserin müellifi. II.

yy.sonları ile 12 . yy. başlarında yaşamış Türk şairi.
E. M792b6

ednî (Ar.) Az, pek az.
e. M801b26

edvâr (Ar.) Müzik teorisi, müzik bilimi.
e. ilmi M799a4

ef'âl (Ar.) Hareketler, ameller, işler davranışlar , ahval, davranış tarzı.
akvâl ü e. M798b22
e. A726a26
e.-din T697b10, T712a27
e.-iñ M798b22, M799a8
e.-iñdin T718a20, A726b25
e.-iğa M796b8
e.-leri T706a21

efğân (Fa.) Izdırap ile haykırma bağırıp çağırma, inleme.
e. çik- "Ağlamak, inlemek" M786a19

efğân-endûh (Fa.birl.s.) Keder inlemeli, kederle inleyen; gam ağlamalı, gamla ağlayan.
e. M785a19

efgende (Fa.) Biçare, düşkün.
bende-i e. M787b1
e.-ni M787b1

Efilsûn (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi.
E.-nıñ A723a22
E.-ğa A723a23

efkârlık (Ar.T.) Kaygı, tasa, kaygılanma, üzüntü.
bâ'iğ-i e. M787b24
e. irdi M787b24

eflâk (Ar.) Felekler, gökler, semalar.
e.-i devvâr M797b12
encüm ü e. A731a22
e. üze M787a25
e. T710b2, A726a16
e.-din M797a16
e.-çe M800a10

Eflâṭûn (Ö.a.) Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun da öğretmeni ve aklın simgesi olan ünlü Yunan filozofu.
E.-i ilâhî "İlâhi, yüce Eflatun" A722b18, A723b4
E. Ḥakîm T718a6
E.-nıñ T718a9

Efliyûn (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi.

krş. Efliyūs
E. bin Nūkā "Nuka oğlu Efliyun" A723a10

Efliyūs (ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi.
krş. Efliyūn
E. A723a10

Efos (ö.a.) Batı Anadolu'da İonya bölgesinde kurulmuş Antik Çağ kentlerinin en ünlüsü.
E. T715b2

Efrāsyāb (ö.a.) Şehname ve diğer eserlerde, İranlıların inanışına göre Turanlıların büyük ve kahraman kağanının Farsça adı. Türkçede bu kahramanın adı Alp Er Tunga olarak geçer. Büyük İskender zamanında yaşayan Efrasyab, Keyhusrev tarafından öldürülmüştür.
E. bile A720b10
E. A720a1, A720a2, A720a8, A720a11, A720a16 ,(2) A720a18, A720a20, A720a23, A720b1 ,(2)A720b8, A720b24, A720b25, A720b26, A721a2 ,(2)A721a9, A721a12, A721a13, A721a15, A721a16, A721a17, A721a18, A721a19
E.-nıñ A721a15
E.-nı A720b2, A720b10
E.-ķa A721a13
E.-dın A721a11

efsūn (Fa.) Büyü, sihir, efsun, büyü duası.
e. oķu- "Büyü duası okumak" T716a17

efşān (Fa.) Dağıtma, saçma, serpme.
e. M783b6

efżāl (Ar.) Daha faziletli, üstün, ehil.
e. M796b1

efzār (Fa.) Sanat sahiplerinin kullandıkları aletler.
ḥācet-i e. T709b18

eger (Fa.) Eğer, şayet.
e. T698b1, T700a9, T700b4, T702b9, T702b13, T704a21, T706a15, T708b18, T711a23, T711a24, T712a27, T712b12, T713a23, T714a7, T714b18, T715a1, T715b1, T716a16, T716b11, T717a3, A726b25, A727b6, A728a5, A731a11, A733a14, A733a27, M782b12, M783a3, M783b15, M784a7, M784a11, M784a21, M785a20, M785b1 , M786b1, (2) M786b21, M788a18, M789b22, M791a11, M792b15, M792b19, M792b22 , M793a2, M793a6, M793a10, M793a21, M793a24, M793a26, M793a27, M794a1, M794a2, M794a3, M794a9, M794a14, M794a22, M795a8, M795a18, M795b2 , M796a7, (2)M796b13, M798a24, M799b18, M799b19, M799b27, M800a1, M800a22, M801a3, M801b15, M802a6, M802a14, M802a17

e. "Veya" M793b4
e. "Şayet, yok" M793b12
e. "-dığı zaman, -dığında" M791b19, M793a24
e. "Gerçi" A723a5
e. "İster, isterse" M786a19 (2)
e. .....er "İster.... ister" A733a13
e. .....ger "İster.... ister" T695a24, A728b24

egerçi (Fa.) Gerçi, her ne kadar, olsa da, ise de, da/de, ...dığı gibi.
e. T695b23, T701b9, T708a13, T712b8, T712b25, T713b19, T715b25, A721a8, A725b24, A729a17, A730b10, A731b12, M785b20, M786a11, M786b13, M786b22, M788b5, M788b22, M790b11, M792a23, M797a13, M797b27, M798a8, M798b16, M798b17, M800a3, M801a10

eḥibbā (Ar.) Dostlar, sevgililer, tanıdıklar.
e.-yı devrānğa M797b25

ehl (Ar.) Sahip, malik, mutasarrıf olan lar bir yerde oturanlar, sakinler, halk, ahali; bir işle uğraşanlar; bir konuda marifetli, maharetli, usta olan(lar), bir işten anlayan eş, karı kocadan biri.
e.-i ʿālem M796a10, M795b14
e.-i cāh M798b13
e.-i fesād T717b12, A730a14
e.-i ḥaḳāyıḳ M798b21
e.-i ḫıred T702a22
e.-i hüdā M800b19
e.-i idrāk M782b7
e.-i ʿinād T697a7
e.-i İslām T702a19, M791b19
e.-i ṣalāḥ T716b21
e.-i şirk T717a22, T717b3
e.-i ṭarab A728b15
e.-i tārİḫ T697b15, T697b20, T699a8, T710b10, T712b26, T713a2, T713a7, A723b26, A728b23
e.-i tārİḫdin T712b26
e.-i tefsİr T717a27
e.-i ʿuḳūl M797a16
e.-i zāhir M798b20
e.-i zamān M798b23
e. ü ʿıyāl T712b11
e.-i T695a20, T695b16, T695b19, T696a17, T696a21, T696a22, T696b12, T696b16, T698a5, T699a7, T699a18, T700a20, T701a2, T701a3, T704b25, T706b20, T708a3, T712a11, A718b8, A721a6, A723b16, A724a4, A724b26, M782b17, M782b1, M783b26, M787a27, M788b9, M793b3, M793b12, M798b24, M799a17, M799a18, M800a2
e.-iniñ T697b25, T698a1, T698a16, T700a12, T708b27, M796a23, M796b7, M793b11, M793b13
e.-in T715a26, T716b19, A719a19, A719b15, A724a26, M793b12

e.-ini A733b6
e.-iğa T699b11, T699b15, T712b18, T714a12, T715b24, T716b11, A719b25, A723b8, A727b1, A733a16, A733b9, A733b10, M783b14, M789a13, M790a13, M790b8, M791b23, M800b8
e.-idin M800b17, T712a18, T715b1, M796b1, M799a6

Ehlu'llāh (Ar.) Veli, evliya.
E. M796a14

ehremen (Pa.) Zerdüştlerin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı, şeytan, dev.
e. M785a15

e'izze (Ar.) Muhterem, aziz kimseler.
e.-i aḥbāb M782b7

ejdehā (Pa.) Büyük yılan korkunç ve hayali bir hayvan.
e. T695b2, T704a24, T717a9 , A721b2 (2)
e.-nıñ T717a9
e.-nı T695b3

ejdehāyî (Pa.) Bir ejderha. bkz. ejdehā
e. T704a19

ekābir (Ar.) Rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar.
e. T700a23, A722b4, M793b6
e.-in A719a16

eḳālîm (Ar.) İklimler, ülkeler, memleketler, diyarlar.
e.-i seb'a A731a22
e. ü kişverğa A719a19

ekāsire (Ar.) İran'ın eski hükümdar ailelerinden Sasanilere verilen diğer bir ad, ünvan; padişahlar, hükümdarlar.
e. A724b16, A725b13, A732a19, A732a21, A732a25, A732b1, A732b3, A732b11, A732b21, A732b23
e.-niñ A732a20

ekbād-peyvend (Ar.Pa.birl.s.) Ciğer bağı gibi, ciğer bağıyla, vazgeçilmez.
e. M798b25

ekber (Ar.) Büyük, en büyük.
Ẕü'l-ḳarneyn-i e. T697b15, T697b17

ekŝer (Ar.) En çok, daha çpk çoğunlukla çoğunluk pek çok.
e. T696b19, T697b15, T700a12, T705b20, T716b17, T717b14, A718b17, A719b18, A723a26

ekserî (Ar.) Çoğu, çok defa.
e. T696a17

ektâf (Ar.) Omuzlar.
e.-nı çıḳar- "Gururlanmakzulmetmek." A727a21

El'âdâz (Ö.a.) Harun Peygamber'in oğlu.
E. T707a6

el-'uhdetü 'ale'r-râvî (Ar.) ?
e. A731b26

Elbâş (Ö.a.) İskender'in baba tarafından dedesi.
Bâzer bin Elbâş A723a9

elbette (Ar.) Mutlaka, kesin olarak eninde sonunda.
e. T696a1, M793b1, M797b21

Elburz (Ö.a.) İran'ın kuzeyinde bulunan dağ silsilesi. Bu dağ silsilesi, yüksek İran yaylasının Hazar denizi yakınlarındaki son kısmını oluşturur.
E. A720b9

elem terekeyfe (Ö.a.) Kur'an'ın CV. suresi, El-fil suresi.
e. A730a18

elem (Ar.) Keder, dert, üzüntü, tasa, manevi ıstırap.
ġam u e. M801b1
mûcib-i e. M795a25
e. T707a20, M796a17
e.-ġa M801b1
e.-din M795a25
e.-i M788a22
e.-iğa M795b1
e.-idin M796a17
e.-ler ḳıl- M801a23

elfâẓ (Ar.) Sözler, kelimeler, dil, sözlerden oluşan dil.
zîb-i e. M791b11
e. M784a11
e.-nıñ M782b10 (2)
e.-nı M791b14
e.-ı M782b8, M794b5, M795a15, M801b20
e.-ıdın M800b1
e.-ları T696b13

elhamdülî'llâh (Ar.) Övülmek yalnız Allaha yaraşır (Fatiha suresinin ilk ayetinin başlangıcı I - 1).
e. M792a8

elhamdüli'llāh ve'l-minne (Ar.) !
e. M800b5

elḥān (Ar.) Nağmeler, ezgiler.
e.-i M801b22

elif (Ar.) Arap alfabesinin ilk harfi, şeklinden ötürü doğruluk sembolü, biriciklik sembolü.
e. M790b11
e. dik M783a20
e.-dür M787a17

elḳāb (Ar.) Unvanlar, mertebe belirten ünvanlar.
e. M795b8

el-ḳıṣṣa (Ar.) Sözün kısası, ih sılı, sözden anlaşıldığına göre, hulasa, sonuç olarak.
e. T696a8, T698a23, T703b2, T714a12, A722a1, A725a4, A727a1, M784a6

elmās (Ar.) Başka taşların kesilmesi ve delinmesinde kullanılan, kesici ve delici özelliği olan kıymetli taş.
e. bile T711b3

elṭāf (Ar.) İyi muameleler, nezaketler.
e. T701b27

elvāh (Ar.) Üzerine yazı yazılı düz yüzeyler Musa Peygamber'e inen emirler.
e. u semādnı T705a20

Elyā (Ö.a.) Rivayete göre Harkil Peygamber'in halkını dine, doğru yola getirmek için görevlendirildiği şehir. Bazılarına göre Harkil'in görevlendirildiği şehir Elya değil, Dimn şehridir.
E. T708a5

El-yesa' (Ö.a.) Ahd-i atik'teki Elisa peygamber. Kur'an'da iki kere (VI, 86 veXXXVIII 48). İsmail'den sonra zikredilir. Babasının adı, İslām tarihçilerince Uhtub olarak kaydedilir.
E. T708b18, T708b20
E.-ni T708b16, A720b12
E. 'aleyhi's-selām "Selam onun üzerine olsun." E. T708b10
E.'aleyhi's-selāmnı T708b7
E. bin Uḫtūb 'aleyhi's-selāmğa "Uhtub oğlu Elyesa Peygamber, selam onun üzerine olsun" T708b19

emānet (Ar.) Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya.
e. A725a27
e.-ni A725a22

emīn (Ar.) Kendisine güvenilen kimse saray teşkilatında emanet olarak idare edilen bir

saray, devlet dairesinin başında bulunan kimse.
e. T698a4
e.-i T701a25

emirü'l-mü'minin (Ar.) Mü'minlerin emiri, Hz. Muhammed'in halifesi anlamında ilk kez Hz. Ömer'e verilen ünvan.
e. A733a9
e. ʿAlī T707b
e. ʿÖmer radiya'llāhü A732b13

Emir Ḫusrev Dihlevī (ö.s.) Şair ve tarihçi (1253-1325). Hindistan'da Farsça yazmış en büyük şairlerden biri olarak kabul edilir.
E. A723a27

Emir Seyfü'd-din Mesʿūd (ö.s.) Bağdat yolu üzerinde ribat yaptıran bir kişi.
E. A722a15

emn (Ar.) Eminlik, korkusuzluk, rahatlık emin, güvenli.
e.-i ṭarīḳ M801a2, M801a5
e. ü amān M790b9
e. T716b26

emn-ābād (Ar.Fa.birl.i.) Emniyetlilik, güvenilirlik, güvenilir oluş.
e.-ın M786a21

emniyyet (Ar.) Eminlik, korkusuzluk inanma, güvenme.
e. A729b18, M787b20

Emnūşlaḫ (ö.s.) İdris Peygamber altmış beş yaşında iken doğan çocuğu.
E. T695b18

emr (Ar.) Buyruk, emir, buyruluṭu iş, hal, davranış, durum, husus, vakıa, hadise; görev, hizmet; kural, i det, kaide, usul.
e.-i ilāhī T706a7, T708a19, T708a26, T708b4, T712b23, T714a22
e.-i iṭāʿat M786b18
e.-i maʿrūf M793b12
mahkūm-ı e. T710b5
e. ü iṭāʿat M792a26
e. ü nehy T697a11, M782b4, M795b14, M800b26
e. ü teklīf M800b27
e. irdi A731b3
e. bol- "Buyurulmak" T694b2, T694b14, T696a6, T699b10, T704b22, T707a22, T708a5, T711b16, T712b22, T713a14, T716a24, T717a25, M786a2
e. it- T706a4
e. ḳıl- "Buyurmak, emretmek; görevlendirmek" T706a24, T707a26, T708b21, T708b25, T709a12, T710a15, T710b7, T710b12, T710b20, T710b26,

T711a14, T712b13, T714a26, T716a16, T716b4,
A719a19, A723a16
e. T694b3, T707a27, T716a5, A731b25
e.-ni T708a5, T710a22, M801a12
e.-ğa T694b3, M800a21
e.-de M786b1, M801a2
e.-din T710b21
e.-iñe M798b1
e.-iñğa M800b4
e.-i T694b7 (2) T696a10, T699b8, T701a16,
T703a9, T704b9, T704b13, T704b19, T705a20,
T705b22, T710b5, T715b9, T715b17, T716a4,
T717a17, A725a17, M782b4, M786b7, M786b24,
M788b1, M794a9 (2)
e.-i irdi T705a1
e.-in T699b14, T700a7, T704b17, M801a10
e.-ini M787a11
e.-iğa T699a12, T700a20, T708a11, T709a10,
T714a22, M786b16, M792a22, M798a10
e.-ide M793b10
e.-idin T694b13, A733a16, M801a11

emrî (Ar.Fa.) Bir emir, bir buyruk. bkz. emr
e. M796b9

emred (Ar.) Bıyıkları terlemeye başlamış fakat henüz bıyık ve sakalı çıkmamış genç. tüysüz.
e. T699a13, T714a10

emvâc (Ar.) Dalgalar.
e. M784b19

emvâl (Ar.) Mallar, mülkler, eşyalar.
e.-ni T716a4
e.-ğa T704b25
e.-din T702b21
e.-in T704b27, T709a16

emvât (Ar.) Ölüler.
e.-ni T713a11

Emvâz (Ö.a.) Taberî'ye göre Kisra Mihrhas'ın tahta oturmadan evvel bulunduğu yer.
E.-da irdi A732b22

enâniyyet (Ar.) Bencillik, kendini beğenme.
e. M802a10

enbiyâ (Ar.) Nebiler, peygamberler müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler; peygamber, nebi.
e.-yı mürsel M786b4
e.-yı sâbıḳ T711b23
cemâ'at-i e. T716b12
e. T697b19, T697b24, T696b3, T699b20,
T699b26, T701b25, T713a8, T713a9, T716b19,
T717b14, T718a24, A721b11
e.-ğa T699b14, T716a9

e.-dın T707a20, T714a14, A721a23, M792b10
e.-sıdın T708b10

enbūr (Fa.) Kuyumcuların ve demircilerin kızgın demiri, madeni tuttukları maşa biçimindeki alet, kısaç, maşa.
e.-i M783a7

encām (Ar.) Nihayet, son.
e. ile M796a7
e.-ığa A733b7

encüm (Ar.) Yıldızlar.
e.-i zerrîn A733a24
e.-i encümen M783b25
e.-i dırahşande M796b15
e. ü eflāk A731a22
e. M783a12, M784a26, M796b17, M797b12
e.-nińg M797a21
e.-ğa M787a26
e.-ce M800a10
e.-inińg M801b12

encüm-sipāh (Ar.Fa.birl.s.) Yıldızlarda askeri olan, yıldız askerli; yıldız ordulu.
cihān-dār-ı e. A719a2

encümen (Fa.) Meclis, cemiyet, topluluk, dernek.
encüm-i e. M783b25
e. M783b26, M787b10

encüm-pervāzlığ (Ar.Fa.T.birl.s.) Meclisin dağılması, meclisin bozulması.
e. M782b16

endek (Fa.) Az, azıcık.
e. M785b17

endişe (Fa.) Tasa, kaygı, gam, keder.
e. M785a5

endūh (Fa.) Keder, tasa, gam, kaygı, üzüntü, sıkıntı.
seyl-i e. M787b25
ğussa vü e. M790a27
e. T718a17, M795a6
e.-nıńg M801b3
e.-dın M790a27
e.-larımnı M801b2

eneke Dadı, süt anne.
e. A723a13

enfās (Ar.) Soluklar, nefesler.
e.-ı M800a7

engüşt-nümā (Fa.birl.s.) Parmakla gösterilen, bir konuda takdir edilen, beğenilen, dikkatleri üzerine

çeken.
e. bol- "Bir konuda dikkatleri üzerine çekmek" A722b3

enhār (Ar.) Nehirler.
e. irür T718a13

enīs (Ar.) Dost, arkadaş.
mu'temed-i e. M797a2

ensāb (Ar.) Soylar, ced.
e.-ı T696b2

enseb (Ar.) Uygun, yaraşır, münasip.
e.-dür T700b2
e.-raḳ M783b13

envā' (Ar.) Çeşit çeşit, türlü türlü.
e. T708a16, M799b24

envār (Ar.) Aydınlıklar, ışıklar, ziyalar, parlaklıklar, ilhamlar.
e.-ı hidāyet T698a22
e.-ı nübüvvet T708b16
e.-ığa M800b22
e.-ıdın M785a12

Erādil (Ö.a.) Davud Peygamber'in oğlu. Eradil, kardeşi Ubaş ile diğer kardeşleri Şelum'u hükümdarlık iddiası ile isyana kışkırtırlar.
E. T710a19

erbāb (Ar.) Bir işle uğraşanlar, ehil olanlar.
e. M798b7

Ercāsb (Ö.a.) Efrasiyab'ın torunu. Turan padişahlarındandır.
E. bin Efrāsyāb A721b17
E. A721b10, A721b20
E.-nı A721b21

ercmend (Fa.) Şerefli, itibarlı, seçkin, haysiyetli, değerli.
e.-i āzāde M798b24
ferzend-i e. M798b25
e. eyle- A731a7
e. A719a9, A726a17

Erci'ān bin Süleymān (Ö.a.) Süleyman Peygamber'in oğlu, evladı, Behmen'in karısının babası.
E.'aleyhi's-selām A722a10

Erdeşir (Erdşir) (Ö.a.) Sasaniler sülalesinin ilk hükümdarı Behmen'in adı (226-241), babası İsfendiyar, oğlu Dārā'dır. Anne tarafından Babek'in torunu olduğundan Erdeşir-i Babek diye de anılır.

E.-i Bābek "Erdeşir" A724b4, A724b19, A732b22
E.-i B. A729b16
E.-i Bābegāndın "Erdeşir" A727b17
Şāpūr bin E. A725b8
E. bile A725a13
E. A724b25, A724b26, A725a3, A725a6, A725a7, A725a11, A725a13, A725a16, A725a17, A725a18, A725a21, A725a24, A725a26, A725b1, A725b5, A725b7, A727a22, A727a24, A727b1, A728a2
E.-niñ A725a10, A725a24
E.-ni A725a1, A725a4
E.-ge A725a5
E.-ğa A725a16

Erdeşir (ö.a.) Perviz'in oğlu Şirūye'nin en küçük oğlu.
E. bin Şirūye A732a10
E. irdi A732a17
E. A732a12, A732a16
E.-ni A732a16
E.-ge A732a15

Erdevān (Erdvān) (ö.a.) Eşk nilerin son hükümdarıdır tahta çıkışı M. 216) . Erdeşir-i Babegan'a mağlup olmuş ve öldürülmüştür.
E. bin Yelāş A724b2
E. A724b26, A724b27, A725a6, A725a8, A725a9, A725a12, A725a14
E.-niñ A724b22, A725a4, A725a5, A725a12, A725a14

Erdūsi (ö.a.) Fars bölgesinde Erdeşir tarafından yaptırılmış bir yer.
E. Küresi A725b4

Erem (ö.a.) Sam'ın oğullarından biri Erfahşed in kardeşi, bazı kaynaklarda Ham'ın oğlu.
E. A719a23, T696b18, T697b27

Erfahşed (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın oğullarından. Tufan'dan iki sene sonra doğmuş, evlad ve ahfadı Fırat ve Dicle kenarlarında yerleşmiş, Asurlerle Keldinilerin ecdadı olmuştur.
E.bin Sām T696b19
E. bin Sāmnıñ T702a16
E. T694b4, T697b23
E.-niñ A719a23

erfa' (Ar.) Daha yüksek, daha yüce.
e. M794b1

erkān (Ar.) İleri gelenler, önde olanlar.
e.-ı devlet "Devletin ileri gelenleri" A722a13, A722b6, A728a1, A729a22, A730b24, A730b26, A732b23, M792b18, M793a23 , (2) M794a11
cemi-i e.-ı devlet A720b17

Ermen (ö.a.) Azerbeycan civarında bir şehir.
E. A721a17, A730b21
E.-ğa A730b24
E.-din A730b27

Ermiya (ö.a.) Ahd-i Atik te hik yesi anlatılan, Kur'an daki bazı hik yelerden de tefsircilerin aynı kişi olduğunu çıkardıkları bir peygamber.
E. A721b11
E.-ğa T713b4

erre (Fa.) Testere, bıçkı.
e. bile A719a21
e. T714a2, T716a12
e.-si M785a2

erşed (Ar.) Daha reşit, daha ergin olan, en ergin olan.
e.-i A719a26, M788b21

ervāḥ (Ar.) Ruhlar, canlar.
ḳābız-ı e. T715b16
e. T695a12

erzāḳ (Ar.) Yiyecek, içecek, yenilecek içilecek şeyler, azıklar.
ḫān u e. T711a9
e. A730b2
e.-ıdın T711a9

erzāl (Ar.) Alçaklar, soysuzlar, yüzsüzler.
evbāş u e. A729b3

erzānī (Fa.) Lā yık olmaı l yık, yaraşır.
e. M782b3, M797b15

eṣaḥḥ (Ar.) En doğru, en sahih.
e. T706b24, T709a4, T708b19

esāmī (Ar.) Adlar, namlar.
e.-si T697b22, T716b16

esās (Ar.) Bir şeyin özünü oluşturan ana öğe, asıl, temel, dip, kök; binanın temeli; düzen, işleyiş.
e. u avval M785b9
e.-ı M797a15
e.-ın T700a24, A726a18
e.-ığa M785b8, M801b10

esbāb (Ar.) Gerekler, gerekli olanlar gereklerin oluşturduğu bütün, düzen; sebepler.
e. T705b22
e.-ıdur T702a26
e.-ın A720a20

e.-ığa T700a6
e.-ıdın T714b1

esbāṭ (Ar.) Torunlar, evlat evlatları Yakup Peygamberin on iki oğlundan Beni İsrayil kabileleri.
e. T700a14, T702a15, T704b18
e.-dın T705a10
e.-dın irdiler T705a10

esed (Ar.) ast. On iki burçtan beşincisi. Güneşin rumi temmuzunun dokuzunda ve efrenci temmuzun yirmi üçünde içine girdiği ve semanın kuzey yarım küresi eteğinde bulunan birçok parlak yıldızdan oluşan beşinci burç.
e. M791a1

eşer (Ar.) İz, belirti, etki, nişan, kalıntı bir davranış sonucu ortaya çıkan hal, sonuç.
e. M791a6
e. ḳıl- "Duyurmak" T698b11
e. ḳılma- "Tesir etmemek, etkilememek" T716a17, T717a15
e. ḳoyma- "İz bırakmamak, yıkmak" T703a21
e. yitkür- "Haber vermek" M800a27
e. M792a6
e.-i T706b14, A730a20, M783a17, M801b6
e.-idin M792a1

eşerī (Ar.) Bir iz, bir belirti.
e. M791a16

Esferāyin (C.a.) Nişabur ile Cürcan arasında evvelce mamur ve meyvesi meşhur bir kasaba. Halkı hep kalkan kullandığı için bu adla anıldığı söylenir.
E.-ğa A729a21

eşīr (Ar.) Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.
sipihr-i e. M783a14
e. ü dil-figār M794b8
ḳatl ü e. ḳıl- T695b15
e. bol- A721b11
e. ḳıl- T707b, T713a10, A721b6, A721b18, A726b12, A728b27, A729a26
e.-lerdin A727a13

esīrlik (Ar.T.) Tutsaklık.
e.-din çıḳar- A721b21

esliḥa (Ar.) Silahlar, askerlik araç ve gereçleri.
e.-sıdur A719a12

esmā (Ar.) Adlar.
e.-ı ḥüsnā "Tanrı'nın adları" T694b11

eġnā (Ar.) Bir işin yapıldığı an, sıra, aralık, ara.
e.-da T708b3, T711a6, T711b27, T716a24
e.-sıda T704b10, T706b9, T710b9, T711a19, T714b6, M799a15, M799b13

esrār (Ar.) Sırlar, bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.
e.-ğa M791b12

Esterābād (Ö.a.) İran'ın kuzeyinde Hazar denizinin güneydoğusunda bir şehir.
E.-nıñ M789b3
E.-nı M792b27
E.-ķa M786b13, M792b15
E.-da min M786b27

etbaʿ (Ar.) Tabi olanlar, birine bağlı olup her konuda kendisinden ayrılmayanlar, birisine uyanlar, birisinin hükmü altında olanlar.
cemiʿ-i e. A730a5
e. u evlādın T695a26
evlād u e. T706b1
e.-ım A723a2
e.-ı T718a10, A725b26, A729b3
e.-ın T695b9, T697b11, A725b21, A725b27, A726a2, A730a4, A730a5
e.-ığa A721b1
e.-ıdın A725a11
e.-ların T706b1

eṭbāķ (Ar.) Tabakalar, katlar.
e.-ını M797a22

eṭfāl (Ar.) Çocuklar.
ʿıyāl ü e. T703a6
e. bile A725b2
e. üçün T706b21
e. T706b10, T713a1 , M793a3)
e.-ni T703b15, T703a25
e.-din T711b16
e.-in T703a24
e.-leri T703a6

eṭibbā (Ar.) Tabipler, hekimler, tıp bilimini bilenler.
e. T703b6, T717b25, M788b1, M800a20

eṭrāf (Ar.) Yönler, uçlar, yanlar çevre, yakınlar, yöreler, yakın yerler; cihet, yön, sebep.
e. u cevānib M790a8, M794a6
e.-dın T701b2, A730b12, M794a16
e.-ı M784b13
e.-ıdın A731b13

Etrāk (Ö.a.) Türkler.

E. M782b7
E. bile A720b8

Etreb (ö.a.) Bazı rivayetlere göre Rüstem in atalarından biri.
Nerîmân bin E. bin Âbitîn A720a27

etvâr (Ar.) Tavırlar davranış hal, hareket karakter, tabiat.
e. tut- A726b1
e.-ı A726a18, A727b2
e.-ığa A724b23, A726a25
e.-ığız M785b24

eş'âr (Ar.) Şiirler.
e.-nı M800b6
e.-ı M790a23, M790b2

eşcâr (Ar.) Ağaçlar
e. T709b20, A719b27, M785a16
e.-dın M785a27
e.-ı A729b18, M785a11
e.-ığa M785a14
e.-ıdın A729b18

Eşferî (ö.a.) Seba kavminden bir kabile.
E. T694b6

eşi'a (Ar.) Işıklar, aydınlıklar.
e.-sıdın M788a7

eşk (Fa.) Gözyaşı.
e.-im M794a27
e.-i M784a18, M784b26, M787b24, M799b2, M802a11

Eşk (ö.a.) Eski İran'da Hşk niler sülalesinin ilk hükümdarı. İskender tarafından mağlup edilen Dara'nın (Dara III - M.Ö.330) ve Behmen'in en küçük kızı Darab'ın oğlu.
E. bin Dârâ A724a4, A724b7, A724b8
Şâpûr bin E. A724a7
E. A724a2, A724a11,

Eşkânî (ö.a.) Hşk niler. bkz. Eşkâniler
E. A724b13

Eşkâniler (ö.a.) Eski İran'da hüküm süren üçüncü sülale. İlk hükümdarları Eşk'in adıyla anılırlar. Bu sülale M.Ö. 255 - M.S. 226 arasında hüküm sürmüş ve 19 hükümdar gelip geçmiştir. İskender'den sonraki sülalelerin en güçlüsüdür.
E. A723b16
E.-lernig A724b2
E.-lerni A724b4, A724b8
E.-lerge A724b10

E.-lerdin A724b4

eşk-bār (Fa.birl.s.) Çok ağlayan, gözyaşı yağdıran.
e. N788a4

eşk-rizlig (Fa.T.) Gözyaşı dökücülük, ağlayıcılık.
e.-i N788a4

eşkī (Fa.) Bir damla gözyaşı.
e. N802a11

eşrāf (Ar.) İleri gelenler, şeref ve itibar sahibi kimseler.
e. A719a16, A722b4
e.-ınıñ T700b25
e.-ıdın T703b20, T705a4

eşrār (Ar.) Pek kötü kimseler, şerirler.
e. T717b8

eşref (Ar.) Daha şereflı.
e. N794b1

eşyā (Ar.) Şeyler, nesneler, mevcut olan şeyler, levazım.
e.-nı T711a4
e.-ğa N796a13

evāmir (Ar.) Emirler, buyruklar.
e. ü nevāhi N786b17

evbāş (Ar.) Terbiyesiz, aşağılık kimseler, ayaktakımı.
e. u erzāl A729b2

evc (Ar.) Bir şeyin en yüksek noktası, doruk, yüksek, yüce; ast. 21 Haziran'da Dünyanın ekseni üzerinde Güneş'ten en uzak bulunduğu nokta.
e.-i kemāl A726a20
ḫürşīd-i e.-i kemāl N783b13
ḫürşīd-i e.-i saltanat N787a27
e.-i sipihr N791a7
e.-i N784b15, N790a22
e.-inıñ N795b24
e.-in N787a27
e.-iğa A723b12, N784a16, N784b5
e.-ige N782b18
e.-ide N796a20
e.-idin N791b25

evḳāf (Ar.) Cami, medrese, imaret gibi hayratın idaresine ayrılan arazi, bina vb.
e.-ıdın N793b15

evḳāt (Ar.) Vakitler, zamanlar, çağlar zaman, vakit, çağ.

e. A720b7, M793a10, M800a21
e.-ın T709b20
e.-ığa M788a7
e.-ıdın T702a12

evlā (Ar.) Daha uygun, daha layık, öncelikli.
e.-dur T713b13
e. durur M798a4
e. T714a3

evlād (Ar.) Çocuklar, oğullar sülale, nesil, soy.
e. u etbā'ların T706b1
etbā' u e. T695a26
e. T700a3
e.-ıñ A731b24
e.-ı T694b17, T695a20, T695b24, T695b25, T696b10, T696b11, T703b19, A719a26
e.-ınıñ T695a23
e.-ıñga A726b25
e.-ığa T695a19, T695a20, T695b24, T696b13, T705a21,
e.-ımdın A726b29
e.-ın T695a26, T695b15, T702b22, A723b19
e.-ını T695b9
e.-ıda irdi T705b4
e.-ıdın T694b4, T702b26, T709a22, T709a23, A724a20, A733a4
e.-ıdın irdi T712b9
e.-ıdındur T699b23, T703a14, T703a14, T709a18, T713a9, A720a3

evlād-mānend (Ar.Fa.) Evlat gibi, oğul gibi.
e. M798b25

evliyā (Ar.) Keramet sahibi olanlar, erenler Allah'a daha yakın olanlar.
e.-yı küll M786b4

evrak (Ar.) İK ğıtlar, kitap yaprakları ağaç yaprakları.
e. M782b12, M800a5
e.-ını M783b11
e.-ığa M782b1

evżā' (Ar.) Haller, vaziyetler durum.
e.-ın T715b10

evzān (Ar.) Ölçü, ölçüt, kıstas.
e.-ı M787a3

eyālet (Ar.) Devletin idari teşkilatının en büyük birimi.
e.-iğa A725b17

Eyke (Ö.a.) Akabe körfezinde Medyen şehrine yakın bir şehir.
E. T702b27 (2)

eyle Öyle, ona benzer, onun gibi.
e. T712a18, M784b14, M796a26, M797a10, M802a23

eylen- Dönmek, değişmek, çevrilmek; durmak, oturmak (kan oturmak) . krş. aylan-.
e.-ür M800b9
e.-di M799a8

eymen Korkusuz, şüphe etmeyen, güvenen; güvenli; güvenme, korkusuz olma.
e. irmes irdiler A731a9
e. bol- T716a2, M792a20
e. eyle- M796b25
e. ķıl- A728b14
e. tile- M792a21
e.-rek M792a27

eyyām (Ar.) Günler zaman vakit, çağ, devir, dönem.
e. M797b26
e.-ı T705a5, T712a8, M785b1

e.-ınıñ T711b24
e.-ıda T700a20, T711b25, M794a27, M799b20, M801a4
e.-ıda irkendür T706b24
e.-ıdın T696a16
e.-ığaça T696a17

Eyyūb (ö.a.) Eyüp Peygamber. Kur'an'da da adı geçer, İsrailoğulları peygamberlerindendir. Sabrın timsalidir.
E.-ı şabūr T702b25
E.-ı şabūr ʿaleyhi's-selām T702a22
Eyyūb ʿaleyhi's-selām T699b23, T702b1, T702b8, T702b13, T702b14, T702b15, T702b16
E. ʿaleyhi's-selāmnıñ T708b18
E. ʿaleyhi's-selāmğa T702b8, T702b11, T702b12, T702b21
E.-nıñ T702b16

ezber (Fa.) zihinde tutulan kitaba, yazılı metne bakmadan okunan, ezber.
e. T713b2

ezel (Ar.) Başlangıcı olmayan zamandan beri olan, başlangıçtan beri olan, kader.
e. M786a1, M786a2
e.-de M786b1

ezelī (Ar.) Başlangıçsız, öncesi olmayan, çok eskiden beri.
e. M794b14

fāḥişe (Ar.) Fahişe.
f.-ni. ... T707b
f.-ler T707b

faḥvî (Ar.) İMânâ. sözün gelişinden çıkarılan anlam. mefhum.
f.-sidin M801b25

faḳîr (Ar.) Tevazu ifadesiyle birinci tekil kişi zamiri gibi kullanılan kelime. ben; yoksul. parasız. muhtaç kişi. kişiler; biçare. zavallı kişi. kişiler.
f.-i ḫāksār "Tevazu ile birinci tekil kişi" M786b9
f. ü ġāfil "Tevazu ile birinci tekil kişi" M799a3
f. ü ḥaḳîr "Tevazu ile birinci tekil kişi" M798b7
f. ü ḥaḳîrġa M787b1
f. irdim M792b25
f. T697b20, T715b12, T715b13, A720a26, A723a4, A723b1, A724b8, A731b10, M786a24, M786b22, M786b27, M788b6, M790b19, M794b21, M797b17, M798a26, M798b25, M799b23, M801a17, M802a21
f.-niñ A720a26, A728b17, M789a25, M790a23, M799a10, M799a24, M799b26
f.-niñ irdi T706b18
f.-ni M788b4, M799b26, M800a2
f.-ġa M786b11, M797a11, M800a7, M801a15, M801a16
f.-din M792b27
f.-ler T706b19, M796a15, M798b8, M801a19
f.-lerni A727a13

faḳîre (Ar.) Kız çocuğu.
f.-ni T713b11

faḳr (Ar.) Yokluk. fanilik.
f. u fenā M798b8

faḳr-cūy (Ar.Fa.) Eksiklik arayan.
f. bol- A733a18

Fāleḥ (Ö.a.) Nevayi'ye göre Sam neslinden bir kişi. Subhatü'l-ahbār'a göre Ham neslinden ve adı Ḳâli' olan kişi.
F. bin ʿÂbir Arġuy bin F. bin Sāliḥ T697b23(2)

fānî (Ar.) Ölümlü. bitimli. baki ve ebedi olmayan.
ʿālem-i f. T709a1
cihān-ı f. M787b7
f. bol- T707b
f. T699b15, M797b14
f.-ġa T709a1

Fāriż (ö.a.) Yehuda'nın oğlu.
F.-dın T701b23

fāriġ (Ar.) El çekmiş, bir işle uğraşmaz olmuş müsterih, işini bitirmiş.
f. ḳıl- "Bir işle uğraşamaz olmak" A728a11
f. bol- "Müsterih olmak" T707b, T715a4

fāriġ-bāl (Ar.) Gönlü, kalbi rahat müsterih.
f. M802a24

fāriġü'l-bāl (Ar.) Rahat, asude, müsterih.
f. bol- "Kalbi rahat, müsterih olmak" M791a27
f. A728b20

fāriġü'l-bāllıḳ (Ar.T.) Kalbi rahatlık, müsterihlik, gönül şenliği.
f. M796b5

fāriḳ (Ar.) Ayıran, farklı.
f. T708b12

Fāris (ö.a.) Pehlu nun soyundan olanlar. bkz. Pehlü.
F. T696b8

Fārisī (Fa.) Farsça.
F. A719a7, M782b10

farḳ (Ar.) Ayrılık, ayrım, başkalık, iki şeyden birinin başka türlü olması; ayırma, seçme.
f. ḳıl- "Ayırmak, anlamak" T716a24
f. M792b23
f.-ı T694b21

Fārs (ö.a.) İran'ın güneybatısında bulunan İran'ın en bayındır kısmı, eyaleti.
F. T714a10, T717b23, A719b19, A724b22
F.-nı A723b17
F.-da A722a15, A724a11, A725b4, A729a11, A729b11

Fārsī (Fa.) Farsça.
F. M800b6

Fārsiler (ö.a.) İran'ın güneybatısında oturan halk.
F. A722a7

farż (Ar.) Yerine getirilmesi gereken, zaruri, vacip; mazeret olmadıkça yapılmasından hiçbir yolda kaçınılmaması gereken Tanrı buyruğu; namazın mutlaka kılınması gereken, vacib olan kısmı.
f. bil- "Gerek görmek" A732a26
f. bol- T705b5
f. M787a11, M801a21
f.-nı M793a19

faṣāḥat (Ar.) Anlatışta düzgünlük ve açıklıkla birlikte amaca uygunluk.
māye-i f. M782b5

fāsıḳ (Ar.) Hak yolundan, doğru yoldan ayrı olan.
f. T706a17
f.-dın M800b16

fāsid (Ar.) Doğru olmayan, bozulmuş, yanlış fesat olan, ayrılık, kötülük taşıyan.
f. T703a18, A719a19, A721a2

fāṣiḥ (Ar.) Açık, kurallara uygun, doğru, pürüssüz.
f. T707a15

faṣl (Ar.) Mevsim, zaman; kitap ve benzeri yazılı şeylerde kısım, bölüm.
f.-ı bahār M783a4
f.-ı bi'l-ḫayr M799b12
f. M783b12(2)
f.-da M782b14
f.-ı M787b15
f.-ıda M797a10

fāş (Pa.) Açık açığa, meydana çıkmış yayılmış, açılmış; gizli iken açık olmuş.
f. eyle- T707b
f. ḳıl- "Açıklamak, ilan etmek" T698b2
f. M791b12, M785a16

fāyide (Ar.) Yarar, kazanç, yararlık yararlanma.
f. bir- "İşe yaramak" T697b13, T715a18
f. T708a21, M797b10
f.-lerğa M790b4
f.-si T717b16, T718a21, A728b23

fażāyil (Ar.) Faziletler, erdemler, değerler, meziyetler.
fünūn u f. M798b20

fażîlet (Ar.) Değer, meziyet.
f.-i T699b7

fażl (Ar.) Ahl k güzelliği ve doğruluğuyla birlikte bilgili olma; hem ahl k hem bilgi, bilim açısından olgunluk; hüner, marifet; bilgi; bağış, yardım, ihsan ve kerem.
f. u kemāl T700a26, A718b15, A719a11
f. u kerem M785b27
f. u şabūrluḡ T702b17
f. u ṭab' M799a17
'ilm ü f.-da T705b16
f. T706b2, A722a21, M796b1
f.-larda M796b1

fāżıl (Ar.) Hem ahlâk hem de bilgi yönünden olgun

olan, olanlar; bilgili, hünerli olan, olanlar.
f.-ı A729a12

febihā (Ar.) Ne güzel, nʿme âlâ, öyle olsun.
ḫod f. M793a19

fedāyîlıḳ (Ar.T.) Önemli bir iş uğruna canını esirgememe.
f. A722b26

fehm (Ar.) Anlayış, idrak, kavrama gücü.
f. bol- "Anlamak, idrak etmek, görmek" T718a19, M785a26
f. it- "Anlamak" A724b12, A724b12
f. ḳıl- "Göstermek; anlatmak anlamak, görmek" T715b11, A722b14, A725b19, A731a11
f.-i T705b18

fehmlıḳ (Ar.T.) Anlayışlı, uz, mahir, zeki.
f. M793b8

Fehriz (Ö.a.) İ F rs ile Isfahan arasında bir kasaba.
F. A718a6

felek (Ar.) Gök, gökyüzü, sema talih, baht, kaḍer dünya; eski inanışa göre dokuz tane olan her gezegene ait gök katı.
f.-i läceverdî- aṭlas M797a20
ẓulm-i f. M783a23
f. bile A719b1
f. A719a3, A719b14, A719b25, A722b4, A722b10, A722b19, A723a5, A723b12, A725b24, A726a7, A726a20, A726a23, A728b24, A732a10, M782b18, M783a9, M783b2, M783b25, M784a16, M785a15, M785a20, M785a22, M786a6, M786a27, M786b7, M786b8, M787b18, M788a25, M788a26, M794b1, M795a16, M795b7, M796b18, M797a20, M802a25
f.-niñ M785a2
f.-ke A721a8, M787a25
f.-de T707b
f.-din A721a8, M785a17, M787a24, M787b6, M789a11

felek-ārām-rūḥ (Ar.Fa.birl.s.) Göğü, dünyayı süsleyen ruhlu, güzel ruhlu, iyi, alicenap.
f. M801a22

felek-fersā (Ar.Fa.birl.s.) Uzun ömürlü, daimi.
f. M791a25, M791b26, M795b13

felek-ḳadr (Ar.Fa.birl.s.) Felek bahtlı, gök talihli.
f.-ler M795b13

felek-mertebe (Ar.Fa.bir.s.) Gökyüzü gibi ulaşılmaz, yüksek olan.
f.-ler M786b7

felek-sā (Ar.Fa.bir.i.) Göğe ulaşan, yüksek.
f. M789a9

felek-sāy (Ar.Fa.bir.i.) Göğe değen.
çetr-i f.-ıñça M790a22

felek-veş (Ar.Fa.) Gökyüzü gibi.
f. M784b10

fenā (Ar.) Yok olma, fanilik, yokluk, devamsızlık.
cām-ı f. T702a16
dār-ı f. "Dünya" T714a12, M796a15
gülşen-i f. T702a14
tecrīd-i f. T715b1
f. cāmı "Ölüm" T696a1
f. tengnāyı A732b5
faḳr u fena M798b8
f.M785a2, M785a5, M785a6, M796a12, M796a13, M801b23
f.-nıñ M796a15
f.-ğa T702a14
f.-dın T714a12

Fencār (Ö.a.) Eski tarih kitaplarının İ M s , Mamū'l-kavsī , Cūñ n, Senī Kis , Davud adlı kişilerle birlikte peygamber olarak adını andıkları kişi.
F. T713a1

fen(n) (Ar.) Bilime dayalı sanat, iş, meslek akıl, tecrübe ve ispat ile ortaya çıkan bilim.
f. bol- T717b24
f. M799a6
f.-niñ M798b24
f.-ni T717b19
f.-de M799a6

fer (Fa.) Kuvvet, nüfuz, iktidar.
f.-idin T704a18

ferāğat (Ar.) İstirahat, rahatlık, huzur el çekme, bir işten sarf-ı nazar etme.
f. bile A721b23, A726b10, A728a24, A730a15
f. T697a10, A729b18, A729b18, M793b3
f.-din A720a10

Ferāmerz (Ö.a.) İran mitolojisindeki Rüstem-i Zal'in oğlu olduğu ve Erdeşir-i Behmen tarafından öldürüldüğü söylenen kişi.
F. A721a9, A722b6

Feraḫ-zād (Ö.a.) Eski İran'da Sasaniyan sülalesinin sekizinci hükümdarı ve Husrev-i Perviz'in oğlu.
F.-nı A733a3

Fer'an (ö.a.) Sam'ın ikinci oğlu 'Âlim'in oğlu Bi zer'in dört oğlundan biri.
F. T696b9

ferāyiz (Ar.) Yerine getirilmesi gerekenler, vacip olanlar, borçlar.
f. ü vācibāt M799b20

ferd (Ar.) Tek, eşi bulunmayan, yalnız olan şey.
cevher-i f. A733a23

ferecāt (A.) Gam, tasa ve sıkıntıdan kurtulmalar, sevinçler, teselliler.
bişā'at ü f. T701b26

Fereng (ö.a.) Behmen'in Erci'an bin Süleyman'ın kızı olan karısından olan üç kızından biri.
F. A722a11

feres (Ar.) ! At.
f.-i müstaḳîm M800b23

Ferġana (ö.a.) Türkistan daki Fergana şehri.
F.-dın A730a9

Ferhād (ö.a.) Ferhad ü Şirin hikâyesinin erkek kahramanı.
F. dik A731b12
F. A731b14
F.-nıñ A731b18
F.-ḳa A731b13

ferḫunde (Fa.) Mübarek, mesut, kutlu, uğurlu, mutlu.
ṭāli'-i f. M790b27
f. T696a17, A719b20, M787b14

ferḫundelıġ (Fa.T.) Kutluluk, uğurluluk, mübareklik.
f.-ıġa M797a16

ferḫunde-fāl (Fa.birl.a.) Bahtı uğurlu, kutlu olan.
f. M791b9, M798b12

ferḫunde-mizāc (Fa.birl.a.) Kutlu, uğurlu yaratılışlı, huylu.
f.-ıñızınıñ M789a15

ferḫunde-şıfat (Fa.Ar.birl.a.) Kutlu sıfatları olan, uğurlu vasıflar sahibi, kutlu, bahtlı.
şeh-i f. M788a24
f.-nı M791a18

Ferîdûn (ö.a.) Pişdadilerin altıncı padişahı olup Cemşid sülalesinden demirci Gave'nin yardımıyla Dahhak'i öldürmüştür.
F. A719b13, A719b15, A719b21, A719b25, A720a12, A721b15
F.-nıñ A719b23, A719b24

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

F.-nı A719b10, A719b15

ferişte (Fa.) Melek.
f. T709b26, A727b22

fermān (Fa.) Buyruk, emir hüküm, idare yetkisi.
ḫaṭṭ-ı f. M796b18, A723b12
muṭī'-i f. M787a26
f. buyur- "Emretmek" T704b19
f.-ınḡ M788b9
f.-ınḡa M796b18
f.-ınḡda T705b27
f.-ı M782b2
f.-ıġa T710b5, A723b12, M782b3
f.-ın A721b16

fermān-ber-dār (Fa.birl.s.) Fermana uyan, emre uyan, hüküm altına giren, itaat eden.
f. M788a26, M798b24

fermān-ber-dārlıġ (Fa.T.) İtaâtk rlık, emre boyun eğicilik.
f. M787b4

fermān-rev (Fa.birl.s.) Emri, buyruğu kabul edilen, sözü geçen padişah.
f. M785b9

ferruh-pey (Fa.birl.s.) Ayağı uğurlu, uğurlu, bahtlı.
ḳāṣıd-ı f. M791b9

fersūdelıġ (Fa.T.) Eskimişlik, aşınmışlık, eskilik.
f.-dur M801b23

ferş (Ar.) Döşeme taş, ağaç vb. ile yapılan yer döşemesi; yaygı, yayılan şey, halı, hasır; yeryüzü, kır, sahra.
f. idi A731a25
f. T710b14, A718b19, A730a22, A731a26

feryād (Fa.) Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, yüksek sesle ağlama, inleme, sızlanma.
f. eyle- M787b26
f. ḳıl- T713a25, T715a18

ferzend (Fa.) Oğul, çocuk, evlat.
f.-i ercemend "Şerefli çocuk" M798b25
f.-i merḥūm "Rahmetli oğul" M801b17
f.-dür M788b21
f. T694b21, T703b21, T707b, T708a22, T708b13(2), T713b8(2), A730b5, M788b22, M793a6, M793a9, M798a15, M800a20, M801a22
f.-çılay "Evlat gibi, oğul gibi" A722a20
f.-nıḡ M801b21
f.-ġa A722a14
f.-i T695b4
f.-idür A729b1

f.-inig A729a23
f.-iğa T708b13
f.-leri T701b4
f.-leridin T699b17, T701b4, A724a12, M792b24
f.-ler T700a14

ferzendlık (Fa.T.) Evlatlık, oğulluk, evlat olma.
f. M799a16
f.-(g ıg M798b18

fesād (Ar.) Kötülük, bozukluk, fenalık fitne karışıklık; nifak.
ehl-i f. T717b12, A730a14
mūcib-i f. A723b21
fısḳ u f. M793b12
f. T697a26
f.-nı A730a14
f.-ḳa M799a8
f.-ın M791b21
f.-ıdın T714a9
f.-ların T695a21

feşāne (Fa.) Saçılmış, dağılmış.
f. M801a23

feṯḥ (Ar.) Kuşatma, zaptetme, ele geçirme açma, açıklık; muzaffer olma.
f.-i ʿālem M788a9
f. ü nuṣret bile A725b11
f. ü ẓafer A721a14, M790a2, M796b23
f. bol- "Zapt edilmek, ele geçirilmek" M793a2
f. eyle- "Zapt etmek, ele geçirmek" A723b12
f. ḳıl- T704b27,T707b(2), A723b18, M786a6, M797b12
f. tap- "Kuşatmak" T709a15
f. T707b, A722b4, M791b2, M792a7, M802a16
f.-din T707b
f.-in M786a9
f.-iğa A721b9, A722a26, A725a14

fetīle (Ar.) Yaralara konulan tiftik.
f. birle M796b4
f. M796b4

fevāḥiş (Ar.) Fahişeler.
f.-din T707b

feväkih (Ar.) Meyvalar, yemişler.
f. T713b18

Feväyidü'l-kiber (Ö.a.) Ali Şir Nevayi'nin divanlarından birisi.
F. M790b4

fevc (Ar.) Bölük, grup, topluluk, takım.
f. fevc "Bölük bölük" A728b5

fevr (Ar.) Yol, şekil, tarz.
f.-de T708a27

fevt (Ar.) Kaçırma, vaktini geçirme elden kaçırma; kaybetme, ölüm, bitme, son bulma.
f. bol- "Kaçırmak, vaktini geçirmek; elden kaçırmak; bitmek" T712a10, A720b2, M793b1, M793b22, M794a13, M794a16
f.-in T712a13, T712a15

feyż (Ar.) Bolluk, verimlilik, bereket, ilim, irfan.
f.-i bi-endāze M800a8
f.-i ilāhidin T705b18
f. M788a10

feyż-güster (Ar.Fa.birl.s.) Bereket, bolluk yayan, dağıtan.
f. M798b1

feżā (Ar.) Geniş ova, geniş saha.
f.-sı A727b20

fıḳarāt (Ar.) Cümleler, paragraflar, bölümler, fasıllar.
f.-dın M782b9

fırḳa (Ar.) İnsan kalabalığı, bölük, grup.
f. T715b23, A724b6

fısḳ (Ar.) Hak yoldan, doğru yoldan çıkma, Allaha karşı isyan etme; ahlâksızlık, fesat, hainlik; sefahate dalma.
f. u fesād M793b12
f. u fücūr T697a12, M799a9
f. u 'isyānları T708a17
f. ile M798b14
f. irdi T696b20

fidā (Ar.) Uğruna verme, gözden çıkarma, kurban.
f. ḳıl- "Uğruna vermek" M791b27
f. M797a5
f.-sı M796a5

fidāy (Ar.) Fedâî, canını esirgemeyen, bir amaç uğrunda canını vermeye hazır olan.
f. eyle- M791b17

fiġān (Fa.) Istırap ile bağırıp çağırma, inleme, ağlama; eyvah, yazık.
f. u girīvi A728a24
f. u nefīridin M785a22
f. M797b7
f.-ıdın M787b25

fiġār (Fa.) Yara.
f. ḳıl- "Yara açmak, yaralamak" M786a17, M788a2

fihrist (Ar.) Bir şeyin içinde neler olduğunu sırayla gösteren defter, dizin.
f.-in M784a25

fikr (Ar.) Fikir, düşünce akıl, zihin hayal, tasavvur; niyet, karar; hatır.
f.-ge tüş- "Aklına düşmek" T713a13
f.-de T698a21
f.-iñni A728a4
f.-in ḳılıp A725a27
f.-ide T715b4
f.-idin M787a10

fi'l (Ar.) İş, hareket, davranış, kılış.
f.-i mezmūm M799a11
f.-ide A731b23

fi'l-cümle (Ar.) Bütünüyle, tamamen.
f. M791b12, M794a2

Filha (Ö.a.) Yakup Peygamberin kayınpederi Lübnan'ın kızı Liya ile birlikte Yakup'a gönderdiği cariyelerden biri. Bu cariyeden Yakup Peygamber'in Din ve Nafkal adlı çocukları olmuştur.
F. T700a11
F.-dın T700a13

fi'l-ḥaḳīḳa (Ar.) Gerçekte, doğrusu.
f. M799a26

fi'l-ḥāl (Ar.) Hemen, derhal anında o anda aniden.
f. T716b10, T703b9, T701a6, T699b20, T714b18, A725a17, A727a15, A728a5

Filisṭīn (Ö.a.) Eskiden Gazze ile Yafa arasında, Kenan ülkesinin güneyinde ve Mekke'nin batısında sahil boyunca uzanan küçük bir kısma verilen ad; burada kurulu olan şehir.
F. T709a11, T715b26
F.-ğa T698b15, T709a13

Filḳūs (Ö.a.) I Dārāb zamanında Anadolu'da hüküm süren bir kaysar.
F. irdi A722b11

filori (İt.) XI . yy.dan evvel Floransa'da basılan ve üzerinde zambak resmi bulunan filöri veya flörin adlı altın para. Sonraları Batı ülkelerinde basılan altınlara da bu isim verilmiştir.
f.-si M796b17

Filsūn (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi. bkz. Efilsun, Efilyūn
F.-nıñ A723a11

firāğ (Ar.) bkz. firāḳ.
f. tap- "Ayrı olmak, uzak olmak" T711a16

firāḳ (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı olma birinin, bir şeyin olmaması, yokluk; ayrı olmadan doğan özlem; ayrı kalma, hüzün, keder, sıkıntı.
ḳātil-i f. N787a1
f. ara N795a8
f. bile N788a22
f. N784a16, N785b2, N786b27, N787a1(2), N787a12, N788a21, N791a26, N792a3, N792a12, N794a27, N794b5, N794b10, N794b20, N795a14, N795a18, N795b16, N796b16, N797b6, N797b9, N800a13
f.-ım N797a11
f.-ıñ N796a1
f.-ıda T695a4, T695a11, T701b3, T711b20, N801a22
f.-ıdın T701b23, T714b7
f.-sınsızın N798a23

firāḳ-nāme (Ar.Fa.birl.i.) Ayrılık mektubu.
f. N789a1

firār (Ar.) Kaçma, savuşma, izinsiz veya kurallara aykırı olarak ortadan kaybolma.
f. tap- A73b4
f. T710a20, A728b11

firāş (Ar.) Yaygı, şilte, hasır, halı döşek, yatak; hane, yaşanan mekan, birisine ait olan eşya veya insan.
f.-nı T710b19
f.-ıña N794b2
f.-ıdın T709b24

Fir'avn (Ö.a.) Tanrılık iddiasında bulunduğu için Musa Peygamber'in mücadele ettiği Mısır hükümdarı.
F. bile T704a18, T704b9
F. T702a13, T703a16, T703a17, T703a23, T703a25, T703a27, T703b10, T703b11, T703b13, T703b14(2), T703b18, T703b24, T704a16, T704a17, T704a19, T704a20, T704a21, T704a25, T704a27, T704b10, T704b12, T704b16, T704b20, T704b22, T707a13, T707a18, T707a19
F.-nıñ T703b5, T703b10, T707a17
F.-ğa T703a24, T703a27, T707a18, A720a3

firdevs (Fa./Ar.) Cennet.
ravża-i f.-i a'lā N801b19

firdevs-āyīn (Fa.birl.a.) Cennet gibi, cennet benzeri.
f. N798b23

Firdevsī (Ö.a.) İran'ın millî destanı olan ünlü

Şehname'nin sahibi olan şair. 934-1020 yılları arasında yaşadığı sanılıyor.
F.-i Tūsî T700a24
F. A720b16, A721b27

Firenk (ö.a.) Doğu ülkelerinde ve dillerinde Batı'ya, Avrupa'ya verilen ad.
F. T718a14

firîb (Fa.) Hile, al, aldatma, kandırma, oyalama.
f. ü füsūn bile A729b3
f. bir- "Aldatmak, kandırmak; oyalamak" T717a20, A721a8, A726a2
f. yi- "Aldanmak, kanmak, oyalanmak" A24b12

firîfte (Fa.) Aldatılmış, aldanmış.
f. bol- "Aldanmak" A725b25
f. kıl- "Aldatmak, kandırmak" T717b7, A721b14

fırḳat (Ar.) Dosttan, sevgiliden ayrı olma, ayrılık ayrılık yüzünden duyulan elem.
f.-i ḡam M787b25
f.-i T701b22

Fîrūd (ö.a.) Siyavuş'un oğlu ve Keyhusrev'in ana bir kardeşi.
F. A721a10(2)

Fîrūz (ö.a.) Sasani hükümdarlarından biri. Yezdicird II'nin (Yezdgird II) oğlu. Kardeşi Hürmüz II ile savaşmış ve onu yenmiştir.
F. bin Yezdicird A729a2, A729a13
F. A728b25, A728b26, A729a7
F.-nı A728b25

Fîrūz bin Hürmüz (ö.a.) Sasani hükümdarlarından biri. Yelaş'ın oğlu Hürmüz'ün yerine hükümdar olan Firuz, yedi yıl hüküm sürer ve avda ölür.
F. A724a23

Fîrūz-ı Hürmüz (ö.a.) Perviz'in sipahsaları.
F. A732b11, A732b14
F.-ğa A732b18

Fîrūz-ārā (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Yezdcerd II'nin oğlu Firuz'un Rey bölgesinde yaptırdığı şehir.
F.-dur A729a10

fîrūze (Fa.) Açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı.
f. M798b27

Fîrūz Mihrāy (ö.a.) Sasaniler'in son hükümdarı Yezdgerd'den sonra hükümdarlığı sürdürmek için tahta çıkarılanlardan biri. Firuz Mihray'ın hükümdarlık yapabilecek durumda

olmadığı, ruh sağlığının bozuk olduğu anlaşılınca tahttan indirilir.
F. A733a1

Fiṯāgores (Ö.a.) Eski Yunanlı filozof ve matematikçi Pisagor (M.Ö. 580-500)
F. Ḥakîm T717b18, M799a4
F. A721a23, A722b2
F.-niñ T717b24

fitne (Ar.) Fesat, ara bozma mihnet, sıkıntı, bela.
f.-ni T699a3
f.-si T711b12, T711b13

Fizān (Ö.a.) Kuzey Afrika'da vahalar grubu olan Trablusgarp'ın güneyinde bir bölge.
F. T700a5

fuḳarā (Ar.) Acizler, biçareler yoksullar, fakirler.
f. M798a7, M800a2, M802a21

Furāt (Ö.a.) Fırat nehri.
F. A719b26, A731a12

furṣat (Ar.) Uygun zamanın zaman, vakit, ara, süre, sıra.
az f.-dın soñra T702a10
f. T712a16
f.-nı T716b26
f.-da A720a13, A722a26, M782b11, M797b22, M798b7
f.-ı M790b18

fuṣūl (Ar.) Fasıllar, bölümler ayırmalar.
f.-i Boḳrat T717b25
f.-din M794a23

füṭa (Fa.) Bele bağlanan önlük yerine kullanılan peştemal. Çoğunlukla koyu renklerde olur.
f. M795b9

fużūlluḳ (Ar.T.) L Lüzumsuzluk, gereksizlik, yersizlik.
f.-dın M799b23

fücür (Ar.) Hainlik ahlâksızca sefahat, günahkirlık.
fısḳ u f.-ğa T697a12
fısḳ u f.-uñnı M799a9

fülān (Ar.) Herhangi bir kişi, biri belirsiz bir şey, filan.
f. T700b25, T703a27, T706b6, T706b26, T709a22, T709a27, T716a26, T717b11, M792a15, M793b22
f. fülān M792a14

f.-nı M783a2, M793b16, M794b22
f.-ğa M786a24
f.-dın M788b17, M789b8

fülānî (Ar.) Birisi.
f. M788b3

fürḳat (Ar.) Ayrılık, ayrı olma.
f. M785b2, M795b1
f.-idin T701b24

fünūn (Ar.) Fenler, bilimler.
f.-ı ʿAcemiyye T705b18
f. u fażāyil M798b20
bahādırlıḳ f.-ıda A723a19

Fürs (ö.a.) Farslılar, eski İran.
F. mülūkı A72a2
F. A718b1
F.-din A718b3

füsūn (Fa.) Büyü sihir, hile, aldatma.
firīb ü f. bile A729b3
mekr ü f. bile T717a23

fütūr (Ar.) Zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma ümitsizlik, keder.
f.-ı aḥvāl M802a4
f. yüzlen- T709a4
f. T718a4, A731b23
f.-ın M802a15

füzūn (Fa.) Fazla, ziyade, çok, artık zengin, var, mevcut.
f. eyle- A733b6
f. M788a13
f.-raḳ M788b9

ġaddār (Ar.) **Zulmeden, hain, merhametsiz, kıyıcı, zalim.**
cihān-ı ġ. T699a19
ġ. T716a21

ġaddāre (Ar.) **Hain, merhametsiz kadın.**
ġ. T717a21

ġāfil (Ar.) **Gaflette bulunan; ilerisini düşünemeyen, dikkatsiz, hakikati göremeyen; habersiz, bilgisiz, nadan; ihmal eden; ihtiyatsız; tevazu ifadesiyle birinci tekil kişi zamiri.**
faḳīr ü ġ. M799a3
ġ. bol- A730b4, M792b13, M793a27, M798b19
ġ. bolul- M794a20
ġ. sin M799a27
ġ. T711b23, A729a9, M787a9, M799a15, M799a27

ġaflet (Ar.) **Boş bulunma, gafillik; ihtiyatsızlık; dikkatsizlik; bilmezlik, nadanlık, cahillik, ileriyi görememe; dalgınlık, endişesizlik.**
mūcib-i ġ. A728a11
ġ. ü bī-bāklik M802a4
ġ. ü cebbārlıġdın T696b21
ġ. ü nādānlıġ M799a20
cehl ü ġ.-din T697a11
ġ. A726b1, A728a13, M800b10
ġ.-din A733a18
ġ.-ḳa M799a27
ġ.-i A720b17
ġ.-idin M800b22

gāh (Fa.) **Ara sıra.**
g. M783a5
gāhi.....g. T708a11

gāh....gāh (Fa.) **Zaman zaman; bazen.**
g. M789b24, M794b11, M795b1

gāh (Fa.) **Zaman, vakit, ara.**
g.-lar T709b15

gāhi (Fa.) **Ara sıra, bazen, kimi zaman, zaman zaman.**
g. T700a27, T708b14, T708b15, T711b22, A718b10, M783a24, M783a25, M783b4, M783b6, M783b15, M783b27, M784a1, M784b18, M784b19, M784b25, M784b26, M786a14, M790a10, M790b25, M794b6, M796a22, M797b16
g.....gāh T708a11

ġalaṭ (Ar.) **Yanlış, hata, yanılma.**
ġ.-dur A724b7
ġ. T716b18
ġ.-ın A721b4

ġalebe (Ar.) **Kalabalık, çokluk.**
ġ. T698b8

ġaleyān (Ar.) **Coşma, coşkunluk.**
ġ.-ı T714a7

ġālib (Ar.) **Galebe eden, yenen, kazanan; üstün gelen, ağır basan, kuvvetli; daha kuvvetli.**
ġ. irdi T717a16, A730b11
ġ.-dür M790b19, M801a13
ġ. bol- T704a13, T706a13, T709a4, A725a7
ġ. kıl- T704a21, T716a15
ġ. A728a25, A730b9, M801b8

ġam(m) (Ar.) **Tasa, keder, elem, kaygı, dert.**
mūcib-i ġ. M795a15, M795a24
ġ. u elemġa mu M801b1
ġ. u ibtilā M801b3
ġ. bile M795a25
ġ. sal- M795a27
ġ. yime- "Tasalanmamak, endişelenmemek" T716a8, A725a26
ġ. M795a23, M796a2, M796a17, M801b3
ġ.-dın M782b13
ġ.-ım M795a10
ġ.-ı M795a26
ġ.-ıdın M787a21, M796a17, M796b15

ġam-endūz (Ar.Fa.birl.s.) **Kederli, üzüntülü, gam toplayan.**
ġ. M787b24

ġam-fersūde (Ar.Fa.birl.s.) **Gamlı, kederli, gamdan yorulmuş, yıpranmış.**
ġ. M801a24

ġam-gīn (Ar.Fa.birl.s.) **Gamlı, kederli.**
ġ. M797a8

ġam-gīnlıġ (Ar.Fa.T.) **Kederlilik, gamlılık.**
ġ.-ı M798a16

ġam-güsār (Ar.Fa.birl.s.) **Dert ortağı, arkadaş, dost.**
yār-i ġ.-ım N790a26
ġ. M796a27

ġam-güsārlıḳ (Ar.Fa.T.) **Dert ortaklığı, keder dağıtma.**
ġ. A730b5

ġam-zede (Ar.Fa.birl.s.) **Gamlı, kederli, tasalı.**
ġ.-ler M798a17, M798a19

ġanāyim (Ar.) **Ganimetler, düşmandan alınan mallar.**
ġ. bile A721b18, A721b21
ġ.-ni T707a26

ġanî (Ar.) **Zengin, varlıklı, bol, doygun.**
ġ. bol- M796b16
ġ. ķıl- A729a16
ġ.-lerġa A719a5

ġanîm (Ar.) **Ganimet, düşmandan alınan mal.**
ġ. ü taḫt A728a23

ġanîmet (Ar.) **Düşmandan alınan mal; ele geçmiş, beklenmedik şey; kazanç.**
ġ. bile T702a5
ġ.-dür M793b17, M797b17
ġ. bil- **"Kazanç saymak"** A728a8
ġ. tut- **"Kazanç saymak"** T716b26
ġ. tüş- A730b15
ġ. T702a24, T714b25, A730b17
ġ.-i T715b26

ġanîne (Fa.) **Arı oğulu, ana kovandan ayrılıp başka bir yere gitme, mec. ölüm, ölüm sebebiyle kayıp (?).**
ġ.-si M798a15

ġār (Ar.) **Mağara, in.**
ġ. T715b17
ġ.-nıñ T715b25
ġ.-ġa T715b6, T715b7, T715b14
ġ.-da T698a14, T716a26
ġ.-dın T715b10

ġarâbet (Ar.) **Gariplik, tuhaflık.**
ġ. T700a23, M785a17

ġarâyib (Ar.) **Gariplikler, şaşılacak, tuhaf şeyler.**
ġ.-i umûr A728b2
ġ. ü i'câz T712a9
ġ. T707b, T712a20, M784b12(2)
ġ.-ķa T697b20
ġ.-din durur A727b6

Ġarâyibü'ṣ-ṣıġar (ö.a.) **Ali Şir Nevayi'nin Divanı.**
Ġ. M790b3

ġaraż (Ar.) **maksat, amaç, hedef; istek, arzu, niyet.**
ġ. bol- A733a17
ġ. T703b15, A733b7, M786b8, M792a24, M792b11
ġ.-ıñ T712a23
ġ.-ı A726a26, A730b20

ġarîb (Ar.) **Tuhaf, şaşılacak, değişik, bambaşka, acayip, yeni, farklı; zavallı, kimsesiz; gurbette olan, yabancı olan.**
ġ.-i bî-nevâ M796b2
ġ. irdi T708a21
ġ. ķıl- M787a12
ġ. kör- M795b2

ğ. T697a15, T698a14, T705a13, T708a10, T709a25, T709a26, T709b26, T710b10, T711b25, T712b6, T713b3, T715a13, T715a22, T717b22, A719a11, A722a27, A723a17, A729a6, A731b3, M785a24, M790a3, M790a4, M790b3, M797a24(2), M802a25
ğ.-raḳ T713b5
ğ.-in M797b1
ğ.-idin T715b18
ğ.-ler M797b1, M798b13
ğ.-lerğa M800a22

ğarîb-nevāz (Ar.Fa.) Kimsesizleri, garipleri koruyan, biçarelere kerem eden.
ğ. M798b13

ğarîb-nevāzlığ (Ar.Fa.T.) Garipleri koruyuculuk, kimsesizleri gözeticilik.
ğ.-ı M797a25

ğarîḳ (Ar.) Gark olmuş, suya batmış.
ğ. M783a10

ğarḳ (Ar.) Suya batma.
ğ.-ığa T706b17

ğarḳa (Ar.) Suya batmış, batık.
ğ. ḳıl- T697a26

Ğassāniler (ö.a.) Suriye'de hüküm süren bir hanedan.
Ğ.-din A726b11

Gāve (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından zalimliği ile ünlü Dahhak'in zulmüne karşı halkı ayaklandıran meşhur demirci. krş. Gāve-i Āhenger.
G.-ni A719b16

Gāve-i Āhenger (ö.a.) Demirci Gave; eski İran hükümdarlarından Dahhak'in zulmüne karşı halkı ayaklandıran demirci. krş. Gāve
G. A719b12
G.-niñ A719b8

Gāvegānî Gave'ye ait.
direfş-i G. "Gave'ye ait bayrak" A719b17

ğavğa (Fa.) Kavga, döğüşme, vuruşma; savaş, harp, karşı koyma; mücadele, uğraşma.
ğ. bol- A726b9
ğ. ḳıl- A727b14, A729b3, A732a6
ğ.-sı T707a11
ğ.-sıdın

ğavr (Ar.) Esas, hakikat.
ğ.-iğa M794a10
ğ.-leriğa M801a21

ġavṣ (Ar.) Suya dalma, bir işi iyice anlamak için derinliğine incelemek, derinliğine dalmak.
ġ. ḳıl- M785b11

ġavvāṣ (Ar.) Dalgıç.
ġ.-ı meṭālib-i biḥār M786b3

ġayb (Ar.) Gizli, gözle görülmeyen, yokluk; göz önünde olmayan, garip; görünmez âlem.
ġ. M786b2, M798a11
ġ.-dın T701a8, T712a11

ġāyet (Ar.) Çok, pek çok, pek fazla, ziyade, son derece; çokluk, fazlalık; nihayet, son.
ġ.-i bükā T713b22
ġ.-i ġurūr A721b25
ġ.-i ḥüsn-i cemāl T705b16
ġ.-i merḥamet M802a13
ġ.-i tecemmül A731b22
ġ.-ḳaça irdi M784b11
ġ. T703b20, T711a18, T718a12, A726a25, A727b2, A728b20, M784a21, M785b21, M789b14

ġāyetsiz (Ar.T.) Sonsuz, nihayetsiz, bitimsiz, tükenmez.
ġ. irkenni M791a2
ġ. M784b12, M785a14, M792a15, M801b4

ġāyib (Ar.) Kayıp olan, yok olan, ortada olmayan.
ġ. bol- "Kaybolmak, yok olmak, gözden yitmek" T705a19, T705b14, T707a4, T707a9, T709a9, T709b24, T710a11, T712a6, T713a22, T713b16, A721a21, A723a17, M784b12, M789b14
ġ. ḳıl- "Görünmez hale getirmek" T715a17

ġāyibāne (Ar.Fa.) Görmeyerek, yüze karşı olmayarak, uzaktan.
ġ. M787b14

ġayr (Ar.) Ayrı, başka, diğer; olmayan, dışında, hariç anlamlarında olumsuzluk edatı.
ġ.-ı bahşiş yıl T703a26
ġ. T707b, T712b5(2), T713a1, T713a13, T713b18, T713b19, T716b13, T716b16, T716b17, T716b19, M791b11, M792b22
ġ.-i M783a24, M785a4, M786a18

ġayret (Ar.) Kıskanma, çekememe; asil, temiz duygu, hamiyyet; çalışma, uğraşma; Tanrı'nın hüküm vermesi, emir vermesi, Tanrı hükmü.
ġ.-i behişt-i berîn M795b17
ġ.-i ilāhî A719a20
ḥamiyyet ü ġ. T716a4
ġ. körgüz- T700b5
ġ.-din T701a13
ġ.-i T699a1, T716a4

ġ.-ı irür T718a2

ġażab (Ar.) Kızgınlık, öfke, hiddet; darılma, kızma.
ġ.-ı İlāhī "Bela, musibet" T705a9
ġ. bile T711a15
ġ. eyle- "Hiddetlenmek, öfkelenmek" A732a26
ġ. ḳıl- "Öfkelenmek" T703b14, T712b11, A721a12, A723a20, A725a2
ġ. T705a11, T705b26, A722b24
ġ.-ı T703b24, A731b23, M792b2
ġ.-ıġa M792b2, M792b3(2)

ġazāl (Ar.) Ceylan, geyik, maral, ahu.
ġ.-ī A724a24

ġazāle (Ar.) Ahu, ceylan; güneş (Güneşin feleğin, göğün ahusu olduğu düşünülür.).
ġ.-si M787b9
ġ.-ler bile M787b10

ġazel (Ar.) Klasik Şark şiirinin en önemli ve en çok kullanılmış, 5-15 beyitten oluşan; ilk beytin mısraları birbirleriyle, sonraki beyitlerin ikinci mısraları birinci beyitle kafiyeli nazım şekli.
şi'r ü ġ. M790b1
ġ. M800a27
ġ.-lerdin M789b14

ġāzī (Ar.) Gazi, ordunun başına geçen, savaşan.
ġ. A733a19

gāzur (Ar.) Çırpıcı, kassar. Yazma kumaş işlerini boyaları tutsun diye deniz suyunda çırpan kimse.
g. A722a20, A722a22, A722a24(2)
g.-dın A722a23

gāzurluḳ (Ar.T.) Çırpıcılık, kassarlık. bkz. gāzur
g. A722a21

ġazve (Ar.) Akın, savaş, din düşmanı üzerine yapılan sefer, gaza.
ġ. vü cihād T695b15

gebr (Fa.) Ateşe tapan, mecusi.
g. A721b13

gec (Fa.) Harç, kireç.
g. T695a19

gedā (Fa.) Dilenci, yoksul, zavallı.
şāh u g. T718a21, M798a13, M798b25
g. M785b12, M786a15
g.-nı M785b12, M798a13
g.-ġa T718a21, M801a27

g.-dın M785b12
g.-ğaça M800b16
g.-lar A723b14, A724b15, M798a8

gedālığ (Fa.T.) **Dilencilik.**
g. ḳıl- T702b8

gedāyi (Fa.) **Dilencilik.**
g. M792a22

gele (Fa.) **Sürü, hayvan sürüsü.**
g. ḳarasın T704a1
g.-din T704a5
g.-lelerin T704a2

genc (Fa.) **Hazine, define.**
g.-i bād-āverd "Bizans İmparatoruna ait bir gemide rüzgâr tarafından Husrev Perviz'e getirilen hazinelerin ikincisi" A731b5, A731b7
g.-i maḳṣūd M786a15
penc g. A733a21
g. içre M786a14
g. T706b22
g.-ini T715b11
g.-ide A733a22

gencī (Fa.) **Bir hazine.**
g.-dür A730b2

ger (Fa.) **Eğer, şayet; ister; veya; ise.**
g. ....g. ....g. .... "ister.... ister; veya....veya" T695a24(3), T707b
g. .... veger "ister ister" T699a18
g. ....veg. ....ve'r "ister....ister" T696a1
eger .... g. "ister....ister" T695a24, A728b24
veger .... g. "ister....ister" A733a13
g. T699b14, T708b17, A729b15, A733a24, M784a21, M787a21, M788a1, M791a14, M795b27, M796b3, M797a24

gerçi (Fa.) **Her ne kadar; ise de; da, de.**
g. T702b25, A733a26, M795a15, M798b11

gerd (Fa) **Toprak, toz.**
g.-i reh M791a19
g.-i reh-i nūrunı M797b7
g. ü ġubār M784b27
g. A731b8, M797b5
g.-i M783a8, M796b22
g.-ige M788a10
g.-iñi M797b7

gerdiş (Fa.) **Zaman, dünyanın dönüşü, gelip geçen zaman.**

g.-i muḫtelif A727a22
g.-ler bol- "Gelip geçmek" T715b8

gerdūn (Fa.) Dünya, felek, sema.
g.-ı bī-vehm A727b16
mihr-i g. M783b9
g. A729a13, M786a9
g.-nı M787b23

gerdūn-iştibāh (Ar.Fa.birl.s.) Felek benzeri, sema gibi.
Cürcān-ı taḫt-gāh-ı g.-ığa M791a

gerdūn-sāy (Fa.brl.s.) Dünyayı idare eden, dünyaya hükmeden.
rāyet-i g.-ıñ M791b7
g. M795b4

gergedān (Fa.) Gergedan, burnunun üstünde bir ya da iki boynuzu bulunan manda iriliğinde saldırıcı hayvan.
g. A721b2

geh (Fa.) Ara sıra, sırada, zaman, dem, vakit.
g. geh. "Zaman zaman, ara sıra" M796b3
g. T713b26, T716b24, M796a25

gehī (Fa.) Bazen, ara sıra.
g. A723b13(2)

germ (Fa.) Sıcak.
şoḫbet g. bol- "Sohbet koyulaşmak" T716b23

Gersīvez (ö.a.) Efrasiyab'ın kardeşi.
G.-nıñ A720b25

Gerşāsb (ö.a.) Rüstem'in dedesi.
G. A720b1(2), A720b2, A720b4
G.-nıñ A720a24, A720b2
G.-nı A720a26
G.-ḳa A720a22

geşt (Fa.) Gezme, dolaşma, tenezzüh.
g.-ke T700b11
g.-i M784a26

Gev (ö.a.) Guderz'in oğlu. bkz. Guderz.
G. bin Güderz A720b27
G. A721a8

Gevār (ö.a.) Fars'da Şiraz'dan on fersah uzaklıkta bir kasaba.
G. A722a15

gevher (Ar.) Elmas; değerli taş; inci; esas, öz, cevher, asıl.
g.-i ma'ānī M791b11

g.-i şāhvār M796a4
g.-i şeb-çerāġ A731a24
g. ü dürr M786a14
g. ü nicād A722b5
g. bile A731a23
g. M787b22, M788a13, M797a26
g.-ni M785b11
g.-i A722a21, M802a14
g.-in M785b11, M796a6
g.-ini M784a23, M797a27
g.-leri M787b10
g.-lerin M786b23

gevher-efşān (Ar.Fa.birl.s.) Cevher saçan.
seḥab-ı g. M785a13

gevher-feşān (Ar.Fa.birl.s.) Cevher saçan, değerli taşlar saçan.
naẓm-ı g. A733a25

gevher-feşānlıġ (Ar.Fa.T.) Cevher saçıcılık.
g.-ıdın M797b10

gevher-nigār (Ar.Fa.birl.s.) Cevher benzeri, kıymetli taş suretli, resimli.
g. M801b18

gevher-pāş (Fa.birl.s.) Cevher saçan, güzel söz söyleyen.
g. M796a25

gevsāle (Fa.) Bir yaşına girmiş dana, buzağı.

g. T705a12
g.-ni T705a11

gevsāle-perest (Fa.birl.s.) Danaya tapan, buzağıya tapan.
g. T705a10

ġıdā (Ar.) Besin, canlıları besleyen şeyler, yenecek şey.
ġ. A726b17
ġ.-ları A719b7

Gil-şāh (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Adem soyundan geldiği inancıyla Keyumers'e verilen lakap.
G. A718b5

girī (Fa.) Boyun (?).
g. ḳıl- A733a15

ġirīv (Fa.) Bağırma, çağırma, ağlama, inleme.
fiġān u ġ.-i A728a24
ġ. sal- A730b26

girān-māye (Fa.) Değerli, kıymetli.
dürr-i g.-ni "Değeri çok, iri inci" M795b20

dürr-i g.-din M797b26

girdāb (Fa.) Suların döküldüğü ve çukurlaştığı yer, anafor, çevrinti, burgaç.
g. M783a11
g.-ḳa T697a26

girdār (Fa.) Hizmet eden, iş yapan, kul, köle.
g. bol- M788a27
g. M798b25

giriftār (Fa.) Düşkün, tutkun; yakalanmış, tutulmuş; esir, duçar; uğramış.
g. bol- A731a14
'azabġa g. bol- "Azaba uğramak" T715a5
g. ḳıl- "Uğratmak, duçar etmek" T706a21, T717a20
g. M798b14
g.-ıġ M788a21
g.-larıġa M792a4

giriftārlıġ (Fa.T.) Tutulmuşluk, yakalanmışlık.
g. bol- M795a19

girifte (Fa.) Esir, tutsak.
g.-dür min A731a14

girih (Fa.) Düğüm, yuvarlak hale gelmiş düğüm.
g.-de A727a17

gīsū (Fa.) saç, uzun saç, saç örgüsü.
g. T702b14
g.-larıġnı T702b13
g.-ların T702b14

giyāh (Fa.) Bitki, ot, nebat.
g. dik M784a8

ġonca (Fa.) Gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek. krş. ġonçe
ġ. dik M788a2
ġ.-sın M786a16

ġonçe (Fa.) Gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek. krş. ġonca
ġ. M801b11

ġubār (Fa.) Toz, toprak.
ġ.-ı āstānıġ M797b9
gerd ü ġ.-ıġa M784b27
ġ. M788a3
ġ.-nı M797b6
ġ.-ı M797b6, M799a25

ġubārī (Fa.) Gücenme, kırılma.
ġ. M785b17

Güderz (ö.a.) İran mitolojisinde Rüstem-i Zal ile çağdaş olan önemli bir kahraman.
G.-i Kişvād A720b27
G.-i Kişvād-nıñ A721a7
G. bin Uyġur A724a13
G. A721a17, A724a16
G.-niñ A724a15, A724a20, A724a21
G.-ğa A724a13

gügird (Fa.) Kükürt.
g. bile T716a23

ġül (Fa.) Şeytan.
ġ. u şeyṭān M785a19

ġulü (Ar.) Hücum, akın.
ġ.-sı M785a12

gün-ā-gün (Fa.) Renk renk, rengarenk, çeşit çeşit, türlü türlü.
g. A731a26, M783a25

gür (Fa.) Mezar, kabir; yaban eşeği.
g. T712a17, A728a1
g.-nı A727b27
g.-nı M784b8

ġurbet (Ar.) Yabancı bir memlekette olma, doğduğu yer dışında, vatan dışında olma; gariplik, yabancılık; uzaklık, hasret.
ġ. M797a24
ġ.-ni M784b27
ġ.-din T700a16
ġ.-i T700a20

ġurebā (Ar.) Garipler, zavallılar, kimsesizler.
ġ. T699a11, M800a20

ġurfe (Ar.) Çardak, balkon, cumba.
ġ. T713b15, T713b16

güristān (Fa.) Kabristan, mezarlık.
g.-larda T709b8

ġurre (Ar.) Arabi ayın birinci gecesi ve günü.
ġ.-side M787a15

ġurūb (Ar.) Gök cisimlerinin batıda görünmez olması, batması.
ġ. ḳıl- "Güneş, ay gibi gök cisimleri için batmak" T698a21, T712a11
ġ.-ḳaça T710b17

ġurūr (Ar.) Gurur, böbürlenme, kibirlenme, büyüklenme, kurulma, kendini beğenme; kendini yüksek ve değerli tutma.
cāh u ġ.-ı A719a18

ġāyet-i ġ. A721b25
ġ. sal- A724b14
ġ. yüzlen- "Gururlanmak, büyüklenmek" T697b7
ġ. T697a11, A726b4, A731b23
ġ.-ġa T700b3
ġ.-ıdın A731b16

ġusl (Ar.) Şeriate uygun şekilde yıkama, yıkanma; yıkama, yıkanma.
ġ. ḳıl- "Yıkanmak" T710a1, T713b23
-ni ġ. bir- "Yıkamak" T695a15, T702b19
ġ. T716b1

ġuṣṣa (Ar.) Keder, tasa, kaygı.
ġ. vü endüh M790a27
ġ. yutma- "Endişe etmemek; keder, tasa etmemek" M786a1
ġ. M787b25, M797b21

Güş (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
G. T696b11, T696b14, T697b27

güşe (Fa.) Köşe; kenar; yan, yakın.
g. tut- "Kenara çekilmek; bir işten elini ayağını çekmek; her şeyden elini ayağını çekmek." T701b4, , A729b14
g.-side T711b8, A721a3

güşiş (Fa.) Uğraşma, çabalama, çalışma, gayret.
g. ḳıl- A728a6
g. ḳılıl- M786b21
g.-idür M795b12

güşe'i (Fa.) Bir köşe, bir yan, bir kenar.
g. tut- "Bir köşeye çekilmek" A721b4, A722a11, A724b20

güy (Fa.) Acemlere mahsus bir çeşit oyun topu.
g. dik M788a26

güyā (Fa.) Söylenen; sanki, adeta; söylendiğine göre, ...diği söylenir.
g. T697b9, T697b23, A724b6, A727b16

güyende (Fa.) Söyleyici, şarkıcı, hanende.
g. A728b15

güft (Fa.) Konuşma (dinleme), karşılıklı konuşma; söylenmiş (işitilmiş), konuşulmuş.
g. ü şünüft M793b4
g. ü şünüftdin T716b22

güher (Fa.) Cevher, kıymetli taş; kymetli; esas, öz. krş. gevher
g. M796a21
g.-niñ A733a24

Güherəş (ö.a.) Camasb'ın torunlarından biri; Behmen hükümdar olunca, Güherəş'i şam riyasetine göndermiştir.
G.-ni A722a8

gül (Fa.) Gül; çiçek.
g. ü nesrin M801b20
nesim ü g. M795a23
g.-ler bile M783a25
g. kibi M783a27
g. T716a22, A719b27, M783a4, M784a13, M786a19, M787b10, M787b27, M788a2, M788a11, M795b15, M797a8, M795b23, M797a10, M797a18, M801b11, M801b15, M801b17
g.-çe " Gül gibi, gül benzeri." M785a26
g.-üñ M783b17
g.-üñni M795b24
g.-i M797b24, M783a25, M783a26, M786a18, M788a11, M797b4, M801b12
g.-iniñ M797a19
g.-ler M795b23, M797a17
g.-leri A729b18, M785b7, M786a16, M788a26
g.-lerin M785b10

gülbün (Fa.) Gül biten yer, gül bahçesi, gülistan; gül fidanı; çiçek biten yer.
g.-i sipihr M783a26
g. M795b23
g.-de M785b7
g.-üñña M795b23
g.-iniñ M785b6
g.-idin M783a27, M788a25

gül-çihre (Fa.birl.s.) Gül yüzlü, yüzü gül gibi latif olan.
g.-leriniñ M786b2
g.-ler M786a6

gül-fām (Fa.birl.s.) Gül renkli, rengi gül gibi olan.
bāde-i g. M796a18

gülistān (Fa.) Gül bahçesi, gülün bol olduğu yer, çiçekli bahçe.
g. T698b11, M801b15
g.-ı M783b15, M797b4
g.-ıda M801b11

gülistānī (Fa.) Bir gülistan, bir gül bahçesi.
g. irür M801b19

gül-ʿiẕār (Fa.Ar.birl.s.) Gül yanaklı, yanağı gül gibi olan.
serv-i g. M792a11
g.-ım M791a21, M792a11

gül-miḫ (Fa.) Çivi altına konulan pul, kabara.
g. M784a27

g.-leri M797b4

gül-reng (Fa.birl.s.) Gül renkli, gül gibi kırmızı renkli.
g. M797a23

gülşen (Fa.) Gül bahçesi.
g.-i cihān-ārā dik M801b20
g.-i fenā T702a14
g.-i iḳbāl M801b17
g.-dür M796b23
g. ḳıl- M784a5
g. M788a11, M795b25
g.-ğa M795b15
g.-ide M783a20, M791a21, M797a17, M801b11

gül-zār (Fa.) Gül bahçesi.
g.-ı cihān M783a6
g. içre M787b16
g. M787b15

güm Kayıp, yitik.
g. bol- "Kaybolmak, görünmez olmak; yerin altına girmek, gömülmek" T706a4, M783a12

Gümān (ö.a.) Güvaşir'in hâkim olduğu yerlerden biri.
G.-dın A725b5

gümān (Fa.) Sanma, sezme, zan; şüphe.
-ğa g. bol- "Sanılmak, şüphelenilmek" T706a6
g. ḳıl- "Sanmak; zannetmek; şüphelenmek" A720a17, A722a24, A728a15, A731a14

gümāşte (Fa.) Vekil, vezir.
g.-si irdi A721b5, A724b22

gümrāh (Fa.) Doğru yoldan ayrılmış, yolunu şaşırmış.
Nemrūd-ı g.-ğa T698b11
g. irdiler T717a5
g. bol- "Yolunu şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak" T697a11
g.-raḳ T698b24
g.-lar T697a16, T708b6
g.-larnıñ T715a15

günāh (Fa.) Günah, dince suç sayılan iş veya davranış; değişik sebeplerle yapılmaması gereken iş, suç, kabahat; hoş olmayan davranış. krş. güneh
cürm ü g. M791b23
g. ḳazğan- "Günah işlemek" M800a23
g. ḳıl- "Günah işlemek" M791b23
g. M799b2
g.-ğa A730b10
g.-ıñnı T710a17
g.-ıñdın öt- "Günahını bağışlamak" T710a14

g.-ı T710a20
g.-ığa M800b11

günāhkār (Fa.) Suçlu, kabahatli.
g.-nı A727b12

günāhsız (Fa.T.) Suçlu, kabahatsiz.
g. A732a1

günbed (Fa.) Kubbe, üstü yuvarlak kubbe şeklinde olan büyükbina, şekil; yuvarlak, gök kubbe, gökyüzü; mec. dünya, felek.
g.-i bī-sütūn A727b9
g.-i devvār "Gökyüzü" M800b14
g. üze M800b14
g. T715b17, M784b15
g.-ide M783b25

güncāyiş (Fa.) Sığma, sığışma.
g. A730a27

güneh (Fa.) Suç, kabahat. krş. günāh
g.-ğa A726a8

günehlıḳ (Fa.T.) Suçlu, kabahatli.
g. A719b7

günehsiz (Fa.T.) Suçsuz, kabahatsiz; sebepsiz, mazeretsiz.
g. irkendür A730b23
g. A727a1

güng (Fa.) Dilsiz, konuşamayan.
g. ü lāl M797a10
g. T716b5
g.-ge T716b7

güng-maḳāl (Fa.Ar.) Konuşamaz, dilsiz gibi, dilsiz söyleyişli.
g.-dür T714a3

Gürcistān (ö.a.) Güney Kafkasya'nın orta bölgesinde, batıda Eger, kuzeyde Kafkasya sıradağlarının orta kısmı, güneyde Ermenistan, doğuda bugünkü Azerbeycan ile sınırlanmış bölge.
G. bile A728a17

gürkİn~Gürkın (ö.a.) Behram-ı Çubine'nin atası olarak ileri sürülen isimlerden biri.
G. Milād-ḳa A731a6

güstāḫlıḳ (Fa.T.) Saygısızlık, edepsizlik, kendini bilmezlik; cesaret, cür'et; konuşanın tevazu ifadesi ile yaptığı işi anlatması için, cesaret etmek anlamında bir tevazu sözü. krş. güstaḫlıḳ
cür'et ü g. M798b1

g. bile M793a17
g. ḳıl- M788b11
g. ḳılıl- "Cür'et, cesaret edilerek yapılma (tevazu ifadesi olarak)" M783a20, M793a14
g. M790a9, M793a12
g.-ḳa M790b7
g.-larğa M790b7

güstāḫlıḳ (Fa.T.) Saygısızlık, edepsizlik, kendini bilmezlik; cesaret, cür'et (tevazu gereği). krş. güstāḫlığ
g. ḳılıl- "Cesaret edilmek" M791b6, M797b22
g. M783a2, M786a14
g.-dın T705b15

güsār (Fa.) Yardımcı, ortak.
g. ol- M797b2

güşād (Fa.) Açılma, açılış.
g.-ı M792a3

güşāyiş (Fa.) Açılma, çözülme; gözün açılması, görme, görür olma.
mücib-i g. M798a11
g. M792a8

Güştāsb (ö.a.) Eski İran'da hüküm süren Keyaniyan sülalesinin beşinci hükümdarı Lohrasb'ın oğlu ve halefi olan Güştasb, mecusiliği kabul etmiş ve yayılmasına yardımcı olmuştur.
G. T717b18, A721a27, A721b1, A721b9, A721b12, A721b14, A721b18, A721b22, A721b25, A722a1, A722b2(2), A722b4, A727a2
G.-nıñ T717b21, A721b18
G.-nı A721b14
G.-ḳa A721b9
G.-dın A721b12

Güştāsbī Güştasb'a ait.
ḳānūn-ı G. A722b5

güvāh (Fa.) Tanık, şahit, delil.
g.-ım T717b9
g.-ıñ T717b9

Güvāşīr (ö.a.) Beyaz turkuvaz taşı çıkarılan bir yer.
G. A725b5

güzāf (Fa.) Boş söz, anlamsız söz; karalayıcı söz.
g.-ı T697b25

güzār (Fa.) Geçme, geçiş, gitme. krş. güzer
g. eyle- "Geçmek, gitmek" M787b17

güzer (Fa.) Geçme, geçiş. krş. güzār
g. ḳıl- "Geçmek, dolaşmak, gitmek" T711a14

Güzide (ö.a.) **İranlı tarih ve coğrafya alimi Hamdullah Mustavfi'nin** (1281-1350) **tarihle ilgili eseri Tarih-i Güzide.**
şāḥib-i G. "Hamdullah Mustavfi" T697a4, T697b14, T712b26, T715a14, A724b18, A727a4, A718b21
G. A720b3
G.-de A720a27, A724b6, A727a23

güzir **(Fa.) Çare, deva, meded, kurtuluş.**
g. irmes M801b14
g. A728a6
g.-i M796a12

ḥabbāt (Ar.ç.) Buğday, arpa gibi tahıllar.
ḥ.-ın T704b27
mezrā'at u ḥ.-ların T704b3

ḫaber (Ar.) Haber, bilgi, havadis, ağızdan ağıza dolaşan söz.
ḫ. ayıt- "Haber vermek." T707a4
ḫaber bir- "Haber vermek, söz etmek, bahsetmek." T694b10, T695b20, T697b2, T698b8, T699b1-20, T700b7, T701a9, T702a13, T703b18-26, T704a6, T711a25, T715b6-14, T717a2, A722a24, A725a5-8,A726b22, M796a14, M797a14, M800a27
ḫ. bol- "Haber verilmek." T701b14, T711b4, T713a27, M789b13, M792a6
ḫ. ḳıl- T698a12-19, A726b8
ḫ. ḳıldur- T698a10
ḫ. ḳıltür- "Haber getirmek." T706a10
ḫ. tap- T700b14
ḫ. tut- T699a21
ḫ. tutul- "Haber yollanmak." M793b8
ḫ. T698a23, T702a5, M797a7
ḫ.-ni M797a6
ḫ.-din A722a1, M790a12
ḫ.-i T698a10, A725a6, M785b19, M792a12, M795a24
ḫ.-in t702a3, A728b9, A729a22, M792a11(4)
ḫ.-idin M791a27
ḫ.-idin irdi M796b22
ḫ.-ler M790a9, M793a1, M793b9

ḫaber-dār (Ar.Far.birl.s.) Haberli, bilgili, haber almış.
ḫ. bol- "Haberli olmak." M793b15-17
ḫ. ḳıl- "Haberdar etmek." T715a21, M799a9

ḫaberleş- (Ar.T.) Haberleşmek, karşılıklı olarak haber alıp vermek.
ḫ.-ip A725a15

Ḥabeş (ö.a.) Afrika'nın doğusunda Yemen'in karşı kıyısında bulunan ve halkının çoğu Hıristiyan olan, Habeşistan'da yaşayan yerli halk.
Ḥ. T696b11

ḥabīb (Ar.) Sevgili, güzel, hoş, iyi.
ḥ. M802a16

Habīb Neccār (ö.a.) Antakyalı bir veli. Kur'an'da isim anılmaksızın menkıbesi verilir. (II. Bakara, 27-30, 21, 10 v.d.) Hıristiyan asıllıdır. Kur'an'dan Habib'in öldürülmesi dolayısıyla şehitlik mertebesine erdiği anlamı çıkarılmıştır. Metnimize göre Hz. İsa'nın annesi Meryem'in halasının oğlu ve Meryem ile İsa'yı koruyup kollayan bir kişi.
H. N. T714a20

Hābil (ö.a.) Adem Peygamber'in oğullarından biri. Kardeşi Kabil tarafından öldürülen Habil dünyada ölen ilk insanoğlu olarak, Kabil de insan öldüren ilk kişi olarak anılır.
H. T695a3-11-12-24
H.-nin T695a2
H.-ni T695a5
H.-ğa T695a2-17

ḫabīs (Ar.) Kötü, çirkin, alçak.
ḫ.-ni M802a16

ḥabs (Ar.) Hapis, bir yere kapayarak alıkoyma; hapishane.
ḥ. ḳıl- "Hapsetmek." A732a4
ḥ. A721a12
ḥ.-de T701a2
ḥ.-lerdin A727a4

ḥāc (Ar.) Hac, belirli zamanda Mekke'de Kabe'yi ziyaret etme ile gerçekleşen İslamın beş şartından biri.
ḥ.-dur M801a2
ḥ.-ḳa M801a4

ḫacālet (Ar.) Utanma, utanma ile şaşırma.
ḫ. barmağın tişle- M799a2
ḫ. M802a9
ḫ.-din T698b17
ḫ.-i T701b27

ḫˇāce (Fa.) Hoca, üstat, alim.
ḫ. T712a26, T712b1(2)-2, M789b8, M793b16-22
ḫ.-si T712a21-22-24-25

Ḫˇāce 'Abdü'l-ḳādir (ö.a.) Farabi'den sonra yaşamış bir bilgin (?)
Ḫ.'A. M799a5-6

Ḫˇāce Aḥmed (ö.a.)Babür'ün hatıratında Kabil tümenlerinde Lühuger tümeninde Secavend köyünden olan bir hoca Ahmet ismi geçiyor (?).
Ḫ. A. M799b9

Ḫˇāce Fahrü'd-dīn (ö.a.) Bölükat ulusu, büyüğü olan birisi.
Ḫ. F.-din M788b14, M793b14

Hˇāce Gıyasü'ddin Muḥammed Dihdar (ö.a.)Nevayi'nin güvenilir dost oalarak nitelediği ve kendisi adına hükümdarın huzuruna gönderdiği kişi.
H. G. M. D.-nı M797a2

Hˇāce Ḥācı Maḥmūd-ı Tebrīzī (ö.a.)Zamanının önde gelen kişilerinden olduğu halde çeşitli sebeplerle

zor durumda olduğu için Nevayi'nin kendisi için hükümdardan yardım elini uzatmasını istediği bir kişi.
H. Ḥ. M. T.-ğa M791a11(2)

Ḫᵛāce Ḥāfız Gıyasü'ddīn (ö.a.)Sultan'ın hizmetinde olanlardan biri.
Ḫ. Ḥ. G. M791a18

Ḫᵛāce Ḥāfız (ö.a.) Şair Hafız-ı Şirazī (?).
ḥażret-i Ḫ. Ḥ. M800a17

Ḫᵛāce Mes'ūd-ı 'Irāḳī (ö.a.)Irak edebiyatının büyük şairlerinden Mes'ud bin Sad bin Salman (1046-1121) olmalıdır.
Ḫ. M. 'I. T700a26

Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā (ö.a.)Enbiya tarihine ilişkin yazıları olduğu anlaşılan bir kişi.
Ḫ. M. P. kuddise sırrıhunıñ T702a20

ḫᵛāce-saray (Fa.) Harem ağası.
ḫ. A723a13

Hācer (ö.a.) İsmail Peygamber'in annesi. İbrahim Peygamber'in karısı Sara, cariyesi olan Hacer'i İbrahim'e vermiş, daha sonra onu kıskanınca İbrahim, Hacer ve İsmail'i uzaklaştırmış, ıssız bir yerde bırakmıştır.
H. T698b14-18-19, T699a3-20
H.-ni T699a2
H.-ğa T699a3

ḥācet (Ar.) Gerek, ihtiyaç; dilek, istek.
ḥ.-i efzār T709b18
ḥ. irmes ki T715a6
ḥ. irmes irdi A721b27, M801a24
ḥ. bol- A731b14, M789b3
ḥ.-im T698b10(2), T714a8
ḥ.-ni T714a7
ḥ.-iñ T698b10, T714a8

ḥācib (Ar.) Hacip, mabeynci, kapıcı, perdeci.
ḥ. T717a11, T717a12
ḥ.-iniñ T717a10

ḫācir~ḫacir Katır.
ḫ. T705b19 A718b18

ḥadd (Ar.) Sınır, nihayet, uç; ölçü, derece; cür'et, cesaret, güç; çağ, yaş; yetki.
ḥ.-i kelām M800b18
ḥ. ü ḥaşr T697a10
ḥ. bile M787a23
ḥ. T705b12
ḥ.-in bil- A725b11
ḥ.-ini M801a4

ḫ.-dın aş- A731b23
ḫ.-din aşur- A727b19, A728a10
ḫ.-din öt- T696a4, T697b10, T703b23, T708a17, M789b4
ḫ.-din ötker- T703a19
ḫ.-din taşḳarı A730b16
bulūġ ḫ.-iġa yit- T698a14
ḫ.-iġa T706b22, T713a1, A720b27, A722a21, A724b26
nişāb ḫ.-iġa yit- M801a2
ḫ.-ide T710b20
ḫ.-idin tecavüz ḳıl- A725b10, A729a27

ḫadeḳa (Ar.) Göz bebeği, gözün siyahı.
ḫ.-sı M785b13

hādi (Ar.) Hidayet eden, doğru yolu gösteren.
h. bol- T709a17
h.-si M785b3

ḫadiḳa (Ar.) Ağaçlı, suyu bol bahçe, meyve bahçesi, bostan.
ḫ.-sınıñ M785b13

ḫādim (Ar.) Hizmet eden, hizmetçi.
ḫ. A731b8, M798b25
ḫ.-ler M802a18

ḫadiṣ (Ar.) Hz. Muhammet'in genel kural değerindeki söz ve davranışları; haber, söz.
ḫ.-ı cān-güdāz M795b15
ḫ.-i ḳudsī M792a18
ḫ.-i sahih M801a15
ḫ. M794a9, M801a12

Ḫadiṣ (ö.a.) Erfahşed'in kardeşinin yedi oğlundan biri.
Ḫ. A719a24-25

ḫādiṣe (Ar.) Haber; durum, vakıa; sıkıntı, bela.
ḫ.-i vefāt M796a9
ḫ. A728a6, M787b24, M788b23, M798a16, M801b11

ḫadsiz (Ar.T.) Ölçüsüz, sınırsız, pek çok.
ḫ. M792a15

ḫafā (Ar.) Gizli olma, gizlilik, kapalılık.
ḫ. M786b3

Ḫāfız Muhammed Senāyī (ö.a.) Nevayi'nin takdir ettiği ve sultan'a kendisine şer'i görev verilmesini tavsiye ettiği bir kişi.
Ḫ. M. S. M793b17
Ḫ. M. S.-ġa M793b7

Ḫafrek (ö.a.) Fars'ta bir bölge.
Ḫ.-din A719a14

ḫˇāh (Fa.) İster anlamında edat.
ḫ....ḫˇāh "İster.....ister" M787a1(2)

ḫˇāher-zāde (Fa.) Kız kardeş çocuğu.
ḫ.-sin A720b19

ḫāk (Fa.) Toprak.
ḫ.-i kef-i pāy M790a22
ḫ.-i rāh M794b17
ḫ.-i reh M795b6

ḫāḳān Hakan, hükümdar.
ḫ.-ı Çîn A730b13-14
ḫ.-ı Türk A728a12
ḫ.-ı Türkke A729a16
ḫ. bile A730b15
ḫ. A729a20(2)-23, A730a8(2), A730b15(2), A731a5-18, M790a21
ḫ.-nıñ A728a16
ḫ.-nı A728a18
ḫ.-ğa A728a15-16-18-19

ḫaḳāret (Ar.) Hakaret, küçük düşürme, incitme.
ḫ.-iğa M786a14

ḫaḳāyıḳ (Ar.) Hakikatler.
ehl-i ḫ.- M798b21

ḫaḳayıḳ-penāh (Ar.Fa.birl.s.) Hakikatleri gözeten, hakikatleri koruyan.
ḫażret-i ḫ. M796a9

ḫāk-būslıġ (Fa.T.) Bir büyük zatın ayaklarına varıp öpme, büyük bir zata saygı gösterme.
ḫ.-ıġa M788a17
ḫ.-ıdın M791a4

ḫaḳîḳat (Ar.) Gerçek, asıl, doğru, öz.
ḫ.-i T701a19, T708a14

ḫaḳîḳî (Ar.) Gerçek, asıl.
maḥbūb-ı ḫ. bile M786a1

ḫākim (Ar.) Her şeye hükmeden, Tanrı; hükmeden, hüküm sahibi olan; hükümdar.
ḫ.-i ber-Ḥaḳḳ M802a9
ḫākim ü şāḥib-i iḫtiyār bol- A726a27
ʿādil ü ḫ. M800b17
ḫ. ḳıl- M786b18
ḫ. sız M790a4, M790b26, M792a16
ḫ.-dürler M794b22, M800b8
ḫ. bol- T700a3
ḫ. A726a27, M782b2
ḫ.-idin A732a1

ḫakîm (Ar.) Hakîm, hikmet sahibi, bilge; bilgin,

filozof.
ḥ.-i ilāhī T718a6
ḥ.-i pākize-seyr T712b7
mübidler ü ḥ.-ler A726a9
Bokrat Ḥ. T717b24
Bokratis Ḥ. T717b27
Büzürcmihr Ḥ. A729b1, A730a3
Cāmāsb Ḥ. T717b21
Cālinüs Ḥ. T718a16
Eflātun Ḥ. T718a6
Fisagores Ḥ. T717b18
Hürmüs ḥ. T695b17
Lokman Ḥ.-nıñ T717b18
Lokman Ḥ. A720b11, A721a5
Soḳraṭ Ḥ. T718a3
ḥ. irdi T695b16-23, A721b14, A723b3
ḥ.T718a9-13, A723b4, A726a27
ḥ.-ni M785b8
ḥ.-din A726a26
ḥ.-i M802a17

Ḥakim Süleyman (ö.s.) **Hakim Ata, Süleyman Bakırgani, Ahmet Yesevi'nin talebesi ve müridi** (?-1186).
Ḥ.S. M792b5-6

ḥakimi (Ar.Fa.) **Bir hakim, bir bilge.**
ḥ. M785b8

ḥaḳir (Ar.) **İtibarsız, değersiz, tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri yerine.**
faḳir ü ḥ.-nıñ M798b7
ḥ.-ni M786a11
faḳir ü ḥ.-ġa M787b1

ḥaḳir-cüsse (Ar.Fa.bir.s.) **Değersiz, önemsiz görünüşlü, görünüşü göz doldurmayan, küçük.**
ḥ.-raḳ irdi T709a20

ḫākister (Fa.) **Kül, ateş külü.**
ḫ.-i M783b26

ḥakk (Ar.) **Kazıma, bir şeyin üstünü çelik kalemle yazı veya resim olarak oyma.**
ḥ. ḳıldı A726a7

Ḥaḳ(ḳ) (Ar.) **Tanrı.**
Ḥ.sübḥānehu M802a5-13
Ḥ. sübḥānehu-dın M802a5
Ḥ. sübḥānehu ve taʿālā T694b11, T696b19, T697a8, T702b16, T705a7, T707a21, M785b4, M787a5, M790b13, M792a3-4, M795a16, M795b21, M796a10, M798a20, M798b12, M799a13, M800b17-20-25-27, M801a14, M801b4-27, M802a20
Ḥ. sübḥānehu ve taʿālā-nıñ T694b7, T697a25
Ḥ. taʿālā T695a11, T695b1-17, T696a7-10, T697a11-15, T697b10-12, T698b11-17-22, T699a4-13-20-27, T699b9-15, T700b5, T701a12,

T702a19-24, T702b3-26, T703a8, T704a26, T704b5-7-9-13-17-19, T705a8, T705b9-22, T706a27, T707a5, T708a17, T708b23-25, T709b14, T710a5-25, T711a2-7-12, T711b15-25, T713a13-19-24, T715b7-16-19, T716a4-7-8-13, T716b4-10, T717a15-17, t717b13, A720a3, M785b19, M786b16, M790a3, M791a17, M791b19, M792a22, M793a27, M795a25, M797b1-3
Ḥ. taʿālānıñ T694b4-7, M789a16
Ḥ. taʿālāğa T704a26, T708b12
Ḥ. taʿālādın T696b25, T697a18, T702a12, T705a12, T716a11, T717a8
Ḥ. tebārek M795b27
Ḥ. T695a17, T699a1, T699b14, T700b2, T702b10, T709a2-18, T712a17, T717b27, A719a23, A733a15-16, A733b6, M785a1-8, M786b24, M795b24, M796b25, M800a11, M801b18, M802a23
Ḥ.-ḳa T699a1, T709a2
Ḥ.-dın T708b16, M782b6

ḥaḳḳ (Ar.) **Bir insana ait olan şey.**
ḥ. iyle- M797a9
ḥ. irür T718a2
ḥ.-ıñ irmiş A733b8
ḥ.-ların T706b22

ḫāk-pāy (Fa.) **Ayağın bastığı toprak, ayağın tozu.**
ḫāk-sār u ḫ.-i M796b2

ḫāk-rāh (Fa.) **Yol toprağı.**
ḫ.-ıñ M791a7

ḫāksār (Fa.) **Toz toprak içinde kalmış, perişan; tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri yerine.**
bende-i ḫ. M797a1
faḳîr-i ḫ. M786b9
düşmen-i ḫ.-ı cāhil T699a1
ḫ. u ḫāk-pāy M796b2
ḫ. it- M794b8
ḫ. A727a10, M786a8, M789a11
ḫ.-nıñ M788a8
ḫ.-ğa M786a23, M787a22

ḫāksarlıḳ (Fa.T.) **Perişanlık.**
ḫ.-ḳa M791a9

ḫāḳî-veş (Fa.) **Toprak gibi, toprak benzeri.**
ḫ.-i bî-iʿtibār M786b9

ḥāl (Ar.) **Hal, durum, vaziyet, keyfiyet; oluş, suret, ortaya çıkış, halihazırdaki durum.**
ḥ. ü keyfiyyet T702a4
keyfiyyet-i ḥ. T698a19
ḥ. tili T694b3
ḥ. bile T700b17, M789b26, M793b2
ḥ.-dür T718a11

ḫ. irkin T704a13
ḫ. T696a8, T697a4-16, T708a11, T709a10, T711a15, T712a3, T713a14, T713b5, T715b26, T716b24, T718a11, A724b24, M783a18, M784a7, M791a11-22, M797b16
ḫ.-niñ M787b12, M788a19
ḫ.-ni T704a22-25, T704b20, T706a20, T708a9, T714a19, T715b4, T716a3, A725b1
ḫ.-ġa T703a12, T713a15, T716b5, A723a18
ḫ.-de T698b14, T717a3, A723a14, M801a7, M802a4
ḫ.-din T698a19, T698b4, T699b19, T703b26, T704a6, T705a11, T707a6-16, T708b26, T709b12, T715b4-14, T717b11, A725a22
ḫ.-im M790a11
ḫ.-imġa M790b14
ḫ.-iñġa M798b18
ḫ.-iñe M784a14
ḫ.-iñde M800b15
ḫ.-iñdin M799a9
ḫ.-i T715b13, A722a23, A723b14, M801b3
ḫ.-in T701b7(2), T704a4, T709b9, A731a17, M789b8
ḫ.-ini T701b23, M802a23
ḫ.-iġa T704a20, T709b19, T710a13, T712b23, T714b8-26, A732b21, M785b18, M791a11-12, M794a7, M796b8, M800b10-24, M802a25
ḫ.-idin T715b13, T718a19-20, A718b21, A727a13
ḫ.-lerin T706a26
ḫ.-leriġa T716a22, T716b2
ḫ.-leridin T701a1

ḫāl (Fa.) Ben, vücuttaki benek.
ḫ. irdi T713a27

ḫal' (Ar.) Tahttan indirme.
ḫ. ḳıl- A727a27

ḫālā Hâlâ, bugün dahi, bugün de.
ḫ. T694b2, T695b25, T697b9, T699a8, T702a21, T708b8, A719a15, A721a6, A726b12, A727a5, A728a4, A728b16, A733b5, M783a17, M785b23, M789b9, M792b27, M799a14, M799b10, M801a19, M802a3

ḫāla (Ar.) Hala, babanın kız kardeşi.
ḫ.-sı T713b13
ḫ.-sı irdi T713b14

ḫalāṣ (Ar.) Bir yerden, bir şeyden kurtulma, kurtuluş.
ḫ.-sın T716a5
ḫ. imes A719b14
ḫ. irmes M787b27

ḫ. bol- T709b12, T713a9, A721b12, A726a4, M798a8
ḫ. it- "Kurtarmak." A726a3
ḫ. ḳıl- "Kurtarmak." T708b9, T717a3-26,

A720b16, A721a19, A727a14, A728a26, M785b19
ḫ. tap- "Kurtulmak." T712a24, T713a10, A726b15

ḫālāt (Ar.) Haller; ahval; nitelikler, suretler.
ḫ. u ensāb T696b2
vaḳāyi'-i ḫ. T716b17
ḫ. T708b14, T709a21, M785a24, M787b20, M790a7
ḫ.-nı T701b10, M787a18, M790a16, M794b27
ḫ.-dın T713b3
ḫ.-ı T700a21, T701b25, T712b6
ḫ.-ın A728b16, M791a19
ḫ.-ını T713b4
ḫ.-ığa M802a7
ḫ.-ların T716b17

ḫalāyıḳ (Ar.) İnsanlar, halk, topluluk, insan topluluğu, ahali.
ḫ. T699a5, T701a26, T717a25, T707b, T708b7, T709b21, T711b11, T712a14, T713b24, T715a2, A719a4, A720a10, A725b25, A726a9-25, A727b15, A728a9-23-24, A732a3-20, A732b4-17
ḫ.-nıñ T705b7
ḫ.-nı T698a4, T698b2, T700a3, T715b11
ḫ.-ḳa T695b2, T697a25, T699b11, T701a26, T705b23, T709b23, T715b17-27, T717b16, A726a27, A727b17, A729b15, A732b1
ḫ.-ı T696a2
ḫ.-ın T699b16
ḫ.-ıdın M801a14

ḫāla-zāde (Ar.Fa.) Hala çocuğu, hala oğlu.
ḫ.-si irdi T714a20

ḫāle (Ar.) Ayın etrafında oluşan ışık halkası, ayla, ay ağılı. Ayın çevresinde hâle oluşması yağmur yağacağına işaret sayılır.
ḫ.-leri M795a4

Ḫaleb (ö.a.) Halep, Suriye'de eskiden beri önemli olan bir şehirdir.
Ḫ. A721b12

Ḫalebī Halep işi, Halep'te yapılmış.
şişe-i Ḫ. M783b8

ḫalel (Ar.) Bozukluk, eksiklik; boşluk, iki şey aralığı.
ḫ. bol- T715b21
ḫ. yit- M786a26
ḫ. A720a8

ḫālet (Ar.) Hal, durum, keyfiyet, suret.
ḫ. irür M792a2
ḫ.-de T700b21, T710a24, M794b17, M798a4
ḫ.-din T704b16

ḫ.-ide M801a7

ḫāleti (Ar.Fa.) Bir hal, bir farklılık.
ḫ. T697a22

ḫālī (Ar.) Boş; tenha, sahipsiz yer; uzak.
ḫ. irdi A724a16
ḫ. irmes M785b23
ḫ. it- M790a27
ḫ. T710b12, A721b17,A723b14 M783b22

Ḫālik (Ar.) Yaratan, yoktan var eden, yaratıcı, Tanrı.
ḫ.-ı bi-çun M785a3
ḫ.-dın T708a24
ḫ.-ı T713b18

ḫalīḳ (Ar.) Yakışıklı, endamlı, iyi hallı, iyi tabiatlı.
ʿāḳil ü ḫ. irdi A719b20

Ḫalīl-i Mışrī (ö.a.) İbrahim Peygamber'in Filistin'deki kıtlık sebebiyle kendisinden yiyecek istettiği kişi.
Ḫ.-i M. T698b16

Ḫalīlü'r-raḥmān (ö.a.) İbrahim Peygamber'in lakabı. krş. Ḫalīlüllāh.
laḳabı Ḫ. T699b13

Ḫalīlu'llāh (ö.a.) İbrahim Peygamber'in lakabı. krş. Ḫalīlü'r-rahman.
Ḫ. T699b13

ḫalḳ (Ar.) Halk, ahali; insanlar, insan topluluğu.
ḫ. üçün M801b24
ḫ. siz T710a8
ḫ. idiler T696b20
ḫ. T695b16, T698a6, T700b20-25, T701b3, T703a20-24, T707a16, T710b6, T712b11, T714a19-23, T715b12, T716a25, T716b21, T717a10, T718a13, M793a2, M796a21, M798a13
ḫ.-nı T703a17, T707b(3), T708a10, T710b7, T714a22, T716a3, A728a26
ḫ.-ḳa M795b27
ḫ.-dın T701b4, A719b8
ḫ.-ı T702b6, T703b10
ḫ.-ınıñ T716a2
ḫ.-ını T704a17
ḫ.-ıġa T712b11-27

ḫalḳa (Ar.) Halka, yuvarlak şekil.
ḫ. ur- "Etrafını daire biçiminde çevirmek." A732a22

ḫall (Ar.) Ortadan kaldırma, kapatma, indirme.
ḫ. eyle- M788a23

ḫalvet (Ar.) Yalnız olma, yalnız kalma, tenhaya çekilme; tenha yer.
ḫ. T703b1, T716b26
ḫ.-ḳa T698a8
ḫ.-de T715b23
ḫ.-iğa T716b25
ḫ.-ide T710a7
ḫ.-iñiz M788a6

ḫalvet-gāh (Ar.Fa.) Dinlenme Yeri.
ḫ.-ıda M801b23

ḫalvet-ḫāne (Ar.Fa.) Yalnız başına oturup ibadet ile vakit geçirilen yer.
ḫ.-sidin M802a3

Ḥām (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğullarından biri. Nuh Hindistan'ı Ham'a vermiştir. Ham'ın lakabı ebül-hind'dir. Rivayete göre Nuh'un bedduası sebebiyle Ham ve onun nesli olduğu söylenen Hindistan halkı kara renkli olmuşlardır.
Ḥ. T696a18-23, T696b13, M792b10
Ḥ.-nı T694b9, T696a21-23
Ḥ.-ğa T696a20
Ḥ.-nıñ T696a22, T696b10-14

ḫam (Fa.) Eğri, bükülmüş, eğilmiş.
ḫ. ol- M795a21

ḫām (Fa.) Boş, beyhude; hayvan derisi, gön, işlenmemiş hayvan derisi.
sevdā-yı ḫ. A719a22
ḫ. A727a14
ḫ.-ğa A727a14
ḫ.-ığa A727a3-11

Hāmān (ö.a.) Firavun'un veziri. Kur'an'ın XL. suresinde anılan Hâmân, Musa'nın doğumunu haber aldığı için Firavun'a doğacak erkek çocukların öldürülmesini söyler. Yine Firavun Hâmân'dan Musa'nın Tanrı'sına erişebiliceği bir kule yapmasını ister.
H. T704b20
H.-ğa T704b10

Ḫamānin (ö.a.)Hümay'ın diğer adı. bkz. Hümāy.
Ḫ. A722a12

ḥamd (Ar.) Hamd, Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme.
ḥ.-i mevfūr M782b1
ḥ. u ṯenā M785b6
ḥ. M784a26, M786b5
ḥ.-ı M784a23, M784b1
ḥ.-iğa M785a3

Ḥamdullāh Müstevfî (ö.a.) Ünlü İran tarih ve coğrafya bilgini. (1281-1350) Başlıca eserleri tarihle ilgili olarak Zafername ve Tarih-i Güzide ile coğrafyayla ilgili Nüzhatü'l-kulub'dur. Bu üç eser günümüze kadar gelmiştir.
Ḥ. M. A724b6

Ḥamdu'llahu'l-Mustevfî ()ö.a. bkz. Ḥamdullāh Müstevfî.
Ḥ. T712b26

ḫāme (Fa.) Kalem.
ḫ.-i müşkîn T700b1
ḫ.-i müşk-biz A733a25
ḫ. T714a3, M785b18, M799b10
ḫ.-ni A733a27
ḫ.-si T714a3, M797b10

ḥamel (Ar.) Kuzu, ast. Güneş'in martın dokuzunda girdiği burç.
ḥ. M787b9

Ḥamendî (ö.a.) Seba neslinden olan Arap kabilelerinden biri.
Ḥ. T694b6

ḥāmî (Ar.) Himaye eden, koruyan, koruyucu, sahip olan, sahip çıkan.
ḥ. bol- M791b16

Ḥamîd (ö.a.) Tanrı'nın adlarından biri.
şerî'at-i Ḥ. M782b4

ḥamîde (Ar.) Övülmeye değer özellik, özellikler.
ḫasayil ü ḥ.-sin T711b10

ḥamîde-ṣıfāt (Ar.Fa.birl.s.) Övülmeye değer nitelikler, övgüye değer vasıflar.
ḥ. bile M801b21

ḥāmil-i (Ar.) Taşıyan, götüren; sahip, malik.
ḥ.-iM798b8, M800b10
ḥ.-niñ M788a19
ḥ.-idin M790a16

ḥāmile (Ar.) Hamile, gebe.
ḥ.-min A725a20
ḥ. irdi T713b9, A722a12-19, A722b15, A723a12, A726b2
ḥ. irkeni T703b3
ḥ. bol- T694b20, T698a8, T703b3, T708a2, T714a18, A729a19
ḥ. T698a9, A725a22
ḥ.-ni A725a27

ḥamiyyet (Ar.)İnsanın yurdu, yakınları gibi değer verdiği şeyleri koruma gayreti.

ḥ. ü ġayreti T716a3
ḥ. M799a17

ḥaml (Ar.) Yük; yükleme; atfetme, isnat; gebelik; ana karnındaki çocuk.
ḥ.-i mülāzemet M789a17
ḥ. u şun'ınıñ T698a9
vaż'-ı ḥ. ḳıl- " Çocuk doğurma." T714a19, A723a13
ḥ. ḳıl- "Vermek, yüklemek, bir şeye saymak." T702a2
ḥ. M789b14
ḥ.-ġa M790a10

ḥamle (Ar.) Hamle, ileriye atılış, hücum.
ḥ.-de M791b2

ḥammām (Ar.) Hamam, yıkanacak yer.
ḥ. T711b11(2)

ḫams (Ar.) Beş.
Ṣalavāt-ı ḫ.-nı "Beş vakit namaz." M793b5

ḫamse (Ar.ed.) Beş mesnevinin bir araya gelmesinden oluşan eser. Ali Şir Nevayi'nin hamsesi.
ḫ.-niñ A723a4
ḫ.-side A728b17

ḫāmūş (Fa.) Sessiz, susmuş, suskun.
ḫ. T706b9

ḫān (T. Fa.) Han, hakan.
ḫażret-i ḫ. M788b18
ḫ. bin ḫ. M790a21
ḫ. birle M791b18
ḫ. M788b24, M796a19
ḫ.-nı M788b20
ḫ.-ım M795b21, M801a22
ḫ.-ı A730a26
ḫ.-lar A733b2

ḫ̌an (Fa.) Yemek sofrası; yemek; sini, tepsi.
ḫ.-ı kerem T711a10
ḫ. u erzāḳ T711a9
ḫ. tart- T701b15
ḫ.-nıñ T715a6
ḫ.-da T701a7
ḫ.-ıña T711a7
ḫ.-ı T715a7, M797b12
ḫ.-lar M797b12

ḫ̌ānā (Fa.) Okunaklı.
ḫ. M794a4

ḫandaḳ (Ar.) Hendek, çukur; kale etrafına açılan uzun çukur; ark.
ḫ. M786a7
ḫ.-dın M786a6
ḫ.-ı M786a8

ḫandaḳla- (Ar.T.) Hendek açmak, çukur kazmak, arık açmak.
ḫ.-p M786a5

ḫandaḳlıḳ (Ar.T.) Ordusu olan, ordulu, askerli (?).
ḫ. M786a7

ḫandān (Fa.) Gülen, sevinçli.
ḫ. eyle- M783a27

ḫāne (Fa.) Kum, kum seli, kum yığını.
ḫ. dik "Kum gibi, oluk oluk." T714a11

ḫāne (Fa.) Bölüm, kısım.
ḫ.-sidin M785a25

ḫānlıġ (T.Fa.T.) Hanlık, hakanlık, hükümdarlık.
ḫ. M788b23
ḫ.-ıġa A733b8

ḫ̌ān-sālār (Fa.) Aşçı, yemek hazırlayan, sofra kuran.
ḫ.-ı irdi A732b12

Ḥanṭala (ö.a.) Metne göre, sapkınlık içinde olan ashaburres'i doğru yola çağırmak için Tanrı tarafından görevlendirilen kişi.
Ḥ.bin Şafvān T697b5
Ḥ. sarı T697b12
Ḥ. T697b10-11

Ḥanṭalatü'ş-şādıḳ (ö.a.) Sadık Hantala. bkz. Ḥanṭala.
Ḥ.-nıñ T715b18

ḫānumān (Fa.) Ev bark, mec. birinci tekil kişinin tevazu ifadesi ile kendinden söz etmesi.
ḫ.-ı M791b18

ḫanẓal (Ar.) Ebucehil karpuzu denilen, portakal büyüklüğündeki meyvası çok acı ve iç sürdürücü bir bitki, acı hıyar.
ḫ.-ġa T718a4

ḫ̌ār (Fa.) Hor, hakir, bayağı, aşağı.
ḫ. M798b14

ḫār (Fa.) Diken.
ḫ.-ı hicrān M788a2
ḫas u ḫ.-ın M784b25

har- Yorulmak, gücü kalmamak.
h.-ġandın A721a4

Ḫarā (ö.a.) Perviz'in çocuklarından biri.
Ḫ. A732b25

ḫārā (Fa.) Sert taş, mermer. krş. ḫāre.
ḫ. M784b17

ḫarāb (Ar.) Harap, yıkık, viran.
ḫ. bol- A719b22
ḫ. ḳıl- M784b1

ḫarāb-aḥvāl (Ar.Fa.birl.s.) Perişan, harap, üzüntülü.
ḫ. M792a6

ḫarābī (Ar.)
milk-i ḫ. irdi "Değerli bir taş adı." A731a24

ḫarāblıġ (Ar.T.) Viranlık, yıkıklık, zarar.
ḫ. ḳıl- A727a8

ḫarāc (Ar.) Haraç, vergi.
ḫ. A720a19, A722b13-22-23, A725b11, A728b14, A730a7-11
ḫ.-nı A729a3, A730b12

ḥarām (Ar.) Haram, şeriatçe yasak olan.
ḥ.-dur T718a7

ḥarāret (Ar.) Sıcaklık, ısı;ateş; yanma; susuzluk.
ḥ. tap- "Isınmak." T705b14
ḥ. M783a13-14, M784a8, M789b3, M791a16
ḥ.-i T705b9
ḥ.-in T703a5
ḥ.-iġa M800a6
ḥ.-idin M783a12-13, M785a7

ḫārā-şikāf (Fa.) Üzeri menevişli ipek kumaş.
ḫ. M783a3

ḥarb (Ar.) Savaşma, savaş.
ḥ. u def' T695a23
ḥ.-de T710a4

ḫarc (Ar.) Sarf, harcama.
ḫ. ḳıl- "Harcamak, sarfetmek." T718a24

ḫarcī (Ar.Fa.) Bir vergi, bir miktar vergi.
ḫ. M801a17

ḫāre (Fa.) Sert taş, kaya, mermer. krş. ḫārā.
ḫ. T697a15
ḫ.-ni M788a12-13

ḥareket (Ar.) Davranış, tavır; hareket, kımıldanma, yer değiştirme, oynama.
ḥ. T707b
ḥ.-ḳa T703b15
mihri ḥ. -ḳa kıl- "Sevgi duymak, sevgisi uyanmak." A723a23
mihri ḥ.-ke kıl- "Evlat sevgisi uyanmak."

A725b2
ḫ.-i T698b6
ḫ.-idin M784a10

ḫarekāt (Ar.) Hareketler, kımıldanmalar, yer değiştirmeler.
ḫ.-ı M785a8
ḫ.-ıdın M785a2

ḫarem (Ar.) Zevce, eş; konak veya sarayda kadınların bulunduğu daire; herkesin girmesine müsaade edilmeyen kutsal, değerli yer.
ḫ. T711b13, A732b15
ḫ.-ğa A725b3
ḫ.-din M793a20
ḫ.-i T699a21-26, T710a5, T713b8-14-18, T714a4, A722a10, A724a22, A726b2, A729b23
ḫ.-i irdi T703b1
ḫ.-ide M788a9, M794b17, M801b7
ḫ.-idin T702b7, A725a4
ḫ.-leri T713b7, T709b22

Ḫarem (ö.a.) Mekke ile Medine civarı.
Ḫ. T697b4, A719a25
Ḫ.-din T697a27

Ḫ̌ārezm (ö.a.) Ceyhun nehrinin aşağı merasının iki yanında yer alan bölge.
Ḫ. A728a18
Ḫ.-de A721a15

ḫarf (Ar.) Harf, yazıda sesi karşılayan işaret; ses.
ḫ. T713b2
ḫ.-in T703b18

ḫar-gāh (Fa.) Büyük çadır, otağ.
ḫ.-ı M783b26
ḫ.-ıda M783b27

ḫargāh-veş (Fa.) Büyük çadır gibi, otağ gibi.
ḫ. M794b2

ḫārḫār (Fa.) Yürek sıkıntısı, gönül üzüntüsü.
ḫ.-ı melālet M786a16

ḫarīf (Ar.) Arkadaş, dost; rakip.
ḫ.-i müzevvir T716b23
ḫ. imes irdi A721b26
ḫ. T712a22-24, T716b23, T728b11, A730a10

ḫarīk (Ar.) Yangın, ateş.
ḫ. M783a10

ḫarīm (Ar.) Herkesin giremeyeceği yer; Mekke ile Medine arasındaki kutsal yerler.

ḫ. M794b17
ḫ.-ğa T696b24
ḫ.-i M785a11
ḫ.-iğa T697a27

ḫarīṭa (Ar.) Kulplu kese, torba, dağarcık.
ḫ.-dın T716a15

Ḫarḳīl~Ḫazḳīl (ö.a.) Bir peygamber.
Ḫ. ʿaleyhi's-selām T708a2-4(2)-5-9-11
Ḫ. ʿaleyhi's-selām-nıñ T708a2
Ḫ. ʿaleyhi's-selām-ğa T708a4
Ḫ. ʿaleyhi's-selām-dın T708a15
Ḫ. irdi T708a13
Ḫ. T707b, T708b17, A720b12

ḫarm (Ar.) Yamaç, bayır.
ḫ. M786a8

ḫar-mühre (Fa.) Katır boncuğu.
ḫ. M798b26

ḫarsız (Fa.T.) Dikensiz.
ḫ.M801b12

Härün (ö.a.) Musa Peygamber'in kardeşi olan peygamber. Musa ile birlikte İsrailoğullarını Tanrı yoluna çağırmış, Musa'dan önce ölmüştür.
H. ʿaleyhi's-selām T703a26, T705a11-21, T705b4-14, T707a1-2-3, T708a14, T709a27
H. ʿaleyhi's-selām-nıñ T706b25, T707a6
H. ʿaleyhi's-selām bile T706b27
H. ʿaleyhi's-selām-nı T707a5
H. ʿaleyhi's-selām-ğa T704a15-17, T705a4, T705b21, T706b26
H. irdi T707a12
H. T699a7, T703a13, T705b10, T706a19, A720a3
H.-ğa T705a11
H.-dın T707a11

Ḫarūs (ö.a.) Fars hükümdarlarından biri (?)
Ḫ. T714a10-11

Härūt (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan Hud'un atalarından bir kişi.
H. T696b18

ḫas (Fa.) Çer çöp, ot kırıntısı, süprüntü, çöp.
ḫ. u ḫār M784b25
ḫ. u ḫāşāk M794b20, M798a8
ḫ. M784b27

Ḫasan (ö.a.) Bir tarih yazarı (?)
Ḫ. T708a8

Ḫasan ʿAlī (ö.a.) Cihan Şah Mirza'nın oğlu.

Ḥ.ʿA. dik M792b24

ḥasānet (Ar.) Sağlamlık, doğruluk.
ḳılāʿ-ı ḥ.-idin "Ahlâkının sağlamlığından, doğruluğundan." A720a20

ḥasāyil (Ar.) Hasletler, huylar, tabiatler.
ḥ. ü ḥamîdesin T711b10

ḥaseb (Ar.) Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.
ḥ. ü nesebin T704a6
neseb ü ḥ.-de T705b10

ḥased (Ar.) Kıskançlık, çekememezlik.
ḥ. A719b20, M798b20
ḥ.-din A719b21, A720b25, A725a2

Ḥāşem (ö.a.) Erfahşed'in kardeşi olan Şeddad'ın yedi oğlundan biri.
Ḥ. A719a24-25

ḥasen (Ar.) Güzel.
ḥ. A727b2, M802a16

ḥasene (Ar.) Hoş, güzel, münasip.
ittifāḳ-ı ḥ.-din A722b2

ḥāṣıl (Ar.) Husule gelen, meydana gelen, elde edilen, ortaya çıkan, gerçekleşen; var, varlık, zenginlik.
ḥ. irmes M797b16
ḥ. irmes irdi T703b4
ḥ. bol- T698b21, T700a15, M785b23, M790b5, M792a8-20, M793b3, M797b21, M798a25, M800a8, M801a19
ḥ. ḳıl- T708a22, T708b16, T709b18, T710a14, T710b19, A720b22, A726a3, A732b19, M791b12, M792b2-3
ḥ.-ın M796a5
ḥ.-raḳ M792a27

ḥasi~ḥaşiyy (Ar.) Hadım edilmiş.
ḥ. ḳıl- A725a21

ḥasis (Ar.) Değersiz, insanı küçülten.
ḥ. T718a1

ḥāṣiyyet (Ar.) Özellik, nitelik.
ḥ. T705b4
ḥ.-din M797a13
ḥ.-im T712a12
ḥ.-i M788b4
ḥ.-in T712a12(2)
ḥ.-ini M800a7

ḥaṣiyyet (Ar.) Teşvik etme, kandırıp ayartma.

ḫ.-idin M786b27

ḫaṣlet (Ar.) İnsanın yaradılışındaki huyu, tabiatı, mizacı.
ḫ.-i T717b23(2)

ḫaṣm (Ar.) Düşman, hasım, muhalif.
ḫ. T700a9, M795a17

ḫas-püş (Fa.) Otla, çer çöple örtülmüş, kapatılmış.
ḫ. ḳıl- "Çer çöple kapatarak tuzak kurmak." A729a9

ḫasr (Ar.) Had, sınır.
ḫadd ü ḫ.-dın T697a10

ḫāṣ(ṣ) (Ar.) Seçkin sınıf; mahsus.
ḫ. irür A719b14, A733b6
ḫ. A724b15

ḫˇāst (Fa.) İstek, emir.
ḫ.-ı M798a13

ḫasta (Fa.) Hasta.
ḫ. bol- T708a20
ḫ. M791a17

ḫastalıġ (Fa.T.) Hastalık. krş. ḫastalık.
ḫ.-dın M791a17

ḫastalık (Fa.T.) Hastalık. krş. ḫastalıġ.
żaʿf u ḫ.-da M801a6

ḫāşā (Ar.) Asla, hiçbir zaman, Tanrı korusun.
ḫ. kim M799b17

ḫāşāk (Fa.) Çer çöp, çöp, süprüntü.
ḫas u ḫ. M794b20, M798a8
ḫ. dik T697a3
ḫ. kibi T697a7
ḫ. T710b2
ḫ.-imni M786b10
ḫas u ḫ.-i M798a8
ḫ.-in M791a5
ḫas u ḫ.-in M794b20

ḫaşem (Ar.) Maiyet, yanında bulunanlar.
ḫayl ü ḫ.-i T718a13

ḫaşerāt (Ar.) Haşereler, böcek, örümcek, karınca, akrep gibi küçük hayvanlar.
ḫ.-ı M785a20

ḫaşin (Ar.) Kaba, sert, işlenmemiş, çirkin.
ḫ.-ni M802a16

ḫāşiye (Ar.) Bir kitabın sayfaları kenarına veya

altına yazılan yazı.
ḫ.-side M790b12

ḫaşmet (Ar.) Heybet, büyüklük.
ḫ. bir A723b14
ḫ.-ni T711a27
ḫ.-iñ A733b11
ḫ.-i T711a2
ḫ.-in A733a16

Ḫaṭā (ö.a.) Çin, Çin ülkesi.
Ḫ. T696a27

ḫaṭā (Ar.) Yanlış, yanılma; kusur, kabahat; günah.
ḫ. dik A727a2
ḫ. ḳıl- M792b7, M800b11
ḫ. M782b5, M792b7(2)
ḫ.-sı T710a12
ḫ.-sını M792b7
ḫ.-sıġa T710a7
ḫ.-sıdın kiç- "Affetmek." T712b21

ḫaṭar (Ar.) Tehlike.
ḫ.-dın M784b20
ḫ.-ıdın M785b13

ḫaṭa-rāy (Ar.Fa.) Yanlış düşünce, hatalı fikir.
ḫ.-ı A720b24

ḫaṭāyī (Ar.Fa.) Bir hata, bir kabahat.
ḫ. A727a2

ḫātem (Ar.) Mühür, üstü mühürlü yüzük; en son.
ḫ. T710b6, T716b15
ḫ.-ni T711b27, T712a1-2(2)-6-7(2)

ḫātemü'l-enbiya (Ar.) Peygamberlerin sonuncusu, Hz. Muhammet.
ḫ. salavātu'llahu ve a'lā ālihi-ġa T712b12
ḫ.-dur A730a19
ḫ. T713b25

ḫātemü'n-nübüvvet (Ar.) Son peygamber, Hz. Muhammet, son peygamberlik.
ḫ. T715a26
ḫ.-niñ T714a26

ḫaṭîbü'l-enbiyā (Ar.) Şuayp Peygamber'in lakabı.
ḫ. T702b25

ḫātır (Ar.) Gönül, kalp; zihin, fikir, akıl; keyif, hal.
mücib-i kelāl-i ḫ. M794a20
mücib-i tereddüd-i ḫ. M794a10
ri'āyet-i ḫ.. M799b24
ḫ.-ı mülk-ārāy M791b7
ḫ. T707b, M796a17

ḫ.-ġa A723b21, M790a13, M795a25, M796a11, M796b5, M797a13, M800a26
ḫ.-ġa kiç- "Akıldan geçmek, gönülden geçmek." M787a6
ḫ.-ġa kiçür- "Gönlünden geçirmek." T700a27
ḫ.-ġa kil- "Akla gelmek." M791a24, M791b14, M793a18, M800a20
ḫ.-da T696b1
ḫ.-dın M794a22
ḫ.-ım T707a1-23
ḫ.-ımġa M798b18
ḫ.-(ıñ)nı cem' tut- T710a16
ḫ.-ıñdın M798b17
ḫ.-ı T699a20, T708a11, T708b15, T710a2, T714a8, T715a20-21, A721a19, A728a17, A729a18, M785b9, M786a13
ḫ.-ı cem' bol- A730a13
ḫ.-ınıñ M799a25
ḫ.-ını M782b13
ḫ.-ığa T712a9, M785b14-22
ḫ.-ığa kiç- T702b9
ḫ.-ığa kil- T710a12, A726b6, M789a7
ḫ.-ıdağı M802a10
ḫ.-ıñızdın M790a20
ḫ.-larnı M799a19

ḫāṭır-bestelik (Ar.Fa.T.) Gönül bağlama, gönül bağlamışlık.
ḫ. M790b23

ḫāṭır-cem' (Ar.Fa.birl.s.) Razı, hoşnut, memnun.
ḫ.-dür T710b23
ḫ. imes irdi A721b23
ḫ. bol- A731a11, M794a10

ḫattā (Ar.) Hatta, ayrıca, üstelik, hem de.
ḫ. T699a17

ḫaṭṭ (Ar.) Çizgi; yazı, yazılmış şey; ferman, buyruk; yazı yazma; söz, dil, ifade.
ḫ.-ı amān M794b6
ḫ.-ı āmānī M787a21
ḫ.- fermān M796b18
ḫ.-ı rāz M796a7
yāḳūt ḫ.M796b24
ḫ. bile T708b26, M794a4
ḫ. T695b17, T713b22, T718a1, A727a17, M793b12, M796a7
ḫ.-nı T708b24
ḫ.-ı T707a8, M794a3
ḫ.-ığa M796a2
ḫ.-ıda M791b8

ḫaṭṭī (Ar.) Bir yazı, bir emir.
ḫ. T708b23

ḫātūn (T.Fa.) Kadın, hanım; karı, eş.

ḫ. **kişi** A731b25
ḫ. **irdi** T711a16, A722a18
ḫ. T699a24, T705b24,T707b, A730b5
ḫ.-**nıñ** A723a17
ḫ.-**nı** T699a23
ḫ.-**ı** T698a4, T700b19, T707b, T708a21
ḫ.-**ın** T703b2, T717a20, T717b1, M801a17
ḫ.-**ıdın** T707b
ḫ.-**lar** T697b8
ḫ.-**larnıñ** T717b6

havā (Ar.) **Hava.**
h. tut- **"Yükselmek."** A721a3
h. T704a10, T705b14, T709a13, M783a11-13-15, M784a2, M789b16
h.-nıñ T703a5, T705b9
h.-nı M783a15
h.-ġa M783b23
h.-da T710b18
h.-sı A727a11, A727b20, M785a26
h.-lar T704b6

ḫavādiṯ (Ar.) **Haber, haberler; kötü, üzücü, fena haberler.**
ḫ.-i rüzgār M790a25
ḫ. A723a12, M785b13, M786a9, M795a16, M798a7
ḫ.-din M796a15
ḫ.-i A724b21, M785a10, M791a9
ḫ.-idin M795a16, M801b26

havālan- **Havalanmak, yükselmek.**
h.-dılar T698b22

ḫavāle (Ar.) **Bir işi veya bir şeyi birine bırakma, birinin üstüne bırakma, ısmarlama; ekleme, aktarma, üstüne koyma.**
ḫ. eyle- M798a24
ḫ. ḳıl- T711a7, A722a14, M786a2

ḫavāle-nāme (Ar.Fa.) **Havale yazısı, bir işi birinin üzerine bırakmaya ilişkin yazı.**
ḫ. M788a19

ḫavās (Ar.) **Duyular, hasseler.**
ḫ. u idrāk M800b23
ḫ. M783b23

ḫavāṣ (Ar.) **İleri gelenler, ileri gelen, önde gelen kimseler.**
ḫ.-ı T717a26
ḫ.-ınıñ T698b27

ḫavārıḳ (Ar.) **Harikalar, insanda hayranlık uyandıran şeyler.**
kerāmāt u ḫ. T717b3
ḫ. T717a10

ḥavāriyyūn (Ar.) Havariler, İsa Peygamber'in on iki kişi olan yakın dostları, yardımcıları.
ḥ. T714a23, T714b2, T715a2
ḥ.-nıñ T715b26
ḥ.-ġa T714b10, T715a1
ḥ.-dın T715a21

Ḥavernaḳ (ö.a.) Numan bin Munzır'ın Behram için Sinimmar adlı mimara Kufe'de Fırat sahilinde yaptırdığı eşsiz saray.
Ḥ. A728b16

ḫavf (Ar.) Korku, korkma.
vehm ü ḫ.-dın T714b26
ḫ.-ı T699b27

ḥavrā (Ar.) Ahu gözlüler, güzeller.
ḥ. M800a6

ḥavṣala (Ar.) Zihin, akıl, anlayış.
ḥ.-sıġa sığ- T706b2

Ḥavvā (ö.a.) Havva, Adem Peygamber'in eşi.
Ḥ. T694b14-15-20, T695a15
Ḥ.-nı T694b18
Ḥ.-ġa T694b18, T695a14

ḫāy (Fa.) Çiğnenmiş, basılmış yer, çukur yer.
ḫ.-nıñ T699a1

ḥayā (Ar.) Edep, namus, utanma.
ḥ. vü edeb M790a21

ḫayāl (Ar.) Hayal, düşünce, fikir; gerçekleşmeyecek istek, arzu; tasarlama, kurma, düşünme; kuruntu; akıl, fikir, gönül; görünüş, biçim, tür, suret.
ḫ. bile T709b25, M797b11
ḫ. durur M784b5
ḫ. ḳıl- T703a4, A725b19, M789b13, M790a27, M793a1-6, M799a2-21
ḫ. ḳılıl- M789b4
ḫ. T700b4, T703a18, A719a19, M783a10, M784b4, M786b10, M792a5
ḫ.-ni T709b27
ḫ.-ġa M782b10
ḫ.-de M788b2
ḫ.-din T698a20
ḫ.-imde M786b9
ḫ.-iñġa M789b15
ḫ.-i T702a17, M791b26
ḫ.-in A788a17
ḫ.-in ḳıl- A718b18, A732a24
ḫ.-iġa T713a11, A728a26, A732b8
ḫ.-ide M786a21
ḫ.-idin M782b17
ḫ.-iñizge ḳıl- M793a16

ḫ.-lerin M802a10
ḫ.-leride T705b10

ḫayālāt (Ar.) Hayaller, hülyalar.
ḫ. A733b1
ḫ.-ıdın A721a3

ḥayāt (Ar.) Dirilik, canlılık; hayat, ömür; yaşama.
ḥ.-ı cāvdān M790b12, M794b7, M798b9
ḥ.-ı cāvid M798a3
ḥ.-ı ebed T702a22
āb-ı ḥ. A723a5, M795a19, M796a16
bahār-ı ḥ. M783a1
deryā-yı ḥ. M784a26
şubḥ-ı ḥ.-ı cavdānî M794b10
tār-ı ḥayāt T716b11
ḥ. u tiriglik M799a20
ḥ. suyı M800a7
ḥ. vedî'atın T695a12
ḥ. T708a13, A732a8, M787b8-14, M799a18, M801b12
ḥ.-da irdi T703a9, T710a18
ḥ.-ım T713b19
ḥ.-ımnı M798b17
ḥ.-ımğa M796b4
ḥ.-ıñ A733b6
ḥ.-ı T702a3, A720a22, M783a2, M783b15
tār-ı ḥ.-ın T716b11
ḥ.-ıdın M796a16
ḥ.-ıñız M795a20

ḥayāt-āsā (Ar.Fa.) Hayat benzeri, hayat gibi.
ḥ. M801b22

Ḥayāṭala (ö.a.) Arap tarihçilerinin eserlerinde Tatar ve Hindilerden oluşan Tibet civarında yerleşmiş, İslamiyet öncesi Belh'e kadar ilerlemiş olarak görünen bir kavim.
Ḥ. A728b26, A729a6, A729b7, A730a10, A731a19

Ḥaydar Kökeltaş (ö.a.) Sultan Mahmud Han'ın emirlerinden biri.
H. K.-nıñ M791b23

Ḥaydar Muhammed Mirza (ö.a.) Sultan Bediüzzaman Mirza zamanındaki şehzadelerden biri.
Ḥ.M.M.-ğa M799b24

hāyil (Ar.) Korkunç.
h. T708a7, M784b14

ḥayf (Ar.) Yazık, vah; haksızlık, cevir.
ḥ.-dur M793a3
ḥ. A720b26

ḫayl (Ar.) Maiyet, takım; ordu, asker; kalabalık, topluluk; güruh, sürü; ahali, halk.

ḫ. ü ḫaşem T718a12
ḫ. ü sipāhını A728a24
ḫ. u sipāh A729a13
ḫ.-nıñ T710b27, M787b8
ḫ.-iñni T710b22
ḫ.-iñdin T710b23
ḫ.-ı T695b4, T698b25, T710b27, A729a26, M783b24, M786a8, M795b14
ḫ.-iniñ T710b20, M782b17, M785a22
ḫ.-in M786a6
ḫ.-iğa T695a17, T712a17
ḫ.-ide M791a20
ḫ.-ıdın M802a21
ḫ.-ları M801a9

ḫaylī (Fa.) Bir haylı, bir çok, pek çok.
ḫ. A719a13, A720a27

ḫayr (Ar.) İyi, faydalı, hayırlı; iyilik.
buḳ'a-i ḫ. M799a20
ḫ. du'ā M801a19
ḫ. yād ḳıl- T706b23, T707a9
ḫ. M787b20

ḫayrān (Ar.) Hayran, şaşkın, şaşakalmış, çok beğenen.
şādmān u ḫ. M795a27
ḫ. ırdı M792a6
ḫ. ırmış T715b12
ḫ. kal- T711a27, T716a12, A728b6

ḫayr-endiş (Ar.Fa.bir.s.) İyilik düşünen, iyi düşünen.
ḫ. M802a17

ḫayret (Ar.) Şaşma, şaşırma, ne yapacağını bilememe, şaşakalma.
ḫ.-i bi-iḫtiyār ḳıl- T706b11
ḫ. ḳıl- A725a26
ḫ. bile T706a20
ḫ. T704a13, T713a13, A731a20
ḫ.-ḳa müncerr bol- M786a4
ḫ.-i T713a12-13

ḫaysiyyet (Ar.) Şeref, onur, itibar, değer.
ḫ.-idin T708a16, M794a14

ḫayvān (Ar.) Canlılık, dirilik.
āb-ı ḫ. "Ölümsüzlük veren su, bengi su." M799a1
çeşme-i ḫ. "Ölümsüzlük veren su, bengi su." M791a17
ḫ. suyı "Ölümsüzlük veren su, bengi su." T702a17-19, A723b5
ḫ. zülāli "Ölümsüzlük veren su, bengi su." T699b26

ḫayy (Ar.) Tanrı'nın adlarından; diri, canlı.

Ḫ.-ı ber-Ḥaḳḳ M796a12
ḫ.-ı nātıḳ A718b6

ḫazān (Fa.) Sonbahar, güz. mec. ölüm, yok olma.
ḫ.-ı hicr M794b3, M794b24
ḫ. M783a22(2)-26, M783b4-11-17, M797a10
ḫ.-ġa M783b15
ḫ.-dın M796b25
ḫ.-ı M785b13
ḫ.-ıġa M783a27
ḫ.-ıdın M783b15

ḫazān-āsā (Fa.) Sonbahar gibi, güz gibi.
ḫ. M783b14

ḫazāne (Ar.) Hazine, servet.
ḫ.-sidin A729a4

ḫazānī (Fa.) Sonbahar mevsimi, güz mevsimi.
ḫ. M794b3(2)
ḫ.-de M783b1

ḫazāyin (Ar.) Hazineler.
milk ü ḫazāyin T701a25
ṭab'-ı ḫ. M790b5
ḫ. bile A720a20, A731a2
ḫ. T705b19, A720a19, A724a16
ḫ.-niñ T701a25
ḫ.-in M786a17
ḫ.-idin M790b5

Ḫazāyinü'l-ma'ānī (ö.a.) Nevayi'nin Türkçe Divanı; manaların hazinesi, hazineleri.
Ḫ. M790b5
Ḫ.-sidür M790b8

ḫaẕer (Ar.) Sakınma, kaçınma, tehlike.
ḫ. A732a1

ḫażerāt (Ar.) Hazretler, büyükler, saygıdeğer kişiler.
ḫ.-ı meḫādim bile M786b23
ḫ. M788b20

ḥāżır (Ar.) Hazır; huzurda, meydanda, göz önünde olan, bizzat bulunan.
ḥ. u nāzır "Her yerde bulunan ve gören Tanrı." M797a4
ḥ.-dur T712b15
ḥ. irdiler A728a27
ḥ. irmes irdim M789a17
ḥ. bol- T701b14, T710a8, T716a14, T716b27, M789b12, M791b21
ḥ.ḳıl- T707a7,T707b, T711a15(2), T711b6, T712a23, T714b19, T716a14
ḥ. T712a23

ḫāzin (Ar.) Hazinedar, hazinenin idare ve korumasıyla görevli olan memur.
ḫ.-ğa A725a21
ḫ.-i T700b18

ḫazîne (Ar.) Hazine, devlet malının, parasının saklandığı yer; hazine, servet, mal.
ḫ. A729b24
ḫ.-ni A724a17

ḫazînlıġ (Ar.T.) Kederlilik, hüzünlülük, gamlı olma, mahzunluk.
ḫ.-ı M798a16

Ḫazḳîl bkz. Ḥarḳîl.

Ḫażramūt (ö.a.) Arabistan'da Yemen'in kuzeyinde bir bölge. Metnimize göre İsmail Peygamber bu bölge halkını doğru yola çağırmakla görevlendirilmiştir.
Ḫ. T699b11
Ḫ.-da irdiler A719b4

ḫażret (Ar.) Saygı ifadesi ile büyükler, saygıdeğer kişilere verilen, onları anmak için kullanılan ünvan; saygıdeğer kişi; huzur, kat.
ḫ.-i Ḫˇāce Hafız M800a17
ḫ.-i hakayık-penāh M796a9
ḫ.-i ḫān M788b18
ḫ.-i imām M788b1
ḫ.-i maḫdūm T700a25
ḫ.-i mahdum-zāde M799b12
ḫ.-i mahdum-zādeğa M799b15
Ḫ.-i Muḥammed T694b8
Ḫ.-i Muḥammed-i Arabi salla'llāhu ʿaleyhi vesellem dür T716b15
ḫ.-i peyğamber A729b19
ḫ.-i risālet T702a21
ḫ.-i risālet salla'llāhu ʿaleyhi vesellem T696a16, T697b1, T717a18, A731b14, M786b19, M792a26
ḫ.-i seyyidü'l-mürselîn A732b5
Ḫ.-i Şeyh Niẓāmî A723b1
ḫ.-ı ẕāt M796a10
ḫ. dik M796a17
ḫ. T697a13, T697b1, T705a3, T705b11, T708b11, T712a10, T714a1-9, T716b7, A728a21-23, A729b20, A730a19, A731b16-17, M786a21, M792b8-11, M801a9
ḫ.-nifŋ A728a22-25, A731b16, M785b17-22, M786a11-12-20, M788a26, M797b4, M798a26
ḫ.-ḳa T699a11, M792b10
ḫ.-ifŋde T709b22
ḫ.-iğa T711a23, T711b1
ḫ.-ide T699b4, T704b1, T705b15, T707a27, M785a1, M785b24, M796a21, M797b19, M802a10

ḫ.-inde M799a18
ḫ.-imizğa M787b2
ḫ.-leride M798b7

Ḥāżūr (ö.a.) Yemen'de Hantalatü's-sadık'ın hidayete memur edildiği bir şehir ve ahalisi.
Ḥ. T715b18

Hecer (ö.a.) Hicaz ile Şam arasında bir şehir.
H.-de T697a9

hedāyā (Ar.) Hediyeler, armağanlar.
h. bile A730b14

hedef (Ar.) Hedef, maksat, gaye, nişangâh.
h.-iğa M800b3

heft (Fa.) Yedi.
h. T705a21

hefte (Fa.) Hafta, yedi gün.
h. A725a9
h.-de M793b6

hefte-be-hefte (Fa.) Haftadan haftaya, hafta hafta.
h. M794a18

Heft-ḫˇān (ö.a.) Şehname'ye göre Rüstem'in Keykavus'u kurtarmak için geçtiği şehir.
H. A720b16

helāk (Ar.) Yok olma, ölme, mahvolma.
zehr-i h. M796a13
h. bol- T696a11-19-20, T697a23, T697b13, T699a17, T702b4, T704a20, T706a25, T708a7-8, T713a1, T717a16-26, T721a22, A725a19, A727b8, A728b8, A729a10, A732a18
h.-it T699a2, T704a22, T704b7
h. ḳıl- T695a4, T697a4, T697b13, T699a17, T698b25(2), T705a9, T706a7-23-24-27, T706b11, T708a3, T709a15-27, T709b4, T714a2, T715a26, T715b20, T716a1-5, T716b9, A719a1(2), A719b3, A721b8-27, A722b25, A723a14, A724a20-23, A725a16-20, A727b16, A728a9, A730a18, A731a12
h. M801b15
h.-ke M784b22
h.-din T703a8

ḥelāl (Ar.) Şeriata göre kullanılabilen, haram olmayan şey.
ḥ. bol- M796b20

hem Hem; da, de; hem de; ve; aynı, aynı şekilde, aynı zamanda.
h. T694b4-5(2)-9, T695a15, T695b3-6-26, T696a13, T696b3-4-26, T697a26, T697b1-9-25-26(2), T698a2-13-26, T699a17-23-

24, T699b3-21-23, T700a1-9-10-11-22-26-27, T700b12, T701a13-24, T701b3-20, T702a3-10-12-15, T702b1-3-8-17-22, T703a7-9, T703b7-11-12-25, T704a5-15-21(2)-24, T704b2-4-6-27, T705b3-4-15, T706a16-20, T706b1, T707a19, T707b(4), T708a15, T708b27, T709a15, T709b1-2, T710a17, T710b9-12, T711a3-25-27, T712a2-8-26, T712b2-7-25-27, T713a9-17-27(2), T713b17-18- 24, T714a17-21, T714b13(2)-27, T715a7, T715b6-25, T716a15-22, T716b9-17-27, T717a1-3-14-24, T717b2-12(2)-14-17-19, T718a11, A719a2, T719b4-7-25, A720a6-11-17(2), A720b3-4-12-18, A721a13-15-20, A721b14-15, A722a12-16-25, A722b4-8-9(2)-10-13, A723a5-9-19-25, A723b3(2)-4-9, A724a8, A724b8-10-12-15-18-21, A725a10-11-14, A725b6-17, A726a23-27, A726b4, A727a17, A727b23(2), A728b2-12-18, A729a12-15-21-23, A729b8, A731a9(2), A731b2-3-12-20, A732a7, A731b9(2), A733a3-4-7-11(2)-16-20-23, M782b11(2), M783a5-15, M783b4, M784a6-18(2)-21, M784b24, M785b2-12, M786a13, M786b5-14-27, M787a11-13, M788a13, M788b8, M789a7, M789b9-17-26, M790b1-24, M791a6, M791b5, M792a14-26, M792b2-3-16-18-19-20, M793a5-12-16-24, M793b20, M794a3, M795a15-17, M795b3-14, M796a2-22, M796b3(2)-13-22, M797a7, M797b6-8, M798a1-5-8, M799a12, M799b10-12-18-19-23-26, M800a24, M800b9-13, M801a3, M801b4
h.....h. T695b19, T696a7, T698a9, T700a24, T702a16, T707b(5), A732a16, A732b19, A733a19, M782b19, M789a9, M790b27, M791a7, M792a26, M793a2, M795a17, M795b6-26-27, M796b1, M797a16, M797b2, M798b1-2-3-14, M799a11-12, M800a4

hemānā **(Fa.) Gûyâ; sanki.**
h. ki " **Aynı zamanda."** T710a5, A729b25, M784a8

hemānçe **(Fa.) Hemencecik, çabucak.**
h. T712a16

hem-bār **(Fa.) Aynı yükü yüklenmiş olan, günahkâr.**
h. irdiler T699a10

hem-dem **(Fa.) Arkadaş, yakın arkadaş.**
h. ü muṣāḥib M791a4

Hemedānlıġ **Hemedanlı, Hemedan şehrinden olan.**
H. A722b26

hemīdūn **(Fa.) Sürekli, devamlı, ebedi.**
h. bol- M789b5

hemīşe **(Fa.) Daima, her zaman.**
h. T710a26, M789a24, M790a12, M794a25,

M796a18, M796b11

hem-nişān (Fa.) Aynı nişanlar, aynı ifadeli yazılar.
h.-lar M788b15

hem-rāz (Fa.) Sırdaş, yakın arkadaş.
h. bol- M788a15

hem-tabaḳ (Fa.) Aynı tabaktan yiyen, tabak arkadaşı.
h. ḳıl- T701b16

hemūm (Ar.) Sağanaklı, şiddetli yağmur yağdıran bulut; şiddetli rüzgâr, fırtına.
h. T703a7
h.-ı M801b15
h.-ıdın M791a26

hengāme (Fa.) Kavga, gürültü, karışıklık.
h.-ni A733a27

henüz (Fa.)Henüz, daha, şimdiye kadar, bu ana kadar.
h. T703b26, T704b21, A728a20-21, A733a24, M789a20-21, M793a3

her (Fa.) Her, bütün, hepsi; hangi, hangi bir; her bir.
h. sarı M783a22
h. bir M784b10
h. biri T701a5, T708a21, T712b3, A722b13, A731a24, M795b17, M799a26
h. birinīŋ M784b15, M785a17
h. birini T711a13, T714a25
h. birige T711a11
h. biridin M795b18
h. hāl bile M789b26
h. ḳaçan T694b20, T705b4, T709b19
h. ḳayan M790a2, M798b10, M801a18(2)
h. ḳayıda M798b11
h. ḳaysı T707b. T714b11, M793b4, M794a23
h. ḳaysınıŋ T695a2, T711a4, A724b9
h. ḳaysını T715a22, A723b22, M799a14
h. ḳaysığa A732a6, M790a24, M794a6-11
h. kim T706a1, T707b, T716a1, M782b12, M785b11
h. kimniŋ A719a8
h. kimni T708b9
h. kimge M796a11(2)
h. kimde A730b4, A730b5(4)
h. kişi T699a12, T715a4-5, A728a7, A730a2, A733b7, M792a18-27
h. kişiniŋ M792a22
h. kişini A726a11
h. ni T697a21, T714b2, T716a11, A728a11(2), A729b23, M784a7, M784b6, M785a6, M785b1, M786a1-2, M788b13, M789a21, M790a18-23, M792a8(2), M798a9-12-25
h. nige T705b27

h. niçe T700b19, T708a21, T715a8-18, A727b18, A728a27, M788a17, M793b2, M800a14
h. niçük M789a3
h. taḳdir bile T694b15(2), T698a14, T699a9, T701b21, T703a7, T708a8, T712a19, T715a25, T715b7, A718b9, A719b7(2), A721b3-27, A722a14, A723b2, A724b18, A727b23, A729b7-24, A730b9
h. T695b1, T696b1-12, T698a4-11-21, T699a16(2), T701b16, T702a24, T702b3-10, T703a23, T704b7-18, T710a1,T710b14, T711a2, T712a11, T715a10-19, T717b4-13, T718a11, A720b6, A723a16, A723b18, A725a15, A726b8, A727a8, A727b17, A730a8, A731b27, A732a14, A732b22, A733a8-17-22-23, M782b5-13(2), M783a2(2)-13(2)-25-26, M783b10-19(3), M784a2-9-10-24-25, M784b12-13-16-19-20, M785a2-4-5-6-11-16-18(2)-19-25-26, M785b8-9-11, M786a5(2)-24-25, M786b1-9, M787b10, M789b2, M790a26(2), M790b1-22, M791b2(2)-3(2), M792a20, M792b22, M793a4-25, M793b13-19-24, M794a2-3-4-5-15-22-23, M795a10-27, M796a7, M797a7-19(2)-26(2), M797b3, M798b12, M799a25, M799b14, M800a6(2), M800b9-10, M801a7, M801b14(2), M802a19(2)

Herāt (ö.a.) Herat, Horosan'da Timurluların devlet merkezi olan şehir.
*azm-i H. M788a24
Merv ü H. A723b9

her-āyine (Fa.) Elbette, şüphesiz, herhalde.
h. ki T698b11
h. kim T715a10, A728a11, M783b2-13, M786b4, M788b27, M792a22, M796a16
h. A719a20, M798a12

hergiz (Fa.) Asla, hiçbir zaman, hiç.
h. T710b12, T716a18, A721a6, M783b17-22, M785a12, M786b14, M800a2

herze (Fa.) Boş, saçma, abes, faydasız.
h. M799a2

hevā (Ar.) Heves, istek, arzu; hoşlanma, sevgi, sevda; gelip geçici, nefsani istek.
nefs ü h. M802a4
h.-sı M796b21, M799a11, M801b14
h.-sın A724a1
h.-sıda A732b15
h.-sığa M785b1, M798b14
h.-sıdın M785a9

hevāyī (Ar.) Havai, uçarı, nefsine düşkün, ciddi şeylere ilgisiz.
h. ḳıl- M782b15(2)

hevāyīlıġ (Ar.T.) Havailik, uçarılık, tasasızlık.
h.-ıdın M782b16

heves (Ar.) Arzu, istek, heves, gelip geçici istek.
h. bol- M786a27
h. ķıl- A728b4, M784b27

heybet (Ar.) Heybet, büyüklük, korku ve saygı, çekinme duygularını birden uyandıraan hal, görünüş, gösteriş.
h.-idin T704a20, T708a25

hey'et (Ar.) Suret, görünüş, şekil; hal, durum.
h. bile T714b4
h. M799a21
h.-iñ M791b18

heykel (Ar.) Heykel.
h.-leri M785a17

hezār (Fa.) Pek çok, bin.
h. T698a21

Hezārsütūn (ö.a.) Istahar'daki Çihil-Minar'ın bir başka adı.
H. A722b8

hezeyān (Ar.) Endişe, kaygı, saçma sapan sözden doğan endişe.
h. A731b24

hezīmet (Ar.) Savaşta bozguna uğrama, bozgun.
h. ķıl- A721a15

ḫıdmet (Ar.) Hizmet, bir büyüğe iş görme, bir büyüğe saygıyla iş yapma; iş, görev; huzur, kat; birinin hizmetinde bulunma.
ḫ.-i dīnī M791b1
ḫ. ü bī-kārımızı T703a25
ḫ. T709b5, M793a7
ḫ.-ķa A725a3
ḫ.-de T710b18
ḫ.-i T698b27, A732a19, M786b11, M799b3
ḫ.-iniñ M796b21
ḫ.-in T713b15
ḫ.-ini A723b5, M786b25
ḫ.-iğa T701b6, T711b4, T717a8, A721b25, A725b20, A726a14, A730b16, A731a5
ḫ.-ide T701b10, T711b3, A723b4, A729b1, M782b7, M790b14, M796a22
ḫ.-imiz M799b3
ḫ.-leride M796a22
ḫ.-ler A720a21

ḫıdmetkārlıġ (Ar.Fa.T.) Hizmetkârlık, hizmet edicilik; görev, görevini yerine getirme. krş. ḫıdmerkārlıķ.
ḫ. M786b24, M787b4
ķulluķ ḫ.-lıġların M790a8

ḫıdmet-kārlıķ (Ar.Fa.T.) Hizmetin karşılığı olan, hizmetin karşılığı olan ilgi, hoş tutma. krş. ḫıdmetkārlıġ.

ḫ. M793a2

ḫıffet (Ar.) Hafiflik, azlık, havailik.
ḫ.-iğa T702a2

ḫıfż (Ar.) Koruma, saklama.
ḫ. u sıyānet M800a11
ḫ.-ıdın M786a7

ḫırām (Fa.) Sevinç, memnuniyet; gitme, ağır ağır gitme, ilerleme, varma.
ḫ. içre M789b11
ḫ. iyle- T703a13
ḫ. ḳıl- T702a15, A730b26, A732b5
ḫ. A732a10

ḫırāmān (Fa.) Eda ile naz ile, salınarak yürüyen, salınan.
serv-i ḫ. M787b21
serv-i ḫ.-ım M797a5
ḫ. M784b13

ḫırāş (Fa.) Eziyet, zahmet, sıkıntı.
ḫ. sal- T707b
ḫ.-ı M788a27

ḫırmān (Ar.) Mahrumluk, ümitsizlik, nasipsizlik.
dāġ-ı ḫ. M788a2
ḫ. M783b15, M788a25, M791a13
ḫ.-ıda M784a9

ḫırmen (Fa.) Harman.
ḫ. M785a23

ḫırṣ (Ar.) Hırs, sonu gelmeyen arzu, istek; istek; kızgınlık, öfke.
ḫ. M788a25, M794a1
ḫ.-ıdın A730b18, A732a8

hırsuz Hırsız.
h. T715b13

ḫıred (Fa.) Akıl, us.
ḫ.-i cevher-şinās M786b3
ehl-i ḫ. T702a22
ḥisāb-ı ḫ.-i dür-bİn M787a3
ʿaḳl u ḫ. M787a4
ḫ. M784b13, M785a18, M800b22

ḫıredlıḳ (Fa.T.) Akıllı, anlayışlı.
ḫ. A722a18

ḫıred-mend (Fa.) Akıllı, anlayışlı.
ḫ. ü pehlevan A722b10
ḫ. ü dāna A727a24
ḫ. irdi A725a18-19
ḫ. A718b13, A725b26, A726a21, A726b4, A730b2

ḫired-mendlıḳ (Fa.T.) Akıllılık, anlayışlılık.
ḫ. A724b23

ḫired-mend-pişe (Fa.) Akıllı, anlayışlı.
ḫ. A729a15

ḫışāl (Fa.) Hasletler, huylar, tabiatler, ahlaklar.
iştiḳāl ü ḫ. M798b22
ḫ. M800a4, M802a15

ḫışt (Fa.) Tuğla, kerpiç; armağan, hediye; kusa el mızrağı.
ḫ. T711a26(2)-27
ḫ.-ınıñ T710b14
ḫ.-larnı T711a23

ḫıṭṭa (Ar.) Memleket, diyar, ülke.
ḫ.-i Baḥreyn A725b6

ḫıyānet (Ar.) Hayinlik, vefasızlık, güveni kötüye kullanma.
ḫ. T699a12

Ḫıżr (ö.a.) Ab-ı hayatı içtiği için ölümsüzlüğe ulaştığına inanılan peygamber veya veli.
Ḫ. ʿaleyhi's-selām T702a7-20(2), T706b5-8-9-10-11-14-15-17, T708b8
Ḫ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T706b23
Ḫ. ʿaleyhi's-selāmnı T702a16
Ḫ. ʿaleyhi's-selāmġa T702a19, T706b7
Ḫ. T702a22, A720b12, A723b6, M785a26, M788b4, M790b16-18
Ḫ.-ġa T699b26

Ḫıżr-vār Hızır gibi. bkz. Ḫıżr.
Ḫ. M798b10

ḥicāb (Ar.) Utanma, sıkılma; perde.
ḥ.-ları M786b17
közidin ḥ.-lar refʿ bol- T698b14

ḥicāblıḳ (Ar.T.) Utanma, utanç.
ḥ.-ıdın M785a12

Ḥicāz (ö.a.) Hicaz, Arabistan'da Kızıldeniz'in kuzeyinde bir bölge.
Ḥ. T697a9
Ḥ. -da A719a24

hicr (Ar.) Ayrılık, ayrı olma.
ḫazān-ı h. M794b3-24
h. M791a27, M792a2, M794b6-8-19-21, M798a23
h.-iñde M800b9
h.-iñdın M795a11
h.-i M785b1, M797b9
h.-idin M797a10, M798b11

hicrān (Ar.) Ayrılık; keder, unutulmaz acı.
derd-i h. M795a17
ḫār-ı h.- M788a2
h. ara M787a17
h. M784b24-27, M787a21, M788a21-25, M791a22-26, M794a27, M794b9, M795a4-14-15-19-27, M795b1
h.-dın M795a17
h.-ım M796b14, M797a12
h.-ı M791a13
h.-ıda M788b10, M784a8

hicret (Ar.) Memleketten memlekete göç.
h. ḳıl- T708a12

hİç Hiç; hiçbir; soru kelimesi; asla.
h. ḳayı T703b12
h. ḳaysı T714a14, A723b11, A730b5
h. kim "Hiç kimse." T697a13, T713b1, T717a10, A731b10, M799a6(2)
h. kimerse M787b27
h. kişi "Hiç kimse." T695a5, T698a4-6, T699a10, T702b5(2)-7, T708a18, T709b7, A721a6, A726a10, A727b12, A729a4(2), A731b11, A732a11, M786b6(2), M792a21, M799b16-26(2)
h. T695b1, T696a11, T698b10, T700a6, T701a3, T702a24-25(2), T702b12, T705b14, T706a7, T708a24, T709a26, T709b24, T712b9, T713a20-25, T714b1-15, T716a17, A719b6, A725a26, A726a26, A728a19, M783b12-13-19-20-22, M786b13-18(2)-22-23(2), M787a9, M787b26, M789a6-21, M790a3, M790b23, M792b14, M793a3(2), M794a5, M796a5, M797a13, M799b19, M800b17, M801a26-27(3), M801b6-7

hidāyet (Ar.) Doğru yola, hak yola, Tanrı yoluna çağırma, doğru yolu gösterme.
envār-ı h. bile T698a22
h. ü destyarlıġ M784b6
h. ü irşādıġa T699a7
h. bile M802a21
h. T697a12, T699b11, M788a6, M794b20, M797b27, M801b5
h.-i T708a18, T712b24, T715b18
h.-iġa T700a20, T702b27, T704a16, T709a1

ḫiddet (Ar.) Öfke, keskinlik.
ḫ.-i M802a5

ḫikāyet (Ar.) Anlatma.
ḫ. ḳıl- "Anlatmak, hikâye etmek." A733b2

ḫikmet (Ar.) Bilgelik; gizli, bilinmeyen nokta; sebep.
ġāyet-i ḫ. T718a12
ḫ. u şāhlıġ A723b13
ʿaḳl u ḫ. A723a20
nübüvvet ü ḫ. T712a19(2)
ḫ. T716b19
ḫ.-i T695a5, T717b13

ḫ.-in T706b16
ḫ.-ide A718b13

ḫilāf (Ar.) Zıtlık, farklılık; doğru olmayan söz.
ḫ.-larğa A723b27

ḫilāfet (Ar.) Birinin yerini tutma, vekillik; bir topluluğun başında bulunma; halifelik, peygamber vekili olarak islamlığı, dini koruma görevi.
ḫ. ü taḫt-ı salṭanat M787a27
ḫ. T710b1, A729b16, A732b5, M787b11, M795b18-25, M796a20, M796b27
ḫ.-ḳa T708b11
ḫ.-in T705a4, T707a21
ḫ.-iğa T707b, T708b7-15, A732b12

hilāl (Ar.) Hilal, yeni ay.
h. T713a27
h.-idin M795a21
h.-ler M784b9

hilālī (Ar.) Hilale benzer, hilal şekilli.
h. M787b19

ḫil'at (Ar.) Kaftan, tören kıyafeti.
ḫ. M796b15
ḫ.-i T704a14
ḫ.-idin M787b27
ḫ.-iğiz M795a3
ḫ.-ler M795b9

ḫile (Ar.) Aldatma, hile, oyun.
mekr ü ḫ. bile M802a16
ḫ. ḳıl- A721b27
ḫ. bile T708a22, A729b7, M793a9

ḫile-engizlıḳ (A.Fa.T.) Hilecilik, hile düzücülük.
ḫ. M783a24

ḫilḳat (Ar.) Yaratılma, yaratılış; yaradılış.
ḫ.-i T694b1, T699b4, T707b
ḫ.-idür T694b9
ḫ.-iğa T694b1
ḫ.-ide M790b7

Ḫille (ö.a.) Irak'ın orta kısmında bir yer.
Ḫ. T708a12

Ḫilvān (ö.a.) Irak'ta bir yer.
Ḫ. A729b11

himmet (Ar.) Yüksek irade; yardım, bir büyüğün esirgeyip koruyup kollaması.
h. ü devlet M789b9
h.-iğ bile M788a13
h.-in A722a23
h.-idin M782b17

h.-iğiz M789a13
h.-leri M791a10

ḥimāyet (Ar.) Koruma, kollama, gözetme.
ḥ.-iğa T716a2, A719a4, M785b27
ḥ.-idin M785b26
ḥ.-leride T700a3

Hind (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
H. T696b10

Hind (ö.a.) Hindistan, Hint ülkesi.
rāy-ı H. A730a10
H. ehli T696a22
H. T696b9

Hindüstān (ö.a.) Hindistan, Hint ülkesi.
H. T694b18-19, A728b3, A730a10
H.-nı T696a20, A728b14
H.-ğa A725a15, A728b1-4
H.-da T695a15, A727a20, A729a10
H.-dın A728b15, A731b3

ḥinü't-ta'ayyün (Ar.) Ortaya çıkma, belirleme.
ḥ. T713a14

hirāsān (Fa.) Korkan, çekinen.
h. irdi T699b24
h. idiler A726a24
h. M785b12

ḥişāb (Ar.) Hesap, sayma; tahmin, tahayyül, oranlama; gibi olma, benzer olma; anlayış, davranış; bir konuyu önceden enine boyuna düşünmek.
ḥ.-ı ḫired-i dür-bin M787a3
ḥ. bile M791b5, M792b22
ḥ. içre M787a5
ḥ. bol- M786b8
ḥ. ḳıl- A724b10, M798a26
h. M785a22
ḥ.-ḳa tile- A723a20
ḥ.-da irmes min M786b22
ḥ.-dın T695b1
ḥ.-dın taşḳarı T704b16
ḥ.-ı M787a4
yoḳ ḥ.-ı tut- T702b2
ḥ.-ın T695b1
ḥ.-ını M800b20
ḥ.-ığa A729a1

ḥişār (Ar.) Kale, etrafı korunaklı kale, bent hisar.
ḥ.-ı devlet M786a10
ḥ. sarı M798b10
ḥ. ḳıl- M786a21
ḥ. M786a21
ḥ.-ğa A731b25

ḫ.-ıñ M800a11
ḫ.-ı M786a9-10
ḫ.-ınıñ M786a9
ḫ.-ın M786a6
ḫ.-lar T695b8

ḫişārī (Ar.) Hisar içinde olan, hisar içinde kalan.
ḫ. M783b24

ḫiss (Ar.) Duyuş, duyma gücü, sezgi, duygu.
'aḳl u ḫ. M783b27

ḫiṭāb (Ar.) Seslenme, çağırma, konuşma; emir, buyruk; Tanrı emri, Tanrı sözü, Kur'an, haber, ceza.
ḫ. u müsādere M789b24
ḫ. bol- M793a26
ḫ. ḳıl- T697b19, T700a2, T702a26, T711a15, T716a8, A729b4
ḫ. T699b3-6, T705a3-12, T706a4-17, T706b3, T707b, T709b23, T710a16, M789b24, M791b12
ḫ.-ı T694b4, M786b12
ḫ.-ımızğa T705b13

Ḫocend (ö.a.) Fergana tarafında bir bölgenin adı.
Ḫ.-de A729a11

ḫod (Fa.) Kendi; bile, da, de; bizzat.
ḫ. febihā M793a19
yā ḫ. M787a17
öz ḫ. u hāl M794a7, M800b24
ḫ. T695b23, T710a14, T717b17, A722b3, A723a15, A723b15, A724b6, M787a17, M794a4, M796a1, M799a24, M799b18-21

ḫod-pesendlıġ (Fa.T.) Kendini beğenmişlik.
ḫ.-ıdın A726a25

ḫod-rāy (Fa.birl.s.) Kendi bildiği gibi davranan, kafasının doğrusuna giden.
ḫ. A728b3, M798b15

ḫoḳḳa (Ar.) Hokka, içine mürekkep ve benzeri şeyler koymak üzere, maden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap.
ḫ. M791b10-11
ḫ.-nı A725a27
ḫ.-ğa A725a21

ḫoḳḳa-dān (Ar.Fa.) Hokka, hokkalık, hokka kabı.
ḫ.-ı T711a24

ḫor (Fa.) Eksiklik, aşağı olma, kötü olma.
ḫ. u ḳusūr T710a17

Ḫorasan (ö.a.) Nuh'un oğlu, Sam'ın ikinci oğlu Alim'in oğullarından biri.
Ḫ. T694b6-7

Ḫorāsān (ö.a.) Horasan, İran'ın kuzey doğusundaki bölge.
Ḫ. T702b22, A719b19, A725b17, A728a21, A732b12, M786a12
Ḫ.-nı A725b18
Ḫ.-ġa A721b3, M730b5
Ḫ.-da A719a6, A725b11, M786b27, M795b27
Ḫ.-dın A732b18
Ḫ.ġaça A724a2

ḫorsend (Fa.) Hoşnut etme, memnun etme, tatmin etme.
ḫ. bol- "Hoşnut olmak, memnun olmak, tatmin olmak." A719a8, A731b1

ḫorṭūm (Ar.) Fil burnu, hortum.
ḫ.-ı M785a20

ḫoş (Fa.) Hoş, güzel, iyi; tatlı; memnun.
ḫ.-tur T716a11, M783a6
ḫ. kıl- T717a7 M794b3
ḫ. huy T717b16
ḫ. M795a3 M794b3

ḫoşā (Fa.) Ne hoş, ne güzel.
ḫ. M784a3

ḫoş-āb (Fa.) Parlak, inci, yakut, elmas gibi şeylerin parlaklığı.
dürr-i ḫ. "Parlak ve kıymetli inci." M788a12

ḫoş-ḥāl (Fa.) Memnun, halinden hoşnut, hali vakti yerinde, gönlü rahat.
ḫ. bol- T698a21, T705b27
ḫ. ol- M796b25
ḫ. ḳıl- A719b15
ḫ. M802a24

ḫoş-ḥāllıḳ (Fa.T.) Memnunluk, gönlü rahatlık.
mūcib-i ḫ. M799b13
ḫ. M796b6

ḫoş-ḫırāmī (Fa.) Hoş salınışlı.
ḫ.-din T716b18

ḫoş-hūy (Fa.birl.s.) İyi huylu, anlayışlı.
ḫ. A728b20

Ḫoş-nevāz (ö.a.) Hayatala ülkesinin hükümdarı (Metne göre).
bkz. Hayatala.
Ḫ. A729a6

ḫoşnūd (Fa.) Memnun, razı, hoşnut.
ḫ. bol- T695a10, M785b15
ḫ. öt-A723a3
ḫ. T704a6, A729a3

ḫoş-ṭab' (Fa.Ar.birl.s.) Huyu güzel, hoş tabiatlı.
'aḳil ü ḫ. M792b21

ḫoş-vaḳt (Fa.Ar.birl.s.) Halinden memnun, rahat, keyfi yerinde.
ḫ.-türler M794b12

Ḫotan (ö.a.) Doğu Türkistan.
Ḫ. M786a5

ḫūb (Fa.) Güzel, hoş, iyi.
ḫ. A722a22, M799b1
ḫ.-larM784a17, M800b1
ḫ.-raḳ A731a22

ḥubb (Ar.) Sevgi, istek.
ḥ. A722a19

ḫūb-şūret (Fa.Ar.birl.s.) Güzel yüzlü.
h. A722b11, A728b9

ḥubūbāt (Ar.) Tohumlar; buğday, arpa gibi taneli bitkiler, tahıl.
ḥ. T694b20, T708b6

ḫuceste (Fa.) Uğurlu, kutlu.
ḫ. M798b10

ḫuceste-eger (fa.Ar.birl.s.) Uğurlu, kutlu, uğur alametli.
ḫ. M791a27

Hūd (ö.a.) Ad kavmine gönderilen peygamber.
H. 'aleyhi's-selām T696b16-20-22, A719b4
H. 'aleyhi's-selāmnıñ T696b18, T697a4
H. 'aleyhi's-selāmnı A719b2
H. 'aleyhi's-selāmdın T697a8
H. T696b17, T697a6, T697b16

Ḫudā (Fa.) Tanrı.
Ḫ. M800b19, M792b7
Ḫ.-ya T707b

Ḫudā-perest (Fa.birl.s.) Tanrı'ya inanan, Tanrı'ya ibadet eden, tapınan.
Ḫ. T715b9, A725b26

Ḫudāy (Fa.) Tanrı.
Ḫ. ta'alā M797b20
Ḫ. A733a27

Ḫudāyā (Fa.) Ey Tanrı, Ey Tanrım.
Ḫ. T699b2, T702a25, T716b9

ḫuddām (Ar.) Hadimler, hizmet edenler.
ḫ. bile M786b24
ḫ.-ı M800a10

ḫudūd (Fa.) Sınırlar, hudutlar, taraf, yön.
ḫ.-ın A719b19
ḫ.-ığaça A719b19

ḫuffāş (Ar.) Yarasa, gece kuşu.
ḫ.-dur T714b3
ḫ. T714b20

ḫulḳ (Ar.) Yaradılış, huy, tabiat.
ḫ.- kerîm M802a26
nefḥa-i ḫ.-uñ M798a19
ḫ.-uñnı M798b16

ḫulle (Ar.) Elbise, cennet elbisesi; caize, büyüklerden birine takdim olunan bir şeye karşılık alınan hediye.
ḫ.-si M796b17

ḫulle-girdār (Ar.Fa.birl.s.) hulle gibi, cennet elbisesine benzer.
ḫ. M796b15

ḫullide mülkühu (Ar.) Mülki daim olsun.
ḫ. M799a10

ḫulleda'llahu mülkehu (Ar.) Allah onun mülkünü daim ve baki etsin.
ḫ. A728a20

ḫulūṣ (Ar.) Gönül temizliği, saflık.
ḫ.-ı ʿaḳd M796b22

ḫumār (Ar.) İçkiden sonra gelen başağrısı, sersemlik.
ḫ.-ını M796a12

ḫumārsız (Ar.T.) Baş ağrısı olmaksızın, sıkıntısız.
ḫ. M801b12

ḫūn-āb (Fa.) Kanlı su, gözyaşı.
ḫ.-ı M797b23, M800a13

ḫūn-ālūd (Fa.) Kanlı, kan bulaşmış, kana bulanmış.
ḫ. T698b23, M801a24

ḫūn-bārlıġ (Fa.T.) Kan yağdırıcılık, kanlı gözyaşı dökme.
mācib-i ḫ. M787b24

ḫūn-efşān (Fa.birl.s.) Kan saçan, kan saçıcı.
ḫ. M797a22

ḫunyā-ger (Fa.) Şarkıcı.
ḫ.-in A720b13

ḫurde-bîn (Fa.birl.s.) İnce, ufak şeyleri gören, incelikleri farkeden.
ʿaḳl-ı ḫ. M786b2
ḫ. M802a19

Ḫūristān (ö.a.) Huristan, İran'ın güneybatısında yer alan bir bölge. krş. Ḫūzistān.
Ḫ.-da A725b15-22
Ḫ.-dır A725b5

ḫurmā (Fa.) Hurma ağacı.
ḫ. T695a26

ḫurrem (Fa.) Sevinçli, şen; gönül açan; gönlü ferah.
ḫ. bol- M783a5, M795a15
ḫ. kıl- T700b17

ḫūrşīd (Fa.) Güneş.
ḫ.-i ʿālem-tāb M801b16
ḫ.-i enver M787b18
ḫ.-i evc-i kemāl M783b13
ḫ.-i evc-i salṭanat M787a27
ḫ.-i rahşan M799a2
ḫ. M783a12-15, M784a16, M791a1
ḫ.-din M796b18
ḫ.-ini M796a11

ḫūrşīd-timsāl (Fa.Ar.) Güneş gibi, güneş benzeri.
ḫ. M797b5

ḫūrşīd-veş (Fa.) Güneş gibi.
ḫ. durur M783b14
ḫ.-ler M795b13

ḫurūc (Ar.) Dışarı çıkma, çıkış, çıkma.
ḫ. ḳıl- "Hücum etmek, ayaklanmak, saldırmak." A719b9, A720a15, A723a25, A724a3, A725a12, A729b9, A732a15

ḫurūf (Ar.) Harfler.
ḫ.-ı M797a11

ḫurūş (Fa.) Coşma, çağıltı, gürültü.
ḫ.-ı M784b19
ḫ.-ınıñ M788a27

ḫurūşān (Fa.) Coşan, çağlayan.
zülāl-i ḫ. M783a14

ḫusrev (Fa.) Padişah, hükümdar, sultan.
ḫ.-i dādger A730b7
ḫ.-i pāk M796a21
ḫ.-i A720b4, A725b16

Ḫusrev (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Eşkanilerden, Firuz bin Hürmüz'den sonra tahta çıkan kişi (Metne göre).
Ḫ. bin Fīrūz A724a25
Ḫ.-niñ A724b1

Ḫusrev (ö.a.) Husrev ü Şirin hikâyelerinde de adı geçen.

Sasani hükümdarı II. Husrev. (ölm. 628)
Ḫ. Perviz bin Hürmüz A731a8
Ḫ.-i Perviz A730b27
Ḫ.-i Pervizniñ A731b19
Ḫ. dik A731b13
Ḫ. A731b13-20, A732b25(2), M790a21
Ḫ.-niñ A731b22
Ḫ.-ni A732a7

ḫusrev-āyin (Fa.) Hükümdar davranışlı, hükümdar gibi.
ḫ. M802a19

ḫuşūmet (Ar.) Düşmanlık, çekememezlik, kıskançlık.
ḫ. T695a3, T699b24
ḫ.-leridin T710a9

ḫuşūsā (Ar.) Başkaca, ayrıca.
ḫ. M783a16, M783b23, M802a5

ḫuşūşiyyet (Ar.) İlerlemiş tanışıklık, ahbaplık, yakınlık.
ḫ. A725a5, M799b21
ḫ.-ler A730a4

hūş (Fa.) Akıl, bilinç.
h.-ını M784b14, M785a18

ḫūşe (Fa.) Salkım; başak.
ḫ. T701a5-15, M785a14
ḫ.-ni T701a15
ḫ.-ler T701a17-18

Hūşeng (ö.a.) İran'ın Pişdadiyan sülalesinin ikinci hükümdarı. Siyamek'in oğlu ve Keyumers'in torunu.
H. şāh A719a2
H. A718b13, A719a1
H.-niñ A719a3
H.-ni A718b11

ḫuşk (Fa.) Kuru.
ḫ. u ter "Canlı cansız, her şey." A723b12

hūşlıḳ (Fa.T.) Akıllı.
fehmlıḳ h. M793b8

hūş-yār (Fa.) Akıllı.
h. A726a21

hūşyārlıḳ (Fa.T.) Akıllılık, akıllı olma.
h.-ḳa M789b27

ḫutbe (Ar.) Hutbe, cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt.
ḫ.-de M793a4

ḫuṭūṭ (Ar.) Yazılar, çizgiler.
ḫ.-ı M783b6
ḫ.-ıdın M797b13

ḫūy (Fa.) Huy, tabiat, yaradılış.
bed ḫ. T717b16
ḫoş ḫ. T717b16
ḫ.-ı A728b24

Ḫūzistān (ö.a.) Huristan. bkz. Ḫūristān.
Ḫ. A721b7

ḥużūr (Ar.) Hazır bulunma, bir büyüğün katı, karşısı, huzuru, bir büyüğün birini kabul etmesi; rahat, ferahlık.
mūcib-i ʿiş ü ḥ. M788a5
teşrīf-i ḥ. M791b10
ḥ. M798b11
ḫ.-ı M787a6
ḫ.-ıda T700b26, A725a21

ḥużżār (Ar.) Hazır bulunanlar, huzurda, mecliste, meydanda bizzat bulunanlar.
ḥ.-ğa T702a2
ḥ.-ı A730a1

ḥüccet (Ar.) Delil.
ḥ. bile A726a1, A727a18, A730a4, A732a5
ḥ.-din T698b1, T702b23
ḥ.-i T714b15, A725b22

Hüccetü'l-islām (ö.a.) İmam Gazeli'nin lakabı.
H. İmam Muḥammed Gazzalī A718b7

ḥücre (Ar.) Oda, odacık, kapalı küçük yer.
ḥ. M783b21, M789a3

hücūm (Ar.) Saldırma, saldırış.
h. ḳıl- T714b12
h.-ı M800a6

hüdā (Ar.) Doğru yolu gösterme.
ehl-i h. M800b19

Hüdāy Tarḫan (ö.a.)Sultan'ın hizmetinde bulunan ve onun adına Rum'a giden bir kişi (?).
H. T. M791a18

hüdhüd (Ar.) Çavuşkuşu, ibibik, Süleyman Peygamber ile Saba Melikesi Belkıs arasında haber getirip götüren kuş.
h. T711a14-15
h.-ni T711a13
h.-ğa T706a24, T711a21

ḥükm (Ar.) Hüküm; karar; emir; kural.
şerʿ ü ḥ. M794a17
ḥ. bile M790b1
ḥ. bir M786b22
ḥ. buyur- T705a25

ḥ. bol- T694b5(2), M789a21, M789b15-18, M790a19, M791b4, M793b9-11-15-17-21-26-27, M794a1-15-16-22
ḥ. ḳıl- T698a4-11-24, T698b8, T701a13, T703b15-25, T705a24, T705b20, T707b, T708a25, T709b24, T710b17, T712a1-5, T714b18, T716b6, T717b22, A725b19, M788b20-25
ḥ. ḳılıl- M793b5-19
ḥ. T705b26, M788a24, M788b4-7, M789a4-21, M789b13, M793a26, M793b21, M794a2(2), M800b6
ḥ.-din M793b27
ḥ.-ünḳ M790b8
ḥ.-i T694b12, T697a14, T697b11, T698a12-19, T705b20-24, T710b19, T712a17, T717a2-25, T717b8, A725b6, A726b10, M786b23, M788a3-26, M792b12, M800b4
ḥ.-in T699b25, T705a16, T705b3, T708a12, T710a24, T712b24, A721b22
ḥ.-leri M785b8

ḥükemā (Ar.) Hakimler, bilgeler, filozoflar, bilginler.
ḥ. T712a18, T717b13-14, T718a24, A722a17, M788b1, M800a12
ḥ.-dın A721a23, A722b2, A722b18

ḥükümet (Ar.) Hüküm sürme, idare, saltanat, hükümdarlık.
ḥ. ḳıl- T700a3, A727b5-11
ḥ. M785b8, M802a11
ḥ.-ḳa A725a7
ḥ.-i T706a15
ḥ.-iğa A720a4

ḥükümrān (Ar.Fa.) Hüküm süren, hükümran.
ḥ.-ı şāḥib-cāh M800b24

Hümāy (ö.a.) İran'ın Keyaniyan sülalesinin yedinci hükümdarı olan hanım. Behmen ölmeden önce kızı ve eşi olan Hümay'ı doğacak çocuğuna vasi, doğacak çocuğunu da veliaht tayin etmiş, ancak Hümay'a saltanat tatlı geldiğinden çocuğunu uzaklaştırmış ve kendisi saltanat sürmüştür.
H. A722a11-18-26, A722b2-3-5-9-10-19
H.-nıñ A722b7
H.-nı A722a12, A724b20
H.-ğa A722a13, A722b1-3

hümā(y) (Fa.) Devlet kuşu saadet, kutluluk.
h.-ı iḳbāl M792a2
ḥ.-ı nübüvvet T718a8
h. A722b20

hümāyūn (Fa.) Kutlu, mübarek; hükümdara ait.
h. kütübḫāne M790a24
h. A726b27, M785b17, M786a12, M787b19,M788b17, M789b5, M795b8, M799a25, M801a18
mevkib-i h.-dın M796b22

hümāyūn-fāl (FA.birl.s.) Uğurlu, mübarek, kutlu.
h. M791a26

hümāyūn-mevkib (Fa.Ar.birl.s.) Uğurlu, mübarek kafile, alay.
h. M797b6

hümāyūn-zāt (Fa.Ar.birl.s.) Kutlu, mübarek kişilik.
h. M789a15
h.-nı M791a17
h.-ḳa M791a2

hüner (Fa.) Marifet, bilgi; ustalık.
h. ehli A724a26(2)
h.-i M798a1
h.-ler A724a27

hüner-perver (Fa.birl.s.) Hünere, bilgiye, ustalığa değer veren, hüneri koruyan.
h. A724a26

ḥürmet (Ar.) Saygı, hürmet, ululama.
ḥ. ü ta'zīmler bile A721b24
'ināyet ü ḥ. M794a14
ḥ. bile T716a13
ḥ. tut A724a5

Hürmüs Ḥakīm (ö.a.) Doğu inanışlarında Nuh Tufan'ından önce İdris Peygamber'in çağdaşı olduğuna inanılan bir bilgin.
H. Ḥ. T695b17

Hürmüs (ö.a) Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan ve İskender'in babası olduğuna inanılan kişi.
H. A723a7
H.-i Rūmī A723a7

Hürmüz (ö.a.) İran'ın Sasani sülalesinden Şapur bin Erdeşir'in oğlu ve halefi olan hükümdar. (Tahta çıkışı 271)
H. bin Şāpūr A725b17
H.-i Ḳaṭī' A725b17
H. A725b18-19-24(2)
H.-ni A725b23

Hürmüz (ö.a.) Sasanilerin ikinci sülalesinin sekizinci hükümdarı. Nersi'nin oğlu ve halefi. (Tahta çıkışı 303)
H. bin Nersī A726a23
H.-niñ A726b3
H.-ğa A726b3, A726b11

Hürmüz (ö.a.) Sasani sülalesinden on altıncı hükümdarı. Yezdicird'in oğlu ve halefi. (Tahta çıkışı 457)
H. bin Yezdicird A728b24
H. A728b25-26-27

Hürmüz (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Nuşirevan-ı Adil'in oğlu ve halefi, yirmibirinci Sasani hükümdarı. (Tahta çıkışı 579)
H. bin Anūşīrevān A730b8

H. A730b16-17-20-21-22-23-25, A731a2-9(2)-10
H.-ni A730b20-26, A731a12
H.-ğa A730b17
H.-din A731a2

Hürmüz (ö.a.) İran'ın Eşkani sülalesinden bir hükümdar.
H. bin Yelāş A724a10-21

Ḥüseyin ʿAlī Big (ö.a.) Nevayi'nin sultan'a maruzatını sunmak üzere gönderdiği bir kişi.
Ḥ.ʿA.B.-ge M790b21

ḥüsn (Ar.) Güzellik, hoşluk, iyilik; güzel.
ḥ.-i şavt T709b14
ğāyet-i ḥ.-i cemāl T705b16
ḥ. ü cemāl T700a25, T711a18, A719a11, A725a23
ḥ. ü kemāl T711a18
ḥ. ü istiğna T70b3
ḥ. ü leṭāfet A731b10
ḥ. ü sehl A718b14
ḥ. M783a22
ḥ.-i T695a1, T698a17, M783a22, M800b1
ḥ.-iğa A720b21

ḥüsnā (Ar.) En güzel.
esmā-ı ḥ.-nı "Tanrının adları." T694b11

hüveydā (Ar.) Açık, apaçık, belli, âşikâr.
h. M800a7

hüviyyet (Ar.) Mahiyet, nitelik, asıl.
h. T699b2

ıldırım Yıldırım.
ı. M790a2

IldırımMİr-aḫūr (ö.a.) Sultan'ın hizmetindeki bir kişi, Nevayi'ye sultan'ın mektubunu getirmiştir.
I. M790b10

ınan- İnanmak, ikna olmak.
ı.-may T713a27

ʿIrāḳ (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın Horasan isimli oğlunun oğlu.
ʿI. T697b7

ʿIrāḳ (ö.a.) Ortadoğu'da Fırat ve Dicle nehirlerinin aşağı mecraları boyunda, Basra körfezinin kuzey ucundan itibaren güneydoğu, kuzeybatı yönünde uzanan çukur bölge.
ʿI.-ı ʿAcem sarı "İran'ın batısında bir bölge" A721a15
ʿI.-ı derî A724a2
ʿI. A720a21, A724a11, M792b16, M792b17, M793a2, M793b8
ʿI.-nı A719b19
ʿI.-ḳa A719b27
ʿI.-da A729a25, A729b11
ʿI.-dın M793a1, M793a5

ʿırż (Ar.) Namus, şeref, iffet.
ʿı.-ı A727b18

Işfahān (ö.a.) İran'da 1550 m. yüksekliğinde geniş bir yaylada, Zanda-Rud ırmağı üzerinde kurulu tarihi bir şehir.
I.-nıñ A729a11
I.-nı A723b9
I.-ġa A733a10
I.-da A719a6
I.-dın A720b27

ısı- Isınmak, sıcak hale gelmek.
ı.-dı M789b16

ısıġ Sıcak; güneşli.
ı. T709a13, T710b18, A727a11, M783a6, M783a11

Isıtma Sıtma, sıcaklık, yanma.
ı. M785a7

ıṣlāḥ (Ar.) Düzelme, iyileşme; onarılma, düzeltilme, iyileştirilme; af, bağışlama, hoş görülme.
ı. bile M789a26
ı. M790b7, M800b13
ı.-ġa M789b10, M790a4
ı.-ıġa A720a18, M800b12

Iṣṭaḫar (ö.a.) İran'ın Fars bölgesinde Şiraz'ın kuzeydoğusunda büyük bir şehir. İslamiyetten önce birçok kere İran hükümdarlarının başşehri olmuş; İslamiyet döneminde de varlığını sürdürmüş, daha sonra harap olmuştur.

I. A719a14, A721b16, A725a11
I.-nı A718b10
I.-da A722b8, A733a7
I.-da irdi A733a5

ʿışḳ (Ar.) **Aşk, sevgi; aşk, sevgi sebebiye bağlılık.**
ʿı.-ı bī-cān M785a13
ʿı.-ı zebūn-keş M790a25
ʿı. u niyāz A731b12
ʿı. M790a3
ʿı.-ın T700b20, M801b8
ʿı.-ıda M783b4

ışna- **Işıldamak, parlamak.**
ı.-r M799a1

ıṭlāḳ (Ar.) **Bırakma, ayrılma.**
ı.-ı T702b3

ʿıṭr (Ar.) **Güzel ve latif koku.**
ʿı.-ı rāyiḥā M800a18
ʿı.-ıdın M788a11

ʿıṭr-engizlıġ (Ar.Fa.T.) **Güzel kokulu olmak; güzel, hoş kokululuk.**
ʿı.-ı M782b15

ıṭṭılāʿ (Ar.) **Öğrenme, bilme, anlama, tanıma.**
ı. tile- T697b20
ı.-ı M787b24

ʿıyāl (Ar.) **Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler; kadın eş, zevce.**
ʿı. ü eṭfāl T703a6
ehl ü ʿı.-i T712b11
māl u. ʿı.-leri A729b5
ʿı.-ıġa A729b2

ʿıyān (Ar.) **Açık, belli, aşikâr, meydanda, ortada.**
ʿı. A733a26, M785a19

ʿıyş (Ar.) **Yaşama, hayat.**
bahār-ı ʿı u iḳbāl M796b25
şubḥ-ı ʿı.-ım M801a22

ızhār (Ar.) **Gösterme, sunma, belli etme, ortaya çıkarma, söyleme, açıklama, tanıtma, anlatma, isteme; görünme.**
ı.-ı niyāz M798a22
ı.-ı şikāyet M799b26
ı.-ı taʿalluḳ T700b23
ı. ıyle- "Göstermek" A727b9
ı. ḳıl- "Göstermek, söylemek, açıklamak, belli etmek, tanıtmak, anlatmak; çizmek, yapmak; dertleşmek; istemek; etmek (yardımcı fiil)" T700b20, T700b21, T700b23, T701b18, T704a19, T707a19, A723a24, A725a6, A727a17, A728a3, M790a8, M790a26, M795b17
ı. ḳılıl- "Görünmek" M797a13
ı.-ı ḳıl- M783a22
kele ı.-ı ḳıl- "Söz söylemek, soru sormak." T700a8
muḫalefet ı.-ı ḳıl- A730a7

ta'aşşuḳ ı.-ı ḳıl- A732b16
ı.-ın T700b23
ı.-ığa T706a24, M789b8

ızlāl (Ar.) **Kışkırtma, yoldan çıkarma.**
ı. ḳıl- "**Kışkırtmak**" T715b22

ıztırāb (Ar.) **Sıkıntı, üzüntü, keder, huzursuzluk, acı, elem.**
ı. bile T697a23
ı. ḳıl- "**Acımak, birisinin uğradığı duruma üzülmek, sıkıştırmak, zorlamak.**" T707a18, T714a24
ı. A722b4, M784a10, M791a16, M797a13
ı.-ğa T712a10
ı.-ı M787a2
ı.-ın T695a12
ı.-ığız M799b27

ıżṭırār (Ar.) **Çaresizlik.**
ı. M797a13

ıżṭırārī (Ar.Fa.) **Çaresizlik.**
ı. M785b17, M801b26

i- **İmek ek fiili, olmak.**
i-se T704a22, T709a24, T717b13, M786a24, M786a26, M791b23, M800a23
-dı i-se A724b24, M787b27, M788a1
i-di T697b3, T708b21, T710b2, T716a1, A718b12, A719a3, A723a10, A726a6, A726a7, A726a20, A727a21, A727b7, A728b23, A728b24(2), A729a25, A729b15, A730b7, A731a25, A731a27, A733a1(2), A733a21(2), A733a26(2), M790a5, M792a8(2), M796a2, M796a5
-(ı-)p i-di A733a7, T700b14, M797a26
-maydur i.-di A728a21
i-diler T696b20, T697b5, T700a11, T706a8, A726a24, A732a19
i-mes T700a26, T707a11, T711a24, T712a5, T717b19, A719b14, A724b15, A725a26, A726a12, A732b22, A733a20(2), A733a24, M783b12, M785a6, M786a17, M787a10, M792b14, M793a15, M794a9, M796a20, M796b7, M798b16, M799a6, M800b16, M800b17, M801a20
-gen i-mes T708a24
i-mestür M788a18, M800b21
i-mes turur M795b2
i-mes biz T705b10
i-mes siz M792b23
i-mes ikendür M799a7
i-mes irkendür M801b4
i-mes irdi T701b10, T713b3, A718b5, A720a17, A721b23, A721b26, A723a1, A732a23, M792b14
i-mes irdiler T708a11
i-miş sin
-adur i-miş sin T711a7
i-miş T699b7, M784b10, M792a3, M800b26
-ğan i-miş M787b23
i-kendür M786b10, M794a5, M799a7
i-kendürler T715b3
i-kenni T700b13
i-kende T702b26, M784b22

---

i-se
bar i. T709a24, M786a24, M800a23
meşaḳḳat i. M786a26
i-di
ābād i. A730b7
ārām i. A728b23, A728b24
at i. A731a27
Bāzer bin Elbaş i. A723a10
behremān i. A729b15
beyt i. M796a5
dehr-āver ü envār-baḫş i. A726a20
devr ü zamānı i. A726a6
ferş i. A731a25
içinde i. A727b7
ked-ḫudā i. A729a25
Ken'an i. T708b21
Keyümers i. A718b12

luṭf i. M790a5
Mānī i. A726a7
maḳdūr i. A733a21
maṭlūb i. M792a8
merġūb i. M792a8
meşhūr i. A733a21
mevcūd i. T697b3
Mihan-duḫt i. A733a1
Muşul i. T716a1
mücmel i. A733a26
pāk u muḫayyel i. A733a26
pest i. T710b2
ruḳ'a i. M796a2
şāhī i. A719a3
yumşaġ i. A728b24
i-diler
bar i. A732a19
-ġa mevsūm i. T700a11
ḫalḳ i. T696b20
hirāsān i. A726a24
il i. T706a8
ṭāliḥ i. T697b5
i-mes
andaḳ i. M798b16
āsān i. A733a20
Bābür Mirzā dik i. **siz** M792b23
bahāsı i. A733a24
cāyiz i. M787a10
ḫalāṣ i. A719b14, A724b15
imkān i. A733a20
işi i. T712a5
ma'hūd i. M800b17
ma'lūm i. T707a11, T717b19, A725a26, M799a6, M801a20
maẓbūṭ i. A732b22
mevcūd i. M800b16
Mirzā buyruġı bile i. M793a15
mümkin i. A726a12, M796a20
münāsib i. M786a17
münāsibraḳ i. M783b12
peyġamber i. T711a24
şūret tutar dik i. M796b7
tigürgen i. T708a24
urmaḳ i. M785a6
üç tört kün i. M792b14
vāḳi' i. M794a9
vaṣf u ḥācet i. T700a26
i-mes biz
kem i. T705b10
i-mes irdi
ḫarif i. A721b26
ḫāṭır-cem' i. A721b23
iş sırrınıñ āgehi i. A720a17
kişi püştidin i. A718b5
ma'hūd i. M792b14
mer'ī i. A732a23
miniñ ḳaşımdın i. A723a1

öksük i. T713b3
rāżı i. T701b10
i-mes irdiler
muṭı' i. T708a11
i-mestür
taḳdİr i. M788a18
yıraḳ i. M800b21
i-mes ikendür
mevcūd i. M801b4
öz yiride i. M799a7
yiride i. M799a7
i-mes turur
andın i. M795b2
i-miş
bar i. T699b7, M784b10
bu i. M800b26
'ömr-fersā i. M792a3
i-kendür
bāṭıl i. M786b10
ni ay ni kün i. M794a5
i-kendürler
müsülmān i. T715b3
i-kenni
bar i. T700b13
i-kende
evlādı i. T702b26
müşerref i. M784b22
---
i-se
bardı i. M787b27
öçti i. M788a1
i-di
asrap i. A733a7
ḳaçıp i. T700b14
saçıp i. M797a26
toḳtamaydur i. A728a21
i-miş
yaşunġan i. M787b23
i-miş sin
ḳıladur i. T711a7

ibā (Ar.) **Çekinme, razı olmama.**
i. ḳıl- T705b20, T706b13, M802a16, T714a7

'ibād (Ar.) **Kullar, âbidler; ibadet edenler.**
'i. u ḥükemā T718a24
'i. ile T716b19
'i.-ḳa M799b3

'ibādet (Ar.) **Tanrı'nın emirlerini yerine getirme, Tanrı'ya yönelen saygı davranışı, tapınma; tapma, tapınma.**
'i. irdi T717a19
'i. ḳıl- **"İbadet etmek"** T709b25, T710a26, T716b21, T717a8, T717a27, A718b20, M798a10
'i. T709b25, T710b12, A722a14, M798a5
'i.-ḳa T702a27, T713b15, T716b21, T717b3,

A721b4, A723a24, A723b10
ʿi.-ḳa meşġūl ir- A721b9
ʿi.-iñdin T702a26
ʿi.-i T702a24
ʿi.-in T715b4, T716a1
ʿi.-iġa T699a10, T702b3, T703a18, T708b24, A719a19
ʿi.-idin T710b14
ʿi.-leriġa T707b

ʿibāret (Ar.) **Bir metinden çıkarılmış birkaç satır; cümle; paragraf; konu, mesele.**
ʿi.-i rāḳım T700a27
ʿi. T700a14, T702a19, T711b18, M799b2

İblīs (Ar.) **Şeytan.**
İ. T694b16
İ.-din T694b12

İbrāhīm (ö.a.) **İbrahim Peygamber.**
İ. ʿaleyhi's-selām T695a15, T697b21, T698a12, T698a14, T698a18, T698a19, T698a20, T698a23, T698a24, T698a25, T698a27, T698b1, T698b3, T698b4, A719b4, T698b6, T698b10, T698b12, T698b14, T698b15, T698b17, T698b18, T698b19, T698b25, T699a3, T699a5, T699a12, T699a18, T699a20, T699a21(2), T699a24, T699a25, T699a27, T699b2, T699b4, T699b7, T699b10, T699b25, T703a7, T709b1
İ. ʿaleyhi's-selāmdur T697b24, T698b8
İ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T697b27, T699a6, T699b12, T701b12
İ. ʿaleyhi's-selāmnı T698b8, T698b11, T698b12, T698b18, T699a21, T699a24
İ. ʿaleyhi's-selāmġa T698b17, T698b20, T699a2(2), T699a20, T699a27
İ. ʿaleyhi's-selāmdın T698b13
İ. bin Tāriḫ "Tarih oğlu İbrahim Peygamber. Hz. İbrahim'in babasının aadı Kitab-ı Mukaddes'te Tarih olarak geçer. Kur'an'a göre Azer'dir. T697b24
İ. Ḫalīl ṣalavatü'r-raḥmān ʿaleyhi T696a15
İ. Ḫalīl ṣalavatü'r-raḥmān ʿaleyhniñ M792b8
İ. ṣalavatu'llāhi ʿaleyhi T696b17
İ. ṣalavatu'r-raḥmān ʿaleyhi T697b26
İ. ṣalavatu'r-raḥmān ʿaleyhi's-selāmdın T697b16
İ. T699b14(2), T702a10, T702b25
İ.-niñ T698b11

İbrāhīm bin Yūsuf (ö.a.) **Yusuf oğlu İbrahim, künyesi Ebu İshak'tır (Kibâr-ı evliyaullahtandır).**
İ. ʿaleyhi's-selām T702b7

ʿİbret (Ar.) **Kötü bir olaydan alınan ders.**
ʿi. al- "Bir olaydan ders almak" T710b27
ʿi. bol- "Ders almak, bir olayın ders olması"

ʿİbrî (ö.a.) İbranca.
ʿİ. T703b9

İbtidâ (Ar.) Başlangıç, başlama.
İ. ḳıl- T700b1
İ.-sı T703a14, M786a26

İbtilâ (Ar.) Bir şeye düşkün olma, düşkünlük, mübtelalık.
İ. M790a25

İbnu'llâh (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber olan Uzeyr'e Yahudilerce verilen Allah'ın oğlu anlamındaki isim.
İ. T713b3

İbniyâmîn (ö.a.) Yakup Peygamberin oğullarından biri.
İ. T700a13, T700a16, T701b7, T701b14, T701b16, T701b19(2), T701b24, T709a8
İ.-niñ T701b21
İ.-ni T701b5, T701b9, T701b11, T701b12, T701b20, T701b21

İbniyâmîn bin Yaʿḳûb (ö.a.) Yakub'un oğlu İbniyamin. bkz. Bünyâmîn
İ. ʿaleyhi's-selâmnıñ A720a24

İbnü'l-ʿacûz (Ar.) Kocakarı oğlu, yaşlı kadının oğlu, Hz. İsa'nın dirilttiği ölü.
İ. irdi T714b6

İbn ʿAbbâs (ö.a.) Sahabeden, Hz. Muhammed'in amcaoğullarındandır, Kur'an'ı ilk tefsir eden kişidir ve yazdığı tefsir meşhurdur.
İ. raẕiya'llâhu ʿanhü T706b12. T708a7,
İ. raẕiya'llâhu ʿanhüdin T703a6
İ. raẕiya'llâhu ʿanhümâ T711b17
İ. raẕiya'llâhu ʿanhümâdın T716b20

icâbet (Ar.) Razı olma; uyma; kabul etme, edilme.
İ. iyle- "Kabul etme" M787b22
İ. ḳıl- "Uymak, razı olmak" A721b22
İ. M800b3

iʿcâz (Ar.) Şaşırtma, acze düşürme; ed. mucize sayılacak kadar düzgün söyleme.
māye-i İ. irdi M796a7
İ. M782b3
İ.-ıdın T712a9

icâzet (Ar.) İzin, ruhsat.
İ. bir- "İzin vermek" M797b17
İ. bol- "İzin, ruhsat verilmek" M786b12

icmâl (Ar.) İhtisar etme, kısaltma, özetleme; özet.

i. bile T700a21, A731b19
i. T700b2, A724a1, M800b21
i.-i T709a19

icrā (Ar.) **Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme.**
i.-sığa T698a19, M791b1
i.-sıda T708b21, M786b23

ictināb (Ar.) **Sakınma, çekinme, uzaklaşma.**
i. ķıl- **"Çekinmek, sakınmak"** A732a2, M785b25, M786b16, M792a21
i. M786b19
i.-da M792a19

iç **İç, herhangi bir şeyin içi, dışın zıddı.**
i.-ige T698b9, T701b8
i.-ide T711b7, T712a18, T712b25
i.-ideki T696a11
i.-idin T712a7, T716b4, T716a25
i.-inde T698a13, T704b15, T711b2, T717a18, A722a25(2), M784b17, M791a20, M796a18
i.-inde irdi T712b20, A727b7
i.-keridin A726b14

iç- **İçmek, su ve benzeri sıvıları içmek; içki içmek.**
i.-ti A723a1, A724b2, M797b23
i.-tiler T702a16
i.-se T718a4
i.-key T712a22
i.-mes irdi A728b11
i.-e kiriştı T703b13
i.-iben M800a23
i.-ip T701a6, A723a5, M799a13
i.-mey T703b12
i.-ken A724b1
i.-kendin T697a26
i.-er M791b18
i.-erge M794a1
i.-erde M789b16
i.-erdin M796a13
i.-mek T696a1, T699b26, T712a23, T717b20, T718a7, M793b2, M801a17
ant i. M799a13, T717b20
çağır i. T718a7
ķadeḥ i. M791b18

içe **Ece, hanım sultan.**
i.-ge A722b9

içkeri **içeri.**
i.-din A726b14

içür- **İçirmek, su gibi sıvıları içirmek; içki içirmek.**
i.-üp M800a24
i.-diler T716a17

içki **Saraya mensup olanlar.**
i.-lerdin M793a2

içki-ḫāne (T.Ar.) **Saraya mensup olanların toplanacağı yer, içkilere mahsus yer.**
i. M793a22

içkü **İçki, şarap gibi keyif verici içki.**
i.-ge M794a11

içre **İç, içinde, ara.**
i. T695b23, A719a2, A720a11, A731b20, A733a21, M783b8, M783b12, M783b25, M784a1, M784a21, M784b12, M786a14, M787a5, M787b16, M789b11, M790b11(2), M791a17, M794b8, M795b27, M797a4, M799b1

ʿid (Ar.) **Bayram.**
ʿİ. M795a5
ʿİ.-i irdi T698b2

ʿiddet (Ar.) **Şeriate göre eşinden ayrılan veya eşi ölen kadının tekrar evlenmek için beklemeye mecbur olduğu süre.**
ʿi.-i T710a4

iddiʿā (Ar.) **Bir söz üzerinde, bir iş üzerinde sebat etmek, direnmek, kararlı olmak.**
i. ḳıl- A733b9

ʿİd-gāh (Ar.Fa.) **Bayram yeri.**
ʿİ.-larıda T698b3

idrāk (Ar.) **Anlayış, kavrayış; akıl erdirme, anlama; feraset.**
ehl-i i. M782b7
ḫavās u i. M800b23
i. M802a6
i.-din M783b23
i.-ige M798a12

İdrīs (ö.a.) **İdris Peygamber. Kur'an'da İdris Tevrat'ta Ahnuh ismiyle geçer, bazı tarihçilere göre eski Mısır ve Yunan'da Hermes adıyla anılan kişi de İdris Peygamberdir.**
İ. ʿaleyhi's-selām T695b14
İ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T695b19
İ. ʿaleyhi's-selāmnı T695b13
İ. T695b12, T695b21, T695b23

İdrīs (ö.a.) **Bazılarınca İlyas Peygamber'e eksiklerin olgunlaşması için doğruyu göstermesi sebebiyle verilen isim.**
İ. T708a14

ifsād (Ar.) **Fesada uğratma, bozma.**
i. T718a5
i.-ıdın A721a20

ʿiffet (Ar.) **Doğruluk, namus; irtikaba tenezzül etmeyiş.**
ʿi. ü şevket M795b4
ʿi. M794b17

ige **Sahip.**
i.-siz A727b16
i.-si A727b16
i.-sige A729b22

igeci **Abla, büyük kız kardeş.**
i. T700a8, T700a11, T713b7
i.-sini A726b11, A726b12

igele- **Sahiplenmek, mülkü saymak.**
i.-di A724b1

iger **Eyer, binek hayvanlarının sırtına konulan ve oturmaya yarayan nesne.**
i. A718b17

igerle- **At üzerine eyeri koyup bağlamak, eyer vurmak.**
i.-di A727b24

ig(i)n **Omuz.**
i.-ge M795a26
i.-imni M795a3
i.-iñ T710b25
i.-ige T704a14
i.-ide A719b5, M797a21
i.-idin A719b6, M788a24
i.-lerin A726b19

igri **Eğri, düz olmayan.**
i. M783a7
i.-de M796a27

igrim **Girdap.**
i.-ide T697a26

iġvā (Ar.) **Azdırma, azdırılma; baştan çıkarma, çıkarılma; yolunu şaşırma, ayartma, ayartılma.**
i.-sı T704b20, T705a10, T710a19, T711b21
i.-lar T702b10

ihānet (Ar.) **Hainlik, kötülük; sadakatsizlik.**
i. ḳıl- T698a23
i.-de T705b22

iḥdād~aḥdād (Ar.) **Keskinleştirme, ağırlaştırma; hadler, sınırlar(?).**
i. M793b23

iḫfā (Ar.) **Gizleme, saklama, saklanılma.**
mühr-i i. M791b11
i.-sı T712a15

iḫlāṣ (Ar.) **Halis, temiz, doğru sevgi; gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.**
i. u şikestelik M801a6
i. M782b14, M798b8

ihmāl (Ar.) **Önem vermeme, kendi haline bırakma.**
i. bile A725a23

iḫrāc (Ar.) **Dışarı atma, dışarı çıkarma, çıkarma, uzaklaştırma.**
i. ḳıl- T702b6
i. ḳıldur- T698b12

iḥrām (Ar.) **Hacıların Kâbe'yi tavaf için örtündükleri dikişsiz örtü, giysiden mecazla saygıdeğer bir makama girilirken takınılan saygılı davranış, hal, hareket.**
ḳulluḳ i.-ın bağla- M790b15
i. M788a17
i.-ın M788b7, M789a5, M789b2, M790b15
i.-ını M791a19

iḥsān (Ar.) **İyilik etme; bağış, bağışlama; lutuf; bağışlanan şey.**
i. birle M791b17
iltifāt u i.-ğa M798b23
iḥyā-yı i. M784a24
teşrīf-i i.-ığa M796b18
i. A730b16
i.-ı M782b2, M784a24

iḫtilāf (Ar.) **Ayrılık, uymama, uymayış, aykırılık, anlaşmazlık.**
i.-dur T695b5, T697a4, T717b14, A720b3, A723b26, A725b23
i. T695a14, T701b20, T702b24, T702b26, T704b4, T708b17, T715b1, A718b2, A718b19, A723a6, A728b23
i.-ı T697b25
i.-ıda T699b12

iḫtilāl (Ar.) **Bozukluk, bozulma, karışıklık.**
i.-ler M802a25

iḫtilāṭ (Ar.) **Karşılaşıp görüşme, ilişki, karışma.**
i.-ı T714b3
i.-ığa T716b22
i.-ıdın T708b6

iḥtimāl (Ar.) **Mümkün olma, mümkünlük.**
i.-i T699b26, M801b10

ihtimām (Ar.) **Özen gösterme, dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.**
i. ḳıl- "Özen göstermek" M789b20(2)
i. ḳılıl- M793b10
i.-lar ḳıl- M789b20

iḫtirāʿ (Ar.) **Benzeri görülmemiş bir şey icat etme, yeni bir şey yaratma, yapma.**
i. ḳıl- A719a7
i.-lar A719a11

iḫtirām (Ar.)**Saygı, hürmet.**
i. u iʿzāz ḳıl- A724b25
i. it- "Saygı göstermek" T701b7
i. ḳılıl- "Saygı gösterilmek" M793b7

iḫtirāz (Ar.) **Çekinme, sakınma.**
i. ḳıl- M794a12

iḫtisāb (Ar.) **Eskiden belediye işlerine bakan memurun işi ve dairesi.**
i.-ı M793b10

iḫtiṣār (Ar.) **Sözün kısaltılması, sözü veya yazıyı kısaltma; özetleme; işe yaramaz ayrıntıların çıkarılması.**
i.-dur T714a17
i. ḳıl- "Kısaltma, özetleme" T712b4
i. ḳılıl- "Özetlenmek, kısaltılmak" T696b2, T696b16, T708b20, A730b1, M786b24, M800a3
i. M800b20

iḫtiyāc (Ar.) **Gereklilik; muhtaçlık; bir şeye gerek duyarak isteme.**
i. u müddeʿā M792a25
i. irmes M787a12
i. bil- "Gerek duymak" M786b13, M793b25
i. bol- "Gerek olmak, ihtiyaç duymak" T700a23, T704a10, T710b3, T711a14
i.-ı M792a23, M795a24
i.-ıdın M789b1

iḫtiyār (Ar.) **Seçme, seçim, kendi isteğiyle, kendi isteğine göre davranma; tercih; seçme hakkı elde olma; idare, yönetme.**
ṣāḥib-i i. A726a27
ḥākim ü ṣāḥib-i i. bol- A726a27
ʿinān u i. T700b20
iḫtiyār ḳıl- "Seçmek, tercih etmek" T697a12, T700a17, T703b1, T704b25, T708a6, T710b8, T710a20, T715a24, A721b14, A722a14
i. M795b13, M798a13, M798a14
i.-ğa M786b6
i.-ım M788b10
i.-ı T705b21, M784a10
i.-ın T700b20, A729a15
i.-sız M798a13

iḫtiyār (Ar.) **Yaşlı, görmüş geçirmiş, bu sebeple sözüne değer verilen kişi, kişiler.**
i.-ı T710a24

iḫtiyāṭ (Ar.) **İlerisini düşünerek, görerek davranma; tedbir, tedbirli davranma; tedarik.**
sa'y u i. T716b16
i. ḳıl- M793b11
i. A724b8, M786a8, M793b2,
i.-ın M787a8
i.-lar M802a15

iḥyā (Ar.) **Diriltme, canlandırma; yeniden kuvvetlendirme; lutfetme, can katarcasına iyilikte bulunma.**
i.-yı iḥsān M784a24
i. ḳıl- **"Diriltme, canlandırma; yeniden kuvvetlendirme"** T713a11, A729b16

iḥżār (Ar.) **Huzura getirme, hazır etme.**
i.-ığa T698a24, T703b25

ik- **Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek; dikmek, ağaç türü bitkileri yetiştirmek üzere toprağa gömmek.**
ikin i. T694b20
i. T712b1
i.-sem T712b2
i.-tiñ M795b23
i.-ti T695a26, T696a5, T712b1, A719b27
i.-ip T698b20, T712b1
i.-ken M785b10
i.-mek T694b20

iḳbāl (Ar.) **Bahtlı, saadetli olma; baht, talih, devlet; halin iyi olması, işlerin yolunda gitmesi; birine doğru, bir şeye doğru dönme; yükselme.**
gülşen-i i. M801b17
hümāy-ı i. M792a2
intiẓār-ı mihr-i i. M791a22
ḳıble-i i. M788a16
sāye-i i. M798b12
ṣubḥ-ı i. M797a11
'aẓamet ü i. M800b26
bahār-ı 'ıyş u i. M796b25
devlet ü i. M791b9
sa'ādet ü i.-āsā M791b10
i. M783b22, M789b5, M791b26, M794b17, M798b4
i.-iniñ M791b24
i.-in M798b12
i.-iğa M789b2
i.-idin T718a20

iḳbāl-āsā (Ar.Fa.) **Kutlu, bahtlı, devletli.**
i. M787b6

ikele **Her iki, her ikisi.**
i.-si M786a11, M786b27, M800b13
i.-siniŋ T713b7, M792a23
i.-sin T696b14

ikev **İkisi, her ikisi.**
i. T706b6, T706b8, T706b13, T707a2, A721a9, A727a4
i.-niŋ T701a8
i.-ni T713a3, A727a7,
i.-ge T701b16, T702a18

iki **İki, iki sayısı.**
i. üç "Birkaç" A730a27, M794a22, M794a23
i. ya üç M793a24
bir i. "Birkaç" T717b14, M786b13, M788b5, M792b17
i. böl- "İkiye bölmek" T716a12
i. (sıfat) T694b21, T695a6(2), T696a10, T698a26, T699a3, T699b7, T699b16, T700a10, T700a11, T701b2, T700b17, T702b19(2), T703b21, T704a2, T704b24, T705a22, T705a23(2), T705b2, T706a26, T706b21, T707b, T708b19, T709b1, T709a16, T710b16, T711a9, T711a11, T712a26, T713b22(2), T714a9(2), T714a10, T714b24, T716b5, T716b14, T716a15(2), A719a21, A719b5, A719b7, A719b20, A720a21, A721b5, A721a27, A722a10, A722b7, A722b19, A722b24, A722b25, A722b26, A723b1(2), A725b23, A727a9, A728a7, A728b25, A729a12(2), A731a5, A731b11, M786b16, M786b20, M786b21, M786b25, M788a23(2), M788b18, M789a18, M789b5, M790b2, M793b1, M793b6, M793b11, M794a21, M794b7, M795a7, M795b10, M796a5(2), M796a5, M796b16(2), M797a6, M799a22, M799b23, M801a19
i.-niŋ T694b5, T694b6
i.-ge kurban buyur- T695a2
i.-din T712b4, T712b5
i.-si T698a1, T698a2, T711a21(2), T714b12, A725a15(2)
i.-siniŋ T718a13
i.-sini T712b4(2), T714a12
i.-sidin A727b27

iki miŋ biş yüz iki bin beş yüz.
i. yıldur T696a14

iki miŋ yiti yüz iki bin yedi yüz.
i. T711a3

iki miŋ yitmiş sikiz iki bin yetmiş sekiz.
i. yıl T697b22

iki yüz siksen iki yüz seksen.
i. yıl T697b3

iki yüz yigirmi iki yüz yirmi.
i.-ge T703a10

ikil- **Ekilmek, bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atılması veya gömülmesi.**
i.-gendin M797a18

ikin **Ekin, tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum.**
i. ik- T694b20

ikin **Kuvvetlendirme ve soru edatı.**
bar mu i. T706b3
köprek i. T710b26
bardı i. T710a1

ikinci **İkinci, ikinci olan; ikinci olarak.**
i. T694b6, T696a17, T697a19, A720b5, A726b24, M784a21, M794b7, M799a16

ikinçi **İkinci. bkz. ikinci**
i. T704b2

iklil (Ar.) **Taç.**
i. T701b18

iklim (Ar.) **Ülke, diyar.**
i. M790b13, M792a23,
i.-dağı "İklimdeki, ülkedeki, diyardaki"
i. T696b13

İklimā (ö.a.) **Adem Peygamber'in oğlu Kâbil ile ikiz olan kızı.**
İ. T695a1
İ.-nı T695a3, T695a12

ikki **İki, ikisi.**
i.-din M788a12, M788a13

ikrām (Ar.) **Ağırlama; hürmet, saygı gösterme.**
ḳā'ide-i i. idi T702a7
i'zāz u i. T711b1
i'zāz u i. ḳıl- A720b25
i.-ıñdın M798a24

iḳrār (Ar.) **Dil ile söyleme; saklamayıp söyleme; tasdik, kabul.**
i. ḳıl- "İkrar etmek" T714a26, T714b12, T714b15, T714b19, M801a1
i. tart- "İkrar etmek, kabul sözünü vermek" T717a23

iḳrāż (Ar.) **Borç verme, ödünç verme.**
i. M798a10

iktifā (Ar.) **Aza kanaat etme, yetinme.**
i. ḳılıl- "Yetinilme" M787b14

iḳtidār (Ar.) **Bir işi yapabilme gücü; erk, kudret.**
taḫt-ı i.-ıñ M800a10
i.-ğa M786b7

iktisāb (Ar.) **Kazanma, edinme, öğrenme.**
i.-ı A725a2

iḳtizā (Ar.) **İhtiyaç, gereklik; lazım gelme, gerekme.**
i.-yı avval T713a13
i.-sıdın A724b21

il **Halk, cemaat, topluluk, ahali, insanlar; şehir, şehir halkı; şehir, memleket; bir işi yapan ehil, erbab.**
ʿālem ü i.-ge M798b14
i. bile T696a13, T707b, A721a27, A727a24
i. idiler T706a8
i. T695b10, T697b25, T698a24, T699b7, T701a1, T701a4, T704a1, T704a2, T704a3, T704b2, T708b17, T712a15, T713a15, T714a1, T714a20, T714b12, T715a9, T715a24, T715b5, T715b24, T716a16, T717a14, T717b14, T718a19, T718a20(2), A719b5, A719b9, A719b10, A719a13, A719b13, A721a21, A722b21, A725a12, A726a11, A726a12, A726a24, A726b10, A727a22, A727a26, A727b12, A727b14, A727b22, A728a3, A728a22, A728b5, A728a15, A728b8(2), A729b5, A730b10, A730b12, A732a6, A732a19, M784a2, M787b25, M798b19
i.-niñ T703a2, T706b17, T706b19, T708b9, M794a6, M799b22
i.-ni T695b14, T696a3, T698a23, T703a18, T707b, T715b21, T716b11, A721b13, A721b14, A721b15, A723a14, A725b9, A726a12, A726a13, A729b2, M793b6, M794a6
i.-ge T696b16, T704a18, T708a26, T708b3, T708b11, T708b26, T709a2, T709a18, T714a13, T714a26(2), T714b24, T714b26, T715b20, T716b13, T718a22, A719a20, A719b9, A721a26, A722b3, A726a2, A726a17, A727b24, A727b25, A728b7, A730b26, A731b23, A732a20, A732b4, M783a5
i.-din T699a16, T706b13, T708b7, T708b9(2), T708b15, T709b16, T712b13, T718a15, A725a8, A727a6, A728a15, A728b4, A730b11, A730b26, M792b18, M799b15
i.-i T699a9, T700b24, T701b3, T703a7, T707b, T712b10, T714b27, T718a14, A721a6, A723a11, A727a12, A727a13, A729a9, M782b4
i.-iniñ M797a4
i.-in T701a27, A720b19, A727a15, M794a15
i.-in başlat- A722a9
i.-ige T712b10, T715b18, M800b19
i.-ide M790a21
i.-idin T707b, M791a8

i.-iñizniñ M792b20
i.-iñizdin kil- M799b14

il El, kolun son bölümü olan organ. krş. ilig
i. ur- "El uzatmak, dokunmak" M785a6

il- İlişmek, takılmak, bağlamak, bağlanmak, etkilemek.
i.-mese A733a16

ʿilāc (Ar.) Derde deva olan şey, ilaç; çare, tedbir; sıkıntıyı, zor durumu giderecek olan çare; tedavi, ilaçlama.
ʿi. ķıl- "Çare bulmak, derde deva bulmak" T717a10
ʿi. T716b27, M800a19
ʿi.-ġa M802a20
ʿi.-ı T716b27
ʿi.-ıdur T714b4
ʿi.-ın T711b11
ʿi.-ını T708a1
ʿi.-ıdın T703b5, A725a21

ʿilācī (Ar.Fa.) Bir ilaç, bir çare.
ʿi. M798a19

ilāhī (Ar.) Allah'a mensup, Allahla ilgili.
Eflāṭūn-ı i. A722b18
emr-i i. "Tanrı emri, Tanrısal emir" T706a7, T708b4
emr-i i. bile T708a19, T708a26, T712b23, T714a22
feyż-i i.-din T705b18
ġayret-i i. A719a20
ġazab-ı i. "Tanrısal gazap" T705a9
ḥakīm-i i. irdi T718a6
ķahr-ı i. T708a6
ķażā-yı i. T703a6
kelām-ı i. T695b20
ruḥṣat-ı i. T712b11
taķdīr-i i. T700b9
ẓıll-ı i. M789a9
i. A723b4

İlāhī (Ar.) Allahım, ey Allah.
İ. M798b5

iʿlām (Ar.) Bildirme, anlatma, bildirilme.
yārā-yı i. M800b18
i. ķıl- "Bildirmek, haber vermek" T699a23, T701a20, M796b2
i. M799b9, M801b25

ilçi Elçi, bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse; birini temsil eden kimse.
i. A722b10, A729a21, M786a23

i.-ler M786a24

ile İle edatı.
i. T695a17, T716b19, A726a22, A731a14, A731b20, M783a5, M786b5, M786b25, M788a15, M790b15, M796a7, M798a19, M798b14(2)

ile İle bağlacı.
i. T697b4, M783b21, M785a14

iley Ön, karşı; huzur, kat.
i.-imge M790a26
i.-iğde T709b10
i.-ige T701b15, M784b4, M784b7
i.-ige tur- "Huzurda durmak" A733a2
i.-ide T710a8, T713a11, M786b15, M791b27
i.-ieriğe T707b

ilgeri İleri.
i. T717a9
i.-rek T714b12

ilḥāḥ (Ar.) Üzerine düşme, zorlama; ısrar etme, direnme.
i. kıl- "Israr etme, direnme" T705a26
i. T705a23

ilhām (Ar.) Tanrı'nın insan yüreğine bir şey telkini; peygamberlerin kalbine gelen ilâhi düşünceler; yüreğe doğan şey.
i. bile T705b13
i. T709a7, T716b13

illig Elli.
i. T696a2, T696b21, T697a5, T705b8, A724a12, A724b10, A729a12, M790a25

illig El, kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan kısmı; yüz, sebep; irade, güç, iktidar; takdir, hüküm. krş. il.
i. ayağ T714b13
i. ayağ ur- "Mücadele etmek, uğraşmak" A733a9
i. ayağın T717a21
i. sun- "Elini uzatmak" T698b13
i. tart- "El çekmek, zararlı şeylerden uzak durmak" T697a14, T705a14, A723b8,
i. ur- "Elini dokundurmak, elini uzatmak, elini sokmak" T703b14, T714a25, M802a17
cāndın i. yuyul- "Candan vazgeçmek, hayattan ümidi kesmek" M784b20
i. A725b24, T703b16, T717b10
i.-ge M790b13
i.-ge kir- "Sahip olmak, elde etmek, ele geçirmek" M792b17, M792b17
i.-ge kivür- "Ele geçirmek, elde etmek" A730a4
i.-ge tüş- "Ele geçmek, yakalanmak" A721a11

i.-din T707a13
i.-din çıkar- "Hakim olamamak" T700b20
i.-din kit- "Hakim olamamak, elinde olmamak" M784a11
i.-imdin kil- "Yapabilmek, gücü olmak" M789a12, M797b17
i.-i T694b10, T697a24, T698b13, T711b14, A722a7, A725a18, A728a19(2), A730a5, M784b18
i.-in T699b9, T701a20, T702b18, T703b17, T717a9, A723b7, A725b20
i.-ige A729a26, M789b18, M796a2
i.-ige tüş- "Eline geçmek, bulunmak" A722a20, A733a10
i.-ide T709b19, T716a10, A721a16, A730b15, A731b24, M791b10, M793b16
i.-ide irdi T709a6
i.-idedür T709a22
i.-idin T704a19, A727b25, M787b20, M796a3
i.-imizdin M799b15
i.-lerin T700b27

ilig iki **Elli iki.**
i. A722b18
i.-ge T709a16

iligle- **El ile almak, el ile çıkarmak, dokunmak; el ile tutmak, yakalamak, ele geçirmek.**
i.-seŋ T710a21
i.-p A719b13
i.-y A720a20, M784a23

ilig yiti **Elli yedi.**
i. yıl A724a15

illä (Ar.) **Meğer; mutlaka.**
i. A733b9, M793a19

ʿillet (Ar.) **Hastalık.**
beraş ʿi.-i T703b5, T705b15

ʿilm (Ar.) **Bilme, biliş; okuyarak öğrenilen bilgi, nazari bilgi; bilgi; bilim; iş, uğraş, sanat.**
ʿi.-i ledünni "Allah'ın sırlarına ait, onunla ilgili manevi bilgi, gayb ilmi" T702a19
ʿi. Ü fażlda T705b16
ʿi. ile M786b5
ʿi. T706b2, T718a1, T718a23, A722a21
ʿi.-niŋ T718a24
ʿi.-i T710b12, M782b1, M786b5
ʿi.-idür T705b18
ʿi.-iniŋ T717b18, T717b23(2), M799a5
ʿi.-in T701a2
ʿi.-ini T695b17
ʿi.-iğa T694b11, T703a10, T706b23
ʿi.-ide T717b22, T717b25

ilt- **Götürmek, kaldırıp götürmek, taşımak; bir**

yere götürmek, bir huzura çıkarmak; ulaştırmak; yükselerek kaldırmak; getirmek; uzaklaştırmak.
penāh i. A731a3
seyr i. T709a5
i.-ti T695b9, T706a11, T707a20, T713a10, T713b1, T713b11, A719b27, A721a1, A723a11, A731a3, A733b4
i.-tiler T709a5, T714b13, T717a24, A728b9, A731a16
i.-ür biz T700b11
i.-ür irdi T710b7
i.-mişler T715b12
i.-ip irdi T715a23
i.-ip T699a4, T699a16, T699a20, T702a5, T703b19, T710b19, T713a8, T713b14, T716a13, T716b6, T716a20, T717b8, A721a18, A725b19
i.-ken M787a7
i.-keni T713a7
i.-kenlerni T717a14
i.-ürde A731b7
i.-mes üçün M784a1

iltică (Ar.) **Sığınma, birinin koruyuculuğuna ihtiyaç duymak.**
i. ḳıl- "Sığınmak" T701a12, A728b27

iltifāt (Ar.) **Yüzünü çevirip bakma, meyl etme, ilgilenme; hatır sorma, gönül alma; sözü bir başkasına çevirme.**
i. u iḥsān M798b23
i. u şefḳat M791a10
i. u taḥsīn ḳıl- T701a6
i. u teraḥḥum A731b13
şefḳat ü i. M791a12
i. bol- M789a8
i. ḳıl- "İlgi göstermek, meyletmek" T702a25, T702b2, M794a7, M795b1, M799b14
i. M791b27, M794a7, M797a3
i.-lar T711b8
i.-lar bile M792a9
i.-ıdın M791a19
i.-ıñızğa M796b5

iltimās (Ar.) **Yapılmasını isteme; istek, dilek; eşit durumda bulunan iki kişiden birinin diğerine birisi için talepte bulunması.**
i.-ı aṣḥāb-ı cāvdānī M784b26
i. bile M788b6
i. ḳıl- "Kayırma, isteme" T701a2, T704a20, T705a2, T708b1, T711b21, T712a13, T714b2, T714b8, T714b22, T716b6, A731a15
i. ḳılıl- "İstenmek, talep edilmek" M786a13, M787b6
i. T701b11, M785b23, M786a23, M786b21, M787a8, M794a21, M798b10
i.-ım M796a22

i.-ıda T712a15

iltizām (Ar.) **Gerektirme, lüzumlu sayma.**
i. ḳılıl- "Gerek duyulmak" M793a18

İlyās (ö.a.) **İlyas Peygamber.**
İ. ʿaleyhime's-selām A723b6
İ. ʿaleyhi's-selām T702a17, T708a14, T708a18(2), T708a19, T708a23, T708a26, T708b1, T708b2, T708b6
İ. ʿaleyhi's-selāmnı T708a17, T708a25, T708b1
İ. ʿaleyhi's-selāmġa T708a22, T708b3, T708b6, T708b9, T708b11
İ. T708b3, T708b16, A720b12

ilzām (Ar.) **Cevap veremez hale getirme, susturma.**
i. ḳıl- "Susturmak" T698b7
i.-ıġa T714b14, M802a17

im- **Emmek, dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek.**
i.-edür irdi T703b8

imām (Ar.) **Namazda kendisine uyulan kimse; önde bulunan, önayak olan kimse.**
ḥażret-i i. M788b1
i. bile M793b5
i. M790a1, M793b11
i.-ıġa M793b13

İmām Muḥammed Gazzālī (ö.a.) (1058-1111) **İslam âleminin en büyük mütefekkirlerinden biri.**
İ. A718b7

İmām Şāfiʿī (ö.a.) **Şafii mezhebinin kurucusu.**
İ. T702a21

İmān (Ar.) **İnanma, inanç; İslam dinini kabul etme; bir hak dini kabul etme.**
mūcib-i İ. "İnanma dayanağı" T714a26
İmān kiltür- "İnanmak, bir hak dini kabul etmek" T696a9, T696a18, T696b26, T702b23, T704b8, T712b14, T714a23, T716a21, T708b23
İ. kiltür- T704a25
İ. T696b22, T705b25, T708b22, T708b24, T708b26, T711b2, T712b24, T713a1
İ.-ġa T696b21
İ.-ların T696b22
İ.-larıġa T708b27

ʿimāret (Ar.) **Bina, yapı, imar edilmiş yer, inşa edilmiş yer; onarma, bayındır hale getirme, inşa etme.**
ʿi. ḳıl- "Bina etmek, onarmak, bayındır hale getirmek, ihya etmek" T695a20, T695b7, T706b14, T706b15, A722a10, A727a6, A730a13

ʿi. T707a6, A719a16
ʿi.-ni T717a26
ʿi.-in T710a26
ʿi.-iğa T706b21
ʿi.-lerin T697a2, T697a10
ʿi.-lerni A720a13

İmāyi (Ar.) **İşaretle, açık olmayarak anlatmaya ilişkin.**
İ. ḳıl- **"Hissettirmek, dolaylı olarak anlatmak"** M792b15

imçeg **Meme.**
i.-ige A722b4, A723a23

imdād (Ar.) **Yardım, yardıma gönderilen kuvvet.**
i. ḳıl- **"Yardım için kuvvet göndermek"** A730a17
i. M798a26
i.-ı A731a4
i.-lar bir- **"Yardım etmek, destek olmak"** A720a21

imdi **Şimdi, şu an; halen;şu halde; bundan sonra.**
i. T705a18, T716b9, T718a24, A726a24, A733a27, A733b9, M786b13, M786b27, M789b21, M790b16, M791a22, M792a9, M792a11, M792a15, M793a13, M795b24, M796a19, M797b18, M800b10
i.-geçe T714b4

imgek **Emek, çalışma.**
i.-ini M799a10

imkān (Ar.) **Olabilecek durumda olma; olanak; mümkünlük, olabilirlik; ihtimal.**
i.-ı sıḥr **"Sihir ihtimali"** T714b16, T714b17
bi-ḥad ü i. M787a5
i. bol- M787a26
i. imes A733a20
i. irmes M783a6
i. T714b18, A724b8, M786a19, M786b22
i.-ı A726b9, M784a6, M784a7, M786a18, M787b8, M789b16, M791a13, M794a5, M797b14

imlā (Ar.) **Yazı; içinde doğru ve güzel ifadeler taşıyan cümleler, metin.**
i.-sı M782b4
i.-ları M782b10

ʿİmrān (ö.a.) **Musa ve Harun ile kızkardeşleri Meryem'in babası.**
ʿİ. T703b1, T703b2, T713b7, T713b8, T713b9
ʿİ.-ğa T713b7

imtidād (Ar.) **Uzama, uzun sürme.**
i. tap- **"Uzamak"** T703a17, T703a18

imtiḥān (Ar.) **Deneme, sınama; bir konuda bilgi veya güç ölçmek için yapılan sınama.**
i. üçün T703b15
i. ḳıl- T717a22
i.-ı T714b17

imtinā' (Ar.) **Çekinmek, kaçınmak, geri durmak.**
i. ḳıl- **"Geri durmak"** T700b21

imtiyāz (Ar.) **Başkalarından ayrılma, farklı olma.**
i. tap- **"Başkalarından farklı olmak"** A731b20

in- **Yukarıdan aşağıya doğru gelmek, inmek.**
i.-di T698b24, T715a8
i.-gey T715a25
i.-er irdi T715a9

inābet (Ar.) **Günahlara tövbe edip hak yoluna dönme.**
i. T712b16, M797b20, M802a14

'inād (Ar.) **Dediğinden vazgeçmeme, ısrar, ayak direme.**
küfr ü 'i. T695a20
ehl-i 'i. **"Ayak direyenler"** T697a7
'i. it- **"Bildiğinden vazgeçmemek"** A729b15
'i.-ıdın M802a25

'inān (Ar.) **İdare, yürütme.**
'i. u iḫtiyārın T700b20
'i. tartıl- **"Bir işi yapmaya, yürütmeye son vermek"** T716b19

'inān-keş (Ar.Fa.) **Dizgin çeken, durduran.**
'i. M785b3

in'ām (Ar.) **Nimet verme, iyilik etme.**
i.-ġa M798b23
i.-ıġdın M798a24
i.-ıġız M789a13
i.-ıġa M798a26

in'āmāt (Ar.) **Nimet vermeler, iyilik etmeler.**
i.-nı M789a10

ināṣ (Ar.) **Kadınlar, kızlar.**
i.-nı T711b2, T713b9

'ināyet (Ar.) **Lutuf, ihsan, iyilik; bir şeyi veya bir kimseyi dikkate alma, iltifat ve itibar etme, gözetme, kayırma; dikkat, gayret, özenme.**
maḫż-ı 'i. M802a13
maḫż-ı luṭf u 'i. M801b4
'i. ü ḥürmet M794a14
'i. bile T699b3, M802a21
'i. bol- M795a4
'i. ḳıl- T702b18, M788b12, M788b17, M789a25, M789b1, M789b21(2), M789b26, M790a16,

M791a15, M794a24, M796b14
ʿi. A722b2, M784b7, M786a17, M787a23, M788a7, M788b27(2), M789a11, M789a19, M791b1, M791b5, M794b20, M795a5, M795a8, M795b7, M795b11, M796a9, M797a3, M798a27
ʿi.-ni M794b22, M795b3
ʿi.-i M790a7
ʿi.-iğa M786a22
ʿi.-idin M785b26, M790b16, M802a20,
ʿi.-ler T711b25, M789a12, M795b11, M797a20
ʿi.-ler ḳıl- T716a16, A725b3

ʿināyet-nāme (Ar.Fa.) **Lutuf, ihsan, iltifat ifade eden yazı mektup.**
ʿi. bile M789a10, M792a9, M800b7
ʿi. birle M792a16
ʿi. M789a15, M792a15, M794b5, M795b1, M797a17
ʿi.-ni M789b18, M792a7
ʿi.-de M787b11
ʿi.-din M790a5
ʿi.-ñiz M794a25
ʿi.-ler M794b26, M795b17

ʿināyet-nāme'i (Ar.Fa.) **Bir inayetname**
ʿi. M787a22, M794b9, M795a18, M797a10, M800a25

inbisaṭ (Ar.) **Gönül açıklığı, içi açılma, ferahlama, ferahlık, sıkıntı ve tasadan kurtulma.**
bāʿiṯ-i i. M797a15
mücib-i i. M798b11
i. bile M801b11
i. M792a15

incir (Fa.) **İncir, incir meyvesi; incir ağacı.**
i. irdi T713a11
i. T694b16, T713a17

İncil (ö.a.) **Hz. İsa'ya nazil olan kutsal kitap.**
İ. T714a22
İ.-de T715b14

ʿinda'llāhi (Ar.) **Allah katında.**
ʿi. A724b11

indür- **Aşağı doğru döndürmek, eğdirmek; yukarıdan aşağıya indirmek yoluyla koymak.**
i.-gey min M795b11
i.-megeniñ (baş i.) T698a25

inde- **Davet etmek, evine çağırmak.**
i.-p T704a6

infiʿāl (Ar.) **Birinin beklenilmeyen bir davranışından veya kırıcı bir sözünden dolayı dargınlık duyma, gücenme, kırılma, öfkelenme.**

i.-idin T701a21

inhizām (Ar.) **Hezimete uşrama, bozulma.**
i. T707b

ini **Küçük kardeş; yaşça küçük.**
ağa i. T701b6
ağa i.-sini A732a8, A732a11, A733a6
i.-si T710a3, T713b4, A722b6, A722b22, A729a16
i.-si irdi A727a22, A728a14, A729b6
i.-sinig̑ A721a25
i.-sige A727a23
i.-g̑izni T701b8
i.-leri M788b20

inḳıyād (Ar.) **Boyun eğme, uyma; kendini teslim etme.**
i. ḳıl- A721b16, A721b19, A722b11(2)
i.-ını M785b9

inkār (Ar.) **Reddetme; yaptığını gizleme, yapmadım deme.**
i.-ğa til uzat- T715a9

ʿinnin (Ar.) **Cinsel bakımdan iktidarsızlık.**
ʿi. irdi T701b2

ins (Ar.) **İnsan.**
cinn ü i. T709b15, T710b5

inṣāf (Ar.) **Merhamet, vicdana veya mantığa dayanan adalet; adil ve ılımlı tutum.**
ʿadl ü i. A724a13
ʿadl ü i.-ğa A730b9
i. T711b14, A729b18, M802a6

insān (Ar.) **İnsan.**
i.-ı ʿayn "Gözbebeği" A733a19
ʿayn-ı i. "İnsan gözü" A733a19
i. T694b10, M785b23, M790b7, M798a12, M799b1, M800a1
i.-ğa M787b8

insānī (Ar.) **İnsanla ilgili; insanlık; insan.**
cevāhir-i i.-din M800a27
terkib-i i. M796b11
i. A726a2, M796b11

insāniyyet (Ar.) **İnsanlık; insana yakışır hal, vicdanlılık.**
i. bile M798b22
i. M799a17
i.-iğdin M796b11

inşā'llāh (Ar.) **Allah isterse, Allah nasip ederse.**
i. T699a6, T700b1, A730b22, A732b14, M789a21, M791b2, M791b5, M792a14, M792b16, M800b13

inşā'llāhu (Ar.) **bkz. inşā'llāh**
i. A731b19

inşā'llāhu'l-'azîz (Ar.) **Aziz Allah isterse, nasip ederse.**
i. T700a21, T704b26, A728a27

inşā'llāhu ta'ālā (Ar.) **Yüce Allah isterse.**
i. T696b2, T707b

inşā' (Ar.) **Mektup, düzyazı gibi metinleri kaleme alma; edebi kurallara uygun olarak oluşturulan düzyazı; düzyazıda üslup güzelliği; nesir, düzyazı, mektup.**
i. M782b3
i.-sın M782b1
i.-sığa M782b3
i.-sıda M782b7
i.-ları M782b10

intibāh (Ar.) **Örnek, herhangi bir olaydan ders alma.**
mücib-i i. M793a22, M793a22

intihā (Ar.) **Son, bitim, nihayet.**
i.-sı M786a26
i.-sığa T700b1

intiḳāl (Ar.) **Geçme, birinden diğerine geçme; bir yerden bir yere geçme; gönderme, bir yerden uzaklaştırma.**
i. üçün M783a19
i. ḳıl- **"Bir yerden bir yere geçmek, gitmek"** T698a5
i. tap- **"Birinin elinden diğerinin eline geçmek"** A724b4, A725a9

intiḳām (Ar.) **Öç; yapılan bir kötülüğün acısını çıkarma.**
i. üçün A721b19
i. tart- **"Öç almak, öç alma iddiasında bulunmak"** A719b21, A721b3
i. A730b11, A730b26, M799b16
i.-ı T697a18, A730b9
i.-ığa A721b20, A724a18
i.-ıdın A731a9
i.-ımız A731a10

intizā' (Ar.) **Koparıp alma, sebep olma.**
i. irdi T711b18

intiẓār (Ar.) **Bir kimsenin gelmesini veya bir şeyin olmasını bekleme.**
i.-ı mihr-i iḳbāl M791a22
i. M792a6
i.-dın M784a10
i.-ıdadur M791b6

ip **İp, dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ.**
i. T704a23, T717b8, A727a9, A732a24
i.-lerni T717a22

ipek **İpek, ipek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek, parlak tel, ibrişim.**
i. A719a12

ir- **İmek fiili, olmak.**
i.-dim M786a24, M786b27, M789a16, M791b14, M792b25
irmes i.-dim M799b19(2), M789a17
-(-a-, -u-)r i.-dim T706a5, M790a27(2), M799a22
-mış i.-dim M787a14
-p i.-dim M786b9, M790b22, M790b23
i.-diŋ M798b16, M798b17
-(-a-, -u-)r i.-diŋ T703b11
-mes mü i.-diŋ T711a10
-(-ı-)p i.-diŋ T711a15, T711b1, T716b9
i.-di T695a1, T695b8, T695b11, T695b25, T696a26, T696b3, T696b10, T696b20(2), T696b24, T696b26, T697a1, T697a4, T697a6, T697a17, T697a24, T697a27, T697b4, T697b6, T697b7, T697b26, T698a1, T698a6, T698a7, T698a8, T698a21, T698b2, T698b12, T698b13, T698b15(2), T698b27, T699a3, T699a7, T699a12, T699a16, T699a17, T699a19, T699a21, T699a24, T699b8, T699b16(2), T699b17, T699b18, T699b21, T699b24, T699b27, T700a8, T700a12, T700a15, T700a17(2), T700a18, T700a20, T700b6, T700b15(2), T700b16(2), T700b18, T700b19, T700b22, T701b1, T701b2, T701b3(2), T701b17, T702a4, T702a17, T702a18, T702a24(4), T702a25, T702b4, T702b24, T702b26, T703a10, T703a16, T703b1(2), T703b5(2), T703b27, T704a11, T704b2, T704b3, T704b4(2), T704b5(2), T704b6(2), T704b7, T704b24(2), T705a1, T705a7, T705a15, T705b4, T705b8, T705b9, T705b11, T705b16, T705b18, T705b21, T706a20, T706b5, T706a6, T706b10, T706b13, T706b14, T706b17, T706b18, T706b20(3), T706b21, T706b22, T707a11, T707a12, T707a13, T707a17, T707a24, T707b(9), T708a8, T708a13, T708a21, T708a22, T708a27, T708b3, T708b10, T708b13, T708b15, T708a1, T709a2(4), T709a6, T709a8(2), T709a20, T709b18(2), T709a21, T709b26, T710a3(2), T710a5, T710a7, T710a8, T710a10, T710a18, T710a23, T710b1(2), T710b13(2), T710b15(2), T710b16, T711a3, T711a4, T711a16(2), T711a23, T711b10, T711b14, T711b18(2), T711b19, T711b20(3), T711b23, T712a9, T712a14, T712a16(2), T712a21, T712b9, T712b10, T712b20, T712b26, T713a5(2), T713a6, T713a7,

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

T713a11, T713a12, T713a21, T713a23, T713a27, T713b7(4), T713b9(2), T713b14, T713b16, T713b18, T713b22, T714a3, T714a4, T714a5, T714a7, T714a14, T714a20, T714a24, T714a26, T714b2(2), T714b3, T714b6, T714b7, T714b9, T715a1, T715a7(3), T715a8, T715a17, T715a23, T715b24, T715b25, T715b26(2), T715b27(2), T716a1, T716a5, T716b2, T716b5, T716b23, T716b25, T716b26, T717a5(3), T717a7, T717a11, T717a16, T717a19(2), T717b3, T717b4, T717b5, T717b18, T717b22, T717b24, T717b25, T718a3, T718a6, T718a10, T718a21, T718a22, A718b2, A718b9, A718b10, A718b11, A718b13, A718b20, A718b21, A719a2, A719a3, A719a9(2), A719a11, A719a13, A719a23, A719a24, A719a26, A719b4, A719b7, A719b14, A719b15, A719b18, A719b22, A719b20(2), A719b21, A719b22, A719b24, A719b26(2), A720a3, A720a4, A720a7, A720a14, A720a16, A720a18, A720a25(2), A720a26, A720b4, A720b7, A720b9, A720b11, A720b13, A720b14, A720b15, A720b17, A720b18, A720b19, A720b20, A720b21, A720b23, A721a3, A721a15(2), A721a20, A721a21(2), A721a23, A721a25, A721a27, A721b2, A721b5(2), A721b9, A721b10, A721b14, A721b17, A722a8, A722a10(2), A722a11(2), A722a13, A722a17(2), A722a18, A722a19, A722a25, A722b2(2), A722b4, A722b5, A722b7, A722b8, A722b11(2), A722b12, A722b15, A722b17(2), A722b18, A722b21, A723a2, A723a4, A723a10(2), A723a12, A723a14, A723a16, A723a17, A723a20, A723a22, A723a24, A723b2, A723b3, A723b4, A723b20, A724a3, A724a7, A724a8, A724a9(2), A724a10(2), A724a11(2), A724a12, A724a15(2), A724a16, A724a17, A724a18, A724a20, A724a21(2), A724a22, A724a23, A724a24, A724a25(2), A724a26(2), A724b1(3), A724b2(2), A724b9, A724b20, A724b21(2), A724b22, A725a3, A725a11, A725a14, A725a19, A725a20, A725a23, A725a24, A725b6, A725b7, A725b9, A725b16, A725b18, A725b20, A725b25, A725b26, A726a6, A726a8, A726a15(2), A726a17(2), A726a21, A726a22, A726a24, A726a25, A726b1, A726b2(2), A726b3, A726b5(2), A726b6, A726b7, A727a5, A727a12(2), A727a13, A727a18, A727a21, A727a22, A727a23, A727a24, A727a26(2), A727b2, A727b3, A727b7, A727b8, A727b17, A727b20, A727b23, A728a1, A728a14, A728a19, A728a21, A728b2, A728b9, A728b19, A728b23, A728b25, A728b26, A729a2, A729a6, A729a13(2), A729a15, A729a16, A729a17, A729a18, A729b4, A729b6, A729b25, A729b26, A730a3(2), A730a15, A730a20, A730b10, A730b11(2), A730b14, A730b20, A730b25, A731a5, A731a16, A731a21, A731a23, A731a24, A731a25, A731a27(2), A731b1(2), A731b2(3), A731b3(2), A731b4(2), A731b5, A731b6(2), A731b8, A731b9,

A731b10(2), A731b12(2), A731b18, A731b19, A731b27(2), A732a1, A732a11, A732a12, A732a14, A732a17(2), A732a20, A732a22, A732a27, A732b11, A732b12(2), A732b13(2), A732b15, A732b17, A732b20, A732b22, A732b23(2), A732b27, A733a1, A733a5, A733a6, A733a12, A733a25, M782b9, M783a2, M784b6, M784b8, M784b10, M784b11, M785b21, M786b9, M787a3, M787a16, M787a21(4), M787a22, M787b24, M788a14, M788b3, M788b6, M788b8, M789a3, M789a20, M789b6, M789b8, M789b12, M790a5, M790a9, M790a26, M790b1, M790b5, M790b6, M790b20, M790b23, M791a3, M791a24, M791a25, M791b8(4), M792a6, M792a7, M792b8, M792b15, M792b19, M793a5, M794a26, M794b5, M794b6(2), M795a6, M795a26, M795b1, M795b18, M796a5, M796a7(4), M796b5, M796b16, M796b22, M797a11, M797a25, M797a26, M798a17, M798a27, M799a4, M799a27, M799b1, M799b21, M800a1, M800a3, M800a5, M800a26, M801a24, M801b20

imes i.-di T701b10, T713b3, A718b5, A720a17, A721b23, A721b26, A723a1, A732a23, M792b14

irmes i.-di T703b4, A722a1, M794b6, M801a24

irmes mü i.-di M801a26

i.-diler T697a3, T697a9, T699a9, T703b2, T705a10, T705b8(2), T707b, T708a11, T710a12, T712b16, T713a3, T713b5, T714a23, T716b12, T717a5, T717a9, T717b7, T718a11, A719b4, A719b16, A719b24, A720b11, A721a5, A721a10, A721a23, A721b11, A722b2, A723a2, A723b4, A723b5, A723b6, A723b16, A724a8, A728a2, A728a27, A730b24, A731a9, A731b5, M799b21

-sam i.-di T700b4

-sa i.-di T699a12, T702b9, T707b, T709b20, T712a4, T706a5, A719a8, A719b7, M793a6, M793a11, M795a19, M795a20

-sağız i.-di T698b26, T703a2, A732a21, A732a22, M792b15, M792b20

-ğay i.-di T700b4, M795a19, M795a20

-mağay i.-di M793a11

-(-a-, -u-)r i.-di T697a25, T697b1, T697b8(2), T698a13, T698a14, T698a15, T698a21, T698b9, T698b26, T698b27(2), T699a21(2), T700b17, T700b19, T700b20, T701a3(2), T701b1, T701b5, T702b8, T702b10(2), T702b11, T703a3, T703a8, T703a15, T703a16, T703b19, T703b20, T703b22, T703b25(2), T705b17, T705b18, T705b19, T706a4(2), T706a9, T706a26, T706b18(2), T707b, T708a20, T708a23, T708b2, T709a21, T709b7(2), T709b14, T709b8, T709b16, T709b16, T709b19, T709b20, T709b21, T709b22(2), T709b23, T710b7(2), T710b8, T710b17, T710b19(2), T711a13, T711a14, T712a3, T712a4, T712a5, T712a6, T712a11, T712a12, T712a14(2),

T712a21, T712b14, T712b23(2), T713a26, T713b5, T713b16(2), T713b17, T713b25, T715a9(2), T715a19, T716a1, T716a3, T717b4, T718a14, A718b10(2), A718b20, A719b7, A719b8, A719b11, A719b20, A720b8, A721a14(2), A721a16, A722b4, A723a14, A723a16, A724a3, A724a24, A724a26, A724b21, A724b23(2), A724b27, A725a5, A725a23, A726a2, A726a8, A726a9, A727a21, A728b3, A728b5, A728b6, A729b1, A729b5, A730a26, A731a23, A731a25, A731a26, A731b1, A731b4, A732a14, A732a19, A732b26, A733a7, M788b5, M789b20, M797a14, M797a19, M800a27(2), M801a25

-(-a-, -u-)rlar i.-di T697a23, T696b22, T697b9, T698b3, T699a11, T699a12, T705a2, T705b17, T707b(2), T709a11, T709b15, T709b20, T710b15, T710b16(2), T710b17, T710b18(2), T712a4, T715a12, T717b4, A725b14, A726b3, A726b5, A728b5, A728b6, A731a21, A731b8, A731b27, A731b9, A732a20, A732a21, A732a22, A732b6, M786a23, M798b26, M799a1

-mas i.-di T697a14, T702a11, T702a25, T703b3, T703b18, T707b, T708b13, T710a23, T710b27, T713b1, T714b2, A719b6, A721b9, A727b12, A727b13, A728b11, A731b25, A732a21, M801a25

-mas mu i.-di M801a25

-maslar i.-di T696b12, T706b23, T713b9, A725b20, A732b3

-mış i.-di M797a22

-(-ı-)p i.-di T696b26, T697a8, T698a7, T698a11, T699a23, T699b27, T700b6, T700b9, T701a10, T701a23, T701b3, T701b4, T701b12, T701b19, T701b24, T702a9, T703b13, T703b25, T704a13, T704b15, T704b19, T705a10, T705a24, T705b10, T706a8, T706a9, T706b14, T707a7, T707b(3),T708a21, T708a22, T708a23, T708b4, T709a21, T709b9, T710a27, T710b14, T711a14, T711a17, T711b7, T712a2, T712a7, T712a17, T712b20, T712b22, T713b22, T715a23, T715b27, T716a19, T717a19, T717a25, T718a14, A719a17, A719b6, A719b8, A719b13, A719b21, A720a4, A720a19, A720b22(3), A721a4, A721b4, A721b13, A721b14, A721b20, A721b26, A722a12, A722a22, A722a25, A722b20, A722b21, A722b26, A723a24, A724b23, A724b25, A724b27, A725a3, A725a4, A725a17, A725b12, A725b13, A725b18, A727a8, A727a12, A727a13, A727b3, A728a3, A728b11, A728b25, A728b26, A729a9, A729b4, A730a16, A730a18, A730b4, A730b16, A731a13, A731a22(2), A731a23, A731b23(2), A731b24, A731b26, A732a3, A732a4, A732a11, A732b3, A732b12(2), A732b14, A732b26, A733a6, A733a7, M782b12(2), M784b6, M787a18, M787a23, M787b1, M787b2, M787b6(2), M787b12, M788b1, M788b8, M788b12, M788b15, M788b18, M788a24, M789a19, M789b4, M789b8, M789b10, M789b15, M789b23,

M790a1, M790a3, M790a23, M790a24(3), M791a15, M791b1, M791b3, M793a18, M794b26, M795a4, M795b7, M795b8, M795b19, M797a7, M797a8, M797a20, M798a27, M798b3, M799b10, M799b13, M800a9, M800a26, M800b6, M800b12, M801b19

-a i.-di A720b21

-alar i.-di T701a3

-adur i.-di T703b8, T706a23, T710a2, T717a6, T717a8, A722a26, A723a22, A725a4

-may i.-di T711b21

-maydur i.-di T703b26, T704b21, T707b, T710a19, T713a25, A722b6, A728a19, A731a20, A732b11, M787a7, M787a8, M789a21, M795a24, M797a13(2), M800a2

-maydurlar i.-di T713a1, T717a11

-(-a-, -u-)r i.-dük T706a5, T701a10

-(-a-, -u-)r i.-diñiz M792b16

-(-ı-)p i.-diñiz M787a7, M788b17, M792a15, M794b10, M795a9, M795a10, M795a18, M796b6, M799b13

i.-diler T697a3, T697a9, T699a9, T703b2, T705a10, T705b8(2), T708a11, T710a12, T712b16, T713a3, T713b5, T714a23, T716b12, T717a5, T717a9, T717b7, T718a11, A719b4, A719b16, A719b24, A720b11, A721a5, A721a10, A721a23, A721b11, A722b2, A723a2, A723b4, A723b5, A723b6, A723b16, A724a8, A728a2, A728a27, A730b24, A731a9, A731b5, M799b21

imes i.-diler T708a11, A731a10

-ke i.-diler A725a15

-(-a-, -u-)r i.-diler T696b25, T698a9, T700a4, T702b27, T703a1(2), T703a3, T704b8, T704b9, T704b25, T713b27, T715a9, T715a11, A732b3, A733a3, M793a2

-mas i.-diler T701b17, A728a27

-(-ı-)p i.-diler T698a11, T703b6(2), T703b7, T704a2, T704a23, T705a10, T706a18, T706a27, A722b25, A727a11, A728a2, A731a9, A731a25, M788b1, M796a10, M801a16, M801a17

-maydur i.-diler A721a26

i.-señ T718a9

i.-se T716a5, A727b6

-dı i.-se T698a25, T701a19, T704a19, T704b22, T706b6, T709a26, T710a16, T712a26, T714a6, T716a19, T717a11, T717a22, T717a25, A722b5, A722b12, A725a18, A725a19, A725a27, A728b10, A730a21, A732a3

-dılar i.-se T702b2, T704b1, T709a5, T713b2, T715a22

i.-ür T718a2, T718a13, A719b14, A720a24, A724b13, A733a19, A733b6, M783b27, M784a1, M785b1, M786a15, M786b5(2), M787a4, M787a5, M787a17, M787b23, M788b3, M792a2, M796a19, M796a20, M796a21, M796a25, M796a26, M796b12, M797b14, M800a4, M800b19(2)

-ğay i.-ür T718a2

i.-mes min M786b22

i.-mes T697a21, T707a25, T714a6, T715a6, T715b1, T716b12, T716b16, T718a18, A723b21, A726a26, A733a3, A733a18, M783a6, M785b23, M786b1, M787a12, M787a4, M787b27, M788b24, M792a12, M793b5, M797a24, M797b16, M798b17, M801a18, M801b14
i.-mes üçün T707b, M783a24
i.-mes irdim M789a17
i.-mes irdi T703b4, A722a1, M794b6, M801a24
i.-mes mü irdi M801a26
i.-mes irdiler A731a10
i.-miş T715b2, T715b12, A723b15, A733b8(2), M792a3, M797b9
-(-a-, -u-)r i.-miş T715b2, M791a11, M795b3, M795b4
-mas i.-miş T714b25, M797a5
-(-ı-)p i.-miş M789b13
-adur i.-miş T706a11
-ğan i.-miş M789b2, M790a11, M790b1(2), M800b10, M800b11
i.-mişler T715b3,
-(-a-, -u-)r i.-mişler T715b4, A723a9, M791a10
i.-ken T706b21, M801b27
i.-kendür T699a23, T706b24, T712a20, A730b23, M797b18, M801b3
imes i.-kendür M801b4
i.-ken durur M799b27, M800a2
i.-ken siz M792b26
i.-kenni T711a24, A730a4, M785b27, M786a1, M791a2, M791a3
i.-kende A721b10, M787a2, M791a9
i.-kenim M786b22
i.-kenimge M786b22
i.-kenimde M786b27
i.-keni T703b3, T707b, T717a2, M801a20
i.-kenin T700b26, T701b7, A723a23, M802a5
i.-kenidin A728b21
i.-kin (irdi i.-kin) M787a3

irāde (Ar.) **İsteme, dileme.**
teklîf-i i. A724a6

İrādetu'llāh (Ar.) **Tanrının iradesi.**
i. T694b1, T694b17

İrān (ö.a.) **Guderz'in kardeşinin oşlu, âlim ve adil bir kişi. bkz. Güderz**
İ. bin Yelāş A724a15
İ. A724a21

İrān (ö.a.) **Eski dönemlerde Dicle ile Sind ve Seyhun nehirleri ve Hazar denizi ile Basra körfezi ve Umman denizi arasında olan geniş alan, Irak-ı Arab ile Afganistan ve Bulucistan da bu bölge içinde anılır. Son dönemlerde Irak-ı Acem, Fars, Kirman,**

Horasan, Mazenderan, Geylan ve Azerbeycan'ı içine alan bölgeye verilen ad.
İ. T696b3, A720a8, A720a12, A720a15, A720b8, A720b9, A722a26, A722b3, A723b18, A724a4
İ.-nı T696a20, A721a2
İ.-ğa A720b1, A721a1
İ.-da A720a18, A721a9
İ.-dın A720b2

İrānlar (ö.a.) İranlılar, İran'da oturan halk, ahali.
İ. T697b8, T711a22

İrān-zemīn (ö.a.) İran ülkesi.
İ. A723b10

irdem Erdem, fazilet, ahlakça övülen iyilik, alçakgönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi nitelikler bütünü.
i.-de A724b26
i.lerde A720b21

İreç (ö.a.) İran mitolojisindeki Feridun'un üç oğlundan en küçüğünün adı. Feridun, ülkesini üç oğlu arasında paylaştırır İran ülkesi İreç'e düşer.
İ. A719b18, A719b20, A719b22
İ.-niñ A719b26
İ.-ni A719b21
İ.-ğa A719b19

İrem (ö.a.) Şam veya Yemen'de Âd kavminin kralı Şeddâd tarafından cennete benzetilerek yapılan bahçenin adı.
İ.-ide M788a10

iren Erkek, erkek hükümdar.
i.-ler A722b9

iri- Erimek, sıvı olup akar hale gelmek.
i.-di T716a24
i.-p T706a18, M783a9

irik Kötü, kaba, yerilecek; haşin, sert.
i. T714a19, A728b24

iriş- Yetişmek, ulaşmak.
i.-e almay M784a16

irkin Soru kelimesi, soru kuvvetlendiricisi.
i. T704a13, T706b15, T714a13

irlik İnsanlık, yiğitlik; insana yaraşır güzel huyları bulundurma.
i. M799a17

irtifāʿ (Ar.) Yükseklik, yükselti.
i.-ı A731a21

i.-ın T704b12

irtikāb (Ar.) **Kötü bir iş işleme; suç işleme.**
i. ḳıl- M785b26
i. ḳılıl- M793a27

irṣ (Ar.) **Mirasçılık.**
i. T701b12

irsāl (Ar.) **Gönderme, gönderilme.**
i. ḳıl- T709b15, M801a13
i. M800a23

irşād (Ar.) **Doğru yolu gösterme, uyarma; irfan sahibi birinin bir kimseye tarikati ve Tanrı yolunu göstermesi.**
i. ḳıl- T704b24
i. M800b19
i.-ı T709a18
i.-ığa T699a7

is **Koku; birisinin davranışlarını, halini ifade eden hava.**
i.-i T701b5
i.-in T702a2, M795a23
i.-lerni A719a12

is- **Esmek, bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr esmek.**
i.-ti T697a2
i.-ip M786a17, M794b20

ʿİsī (ö.a.) **İsa Peygamber.**
ʿİ.-i Rūḥu'llah "Hz. İsa" T714b10, T714b24
ʿİ. ʿaleyhi's-selām T696a16(2), T713b23, T713b24, T713b26, T714a16, T714a18, T714a19, T714a20, T714a21, T714a22, T714a25, T714a26, T714b1, T714b6, T714b7, T714b9, T714b11, T714b20, T714b20, T714b22, T714b23, T714b25, T714b26, T715a1, T715a2, T715a3, T715a4, T715a5, T715a11, T715a13, T715a14, T715a15, T715a18, T715a19, T715a21, T715a24(2), T715b11, T715b14, T715b21, T716b20, T717b2, A724a7
ʿİ. ʿaleyhi's-selām bile T717a18
ʿİ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T714a21, T715a13, T715a15, T715a17, T715b26
ʿİ. ʿaleyhi's-selāmnı T713b26, T713b27, T714b18, T715a15, T715a16(2), T715a20, T715a21, T715a26
ʿİ. ʿaleyhi's-selāmġa T713b23, T714a22
ʿİ. ʿaleyhi's-selāmdın T714a24, T715a25, T715b20
ʿİ. bin Meryem ṣalavātu'llah ʿaleyhi's-selām T714a13
ʿİ. T715a10, T715a27, T715b22
ʿİ.-niñ T715b22

İsfendiyār (ö.a.) **Fars krallarının ilk sülalesi olan Keyanilerden Güştasb'ın oğlu olup meşhur Rüstemle yaptığı savaş sonucu ölen kişi.**
İ. A721b20, A722b1, A722b6, A733a13
İ.-nı A721b19, A721b22, A721b27

İsferayn (ö.a.) **Nişabur ile Cürcan arasında evvelce bayındır ve meyvesi meşhur bir kasaba.**
İ. A729a17

İshaḳ (ö.a.) **Tevrat ve Kur'an'da adı geçen Beni İsrayil peygamberi.**
İ. ʿaleyhi's-selām T699b17, T699b20, T699b21(2), T699b24, T699b27, T700a1
İ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T699b18, T700a4
İ. ʿaleyhi's-selāmnı T699b1
İbrāhim ve İ. ʿaleyhime's-selām T702a10
İ. T699b2
İ.-ḳa T699b2

İskender (ö.a.) **Büyük İskender.**
İ.-i Rūmiğa "Büyük İskender" T718a6
İ. A722b8, A722b23(2), A722b26(2), A722b27, A723a3(2), A723a7, A723a16, A723a19, A723a25, A723b2, A723b18, A724a1, A724a3
İ.-niñ T718a10, A723a6, A723a22
İ.-ni A720b5, A722b16, A723a18
İ.-ge A722b22, A723a1, A723a20, A723a24, A723b25
İ.-din A722b15

İskender-i Ẕü'lḳarneyn (ö.a.) **Büyük İskender ile kimlikleri karışan, Kur'an'da ve İslami edebiyatta adı geçen kişi.**
İ. T696a27

İskenderiyye (ö.a.) **Mısır'ın başlıca limanı, Akdeniz'in en önemli ticaret merkezi, Batlamyus zamanında dünyanın ikinci şehri.**
İ. T718a14, A723a10
İ.-ğa A723b7
İ.-ge T703a27
İ.-de T703a27

İskenderūs (ö.a.) **Metnimize göre ölümsüzlük suyunu arayan İskender'in ölümünden sonra (hükümdarlığı) idareyi kabul etmeyerek kendini ibadete veren oğlu.**
İ. A723b9

İskender-nāme (ö.a.) **Nizami'nin İskender-nâmesi.**
İ. A723b1

isker- **Hesaba katmak, kulak vermek, önem vermek.**
i.-mediñ M799a12

iski **Eski, yaşlı, kocamış.**
i. M784b2, M785a19

İslām (Ar.) **Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din; bu dinden olan kimse, kimseler; İslam âlemi, müslümanlar ülkesi.**
diyār-ı İ. M791b19
ehl-i İ. T702a19, M791b19
pādşāh-ı İ. M791b19, M791b21, M798a17, M798b23, M799a10, M799a18, M799a25
dīn ü İ. A731b16, M799a19
İ. T702a13, T707b, T711a20, T717a12, A732b13, A733a10, M800b27
İ.-nıñ M791b21, M798a17, M798b23, M799a10, M799a19
İ.-nı M791b19
İ.-ğa T702a11, T707b(2)
İ.-da M791b19

İsle- **Hesaba katmak, dinlemek, kulak asmak.**
İ.-mediler T696b21

İslen- **Kokuşmak, çürümek.**
İ.-ip T708a9

İsm (Ar.) **İsim, ad.**
İ.-i aʿẓam T707b, T710b5
İ.-i Belʿam T707b
İ. T716b23
İ.-i M800a4, A726b27
İ.-in M788b25
İ.-idin M799a16
İ.-lerin T716b18

İsmaʿīl (ö.a.) **İbrahim Peygamber'in oğlu, Kur'an'da bazı yerlerde adı geçer.**
İ. ʿaleyhi's-selām T699a3, T699a19, T699a21(2), T699a22(2), T699a23, T699a24, T699a26(2), T699b4, T699b10(2), T700a17
İ. ʿaleyhi's-selāmnı T699a4, T699b8
İ. T699a25, T699b14, A720a4
İ.-ni T699a2, T699b3

ʿİşmet (Ar.) **Günahsızlık, temizlik, masumluk.**
ʿİ. ü devlet M795b4
ʿİ. M794b17

İsnād (Ar.) **Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme; dayanak.**

İste- **İstemek, bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek.**
İ.-di M785b8
İ.-señ M798a24
İ.-se A733a17
İ.-gey M786a25(2)
İ.-rem M794b25
İ.-r min M789b11
İ.-r M785a6

i.-p M797b16
i.-rge M785a8

isti'ānet ~ isti'āne (Ar.) **Yardım isteme.**
i. ḳıl- "Yardım istemek" T708a20, A726a9

istid'ā (Ar.) **Yalvararak isteme, dileme; rica ile isteme; talep etmek, arzu etmek, isteme, dileme, emretme; çağırma, davet etme.**
i. ḳıl- T696b25, T700b26, T705a9, T705b21, T707a2, T708a21, T709a6, A727b3
i.-sı T697a2, T699a25, T705a8, T706b8, T707b, T709b17, A728b10, A729a19, A732a2
i.-sın T700a6
i.-sını T714b14, A721b22
i.-sıdın T707b

isti'fā (Ar.) **Affını isteme.**
i. ḳıl- "Af dilemek" A721a12

istifsār (Ar.) **Sorma, araştırma; Gerçeğini öğrenmek üzere araştırma, tahkik etme.**
i. ḳıl- "Tahkik etmek" T701a20, A730a21 T709b19 T711b25,

istiġāse (Ar.) **Yardım isteme, yardım için çağırma.**
i. körgüz- "Yardım istemek" A726a9

istiġfār (Ar.) **Bağışlanmasını isteme; tövbe etme.**
i. ḳıl- "Tövbe etmek" T705b15
i. M802a11(2)

istiġnā (Ar.) **Nazlanma, nazlanma sebebiyle ağır davranma.**
ḥüsn ü i. T700b3
i. T711a23

istiḥkām (Ar.) **Sağlamlık.**
i. tap- "Sağlamlaşmak" M797b4

istiḫlās (Ar.) **Kurtarma, kurtarılma; bir şeyi (birini) kendinden yapmaya çalışma.**
i.-sıġa T704a16

istihzā (Ar.) **Alay, eğlenceye alma; eğlenme, keyiflenme; bir konuda haddini aşma.**
i. ḳıl- T707a27
-de i. ḳıl- "İleri gitmek, haddini aşmak" T703a3, T705b22

istiḳāmet (Ar.) **Doğruluk, dürüstlük, doğru hareket; bir şeyin bir yöne doğrulması, uzanması.**
i.-i sermedī M71a3
i. bol- M797a9
i. M783a20, M791b25, M801b24, M802a14
i.-dedür M800b5

istikbāl (Ar.) **Gelen birini, misafiri karşılama, karşı çıkma.**
i. ḳıl- "Karşılamak, karşılamaya çıkmak" T702a5

istiḳlāl (Ar.) **Kendi başına olma, kimseye bağlı bulunmama, bağımsızlık.**
i. T710a19, A725b19

istilā (Ar.) **Kuvvet kullanarak bir yeri ele geçirme; yayılma, kaplama.**
i. bir- "Kuvvet kullanarak ele geçirmek üzere göndermek" T714a10
i. tap- T707a23, A719a26, A733a8
i.-sıdın T709a11

istimāʿ (Ar.) **Dinleme, kulak verip dinleme; işitme.**
i. ḳıl- "Dinlemek, kulak vermek" M799a12, A726b25
i.-ı M787b24

istimālet (Ar.) **Gönül çekme, gönül alma, güzel sözle kandırma, ikna etme; vaatle kendine çevirme.**
i. bir- "Tatlı sözle ikna etmek, kandırmak" A730a4
i.-ler A728a4

istiʿmāl (Ar.) **Kullanma.**
i. ḳıl- T697b8

istimdād (Ar.) **Yardım isteme.**
i. üçün T708a23
i. ḳıl- "Yardım istemek" A730a16, A731a2

istirżā (Ar.) **Razılık isteme.**
i.ḳıl- A726a13, A730b14

istiṭāʿat (Ar.) **Takat, kudret, güç yetme, güç yeterlik.**
i. M801a2, M801a5

İsrāfīl (ö.a.) **Kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan melek.**
İ.-ġa T694b5

İsrāyīl (ö.a.) **Yakup Peygamber'in lakabı.**
İ. T699b27

ʿişyān (Ar.) **İtaatsizlik, emre boyun eğmeme; âsi olma.**
fısḳ u ʿi.-ları T708a17
temerrüd ü ʿi. ḳıl- T706a17
ʿi. T708b22
ʿi.-ları T708a3

i. kıl- "Dayandırmak" T703a7, T713b4
i.-ı T709a17, T709a18, A723b4

iş **İş; davranış, hareket, tavır; durum, olan biten, hal, ahval; olay; mesele, konu; görev, yapılması gereken(ler), sorumluluk; maksat; maslahat; vakıa; düzen; bir faaliyet sonucu ortaya çıkan durum; bir davranıştan ortaya çıkan durum; bir davranıştan ortaya çıkan sonuç; gayret ve emekle ortaya çıkan değer; çalışma, emek isteyen çalışma, bir şeyle uğraşma; müşkül durum; emir; olan, mevzu; meslek, meşguliyet; bir kimseye özgü davranış, görüş.**
i. küç M789b21, M789b25, M794a10, M794a13, M799b17
i. küçüm M794a10
i. küçni M790a19
i. üçün M798a26
i. irdi A728a19
i.-dür M785a11
i. açıl- "Uğraştırıcı, gereksiz bir durum ortaya çıkmak" M786a18
i. buyur- "Görev vermek" M789a3
i. buyurul- "Görev verilmek" M794a11
i. kıl- "Davranmak, hareket etmek" T702a26, T716b27, A728a14, A728a20, A730b2, A732a14, M789a3, M793a8
i. T698a9, T698b6, T698b26, T700b18, T700b24, T705a26, T705b4, T705b11, T706b11, T706b16, T707b, T708b27, T709a24, T709b8, T710a4, T711b19, T711b22, T711b23, T712a5, T712b2, T713b27(2), T714a8, T714b8, T714b18, T716b27, T717a1, T717b26, A720a17, A722b14, A723a1, A725a19, A727b6, A728a26, A729a6, A729b15, A730a21, A732a6, A732b24, A733a3, A733a17, A733a19, M786a3, M786b16, M786a24, M787a5, M787a9, M787a10, M789a1, M792b13, M792b17, M792b19, M793a23, M793b22, M793b24, M794a13, M794a21, M794a23, M796a5, M797a14, M798a11
i.-niñ T711b11, T717a22, A725a9, M793a10, M794a5
i.-ni T698a26, T698b5, T703b18, T705a26, T712a17, T714a19, T715a22, T717a3, A721a26, A722b26, A722b27, A723b3, A726a10, A726b26, A728b9, A732a15, A732a26, M793a24, M793a25, M793b20, M793b25, M801a20
i.-ğa T710a8
i.-ke T699a12, T709b26, T711a13, T715a22, T717a4, A719a13, A729b20, A731a11, M786b16(2), M793b21
i.-de T700b26, T708a20, T718a4, M786b6, M786b13, M786b21, M787a11
i.-te M793a4, M800a11
i.-din T700b22, T704a3, T707a10, T710a18, T710b27, T715a24, T715b15, T717a2, A722a1, A722a23, A725a7, A728a12, A732a15, M785b15, M786a2, M793b23, M797b19

i.-din ʿāciz bol- T712a24
i.-çe ḳıl- A723a27
i.-im M788a13
i.-iñ M798b14, M799a4
i.-iñe A730b19, M797b2
i.-i T702b1, T708b10, T708b11, T717a19, T718a4, A720a24, A726a15, A727b15, A733a8, A733a19, M782b6, M786a24, M793a22, M793a23, M794a8, M794a16, M795a1, M798a9, M798a13
i.-i imes T712a5
i.-iniñ T699b7, T710a12
i.-in A722a21(2), A725b24, A730b18, A732b10, A732b20, M793b19, M793b20
i.-ige T710a19, T710a20, M798b14, M799b19
i.-ide T702b27, T705b26, M793b2
i.-idin T696b22,T707b, T710a19, A723b13, A728a11, A728b5, M793b2, M793b3, M793b17, M794a18
i.-iñiz M787a8, M792b25
i.-leri T696b20
i.-lerin A732a5
i.-leridin M793a26
i.-ler T705b21, A720b19, A721b2, A722b1, A730a21, A732a5, M793a11, M793b16, M794b21, M796b6, M799a7, M801a18
i.-lerni T717b22, A727a15, A733a21
i.-lerge T709a1, T714a17, A728b3, M789b19, M796b10, M799b21
i.-lerde M785b20, M789b22
i.-lerdin T711a25, A730a21, M785b24, M785b25

ʿiş (Ar.) **Eğlence, yiyip içme, hoş yaşayış; meclis, zevk ve safa; yaşayış, yaşama.**
mücib-i ʿi. ü ḥużūr M788a5
şerbet-i ʿi.-ini A728b18
ʿi. ü neşāṭ A728a10
mey ü ʿi.-din A728b18
ʿi. birle M786a26
ʿi. M783b14, M784a13
ʿi.-ḳa M783b13
ʿi.-ini M783b1

İşā (ö.a.) **Davud Peygamber'in babası.**
İ. T709a21, T709a22, T709a24
İ.-nıñ T709a20, T709a23
İ.-ġa T709a23

iş'ār (Ar.) **Bildirme, yazı ile haber verme.**
i. ḳıl- M798b26

işāret (Ar.) **Bir şeyi kaş, göz, el, parmak, baş ile gösterme; delalet etme, olma; iz, nişan.**
i. bile M801a7
i. bol- M788b18, M800a9

İşbā (ö.a.) **Zekeriyya Peygamber'in eşi ve Hz. Meryem'in halası.**

İ. T713b14

işek **Eşek.**
i.-ni A718b18
i.-ini T713a10

işeklig **Eşekli, eşeği olan.**
i. A727a13

işik **Eşik; kapı; giriş yeri; ön, giriş; bargâh, huzur; dergah.**
i. T699a22, T717b5, A718b17, M786b9
i.-ni A731a13
i.-ke M789b12, M794a11
i.-de M786a23, M786b22, M793a19, M793b5, M793b6, M799b16
i.-deki M791b26
i.-din M783a15, M786b10
i.-iŋniŋ T699a25
i.-i T713b15, M786b6, M797b25
i.-in T699a14, T717b5, M802a9
i.-ige T701b14
i.-ide T703b2(2), T712a11, T715b17
i.-idin A732b17, M800b18
i.-leri M783b21

işit- **İşitmek, duymak; dinlemek; öğrenmek.**
i.-ti T709a2, T717a6, A728a3
i.-tiler T705a15
i.-seler T706a13
i.-meli T696a4
i.-ip min T713a22
i.-ip T694b5, T700b10, T700b16, T707a25, T717b8, A721b19, A724b26, A725a12, A728b4, A732b18
i.-keç T703b24
i.-ürni T705a8
i.-ürge M787b13
i.-meseler T705a16

işitil- **Duyulmak, öğrenilmek;** tevazu ifadesi ile işitmek fiilinin yerine.
i.-di M791a2, M792b13, M799b22

işittür- **Anlatmak, söylemek, dinletmek.**
i. T701a23

işti'āl (Ar.) **Yanma, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.**
i. M783a17
i.-i M785a7
i.-iğa M783a16

iştibāh (Ar.) **Şüphelenme, şüphe etme.**
i. M794a5

iştiğāl (Ar.) **Meşgul olma, bir işle uğraşma, çalışma.**

i. kıl- "Meşgul olmak" T709b20
i. körgüz- "Uğraşmak, meşgul olmak" T694b3, T697a12, T705b19, T709a1, M782b4, M797b22, M800a21, M802a20
i. M798b22

iştihā (Ar.) **İştah; yemek yeme isteği.**
i.-sı T718a17
i.-sı bolma- T718a17

iştihār (Ar.) **Meşhur olma, şöhret bulma.**
i. tap- "Şöhret bulmak" T700b25

iştirāk (Ar.) **Ortaklık, ortak olma.**
da'vî-i i. T699a1

iştiyāḳ (Ar.) **Göreceği gelme, özleme; özlem; şevk ile bekleme.**
i. bile M788a22
i. M787a2, M788a21, M788a25, M790b19, M792a12, M797b10
i.-ı T717a16, M789b4

'işret (Ar.) **İçki içme, yeme içme, keyiflenme.**
'i. M786a17

'işret-efzāy (Ar.Fa.birl.s.) **İçmeyi, yemeyi içmeyi, keyfi arttıran.**
bişāṭ-ı 'i.-ıñça M790a22

İşū' (ö.a.) **Hz. İsa Yahudilerce katledildiğinde Tanrı İsa'yı göğe çekmiş, onun yerine Yahudilerin önde gelenlerinden olan İşû'yu İsa'nın suretine sokmuş.**
İ. min T715a18
İ. irdi T715a23
İ.-nı T715a17, T715a23

it **Et.**
i. sarı T698b22
i. T698b22, T713a18
i.-i T695b11(2)
i.-idin T705b2
i.-leri T708a9
i.-lerni T698b23

it **Köpek.**
i. dik M794b24
i. T716a16
i.-ni A718b17
i.-ke A725a19
i.-i T715b6
i.-ige M787b17
i.-leri M796b20
i.-lerin M796b3
i.-ler M791b27
i.-ler dik T707b

i.-ler kibi M797b16

it- **Etmek, yapmak.**
i. M790a11
i.-kil M798a24
i.-sün A733b6, M786a8, M795b25
i.-ey T704a22, M801b2, M801b2
i.-tim M788a17, M788a18, M798b19
i.-tiñ M790a5(2)
i.-ti T695a17(2), T695a18(2), T695a23, T699a1, T699a2, T703a13, T704b7, T707b, T708b16, T709a18, T715b25, T717b1, T717b27, A718b12, A719a9, A720a6, A725b7, A725b17, A725b23, A727b9, A729b15, A729b16, A732b9, A733b3, M784a8, M785b7, M787b1, M791a13, M794b8(4), M795a3, M795b23
i.-tük T716b19
i.-tiler A724b12, M800b19
i.-medi T710b2
i.-sem M794b25(2), M796a6
i.-se M783a26, M783b16, M785a6, M791a15, M797a24, M800b4
i.-seler irdi T703a2
i.-ke min M787a19, M787a20
i.-key T700b2, M782b12(2), M782b13(2), M784a25, M784b16, M786a5, M794b2, M796a22(2), M796a24, M801b8(4)
i.-er M783a22(2), M784a2, M788a12, M798a3
i.-er irdim M790a27
i.-er irdi T706a4
i.-erler T695a25
i.-miş T712a17, M795b24
i.-ipdür M801a5
i.-ip irdi M790a24
i.-(d)emez M791a20
i.-ip T701b7, A728b18, A728b19, M784a27, M785a17, M791a23, M796b2, M800b19
i.-ken kibi M788a13(2)
i.-erdin M785b12
i.-mek T699b14, A726a3, M800b22

it- **Yitmek, kaybolmak.**
i.-key M796b17
i.-ken M796b3

ʿitāb (Ar.) **Azarlama, kızma, paylama.**
ʿi. ḳıl- A726a8

iṭāʿat (Ar.) **Söz dinleme, boyun eğme; alınan emre göre davranma; tabi olma.**
emr-i i. M786b18
emr ü i. M792a26
i. ḳıl- T712a14, A731b17, M786b16
i. M798a10
i.-ni M792a26
i.-de M792a24
i.-i M786b18, M792a22, M792a26

iṭā'at-āmiz (Ar.Fa.birl.s.) İtaat ifadesi taşıyan, itaati öğreten.
i. M800b1

itek Etek, elbisenin, giysinin belden aşağıda kalan bölümü; giysinin alt kenarı.
i.-i köy- "Canı yanmak" M793a14
i.-iniñ T714a1
i.-ige T706a11, M802a17

i'tibār (Ar.) Saygı gösterme, değer verme; önem verme; hesaba katma; değer, kıymet.
tenbih ü i. M785b22
i. ḳıl- A727b14
i. ḳoy- "Önem vermek" A729b20
i. tap- T701a11
i.-ı M798a1

i'tibārlıḳ (Ar.T.) Saygıdeğer.
i. A731b26

i'tidāl (Ar.) Dengeli, ölçülü olma, aşırı olmama, ölçülülük, mazbut olma; uygunluk; yumuşaklık; ast. gece ile gündüzün bir olması.
i.-i ḳıvām M800a18
noḳṭa-i i.-i rebī'i "Dünya'nın Güneş etrafındaki yörüngesi üzerinde 20 Mart'ta bulunduğu nokta" A719a17
i. bile T718a15
i. T718a12, M783a20, M794a12

itil- Edilmek, yapılmak.
i.-gey M782b11 (şebt itil-)

i'tikāf (Ar.) Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme.
i.-ıdın T708a9

i'timād (Ar.) Güvenme, dayanma; emniyet, güven, inanç; güvenden doğan saygı.
i. ḳal- "İtimad edilmek" M799a14
i. ḳıl- "Güvenmek" A724b9, A728b3, M800b11
i. M786a20
i.-ım A727b4
i.-ıdın T708b27
i.-ları T716b25

i'timādī (Ar.) Güvenilir.
i. A725a11

i'tirāf (Ar.) Suçunu veya yerinde olmayan bir hareketini saklamaktan vazgeçip söyleme; kabul etme; hakkını teslim etme.
i. ḳıl- "Hakkını teslim etmek, kabul etmek" T702b17, T708b26, T711a12
i. T708b27
i.-dın M802a16

i'tirāż (Ar.) **Bir fikri, bir hükmü kabul etmeyip çürütmeye kalkışma.**
i.-nı ḳıl- A725b13

itmām (Ar.) **Tamamlama, bitirme, tamam etme.**
i.-ğa T699b5
i.-ığa A733b7

iṭminān (Ar.) **Emin olma, kalbi rahat olma.**
i. tap- **"Emin olmak, kalbi rahat olmak"** T710a18
i.-ı T715a20

itmek **Ekmek.**
i. T698b18
i.-ni T698b19

ittiṣāl (Ar.) **Bitişme, kavuşma, ulaşma.**
i. bir- **"Kavuşturmak, bitiştirmek"** M785a14

ittifāḳ (Ar.) **Birleşme, uyuşma, sözleşme, anlaşma; bir ağızdan davranma; bir fikirde olma.**
i.-ı ḥasene A722b2
i. bile T701a4, T714b23, T715b5, T718b7, A722a13, A727a27, A732a3
i. ḳıl- **"Uyuşmak, anlaşmak, sözleşmek"** T712b18, A719b21, A729b6, A732a4
i. A725a3
i.-ı T698a1, T713a7, T718b2, A718b8, M786b13
i.-ları T700a12

ittifāḳā (Ar.) **Tesadüfle, tesadüfen, rastgele.**
i. T698a7, T703b12, T706a10, T716a2, A723a13, A723a22

ittifāḳī (Ar.) **Bir fikirde birleşme, tek bir ağız.**
i. bile A732a13

ʿivaż (Ar.) **Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey; karşılık, bedel; vaktinde tutulmayan oruç, kılınmayan namaz borcunu sonradan ödeme, kaza.**
ʿi. M801a4
ʿi.-ım M788b5
ʿi.-ı T699b10, T714a11, M789a6

ʿİvaż (ö.a.) **Sam oğullarından Erem'in oğlu.**
ʿİ. T696b18

iv(ü)rül- **Bir şeyin etrafında dönmek, döndürmek; dönmek, geri dönmek; bir şeyden, birinden uzaklaşmak, yüz çevirmek; çevrilmek; hedef bir nokta üzerinde dönmek, hareket etmek; bir şeyin etrafına toplanmak, etrafını almak.**
tilge ivrül- **"Sözünü etmek, anmak, ağza almak, dile getirmek"** M791a25

i.-sün M794b23
i.-gey M788a10, M789a13, M802a8
i.-gey siz M785b24
i.-mes M791a25
i.-üp irdi A719b13
i.-üp A726b1, M795b15

ivür- **Çevirmek, bir yönden başka bir yöne çevirmek; döndürmek, getirmek.**
tilge i.-gey M800b26
yüz i.-üp A720a16
yüzni i.-ür M783a22
i.-ür M783a23

iy **Ey ünlemi.**
i. T705b12, T706a2, T706a15, T706a17, T706b3, T708a24, M790a21, M790b27, M791b23, M796b19, M787b17, M788a24, M798a19, M798a22, M798b14, M798b15(2), M799a27, M801a22, M801a22, M802a23

iye **Sahip, mülkü olan, bir şeyi olan.**
i.-si T705b1, A733a11

iyele- **Sahiplenmek, mülkü yapmak.**
i.-di A733a12

iyle- **Eylemek, yapmak, etmek.**
i. M787b17, M798b6
i.-gil M787b22, M798a24
i.-sün M796a19, M796b25
i.-mẽ M794b11(2)
i.-yin A733a20
i.-dim A733a21, A733a22, A733a23, A733a24, A733a25, M788a24, M791b17
i.-dimẽ A733b9, M790a11
i.-di T703a13, T712a17, T715a27, A721a24(2), A722b4, A723b12, A722b25, A729a13, A729a11, M795a3(2)
i.-sem M787b25, M787b26, M794b25
i.-semẽ M787b17, M796b19, M796b20
i.-se M786b1, M796b3, M802a23
i.-gey A725b8, A733b1, M787a13, M796b3
i.-r A733a23
i.-güsi idi T695b6
i.-p turur M783a15
i.-ben A723b13(2), A733b6, M783a27, M784b16, M788a23
i.-geç A726b4
i.-p T714a12, A719a23, A727b9, A731b20, M783a22, M783a23, M783b10, M783b12, M784b14
i.-mey A732a10
i.-rge A733a15, A733a17
ʿakl iyle- M786b1
ʿarż iyle- A733b9
ʿazm-i Herat iyle- M788a24
ʿazm-i viṣāl iyle- M796b19
ʿazm iyle- A722b4

bünyād iyle- M787b25
cefā iyle- A729a13
def' iyle- A725b8
derc iyle- A733a24
ereemend iyle- A731a7

eymen iyle- M796b25
feth iyle- A723b13
feryād iyle- M787b26
fidāy iyle- M791b17
füzūn iyle- A733b6
ġazāb iyle- A732a26
güẕār iyle- M787b17
ḥall iyle- M788a23
han iyle- M796a19
ḥandān iyle- M783a27
ḥavāle iyle- M798a24
ḥırām iyle- T703a13
ıẓhār iyle- A727b10
icābet iyle- M787b22
ḳabūl iyle- T714a12
kem iyle- A721a24
kesb iyle- M794b25
ḳısm iyle- A723b13
ḳıyās iyle- A733a23
maḳām iyle- T712a17
ma'lūm iyle- M790a11
mu'azzez iyle- M795a3
muḥterik iyle- M783a15
mübtelā iyle- A729a14
mücerred iyle- T715a27
münevver iyle- A732a10
müşerref iyle- M795a3
nasİb iyle- M787a13
naẓm iyle- A733a21
nigār iyle- A733a22, M787b17
nūş iyle- T695b6
nükte-rİz iyle- A733a25
raḳam iyle- A733b1
rūzİ iyle-M798b6
sehv terk(in) iyle- M783b12
sitem-sāzlıḳ iyle- A731b30
sitem ü def' iyle- A733a17
sitİz iyle- A719a23
şād iyle- M784b16, M794b11
şerḥ iyle- A733a23, M792a11
tama' iyle- M796b20
tebāh iyle- M802a23
temennā iyle- A733a15
tılısm iyle- A723b13
türk-tāz iyle- A726b4
üstülüm iyle- A721a24

ʿizā (Ar.) Ölüm karşısında sabır ve tahammül gösterme.
i. bile T715a19

İẕā (Ar.) Gadre, mihnete uğratma; incitme; sıkıntı verme, eza, cefa etme, darda bırakma.
men' ü İ. it- T703a2
İ. vü ʿadād M799a23
İ. vü ʿaẕāb A727b24
İ. vü melālet T699a11
zulm ü İ.-sı M800b16
İ. ḳıl- T703b23, T704a27, T712a4
İ.-nı T703b23
İ.-sıġa T717b3
İ.-lar T696a3

ʿiẕār (Ar.) Yanak.
ʿi. M783b4
ʿi.-ıġa M787b20

İzed (Fa.) Tanrı.
İ.-i pāk A723b14

iʿzāz (Ar.) Ağırlama, ikram etme; saygı, hürmet gösterme, aziz kılma.
i. u ikrām T711b1
i. u ikrām ḳıl- A720b25
iḥtirām u i. ḳıl- T701a22, A724b25

ʿizz (Ar.) Yücelik, ululuk; değer, kıymet, itibar.
ʿi. ü aʿlā M798a1
ʿi. ü şeref T709b6

ʿizzet (Ar.) Hürmet, itibar, değer; saygı, ikram; yücelik, ululuk.
ʿi. T708b7, M797b23
ʿi.-ḳa M798b14
ʿi.-i M784b21

jāle (Fa.) **Çiy, çiy tanesi; mec. gözyaşı.**
j. M784a18, M785a13, M787b10

jengār (Fa.) **Pas, kir.**
j.-ı M783a23

ḳabā (Ar.) **Örtü, üste giyilen cüppe, üstlük.**
ḳ.-sıda T708b7

ḳabāḥat (Ar.) **Kusur, uygunsuz iş, yanlışlık, hatalı davranış.**
nezāhat ü ḳ. M802a12
ḳ.-ini M792b18
ḳ.-iğa T716b27
ḳ.-idin T710a12
ḳ.-lerin M802a12

ḳaban (Mo.) **Yaban domuzu, erkek domuz.**
ḳ.-larnı A721a18

Ka'be (ö.a.) **Mekke'de Harem-i Şerif'in ortasında İslam âlemince kıble kabul edilmiş olan bina; mec. kıble, sıkıntıda, zorlukta, isteklerin gerçekleşmesinde yönelinen yer, makam; değer verilen kutsal sayılan makam, yönelinen yer.**
K.-i āmāl "Emellerin, isteklerin yönelmiş olduğu yer" M788a16
K.-i maḳṣad "Maksat olunan yer, konu" M784b24
K. öyi "Hicaz'da Mekke-i Mükerreme'de bulunan kutsal bina" T694b19, T699a5, T699b5
K. T695a19, T699b5, M788a16
K.-ni M799a20
K.-si M785b4

ḳābız (Ar.) **Alan, tutan, kabzeden.**
ḳ.-ı ervāḥ "Azrail" T715b16
ervāḥ ḳ.-ığa "Azrail" T695a13

ḳabīḥ (Ar.) **Çirkin, yakışıksız, ayıp.**
ḳ.-ni M802a16

Ḳābil (ö.a.) **Adem Peygamber'in büyük oğlu olan Kabil, kardeşi Habil'i öldürerek yeryüzünde insan öldüren ve ölümü gören ilk insan olmuştur.**
Ḳ. irdi T695a5
Ḳ. irür T695a24
Ḳ. T695a1(2), T695a3, T695a5, T695a7, T695a10, T695a20, T695a23, T695b15, T695b25
Ḳ.-niñ T695a9

Kābil (ö.a.) **Afganistan'ın merkezi olan şehir.**
K.-de T710b8

ḳābil (Ar.) **Mümkün, olabilir; mahir, usta, yetenekli, muktedir.**
iş ḳ.-i irmes A733a3
ḳ. ḳıl- A718b19
ḳ.-niñ T718a19

ḳabīle (Ar.) **Kabile, boy.**
ḳ.-sidin A730a22

ḳābiliyyet (Ar.) **Yetenek, yeterlilik, iktidar; güç, takat; özellik; yapma, bina etme.**
ḳ. T697b20
ḳ.-i T709a24, T713b15, M795b20, M799b12

ḳabūl (Ar.) **Kabul, kabul etme, razı olma; boyun eğme; huzura alma, alınma; sayma; onaylama.**
ḳ. üçün T708b27
ḳ. iyle- T714a12
ḳ. it- T699b14
ḳ. ḳıl- **"Kabul etmek; razı olmak; onaylamak; saymak, addetmek; istemek; etmek yardımcı fiiline karşılık"** T696a3, T697a13, T697b10, T699a10, T699b9, T699b11, T700a10, T703b25, T704a22, T705a15, T705a18, T705a24, T706a5, T707a2, T708a6, T708a18, T708b5, T708b22, T708b24, T708b26, T709a10, T709b8, T709b11, T710a5, T710a6, T711a23, T711b2(2), T712b17, T713b12, T713b13, T714a23, T714b1, T714b3, T716a3, T717a11, A719b3, A721b25, A723a3, A723b10, A725b11, A728b10, A729b5, A730a11, A731a15, A732a2, M800b12
ḳ. tüş- **"Kabul edilmek"** T695a2, T695a3, T717a12, M793a14
ḳ. T695a9, T708b22, M800b7

Ḳābūs (ö.a.) **Yusuf Peygamber zamanında Mısır hükümdarı olan kişi. Kabus, Reyyan bin Velid'den sonra tahta geçmiştir. Yusuf Peygamber'in onun zamanında öldüğü rivayet edilir.**
Ḳ. T702a11, T702a15, T703a15(2)

ḳabr (Ar.) **Kabir, mezar.**
ḳ. T714b6, T714b24
ḳ.-i T707a11, T709b9, T709b11, T710a14, T714b23, M801b18
ḳ.-iğa T709b11
ḳ.-idin T709b10

ḳabż (Ar.) **Alma; Azrail tarafından ruh teslim alınma, ölme; avuç içine alma, kavrama.**
ḳ. u basṭ **"İdare, yönetim"** T709a6
ḳ. ḳıl- T697b14, T711b16, T715b17

ḳaç- **Kaçmak, kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek, uzaklaşmak, kurtulmak.**
ḳ.-tı T714a1, A719b13, A723a21, A725a11, A728a15, A730b22
ḳ.-tılar A723a15
ḳ.-ar irdi A721a14
ḳ.-ıp idi T700b14
ḳ.-ıp irdi A732b26
ḳ.-ıp T697a17, T697b13, T703b27, T708b17, T709b6, T709b11, T715b5, A720b24, A721a1, A721a22, A721b7, A725a15, A727a4, A728a22,

A729a16, A729b6, A730b21, A731a18, A733a10(2), M789a19, M789a20
ḳ.-ḳanda M801a6

ḳaçan **Ne zaman, ne vakit.**
ḳ. T705a5, T709b15, A730a23, M783b22, M786a23, M793b25
her ḳ. "Her ne zaman" T694b20, T705b4, T709b19

ḳaçır **Akbaba.**
ḳ. A721a3
ḳ.-nı T698b21

ḳaçur- **Kaçırmak, kaçmasını sağlamak veya kaçmasına imkân yaratmak; sığınmak.**
ḳ.-dı A729b7
ḳ.-ġay sız M785b27
ḳ.-up irdi A733a6

Kād (ö.a.) **Yakup Peygamber'in Zilfa adlı eşinden olan iki oğlundan biri.**
K. T700a14

ḳadd (Ar.) **Boy, endam, kamet.**
ḳ.-im M795a21
ḳ.-iñ M795a22
ḳ.-i M786b7

ḳadeḥ (Ar.) **İçki bardağı, kadeh, bardak; içki.**
ḳ. iç- "İçki içmek" M791b18
ḳ. M796a26
ḳ.-idin M801b14

ḳadeḥ-keş (Ar.Fa.birl.s.) **İçki içen, kadeh tutan.**
ḳ. M796a25

ḳadem (Ar.) **Ayak.**
ḳ. al- "Ayak çekmek, uzaklaşmak, vazgeçmek" M785a9
ḳ. ḳıl- M784b24
ḳ. ḳoy- "Hareket etmek; ayak basmak, yerleşmek" A733a13, M792b4
ḳ. ḳoyul- "Girişilmek, bir işe başlanmak" M785a10
ḳ. sal- "Yol almak" M784b5
ḳ. ötker- "Bir şeyi ihlal etmek, bir kuralı bozmak" M786b25
ḳ. ur- "Yürümek; ayak basmak; yönelmek" M784b25, M791b10, M798b10
ḳ. urul- "Yönelinmek, yürünmek; uğraşılmak, gayret edilmek" M784b24, M785b2
ḳ.-i M788a15
ḳ.-iġa T713a27

ḳader (Ar.) **Kader, Tanrı'nın takdiri, alın yazısı, baht, talih.**

ḳażā vü ḳ. M787a5
ḳ. M785a25, M786b3, M786b7

ḳadīmī (Ar.) **Eski.**
ḳ. M791a17

ḳādir (Ar.) **Tanrı; kuvvetli, kudretli.**
ḳ.-i mutlaḳ M802a9
ḳ. ü müntaḳim M800b17
ḳ. ḳayyūm M792b6
ḳ. T709b4, M784a25

Kādis (ö.a.) **Bazı tarihlerde Nemrud'a verilen ad.**
K. T698b24

ḳadr (Ar.) **Rütbe, derece; değer, kıymet.**
tāc-ı ḳ. M789a9
ḳ.-iñ M789a9, M790a18
ḳ.-in M794b19, M796a6

Ḳāf (ö.a.) **Doğu mitolojisinde dünyayı kaplayan büyük bir dağ.**
Ḳ. Ḳāf M782b14
Ḳ.-ta Ḳāfnı A727a21

kāfī (Ar.) **Yeter, yeterli; yetenekli, akıllı.**
k. vü ʿāḳil A722b17
k.-dür T711a8, M801a3

ḳāfile (Ar.) **Kafile, birlikte yolculuk eden topluluk.**
ḳ.-niñ T700b14

kāfir (Ar.) **Tanrı'nın varlığına ve birliğine inanmayan; küfredici; müslüman olmayan.**
k.-i maḫhūr T702a11
k. irdi T696a18, T696b26, T697a1
k.-dürler T698a2
k. T706b20, T708b21, M790a4
k.-ni T707b

kāfirī (Ar.Fa.) **Bir kafir.**
k. irdi T707b

kāfūr (Ar.) **Uzak Doğu ülkelerinde yetişen bir ağacın beyaz ve kokulu zamkı dolayısıyla beyaz, ak anlamında.**
k. üzre M797a26

kāfūr-bār (Ar.Fa.birl.s.) **Beyazlık yağdıran, beyazlık saçan; güzel koku saçan.**
k. M783b24, M784a19

kāfūr-bīz (Ar.Fa.birl.s.) **Karanlığı dağıtan, aydınlık veren.**
ebr-i k. M784a6

kāfūr-gūn (Ar.Fa.) Kafur renkli, beyaz, ak.
k. T700b1

kāfūrī (Ar.) Uzak Doğu ülkelerinde yetişen bir ağacın hekimlikte kullanılan beyaz ve kokulu zamkı, bu maddeden olan; beyaz renkli, ak, kafur gibi olan; aydınlık.
ṣafḥa-i k. M801b18
k. M783b3, M795a13

kāfūr-rīz (Ar.Fa.birl.s.) Aydınlık, aklık, beyazlık saçan, döken; aydınlık, beyazlık.
k. M784a6

kāfūrī-niǰad (Ar.Fa.birl.s.) Beyaz, ak.
k.-nı M801b19

kāğez (Fa.) Kağıt.
k. M790a9

ḳahhārlıġ (Ar.T.) Kahredicilik, yok edicilik, batırıcılık.
ḳ. T697a25, T704b22

kāhillıḳ (Ar.T.) Tembellik, gayretsizlik.
k.-dın T718a4

kāhin (Ar.) Kahin, gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı.
k. ü müneccimleri T698a3
k. irdi A726b5
k.-ler T698a10, T701a15, T703a27, T703b6
k.-lerni T703a21

ḳahr (Ar.) Helâk etme, batırma, mahvetme.
ḳ.-ı ilāhī T708a6

ḳahramān (Fa.) Yiğit, kahraman; hüküm sahibi, sözü geçen.
ḳ. A729b14

ḳaḥṭ (Ar.) Kuraklık, kuraklıktan ötürü mahsulün yetişmemesi, kıtlık.
ḳ. irdi T698b15, T696b23, T701a26(2), T701b2, T704b2, T708b3, A719a4, A729a3
ḳ.-nıñ A729a5
ḳ.-dın T701a27

Ḳaḥṭān (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan gelen Yemen'de hükümet süren ve İslamiyet devrindeki Araplarca Yemen kabilelerinin atası sayılan kişi.
Ḳarr bin Ḳ. T697b5
Ḳ. T696b5, T696b6
Ḳ.-dın T696b5

ḳaḥṭlıḳ (Ar.T.) Kıtlık; kuraklık; kuraklıktan doğan

kıtlık.
ḳ. T701a18
ḳ.-ḳa T701a18

ḳā'ide (Ar.) Usûl, âdet; kural; esas, temel; gelenek, töre.
ḳ.-i ikrām T702a7
ḳ. vü rüsūm A729b16
ḳānūn u ḳ. A719a14
ḳ. bile A732a23
ḳ. A720a7
ḳ.-ni A718b9
ḳ.-si A732a19, A732a20
ḳ.-sin T694b20, T695b16, T699b5, A718b9, A722a22, A724a24, M798b19, M799b25
ḳ.-sini A729a18

ḳaḳ Kak, kurutulmuş gıda, yiyecek; kuru.
ḳ. T706b5

ḳaḳ- Vurmak, itmek; davul ve benzeri çalgı aletine vurmak.
ḳ.-tı T717b5
ḳ.-arlar A726b9

ḳaḳım Sansargillerden, yazın esmer kırmızı, kışın beyaz renkli kürkü değerli etçil hayvan, as.
ḳ. u sincāb M796b24

ḳaḳtur- Çaktırmak, batırtmak.
ḳ.-dı T716a6

ḳāl (Ar.) Söz, laf.
ḳİl ü ḳ. ḳıl- "Konuşmak, görüşmek" T715b13

ḳal- Durmak, sürmek, yaşamak, var olmak, varlığını sürdürmek, bir yerde durmak, devam etmek, oturmak, eğleşmek, bir durumda bulunmak, sabit olmak, baki olmak, gitmemek, ayrılmamak, uzaklaşmamak; geriye kalmak, arta kalmak, geride kalmak, bir şeyden artmak; bir şey birinden birine geçmek, bir şey birinden birine ulaşmak, tevarus etmek; bir şeyin izi olmak; bir duruma uğramak, duçar olmak, başına gelmek, bir duruma düşmek; âdet olmak; ait olmak, inhisarında olmak; olmak; sürerlik fiili; bir şey bir şeyin içinde olmak; bir işi, bir gereği yerine getirmemek.
ḳ.-masun T698a6
ḳ.-dım M794b24
ḳ.-dı T694b19, T695b17, T697a25, T697a27, T698b3, T701b16, T714a11, T707a12, T715a19, T717a4, A719a6, A720a9, A720a13, A721a7, A722b9, A723a13, A726a11, A726b4, A726b5, A727b1, A727b15, A727b17, A728b9, A731a13, M798a12
ḳ.-dılar T705a6, T716a12

ḳ.-madı T695b23, T696a11, T696a20, T701b17, T702a15, T702b2, T702b5, T702b7, T704b21, T704b22, T706a7, T706a27, T709b8, T710b24, T711b9, A719b23, A720a6, A724b14, A728a12, A730a20, M784a21, M791a16
ḳ.-sa M791a22
ḳ.-salar A726b9
ḳ.-masa M794a6
ḳ.-ğay mi̇n M789b13
ḳ.-ğay M783b6
ḳ.-mağay M801b6
-p ḳ.-mağay siz M786a4
ḳ.-ur M795a27
ḳ.-urlar M796a16
ḳ.-urlar i̇rdi̇ A728b6
ḳ.-mas A720a24
ḳ.-ğan i̇rmiş M800b10
ḳ.-ğan i̇rdi̇ A731b6
ḳ.-ğusı M787b7
ḳ.-ğusıdur A719b1
ḳ.-maydur i̇rdi̇ T710a19, A722b6
ḳ.-ıpdur T711a9, M799a14
ḳ.-ıp i̇rdi̇ T701b12, T701b24, T704b15, T706b14, T709b9, A720a19, A722a25, A724b21, A724b21
ḳ.-ıp T700a9, T706a18, T711a27, M791a9
alıp ḳ.-ıp T701b21
ḳ.-ğan T701b8, T704a3, T704a5, T711a27, A719b16, A725a13, A726b16, A732b1, M796b20
ḳ.-ğan dik M795a5
ḳ.-ğannı T713b2, M788b8, M789b15
ḳ.-ğanınıñ M800b12
ḳ.-ğanın T698b5, T705a13
ḳ.-ğanığa T710a25, A725a19, M787b18
ḳ.-ğanıdın A724a18
ḳ.-ğanlar M783b15
ḳ.-ğanlarğa M784a17

ʿaceb ḳal- A728b9
ʿaḳl közidin maḫfi̇ ḳal- M798a12
cāvdān ḳal- A720a6, A724b14
ḫayrān ḳal- T711a27, T716a12, A728b6
kiç ḳal- M791a22
laḳab ḳal- T694b19
maḥrūm ḳal- M796a16, M800b12
mehcür ḳal- M796a16
şādmān u ḫayrān ḳal- M795a27

ḳalʿ**a** (Ar.) **Kale.**
ḳ.-nı T707a25
ḳ.-sıda M783b25

ḳalb (Ar.) **mec. Bir şeyin ortası, en can alıcı noktası, en can alıcı zamanı.**
ḳ.-i̇de M783b18
ḳ.-i̇din M783b18

ḳalb (Ar.) **Sahte, düzmece.**
ḳ. T700b5, T700b15

ḳalblıġ (Ar.T.) **Sahtekârlık, sahtecilik.**
ḳ. ḳıl- T702b27

ḳalem (Ar.) **Kalem, yazı yazmak için kullanılan alet; mec. kalemle yazı yazan işi, tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi yerine kullanım; mec. ifade, üslup.**
ḳ. ü cedvel A727a17
ḳ. ü ṣafḥa M796a2
levḥ ü ḳ. M796a2
ḳ. sürül- "Yazı yazılmak" M786b11
yiti iḳlim yek ḳ. bol- "Cihana hükmetmek, yedi iklimde sözü geçmek" M790b13
ḳ. T716b18, M794b18, M796a2, M800b20
ḳ.-niñ M795b19
ḳ.-ni M790b13
ḳ.-ġa M790b12, M795a6, M798b5, M800b18
ḳ.-din M801b18
ḳ.-i M782b1, M787b13
ḳ.-iġa T697b20
ḳ.-idin M785a25

ḳalemi (Ar.) **Kaleme ait, kalemden geçmiş, yazılmış.**
ḳ. ḳıl- "Yazıya dökmek, yazmak" M793b24

ḳalın **Çok, pek çok, kalabalık, fazla, çok sayıda; sıkı; iyice, sıkıca.**
ḳ. bol- "Çoğalmak, birleşmek, toplanmak" T695a20, T695b24, T710a22, A719a26, A725b26
ḳ. T704a1, T704b26, A719a21, A719b10, A723a14, A728b8, A729a20, A729b10, A731a18, M785b26, M800a15

ḳal'i (Ar./?) **Kalay, yaldız.**
ḳ. M783a9

ḳalıl- **Geri durulmak, bir iş yerine getirilmekte ağır davranılmak.**
ḳ.-dı M789b14

Ḳāli' (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın neslinden biri.**
Ḳ. T696b5
Ḳ.-ġa T696b5

Kālib bin Yūfnā (ö.a.) **Musa Peygamber'in her birini kendi kavmine vekil, serdar olarak görevlendirdiği on iki kişiden biri. Bu on iki kişi Şam'a yapılacak sefer için ön inceleme yapmak üzere gönderildiklerinde, Şam hükümdarının kuvvetini görmüşler, halkı seferden korkutmamak için, halka bu kuvvetten söz etmemek sadece Musa'ya bilgi vermek üzere anlaşmışlardır. Ancak dönddüklerinde bu sözü**

sadece Kâlib bin Yufna ile Yuş bin Nuh tutmuşlardır.
K.-dın T706a13

ḳalîl (Ar.) Az, çok az kişi.
ḳ. T696b22

ḳalḳan Kalkan, oktan veya kılıçtan korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık.
ḳ. M787b19

Kālūt (ö.a.) Musa Peygamber'in her birini kendi kavimlerine vekil, serdar tayin ettiği on iki kişiden biri.
K. bin Yūfnānı T707b(2)
K. T706a16, T706a19, T707b(3)

kām (Fa.) Maksat, emel, istek, arzu, isteğe kavuşma; zevk, tad; mutluluk, hoşnut olma; karşılık, arzu edilenden karşılık bulma; bahtiyarlık.
k.-ı dîn A723b15
mūcib-i k. M800a26
k. u müdde'ā T717b27
k. u nā-kām "İster istemez" A721b24, A727b16
k. al- "İstediğini umduğunu bulmak, keyif almak, zevk almak, safa sürmek, muradına ermek" A724b14, M796b2
k. bol- M786b25
k. ḥāṣıl ḳıl- "Muradına, emeline ulaşmak, isteğini elde etmek" A720b22
k.-ı M796a18
k.-ığa M791a23
k.-ını A726a23

kām-cūy (Fa.birl.s.) İstekli, kam arayan, bir şeyi arzu eden.
k. bol- "İsteğine kavuşmak" A726a22

ḳamer (Ar.) Ay, yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi.
ḳ. M782b18, M796b18

kāmî (Fa.) Bir istek, arzu; istekli, arzulu, heveslî.
k. M786a27
k.-ge M786a27

ḳam'î bkz. Cemşîd.
Cemşîd-i ḳ.-dîn A719b2

kāmil (Ar.) Olgun, kemale ermiş, görgülü kişi.
k.-i M798b8

kām-kār (Fa.birl.s.) İsteğine ulaşmış, mutlu, bahtiyar.
k. A726a21
k.-ğa M801a27

kāmkārlıḳ (Fa.T.) **Bahtiyarlık, mutluluk.**
k. A730b5

ḳaml (Ar.) **Bit.**
ḳ. T704b4

kāmrān (Fa.) **Mutlu, isteğine kavuşmuş.**
baḫt-ı k.-dın M796b25
k. bol- M790a13

kāmrānlıġ (Fa.T.) **Bahtiyarlık, mutluluk, saadet.**
k. M801b23
k.-nıñ M796b27

kām-revā (Fa.birl.s.) **İsteğine erişen.**
k. bol- M786b25

ḳan **Kan; mec. can.**
ḳ. ḳıl- "Kan dökmek, cana kıymak, ölüme yol açmak" T695a4
ḳ. T704b5, T704b6, T714a12, M797a23
ḳ.-ın tile- "Kan dökerek öç almak istemek" A721a1, A722b6
ḳ.-ın tök- "Cana kıymak, ölüme sebep olmak" A723b23
ḳ.-ın M801a26
ḳ.-ını tap- "Öç almak" T705a23
ḳ.-ını tile- "Öcünü almak istemek" A719b23
ḳ.-ı T714a11, M800b9
ḳ.-ıġa T700b11, A732b19

kān (Fa.) **Maden ocağı; bir şeyin kaynağı.**
k.-ıdur M791b10
k.-ıġa M783a10
k.-ıda M784a2

ḳanā'at (Ar.) **Kanaat, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe, kısmete razı olma.**
ṣabr u ḳ. M798a10
ḳ. T712b6

ḳanat **Kanat, kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.**
ḳ. ur- "Uçmak" M784b4
ḳ. M788a24, M789b5

ḳanı **Hani, nerede.**
ḳ. M801a22(2)

kānī (Fa.) **Maden.**
k.-lerni A718b17

ḳānī' (Ar.) **Kanaat eden, var olanla yetinen, fazlasını istemeyen.**
ḳ. bol- T714a17, T714b2, M797b11

ḳanlıġ Kanlı, kana bulanmış, kan dolu.
ḳ. T700b12, M796b4

ḳānūn (Ar.) Kanun, uyulmak üzere konulan her türlü kural; âdet, usûl esas.
ḳ.-ı Güştāsbî A722b5
ḳ. u ḳā'ide A719a13
resm ü ḳ. A725b8
ḳ.-ın A725b8, A729b17

Ḳānūn (ö.a.) Musa Peygamber'in henüz kendisine peygamberlik gelmeden önce, İsrailoğullarından bir kişiye zulmettiği için önce sözle uyardığı sonra vurduğu Kıpti. Bu Kıpti Musa'nın bir vuruşuyla öldüğü için Musa, Firavun'dan korkarak Mısır'dan kaçmıştır.
Ḳ. T703b22

ḳap Kap, Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık.
ḳ.-nı T698b16
ḳ.-tağı T698b19

ḳaplan Kaplan.
meşel-i ḳ. A728b6
ḳ.-dın M782b18

ḳar Kar, havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde dolanarak yağan su buharı.
ḳ.-nıñ M783b23
ḳ.-ı M796b24

kār (Fa.) Fayda, kazanç, yarar.
k. ḳılma- "Etkili olmamak, fayda etmemek" T717a15

ḳara Kara, siyah; karanlık; koyu renkli; mec. üzüntülü, kederli, bahtsız; mec. yararsız, boş; mec. kötü düşünceli, kötülük isteyen, uğursuz; kalabalık, topluluk; güruh, sürü; ordu, askerden oluşan topluluk; sıradan, özelliği olmayan.
ḳ. irdi T696a22
ḳ. irkendür T712a20
ḳ. ḳıl- "Karartmak, karalık, siyahlık kaplamak" M787b23, M788a23
ḳ. tofraḳḳa kir- "Ölmek" M787b23
k. yir T707b
ḳ. yirge kivür- "Öldürmek, hayata son vermek" M801a25
ḳ. kişi M783b25
ḳ. ulus M801a20
ḳ. T696a22, T696a24, T697a1(2), T705b9, A721a7, A723a14, A723b15, M784a5, M787b23, M789b21, M791a22, M792b11, M796b14, M796b27, M798a3, M801a25

ḳ.-sın A723a22
ḳ.-ları T713b27

ḳarābe (Ar.) Büyük testi, kırba, büyük şişe.
ḳ. M782b21

ḳarābet (Ar.) Akraba, hısım, yakın; akrabalık; akrabalar, hısımlar.
ḳ.-dür T717b16
ḳ.-idür T705b17
ḳ.-idin A732b7
ḳ.-lerġa T717b16

ḳarāḥet (Ar.) Yara, yırtık, zede.
ḳ. M785a23

ḳaraḳ Göz, gözbebeği.
ḳ. bile M788a23
ḳ.(ġ)-ım M796b14

ḳaraḳçı Yağmacı, soyguncu.
ḳ. A723a14

ḳaraḳçılıḳ Yağmacılık, soygunculuk.
ḳ. ḳıl- T703a1

Ḳārān (ö.a.) Şuayb Peygamber'in Musa Peygamber'e soyunun yönetimi, reisliğini verdiği yer.
Ḳ. T705b5

ḳarangulugḳ Karanlık, sıkıntı, eziyet, mihnet.
ḳ.-dın T712b21

ḳarār (Ar.) Durma, devamlılık; sebat; bir yerde veya bir konumda kalma, kararlılık.
şabr u ḳ. M796b21
ḳ. bir- "Karar vermek" T700a7, A720b18, A723b2, A723b18, A723b19, A726a10
ḳ. ol- "Durmak" M796a8
ḳ. tap- "Durmak, karar etmek; karar kılınmak; karar verilmek" T715a21, A725b4, A728a7, A733b4
ḳ. tut- "Durmak, sabitleşmek, karar etmek" T696a12, T705a19, T705b22, T708a27, T718a1
ḳ. M795b12
ḳ.-dın M796b21
ḳ.-ım M788b10

ḳarar- Kararmak, siyahlaşmak; gözü görmez olmak.
ḳ.-ġusıdur T697a19
ḳ.-ġan M795b18, M797a19

ḳarart- Bir işi yapmaya niyetlenmek.
-ġa köz ḳ. "Bir şeye göz koymak, bir şeye tamah etmek" A733a12

ḳara yıġaç Karaağaç.
ḳ. M783b5

Ḳar(r)bin Ḳaḥṭān (ö.a.) **Tanrı tarafından Ashabü'r-Res'e gönderilen, Ress padişahı olan Hantala bin Safvan'ın babası.**
Ḳ. T697b5

kārdān (Fa.birl.s.) **İş bilir, işten anlar.**
k. A729a2

ḳardaş **Kardeş.**
ḳ.-ıñ T709b24
ḳ.-ı T699a7, T703a16, T711b9, A719a10, A719a20, A724a15, A724a21
ḳ.-ı irdi A719a23, A720a25, A724b1
ḳ.-ıdur T717b21, A718b7
ḳ.-ınıñ T705a22, A719a10
ḳ.-ları T700b9, T700b13, T701b20, T701b21
ḳ.-ların A732b25
ḳ.-larığa T702a7
ḳ.-larıñ T700b8
ḳ.-larıñdın T700b8

ḳarġa **Karga.**
ḳ. T695a6, T695a7

kār-ḫāne (Fa.birl.i.) **İş yeri, kazanç sağlanan yer, yer; mec. düya, felek, hayat.**
k.-de M799b11
k.-si A730b23
k.-side M783a7

ḳarı **İhtiyar, yaşlı.**
ḳ. T713b5, A723a17

ḳarı **Bir kulaç veya iki zira ölçüsündeki uzunluk birimi.**
ḳ. T696a6, T696a10, T711a4

ḳarı- **Yaşlanmak, kocamak.**
ḳ.-p min A727b4
ḳ.-pdur T714a4
ḳ.-p irdi A721a4
ḳ.-ġan T717a6

ḳarılıġ **Yaşlılık, ihtiyarlık. krş. ḳarılıḳ**
ḳ. T718a24

ḳarılıḳ **Yaşlılık, ihtiyarlık. krş. ḳarılıġ**
ḳ.-da T718a23(2)

ḳar(ı)n **Karın, insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; döl yatağı, rahim.**
ḳ.-dın T694b21
ḳ.-ıġa T698a5, T717b10

ḳ.-ıġa T698a5, T717b10
ḳ.-ıda A726b5

ḳar(ı)ndağı Karındaki. bkz. ḳar(ı)n
ḳ. T717b10

ḳarındaş Kardeş.
ḳ.-ı T695a3
ḳ.-ıġa T701b17

ḳarış Karış, baş parmak ile serçe parmak arasındaki açıklık kadar olan uzunluk birimi.
ḳ. irdi A731a21
ḳ. A731a27

kārih (Ar.) İsteksiz, muhalif, bir konuda muhalif olduğu için çekinen.
k. irdiler A728a2

kārī (Fa.) Etkili, işleyen, ulaşan, hedefine varan.
k. bol- M800b3

ḳārīn (Ar.) Yakın olan, bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan.
ḳ. M797b2

kārīz (Fa.) Yer altı lağımı, kanalizasyon sistemi.
k.-ler bile A720a13

ḳarn (Ar.) Yüz yıllık zaman; vakit, zaman.
ḳ. A723a9, A723b1, M802a24
ḳ.-ġaça T709a3
ḳ.-lar T719b13, M784b5
ḳ.-lardur T709a9

kār-sāz (Fa.birl.s.) Hünerli, yaratan, yaratıcı, fail.
ṣāni'-i k. "Tanrı" T706a23

kārvān (Fa.) Kervan.
k. T700b13
k.-ġa T700b14

ḳarye (Ar.) Köy.
ḳ.-side T699b12

Ḳārūn (ö.a.) Musa Peygamber'in akrabalarından olduğu rivayet edilen zenginliği ile meşhur kişi. Kur'an'da Karun ismi üç yerde geçer: XXVIII, 76-82; XXIX, 38 ve XI, 25. Karun kibirli olduğu, zenginliği ile övündüğü için sarayı ile yerin dibine girmiş, helak olmuştur.
Ḳ. T705b16, T705b18, T705b22, T705b25, T705b26, T705b27, T706a2, T706a3, T706a4, A719b24
Ḳ.-nıñ T706a6

Ḳ.-nı T706a2
Ḳ.-ğa T706a1

ḳasāme (Ar.) Şeriate göre katili bilineyen öldürülenin (maktul) bulunduğu yerin halkından elli kişiye veya daha fazla kişiye mükerreren yemin ettirmek. Katil meydana çıkmadığı takdirde bu ahali ortak olarak maktulün diyetini ödemeye mecbur olurlar.
ḳ. T705a24

ḳaṣd (Ar.) Niyet, kurma; öldürmeye, yok etmeye kalkışma, cana zarar verici harekete kalkışma, cana kıymak üzere niyet etme; öldürme niyeti; kötü bir iş yapmaya kalkışma; saldırma, hücum; bile bile yapma, yapmaya niyetlenme; bir işe bilerek isteyerek girişme.
ḳ. it- M784a2
ḳ. ḳıl- T698b26, T699a12, T712b18, T715a15, T717a19, A725b19, A725b20, A731b17
ḳ.-ı T697a20, M791a13, M798a8
ḳ.-ığa T697b11, T699a14, T700b10, T708a19, T709b6, A720b8, A726b19, A730b21
ḳ.-ıda irdiler T717b7

ḳāṣıd (Ar.) Haberci, mektup getirip götüren kişi, postacı.
ḳ.-ı ferruḫ pey ü ferḫunde-fāl M791b9
ḳ. M791a23, M795a26
ḳ.-nı M782b8

ḳāsım (Ar.) Bölen, ayırt eden, fark ettiren.
ḳ. M796a27

ḳāṣır (Ar.) Kısa, yetersiz, kusurlu, eksikli.
ḳ.-dur M797b10
ḳ. M797a4, M802a5

ḳaṣr (Ar.) Kasır, köşk, saray; büyük, yüksek bina.
ḳ.-ı Ḫavernaḳ "Mimar Sinimmar tarafından Fırat'ın Hire yakınlarında yapılmış meşhur köşk" bkz. Ḫavernaḳ A728b16
ḳ. T704b13, A723a22, A732b16
ḳ.-ğa T704b12
ḳ.-ığa T704a18

ḳaş Kaş, gözlerin üzerinde birer çizgi oluşturan kısa kıllar.
ḳ. üzre M787a16
ḳ. M790a16
köz ü ḳ.-ımğa ḳoy- M790a15
ḳ.-ımğa ḳoy- M795a18
ḳ.-ıñnıñ M795a21

ḳaş Huzur, kat, nezd; yan; karşı; mesabe; -a göre; -a karşı; sebep, yüzden.

ḳ.-ımdın A723a1
ḳ.-ıña A733a22
ḳ.-ıñda M794b23
ḳ.-ıñdın A723b22
ḳ.-ıġa T695a6, T698b15, T699b20, T701a22, T701b11, T701b16, T701b20, T702b14, T702b15, T703b10, T703b13, T705a8, T706a11, T709b3, T714a7, T714b13, T715a11, T715a20, T715b12, T717a24, T717b8, A720b24, A722b14, A725a24, A725b2, A731a16, A731a18
ḳ.-ıda T700b23, T701b5, T701b9, T704a12, T707b, T708a3, T708b22, T709b5, T709b26, T710b2, T711a12, T711b7, T711b9, T717b25, A720a26(2), A720b23, A724b22, A729a20, A731b25, M786b15, M796a23, M798b26, M799a13, M799a17
ḳ.-ıdın T703b19, T715b21, M790a8
ḳ.-ında A726b7
ḳ.-ıñızda M793a12
ḳ.-larıda M789a2

ḳat Huzur, nezd, kat, yan.
ḳ.-ıda M802a15

ḳat- Koymak; eklemek, katmak; saymak, bir yere dahil etmek.
ḳ.-ḳay M799a3
ḳ.-maydurlar A729a1
ḳ.-ıp T703a1

ḳaṭ' (Ar.) Geçme, ilerleme, yol alma; katetme; sona erdirme, yok etme; kesme, bitirme; halletme.
ḳ. bol- "Geçilmek, yol alınmak" M784b24
ḳ. ıyle- "Sona erdirmek, yok etmek" A722b10(2)
ḳ. ḳıl- "Yol almak, ilerlemek, geçmek, kat etmek; halletmek, karar vermek" T700a5, T703b27, M784b7, M793b7, M802a3
ḳ.-ınıñ T706b9
ḳ.-ını M788a15, M796a14

ḳaṭ'ā (Ar.) Asla, kesinlikle.
ḳ. M786b25

ḳaṭār (Ar.) Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi.
ḳ. M794a27, M794b1
ḳ.-ıdın M794a27

ḳaṭarāt (Ar.) Katreler, damlalar.
ḳ.-ı M782b20, M783a9

ḳāṭı' (Ar.) Kesen, durduran.
Hürmüz-i ḳ. A725b17

ḳatıḳ Sert, katı, şiddetli; çok, pek fazla; zor,

güç, ağır, müşkül.
ķ. kil- "Gücüne gitmek, onuruna dokunmak" A721a26
ķ. T707a18, T715a5, A719a7, A727b8, A732a19

ķatıl- Katılmak, beraber olmak, arkasından gitmek.
ķ.-sun T706a1

kātib (Ar.) Kâtip, yazıcı.
k.-ler T707a7, M796a3

ķātil (Ar.) Kâtil, öldüren, katleden.
zehr-i ķ. "Hekimlikte derhal öldüren zehir" M785a24
ķ. T695a7, T705a24, M785a26
ķ.-ni T705b2(2)
ķ.-i T705a25
ķ.-lerin T705b3, A723a2

ķatîl (Ar.) Öldürülmüş, öldürülen, maktul.
ķ.-i fırāķ M787a1
ķ. bol- A724a24
ķ. ķıl- "Öldürmek" A719a3
ķ. ol- "Ölmek" A732b20
ķ.-leriğa M794b9

ķatl (Ar.) Öldürme; öldürülme; katletme.
ķ. ü esîr ķıl- T695b15
ķ. irdi T707b
ķ.-dür T717a1
ķ. bol- "Öldürülmek" T714a9, A719b8
ķ. ķıl- "Katletmek, öldürmek" T705a12, T707a5, T707a18, T707a19, T707b, T710a21, T714a11, T715a18, A719b8, A719b14, A719b23, A721a1, A723a2, A726a6, A732b26
ķ. ķıldur- "Katlettirmek, öldürtmek" A726a2
ķ. T705a13, T717a2, T717a25, T717b8, A723b21, A732a2, A732a3, M798a23
ķ.-ni A730b12
ķ.-ğa T709b7, T710a15, A721a11, A725a13, A729a1
ķ.-ğa kil- A733a5
ķ.-ğa yit- A730b15
ķ.-de T709a4
ķ.-de irdi T706b20
ķ.-din T705a14
ķ.-i T708a19, T709a22, T714a3, T715b4, A719a21, A724a18
ķ.-idür T714a8, T714a10
ķ.-in T703b12
ķ.-niñ A726b22
ķ.-ini T703b24
ķ.-iğa T698a19, T701a13, T703b15, T707a10, T707b, T708a22, T714a9, T715a15, A731b14, A731b18
ķ.-ide T703b11
ķ.-idin A720b26, M794b6

ḳ.-ler T713a7, A724a14

ḳatla Defa, kere, sefer, kez; yeniden, bir daha, bir kez daha; daha.
ḳ. T696a10, T696a11, T699a21, T700b18, T701b9, T701b11, T701b26, T706a5(2), T708a26, T712a26, T712b18, T713b13, T716a10, T716a23, T716a26, T716b2, T716b11, T717a14, T717a23, T717b4, T717b11, A720b15, A721a13, A721a14, A721a17, A721b6, A722b3, A728b8, M786a19, M788b5, M790b20, M792b17, M793b11, M794a22, M798a27, M799b18, M800a14, M801a3, M801a8
bu ḳ.-gıdın " Seferki, defaki (bu seferki)." T701b8

ḳaṭre (Ar.) Damla, su zerresi, zerre.
ḳ. M783a2
ḳ.-ni M788a12, M788a13
ḳ.-leri

ḳaṭre'i (Ar.Fa.) Bir damla.
ḳ. bile M783b16
ḳ. M784b11

ḳattāle (Ar.) Çok katleden, çok öldürücü.
mekkāre-i ḳ.-i ġarīb T708a21

ḳav- Kovmak, kovalamak, takip etmek, peşine düşmek; kaçanın arkasından yakalamak için gitmek, kaçırmak için takip etmek.
ḳ.-ar irdi A721a14
ḳ.-up A719b13

ḳavā'id (Ar.) Kurallar, kaideler.
ḳ. ü rüsūm A724a22, A730b10

ḳavġun Kovalama; takip etme.
ḳ. A733a11

ḳavġunçı Kovalayan, takipçi, takip edici.
ḳ. A731a4

ḳavī (Ar.) Kuvvetli, güçlü.
ḳ.-dür M793a6

ḳavī-heykel (Ar.Fa.birl.s.) Sağlam yapılı, güçlü kuvvetli.
ḳ. irdi A728b9

ḳavl (Ar.) Söz; rivayet; ifade; sözle gelen bilgi.
ḳ. bile T708b19, T713a4, T714a13, T714a14
ḳ. T708b21, A720a26, A722b27
ḳ.-üñ bile A726a5
ḳ.-üñga M799a14
ḳ.-i A718b5, M794a4, M800a12
ḳ.-in T713b11
ḳ.-ini A723b2

ḳ.-ler bile A718b6

ḳavla- Kovalamak, kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak.
ḳ.-y barıp T714a1

ḳavlī (Ar.Fa.) Söze dayalı, sözleşmeye ilişkin.
ḳ. M793b26

ḳavm (Ar.) Kavim; insan topluluğu, halk; bir peygamberin gönderildiği topluluk.
ḳ.-i ʿaẓīm T697a7
ḳ.-i bī-bāk T717a17
ḳ.-i sāmirī T705a10
ḳ. u ḫayl M801a9
ḳ. bile T706a10
ḳ. T696b19, T696b22, T696b25, T697b5, T699a12, T699a14, T702b27, T703a3, T703a5, T703a8, T704b10, T705a4, T705a12, T705a16, T705a18, T705a23, T706a1, T706a6, T706a10, T706a13, T706a17, T706a18, T706a25, T707a5, T707a9, T707a10(2), T707a26, T707b, T708a6, T708a11, T708a17, T708a24, T708b2, T708b4, T708b26, T709a5, T709a6, T709a7, T709a10, T709a17, T710a24, T710a26, T712b14, T712b23(2), T712b25, T713a27, T715a8, T715b23, T717a4, T717a8, T717a20
ḳ.-niñ T7022a14, T702a14, T705a4, T706a9, T706a23, T709a2, T709a6, T710a25
ḳ.-ni T697b10, T706a16, T706a27, T707b, T708a3, T708a6, T715b19
ḳ.-ġa T697a18, T697a22, T705a9, T705a24, T705b27, T706a13, T706a14, T707a4, T707a26, T708a5, T708a9, T708a25, T709a17, T713a27
ḳ.-de T710a3, A724b24
ḳ.-din T697a27, T699a17, T706b1, T714a10, T715a9, A726b22
ḳ.-i T697a1, T697a8, T697a9, T697a17, T697b2, T697b14, T704b9, T709a1
ḳ.-i irdi T703a16
ḳ.-iniñ T697a6, T697a9
ḳ.-ini T697a26, T704b19, T705a19, A719b3
ḳ.-in T704b14
ḳ.-iġa T696b19, T696b27, T697a2, T697a8, T704b24, T712b12, T712b13
ḳ.-ide T716b20
ḳ.-idin T704b9, T706a15, A724a19, A724a19
ḳ.-leri T705a8

ḳavs (Ar.) Yay, kavis.
ḳ.-i ḳuzaḥ "Gökkuşağı" M787b18
ḳ. M784a16

Kāvus (ö.a.) Keykavus, eski İran'ın Keyaniyan sülalesinden ikinci hükümdarı. Keykavus, Keykubad'ın torunu ve halefidir. bkz. Keykavus

K. A721a7

ķay~ķayı Nere; hangi; kimse. krş. ķayu.
ķ. birin M801b2
ķ.-da T699a16, M798b11, M801b13
ķ.-dadur T707a11
ķ.-dın T698b19, A726b24
ķ.-ınıñ T703b12

ķaya Yüksek dağ.
ķ. M782b16

ķayan Nereye, hangi yöne, ne yana; nere; hangi yön.
ķ. T710a1, T710b7, T711a15, T712a3, T717a1, A728a15, M790a2, M798b10, M800b4, M801a18
ķ.-dın M801a18

ķayāşıra (Ar.) Kayserler, eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakapları.
ķ.-dın A722b12, A731b6

ķayd (Ar.) Yazma, yazılma, kaydetme.
ķ.-ıdur A720b16

ķayġu Kaygı, endişe.
ķ.-sı T715b24

ķayıt- Dönmek, geri dönmek; döndürmek, çevirmek, vakfetmek; yönelmek.
ķ.-tım M798b18
ķ.-tı T707b, A720a2, A721b18, A725b11, A726b12, M788a15
ķ.-tılar T697a22, T714a20
ķ.-madı T714b13
ķ.-tı irse T694b5
ķ.-ıp T694b4, T701b20, T705a9, T706a12, T711b2, A721a11, A730a8, A730a9, M790a12
ķ.-ķannı M791a2
ķ.-ķanda A730a11
ķ.-ķandın soñra T694b6, A722b3

ķāyil (Ar.) Söyleyen, diyen.
ķ. M786a14

ķāyim (Ar.) Yerinde duran, sabit.
ķ. tut- "Yerine getirmek, eda etmek" M793b5

ķāyim-maķām (Ar.) Birinin yerine geçen, yerini tutan, vekil.
ķ. A724a10, A724b13
ķ.-ı T717a6
ķ.-ı irdi A724a26

kāyināt (Ar.) Dünya, evren, var olan şeylerin hepsi.
k. T699b3

ķayna- Kaynamak, yerden çıkmak; bir sıvı sıcaklığı

belli bir dereceyi bulunca buhar durumuna geçerek fıkırdamak.
ḳ.-y başla- T709a9
ḳ.-p T696a7, T696a8

Ḳaynān (ö.a.) Şis Peygamber'in torunu.
Ḳ. bin Ānūş. T695b6
Ḳ. T695b4
Ḳ.-nıñ T695b8

ḳayṣar (Ar.) İmparator, kayser. Arapçada Roma ve Bizans imparatorları için kullanılan kelime.
ḳ.-ı Rūm A730a26, M791a19, M791a20
Ağustus ḳ. A724a8
ḳ. bile A727a8
ḳ. ḳıl- A723b10
ḳ. A721b3, A721b15, A722b15, A725b10, A727a2, A727a7, A727a10, A727b3, A727b5, A727b7, A729b13, A730b13, A731a4, A731a17, A732b4
ḳ.-nıñ A722b13, A725b10
ḳ.-nı A722b3, A722b12, A727a8, A727a15, A730a7
ḳ.-ġa A721b15, A731a3
ḳ.-dın A731a3
ḳ.-ı A722b11, A725b10, A730a7
ḳ.-ları T700a18, A721b16

ḳaysı Hangi; hangisi; biri; hangi biri.
bir ḳ. "Hangisi" T708b18
her ḳ. "Hangisi; hangi; her bir; her biri" T695a2,T707b, T711a4, T714b11, T715a22, A723b22, A732a6, M790a24, M793b4, M794a6, M794a11, M794a23, M799a14
hiç ḳ. "Hiçbiri, biri" T714a14, A723b11, A730b5
ḳ. bir "Hangisi" M801b2
ḳ. T696b27, A728a6, M785b18, M785b19, M790a16, M795b19, M795b20, M799b16, M801b11(2)
ḳ.-nıñ T695a2, T711a4, A723b11, A724b9
ḳ.-nı T695a9, T715a22, A723b22, M799a14
ḳ.-ġa T714a14, A732a6, M790a24, M794a6, M794a11

ḳaytar- Döndürmek, çevirmek, geri çevirmek, yönünü değiştirmek; uzaklaşmak, uzaklaştırmak; geri çağırmak, geri getirmek.
yüz ḳ. A721a14, A731a9
ḳ.-dı T698b16, A721a14, A730b14, A731a9
ḳ.-dılar A720b10
ḳ.-ġay M782b8
ḳ.-ur A726b8
ḳ.-ıp T707b, T712a10, A722b14, A729b23

ḳayu Hangi; hangisi, kim. krş. ḳay~ḳayı.
ḳ. bir A724b13
ḳ. A733b3

ḳayyūm (Ar.) Her şey üzerine kayim olan, her şeyi elinde bulunduran.
ḳādir ḳ. M792b6

ḳaz (Fa.) Bükülmemiş ipek, bir tür ipek.
ḳ. A719a12

ḳaz- Kazmak, herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak; toprağı açarak ve oyarak çukur, kuyu, yol oluşturmak.
ḳ.-dı A719b27
ḳ.-ıp T695a7, T695b12, T704b15, A718b18

ḳażā (Ar.) Kaderin, Tanrı'nın yazdığı şeylerin meydana gelmesi, kader; kadılık görevi; istemeden yapılmış, elden çıkmış kötülük, zarar; yapma, yapılma, işleme.
ḳ.-ı ilāhī T703a6
naḳḳaş-ı ḳ. M788a18
ḳ. vü ḳader M787a5
ḳ. T707b, T709b21, M785a25, M785b3, M786b1, M786b7, M790b24, M795b6, M796a4, M797b18
ḳ.-dın M798a9
ḳ.-sıda M785a27
ḳ.-sıdın M785b16

Ḳażā'ī (ö.a.) Seba neslinden bir Arap kabilesi.
Ḳ. T696b6

ḳazan Kazan, çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarar büyük, derin ve kulplu kap.
ḳ. T711a3

ḳażāyā (Ar.) Kaziyeler, davalar, meseleler.
ḳ.-sın T709b21

ḳazdur- Kazdırmak, toprağı açtırmak, oydurmak, bu yolla çukur, kuyu, yol oluşturtmak.
ḳ.-up A729a8

ḳazġan- Sahip olmak, edinmek, elde etmek.
ḳ.-dıḡ M800a23, M800a24
ḳ.-mış bolġay sin A723b24

ḳazıl- Hakkedilmek, işlenmek, bir yüzey kazınmak, oyulmak suretiyle işlenmek.
ḳ.-ıp irdi M795b8

Ḳażī Beyżāvī (ö.a.) Atabeg Ebu Bekr bin Sad devrindeki (1226-1260) Fars büyük kadısının oğlu olan ve Şiraz'da kadılık ederek Tebriz'e yerleşip orada ölen Kur'an müfessiri (?-1291).
Ḳ. A728b22

ḳażiyye (Ar.) Dava, mesele, iş.

ḳ.-sin T710b17

ḳażiyyü'l-islām (Ar.) İslamın kadısı, kadı.
ḳ. M791b19

ḳazuġ Kazık, ucu sivri sopa, çubuk; sopa, direk.
ḳ.-nı T716a6
ḳ.-lar bile T707a14

Kāzrūn (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Keykubad'ın Fars vilayetinde yaptırdığı şehir.
K. A729b11

Ḳazvīn (ö.a.) İran'ın Irak-ı Acem eyaletinde, Tahran'a 150 km. uzaklıkta, Elbürz dağlarının güney eteğinde bulunan bir şehir.
Ḳ.-niñ A727a19
Ḳ.-ġa A727a4
Ḳ.-de A725b15, A727a5

Ḳazvīnlıḳ Kazvinli, Kazvin şehrinden olan.
Ḳ.-dur A727a5

kebāb (Ar.) Doğrudan doğruya ateşte veya kap içerisinde pişirilen et.
seng-i k. M783a1
k. A729b26, M784a4

kebg (Fa.) Keklik.
k.-i derī "Bir keklik türü" M789b11

kebūter (Fa.) Güvercin.
k. T709b26

ked-ḫudā (Fa.) Kethüda; ta. saray, ordu, devlet hizmetlerinin bir kısmı bu isimle anılır, devlet büyüklerinin maiyetinde işlerini yürütmeye memur kethüdalar bulunur. Geniş anlamı ile kethüda, daima bir kimsenin maiyetinde, onun emirleriyle çalışan, şahsına güvenildiği için işlerin idaresi kendisine bırakılan kimse; ev sahibi, evlenen, sahip.
k. idi A729a25
k. A729b26

ked-ḫudālıġ (Fa.T.) Kethüdalık. bkz. ked-ḫudā
k. T700a6

kefālet (Ar.) Kefillik, birine kefil olma, birinin sözünü yerine getirememesi durumunda bütün sorumluluğu üzerine alma durumu.
k. irdi T709a1, T709a2
k.-i T708b25

keff (Ar.) Ayağın altı, taban.
ḫāk-i k.-i pāy M790a22

keffe (Ar.) Kefe, terazi gözü.
k.-siğa M783b3

kefil (Ar.) Kefalet eden, birinin bir şeyi yapması gerekirken yapmaması halinde o işi yapmayı kendi üstüne alan kimse.
k. bol- T708b23(2), T708b27

kehf (Ar.) Mağara, sığınak, sığınacak yer.
aṣḥāb-ı k. T715b1(2)
k. T715b24

keh-rübā (Fa.) Kehribar, genellikle sarı renkli yarı saydam fosil ağaç reçinesi.
k. dik bol- M783b9
k. M783b9

keh-rübā-gün (Fa.birl.s.) Kehribar renkli.
k. ḳıl- M783b9(2)

kelāl (Ar.) Yorgunluk, bıkkınlık.
mücib-i k.-i ḫātır M794a20
k. M788a19

kelām (Ar.) Söz, lakırdı; ibare, cümle, cümlecik; söyleyiş, nutuk; Kur'an.
k.-ı ilāhî T695b20
k.-ı mecîd T705b13, T715b6, M782b1
ḥadd-i k. M800b18
k. A729b20, M786a25, M791a23
k.-ı T697b17, T701b25
k.-ını T705a8
k.-ıda T697b19, T699a4
k.-ları M801b25

Kelāmu'llāh Kur'an.
K.-da T697b6, T700a14, T717a27

kele (Mo.) Söz.
k. ızhārı ḳıl- "Soru sormak, söz söylemek." T708a8

kelimāt (Ar.) Kelimeler, sözler.
k. M784a11
k.-dın M786b8

kelime (Ar.) Kelime; söz; cümle, cümle değerine yakın söz.
k. bile A730a27
k. M791a25
k.-si M800a6
k.-sidür T714b10
k.-sin M801a3

kelîmu'llāh (Ar.) Tur-ı Sina'da Tanrı'nın hitabına mazhar olması sebebiyle Musa Peygamber'in lakabı.

k. T703a14

kem (Fa.) Az, eksik; eksik olmak dolayısıyla aşağı, değersiz; fena, kötü.
biz k. imes biz T705b10
k. bol- T715a8, M783b16, M794a14, M795a15, M801b10
k. iyle- A721a24
k. ḳıl- T695a12, T710a23
k.-rek M795b1

kemā-hiye (Ar.) Olduğu gibi, bütünüyle.
k. A731a17, M784b13

kemāl (Ar.) Olgunluk, tamlık, eksiksizlik; fazilet, bilgi; mükemmellik, değer, en yüksek değer; insanın bilgi ve ahlakça olgunluğu.
evc-i k. A726a20
ḫürşid-i evc-i k. M783b13
fażl u k. A700a26, A719a11
ḥüsn ü k. T711a18
rüşd ü k. A725a23
k. T695a3
k.-de T717b19, A719a11, A725a23
k.-iñ M787a24
k.-i M783b16, M802a12
k.-iğa T700a26, A718b15

kemālāt (Ar.) Olgunluk, fazilet, insanın bilgice ve ahlakça olgunluğu.
fażāyil ü k.-ını A723a19

kemān-ḫāne (Fa.birl.i.) Yay burcu.
k.-de M784a15

kemine (Fa.) Tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri yerine aciz, zavallı, eksik anlamlarında.
k. M795a10

Ken'an (ö.a.) Zülkifl Peygamber'in doğru yola çağırdığı kâfir padişahı.
K. idi T708b21
K. T708b23, T708b26
K.-ğa T708b23, T708b25

Ken'ān (ö.a.) Nuh'un dört oğlundan kâfir olanı.
K. T696a18(2)

Ken'ān (ö.a.) İbrahim Peygamber doğduğu zaman hükümdarlık süren kişi olan Nemrud'un babası. Sam soyundandır.
K. T697b27

Ken'ān (ö.a.) Nuh'un oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
K. T696b11

Ken'ān (ö.a.) Kenan ülkesi. Tarihi ve dini metinlerde farklı biçimlerde tanımlanan ama merkezi her zaman Filistin olarak alınan bölge.
K. T700a20, T701b3
K.-ğa T700a15, T701b19, T701b21
K.-da T700a16, T700a19, T701b9, T702a2
K.-dın T700a1

Ken'ānī Kenan ülkesinden, Kenanlı. bkz. Ken'ān
K. T700b25

kenīzek (Fa.) Cariye, halayık, küçük cariye.
k. T698b14, T700a10, T712a2, T713a23, A725a4, A725a5, A725a8, A725a11, A731b5
k.-niñ T713a24
k.-de T711b27
k.-din T712a1, T713a21
k.-ler T703b8

kerāmāt (Ar.) Velilerin gerektiği zaman gösterdikleri fevkalade haller.
k. ü ḫavārıḳ T717b3

kerāmet (Ar.) Kerem, bağış, ihsan, lütuf; olağanüstü durum gösterme; verme, ikram.
k. ḳıl- T695a11, T695a19, T699a7, T699b1, T699b3, T701a2, T702b21, T709b18, T710a17, T710b6, T713b19, M800b20, M801b5, M802a14(2)
k. T704a14, M795a5, M797a9
k.-idin T707b

kerek Bıldırcın.
biryān-ı k. "Bıldırcın kebabı" T706a26

kerem (Ar.) Bağış, lütuf, ihsan; cömertlik, elaçıklığı; inayet; asalet, soyluluk.
k.-i ʿām M798a24
ḫān-ı k. T711a10
k. ü luṭf M800a23
luṭf u k.-i T701b27
k. bol- M789b14
k. ḳıl- A729a5, M796a25
k. M792a1
k.-i T710a14, M785b27, M795b24
k.-iğa M800b11
k.-idin T711a10, M786a12, M801b4
k.-ler M801a23

kerīh-manẓar (Ar.Fa.birl.s.) Çirkin görünüşlü, görünüşü çirkin.

k.-raḳ T709a21

kerîm (Ar.) Cömert, kerem sahibi; büyük, yüce.
ḫulḳ-ı k. M802a26
k.-niñ T717b23
k.-din M802a26

kerîme (Ar.) Yüce, ulu söz, ibare; Kur'an ayeti, ayetleri.
āyet-i k. T698a22, T698a22
k.-si T698a22, M783b7, M796a11(2)
k.-sin T695a8

kerkes (Ar.) Akbaba.
k. T712b3
k.-ler T698b22
k.-lerni T698b23

ker (Fa.) Sağır.
k. T716b5

kerrema'llāhu vecheh (Ar.) Allah kendisini aziz kılsın (Hz. Ali için).
k. T707b

ker-vār (Ar.Fa.) Sarnıç gibi, su haznesi gibi, su kaynağı gibi.
ebr-i k. M785b3

kesāfet (Ar.) Bulanıklık; kir, pislik, kötülük.
k.-idin M795a21

kesb (Ar.) Çalışıp kazanma; edinme, elde etme.
k. iyle- M794b25
k. it- M790a24
k. ḳıl- T714b2, T718a23, A723a19
k.-in ḳıl- A722a21

keşîr (Ar.) Çok, pek fazla.
cemā'at-ı k. T708a23

keşret (Ar.) Çokluk, bolluk, ziyadelik.
k.-i M802a6
k.-idin M785a11

keşef (Fa.) Kaplumbağa.
k.-ler M784b15

ket-ḫudāy (Fa.) Kethüda. bkz. ked-ḫudā
k. bol- A721a24

ketif (Ar.) Omuz, mec. bir toplulukta diğerlerinden önde olan, güçlü olan kişi.
k. A727a22

kevākib (Ar.) Yıldızlar.
k.-i seyyār M797b13
k. M797b3

kevkeb (Ar.) Yıldız.
k.-i tāb-nāki M795b18

k. T698a21, T700b6, M801b17
k.-i M791b24, M791b26
k.-in M784a27

kevkebe (Ar.) Gökteki yıldız; süvari yıldızı.
(Fa.) Gösteriş, tantana.
k. birle M791a21

kevkeb-misāl (Ar.Fa.birl.s.) Yıldız gibi, yıldız benzeri.
k. M797b4

kevn (Ar.) Dünya.
k. ü ʿālem T706b2

kevŝer (Ar.) Cennette bir ırmağın adı.
k. M796a18

Kevŝermā (ö.a.) Kufe'de bir şehir, yer.
K. T697b27

Keyānī (ö.a.) Dört tabakaya ayrılan eski İran şahlarının ikinci tabakası, bu tabakaya ait. Keykubad, Keyhusrev, Lohrasb bu tabakadadır.
sürūd-ı K. bile A720b13

Keyāniler (ö.a.) Dört tabakaya ayrılan eski İran şahlarının ikinci tabakası.
K.-dürler A720b5
K.-de A721a21
K.-din A720b6

keyd (Ar.) Hile, oyun, dalavera.
k. bile A723a11
k. ḳıl- A730b22

keyfiyyet (Ar.) Nitelik; bir şeyin iyi veya kötü olması durumu, cihet; hal, ahval, durum; cihet, yön; husus, iş; mahiyet, vaziyet; bir hadisenin geçişi.
k.-i ḥāl T698a19
k. ü ḥālin T704a4
k. M784a9, M789a6
ḥāl ü k.-in T702a4
k.-ni T698b17, T701b9, A722b6, A725a26, A732b17, M802a1
k.-de T713a10
k.-din T714b7, M797a13
k.-i T700b6, T711b19, M797a8
k.-in T702a4, T706a10, T711a17, T715b13, A722b4, A730a21, M794b21
k.-ini A725a19
k.-idin T706b11, A722a23, M783b14, M788b3

Keyḫusrev (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyaniyan sülalesinin üçüncü hükümdarı. Keykavus'un torunu ve Siyavuş'un oğlu.

K.-i pāk-rāy A721a24
K. A720b27, A721a11, A721a12, A721a13, A721a16, A721a19
K.-niñ A721a19, A721a22, A721a26
K.-ni A721a1, A721a4, A721a8
K.-ġa A721a14

Keykāvūs (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyaniyan sülalesinin ikinci hükümdarı. Keykubad'ın torunu ve halefidir.
K. A720b14, A720b23, A721a7, A721b1
K.-nuñ A720b20, A721a2, A721a25
K.-ķa A720b19

Keyķubād (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyaniyan sülalesinin birinci hükümdarı.
K. irdi A720b7
K. A720b9, A720b12, A720b13, A721a20, A729b15
K.-nıñ A720b14

keyl (Ar.) Ölçme; kile, tahıl, hububat ölçüsü.
k. ü vezn T702b27

Keyümers (ö.a.) Eski İran hükümdarlarının ilki ve Pişdadiyan sülalesinin reisi.
K. irdi A718b2
K. idi A718b12
K. A718b6, A718b8
K.-ni T694b4
K.-ķa A720a12

ķıble (Ar.) Kıble, namaz kılarken dönülen Kabe yönü; darlıkta, sıkıntıda başvurulan kapı, yer.
ķ.-i iķbāl M788a16
ķ. M788a16

Ķıbṭ (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
Ķ. T696b11

Ķıbṭī (ö.a.) Mısır'ın eski yerli halkı; bu halktan olan kişi.
Ķ. T703b22
Ķ.-ni T703b24
Ķ.-ġa T704b6
Ķ.-din T704b27
Ķ.-ler T703a22, T703a24, T703b22, T704b1, T704b21, T704b27
Ķ.-lerniñ T703b20
Ķ.-lerġa T703a16, T703a20, T704a27
Ķ.-lerdin T704b24, T707a16

ķıçķır- Bağırmak, çağırmak, kızmak, hiddetlenmek.
ķ.-ıp A719b9

ķıl Kıl, tüy.
ķ.-ın T703b14

ḳıl- Yapmak, etmek; icra etmek, yerine getirmek; yaratmak; tayin etmek, atamak; tutmak, saymak; vermek; işlemek; haline getirmek; yardımcı fiil.
ḳ. T698a10, T699b3, T705a24, T705b27, T707a2, T708b11, T709b23, T709b24, T710a14, T712a23, T713a23, T716b10, T718a9, A721b23, A728a4, M791b18, M792b9, M800a23
ḳ.-ġıl T701a20, T718a24, A733b9, M786b25, M787b17
ḳ.-sun T711b2, A727b5, A728b17, M786a9, M795b24
ḳ.-dik T715a6
ḳ.-ıḳ T697a21, T707a27, T708b4, T710a26, T716a14, A728a5, M799b15
ḳ.-ıḳız M787a8, M787a9, M801a13
ḳ.-sunlar T705a13, T711b3
ḳ.-ma T703b11
ḳ.-masun T698a4, M787b23
ḳ.-maḳ T704b25, M787a10
ḳ.-ay T701b9, T702a27, T704a22, T714b23, T716a5, T716a17, T717a3, A726a13, A732a2, M797b7
ḳ.-ayın M798b5
ḳ.-alı T704a23, T710a17, T714a3, T716a22, T716a27, T718a24, A723b17, A728b2
ḳ.-dım T717a22, A722a25, A722a25, A724b9(2), A733a23, M786a25, M789b20, M791b12, M797b17, M798b18, M798b21
ḳ.-dıḳ T699b3, T706a2, T710b22, T716b27, A726a12, T726b18, M799a11, M801a22, M801a23(3)
ḳ.-dı T694b10, T695a4(2), T695a7, T695a11, T695a12(2), T695a15(2), T695a17, T695a19, T695a20, T695a22, T695a23, T695a26, T695a26, T695a27, T695b5, T695b7, T695b10, T695b17, T695b18, T695b21, T695b26, T695b27(2), T696a3, T696a4, T696a7, T696a23, T696a25, T696b21, T696b23(2),T697a4, T697a5, T697a10, T697b7, T697b10(3), T697b13, T697b14, T698a4, T698a12, T698a19, T698a20, T698a23, T698a24, T698a27, T698b2, T698b5, T698b8, T698b11, T698b18, T698b21, T698b24, T698b25(2), T699a3, T699a10, T699a13, T699a17, T699a21, T699a23, T699a24(2), T699a25, T699b1, T699b5, T699b6, T699b10, T699b15, T699b16, T699b19(2), T699b21(2), T699b22(2), T699b23, T699b24, T700a1, T700a4, T700a5, T700a6, T700a8, T700a19, T700b5, T700b21(3), T700b23, T700b24(2), T701a2(2), T701a6, T701a12, T701a13(2), T701a15, T701a20, T701a21, T701a25, T701b1, T701b13, T701b15, T701b16, T701b24, T702a2, T702a3, T702a5, T702a11, T702a14, T702a15, T702a18, T702a19, T702a26, T702b1, T702b16, T702b22, T702b27, T703a5(2), T703a15, T703a17, T703a18, T703a19, T703a20,

T703a23, T703b25, T703b1, T703b2, T703b14, T703b15, T703b17, T703b23, T704a10, T704a18, T704a26, T704a27, T704b1, T704b4(2), T704b5, T704b7, T704b14, T704b27, T705a1, T705a5, T705a7, T705a9, T705a11, T705a14, T705a21, T705a24(2), T705b6, T705b7, T705b15, T705b20(2), T705b21, T706a1, T706a3, T706a7(2), T706a21, T706a23, T706a24(2), T706a27, T706b8, T706b9, T706b11(2), T706b15, T707a2(2), T707a5, T707a6, T707a7, T707a19(2), T707a21, T707a25(2), T707a26, T707b, T708a3, T708a6(2), T708a10,T708a18(2), T708a21, T708a25, T708a27, T708b2, T708b12, T708b15, T708b16, T708b21, T708b24, T708b25(2), T709a1, T709a5, T709a10, T709a12, T709a13, T709a15(2), T709a17, T709a22, T709a26, T709a27(2), T709b9, T709b14, T709b15, T709b17, T709b18, T710a4, T710a10, T710a13, T710a15, T710a20(2), T710a21, T710a23, T710b3, T710b5(2), T710b6(2), T710b11, T710b12, T710b20, T710b22, T710b26, T711a1, T711a2, T711a12, T711a15, T711a17, T711a19, T711b3, T711b6, T711b8, T711b15, T711b16, T711b21, T711b24, T711b25, T712a11, T712a13(2), T712a18, T712a19, T712a23, T712a24, T712b3, T712b7, T712b11(2), T712b17, T712b18, T713a6, T713a13, T713a17, T713a24(2), T713b8, T713b21, T713b26, T714a5, T714a7(2), T714a11, T714a12, T714a13, T714a19, T714a21, T714a23, T714a26(2), T714b8, T714b10, T714b12(2), T714b14, T714b19, T714b20, T714b24(2), T715a18, T715a22(2), T715b20(2), T715b23(2), T716a5, T716a7, T716a8, T716a12, T716a14, T716a16, T716a20, T716a22, T716b1, T716b4, T716b6, T716b9, T716b10, T716b21, T716b26, T717a2, T717a3, T717a11(2), T717a14, T717a20, T717a22, T717a27, T717b1, T717b5, T717b8(2), T717b27, T718a6, A718b2, A718b10(3), A718b11, A718b12, A718b14, A718b17, A718b18, A718b19(2), A719a1(2), A719a3, A719a7(2), A710a10, A719a12(2), A719a16, A719a18, A719a21, A719a23, A719b1, A719b2, A719b3, A719b16, A719b17, A719b18, A719b23(2), A719b24, A720a5, A720a9, A720a16, A720a17, A720a21, A720b1, A720b12, A720b13, A720b16, A720b18, A721a1, A721a4, A721a7, A721a11, A721b6, A720b7, A721b8, A720b11, A721b13(2), A721b14, A721b15, A721b19, A721b22, A721b25, A721b27, A722a7(2),A722a8, A722a14, A722a18, A722a19, A722a21, A722a23(2), A722a26, A722b1, A722b2, A722b5, A722b6(2), A722b12(2), A722b16, A722b17(2), A722b23, A723a1, A723a13, A723a16, A723a21, A723a23, A723b7, A723b9, A723b11, A723b19, A723b26, A724a5, A724a14(2), A724a17, A724a19,

A724a20, A724a22, A724a23, A724a25, A724b3, A724b20, A724b24, A724b25, A725a2(2), A725a6, A725a19, A725a27, A725b3, A725b4, A725b7, A725b10, A725b11, A725b13, A725b18, A725b19(2), A725b21, A725b24, A725b27, A726a7(2), A726a13, A726a14, A726b2(2), A726b4, A726b18, A727a3, A727a6, A727a9, A727a14, A727a15, A727a16, A727a19, A727a25, A727b1, A727b3, A727b6, A727b11, A727b13, A727b16, A727b22, A727b24, A728a9, A728a10, A728a11, A728a13, A728a20, A728a26, A728b4, A728b10, A728b12(2), A728b13, A728b20, A728b27, A729a3, A729a4, A729a4, A729a5, A729a6, A729a15, A729a16, A729a26, A729a27(2), A729b2, A729b5, A729b16(2), A729b27, A730a4, A730a5, A730a6, A730a7, A730a10, A730a11, A730a12, A730a13, A730a14, A730a15, A730a16, A730a18, A730b11, A730b19, A730b26, A731a15, A731a18, A731b7, A731b13, A731b17, A731b18, A732a8, A732a10, A732a13, A732a15, A732a23, A732a26, A732b1, A732b5, A732b7, A732b9, A732b10, A732b16, A732b19(2), A732b20, M782b1, M783a8, M783b9, M785b6, M785b11, M786b18, M787a27, M787b25, M788a15, M790a8, M791a19, M792b11, M794a25, M794a26, M796a2, M797a20, M797a16, M798a14, M801a16, M801b14(2)

ḳ.-duk T698a13, T705b27

ḳ.-duḳ T713b12

ḳ.-dılar T694b8, T694b12, T694b19, T695a24, T695b5, T695b14, T695b21, T697a12, T697a14, T697b1, T697b22, T698a1, T698a3, T698a5, T698b4, T698b5, T699a14, T699b13, T699b25, T700b6, T701a5, T701b11, T702a1, T702a8, T704a22, T704b7, T704b10, T705a9, T705a17, T705a18, T705a23, T705a26, T705b7, T705b15, T706a12, T706a16, T706a19, T706a26, T706b13, T707a10, T707a26, T708a6(2), T708b5, T708b26, T709a6, T709a7, T709a11, T709a16, T710a25, T710a27, T710b6, T711a27, T711b11, T712b18, T712b27, T713a2, T713a4, T713a14, T713b26, T714a2, T715a13, T714a23, T714b2, T714b13, T714b19, T714b21, T714b22, T715a12, T715a15, T715a20, T715a23, T715a24, T715b19, T715b23, T716b1, T716b2, T717a15, T717a16, T717a19, T717a25(2), T717b7, T717b12, A719b9, A720b5, A722a10, A722b25, A722b26, A723a12, A723b4, A723b7, A723b10, A724a5, A725b9, A725b10, A726a1, A726a6, A726a9, A726a10, A726a11, A726b16, A727b14, A728a15, A729b3, A729b6(2), A729b8, A730a11, A730b25, A730b27, A731a5, A731a12, A731a14, A732a4, A732a12, A732a15, A732b18, A732b24, M788b20, M788b25, M796b23

ḳ.-madım M799b26

ḳ.-madıñ M799a12

ḳ.-madı T697a13, T698a24, T699a11, T702b2, T702b3, T708a18, T710a7, T714b1, T714b2,

T714b3, T716a17, T717a15(2), A719b3, A721b19, A725b9, A725b24, A729a24, A730b8(2), A731b17, A732a2(2), A732b9, A733a19, M797b18
ḳ.-madılar T696a3, T696b21, T697b10, T699b11, T705a24, T708b6, T716a24, A723b3, T703a12
ḳ.-sam T708b22, T709b8, T709b23, M786a25, M790b15, M796a5
ḳ.-saḡ T695a10, T698b1, T714b18, T716a5, T716a22, T717a3, M795b2, M795b3, M798a22, M799b2
ḳ.-sa T695b20, T698a21, T702b3, T708b9, T715a1, T715a5(2), A723a27, A726b25, A729b4, A732a14, A732a24, A733a26, M783b16, M786b1, M792b2, M792b7, M793a7, M793b5, M793b6, M793b7, M793b8, M793b24(2), M794a23, M798a12, M802a2, M802a16
ḳ.-saḳ T705a3
ḳ.-saḡız T697a21, M792b19, M799b14
ḳ.-salar A725b13, M789a7, M793a26, M793b12(2), M793b13(2), M793b15, M793b22, M794a12, M794a17, M794a18, M795a1, M796b10
ḳ.-sa bolur T711a5, T715a13, A729b19
ḳ.-sa ırdi T698b26, T707b
ḳ.-saḡız ırdi M792b15
ḳ.-salar ırdi A732a21
ḳ.-dı ırse T694b5, T710a16, T716a19, T716b6, T717a25, A722b5, A725a18, A725a26, A725a27, A728b10, A730a21, A732a2
ḳ.-dılar ırse T704b1, T713b2, T715a22
ḳ.-masa T716a1, A733a16, M793b17, M795a8
ḳ.-masalar M796b10
ḳ.-sa bolmas T703b15
ḳ.-masa ırdi M795a20
ḳ.-ḡay sin A726b18

ḳ.-ḡay T695b15, T697b20, T700b23, T702a26, T703a22, T704a23, T705b10, T705b24, T706a8, T707a23, T708a5, T708a8, T709b9, T709b11, T709b18, T710a17, T711a2, T711a15, T714b8, T714b10, T715a26, T716b7, T716b14, T717a20, T717b26, A722a20, A722b22, A723a3, A725a10, A725a16, A725a20, A725b26, A726a26, A727a8, A727b21, A728b13, M784a24, M784a26, M785b5, M786a6, M787a6, M788a25, M788b13(2), M791a6, M791b6, M791b22, M791b27, M792a14, M792a19, M792a21, M795a25, M797a22, M797b19, M798a9, M800b12, M801b5, M802a1, M802a14
ḳ.-ḡay mu M789b20
ḳ.-ḡay sız T710a26, M793a3
ḳ.-ḡaylar T704b1, T706a17, T708b25, T718a13, A730a15, A730a24, A730a27, A732a11, A732a19, A732a21, M782b2, M785b22, M786b15, M798b11, M799a21
ḳ.-maḡay sin T710a21
ḳ.-maḡay T700b20, A723a2, A730b3, A730b8
ḳ.-maḡay sız M785b26
ḳ.-maḡa min M784b27(3), M785a1

ḳ.-ur min T698a26, T710a5, M799a1
ḳ.-ur sin T712b2, T714a8
ḳ.-ur T695a8, T696b14, T698a26, T698b1, T700b4, T700b26, T703a25, T706b22, T707b(2), T708b8, T709b25, T711a23, T711a24(2), T712b13, T713b23, T717a7, T718a4, T718b15, A723a14, A723b5, A727a1, A729b4, A730a22, M787b9, M788a12, M788b7, M793b9, M796b2, M796b11, M797a14
ḳ.-ur biz M799b15
ḳ.-urlar T705a18, A730a2, A732a19, M786b5, M793a8
ḳ.-mas A719a16, A733a15, M784a20, M786a18, M798a12
ḳ.-mas biz T711b2
ḳ.-ur irmiş T715b2
ḳ.-ur irmişler T715b4
ḳ.-ur irdim M790a27
ḳ.-ur irdi T695a11, T695b12, T695b25, T696b25, T698a15, T699a21, T700b19, T701a3, T702a12, T702b10, T702b17, T703a8, T703a15, T703a16, T703b19, T703b22, T703b25, T704b25, T705b17, T705b18, T708a20, T708a23, T709b7, T709b14, T709b20, T709b16, T709b22, T710b7, T710b8, T710b17, T711a13, T712a5, T712a6, T712a14, T712b23, T713b16, T713b25, T716a1(2), T716a3, A718b20, A719b8, A722b4, A724b23(2), A724b27(2), A725a23(2), A726a8, A731a23, A732a14, M789b20
ḳ.-urlar irdi T697b8, T699a11, T699a12, T705a2, T707b, T709b20, T710b18, T712a4, T717b4, A725b14, A732a20, M786a23, M798b26
ḳ.-ur irdük T706a5
ḳ.-ur irdiler T695b15, T702b27, T703a1, T703a3, T704b8, T704b9, T704b25
ḳ.-mas irdi T702a25, A727b12
ḳ.-maslar irdi T713b9, A725b20
ḳ.-mış T715b17, M787a12, M795b25
ḳ.-mış bolsa M801a3
ḳ.-mış bolġay min M793a15, M799b17
ḳ.-mış bolġay T708a15, T714b16, M788a2, M792b3
ḳ.-mış bolġay siz M793a13
ḳ.-mış bolġaylar M790b22
ḳ.-mamış bolġay min T716a9, M796a5
ḳ.-ġandur M798b5
ḳ.-ġan irmiş M800b11
ḳ.-ġumdur T716a9(2), T716a10
ḳ.-ġum durur M790b15
ḳ.-ġusıdur A725b20, M789a4, M789a22, M790a16, M791a19
ḳ.-ġusıdurlar M789b20
ḳ.-mağusıdur A732a27, M785a4, M799a24
ḳ.-a sin T714b15
ḳ.-adur sin T699b7
ḳ.-adur T703b23, T707a1, T709b16, T714b7, T715a10, A723a22, A724b24

ķ.-adur siz T708b4
ķ.-adurlar M793a4
ķ.-a turur A732a14
ķ.-adur irdi T710a1, T717a8
ķ.-adur imiş sin T711a7
ķ.-may sin T702a26
ķ.-may T698b11, T699a21, T701a12, T705a15, T713b13, A720b26, A722a11, A723b10, A727b6, A728b26, A730b18, A732a15, A732b15, M784b16, M792b17, M794b22, M798a9
ķ.-maydur min A722a24
ķ.-maydur irdi A728a19
ķ.-maydur irdiler A721a26
ķ.-maydurlar T705a12, A727b12, A727b14, A729a2
ķ.-ıpdur T697b15, T697b24, T698a5, T699a27, T700a26, T700b17, T700b24, T707a5, T708a1, T709a7, T711a2, T711a7, T711a11, T712b26, T717b22, A723a7, A727a6, A732a5, M792b22, M800b27, M801a4(2), M802a6
ķ.-ıptur M782b15, M790b13, M792a26, M800b20, M800b26, M801a3
ķ.-ıpdurlar T697b18, T700a27, T702a23, T703a7, T706b22, T710b10, T712b4, T712a8, T712a18, T713b4, A718b1(2), A718b8, A719a2, A719b11, A727a17, A728b23, A729a6, A731a20
ķ.-ıpturlar M796a15, M800a3, M800a19
ķ.-ıp dururlar T710a11
ķ.-ıp min M786a21, M792b27, M793a12, M798a26
ķ.-ıp sin T698b5, M799a20, M799a25
ķ.-ıp biz T705b13(2)
ķ.-ıp siz A728a5, M793a6
ķ.-ıp irdim M789b8
ķ.-ıp irdiñ T716b9
ķ.-ıp irdi T697a8, T698a11, T699b27, T702a9, T704a13, T706a9, T707b, T708a22, T709a12, T709a21, T711a14, T711b7, T712a2, T712b20, A719a17, A721b14, A721b20, A722b20, A725b12, A727a8, A727a12, A727b3, A729a9, A729b4, A730a18
ķ.-ıp irdiñiz M792a15, M795a9, M795a14, M799b13
ķ.-ıp irdiler T701b19, A727a11, A731a22, A731a23, A731a25, M793a1
ķ.-ıp irmiş M789b13
ķ.-a almadı A728b8
ķ.-a alsañız T716a16
ķ.-a almasalar M793b12
ķ.-a alğay min M799b15
ķ.-a alğay M785b19, M789a3, M798a5
ķ.-a almağay A730b3
ķ.-a alur biz A728a6
ķ.-a alur T713b18, T713b19, M789a2
ķ.-a almas A728a14, A729b8
ķ.-a almay A720b22, A721b2,
ķ.-a almaydurlar irdi T717a10
ķ.-a alğança M785b25, M793b27, M796b8, M796b9

ķ.-a alurçanı M793b20
ķ.-a almasnı M793b20
ķ.-a almağandın M800b2
ķ.-a başladı T711b23, T712a1, A728a11, A729a27
ķ.-a başladılar T712b16
ķ.-a durğan T712a5, T712a23, M798a27
ķ.-a kör M796b11
ķ.-a basıp M788b25
ķ.-ğaç T696b26, T698a21, T704b8, T704b20, T707a3,T707b, T709b27, T710a25, T710b18, T711a15, T711b15, T711b25, T714a24, T714b12, T715a3, A723a3, A723a24, A725a19, A727b5, A732b17, M783b10, M784b7, M789b13
ķ.-ğalı T698b6, T710a16, T715a18, M787b5, M797a2
ķ.-ğunça T712a10
ķ.-mağunça M786a17, M801a7
ķ.-ıp T694b17, T695a4, T695a10, T695a21(2), T695a23, T695b4, T695b9, T695b10, T695b13, T695b15, T695a23, T696b9, T696b25, T697a13, T697a15(2), T697a16, T697a20, T697b3, T697b8, T697b19, T698a23, T698b2, T698b7, T698b8, T698b13, T698b16, T698b18, T698b22, T699a6, T699a7, T699a15, T699a25, T699b2, T699b5, T699b9, T699b11, T699b20, T700a2, T700a3, T700a5, T700a8, T700a10, T700a19, T700b1, T700b18, T700b20, T700b21, T700b23, T700b26, T701a2, T701a22, T701a25, T701a26, T701b4, T701b6, T701b7(2), T701b14, T701b18, T701b9, T701b22, T701b26, T701b27(2), T702a2, T702a4, T702a5, T702a13, T702a14, T702b6, T702b8, T702b9, T702b18(2), T702b24, T703a2, T703a4(2), T703a15, T703a16, T703b4, T703b25, T703b27, T704a5, T704a7, T704a15, T704a17, T704a18, T704a19, T704a20, T704b11, T704b19, T704b25, T704b27, T705a3, T705a8, T705a20, T705b6, T705a17, T705a26(2), T705b1, T705b23, T705b25, T705b26, T706a12, T706a14, T706a16, T706a26, T706b11, T706b12, T706b14, T706b15, T706b23, T707a7, T707a8, T707a9, T707a10(2), T707a14, T707a18, T707a27, T707b(7), T708a1, T708a12, T708b1, T708b7, T708b15, T708b24, T708b25, T708b26, T709a5, T709a14, T709a25, T709b4, T709b9, T710a6, T710a10, T710a15, T710a19, T710a25, T710b8, T710b21, T711a1, T711a2, T711a12, T711a16, T711a22, T711a26, T711b1, T711b10, T711b11, T711b16(2), T712b2, T712b3, T712b10, T712b11, T712b13, T712b16, T712b17, T713a7, T713a10, T713a22, T713a25, T713b24, T714a7, T714a23, T714b7, T715a3, T715a17, T715a21, T715a22, T715a26, T715b5, T715b8, T715b11, T715b14, T715b16, T715b17, T715b20, T715b21, T716a2(2), T716a7, T716a8, T716a13, T716a15, T716a23, T716a27, T716b4, T716b9, T716b16, T717a3, T717a6, T717a23, T717a24, T717a26,

T717b7, T718a5, A718b11, A719a1, A719a19, A719b1, A719b9, A719b12, A719b14, A719b15, A719b17, A719b21, A720a15(2), A720b23, A720b24, A720b25, A721a4, A721a12(2), A721a15, A721b3, A721b4, A721b13, A721b14, A721b16, A721b18, A721b20, A721b27, A722a15, A722a19, A722a20, A722a21, A722a22, A722a27, A722b13(2), A722b14, A723a19, A723a20, A723a23, A723a25, A723b2, A723b11, A723b17, A723b23(2), A723b24, A723b27, A724a3, A724a4, A724b3, A724b6, A724b23, A724b25, A725a1(2), A725a7, A725a12(2), A725a14, A725a17, A725a21(2), A725a26, A725a27, A725b3, A725b10, A725b11, A725b13, A725b19, A725b21, A725b22, A726a1, A726a10, A726a14, A726b12, A726b14, A726b15, A726b17, A727a3, A727a8, A727a19, A727a27, A728a3, A728a9, A728a19, A728a22, A728a26, A728b3, A728b10, A728b14(2), A728b16, A728b26, A728b27, A729a19, A729a27, A729b6, A729b9, A729b17, A730a4, A730a7, A730a8, A730a10, A730a12(4), A730a14, A730a17, A730b14, A730b15, A730b20, A730b22, A731a2(2), A731a3(2), A731a12, A731a15, A731a17, A731b13, A732a2, A732a4, A732a6, A732b6, A732b19, A733a9, A733a27, A733b2, A733b3, A733b11, M782b16, M783a19, M783b11, M783b12, M784a5(2), M784a16, M784a18, M784a27, M784b24, M785a17, M785a18, M785a20, M785b25, M786a2, M786a3, M786a4, M786a6, M786a7, M786a24, M786b23, M787a18, M787b2, M788a4, M788a15, M788b11, M788b12, M788b14, M788b15, M788b17, M788b18, M788b22, M789a25, M789b1, M789b21, M789b22, M790a16, M790b21, M790b22, M791a15, M791b5, M792a21, M792b12, M793a19, M793a22, M793a24, M793b9, M793b11, M793b20, M793b21, M793b24, M794a7, M794a10, M794a15, M794a24, M794b4, M794b21, M794b27, M795a11, M795b1, M796a25, M796b14, M796b21, M798a22, M799a13, M799b14, M799b25(2), M800b11, M801a9, M802a3

ķ.-ıban T709a18, M787b8, M787b22, M797b16

ķ.-ğan T697a26, T700a7, T702b10, T707a19, T709b24, T709b27, T710a7, T710a12, T710b19, T711b6, T712b5(4), T713a19, T715a10, T715a25, T717a22, T717b19, A719a6, A719b17, A723a27, A723b3, A724a27, A724b10, A725b9, A726b19, A727a2, A727b12, A730b19, A731a16, A732a5, A732b19, M785b19, M789b23, M790b4, M791b25(2), M795b3, M796b6, M796b26, M797b12, M797b19, M799a2, M799a9(2), M800a15, M801a20, M801a26

ķ.-ğan dik A724a14, M784a12, M784b9

ķ.-ğan üçün M792b9

ķ.-ğannı A725b7, M794a19

ķ.-ğanğa A730a2

ķ.-ğanda T703b22(2), A724a2, A727b27, M786b4, M797b21

ḳ.-ġandın T694b13, T700b24, T707a8, T707b, T710a2, A723a23, A732b7, A733a4, M783b6, M784a15, M788b15
ḳ.-ġanı T713a7, T718a14, A720b25, A721a19, M794a23
ḳ.-ġanın T700b24, T710a15
ḳ.-ġanıdın T711a12, T712b13
ḳ.-ġanlar A730a2
ḳ.-ġanlarnı T715a10
ḳ.-ġanlarıñ M799a22
ḳ.-ġanlarınıñ T701b27
ḳ.-maġan A721b22, M797b19
ḳ.-maġanıñ A726b25
ḳ.-maġannı T716a3
ḳ.-maġandın T701a3, M785b21
ḳ.-ġusı T699a5
ḳ.-ġu dik A724b9
ḳ.-ġuçınıñ T717b20
ḳ.-ġuluḳ M794a3
ḳ.-ġuluḳtur T712b7
ḳ.-ur üçün M791b20
ḳ.-urnı T701a4, A724a1, M782b2
ḳ.-urġa T699b9, T700a2, T712b12, T713a11, T716a3, A726b8, A729b17, A732b19, M783b11, M790a26, M792a16, M795b19, M795b20, M800b8, M801a25
ḳ.-urda T705b23, T707a18, T711a14, T711b24, A727a23, A732b26, M792b8, M802a14
ḳ.-urdın A724b12
ḳ.-urı A730b10
ḳ.-uruġuzġa M795a11
ḳ.-masdın M782b2, M794a12
ḳ.-maḳ T695a8, T700a11, T700b2, T703a12, T710a4, T712b4, T714b21, T716b18(2), T717b20, T718a3, T718a12, T718a23(3), A722b12, A723b27, A728b13, A731a11, M785b12, M786a17, M786b16(2), M788a23, M789b26, M790b1, M791b23, M792b13, M794a12, M795b17, M798a5, M798a13, M799a19, M800b19, M800b21, M800b22, M800b23, M801a13
ḳ.-maḳ kirek A726a3
ḳ.-maḳdur M798a10, M800b21, M801a1
ḳ.-maḳnı M791b13
ḳ.-maḳḳa T706b15, T712b12, A719b14, A723b19, M792b5, M793a18, M795b12, M799b27
ḳ.-maḳdın A725a13, M786a22, M798a9, M800b20
ḳ.-mağıda T708b20

ābādān ḳıl- A725b13, A727a8(2), A729a3, A730a12
ʿāciz ve zirdest ḳıl- T703a16
āferİnler ḳıl- T711a12
ʿafv ḳıl- T705b15(2), T710a15
āğāz ḳıl- T705a11(2), T706a3(2), T716a12, T716b26, T717b12, A719b2, M786a25, M787b25, M788a15, T796a2
āḫar ḳıl- T710a21
ʿahd ḳıl- T702b16(2)

ẓāhir ḳıl- A731a5, A727b24
ʿaḳd ḳıl- T700a7, T700a8
ʿaḳide ḳıl- T703a12
ʿalem ḳıl- A719b12
ālim ḳılT710a7
ʿamel ḳıl- T701b14, T705a3(2), T715b23, T717b27, A729b17, A733a16(2), M782b2, M788b14, M792a19(2), M793b15, M795b15
ārāste ḳıl- T711a22, T711a26, T714a7, A720a15
arıġ ḳıl- M799b2(2)
ʿār ḳıl- T709a7, T709a14, A732a19
ʿarża-dāşt ḳıl- A728b16, M787a18, M789b8, M791b13, M793b9, M794b27
ārzū ḳıl- T707a1
ʿarz u niyāz ḳıl- M788a15
ʿarż ḳıl- T694b5(2), T694b8, T701a5, T701b6, T701b9, T701b24, T701a1, T702a4, T705b25, T706a26, T711a17, T715a9, A725b9, A725b10, A730a11, M786a24, M788b7, M788b15(2), M788b18, M789a7, (2), M789b20, M790b22, M791a19, M792b13, M792b17, M793a24, M793a26(2), M793b9, M793b12(2), M793b21, M797a2
āşkār ḳıl- T696a7, A728b13, A729b2
āşkāre ḳıl- A725a27
āşüfte ḳıl- A732b20
āşüftelıḳ ḳıl- A732a23
ʿāṭıl ḳıl- M787a10
āyīn ḳıl- A722b5
āzād ḳıl- T698a27, T701b1, T712a24, T712b3, A722a7, A727b12
ʿazimet ḳıl- T694b19, T695b27, T700a1, T705a1, T706a19, T706b12, T708a27, T709a13, T710b8, T714b10, T715a12, A722b6, A723a21, A724a27, A731a12, M789b13, M791a19
ʿazīm ḳıl- M798a14
ʿazl ḳıl- T701a25, A722a8, A722b22, A725b9, A728a5, A729a24,
ʿazm ḳıl- A730a13, M791b6
āzürde ḳıl- M799a19
barış kiliş ḳıl- A730a15
bar ḳıl- M792b5,
barur ḳıl- M795b24,
başların yalaġ ḳıl- T712b16
bātıl ḳıl- T704a23
bāver ḳıl- A719a16
bednām ḳıl- A720b23
behremend ḳıl- T699b3
bend ḳıl- T716b2, T717a24, A719a10, A720b18, A722b12, A729b6, A729b8
ber-ḫurdār ḳıl- M788b13
beyān ḳıl- T697b15, A728b2, M800b21, M795b20
bī-kāʿidelıġ ḳıl- M799a25
bik ḳıl- T706b15
binā ḳıl- T695a22, T699a5, T699b5, T710a27, T713a24, T710a26, T717a11, T719a1, A718b10, A719a7, A725b13, A727b11

bī-ṭāḳatlıḳ ḳıl- T695a11
bī-tarāvet ḳıl- T701a15
bī-vefālıḳ ḳıl- A728a22
buzuġlıḳ ḳıl- A727a3
bünyād ḳıl- T703a19, T705a23, T716a14, A725b12, A728a9, A730a2, A732b1
biryān ḳıl- T699b20
büt-perestlıḳ ḳıl- T695b15
cefā ḳıl- M795b3, M799b14, M799b15
cem' ḳıl- T704b11, M787b2
cezm ḳıl- T703b25
cihād ḳıl- T695b15
cilve ḳıl- M787b9, M790b4, M795b25
cūd ḳıl- T718a9
çeşn ḳıl- T705b6, A719a16
daḫl ḳıl- T710a19, A728a13
da'vet ḳıl- T695a26, T696a3, T696b21, T698a23, T703a8, T708b12, T712b27, T713a2, T713a4, T715b19, T717a14, A721b13
da'vī ḳıl- T698b24
def' ḳıl- T695a21, T704b8, T707a23, T707a29, T712b17, A719b1, A719b16, A721b23, A725a10, A725b26, A727a19, A728a26, A728b8, A729a27, A730a15, A730b20, A732b24, M784a20
defn ḳıl- T695a7, T695a15, T695a17, A695a24, T695b5, T695b14, T696a25, T698a13, T699b13, T699b25, T708a8, T708b25
delālet ḳıl- T697a13, T697b10, T698b2, T699a10, T699b16, T700b4, T702a11, T703a2, T704a18, T708a5, T708a18, T708b20, T714a23, T715a26, T716a5, A721b15, M797a14,
dest-gīr ḳıl- A728a19
dilcūyluḳ ḳıl- A731a17
du'ā ḳıl- T696a4, T696a23,T696b23, T696b26, T697a15, T697b10, T698a10, T699a13, T699b21, T699b22, T699b23, T704b1, T705a24, T706a7, T706a16, T706a26, T707a5, T707a25, T708a10, T708b2, T709b9, T710b9, T711b15, T712b3, T712b11, T713a23, T713a24, T714b7, T714b8, T714b20, T714b23, T714b24, T715a1, T716a22, T716b1, T716b9, T716a27, T717b5, A733b9, M793a4, M797b16
düşvār ḳıl- T705a26
edā ḳıl- T695a8, T700b2, A723b17, M786b25, M787b5, M800b19, M801a7
emr ḳıl- T706a24, T707a26, T708b21, T708b25, T709a12, T710b12, T710b20, T710b26, T711a14, T712b13, T714a26, T716b4, T716a16, A719a19, A723a16
emr-i ma'rūf ḳıl- M793b12
eger ḳıl- T698b11, T717a15
esīr ḳıl- T713a10, A721b6, A721b18, A728b27, A729a26
eymen ḳıl- A728b14
farḳ ḳıl- T716a24
fāriġ ḳıl- A728a11
fāş ḳıl- T698b2

fehm ķıl- T715b11, A722b14, A725b19, A731a11
feryād ķıl- T713a25
fetḫ ķıl- A723b19, M786a6, M797b12
fidā ķıl- M791b27
figār ķıl- M786a17, M788a2
fikr(i)n ķıl- A725a27
firifte ķıl- T717b7, A721b14
ġani ķıl- A729a16
ġarīb ķıl- M787a12
ġavġā ķıl- A727b14, A729b3, A732a6
ġavs ķıl- M785b11
ġāyib ķıl- T715a17
ġażab ķıl- T703b14(2), A721a12, A723a20, A725a2
gedālıķ ķıl- T702b8
giriftār ķıl- T706a21, T717a20
ġurūb ķıl- T698a21, T712a11
ġusl ķıl- T710a1, T713b23
gūşiş ķıl- A728a6
gülistān ķıl- T698b11
gülşen ķıl- M784a5
gümān ķıl- A720a17, A722a24, A728a15, A731a14
günāh ķıl- M791b23
güstahlıġ ķıl- M788b11
güzer ķıl- T711a14
ḫaber ķıl- T698a12, T698a19, A726b8,
ḫabs ķıl- A732a4
ḥākim ķıl- M786b18
ḫaḳḳ ķıl- A726a7
ḫalās ķıl- T708b9, T717a3, T717a26, A720b16, A721a19, A727a14, M785b19
ḫal' ķıl- A727a27
ḫaml ķıl- T702a2
ḫarc ķıl- T718a24
ḫāṣıl ķıl- T708b16, T709b18, T710a14, T710b19, A720b22, A732b19, M791b12, M792b2, M792b3
ḫaṣi ķıl- A725a21
haṣib ķıl- T699b22
ḫavāle ķıl- T711a7, A722a14, M786a2
ḫayāl ķıl- T703a4, A725b19, M789b13, M790a27, M793a6, M799a2, M799a21
ḫayālin ķıl- A732a24
ḫayret ķıl- A725a26
ḫāzır ķıl- T707a7, T711b6, T712a23, T714b19, T716a14
helāk ķıl- T695a4, T697a4, T697b13, T698b25, (2), T699a17, T705a9, T706a7, T706a23, T706a24, T706a27, T706b11, T708a3, T709a15, T709b4, T715a26, T715b20, T716a5, T716b9, T716b10, T722b25, A719a1, A719b9, A721b8, A721b27, A723a14, A724a20, A724a23, A725a16, A725a20, A727b16, A728a9, A730a18, A731a12
hem-tabaḳ ķıl- T701b16
hevāyi ķıl- M782b15
heves ķıl- A728b4
hezimet ķıl- A721a15

ḫırām ḳıl- T702a15, A730b26, A732b5
hicret ḳıl- T708a12
ḥikāyet ḳıl- A733b2
ḥile ḳıl- A721b27
ḫitāb ḳıl- T697b19, T700a2, T702a26, T716a8, A729b4, A729b4
hisāb ḳıl- A724b10
ḫoş-ḥāl ḳıl- A719b15
hucūm ḳıl- T714b12
hurrem ḳıl- T700b17
ḫurūc ḳıl- T719b9, A720a15, A723a25, A724a3, A725a12, A729b9, A732a15
ḥükm ḳıl- T698a4, T698a11, T698a24, T698b8, T701a13, T703b15, T703b25, T705a24, T705b20, T708a25, T709b24, T712a5, T717b22, A725b19, M788b25
hükūmet ḳıl- T700a3, A727b6, A727b12
ızḥār ḳıl- T700b20, T700b21, T700b23, T704a19, T701b18, T707a19, A723a24, A725a6, A728a3, M790a8, M790a26, M795b17
ızḥāri ḳıl- T700a8
ızḥār-ı ta'alluk ḳıl- T700b23
ızṭırāb ḳıl- T700a18
ibā ḳıl- T705b20, T706b13, T714a7, M782a16, M802a16
'ibādet ḳıl- T709b25, T716b21, T717a27, M798a10
ibtida ḳıl- T700b1
icābet ḳıl- A721b22
ictināb ḳıl- A732a2, M786b16, M792a21
iddi'ā ḳıl- A733b9
ihānet ḳıl- T698a23
ihrāc ḳıl- T702b6
ihtimām ḳıl- M789b20(2)
iḫtirā' ḳıl- A719a7, A719a12
iḫtirāz ḳıl- M794a12
iḫtiyār ḳıl- T697a12, T703b1, T704b25, T708a6, T710a20, T710b8, T715a24, A721b14, A722a15
iḫtiyāt ḳıl- M793b11
iḫyā ḳıl- T713a11, A729b16
iḳrār ḳıl- T714a26, T714b15, T714b19, M801a1
i'lām ḳıl- T699a23, T701a20, M796b2
ilhāh ḳıl- T705a26
iltica ḳıl- T701a12, A728b27
iltifāt ḳıl- T702a25, T702b2, M794a7, M795b1, M799b14
iltifāt u tahsin ḳıl- T701a6
iltimās ḳıl- T701a2, T711b21, T712a13, T714b2, T714b8, T714b22, T716b6, A731a15 T7 4a2
ilzām ḳıl- T698b7
'imāret ḳıl- T695a20, T695b7, T706b14, T722a10, A727a6, A730a14
imdād ḳıl- A730a17
imtihān ḳıl- T717a22
imtinā' ḳıl- T700b21

ʿināyet ḳıl- T702b18, M788b17, M789a25, M789b1, M789b21, M789b22, M789b26, M790a16, M791a15, M794a24, M796b14
ʿināyetler ḳıl- A725b3
inḳıyād ḳıl- A721b16, A721b19
irsāl ḳıl- T709b15, M801a13
irşād ḳıl- T704b25
isnād ḳıl- T703a7
istiʿāne ḳıl- A726a9
istidʿā ḳıl- T696b25, T700b26, T705a9, T705b21, T706b8, T707a2, T708a21, T709a6, A727b3
istidʿāsı ḳıl- A729a19
istiʿfā ḳıl- A721a12
istiġfār ḳıl- T705b15
istihzā ḳıl- T705b29
istikbāl ḳıl- T702a5
istimaʿ ḳıl- M799a12
istiʿmāl ḳıl- T697b8
istidād ḳıl- A730a16, A731a2
istirżā ḳıl- A726a13, A730b14
istisfār ḳıl- T701a20, A730a21
iş ḳıl- T712b2, A732a14, M789a3, M793a8
işʿār ḳıl- M798b26
itiʿat ḳıl- M786b16
ʿitāb ḳıl- A726a8
iʿtibār ḳıl- A727b14
iʿtimād ḳıl- A728b3, M800b11
iʿtirāf ḳıl- T702b18, T708b26, T711a12
iʿtirāżnı ḳıl- A725b13
ittifāḳ ḳıl- A719b21, A729b6, A732a4
İzā ḳıl- T703b23, T704b1
iʿzār ḳıl- A724b25
iʿzāz ḳıl- T701a22
iʿzāz u ikrām ḳıl- A720b25
ḳābil ḳıl- A718b19
ḳabul ḳıl- T696a3, T697a13, T697b10, T699a11, T699b9, T699b11, T700a10, T703b25, T704a22, T705a15, T705a18, T705a24, T707a2, T708a18, T708b5, T708b22, T708b24, T708b26, T709a11, T709b9, T709b11, T710a5, T710a6, T711b2, T711a23, T712b17, T713b12, T713b13, T714a23, T714b1, T714b3, T716a3, T717a11, A719b3, A721b25, A723a3, A725b11, T728b10, A731a15, A732a2, M800b12
ḳabż ḳıl- T697b14, T711b16, T715b17
ḳalblıġ ḳıl- T702b27
ḳan ḳıl- T695a4
ḳara ḳıl- M787b23, M788a23
ḳarakçılıḳ ḳıl- T703a1
ḳaṣd ḳıl- T697a20, T698b26, T699a12, T715a15, T717a19, A731b17
ḳatʿ ḳıl- T700a5, T703b27, M784b7, M793b7, M802a3
ḳatİl ḳıl- A719a3
ḳatl ḳıl- T705a13, T707a5, T707a18, T707a19, T714a11, T715a18, A719b8, A719b14, A719b23,

A721a1, A726a6, A732b26
keh-rübā-gün ḳıl- M783b9
kem ḳıl- T695a12, T710a23
kerāmet ḳıl- T695a11, T695a19, T699a7, T699b1, T699b3, T701a2, T702b22, T710a17, T710b6, T713b19, M801b5, M802a14
kerem ḳıl- M796a25, A729a5,
kesb ḳıl- T718a23
kesbin ḳıl- A722a22
keyd ḳıl- A730b22
kılğan ḳıl- M797b19
kılğannı ḳıl- A725b7
kışāş ḳıl- A731b18, A732b19
ḳışḳa ḳıl- A725b24
ḳışlaḳ ḳıl- M796b23
ḳısmet ḳıl- A719b18
kıyās ḳıl- T711a5, M791b5
ḳīl ü kāl ḳıl- T715b14
kitābet ḳıl- T713a13
kiyik olğuçı ḳıl- A718b17
kūr ḳıl- T714b13, A730b27
ḳurban ḳıl- T695a8, T696b25, T699b10
kūyevi ḳıl- A724b25
külli ḳıl- A730a2
küyev ḳıl- A721b3
maʿāş ḳıl- T709b16, T709b23, T714a21, T718a12, A724a14, M786b15
maʿdūm ḳıl- T704b4
mağrūr ḳıl- A726b4
maḫbūs ḳıl- T698b8, T701a2, T707a10, T715a23, A721b20, A727a3
mahrūm ḳıl- T698b16
maḳarr ḳıl- T702a14, T712b7
maḳbūl ḳıl- T714a13
maḳhūr ḳıl- A724b3, A725b21, A730a12
maʿlūm ḳıl- T695a23, T695b20, T700b24, T701b7, T704a7, T707a3, T715a13, T715b5, A724b24, A725a12, A725a19, A725a26, A725a27, A728b17, A730b11, A737b17, M790b15, M792b27
masft ḳıl- A727a8, A732b19
maṣrūf ḳıl- M798b18
māyil ḳıl- T703b17
maʿyūl ḳıl- T706b9
mażbūt ḳıl- A730a12, A731a2
mebʿūs ḳıl- T697a8, T702b27, T708a18, T709a5, T712b10
medfūn ḳıl- T706b22, T715b17
mehcūr ḳıl- M796b21
mektūm ḳıl- T695b25
memlū ḳıl- T716a23, A724a17
menʿ ḳıl- T695b15, T697b10, T703b23, T707a10, M793b13, M799a9
menbūs ḳıl- T709a10,
mensūb ḳıl- T703a15, A719a2, A722a19, A730b19
menzil ḳıl- T699b15
mesken ḳıl- T695a21, T700a5
mesrūr ḳıl- M790b13

mestūr ḳıl- T705b7
mest ü dest gir ḳıl- A727a15
meşġulluḳ ḳıl- T700a27, M794a12
meşveret ḳıl- T718a5, A732a14, A732a15
meyl ḳıl- T697a14, T698b22, T699a14, T699a21, T699b19, T703b2, T709b27, T714a7, A729a19, A728a10, A731b13
meyli ḳıl- T699b19
meẕhūr ḳıl- M801a3
meẕkūr ḳıl- T712a18
milk vaʿdesi ḳıl- A721b20
minnet ḳıl- A723b23
muʿayyen ḳıl- A733b3
muḥafaẓat ḳıl- T701a26, A722a20
muḥālefet ḳıl- T702a23
muḥaṣara ḳıl- T707a25
muḫātab ḳıl- T698b5
muḫill ḳıl- T710a17
muḥkem ḳıl- A722a20
muḳāvemet ḳıl- A729b8
muḳarrer ḳıl- T696b9, T705a5, T705b7, T705a21, T709a22, A724a5, A725a7, A729a4, A730a8, A732b10, M792a26
muḳayyed ḳıl- A722a7
muraṣṣaʿ ḳıl- T701b19, T705a20, T710b11, A719b17, A731a22, M784a24
muṣallat ḳıl- T704b7
musaḫḫar ḳıl- A730a7, A730a10
muṭābaʿat ḳıl- M801a9
mutābakat ḳıl- T716a1
mutābaʿat ḳıl- T718a13
muʿtekid ḳıl- T715b21
muvāfaḳat ḳıl- T702a5, A724a5
muẓaffer ḳıl- T706a1
mübāhāt ḳıl- T699b7
mübālaġa ḳıl- T705b1, A729b27
mübāliġa ḳıl- T710b10
mübāşeret ḳıl- T698a4
mübeddel ḳıl- M786a17
mübeddel ḳıl- M802a1
mübtelā ḳıl- T695a4, T696b23, T708a6, T716a9
mücmel ḳıl- A733a26
müdāvemet ḳıl- M798a5
müddeʿā ḳıl- T711a2
mühr ḳıl- A725a21
mükāleme ḳıl- T710b22
mükedder ḳıl- M801b14
mülāḥaza ḳıl- T713a17, A722a23, M786a3, M790b15, M792b19, M799b15, M802a2, M802a14
mülāḳat ḳıl- T704a18, T709a25
mülāzemet ḳıl- A732a19
mülāzım ḳıl- A730a4
mümtāz ḳıl- T711b16
münācāt ḳıl- T703a4, T704a26, T705a3, T705a14, T705b26, T708a1, T708b15, T711a2
münāzaʿat ḳıl- A723b24
münḳatıʿ ḳıl- T701b4

münevver ķıl- T713b21, M787b22, M797a20, M801b14
münķād ķıl- A724b3
münteşir ķıl- A719a18
mürekkeb ķıl- M788a4
müretteb ķıl- T716a2
müstaʿidd ķıl- A725b18
müstaḫlas ķıl- M794a18
müstecāb ķıl- T704a27
müstevli ķıl- T715b8, T715b20
müşāhede ķıl- T698a15, T704b20
müşerref ķıl- T705b13, T716a8, A729b16, M785b5
müṭālaʿa ķıl- T696b14, A729b17
mütekellim ķıl- T713b26
müteveccih ķıl- T702b1
müttehem ķıl- T707a10
müzeyyen ķıl- M797a22
nā-būd ķıl- T704b4
naķl ķıl- T697b18, T700a19, A723b7
namāz ķıl- T695a15, T714b24, T717a25
naşb ķıl- A723b26, T716a7
naşīb ķıl- T697a10, T699b22, T702a18, T702a19, T702a26, T702b10, T708b25, T709b14, T710b5, T711b25, T713b18, T715a6, T716a9, A723b23, M786a9, M787a6, M788b13, M800b22
naşīḥat ķıl- T699b11, A726a11, M792b8, M792b9
naşīḥatler ķıl- T707a7
nāzil ķıl- T715a20, T695b18
nazm ķıl- T700a26, M792b12
nehy ķıl- T712b13
nevāzişler ķıl- T711a1
nevḥa-ger ķıl- A720b13
nezr ķıl- T713b8
nidā ķıl- T714b10
nikāḥ ķıl- T695b12, T699a24, T700a11, T710a16, A731a18
nisbet ķıl- M798b5, M800a3
nizāʿ ķıl- A723b11
nüzūl ķıl- M797a16
ölüğ ķıl- T698a26
pādşāh ķıl- A721a4, A725b20, A729b6, A730b25, A732a11, A732a12
pādşāhlığ ķıl- A727b13
pādşāhlıķ ķıl- A720a5, A721a7, A732b7
pāk ķıl- A730a6
pāre pāre ķıl- T716a13, A719a21
pendler ve nasihatler ķıl- T715a22
perākende ķıl- T695b10, A723b27
perestiş ķıl- T705a12, T708b4, T711b23, T716a3
perīşān ķıl- A724a1
pervā ķıl- T702b3
pervāy ķıl- A722a11
pesend ķıl- A727b1, A727b12, A730b18
peşimān ķıl- A722b23
peydā ķıl- T695a27, T695b17, T699a21,

T699b24, A719a12, A722b17, A724a22, A724b23, M793b8
pirāste ḳıl- M802a6
pişe ḳıl- A726a14, A726b2, A728b20
raḥm ḳıl- T703b22, M795a8
raḥmet ḳıl- T708b25
raḥne ḳıl- M786a22
raḳam ḳıl- A721b19, A733a23, M782b1, M796a2
rāst ḳıl- A729a6
rāzi ḳıl- M799b27
redd ḳıl- M793a13
refʿ ḳıl- T695b21
rehnümālıḳ ḳıl- T717b7
rehnümāylıḳ ḳıl- T716b14
rencide ḳıl- A726a12
revān ḳıl- A722a18
rezm ḳıl- A720b1
rıḥlet ḳıl- T703a15
riʿāyet ḳıl- T701b9, T703a20, A723a3, A732a2, A732b15
rivāyet ḳıl- A729a6
rūşen ḳıl- M784a5
rücū ḳıl- T710a4
sābit ḳıl- T700b26, A726a1, A730a5
şabr ḳıl- T702b9, T717b20
şabr u şükr ḳıl- T702b17
sāfī ḳıl- A724a4
sāḳıt ḳıl- A729a4
salṭanat ḳıl- T697b22, T698a1, A718b1, A718b2, A718b11, T720b5, A720b7, A721a26, A727b5, A730a27, A731a23, A732b19, A733a4
şarf ḳıl- T717b26
saʿy ḳıl- T698a20, T703a22, T708a23, A733a9, M786b23, M797b17, M798b21
şayd ḳıl- A721b14, A727b27
şebt ḳıl- A724b9
secdāt-ı şükr ḳıl- T715b16
secde ḳıl- T694b12, T695a10, T698a24, T700b6, T705a17, T705a18, T716b7, T717a3, A732a20, A732a21
sūd ḳıl- M786a18
süfte ḳıl- T711b3
sehv ḳıl- M792b22
ser-efrāz ḳıl- M792a16, M800b8,
serkeşlik ḳıl- A722b12
serencām ḳıl- A727a9
siʿāyet ḳıl- A720b25
siḥr ḳıl- T715a10
sipehsālār ḳıl- A730b15
sitem ḳıl- A732b9
siyāset ḳıl- A727a19, A730b10
suʾal ḳıl- T706b11, A722a23
şaḳḳ ḳıl- T697a16, T697b3
şart ḳıl- T704b8, T706a12
şefaʿat ḳıl- T708b4
şefşīʿ ḳıl- M83a19
şerḥ ḳıl- T699a6, T716b18

şiʿār ḳıl- T698b21
şikāyet ḳıl- T700b23, T710a10
şiyār ḳıl- T716a15
şükr ḳıl- T699b5, M798a9
şükr(ler) ḳıl- T702a3, A725b3
şürūʿ ḳıl- T710a20, T714a3, T718a24
taʿaccüb ḳıl- T706b15
taʿarrużḳıl- A729a2
tāʿat ḳıl- T694b13
tāʿbīr ḳıl- T701a3, T701a4, T712a8
taʿbiye ḳıl- T703b4, T704b14
taʿdād ḳıl- T697b24, A731a20
taʿhhüd ḳıl- A726a13
taʿlīm ḳıl- T705b18, T716a20
taʿn ḳıl- T713b26, A718b8, A732b18
taʿnlar ḳıl- A719b9
taʿrīf ḳıl- T711a19, T711b10
taʿyin ḳıl- T703a23, T708b7, T708b15, T711a13, T711b16, T715a22, A722b13, A723b11, A725b9, A728b14, A729a15, A730a14, M791b22, M793a19, M793a22, M793b5, M793b13
taʿẓīm ḳıl- T699a25, T702a12
taġyīr ḳıl- A725a1
tahallüf ḳıl- T701a3, M799b25
taḥammül ḳıl- T697a21, A721b2, A728b26, M799b15
tahayyür ḳıl- A723a23
taḫmīr ḳıl- T694b10
taḫḳīḳ ḳıl- T698b4, A720b26, A727a6
taḫmīr ḳıl- T694b10
taḫrīr ḳıl- T697b20, M795b19
taṣḥīḥ ḳıl- T707a8
taḫvīf ḳıl- T700b21
taḫvīl ḳıl- A719a17, M783a8, M784a16, M796b26
taḳrīr ḳıl- T701b11
taḳṣīr ḳıl- M793b17
taḳviyyet ü terbiyyet ḳıl- A719b23
ṭalāḳ ḳıl- T699a24, T701a21, T717b1
ṭaleb-i afv ḳıl- T710a15
ṭaleb-i maġfiret ḳıl- T707a27
ṭaleb-i visāl ḳıl- T700b21
ṭālīʿ ḳıl- T698b1
ṭamaʿ ḳıl- T698b13, T710a10
tamām ḳıl- M786a25, M789a25
tarḥ ḳıl- A725b14
taṣarruf ḳıl- T704b25, T706b22, T709a16, A725b10, A731b7
taṣavvur ḳıl- M798b11
taṣdīḳ ḳıl- T713a22
taṣnīf ḳıl- A718b14, A721b13
taṣvīr ḳıl- M789a2
tatbīḳ ḳıl- A723b27
ṭayerān ḳıl- T711a16
taẓallum ḳıl- T710a13
taẓarruʿ ḳıl- T703a5, T709a5, T710a25, T715a3, T717a7
taẓarruʿ ve taẓallum ḳıl- T704b1

te'emmül ķıl- A726a10
te'ẖir ķıl- T703b11
tecāvüz ķıl- T696b21, A725b10
tedvīn ķıl- T717b19
tefaḫḫus ķıl- T700b24, T701b7, T710a2, A725a19
tefāẖür ķıl- T699b6
teķāzā ķıl- T714b21
tekellüm ķıl- T705a7, T705b13, T709a27, T713b24, A729b4, M786b5
tekellüf ķıl- M790b22
tekfīr ķıl- A725b22, A726a1
teklīf ķıl- T703a17, T703a18, T712a23, T716a1, T716a3, M800b27
tekẕīb ķıl- T712b13, T715a22, T715b20
ṭemā' ķıl- T712b2
temerrüdü 'isyān ķıl- T706a17
temesẖur ķıl- T706a12
tenbīh ķıl- T710b22
tendürüst ķıl- T711b15
terbiyet ķıl- T701a13, T703b19, T717a6, A719b17, A722a21, A722a25, A722b13, A724b27, A725a23, A727b21, A732b6
tercīh ķıl- A723b2, A729b19
terġīb ķıl- T708a6, T714a5, M793b12
terk ķıl- A726a14, M801a13
teshīr ķıl- T714b16
teslīm ķıl- T701b15, A722a26
tesniye ķıl- A722b17
tertīb ķıl- T699b21
tevaķķuf ķıl- T710b21
tevāzu' ķıl- T718a3
tevbe ķıl- M797b19, M799a13
tevessül ķıl- T709b9
tīre ķıl- T704a10, M784a18
tirīġ ķıl- T698a26
Tiẖrilik da'visi ķıl- T697b7, T698b24
töhmet ķıl- T700b24, T705b24, T717b8
ṭulū' ķıl- T698a21, M784a12, M791b25, M795a20
ṭuġyan ķıl- M797b21
ṭu'me ķıl- M787b17
'ubūr ķıl- A730a12
uġurluķ ķıl- T701b22
vā ķıl- A727b22
vācib ķıl- T699a3
va'de ķıl- T700a4, T715a10, T716b9, T717a20
vāṣıl ķıl- T716b10
vāṣıṭa ķıl- A725b11
vaṣī ķıl- T702a9, T702b24
vaṣiyyet ķıl- T695a23, T699b27, T701b13, T702a13, T708b24, A723a1
vaż'ı ḫaml ķıl- T714a19, A722a19, A723b13
vedā' ķıl- T695b27, T700a19
vefā ķıl- A730b8, A732b9, M798a12
vefāt ķıl- T695b5, A726b2, A727a23, A727b5, A732a10

vehm ḳıl- A720b24
vehmsiz ḳıl- A725b27
velîʿahd ḳıl- T695a23, T695b4, T695b9, T695b10, T695b13, T695b21, T695b26, T704b27, T718b11, T719b24, A721a4, A721b4, A722b16, A724b20, A725b4, A725b21, A728b13, A728b26
verziş ḳıl- M784a15
vesile ḳıl- T701a12
vesvese ḳıl- T694b17
vezîr ḳıl- A729a27, A732aa13
vezn ḳıl- T700b18
vidāʿ ḳıl- T697a5, T709a1, A718b12, A732b7
vîrān ḳıl- T713a7,
viṣāl ārzūsı ıẓhārın ḳıl- T700b24
yād ḳıl- T706b23, T707a9, T709b3, T712b4, M783b16, M791b18, M795a11
yarağın ḳıl- A722a27
yaraḳ ḳıl- M788b22
yaḫşılıḳ ḳıl- A727a25

zabṭ ḳıl- T700b19, T704b27
ẓāhir ḳıl- T699a15, T699b19, T701b27, T702a2, T704a15, T717a3, A721a11, A725a18, A728b10, A730a4, A731b13, M785a20
żabṭ ḳıl- A722b12
żāyiʿ ḳıl- M790b1, M799a11
zebḥ ḳıl- T715b23
zebūn ḳıl- t703a15
zehr-ʾlūd ḳıl- A725a17
zelîl ḳıl- A724a19
ẓikr ḳıl- A718b15, A723b17
ziyāfet istidʿası ḳıl- T699a25
ziyāfet ḳıl- T699a21, T705b6, T711a1, T711a2
ẓuhūr ḳıl- T718a6, A721b13
ẓulm ḳıl- T703b22, A719b14
zūr ḳıl- T717a22, T717a23

ḳılāʿ (Ar.) Kaleler. mec. sağlamlık.
ḳ.-ı ḥaṣānetidin "Ahlâkının sağlamlığından." A720a20

ḳılāde (Ar.) Fillerin sayısını belirtmek için baş anlamında kullanılan sözcük.
ḳ. A731b3

ḳılavuzsız Kılavuzsuz. rehbersiz.
ḳ. M784b26

ḳıldur- Kıldırmak. yaptırmak. ettirmek. yardımcı fiil.
ḳ.-ay T698a10
ḳ.-dı T698b12, A726a2
ḳ.-ġay T705b24
ḫaber ḳ. T698a10
iḫrāc ḳ. T698b12
ḳatl ḳ. A726a2
siyāset ḳ. T705b24

ḳılıc Kılıç.
ḳ.-ı A719a23, M798a23

ḳılığ Huy, tabiat, karakter.
ḳ.-ı A726b1

ḳılıl- Yapılmak, edilmek; icra edilmek, yerine getirilmek; yazılmak, oluşturulmak; verilmek; konmak; namaz kılınmak; birinci tekil kişinin tevazu ifadesi ile etken fiil yerine edilgen fiil kullanması; yardımcı fiil.
ḳ.-sun M789a1
ḳ.-dı T696b2, T696b16, T712b6, T716b16, T717b14, A724b24, A728a27, A730b1(2), A731b22, M783a20, M787b6, M788a4, M788a20, M788b16, M789b4, M790b3, M791a25, M791b6, M793a14, M797b22, M798b1, M799b22, M800a3, M800b2
ḳ.-madı A728b23
ḳ.-sa M784b11, M789a25, M793a18, M793a19, M793a21(2), M793a27, M793b1, M793b3, M793b5, M793b6, M793b7, M793b9, M793b10(2), M793b15, M793b19, M794a1, M794a2, M794a8, M794a9, M794a13, M79419, M794a20(2), M794a22
ḳ.-masa M794a6
ḳ.-ġay A728b1, M786a14, M786b21, M790a1, M792a9
ḳ.-ur T708b20, T717b15, M784b3, M786a13, M786b24, M789a20, M793b14, M794a5
ḳ.-mış bolsa M792b17
ḳ.-maydur irdi M797a13
ḳ.-ıpdur A724b10
ḳ.-ıptur M787b14, M799a14
ḳ.-ıp turur M795a1
ḳ.-ıp irdi M784b6, M795b7, M797a20, M800a26, M800b6
ḳ.-ıp M790a10

ʿarż ḳ. M789a20, M794a20, M795a1
ʿarżadāşt ḳ. M794a5
bünyād ḳ. M793b1, M793b3
cild ḳ. M800b6
cürʾet ü güstaḫlıġ ḳ. M798b1
dāḫil ḳ. M795b7
duʿā ḳ. M800b2
güşiş ḳ. M786b21
güstaḫlıġ ḳ. M783a20
güstaḫlıḳ ḳ. M791b6, M793a14, M797b22
ḫayāl ḳ. M789b4
ḥükm ḳ. M793b5, M793b19
ıẓhār ḳ. M797a13
iḥtimām ḳ. M793b10
iḫtirām ḳ. M793b7
iḫtişār ḳ. T696b2, T696b16, T708b20, A730b1, M786b24, M800a3
iktifā ḳ. M787b14

iltimās ḳ. M786a13, M787b6
iltizām ḳ. M793a18
irtikāb ḳ. M793a27
ḳanā'at ḳ. T712b6
maḳarr ḳ. M794a1
ma'lūm ḳ. M799a14
mażbūṭ ḳ. M794a9
men' ḳ. M793b10
meşġūlluḳ ḳ. M793a21
mevḳūf ḳ. M794a6
meẕkūr ḳ. T717b14, T717b15
muḳarrer ḳ. M793b15
mülāḥaẓa ḳ. A728a27, M786a14, M790a10, M794a22
müretteb ḳ. M788a4
nişār ḳ. M784b3
nüzūl ḳ. M791a25
ri'āyet ḳ. M794a8, M794a13
sa'y ḳ. M794a20
ser-efrāz ḳ. M789a25, M792a9
siyāset ḳ. M793a21, M794a19
şerḥ ḳ. A728b1, M784b6
ta'arruż ḳ. A728b23
ta'dād ḳ. A731b22
tafṣīl ḳ. A724b10
taṣvīr ḳ. M789a1
ta'yīn ḳ. M793b6, M793b14
teftīş ḳ. A724b24
teşbīh ḳ. M784b11
yād ḳ. M800a26
ẕikr ḳ. T716b16

ḳımarḫāne (Ar.Fa.) Kumarhane, kumar oynanan yer.
ḳ. M793b10

Ḳıpçaḳ (ö.a.) Kıpçaklar, bir Türk kabilesi.
Ḳ. A730a11, A730a13, A730a26
Ḳ.-nı A730a12

ḳır- Öldürmek, vurmak, yok etmek.
ḳ.-dı A724a18

ḳıraḳ Kenar; uç, sınır; köşe; uzak; sahil, kıyı; yön, taraf.
ḳ. çıḳ- "Kenara çekilmek" T717a9
ḳ. tut- "İnzivaya çekilmek, bir köşeye çekilmek" A722a15
ḳ. tüş- "Uzak kalmak" M802a21
ḳ. M791b13
ḳ.-ḳa T704a2, T712b22
ḳ.-ḳa tart- A728a23
ḳ.(ğ)-ı M785a16, M788b25
ḳ.(ğ)-ığa T704b20, T712b22
ḳ.(ğ)-ıda T703b7, T704b24, T712a6, T712a21, T717a13, A720b7, A728b7
ḳ.-dağı "Sahilindeki, kıyısındaki." T712a24

ḳ.(ġ)-ında T704b10, T704b14
ḳ.(ġ)-ıdın A728b14
ḳ.(ġ)-raḳ T714a18

ḳırḳ Kırk, kırk sayısı.
ḳ. T694b9, T695b12, T696a2, T696a10, T705a6, T705a15, T706a27, T710a12, T711b19, T711b26, T712a8, T712b20(2), T712b23, T714a14, T715a8, A718b11, A718b20, A722b13, A724a27, A730b7, A732a24, M800a16

ḳırḳ- Saç, sakal, tüy için kesmek.
ḳ.-masaḫız irdi M792b20
ḳ.-maḳ A721a7

ḳırḳ biş Kırk beş.
ḳ. T695a22

ḳırḳıncı Kırkıncı.
ḳ. T706b25

ḳırḳtur- Kestirmek (saç, sakal için).
ḳ.-ġay sız M792b20
ḳ.-maḳnıḫ M792b18

ḳırḳ yiti Kırk yedi.
ḳ. A724a17, A730b7

ḳıṣāṣ (Ar.) Bir suçluyu başkasına yaptığı kötülüğü aynı biçimde uygulayarak cezalandırma.
ḳ. ḳıl- A731b18, A732b19
ḳ.-ġa T705b3
ḳ.-ın T710a22
ḳ.-ığa A719a1

ḳıṣḳa Kısa; az, yetersiz.
ḳ.-dur T702b13, T717b25
ḳ. ḳıl- A725b24
ḳ. T717b26, A725b24, M786b15

ḳısm (Ar.) Kısım, bölük, parça; bölüm.
ḳ. iyle- A723b13
ḳ. T709b20, T716b3, M783b1

ḳısmet (Ar.) Nasip, talih, kısmet; pay, hisse, taksim.
ḳ. bol- M795a12
ḳ. ḳıl- "Taksim etmek" A719b18
ḳ.-iġa M786a2
ḳ.-idin M786a1

ḳıṣṣa (Ar.) Hikâye, rivayet; söz, anlatılan konu.
ḳ. T699a6(2), T700b1, T715b17
ḳ.-nıḫ T695b20, T703a14
ḳ.-nı T700b2
ḳ.-sı T700a23
ḳ.-sıdur T705b16

ḳ.-sın T697b15, T699a6
ḳ.-sını T697b2
ḳ.-sıda T700a21

ḳış Kış, kış mevsimi.
ḳ. A731a26, M783b18(2), M783b23, M784a13
ḳ.-da T713b16, M784a13
ḳ.-ın̄ıñ M796b24

ḳışlaḳ Kışlak, kışı geçirmek üzere kurulan ve yerleşilen yer.
ḳ. ḳıl- M796b23
ḳ.-ḳa M796b27

ḳıṭʿa (Ar.) ed. En az iki beyitten meydana gelen, birinci ve üçüncü mısraları kafiyeli şiir.
ḳ. T699a1

ḳıtmîr (Ar.) Hurma çekirdeğinin üzerindeki zar ve deri. mec. Pek az ve değersiz şey.
naḳîr ü ḳ.-iğa "Hepsi, bütünüyle, iğneden ipliğe kadar" M793a10
naḳîr ü ḳ.-iğaça A728b1

ḳıvām (Ar.) Bir sıvının koyuluk derecesi.
iʿtidāl-i ḳ. M800a18

ḳıyāmet (Ar.) Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman; büyük sıkıntı, bela, gürültü, patırtı.
ḳ. küni T710a17, M784a17
ḳ. T714b26,, M784a17, M797a9
ḳ.-ḳaça A733b11, M795a21

ḳıyāmetî (Ar.Fa.) Bir sıkıntı, bir bela.
ḳ. M785b17

ḳıyāş (Ar.) Bir şeyi başka bir şeyle karşılaştırarak hüküm verme; karşılaştırma.
ḳ. iyle- A733a23
ḳ. ḳıl- T711a5, M791b5
ḳ.-ıdın M800a5

ḳıymet (Ar.) Değer, kıymet, paha.
ḳ.-în M791b12

ḳıymetî (Ar.Fa.) Kıymetli, değerli, pahalı.
ḳ. T710b11, A723a14, M784b21

ḳız Kız, kız çocuk, kız evlat.
ḳ. ḳardaşı T711b9
oğul ḳ. "Evlat, çocuk" A729b25
ḳ. T694b21, T703b7, T703b9, T707a14, T711a22, T711b20, T711b21, T711b22, T714a6, T714a7, A722b15, A723a12, A723a13, A725a17, A725a20, A726b12, A729a19
ḳ.-nı T694b21, T695a1, T714a5, T714a7, A723a12, A725a19

ḳ.-dın A722b14
ḳ.-ıḡ A729b25
ḳ.-ı T703b5, T711a19, T714a5, A722a9, A722a11, A723b2, A727a4, A728b15, A729a18
ḳ.-ı irdi T700a8, T702b26, A720a25, A720b18, A723a10
ḳ.-ıdur T702a22
ḳ.-ınıḡ T707a13, A719b26
ḳ.-ın T700a6, T703b20, T704a7, T709a14, T709b5, T711b20, A720b25, A721b3, A722b13, A722b15, A723a11, A728b12, A731a18
ḳ.-ını A725a14, A729b25, A730a9, A732a25
ḳ.-ığa T716b24
ḳ.-ıdın T700a17, A720b27, A722a10, A724b25
ḳ.-lardın T711a24
ḳ.-larnı A721b18
ḳ.-ları T704a4

ḳızı- Kızmak, ısıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak; ısınmak.
ḳ.-dı M783a8

ḳızıḳ Kızgın, kızmış, ateşte kızgınlaşmış.
ḳ. T707a14, T707a15, M783a11

ḳızıl Kırmızı, kızıl renk; kanlı, kan sebebiyle kızarmış; altın, altın para.
aḳ ḳ. "Altın ve gümüş para" M796b18
aḳ ve ḳ. M797a21
ḳ. T696b27, M783b5
ḳ.-ıdın M796b14

ḳızıt- Kızdırmak, ateşte tutarak kızgın hale getirmek.
ḳ.-ıp T716a6, M784a21

ki (Fa.) Bağlaç.
andaḳ k. T696b1, T703a19, T703b18, T705a17, T705b22, T708b8, T717a8, A719a2, A719a14, A721b17, A722b1, A724b20, A727b3, A728b8, A730a25, A730b22, M783a18, M783b11, M784a3(?), M788a10, M795b27, M797a16, M798a7, M800a13
andaḳ imes k. M798b16, M798b17
bes k. A727a24, M795a27
besā k. M799a2
çün k. T700a22, M790a11
güyā k. T697b9, A727b16
ḥattā k. T699a17
hemānā k. T710a5
her kim k. M782b12
her ni k. M784b6, M785a6
inşa'llah k. M791b2
meger ol k. T701a9
niyüçün k. T697b18, T700a23, T701b2, T718a8, A729b19, M786b19, M798a11(?), M799a14
ol k. T711a15, M796a22, M796a24, M796a25, M800b7

şāyed k. T710b13, M790b22, M802a13
tā k. A733b9, M786a25(2), M797a23
tā ol k. T699a27, T700b20, T708a20
veh k. M786b26
yā k. T717a4
yoḳ k. T718a15, A729b23, A732b9, M785b26, M785b27

---

k. (isimden sonra) T694b2, T695a17, T695a18, T696b1(2), T697b5, T697b25, T698b11, T698b12, T698b13, T699a11, T699b16, T700a17, T700a18, T700a27, T701b12, T702b3, T702b24, T703a14, T703a17, T705a1, T706a8, T706a9, T706b19, T707a5, T707a11, T707a12,T707b(2) T710b1, T710b16, T712b6, T712b25, T713a13, T714a6, T715a27, T715b1, T715b13, T716b11, T716b12, T716a17, T717b6, T717b13, T717b27, T718a2, T718a8, A719a9, A719b25, A722b5, A723b12, A723b14, A726b7, A725b5, A726b11, A727a22, A727b20, A728a11, A729b23, A730b7, A731b18, A733a15, A733a21, M782b5, M783a18(2),M783b12, M783b13, M784b1, M785a5, M785a10, M785b8, M785b17, M785b18, M786a27, M786b8, M787a1, M787a21, M787b22, M789a3, M789b11, M790b11, M791a16, M791a21, M791b6, M791b8(2), M791b17, M793a11, M794b19, M795a4, M795a8, M795b23, M796a7, M796a22, M796b1, M797a26, M797b7, M797b9, M797b15, M798b8, M800a5, M800b9, M800b19, M801b4, M801b14, M801b18, M802a5, M802a15, M802a26

---

k. (çekimli fiilden sonra) T695b12, T696a2, T696a10, T699a1, T699a4, T699a8, T699b14, T700a18, T702a27, T702b9, T703b9, T706a12, T706b18, T707b, T708a15, T709a7, T709a9, T709a17, T709a27, T709b13, T710b21, T711a20, T711b4, T711b13, T712a18, T712a19(2), T712b3, T712b24, T712b26, T713b22, T713a23(2), T714a6, T714a9(2), T714a11, T714b8, T715a6, T716a27, T717a4, T717a6, T717b1, T717b12, T717b15, T717b25, T718a22, T718a23, A719a15, A721b5(2), A721b11, A721b26, A722a20, A722b6, A724a20, A724a21, A724b13, A724b20, A726a2, A727b22(2), A728b16, A728b24, A729b4, A730a1, A731b4(2), A732a17, A732a19, A732b25, A733a13, A733a16, A733a18, A733a19(2), A733a20(2), A733a22(2), A733a23, A733a24, A733a25, A733b5, A733b6, A733b8, M783a5, M783a18, M784a27, M784b14(2), M785a6, M785b12, M785b14, M786a15(2), M787a4, M787a5, M789b5, M790a5(2), M792a2, M794a4, M794a10, M794a26, M794b10, M795a10, M795a18, M795b2, M796a2, M796a13, M796a19, M796a20, M796b2, M796b22, M797a6, M797a7, M797a10(2), M797b7, M797b15, M798a11, M799a15, M799b4, M800a21, M800a22, M800b27

kiber (Ar.) Yaşlı olma, yaşlılık.
k. sin "Yaşlılık çağı" T713b18

kibi Gibi.
k. T697a7, A723b14, A723b14, M783a27, M783b4, M783b8, M788a11, M788a13(2), M784a27, M788b10, M790b11, M794b25, M796a26, M796b13, M797b16

kice Gece. krş. kiçe.
k. M783b23, M797b3, M799a1

kiç Geç. Kararlaştırılan beklenen veya alışılan zamandan sonra.
k. ḳurun T706b12, A726b8, M791a22, M793b26
k.-rek T717b5, A723b25, A726b9, M786a16, M787b4, M793a24

kiç- Geçmek, bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak; uğramak; konu olmak; gelmek; akla düşmek; vazgeçmek; sürmek, devam etmek, ettirmek; vuku bulmak; affetmek, bağışlamak.
k.-ti T700b4, T705b10, T706b2, A721b16, M789b19
k.-er irdi T706b18
k.-ip durur M785a5
k.-e almasdın A721b22
k.-mey T702b9
k.-ip T712b21
k.-megen M787a6

---

başdın kiç- M785a5
ḫaṭā(sı)dın kiç- T712b21
ḫātırġa kiç- M787a6
ḫāṭır(ı)ġa kiç- T702b9
ḫayālleride kiç- T705b10
köñülge kiç- M787a6
köñlige kiç- T700b4
teklifdin kiç- A721b16
tilige ve köñlige kiç- T706b2

kiçe Gece. krş. kice.
k. kündüz T703b27, T715a19
yarım k. "Gece yarısı" T699a14, T716a7
k. T697a2, T698a20, T700a1, T700a2& T700a7, T703a20, T703a27, T701a14, T703a27, T704a10, T704a17, T706b13, T709b14, T710a23, T715a19, T717a19, T717a21, A724b23, A730a19, A730a22, M784a16, M785a23, M796b13, M796b17
k.-niñ M783b3
k.-ge A732b16
k.-din T716a24
k.-si T707a10, T707b
k.-sidin T715a20

kiçelik Gece, gece boyunca.
k. kündüzlükte "Gece gündüz, hiçbir vakit"

M798b19

kiçig Küçük, yaşça küçük olan kişi.
uluġ k. "Büyük küçük, herkes" M799a17
k. irdiñ M798b16
k. irdi T707a11, A727a23, A727b3, A732a12
k. -dür A727b4
k. -nı T700a9
k. -i A719b18, A728b25, M799a17
k. -rek T695b12
k. -rek irdi T709a20, A728b26

kiçiglik Küçüklük, yaşça küçük olma.
uluġ k. "Büyüklük küçüklük" A724a6

kiçür- Bağışlamak, affetmek (Tanrı); düşünmek; ömür sürmek, vakit geçirmek.
k.-gey M799b3
k.-ür T700b1
k.-üpdür M802a25

ḳıl (Ar.) Söz, kelam, laf, haber.
ḳ. ü ḳāl ḳıl- T715b13

kil- Gelmek, ulaşmak, varmak, bir yerden bir yere ulaşmak, bir yere gelmek; bir yerden dönmek, dönmek, geri dönmek; eski haline dönmek, dönüşmek; duyulmak, işitilmek; inmek, nazil olmak, yukarıdan yere ulaşmak huzura çıkmak, birşeyin, birinin yanına yaklaşmak; anlatılmak, yer verilmek, yeri gelmek, söz edilmek; meydana gelmek, olmak, görünmek, hasıl olmak, ortaya çıkmak; fayda etmek, yaramak; hissedilmek; kaynaklanmak; rastlamak, tesadüf etmek; değmek, dokunmak; tad alınmak; yürümek, ilerlemek; bir yerde olmak; yaklaşma ifade eden yardımcı fiil.
k. A733b9
k.-sün M788a24, M788b5
k.-iñ T701b8
k.-sünler T716a15, A726a13
k.-eli T699a6
k.-dim M790b15
k.-di T695b14, T696b27, T697a23, T697a25, T697b4, T698b15, T699a24, T699b3, T702b18, T699b6, T700a14, T704a20, T704b17, T705a3, T705a8, T705b12, T706a4, T706a17, T706b3, T706b26, T707b,T708a2, T709a22, T710a16, T711b1, T711b24, T715a4, T705a12, T713b11, T715a14, T715a20, T717a13, T717a15, T716a25, A721a2, A721a26, A721b21, A722b5, A724b16, A725a6, A728b15, A726b6, A726b7, A728b27, A733a5, A733a20, M782b5(2), M782b6(2), M782b10, M784a11, M784b7, M787a14, M788b27, M789b14, M791a23, M792b8, M793a1, M794b25, M790a2, M795a5, M795a18, M795a23, M795a24, M795a26, M797a16, M799b9, M799b14, M800a20

k.-diler T699a19, T701b26, T706a25, A721a11, A727a4
k.-mediñ M799a27
k.-medi T701a23, T709a23, A721b19
k.-señ T704a21, A728a16, M784a22
k.-se T699a22, T699a25, T712b12, T714b18, T716a11, M785a2, M789a4M790a26, M792a9, M792b7, M794a6
k.-señiz T701b8
k.-mese irdi M795a19
k.-gey T694b4, T705a5, T707b, T710b13, A730a8, A732b14, M787b14, M789a13, M793a5, M800a12
k.-geyler M789b19,
k.-megey T709b25, T709b25, M793a16
k.-ür T709a19, T714b18, A728a26, M785b1, M786a2, M799b14, M799b15, M800a13, M800a14
k.-mes M789b26, M791a24, M792b15, M794b3, M794b18
k.-ür irmiş M791a11,
k.-ür irdi T709b23, A721a16, A732b19
k.-miş T716b13
k.-miş bolğay T716b14
k.-gen durur M789a17
k.-gen irmes M788b24
k.-gen irmiş M790a11
k.-güsidür A730b22
k.-megüsi durur M789a1
k.-edür min T715b21
k.-edür M791a21(4)
k.-edür irdi T706a23
k.-edür irmiş T706a11
k.-meydür T715a10, M788b23
k.-meydür irdi M787a7
k.-ipdür T714b11, M800b10
k.-iptür M802a3
k.-ip irdi M793a18, T699a23
k.-e alğay M785b18
k.-e alğay min M790b21, M790b24
k.-p kil-
alıp kildi A728b16
ḫāṣıl bolup kilse M798a25
alıp kilip irdim M790b23
bilip kilip irdi T711a17
k.-gendür
bola kilgendür M789b24
k.-ip
tartıp kilip A720a8, A720b2, A725a13, A732a16
ḳaçıp kilgen M789a19, M789a20
ḫalāṣ tapıp kilürde T713a10
iltip kilürige A725b19
k.-geç T699a26
k.-geli M787a1
k.-ip T694b18, T799a21, T699a27, T701a16, T702a6, T704a6, T704a13, T704a16, T705a5, T705b5, T705b26, T707a4, T708a7, T708a25,

T708a26, T710a12, T710a13, T710a25, T711a25,
T712a1, T712b22, T712b22, T712b23, T714a22,
T716b21, T716a15, T717a7, T717b5, A720b1,
A721a1, A721b10, A721b24, A722b4, A722b27,
A723a16, A723a17, A725a16, A725b2, A726a11,
A727a27, A727b22, A728a25, A728b7, A729b22,
A730b27, A731a4(2), A731a18, A732b18,
A733a11, M782b3, M784a4, M790a8, M790b10,
M789a10, M790a21, M790b27, M791b3, M791b23,
M792a15, M793a25, M794a11, M798a16
k.-gen T694b21, T701a8, T707a9, A732b27,
M787a15, M787a18, M788b6, M788b21, M789a7,
M789a19, M789a20, M789b15, M790a8, M791b14,
M794a17, M794b21, M801b1
k.-gen kilmegenini M794a16
k.-gende T699a21, T699a22, M801a16
k.-gendin T698b4, T700a16, M790b20
-da k.-gendin T701b9
k.-gençe M797b17
k.-genin M797a2
k.-genlerniñ M801b25
k.-megenini
k.-ür T703a2, T717b22, M786a24, M792a6,
M792a16
k.-ürde T713a10
k.-ürige A725b19

---

ağız(ları)ġa kıl- T701a8
atalık mihri ḥareketke kıl- A725b2
baş(ım)ġa kıl- M801b1
beteñ kıl- A727a27
düşvär kıl- T711b24
ġālib kıl- T704a21, T716a15
ḫāṭırġa kıl- M791a24, M791b14, M793a18,
M800a20
ḫātırıġa kıl- T710a12, M789a7
ḫayālġa kıl- M782b10
ḫayālge kıl- M793a16
ḫayāl(ıñ)ġa kıl- M789b15
ḫayāl(ı)ġa kıl- A728a26
ḫoşnūd kıl- T704a6
i'cāz kıl- M782b3
iligdin kıl- M797b17
il(i)g(im)din kıl- M789a13
il(i)g(imiz)din kıl- M799b15
il(iñiz)din kıl- M799b14
ḳalem taḥrîrîġa kıl- M794b18
ḳatıḳ kıl- A732b19
-ge ḳatıḳ kıl- A721a26
köñ(ü)l(üm)ge kil- M794b3
köñlige ḫoş kıl- T717a7
lāzım kıl- T709a19, M789b26
muvāfık kıl- M787b14
rāst kilme- T709a23
taḳrîrġa kıl- M784a11
üstige kıl- A728a25, A731a4, A731a18
vaḥy kıl- T713b11

vücūdḳa kil- T694b4, T700a14, T708a21, T709b25(2)
yādığa kil- T701a16, T701a23

kilid (Fa./Yun.) Anahtar.
k. irür M786a15
k.-ke M786a16
k.-i M786a15
k.-lerin T705b19

kilil- Gelinmek, varılmak; birinci tekil kişi için tevazu ifadesi ile gelmek, varmak, yapmak.
k.-di M788b2
k.-ip irdi M790a1

kiliş Gelme, geliş, varma. bkz. kil-
barış k. ḳıl- A730a15

kilk (Fa.) Kalem, kamış kalem.
ḳażā k.-i M786b1, M782b4

kiltür- Getirmek; vermek; yerine getirmek; icra etmek; ulaştırmak; huzura çıkarmak; bulmak; yaklaştırmak; ikram etmek; sunmak; meydana çıkarmak, sebep olmak; götürmek; vurmak, indirmek; doğurmak; etmek anlamıyla yardımcı fiil; yaklaşma bildiren yardımcı fiil.
k. T709a24, T712a25, T712a26
k.-sün T694b2
k.-ürmiş M801a12, M801a12
k.-ey T711b6
k.-eli T704b8
k.-di T699b20, T700a7, T702a7, T703b12, T703b17, T704b18, T705a5, T705a16, T705b26, T709b3, T710a22, T712a25, T712a26, T719a13, T720b9, A721a9, A731b7, M790b10, M792a15, M798a23, M799b10,
k.-diler T700b12, T701a22, T701b20, T703b8, T703b10, T703b16, T707a27, T716a21, T716b25, A725b2, A726a14, M792b21, M794b27
k.-medi T696a18, M795a23
k.-seler T711b22
k.-se bolğay M802a20
k.-gey min T708b23
k.-gey T694b6, T702b12, T711b5, M785b14, M794b10, M802a17
k.-geyler T706a10, T712b14
k.-ür irdi T694b21, T702b8, T717b4
k.-edür M795b11
k.-üptür A724b7
k.-üp irdiñ T711b1
k.-üp irdi T696b26, A727a13, A732b3, M798b3
k.-üp irdiler T703b12
k.-meydür irdi M787a8
k.-geli A729b27
-p kiltür-
talap kiltürüp irdi A727a13

tapıp kiltürüp tahtka olturttılar A732b23
toldurup kiltürüp T698b17
k.üp T694b20, T696a5, T698a26, T698b17, T699b5, T699b10, T702b15, T704a1, T705a25, T707b, T709b11, T710a13, T714a23, T717b5, A727a10, A730b25, A732b21, A732b23, A732b26, M790a8, M794a23
k.-gen T696a9, T711a27, M782b8
k.-ürge T708a25, T715b10
k.-mek M801a10
---
arağa kiltür- A719a13
becā kiltür- T699b5, T699b5, T700a7, T702a7, T704b18, T707a27, T709b11, T710a22, M794b27, M801a10, M801a12 (2)
İmān kiltür- T696a9, T696a18, T696b26, T704b8, T708b23, T712b14, T714a23, T716a21
medediġa kiltür- M802a17
-ge neñ kiltür- A732b21
ṣalāḥġa kiltür- M802a20
tenāḳuż kiltür- A724b7
vücūdḳa kiltür- M785b14

kiltürül- Getirilmek; yardımcı fiil
k.-di (becā kiltürül-) M784b23, M800a9
k.-se (ḥamlġa kiltürül-) M790a10

kim Soru zamiri; bağlaç, bağlama edatı, ki.
k.(soru zamiri)
k. sin T713a22
k.-dür T698a15, T698a16(3), T705a25, T717b10, T717b11,
hiç k. T713b1, T717a10
hiç k.-niñ A727b12
hiç k.-ge M799a6
hiç k.-de A731b10
her k. T706a1
her k.-niñ A719a8
her k.-ni T708b9
her k.-ge M796a11
her k.-de A730b4, A730b5(3)
k.-niñ M785b10
k.-ge A733b4, M786a19, M786a15
k. (bağlaç, bağlama edatı, ki)
k. T694b2, T694b3(3), T694b4, T694b5 (2), T694b6 (2), T694b7, T694b8 (3), T694b9, T694b10, T694b11, T694b12, T694b14 (2), T694b17, T694b21, T695a1 (2), T695a2 (2), T695a3, T695a4, T695a6 (2), T695a7 (2), T695a8, T695a10(2), T695a15, T695a16 (2), T695a23, T695a26, T695a27, T695b1 (2), T695b2, T695b3, T695b7 (2), T695b8 (2), T695b11, T695b14, T695b15, T695b16, T695b17, T695b19, T695b20 (2), T695b22, T695b24, T695b25, T695b26, T696a5, T696a6 (3), T696a7 (3), T696a8, T696a10, T696a14, T696a18, T696a19, T696a20, T696a22 (2), T696b12 (2),

T696b13, T696b14, T696b15 (3), T696b17 (2), T696b18, T696b22, T696b24 (2), T696b27, T697a1 (2), T697a2 (2), T697a3, T697a9, T697a10, T697a13, T697a15, T697a18, T697a19, T697a21, T697a23 (2), T697a24 (2), T697a27, T697b2 (2), T697b6, T697b9, T697b11, T697b12, T697b14, T697b15, T697b17, T697b18 (2), T697b20, T697b22, T697b24 (3), T697b26, T698a1, T698a3 (3), T698a4, T698a5, T698a6 (2), T698a8, T698a9, T698a10, T698a11 (2), T698a12 (2), T698a13, T698a15 (4), T698a16, T698a18 (3), T698a25 (2), T698a26 (2), T698a27, T698b2 (2), T698b5 (2), T698b6 (2), T698b7, T698b8, T698b9 (2), T698b10 (3), T698b18, T698b19 (3), T698b20, T698b25, T698b26, T698b27, T699a1, T699a4, T699a9, T699a13, T699a14, T699a15, T699a16, T699a19, T699a20, T699a22 (2), T699a23 (2) T699a25, T699a26, T699b1, T699b2 (2), T699b3 (2), T699b5, T699b6 (3), T699b7, T699b8, T699b10, T699b21 (2), T699b22 (2), T700a1 (2), T700a2, T700a8 (2), T700a10, T700a12. T700a14, T700a15, T700a16, T700a23, T700a25, T700b1, T700b3, T700b4 (3), T700b6 (2), T700b7 (2), T700b8 (3), T700b14 (2), T700b15, T700b16, T700b17 (4), T700b18 (2), T700b19, T700b22, T700b23, T700b24, T700b25, T700b27, T701a2, T701a5, T701a10, T701a11 (2), T701a14, T701a17, T701a19, T701a20, T701a22, T701a23, T701a24, T701a26, T701a27, T701b2(2), T701b5, T701b8 (2), T701b11, T701b13, T701b15, T701b18 (2), T701b23, T701b25 (3), T702a4, T702a8, T702a17, T702a18, T702a19, T702a20 (2), T702a24, T702a25 (4), T702a26, T702a27 (2), T702b1, T702b2 (2), T702b4, T702b7, T702b10 (2), T702b11, T702b12, T702b13 (2), T702b16 (2), T702b20, T702b22, T703a5, T703a6, T703a11, T703a12, T703a14, T703a16, T703a17, T703a20, T703a22 (2), T703a23, T703a24, T703a25 (2), T703a26, T703a27, T703b1 (2), T703b2, T703b3, T703b5, T703b6, T703b7, T703b8 (2), T703b11 (3), T703b15 (2), T703b16, T703b17, T703b18, T703b22, T703b25, T703b27, T704a4, T704a5, T704a7, T704a10, T704a11, T704a20, T704a22, T704a23, T704a26, T704a27, T704b2, T704b3, T704b4, T704b5, T704b6, T704b7 (2), T704b8, T704b10, T704b11 (2), T704b15, T704b17, T704b21, T704b22, T704b24, T704b25, T705a2, T705a3, T705a5 (2), T705a9, T705a10, T705a12 (2), T705a14, T705a16, T705a17, T705a24 (2), T705a25 (2), T705a26 (2), T705a27, T705b6, T705b7, T705b8, T705b10 (2), T705b11, T705b12 (3), T705b18 (2), T705b19, T705b20, T705b21 (2), T705b23, T705b25, T705b27 (2), T706a2, T706a3, T706a4, T706a5, T706a6 (2), T706a7 (2), T706a8, T706a9 (2), T706a11 (2),

T706a12, T706a14, T706a16, T706a17, T706a18, T706a20, T706a21, T706a22, T706a23, T706a24 (2), T706a25 (2), T706a27, T706b2 (2), T706b3, T706b8, T706b11, T706b13, T706b14 (2), T706b15, T706b16, T706b17 (2), T706b18, T706b20, T706b21 (2), T706b24, T706b26 (2), T706b27, T707a1 (2), T707a2, T707a4, T707a6, T707a11, T707a15, T707a18, T707a21, T707a22 (2), T707a24, T707a25, T707a26, T707a27, T707b, T708a1, T708a3 (2), T708a4 (2), T708a5, T708a8, T708a10, T708a14, T708a24, T708a25, T708b4 (2), T708b11, T708b12, T708b20, T708b21 (2), T708b22 (2), T708b23, T708b24, T708b25 (2), T708b27, T709a2, T709a6, T709a7, T709a8, T709a9, T709a10, T709a11, T709a20, T709a22 (2), T709a24 (3), T709a25, T709a26 (2), T709a27 (2), T709b7 (2), T709b8, T709b10, T709b13 (2), T709b14, T709b15, T709b16 (2), T709b17 (2), T709b18, T709b19 (2), T709b22, T709b23 (2), T709b24 (2), T709b25, T709b26, T710a1 (2), T710a2, T710a4, T710a5, T710a6, T710a8 (2), T710a10, T710a11, T710a12, T710a13, T710a16, T710a17, T710a18, T710a19, T710a21, T710a23 (2), T710a26 (2), T710a27, T710b3 (2), T710b4, T710b6 (2), T710b7 (2), T710b8, T710b9, T710b10, T710b11, T710b12, T710b14 (2), T710b15, T710b16, T710b20 (2), T710b22 (2), T710b23, T710b24, T710b25, T710b26, T710b27, T711a1, T711a2, T711a3 (3), T711a4, T711a5, T711a6, T711a7, T711a9, T711a10 (2), T711a11 (2), T711a13, T711a14, T711a15 (2), T711a16, T711a17, T711a19 (2), T711a20, T711a22, T711a23, T711b1 (2), T711b2 (2), T711b3, T711b4, T711b6 (2), T711b7, T711b11, T711b14, T711b16, T711b17, T711b18 (2), T711b19, T711b20, T711b21, T711b22, T711b24, T711b25 (2), T711b26, T712a2, T712a3, T712a5, T712a9 (3), T712a11, T712a12, T712a13 (2), T712a14 (2), T712a16 (2), T712a21 (2), T712a22, T712a23, T712a25 (2), T712a26, T712a27, T712b1, T712b2, T712b4, T712b8, T712b12, T712b13, T712b14 (2), T712b15 (2), T712b18, T712b19, T712b20, T712b21, T712b22, T712b27, T713a1, T713a5, T713a6, T713a7, T713a8, T713a12, T713a13, T713a14, T713a16 (2), T713a17, T713a18, T713a19, T713a21, T713a22 (5), T713a23, T713a24, T713a25, T713a26, T713b1, T713b7, T713b8 (2), T713b9, T713b12, T713b13, T713b14, T713b15, T713b16, T713b17, T713b18 (2), T713b21, T713b25, T713b26 (2), T713b27, T714a1, T714a3 (2), T714a4, T714a5, T714a7, T714a8 (2), T714a10, T714a11, T714a13, T714a15, T714a18, T714a19, T714a20, T714a24, T714a25, T714a26 (2), T714b3 (2), T714b4, T714b5, T714b6 (3), T714b7, T714b8, T714b10 (4), T714b11, T714b13, T714b14,

T714b15 (3), T714b16 (3), T714b17 (2), T714b18 (2), T714b21 (2), T714b22, T714b23 (2), T714b24, T714b25 (2), T714b27, T715a1 (2), T715a2, T715a3, T715a4, T715a5, T715a9, T715a10, T715a12, T715a14, T715a16, T715a17, T715a20, T715a23 (2), T715a24, T715a25 (2), T715a26, T715b2 (2), T715b6 (2), T715b14, T715b18, T715b19, T715b20, T715b26, T716a1, T716a2, T716a5 (2), T716a8 (2), T716a9 (2), T716a12, T716a14 (2), T716a15, T716a16, T716a18 (3), T716a19, T716a21, T716a22 (2), T716a24 (2), T716a25 (2), T716a26, T716b2, T716b4, T716b6, T716b7, T716b9, T716b11, T716b13 (2), T716b14, T716b15 (2), T716b20, T716b22, T716b23, T716b27 (2), T717a1 (2), T717a6, T717a16, T717a18, T717a19 (2), T717a20, T717a22, T717a25, T717a26, T717a27 (2), T717b2, T717b3, T717b5, T717b9 (2), T717b11 (2), T717b16, T717b17 (2), T717b19, T717b22, T717b25, T717b26(2), T718a1, T718a2 (3), T718a3, T718a4 (2), T718a7 (2), T718a10 (2), T718a11, T718a14, T718a15, T718a17 (3), T718a18, T718a19 (4), T718a20, T718a21 (2), T718a23 (2), T718b1, T718b2, A718b3, A718b4, A718b6, A718b6 (3), A718b8, A718b9, A718b11, A718b12, A718b14, A718b15, A718b16, A718b20, A719a5, A719a6, A719a12, A719a13, A719a14, A719a15 (2), A719a17, A719a20 (2), A719a25, A719a27, A719b1, A719b5 (2), A719b6, A719b10, A719b11, A719b16, A719b17, A719b19, A719b22, A719b23, A719b26, A720a3, A720a4, A720a5, A720a6, A720a9, A720a9, A720a11, A720a13, A720a14, A720a15, A720a19 (3), A720a20, A720a21, A720a23, A720a26, A720b4, A720b6, A720b8, A720b9, A720b10, A720b14, A720b16 (2), A720b17, A720b18, A720b19, A720b21, A721a3, A721a3, A721a5, A721a6, A721a7, A721a10, A721a14, A721a15, A721a20, A721a21 (3), A721a22, A721a27,A721b1, A721b5, A721b6, A721b16, A721b17, A721b18, A721b19, A721b23, A721b25, A721b27, A722a8, A722a9, A722a12 (2), A722a13, A722a15, A722a19, A722a23, A722a24, A722a25 (2), A722b1, A722b2 (3), A722b3 (3), A722b5 (2), A722b6, A722b8 (2), A722b11, A722b13, A722b14, A722b21, A722b22 (2), A722b23, A722b25, A722b26 (2), A723a1 (3), A723a2 (3), A723a4, A723a7, A723a7, A723a8, A723a9 (2), A723a12, A723a13 (2), A723a16, A723a20, A723a22 (2), A723a27, A723b2, A723b7 (3), A723b8 (2), A723b9, A723b11, A723b17 (2), A723b18 (2), A723b20, A723b21, A723b23, A723b25, A723b26, A724a2, A724a5, A724a7, A724a8, A724a11, A724a14, A724a20, A724b7, A724b9, A724b16, A724b16, A724b19, A724b20, A724b22, A724b24 (2), A725a2, A725a4, A725a6, A725a8 (2), A725a9, A725a10, A725a16, A725a20 (2), A725a22,

A725a24, A725a25 (2), A725a26 (3), A725a27, A725b2, A725b4, A725b10, A725b12, A725b13 (2), A725b14, A725b17, A725b19, A725b20, A725b25, A725b26, A726a2, A726a4, A726a6, A726a8, A726a10, A726a11, A726a13, A726a17, A726a24, A726a26 (3), A726a27, A726b5, A726b6 (2), A726b7 (3), A726b9 (2), A726b11, A726b12, A726b13, A726b15, A726b16(2), A726b17(2), A726b18, A726b19, A726b20, A726b21, A726b22, A727a2, A727a4, A727a5 (3), A727a6 (2), A727a8 (2), A727a9, A727a10, A727a12, A727a17, A727a18, A727a23, A727a24, A727a26, A727b1, A727b4 (2), A727b7, A727b11 (2), A727b12, A727b14, A727b17, A727b20, A727b23, A727b25, A727b27, A728a1 (2), A728a4, A728a5 (2), A728a6, A728a7, A728a9, A728a11, A728a14 (2), A728a15 (2), A728a16, A728a19, A728a20 (2), A728a21 (3), A728a24, A728a26 (2), A728a27, A728b1, A728b2, A728b3, A728b6 (2), A728b7, A728b9, A728b11, A728b13 (2), A728b27, A729a4, A729a5 (2), A729a6, A729a14, A729a18, A729b1, A729b6, A729b8, A729b21 (2), A729b22 (2), A729b23, A729b24, A729b25 (3), A729b27, A730a1 (2), A730a6, A730a8, A730a11, A730a12, A730a17, A730a18, A730a19, A730a20, A730a21, A730a22 (2), A730a27 (3), A730b1 (2), A730b2 (2), A730b3 (2), A730b4 (2), A730b6, A730b14, A730a15, A730b16, A730b17, A730b18 (2), A730b20, A730b22, A731a1, A731a2, A731a8, A731a10, A731a13, A731a14, A731a19, A731a21 (2), A731a22, A731a23 (2), A731a24, A731a25 (3), A731a26 (2), A731a27 (3), A731b1, A731b2 (2), A731b5, A731b6 (2), A731b8, A731b9, A731b10, A731b11 (3), A731b12, A731b14 (2), A731b15 (2), A731b16, A731b18, A731b19, A731b22 (2), A731b23, A731b24, A731b25 (2), A731b26, A731b27, A732a1 (2), A732a3, A732a4, A732a6, A732a7, A732a11, A732a12, A732a13, A732a14, A732a20 (2), A732a21, A732a22, A732a23, A732a24, A732a27, A732b2, A732b4, A732b6, A732b12, A732b13, A732b14, A732b15, A732b16, A732b22, A732b27, A733a1, A733a2, A733a3, A733a6, A733a17, A733a21, A733a26, A733a27, A733b3, A733b4, A733b5, A733b7, M782b1, M782b2, M782b3, M782b7 (2), M782b10, M782b12 (2), M782b14 (2), M783a9 (2), M783a11, M783a16, M783a18, M783b2 (2), M783b9, M783b10, M783b11, M783b13, M783b14, M783b18 (2), M783b19, M783b20, M783b22, M783b23, M783b26, M783b27, M784a1, M784a2, M784a3, M784a6, M784a7 (3), M784a20, M784a23, M784a24, M784a25 (2), M784a26, M784b3 (2), M784b4, M784b5, M784b8, M784b10, M784b11, M784b15, M784b16, M784b17 (2), M784b18, M784b24, M784b25 (2), M784b26 (2), M785a6, M785a7, M785a8, M785a10, M785a14, M785a15,

M785b4, M785b6, M785b11 (2), M785b15, M785b17, M785b21, M785b22 (2), M785b23, M786a1, M786a2, M786a10, M786a10, M786a11 (2), M786a12, M786a13, M786a14, M786a16, M786a17, M786a21, M786a23 (2), M786a24, M786a25, M786b2, M786b3, M786b4, M786b5, M786b9 (2), M786b10, M786b11, M786b15 (2), M786b18, M786b19, M786b20, M786b21, M786b27 (2), M787a1, M787a2, M787a5, M787a7(2), M787a8(2), M787a9, M787a12, M787a14(3), M787a16, M787a22(2), M787a23, M787a26, M787a27, M787b2, M787b5, M787b6, M787b7, M787b11, M787b12(3), M787b13, M787b20, M787b24(2), M788a2(2), M788a5, M788a6, M788a7, M788a9, M788a16(4), M788a24(2), M788a27, M788b1, M788b3(2), M788b4, M788b7(2), M788b8, M788b10, M788b11, M788b12, M788b13(2), M788b15, M788b17(2), M788b18, M788b19(2), M788b20, M788b22, M788b27(2), M789a1, M789a5(2), M789a7, M789a10, M789a15(2), M789a16, M789a19, M789a23, M789a24, M789b1, M789b2, M789b3(2), M789b4, M789b6(2), M789b8, M789b9, M789b10, M789b12(2), M789b14(2), M789b15, M789b16, M789b18(2), M789b19, M789b20, M789b22, M789b23(2), M789b25, M789b26, M790a1(2), M790a2, M790a3, M790a5, M790a7, M790a11, M790a12, M790a15, M790a19, M790a20, M790a23(3) M790a25, M790b5, M790b6, M790b8, M790b10, M790b12, M790b13, M790b19(2), M790b20(2), M790b21, M790b22, M790b23, M791a1, M791a4(2), M791a6(2), M791a8, M791a10, M791a12, M791a14, M791a15(2), M791a21, M791a24(2), M791a25(2), M791a26, M791b1(3), M791b3, M791b4, M791b5, M791b12, M791b14, M791b17, M791b20, M791b21, M791b23, M791b26, M791b27(2), M792a3, M792a5, M792a6, M792a7, M792a8(2), M792a13, M792a14(2), M792a15, M792a18, M792a19, M792a20, M792a21, M792a22(2), M792a23, M792a24(2), M792a25, M792b1, M792b4, M792b6(2), M792b8(2), M792b10(2), M792b11, M792b13(2), M792b14, M792b15(4), M792b19(2), M792b20(2), M792b23, M792b26, M792b27, M793a2, M793a3, M793a5, M793a7, M793a8, M793a10, M793a12, M793a13(2), M793a14, M793a15, M793a16, M793a18(2), M793a20, M793a21, M793a22(2), M793a23, M793a24(2), M793a26, M793a27(2), M793b1, M793b2, M793b5(3), M793b6(3), M793b7, M793b8, M793b9, M793b10, M793b11(2), M793b13, M793b14(2), M793b15(3), M793b16, M793b17(2), M793b18, M793b19(2), M793b21(2), M793b22(2), M793b25, M793b26, M793b27, M794a1, M794a3(2), M794a4(2), M794a5, M796a6, M794a7, M794a8(2), M794a9, M794a10(2), M794a13(2), M794a15(2), M794a16(2), M794a19, M794a20, M794a21, M794a23, M794a24, M794a25, M794a27(2),

M794b3, M794b4(2), M794b6, M794b9(2), M794b12, M794b14, M794b18, M794b20, M794b22, M794b23, M794b25, M794b26, M795a1, M795a3, M795a5, M795a8, M795a10, M795a12, M795a13(2), M795a14, M795a17(2), M795a18, M795a23, M795a24, M795a25, M795a27, M795b1, M795b7(2), M795b9, M795b10(2), M795b11, M795b12(2), M795b16, M795b17(2), M795b22, M795b24, M795b25, M796a2, M796a5, M796a6, M796a9, M796a11(3), M796a14, M796a16(2), M796a19(2), M796a20, M796a21, M796a25, M796a26(2), M796b5(2), M796b6, M796b7, M796b8(2), M796b9, M796b12, M796b13, M796b14, M796b15(2), M796b20, M796b22, M796b23, M797a3, M797a5(2), M797a6, M797a9, M797a10(2), M797a11, M797a17(2), M797a20, M797a24, M797a25(3), M797b6, M797b17, M797b18, M797b20, M797b23(3), M797b24(3), M797b25(2), M798a1(2), M798a2(2), M798a3, M798a5(2), M798a6, M798a7, M798a13, M798a15, M798a18, M798a25, M798a26, M798b3, M798b4, M798b5, M798b7, M798b10, M798b15, M798b26, M799a4(3), M798a5(2), M799a6, M799a7, M799a18, M799a19, M799a20(2), M799a21, M799a23(2), M799a25(3), MM799a26, M799b1, M799b2, M799b3, M799b9, M799b10(3), M799b11, M799b12, M799b13, M799b14(2), M799b15, M799b16(2), M799b17(2), M799b20(2), M799b22(2), M799b23, M799b25, M799b26, M800a1, M800a2, M800a4, M800a5, M800a9, M800a10, M800a12(3), M800a13, M800a14, M800a17(2), M800a20, M800a25(2), M800a27, M800b2, M800b5, M800b6, M800b8, M800b10(2), M800b11, M800b15, M800b17, M800b19, M800b20, M800b25, M800b26(2), M801a3, M801a5, M801a8, M801a9, M801a12, M801a13(2), M801a14(2), M801a15, M801a16, M801a18, M801a20, M801a26(2), M801a27(2), M801b3, M801b5, M801b6, M801b7, M801b10, M801b11(2), M801b14, M801b15, M801b16, M801b17, M801b18, M801b19, M801b20, M801b22, M801b25, M801b26, M802a2, M802a7, M802a16, M802a20, M802a23(2), M802a24(3), M801a26(2)

kime **Gemi.**
k. T696a11, T696a1, T696a9, T706b17, T706b18, T712b18, T712b21
k.-nin T706b9,
k.-ni T706b18
k.-ge T696a9, T696a24, T696a24, T706b8, T712b17, M784b8
k.-din T696a13, T696a19,T696a25, T706b10
k.-si T696a12, T696a10, M784b3
k.-sin T706b17
k.-sini M784a24

kimerse **Kimse**
hiç k. M787b27

kimse Kimse, kişi
her k. T717b13

kimyā (Ar.) Kimya; birleşim, iksir.
K. M797b9, T705b18

kīmyālıḳ (Ar.T) İksirlik, iksir yapmak için kullanılacak madde.
k.-ka M797b8

kin~kiyin Bir şeyin arkası, gerisi, ötesi.
k. A733a11
k.-ige A722b7
kince~kiyince "Arkasından, arkası sıra, peşinden." T695b27
kiyinrek "Arkadan, geriden" T714b12

kīn (Fa) Düşmanlık, kötülük.
k.-ġa A722a4

kīŋ Geniş
k. M784b8

kināyet (Ar.) Üstü kapalı olarak anlatılan söz, dolaylı olarak söz söyleme, üstü kapalı olarak söylenen dokunaklı söz.
ṣarīḥ u k. bile M799a12
k. bile M799a1
k. M999b22

kināyet-engīz (Ar. Fa. birl.s.) Kinayeli, üstü kapalı olarak dokunduran söz, tariz dolu söz.
k. M785b21

kīn-efzāy (Fa. birl.s.) Düşmanlık duyan, düşmanlık arttıran.
ʿadū-yı k.-ıŋ M791b7

kint (Soğd.) Kale; şehir, yerleşim yeri, kasaba, köy.
k. T696a13, T703a21, A729b27
k.-niŋ T713a12
k.-idindür T697b27, T702a21
k.-ler T695b8, A727a18

kint-be-kint (Soğd.Fa.) Köy köy, kaza kaza
k. M793b15

ḳīr (Ar.) Yapıştırma işi için kullanılan bir tür zift, katran.
ḳ. bile T703b5, A722a20

kir- Girmek, kapalı bir yere girmek, dahil olmak; batmak, gömülmek; katılmak; kabul etmek; binmek; geçmek; gitmek; huzura çıkmak; yürümek; dahl etmek, karışmak; yardımcı fiil;

yaklaşma bildiren yardımcı fiil.
k.-sün M797a9
k.-iñ T710b21, T714b25
k.-meñ T701b13
k.-di T707b
k.-irdi T697b13, T702a17, T706a4, T706a7, T708b2, T708b9, T709a14, T709b11, T712b23, T719b4, A720b23, A723b5, A727a5
k.-irdiler T698b7, T703a8, T704b21, T706b8, A725b26
k.-irse A724a6
k.-gey M792b10, M792b17, M800b12
k.-megey T706b20
k.-miş M787b23
k.-mişler T715b6
k.-iptürler M793a11
k.-ip irdi M790a23
-p kir- T702a17, M785a19
k.-geç T698a24
K.-ip T694b16, T695b4, T696a9(2), T696a10, T707a26, T698b22, T707a10, T708b1, T708b14, T709b4, T709b26, T712a14, T712b17, T713a18, T714a1, T714b10, T715b7, T715b14, A721a3, A723b12, A722b7, A725a24, A728a25, A730a9, M796b18, A733a11
k.-gen A723b5,M785a19, M790b4, M796b27,
k.-gende T702a17
k.-genin M797a2
k.-genler T707b
k.-megen M787a6
k.-er M790a24
k.-erni M786a4
k.-erde T696a24, T711b27, T704b20
k.-mesdin M792b17
k.-mek M784b8, M793b3
---
da'vetiğa kir- T703a8
diniğa kir- T698b7, T708b9, T714b25, T725b26
iligge kir- M792b17, M792b17
köñülge kir- M787a6
naẓmğa kir- M790b4
perde kinige kir- A722b7
söz(leri)ge kir- M793a11
şulḥ eänibidin kir- A730a9
taḫt-ı fermän(ı)ğa kir- A723b12
tertİb libäsığa kir- M790a23
teşrİf-i ihsañğa kir- M796b18
tüş(i)ge kir- T707a10

kirämend (Ar.Fa.) Değerli, kıymetli; büyük, çok; altın veya gümüş.
k. A729b22

kirämİ (Ar.Fa.) Muhterem, aziz, saygıdeğer, mükerrem.
k. M791b16

kirdār (Fa.) Fiil, hareket, tavır, davranış.
k. M785a3

Kirdgār (Fa.) Tanrı
k. M785b27

kirek Gerek, lazım, ihtiyaç duyulan, muhtaç olunan;
-malı, -meli, gereklilik.
k.-irdi M792b19, M793a5, M800a1
k.-tür T699b14, T699b15, A733a13
k.-bolsa M789b19
k.-bolğay T718a7
k. T696b27, T711b6, M785a6, M785b22, M792a26, M800a12
-mek k. T696a1, T712b4, T712b4, T714b21, A725a25, A726aa3, A726a3, A726a4, A730b4
-sam k. M786a25
-sa k. M792a22, M793a6
-ğay k. T718a15
k.-mes irdi M801a25

kireklik Gerekli, lâzım, ihtiyaç duyulan.
k. irmes A726a26
k.-tür A726a27
k.-dür A726a26

kiril- Girilmek, bir yere dahil olunmak, birinci tekil kişinin tevazu ifadesiyle girmek fiili.
k.-di M784b9

kiriş- Girişmek, başlamak, yardımcı fiil.
k.-ti T703b13
k.-key M783a9

kirm (Fa.) Böcek.
k. M785a23

Kirmān (ö.a.) Arap efsanelerine göre Nuh'un oğlu Yâfes'in soyundan olan ve adıyla anılan bölgede yerleşmiş olan Kirman bin Faluc. Metnimize göre Sam'ın soyundan bir kişi.
k. T696b7

Kirmān (ö.a.) İran'da bir eyalet ve bu eyaletin merkezinin ismi.
K. A721b11
K.-ğa A733a11
K.-da A727b11

Kirmānşāh (ö.a.) Behram bin Şapur'un hâkim olduğu bölge sebebiyle lakabı.
K. A727b11

kirpiç Kerpiç, duvar örmekte kullanmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş, saman ve balçık karışımı ilkel tuğla.
k. T711a21

kirpik Kirpik, göz kapaklarındaki kısa, koruyucu kıllar.
k. -(g)im M791a5
k.-ler M789b5

Kirüz-Şāpūr (ö.a.) Kuruluşu, İran'ın hükümdar sülalelerinden Sasaniler'den Şapur I veya Şapur II'ye dayandırılan Firüz-Şāpūr şehri.
K. A727a20

kis- Kesmek; dibinden ayırmak, bıçak, makas gibi bir aletle bir şeyi ikiye ayırmak, bir şeyi yerinden koparmak, ayırmak; kesici bir aletle yaralamak; ucunu almak; düzgün parçalara ayırmak.
k.-ti A720a13
k.-tiler T701a1
k.-ip irdi T707b
k.-ip T696a6, T702b13, T702b14, T714b13, T716b3, T718b16, A725b20, A727a9
k.-ken T701a20, A725a21

kisil- Kesilmek, kesici bir aletle yerinden ayrılmak, koparılmak.
k.-gen T714b20

Kisrî (ö.a.) Yezdicird I'in ölümü üzerine onun zulmünden çok çekmiş olan halk, yerine oğlunu hükümdar yapmak istememiş, Erdeşir soyundan Kisri adlı birini saltanat koltuğuna çıkarmıştır. Fakat Behram IV saltanat iktidarı olmayan bu kişiyi, tahtın kendi hakkı olduğu iddiası ile tahttan indirmiştir (metne göre).
K.- Ṭāḳı "Bağdat'ta Medayin (Seleukia-Ktesiphan) şehrinden arta kalan tek abide, Tak-i Kisra Sarayı. Yapılışı Husrev I'e dayandırılır." A730a3, A730a20, A731b9
K. A728a2, A728a8, A730a21
K.-ni A728a5

kisrî (Ar.) Sasani hükümdarlarından iki Husrev'in isimlerinin Arapça şekli olan kelime zamanla bütün İran şahlarını ifade eden bir cins isim olmuştur.
k.- A730a3, A730a20, A731b9, A732a9, A732b21, A732b22

Kisrî Arslan (ö.a.) Husrev Perviz'in oğlu Şiruye'nin ölümünden sonra tahta geçen kişilerden biri.
K.A. Kisrî Ḳubād bin Firūz A732a9

Kisrî Ḳubād bin Firūz (ö.a.) Husrev Perviz'in oğlu Şiruye'nin ölümünden sonra tahta geçen kişilerden biri.
K.Ḳ.B.F. A732a9

Kisrî Mihr-şas (ö.a.)Erdeşir-i Babek'in soyundan bir hükümdar.
K.M. A732b21(2), A732b22

kistür- Kestirmek, kesici bir aletle bir şeyi ait olduğu bütünden kopartmak, ayırtmak.
k.-di A732a2

kisvet (Ar.) Kılık, suret, şekil; özel bir elbise, elbise.
k.-in T694b10, M795b9,
k.-ide M802a16
k.-iğiz M795a3

kişi Kişi, şahıs, zat, insan, adam; kimse; adam, asker; halk; kim; ademoğlu; elçi; biri, birisi; insanlar; hiç kimse; yönetici, görevli, memur.
k.-sin T712a2, T712a4
k.-irdi T695a26, T695b24, T711a23, T716b23, A720b15, A721b2, A722a11, A722b17, A722b21, A724a24, A725b18, A725a20, A726a24, A727a24, A727b17, A728b2, A729a15, A729a17, A730b10, A732b13, A732b15, A732b17
k.-irdiler T714a23
k.-dür M706b17, A729a18, A730a17
k.-dürler A718b1
nl k. durur "kimdir" A728b13
k. bile T696b25, T709a13, A728a14, A728a18, A728a23, A731a12
kara k. içre M783b25
ädemi k. M799a21
ş**atun k. A731b25
her k. T699a12, T699a16, T715a4, T715a5, A728a7, A733b7, M792a18, M792a27
her k.-ge M800b19
hiç k. T695a5, T698a4, T698a6, T699a10, T702b7, T708a18, T709b8, A721a6, A726a10, A732a11, M792a21
hiç k. -ge A731b11, M786b6, M799b16
k. kara ümidi M789b21
k. T695a4, T695a26, T695a27, T695b7, T695b19, T696a9, T696a19, T696a20, T697a13, T697b21, T697a17, T697a27, T697b21, T697b24, T698a1, T698a3, T698a26, T698b7, T698b8, T698b9, T699b11, T701b19, T702b23, T703a8, T704a20, T705a4, T705a10, T705a12, T705b8, T706a18, T706a22, T706a25, T707b, T708a8, T708b9, T709b7, T709b14,T710a3, T710a8, T10a23, T710a24, T710b26, T710b27, T713a21, T713b1, T714a11, T714b14, T714b15, T714b24, T715a21, T716a14, T717b19(2), T717b27, A718b5, A718b12, A718b9, A719a15, A719b7(3), A720a24, A720b5, A720b6, A721b15, A721b16, A722b12, A722b22, A722b23, A722b26, A724b5(3), A724b10(2), A724b16, A725b5, A726a17, A726b6,

A727b3, A727b4, A727b23, A728a4, A728a16, A728b17, A729a7, A729b4, A730a2, A730a22(2), A730a24, A730b24, A731b16, A731b26, A732a24, A732a25, A732b19, A733a1, A733a3, A733a19, A733a26, A782b8, M783a11, M783b13, M785b10, M786b14, M787a7, M787b21, M788b19, M788b21, M788b22, M789a2, M789a3, M789a19, M789a20, M790a3, M790a4, M791b20, M791b21, M791b23, M792a9, M792b2, M792b3, M792b15, M792b27, M793b23, M794a1, M797a24, M800a12, M800b16, M800b26, M801a16, M801a20, M802a1, M802a7
k.-nıñ T696a21, T696b11, T697b22, T716b23, A727a4, M785a19, M792a22
k.-nıñ ırdı A727a5
k.-nı T704b27, T705a22, T712b18, T712b26, T713a2, T715a23, A725a10, A725b20, A726a11, A728a2, A731b26,A732b6, A732b8, A732b10, A733a1, M802a16
k.-ge T697b12, T698a4, T700a11, T705b6, T706a12, T712b27, T717b24, A720a6, A724b14, A725a25, A728a20, A728a27, M783a6,M794a4
Tıñrı ol k.-ge bol- M792a18
Tıñrı bu k.-ge bol- M792a19
k.-dın T696a3, T698a1, M789b15, M792a6, M792a16, M799b26
k.-sı T702b5, T719a8, A732a14
k.-sı ırdı T703b1
k.-mız M787a7
k.-ñız M792b15
k.-ler T708a25, A727a7, A730a12, A730a14, M793b8, M794a9, M799b24
k.-ler arağa sal "Araya adam koymak" A730a10
k.-ler ırdı A731b27
k.-ler ırdıler T713b5
k.-ler‿nıñ A727a12
k.-lerı A727a11

kişver (Fa.) İklim, memleket, diyar, vilayet, ülke.
k.-ı Rūm M791a20
k. ü diyār M798b9
eḳālīm ü k. A719a19
k. A721a24, A726a21, M786a9, M788a9, M790a18, M797b13
k.-ġa A719a19
k.-ı A720a10, A730b26, A733b8
k.-ın M790b14

kişver-ḫıdîv (Fa.birl.s.) Vilayet valisi, ülke hakimi, hükümdar, padişah.
k. A730b25

kişverî (Fa.) Bir iklim, bir diyar, bir ülke.
k. M791b2

kişver-sitānlıġ (Fa.T) Fatihlik, memleket alıcılık.
k. M786a10

kit- Gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak; batmak, girmek; ölmek, dünyadan ayrılmak; yok olmak, görünmez olmak, silinmek; aşmak, akarak aşmak.
k.-ti T702b25, T704b15, T708b17, T715a24, M784a8, M784a11
k.-tiler T704a2, T716b25, A724b12
k. medi A720a11
k.-key M796b17
k.-megey M800b18
k.-er A725a9
k.-erler A719b25
k.-ken irmiş M789b2
k.-keli T699a19
k.-ip A724b14
k.-mey T702b25, T708b17
k.-ken T708b17
k.-kendin T704a3
k.-mek T699b15, A724b15
k.-meklik A724b14

kitāb (Ar.) Kitap, yazılı eser; bir dinin hükümlerini taşıyan kutsal kitap.
k.-ı āsmānî T716b14
k. biti- A719a7
k. M788b7
k.-nı T713b1, A718b13
k.-ımda M792b12
k.-ı M799b14
k.-ın A721b13, A721b17
k.-ıda A718b15
k.-ıdın A723a7
k.-lar M790b24
k.-larnı M790b23, M790b25

kitābet (Ar.) Mektup; yazılmış yazı; yazı yazma, usûlune uygun olarak yazı yazma.
vahy-i āsār-ı k. M796b15
k. ķıl- "Yazdırmak" T712a13
k. M787b2
k.-ķa M789a3

kitābḫāne (Ar.Fa.birl.i) Kitap okunan yer, kütüphane.
k.-ġa M793b3

kiter- Gidermek, yok etmek, izale etmek.
k.-ür M784a22

kitmeklik Gitmek, ayrılmak.
k. A724b14

kitür- Getirmek, vermek; ortaya çıkarmak; ulaştırmak; kabul etmek; yardımcı fiil.
k. M784a2
becā k.- M786b24
k.-di M791a23, M792a11
k.-diler T704a25
k.-gey T704a11, A727a9, M800b27

k.-mes M801a6
k.-geç T702b15
k.-gen T701b18, M783b3
arağa k.- A720a1
behāğa k. M783b3
İmān k.- T704a25
becā k.- M786b24, M800b27, M801a6

kivür- Girdirmek, sokmak, almak, dahil etmek, ortaya çıkarmak, hükmü altına almak, vermek, ele geçirmek; çıkarmak, icat etmek; getirmek; içeriye sokmak; getirmek; batırmak.
k.-di T695b16, T701b1, T703b20, T707b.T710b5, T714b7, A718b18, A721b15, A725a14, A729b3, A730a4, A731a19, A732b2, M783b3, M798b9
k.-gey T714a4, M795a14,
k.-ür T714b17
k.-üp irdi T696a25, A722a12
k.-meydürler A731a6
k.-geç T700b27
k.-üp T694b8, T698a8, T704a17, T710a15, T716a8, T716b25, A722b15
k.-gen A733a22
k.-gümdür T716a10
k.-mek T718a24, M801a25
aḳdığa k.- A722a12, A722b15
ʿamelğa k.- T718a24
arağa k.- T695b16, A732b2
bedeniğa rūḥ k.- T716a8
cān k.- M798b9
dīn(i)ğa k.- T704a17
fermanığa k.- T710b5
iligge k.- A730a4
-ḳuyaş yüsufın beyʿ mīzānı keffesiğa k.- M783b3
milletḳa k.- A721b15
millet(i)ğa k.- A729b3
mülūk ʿadedığa k.- A731a6
nikāḥğa k.- T714a4
nikāḥığa k.- T703b20, A725a14
nikāḥı ʿaḳdığa k.- T701b1
rūḥ k.- T714b7
rūḥ teniğa k.- T714b17
taṣarrufığa k.- A731a19
teniğa rūḥ k.- T710a15
yükke k.- A718b18

kiy- Giymek, kıyafet giymek.
k.-gey min M795b9
k.-ip T709b16, A731a13
k.-erge A718b19
k.-mek T695b17, A721a7

k'iy Ki ey, hey.
k. M798a22

kiyāsere (Ar.) Hükümdarlar, hükümdar soyundan olanlar (kisra'nın çoğulu.).
k.- A732a11

kiyāset (Ar.) Uyanıklık, anlayışlılık, zekilik.
k. T705b7

kiyāsetlıḳ (Ar.T.) Zeki, anlayışlı, uyanık.
k. T711a22

kiydür- Giydirmek, kıyafet giydirmek.
k.-diler T694b11
k.-üp T711a22

kiydürül- Giydirilmek.
k.-di T704a14

kiyik Geyik; av hayvanı.
k. alġuçı ḳıl- A718b17
k.-ke T712b22

kiyinrek Arkadan, geriden. bkz. kin~kiyin.
k. T714b12

kiz Keçe, çadır örtüsü (?).
k.-din M785a21

kiz- Dolaşmak, gezmek, yürümek.
k.-er irdi T709b8
k.-ip min M784b26
k.-ip T715a11

ḳoçḳar Koç.
ḳ. T699b10

ḳol El, kol, bilek.
k.-ı A723b15
ḳ.-ın A723b14, A725b24, A732a2
ḳ.-ıġa M793b18
ḳ.-ıda A721b11, M791a23

ḳol- Bağışlanma istemek; arz etmek; istemek; dilemek; özür dilemek; kız istemek.
ḳ.-ay M801a23
ḳ.-dı T700a22, T705b26, T710a6, T711b20, T717b12, A723a11, A726b15
ḳ.-ġay M787b7
ḳ.-up T698b14, A720b19, A722b13
ḳ.-mak T700a6

ḳon- Kuş gibi uçan canlılar için bir yere inmek, yukardan inerek bir yerde durmak.
ḳ.-dı T709b26, T709b27
ḳ.-up T701a7

ḳoñar- Kaldırmak, yerinden çıkarmak, bir şeyi yerinden söküp atmak. krş. ḳonġar-

ḳ.-sa M785a20
ḳ.-urġa M785a19

ḳonġar- Kaldırmak, yerinden söküp, ayırıp kaldırmak.
krş. ḳoḡar-
ḳ.-ıp T699a16

ḳop- Ayrılmak, uzaklaşmak, çıkmak; ileriye çıkmak, ileriye atılmak, fırlamak; meydana gelmek, çıkmak, rüzgâr esmek.
ḳ.-uḡ T699a15
ḳ.-up T705b23, T705b24, A727b8

ḳopar- Çıkarmak, ayırmak; çekmek.
ḳ.-dı T702b18, T715a11

ḳorḳ- Korkmak, çekinmek, sakınmak.
ḳ.- T710a8
ḳ.-madıḡ M799a13
ḳ.-up M793b27

ḳorḳunç Korku; çekinme. krş.ḳorḳınç.
ḳ.-ıdın T717a8, T717a9

ḳorḳınç Korku; çekinme. krş. ḳorḳunç
ḳ.-ıdın A720b22

ḳorḳut- Sakındırmak.
ḳ.- ur irdi T703a3

Ḳosṭanṭiniyye-i Rum (ö.a.) Rum imparatorluğu, Bizans imparatorluğu.
Ḳ.-i R. ḳaysarı A725b10

ḳoş sür- Çift sürmek, saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir duruma getirmek.
ḳ. T694b20

ḳoş- Vermek, beraberinde vermek, yanına katmak, düzenlemek; şiir söylemek.
ḳ.-up T704b26, M790b2, M793a1

ḳoşḳun Atın kuyruğuna geçirilen ve eyerin arkasına bağlı olan kayış.
ḳ. sal- A727b24

ḳoşla- Beraberine almak, yanına almak, beraberinde sürmek.
ḳ. A725a11

ḳoşul- Beraber gitmek, katılmak eklenmek, beraberinde gelmek, yanısıra gitmek; girmek, bir yerin içine girmek.
ḳ.-sun T706a1
ḳ.-dı T704b27, T706a1, T714b27,
ḳ.-up T715b5, T715b6

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ḳoy Koyun; koyun sürüsü; küçükbas hayvan sürüsü.
ḳ. T695a8, T695a27, T699b18, T700a15, T700b11, T704a1, T709a24, T712a25, T712a26
ḳ.-nı T704a2
ḳ.-dın A723b15
ḳ.-um T710a10
ḳ.-umnı T710a10
ḳ.-ı T710a10
ḳ.-ın T704a7
ḳ.-larıġa T704a3, T704a5
ḳ.-ların T704a3, T704a4

ḳoy- Koymak, bırakmak;müsaade etmek, fırsat vermek, bir seyin olmasına meydan vermek; değdirmek; bir yere yerleştirmek, yer vermek; ayırmamak; terk etmek; görevlendirmek, tayin etmek; vermek; ad vermek; kurmak, tesis etmek, düzenlemek; sürmek; çevirmek, yönelmek, dönmek; döndürmek, çevrilmek; dokundurmak, değdirmek, sürmek; serbest bırakmak; sabit tutmak, bir yerde tutmak; sürdürmek, devam ettirmek; ertelemek; takdir etmek, uygun görmek; indirmek, eğmek; dayamak; dökmek, aktarmak; sokmak; vurmak; yardımcı fiil.
ḳ.-sunlar T703a26
ḳ.-maḫız M786b23
ḳ.-dum M787a16, M787a17, M787a17, M790a15, M790a16, M795a18, M795a18, M795b8, M797a27
ḳ.-dı T699a4, T703b2, T703b9, T708a20, T713a11, A719a1, A719a14, A719a18, A719b16, A720a19, A721b7, A722a12, A725a14, A725a23, A725b12, A726a23, A727b19, A733a13,
ḳ.-dılar T700a20, T702a10, T706a12, T706a22, T707a11,T707b, T711b7, A720b27, A726a16, A726b13, A727a25, A729a20, A730b13
ḳ.-madı T697b5, T703a21, A719b15, A722a19, A727b7, A728b24, A732b10
ḳ.-sa A733b7
ḳ.-masaḫız M789b21
ḳ.-masalar M793b20, M793b26
ḳ.-ġay A730a2, M792b4
ḳ.-ġay sın A723b23
ḳ.-ġaylar A728a7, M800a16(?)
ḳ.-ar ırdı T702b10
ḳ.-arlar ırdı T695a8, T710b15, T710b16, T710b17, T715a12
ḳ.-mas ırdı A731b25
ḳ.-uptur M789b9
ḳ.-up ırdı T698a7, T715b27, A722a22, M791a15
ḳ.-maydurlar T716b17
ḳ.-a bırgen A728a24
ḳ.-ġaç T704a23
ḳ.-up T699b6, T711a27, T711b7, T714a2, T714b20, T716a12, T712b10, A720b9, A723a1, A723a15, A725a25, A727a14, A728a9, A728a25, A728b1, A729b20, A730a7, A730a8, A730a16,

A732a16, A733a2, M784b23, M790b11, M794a19, M796b18
ḳ.-ġan A720a7, A722b24, M792a2
ḳ.-arda M800a12
ḳ.-maḳ M797b8
ḳ.-maḳḳa M782b21

ḳoyçı Çoban.
ḳ.-dur T717b11
ḳ. T715b5
ḳ.-nıñ T715b6
ḳ.-ġa T715b5
ḳ.-lar A719b11

ḳoyçılıḳ Çobanlık.
ḳ. T700a7

ḳoydur- Koydurmak, verdirmek, değdirtmek.
ḳ.-dı T701b16
ḳ.-durdı T707a14

ḳoymaġlıġ Koyma, koyma işi. bkz. ḳoy
ḳ. M783a15

ḳoyul- Koyulmak; yerleştirilmek; verilmek; çevrilmek.
ḳ.-dı T704a14, M790b5
ḳ.-sa M785b2
ḳ.-ur irdi A730a25
ḳ.-uptur A725b1, M785a10
ḳ.-ġan M800a15

ḳoyun Koyun, bilinen evcil hayvan.
ḳ.-dik M794b8
ḳ. kibi M788b10
ḳ. M783a12

ḳoy(u)n Koyun, kucak, bağır, göğüs.
ḳ.-ıġa T703b14, A722a12, A725b3

ḳozġal- Titremek, sarsılmak.
ḳ.-ur M787b26

köç- Geçmek, bir taraftan bir tarafa geçmek, gitmek, konmak.
k.-üp T705a1, T706a20
k.-ken T706a20

köçür- Geçirmek, getirmek, göç ettirmek, getirtmek.
k.-üp A728b15

kög(ü)s .Göğüs, bağır, sine.
k.-ümge M801b1
k.-si M798a7

kök Gök, gökyüzü; yeşil, gök renkli.
k. M784b13, T715a27, T715b1, A721a7, M782b13,

M783a13, M784b13, M785a16(2), M786a10, M790a22, M797b3,
k.-ke T717b24, M782b18, M785a14, M786a8, M794b26, M795a8, M798a23,
k.-te M782b18

Kök (ö.a.) Metne göre Hızır Peygamberin şehri.
k. T702a21

köker- Göğermek, yeşermek, bitki yetişmek.
k.-dI T708b6
k.-gen T701a15

kölege Gölge.
k. T705b10
k.-sidin M791a26

köm- Gömmek, kapatmak.
k.-dI A720a13

kömek Yardım, koruma; yardımcı askeri kuvvet.
k.-al A729b7
k. M789b19
k.-i A730a17
k.-ler M793a1

kömdür- Gömdürmek.
k.-dI A730a5

köŋlek Gömlek, giysi.
k. T702a2
k.-ni T702a3
k.-i T707a9
k.-in T700b11, T700b12, T702a1

köŋül Gönül, kalp, yürek, iç, akıl, zihin.
k. aldur- "Gönül vermek, gönlünü kaptırmak." A725a4
k. bağla- "Güvenmek" A727a24
k. koyul- "Hazırlanmak" M784b20
k. salma- M786a3
k. T708b23, T712a27, M784b3, M784b20, M786a16, M787a19, M788a22, M790a7, M790a19, M791a21, M791b8(2), M792a6, M792a11, M794a8, M794b5, M795a13, M795a17, M795b3, M796a6, M796a17, M796b4(2),
k.-ni T718a1, M787a9, M787b17, M790a5, M794b11, M796b19, M801b8
k.-ge T701b25, T711b22, M784b21, M787a2, M788a5, M790b11, M791b8, M792a8, M795a24, M795b18, M796b6, M797a8, M797a13, M800a8, M800a26, M800b1
k.-ge al- M797b27, M799a8
k.-ge kiç- M787a6
-ge k. koy- M784b20
k.-de T718a1, M784a10, M788b2, M791a16
k.-din T718a1, M795a17

k.-üm M788a24, M792a5, M795a15, M795a23, M797a19, M798b3, M801b3, M801b7, M795a27
k.-ni M787b17, M794a25
k.-ümni M790a27, M791b17, M794a26, M795a3
k.-ümge M801b7
k.-üme M794b3
k.-üñe M786a27
k.-i T699b18, T702a27, T710a18, Y713b27, T728a10, A728a11, A731b13, A733b7, M788a2
k.-i buzul- " Üzülmek, pişman olmak." A725b21
k.-in T713b21
k.-ini T712b25, M785b15
k.-ige T703b24, T703b10, T707b, T708a9, T717a7, A722b2, A722b4, M785b8, M798a18, M802a27
k.-ige kiç- "İçinden geçmek, aklından geçmek." T700b4, T706b2
k.-ge öt- T713b19
k.-idin A722a17, A722b24
k.-ideki M802a11
k.-üñüz M788a9
k.-leri M785b21
k.-lerinin M799a26
k.-lerin T706a22
k.-ler M800a6
k.-lerdin M797b27

köp Çok, fazla, ziyade, pek çok.
k. bol- "Çoğalmak" T695b24, T696b11, T696b13
k.-irdi T699b18, T702a24, T716a1, T717b3, A726a8, M800a3
k.-tür T697a6, T697b20, T697b25(), T697b26, T701b21, T704a9, T704b5, T707a20, T708b14, T708b17, T708b19, T712b6, T714a16, T714a17, T715a13, T715a14, T715b1, A718b2, A723a6, M792a24,
k. turur A723b16
k. T694b10, T694b13, T695a11, T695a27, T695b2, T695b15, T695b12, T695b22, T696b15, T696b20, T697a13, T698a14, T698b7, T698b20, T699a5, T699a11, T699a25, T700a15, T701b27, T702b24, T703a17, T703a24, T703b27, T704a11, T704b11, T705b23,T707b4, T708a16, T708a22, T708b9, T708b12, T708b14, T708b22, T709a4, T709a26, T709b5, T709b7, T709b23, T710b3, T710b13, T712a20, T712b24, T713a20, T713b8, T714a21, T715a24, T715b12, T715b23, T715b26, T716b11, T717a10, T718a16(), A718b4, A719b9, A720a18, A721b8, A721b18, A721b24, A722a1, A722a7, A722a24, A723a14, A724b22, A725a12, A725b3, A725b25, A726a8, A726a21, A726b10, A726b19,A727a3, A728a1, A728a2, A728a4, A728b6, A728b8, A728b23, A729a9, A729b3, A730b4, A730b10, A730b16, A731a17, A731a19, A732b1, A732b8, A732b21, A732b27, A733a25, M788a15, M788a18, M789b20, M790b1, M791a13, M791a23, M791b19, M791b20, M792a24, M792b20,

M792b20, M792b23, M794a1, M794a6, M794a12, M796a10, M797a7, M798a2, M798a11, M800a19, M800a23, M801b24
k.-ke M798a10
k.-din T718a2, M786b26, M786b26, M795b15(2)
k.-rek T696b3, T697b24, T698b24, T699b26, T703a19, T704b9, T707a5, T707a21, T707b,T713a7, T708b5, A718b10, A719a12, A719b27, A720a25, A720b7, A721a25, A722b11, A723b18, A725a10,A726b25, A729a4, A729a7, A730b2(2), M787a2, M792a22(1), M792a26, M792b25, M794a19, M799a24, M800a21, M801a7
-dın k.-rek T695b22, T701b8, T704a27, A719b20, M786a2, M789b20, M800b25
k.-rek ikin T710b26
k.-rektür M792a25, T698a17
k.-i T694b5
k.-in A724b3
k.-ini T704b4
k.-idin M785a22

köprüg Köprü. suyun bir yakasından diğer yakasına geçmeyi sağlayan yol.
k. bile A726b8(2), A726b9(2), A730a14

kör- Görmek. gözle görmek. bakmak; anlamak. bilmek. idrak etmek. fark etmek; kabul etmek. saymak. addetmek; yaşamak. çekmek. katlanmak. bir durumla karşılaşmak. bir duruma muhatap olmak; bulmak. aramak. bilmek. öğrenmek; sağlamak;alışmak. süregelmek; sürerlik yardımcı fiil; yardımcı fiil.
k. T699a1, T717a4, A723b14, A723b15, M786a15
kıla k. M796b11
k.-üñg A728a6
k.-me M792b7
k.-mesün M790a3, M790a4
k.-ey M797b15(2)
k.-düñg T711a11
k.-düm T701a5, T7001a7, A725b1, M791b13
k.-di T700a2, T700b22, T701a8, T701a14, T703a20, T703b8, T703b22, T705b5, T713a18, T708a9, T709b26, T714b6, A724b24, A731a1, A732a6
k.-dük T716a19
k.-diler T709a4, T706a20(1), T713b11, T715a21, T715a23, A732b17, A733a2
k.-medim T717b15, M798b25
k.-mediñg M801a27
k.-medi T702b16, A730a10
k.-se T717b24, M795a27
k.-gey M789b5
k.-er min M795b2
k.-er irdi T712a14, T713b17
k.-erler irdi T709a11
k.-er bolsañg T706b3
k.-memiş bolğay siz M792b24

k.-üp mın A727a10
k.-üp ırdı T700b6
k.-üp ırdıler A728a2
k.-meydür T695b19
k.-meydür ırdı T695a5
k.-meydür ırdük T701a10
k.-geç T698a20, T703b19, T704a25, T709a25, T712a3, T712b14, T713a24
k.-gelı A728b5
k.-üp T696a23, T698a8, T700b3, T701a2, T701a4, T701a9, T703b2, T704a27, T706a17, T706b19, T711a27, T711b8, T711b22, T713a8, T713a12, T713a26, T713a27, T714a2, T714a19, T714b27, T715b10, T715b12, T716a3, T716a11, T716b26, A723a22, A725a4, A725a8, A729a18, A729b10, A733a21, A733a23, M788b21, M786a4, M789b12, M791a16
k.-megünce A719a16
k.-mey A728b11, M792b22, M798a14
k.-gen T707a6, A723b25, M794b3
k.-genni M790a4
k.-genler M785a3, M798b20
k.-genlerin T706a12, T711b3
k.-megen T705a27, T716b26
k.-gü M798b19
k.-güçi M784b14
k.-erge T712a9, M802a15
k.-mek M787a11
k.-mekni M787a20
k.-mekke M797b16
k.-mesin T702a1

köre Göre, bir şeye uygun olarak, bir şey gereğince, uyarınca.
-ğa/-ge k. T696a6
k.-e T701b18
k.- M789a4, M791b27, M792a1, M793b9, M793b23, M794a7, M799a25, M800b24

körgüz- Göstermek, işaret etmek, belli etmek; beyan etmek, anlatmak; çağırmak, davet etmek; mucize göstermek; ortaya koymak, göstermek; icra etmek, yürütmek; davranmak, muamele etmek, hareket etmek; takdim etmek, sunmak; ilerletmek, götürmek; saymak; etmek, yapmak, bulunmak anlamlarıyla yardımcı fiil.
k.-sün M788a8, M796a5
k.-düm M798b20
k.-düŋ M801a26
k.-dı T694b3, T697a13, T699b8, T699b11, T701b27, T704a19, T704a21, T705b2, T705b19, T713a19, T715a16, T716b11, T716b22(?), T721b15, A727b27, A730a16, M783b6, M785b9, M796b26
k.-dıler T703a4, T697a12, A722b4, A725b19
k.-medı T699a19, T715a16
k.-se M784a24

körgüzül- Görülmek, belirmek, bakılmak.
k.- sün M787b11

körül- Görülmek, anlaşılmak, kabul edilmek.
k.-di M782b17
k.-medi M795a7, M795b17
k.-se M794a21
k.-gey M797b19
k.-gen M793b18

körün- Görünmek, görünür olmak, belirmek; sayılmak, kabul edilmek, addedilmek; bulunmak; uygun bulunmak; anlaşılmak; belli olmak, ortada, meydanda olmak; yardımcı fiil.
k.-di T701b11, T704a11, T704a12, T704b13, T706b27, A724a1, A729b27, M782b21, M790a2, M790a13, M791b14, M792b13, M792b14, M793a18, M793b4, M794b1, M802a1
k.-medi M801a10
k.-gey M783a4, M787b7, M788b7
k.-ür T715b13A719a15, A720a26, M802a7
k.-mes M783b22
k.-ür irdi T718a14
k.-meydür irdi M789a20
k.-mey M784b21
k.-geç M796b17
k.-üp T697a22, M783a18, M784a18, M784b17, M784b21
k.-gen M784a17, T716b18, T704b13, A723a15
k.-gendin M789a21

körüş- Görüşmek, karşılaşmak, karşılıklı konuşmak.
k.-tiler T702a6

körset- Göstermek, karşısına çıkarmak, duçar etmek.
k.-sün T717b6

körsetil- Gösterilmek, bir şeyin etkisi altında olunmak.
k.-mese M794a1

köter- Kaldırmak, yükseltmek, yükseğe çıkarmak; yok etmek, gidermek, etkisiz kılmak; taşımak; hareketlendirmek, harekete geçirmek; yapmak.
k. T709b2
k.-difiz M789a11
k.-diler A722a13, A725a12, A732b27
k.-medi T710a13
k.-señ A731a11
k.-gey A730b20
k.-ür irdi T705b19
k.-ip T695a5, T705a16, T706a23, A719b12, A723a26, A724b4, A732a4, A732a25

köteril- Kaldırılmak, yerden yükseğe çıkarılmak; yok edilmek, ortadan kaldırılmak.
k.-ip irdi M787b2

k.-ip T696a10

köy- Yanmak, ateşten dolayı yanmak; tutuşmak; eziyet görmek, sıkılmak.
k.-di T703b17
k.-diler T708a26, T708a26, T717a17 (2)
k.-medi T695a9
k.-mes A730b1, M793a14
k.-gen M785a23, M800a6
k.-gende M793a14
k.-gendin M785b21
k.-mekidin M783a12

köydür- Ateşle yakmak; yakarak yok etmek; tutuşturmak.
k.-meğ M802a23
k.-di T703a21, T705a12, M798a23, M798a23
k.-medi T695a10, T704a12
k.-se irdi T695a9
k.-ür A730b4
k.-üp T705b3, T716b3, A731b8

köz Küçük kor parçası.
k. M784b13

köz Görme organı göz; mec. iç, anlayış, kavrayış, dimağ, akıl, göz gibi işleyişi ve kıymeti olan şey.
k. suyu "Gözyaşı" M788a4
-ğa k. karart- "Bir şeye göz dikmek" A733a12
k. ü kaş(-ın) ğa koy- "Kıymetli şeyleri saygıyla, hürmetle kabul etmek; kıymetli tutmak." M790a15
k. sal- "Göz atmak, bakmak, istemek." T710a1, M797b27
k. sürt- "Bir büyüğün huzurunda hürmetve saygı ile davranmak." M791a5
k. tofraḳa sürt- M784b23
k.-tut- "Umak, beklemek." T706a5, M793a2, M795b3
k. bile T705a18
k. birle M797b15
k. T711b6, M784a9, M787b24, M788a4, M790a16, M792a7, M797a27, M797b7, M800b9
k.-ni T718a1, M784a5, M787b22, M795b5
k.ge M784b21, M787b24, M788a5, M792a8, M795a13, M795b18, M801a10
k.-ge sürtüp baş(ın) ğa ḳoy- M795a18
k.-de M784b8
k.-din M795b5
k.-din sal- "Uzaklaştırmak" A723a12
k.-üm T713a23, M789b5, M791a4, M797a19, M797a22, M797a23, M797a27, M801a24, M801a26, M801b5
k.-ümge M788a23, M800b9, M790b11
k.-ümdin M797a6
k.-üñni M795b5

k.-i T702a1, T702a3, T711b14, T716b5, T717a10, T717a11, A722b4, A729a21, M786b2, M788a11, M791b11, M792a5, M792a13, M802a13, M802a15
k.-ğa/ -ge tüş- T703b10
k. tüş- T710a1, T711a16
k.-in T713a24, M783a4, M787a27
k.-ini T712b25
k.-ige A730b24, A731a9, A733a16, M797a3
k.-ide T713b22
k.-idin T698b14, T708b7, T708b9, T713a15, T715a17, M798a11
k.-ümiz T716a19
k.-leri T705a17, T715b25, M796b23
k.-lerin T714b13
k.-lerige T704b4
k.-ler M797b6
k.-lerni M784a21
k.-lerdin M797b6, M797b26
k.-leri T699b17

közgü Ayna.
k. M788a2
k.-de T700b3
k.-si M787b20, M796b13
k.-side M788a3
k.-sidin M788a7

Kubād (ö.a.) Eski İran da Sasani sülalesinin on dokuzuncu hükümdarı. (Hükümdarlığı 488-496,499-531) Birinci Firuz un oğlu. Palāş' ın kardeşi ve halefidir.
K. bin Fîrûz A729a26
K. bile A729b13
K. A729a16, A729a20, A729a23, A729b1 , (2) A729b5, A729b13, A729b14 , A729b15 (2)
K.-nıñ A729b7, A729b11
K.-nı A729b3, A729b6, A729b9
K.-ğa A729a22, A729b8, A729a19

kubbe (Ar.) Kubbe, yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam.
k. M787b18

kuç- Kucaklamak.
k.-up T707a9

küçe Kol, bir bütünden ayrılan dallar, kısım, bölük; sokak, yerleşim yeri.
k. T704b18, T704b18
k.-ge T704b19

kuddise sırruhu (Ar.) Sırrı mukaddes olsun.
k. A718b7, A723b1, M800a17
k. s.-nıñ T702a20

kudret (Ar.) Tanrı'nın ezeli güçü; kuvvet, takat.

güç; ehliyet, kabiliyet.
ḳ. körgüz- M706a27
ḳ. iligi bile T694b10
ḳ. T706a23, M784b16
ḳ.-i T698b6, T709b4, T713a13
ḳ.-in T713a19
ḳ.-idin T697b12

ḳudsī (Ar.) Kutsal.
ḳ.-dür M792a18

Ḳudüs (ö.a.) Filistin in merkezi olan şehir.
Ḳ. T709a9
Ḳ.- de T702a10

Küfe (ö.a.) Eskiden Güney Irak ta Babil harabelerinin güneyinde ve Fırat' ın batı tarafında bulunan ünlü bir şehir.
K. T708a12
K.-nің T697b27
K.-ni A719a2
K.-ge A727b20
K.de T712b24

ḳufl (Ar.) Kilit, sürgü.
ḳ. M786a15
ḳ.- ḳıl- "Kilitlemek, sürgülemek" T713b16

küft (Fa.) Sıkıntı, bela, eziyet, mihnet.
k. M800a2

küh (Fa.) Dağ.
k. M783a3
k.-da irdi A720b9

ḳul Kul; Tanrı ya göre insan; bir hükümdarın yönetimi ve emri altında bulunan kimse, kimseler, halk; alınıp satılabilen insan köle, bende; hizmetkâr; insan, kişi; şahıs; tevazu ile birinci tekil kişinin kendini ifade etmesi için kullanılan bir kelime.
ḳ. irdi T712a21
ḳ. bol- T700b4
ḳ. A719b7, M787b7, M788b11, M789a5, M789a16, M789b23, M793a12, M794b23, M800b13
ḳ.-nың M792a20, M793a13, M793a14,
ḳ.-nı M795a10
ḳ.-ġa T700b25
ḳ.-ımızdur T700b14
ḳ.-uŋuz M791a15
ḳ.-uŋuzni M795a9
ḳ.-lar M791a17, M789b23, M790a12, M790a20, M791b26, M795a1, M797a1, M800b12
ḳ.-larnың M789b25, M801a18
ḳ.-larnı T698b15
ḳ.-larġa M785b20, M794b26

ḳ.-lardın M789b24, M792a16
ḳ.-larıñ M800b8
ḳ.-larıñız M797a21
ḳ.-larınıñ M793a11
ḳ.-ların T698b15

ḳulaḳ(ġ) İşitme organı olan kulak.
ḳ. T704b4
naṣîḥatni ḳ. salma- "Nasihat dinlememek" M799a8
ḳ. -(ın ġa ur- " Duyurmak, birisinin bir noksanını veya kusurunu kendisinin duyacağı şekilde, duymasından haz duyarak dile getirmek." M799a1
ḳ.-ıñġa alma- "Dinlememek, önem vermemek." M799a11
ḳ.-(ġ) ıT716b5
ḳ.-(ġ) ınA727a9
ḳ.-(ġ) ıġa yitiş- "Duymak, işitmek, haber almak." A728a25
ḳ.-(ġ) ıġaM787b10, M791b15
ḳ.-(ġ) ların tut- "Dinlemek için gayret sarfetmek, dinlemek." T696a4

ḳulan Yaban eşeği
ḳ. M791a1

ḳullāb (Ar.) Çengel, kanca, ucu eğri nesne.
ḳ.-ı M795b12

ḳulle (Ar.) Doruk, dağın en yüksek yeri.
ḳ. M783a3
ḳ.-si M784a16

ḳulluḳ Kula ait, kul olmaya ilişkin, kul olmayla ilgili; kul olma, bir hükümdarın bir büyüğün yönetimi ve denetimi altında olma; hizmet, hizmet etme; görev, görev alma; hizmet etme isteği; bir büyüğe, hükümdara hizmet etme isteğini, bağlılığı ifade etmek üzere hatırı sayılır birini gönderme, gönderilen kişi.
ḳ. ʿarża-daşt M787a14, M787a19, M787b11, M788a16, M788b16, M789a5, M789a8, M789a10, M789a15, M789a19, M789a23, M789b1, M789b10, M789b12, M789b18, M789b23, M790a5, M790a7, M790a10, M790a11, M790a15, M790a19, M790a20, M790b17, M790b26, M791a27, M791b6, M791b15, M791b22, M793a18, M794a25, M794b4, M794b9, M794b25, M795a2, M797a25, M798a15, M800b13, M801b10, M801b17, M802a24,
ḳ. duʿā M787a22, M787a26, M788a27, M788b11, M788b17, M788b25, M788b27, M789b6, M790a1, M790a14, M790a23, M790b10, M790b19, M791a1, M791a8, M791a14, M791b17, M792a4, M792a14, M794b18, M794b23, M795a8, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M795b16, M795b22, M796a9,

M796b13, M796b20, M797a5, M797a10, M797a17, M797b5, M800a5, M800a25, M800b5, M800b15
ḳ. ihrāmın bağla- M788b6, M789b2, M790b15, M791a18
ḳ. M789b7, M790a8, M790b21, M795b9, M795b15
ḳ.-ḳa M783a3, M787b6, M789b7, M789b13, M790b6, M790b20, M790b25, M791a4,M791b13, M794a13, M795b10, M798a27, M801a8
ḳ.-dın M792a5, M796a27, M798a22, M801a15
ḳ.-ġınıñ M796b21
ḳ.-ġın M800b12
ḳ.-ġıda M796a27

ḳum **Kum, kayaların toprağın doğal etkilerle ufalanması sonucu oluşan ufak, sert tanecikler bütünü.**
ḳ. bile T698b16
ḳ. üzre M783a12
ḳ.-nı T798b17

kür **(Fa.) Kör, görmez.**
k. bol- T717a10
k.-it A728b19
k.-ḳıl- T714b13, A730b27
k. T711b14, 713a21, T716b5

ḳur- **Kurmak, oluşturmak, düzenlemek, düzmek.**
meclis k.-up M794a1

ḳur'a **(Ar.)Kur'a, ad çekme; ad çekme için kullanılan her türlü yol; ad çekme sonucu.**
ḳ. sal- "Kur'a çekmek" krş. çek sal- T712b18, T713b13
ḳ.-ġa tüş- "Kur'ada çıkmak" T712b18
ḳ. atığa tüş- "Kur'ada çıkmak" T713b13

Ḳur'ānī **(Ar.) Kur'an'a mensup, Kur'an'dan, Kur'an ile ilgili.**
şuver-i Ḳ.- M782b3

ḳurb **(Ar.) Yakınlık, yakın olma, bağlantı, ilişki, bağ.**
ḳ.-ı T699b7

ḳurbān **(Ar.) Tanrı'nın rızasını kazanmağa vesile olan şey, iş; Tanrı'nın rızasını kazanmak için feda edilen şey, feda etme işi.**
ḳ. buyur- T695a2
ḳ. ḳıl- T695a8, T696b25, T699b9, T699b10
ḳ. T705b5
ḳ.-ġa T699b8
ḳ.-ıñı T695a10
ḳ.-ı T695a2, T695a3, T695a9
ḳ.-ın T699b9

ḳurbet **(Ar.) Tanrı'ya yakınlık, yakınlık.**
baḫr-ı ḳ.- M784b1
ḳ. M785b2, M794b20
ḳ.-i M784b1

küre (Fa.) Kuyumcu ocağı; maden ocağı.
Erdüsi K.-si "Erdeşir'in bina ettirdiği, yaptırdığı yerlerden biri." A725b4
k.-si M783a8

Kureyş (ö.a.) Arabistan'da meşhur bir kabile.
K. A730a22

kurğan Set; hisar; kale; düşmana karşı savunma ve saldırı amacıyla bina edilmiş müstahkem mevki.
k.-dur A730b1
k. T710b10
k.-nıñ T707a26
k.-nı A721b8, A726b14
k.-ğa T697b13
k.-ı A722b3
k.-ını A721b7, A726b14
k.-ıda A721b20, M783b24
k.-larnı A730a13
k.-larğa A731a2

kurretü'l-'ayn (Ar.) Çok değer verilen, göz nuru gibi kıymetli olan kişi; evlat.
k. irdi T699b8
k.-ı M792b26

kurs (Ar.) Bir gök cisminin yuvarlak olarak görünen yüzü.
kuyaş k.-ı "Güneşin uzaktan düz görülen yüzü, güneş yuvarlağı." M783a8

kursağ Balık için karın.
k.-ıda T712b19

kurt Kurt, böcek, asalak.
k. T702b9
k.-nıñ M799a1
k.-lar T702b6, T702b19

kuru- Suyu çekilmek, susuz kalmak; ıslaklığını, nemini yitirerek kuru hale gelmek.
k.-dı T696b24
k.-p irdi T704b19
k.-ğan A727a14

kuruğ Kuru, katkısız, yanında başka bir şey olmayan, canlılığını yitirmiş. krş. kuruk.
k. süñek T713a12

kuruk Susuz, tazeliğini canlılığını yitirmiş, kurumuş; canlı, sabit, devamlı. krş. kuruğ.
k. T701a15, T701a17, T716a22, A719b15

kurul- Kurulmak, meydana getirilmek, yapılmak, parçalardan bütün oluşturmak.

ḳ.-ġay M787b18

ḳurun **Vakit, zaman.**
kiç ḳ. A726b8

ḳurut- **Kurutmak, susuz hale getirmek, susuz bırakmak.**
ḳ.-tı T697b11, M801b15

küs **(Fa.) Savaşlarda, alaylarda at deve veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermek için kullanılan büyük davul.**
k.-i T710a19
k.-in A726a22

ḳuşūr **(Ar.) Suç, kabahat, hata, kusur; eksiklik, yokluk, yokluktan doğan sıkıntı, eziyet.**
ḳ.-ı aʿmāl M802a4
? **ḫor u ḳ.** T710a17
ḳ.-ın A729a6, M802a15

ḳuş **Kuş.**
k. şekl T707b
ḳ. vaktiçe "Kuşluk vaktine kadar." M793a8
ḳ. T709b27, T710a1, T714b16, A722b24
ḳ.-nı T709b27
ḳ.-ġa T717a25
ḳ.-ḳa M794a12
ḳ.-ı M788a24, M788a24
ḳ.-lar T695b11, T701a7, A721a4
ḳ.-ları M783b8

küşe **(Fa.) Köşe.**
k.-side T698b22

ḳüt **(Ar.) Yiyecek, yaşamak için yenilen şey.**
ḳ. T698b16, T702b8, T702b14(2), T702b15

ḳutar- **Kurtarmak, birinin bir sıkıntıdan, bir beladan uzak olmasını sağlamak. krş. kutḳar-**
ḳ.-ġay M792b7

küteh-endiş **(Fa.birl.s.) Dargörüşlü, ileriyi düşünemeyen, cahil, nâdân.**
k. A728a22

ḳutḳar- **Kurtarmak, birinin bir beladan, sıkıntılı bir durumdan uzaklaşmasını sağlamak. krş. kutar-**
ḳ.-dı T712b21, T717b13, A720b17
ḳ.-ur A726a5, A726b27
ḳ.-ıp A727a4

ḳuṭr **(Ar.) Daire gibi yuvarlak yüzeylerde yuvarlağın çapı.**
ḳ.-ı T711a4

ḳutul- **Kurtulmak, tehlikeli ve sıkıntılı durumdan**

uzaklaşmak, tehlikeli bir durumu atlatmak.
ķ.-sun T698a10
ķ.-madı M798a8
ķ.-urlar M793a9
ķ.-up M791b24
ķ.-maķ M796b16

ķutur- **Kudurmak.**
ķ.-up A728b7

ķuvvet **(Ar.) Kuvvet, güç, takat; te'sir; kavrama gücü; şiddet.**
ķ. bile M801b27
ķ. T706a14, M790b20, M790b20, M790b25, M793b18, M794b11, M802a26
ķ.-ķa M791a15
ķ.-i M788a27, M798a12, M801b15

ķuvveti **(Ar.Fa.) Kuvvetlilik, kuvvet.**
ķ. M790b10, M800a22

ķuvvetsiz **Kuvvetsiz, zayıf, güçsüz.**
ķ. M791a14

ķuyaş **Güneş; güneş gibi aydınlık kaynağı olan, güneş gibi dünyayı, insanları aydınlatan; güneş gibi esas olan. krş. küneş, kün.**
ķ.-raylıķ M786a7
ķ.-dur M794b23
ķ.-dik M787a24, M787b23
ķ. T704a12, T707b, A719a17, A724b24, A726a20, M783a4, M783a8, M783a25, M783b3, M783b26, M784a12, M784a20, M786a5, M787a24, M787b9, M788a1, M788a13, M795b7, M796a3, M796a20, M796b26, M797a21, M797b4
ķ.-nı M801a25
ķ.-ķa T698a21, M787b5, M794b10
k.-da T707b
ķ.-dın M789a1, M789a1, M795b8
ķ.-ı M784a15, M788a7, M792a13, M795a20, M795a21, M802a23
ķ.-ınıñ M801b9
ķ.-ığa M787b9
ķ.-ıdın M783b16

ķuyı **Alt, aşağı; aşağı doğru.**
başı ķ. tüş- **" Mahçup olmak, utanmak."** M786b16
ķ. T698b24, A732a18
ķ.-da M791b10
ķ.-raķ T704b26, T706a4, T702a18, M783a14

ķuzaḥ **(Fa.) Renk renk olan çizgi.**
ķavs-i ķ.- **"Gökkuşağı"** M787b18

küç **Güç, kuvvet, bir işi yapabilme kudreti; iş, meşguliyet.**

iş k. "İş, meşguliyet; görev." M794a13
k.-ni M789b21, M790a19
k.-ke M794a10
k.-de M799b17
k.-üm M789b22
k.-idin M789b25
k. T717a19
k.-i A720a14
k.-lerige T697a3

küçlüg Kuvvetli, güçlü, vücutça yapılı.
k. T696b20

küdüret (Ar.) Sıkıntı, tasa, kaygı, korku, endişe; saldırı; karışıklık, bulanıklık.
mücib-i k. M795b16
k.-de T704a25
k.-in A724a4
k.-idin A726a4, M795a16

küffär (Ar.) Kafirler, hak dinini inkâr edenler; düşmanlar.
k. T697a5, T698b4, T703a12, T704a4, T708b6, T716a9, T716a10
k.-nıñ T698b2, T698b3
k.-nı T698b7, T708a5, T716b9
k.-ğa T717a24
k.-dın T696a3, T707b, T716b9

küfr (Ar.) Dinsizlik, imansızlık; Tanrı'ya ortak koşma, Tanrı'ya inanmama; İslam dinine uymayan davranışlarda bulunma; kötü söz söyleme, sövme, kötü davranışta bulunma.
k. ü 'inād T695a20
k. T706b20, T707b, T716b11, A733a10
k.-ni A726a1
k-de T704b8
k.-din T703b25

küfrān (Ar.) İyilik bilmeme, yapılan lutuf ve iyiliği unutma, buna değer vermeme.
k.-ı ni'met "Nankörlük" T715a5(2), T715a10

kühen (Fa.) Eski, yaşlı, kocamış.
k. M785a16

kühen-ṭāḳ (Ar.Fa.birl.s.) Eski, görmüş geçirmiş kubbe.
çarḫ-ı k.- ara A719a9

Küḫen-diz (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Huşeng'in oğlu olan Tahmures'in Merv'de bina ettirdiği şehirlerden biri.
k. A719a6

kül Kül, yanan şeylerden arta kalan toz.
k. T716b4, M783a11
k.-in T705b3, T716b3

k.-ini M798a23
k.-idin T705b4
k.-lerni T716b4

kül- **Gülmek, sevinmek, bahtiyar olmak, gün görmek;** alay etmek.
k.-di T696a23, M801b11
saḳalığa k.-di "Yüzüne gülmek, gün göstermek." A727b25

Külbas **(ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te Davud Peygamber ile çarpışmaları anlatılan Calut'un diğer adı.**
K. T709a15, T709a22

külbe **(Fa.) Kulübe.**
k.-si M797a27

külek **Rüzgâr, Su üzerinde dalgalanmaya, kabarmaya, çalkalanmaya yol açan esinti; su yüzeyindeki çalkalanma.**
k. M784b19

külİçe **(Fa.) Külçe, eritilerek kalıba dökülmüş maden.**
k. altun M783a7

küll **(Ar.) Bütün, hep, çok.**
ʿaḳl-ı k. M787a4
evliyā-yı k. M786b4

külli **(Ar.) Bütün; hepsi; çok; bütünüyle, tamamiyle.**
k. kıl- A730a2
k. T716b25, A732a14, M785b25, M786a3, M786a20, M786b21(2), M793a27, M793b10, M793b23, M794a8, M794a19, M800a22, M801a13
k.-lerni M793b27
k.-rekdür A731b11
k.-reki M800b27

kümiş **Gümüş.**
k. irdi T710b15
k. T711a21, T711a26, A731b6

kümmet **(Ar.) Yuvarlak başlık, şapka, taç.**
k.-ide M801b23

kün **Gün; zaman, vakit; gündüz; güneş.**
k. kün T712b22
tün ü k. "Gece gündüz, her zaman" M791a4
k. çıkar- "Güneşi doğdurmak." M786a19
k. ötker- "Oyalanmak, vakit geçirmek." A728b5
k. irdi T704b4, A732a24
k.- imes M792b14
k. T694b9, T695a13, T695a25, T697a2, T697a19(3), T698a5, T698a15, T698b2, M798b19, T699b15, T699b18, T700a18, T700a22, T700b3,

T702b11, T702b12, T702b14, T703a5, T703b22, T704a9, T704b3, T704b23, T705a3, T705a5, T705a6, T705a9, T706a19, T707a13, T709b16, T709b21(2), T709b22(2), T709b24(2), T709b25, T710a7, T710a12, T710b19, T711a7, T711a14, T711b19, T711b26, T712a8, T712a11, T712a12, T712b20, T714a6, T715a8(2), T717a6, T717b4(2), A721a8, A722b9, A723a16, A723a17, A723b19, A724a14, A724b12, A724b14, A724b27, A725a3, A725a16, A725a21, A725a23, A726a25, A727a11, A727b25, A729a21, A729a25, A729b26, A731a15, A731b27, A732a22, A732b23, M783a16, M784b10, M786a5, M789a16, M790b14, M791b5, M792a15, M793a24(2), M793a25, M793b6, M793b19, M793b27, M794a5, M794a15, M795b6(2), M800a16

k.-niŋ A725a27, M787a18
k.-nüŋ 719a18
k.-ni T698a5, T698a27
k.-ge T704b6
k.-din k.-ge M789a24
k.-de T697a22, T701a13, M790b20, M794a22, M794a23, M799b18, M801a1
k.-din T695a14, T701a9, T704a22, T708a27, T712b21, T712b23, T715a12, M793a8
k.-din künge M789a24, M794b12, M795a3, M799a3
k.-geçe T705b12, T697a19, T704b3, A723b3
k.-i T703b7, T704a23, T704b23, T707b,T709b25, T710a17, M786b12, M787a18, M787a19, M789a24, M793a4
k.-iniŋ M784a17
k.-ige M796b14, M797a12
k.-ide M794a27
k.-idin A733b1
k. -ki. "Günkü, güne ait" M793b20

künclid **(Fa.) Susam.**
k. T712b1(2), T712b2

kündüz **Gündüz.**
kiçe k.- T703b27, T710a23, T715a19,
k. kibi M796b13
k. M785a23
k.-ni T716a24
k.-de T710a23
k.-i M783b3

kündüzlük **Gündüz vakti, gündüz.**
kiçelik k.-te M798b19

küneş **Güneş. krş. kün, kuyaş.**
k. T700b6, T712a9(2)
k.-niT707b(2), T712a10
k.-ke A727a11
k.-de M783a6

kün-fe-yekün **(Ar.)Tanrı'nın ol demesiyle varlıkların**

olması, olan oldu.
k. M785a4

küngüre (Fa.) Kale ve kale bedenleri üzerindeki yüksek yerler, yüksek çıkıntılar.
k. A730a20, A730a24

künlük Günlük, gün süren.
k. T711b9, T717b12

künüz (Ar.) Hazineler.
k.-larınıñ T705b19

künyet (Ar.) Künye, bir kimsenin adı soyadı, doğumu, memleketi, mesleği gibi kimliğine ait bilgileri gösteren kayıt.
k.-i T699b13

küp (Ar.) Küp, genellikle su, pekmez, yağ gibi sıvıları saklamaya yarayan geniş karınlı dibi dar toprak kap.
k.-ke M800a14
k.-de M800a16
k.-ige T714a24, T714a25

kürsi (Ar.) Oturulacak yüksekçe yer; koltuk, taht.
k. T710b15, A730a25
k.-sin T710b17
k.-lerni T716a21

küşäd (Fa.) Fetih ve zafer; hoşluk, güzellik, ferahlık.
k. birle M797b2
k.-ıñ M797b2
k.-lar M798a2

küt- Gütmek, hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek.
k.-key T704a7
k.-er T709a24

kütüb (Ar.) Kitaplar.
k.-i äsmäni "Kutsal kitaplar." M800a27
k. M790a24
k.-de T696b19, T697a24, T716b17, A729a7
k.-din T695b20, T696b16,, T704a9, T715a13, T716b16
k.-idin T714a17

kütübḫäne (Ar.Fa.birl.i.) Kütüphane, kitaplık.
k. M793b3
k.-ġa M790a24

küyev Güvey, damat.
k. ḳıl- A721b3
k.-i ḳıl- A724b25

k. kıldı A724b25

küyevlig **Güveylik, damatlık, damat olma.**
k.-i T709b3

lā-cerem (Ar.) **Sonunda, böylece; bu yüzden, o sebeple; şüphesiz, elbette.**
l. T713a14, A726a13, A728a2, A728a3, M783a24, M795a6, M797b11

lāceverdī-aṭlas (Fa.) **Lacivert renkli atlas kumaş.**
felek-i l. M797a20

lāf (Fa.) **Söz, bahs, lakırdı.**
l.-ı T697b25
l.-ın M786a1

lafẓ (Ar.) **Söz, söylenen veya yazılan söz, kelam; işaret; bahis, konu.**
l. M785b21
l.-ı T700a14, M794a17, M796a7
l.-ını A733a23, M800b26
l.-ıda T714a16

Lagṭī (ö.a.) **Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan, İskender'in atalarından olduğu ileri sürülen bir kişi.**
L. bin Yūnān bin Tāreḫ bin Yāfes bin Nūḥ "Nuh oğlu Yafes oğlu Tareh oğlu Yunan oğlu Lagti" A723a7

laḥẓa (Ar.) **An, dakika, göz açıp kapayacak kadar kısa süre; zaman, müddet.**
l. M785a5, M785a11, M788a21
l.-ğa M799a4
l.-da T704b22
l.-dın T704a1
l.-dın l.-ğa M799a4

lā-ilāhe illāllah (Ar.) **Ondan başka Tanrı yoktur.**
l. M797b21

la'īn (Ar.) **Tanrının rahmetinden mahrum, mel'un, uzaklaştırılmış olan şeytan; melun, lanetlenmiş, uzaklaştırılmış.**
dīv-i l. T712a4
Mezdek-i l. A729b1
şeyṭān-ı l. T702b10
l. T702b15

laḳab (Ar.) **Esas isimden başka çeşitli sebeplerle konulan ve bir kişiyi veya aileyi tanıtan ad; isim, ünvan, nam; sıra, dizi;** dil, lisan.
l. bile T708b19, T709a1, A726a17(2)
l. biril- M790b5
-ke l. ḳal- T694b19
l. ḳoy- A727a25
l. T696b11, T696b12
l.-nıñ M790a21
l.-ı T694b1, T699b13, T703a14
l.-ı bir- A720b22
l.-ıdur T696a2, A723a8

l.-ın T696b12
l.-ıdın M799a16
l.-lar bile A732a9

lā-kelām (Ar.) Sözsüz, konuşmadan.
beḵā-yı l. M797b5

lāl (Fa.) Dilsiz, konuşamayan.
güng ü l. min M797a10
l. ḳıl- T701b27
l. T714a3, M800b20

la'l (Ar.) Kırmızı renkli, kıymetli bir taş; çok kırmızı özel bir cins mürekkep; kırmızı renkli kıymetli taştan nisbetle, kırmızı renk.
l.-i āteşīn M784a8
l.-i mūẕāb M788a12
l.-i nāb M784a1, M784a4
l.-i şāh-vār M794b5
l. M784a2, M791b10

lāle (Fa.) Zambakgillerden, yaprakları uzun ve mızraksı, çiçekleri kadeh biçiminde türlü renkte alacalı bir süs bitkisi.
l. dik M782b15
l. M782b15, M782b21, M783a2, M797a18
l.-de M783b11
l.-siniñ M797a19
l.-ler M797a18

lāle-gūn (Fa.) Lale renginde, pembe.
l. M782b21

lāle-zār (Fa.) Lale bahçesi.
l. üzre M787b9
l.-ı M787b10

la'l-gūn (Ar.Fa.) Lal renkli, kırmızı renkli.
l. M784a8

lāmi' (Ar.) Parıldayan, parlak.
l. M796b15

la'net (Ar.) Tanrının af ve merhametinden mahrum olma.
l.-i cāvid "Şeytan için Tanrı'nın af ve merhametinden mahrum olma" T694b13
l.-i ebedī T694b16

lā-reybī (Ar.) Şüphesiz, tereddüdsüz doğru.
l. irür M786b5

lāş (Fa.) Leş, ölmüş hayvan bedeni. mec. Murdar insan ölüsü.
l. irdi T704b24

Lâvî (ö.a.) Hz. Yakub'un üçüncü oğlu, annesi Liya'dır. Hz. Musa ve Harun'un büyük atasıdır. Bazılarına göre M.Ö. 2117'den 1980 tarihine kadar, bazılarına göre de 1748'den 1211'e kadar 137 yıl yaşamıştır.
L. bin Ya'ḳub 'aleyhi's-selâm T712b8
L. T700a13

lây (Fa.) Kara balçık, çamur, tortu; çamurlu, tortulu.
l. T718a12(2)

lâyıḥ (Ar.) Parıldayan, parlak; âşikâr, açık.
l. bol- M798b26

lâyıḳ (Ar.) Uygun, yaraşır, yaraşan.
l.-dur M791b2
l. bol- A730b16, M787b13
l. A730b19

lâyiḥa (Ar.) Düşünülen bir tertib ve tasavvuru açıklayıcı olarak kaleme alınan yazı.
l.-i nebiyyâtımızını T706a17

lâ-yu'ḳal (Ar.) Aklı başında olmayan, yaptığını bilmez.
l. bol- T700b27

lâzım (Ar.) Gerek olan, ihtiyaç olan, icab eden, gerekli.
l. irdi M791a3
l.-dur T718a16
l. kıl- "İcap etmek, gerekmek" T709a19, M789b26
l. tut- "Şart koşmak" A730b12
l. M801a20

le'âlî (Ar.) İnciler.
l.-misâl M784a26

leb-â-leb (Fa.) Ağzına kadar dolu.
l. M791b10

lebbeyk (Ar.) Efendim, buyrun, ne emriniz var.
l. T717b10

leb-teşne (Fa.) Dudağı kurumuş, susamış.
l.-ğa M798b6

ledünnî (Ar.) Tanrı katına ait.
'ilm-i l. "Tanrı'nın kendisine özgü olan bilgisi" T702a19

le'îm (Ar.) Cömerdin karşıtı, hasis.
l.-nihâd T717b23

leked-kûb (Fa.) Hayvanların ayakları altında ezilen, basılan; tekme, tokat, şamar.

l.-ıdın M791a9

lem'a (Ar.) **Parıltı, aydınlık, ışık; bir kez şimşek çakmasıyla hasıl olan aydınlık.**
l.-sı M783a3, M784a5, M784a20
l.-sıdın M783a1, M788a6

lem'ai (Ar.Fa.) **Bir ışık, bir parıltı.**
l. M788a8

lema'ât (Ar.) **Pırıltılar, ışıklar.**
l.-i M784a2

lem-yezel (Ar.) **Yok olmayan, bitimsiz.**
l.-i M794b14

leng (Fa.) **Aksak, topal.**
l. T716b5, T716b7

leṭâfet (Ar.) **Güzellik, hoşluk, incelik.**
ḥüsn ü l. A731b10
l.-din M782b9
l.-i M788b3, M800b2
l.-idin M800a7

levḥ (Ar.) **Levha; tahta veya başka bir maddeden yapılmış yassı, üzerine yazı yazılmış sahife, satıh; üzerine yazı yazılabilecek, resim çizilebilecek yüzey; yüzey.**
l. ü ḳalem M796a2
l. T705a7
l.-ide M787a19, M796a2

levn (Ar.) **Renk.**
ṣafâ-yı l. M800a18

levs (Ar.) **Pislik, kir, murdarlık.**
l.-idin A730a6

leẕẕet (Ar.) **Tat, beş duyudan tat alma duyusuyla duyulan tat; zevk.**
l.-ni T717b15

libâs (Ar.) **Elbise, giyilecek şey, esvap; kıyafet; kılık, şekil.**
l. ile A731a14
tertîb l.-ığa kir- M790a23
l. T709b15, A725a1
l.-ı M789a11
l.-ın T711a22, A731a13
l.-ıda M802a16
l.-ıda irdi T704b24

lîk (Ar./Fa.) **Lakin, fakat, gerçi.**
l. T708a13, A718b12

lîkin (Ar./Fa.) **Lakin, fakat, ama, gerçi.**

l. M783a23, M787b8, M794a14

livā (Ar.) **Sancak.**
l.-sı A733a10

livāṭa (Ar.) **Lûtîlik, erkekler arasındaki cinsi sapıklık.**
l. ḳıl- T697b8
l. T699a9, T699a18

Liyā (ö.a.) **Hz. Yakub'un eşi; Rubil, Şem'un, Lâvî, Yehuda, Esâhir ve Zâbilûn'un anneleri.**
L. T700a6
L.-nı T700a10
L.-ġa T700a9

Lohrāsb (ö.a.) **Eski İran'da Keyaniyân sülalesinin dördüncü hükümdarı, Keykavus'un kardeşi Evrend Şah'ın oğlu; Güştâsb'ın babası.**
L. bin Ervend A721a25
L. A721b9, A721b11
L.-nıñ A721b5, A721b10
L.-nı A721b10, A721b18, A721a20

Lāhrāsbī **Lohrasb'a ait, Lohrasb usulünce adalet, hak.**
āyîn-i L. A722a5

Loḳmān (ö.a.) **İslamlıktan önceki Arabistan'da ünü efsaneleşen, Kur'an'da da zikredildiği gibi sonraki devirlerin efsâne ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhûr olan eski bir hekim veya hikâyeci.**
L. bin ʿĀdenni T696b25
L. kibi M794b25
L. T696b26, T712a23, M794b25
L.-nıñ T696b27, T712b6, T717b13, T717b21, T712a22
L.-nı T712b6, T712a24
L.-dın T717b17

Loḳmān Ḥakîm (ö.a.) **bkz. Loḳmān**
L. T712a18, A720b11, A721a5
L.-niñ T717b18

luʿab (Ar.) **Salya.**
l.-ıdın T703b6

Lü'liler (ö.a.) **Behram-ı Gur'un Hindistan'dan getirdiği dört bin haneli, sazende, guyende ve raklaslardan oluşan halk.**
L.-ler A728b16

Lūṭ (ö.a.) **Hz. İbrahim'in yeğeni olan peygamber; sapkınlığa düşmeleri yüzünden Allah tarafından kavmi yok edildi.**
L. ʿaleyhi's-selâm T699a6, T699a10, T699a11, T699a13, T699a14, T699a15, T702a22, T702b26,

T699a14
L. ʿaleyhi's-selāmnıñ T699a6, T699a17(2)
L. ʿaleyhi's-selāmġa T699a13, T699a15, L707a17
L. beyābānı T699a8
L. T699a18

luṭf (Ar.) İyilikte bulunma, iyilik ve yumuşaklıkla muamele, iyilik; hoşluk, güzellik.
l.-ı ʿamîm M802a26
maḫż-ı l. u ʿinâyet M801b4
l. u ʿinâyet M795b3
l. u keremi T701b27
kerem ü l. bile M800a23
riʿâyet ü l. bile A724a16
l. idi M790a5
l. iyle- M791b18
li ḳıl- M795b2
l. M784a21
l.-uñ M783a5, M791b23, M798b1
l.-uñ ile M798a19
l.-ı M800a6
l.-ıdın M801b18

Lübnān (ö.a.) Hz. Yakub'un eşleri Rahil ve Liya'nın babası.
L. T700a10
L.-nıñ T700a5
L.-ġa T700a5, T700a8

lücce (Ar.) Engin su, suyun çok derin yeri; enginlik.
l.-si M784b7
l.-siġa M784b11

lüknet (Ar.) Pelteklik, söz söylerken dildeki tutukluk.
l. T703b17

Ma' (ö.a.) **Hamdullah Mustavfi'nin Güzide'de kendisinden önceki tarihçilerce Âmos ve Musa ile birlikte mürsel olarak anıldığını kaydettiği kişi.**
M. T712b26

ma'ânî (Ar.) **Manalar, anlamlar; ince söz, incelikler; muhteva, anlam.**
gevher-i m. M791b11
m. irdi M790b5
m. M800a5
m.-si M794b5, M801b21
m.-sidin M800b1

ma'ârif (Ar.) **Marifetler, bilgiler; bilgi.**
m.-i M798b21

ma'âş (Ar.) **Yaşayış; geçim; geçinecek şey, yaşamak için gerekli şey.**
vech-i m. T709b17
m. ķıl- **"Yaşamak, geçinmek; davranmak, hareket etmek; geçimini sürdürmek"** T707b, T709b16, T709b23, T714a21, T718a12, A724a14, M786b15
m. ötker- **"Yaşamak, geçimini sağlamak; hüküm sürmek"** T708a19, T709b17, A720a20
m. T706b19, A726a25
m.-ķa M798a25
m.-ları T706b18
m.-larnı M783b27

ma'bed (Ar.) **İbadet edilecek yer, tapınak.**
m. T710a26, T715b17

mâbeyn (Ar.) **Ara, sıra, zaman, esna.**
bu m.-de T697b17

ma'büd (Ar.) **Kendisine ibadet olunan; Tanrı.**
m. M796a25

mâcerâ (Ar.) **Olup biten, baştan geçen, cereyan eden; hikâye; sergüzeşt.**
m. A729b24
m.-dın T715b12
m.-sı M785a19

ma'den (Ar.) **Maden, değerli taş kaynağı.**
m.-i cûd M800a4

mâder-zâd (Fa.) **Doğuştan,** anadan doğan.
m. T714a14

ma'dûm (Ar.) **Yok, yok olan.**
m.-ı muţlaķ T718a2
m. ķıl- **"Yok etmek"** T704b4
m. M785a6

ma'fi'ż-żamir (Ar.) Gönüldeki, içteki şey, görünmeyen gizli olan yan.
m.-in M792b26

mağfiret (Ar.) Tanrı'nın kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.
du'ā-yı m. T716a27
ṭaleb-i m. T707a27
'afv u m. T711a12
m. uzat- "Tanrı kullarını bağışlamak, yarlığamak" T716b1

mağfür (Ar.) Tanrı tarafından bağışlanmış, affedilmiş.
m. bol- T707a27

mağlūb (Ar.) Yenilmiş, kendisine üstün gelinmiş, mağlup.
m. bol- "Yenilmek, bir şey veya kişi karşısında yenik düşmek" T709b4, T712a22, A732b15, M791b3, M802a17
m. it- "Yenmek, üstün gelmek" M801b8
m. ol- "Yenilmek, bir şey veya kişi karşısında yenik düşmek" M791b7
m. M799a27

mağmūm (Ar.) Gamlı, kederli, sıkıntılı, tasalı.
m. M796b6, M798a20

Mağrib (ö.a.) Batı tarafında bulunan ülkeler, memleketler; Afrika'nın Mısır ötesindeki kuzey kısmı.
M. A733a3
M.-din A719b18, A730b13

mağrib (Ar.) Batı, garp.
m. sarı T707b
m.-ḳa T696a11, M795b27
m.-din T696a11, T698b1, T707b

Mağrib-zemīn (ö.a.) Batı tarafında bulunan ülkeler, memleketler; Afrika'nın Mısır ötesindeki kuzey kısmı.
M. T697b6, T707b
M.-ğaça M793a6

mağrūr (Ar.) Büyüklük taslayan; kendini beğenmiş; güvenilmeyecek şeye güvenip aldanan.
m.-ı zekāt T717a4
m. irdiler T697a3
m. ḳıl- A726b4

mağz (Ar.) Beyin; ilik.
sümük m.-ı A726b17
m.-ı irdi A719b7
m.-ığa T698b26
m.-ıdın A719b6, A726b17

maġzūb (Ar.) **Gazaba uğramış, kendisine kızılmış.**
m. bol- T712b19

māh (Fa.) **Ay.**
m. u mihr "Ay ve güneş" A733a14
m.-ım M787b23, M795a8

maḥabbet (Ar.) **Sevgi.**
m. M795b12, M797b25, M798b8
m.-i T695a12, T698a20, T699b18
m.-ini T703b10

maḥal(l) (Ar.) **Yer, mevki, kısım; konu, mevzu, husus; hal, durum; gerek.**
m.-i ḥavādiṯ M796a15
m. bile M799b17
m. M785b21
m.-ġa A729a7
m.-de T713a11, T713b23, T714b14, M789b26, M794a8
m.-in M793a7
m.-ide A728b1, A731b8, A731b19

mā-ḫalaḳa'llāh (Ar.) **Allah'ın yarattığı her şey, bütün yaratıklar.**
m. T710b17

maḥallāt (Ar.) **Mahalleler.**
m.-ḳa A732a24

maḥalle (Ar.) **Mahalle, bir şehir veya kasabanın bölündüğü kısımlardan her biri.**
m. M793b12, M793b13

māh-be-māh (Fa.) **Aydan aya.**
m. M794a18

maḥbes (Ar.) **Hapis olunan yer, hapishane.**
m.-ide irdiler T707b

maḥbūb (Ar.) **Sevilen, sevgili, dost.**
m.-ı ḥaḳīḳī M786a1
m. irdi M791b8
m. ol- M784a13
m.-ı A731b10, A731b12

maḥbūs (Ar.) **Hapsolunmuş, hapsedilmiş, bir yere hapis amacıyla kapatılmış kimse.**
m. ḳal- M784a16
m. ḳıl- **"Hapsetmek"** T698b8, T701a2, T707a10, T715a23, A721b20, A727a3
m. A731b25, M791a27
m.-nı A732a6
m.-ı T715b25

maḫdūm (Ar.) **Efendi, bey.**

ḫażret-i m.-ı T700a25
m.-um T713a22
m.-ı M792b26

maḫdūm-zāde (Ar.Fa.) **Beyzade, bey.**
ḫażret-i m. M799b13
ḫażret-i m.-ġa M799b15
m. M799b21
m.-niñ M799b19
m.-ler M799b24, M799b25
m.-lerniñ M792b26
m.-lerdin M793a1

maḫfī (Ar.) **Gizli, saklı; açık, görünür olmayan.**
m. bol- "Gizlenmek, saklanmak" T708b7, T712b11
m. tut- "Saklamak, gizlemek, gizli tutmak" T696b22, T712a13
m. T700a1, T708a19, T708b2, T709b6, A725a5, A730b2, A733b1, M784b3, M791b12(2), M798a12

maḫfil (Ar.) **Hükümdar, bey gibi itibarlı kimselerin bulunduğu toplantı yeri, görüşülecek yer.**
m.-leriniñ M787b13

māhī (Fa.) **Balık.**
m. M784b13

māhī-endām (Fa.birl.s.) **Balık şekilli, balık şeklinde.**
m. bol- M784b14

māhir (Ar.) **Usta, maharetli, hünerli.**
m. irdi T717b25

māhiyyet (Ar.) **Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.**
m.-in M784b13

maḫkūm (Ar.) **Birinin hükmü altında olan, birinin iradesine tabi olan.**
m.-ı emr T710b5
m.-ı fermān M788b9
m. bol- "Hükmolunmak, emredilmek" M802a8
m.-ı T711a2
m.-ı irdi T715b25

maḫkūm-vār (Ar.Fa.) **Mahkum gibi, birisinin iradesine tabi olarak.**
m. M788b4

maḫlaṣ (Ar.) **Kurtulma, kurtuluş.**
m. üçün T701a12
m. T717b1
m.-ıġa T708a6

maḫlūḳ (Ar.) **Yaratılmış, halk olunmuş, yaratık; canlı.**
m. T696a11, T710b24

m.-nı T701a12, T711a2
m.-dın T694b3

maḫlūḳāt (Ar.) Mahluklar, yaratılmışlar, canlılar.
m.-nı T711a6
m.-ḳa T711a5
m.-dın T696a11
m.-ın T711a10

maḥlūl (Ar.) Çözülmüş, dağılmış, erimiş, eriyik.
yāḳūt-ı m. "Eriyik halde olan yakut" M796b24

maḫlūt (Ar.) Karışık.
m. M790b5

maḥmil (Ar.) Mahfe, deve üzerine konulan ve insan taşıyan binek.
m.-din T702a6

maḥmūd (Ar.) Övülmeye değer, övülmüş.
m. M796a26, M800a4

Maḥmūd Barlas (ö.a.) Sultan Mahmud Mirza'nın hizmetinde bulunan Nundâkli Barlaslardan, Sultan Ebu Said Mirza'nın beylerinden biri. Mahmud Barlas aynı zamanda şair olup bir divanı vardır.
M. M790a8

maḫmūr (Ar.) Sarhoşluk, sarhoşluğun verdiği sersemlik, dağınıklık.
teşne-leb-i m.M798b4
m. M783a18
m.-ğa M798b4(2)

maḥrūm (Ar.) İstediğini elde edemeyen, eli boş, yoksun, nasipsiz, kısmetsiz, mahrum.
m. bol- M792a5
m. ḳal- "Yoksun kalmak, nasipsiz kalmak" M796a16, M800b12
m. ḳalıl- "İstenilen yapılmamak" M789b14
m. ḳıl- "Mahrum bırakmak, yoksun bırakmak" T698b16
m. T702a18, A723b6, M790a11, M800b18
m.-lar M791b10

maḥrūmluḳ (Ar.T.) İstenilen bir şeyden yoksun olma.
m. M785a11

maḥrūr (Ar.) Hararetli, ateşli, kızgın.
m. bol- "Yanmak, tutuşmak" M791a26

maḥṣūl (Ar.) Mahsul, ürün.
m. A729a5
m.-din M798a25
m.-idin T716a16

maḫṣūṣ (Ar.) **Özel, başkasında bulunmayan, başka.**
m. T699b3

maḫṭūṭ (Ar.) **Yazılmış, kaydedilmiş.**
m. bol- "Yazılmak, kaydedilmek" T697b21

ma'hūd (Ar.) **Âdet; alışılmış olan; üzerinde anlaşılmış olan, alışılan, sözleşilen; bilinen; sözü edilen.**
m. irdi T710a8
m. imes M800b17
m. T696b24, T711b27, A723b1, A732a23, M792a9, M792b14, M793b1, M797a6

ma'hūdī (Ar.) **Alışılmış olan, âdet olduğu üzre.**
m. A722b22

maḫūf (Ar.) **Tehlikeli, korkulu yer.**
m. A723a13

mā-ḫūlyā (Yun.) **Vesvese, kuruntu, saplantı.**
m. A732b8

maḥv (Ar.) **Yok olma, ortadan kalkma.**
ḫāṭırdın m. bol- "Akıldan çıkmak, unutulmak" M798b17
m. bol- T707b

Māhvā (ö.a.) **İbrahim Peygamberin büyükbabası.**
Tāreḫ bin M. T697b23

maḥż (Ar.) **Saf, öz, halis; kendisi, tam; kaynak; gerçek; gerçekten.**
m.-ı belāğat M782b5
m.-ı bi-iḫtiyārlıḳ M798a13
m.-ı 'ināyet M802a13
m.-ı insāniyet M796b11
m.-ı istiḳāmet M800b5
m.-ı luṭf u kerem M801b4
m.-ı seḫā M798a22
m. T718a5

maḫzen (Ar.) **Eşya ve mal saklanacak yer.**
m.-i T718a24
m.-idin M795a5

maḥzūn (Ar.) **Hüzünlü, üzüntülü, kaygılı, kederli, tasalı.**
m. M790a5, M796b5, M798a20
m.-ı M798a24

maḥzūnluḳ (Ar.T.) **Üzüntülü olma, kederli olma, hüzünlülük.**
m. M796b15

maḳāl (Ar.) **Söz, söyleyiş.**
m.-idin A725a5, M787b13

maḳālāt (Ar.) **Sözler.**
m. M785a24
m.-ı T712b6, M798b9

maḳām (Ar.) **Yer, mevki; durulan yer, durak, durulacak yer; ülke, memleket; husus, mevzu, cihet.**
m. u menzil M802a3
m. iyle- **"Sürekli durulacak yer haline getirmek"** T712a17
m. it- **"Yer edinmek"** A718b12
m. ḳıl- **"Durmak"** M784b8
m. tut- **"Yerleşmek, yer edinmek"** T699a27, A719a22
m. A732a10
m.-da M782b16
m.-dın M802a16
m.-ıñ M789a9
m.-ı T700a5, T701b4, A732a17, M796a13
m.-ıġa A726a4
m.-ıda M792a12, M799b16

Maḳām (ö.a.) **Mekke'de Mescidü'l-haram'da Kâbe'nin dışında bulunan bir taş. Bu taşta Hz. İbrahim'in ayak izinin bulunması sebebiyle Hac farizasında ziyaret edilen makamlardan biridir.**
M. T697b4, T703a10

maḳar(r) (Ar.) **Durulan yer, karar edilecek yer.**
m. ḳıl- **"Durulacak yer seçmek; yer tayin etmek"** T702a14, T712b7
m. ḳılıl- **"Yer verilmek, yer tayin edilmek"** M794a1
m. tap- **"Yaşamak, ömür sürmek"** A733a14

Maḳarāṭis (ö.a.) **Behmen'in devrindeki hakimlerden biri.**
M. A722a17

maḳāṣıd (Ar.) **Maksatlar, niyetler.**
m. M786b2
m.-ını M788b13

maḳbere (Ar.) **Mezar.**
m. T704b14
m.-si T716a26

maḳbūl (Ar.) **Yakışır, yaraşır, yerinde; beğenilen, istenen, hoş; kabul edilen.**
resūl-i m. M797a16
m. ḳıl- T714a13, M788b7
m. körün- **"Yerinde olmak, yakışır olmak, münasip olmak"** M787b7, M788b7
m. tut- M796b24
m. tüş- **"Uygun gelmek, yakışır olmak, kabul edilmek"** T711b22, M788b14, M797a3

m. tüşme- "Uygun görünmemek, münasip gelmemek, yerinde görünmemek" T706a3, A725a6

maḳdem (Ar.) **Adım.**
m.-i T699a5, T706b5
m.-ini M798b10
m.-idin M795b22
m.-iñiz M801a18

maḳdūr (Ar.) **Kuvvet, kudret, güç; elden gelen, elden gelme; mümkün, elden gelir.**
m. idi A733a21
m.-dur M786b21
m. M786a19, M787a24
m.-ı M784a6(2)

maḳhūr (Ar.) **Allah'ın gazabına uğramış; kahrolası; yenilmiş, bozguna uğramış; yenilerek şaşırmış.**
käfir-i m. "Kahrolası kâfir" T702a11
m. ḳıl- "Bozguna uğratmak, yenmek; kahretmek, yenilgiye uğratmak, böylece şaşırtmak" A724b3, A725a14, A725b21, A730a12

maḳṣad (Ar.) **Maksat, amaç, niyet, arzu.**
ka'be-i m. "Niyet edilen konu, maksat olan konu" M784b24
m.-ḳa M789b4

maḳṣūd (Ar.) **Kasıt, maksat, hedef, niyet; istek, arzu, emel; istenilen, kastolunan şey; sebep; murat, meram.**
m.-ı cemāl M788a8
genc-i m. M786a15
murād u m. M792a20
m. irdi T712a16
m. T694b8,T711b17, M783b22, M784a23, M784a25, M785b11, M786a13, M786a16, M786a18, M78617, M788a6, M788a7, M797b20, M802a22
-dın m. T717a27, M786b8, M788a16
m.-ḳa T714a3, M796b7
m.-da M794a5
m.-ı M785a6, M792a20, M792a23

maḳsūm (Ar.) **Bölen, dağıtan taksim eden.**
rāzıḳ m. M792b6

maḳtel (Ar.) **ölüm, ölme, öldürülme.**
m.-i T707a17
m.-in T707a18

maḳtūl (Ar.) **Katledilmiş, öldürülmüş, vurulmuş kimse; ölü.**
m. bol- "Öldürülmek" A721a16
m. ḳıl- T716a10
m. T705a24
m.-ni T695a7

m.-ğa T705a25
m.-ler T707b

ma'ḳūl (Ar.) **Akla uygun, akıllıca; yerinde, mantıklı.**
m. körün- "Uygun, akla yakın görünmek, gelmek" T697a22
m. tüş- "Yerinde, akla yakın olmak" M787b7

māl (Ar.) **Mal, mülk; varlık, servet; para; birinin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey, şeyler.**
m. u 'ıyālleri A729b5
m. u menāl T702a24
m. u tecemmül T705b19
milk ü m. M793a23, M793b2
m. dīvānı M793b21
m. T695b1, T697a10, T698b20, T705b23, T717b7, A730b18, M802a2
m.-ı T705a22, T706a6
m.-ın T712a22, M792b14
m.-ığa A729b2
m.-ıdın M800b8

mā-lā-kelām (Ar.) **Diyecek yok; muhakkak.**
m. M789a27

Mālik (ö.a.) **Kardeşlerinin Yusuf Peygamber'i köle olarak sattıkları kişi.**
M. bin Naṣr A726b21
M. bin Ẕa'r Ḫazā'ī T700b15
M. T700b15, A726b23
M.-niñ T700b16

ma'lūm (Ar.) **Bilinen, belli; açık, görünür, âşikâr.**
m. imes T707a11, T717b19, A725a26, M799a6, M801a20
m. irmes T707b, T716b16
m. bol- "Bilinmek, anlaşılmak, belli olmak; anlatılmak; bir duruma bakarak sonuç çıkarılmak" T700a8, T701a19, T703b3, T709a26, T714a17, T714b18, M784b6, M788b12, M788b15, M788b17, M788b25, M788b27, M789a6, M790a20, M793b25, M797a6, M801a8, M801b26
m. bolul- "Anlaşılmak, öğrenilmek" M789a15
m. iyle- "Anlamak, öğrenmek" M790a11
m. ḳıl- "Öğrenmek; okumak; fark etmek, anlamak; bilmek; söylemek, anlatmak, bildirmek" T695b20, T696a23, T700b24, T701b7, T704a7, T707a3, T715a13, T715b5, A724b24, A725a12, A725a19, A725a26, A728b17, A732b17, M790b15, M792b27
m. ḳılma- T700b20
m. ḳılıl- "Anlaşılmak, bilinmek" M799a14
teneffür m. ḳıl- A730b11
m. T704a15

mamuḳ Pamuk.
m.-lar T703b4

maʿmūr (Ar.) Bayındır; şen; rahat, huzurlu; varlıklı, zengin; varlık.
m. u ābādān A728a9
m. irdi T710b13
m. bol- M789a12
m. T701a26, A724a17, M798b22

maʿmūrluḳ (Ar.T.) Düzen, bayındırlık, şenlik, rahatlık.
m. A720a13, A727b18

Māmū'l-ḳavsī (ö.a.) Bazı eski tarihçilerin Fencar, Musi, Cüfun, San'a Kusi Davud ile birlikte peygamber olarak saydıkları kişi.
M. T713a1

maṅa Birinci tekil kişi zamirinin yönelme hali. bkz. **min**

mancınıḳ (Yun./Ar.) Mancınık, top yapımının bilinmediği çağlarda kaleleri dövmek için taş gülle atmakta kullanılan bir çeşit büyük sapan.
m. bile T698b9, A730b1

maʿnevī (Ar.) Manevi; ruha, içe ait; manaya ait.
m. T695a3

Mānī (ö.a.) M.S. III. yüzyılda yaşayan ve Maniheizm dinini kuran ünlü nakkaş.
M.-i muṣavvir A725b21
M.-i naḳḳaş A725b25
M. idi A726a7
M. A725b15, A726a2, A726a4
M.-niṅ A725b26, A726a1
M.-ni A727a16

mānīʿ (Ar.) Engel; alıkoyan, engel olan, meneden, geri bırakan.
m.-dür M786b17
m. bol- "Engel olmak; alkoymak" T703b15, T705a7

Mānī (ö.a.) Kubad bin Firuz'un imar ettirdiği söylenen bir şehir.
M. A729b12

maʿnī (Ar.) Mana, anlam; sebep, ilgi, yüzden; iç, iç yön, öz; söz, düşünce; hal; konu, husus, cihet, mesele.
m. T708a14, A718b5, M802a7, M802a12
m.-ni M791b15
m.-ġa M788b6
m.-din M793a9, M799a27
m.-si T703b9, A718b6, M792a18, M792a20

m.-lerġa M790b3

maŋlay (Moğ.) Alın, baş, başın üst kısmı, tepe.
m.-ıġa T698b26
m.-ıdın A724b24

manşıb (Ar.) Devlet hizmetindeki iş, görev, makam; memuriyet; hizmet, görev.
m.-dur M799b16
m.-ķa M791b20
m.-ın A725a6
m.-ıġa A729a15
m.-ıda T707a6

manşūr (Ar.) Galip, üstün gelmiş.
m. u muẓaffer M800b4
muẓaffer ü m. A729b13
m. ol- M791b7

manşūr-vār (Ar.Fa.) Muzafferane, galibane.
m. M785a4

Manẓar (ö.a.) Saba Melikesi Belkıs'ın hediyelerle Süleyman Peygamber'e gönderdiği zeki, bilgili elçi.
M. bin ʿAmru T711a22
M. T711a25, T711a27, T711b3
M.-nıŋ T711a26

manẓar (Ar.) Bakılan, görülen yer.
tāķ-ı m. bol- M790a18

manẓara (Ar.) Taht, yüksek, görünen yer.
m.-da T717a25

manẓūm (Ar.) Nazmolunmuş, sıralanmış, dizilmiş.
m.-ı M796a11

manşūre (Ar.) Muzaffer olmuş, Tanrı'nın yardımıyla üstün gelmiş.
ʿaşä-ger-i m. M796b23 ?

maraż (Ar.) Hastalık, illet.
şaʿb-ı m. M790b11
m. u żaʿf M801b5
mevt m.-ı "Hekimlikte ölüm hastalığı, ölüm korkusu hastalığı" A722a12
m. tart- "Hastalık çekmek, hastalıktan mustarip olmak" M799b23
m. T703b7, T708a24, A719b5, M797a6, M799b20
m.-nıŋ M797a14
m.-ġa M800a19
m.-ı T710a23, M789b9, M791a15
m.-ını M802a1
m.-ıġa M790b12
m.-ıda A722a12

maraża (Ar.) **Hastalar, düşkünler.**
m.-dın M800a20

Māre (ö.a.) **Erfahşed'in kardeşi olan Erem'in altı oğlundan biri.**
M. A719a24, A719a25

Ma'reke (Ar.) **Savaş meydanı.**
m. A728a8

marİż (Ar.) **Hasta.**
m.-ler M801b27

ma'rūf (Ar.) **Bilinen, belli.**
emr-i m. ķıla al- "Şeriatin emirlerini ve yasaklarını halka bildirmek, bildirebilmek" M793b12

ma'rūż (Ar.) **Arzedilen, sunulan; amaç, maksat.**
m. bol- M782b6
m. M782b14

marżİ (Ar.) **Beğenilmiş, rıza gösterilmiş, hoşnut olunmuş.**
m. A726b2

maṣāff (Ar.) **Savaşmak üzere askeri saf olarak dizme, savaş pozisyonu alma; savaş; asker safları.**
m. ķıl- "Savaşmak" A732b18 A727a8
m. tut- A728b27
m. tüz- "Savaş için asker safı oluşturmak, savaş konumu almak" A720b1, A728a14
m.-nıñ A722b25
m.-ları A721a17(2)

maṣlaḥat (Ar.) **Faydalı, gerekli; dirlik, düzenlik; barış; iş, mesele, emir, husus; düzen.**
ikelesi bir m. oķdur M786a11
m. körül- M795b17
m.-ı T706b20, T717b26, A723a10, A732b4, M786a11
m.-ınıñ M786b23
m.-ın M787a11
m.-ığa M791b2, M791b21
m.-ıda A729a14
m.-lar üçün M786a11

maṣraf (Ar.) **Masraf, gider.**
m.-ığa M793b16

maṣrūf (Ar.) **Harcanmış, sarfedilmiş.**
m. ķıl- M798b18

ma'ṣūm (Ar.) **Günahsız, temiz, masum.**
Muḥammed-i m. M796a21
Yaḥyā-i m. T714a9

maṣūn (Ar.) **Salim, sağlam, saklanmış, dokunulmaz.**
m. tut- M795a16

māşiṭa (Ar.) **Gelini süsleyen, makyaj yapan kadın.**
m.-nı T707a18
m.-ġa T707a19

maşrıḳ (Ar.) **Güneşin doğduğu taraf, doğu.**
m. sarı T707b
m.-ḳa T696a11
m.-dın T696a11, T698a27, M795b27

ma'şūḳ (Ar.) **Kendisine âşık olunan.**
m. it- M801b8

maṭāf **(Ar.) Etrafı dolaşılıp ziyaret edilecek yer, gezinti yeri.**
m.-larġa T698a7

maṭbaḫ (Ar.) **Mutfak.**
m.-ıdın T701a7

mātem (Ar.) **Yas, kederli olma; hüzün, keder, sıkıntı, elem; keder, musibet zamanındaki ağlayış.**
bā'iṣ-i m.-i sermedī M796a17
m. ili A721a6
m. tut- A721a6
m.-ġa T700b12
m.-dīn A721a7
m.-imġa mu M801b1
m.-ide T695a12
m.-idin M796b15

mātem-zede (Ar.Fa.birl.s.) **Yaslı, kederli, dertli.**
m.-ler M798a18, M798a19

maṭla' (Ar.) **ed. Kaside veya gazelin kafiyeli olan ilk beyti.**
m. M789b10, M790a3, M790a27, M800b12

maṭlūb **(Ar.) İstenen, talep edilen, aranan; istek, talep.**
m. idi M792a8
m. irdi M791b8
m. it- M801b7
m. ol- M784a13
m. T714a17, A726a18, M784a24, M788a9-10
m.-ı T716b26, M792a22
m.-ın T700b21, T711a13
m.-larda M792a23

Māverāü'n-nehr **(ö.a.)Maverâünnehr, Ceyhun'un doğusuyla**

Seyhun'un batısı arasında kalan tarihi bölge.
M.-ni A729b11

māye (Fa.) Maya, asıl, öz.
m.-i i'cāz M796a7
m.-i faṣāḥat M782b5

māyesiz (Fa.T.) Özü, esası olmayan.
m. A723b15

māyide (Ar.) Sofra, yiyecekle donanmış sofra, üzerinde yiyecek bulunan sofra.
m. T715a2-4-6-7-8-10

māyil (Ar.) Meyilli, meyleden; düşkün, hevesli, istekli; dönen, yönelen.
m. irdi T695a1, T699b17, A728a1, A728b2
m. bol- " Dönüşmek, dönmek." T697a19, T698a8, T710a2
m. ḳıl- " Uzatmak, yöneltmek." T703b17

ma'yūb (Ar.) Ayıplı, delik, bozuk, eksik.
m. T706b19
m. ḳıl- T706b9

maẓbūṭ Belli, işaretli, yazılmış; korunaklı, korunmalı, saklı; güvenilir, güvenli; emin sağlam, doğru.
m. imes A732b22
m.ḳıl- A730a12, A731a2
m. ḳılıl- M794a9
m. M794a9-15

Māzenderān (ö.a.) İran'ın kuzeyinde, Hazar gölü ile Elburz dağları arasındaki bölge.
M. M785a10

Māzendegān (ö.a.) Bir tarih kitabı veya tarihçi.
M. A720b16

maẓinne (Ar.) Bir durumun meydana gldiği yolundaki zan, şüphe.
m.-si t701a1

maẓlūm (Ar.) Zulme uğrayan, zulüm gören.
m. M800b17
m.-ġa M793a21
m.-larnı A726b27

maẓlūme (Ar.) Zulme uğrayan dişi, zulüm gören dişi, kadın.
m. T707a14

maẓlūmī (Ar.Fa.) Zulme uğrayan, bir mazlum.
m. M802a24

maẓmūn (Ar.) Yazıyla, sözle kastedilen, anlatılan,

işaret olunan; söz, nükteli söz; ifade; sözle anlatılmak istenen muhteva, sözün özü, mesaj, muhteva.
m. M787a21
m.-nı M792b16
m.-ın M783a19, M790a27
m.-ı T697b14, A721a19, M782b9, M787b2-3, M788b17, M793b25, M795a15, M796a12
m.-ıda M792a9
m.-ıdın A733b7, M788b12, M789a15, M794b10, M797a6
m.-ıça M786a1

ma'ẕūr (Ar.) **Özürlü, haklı, affedilebilir.**
m. tut- "**Birini bir konuda haklı görmek, hoş görmek.**" T701a1
m. tutma- M786a2
m. tutul- " **Özürlü sayılmak, hoş görülmek.**" M794a15

me'ad (Ar.) **Avdet edilen yer, dönüp gidilecek yer.**
m. M783b1

mebhūt (Ar.) **Şaşırmış, hayrette kalmış.**
m. T703a18

mebnī (Ar.) **Kurulmuş yapı, bina.**
ebnāyı m. bile T713a10

mebsūṭ (Ar.) **Uzun uzadıya; tafsilatlı olarak anlatılmış; geniş, tafsilatlı; yazılmış, anlatılmış.**
m. T704a9, T715b18
m.-raḳ T695b20, T697b21, T715a13, A729a7

meb'ūṯ (Ar.) **Gönderilmiş, peygamber olarak gönderilmiş kimse.**
m. bol- " **Peygamber olarak gönderilmek.**" T696b17, T697a12, T709a3, T715a27, A720a4, A724a7
m. ḳıl- " **Peygamber olarak göndermek.**" T697a8, T702b27, T708a18, T709a5, T712b10

Mecālisü'n-nefāyis (ö.a.) **Ali Şir Nevayi'nin şairler tezkiresi.**
M. M799a16

mecelle (Ar.) **Kitap; bir kitabı oluşturan bağımsız kısımlar.**
m. irdi T705a15

Mecīd (Ar.)**Tanrı'nın adlarından; büyük, ulu anlamlarında.**
kelām-ı m. " **Tanrı sözü, Kur'an.**" T715b6, M782b1
kelām-ı m.-imizġa T705b13

meclis (Ar.) Sohbet veya bir konuyu görüşmek için bir araya gelen, toplanan insan topluluğu; oturulacak, toplanılacak yer.
m. kur- M793b27
m. tüz- A731a26
m. A729b27, M800a10, M787b12, M796a23
m.-ḳa M784b3, M790b7
m.-de T700b27, M794a2
m.-din T698b1
m.-ide T711b23, M798b24, M799b17

mecma'ü'l-baḥreyn (Ar.) İki deniz veya büyük suyun kavuştuğu nokta, tas. kabe kavsayn mertebesi.
m.-ğa T706b4

mecmū' (Ar.) Bütün, tüm, hep.
m.-ı melek T695a17
m. A727a12, M796a19, M799a27
m.-ı T706a7, M784a14
m.-ığa M790b5

mecnūnluḳ (Ar.T.) Tutkunluk, divanelik.
m. M796b15

mecnūn-veş (Ar.Fa.) Deli, divane, tutkun, mecnun gibi.
m. irdi A733a1

mecrūh (Ar.) Yaralı; mec. üzüntülü, kederli.
m. M790b10, M795a13
m.-lar M802a26

Me'cūc (ö.a.) Ye'cuc ile birlikte Nuh Peygamber'in oğlu olan Yafes'in soyundan iki kabilenin adı. Kur'an'da adı geçen tefsirlerde değişik şekillerde yorumlanmış bu iki kabilenin ortak yanı dünyayı fesada verecekleri, kıyamete yakın bulundukları yerden çıkacak olmalarıdır. Bazı tefsirciler bu kavimlerin Çinliler olduğunu söylerler.
Ye'cūc u M. T697b19

Medāyin (ö.a.) Eski İran'ın Eşkaniyan ve Sasaniyan sülalerine başşehir olmuş, Dicle'nin iki yakasında kurulu, Bağdat'ın güneydoğusunda eski bir şehir.
M. irdi A730a3, T703b27, A727a19, A730b6, A731a19, A732a16
M.-ğa A729a23, A730a13, A731a4, A731b7, A732b3-13-18

medār (Ar.) Dayanak, bir şeyin üzerinde hareket edeceği yer.
m.-ı M798a1

meded (Ar.) Yardım, esirgeme, koruma, destek; hal, şekil.

m. ü himmet M791a10
m. A724a6, A731a3-18, M798a25
m.-i A721b26, A728b27, A730a17
m.-iğa M802a1

meded-kār (Ar.Fa.birl.s.) **Yardımcı, yardım eden.**
m. M790b17

meded-kārlıġ (Ar.Fa.T.) **Yardımcılık.**
m.-da M793b17

medfen (Ar.) **Mezar, kabir.**
m. T717b24
m.-i T697b4, T717b23
m.-idür T697b2
m.-in T695a6
m.-ini T702a14
m.-iğa t707a3
m.-idin t696a24
m.-leride T695a14

medfūn (Ar.) **Defnedilmiş; gömülü, gömülmüş olan; gömü.**
m.-dur T703a10, T712b24
m. bol- T695a15, T717a1
m. ḳıl- T706b22, T715b17
m.-nı A729b22

medḥ (Ar.) **Övme, övgü.**
m.-i M796a3
m.-in T717b20

Medyen (ö.a.) **Arap yarımadasının kuzeybatısında Filistin ile Hicaz arasında Kızıldeniz sahilindeki bölge.**
M. T696a25, T702b26-27

Medyen (ö.a.) **Şuayb Peygamber'in babası. bkz. Şu'ayb.**
M. A720a4

Mefḫarü's-şavāḥib (Ar.) **Sahiplik ünvanını taşıyanların övüncü, iftihar vesilesi olan kişi.**
m. M790b6

meflūc (Ar.) **Felçli.**
m. T697a24

meger (Fa.) **Eğer, şayet; sadece; ne zaman ki; eğer olursa, madem; -dığı vakit ki; da, de, hem; ancak; ve; kuvvetlendirici kelime başı edatı göreviyle.**
m. T696b22, T699b11, T701a9, T705a10, T708b22, T711a9-10, T717a17, A728a20, M784a20(2), M786b10, M791b20, M801b4

mehābet (Ar.) **Büyüklük, ululuk; azamet.**
m. dest bir- T704a18

m. M785a17
m.-idin M785a21

mehābetlıḳ (Ar.) Büyük, ulu, güçlü.
m. T697a23

meḫādim (Ar.) Mahdumlar, efendiler, beyler, hizmetinde insan bulunanlar.
ḫażerāt-ı m. M786b23
m. T696b14

mehālik (Ar.) Helâk olunacak yerler veya tehlikeli işler.
m. ara M784b22

meḥāsin (Ar.) İnsan vücudunun güzel olan yerleri.
m.-i T717a24

mehcūr (Ar.) Ayrı kalmış; unutulmuş; terkedilmiş, bırakılmış; ayrılmış, uzak olan.
m. bol- M791a27
m. ḳıl- M796b21
m. M790a20, M796a16, M800b13
m.-lar M791b9

Mehdī (ö.a.) Kıyamet alâmetlerinden biri. Kıyametin kopmasına yakın ilahi kanunları yeniden kuracak ve bir süre saltanat sürecektir. Şii-Batınî inanıştaki mezheplerde Mehdi inanışı kuvvetlidir.
M. T715a25

Mehlāyil (ö.a.) Kaynan bin Anuş'un büyük oğlu. bkz. Kaynan, Anuş.
M. bin Ḳaynān T695b9
M. T695b8

mehleke (Ar.) Tehlike, tehlikeli yer, durum, sıkıntı.
özin m.-lerge sal- A720b15

mehr Mihir, evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedeli.
m.-i T718a2

meḳābir (Ar.) Mezarlar.
m.-i T700a19

mekān (Ar.) Duracak yer, oturulan yer; yer.
m. bol- T695b23, M783a6
m. tut- A727b25
m.-ı T697a26, M790b11

mekātib (Ar.) Mektuplar.
m.-de M782b10

mekkāre (Ar.müen.) Hileci, düzenbaz, hilekâr.

m.-ı ḳattāle-i ġarîb T708a21

Mekke (ö.a.) **Mekke, Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir.**
M.-i ḥarimġa T696b24
M. M694b2, T697a27, T699a4-20, M793a5,
M.-ge T694b18, T696b25, T699a21-24-27
M.-ni A730a17
M.-de T699b5, T703a10

mekr (Ar.) **Hile, aldatma, oyun, düzen.**
m. ü ḥile M802a16
m. ü füsūn bile T717a23
m. bile A731b14
m.-i A719a23, M798a1
m.-idin M787a10
m.-ler T717b4

mekrūh (Ar.) **İstenmeyen, beğenilmeyen, yapılması şeriatçe hoş görülmeyen.**
m. tut- A722a21

mekteb (Ar.) **Okul, yazı yazacak, okuyacak yer.**
m. M793b14

mektūb (Ar.) **Yazılmış; mektup, nâme.**
m. irdi M791b8
m. irür M787a17
m. biti T711a19
m. M788b19
m.-nı M787a17, M788b24
m.-dın T701b25

mektūm (Ar.) **Saklanmış, gizlenmiş, gizli.**
m. ḳıl- "Saklamak, gizlemek." T695b25
m. A724b21

me'kūlāt (Ar.) **Yiyecekler.**
m. T711a5

melā'în (Ar.) **Mel'unlar, herkesin nefret ve lanet ettiği kişiler.**
m. T716b10

melāḥat (Ar.) **Güzellik, yüz güzelliği.**
cemāl ü m. A731b10
m. T711b20

melāl (Ar.) **Sıkıntı, üzüntü, dert.**
dağ-ı m. M792a2
derd ü m. M798b11
mūcib-i m. M788a19
m.-dür M788a19
m.-iġa M798a2

melālet (Ar.) **Sıkıntı, dert, üzüntü, keder, eziyet.**
bā'iṯ-i m. M795b16

ḫārḫār-ı m. M786a16
İzā vü m. T699a11
m. irdi t709a2
m. bol- T705a15
m. bolmaġay A725a24-25(2)
m. T708b7, M793b3
m.-de M798a4
m.-din M786a18
m..-idin T708b17

melāmet (Ar.) **Ayıplama, kınama, çıkışma.**
m. M786a18, M799a23
m.-ni M799a8

melāyike (Ar.) **Melekler. krş. melāyik.**
m.-i muḳarreb T694b11
m. irdiler T710a12
m. T694b13, T695b21, T699a15, T702a25, T702b17
m.-ni T699a13
m.-ge T698b11, T702a26

melāyik (Ar.) **Melekler. krş. melāyike .**
m.-ke T694b8
m.-idin M794b1

melek (Ar.) **Melek, Tanrı'nın halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.**
mecmūʿ-ı m. T695a17
m. T713a15, T713a16
m.-ni T695a6, T716a7
m.-ke T708b25, T716a24

melekī-ṣıfāt (Ar.Fa.birl.s.) **Melek gibi olan, melek benzeri ismetli.**
ẕāt-ı m.-nı M795a16

melekūt (Ar.) **Ruhların ve meleklerin âlemi.**
m. T697a23, T702b17

melik (Ar.) **Padişah, hükümdar.**
m.-i Cebbār T715b2
m.-i ʿArab A733a10
M. Bārīḳ T707b
m. Melkā T695b26(2)
M. T696a1
M. Reyyānnıñ T700b18
M. Reyyān T701a3-9-13-14, T702a5-10(2)
M. Reyyānġa T701a11
m. sarı T714b17
m. T701a7-16(2)-20-21-22-24, T710a19(2)-20, T716a11, T717b8-9(2), A732a13
m.-ke T701a6-19, A722a11
m.-din T714b14
m.-i A732b21
m.-leri T717b8

Melike (ö.a.) Gassanilerin padişahı Tayir'in kızı ve II. Şapur'un eşi.
M. A726b13, A726b14, A726b15, A726b17
M.-ni A726b15

melik-şive (Ar.Fa.birl.s.)Hükümdar edalı, hükümdar yaradılışlı.
m. A719a3

melik-zāde (Fa.) Hükümdar, padişah çocuğu, hükümdar soyundan olan.
m bile T709a5

melikî (Fa.) Bir hükümdar, bir padişah.
m. T714b9

Melkā (ö.a.) Menuşlah bin Ahnuh'un oğlu. Menuşlah tahtı oğluna bırakmış fakat oğlu kendisinden önce vefat etmiştir. krş. Menūşlaḫ.
Melik M. T695b26(2)

me'lūf (Ar.) Alışılmış, yerleşilmiş, edinilmiş.
vaṭan-ı m. irdi T700a15

melūl (Ar.) Usanmış, bıkmış, yorulmuş; üzülmüş, üzüntülü, dertli, çaresiz kalmış.
m. bol- T708a11, T708b2, T717b5, M800a3
m. tap- A725a24
m. T702a12

mel'ūn (Ar.) Lanetlenmiş, herkesin nefret ve lanet ettiği kimse.
m. T703a20, T716b3
m.-nı T714a9

memālik (Ar.) Memleket, ülke, yer; memleketler, ülkeler, yerler, topraklar.
m. T696a21, A719a4, A725a14, A728b20
m.-ni T696b13, A720a21, A721b1, A723b19, A727a12, A728b26, A729a2-8, A731a19
m.-ke A724a1, A727b18
m.-de A728b16
m.-in T696b9, A719b18, A729a16
m.-ige A725b6, M794a19
m.-ide A730a14

me'men (Ar.) Sığınılacak yer güvenilir, korunaklı emin yer.
m. M788a10, M796b22
m.-de M782b21

memer(r) (Ar.) Geçilecek yol, geçilecek yer.
m. M787b22

memleket (Ar.) Memleket, ülke, toprak.
m. T716a14, A727b16, A729a14

m.-niñ A732a1
m.-in A723b22
m.-iğa M793b8
m.-leriniñ M791a8

memlū (Ar.) Dolu, doldurulmuş.
m. ḳıl- T716a23, A724a17

memnū' (Ar.) Yasaklanmış, yasak.
m. bol- T700a12

memnūn (Ar.) Sevinmiş, sevinçli, minnet altında bulunan.
m. u munnet A723b23

me'mūl (Ar.) İstenilen, istenen, arzu; ümit edilen, beklenilen.
m. M788a9, M801b16

me'mūn (Ar.) Emin, korkusuz; tehlikeden uzak.
m. tut. M795a16

Me'mūn (ö.a.) Abbasi halifelerinin yedincisi olan Me'mun, Harunurreşid'in ikinci oğludur.
M. Ḫalīfe A718b14

me'mūr (Ar.) Görevli, emir almış kimse; birinin emrinde olan şey veya kimse.
m. min M793a17
m. bol- T699b8-11, T700a20, T704a16, T704b25, T714b9, A731b18, A733a14, M802a8
m. it- T712a17
m. M790b2-27

men' (Ar.) Durdurma, bırakmama; yasak etme; uzak durdurma; önleme.
m. ü İzā it- T703a2
m. ḳıl- T695b15, T696a23, T697b10, T703b23, T707a10, M793b13, M799a9
m. ḳılıl- M793b10
m.-i M801a20

menāl (Ar.) Sahip olunan şey.
māl u m.-i " Varı yoğu, bütün varlığı." T702a24

menāre (Ar.) Minare
m. T718a14

menāṣıb (Ar.) Mevkiler, makamlar, rütbeler.
m.-dın A725b9

menāzil (Ar.) Menziller, duraklar, konak yerleri.
m. M791a1

Mendez (ö.a.) İran'ın Sasani soyundan hükümdarı Yezcird bin Behram'ın oğlu Behram'ı yetiştirmesi için gönderdiği Kufe yakınındaki

Arap padişahı. bkz. Nu'man.
Nu'man bin M. A727b20

menî (Ar.) Döl suyu, bel suyu, sperma.
m. T694b15

Menije (ö.a.) Şehname'ye göre Efrasiyab'ın kızı. Menije, Rüstem'in torunu. Bijen'e âşık olur, beraber olurlar. Efrasiyab durumu öğrenince Bijen'i bir kuyuya hapsettirir. Menije geceleri saçlarına yiyecek bağlayarak kuyuda Bijen'i beslemiştir. Sonra Rüstem, Bijen'i kuyudan kurtarmış, her ikisini de İran'a getirmiştir.
M. A721a18

menḳal (Ar.) Mangal, içine kor konulan kap.
m. M783b24
m.-i M784a4

menḳal-āyîn (Ar.Fa.) Mangal gibi.
m. M784a4

menḳūd (Ar.) Alınmış, maddi olarak alınmış, ele alınmış.
m. it- T695a18

menkūḥa (Ar.) Nikâhlı kadın, evli kadın.
m.-sıdur T710a2
m.-sını T710a15

menḳūl (Ar.) Anlatılmış, nakledilmiş; ağızdan ağıza geçmiş söz, haber, hikâye; aktarılmış.
m.-dür T699b5, T703a6, T709b24, T710a23, T711a1-13, T714b21-27, T716b20(2), T717a18-26, T717b2

mensūb (Ar.) Bir şeye, bir kimseye bağlı olan, ait olan; bir şeyle ilgisi bulunan; atfedilen, bağlanan.
m. irdi A732b13
m.-dur A719a22
m. ḳıl- T703a15, T709a10, A719a2, A722a19, A722b8(2), A730b19
m. ol- M784a14

Menūçehr (ö.a.) Şehname'ye göre Eski İran'ın Pişdadiyan sülalesinden, Feridun'un hükümdarlığı kendisine bırakmasıyla tahta geçen ve hüküm süren Menuçehr, Feridun'un yeğeni Peşeng ile İreç'in cariyesinden doğan bir kızın oğludur.
M. A719b22-26, A720a5-6-7-15-19-27, A720b7
M.-niñ A720a7
M.-ni A719b23

Menūşlaḫ (ö.a.) Nuh Peygamber'in atalarından, İdris Peygamber'in oğlu.
M. bin Aḫnūḫ T695b24
M. T695a1, T695b27
M.-nı T695b21
M.-dın T695b27

Menzer (ö.a.) Metnimize göre Hızır ile Musa arasında geçen bir konuşmada, zalim bir padişah olarak anılan kişi.
M. T706b17

menzil (Ar.) Konak, durak, duracak yer, konaklama yeri; hedef; mesafe, konak, ev; yer, mahal.
m. irdi T706a20, A723a13
m.-dür M796a13
m. ḳıl- T699b15
m. A722b4, M787a15
m.-ġa T704a16, T706a20, M791a23
m.-din M796a14
m.-i T702b22, M782b17, M783b2
m.-ide A729a8
m.-iġa M791a1
m.-idin M802a3
m.-lerni M791b4

merāḥil (Ar.) Mesafeler, konaklar.
m. T700a5

merātib (Ar.) Dereceler, rütbeler.
m. T717a8

merbūṭ (Ar.) Yazılmış, kaydedilmiş.
m. T712b9

mercİ' (Ar.) Dönülecek yer, müracaat olunacak yer.
m. M783b1

mercū'u'l-ḥuṣūl (Ar.) Ortaya çıkması istenen, arzu edilen.
m.-raḳ M787a2

Merdānşāh (ö.a.) Husrev Perviz'in oğlu Sasani sülalesinin yirmi beşinci hükümdarı Şiruye'nin başkumandanı.
M. A731b27, A732a7

merdānelıġ (Fa.T.) Mertlik, yiğitlik.
m.-lar A722a27

merdūd (Ar.) Reddolunmuş, kovulmuş.
m. A727a19

merdüm (Fa.) Gözbebeği.
m.-i bİnā M795a13
m. M784b8
m.-i M784b9, M791a4, M797a27

merġūb (Ar.) İstenmiş, istenen, rağbet edilen, aranan, beğenilen, sevilmiş, sevilen, rağbette olan.
m.-idi M792a8
m.-irdi M791b8
m. it- M801b8
m. ol- M784a13
m. A726a18, M783b21, M785b9, M799a27(2)

merḥamet (Ar.) Acıma, şefkat gösterme, koruma, esirgeme.
m. bile M798a17
ġāyet-i m.-din M802a13

merḥamet-güster (Ar.Fa.birl.s.) Merhametli, acıması, şefkati bol olan.
pādşāh-ı m. M798a20

merhem (Ar.) Merhem, tedavi amacıyla deriye sürülen ilaç.
m. ḳoy- A719b16
m. M795a13, M796b4

merhemlıḳ (Ar.T.) Merhemli, merhem sürülmüş.
m. M796b4

merhemī (Ar.) Bir merhem, bir ilaç.
m. M798a18

merḥūm (Ar.) Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş, ölmüş.
ferzend-i m. M801b17
m. M801a22

merḥūmī (Ar.Fa.) Tanrı'nın rahmetini kazanmış bir kişi.
m. M802a24

mer'ī (Ar.) Yürürlükte olan, yürüyen, işleyen; uyulan, saygı gösterilen.
m. imes irdi A732a23
m. bol- M794a2
m. tut- A729a18, A730b10, M798b25

merḳad (Ar.) Mezar, kabir.
m.-ı T699a18
m.-in T708a12, T709a17

merkeb (Ar.) Merkep, binek hayvanı, eşek.
m.-iniñ T713a17
m.-in T713a14-20

merḳū' (Ar.) Yazılmış olan.
m. M796b6

merḳūm (Ar.) Yazılmış, yazılarak kaydedilmiş.

m. irdi T705a7, M784b6
m. bol- M784a11, M796a21

mersiye (Ar.) **Mersiye, ağıt.**
m.-si T695a17

mertebe (Ar.) **Derece, seviye; ölçü, mikdar; paye, rütbe.**
m.-ğa M788a27
m.-de T703a5, M795b8, M799a20
m.-de irdi T700b16, M784b10
m.-si T706b2
m.-siğa T694b13, T697b17
m.-sidin M788b23

Merv (ö.a.) **Orta Asya'da bir zamanlar Horasan'ın merkezi durumunda olan şehir.**
M. A723b9
M.-ğa A733a11
M.-de A719a6
M.-din M786b13

Mervçaḳ (ö.a.) **Herat'ın kuzeyinde bir şehir.**
M. M791b3
M.-ḳa M791b4

Meryem (ö.a.) **İsa Peygamber'in annesi.**
M. bint İmran T713b6
M. T705b15(2), T713b22, T714a18, T715a19-20(2)
M.-niñ T705b10, T713b14, T715a21
M.-ni T713b11-14, T714a20, T715a24
M.-ğa T713b9-18, T714a15, T715a20,

Meryem (ö.a.) **Husrev Perviz'in Rum kaysarının kızı olan karısı, Şiruye'nin annesi.**
M. A731a17
M.-din A732a3

merżā (Ar.) **Hastalar, hasta olanlar.**
m. T715a8
m.-sını T714b21

mesācid (Ar.) **Mescitler.**
m.-in M793b11

mesāfe (Ar.) **Mesafe, ara uzaklık.**
m. ḳıl- "Ayırmak, farklı tutmak." M801a3

mesā'il (Ar.) **Meseleler.**
m.-i şer'iyye M793b19

mesākin (Ar.) **Fakirler, çok fakir olanlar.**
m.-ge A719a5

mescid **Mescit, küçük cami, secde edilecek namaz kılınacak yer.**
m. ü cāmi' M793a4, M793b18-19

m. T710b10, T713b15, M793a4-19
m.-niñ M793b13
m.-ni T710b11
m.-de T713b15, M793a19

Mescid-i Aḳṣa (ö.a.) Kudüs'teki meşhur büyük cami.
M. A. T710a26, T710b9-12

mesdūd (Ar.) Kapalı, kapanış.
M. M783b21

meṯel (Ar.) Benzer, eş.
m.-i ḳaplan A728b6

meṯellik (Ar.T.) Benzeri, gibi.
m. M784b9

meṯelā (Ar.) Sanki, âdeta.
m. M791a17

mes'ele (Ar.) Mesele, çözülmesi istenen şey, önemli iş.
m. M791b13

mes'ele'i (Ar.Fa.) Bir mesele, bir husus.
m. M801a12

mesḫ (Ar.) Kötü, çirkin duruma gelme, bozulma, çirkin olma; doğru yoldan sapma, çirkin hale gelme.
m.-i furṣat T716b26
m. bol- T715a14, A721b6

Mesīḥ (ö.a.) İsa Peygamber.
M. T714a16

mesīhā-dem (Ar.Fa.birl.s.) İsa gibi nefesi hayat veren, nefesi şifa veren.
m.-i M785a26

Mesīḥ-miṯāl (Ar.Fa.birl.s.) İsa gibi.
M. M801b22

mesken (Ar.) Mesken, oturulacak yer, sakin olunacak yer; oturulan yer, ev.
m. ḳıl- " Yerleşmek." T695a21
m. ḳıl- T700a5
m. tut- "Yerleşmek." T712b25
m. T700a22, T714b3, M796b22
m.-ge M790a12
m.-de M782b20
m.-iñizde T710b20

mesküḳāt (Ar.) Sikke haline getirilmiş madeni paralar, akçeler.
m.-nı T703a1

meskūn (Ar.) İçinde insan oturan yer.
rubʿ-ı m. " Dünya'nın insan bulunan dörtte bir kısmı." T710b4
rubʿ-ı m.-da M790b8
rubʿ-ı m. M790b8-14

Mesküyetü ādābi'l ʿarab ve'l-fürs (ö.a.) Şeyh BÛ-Ali'nin eseri. (ölm. 1209)
M. ā.ʿā. v. A718b14

Mesîh-āsā İsa gibi, İsa benzeri.
M. irür M788b3
M. M798b9

meslūk (Ar.) Gidilen yol, rehber edinilen şey.
m. M786b24

mesmūʿ (Ar.) Duyulmuş, işitilmiş, haber alınmış.
m. bol- T709b16
m. T705a11

mesned (Ar.) Rütbe, derece, paye, makam.
m. A733b4
m.-din A733b4
m.-iğa T709b21, M797b23
m.-idin M788b23

mesned-nişîn (Ar.Fa.birl.s.) Bir makamda bulunan makam sahibi.
m.-it A725b23
m. ol- A732b20

meşnevî (Ar.ed.) Her beyiti kendi içinde kafiyeli, başından sonuna kadar aynı ölçüyle yazılan nazım biçimi.
m. A733a12

Mesrūḫ-ı Horasanî (ö.a.) Şehr-İrad'ı öldüren ve Turan-duht tarafından cezalandırılan kişi. bkz. Şehr-İrad, Turān-duḫt.
M. H. A732b6

Mesrūḳ bin Ebrehe (ö.a.) Yemen hükümdarı Seyfî, Zî-yezen Hamirî'nin ülkesini alan kişi (Metne göre.).
M. b. E. A730a15

mesrūr (Ar.) Memnun, sevinmiş, muradına ermiş, mutlu.
m. irdi T700b15
m. bol- T704a25, T715b15, A732b4
m. it- M798a24
m. ḳıl- M790b13
m. ol- M791b7
m. tut- M788b5
m. T704a16, M801b18

mest (Fa.) **Sarhoş.**
m. ü destgîr ḳıl- A727a15
m. irdi T714a7
m. bol- A728b7, M796a17

mestūr (Ar.) **Gizli, kapalı, gizlenmiş.**
m. T708b8

meṣṭūr (Ar.) **Yazılmış, yazıyla kaydedilmiş.**
m.-dur T703a19, A732b22
m. bol- M796b5
m.it- M801b2
m. ḳıl- T705b7, M798b5
m. M789a12

mes'ūd (Ar.) **Saadetli, kutlu.**
m. M800a4

meşaḳḳat (Ar.) **Güçlük, zahmet, sıkıntı, zorluk.**
m. ise M786a26
m. T705a27, M785b20
m.-lerîñ M786a26

meş'al (Ar.) **Aydınlatıcı alet, lamba, kandil, meşale. krş. meş'ale.**
m.-idin M783b16

meş'ale (Ar.) **Meş'ale, aydınlatıcı alet, lamba, kandil, ucunda ateş bulunan çubuk. krş. meş'al.**
m.-si M784a9

meşāyiḫ (Ar.) **Şeyhler.**
m.-ı raḥimehümallah M792b4
m. M793b4, M801a12

meşġūf (Ar.) **Bir işe kendini vermiş, kaptırmış, âşık, tutkun.**
meşġūl ü m. irdi T702a25
m.-dur T702a27

meşġūl **(Ar.) Bir işi yapmaya kendini vermiş, bir işe tutulmuş;bir işle uğraşan, çalışan; dalmış, bir işe kendini kaptırmış; meşgul.**
m. ü meşġūf T702a25
m.-dürler M794a14
m. irdi T699a12, T700a20, T702b3, T710a3-7, T712a9, T717b5, A720a14, A721b9, A725a3
m. irdiler T695a20, T706b10
m. irkende A721b9
-ġa/-ḳa, -ge/-ke m. bol- T698a7, T701a20, T707a3, T707b, T708a17-19, T708b11-24, T709b19-21-26, T712b16, T713b12-15, T716a26, T716b21-25, T717a8, T717b3, A719a4, A720a18, A721b5-17, A723a24, A723b10, A728a17, A730b21, M794a11

m. bolul- M800a9
-ḳa m. körgüz- T716b22

meşġulluḳ (Ar.T.) Uğraşma, meşgul olma, bir işe dalma.
m. ḳıl- T700a27, M793b22, M794a10-12
m. kılıl- M793a21, M793b3

Meşhed (ö.a.) Herat'ın güneyinde Horasan'ın ünlü bir şehri.
M. M799b21
M.-ġa M790b20
M.-de M789b8, M790b14

meşhūr (Ar.) Ünlenmiş, bilinmiş, tanınmış, şöhretli, bilinen, ün salmış, duyulmuş.
m.-dur T699a9, T702b16-20, T706a8, T709a7, T710b7, T712b8, T714a1, A721b27, A723b7
-ġa m. ir- A731a27
m. idi A733a21
m. bol- T709a1, T714b3, M783b21, M798b22
m. T695b25, T703a17-20, A726a7, A726b19, A730b18
-ke m. A732b13
m.-raḳdur T700a23, T710b3, A731b14

meşmūl (Ar.) Bir şeyin içinde olan, bir şeyin şümulüne giren.
m. tüş- M797a3

meşrūḥ (Ar.) Şerh olunmuş, açıklanmış, uzun uzadıya anlatılmış.
m. T711a17, A727a18, M794a5

meşrūṭ (Ar.) Şarta bağlı, şartlı.
m. M801a5

meşşāṭa (Ar.) Kadın tuvaleti, makyajı yapan kadın.
m.-sı T707a13, M786b2, M787b10-20

meş'ūf (Ar.) Tutkun, düşkün.
m. irdiler T699a9
m. A732b15

meş'ūf-vār (Ar.Fa.) Bütünüyle, tutkun gibi, deli gibi.
m. M798b18

meşūm (Ar.) Uğursuz.
m.-nıñ T715b23

meşveret (Ar.) Danışma, müşaverede bulunma.
m. ḳıl- T718a5, A732a14-15
m.-i A730a3

meşveresiz (Ar.T.) Danışmadan, görüşmeden, tartışmadan, kuralsız.
m. M792b14

meṭālib (Ar.) Talep olunan, istenen şeyler.
ġavās-ı m.-i biḥār M786b3

metānet (Ar.) Sağlamlık, muhkemlik.
m. T700a24

Metinyā (ö.a.) İsrailoğullarından bir padişah.
M. irdi A724a20

me'vā (Ar.) Sığınacak yer, yurt, makam.
m.-sı T707a12

mevā'iẓ (Ar.) Nasihatler, öğütler.
naṣāyiḥ ü m. T697a13
m. T700b21

mevāşi (Ar.) Büyük veya küçük baş hayvan sürüsü.
m. T700a15
m.-ġa T704a2, T702b1
m.-sidin T704a3

mevc (Ar.) Dalga, deniz dalgası.
m.-ġa T697a26
m.-i M784b15

mevcūd (Ar.) Var olan, var; yaşayan, hayatta olan hazır olan, hazır bulunan.
m. M784a7
m. idi T697b3
m. irdi T697a17
m. imes M800b16
m. imes irkendür M801b3
m. bol- M800a4
m. it- T695a17
m.-ı M785a6

mevcūdāt (Ar.) Var olan şeyler, mahluklar.
m. T699b3

mevfūr (Ar.) Çok, bol.
ḥamd-i m. M782b1

mev'id (Ar.) Sözleşilen zaman, vaat edilen zaman, vakit; sözleşme.
m. T700a7
m.-ġa T705a9
m.-ġa A732b16
m.-i T697a21

mevḳi' (Ar.) Zaman, vakit.
gayri m. " Durmadan, her vakit, vakit gözetmeksizin." M707b

mevkib (Ar.) Atlı veya yaya olarak maiyetle yürüyen alay, kafile.
m.-i hümāyun M796b22
m.-niñ M791a27

mevḳūf (Ar.) Ayrılmış, vakfedilmiş, ait, bağlı.
m.-dur T696b2
m. ḳılıl- M794a6

Mevlānā Sahib ?
M. S.-ni M790b6

Mevlānā Mīr-ḫᵛānd (ö.a.) Ravzatü's-safa adlı tarih'in yazarı meşhur İranlı tarihçi. (1433-1498)
M. M. T697b14

Mevlānā Derviş Muhammed (ö.a.)
M. D. M. M793a9
M. D. M.-ḳa M794a21

Mevlānā Ġıyāsü'd-dīn Hilālī (ö.a.)
M. G. H.-din M787a18

Mevlānā Hudaybirdi (ö.a.)
M. H.-ni M798a26, M789b7

Mevlānā Ḳāsım (ö.a.)
M. Ḳ.-ġa M799b1

Mevlānā Mir Hüseyn (ö.a.)
M. M. H. M787b5

Mevlānā Nūrü'dīn Abdu'r-rahmān el-Cāmī (ö.a.) İranlı şair Cami. (1414-1492)
M. N. A. e. T700a25

Mevlānā Sulṭan ʿAlī Meşhedī (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza devrinin özellikle nesih ve talikte ileri gelen hattatlarından (ölm. 1513)
M. S. ʿA. M.-ġa M787b2

Mevlānā Şerefu'llāh ve'd-dīn ʿAlī Yezdī. (ö.a.) Zafername'nin yazarı ünlü tarihçi.
M. Ş. v. ʿA. Y. T695a14

mevlid (Ar.) Doğum yeri.
m.-i T702a23

mevlūd (Ar.) Çocuk.
m. T703a27

mevrūṯī (Ar.) Miras kalmış, ana babadan geçmiş olan.
m.-dür A728a5

mevṣūf (Ar.) Vasıflanmış, vasfolunmuş.
m. bol- M800a18-19

mevsūm (Ar.) İsimlendirilmiş, adlı.
m. idiler T700a11

mevt (Ar.) Ölüm.
m. T714b8, A722a12
m.-in T695b19
m.-idin T714b23

mevżi' (Ar.) Yer; mahal; kısım.
m.-ni A729b11
m.-ğa T706b4-7-27
m.-de A719a1
m.-din T696b15

mey (Fa.) Şarap.
m. ü. 'iş A728b18
tiryāk ü m. M784a2
m. bile M783b14
m. M783a16, M784a3(2)-4-21, M796b24-25, M800a12-18
m.-ni M798b11
m.-de M784a9
m.-din M783a18
m.-din M796b2
m.-ini M798b6
m.-idin T700b27, M796a18
m.-çe M791b8

meydān (Ar.) Meydan, geniş, açık, düz yer, alan, mahal.
m.-ı murabba' T710b14
m.-ğa T709a14
m.-ığa T709b4

mey-gede (Fa.) Meyhane.
m. M784a20

mey-ḫāne (Fa.) Meyhane, şarap, içki içilen yer.
m.-siniñ M794b14

meyl (Ar.) Yönelme, dönme, yönünü bir tarafa çevirme; niyetlenme; heves etme, isteme, arzulama, istek; bir düşünceye veya topluluğa dahil olma.
m. it- M800b4
m. ḳıl- T697a14, T698b22, T699a14-21, T699b18, T703b2, T709b27, T714a7, A728a10, A729a19, A731b13
m. körgüz- T716b22
m.-i T711a19

Mey mi-ḫor ve hūş-yār mi-bāş (Fa.)
M. m. v. h.m. M789b27

mey-perest (Fa.) Sürekli şarap içen, ayyaş.
m.-leri M794b14

me'yūs (Ar.) Ümitsiz.
m. bol- T698a22, T702a12

meyyit (Ar.) Ölü.
m.-niñ T695a6
m.-ḳa T714b7

meẓālim (Ar.) Zulümler.
m. T711b4

mezār (Ar.) Mezar, kabir.
m.-ı M787a15

mezbele (Ar.) Çöplük.
m.-lerde T715a11

Mezdek (ö.a.) IV. yüzyılda İran'da Zerdüşt dinine dayanan bir mezhep ortaya çıkaran kişi.
M.-i laʿîn A729b1
M. A729b5-6
M.-ke A730a4
M.-iniñ M783b25

meze (Fa.) Lezzet, tad.
m. T718a13
m.-si T715a7

meẕellet (Ar.) Alçaklık, itibarsızlık, hakirlik.
m. M797b24, M798b15, M802a9

meẕheb (Ar.) Mezhep, bir dinin anlayış farklılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri; tutulan yol.
m.-idedür T702a21
m.-leri T695b25

Mezîd (ö.a.) Şeddad'ın oğlu olan bir hükümdar. bkz. Şeddād.
M. A719b3

meẕkūr (Ar.) Zikredilmiş, adı geçmiş, anılmış, sözü edilmiş.
m.-dur T696b15, T697b6, T700a14, T705b1
m. irdi M789a20
m. bol- T695b22, T696a21, T696b2, T699b23, T700a21, T704b26, T710b6, T706b26, T710b19, T711a26, T712a1, T718a24, A724b20(2), A726b27, M786a20, M792a7, M794a17, M796b5, M798b5, M800a14, M800b25-27, M802a19
m. bolul- M793b19
m. it- M801b2
m. ḳıl- T712a18, M801a3
m. ḳılıl- T717b14, T717b15

mezmūm (Ar.) Yerilmiş, ayıplanmış, beğenilmemiş, ayıp.
fiʿl-i m. M799a11
m. M798a11

mezraʿ (Ar.) Ekilecek tarla, ziraat yapılacak yer.
m.-ıdın M783b2

mezrūʿat (Ar.) Ekinler.
m. u ḥabbātların T704b3
m.-ıġa T702b2

Mıṣr (ö.a.) Mısır, Afrika kıtasının kuzeydoğusunda Nil nehri boyunca uzanan ülke.
M. T698b13, T699b25, T700b24-25, T701a27, T702a11, T703a17, T704a16, A720a4, A728a25
M.-nıñ T700b18
M.-nı T704b27
M.-ġa T698b12, T701b5-10-13-26, T702a4-5-6, T704a9, T704b26, T705a19, T706a19
M.-da T700b15-18
M.-dın T698b15, T702a1-14, T703b26, T704b10

mıṣrāʿ (Ar.ed.) Mısra, manzumenin satırlarından her biri.
m.-nıñ M799b12
m.-lar M800a7

miʿād (Ar.) Belirtilen zaman, söz verilen zaman.
m. T704a7-23, T705a5
m.-dın M793a25-26, M794a11

Mihān-duḫt (ö.a.) Azarem-duht'tan sonra tahta geçirilen kişilerden biri olan Firuz Mihray'ın annesi.
M. d. idi A733a1

mihmān (Fa.) Misafir, konuk.
m. bol- T699a12
m. T699a13, T708b12, M788b24
m.-nıñ T711b9
m.-ları T699a14

mihmān-dārlıġ (Fa.T.) Konuk ağırlayıcılık.
m. T698b21

mihmān-ḫāne (Fa.) Misafir evi, misafirhane.
m. T699b7

miḫnet (Ar.) Zorluk, zahmet, sıkıntı; gam, keder, tasa, dert; bela, musibet.
m. ü melāl M798a2
m. bile T713a20
m. M786a17, M798b16
m.-i T701b22, M798a7
m.-ler M798a6
m.-lerġa M785b20
m.-lerimġa M801b2
m.-leriġa T700b9

miḫnet-hāne (Ar.Fa.) Sıkıntı, dert çekilen yer.
m.-siġa M802a3

mihr (Fa.) Güneş; sevgi, şefkat.

m.-i ʿālem-tāb M796b13
m.-i cihān-tāb M796b27
m.-i gerdūn M783b9
m.-i raḫşān M785a23
m.-i rahşende-ṭālīʿ M796b14
m.-i semā M783b9
m.-i zer-feşān M785a12
intizār-ı m.-i ikbāl M791a22
noḳta-i m. M791a6
m. ü encüm M797a21
m.ü şefḳat M798b18
māh u m. A733a14
m. dik A726a20, M784a8
m. üçün M795b7
m. T699a19, M783a6-8, M784a7, M788a12, M790a22, M791a22, M795b13, , M796b17
m.-i A722b2, A723a23, A725b2, M801a22
m.-ini M797b27
m.-idin M792a12

mihr-āsā (Fa.) **Güneş gibi.**
m. M784a9

mihr-endūz (Fa.birl.s.) **Sevgi kazanan, sevilen.**
m. M802a18

Mihrḫas (ö.a.) **Erdeşir'in veziri.**
M.-nı A732a12, A732a16

Mihrḫas (ö.a.) **Azerem-duht'tan sonra tahta çıkarılan kişi.**
Kisrı M. A732b21-22

Mihr-nāz (ö.a.) **Keykavus'un Rüstem'e verdiği kızı.**
M. irdi A720b19

Mīkā (ö.a.) **Lut Peygamber'in kızı.**
M. T702b26

Mikāy (ö.a.) **Bazı tarihçilere göre peygamber olan ve zülkifl zamanında yaşamış, halkı Musa Peygamberin dinine davet etmiş bir kişi.**
M. T717a3

Mikāyıl (ö.a.) **Dört büyük melekten, rızkların taksimine görevli olanı.**
M.-ğa T694b5

miḳdār (Ar.) **Parça, kısım; kıymet; derece;** ölçü; **kadar.**
m. T694b2, T699b7, T708a7, A726a21, A730a1, M790b18-22, M793a25
m.-ı M800a19

miknet (Ar.) **Kuvvet, kudret.**
m. ü ebhet M791b9
m. ü şevket A731a19

m. ü tecemmülni A731b15
m. A724b22
m.-i A723a25

Mikrān (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan bir kişi.
M. T696b7

mil (Ar.) Ucu sivri çelik kalem, bir çarkın üzerinde döndüğü mihver, eksen; mürekkebin kuruması için serpilen kum.
közige m. tart- " Cezalandırma amacıyla kızgın demirle gözü dağlamak." A730b24, A731a9
m. ḳıl- " Yazı yazdıktan sonra mürekkebin kuruması için kum serpmek." M788b25
m.-i M801b12

Milād (ö.a.) Kisra Mihrhas'ın babası olduğu ileri sürülen kişilerden biri.
Gürkin M.-ḳa A731a7

milel (Ar.) Bir dinde veya mezhepte olan topluluklar.
m. T715a26

milket (Ar.) Mal, mülk, memleket.
m.-i A724b13

millet (Ar.) Din, mezhep; bir dinde veya mezhepte bulunanların topu; topluluk.
milk ü m. M798b7(2)
m. T699b14, T708a16, T715b24
m.-ḳa A721b15
m.-i T711a18, A725b25, A730a6
m.-in A725b26, A727a19
m.-ini A729b5
m.-iğa T715a26, A729b3
m.-leri T703a2
m.-lerin T717a12

milliyet (Ar.) Kavim, topluluk, taife, halk.
m.-iñ T703a22

mi'mār (Ar.) Mimar, inşaat planları yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr.
m.-ı kudret M784b16

micmer (Ar.) Buhurdan.
m. bol- M790a18

milk (Ar.) Mülk, birinin tasarrufu altında bulunan şey, mal; memleket, ülke, il; saltanat, hükümdarlık.
m.-i ḫarābî irdi A731a24
muṣaliḥa-i m. A732b3
m. ü cāh A733a17, A733b6
m. ü devlet A731b17

m. ü devrān A733b3
m. ü ḫazāyin T701a25
m. ü māl M793a23, M793b2
m. ü millet M798b7
m. ü salṭanat A721b22
m. ara M797a24
m. ile A726a22, A731b20
m. üzre A729b14
m. aç- T707b, A721a27
m. sür- "Hükümdarlık etmek." A719a9, A724a2, A726a19, A727b15
m. T709b3, T714b27, T715b27, T716b24, T718a7-15(2), T718a16(2), A720a7-8, A721b20, A722b9(3)-11, A723a10, A724b4, A725a8, A725a16, A726a22, A727b1(2)-6-16, A728a2-5-9-11-17- 21(2)-24, A729a15, A729b8-18, A732a8-10-27, A732b10-20-21-24, M785b26, M786a9, M790b27, M797b12
m.-ni T700a18, T706a12, A721a26, A723a24, A723b10, A724a17, A725a25, A726a19, A726b12, A727a25-27, A727b5-6, A728a13-14-16-23, A728b4, A731a10, M787b23
m.-ke T696b12, T699a10, A722a7, A723b21, -22, A728a12-24, A732b7
m.-de T696b10, A726b10
m.-din A731a8
m.-üñ M791a20
m.-üñe T712a12
m.-i T706a15, T709a11, A720a17, A721b12, A723b18, A724a16-18, A727b15, A730b13, A733a8, M786a25, M788a1, M789a18, M796a10, M800b4
m.-iniñ T715b3, A724b2, A726a22, A728b4, A729a6, A729b9
m.-in A719a11, A720a17, A721a25, A723a26, A724a4, A724b3-13, A725a25, A727a3, A728b12, A730a10-15-17, A733a9
m.-ini A720a12, A723a25, A725b7, A732b12
m.-iğe T695b9, T697a9, T699a11, A720a16-23, A721b18, A723a11, A728a25, A728b15-25, A729a8, A730a8, A731b17
m.-ide T694b18, T695b2-10, T696a27, T699a9, t715b2, A720a8, A720a22, A721a24, A721b12, A727a8, A727b9, A731a7, M787a12
m.-idin T711b19, A720a15, A723b15
m.-idindür T715b18
m.-idin irdiler T717a5
m.-leridin T708a6

milk-ārāy **(Ar.Fa.birl.s.) Memleketi, ülkeyi süsleyen.**
ḫāṭır-ı m.-ıñ M791b7

min- **Binmek, hayvanın üzerine binmek.**
m.-ip T713a20

min **Ben, birinci tekil kişi zamiri.**
m.-i zār udün M788a12

m. m. T700b17
m.-dür m. T710b25, T713a23
m. T694b4, T698a15-26, T699b22, T700b4, T706a5, T708b23, T709a27(2), T711a11, T712a4, T712b2, T713a22, T715a18, A722a23, A723b2, A725a22-27, A726a13, A727b4, A729b22-23, A733b1, M788a18, M790a4-11, M791a22, M795a17, M795b2-14, M799a22, M799b19
m.-niñ T698a15-17-18-27, T70b4-17, T701a11, T702b12, T704a21, T706a1, T710a10, T710b25-26(2), T713a22-23, T713b13-18, T717b9, A723a1, A726a26, A726b26, M789b22, M797a5(2), M799b16
m.-niñ bile T709a27(2)
m.-niñ üçün T698a10
m.-i T698a25, T701a12, T706a1, T709b23(2), T711a11, T716b10, A731a15, M787a12, M790a5, M791a14, M794b8(4), M795b2, M796a22, M796b3(2), M801b7-8(2)
mañ T698a9, T700b23, T701a6, T701a22, T706a1, T702b4, T702b13, T702b14, T713b13 T717a3, A722a24, A723b15, A726b17, A726b18, A726b22, A728a5, A733a2, A733a21, N787a14(2), M787a21, M788a14, M791a4, M791a13 (2), M791a14, M791a22(2), M794b6, M795a11(2), M795a12, M795a17, M798b3(2), M801a26, M801a27
m.-din T694b3, T706b3, T708b22, T709b25, T710a5-10, T710b24, M796a2-22, M798a22

miñ **Bin; pek çok.**
birge m. bol- T701b22
m. irdi M797a26
m. T695a13-24, T695b6, T697b1, T699b2, T711a4, T711b11, T712b3-7, T717a27(2), A718b8-11, A719b14, A722b13-23, A723a9,A726b26, A730a20, A731a23, A731b3-5-6(2)-15-26, A733a14, M784b10-12-20, M795a10, M796a6, M796b15, M798a23, M801b24
m.-din T695b26
m.-din bir T705b20
m.-din birin T695b1, A733a20
m.-din birini M784b10
m.-din birge M795a10

Minā **(ö.a.)Mekke'nin doğusundaki dağlarda buradan Arafat'a giden yol üzerinde bir yer.**
M. T695b9

min Allahi't-tevfik (Ar.) **Tevfik Allah'tan, yardım Allah'tan.**
m. A. T718a24
miñ altı yüz **Bin altı yüz.**
m. a. y. T696a14

mināyi **(Fa.Ar.)Mineli, lacivert veya yeşil renkli sırça ile nakışlanmış olan.**
m. şişe M798b27

miñ biş yüz Bin beş yüz.
m. b. y. T696a15

miñ iki yüz Bin iki yüz.
m. i. y. T696b17

minnet (Ar.) Bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme.
m. ḳıl- A723b23
m. ḳoy- A730a8

minnet-dār (Ar.Fa.birl.s.) Birinden gördüğü iyiliğe karşı mahçup ve müteşekkir kalan.
m. bol- A732b4

miñ toḳuz yüz otuz Bin dokuz yüz otuz.
m. t. y. o. T696a16

minvāl (Ar.) Usûl, şekil, tarz, yol.
m. bile M782b11

miñ yitmiş Bin yetmiş.
m. y. T703a8

mîr-āḫūr (Fa.) Saray ahırının amiri, imrahor.
m. M789a17

mîr-āḫūrluḳ (Fa.T.) Sarayın ahır amirliği görevi. İmrahorluk.
m.-ın A725a3

mîrāṯ (Ar.) Miras, ölenin yakınlarına bıraktığı mal, mülk.
m.-ıñ irmiş A733b8

mir'at (Ar.) Ayna.
m.-ı vesvās M785a18

Mîr Derviş Muḥammed (ö.a.) Sultan Mahmut'un meclisine dahil olanlardan.
M. D. M. M796a26

Mîr Moġul (ö.a.) Sultan Hüseyin'in musahiplerinden biri.
M. M. M796a24

Mîr Seyyid Ebu Isḥaḳ (ö.a.)
M. S. E. I. M789a10

Mîrzā Beyzade, asalet ünvanı; Sultan Hüseyin Mirza.
M. bile M792b17
m. dik M791b2
m. M788b18, M789a2, M789b22, M790a9, M791b1, M792b21, M793a3-4-12-15, M794a13-14-24, M794b6, M795a10, M796b10, M799b17, M800b11, M801a16-21

m.-nıñ M786b23, M789a23-24, M789b6-18, M792b13-26(2), M793a5-7, M794b26, M797a12
m.-nı M793a6, M794a21
m.-ğa M793a5
m.-m M793b24, M795b20-21-22

Mir Zeyne'l-'ābidin (ö.a.)
M.Z. M794a7

mis (Fa.) **Bakır.**
m. T703a12(2)

miṡāl (Ar.) **Örnek; benzer, gibi.**
m.-i vācibü'l-imtisāle M787b1
m. bile M782b11
m. M784a26
m.-ni M795b8
m.-in M783b5

Miṡāl (ö.a.) **Nuh'un oğlu Sam'ın ikinci oğlu 'Alim'in oğullarından biri.**
M. T696b7

miṡḳal (Ar.) **Yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü.**
kırk m. A722b13

mİve (Fa. **Meyve.**
m. T713b19, T716a23
m.-si T713b17, M788a25
m.-leri A729b19, M785a27

mİvelik (Fa.T.) **Meyveli, meyvesi olan.**
m. T716b3

mizāc (Ar.) **Huy, tabiat, yaradılış; sağlık, beden sağlığı; beden vücut.**
m.-da M789b3
m.-ıñ A726a12
m.-ıña M788a22
m.-ı M783a16-20
m.-ın M782b15
m.-ıda M799a24
m.-ıñız M787a8
m.-ıñızğa M801b26
m.-ları M789a23, M800b5
m.-larınıñ M795a24
m.-larığa M797a12

mİzbān (Fa.) **Ev sahibi.**
m. T711b9
m.-ğa T708b13
m.-ı A729a17

mİzān (Ar.) **Terazi, tartı; ölçü; ölçek.**
m.-ı M783b3, M787a3

Moğul Big (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza'nın emirlerinden biri.**

M. B. M789b19
M. M789b19

muʿabbir (Ar.) Rüya tabir eden, rüya yorumlayan.
m.-ler T701a15

muʿāf (Ar.) Muaf, affolunmuş, bağışlanmış, ayrı tutulmuş, ayrıcalıklı.
m. durur M799b20
m. bol- M801a8
m. tut- M801a9-10-11(2)
m. M787b26

muʿālece (Ar.) İlaç yapma, ilaç hazırlama, ilaç kullanma.
m.-ġa T716b25
m.-side M788b1

muʿāmele (Ar.) Davranış, hareket.
m. T707b

muʿallim (Ar.) Hoca, öğretmen.
m.-i avval M799a5
m. i şāni M799a5

muʿarra (Ar.) Uzak, berî; soyulmuş, çıplak.
m. durur M797b13
m. irdi A720b23
m. M782b9

muʿāṣır (Ar.) Aynı asırda yaşayan, çağdaş.
m. irdi A724a8
m.-ı A722b18

muʿaṭṭar (Ar.) Güzel kokulu, ıtırlı.
m. bol- M788a12, M787b27

muʿayyen (Ar.) Tayin edilmiş, belli, belirli, sabit.
m. irmes T716b12
m. ḳıl- A733b3

muʿaẕẕeb (Ar.) Eziyet çeken, azab içinde olan.
m. tut- T713b27

muʿazzez (Ar.) Aziz, izzet ve şeref sahibi, şereflendirilmiş.
m. M795a3

mūbid (Ar.) Tedbirli, akıllı adam; hakîm, filozof.
m.-ler A726a11-13
m. ü ḥakim A726a9

mūcib Sebep, vesile; gerektiren, gereken, lazım gelen, gerek.
m.-i ʿazl T714a5
m.-i elem M795a25

m.-i fesād A723b21
m.-i ġaflet A728a11
m.-i ġam M795a15-24
m.-i güşāyiş M798a11
m.-i ḫoş-hallıḳ M799b13
m.-i ḫūn-bārlıġ M787b24
m.-i īmān T714a26
m.-i inbisāṭ M798b11
m.-ı intibāh M793a22
m.-i ʿİş ü ḥużūr M788a5
m.-i kām M800a26
m.-i kelāl M794a20
m.-i küdüret M795b16
m.-i maḫt T694b4
m.-i melāl M788a19
m.-i mübāhāt M797a11
m.-i neşāṭ M797a14
m.-i saʿādet M794a21
m.-i saʿādet-i dāreyn M789a25
m.-i ser-efrāzlıġ M787a16, M795a9
m.-i ser-efrāzlıḳ M797a25
m.-i şıḥḥat M794b11
m.-i sūg-i e. M796a16
m.-i şifādur T716b23
m.-i şöhret T716b24
m.-i tefāḫür M787a22
m.-i tenbīh A723b8
m.-i teneffür A730b11
m.-i tereddüd T696b16, A723b21
m.-i tereddüd-i ḫāṭır M794a10
m.-i tervīḥ M793b18
m.-i teskīn M797a8
m. M795a6, M795b9
m.-i T704b14, T709a7, M790a15

muʿciz (Ar.) **Başkalarını hayrete düşüren, başkalarını fiilinin üstünlüğü ile geride bırakan; mucize.**
m. A729b20
m.-i T703b8, T714b15

muʿcizāt (Ar.) **Mucizeler, Tanrı'nın emriyle peygamberlerce yapılan ve halkı hayrette bırakan olağanüstü işler, haller.**
m. T705b14, T708b12, T716a9
m.-ı T697a6, T707a20, T708b14, T714a21, T715a13
m.-ıdın T703a11, T709b14, T714b3

muʿcize (Ar.) **Mucize, Tanrı'nın emriyle peygamberlerin yaptıkları veya onlara hasıl olan olağanüstü işler, haller, keramet.**
m. T697a15, T704a19, T705b4, T707b(2), T714a24-26
m.-ni T714b27
m.-si T704a14, T709b18, A727a16, A729b3
m.-sidin A731b17
m.-ler T716b11

mufaṣṣal (Ar.) Tafsilatlı, ayrıntılı, uzun uzadıya anlatılan.
m. M800a1

Muġ (ö.a.) Bir tarihçi ?
M. A718b2

muġannî (Ar.) Şarkıcı.
m. irdi A731b1

muġanniyye (Ar.) müen. Kadın şarkıcı.
m. irdiler A731b5

muġaylān (Fa.) Deve dikeni.
m.-ları M785b4

muġtenem (Ar.) Ganimet olarak alınmış.
m. tut- M798b12

muḫabbir (Ar.) Haber veren, bildiren.
m. M796b5

muhācir (Ar.) Göç eden, göçmen.
m.-inin̂ M794b18

muḫāfaẓat (Ar.) Koruma; besleme, bakma.
m. başla- T695a19
m. ḳıl- T701a26, A722a19
m.-ıŋ̂ga M798b18
m.-ı T702b10, T711b15, M786a5
m.-ı üçün T703b12
m.-ın t705a21
m.-ığa T713b12-14

muḫāfıẓ (Ar.) Koruyan, muhafaza eden, değiştirmeyen.
m. M796b8

muḫāl (Ar.) İmkânsız, mümkün olmayan, olmaz, olmayacak.
m.-dür A723a26
m. körün- A719a15
m. M783a18, M784b5, M802a10

muḫālefet (Ar.) Farklılık, aykırılık; karşı gelme, iftira etme; düşmanlık.
m.-dür T708a3
m. ḳıl- T702a23
m. A723b16, A730a7

muḫālif (Ar.) Aykırı, farklı, uymayan, muhalefet eden, karşı gelen.
m. M785a2, M786a7, M796b7
m.-i M785b25

muḫālif-seyr (Ar.Fa.birl.s.) Farklı hareket eden, aykırı davranan, aksi davranışlı.

çarḫ-i m. A720b13

muḫalled (Ar.) Sürekli, devamlı, ebedî.
m. bol- M790a16
m. M797a15

Muḥammed Suçı (ö.a.) Sultan Mahmut'un meclisine dahil olanlardan.
Mir Derviş M.S. M796a26

Muḥammed Kökeltaş (ö.a.) Sultan Hüseyin'in musahiplerinden, meclisinde olanlardan bir kişi.
M.K. M796a25

Muḥammed (ö.a.) Hz. Muhammet.
Hazret-i M. Ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem T694b8, A726b22

Muḥammed-i ma'sūm (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza'nın oğlu Ebul-muhsin Mirza'nın lakabı.
M. M796a21

Muḥammed Emîn Big (ö.a.)
M. E. B. bile M788b14

muḥarrem (Ar.) Kamer takviminin birinci ayı.
m. ayınıñ T696a13, T705a1

muḥarrer (Ar.) Yazılmış, kaydedilmiş.
m. M798b18

muḥāṣara (Ar.) Kuşatma, etrafını çevirme.
m. bile T707a25, A725b10
m. ḳıl- T707a25, T707b(2), A726b14, A727a11
m.-sıġa T710a3

muḫāṭab (Ar.) Kendisine hitap edilen, sorumlu tutulan.
m. ḳıl- T698b5, T703b15

muḫayyel (Ar.) Tahayyül edilmiş.
pāk u m. idi A733a26

muḥāzî (Ar.) Bir hizada, aynı hizada.
m.-siġa A731a25

muḫbir (Ar.) Haber veren.
m.-dür T711a20
m. T712a19

muḥiḳḳ (Ar.) Haklı, iddiasında haklı olan.
m. irkenin T700b26

Mühil (ö.a.) Eyüp Peygamber'in büyük oğlu.
M. T702b24

muḫill (Ar.) Halel getiren, sakatlayan, bozan.
m. ḳıl- T710a17

muḫliṣ (Ar.) Dostluğu ve samimiliği ve her hali içten gönülden olan, tevazu ifadesiyle birinci tekil kişi zamiri yerine.
bende-i m.-nüñ M789a7
m.-iñni M797b16

muḫlisāne (Ar.) Samimi olarak, içten gelerek, dostlukla.
m. M787a26

muḥkem (Ar.) Sağlam, sağlamlaştırılmış, kapanmış.
m. ḳıl- A722a20

muḥtāc (Ar.) Muhtaç, bir şeye ihtiyaç duyan, ihtiyacı olan.
m. bol- T700b9, M786a16
m. T715a2
m.-larġa T695b2, A729a4

muḫtār (Ar.) Hareketinde serbest olan, dilediği gibi davranma özgürlüğüne sahip.
m. siz M802a1

muḫtaṣar (Ar.) Kısaltılmış; kısa; öz, özet, özetlenmiş olan; bir konunun anlatımının kısaltılması.
m. A727a2, M786b24
m.-ġa T700b2, T711b13
m.-da T708b19, T712b6, T714a17, A721b8, A724b4, A730a27
m.-ı T715b2

muḫtefī (Ar.) Saklanan, gizlenen, gizlenmiş olan.
m. bol- T715a15

muḫtelif (Ar.) Çeşitli, farklı, değişik; farklılık, ihtilaf, karışıklık, çeşitlilik, zıtlık, birbirine uymazlık.
gerdiş-i m. A727a22
ṭabāyi'-i m. M790b7
m. T711b13, T712a21, T715a13, A724b8, A724b17

muḫtelefün fih (Ar.) Üzerinde ihtilaf olunmuş mesele.
m.-dür A723b17

muḫtelif-mizāc (Ar.Fa.birl.s.) Zıt mizaçlı, değişik yaradılışlı, değişken yaradılışlı.
m. A720b15

muḫtera' (Ar.) İcat edilmiş, ilk kez yapılmış, yaratma.
m.-idür T717b19

muḫteri' (Ar.) Bir şeyi ilk kez yapan, bir şeyi ilk kez ortaya çıkaran.

m. bol- T695b11

muḥterik (Ar.) **Tutuşup yanan.**
m. iyle- M783a15

muḥteriz (Ar.) **Çekinen, sakınan.**
m. bol- T709b24

muḥtesib (Ar.) **Timurlular devletinde dini bir memuriyet.**
m. M793b6
m.-ler M793b10

muḳābele (Ar.) **Karşılık verme, karşılık; karşılaştırma.**
m. T713b2
m.-de M782b10, M789b26
m.-side T703a3, M789a12, M797a20, M799a22

muḳaddem (Ar.) **Önce gelen, önde gelen, esas; değerli, üstün.**
m. tut- M787a11
m. T718a21

muḳaddes (Ar.) **Mübarek, kutsal, mukaddes.**
m. T700a2, T705a5
vādī-i m.-din T704a16

muḳaddimāt (Ar.) **Girişler, başlangıçlar.**
m. M802a6
m.-dın M786b8, M792a24, M792b11

muḳaddime (Ar.) **Kitaplarda başlangıç, giriş, önsöz.**
m.-side T695a14

muḳarreb (Ar.) **Yakın olan yaklaşan, ulaşan.**
m. bol- T706b23
m. T703b1

muḳarrer (Ar.) **Kararlaştırılmış, belirlenmiş, tayin edilmiş; anlatılmış, bildirilmiş; değen, ulaşan; verilmiş, kararlaştırılarak verilen.**
m.-dür T714a17, M785b22, M786a23, M792a25
m. irdi A731b8
m. bol- A732b6, M786a24, M793a24, M801a8, M802a6
m. it- M798b19
m. ḳıl- T696b9, T705a5-21, T705b7, T709a22, A724a5, A725a7, A729a4, A730a7, A732b10, M792a26, M796b6, M800a19
m. ḳılıl- M793b15

muḳārin (Ar.) **Erişmiş, yaklaşmış, ulaşmış.**
m.-lerinin M787b13

muḳarrin (Ar.) Yakın olan, bilen, farkında olan.
m. bol- T694b11, M800b11

muḳaṣṣır (Ar.) Kusurlu.
m. M785b24, M787b7

muḳāvemet (Ar.) Karşı koyma, dayanma, karşı durma.
m. ḳıl- A729b8
m. A731a1
m.-din A729b10

muḳayyed (Ar.) Bağlı, bağlanmış, zincirlenmiş.
m. ḳıl- A722a7

muḳīm (Ar.) İkamet eden, oturan.
m. irdi T702a23, T715b26
m. irdiler T697a9
m. bol- T695b23
m. M783a20

muḳrī (Ar.) Kur'an okuyan.
m. M793b5

muḳteżī (Ar.) Gerektiren, icap ettiren; gereklilik, zaruret; lazım olan, gerekli olan hal; talep, istek; iktiza eden.
m.-i avval A719a20
m.-dür T700b3
m. bol- T694b1, M783a1
m.-si M785b23, M799a11
m.-sidin M785b16

mūm (Fa.) Mum, bal mumu.
m. T709b19

mūmla- Balmumu ile bir kabın içini sırlamak, cilalamak.
m.-mış M800a15

munḏa Buna. bkz. bu.

munça Bu kadar, bunun kadar, bunca. bkz. bu.

munda Burada, bu konuda, bunda. bkz. bu.

mundağı Bundaki, buradaki, bu konudaki. bkz. bu.

mundaḳ Böyle, bu şekilde, bunun gibi. bkz. bu.

mundın Bundan. bkz. bu.

munı Bunu. bkz. bu.

munıñ Bunun. bkz. bu. krş. munuñ.

mūnis (Ar.) Cana yakın.

m. M801a22

muntaẓır (Ar.) Bekleyen, gözleyen.
m.-lar M783a4

munuñ Bunun. bkz. bu. krş. **munıñ**

mür (Fa.) Karınca.
m. T710b20, T710b23(2)-26-27(2), T712a18, A726b16, M788a15
m.-nı T710b21
m.-ğa T711a1

murabbaʿ (Ar.) Dört köşeli.
meydān-ı m. T710b14

murād (Ar.) İstek, dilek, arzu; maksat, meram, murat.
m. u maḳṣūd M792a20
m. sarı M797b2
m. M784a24, M785a3, M785b10, M786a26, M787b14, M788a6-7-8-16, M797b1-2-20-23
m.-nıñ M786a26
m.-ı M784a23, M789a18, M791b8-27, M792a21-22(2)-27, M801a18
m.-ın T697a2, T708b16, M797b2
m.-lar M798a3

murādāt (Ar.) Muratlar, istekler, maksatlar.
m. u maḳāsıd M788b13

muraḳḳaʿ (Ar.) Eklenmiş, ek yapılmış, yama vurulmuş.
m.-nı M790b22

muraṣṣaʿ (Ar.) Değerli taşlarla süslenmiş, bezenmiş.
m. irdi T710b15
m. ḳıl- " Değerli taşlarla süslemek, bezemek." T701b18, T705a20, T710b11, A719b17, A731a22-25, M784a24
m. M787b19

muṣādaḳatlıḳ (Ar.T.) Dostluğu olan, yakınlığı arkadaşlığı olan.
m. M783b20

muṣaddiʿ (Ar.) Usandıran, bıktıran, zahmet veren.
m. bolul- M787a12

muṣāḥabet (Ar.) Konuşma, görüşme, sohbet etme.
m. ḳıl- T713b25
m. T706b8, M786a1
m.-din T711b9
m.-idin T704a25

muṣāḥib (Ar.) Arkadaş; hükümdarın özel maiyeti olan bilgili, sözünden sohbetinden yararlanılan, nüktedan ve hazır cevap kimseler.

hem-dem ü m.-dür M791a4
m. bol- T718a6
m. ḳıl- A725b27

muṣāḥiblıġ (Ar.T.) **Arkadaşlık, dostluk.**
m. T706b16

musaḫḫar (Fa.) **Ele geçirilmiş, zaptedilmiş, istila edilmiş, kazanılmış.**
m. bol- T701b24, M788a1-9, M789a18, M791b3, M798b1, M800b4
m. ḳıl- A730a7-10

muṣālaḥa (Ar.) **Barışma, uzlaşma; güvenlik, barış.**
m.-i milk A732b3
m.-ġa A720b18

musallaṭ (Ar.) **Birisine, bir şeye bağlanan, rahat bırakmayan.**
m. ḳıl- " **Bir şeyi veya birini başkasının başına bela etmek."** T704b7

muṣammem (Ar.) **Kesin olarak karar verilmiş.**
m. ḳıl- T706a14

muṣannif (Ar.) **Kitap yazan, müellif.**
m.-inin̂ġ A718b15

muṣavvir (Ar.) **Tasvir yapan, resim yapan.**
m. A725b15
m.-ni A725b21

Mūsî **Musa Peygamber.**
M. ʿaleyhi's-selām T696a15-16, T700a12, T703a9-13-26, T703b1-4-8-10-16-17-24, T704a3-5-7-9-12-15-16-19-20-24(2), T704b1(2)-8-9-11-13-15-16-17(2)-18-24-26-27, T705a4-6-7-8-9-10-13-14(2)-18-19(2)-23, T705b2-3-5-11-12-15-17-20-21-27, T706a2-3-5-6-7-9-14-15-22-25(2)-26, T706b5-7-9-12-15-16-23-27, T707a1-2(2)-3-4(2)-5-10(2)-19, T707b, T708a16, T708b20, T709b1, T713a2-4-5, A719b24
M. ʿaleyhi's-selām bile T705b16
M. ʿaleyhi's-selāmnın̂ġ T703b2-3-14-23, T704a13, T704b14, T705b9-17, T706b1, T707a6-20
M. ʿaleyhi's-selāmnı T703b9-19, T704a6-8, T705b5-24, T706b11
M. ʿaleyhi's-selāmġa T695b3, T703b21-26(2), T704a13-25, T704b17-27, T705a15-23, T705b6-22-23-26(2), T706a1-3-7, T706b26, T707a1
M. ʿaleyhi's-selāmdın T702a13, T705a2, T706a12, T707a21-22
M. T703a13, T703b9, T705b23, T706a2-4-15-17-18, T706b3-4, T707a11(2),

T707a24, T712b26-27, T713a1, A720a3
M.-niñ T704a23
M.-din T705b10

muṣîbet (Ar.) **Felaket, sıkıntı, ansızın gelen bela.**
m.-ḳa T717b20
m.-i T717b20

mūsiḳî (Ar.) **Müzik.**
m. T717b18

Mūṣul (ö.a.) **Musul, Irak'ın kuzeybatısında Dicle Irmağı'nın kıyısında eskiden beri yerleşim yeri olan şehir.**
M. idi T716a1
M. A725b5
M.-da T696a12, A729b11

muta'aṣṣıb (Ar.) **Kendi tarafını aşırılıkla tutan.**
m. T697b25

---

muṭābıḳ (Ar.) **Uyan, birbirine uygun.**
m.-ı M789a16

muṭallā (Ar.) **Yaldızlanmış, yaldızlı, süslenmiş.**
m. bol- M797a21

mutaṣaddî (Ar.) **Bir işe girişen bir işe kalkışan, tasaddi eden.**
m. bol- A732a8

mutaṣarrıf (Ar.) **Kendisinde bir şeyi kullanma hak ve kullanma yetkisi olan.**
m. bol- A728a24

mutaṣavver (Ar.) **Düşünülmüş, olabilir, akla gelebilir.**
m. M801b13

mutaṣavvir (Ar.) **Tasarlayan, tasavvur eden, düşünen.**
m. irdi T700b16

muṭṭali' (Ar.) **Şahit olan, gören, bilen, bilgili, öğrenmiş.**
m. irdi T698b15
m. bol- A723a18

muttaṣıl (Ar.) **Devamlı, sürekli, aralıksız; birleşen, bitişen, kavuşan.**
m. bol- T704b22, T713a18
m. T698b27, M796b18

mu'teber (Ar.) **Değer verilen, itibar edilen, güvenilir, inanılır, hatırı sayılır.**
m.-dür T717b25
m. T696b16, T716b16-19

Mu'tefikāt (ö.a.) Lut Peygamber zamanında doğru yoldan ayrılan, sapkınlıkları sebebiyle Lut Peygamber'in doğru yola çağırdığı kimi rivayete göre beş kimi rivayete göre yedi şehir.
M. T699a7
M.-nı T699a7-9-13

mu'teḳad (Ar.) İnanılan, inanış.
m.-ı T702a19

mu'teḳid (Ar.) İnanan, itikad eden.
m. irdi A726a25
m. bol- T716b21
m. ḳıl- T715b21

mu'tekif (Ar.) Ramazanda bir yere çekilip ibadetle meşgul olan.
m. bol- T705a5

mu'temed (Ar.) Kendisine inanılan, güvenilen.
m.-i enīs M797a2

mu'temen (Ar.) Emin olunan, güvenilen.
m.-i celīs M797a2

mu'terif (Ar.) İtiraf eden, kusur ve kabahatini gizlemeyerek söyleyen, anlatan; inanan, kabul eden.
m. bol- T697a16, T711b15, T716a17

muṭī' (Ar.) İtaat eden, boyun eğen, bağlı.
m.-i emr ü nehy M795b14
m.-i fermān M787a26
m. irdiler T708a11
m. bol- M791a14
m. ḳıl. A727b3
m. ol- M792a9
m. M798b24
m.-raḳ M792a27

muṭlaḳ (Ar.) Yalnız, tek; kayıtsız, şartsız; mutlaka.
bākī-i m. " Tanrı." M796a12
ḳādir-i m. " Tanrı." M802a9
ma'dūm-ı m. T718a2
m. M785a13

mutlaḳa (Ar.) Her halde, ne olursa olsun, illa.
m. M794a1

muṭrib (Ar.) Çalgı çalan, çalgıcı.
m.-i bezm-i ṭarab M790a21

muvāfaḳat (Ar.) Uzlaşma, razı olma; uygunluk, uyma.
m. ḳıl- T702a5, A724a5

m.-iğa T709b20

muvāfaḳatlıḳ (Ar.T.) Anlaşan, uyuşan, birbiriyle uyuşan.
m. M783b19

muvāfıḳ (Ar.) Uygun, münasip; denk, yaraşır; yerinde; doğru.
m. irdi M790a9
m. irmes M786b1
m. bol- M790a10, M790b8
m. tüş- T701a11, A730b21, M788b6
m. kil- M787b14
m. T704b18, T706b1, T712a8, A724b18, M791b2, M796b7-11-12, M802a18
m.-ı M789a16
m.-raḳ M791b21

muvaḥḥiş (Ar.) Ürküten, korkutan.
m. A725a8, M797a7

muvāṣalat (Ar.) Ulaşma, varma, kavuşma.
m. M787a6

Muẓaffer Hüseyn (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza ile Hatice Begim'in oğlu.
M. H. M795b23
M. H. bin Sultan Hüseyn M796a22, M796a22

muẓaffer (Ar.) Zafer kazanmış, üstünlük kazanmış.
m. ü mansür A729b13
manṣūr u m. M800b4
m. ḳıl- T706a1

muẓaffer-livā (Ar.Fa.birl.s.) Zafer kazanmış bayraklı, üstün gelmiş, bayrağı muzaffer.
m. M801a18

mużırr (Ar.) Zararlı, zarar veren.
m.-raḳ T704b8

mużṭarib (Ar.) Sıkıntı çeken, rahatsız olan, ıstırabı olan.
m. bol- T698b4
m. T717a9, M800a26

mübāhāt (Ar.) Övünme.
mūcib-i m. M797a11
m. ḳıl- T699b6

mübālaġa (Ar.) Mübalağa, bir şeyi çok büyütme ileri vardırma, abartma; pek fazla, çok aşırı; küçük bir şeyi büyük gösterme.
m. ḳıl- T705b1-17, T710b10, A729b27, M799b13
m. körgüz- T699b8
m. bile A724b24
m. M801a5

m.-nı A728a10
m.-lar T697b20

mübālaġalıġ (Ar.T.) Büyük, önemli.
m. M801a10

mübārek (Ar.) Mübarek, uğurlu, kutlu, saadetli değerli; bereketli.
m. T698a5-20-22, T702b5-19, T703b17, T705b18, T707a8, T708a11-12, T710b25, T711b10, T712a9, T713a14-24-27, T713b21, T716b18, A731b17, M785b14-22, M786a13-20, M787a16, M789a23-26, M789b6-12, M790a13-20, M790b6-19-24, M793a5, M794a22, M795a24, M795b27(2), M796b1, M797a12, M799a18, M799b14, M800b5
vücūd-ı m.-iġa T713b25

mübārek-ḫāṭır (Ar.Fa.birl.s.) Yüce kişi, uğurlu, feyizli kişi.
m. M793b7

mübāşeret (Ar.) Bir işe başlama girişme.
m. ḳıl- "Yakınlık kurmak, beraber olmak." T698a4

mübeddel (Ar.) Değişmiş olan, dönüşmüş olan.
m. bol- M789b6, M798a6
m. ḳıl- M786a17, M802a1

müberrā (Ar.) Temizlenmiş, aklanmış, bir durumdan uzak.
m. irdi M782b9

mübtelā (Ar.) Tutulmuş, belaya uğramış; tutkun, bir dertten mustarip.
m. bol- T704b2
m. eyle- A729a14
m. ḳıl- T695a4, T696b23, T708a6, T716a9
m.-sınıñ M788a21

mücāhede (Ar.) Nefsi yenmek için çalışma, uğraşma.
m.-ler A721b13

mücāhid (Ar.) Cihat eden, din düşmanlarıyla savaşan.
m. T697b18

mücāvir (Ar.) Mabet veya tekke yakınlarına çekilip oturan, zamanını ibadetle geçiren.
m. irdi T713b7(2)
m. T713b8-9

mücerred (Ar.) Yalnız, tek.
m. T715a27

mücerretlıḳ (Ar.T.) Bekârlık, yalnız olmak.
m.-ḳa T714b3

mücmel (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş; kısa ve az sözle anlatılmış, öz, özet.
m. idi A733a26
m. A733a26, M800a1, A728a20, A731b22

mücmelen (Ar.) Kısa olarak, kısaltılarak, az sözle.
m. T707a17, T712a9, A728b2

mücrim (Ar.) Suçlu.
m. M802a9
m.-lerġa M792a1

müctenib (Ar.) Çekinen, sakınan, uzak duran.
m. T700b22

müctemi' (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş.
m. M783b26

müdā'i (Ar.) Çağrı.
m.-si M796b21

müdām (Ar.) Sürekli, devamlı.
m. bol- M783b14
m. M789a27, M792a5, M795b22

Müdāmi (ö.a.) Bazılarınca Zecrema ile birlikte peygamber olduğuna inanılan kişi.
M. T713a4

müdāvemet (Ar.) Devam etme; bir işe aralıksız devam etme.
m. ḳıl- M798a5
m.-i A728a11

müdde'ā (Ar.) İddia olunan şey, ileri sürülerek savunulan düşünce, iddia.
m. ḳıl- T711a2
m. A725a6, A733b9, M786b11, M789a16
m.-nı A732b19
m.-ġa M790b22
m.-dın M799a22
m.-sı T703a19, T711b22, T717b27, A733a17, M788b2-6
m.-sını T700a10
iḥtiyāc u m.-ları M792a25
m.-ları M796b7

müddet (Ar.) Süre; zaman, vakit; devir, dönem; bir zaman, belirli bir zaman.
m. ü zamānı T707b
m.-i da'vet T708b8
m.-i nübüvvetide T702b23
m. T697a13, T703a3, T704b11, T709a1, T715b8
m.-de T711a8
bu m.-de " Bu kadar zamanda." M788b23, M790b22, M799b18
m.-din T713a15

m.-i T699a18, T713a8, A722b7, A725b6, A726a6-22, A727a20
m.-in A728b21
m.-ide T703a8, A723b27
m.-idin t712a15
m.-lerdür T709a9
m.-lerdin T712a15
m.-lerin A724b9
m.-lerini A724b17

müddeti (Ar.) **Bir müddet, bir süre, bir zaman.**
m.-dür M787b12
m. T708a12, T708b11, T710a7, A733a9, M790b19, M798b8, M799b10

müdevver (Ar.) **Yuvarlak, değirmi.**
m. M787b18

mü'ebbed (Ar.) **Sürekli, sonsuz, ebedi devamlı.**
m. bol- M790a17, M797a15

mü'eṯṯir (Ar.) **Çok hissedilen, içe işleyen, dokunaklı.**
m. T714b6

mü'eẕẕin (Ar.) **Ezan okuyan.**
m.-din M793b11

müfāreḳat (Ar.) **Ayrılma, uzaklaşma.**
m.-i M795a5
m.-inin M794b18

müfessir (Ar.) **Tefsirci, tefsir eden; Kur'an'ı yorumlayan din bilgini.**
m.-ler T707a21, T712a8

müfevveż (Ar.) **Verilmiş, bırakılmış.**
m. bol- A719b21

müfîd (Ar.) **Faydalı, anlamlı.**
m. T718a21

müflis (Ar.) **İflas etmiş, parasız.**
m. T718a8

müfriṭ (Ar.) **Çok fazla, aşırı, haddinden fazla.**
m. T701b15, A719a18

müfteḫir (Ar.) **Övünen, sevinen.**
m. irdi A729a13

müftî (Ar.) **Fetva veren; müftü.**
m.-si M782b4
m.-ler M784a1

müheyyā (Ar.) **Hazırlanmış, hazır.**
m. A725a17

mühlet (Ar.) Mühlet, bir işin yapılması için verilen zaman, süre.
m. T699a14

mühlet-fezāy (Ar.Fa.birl.s.)Süre, zaman arttıran, zaman veren.
m. bol- A733a27

mühlik (Ar.) Helâk edici; yakıcı öldürücü; çok, pek fazla.
m. T700b12, M784a10, M785a26, M801a23

mühr (Ar.) Mühür, imza.
m. ḳıl- "Mühürlemek." A725a21
m.-i iḫfā M791b11
m. M788b25, M793b21
m.-i M793b26

mühr-dār (Ar.Fa.birl.s.) Devlet erkanının mühürlerini korumak ve onun emriyle gereken evrakı mühürlemekle görevli memur.
m. M793b26

mühre (Fa.) Yuvarlak, halka; güneşin etrafında oluşan ışık halkası.
m.-sidin M787b18, M796a3

mührluḳ (Ar.T.) Mühürlü, mühürlenmiş, kapatılmış.
m. T711a21, M789b1

müjde (Fa.) Müjde, sevinç haberi; hayırlı, sevinçli haber.
m.-i cānî M787a21
m.-i ümid-i viṣāl M792a2
m. bile M791a22
m. T713a25
m.-si M788b1
m.-sin M792a4-12

mükāfāt (Ar.) Ödül, bir şeye karşılık olan.
m.-ıdur T718a9

mükāleme (Ar.) Konuşma, karşılıklı konuşma.
m. ḳıl- T710b22
m. T704a15
m.-din T702b1

mükedder (Ar.) Kederli, üzüntülü.
m. ḳıl- M801b14

mükerrem (Ar.) Mutlu, bahtiyar, sayılan, aziz, muhterem.
m. ḳıl- M795a14

mükerrer (Ar.) Tekrarlanmış; fazla.
m. M794b27, M795b9

mül (Fa.) Şarap; şarap rengi.
cām u m.-i dil-fürūz M798b5
m. M783b11

mülāḥaẓa (Ar.) Dikkatle bakma, gözden geçirme, inceleme; düşünme, değerlendirme, iyice düşünme.
m. ḳıl- T713a17, A722a23, A724b23, M786a3, M790b15, M792b19, M799b14, M802a2-14
m. ḳılıl- A728a27, M786a14, M790a10, M794a22

mülāḥiẓ (Ar.) Dikkatle bakan, koruyan, düşünen.
m. bol- M796b8

mülāḳāt (Ar.) Görüşme, konuşma; buluşma, kavuşma, beraber olma.
m. ḳıl- T704a18, T709a25, T711a23
m. A725a5, M787a3-6
m.-i T711a19, M798b9
m.-ın A729a23

mülaḳḳab (Ar.) Lakaplanmış, adlanmış.
m. bol- T708b19

mülāyemet (Ar.) Yumuşak huyluluk, yumuşaklık; uygunluk.
m. ü ʿöẕr-ḫᵛāhlıḳ bile A721b24
mümtāz u m. M798b23
taʾẓīm ü m. bile M792b9
m. bile M799a11
m. M793b8

mülāyim (Ar.) Yumuşak huylu, yumuşak; uygun.
m. tüş- " Hoş gelmek." T700a6
m. M796a26
m.-raḳ M792b16

mülāzemet (Ar.) Bir yere veya kimseye sımsıkı bağlanma, birinin hizmetinde, huzurunda olma, bağlılık; bir işle devamlı meşgul olma.
ḫaml-i m. M789a17
m. ḳıl- A732a19
m. A728b10, M789a5, M789b2, M791b3, M794b18, M795a5
m.-ḳa M791b6
m.-din T711a16, M800b10
m.-i M795b12
m.-iġa T701b10, T703a1
m.-ide M799b21
m.-leriġa M791b1

mülāzemetī (Ar.) Bağlılık, bir yakınlık, bir bağlılık.
m. M799b22

mülāzım (Ar.) Birine bağlı, birinin hizmetinde olan, birine veya bir yere bağlılığı olan; bir göreve devam eden, hizmette bulunan; lazım,

gerekli; bağlanmış, ayrılmayan; subay; memur, memur adayı.
vācib ü m.-dur M800b24
m. **irdi** T698a7
m. bol- A722a27
m. ķıl- A725b27
m.-ı T702a17
m.-ları **irmişler** T715b3
m.-ları M787b13
m.-larını T717a13
m.-lar **bile** M794b12
m.-lar M789b9, M794b22, M799a16, M800b8, M802a18
m.-larnıñ M795a24
m.-lardın A723b6

mülemmaʿ (Ar.) Karışmış, birbirine geçmiş; parlak.
m. it- M784a25
m. M787b19

mülevven (Ar.) Rengârenk, renkli, renk renk.
m. M783a25, M787b19, M801b20

mülḥaḳ (Ar.) Katılan, eklenen.
m. bol- T705a9

mültefit (Ar.) İltifat eden, bir işi yapmak için rağbet gösteren.
m. bol- T702b3

mültemes (Ar.) İltimaslı, kayırılan; iltimas istenen.
m ķıl- M784b27
m. M797b18

mülūḳ (Ar.) Hükümdarlar, sultanlar, melikler.
m.-i ṭavāyif " Büyük İskender'in ölümünden sonra ele geçirdiği toprakları aralarında bölüşen kumandanlarının oluşturdukları devletlerin hükümdarları ve aynı zamanda ortaya çıkan Eşkaniyan sülalesi hükümdarlarına verilen isim." A723b10-16-26, A724a1-4, A724b3-6-7(3)-10(2)-11(2), A725a13-14
m. T703b21, A729b12, A731a6, A731b20
m.-din T716a26
m.-i T696b3, T718a24, A723a2, A730a22
m.-idin T714a10, A729b9, A730b14

mümerred (Ar.) Yüksek, duvarları yalçın kaya gibi düz bina.
şarḥ-ı m.-ni T704b10

mümkin (Ar.) Mümkün, olabilen, olabilir, imkan dahilinde olan.
m.-dür T716b16, M800a12
m.-imes A726a12, M796a20
m. irmes T707a25, M792a12

m. M786b1, M801b13

mümkinü'l-vuṣūl (Ar.) Ulaşılabilecek, yetişilebilecek, kavuşulması mümkün.
m.-raḳ irdi irkin M787a3

mümtāz (Ar.) Ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş, imtiyazlı; seçkin.
m. u mülāyemet M798b23
m. ḳıl- T711b16
m. M792a9-16, M800b25

mümtāzlıḳ (Ar.T.) Ayrıcalık, üstünlük.
m bir- A731b20

mümteni' (Ar.) Çekinen, bir işi yapmaktan sakınan.
m. T703b23

münācāt (Ar.) Tanrı'ya dua etme, yalvarma.
m. ḳıl- T699b2, T703a4, T704a26, T705a3-14, T705b26, T707b, T708a1, T708b15, T711a2
m.-da T702a12, T709b22
m.-dın T715a4, T717b10
m.-ı T710a18
m.-ıda T703b18

münaḳḳaş (Ar.) Nakışlanmış, işlenmiş, nakşedilmiş.
m. irdi T705b18

münāsebet (Ar.) Bağ, yakınlık, ilişki.
m. T703b21

münāsib (Ar.) Uygun, yerinde; yakışık, yaraşır, layık.
m.-dür T711b13, A725a2
m. irmes A723b21, M786a17
m. bol- M788b19
m. T701a22, M789a3, M791b2-14, M793b4-23, M796b10, M802a7, M795a6
m.-raḳ A724a1
m.-raḳ imes M783b12

münāza'at (Ar.) Ağız kavgası, çekişme.
m. ḳıl- A723b24

münbesiṭ (Ar.) Ferahlayan, içi açılan, gönlü rahatlayan.
m. bol- T703b19

münderic (Ar.) Bir şeyin içinde yer almış, bir şeyde toplanmış.
m.-dür M786b21

müneccim (Ar.) Müneccim, yıldızların hareketinden anlam çıkaran kişi.
m.-leri T698a3
m.-ler T698b7, A726b22, A726b24, A731b23,

A731b25, A732a1

münevver (Ar.) Aydınlık, ışıklı, nurlandırılmış, aydınlanmış.
m. bol- M788a1-6-8-11, M797a27
m. iyle- A732a10
m. ḳıl- T713b21, M787b22, M797a20, M801b14
m. T705b17

müncerr (Ar.) Varan, neticelenen; bir şeye ilişkin, ait.
m. irdi M800a26
m. bol- M786a4
m. A719a8

münferid (Ar.) Tek, eşsiz, bir.
m. irdi T705b16

münfa'il (Ar.) İnfi'al eden; güçsüz; utanan, eksiklik duyan; gücenen.
m. bol- T711a12
m. ḳıl- T711b7
m. tüş- T704b13

münḥasır (Ar.) Mahsus, inhisar eden, içine alan.
m.-dur M786b16

münḥasif (Ar.) Sönükleşen, sönük, ışıksız kalan.
m. M784b9

münhedim (Ar.) Yıkılmış, çökmüş.
m. irdi T706b22

münhezim (Ar.) Bozguna uğrayan.
m. bol- T706a13, T707b
m. it- M786a8

münḳād (Ar.) Boyun eğen, inkıyad eden.
m. irdiler T708b15
m. bol- T705b20
m. ḳıl- A724b3

münḳalib-rāy (Ar.Fa.birl.s.) Değişken mizaçlı.
m. A720b15

münḳaṭi' (Ar.) Kesilmiş, arkası gelmeyen.
m. bol- T696a24, A724a19, M792b11
m. ḳıl- T701b4

münḳażî (Ar.) Biten, bitmiş, sona ermiş.
m. bol- M785b2

münkir (Ar.) İnkar eden, kabul etmeyen.
m. bol- A722b24

münşî (Ar.) Kâtip, yazıcı, üslûbu güzel olan iyi kâtip.
m. M792b22

m.-ġa M793b26
m.-sı M782b1

müntaḳil (Ar.) İntikal eden, geçen; dönüşen.
m.-dür M783a26
m. bol- A724b20, A725a9

müntaḳim (Ar.) Tanrı'nın sıfatlarından, intikam alıcı.
m.-dür M800b17

müntaḳimlıġ (Ar.T.) Üç alıcılık intikam alıcılık.
m. T704b22

Münteḫab (ö.a.)Müntehabü'l-tevarih-i Muʿīnī adlı tarihe ilişkin eser.
M.-da A720b3

müntehī (Ar.) Sona ulaşan, biten, son noktaya varan.
m. M783a27

münteşir (Ar.) Yayılan, dağılan.
m. ḳıl- A719a18

mürebbī (Ar.) Besleyen.
m. M799a26

müreffeh (Ar.) Refaha kavuşmuş, rahat.
m. A728a9

müreffehü'l-ḥāl (Ar.) Rahat, huzurlu, refah içinde
m. T700a3, A728b20

mürekkeb (Ar.) Birleşmiş, iki veya daha çok şeylerin karışmasından meydana gelen.
m. ḳıl- M788a4
m.-i M789a11

müretteb (Ar.) Tertip edilmiş, düzenlenmiş.
m. ḳıl- T716a2
m. ḳılıl- M788a4

mürīd (Ar.) Bir şeyhe, birine bağlı olan, onun yolunda giden kimse.
m. T716b21

mürġ-zār (Fa.) Kuş yatağı, kuşu bol olan yer.
m.-ġa M796b27

mürsel (Ar.) İrsal olunmuş, gönderilmiş, yollanmış peygamber.
peyġambar-ı m. T696a26, T696b3, T699a19, T699b15-26
enbiyā-yı m. M786b4(2)
m.-dür T699b15-26, T707b
m. irdi T699a19
m. irdiler T712b26, T716b12
m. T702a16, T705b12, T707a20, T708a13,

T712b8-10, T716b13(3)-16-19
m.-nim̂ T716b17
m.-ni T716b16
m.-ġa T716b16

mürtefi' (Ar.) **Yükselen; yüksek.**
m. bol- T705b14
m. M783b6, M785a12

mürtedd (Ar.) **Dinden dönen.**
m. bol- T702b23
m. ḳıl- T707b

mürtekib (Ar.) **Bir işi yapmaya, bir görevi yerine getirmeye hazır olan.**
m. irdim M786a24
m. bol- A729b17, M794a2

mürüvvet (Ar.) **İyilikseverlik, insaniyet.**
m. M800b17

müsāferet (Ar.) **Misafirlik, misafir olma, yolculuk.**
m. A727a2, A728b1

müsāfir (Ar.) **Yolcu; yoldan gelen.**
m. M790a3-11
m.-ler A730a15

müsādere (Ar.) **Yasak bir şeye kanuna uygun olarak el konulması.**
ḫiṭāb u m. M789b24

müṣbet (Ar.) **Tespit edilmiş, kaydedilmiş.**
m.-dür A718b20

müsellem (Ar.)**Verilmiş; teslim edilmiş, uygun, doğru, kabul edilmiş, gerçekliği herkesçe onaylanmış.**
m. tut- " **Vermek; kabul etmek, doğru bulmak."** T698a27, T698b1, T700a10, T707b,T708a15, T713b14, A720a2-22, A720b10, A722b7, A724a13, A727a25, A728b26(2), A729b26, A730a9, M787b8, M790b14, M797b14, M799b11
m. A733a20(2), M786a10

müsellesü'n-ni'me (Ar.) **İdris Peygamber'in lakabı.**
m. T695b16

müsevvede (Ar.) **Müsvedde, karalama.**
m.-ni M790b6

müslümān~müsülmān (Ar.) **Müslüman, İslam dininde olan; dine bağlı, mümin.**
m. ikendürler T715b3
m. bol- T714b27
m. T700b17, T706b19, T707a16, A729a2
m.-lar M785b15, M787a9, M793b19

m.-larnıñ M793b26

müslümānlıġ (Ar.T.) Müslümanlık, doğruluk.
m. M799a17

müslümān-şīve (Ar.Fa.birl.s.) Dine bağlı, dinin gereklerini yerine getiren.
m. A729a15

müslümān-veş (Ar.Fa.) Doğru, dürüst, müslüman.
m. M792b21

müstaġnī (Ar.) İhtiyaç duymayan; doymuş.
ta'rifdin m.-dür " Tarif edilemez, tariften uzak." T700a25, T711b12, T717b19
-dın m. M796b16

müstaḫlaş (Ar.) Kurtarılmış.
m. ḳıl- M794a18

müstaḥkem (Ar.) Sağlamlaştırılmış, istihkam edilmiş.
m. M794a9

müstaḥsen (Ar.) Beğenilmiş, beğenilen, güzel sayılan.
m. bol- M800b7
m. tüş- T709b23, M795a1
m. A726b1, A727b2

müsta'idd (Ar.) Yeterince güçlü olan, güçlü, yeterli, müstahkem.
m. ḳıl- A725b18

müstaḳīm (Ar.) Doğru, düz, dik; namuslu, temiz, doğru.
'aḳl-ı m. M796b8
feres-i m. M800b23
m. bol- M783a21
m. A727a17

müstecāb (Ar.) Kabul olunmuş, dileği kabul edilmiş.
m. bol- T696a5, T696b23, T699b21, T700a4, T702a13, T705b26, T708a10, T710b4, T717b6
m. ḳıl- T704a27, T708a1

müstecābü'd-da've (Ar.) Duası kabul olunan, duası makbul olan.
m. irdi T707b, T713a23
m. T709b9

müstedām (Ar.) Devamlı, sürekli, ebedi, bâki.
devlet-i m. bol- M791b18
m. bol- M789a22, M790a6, M792a17, M794a26, M794b12, M795a12, M795b21, M797b5, M801b16-17
m. tut- M791b20, M798a21, M798b13
m. A733b11
m.-ı M783b14

müsteḥiḳḳ (Ar.) Hakketmiş, hak sahibi olmuş, layık.

m.-lerġa T716a4

müste'men (Ar.) Kendisine eminlik sağlanmış olan.
m. tüş- M788b12

müsterāḥ (Ar.) Rahat edecek yer, aptesane.
m.-ġa T711b27

müste'şal (Ar.) Kökünden koparılmış, kopmuş, dağılmış.
m. ü perişān bol- T695a22

müsteşār (Ar.) Kendisine danışılan.
m. M785b26

müstevcib (Ar.) Gereken, icap eden.
m.-i T706b20

müstevlī (Ar.) İstila eden, ele geçiren, idaresi altına alan; yayılan, her tarafı kaplayan.
m. bol- T713a13, A722b24, A730a11-25
m. ḳıl- T715b8-20
m. A723a3, A728a13

müşāhede (Ar.) Görme, gözle görme; gözle inceleme; farketme.
m. bol- T709a21
m. ḳıl- T698a14, T704b20
m.-si M788a5, M795b1

müşārün-ileyh (Ar.) Adı geçen.
üstād-ı m. M789a2
m.-ni. M788b4

müşekkel (Ar.) Şekil verilmiş, şekle konulmuş.
m. ḳıl- A731a23
m. T715a18

müşerref (Ar.) Şereflenmiş, şerefli; şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş; tanışık olunmuş, bilinmiş, öğrenilmiş.
m. ikende M784b22
m.-dürler T711b12
m. bol- T696b22, T697b17, T706b7, T707b, T709b12, T711a20, T712a20, T712b24, T713a1, T715b16, M789a26, M789b2-10-13, M790b19-21-24, M791a6, M791b4, M800a10, M800b7, M801a8
m. eyle- M795a3
m. ḳıl- T705b13, T716a8, A729b16, M785b5, M791a6, M792a14
m. M787b9

müşfiḳ (Ar.) Şefkatli, merhametli, acıyan; seven.
selāṭīn-i m. M793a11
m. körgüz- T700b10
m. M785b20, M802a18

müşk (Fa.) Misk, kokusu ve siyah rengi ile ünlü madde; siyah, siyah renk.

m.-i nāb M797a18
m. üzre M784a6
m. T700b18, M784a19
m.-i M783b4, M784a5
m.-ini M797a27

müşk-biz (Fa.birl.s.) Misk saçan, misk eleyen.
ḫāme-i m. A733a25

müşk-bizlig (Fa.T.) Misk saçıcılık, misk dağıtıcılık.
m.-ı M782b14

müşk-fām (Fa.birl.s.) Misk renkli, siyah.
m. M783b23, M784a19

müşkin (Ar.) Miskten, miskle yapılmış, siyah olan.
ḫāme-i m. T700b1

müşkin-sevād (Fa.Ar.birl.s.) Miskten siyahlık, misk siyahlığı.
nükte-i m. M801b19

müş'ir (Ar.) Haber veren, bildiren.
m.-dür T697b17
m. irdi M796b5
m. M800a26

müşir (Ar.) Emir ve işaret eden.
m. irdi A729a14

müşkil (Ar.) Güç, zor, çetin.
m.-dür M786b17

müşrik (Ar.) Tanrı'ya ortak koşan.
m.-ler T717a19

müşta'il (Ar.) Alevlenen, tutuşan; hiddetlenen.
m. bol- T703b24, T716a4, M783a17

müştagil (Ar.) Uğraşan, meşgul olan.
m. üçün M783a16

müştak (Ar.) Türemiş.
m.-dur T697a6

müştehi (Ar.) İştahı olan, iştahlı.
m. irmes T718a18
m.-ğa T718a18

Müşterī (ö.a.) astr. Jüpiter gezegeni.
M. M795b8-9

mütāba'at (Ar.) Birine tabi olma, arkasından gitme, uyma.
m. ķıl- T718a13, M801a9 T716a1
m.-ı M785b10
m.-ıda M802a4
m.-ıdın T702b11

müṭāla'a (Ar.) Okuma, inceleme, düşünme.
m. ḳıl- T696b14, A729b17
m.-sı A718b15, M788a5, M794a20, M795b1
m.-sıġa T707b, M800a10

müte'accib (Ar.) Şaşıran, şaşakalan, şaşan, hayrete düşen.
m. bol- T698a19, T701a3-24, T704a4, T705a11, T711b8, T712a5, T714a20, T717b11

müte'addid (Ar.) Çok, bir çok, bir kaç.
m. T707a7

müte'ahhid (Ar.) Taahhüt eden, bir işi üzerine alan.
m. irmes irdim M799b19
m. bol- M799b20

müte'äḳib (Ar.) Birbiri arkasına gelen, ardından gelen.
m. A721a16, M785a4

müte'äḳid (Ar.) Anlaşma yapan, anlaşan, anlaşma yapan iki kişiden her biri.
m. bol- M799a3

müte'allıḳ (Ar.) Taalluk eden, bağlı olan, ilgili ilişiği olan.
m. bol- T700b9, T705b22

müte'assir (Ar.) Güç, zor, çetin, müşkül.
m. M783a15

müte'aẕẕir (Ar.) Güç, zor, mümkün olmayan.
m. irdi T716a5
m. M783a16

müte'ayyin (Ar.) Bilinen, öne çıkan, önde, meydanda olan, eşraftan ileri gelen kimse.
m. T710a3, M791a8

mütebessim (Ar.) Gülümseyen, gülen.
m. bol- T710a11

mütecebbir (Ar.) Zor kullanan, zorbalaşan, kibirlenen.
m. A726a24

müte'eṣṣir (Ar.) Etkilenen; kederli, hüzünlenen, duygulanan.
m. bol- T707b, T708b26, T709b17, T717a7

müteferriḳ (Ar.) Ayrılan, dağılan, dağınık, ayrı, ayrı ayrı.
m. bol- T696b12, T709a13
m. T707a12, T715b1

müteġayyir (Ar.) Değişen, başkalaşan, başkalaşmış, değişmiş; şaşıran, şaşırmış, garipsemiş, hayrete düşüş.

m. bol- T698a25, T700b10, T701b18, T712a5, A725a18, A730b19, A732a15, A732b17
m. ḳıl- T712a2
m. tap- T715b10

müteġallibe (Ar.) İleri gelenler, başta bulunanlar.
m. M793b16

müteḥarrik (Ar.) Hareketli, hareket eden, kımıldayan.
m. bol- T704a23

müteḥayyir (Ar.) Hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış, şaşkın.
ʿaciz ü m. A726a11
m. bol- T695a5, T712a23, T713b9, T715b11, A728b5, A730a21, A733a5
m. T715b12

müteḳaṣṣır (Ar.) Kusurlu, kusur işlemiş sayılan.
m. M802a8

müteḳāżi (Ar.) Borçluyu borcunu ödemesi için sıkıştıran.
ecel m.-siġa " Azrail." T707a3

mütekebbir (Ar.) Kendini beğenmiş, büyüklenen, kibirli.
m. ü cebbār-ṣıfat T714b9

mütekeffil (Ar.) Kefil olan, tekeffül eden.
m. bol- T708b21

mütekellef (Ar.) Külfetle süslenmiş, mükemmel olarak hazırlanmış, gösterişli.
m. T706b27

mütekellim (Ar.) Konuşan, söyleyen, tekellüm eden; nutuk söyleyen, ulu, büyük kişi.
vecih ü m. A729a17
m. ḳıl- T713b26
m. M783b7-27, M784b19, M787b3
m.-ni T717a7

mütelāṭım (Ar.) Dalgalanan, çalkalanan, dalgalı.
m. bol- " Dalgalanmak, çalkalanmak." T704b22

mütemekkin (Ar.) Yerleşen, mekân tutan, yerleşmiş.
m. bol- T696a27, M797b24

mütenebbih (Ar.) Uyanan; uslanan, aklını başına toplayan.
m. bol- T704b5, T711a13, T712b2, A726a13, M799a23

müteneffir (Ar.) Tiksinen, iğrenen, nefret eden.
m. bol- T702b6, A722b14

müteneffis (Ar.) Nefes alan, yaşayan canlı.

m. M787b26

mütenevvi' (Ar.) Çeşitlenmiş, faklılaşmış, çeşit çeşit, değişik.
m. bol- T696b13

müterediid (Ar.) Tereddüt eden, kararsız, karar veremeyen, ikircikli.
m. bol- T698a24, T704b20

müterennim (Ar.) Terennüm eden, güzel sesle yavaş yavaş şarkı söyleyen.
m. bol- T698a22, M787b3
m.- M783b8, M784a1

müteşaddî (Ar.) Bir işe girişen; tasaddi eden.
m. bol- A728b3

mütevaḫḫiş (Ar.) Korkan, ürken.
m. bol- A725a9

mütevaḳḳıf (Ar.) Duran, bekleyen.
m. irdiler T717a9

mütevārī (Ar.) Gizli, saklı, gizlenen.
m. vü mektūm A724b21
m. M783b25

müteveccih (Ar.) Bir tarafa dönen, bir tarafa yönelen; bir tarafa gitmeye kalkan; birine karşı sevgisi ve iyi düşünceleri olan.
m. üçün M790a13
m. durur M789b2
m. bol- T700a17, T701b5-19, T704a11, T705a6-19, T706b27, T707b, T707a23, T711a25, T711b4, T716b8, A721a16, A728a3, A728b11, M785b17, M787b6, M788b7, M789a5-6, M798b10, M800b11
m. ḳıl- T702b1

mütevehhim (Ar.) Vehimlenen, endişelenen, korkan, çekinen, kuruntulu.
m. bol- T704b17, T706a1-3, A726a25, A728b13, A730b11
m. A726a24

mütevellid (Ar.) Doğan, dünyaya gelen; meydana gelen, meydana gelmiş, doğmuş.
m. bol- T695b18, T698a3-10-11(2)-12, T699b2, T700a13-16, T703a22-23-26(2), T703b4, T713b20-24-26, A719b4, A720a5, A722b15, A724b25(2), A729b20, A730a19-22(2), M786b20

mütezelzil (Ar.) Sasılan, oynayan, sallanan, titreyen.
m. bol- A730b24

müttaḳi (Ar.) Tanrı'dan korkan, zahit, abit.

m. A722a11

müttefiḳ (Ar.) Anlaşmış, birleşmiş, hemfikir, uyuşmuş.
m.-dürler T695b7, T707a21, A721a6, A723b17
m. irdi A725a11
m. bol- A719b9, A725a12, A726b14
m. ol- M783a15

müttefiḳun ʿaleyh (Ar.) Üzerinde ittifak edilmiş, anlaşılmış olan.
m. ʿa. A723b17-18

müttehem (Ar.) Suçlu, kabahatli.
m. ḳıl- T707a10

müvāsā (Ar.) Rahat, huzur, asayiş, iyilik, ihsan, himaye.
m. A726a14

müvekkele (Ar.) müen. Vekil tayin edilen, vekil edilen kimse.
m.-lerġa T703b3

müverriḫ (Ar.) Tarihçi, tarih yazan.
m.-ler T713a3, T713b3, A719b6, A723b2, A727b10, A729a1, A729b12, A731a20, A731b10, A732b22

müverriḫāne (Ar.Fa.) Tarihçi gibi, tarihçiymişcesine, tarihçiye uygun, yakışır.
m. T714a17

müyesser (Ar.) Meydana gelen, hasıl olan, elde edilen, gerçekleşen, yerine gelen; nasip, kısmet; kolaylıkla elde edilen.
m.-dür M793a24
m. bol- T700a15, T705a8, T716b27, A728a20, A729a19, A731a20(2), M783b22, M786b21, M787b21, M788a1-9, M788b8(2),M789a16, M790a18, M790b15, M791b3, M793a13-20, M794b7, M795a7, M796b26, M800b4-13

müẕāb (Ar.) Eritilmiş, erimiş.
laʿl-i m. M788a12

müzaḫrefāt (Ar.) Abartılı, sahte, basit, çirkin.
m. A731b16

müzd (Fa.) Ücret, karşılık.
m.-idür T718a9
m.-iġa T712a7

müzdūr (Fa.) İşçi, amele, ücret karşılışında iş gören.
üstād u m. A727a9

müzdürluḳ (Fa.T.) **İşçilik, amelelik, ücret karşılığı birisinin işini yapmak, birisine hizmet etmek.**
m. T702b8, T712a6

müẕekkir (Ar.) **Zikrettiren, söylettiren, hatırlatan.**
m. M783b7

müzevvir (Ar.) **Arabozucu.**
ḥarîf-i m. T716b23

müzeyyen (Ar.) **Süslenmiş, ziynetlendirilmiş, süslü, bezenmiş.**
m.-dür M783a25, M797b12
m. bol- M788a7, M800b7
m. ḳıl- M797a22

nāb (Fa.) Saf, katışıksız, berrak.
la'l-i n. irür M784a1
la'l-i n. M784a4

nā-bāyiste (Fa.) Yakışıksız iş, abes iş, hatalı hareket.
n.-din M797b20

nā-bīnā (Fa.) Kör, görmez.
n. bol- T699b17

nā-būd (Fa.) Yok olan, mevcut olmayan, sonradan yok olan.
n. idi T695a18
n. bol- T704b13
n. it- T695a18
n. ķıl- T704b3, A726a7
n. M784a6, M802a13

nā-dān (Fa.) Bilmez, cahil; anlayışsız, incelikten uzak, kaba; Tanrı'nın varlığından habersiz, doğru yolu bilmeyen.
n. T698b23, T708a24, T715b23, T717a3, A723a20, A727b17
n.-ġa T718a3

nā-dānlıġ (Fa.T.) Bilmezlik, cahillik; anlayışsızlık; gafillik; doğru yolu bilmezlik.
n.-ıñ M799a20
n.-ıdın T703a25, T708b2, A727b23

nādim (Ar.) Pişman olan, pişmanlık duyan.
n. bol- T702b18, T709b8

nādir (Ar.) Az, seyrek, ender olan.
n. A722b1, M790b3

nādire (Ar.) Az bulunan, nadir olan.
n. bol- A725a23
n.-si A731b12

naft (Fa.) Neft yağı.
n. T716a23

nāfi' (Ar.) Yararlı, faydalı.
n. T712b6

nāfiẕ (Ar.) Nüfuz eden, hükmü geçen, etkili, sözü geçen.
n. bol- A725b6
n. M782b2

nāfiẕ-fermān (Ar.Fa.birl.s.) Sözü geçen, hükümran.
n. M800b24

Nafķāl (ö.a.)Yakup Peygamber'in Filha adlı eşinden doğan oğullarından biri.
N. T700a13

nā-gāh (Fa.) Aniden, birden, birden bire, ansızın.
n. T697a23, T705b10, M797a24, M802a23

nāgehān (Fa.) Ansızın, birden bire.
n. M795a27

nağme (Fa.) Güzel ses, ezgi, ahenkli ses.
n.-i rūd M794b15

nā-ḥaḳ (Fa.Ar.) Haksız, haksız yere.
n. T695a4

nā-hem-vārlıġ (Fa.T.) Sapkınlık, yanlış yolda olma, doğru yolda olmama.
n.-larıdın T696b21

naḥīf (Ar.) Zayıf, güçsüz, ruhen güçsüz.
n. M794b11

nāḥiyet (Ar.) Civar, çevre; bölge.
n.-din A730a13
n.-iġa A721a22

naḫl (Ar.) Hurma ağacı, fidan, ağaç.
n.-i belend-pāye M795b25

naḫlī (Ar.Fa.) Bir ağaç, bir hurma ağacı, bir fidan.
n. M785a5

nā-ḫoş (Fa.) Hoş olmayan, beğenilmeyen.
n. A722b14, M787a9

nā-ḫoşnūdluḳ (Fa.T.) Memnun olmama, hoşnut olmama.
n. M798a10

nā-insāf (Fa.) İnsafsız.
n. T707a9

nāḳa (Ar.) Dişi deve, maya.
n.-nı T697a20

nā-kām (Fa.) Dileğine ulaşamamış, bedbaht.
kām u n. A721b24, A727b16
n.-ġa A727b15

nā-kār (Fa.) Faydasız, bir şeyden nasib alamamış, güçsüz.
n.-dur M787a4
n. M783b23

naḳāra (Fa.) Davul, kös.
n.-dür A726b7
n. ḳaḳ- "Davul çalmak, kös vurmak." A726b9
n. A726b7

naḳb (Ar.) Delik açma, delme, çukur açma.
n.ur- " Çukur açmak." A729b4
n.-ı M786a22

naḳd (Ar.) Para, akçe; para olarak bulunan servet, varlık.
n.-i M797b26
n.-in M785a8
n.-idin A723b15

nāḳıṣ (Ar.) Eksik; özürlü.
n. A725b20
n.-lar T708a15

naḳîb (Ar.) Bir kabilenin reisi veya vekili.
n.-ni T706a9

nāḳil (Ar.) Taşıyan, bir şeyi birinden birine götüren.
n.-iniñ M788a19

naḳîr (Ar.) Pek küçük, önemsiz şey.
n. ü ḳıṭmîr " Hepsi, iğneden ipliğe kadar." M793A10
n. ü ḳıṭmîriğaça A728b1

naḳîż (Ar.) Zıt, karşı.
n.-i A731b10

naḳḳāş (Ar.) Nakış yapan, duvar nakışları yapan usta, süsleme sanatkârı.
n.-ı ḳaża M788a18
n. irdi A731b2
n.-nıñ A725b25
n.-ı M783b11
n.-ları M796a4

naḳl (Ar.) Taşıma, bir yerden bir yere götürme; aktarılma, aktarma; anlatılma, anlatma, söyleme; söz, hikâye, anlatı.
n.-dür T698b9, T701b2
n. ḳıl- T697b18, T700a19, T712b26, A723a7,A723b7
n. A724b9
n.-ni M788b21
n.-i M801a12
n.-in M788b21

naḳş (Ar.) Nakış, işleme, desen, çizgi, süs; resim, tasvir.
n. M784b15
n.-ı M801b6
n.-ın M787a19
n.-ını A726a7

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

nakş-pezİr (Ar.Fa.birl.s.) **Nakışlanmış, işlenmiş, çizilmiş.**
n. M785a25

na'l (Ar.) **Nal; ayak.**
n.-i bürehne " **Yalın ayak."** M784b25
n.-i semend-i sipeh M795b6
n.-i A733a14
n.-ini M789b11

nāle (Fa.) **İnleme, inilti.**
n.-i zār M788b10
n. M787b25, M797a24, A726b15

nāle-keş (Fa.birl.s.) **Ağlayan, inleyen, feryat eden.**
n. M785a8

na'lİn (Ar.) **Takunya, nalın.**
n.-i M784b2

nā-ma'dūd (Fa.Ar.) **Sınırsız, çok, pek çok, sayısız.**
n. M782b10

nā-maḥfūẓ (Fa.Ar.) **Korunmamış, korunaksız.**
n. A729b5

nā-maḥṣūr (Fa.Ar.) **Sonsuz, sonu olmayan.**
dürūd-ı n. M782b3

nā-maḳbūl (Fa.Ar.) **Makbul olmayan, kabul olunmamış, beğenilmemiş.**
n. M785a27

nā-maḳdūr (Fa.Ar.) **Çok, fazla;haksız, hakkedilmemiş.**
n. A726a8, M790b1

nā-ma'ḳūl (Fa.Ar.) **Makul olmayan, akıl dışı.**
n. T712a5

namāz (Fa.) **Namaz.**
n.-dur M801a1
n. ḳıl- T695a15, T714b24
n. T712a10, M793a19, M793b1
n.-ġa T717b5, M793b6-12
n.-da M801a5
n.-ı T712a10, M793b1
n.-ın T712a10

nāme (Fa.) **Mektup.**
n. birle M790a5
n. durur M791a23
n. irdi M790a5, M791a24
n. irmes irdi M794b6
n. biti T710a3, A731b16
n. T711a21, M791a23, M791b8-11(2), M796b5, M797a22

n.-ni T711a21
n.-de M801b2
n.-din M792a6
n.-ñ M787a21, M791b8-17
n.-sin A731b17
n.-ler M782b12
n.-lerin M782b11

nāme'i (Fa.) Bir mektup.
n. M795a13

nā-mer'i (Fa.Ar.) Uyulmayan, saygı gösterilmeyen, yürürlükte olmayan.
n. koy- "Terk etmek, bırakmak." M786b23
n. T710b24, M802a15

nā-meşrū' (Fa.Ar.) Kanuna uymayan, şeriate uymayan.
n. T712a5, M786a22, M793b10

nā-murādlıġ (Fa.Ar.T.) Dileğine kavuşamamışlık, muradına erişememiş olma. krş. nā-murādlıḳ.
n. M797b23

nā-murādlıḳ (Fa.Ar.T.) Dileğine kavuşamamışlık, muradına erişememiş olma. krş. nā-murādlıġ.
n. M798a2

nāmuslan- Utanmak, ar kabul etmek.
n.-ıp A722b15-16

nā-muvāfıḳlıġ (Fa.Ar.T.) Onaylamama, uygun bulmama.
n.-ıdın M796b7

nā-münāsib (Fa.Ar.) Uygun olmayan, yakışık almayan, hoş olmayan, kötü; uzak, ücra.
n.-dür T700a9
n. irmes M793b5
n. T702b6-15, T713b24, T714a23

nā-mütenāhi (Fa.Ar.) Sonsuz.
n. bol- M783b5

nān (Fa.) Ekmek.
n. T715a7, T716a16, A725a19
n.-larnı T701a7

nā-pāk (Fa.) Pis, temiz olmayan, kirli, murdar; mec. kötü düşünceli, fena davranışlı, doğru olmayan.
n. T705a27, T714a1, A730a6, M799a1
n.-iñge M799a8

nā-pāydār (Fa.) Vefasız, güvenilmez; sınırsız, çok.
rüzgār-ı n. M785a10
n.-dur M798a7
n. bol- T718a2

nā-pesend (Fa.) Beğenilmeyen, hoş karşılanmayan, hoş

olmayan.
n.-dür T717b20
n. T712a27

nār (Fa.) Ateş.
n. M784a2-3

nā-rāżī (Fa.Ar.) Razı olmayan, hoşnut olmayan, memnun olmayan.
n. irdiler A730b24

nārenc (Fa.) Turunç, portakal.
n. M794b3
n.-leri M797b3

nārenc-veş (Fa.) Turunç veya portakal gibi sarı renkli.
n. M794b3

narḫ (Fa.) Çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmi makamlarca gösterilen fiat.
n.-larıdın M793b11

narı Öbür taraf, öbür yaka, suyun bir yakasından diğer yakasını anlatmak için kullanılan söz.
n. A726b8
n.-nı A720a2

nās (Ar.) İnsanlar, halk.
n. A726b27

naṣāyiḥ (Ar.) Nasihatler, öğütler.
n. ü mevā'iẓ T697a13
n. T700b21

naṣb (Ar.) Bağlama, dikme, saplama; bir memuriyete tayin etme.
n. ḳıl- T716a7, T717a25, A723b23, A723b25, A724a2

naṣīb (Ar.) Tanrı'nın kısmet ettiği şey; birinin elde edebildiği şey; nasip, pay, hisse.
n.-i taḫt M791a20
n. irdi T699b20
n. bol- T699b22, T704a15, T712a20, A723b6, A731b5, M784b23
n. iyle-M787a13
n. it- T700b2
n. ḳıl- T697a10, T699b22, T702a18-19-25, T702b10, T708b25, T709b14, T710b5, T711b25, T713b18, T715a6, T716a9(2), M786a9, M787a6, M788b13, M800b22
n. ol- T699b26
n. T700b2
n.-i T695a25

naṣīḥat (Ar.) Nasihat, öğüt, birisine yapması ve yapmaması gerekenleri anlatan söz.

pend ü n. M799a23
va'ẓ u n. T705b23
n. āğāz ḳıl- " **Nasihat etmeye başlamak."** T716a12
n. bünyād ḳıl- " **Nasihat etmek."** T716a14
n. başla- " **Nasihat etmek."** T716a4
n. ḳıl- " **Nasihat etmek, doğru yola çağırmak."** T699b11, A726a11, M792b8-9
n. T703b23, M798b26
n.-ni ḳulaḳḳa salma- " **Nasihate kulak vermemek, nasihati dinlememek."** M799a8
n.-ḳa M786b13
pend ü n.-in M799a11
n.-ler M786a15
pendler ve n.-ler ḳıl- T715a22
n.-ler ḳıl- T707a7

naṣīḥat-āmīz (Ar.Fa.bir.s.) **Nasihat taşıyan, nasihatle karışık, nasihat veren.**
n. T701b25

naṣīḥat-nāme (Ar.Fa.) **Öğüt veren yazı, öğüt verici nitelikte yazılmış didaktik eser.**
n. T718a21
n.-ler M792b12

Naṣīḥatü'l-mülūk (ö.a.) **İmam Gazzali'nin Sencer'in emri üzerine Farsça kaleme aldığı, bugün aslı elde bulunmayan, hükümdarın huzurunda geçen konuşma ve sohbetleri içeren eser.**
N.-da A718b7

nāṣiye (Ar.) **Alın.**
n.-m M785a25
n.-side M785a25

nā-süfte (Fa.) **Delinmemiş.**
yāküt-ı n.-dür T711b2

nā-şāyest (Fa.) **Uygun olmayan, yakışmayan, kötü, çirkin. krş. nāşāyeste.**
n. T712b1, A732a4

nā-şāyeste (Fa.) **Yakışmayan, uygun olmayan, kötü, yanlış, çirkin. krş. nā-şāyest.**
n. T694b3, T712a27, M797b19

na't (Ar.)**Bir şeyi, bir kimseyi överek anlatma, vasıflandırma.**
n.-ı ẕāt M784b2
n. M784b1
n.-in T711b24

nāṭıḳ (Ar.) **Konuşan; düşündüren, idrâk eden; insan.**
ḥayy-ı n.-dur A718b6
n. M787b3

nā-tüvān (Fa.) Zayıf, kuvvetsiz, güçsüz, zavallı; tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi için.
n. M784b3, M785b18, M786b26, M795b14, M797a5, M800a22
n.-nıñ M800a9
cism-i n.-ım M786b26
zamān-ı n.-ım M790b13

nā-ümid (Fa.) Ümitsiz.
n. bol- T704b9, T706a21, M786b4

nā-ümidlig (Fa.T.) Ümitsizlik.
n. M784a24

nāv-dān (Fa.) Oluk.
n. dik T713b22

nāyib (Ar.) Vekil, subay.
n.-i A722b25

nāz (Fa.) Naz, işve, cilve, şımarıklık, kendini ağırdan satma.
n. M783a22, M796a6
n.-ın M783a22

naẓar (Ar.) Bakma, bakış; mec. bir büyüğün huzuru, katı, bakışı, incelemesi, değerlendirmesi; mec. göz, görüş, fikir.
n. sal- " Bakmak, gözle bakmak." A733b7
n. M784b5
n.-ġa M790b6
n.-ıñda M799a27(2)
n.-ımda M788b10
n.-ıġa M797a3
n.-ıdın M791b27
n.-ıñızda M790b24, M799b12
n.-ları M789a26

naẓarī (Ar.Fa.) Bir bakış, bir göz atma, bir iltifat.
n. M788a9

nāẓır (Ar.) Gören, gözeten.
ḥāżır u n. " Her yerde bulunan ve gören, Tanrı." M797a4

nāzil (Ar.) Yukarıdan aşağıya inen; Tanrı katından inen.
n. ḳıl- T695b18, T715a20
n. bol- T695a19, T696a2-19, T705a15, T706a8, T710b8, T714a22, A730a19, M791a24
n. M789a9

naẓīr (Ar.) Eş, benzer.
n.-i A731b2

n. A726b13

naẓm (Ar.) Nazım, ed. ölçülü ve kafiyeli söz dizisi, manzume; dizme, düzenleme.
n.-ı gevher-feşān A733a25
n. u negr M796a5
n. bile M784a1
n. eyle A733a21
n. ḳıl- T700a26, M792b12
n. T699b25, T700a24, A723b2, M790b1
n.-ġa kir- M790b4
n.-ınıñ M788b3, M796a6
n.-ın T700b1
n.-ları M800a9
n.-larıñdın M799b10
n.-lardın M789a26

Naẓmü'l-cevāhir (ö.a.) Ali Şir Nevayi'nin Hüseyin Baykara'nın kendisini öven risalesi üzerine, bu lutfu karşılamak için kaleme aldığı ve Halife Ali'nin Nesrü'l-leal adıyla toplanmış sözlerinin rubailer halinde çevrilmesiyle oluşturduğu eseri.
N. A733a24

nāzük (Fa.) İnce, narin, hassas.
b. bol- A726b17

nāzüklük (Fa.T.) İncelik, dikkatlilik.
n. bile T701b17

ne Ne. krş. ni.
n.....n. "Ne.....ne, ne o, ne öbürü." A720a24

nebātāt (Ar.) Bitkiler.
n.-nı A726b17

nebī (Ar.) Peygamber; müstakil şeriat sahibi olmayıp başka bir peygamberin şeriatıyla amel eden peygamber.
Ṣāliḥ N. T697b2
şer'- n.-din M786b25
n. T710b23, T717b14, M797a16

nebīre (Fa.) Torun, hafid.
n.-si A719b10, A723a24
n.-sidür A724b19
n.-si durur A718b3-4
n.-si irdi A718b11, A719b22
n.-leridin irdi A722a8
n.-leridindür A720a15

nebīrelig (Fa.T.) Torunluk, torun olma, nesil, soy.
n.-ige çıḳar- " Birinin soyuna bağlamak." A720a27

nebiyu'llāh (Ar.) Peygamber, Tanrı'nın habercisi.
n. T697a6

nebiyyāt (Ar.) Peygamberlik.
lāyiḥa-i n.-ımızni T706a17

necāset (Ar.) Pislik, dışkı.
n.-lerni T715a11

necāt (Ar.) Kurtulma, kurtuluş.
baḥr-ı n. M784a24
n. T706b1, T708a13, M792a4
n.-larığa M786a3

neccār (Ar.) Dülger, marangoz.
n. T703b25

Necef (ö.a.) Irak'ta Kufe'nin batısında bir şehir.
N.-de T696a25

neciyyu'llāh (Ar.) Nuh Peygamber'in lakabı.
n. T696a1

Necmî (ö.a.) Bir Arap kabilesi.
N. T694b6

nedîm (Ar.) Arkadaş, sohbet arkadaşı, dost.
n. ü ṣāḥib M791a4
n. M796a27

nedāmet (Ar.) Pişmanlık.
n. M799b2, M802a9
n.-din M787a10

nef' (Ar.) Fayda, menfaat, kâr, çıkar.
n. ü ẓarar T708a24
n. it- T710b2, A725b7

nefāyis (Ar.) Güzel, beğenilir şeyler.
n. A731b6

nefer (Ar.) Asker, ordu.
n. bile A728a25
n.-ide A732a14

nefes (Ar.) Nefes, soluk, üfürük.
n. nefes M788a21
n.-din T714b4
n.-i T714a18
n.-in T714b4

nefḥa (Ar.) Nefes, rüzgârın bir kere esmesi, güzel koku.
n.-i ḫulḳuñ M798a19

nefîr (Ar.) Bağırtı, çağırtı, feryat, figan, ağlama.
fiġān u n.-idin M785a22

nefîs (Ar.) Pek güzel, pek hoş.
n. M795b10

nefs (Ar.) Nefis, can, varlık; kendi, öz; insanın yeme içme gibi varlığını sürdürmesi için gereken ve varlığından doğan istek ve ihtiyaçlarının bütünü.
n.-i şūm M799a11.
n. ü havā M802a4
n. M784b19, M798b14, M802a15
n.-im M801a23
n.-iñni M802a23
öz n.-iñña T709b23, A726a27
öz n.-idin M797b19
öz n.-lerin T701a27

nehengî (Fa.) Bir timsah.
n. M784b16

nehîb (Ar.) Şiddetli, korkunç, müthiş.
n. T705b11

nehr (Ar.) Nehir, su, göl.
n.-i Vān A731a1

nehy (Ar.) Yasaklama, yasak etme.
emr ü n. T697a11, M782b4
n. ḳıl- T712b13
n.-din M786b16-18, M792a19-21
n.-iñ M795b14
n.-i M782b4
n.-in M800b26
n.-ini M786b24
n.-idin T697a11

nejend (Fa.) Alçak.
ṭıfl-ı n. A732a17

nekāl (Ar.) Azap, işkence.
vebāl ü n.-lerin M802a10

nekre (Ar.) Garip, gülünç, tuhaf, inanılmaz.
n. T713b11

nem (Fa.) Islaklık, rutubet.
n.-i M785a26

nemā (Fa.) Yetişme, gelişme, kazanç.
neşv ü n. M799a6

nemaṭ (Ar.) Usûl, yol, tarz.
n.-ıñız T702a27

Nemrūd (ö.a.) İbrahim Peygamber'in peygamberliğini

kabul etmediği ve Tanrılık iddiasında bulunduğu, İbrahim Peygamber'i ateşe attırdığı dini rivayetlerde ve Kitab-ı Mukaddes'te anlatılan zalim hükümdar.
N.-ı gümrāhğa T698b11
N. T696b14, T697b27, T698a1-2-3-5-10-13-16-19-21-24(2)-26, T698b1
N.-nıñ T698a16-17, T698b25-26
N.-nı T698b24
N.-ğa T698a7(2)-23, T698b7

neng (Fa.) Ayıp, utanma, utanç; savaş, gürültü, karışıklık.
n. ü ʿārdur A733a2
ḫālığa n. kiltür- " Ayıplamak." A732b21
n.-idin A732a26

nerd (Fa.) Tavla, tavla oyunu.
n. T712a22

Nerīmān (ö.a.) İran'ın efsanevi kahramanlarından Sam'ın babası, Rüstem'in dedesi.
Sām-ı N. irdi A720a4
Sām-ı N. A720a14
sihr-i N. A720a9
N. A720a27

nerm (Fa.) Yumuşak.
Yezdcird-i n. A728b21

Nersī (ö.a.) İran hükümdarlarından, Sasani sülalesinin yedinci hükümdarı. İkinci Behram'ın oğlu. 292'de kardeşi üçüncü Behram'a halef olmuştur.
N. bin Behrām A726a20
Hürmüz bin N. A726a23
N. A726a22
N.-ni A730a9
N.-ğa A728a14, A728b4

Nersi bin Güderz (ö.a.) Metnimize göre Guderz'in oğlu olan Nersi, Yahya Peygamberin katlinin intikamını almak için Yahudiler üzerine gitmiştir. Bu vakitte İsrailoğulları'nın hükümdarı Metinya'dır.
N. b. G. A724a17

Nesā (ö.a.) Horasan'da bir kasaba. Bu kasabasşdan bir çok âlim ve meşhur insan çıkmıştır.
N. A722b3

nesaḳ (Ar.) Yol; düzen; tarz, şekil.
n. tap- M784b1
n. A728a12

neseb (Ar.) Soy, nesil.
n. ü ḥasebde T705b10

ḥaseb ü n. T704a7
n.-dür M793a4
n.-i A720a18
n.-in T704a7, A720a12
n.-ide A723a6
n.-iñ M790a21
n.-iñdin A730a24
n.-lerini T701b6

nesebiyyet (Ar.) **Nesep, soy sop.**
n.-in T696b18

nesḫ ta'lîḳ (Ar.) **Nestalik, Arap harfli metinlerde kullanılan bir yazı çeşidi.**
n. t. M794a3

nesl (Ar.) **Soy, sülale, nesil.**
n.-iñdin T699b22-23
n.-i A724b8
n.-ide irdi T709a8
n.-idin T694b5, T696a20-24-27, T697b24, T699b2-4, T711a18, T713b6, A719b11, A720a25, A720b7, A721a10, A722a8-9, A728a2, A731a6, A732a25, A733a1, M792b11
n.-idindür T694b4-6, T696a17, T699b26, T708a14, T712b8
n.-idindürler T694b5, T696a21, T696b3-14, T700a18, A728b16
n.-idin irdi T697b6, T709a8, A721a20, A722a10, A732b23
n.-idin irdiler A723a2

nesîm (Ar.) **Hafif rüzgâr, esinti.**
n.-i dil-fürūz M783a13
n.-i seḥer M792a12
n.-i ṣubḥ M795b15
n. M795a23
n.-iniñ M782b14
n.-i M782b19, M786a17, M794b19-20
n.-idin M788a10

neẓr (Ar.) **Nesir, manzum olmayan söz, düz yazı.**
nazm u n. irdi M796a5
n. T700a24, A733a25, M796a7
n.-iniñ M796a6

nesrîn (Fa.) **Yaban gülü.**
gül ü n. M801b20

neşāṭ (Ar.) **Sevinç, neşe, şenlik; eğlence; mutluluk.**
bā'is-i n. M798b10
mūcib-i n. M797a15
'iş ü n. A728a10
n. bile M801b11
n. T701b15, A719b25, A727b9, M788a11, M792a15
n.-ḳa A728a10, A728b2, M783b12

neşāṭ-engiz (Ar.Fa.birl.s.) Sevinç yaratan, neşe saçan.
n. M800b2

neş'e (Ar.) Neşe, sevinç, keyif.
n. M796a12

neşv (Ar.) Yetişme, büyüme, serpilme.
n. ü nemā M799a6

netice (Ar.) Netice, sonuç; fayda.
n. bir M785b24, M787a10
n. tap- M788b14
n. M785a3, M797b11-18
n.-si M789b25, M796b11, M800a7
n.-sidin A732a9, M791a12

ne'ūzubillāh (Ar.) Tanrı'ya sığınırız, Tanrı korusun.
n. M794a9

nev' (Ar.) Çeşit, tür; türlü; şekil, tarz.
n.-dür T708a4
n. irdi T714a3
n. T695a9, T696b24, T697b9-25, T698a27, T699a1-12-23, T699b2, T701b24, T702a25(2), T702b10-24, T703b15, T705b4, T708a1-16-24-26, T708b14(2)-27, T709b23, T710a22, T711a10-17, T713a19, T713b18, T714a12-20, T717a10, A720a9, A720b6, A722b1, A725a15, A726a25, A728a20, A731a15, A731b20-22, A732b22(2), M783a8-18, M784b3-22, M786a24, M788b19-20, M789a21, M790a25,M790b1, M792a20-21, M793a3-10-12, M793b15, M794a2, M794b11, M796b2-26, M798a22, M799b2, M800a18-20-21, M801a10-17
n.-de A725a1

nevā(y) (Fa.) Ses, seda; hapis, bent, bağ.
n.-sıdın T716a21
n.(y)-ıdın M785a10

Nevādirü'ş-sebāb (ö.a.) Nevai'nin divanlarından biri.
N. M790b3

nevāhi (Ar.) Yasak şeyler, yasaklar.
evāmir ü n. M786b17

nevāḥi (Ar.) Nahiyeler; nahiye, bölge, civar.
n. T702b6
n.-ğa T696b10
n.-ḳa M791b5
n.-de A724b22
n.-side T699a9, T699b12, A725b22, A727b21, A728a18, A729a10, M791b3
n.-side irdi T703b27
n.-sidağı A730a13

nev-'arūs (Fa.Ar.) Yeni gelin.
n.-ları M787b10

Nevāyi (ö.a.) Ali Şir Nevai, ünlü Türk şairi (1441-1501).
N. A733b9, M796b2

nevāyib (Ar.) Musibetler, belalar, kazalar.
n.-i çeşm zaḫmı M785b14
n.-i M791a9

Nevāyil (ö.a.) Bazı eski tarihçilere göre, Zül-kifl zamanında halkı Musa Peygamber'in dinine davet eden bir peygamber.
N. T713a3

nevāziş (Fa.) İltifat, gönül okşama, gönül alma.
n. ḳıl- T711a1

nevbet (Ar.) Sıra, sıra ile görülen iş.
n. yit- " Sıra gelmek." T698a21
n.-i A724b13

nevbet (Fa.) Belirli zamanlarda çalınan, resmi bir anlamı olan davul, kös gibi bir tür çalgı.
n.-i A723b12
n.-in A733b5

Nevder (ö.a.) Nevzer, Pişdadiyan sülalesinden sekizinci hükümdar olarak sayılır. Babası Menuçehr'e halef olmuştur. Hükümdarlığı yedi yıldır.
N. A720a7
N.-ğa A720a10
N. -ni A720a9-12
N.-din A720a19

nevḥa (Ar.) Yüksek sesle ağlama; ölü için yüksek sesle ağlayıp, ağıt yakma.
n. bile T710a13
n. T714b6
n.-da M801b2

nevḥa-ger (Ar.Fa.) Ölü ağlayıcısı, ölüye yüksek sesle ağlayan.
n. ḳıl- A720b13
n. T717b21

nev-ḫiz (Fa.birl.s.) Yeni yetişmiş.
serv-i n.-i M787b11

nevid (Fa.) Müjde, sevinçli haber.
n.-i M790b12, M798a4

nevisende (Fa.) Yazıcı, katip, devlet teşkilatında, ordu işlerinde veya mali işlerde yazıcılık görevi.
n. M793a9

nevmid (Fa.) Ümitsiz.

n. bol- T696b23, T698a21, T703b6, A725a7, A730b12
n.-lerġa M792a12

nevrūz (Fa.) **Rivayete göre Cemşid'in tahta çıktığı ve bayram ilan ettiği gün, bu gün Güneş'in koç burcuna girdiği gün olan 21 Mart'a rastlar; İlkbahar, ilkbahar başlangıcı.**
n. A719a18, M782b14

nevvera'llahu merḳadehu (Ar.) **Allah onun kabrini nurlandırsın.**
n. T700a25, M796a9

nez' (Ar.) **Can çekişme.**
n. ḥāleti M801a7

nezāhet (Ar.) **Temizlik, paklık; incelik; bilgi, hüner.**
n. ü ḳabāḥat M802a12
n.-in A720a1

nezāket (Ar.Fa.) **İncelik, hassaslık, naziklik.**
b. A726b13

nezr (Ar.) **Adama, adak.**
n. ḳıl- T713b8
n. T713b9
n.-imiz M799b16

ni **Ne, soru zamiri, soru sıfatı, soru zarfı; hangi, nasıl, ne türlü, ne kadar; kuvvetlendirici; olumsuzluk, yokluk bildirici.**
n.-dür T698b10, T712a3, T714a8, A724b24, A726b22
n. ḫalḳ siz T710a8
n. kişi sin T712a4
sin n. kişi sin T712a2
n. kişi durur A728b13
her n. bile A729b23
n. üçün T711b1
n. " Ne " (Soru zamiri) T697a21, T709b8, T714a13, T714b15(2), T716a22-27, T716b16, T718a14-23(2), A720a23, A723b15-19, A726b16-18, A728b13, A729b4, M786b1-6-7, M787b12, M789a12-13-21, M790a18, M792b20, M793a5, M793b9, M798a9(2)-12, M799b3
n. "Hangi " (soru sıfatı) T706b15, T714b15, T718a5, A726a26, A730a27, M783a2, M787a5-23(2), M787b13, M788b19, M791b5-6, M792b22, M794a5(2), M797b15(2), M799b15, M802a3
n. " Nasıl, ne türlü. " (sıfat) T701b24(2), T704a13, T717a4, A723b14, A726b7, M783a3, M786a27, M786b8, M788a2-3, M790a5(2), M791a24-25, M792a2-3(2), M794a25, M795a19-23,

M796a2-5(2), M797a10-20, M797b9, M800b11, M801a22(2), M801b13
n. " Nasıl " (Zarf) T708b22, M799b21, M801a23
n. " Ne; değil o " (**pekiştirme, kuvvetlendirme.**)T705b12, T716b11, A729a25, A733a20, A733b3, M790a16, M793a11, M795b15, M799b15
n. " .... değil, ... yok, ...sız, ...mı? " T708b10, T717b24, M784a7, M785a5, M786a19, M787a24, M788a18, M791b23, M796a17(2), M797b10-11
her n. T714b2, T716a11, M785b1, M792a8, M798a9-25
her n. ki M784b6, M785a6
her n. kim A728a11, M784a7, M786a1-2, M788b13, M790a23
n. kim A727b1, M783a18, M787b5, M796b12
n. mikdār " Ne kadar. "T699b7, A730a1, M793a25
n. nev' " Nasıl, ne türlü. " T699a1, T709b23, T714a20, M788b19-20, M793a12
n.-ge T705b27, A732a23
n.-din " Neden, hangi sebeple." A718b8, M786a17
n....n. " Ne.....ne " T699a19(2), T707a12, A719b1(2)-25(2), A721b12(2), A725b7-8, A726a23(2), A726b4(2), M783a27, M783b1, M784a8-9(2), M785a15-16, M785b12, M790a22(2), M795b12, M798b18(2), M799a14

nicād **(Fa. nijād) Soy, nesil, neseb.**
n.-ın A722b5

niçe **Nice; pek çok, bir çok, ne kadar; nasıl; belirsizlik sıfatı.**
n. irdi A726a15
n. ḳatla T708a26, T712b18, T716b11, A720b15, A721a14-17, A728b8, M800a14
bir n. T695a25, T699b15, T702a11, T705b11, A723a5, A732b23,, M788a4, M789a16, M790a9, M792b12, M793a14-18, M799a23, M800b21
her n. T700b19, T708a21, T715a8-18, A727b17-18, A728a27, M788a17, M793b2, M800a14
n. T696a6, T696b25, T697a17, T697b1, T699a10, T700a20-22, T703b14, T704a20-22, T704b23, T706a17, T707b, T708a27, T708b13, T709a3-4, T710a8, T711a5, T711b9-11, T712a13, T713b25, T715b8, T716b23, T717a19, T718a4, A719a9, A721a8, A722b9, A724b12-14, A725a4-21, A726a20, A726b4, A727a20, A727b25, A729b11, A730a19, A731b5(2)-6-7-8, A732a1, M783a16, M786a14, M787a24, M788b7, M790b14, M793a8-9(3), M795b3, M800b27
n.-niñ T716a26
n.-ni A731b27, M802a3
n.-side M792a14

niçük **Nasıl; hangi şekilde.**
n. T698b6(2), T709b16, T711b25, T712b1-2, A725a24, A730a1, M784b13, M789a3, M792b3-22, M801a23
n. kim T715b6, A720b4, M783b10-26, M784a2-3, M784b16-17(2), M791b21, M798a1-7

nidā **(Ar.) Çağırma, seslenme; ses, hitap.**
n. it- M800b19
n. ḳıl- T714b10
n. T704b17,M792b8
n.-nı T714b12
n.-sı T704a13

nigāh-bān **(Fa.) Bekçi, koruyucu, gözcü.**
n. T718a7
n.-ıdur T718a7

nigāhbānlıġ **(Fa.T.) Bekçilik, gözcülük.**
n. T709b14

nigār-ḫāne **(Fa.) Resim ve heykellerle süslenmiş olan yer; güzelleri çok olan yer.**
n.-i çîn M787b15
reşḳ-i n.-i çîn M795b17

nigeh-dār **(Fa.) Koruyucu, saklayıcı.**
n. ol- M800b15
n.-ıġız M790a3

nigūn **(Fa.) Ters, uğursuz, aksi; eğilmiş, tersine dönmüş, bükülmüş.**
n.-dur M786b7
çarḫ-ı n. M785b16

Nigūkār **(ö.a.) Erdeşir'in lakabı. bkz. Erdeşir.**
N. A727a25

nigūn-sār **(Fa.) Baş aşağı.**
n. bol- A733a10

nihāl **(Fa.) Taze, düzgün fidan.**
n. M795b23
n.-idin M795a22

nihān **(Fa.) Gizli, saklı, görünmeyen.**
n. irdi A722a17
n. bol- T708b9, A724b11
n. it- A733b3, M785b7
n. T708b10, M783b25, M791b13

nihāyet **(Ar.) Son, uç; son derece.**
n. T711a18
n.-ḳa T711a2
n.-ḳa yitkür- " **Bitirmek, son vermek."** T702b17
n.-dın köprek " **Çok, çok fazla."** T695b22

n.-i T705b8
n.-ide M790b11

nihāyetsiz (Ar.T.) Bitimsiz; pek çok, çok; sonsuz.
n. irkenni M791a3
n. T704b24, A721a1, M784b12-25, M785a15, M801b4

nijad (Fa.) Soy, nesep, nesil.
n.-ımdın A722a24
n.-ını A731a6

nik (Fa.) İyi.
n. M799a7

niḳāb (Ar.) Örtü, perde.
n. T698a13

nikāḥ (Ar.) Nikâh, kanuni evlenme.
n. ḳıl- " Nikâhlamak. "T695a12, T695b12, T699a24, T700a11, T710a4-15, A731a18
n. T700a7, A729a19
n.-ğa kivür- " Nikâhla evlenmek." T714a4
n.-ı T701b1(2), T714a6, T717a20
n.-ığa kivür- T703b20, A725a14
n.-ığa tart- T711b10

nik-baḫt (Fa.birl.s.) Bahtı iyi, talihli.
şeh-i n. A733b5
n. T718a19

nik-endişlik (Fa.T.) İyilik düşünme, iyi düşünceli olma, iyilikseverlik.
pāk-nefs ü n.-ke A732b13
n.-iñiz M796b10

Nil (ö.a.) Nil nehri, Afrika'nın en uzun olan ve Akdeniz'e dökülen nehri, Mısır'ın hayat kaynağı olan nehir.
N. T702a14, T703b5-7, T704b5-10-14(2)-18, T707a24, T714a24-25

nil (Fa.) Çivit.
ç. T714a24-25

nime Şey, nesne; hiçbir şey; bir şey.
n. bile T710b19
n. üçün A730a1
n. T696b20, T698b6-16-26, T702a24, T702b9-12, T703a1, T705b11, T706b6, T706a7, T707b, T711a8, T711b25, T713a13, T714a26, T714b1-15, T718a15(2), A719b6, A726a26(2), A729a4, A729b23, A730b17, A732b22, M784b15, M786b21, M791a24, M792a13, M793a3, M793b14, M797a13, M801a19, M801b7
n.-niñ M801b6
n.-ge T702a25, T713b11, T717b26, A723a14,

A723b18, M790b23
n.-si T702b5, M784b2
n.-ler T704b2, T718a1, A731a26, M792b21
n.-ler bile T711a23
n.-lerni A719a12, A731a20
n.-lerdin T705b11

nime **Nasıl.**
n. irkenni T711a24
n. M795a20

nîme **(Fa.) Yarım; parça.**
n. irdi A727b8, A730b25
bir n. irdi A731a5
n. T697b22, T699a18, T704a8, A718b14, A730a2, M789b9, M795b1, M800a21

ni'met **(Ar.) Azık, yiyecek, ekmek; Tanrı'nın insanlara bağışladığı iyilikler; saadet, mutluluk; iyilik, lütuf, ihsan, bağış.**
küfrān-ı n. T715a5(2)-10
n. T701a8, T718a1, M800b20
n.-iğa M787a8
n.-ler M800b23-25
n.-lerğa M800b26
n.-lerdin M800b27

ni'metî **(Ar.) Nimet, bir nimet.**
n. M800b19

Nîmrûz **(ö.a.) Sistan'da bir vilayet, İran ile Afganistan arasındadır. Aslında kaynaklar Sistan ve Nimruz'u aynı yerin farklı dönemlerdeki iki adı olarak kaydeder.**
N. A728b25

nişāb **(Ar.) Bir malın zekâtını vermek üzere varılması gereken miktar.**
n. M801a2-4

nîsān **(Ar.) Nisan ayı.**
n. M787b25

nigār **(Ar.) Saçı; saçma, serpme.**
n. eyle A733a22, M787b17
n. it- M796a24
n. ḳılıl- M784b3
n.-ığğa A733a22

nigārî **(Ar.Fa.) Saçılık, saçı.**
n. it- " **Saçı olarak serpmek, dağıtmak."** M796a6

nisbet **(Ar.) Sebep; bağ, ilgi bağlılık; mensubiyet, soy, taraf; bağlama, bir bir yerle, bir şeyle ilgili kılma.**
n. bile M799b15

n. bir- A729b12, A730b9, M799b27
n. ḳıl- A719b11, M798b5, M800a2
n. M792b27
n.-i T707a17, A718b2, A719a27
n.-iğa T705b11
n.-idin A719b22

nisyān (Ar.) **Unutma.**
n.-dın M785b23

niş (Fa.) **Bıçak ve hançer gibi şeylerin sivri ucu, iğne; zehir.**
n.-idin M798a8

Nişābūr (ö.a.) **Nişapur, Horasan'ın dört başşehirinden en önemlisi ve orta çağda İran şehirlerinin en büyüklerinden biri. krş. Nişāpūr.**
N. A719a6
N.-dın M787a15

nişān (Fa.) **İz, işaret, alâmet, belirti; ferman, mektup, berat, yazı.**
n.-ı ʿālī-şān M787b1
n. bir- T716b24, M783b13
n. bol- M787a14
n. M787a14-18, M788b6, M791a15, M797a5
n.-nı T713a27, M783a11, M787a16, M792b22, M792b22, M793b26
n.-ı M786b15, M788b27, M789a10, M791b5, M795a8, M795b7, M798b4
n.-ıdur T718a18
n.-ı irdi M796b16
n.-ın M790b10, M793b26
n.-ıda M789a19, M791b1, M796a9
n.-ıñız M792b21, M793a5
n.-ları M792a7
n.-larıda A724a5

nişāne (Fa.) **İşaret, iz, alâmet.**
n. T706b23, M783b6, M785a27, M797a18
n.-si T695a9, M796b15
n.-sidür T717b20
n.-leri A719a15

nişāne'i (Fa.) **Bir iz, bir alâmet, bir işaret.**
n. M786b3, M794b1

nişānī (Fa.) **İz, belirti, işaret.**
n. irdi M787a21

Nişāpūr (ö.a.) **Nişapur, Horasan'ın dört başşehrinden en önemlisi ve orta Çağda İran şehirlerinin en büyüklerinen biri. krş. Nişābūr.**
N.-dur A725b11-12

n'it- **Ne yapmak, ne etmek.**
n.-sün M787b21

n.-ti T702b25, T708b17
n.-küsidür A723b15

niyāz (Ar.) Yalvarma, yakarma; dua; büyük birine karşı selam, saygı sunma, dua etme istek, ihtiyaç.
'acz ü n. M802a9
'arż u n. M788a15
'ışḳ u n. A731b12
ızhār-ı n. M798a22
ruḳ'a-i n. M798b8
n. u ḫāksārlıġ M792a25
n. birle M796a23
n. A726b4, M782b14, M783a20, M784b26, M799b9, M801b25
n.-dın M795b22
n.-ım M786a21, M795b15
n.-ı A731b12

niyāzī (Ar.) Dua, bir dua.
n. M783b18

niyāz-mendlıḳ (Ar.Fa.T.) Duacılık, dua edicilik.
n. M800a8

niyüçün Şunun için, bu sebeple, şu sebeple; niçin.
n. T697b18, T700a23, T701b2, T702a26, T718a7-8, A720a26, A729b19, M786b19-27, M787b23, M798a11, M799a14, M800b25

niyyet (Ar.) Niyet, meram, maksat, istek.
n.-iġa M791b27

nizā' (Ar.) Çekişme, kavga, anlaşmazlık.
n. bol- A729b13
n. ḳıl- A723b11
n. A721a11

niẓām (Ar.) Düzen, tertip, yol; kaide.
n. M788a13
n.-ını A729b20

Niẓāmī (ö.a.) Genceli Nizami, ünlü İranlı şair. (1150-1214?) bkz. Şeyh Niẓāmī.
Şeyh Niẓāmī A723b1

Niẓāmü't-tevārīḫ (ö.a.)
N.-de A718b6, A720b3, A724b5

noḳṣān (Ar.) Eksiklik, azlık; eksik, kusurlu; noksan.
n. M802a13, A726b25
n.-ı M786a20, M802a7
n.-lar tigür- T695b2

noḳṭa (Ar.) Nokta; benek, leke; yer.

n.-i i'tidāl-i rebi'i A719a17
n.-i mihr M791a6-7
n. ḳoy- T716b17
n.-sı M797a26(2)
n.-sıdın M795a13
n.-ları M797a27

noḳṣani (Ar.) Noksanlık, zarar.
n. M787a12

nöker (Moğ.) Hizmetçi; sarayda hükümdarın veya beyin özel hizmetinde bulunan görevli.
n. A725a2, M789b26, M798b25
n.-leri M794a13, M801a16
n.-ler M793a1

nökerlik(g) (Moğ.T.) Sarayda hükümdar veya beyin özel hizmetinde bulunma görevi.
n.-i M794a14
n.-ige A730b19

Nūbih (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu, Ham'ın dokuz oğlundan biri.
N. T696b10

Nūḥ (ö.a.) Nuh Peygamber.
N. tūfānı M784b3
N. 'aleyhi's-selām T695a15, T695b18, T696a4-5-8-10-12(2)-14-19-20-22-23-24, T696b9, T697b3
N. 'aleyhi's-selāmnıñ T696a13-14, M792b10
N. 'aleyhi's-selāmġa T696a18
N. bin Melik bin Menūşlaḫ bin idris T696a1
Laġţi binYūnān bin Tāreḫ bin Yāfes bin
N.-dur A723a8
N. 'aleyhi's-selāmdın T697b16
N. bile T697b21
N. T695a16, T696a1-9-15-17, T696b17-19, T697b23-27, A718b3
N.-nıñ T696b18

nuḥūset (Ar.) Uğursuzluk.
n. M791b24
n.-lerin M802a11

Nūḳā (ö.a.) İskender'in annesinin atalarından biri.
Efliyūn bin N. A723a10

nuḳūd (Ar.) Paralar, nakitler.
n. A722a25

Nu'man (ö.a.) Metne göre Yezdicerd'in bakıp yetiştirmesi için oğlu Behram'ı terbiyesine teslim ettiği Arap hükümdarı.
N. bin Mendez A727b20
N. A728a3

numûne (Ar.) Görünmüş, gözükmüş, aşikâr.
n. M794a27, M797a18

nûr (Ar.) Aydınlık, ışık, parlaklık.
n.-ı ʿayn " Pek sevgili kimse (özellikle evlat için.)" M796a21-23
gerd-i reh-i nnûrunı M797b7
kūh-ı n. M783a3
n. M787a24, M788a5, M795b18, M797a6
n.-da M783a3
n.-ı T704a12, M786b17, M788a8, M802a5
n.-ın M785b13-14
n.-ıdın M788a6-11, M801b10

nüre Arsenik ve sönmemiş kireç ile yapılan kıl dökücü merhem.
n. T711b11

nûrsız (Ar.T.) Işıksız, görmeyen.
n. merdüm " Görmeyen gözbebeği." M784b8

Nuşaybîn (ö.a.) Nusaybin, Güneydoğu Anadolu'da bugün bir kaza merkezi olan eski bir şehir.
N. T714b9, A725b10

Nusaybîn (ö.a.) Azerem-duht'un tahttan indirilmesinden sonra, tahta çıkarılan fakat hükümdarlığı sürdüremeyen kişilerden biri.
N. A732b25

nuşret (Ar.) Başarı, üstünlük; yardım.
n. A725b11, M796b23

Nuşretî (ö.a.)Behmen'in Babil'den uzaklaştırdığı Buht-ı Nasar'ın soyundan bir hükümdar.
N. A722a8

nûş (Fa.) İçki.
n. eyle- T695b6, A723a5

Nûşakaû (ö.a.) Kalut'un velîaht tayin ettiği oğlu.
N.-ğa T707b

Nûşîrvân (ö.a.) İran'ın Sasani sülalesinden yirminci hükümdarı. Adaleti ile ün yapmıştır.
N.-ı ʿādil T718a20
N.-ı ʿādilnîñ T718a22
N. bile A729a21
N. A729a20, A729b24-27, A730a7-9-16(2)-23-25, A732b27
N.-nı A729b13
N.-ğa T718a21, A729b24, A730a9

Nûşîrvânü'l-ʿādil (ö.a.) Adil Nuşirvan. bkz. Nûşîrvân.
N. bin Kubad A729b15

nuṭfe (Ar.) Atmık, sperma, er suyu.

n. T698a3

nuṭḳ (Ar.) Konuşma, söz; söyleme, konuşma kuvveti ve özelliği.
n. M800b20
n.-uñ M787b22
n.-ları M785a4

nübüvvet (Ar.) Peygamberlik, nebilik.
n.-i bülend T709b12
envär-ı n. T708b16
hümāy-ı n. t718a3
müddet-i n. t702b23
n. ḫil'ati T704a14
n. ü ḥikmet T712a19(?)
n. irdi T707b
n. ḳıl- T700a3, T709a17
n. T695a19, T697a17, T699a7, T703b26, T704a15-17-18, T706b2, T707b,T709a25, T709b3, T710a6, T710b2-4, T712b25-27, T714a14, T716a8, A723b3-13, A729b2, M793b9
n. -de T712b10
n.-i T713b24, T717b14
n.-in T704a19, T708a13
n.-iğa T697a16, T697b18, T711b8, T715a2
n.-ide T702b23
n.-idin T695a22

nücūm (Ar.) Yıldızlar.
n.-ı dıraḫşān M785a24
n.-raḫşān M787a25
n. ilmi T695b17, T717b22
n. ehli T698a4
n. M782b18, M787b19

nüfūẕ (Ar.) İçe geçme, işleme.
n. ḳıl- M796b21

nükte (Ar.) Nükte, herkesin anlayamadığı ince mânâ; ince mânâlı söz.
n. A733b2, M782b5, M790b12, M801b19
n.-ni A733a26
n.-ge A733a27
n.-si M786b5, M797a26
n.-sin T712a26

nükte-dān (Ar.Fa.) İnce söz söyleyen, nükte bilen.
n.-ı T697b26

nükte-rīz (Ar.Fa.birl.s.) Nükte saçan.
n. eyle- A733a25

nümāyiş (Fa.) Gösteriş, süs.
n.-dür M787b20

nümāyişsiz (Fa.T.) Gösterişsiz, süssüz.
n. M782b9

nümüdār (Fa.) **Görünen, âşikâr.**
n. irdi M800a5
n. it- M800b22
n. M785b1, M798b14

nüsaḫ (Ar.) **Yazılar, yazılmış şeyler.**
n. T702a20

nüvvāb (Ar.) **Naipler, vekiller; kadılar, kadı vekilleri; nöbet bekleyenler.**
n. M786b24, M788b15, M791b15
n.-ġa M794a1
n.-dın M793b3
n.-ıdın M801b26
n.-ları T715b3

nüzūl (Ar.) **Aşağıya inme, yukarıdan inme.**
n. ḳıl- M797a16
n. ḳılıl- M791a25
n.-idin T713b21

oğlağ **Oğlak.**
o.-nı T697b20

oğlan **Çocuk, evlat; erkek çocuk.**
o.-ları T694b7, T708a23, T713b5, A719a27, A724b27
o.-ları bile A724b27
o.-larıdur T694b8
o.-larıdurlar T694b7-9
o.-larığa T695a23, T696b1, T701b26, T713a25
o.-larıdın T713a25, A721b1, A725a2, A732b25, M792b23-24
o.-larıdındur T702a16
o.-larnı T711a24

oğul **Erkek çocuk, erkek evlat; çocuk, evlat.**
o. kız A729b25
o. uşaḳları T712b15
o. uşağıñnı A731a2
o. T694b21, T695b12, T696a26, T696b4, T700a12, T701b2, T703a23, T711a22, T711b14, T714a13, A724b21, A725a22, A727b19, A729a20, A733a7, M792b23, M793b13, M796a24
o.-ğa T694b21, T713b12
o.-dın M791b2
o.-um T709a24, A727b4-5
o.-umdur A722b16
o.-um irdi T714b7
o.-umnıñ T717b9
o.-uñ T709a24, T709b10, T710a5, A722a23
o.-ı T694b6-7-8, T695a22, T695b8, T695b21-27, T696a18-26, T696b1-3-10-14, T699a7, T699b16, T700a17, T701b23(2), T702a15-24, T702b4, T705a22, T707b(2), T708a20, T709a20, T710a19, T716b5, A718b11, A719a10-21-24-26, A719b3-8-18-26, A720a1-14, A720b7-14-20-27, A721a26-27, A721b19, A722a8-10-13, A722b1-6-15, A723a18-23-24, A723b9, A724a12-15, A725a2-14-24-26, A726b2, A727a23(2)-25, A727b3-13, A728b25, A729a21, A730b15-23, A732a11
o.-ıdur T694b7-8, T696a27, T696b18, T697b6, T708b18, T715b22(2), A720a7-12, A721a25, A722b6-15, A723a6-7, M792b10
o.-ı irdi T695b25-26, T702b24, T706b19, T718b21, A719b26, A721a15, A724a21, A724b20(2), A731b18, A732b27, A733a6
o.-ınıñ A719b26
o.-ın A722b7, A725a7, A729a23, A732b12
o.-ını T711b16, A722a19, A731b24, A732a7
o.-ığa T707a6, A719b8-11, A725a12, A727b14, A728a2, A729b25
o.-ıdın A730b20
o.-çılay A722b16, A723a18

oğulsuzlığ **Çocuksuzluk.**
o. T707b

oḫşa- **Benzemek.**
o.-r T718a10, M793b10
o.-mas M801b1

oḫşaş **Benzer, eş.**
o.-ı A723b18

oḫşat- **Benzetmek.**
o.-ayın M798b4

oḳ **Bizzat; tam, kesin olarak; aynen; mutlaka anlamında kuvvetlendirme edatı.**
o.-dur M786a12
o. T700b1, A722b13, A723b22, A724b7-15, A725a10, A726a5, A729a27, M793b27

oḳ **ok.**
o. u ya T699b19
o. T697b12(2), T698b22 T717a16(2)
o.-ı A727b27
o.-nı T698b22
o.-ın M791a13
o.-ığa A724a24
o.-ları M800b3

oḳla- **Okla vurmak, ok yağmuruna tutmak, ok atmak.**
o.-ladım T698b23
o.-p irdiler M801a16

oḳu- **Okumak,yazılı bir metni okumak; belli bir metni sözle tekrar etmek; büyü sözleri söylemek.**
ezber o.-dı " Ezbere okumak. " T713b2
o.-p T697b21, T716b7, A7255, A728b17, M789b1
äferin o.-p " Beğenmek, aferin demek. " T713a19
efsün o.-p " Büyü yapma. " T716a17
o.-ğaç M797a6
o.-ğuçını A723b27
o.-r T696b15, M794a4
o.-rnı M782b12
o.-rğa A721b17
o.-rda M784b6, M794a4
o.-maḳ M793b4
o.-mağıdın M800a8

oḳul- **Okunmak, okumak işine konu olmak.**
o.-dı M787a23

oḳut- **Okutmak, okuma işini yaptırmak; okumasını, öğrenim görmesini sağlamak.**
o.-salar M793b14
o.-up T701b25

ol **O, işaret sıfatı, işaret zamiri.**
o. **(sıfat)** T694b2-4-5-19, T695a4-18-27, T695b3(3)-14, T696a6(2)-9-13(2)-19-23,

T696b1(2)-10(2)-13-16-19-22-24(2)-25, T697a1-2-3-6-7(2)-13-15-16-17-18-22-25-26-27, T697b1(3)-2-3-10-12-13-20(2)-25, T698a3-4-5-11-12-19-20-23, T698b1-4-8-14-17-20(2)-23-26-27, T699a5-10-11(2)-12-14-16(2)-17(2)-23(2), T699b1-5-11-16-19-21, T700a1-2-3-11-18-24, T700b9-12-13-14(2)-16-21-22-26, T701a1-6-7-8-13(2)-21, T701b3-18-24, T702a2-3-5-13-14-18-25, T702b3-6-9-12-15-17-19, T703a3-5(2)-8-9-12-16-20-22-27(2), T703b7(3)-8-9-11-21(2)-24-25-26, T704a3-4-5-6-10-11-12-21-23-24(3), T704b2-5-6-10-11-12-13-14-16-20-23-25, T705a1-3(2)-5-6-8-9-12-16-18-22-23, T705b3(2)-4-7-8-11-14-15-19-21-23-24(2)-27, T706a19-20-21-22-24-25-27, T706b1-4-5-7-8-9-10-11-12-13-14-16-19(2)-21-25-27, T707a4(2)-10-12-14(2)-15-19-21-26-27, T707b(10), T708a3(2)-4-6-9- 11-16-17-22-25-27, T708b6-11-12(2)-15-19-21- 24-26(2), T709a7-11(2)-16-22-26-27, T709b1(2)-4-15(2)-27(2), T710a4(2)-5-10-18-22(2)-25, T710b1-10-12(2)-21(3)-27, T711a1-5-6-27, T711b7-10-11(2)-15-20-21-27, T711a8(2)-25-26 T712a6-7-8-10-14-17-25-26, T712b17-22-27, T713a1-9-12-16-17-20-24-27, T713b1-16-24-26(2)-27(2), T714a1(3)-3-5-6-7-8(2)-9(2)-10-14-19-26(2), T714b4(2)-5-6-7-9-12-13(3)-19-21-27, T715a11-14-15, T715b8-10-12-13-17(2)-19(2)-20-23(2)-27, T716a1-2-3-4-5-7-11-12-14-15-16-19-20-21-22-23-26, T716b1-2-3(2)-4-7(2)-15-24(2), T717a2-3-6-7(2)-11-12-17(2)-20-22-26(3),T717b7-8-10-12-13-17-25, T718a10-11(2)-17, A719a1-9-12-17(2)-18, A719b11, A720a9-13-20, A720b6-8-10-23, A721a7-9, A721b13(2)-15-16, A722a23-26(2)-27, A722b11-14-15-23-27, A723a9-11-12-13-14-15-16(3)-17-20-21-27, A723b1-6-17(2)-20-22-25, A724a12-19, A724b3-19-20-22, A725a3-5-7(3)-10-17-19-27(2), A725b9-15-20-21, A726a17, A726b4, A726b14-24-25-26, A727a4-5- 7-14-22-2, A727b23, A728a7-10-21-22-23-25(2)- 26-27,A728b8-9-10-12-25, A729a1-5-9-15-19-20 -21, A729b4-17-20-22-25-26(2), A730a12-13-17- 19-24-27, A730b11, A731a8-11-14-15-20-24, A731b2-6-16(2)-22-23, A732a15-18, A732b8-13, A733a1-5-6-21, M782b1-2-3-5-8(2)-11(2)-16(2)- 18, M783a1-5-8-17-18-19-24, M783b7-13-22, M784a6-8-9-15-16-18-19-20-23-25, M784b9(2)-10(2)-12,M785a20,M785b6-7(2)-10-11-13(2)-15(2)-17(2)18-19(2)-20-22, M786a11-12-14-15-20-21(2)-27, M786b4-5-16-23, M787a13-14-26-27(2), M787b2-4(2)-5-6-9-11-12-13-14-17-19, M788a10-11(2)-13-16(2)-26-27, M788b21-22-23, M789a3(2)-8-17-20-21(2), M789b2-4-7, M790a4-11-27(2), M790b6(2)-7-10-12(2)-13-15-25(2), M791a5(2)-9(2)-10-11(2)-12-14-17-18-19, M791b1-4-5(2)-11(2)-12(2)-13-20, M792a18, M792b8-10-11,

M793a17-24,M793b8-9-13-25, M794a5-8-12-13-17-26,M794b1-3-22-25, M795a1-6-16(2)-19(2)-20-25(2), M795b8-12-13(2)-19-20(2), M796a3-4-9-10-17-25,M796b4-16-21(2)-24-25-26-27, M797a7-12-13-16-18-26, M797b1(2)-4-6-7-8-12-13-15, M798a-16-22-25-26-27, M798b9-10(2)-15, M799a4-20-25, M799b11-13-22, M800a4-18-20, M800b3-9-14-21, M801a9, M801b9-20-25, M802a21

o. (zamir)T694b5(2)-12, T696a4-5, T695b1-7-11-16-17-19-22, T696b2-18, T697a12-21, T697b7-11, T698a4-15, T698b5(2)-10-16, T699a27, T700a8, T700b17, T701a9, T701b11, T702a16, T702b4-11-17, T703a12, T703b23(3), T704b27, T705a15, T705b2-13-15-16-20, T706b5-13, T707a18, T707a1,T707b, T708a20, T708b3-13-17 (2)-20-21-24, T709a10, T709b9-20, T710a17, T710b3-4-6(2), T711a15(2), T712a23, T712b1, T713a6-7-22(2), T713b6-7, T714a3, T714b15-18, T715a15-18, T715b1-2-19-25,T716a8-14, T716b6-8-13-27, T717a9-14-16-27, T717b15-25, T718a7-11(2)-12(2)-19(2)-20, A718b2-3-9-13-16 (2)-17(3)-18(2)19(3), A719a6-7(2)-26-27, A719b9-26-27, A720a1-2-3-7-15(2)-23, A721a12-14- 16-21-26-27,A721b3-16-24-25, A722b3-6-9-10- 17(2)-22, A723a1-2(2)-21, A723b3-9(2)-10, A724a2-9-16-21-23-26-27, A724b1(2)-3, A725a2, A725b2-3-14-27, A726a11-14-19-21-23-25-26, A726b1-6-7,A727a9-14-26,A727b11-15-17-18(2)- 23, A728b10-11-19, A729b1-7-23,A730a3(2)-11- 21-23-25, A730b1-27, A731a3-4-22-27, A731b3- 7-9-11-16-19, A732a2-4-23, A732b9-11-12-15- 16-20-22-23-26, A733a2-3-4, A733b4, M782b14, M783b19, M784a7-20, M784b1-6-11-21-22-24-25-26, M785b21-23, M786a7-11-16-23, M786b9-21-27, M787a5(2)-7-8-12-14-17-22-26, M787b7-11-20, M788a5-16(2)-27, M788b5(2)-7-8-11-13-17-19(2)-21-27,M789a5(2)-7-10-15(2)-19-21-23-24 M789b1-3-6-9(2)-10-12-18, M790a1-5-7-11-12-15-19-20-23, M790b19, M791a1-4-6-8-12-14-26, M791b1-17-23-27, M792a5-8-14, M792b5-8-11-14-15-20, M793a14-18(2)-20-22-23-27, M793b2-5-6-8-9-11-14-15-17-19-21-22-23-25-27, M794a2-3-6-8-10-12-13-15-16-19-21-23-25, M794b2-4-9-12-18-20-23-25, M795a1-5-17-24-25-27, M795b7-9-10(2)-16-17, M796a22-24-25-26-27, M796b6-13-20, M797a5-10-17-25, M797b6-18, M798a6-15, M798b7, M799b1-9-18, M800a5-10-25, M800b2-5-7-12-15-18, M801a13, M801b3-10-15-17-22-25, M802a24-26

tä o. ki "Öyle ki." T700b20

o.-durur T717b1, M786b15

o.-dur T685b17, T698a1, T702a20, T703a17, T706b24, T708a4, T710a6, T716b13-14, T717b26, A730b2, M786a12-21, M792b5, M793a27, M798a18, M799b3, M800b11-26, M801b16, M802a7-20

o. irdi T695a9-26-27, T704b5-7, T706b17,

A718b10, A726a17, M789b12
anıñ T694b1-2(2)-4(3)-7-8-9-11-14, T695a4-6-18-19-27, T695b2-4-10-17-18-22-24(2)-25, T696a1-2-18-19-22-24-26, T696b3(2)-10-21, T697a1-13-16-21-27, T697b7-11, T698a8(2)-16-24, T698b5-6(2)-7-23-26-27(3), T699a21, T699b4-9-16-21-26, T700a4-6-7-10-17-18(2)-21-23-24, T700b5-15-18-27, T701a23, T701b4-24, T702a2-3-6-10(2)-12-17-27, T702b1-16-17-19-22, T703a8-12, T703b6-10(2)-12(2)-14-19-20-25, T704b12-14-15, T705a15-21-25,T705b4-17-18-19, T706a1-7, T706b18-20-26, T707a3-11-12(3)-13-17-18, T707b, T708a1-8-14-19-21-22-25, T708b9-10-11-13-14-26, T709a6(2)-13-14-18-19-22, T709b7-12-20-26, T710a20-22-26, T710b5-6-7-8-9-16-19, T711a2-12-17-19, T711b10-15-16-18-19-21-22, T712a5-9-13-15-19, T712b3-24, T713a18-19(2), T713b11-12(2)-14, T714a4-6-7-14-15, T714b9-14-21-23-24, T715b1-3-13, T716a1-2-13-16-21, T716b21-22, T717a8-13-21-24, T717b3(2)-6- 17-19(2)-22-23-27, T718a2(2)-3-6-10-14-17-19 (2)-21-22, T718b2-15, A719a4(2)-7-8(2)-21-24- 25, A719b3-4-5(2)-6-18-24, A720a1-3-4-5-14-22-25-26, A720b10-11-12-13-14(3)-26(2)-27, A721a5-23, A721b5-10-12-22-23, A722a9-12-15-16(2)-17, A722b2-5-6-9-18-19-25-27, A723a1-2(2)-8(2)-9-24-26-27, A723b8-20, A724a6-7(2)-8-9-11-12-15-16-17-23-25-26(2)-27, A724b1-2-19-21-24, A725a1-10-12, A725b2(2)-3-4(2)-11-15-19-21-22-25-26, A726a1-9-14-23, A726b2-6-7-10(2)-21, A727a3-6-8-13-19-26, A727b8-10-12-13- 14-24-26-27, A728a2-20-26, A728b5-20-23-27, A729a4-8-10-25, A729b3-5-6-9-16-19-20, A730a3 (2)-4-6(2)-8-17-19-22-26, A730b6-19-23-25-27, A731a4-5-6(2)-11-13-17(2), A731b2-3-15-18, A732a7, A732b4, M782b1-2-4-13, M783a3, M783b3-4-14-19, M784a4(2)-5-24-25, M784b2(2)- 4-5, M785a6(4)-16-17-18, M785b9-11, M786a15-26(2), M787a7-23, M787b3-4, M788a6-7-26, M788b3-6(2), M789b11-12, M791a24-25, M792a4-9, M792b11, M793b18, M798a2-3-10-18, M796a7-18-19(2)-20-21, M797b9(2), M800a9-21-22,M800b19-20,M801b5-7-21-22(2), M802a15-17
anıñ bile. T698a6, T701b20, T706b26, T707a2, T707b, T708b24, T709a25, T710b7-22, A720a15, A721b25, A723b5, A725a11(2), A729a6, A729b8-9, A730a7, A731b1, A732a14(2)-19-24-26(2), A732b20, A733a8-12-26, A733b4, M795a14, M800a26
anıñ birle M783a15,
anıñ dik A720b21, A722b5, A727a22,A731b10, M784b14, M797a6
anıñ sarı T698b13
anıñ üçün T706b18, T713b15, A725b21
anı T695a4-24, T695b4-5-12-16-20-21(2),

A696a5-6-17, T696b19(2), T697a2-5-7-8, T697b6-13-26, T698a7-12-14-20, T698b5-8-9-25, T699a1-20-27, T699b10-13-15-27, T700a9, T700b11(2)-19, T701a6-13, T701b16-22, T702a11-17, T702b6-11-25-26, T703a7, T703b4-19-25, T704a9-18, T705a21, T705b17, T706a4-7-24, T707a5-11-19, T707b(2),T708a2-14, T708b7-11-17- 21,T709a21-24,T709b4-16,T710a1-6-15-21(2), T710b20, T711a15, T711b1-2-3-22, T712a2-2, T712b2-10(2)-12-18-19-21-22-25, T712a5, T713a6-10-22, T713b23, T714a23, T714b12, T715a8-17-18-19(2)-27, T715b11, T716a8-25, T717a14-15-20-25-26, T717b13-14, T718a24,
A718b3-5-7-15(2)-16-21,A719a3-10(2)-16-21-23-25, A719b3-13(2)-17(2)-20-25, A720a4-8-11-15-17, A720b4-7-9-17(2)-19(2)-21-23-26, A721a4(2)-8(2)-12-18-24-27, A721b3-4-8-15-23, A722a7-13-18-20(2)-22, A722b3-8-10-13-22-25-A723a17-21-23-25, A724a3-5-6-20, A724b4-6-25(2)-27, A725a12-20-24, A725b2-3-12(2)-17(3)-21-27, A726a1-4-6-7(2)-16, A726b4-5-18-20, A727a2- 3-14-19-22-27,
A727b1-9(2)-11-16-22-24-27, A728a5-11-26,A728b5-9-13-21-24-27, A729a1(2) -15-17-22-26-27, A729b7-8, A730a2(2)-5-16-18, A730b3-9, A731a6-8-11-14-16-21(2)-25, A731b7 (2)-13, A732a4-5-12, A732b3-7-13-16-19-23-24- 26, A733a3-4-6-7-12-22, A733b3, M782b12-13, M783a11, M783b2(2), M785b14, M786a23, M787a17-20, M787b8, M789a2, M790a15, M791a4-14-24, M795a18, M796a19-21-24-25, M796b12-25, M797b14, M798b25, M800a12, M800b9, M801a16, M801b14-15, M802a23

anga T694b3-11-12, T695a1-2-3-9-12-19, T695b12-14-23, T696a2-3-6-9, T698a3-8-13-14-24-25, T698b10-11, T699a2-7-12, T699b19-20-22-27, T700a2-10-22, T700b6-18, T701a4-19, T701b11, T702a4-7-25, T702b3-12-14-18-23, T703b5-9, T704a7-8-18, T704b12-13, T705a26-27, T705b1-13-18-19-20-22-25, T706a1, T707a22, T707b,T708a24, T708b10-13-16, T709a15-17-21-24, T709b4-5-9- 14(4)-16-18, T710a7, T710b5, T711a13, T712a17 -20-25, T712b1-9-18-23(2), T713a14-19-24, T713b15-16-26, T714a7, T714b16, T715a6, T716a2-14, T716b13-14(2)-21, T717a16-19(2), T717b21, T718a13-18, T718b13, A719a2-20, A719b4-9-21, A720a2-6(2)-7-11-21, A720b10-22 -25,
A721a8-9-10-26-27,A721b2(2)-3-4-24-26,
A722a19, A722b2-4(2)-7-8-11, A723a5-14, A723b3-14(2)-20, A724a3-8-23, A725a2-6-8-11-12-16-22, A725b6-9-19-25, A726a1-3-10-16, A726b3-17, A727a4-23-25(2), A727b1-5-6-14-19-20 -21-23, A728a7-22, A728b9-11-14-26(2), A729a13(2)-15-20, A729b9-12-15-23, A730a5-9-10-11-22, A730b7(2)-8(2)-18-19-26, A731a9-18-

20,A731b5-11-16-24,A732a19-21-27, A732b9(2)
-12, A733a17(2), A733b2(2)-5-7, M782b5,
M783a23, M784a26, M785a5(4)-23-24(2), M785b12
(2), M786a15-24, M786b1-5-18, M787a21,
M788b21, M789a4, M789b5, M790a9, M791a6-12,
M792a2, M792b20, M793b9, M794b19(2), M796b1,
M799a25, M801b22-23, M802a14-23
anda T696b13, T698b15, T699a5(2)-21, T700b13,
T703b27, T704b4, T705a7-20, T706b13,
T707b,T708a12, T712a14, T714a21(2), T715a7,
T718a14, A718b10 (2),A719a15-16-25,A720b18,
A721a22,A723a20,
A725a15,A727a11,A729a9,A730a20, A731a5-22,
A733a11(2)-23, M784a18, M784b16, M786b8,
M787a2-4-7, M793a23, M792b22, M794a13,
M795a26, M796a7(2), M799b17(2), M800a6-7(2),
M800b22-27
andağı A727a6, M789b19-22, M790a24
andaki T717b21
andın T694b10-19, T695b17-20, T698a14-22,
T698b18, T699a21, T699b1-24, T700a23, T700b7,
T701b5, T702b6, T703a23, T703b18, T705b2,
T706b2-8-13, T707a5, T708a20, T708b12,
T709b6-11-12-18-25, T710b3, T711a20, T712a20,
T712b14, T713a10-16-21, T714a14, T714b9-25,
T715a2-9, T717a10-11, T717b14-16, A718b9-14,
A719a5, A719b14, A720b22, A721a15, A721b25,
A722a14-27,A723b20,A724a1,A724b15-16(2)-23,
A725b24, A726a24, A726b21, A728a1, A728b7,
A729a19-23, A729b15-17, A730a9-11-21,
A730b10-24, A731a18-19, A731b14, A732a3-18,
A732b4-11, A733a7-10, M783b20, M784a26,
M784b8, M785b18- 19, M786a23, M786b2-3-20-23,
M787a11, M788a6- 8, M788b8-22, M789b20,
M790b10-11, M791b8, M792a8, M795b2-17,
M796a14-18, M796b5-6, M797a24-27, M798a18-19,
M799b20-26, M800a21, M802a2-15
andındur T702a19
andındurlar A722b4
andın burun T695a5, T717b18, A719a13, A723b3,
A728a19, M787a8
andın soğuk T707b, T714a20, A721b7, A733a5,
M802a19
andın soğra T694b9-19, T695b27, T699b7,
T706a6, T707b(2), T711a24, T712b10, T716a10,
T716b15, T717a2, A724a19-25, A726a1, A727a15,
A727b13, A728a19, A730a24, A732b19, M800a16-
18
ança T695a27, A697a10, T698b20, T700b17,
T707a17, T707b, T710a17, T711a19, T717a19,
A721a21, A729a5, M784a6-7, M785b22, M789b20,
M790b20, M793a8, M799b22, M800b20
andak T694b5, T696a7-10-20, T697a2, T700b3-5
-27, T702a27, T702b2(2), T703a19, T703b18,
T704b22, T705a17-27, T705b22, T706a24,
T707a1, T707b(2), T708b8, T711a11, T712b11,
T714a11, T716a9-22-24-25, T716b22, T717a8,

A719a2-14- 15, A719b5(2), A720a13, A721a6-22-27, A721b17, A722b1-5, A723a6-12(2), A724b20, A725a26, A725b14, A726b18, A727b3, A728a9-26, A728b2- 8, A730a12-20-25, A730b2-3-22, M782b6-7-10-11 M783a18, M783b22(2), M784a3(3), M784b16-24, M786b2-3-15,M788a9-10, M788b3-12-18-20-22-27 M789a3, M790b14-21, M791b14-23, M793a2-13-21- 24-26, M793b10-22, M794a4-5-9(2)-10, M795b27, M796a20-24, M797a16, M798a2-7, M798b16-17, M799b27, M800a4-13-20, M800b17, M801a8, M801b5-6-7-26, M802a7

andak-dur T696b1

olça T699b21, T700b2, T701a9, T702a7, T705a3, T711a7, T711b13, T716b16, T717a11, A723b18-26, A724b8, A727b12, A733a21-22, M785a6, M786b21-22, M788b8, M789b16, M791a13, M791b3-8, M794a5, M795b18,M800a12(2)

olar M799b21(2)

olarnıñ M799b14

o.-dın A726b23

alar T695a21(2), T696a20, T696b21-23-26, T697a14(2), T697b11, T698b16, T699a11, T700b26, T701a4-10, T701b9-11-13-15-17-19-26, T702a2-7(2), T702b4, T703a3-21, T704a4-6-22-23, T704b1(2), T705a18-24-26, T705b7, T706a10(2)-25-26, T706b10-13-22(2), T707a27, T707b(2), T708b5,
T710a8-11-12, T712b15-27, T713a27, T713b2-6, T714a1-23-24, T715b4-8-14-16, T716a17-27, T716b18, T717a24, A718b1, A719b21, A720b5, A721a10-11, A723a14, A723b11-19, A724a5, A724b7-12-15(4)-27, A726a9, A726b20, A731a9(2)-11, A731b25, M784b18, M788b19, M790b25, M793b12-17, M794a7-14, M795a17, M795b14, M796a15, M799b26, M801a11

alarnıñ T695a16, T696b13-20-22, T697a9-12, T697b11-22, T699a4, T700a26, T704a5, T704b24, T705a13-24, T706b1, T708a17-19, T709a4, T712a7, T715a17, T715b4-6-24, T716b12, A719a26, A725a1-4, A728b16, M789a6, M791a10, M794a16, M794b15, M796a16, M797a20, M800b1-5

alarnı T695b25, T696b21-23, T697b9, T699a14, T701b14-27, T703a2, T704b7, T706a11-21, T707a23, T707b, T708a7-8-10-18, T709b2, T710a23, T713a12, T714a11-13, T714b11, T715b17-19, T716a26-27, A719b23, A722b26, A723b23-26, A724b16, A726b8, M788b19, M793b13, M800b25, M802a5

alarğa T697a10-21, T701b13-27, T703b15, T704a21-22-27, T704b5-7-19-26, T706a22-26, T707a7, T708a24, T709a12, T715a21, T715b5-7, T716b1(2), A719a27, A723b6, A724b13, A725a16, A728a4, A732a19, M792a26, M793a26, M793b17, M795a17, M801a17

alarda A719b20

alardın T697a13, T698a10, T699a11, T700b8,

T701b6-16, T708a11, T710a9-24, T711b25, T712a27, T712b11-17, T714b1-12, A719b21, A720a3, A720b5, A724a22, A726a13, A728b3, A731b5, A732b4, M789b25, M794a18, M797b24-25, M798a4-5, M801a14

ol- **Olmak, olmak yardımcı fiili.**
o.-ġıl A733b10
o.-sun T696a1, A733a13(2), M789a9(2), M790b17-18(2), M792a9-10, M794b2, M796a8(2), M797b2(2), M798a24, M801b18
o.-masun M788a22
o.-dı T708b9, T709a17, T717b21(2), A720a10-16-23, A721b12, A724b14(2), A728b18, A729a13, A729b14, A730b25, A732b20, M783a6, M795a21, M796b25, M798b3
o.-sa T699b26, T712b7, T715b1, A724b15-16, A729b15, A733a18, M797a24
o.-ġay T718a22(2), M784a13(3)-14, M791b7(2), M792a9, M797a10, M800b14(2)-15(2)
o.-ġa sin M800b8(2)
o.-mış M789b5
o.-ġusı M786a26
o.-uban M791b7
o.-up M783a15, M784a26-27, M784b2, M794b24
o.-may M786a19
o.-ġaç A722a1, A724b13
o.-ġan M798b14(4)

āgāh o.- M800b8
ʿāmm o.- T718a22
āsār o.- M790b18, M800b15
āzürde o.- M788a22
bahār o.- M796b25
bār-keş o.- M794b2
behever o.- M798a24
berī o.- A720a10
giriftār o.- M798b14
güsār o.- M797b2
ʿıyān o.- A724b13
ḫalāṣ o.- A721b12
ḫˇār o.- M798b14
ḳahramān o.- A729b14
ḳarār o.- M796a8
ḳatīl o.- A732b20
kişver-ḫıdiv o.- A730b25
maġlūb o.- M791b7
maḥbūb o.- M784a13
manṣūr o.- M791b7
maṭlūb o.- M784a13
mensūb o.- M784a14
merġūb o.- M784a13
mesned-nişin o.- A732b20
mesrūr o.- M791b7
miḳdār o.- M790b18
murād o.- M786a26, M792b2
muṭīʿ o.- M792a9

müttefik o.- M783a15
naşîb o.- T699b26
nigehdâr o.- M800b15
nümûdâr o.- M798b14
pâydâr o.- M796a8
pedîd o.- A724b15
pür-nûr o.- M801b18
sereṭân o.- M783a6
sezâ-vâr o.- M798b14
şâh o.- A720a23, A728b18, A733b10, M800b8
tâbi'-i ṭab'-ı bedi' o.- M792a10
vâḳıf o.- A722a1
vakt o.- A724b14
viṣâl o.- M798b3
żarûr o.- A724b14

olar **Onlar. bkz. ol.**

oltur- **Oturmak, bir şeyin üzerine oturmak; tahta çıkmak, tahta geçmek, hüküm sürmek; durmak, bir yerde bulunmak; yerleşmek.**
o.- A721b24
o.-uŋ A731a15
o.-dı T695b7, T702a11, T703a17, A719a4-11, A719b1, A720b15, A721a9, A721b12, A722a19, A724a18-23, A725b8, A726a21, A727b2-10-26, A728a9, A728b19, A729a24, A730b8-27, A731a4, A731b21, A732a16-18, A732b10
o.-dılar T697a10
o.-madı M797b24
o.-ur irdi A730a26
o.-up irdi T717a25, A725a3-4
o.-up irdiler T703b7
o.-up T695a18, T702a7, T706a24, T709b21, A719a17, A727b13, A731a19-23, A733a1, M783b11, M793a8-20-23, M793b7-19, M801a7
o.-ur T716a21
o.-ğanda M793b24
---
pâdşâhlıḳḳa o.- A721b24, A724a18, A729a24, A731a4, A732a16, A732b10
pâdşâhlıḳ taḫtıġa o.- A731b21, A732a18
salṭanatḳa o.- T702a11, A719a11
salṭanat taḫtıġa o.-A719a4, A719b1, A720b15, A721a9
taḫtḳa o.- A721b12, A722a19, A724a23, A727b2-10, A728a9, A730b8, A733a1

olturt- **Oturtmak, yerleştirmek; tahta çıkarmak; birisini bir yerde durdurmak, bulundurmak.**
o.-tı A722b7, A729b14
o.-tılar A728a2,A729b9, A732a25, A732b8-23-26, A733a4-8
o.-urlar irdi T710b16
o.-up T701a22, T701b14, T702a7, T707b,T711b4, A721a20
---

pādşāhlıḳḳa o.- A721a20
taŋtḳa o.- A732b8-23-26, A733a4-8

on **On.**
o. T697b21-22, T701b6, T702a24, T702b4, T703b19, T704a8, T705a5-7-9, T706a14-18, T706b18, T707b, T709b10, A719a14, A720b5, A724a11, A724b5, A725a23, A725b1, A727a26, A728b21
o.-nı T698a4
o.-ıda T696a13

on bir **On bir.**
o. b. T700b6, T702a15, A718b1, A724a9-10, A730b25

on biş **On beş.**
o. b. yigirmi M790b20
o. b. A724b4

on iki **On iki.**
o. i. T695b4, T704b18(2), T705b8, T706a9, T708a1, T709a23, T710b10-14, T711a26, T714a23, A719a14, A720a8-16, A727b15, A730a20-23-24, M786a9
o. i.-side T705a1

on iki miŋ **On iki bin.**
o. i.m. T705a10-12, A731b4

on sikiz **On sekiz.**
o. s. T696b11, A728b22

on sikiz miŋ **On sekiz bin.**
o. s. m. A731b3

on toḳuz **On dokuz.**
o. t. A724a11

on tört **On dört.**
o. t. A723a4, A724b5, A725b6

onunçı **Onuncu.**
o. T697b24

on üç **On üç.**
o. ü. T709a20, T714a21, T717b3, A723a26-27

on yiti **On yedi.**
o. y. T700b5-15-22, T702a8, T715a26, A728b22, A731b24, A732a8

ordu **Karargâh, askerin konakladığı yer, hükümdarın karargâhı.**
o.-sıda A720b2
o.-sığaça T714a11

orlan- **Bir şeyin üzerinde bir şey oluşmak,**

kaplanmak.
o.-dı T713a18

orta **Orta, zamanın veya mekânın iki uç noktasından eşit uzaklıkta olan yer veya zaman.**
o. T705a26
o.-sıda M784a13, M788b25

ortancı **Ortanca, yaş bakımından üç kardeşin büyüğü ile küçüğü arasında bulunan.**
o.-sı A719b18

or(u)n **Yer; mevki, makam; mahal.**
...o.-ın tut " **Bir şey bir şeyin yerini tutmak, yerine geçmek."** M798b27
o.-ını T711a26
o.-ığa T695b7, T700b27, T702b10, T710b12, T711a27, A720b14, A722b19-20, A726a24, A727b10-13-26, A731a26, A732a26
o.-ıda T695a12-18-23, T713a17, A719a4, A724a23, A726a20, A729b14
o.-ıdadur T694b2
o.-larığa T714b20
o.-larıdın T715a11

ot **Ateş; mec. sıkıntı, üzüntü, elem.**
o. bile A730b1, M783a3
o. sal- T698b8, M785a7, M788a22
o. T695a8, T698b9, T703a20, T703b16-17, T704a11, T708a26, T712b14, T716a2, T716b10, T717a15, A730b4, M783a13-19, M783b24, M784a3(3)
o.-nıñ T698b9
o.-nı T698b11
o.-ḳa T695a10(2), T698b8-9(2), T700b12, T704a10, T716a3-6-23, A720b23, M795a8-19
o.-dın A720b24
o.-ı A730a19, M783a16-19, M784a20, M786b26, M794b19, M795a15
o.-ınıñ M787a1, M788a21
o.-nıñ bile A729b3
o.-ın M794b21, M801a23
o.-ığa M784b27, M794b5, M795a18, M800a6
o.-ıdın T703a7, M783a6-8-10, M783b10, M784a21, M785a23
o.-larığa M797a8

otla- **Otlamak, hayvan için dolaşarak yerdeki ot, çimen, yaprak yemek.**
o.-mamış T705a27

otlaġ **Otlak, hayvan otlatılan yer.**
o.-ıda M787b9

otlaş **Kat, tabaka.**
o. T711b7

otluḳ **Ateşli, ateşle kızdırılmış, kızmış.**
o. T707a14, M788a3

otsız **Ateşsiz, ateş olmaksızın.**
o. T709a9

otun **Odun, ateşte yanacak şey.**
o. T698b8
o.-nı A730b4

otuz **Otuz.**
o. T695b17, T697a17, T699a18, T703b20, T701b1, T705a3, T710a18, T715a16, A720a23, A724a21, A725b6-23, A731b19

otuz altı **Otuz altı.**
o. a. A723a26

otuz bir **Otuz bir.**
o. b. A724b17(2)-18, A725b16

otuz iki **Otuz iki.**
o. i. T701b1, A719a9, A722b7, A724b17(2)

otuz üç **Otuz üç.**
o. ü.-ide T715a27

otuz yiti **Otuz yedi.**
o. y. A724a25

oyġan- **Uyanmak, uykudan uyanmak.**
o.-dı T717a21
o.-ġaylar T715b15
o.-mışlar T715b9
o.-ıp T696a23, T703a21(2), T717a23

oyġat- **Uyandırmak, uykudan uyandırmak.**
o.-tı T698b18

oyna- **Oyun oynamak; feda etmek; hareket etmek.**
o.-dı T712a22ı
o.-ġay M791b27
o.-makı T697b5

oyun **Oyun, eğlence.**
o.-ġa T706b10

öbüge **(Mo.) Büyükbaba, dede.**
ö. A726a16

öç- **Ateş sönmek; göz hareket etmek, göz bir şeyi görmek için uğraşmak.**
ö.-ti A730a20
ö.-ti ise M788a1
ö.-se M801b15
ö.-er M789b5
ö.-mes T700b12
ö.-megen irdi A730a20

öçkü **Keçi, oğlak.**
ö. A723a16, A723b16, M784a15
ö.-si A723a17

öçür- **Ateş söndürmek.**
ö.-gey M794b21
ö.-geni M783a2

ögey **Üvey, öz olmayan akrabalık.**
ö. A720b22

öksük **Eksik, az; mahrum.**
artuk ve ö. A724b11, A729a12
ö. durur A729a24
artuk ve ö. imes irdi T713b2
ö. M788a12
ö.-rek T697b22

öksül- **Eksilmek, azalmak.**
ö.-megey M783b16

öksüt- **Eksiltmek, azaltmak.**
ö.-keli M796a2

ökür- **Ağlamak, üzülmek, yürekten ağlamak, yüksek sesle ağlamak.**
ö.-ey M801b1
ö.-mek M787b25
ö.-mek birle. M787b26

öl- **Ölmek, yaşamaz olmak, can vermek; mec. bazı sebeplerle çok sıkıntı veya acı çekmek.**
ö.-düm M784b22
ö.-di T697a27, T703b24, T706a25, T717a17, A728a1
ö.-diler T713b4
ö.-gey T716b2
ö.-miş irdim M787a14
ö.-üp irdi T716a19
ö.-mey T697a25
ö.-gen T716a20
ö.-gendin A731a27
ö.-geni A729a22
ö.-genler T708a13
ö.-er T713b4

ö.-erde A725b7
ö.-mek A725a25, M790b12
ö.-mekdin T708a13

öltür- **Öldürmek, canını almak, hayatına son vermek; hayvan kesmek.**
ö. A732a5
ö.-sünler T698a11, T703a25
ö.-üŋ T705a25
ö.-ey A732a5
ö.-e sin T703a24
ö.-düm T706b19
ö.-di T695a7, T695b3, T698a26, T711b20, T716a21, A720a8-12, A720b26, A721a15, A721b2-10, A724a3, A724b7, A727b21, A728b10, A730a5, A732a7-8-23
ö.-diler T697a17, T698a12, T705b2, T715b20, A718b21, A719b21
ö.-gey T709b7, A723a2
ö.-geyler T703a23, T715a17
ö.-ür T697a20, A732a5
ö.-ür irdi A719b7, A726b19, A728b6
ö.-ürler irdi A731b27
ö.-üp biz T709b1
ö.-üp irdi A732a11
ö.-e almadı A731a17
ö.-üp T695a8, T705a23, T707b(2), T708a22, T712a25-26, T717a13, A719b10, A721a18, A721b18-21, A726b15, A732a16, A732b16, A733a12
ö.-mey A725a27
ö.-gen T697a20, A732b6
ö.-gendin A731b21, A732a7
ö.-geniŋ A731b21
ö.-ürde A725a20, A733a6
ö.-ürdin A732a2
ö.-mek T698a27, A727a1

ölüg **Ölü, ölmüş, cansız, yaşamayan.**
ö. T698a13-26, T705b2, T714b6-8, M794b7
ö.-ni T695a5, T698a26, T714b5-17-22, T716a18
ö.-ge T705b2

ölüm **Ölüm.**
ö. M786b10
ö.-ge köŋül ḳoyul- M784b20
ö.-din A727a1, M799a26

ʿÖmer **(ö.a.) Hz. Muhammet'ten sonra İslam devletini yöneten ikinci halife (doğ.** 586-öl. 644).
emīrü'l-mü'minīn ʿÖ. raẓiyallahu anhū A732b13, A733a9
ʿAbdu'llāh bin ʿÖ. raziya'llahu anhumadın "II. Halife Ömer'in büyük oğlu." T697b18

ʿömr **(Ar.) Ömür, hayat, yaşama; yaş; süreklilik,**

devamlılık.
ʿö.-i cāvid T702a20
ʿö.-i ebedî T708b10
peymāne-i ʿö. T700a22
ṭūl-i ʿö. T697b7
ʿö. ü devlet M788b13, M796a8, M800a8
ʿö. T700b1, T712b3, T717b25, A725a25, M797a9-15, M801b10-12
ʿö.-nîñ T709a18, M790b4(2)
ʿö.-ni T717b26
ʿö.-ümüz A727b4, A733a27
ʿö.-üñüz M790b18
ʿö.-i T695b10-13-21, T696a14, T697b3, T699b12-24, T702b24, T703a10, T712b3, T717b17, A718b19, A726a18
ʿö.-iniñ A729b13
ʿö.-in T695a13, T702a22, A723a26
ʿö.-ini A723a8
ʿö.-ide T695b5, T697a4, T705a27, A718b11, M801a3
ʿö.-idin M790b18

ʿömr-fersā (Ar.Fa.birl.s.) Ömür törpüsü, insanı yıpratan iş.
ʿö. imiş M792a3

öp- Öpmek, sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudakları bir şeye değdirmek.
ö.-tüm M787a17
yir ö.-ti "Büyük birisini saygı ile, tazim ile selamlama." M788a15
ö.-üp A722b6, A725b3, A732a20, M787a16, M795b15
ö.-üp köz ve ḳaş(ım)ğa ḳoy- M790a15
ö.-üp köz(üm)ge ḳoy- M790b11

örgen- Öğrenmek, bilgi edinmek; alışmak.
ö.-ip T705b19, A722a22
ö.-gen M795b3

örget- Öğretmek; alıştırmak, yaklaştırmak.
ö.-ti T694b11, T694b20, T712b25, T716b23
ö.-ken A729b5

örte- Yakmak, ateşle yakmak; tutuşturmak.
ö.-di T703a7, T707b, M786b26(2)
ö.-geyler T698b9
dāğ ö.-geni M783a2

örten- Yanmak, yakılıp kavrulmak.
ö.-ür M787b25
ö.-ip T716b10

östür- Sarhoş olmak.
ö.-üp A730b17

ösrük **Sarhoş.**
ö. irdi A727a12, M801a16

ösrüklük **Sarhoşluk.**
ö. M783a18

öt- **Geçmek; zaman geçmek; ayrılmak, gitmek, uzaklaşmak; ölmek; yükselmek; artmak, çoğalmak, fazla olmak, aşmak, ziyadeleşmek; söz edilmek, sözü geçmek, anlatılmak; ilerlemek, bir yerden geçmek, öteye geçmek, bir engeli aşmak, atlamak; yaşamak, var olmak, olmak; yapılmak, tamamlanmak; dolmak; başa gelmek; delmek, saplanmak kuş ses çıkarmak, ötmek; düşünülmek; azalmak; bağışlamak.**
ö.-sün M787a24
ö.-tüm M801a17
ö.-ti T695a22, T695b9-11-27, T696a10-14, T697a11, T700a19, T701b22, T702b24, T703a11, T703b23-24, T705a6, T706b2, T707a17-24, T708a17, T709a2-16-19, T710a14-21, T711a1, T712a9-14, T713a15, T713b19-25, T714b9, T716a4, T717a10-16, A719a26-27, A720a18, A721b17, A723a3-6, A723b14, A724b3, A731b19, A732b8, M786a1, M795b8, M798a16
ö.-tiler T704b19, A719b5
ö.-medi A721a22
ö.-se M801a19
ö.-se bolmas T707a17
ö.-key mü T709b25
ö.-keyler A726b10
ö.-megey M801a15
ö.-ke A725a15
ö.-er M789b11
ö.-er irdi T697b1
ö.-ken bolsa M793a21
ö.-e dur T710b20
ö.-p dür T714b23, M799a18
ö.-üpdüler A726b8
ö.-üp irdi T705a10, M787b6, M789b4
ö.-keç T704a8, A725a22
ö.-üp T706b13, T708a9, T715b15, A719b23, A720a14, A727b1, A728a1-13, A729a19, A729b10, A731a1, M785a17
ö.-üp bar- A725a4
ö.-ken T701a24, T701b10, T704a15, T704b10, T707a26, T713a20, T713b26, A723a25, A727a15, A731b11-15, M785b24, M790a25, M793a10
ö.-kendin T696a4, T697b10, T709a3, T710a4, A720a1, A722a24, A723b9
ö.-kenler T717b20
ö.-er T710a21, A723b23
ö.-mek A724a1

'ālemdin ö.- " Ölmek, dünyadan ayrılmak, gitmek." T695b9-11, T696a14, T700a19,

T702b24, T709a16, T710a21, T712a14, A719b23, A732b8
bu ārzū köŋlige ö.- T713b19
dillerige ö.- M799a18
günah(ıŋ)dın ö.- " Suçunu bağışlamak, mağfiret etmek." T710a14
ḥaddin ö.- T696a4, T697b10, T703b23, T708a17, M789b4
ḥadd ü ḥaṣrdın ö.- T697a11

ötker- **Geçirmek; devam ettirmek, sürdürmek; ilerlemek, çıkarmak; hatırlamak; aşırmak, çoğaltmak, arttırmak; vazgeçmek, dönmek; yaşamak; göndermek; yükseltmek; geciktirmek; yetinmek; ayırmak, halletmek; bir yerden geçirmek, atlatmak; okumak.**
ö. T705a6
ö.-sün M785b14
ö.-me M786b25
ö.-di T698a20, T703a19, A718b20, A720a20, A729b10
ö.-diŋiz M789a11
ö.-meseler M793a25
ö.-gey M802a17
ö.-geyler A719a5
ö.-ür irdi T708a19, T709b22, A728b5
ö.-e almaslar M794a11
ö.-ip A731a12, M785a16, M786a8, M793a26
ö.-ürde A725b2, M789a17

ḥaddin ö.- T703a19
ḫātır(ı)ġa ö.- M785b14
ḳadem ö.- M786b25
maʿāş ö.- T708a19, A720a20
miʿāddın ö.- M793a25-26, M794a11

ötün- **Arz etmek, bir büyüğe bir durumu sunmak ve bir dilekte bulunmak.**
ö.-gey M802a10

öy **Ev, bina, yapı; kapalı mekan, hane; mec. gönül, yürek; esas, temel; çevre; konu.**
aḳ. ö. " Hâle, ayla, ay evi." M783b26, M794b2
aḳ ö. ara M784a5(2)
ö. T699b5, T702b4, T707a4-5, T711b7, T712a14, T713a21, M794a27,
ö.-ni T699b6, T716b3, M784a5
ö.-ge T700a9, T704a6, T708b12, T710b18, T712a14, A729a17
ö.-de T700a8, T706b27, T710b12, T714b15, T716b2, M783b26
ö.-din T717a1, M783a15
ö.-ümdedür T713b13
ö.-i T699b20, M789a12, M797a27
ö.-idür T713a22
ö.-in T694b19, T699b5, M797a20, M799a19
ö.-ini T699a5

ö.-ige T697a20, T699a21, T700a11, T704a17, T713b14, A733a13
ö.-ide T708a26, T711b26, T716b2
ö.-leride T708b2
ö.-lerge A718b16, M784b9

öylendür- **Evlendirmek.**
ö.-üp T704a8

öylük **Hanelik, hanesi olan, çadırlık, çadıra ship.**
ö. A728b15

öz **Kendi; öz; asıl, esas, eski.**
ö. özi " Kendi kendine." T700b17
ö. özige M783a11
ö. T694b10, T695a1-12-23, T696a3, T696b21, T697a3, T697b18, T699a4, T700a3, T700b3 24,T701a22-27, T701b1-5-16-23-27, T702a1-12, T702b14-18, T703a15-16-18, T704a3-15-17-19-20, T704b9, T705b13, T706b22, T707b(3), T708b7-15, T709a25, T709b19-22-23, T710a13, T710b1-13,T711a10-12-27, T711b7-8(2)-9-10-16 T712a3-10, T712b23, T713a17-20-21, T715b13, T716a10-19, T716b2, T717a3-20, T717b7-19-22-23(3), T718a4, A719a19(2), A720a14-16-17-22, A720b19-22-23, A721b1-4-19, A722a21-23(2)-24-27, A722b15-16, A723a11, A723b22, A724a5, A724b27, A725a1-3-7, A725b4-10-11, A726a4-25-27, A726b1-27, A728a4-19, A728b1-3, A729a27, A729b3-13-20, A730a5, A731b17-19-24-26, A732a26, A732b10-12-14, M785a18, M785b14-24, M786a7-21, M787a27(2), M788b5(2), M789a2, M789b8-25, M790b14, M791a1-2-11-18, M792a26, M793a26, M794a6, M796b8(2)-19, M797b1-19, M798a12, M798b24, M799a7, M800b10-11-21-24, M801b2(2)-5-6, M802a2-4-12-13-15-17-20
ö.-ni M783a27, M790a2-13, M795b27
ö.-üm " Kendim." M791b13-14-15
ö.-ümni A722a23, M801a11
ö.-ümge A725b1, M790b20(2)
ö.-ümde M790b24
ö.-ümdin M797a6
ö.-üŋ " Kendin." T709b10, M799a10
ö.-üŋge T716b10, A723b24, M799a21
ö.-inge A724b22
ö.-üŋni M799b2-4
ö.-üŋdin T706b3, A726a12, M799a19
ö.-i " Kendisi." T695b9, T698a5, T698b21, T700b23, T702a7, T703b1, T705a4, T705b23, T706a10, T707a5-8, T708b15, T711b27, T712b5, T713b16(2)-24, A719b1, A720b23, A721a13-20, A721b4-9-16, A722a19, A722b7, A723a24, A724b7, A725a12, A727a10-25, A727b24, A728a14, A729a9, A729b4-14, A731a4-13, A733a6, M788b7, M794a23
öz ö.-i T700b17

o. ınıŋ T702a14, A719a20, A719b19, A731b4, M797a1, M801a1
ö.-in T700b17-19-25, T701b17-26, T706b5, T712b19, T715b23, T716b22, T718a8, A720b15, A725a21, A728b11-13, A729b10, A730a5-10, A730b19, M792a21, M796a22, M802a8-10
ö.-ini A727a14, M797b11, M801b7-8(2)
ö.-ige T706a2, T708a13, T716b10, A721a12, A724b3, A727b3, M783a11, M798b2
ö.-idin T698a18, T713a5, A725b27, A728b14, A732b1, M801b6
ö.-iŋüz **"Kendiniz, siz."** M792b19-22-26, M793a12, M794b6
ö.-iŋiz M786a22
ö.-iŋüzni T705b12, M785b24-27, M786a2, M797b21
ö.-leri "Kendileri." T701b10, M793b20
ö.-leriniŋ T711b15
ö.-lerin T697a23, T700b10, A724b9, M801a9-10-11
ö.-lerini T697b9, T699a15
ö.-lerige T697b8, T705a26, T709a5, A723b22, M796a14, M799b27

özge **Başka, farklı, diğer; -den başka.**
ö. T695b5, T697b16, T702b9, T703b3, T704b2, T707b, T709b15, T711a4, T713a13, T714a5, T715b12(2), T716a9, A718b6, A719a22,A720a23, A725b6, A726a3, A727a7, A728a4, A729b23, A732a6, M785b8, M789b17, M790b23, M792a25, M793a21, M792b17, M799b20
-dın/-din ö. T694b12, T696a11, T696b17, T702a26, T706a12-13, A719b6, A720b20, A722b12, A725a13, A726b17, A731b3, A733a16, M785b3(2)-23, M786b12, M787a10, M787b27(2), M789a1-12-13, M791a24-25, M792a13, M793a5, M796a13-27, M797b11-12, M801a19, M801b6-7
ö.-çe T715b10
ö.-ler A724a27, A732a27
ö.-lerni T707a8
ö.-lerniŋ M793a14
ö.-lerge A726a19

özlük **Kendisi; özel, özellik, özel olarak.**
ö. bile M793a21-23
ö.-(g)i bile M793a10
ö.-in M785b1

***özr** **(Ar.) Kusur, eksiklik; bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret; engel; suçun bağışlanması; kabahat; özür.**
***ö. ü bahāne** M801a5
***ö. āğāz ķıl-** t706a3
***ö. ayıt-** T705a11
***ö. ķol-** T698b14, T700a22, T705b26, T717b12
***Ö.** T698b13, M787b7
***ö.-iŋ** M801a23

ʿö.-i T694b6, T707a26, A722a17
ʿö.in M787b7
ʿö.-ini M787a24
ʿö.-ide T710a12
ʿö.-idin T713b23

ʿözr-fen (Ar.Fa.birl.s.) Özür bilen, kabahati bağışlayan, affedici olan.
ʿö.-lerdin M802a19

ʿözr-ḫᵛāh (Ar.Fa.birl.s.i.) Özür dileme, özrün kabulünü isteme; özür, mazeret.
ʿö. M787b7, M791b23(2), M792a1

ʿözr-ḫᵛāhlıḳ (Ar.Fa.T.) Bağışlanma isteme, özür dileme.
mülāyemet ü ʿö. bile A721b24

pā (Fa.) **Ayak.**
dest ü p. ur- "Gayret sarfetmek, uğraşmak, çabalamak" M784b7

pā-ber-cālıġ (Fa.T.) **Sabitlik, süreklilik.**
p.-ı M782b20

pābūs (Fa.) **Pabuç, ayak.**
p.-ı M787a27

pādşāh (Fa.) **Padişah, hükümdar, melik.**
p.-ı bende-nevāz M798a22
p.-ı İslām M791b19, M791b21, M798a17, M798b22, M799a10, M799a18, M799a25
p.-ı merḥamet-güster M798a20
p. u devlet-ḫᵛāhlıġ A722b1
p. irdi T695b16, T695b23, T707b, A718b13, A719b15, A719b26, A720a18, A724a12, A724a26, A725b9, A725b26, A726a17, A726a21, A726b5, A727b2, A729a2, A732a17, A732b23
p.-dur A726a12
p. bol- A722b5, A722b20, A724a21, A725b25, A726a24, A726a25
p. ḳıl- A721a4, A725b20, A729b6, A728a5, A730b25, A732a11, A732a12
p. köter- A722a13, A732a4, A732a25
p. T706a11, T707b(2), T708b21, T709a9, T714a4, T714a5, T714a6, T714b12, T715b8, T715b12(2), T715b13(2), T715b15, T715b17, T716a16, T717a11, T717a12, T717a24(2), T717a26, T718a10, T718a15, A719a27, A719b3, A721a22, A722b11, A723a18, A723a20(2), A724a13, A724a20, A724b6, A725a25, A726a11, A728a4, A728a19, A728b8, A728b10, A728b11, A728b12, A730a1, A731b13, M787a10, M799a6
p.-nıñ T717a10, M789b25
p.-nı T717a14, A727a1
p.-ġa T708a21, T708a25, T714a5, T715b9, T717a2, T718a7, T718a12, A728b9, A728b11, A729b24, M801a14, M801a27
p.-ḳa M789b26, M798a5
p.-da A725a26
p.-dın A725a20, M801a15
p.-ı T698b13, T706b17, T708a20, T711a16, T711a17, T715b27, A723a10, A724b2, A724b19, A727b19, A729a8
p.-ı irdi T717a5, A720b17, A721b17, A723b2, A727b20, A729a6, A730a15
p.-ınıñ T714a4, T716b24
p.-ın T715b20
p.-ını A727b3
p.-ıġa A728b27
p.-larıġa M801a9
p.-lar M798a8, M798b12
p.-larġa M800b24

pādişāhī (Fa.) **Bir padişah.**

p. **irdi** T697b6, A728b19
p. M792a23, A726b11

pādşāhlıġ (Fa.T.) **Padişahlık, hükümdarlık, padişah olarak hüküm sürme.**
p. **ḳıl-** A727b13
p.**-nı al-** A730b20
p. T707b

pādşāhlıḳ (Fa.T.) **Padişahlık, hükümdarlık; padişah olma, padişah olarak hüküm sürme. krş. pādşāhlıġ**
p.**taḫtı** A732a18
p. **ḳıl-** A720a5, A720b12, A721a7, A724a25, A732b7
p. **taḫtıġa oltur-** A731b21
p. A718b9, A726b3, A728a6, A729a26, A730b4, A732a27
p.**-ḳa** T709a7, A729a22
p.**-ḳa oltur- "Tahta çıkmak"** A721a20, A721b23, A722b7, A724a18, A729a23, A731a4, A732a16, A732b10
p.**-ḳa mensūb ḳıl-** A722a19
p.**(ġ)-ı** A718b19, A719b24, A720a16, A721a23, A721b10, A722a13, A723a4, A724a9, A724a10(2), A724a11, A724a15, A724a20, A724a27, A724b2, A725b6, A725b15, A725b16, A729a1, A733a12
p.**-ınıñ** A722a16, A729a24
p.**-ın** A720a9, A720a22

pādşāh-zāde (Fa.) **Padişah çocuğu, hükümdar oğlu.**
p. A725b1

pāk (Fa.) **Temiz, arı, saf, halis; mübarek, kutlu; tam, eksiksiz, kusursuz, kusur etmemiş; lekesiz, nezih, masum.**
ʿābid-i p. T717a17
dürr-i p. M795b18
ḫusrev-i p. M796a21
ʿized-i p. A723b14
peyġamber-i p. T710b1
vālid-i p. M800a4
p. **u muḫayyel** A733a26
p. **ise** T717b13
p. **ḳıl-** A730a6
p. M785b11
p.**-din** M785b11

pākize-āyin (Fa.birl.s.) **Lekesiz, nezih, iyi.**
p. M798b21

pākizelig (Fa.T.) **Temizlik, saflık, nezihlik, iyilik.**
p.**-i** M799a8

pākize-seyr (Fa.Ar.birl.s.) **İyi davranışlı, nezih tavırlı, anlayışlı.**

ḥakîm-i p. T712b7

pākîze-ṣıfāt (Fa.Ar.birl.s.) **Kusursuz, temiz sıfatlı; temiz, iyi, saf niteliklere haiz olan.**
resūl-i p. T708a13

pāklik (Fa.T.) **Masumluk, iffetlilik; kusursuzluk, lekesizlik; suçsuzluk.**
p.-din M796a21
p.-ige T698b15, T701a21, T702b20, T713b24, T717b9

pāk-nefs (Fa.) **İyi düşünceli, iyi fikirli.**
p. ü nik-endişlik A732b13

pāk-rāy (Fa.birl.s.) **Temiz fikirli, iyi düşünceli, kusursuz düşünceli.**
Keyḫusrev-i p. A721a24

pā-merdlıġ (Fa.T.) **Yardımcılık, arka çıkıcılık, güç vericilik.**
p.-ı M784b7

pāre (Fa.) **Parça, bölük.**
p. pāre M783b10
p. pāre. ḳıl- T716a12, T716a13, A719a21
p. T696b26, M794a26
p.-sin T706a23
p.-lerin T716a13

Pārs (Fa.) **İran, İran ülkesi.**
P. A719b2

pārsā (Fa.) **Namuslu, doğru, iffetli kimse.**
ḳ.-ġaça M800b16

pās (Fa.) **Koruma, gözetme, bekleme, sahip olma.**
p. M785a18

pāşine (Fa.) **Eşik, kapı önündeki basamak.**
p.-si. T699a25
p.-siġa T699a22

pāy (Fa.) **Ayak.**
ḫāk-i kef-i p.-ıñça M790a22
bîser ü p. "Başıboş" M798b15
p.-i taḫt irdi "Başşehir" T698a6

pāyān (Fa.) **Son, nihayet; uç, kenar.**
devr-i p.-ını A733b3
p.-ıġa M784b4

pāy-būs (Fa.T.) **Ayak öpme, saygı duyulan bir büyüğün huzuruna çıkma.**
p.-luḳ M790b20

pāydār (Fa.) **Devamlı, sürekli, baki, daim, ebedi.**

p. **bol-** T718a2(2), M796a8
p. M785b8

pāye (Fa.) **Masa, taht, sandık gibi nesnelerin ayağı; rütbe, derece, mertebe; denli, kadar.**
p.-**i taḫt** M789a9
p.-**de** M783b2
p.-**dedür** T718a5
p.-**si** T709b12
p.-**sin** A722b19
p.-**siğa** T698b21, A720b20
p.-**side** A730b4, A731a22

pāyende (Fa.) **Sürekli, devamlı, daimi, baki.**
p. **ve müstedām tut-** M791b19
p. **tut-** M795b20, M796a10
p. M795b21, M798a21, M801b15

pāymāl (Fa.) **Çiğnenmiş, ayak altında kalmış, bir şeye uğramış.**
p.-**i** M801b3

pedid (Fa.) **Belirme, aşikâr olma.**
p. **ol-** A724b15
p. A719b1

pehlevān (Fa.) **Yiğit, pehlivan.**
p. A722b10

pehlevānlığ (Fa.T.) **Yiğitlik. krş. pehlevānlıḳ**
p.-**ıdın** A721b25
p.-**lar** A722a27

pehlevānlıḳ (Fa.T.) **Yiğitlik. krş. pehlevānlığ**
p. A720b11

Pehlū (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın üçüncü oğlu Ahve (Asve)'nin oğlu.**
P. T696b8
P.-**nıñ** T696b8

pejmurdelıḳ (Fa.T.) **Dağınıklık, perişanlık.**
p. M783a18

peleng (Fa.) **Kaplan.**
p.-**i** M784b16

penāh (Fa.) **Sığınacak yer, sığınak, korunak; sığınma; koruyucu; koruma, koruyuculuk. krş. peneh**
p. **bir-** M802a23
p. **ilt-** **"Sığınma telebinde bulunmak, sığınmak"** A731a3
p. M792a1
p.-**ıñ** M794b17
p.-**ı** M795b14
p.-**ığa** M786a3

p.-ıda M785b14, M789a16, M791a18, M797b1, M798a15
p.-ıñız M795a26

penc (Fa.) **Beş.**
p. genc A733a21

Pencdih (ö.a.) **Merv yakınlarında bir yer.**
P. Rıbāṭınıñ M801a19
P. M791b3, M791b4
P.-ġa M801a16

pençe (Fa.) **Pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları; zorlu el.**
p.-si M786b7

pend (Fa.) **Nasihat, öğüt; ibret, ders, örnek.**
p. ü naṣīḥat M799a11, M799a23
p. bile M799a8
p. al- **"İbret almak, ders almak"** T718a19, T718a20
p.-ler bir- **"Nasihat etmek"** T714b26
p.-ler ve naṣīḥatler ḳıl- **"Nasihat etmek, öğüt vermek"** T715a21
p. T718a20

peneh (Fa.) **Sığınak, korunak, sığınılacak yer. krş. penāh**
p.-iñ M795b6

penhān (Fa.) **Gizli, saklanmış.**
p. M783b26

per (Fa.) **Kanat, kuşların büyük tüyleri, tüylü kuyrukları.**
tāvūs p.-idin M789b11

perākende (Fa.) **Dağınık, dağılmış.**
p. ḳıl- **"Dağıtmak"** T695b10, A723b27
p. M791b15, M800b6

perde (Fa.) **Perde; örtü; iki yeri birbirinden ayıran örtü; yüzey, satıh, levha; mec. bir görüntüyü, bir durumu yansıtan, gösteren ahval.**
p. kinige kir- **"İşten çekilmek"** A722b7
p.-siğa M786b2, M798a11
p.-side M785a22

perestiş (Fa.) **Tapma, tapılma, hürmet ve tazim gösterme.**
p. ḳıl- **"Tapmak"** T705a12, T708b4, T711b23, T716a3
p.-ini A719a20

pergārsız (Fa.) **Pergelsiz; pergel kullanmaksızın.**

p. A727a16

pergende (Fa.) **Kötü, dağılmış, kanatları yolunmuş.**
p. yir " Felek, dünya." A729a26

perhiz (Fa.) **Perhiz.**
p. uşat- "Perhiz yapmak" M789b6

Perî (ö.a.) **Dara bin Darab'ın küçük kardeşi.**
P. A722b21

perî (Fa.) **Peri, cinlerin çok güzel ve alımlı farzedilen dişilerine verilen ad.**
dîv ü p. T710b17
dîv ü p.-din T712a13

perîşān (Fa.) **Dağınık, dağılmış; harap, düzensiz.**
müste'şal ü p. bol- "Dağılmak, kopmak" T695a22
p. ḳıl- "Dağıtmak, yok etmek" A724a1
p. tap- "Dağılmış, harap olmuş bulmak" A728a14
p. A733a2, M784a11, M785b18, M786a6, M786a14, M787b2, M788a4, M789a26, M790a23, M791b15, M798b16, M800a9, M800b6
p.-raḳ T696b15

perîşān-ḥāl (Fa.Ar.birl.s.) **Hali perişan olan, acınacak halde, kendinden geçmiş olan.**
p. T709b8
p.-nîñ M787b12

perîşānlıġ (Fa.T.) **Karışıklık, dağınıklık, düzensizlik.**
krş. perîşānlıḳ
p. T702a26, A732b21
p.(ġ)-ı T697b25
p.-lar M798a6

perîşānlıḳ (Fa.T.) **Karışıklık, dağınıklık, düzensizlik.**
krş. perîşānlıġ
p.-nı A727b19

perrendelıḳ (Fa.T.) **Üçuculuk (?).**
p. M794b25

persrūyî (Fa.) **İki kule arasındaki duvar gibi, istihkam duvarı şeklinde.**
p.-din T697b13

pertev (Fa.) **Parlaklık, aydınlık, ışık; alev.**
p.-de M783a11
p.-i M787a27, M788a6
p.-idin M795b24, M801b5

pervā(y) (Fa.) **İlgi, bağ; çekinme, aldırma.**
p. ḳılma- "Önemsememek, ilgilenmemek, aldırmamak" T702b3, A722a11

pervāne (Fa.) **Işığın etrafında dönen küçük kelebek.**
p. dik M788a10
p. M785a13

pervāneci (Fa.T.) **Sarayda bir memuriyet ünvanı.**
p.-ci M793a9, M793b25

pervāyi (Fa.) **Çekinme, korku, otorite.**
p. T710a19

pervāz (Fa.) **Uçma, uçuş.**
p. ḳıl- **"Uçmak"** M798a22

perverd-gār (Fa.) **Yaratan; rızıklandıran, var eden, rızık sahibi olmaya sebep olan.**
p. T698a18
p.-ım T698a15, T698a27
p.-ıñ T698a15
p.-ıñdur M792b4
p.-ı T698a16(2), T698a17, T698a20

perveriş (Fa.) **Besleme, beslenme, yetişme.**
p. bir- **"(çocuk için) Bakmak, büyütmek"** T698a13, A726b18, A727b21, M792b5
p. tap- **"Beslenmek, büyümek; bakılmak, yetişme, yetiştirilme"** T703b13, A731b4
p.-iğa T699b4

Perviz (ö.a.) **İran hükümdarlarından Nuşirevan'ın torunu ve Hürmüz'ün oğlu Husrev'in lakabı.**
P. A730b19, A730b21(2), A730b22, A731a1, A731a3, A731a4, A731a8, A731a11, A731a14, A731a17, A731a19, A732b2, A732b27, A733a4, A733a6
P.-niñ A732a14, A732a25, A732b7, A732b11, A732b12
P.-ni A730b24, A731a12, A731a13, A732a4
P.-ğa A731a3, A731a10

pes (Fa.) **Gayri, bundan sonra.**
p. T716b15

pesend (Fa.) **Beğenme, uygun olma, seçme.**
p. ḳıl- **"Uygun, münasip görmek"** A727b1
p. ḳılma- **"Beğenmemek, uygun görmemek, onaylamamak"** A727b12, A730b18
p. M800b7

pesendide (Fa.) **Seçilmiş, beğenilmiş; münasip görülmüş.**
p. körün- M788b7
p. tüşme- **"Münasip görülmemek, beğenilmemek"** T711b16
p. M801b21

pesendide-ḫūy (Fa.birl.s.) **Ahlâkı, huyu beğenilen; takdir edilen huya sahip.**

p. irdi T695b11

pest (Fa.) **Aşağı, alçak.**
p. irdi T710b2
p. bol- **"Alçalmak, yükseklği azalmak"** T711a14

peşşe (Fa.) **Sivrisinek.**
p. T698b25, T698b26

peşimān (Fa.) **Pişman, yaptığı işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim.**
p. bol- **"Pişman olmak"** T706b12, T709b6, A722a1
p. ḳıl- **"Pişman etmek"** A722b23

peşimānlıġ (Fa.T.) **Pişmanlık, pişman olma.**
p. avcın birbirige ḳat- **"Pişmanlık duymak"** M799a2
p. M799b23
p.-da M787a9

peşmîne (Fa.) **Yünden yapılma süssüz, sade (elbise).**
p. T714b1

peyām (Fa.) **Haber, bilgi; müjde, sevinçli haber.**
p. M788a14
p.-ları M801b25

pey-a-pey (Fa.) **Birbiri ardınca, arka arkaya.**
p. M785a17

peydā (Fa.) **Meydanda, açıkta, mevcut, ortada; ortaya çıkarma, gösterme.**
p. bol- **"Ortaya çıkmak, belirmek, meydana gelmek, hasıl olmak, görünmek; olmak, sahip olmak"** T695a27, T695b2, T695b12, T696b11, A719b6, A722b1, A723a14, A725b15, A726b11, A726b23, A726b25, A731a13
p. it- **"Meydana getirmek, yapmak"** M785a17
p. ḳıl- **"Bir kuralı, bir âdeti tesis etmek, kurmak; göstermek, ortaya çıkarmak"** T695a27, T695b17, A722b17, A724a22, A724b22, A724b23
p. M785a16
p.-sıdın M782b5

peyġām (Fa.) **Haber.**
p. T705a5
p.-ı T701b25
p.-ın A730b23

peyġamber (Fa.) **Peygamber; resul; nebi.**
p.-i mürsel T696a1, T696a25, T696b3, T699a19, T699b15, T699b26
p.-i pāk T710b1
ḥażret-i p. A729b19
p. ʿaleyhi's-selāmġa M792a27

p. imes T711a24
p. imes irdi T695a25
p. irdi T695b16, T712b10, T713a5, T714a14, A721a21
p.-dür T707a20, T709a3, T711a24, T712b8, T714b24
p.-dürler T698a1, T713a4
p. T694b9, T696b17, T697b16, T699b2, T699b23, T708a3, T709a3, T712b6, T713a2, T713a3, T714a10, T716b8, T716b15, A718b15, A719b4, A720b11, M792b1
p.-ni T716b6
p.-ġa A730a18
p.-i T694b9, T699b3, A730a23, T708b25
p.-iniñ M801a1
p.-idin T714b18
p.-lerni T705b12
p.-lerdin A721a5, A722b18

peyġamberlıḳ (Fa.T.) **Peygamberlik; peygamber, nebi, resul olma.**
p. T696a24, M792b11
p. (ġ)-ı A727a16

peyġamberi (Fa.) **Bir peygamber, bir resul, bir nebi.**
p.-dür T715b19
p. A726b22

peyġamber-zāde (Fa.birl.s.) **Peygamber evladı, peygamber çocuğu, oğlu.**
p. T709a4

peyk (Fa.) **Haberci, haber götürüp getiren.**
p.-i ṣabā M792a11
p.-i taḫt A732a17
p.-i M784b5, M792a12

peyker (Fa.) **Yüz, çehre, suret; yüz, satıh; put, sanem; put evi, puthane.**
p. M784b12
p.-ġa M795a5
p.-i M783a7, M783a10
p.-in M799a2
p.-leri M785a17

peyk-pāye (Fa.birl.s.) **Haberci, haberci rütbeli, görevi habercilik olan.**
p.-ġa M782b16

Peymān (ö.a.) **Nuh'un oğlu Sam'ın dördüncü oğlu.**
P. T696b8

peymāne (Fa.) **Kadeh.**
p.-i ʿömr T700a22
p.-siniñ M794b14

peyrev (Fa.) **İzinden giden, uyan; arkası sıra giden.**

p.-i A720b4, A725b16

peyvend (Fa.) **Ulaşma, varma.**
p. tap- M784b13

peyvendlık (Fa.T.) **Bağlı, bağlanmış, iş göremez.**
p. T706b18

pil (Fa.) **Fil.**
p. A728b7, A731b3
p.-ni A728b10
p.-i A731b3, M785a20

Pirān (ö.a.) **Efrasiyab'ın komutanlarından biri.**
P. A721a17

pirāste (Fa.) **Süslenmiş, donatılmış, düzenlenmiş.**
p. bol- **"Süslemek, donatmak, düzenlemek"** M798b21
p. kıl- **"Süslemek, donatmak, düzenlemek"** M802a6
p. M801b20

pirāye (Fa.) **Ziynet, kıymetli şey.**
p.-siğa T709b12

piş (Fa.) **İleri, ön.**
p.-indin M793b1

Pişdād (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin ilk hükümdarı olan Huşeng'e adaletli olması sebebiyle verilen lakap. Bu niteliğinden dolayı kendisinden sonra gelen hükümdarlar Pişdadiyan olarak adlandırılmıştır.**
P. A718b16

Pişdādiler (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren bir sülale. On bir kişiden oluşan bu sülaleye Pişdadiyan denmesi, ilk hükümdarları Huşeng'e adaleti dolayısıyla Pîşdâd lakabının takılmasına dayanır.**
P.-dür A718b1
P. A720b8

pişe (Fa.) **İş, meşguliyet; davranış; idare.**
p. kıl- **"(bir tarzda) Davranmak, ...idare etmek"** A726a14, A726b2, A728b20
p.-siğa M791a2
p.-leri T714b24

pişin (Fa.) **Erkenden.**
p. M793a8

pişkeş (Fa.) **Hediye, armağan.**
p. kıl- T716a2
p. M790a8

p.-ler bile A728a16

pişür- **Pişirmek, bir besin maddesini gerektiği ısıda tutarak yenilecek duruma getirmek.**
p.-geli M783a1
p.-düm T698b19
p.-diler T716a16

pişvā (Fa.) **Başkan, reis.**
p. T709a5

piyāde-rev (Fa.birl.s.) **Yaya, yürüyerek gelen.**
p. M787a15

pūl (Fa.) **Para.**
p. T703a1

püşide (Fa.) **Örtülmüş, gizlenmiş.**
p. bol- M794a22

pūte (Fa.) **İçinde maden eritilen tava.**
p.-leridin M783a9

pür-fen (Fa.Ar.) **Fenler sahibi, fen dolu.**
sipihr-i p. T700a22

pür-müjde (Fa.) **Müjdeli, müjde dolu.**
p. M791a21

pür-nūr (Fa.Ar.) **Nurlu, ışıklı, nur dolu.**
p. ol- M801b18

püşt (Fa.) **Sırt, arka; bel, atmık.**
ata p.-idin T698a5, T703a27
p.-idin imes irdi A718b5

püşte'i (Fa.) **Yığın, tepe.**
p. M784b17

Rabb (Ar.) **Tanrı, Allah.**
yā R. "Tanrım, Allahım" M787a24, M787b21, M787b22, M787b22(2)

Rabbi (Ar.) **Tanrım.**
ya R. "Ey Tanrım" T708a10

rabṭ (Ar.) **Bir şeye bağlanma, düzen, tertip.**
zabṭ u r. "Düzen, tertip, usûl" A725a1

ra'd (Ar.) **Gök gürlemesi, gök gürültüsü.**
r. u berḳ T704b6, T716a24

raḍiya'llāhu ʿanhüma (Ar.) **Allah o ikisinden razı olsun.**
r. T711b18

rāfiʿ (Ar.) **Kaldıran, gideren, yok eden; Tanrı'nın adlarından biri.**
r. irdi M795b1
R.-ġa M782b3

rāġıb (Ar.) **İsteyen, rağbet eden, istekli.**
r. bolul- "İstenmek, rağbet edilmek" M784a12
r. M801b8
r.-raḳdur M796a15

rāh (Fa.) **Yol.**
ḫāk-i r. M794b17

Rāhib ibn ʿAbbas (ö.a.)
R. ibn A.-dın T717b2

Rāḥîl (ö.a.) **Yakup Peygamber'in karısı, Yusuf ve Bünyamin'in annesi. Kitab-ı Mukaddes'te Rachel olarak geçen isim Kur'an'da zikredilmemiştir.**
R.-ni T700a7
R.-din T700a13

rāḥim (Ar.) **Merhametli, esirgeyen, koruyan.**
eb-i r.-dür T699b14

raḥimehüma'llāh (Ar.) **Allah onlara rahmet eylesin.**
meşāyiḫ-ı r. M792b4

raḥm (Ar.) **Dölyatağı, rahim.**
r.-ġa T698a3, T703a27

raḥm (Ar.) **Acıma, esirgeme, koruma.**
r. ḳıl- "Acımak, esirgemek" T703b22, M795a8

raḥmlıḳ (Ar.T.) **Merhametli, acıması olan.**
r. T699b14

Raḥme (ö.a.) **Eyüp Peygamber'in karısı, Yakup Peygamber'in kızı.**
R. T702b7, T702b8, T702b12, T702b13, T702b15

R.-nîñ T702b15, T702b20(?)
R.-ni T702b16
R.-ġa T702b10, T702b11

raḥmet (Ar.) **Bağışlama, merhamet, acıma, esirgeme; yağmur.**
r. ḳıl- "Bağışlamak" T708b25
r. T694b9, T712b2, M794b1, M795a4
r.-iġa T702a9, T708b23, T708b27, T709a6, T710a27, M791b19
Tiñri taʿālā r.-iġa bar- "Ölmek, vefat etmek" T699b12
r.-idin T709a2

raḥmetü'l-ʿālemîn (Ar.) **Âlemlerin rahmeti.**
r. A726b26

rahmetu'llāhi (Ar.) **Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.**
r. T702a21, M792b6

raḫne (Fa.) **Zarar; gedik, delik, boşluk, açıklık, yol.**
r. ḳıl- M786a22
r.-lerin M786a4

raḫş (Fa.) **Gösterişli ve güzel at.**
r. A726a19
r.-ıñ M789b11

raḫşān (Fa.) **Parlak, parlayan.**
ḫūrşîd-i r. M799a2
mihr-i r. M785a23
nücūm-ı r. M787a25

raḫşende (Fa.) **Parıldayan, ışıyan.**
r. M783b19

raḫşende-ṭālîʿ (Fa.birl.s.) **Parıldayan doğuşlu, aydınlık doğuşlu.**
r. M796b14

raḫt (Fa.) **At takımı, yol eşyası.**
r.-ını A733b4
r.-ların T714a24

raḫvet (Ar.) **Yumuşaklık.**
r. bile M795b11

raʿiyyet (Ar.) **Bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halkı.**
r.-nîñ T718a7
r.-ni A724a16, A729a3
r.-din A720a19

raḳam (Ar.) **Yazı, yazı yazma, sözü yazıyla ifade etme, söz; işaret, belirti, iz, belgi; çizgi; yazılı kâğıt.**

r. iyle- "Anlatmak, yazıya dökmek" A733b1
r. ḳıl- "Yazı yazmak, yazmak; seçmek, işaretlemek" A721b19, A733a23, M782b1, M796a2,
r. M787b13, M794b19, M801b18
r.-nıñ M7995b20
r.-ı M785a21, M786b11, M792a4, M795a26, M797a18, M798b3, M798b18
r.-ları M796b17

raḳḳāṣ (Ar.) Oynayan, dans eden, dansçı.
r. A728b15

rāḳım (Ar.) Yazan, yazı yazan.
r. M784b19
r.-nı M782b12

rākib (Ar.) Binici, binen.
r. bol- "Binmek" M784a12

raḳîb (Ar.) Rakip, herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışan kimse.
r.-i A731b12

Raḳîm (ö.a.) Kur'an'da Ashabü'l-kehf ve'l-rakîm ifadesinin bulunmasından yedi uyurların saklandığı mağaranın adı veya mağaranın bulunduğu dağın adı olduğu tefsircilerce söylenmiştir.
R. T715b6

Rām-hürmüz (ö.a.) Huzistan'da bir şehir ve bölge. Ram-Hürmüz, Ahvaz ve Şuştar'ın ,Behbehân'ın kuzeybatısındadır. Şehrin inşası Hürmüz bin Şahpur'a atfedilir.
R. A725b22

Rāmcerd (ö.a.) Bir yer adı.
R.-ğa A719a14

raʿnā (Ar.) Güzel, latif, hoş görünen.
r.-larıda M796a6

rāst (Fa.) Doğru, gerçek; uygun, münasip, denk.
r.-dur T709a23
r. irmes M787a4
r. bol- T708b18
r. ḳıl- "Gidermek, yok etmek" A729a6
r. kil- "Uymak, denk gelmek" T709a23
r. T705b25

raṣad (Ar.) ast. Gözleme, ölçme aleti veya yeri.
r.-dur A721a5

rāsiḫ (Ar.) Bilgili, bilgisi geniş olan, temeli kuvvetli olan.
r. bol- "Yönelmek" M782b5

r.-raḳ M792a27

ra'şe (Ar.) **Titreme, titreyiş; soğuktan ürkme.**
r. T704b20, M785a9

ravża (Ar.) **Bahçe, çayırı çimeni bol olan yer; kısım, bölüm, makam.**
r.-i firdevs-i a'lā dik M801b19
r. M788a1
r.-sı T715a27
r.-sıġa M788b1, M790a1, M797a19

ravża-mānend (Ar.Fa.) **Bahçe gibi, bahçe benzeri.**
r. M798b10

Ravżatü'ṣ-ṣafā (ö.a.) Mevlana Mir-hand'ın **tarihe ilişkin eseri.**
R.-da T697b15

rāy (Ar.) **Fikir, düşünce, oy, görüş, istek, irade; raca, Hint hükümdarı; sancak, bayrak.**
r.-ı cihān-ārā M795a16
r.-ı Hind A730a10
r. u ḫıredlıḳ A722a18
r. u tedbīrge A732b13
r. bile A723b25
r. tile- A723b20, A731a2
r. A726b6, A728b11, A720b13
r.-ıñ A728b14, M791b6
r.-ı A723b25, A730b21, A732b10
r.-ın A723b19
r.-larıġa M787b14

rāyet (Ar.) **Sancak, bayrak.**
r.-i gerdūn-sāy M791b7
r.-ıñ M791a26

rāyiḥā (Ar.) **Koku.**
'ıṭr-ı r. M800a18

rāylıḳ (Ar.T.) **Sancaklı, bayraklı.**
ḳuy r. M786a7

rāz (Fa.) **Sır, gizlenen şey; gizli, görünmeyen.**
ḫaṭṭ-ı r. irdi M796a7
r. M795b15, M796a6
r.-nı A725a27
r.-ım M795b15

rāzıḳ (Ar.) **Rızık veren, besleyen.**
r. maḳsūm M792b6

Rāz-ı Meşhed (ö.a.) **Horasan'da bir yer.**
R.-de T702b23

rāzî (Ar.) **Boyun eğen, kabul eden, rıza gösteren; memnun, hoşnud.**

müreffeḥ ü r. A728a9
r. imes irdi T701b9
r. bar- "Memnun olmak, hoşnud olmak" T699a26
r. bol- "Memnun olmak; kabul etmek, rıza göstermek" M785b15, M799b26
r. min M795a11

rażiya'llāhu (Ar.) **Allah razı olsun.**
r. T717b2

rażiya'llāhu ʿanhü (Ar.) **Allah ondan razı olsun.**
r. T706b13, T707a17, T708a7, T714b27, A732b13, A733a9
r.-dın T703a6, T714b21
r.-ġa A732b5

rażiya'llāhu ʿanhümā (Ar.) **Allah onlardan razı olsun.**
r.-dın T697b18, T716b20

rāz-perdāz (Fa.birl.s.) **Sır gizleyen.**
r. M796a7

reʿāyā (Ar.) **Bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halk; bütün halk.**
r. A728b20, M793b20, M794b12
r.-ġa A730b12, A732b2
r.-dın A729a3

rebīʿī (Ar.) **Baharla ilgili, bahara ait.**
nokṭa-i iʿtidāl-i r-ġa "Dünyanın Güneş etrafındaki yörüngesi üzerinde 20 martta bulunduğu nokta" A719a17

redd (Ar.) **Kabul etmeme; geri döndürme, döndürülme, geri çevirme, çevrilme.**
r. ḳıl- "Kabul etmemek" M793a13
r.-idür T712a9

refʿ (Ar.) **Yukarı kaldırma, kaldırılma, çekilme; hükümsüz olma, kalkma, geçmek, hükümsüz bırakma; yüceltme, sunma.**
r. bol- "Kalkmak, geçmek" T698b14
r. ḳıl- "Yukarı kaldırma, hükümsüz bırakma" T695b21, M795a25
r.-idin T716b20, M782b14, M799b9, M801b25

refāh (Ar.) **Bolluk, bereket.**
r.-ı A733a17

refāhiyyet (Ar.) **Bolluk, rahatlık, bereket, bollukla geçiniş.**
cemʿiyyet ü r. M791a12
r. T695a27, M802a27

refīʿ (Ar.) **Üstün, yüksek, yüce.**
r.-raḳ M782b17

refîḳ (Ar.) **Arkadaş, dost; yoldaş; yardımcı; ortak; kişi.**
r.-i ṣāḥib-esrār M790a26
tevfîḳ ü r. M796b12
r. bol- T708b3
r. T706a14, T715b10, T717a1, T717a2
r.-iñdin T714b19
r.-ı T697a1, T716b27, T717a3
r.-leri T705a8
r.-lerin T715b9

reg (Fa.) **Damar.**
r. T716a6

Reh **(ö.a.) Cerbâdkan da denilen, kuruluşu Darab'a atfedilen, Hemedan ile Isfahan arasında bir şehir.**
şehir R. A722b8

reh (Fa.) **Yol.**
gerd-i r.-ı nūruñnı M797b7
gerd-i r.-iñ M791a19
ḫāk-i r.-iñ M795b6

reh-neverd (Fa.birl.s.) **Yolcu, yola çıkan.**
r.-i M798b8

reh-nümālıḳ (Fa.T.) **Yol göstericilik, kılavuzluk. krş. reh-nümāylıḳ**
r. ḳıl- "Götürmek" T717b7
r.-(ġ)ı T717a1

reh-nümāylıḳ (Fa.T.) **Yol göstericilik, kılavuzluk. krş. reh-nümālıḳ.**
r. ḳıl- "Kılavuzluk etmek, doğru yola götürmek" T716b14

reh-nümūn (Fa.birl.s.) **Yol gösterici, kılavuz.**
r.-ı A725a17

rek'at (Ar.) **Namazlarda bir kıyam, bir rükû ve iki sücuttan ibaret hareket.**
r. T714b24

remān (Fa.) **Diziler, dizi.**
r.-ı M784a3
r.-ıça M784b21

Remāḥ (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın soyundan bir kişi.**
R. T696b18

remed (Ar.) **Göz ağrısı, göz hastalığı.**
r. T717a10

remîde (Fa.) **Ürkmüş, korkmuş.**
r. ḳıl- "Ürkütmek, korkutmak" A726a12

renc (Fa.) **Sıkıntı, eziyet; hastalık, ağrı, sızı; zayıflık, güçsüzlük.**
żaʿf u r. A733a21
r. T718a18, A732a7, M798a11
r.-iġa M798a18

rence (Fa.) **İncinmiş, kırılmış, dertli, rahatsız.**
r. bol- "**İncinmek, dertlenmek**" T706a15

rencîde (Fa.) **İncinmiş, kırılmış.**
r. T710a21

rencūr (Fa.) **Hasta, dertli.**
r. M790b12
r.-lar M802a26

reng (Fa.) **Renk; oyun, hile.**
r. bile T714a25
r. T705a21, T710b11, T714a25, M784b16
r.-i T696a22, T696a24, T696b27(3), T705a26, T712a20, M783b17, M792b11
r.-in M783b9
r.-ini M797b9
r.-lerni A719a12

reng-āmîzlıḳ (Fa.T.) **Çok renklilik, değişkenlik.**
r. M783a23

reng-ā-reng (Fa.) **Rengârenk, çeşit çeşit.**
r. M783a24

rengîn (Fa.) **Renkli, parlak; güzel, latif, hoş; süslü.**
r. M782b9(2), M787b15, M796a3

rengînlıġ (Fa.T.) **Parlaklık, renklilik, güzellik, latiflik.**
r.-ıdın M797a17

renglig (Fa.T.) **Renkli.**
r. T709b26

resm (Ar.) **Âdet, usul, gelenek, kural; ücret, bedel; suret; üslûp.**
r. ü ḳānūnın A725b8
r. irdi A725b20, A732a22
r. ḳoy- A730a2
r. A732a22
r.-i T695a11, T700b2, T701b12
r.-in T695a27
r.-idür T707b, M785a8

Ress (ö.a.) **Ashab-ı Ress. Kur'an'da peygamberlerini yalanlamaları, küfür ve imansızlıkları sebebiyle helak edildikleri bildirilen bir topluluk (Kur'an Fürkan-38,**

Kaf-12).
aṣḥāb-ı R. T703a10
R. T697b6, T697b9, T697b12, T697b13
R.-ḳa T697b12

resūl (Ar.) **Elçi; peygamber.**
r.-i pākize-ṣıfat T708a13
r. irdi T695b23
r. T714a12, M797a16(3), A726b21
r.-ğa T705b14
r.-idür T714b10
r.-lerin T702a4

resūlluḳ (Ar.T.) **Peygamberlik.**
r. T709a17

reşid (Ar.) **İyi hareket eden, akıllı, doğru yol tutan.**
r. ü bahādır A721b1

Reşit (ö.a.) **Eski İran hükümdarlarından Dârâb'ın veziri.**
R. A722b17
R.-ni A722b21

reşk (Fa.) **Kıskanma, kıskançlık, hased; kıskanılan, kıskanılmış.**
r.-i niğār-ḫāne-i Çīn M795b17
r. bile A725a2
r. M798b20
r.-din T699a3, A731b13

revā (Fa.) **Uygun, yerinde; layık, hak; alışılmış, mümkün.**
r. irdi T700a12
r. irmes T714a6
r. bol- "Yakışmak, uygun olmak" M792b22
ḫāvet r. ḳıl- "Dileği yerine getirmek" T714a8
r. kör- "Uygun görmek, layık görmek" A725b1
r. körme- "Layık, hak görmemek" M801a27

revāc (Ar.) **Herhangi bir durumun hüküm sürdüğü, geçerli olduğu dönem, devir.**
r.-ıda T708b20

revān (Fa.) **Hemen; yürüyen, geçerli; ruh, can.**
taḫt-ı r. M789a23
r. bol- "Geçerli olmak" M790b8
r. A722a18, M784b14
r.-ı M801b18

revānlığ (Fa.T.) **Akıcılık, akıcı bir üsluptan doğan güzellik.**
selāmet ü r.-ı M788b4
r. M797b10

revnaḳ (Ar.) **Bayındırlık, âbâdanlık, mamurluk.**

r. A728a12

revzen (Fa.) **Pencere.**
r.-din T709b26, T709b27

Rey (ö.a.) **İran'ın eski ve meşhur şehirlerinden biri. Tahran'ın güneydoğusunda ve Elbruz dağının burada ovaya doğru gelen bir çıkıntısı üzerinde harabeleri görülmektedir. Şehrin coğrafi önemi dağ ile çöl arasında uzanan verimli alanda olmasından ileri gelir ve bu sayede çok eski zamanlardan beri İran'ın doğusu ile batısı arasında bağlantı kurmuş olmalıdır.**
R. T705a1, A729a10

reyāḥin (Ar.) **Reyhanlar, fesleğenler.**
r. bile M801b20
r. A731a26, M787b10
r.-i M787b15

reyḥan (Ar.) **Reyhan, fesleğen.**
r. A719b27

Reyyān bin Velid (ö.a.) **Yakup Peygamber'in Mısır'a varışında Mısır'da hüküm süren firavun.**
R.-din T703a14

Reyyāne (ö.a.) **Saba melikesi Belkıs'ın annesi.**
R.-i cinnî T711a18

rezm (Fa.) **Savaş, kavga, cenk.**
r. ḳıl- **"Savaşmak"** A720b1

rıbāṭ (Ar.) **Müstahkem müslüman zaviyesi.**
r. A722a16

rıḥlet (Ar.) **Göç, ölüm.**
r. ḳıl- **"Ölmek, vefat etmek"** T703a15
r. A726a22

rıżā (Ar.) **Hoşnutluk, memnunluk; istek, arzu; müsaade, olur, rıza, pekiyi deme, kabul etme, razı olma; Tanrı'nın takdiri, müsaadesi, Tanrı hakkı için, Tanrı için.**
r. bir- **"Müsaade etmek, muvafakat etmek"** T714a9, A728b10
r. biril- **"Boyun eğmek, boyun eğilmek, kabullenmek"** M797b18
r. fehm ḳıl- **"Rıza göstermek"** A731a11
r. M785a5
r.-sı T699b8, T717b26, T717b27, M785a8, M792b1
r.-sın T710a14
r.-sını M792b2(2)
r.-sıġa M792b2

r.-sıdın M792b4

rızḳ (Ar.) **Yemek, yiyecek içecek şey, azık.**
sebeb-i r. T701a26
r. üçün T701b3
r.-ımnı T711a7
r.-ımdın T711a9

ri'āyet (Ar.) **Saygı, sayma, hürmet, itibar, itibar gösterme; ağırlama, izzet ve ikramda bulunma; gözetme, koruma, dikkat etme, kurala uyma, özen gösterme.**
r.-i ḫāṭır M799b24
r. ü luṭf bile A724a16
r. bile A729a3
r. ḳıl- "Ağırlamak; itibar etmek; izzet ve ikramda bulunmak; gözetmek, dikkat etmek, kurala uymak" T701b9, T703a20, A723a3, A732a2, A732b15, M794a17
r. ḳılıl- "Dikkat edilmek, özen gösterilmek" M794a8, M794a13
r. M789b16
r.-iñ M798b19
r.-iñni M798b25
r.-iñga M799a4
r.-i M792b19, M794a7
r.-in M787a8, M798a5
r.-iğa A719a4
r.-idin M792b13

ric'at (Ar.) **Geri dönme, kaybolma.**
r. M791b24

rif'at (Ar.) **Yükseklik, büyüklük.**
r.-de T707a24
r.-ı A723b12
r.-in M784b5
r.-idin M785a11

Riḥ (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.**
R T696b11

riḥ (Ar.) **Rüzgâr, yel.**
r.-ıñga A733a27

riḥü'l-'aḳim (Ar.) **Yedi gece ve sekiz gün eserek sapkınlıkları ve büyüklenmeleri yüzünden Ad kavmini helak eden şiddetli rüzgâr.**
r. bile A719b3
r. T697a2

riḳḳat (Ar.) **Acıma.**
köñlige r. bol- "Acımak, birisi için acıma duyarak üzülmek" T708a10

risālet (Ar.) **Peygamberlik.**

āyîn-i r. T716b11
ḥażret-i r. "Hz. Muhammet" T702a21
ḥażret-i r. s.a.v. "Hz. Muhammet" T696a16,T697b1, T717a18, A731b14, M792a26
r. T700a20, T704a14, M782b6
r.-de M782b6
r.-iğa T708b26, T714a26, T714b15, M801a1

Risṭo (ö.a.) **Aristo. bkz. Arisṭo, Arisṭāṭālis**
R.-numȳ A723b25

rîşe (Fa.) **Kök, ağaçların toprağa sarılan kökleri.**
r. M785a5

rîşte (Fa.) **İplik; ibrişim teli; dizi; bağ.**
ʿinâyet r.-si bile tartıl- M795b11
-nı cân r.-siğa çik- M797a27

rişvet (Ar.) **Rüşvet.**
r. al- T715a16

rivāḳ **(Ar.) Sundurma, çardak.**
r. M787b21

rivâyet (Ar.) **Rivayet, söylenti; aktarılan, anlatılan, gelen bilgi, haber, söz; bir olayı, bir sözü nakletme; anlatış.**
r. bile T702a8, T708b19, T710a27(2), T715a8, T715b3(2)
r.-dür T697a27, T698b2, T698b25, T708a15, T709b19, T710a18
r. ḳıl- "Anlatmak" A729a6
r. T696a8, T696a14, T696a19, T698a13, T701a27, T708b25, T711b13, T712a21,
r.-de T702a9, T707b, T712a18
r.-i M801a12
r.-lerdin T708b18

riyâset (Ar.) **Reislik, başkanlık; başkan olma.**
âşâr-ı r. A724b23
r. T710b24, M802a11
r.-in T705b6
r.-iğa A722a9

riyâżât (Ar.) **Riyazetler, dünya nimetlerinden, lezzetlerinden, rahatından sakınma, nefsine uymamak, nefsi yenmeye çalışma.**
r. bile T703b27

riyâżet (Ar.) **Uğraşma, savaşma; din düşmanları ile savaşma; nefsi yenmeye çalışma.**
r. bile T715b21
r.-ler ve mücâhedeler tart- A721b13
r. A721b14

riyâżîyyet (Ar.) **Nefsi yenme, nefis mücadelesi, dünya rahatından sakınma.**

r.-iġni M799a10

rİz (Fa.) **Parça, ufak parça.**
r. rİz "Parça parça" A719a23

rub' (Ar.) **Dörtte bir, bir şeyin dört kısmından bir kısmı.**
r.-ı meskūn "Dört kıta, yeryüzü, dünya" T710b4, M790b8, M790b8, M790b14

rubā'İ (Ar.) **Rübai, dört mısradan oluşan özel aruz kalıplarıyla yazılan nazım biçimi.**
r. bile M786b24
r. T697a7, T697b4, T697b25, T707a11, T708a13

rubā'iyye (Ar.) **Rubai. bkz. rubā'İ**
r. T695a17, T695a24

rū-be-rūy (Fa.) **Karşı, ön.**
r.-ıġa T704b16

Rūbİl (ö.a.) **Yakup Peygamber'in altı oğlundan biri.**
R. T700a12

rūd (Fa.) **Nehir, ırmak, çay.**
naġme-i r. M794b15
r. başığa aş- "Kabahatinden dolayı utanmak, mahçup olmak, başından aşağı kaynar sular dökülmek" T710a12
r.-dın irdiler T718a11
r. T712a21, T712a22, T718a11, M785a18
r.-nıñ T712a24
r.-ġa T718a10
r.-dın T718a11
r.-ı T704b14, M794b15
r.-ıġa T703b5, T707a23
r.-ıda T702a14

Rūd-bār (Ö.a.) **Gilan ile Kazvin arasında bir kasaba.**
R.-dadur A727a6

rūd-ḫāne (Fa.) **Su kanalı, su yatağı; çay, ırmak.**
r. T712a22, A720a21
r.-din M785a27
r.-ler T696b24
r.-lerġaça A727a18

rū-gerdān (Fa.bir1.s.) **Yüz çeviren, uzaklaşan.**
r. ḳıl- "Yüz çevirmek, uzaklaşmak, vazgeçmek" A731a3

rūḥ (Ar.) **Ruh, can; gönül; öz.**
r.-ı tāze M800a8
cevher-i r. "Şifa, deva, ferahlık" M794b5
r. dik T708b9
r. bedeniġa kir- "Can bulmak, canlanmak" T708b14, T713a18
bedeniġa r. kir- "Canına gelmek, canlanmak,

hayat bulmak" T708b1
r. teniğa kivür- **"Can vermek, canlanmak"** T714b16, T716a8
-ḳa r. kivür- **"Canlanmak, can vermek"** T710a15, T714b7
r. tap- **"Canlanmak, can bulmak"** T714b4
r. T707a3, A726a2
r.-ḳa A726a3
r.-ı T708a14, A724a24
r.-ın T697b14, T711b16, T713a14
r.-ını T695a18
r.-ığa M793a4
r.-ların T715b16
r.-ûñ A726a5
r.-ûñnı A726a5

rūḥ-efzā (Ar.Fa.birl.s.) **Gönül açıcı, gönül ferahlatan, huzur veren.**
r. A727b20, M782b21, M798b9
r. irmiş M792a3

rūḥ-güsterlıḳ (Ar.Fa.T.) **Can vericilik, canlandırıcılık, hayat vericilik, hayat dağıtıcılık.**
r.-da M801b22

rūḥ-perverlıḳ (Ar.Fa.T.) **Gönle, ruha kuvvet ve rahatlık vericilik, ruha güç verme.**
r.-da M801b21

ruḫsār (Fa.) **Yanak; yüz, çehre; yüzey, satıh.**
r.-ımğa M797b9
r.-ı M783b4
r.-ıda M787b20

ruḫṣat (Ar.) **İzin, müsaade; fırsat.**
r.-ı ilāhī T712b11
r. bile M788b2
r. bir- **"Müsaade etmek; fırsat vermek"** A723a21, A729b2, A732b27
r. tap- **"İzin almak"** T711a3, T714b14
r. T707b, M797b16
r.-ı T701b4

rūḥsız (Ar.T.) **Cansız.**
r. T713a14, M784b8

Rūḥu'llah (ö.a.) **Hz. İsa.**
ʿİsī-i R. T714b24
R. T714b8, T714b9

ruḳʿa (Ar.) **Mektup; kısa mektup; yazı, tahrir.**
r.-i niyāz M798b8
r.-i şefḳat M795a3
āşār-ı r. bile M789a25
rücūʿ-ı r. M788a19
r. bile M794b11
r. idi M796a2

r. irdi M794a26
r. yaz- M782b8
r. T701b12, T701b15, T701b23, T701b25, M782b8,M788a19, M790a15, M790a16, M795a13, M796b5, M797a26, M799b25, M801b20
r.-ġa M782b8, M787a7
r.-da M784b5, M787a6
r.-lar M782b11
r.-ḫ M794a25, M795a10, M796b4
r.-sın M783a20
r.-ḫızını M799b10
r.-ları M782b11
r.-larıda M799b24

Rūm (ö.a.) **Anadolu.**
ḳayṣar-ı R. A730a26, M791a19, M791a20
kişver-i R. M791a20
Ḳoṣṭanṭiniyye-i R. A725b10
ziver-i R. M791a19
R. sarı T700a17
R.-dur T702a23, A723b25
R. T695b9, T700a18, A719b18, A721b16, A722a26, A722b3, A722b11, A724a4, A727b2, A730a7, A731a10, A731a12, A732a14, M791a20
R.-nı A722b12, A730a7
R.-ġa T702b24, A721b2, A722b12, A723b11, A727a2, A729b13, A731a3, A731a17
R.-da T700a18, A721b15, A723b10, A727a2, A727b4, A727b5
R.-da irdi A727b7
R.-dın A721b3, A722b14, A727a9, A727b7, A730b13, A731b6, A732b2

Rūm (ö.a.) **Yakup Peygamber'in oğlu Ays'ın amcası İsmail'in kızı olan karısından doğan beş oğlundan biri.**
R. irdi

Rūmī (ö.a.) **Anadolulu.**
R.-lerġa A732b3

Rūmiyye (ö.a.) **Medayin şehri yakınlarında Anuşirevan zamanında imar edilen bir şehir.**
R. A730b6

Rūmluḳ **Anadolulu.**
R.-lar A732b3

Rūs (ö.a.) **Rus.**
R. T696a27

Rūşeng (ö.a.) **Dara'nın kızı ve İskender'in karısı.**
R.-ni A723a1

rūşen (Fa.) **Aydınlık, parlak; açık, meydanda, âşikâr.**
r.-dür M796a11

r.-raḳdur M789a1
r. bol- "Aydınlanmak, parlamak" M795b24
r. ḳıl- "Aydınlatmak, parlatmak" M784a5
r. M796b23

Rūşen-Fīrūz (ö.a.) Firuz bin Yezdcerd'in Rey bölgesinde yaptırdığı şehir.
R.-dur A729a10

rūşen-żamīr (Fa.Ar.birl.s.) Bilgili; gerçeği, doğruyu bilen, gönlü aydınlık.
Dārāb-ı r. A722b19

rüyā (Ar.) Rüya, düş.
r. bile T705b13

rūy-endūd (Fa.birl.s.) Tunç gibi parlak, parlak.
r.-dur M797b26

rüyī (Fa.) Şekil, tarz, sûret.
pers-i r.-din T697b13

rūzbān (Fa.) Memur, koruyucu.
şükr ü r. M798a4

rūze (Fa.) Oruç.
r. aç- "Oruç açmak, iftar etmek" T710b19
r. tut- "Oruç tutmak" T705a3, A719a5, M801a2
r. T705a5
r.-ni M801a4

rūz-efzūn (Fa.birl.s.) Uzun ömürlü; ömür uzatan.
r. M785b17, M789b4, M791a3, M797b7

rūzgār (Fa.) Zaman, devir; hayat; baht, felek, dünya.
r.-ı buḳalemūn M785a21
r.-ı nā-pāydār M785a10
ebnā-yı r. M798b23
ḥavādiṯ-i r. M790a25
tecribe-i r. M785b22
r. A724b21, M783a23, M783b26, M788a10
r.-dın M790a25, M798b23
r.-ım M785a25
r.-ıñ M798b15, M798b21, M799a7
r.-ı M784a12
r.-ınıñ M788a6
r.-ın M802a20
r.-ıġa M791b9, M802a27

rūzī (Fa.) Azık, yiyecek, rızk; nasip, kısmet.
r. üçün T701b5, T714b2
r. bol- "Kısmet olmak, nasip olmak" A733a15, M788b14, M798b11
r. iyle- "Kısmet etmek" M798b6
r. T701b6, T712a6
r.-din T702b10

rüz-nâme (Fa.) **Günlük, günlük olayların yazıldığı defter, günün tarihi ile olaylarının kaydedildiği resmi defter.**
r.-de M793b24

rücū' (Ar.) **Geri dönme, dönme; vazgeçme.**
r. buyur- "Terk etmeyi emretmek" T717a12
r. ḳıl- "Çevirmek, yüklemek" T710a4
r. ḳılıl- M788a19
r.-ı M794a19

Rüfeḳā (ö.a.) **İshak Peygamber'in amcasının kızı ve Ays ile Yakup adlı iki oğlunun annesi olan eşi.**
R. T699b19
R.-nıñ T699b18
R.-dın T699b16

rükn (Ar.) **Esas yan, temel direk.**
r.-inüñ M799b12

Rükn (ö.a.) **Nuh Peygamber'in mezarının bulunduğu iddia edilen mevki civarında bir yer adı.**
R. T697b4, T703a10

rüst (Fa.) **Doğru, gerçek, esaslı.**
r. M785a5

rüstāḫīz (Fa.) **Kıyamet, mahşer, karışıklık, felaket.**
r. T705a13

rüstāḫīzī (Fa.) **Bir kıyamet, bir karışıklık, bir felaket.**
r. M785b18

Rüstem (ö.a.) **İran'ın pehlivanlığı ve savaşçılığı ile ünlü mitolojik kahramanı.**
R.-i Destān "Destan'ın oğlu Rüstem" A720a25
R.-dür A732b13
R. A720a14, A720b10, A720b16, A720b18, A720b21, A721a1, A721a2, A721a18, A721b19, A721b22, A721b23, A721b24(2), A721b26, A722b6, A732b12, A732b13, A732b18
R.-nüñ A720a5, A720a26, A721a17
R.-ni A720a27, A720b16, A720b19, A721b19, A721b26, A732b14
R.-ğa A720b11, A720b19

rüsūm (Ar.) **Usûl, merasim, âdet, düzen, töre; ücret, paha, fiyat.**
ḳā'ide vü r. A729b16
ḳavā'id vü r. A730b10
sipāhīlik r.-ı A723a19
r. A724a22, A730a2
r.-nı A720a7
r.-ın A729b16, A730b10

rüsūh (Ar.) **Bir ilmin derinliğine, inceliğine varma; bir konu ile derinlemesine uğraşma.**
r.-ığa T702a13

rüsül (Ar.) **Resuller, peygamberler.**
r. T701b25

rüşd (Ar.) **Olgunluk, erginlik.**
r. ü kemālde A725a23

rütbe (Ar.) **Derece, basamak, rütbe, mevki.**
r.-de M783b2
r.-si T703b26

rütbelığ (Ar.T.) **Dereceli, mertebeli; bir derecede, bir mertebede olan.**
r. M788a16

rü'yet (Ar.) **Görme, bakma.**
r. T705a8

ṣāʿ (Ar.) **Bin dirhemlik hububat ölçeği olan kap.**
ṣ.-nı T701b19

saʿādet (Ar.) **Saadet, mutluluk; bahtiyarlık; baht, iyi talih, kut, şeref.**
s.-i sermedî M792a17, M795b21
mūcib-i s.-i dāreyn M789a25
s. ü iḳbāl-āsā M791b10
s. T704b25, M783b3, M784a15, M789a22, M790a6, M790a17, M791b24, M791b26, M792a14, M794b13, M795a12, M795b25, M796b26, M801b17
s.-de M795b8
s.-din M794a21
s.-i T699b20, T718a19, A722b22, M787a3, M794b7, M800b23, M802a14
s.-iğa M800b7
s.-idin M794b1

saʿādet-fercām (Ar.Fa.birl.s.) **Saadetli, mutlu sonlu.**
s. M802a24

saʿādet-mend (Ar.Fa.) **Kutlu, mübarek.**
s. T704a14, M798b9

sāʿat (Ar.) **Saat, altmış dakikalık zaman dilimi.**
s. M798b19

ṣaʿb (Ar.) **Güç, zor; güçlü, sıkıntılı, zorlu; çetin, sıkı, ziyade, çok; müşkül.**
ṣ.-ı maraż M790b11
ṣ. körün- T701b11
ṣ. T701b2, M801a7

ṣabā (Ar.) **Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgâr.**
bād-ı ṣ. M787b17
peyk-i ṣ. M792a11
ṣ. M783b10, M786a8, M787b10, M790a11
ṣ.-ğa M785a11

ṣabāḥ (Ar.) **Sabah, sabah vakti.**
ṣ. T710b8, T711a9, T715a9, T716a11, A732a20
ṣ.-dın A726a10, M793a8
ṣ.-ı M787a15, M787a22
ṣ.-ıdın T707b

sābıḳ (Ar.) **Eski, geçmiş, geçen.**
enbiyā-yı s. T711b24

Ṣābî (ö.a.) **Menuşlah bin Ahnuh'un oğlu.**
Ṣ. T695b25

ṣābir (Ar.) **Sabreden, dayanan, sabırlı.**
ṣ. T699b23

ṣābit (Ar.) **Yıldız; ispat edilmiş, anlaşılmış.**
ṣ. u seyyār "Yıldızlar ve gezegenler"

M800b14, M800b15
ş. ü seyyār bile M796a4
ş. ḳıl- "İspatlamak" T700b26, A726a1, A730a5

ṣabr (Ar.) **Tahammül, dayanma, karar etme; sabır, tevekkül.**
ṣ.-ı ḥarż-ı cān M798a4
ṣ. u ḳanā'at M798a10
ṣ. u ḳarār M796b21
ṣ. u şükr ḳıl- T702b17
ṣ. ḳıl- "Dayanmak, tahammül etmek" T702b9, T712b12, T717b20
ṣ. M785a9
ṣ.-dın M787b27

ṣabūḥī (Ar.) **Sabah vakti içilen şarap, mahmurluk bozan içkiye ilişkin.**
ṣ. M783a18

ṣabūr (Ar.) **Sabırlı.**
Eyyūb-ı ṣ. T702b25
Eyyūb-ı ṣ. 'aleyhi's-selām T702a22
ṣ. T716a8

ṣabūrī (Ar.Fa.) **Sabırlılık, sabırlı olma.**
ṣ. M785b11

ṣabūrluġ (Ar.T.) **Sabırlılık.**
ṣ.-ın T702b17

saç **Saç.**
aḳ s. saḳal kişi T714b24
s. aḳar- T714b25
s. ḳırḳ- A721a7
s.-ım T702b12
s.-ımġa T702b13
s.-ın T702b15, T702b16, T707a13

saç- **Saçmak, serpmek, saçarak yaymak; dökmek; dağıtmak; serperek atmak.**
s. M783b1
s.-sun M787b22
s.-tı M797a23
s.-ıp T716a15, T712a4
s.-ıp irdi M797a26

saçıḳ **Saçı; saçı olarak saçılan altın ve gümüş para; hediye.**
s. bol- M797b13
s. saçıl- M797a22
s. M790a8, M796b14

saçıl- **Saçılmak, dökülmek; dağılmak, açılmak; yayılmak.**
s.-sun M796b18, M797a22
s.-madı M801b12
s.-ġandın M797a18

Sa'd-ı Vaḳḳas (ö.a.) **Sahabenin ileri gelenlerinden olup bir İslam kumandanıdır** (600?-678?).
S.-nı A732b13

ṣadā (Ar.) **Ses, seda, ün; iyi şöhret.**
ṣ. T716a25, M782b20
ṣ.-sı M785a18
ṣ.-sın A719a17

ṣadaḳ **İçine ok konulan torba, kılıf.**
ṣ.-dın M786b12

ṣadaḳa (Ar.) **Sadaka.**
ṣ. T695a27

sāde (Ar.) **Saf, derin düşünmeyen; süssüz, yalın, gösterişsiz; yalnız, sadece.**
s. T716b23, T717a23, M797b13

ṣadef (Ar.) **Sedef, inci kabuğu.**
ṣ.-i M795b7

ṣādıḳ (Ar.) **Bağlı, sadakatli; doğru.**
ṣ. irdiler T712b16
ṣ. M785a15

Ṣādıḳ (ö.a.) **Sadûk ve Selûm ile birlikte kendisine Tanrı tarafından nübüvvet verilerek Antakya halkına gönderilen bir nebi.**
Ṣ. T712b27

ṣādır (Ar.) **Çıkan, ortaya gelen.**
ṣ. bol- "**Ortaya çıkmak**" T704b23, M787b12

Ṣadūḳ (ö.a.) **Sâdık ve Selûm gibi kendisine nübüvvet verilerek Antakya halkına gönderilen bir nebi.**
Ṣ. T712b27

ṣāf (Ar.) **Halis, katışıksız; temiz, saf.**
ṣ. u benefş.M796b1
ṣ. T718a12(2), M800a16

ṣaff (Ar.) **Dizi, sıra, saf.**
ṣ.-ı A722b25

ṣafā (Ar.) **Gönül şenliği, eğlence; berraklık.**
ṣ.-yı levn M800a18
bā'iṯ-ı ṣ. M788a5

ṣafer (Ar.) **Yılbaşı Muharrem ayı alındığında Arabi ayların ikincisi.**
ṣ. ayı M787a14, M787a22

ṣafḥa (Ar.) **Sahife, yazılabilir düz yüzey; yüzey, satıh; görünen yüz.**

ṣ.-i kāfūrî M801b18
ḳalem ü ṣ. M796a2
ḳalem ü ṣ.-nı M796a2
ṣ. irdi M791a25
ṣ. M796a2, M796a3, M796a4, M801b19
ṣ.-ġa M790b13, M800b1
ṣ.-sı M794b9, M795a13, M796a3, M797a11, M797a17
ṣ.-sıda M783a20, M785a25

ṣāfî (Ar.) **Temiz, pak, arı.**
Âdem-i ṣ. T704a8
ṣ. ḳıl- **"Sıkıntıyı gidermek, rahatlatmak, temizlemek"** A724a4

Ṣafiyye Bike (ö.a.) ?
Ṣ. M796a22

ṣafiyu'llāh (Ar.) **Adem Peygamber'in lakabı.**
ṣ. T694b1

Ṣafūrā (ö.a.) **Şuayb Peygamber'in Musa Peygamber ile evlendirdiği kızı.**
Ṣ. T704a7
Ṣ.-ġa T704a10

Ṣafvān (ö.a.) **bkz. Ḥantala bin Ṣafvān**
Ḥantala bin Ṣ. T697b5

sağ **Sağ, sağlıklı, esen.**
s. selāmet M798a14
s. ve selāmet bol- M790a12

sāġar (Fa.) **Kadeh, içki bardağı.**
s.-ı M801b13
s.-ıda M784a25
s.-ıdın M800a13

sağın- **Düşünmek; hatırlamak; tasalanmak, kaygılanmak; sanmak, zannetmek.**
s.-dı A724b13
s.-madı T701a14
s.-ur irmiş M795b4
s.-ıp T714b26, T715a18, T715a19
s.-urġa M790b25

sağındur- **Hatırlatmak, düşündürmek.**
s.-sa͡ŋız M794b6
s.-ġay sin T701a12
s.-maḳ M790a2, M798a27

sağış- **Sanmak, zannetmek, saymak.**
s.-ġaylar M799a21

sāḥat (Ar.) **Geniş sahalar, meydanlar, açık alanlar.**
s.-ığa M785a12
s.-ıda M785a2

ṣaḥāyif (Ar.) **Sayfalar.**
ṣ.-iġa M782b4

ṣāḥib (Ar.) **Sahip, malik; koruyan.**
ṣ.-i Güzide "Tarih-i Güzide adlı eserin yazarı tarihçi Hamdullah Mustavfi" T697a4, T697b14, T712b26, T715a14, A724b18, A727a4, A728b21
ṣ.-i serîr bol- "Hükümdar olmak" A721b11
ṣ.-i tāc M786a15
nedîm ü ṣ.-dür M791a4

ṣāḥib-cāh (Ar.Fa.birl s.) **Mevki sahibi.**
ṣ.-larġa M800b24

ṣāḥib-cemāl (Ar.Fa.birl.s.) **Güzel.**
ṣ. A729a18, A731b5
ṣ.-raḳ A732b11

ṣāḥib-dert (Ar.Fa.birl.s.) **Dertli, kederli.**
ṣ.-i M798b8

ṣāḥib-devlet (Ar.Fa.birl.s.) **Devletli, yüce, değerli.**
ṣ. ü ʿazîmü'ş-şān M791a8
ṣ. T711b11, A726b25, A726b26, A730a24, M793a11

ṣāḥib-esrār (Ar.Fa.) **Dost, arkadaş, sırdaş.**
refîḳ-i ṣ. M790a26

ṣāḥib-iḫtiyār (Ar.Fa.birl.s.) **Söz sahibi, bir konuda idareyi elinde bulunduran.**
ṣ. bol- A726a27
ṣ.-ı T701a25

ṣāḥib-ḳader (Ar.Fa.birl.s.) **Değerli, güçlü, aziz, talihli.**
ʿazîz ü ṣ. M796a23

ṣāḥib-ḳırān (Ar.Fa.birl.s.) **Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar, muzaffer hükümdar.**
sulṭān-ı ṣ. T696b2

ṣāḥib-vuḳūf (Ar.Fa.birl.s.) **Bilgili, vâkıf, âgâh, haberli.**
ṣ. min M792b25
ṣ.-dur M793a9
ṣ. M788b4, M791b20, M793b22

ṣaḥîfe (Ar.) **Tanrı'nın dört kitaptan başka Cebrail vasıtasıyla bazı peygamberlere yolladığı emirler.**
ṣ. T695a19, T695b17

ṣaḥîḥ (Ar.) **Doğru, gerçek; açık; kusursuz, iyi.**
ḥadîṯ-i ṣ. M801a15
ṣ. ḳıl- "İyileştirmek, iyi etmek" T714b21

ṣ.-raḳdur A722b27

sāḥil (Ar.) **Sahil; deniz, nehir, göl kenarı.**
s.-ġa M784a24
s.-idür M785a5

sāḥir (Ar.) **Büyücü, sihirbaz.**
s. sin T704a21
s.-dür T716a14
s. T716a18(2), T717a6
s.-lerin T704a22, T716a14
s.-ler T716a15

saḥra (Ar.) **Kır, ova.**
s.-sı T710a25
s.-sıġa M785b2

Saḫryār'ed (ö.a.) **Süleyman Peygamber'in kılığında onun tahtına geçerek kırk gün hüküm süren cin.**
S. atlıġ T711b18

saḫtiyān (Fa.) **Demircilerin bellerine bağladıkları deri önlük.**
s.-nı A719b12
s.-ını A719b17

sāk (Ar.) **Baldır.**
s.-ıġa M785a13

saḳal **Sakal.**
aḳ saç s. kişi T714b24
s.-ın T703b14
s.-ın ḳırḳtur- M792b18
s.-ıġa kül- **"Yüzüne gülmek, gönlünü hoş etmek"** A727b25

saḳarī **(Ar.) Cehennemlik.**
s. T697b9

sāḳıṭ (Ar.) **Hükümsüz, düşmüş.**
s. ḳıl- **"Kaldırmak, iptal etmek"** A729a3

sāḳī (Ar.) **Kadeh, içki sunan; hükümdarın içecekleri ile ilgili kişi, bu görevde olan.**
ḫaṭṭ-ı s. M796b24
s. T701a13, T701a19, M796b25
s.-niñ T701a16
s.-ni T701a13
s.-leriġa M783b27

sākin (Ar.) **Oturan, bir yerde yaşayan, bir yere yerleşen.**
s. bol- **"Yerleşmek, yaşamak"** T694b14, T703a9, T704a1, A719a24

sāḳiyā (Ar.) **Ey saki. bkz. sāḳī**
s. M783b27, M784a2

saḳḳā (Ar.) **Saka, su dağıtan.**
s. A731b8

ṣa'l (Ar.) **Kenar, kenar uzunluğu.**
ṣ.-i T710b14

sal- **Bırakmak, koymak, atmak; yaymak, sermek, dağıtmak; inşa etmek, imar etmek, yapmak; uzatmak, dokundurmak, getirmek, almak, götürmek; söyletmek; duçar etmek; vermek; sarkıtmak; kapatmak, hapsetmek; uzaklaştırmak, göndermek; terk etmek; sokmak; bir şeyin geçmesine müsaade etmek; bir yana devirmek; hatıra getirmek; yardımcı fiil.**
s. M796b20
s.-dım T709b1
s.-dı T702a3, T703b17, T705b25, T706b5, T707a8, T707a15, T712b22, T714a24, A718b19, A719a15, A722a20, A727a11, M785b11
s.-dılar T700b12, T702b7, T705a23, T716a13, T716a23
s.-madıñ (**naṣiḥatni ḳulaḳḳa s.ma-**) **"Dinlememek, nasihat dinlememek"** M799a8
s.-madılar (**köz s.ma-**) **"Önem vermemek"** M797b27
s.-sa A733a15, A733b7, M785a8, M787a24
s.-ġay min M795b27
s.-ġay M788a22
s.-ġaylar T698b9
s.-mağay siz M786a3
s.-ur M795a27
s.-r irdi T716a3
s.-mış bolġay M788a3
s.-ıpdur T700b25
s.-ıp irdi A731b26
s.-ġaç T704a19
s.-ıp T698b9, T700b11, T700b13, T701b8, T703b5, T703b10, T705a20, T706a11, T707b(2), T709b2, T716a6, T716a23, T717a13, A718b18, A719a19, A719b7, A720b15, A722a20, A723a12, A725a21, A727a15, A728a23, A730b1, A730a11, A731b25, A732b16, A733b2, M783a11, M784b5, M792a2, M800a16
s.-urġa M783b20
s.-urda T703b25, T710a1, A727b24
s.-ġandın T709b2

āgāhlıḳ sal- A733a15
arağa sal- A730a11
kişi arağa sal- A732a16
kişiler arġa sal- A730a11
-nı baḫṣḳa sal- A726a1
bünyād sal- A733b2
çek sal- A8-719b7
dimağığa fāsid ḫayāl sal- A719a19
ġam sal- M795a27

giriv sal- A730b26
ġubar sal- M788a3
dimaġıġa ġurūr sal- A724b14
ḳadem sal- " Yürümek" M784b5
ḳoşḳun sal- A727b24
köñül sal- M786a3
...muḥabbetini köñülge sal- T703b10
köz sal- T710a1
köz salma- M797b27
közdin sal- A723a12
naṣiḥatını ḳulaḳḳa salma- M799a8
ḳur'a ṣal- T712b18, T713b13
özin mehlekelerge sal- A720b15
naẓar sal- "Bakmak" A733b7
nūr sal- M787a24
cismiġa ot sal- M785a8
-nı mühlik mātemġa ve öçmes otḳa sal- T700b12
özin mehlekelerge sal- A720b15
özni sal- M795b27
su sal- A730b1
şūr sal- T712a17, A728b18
tāb sal- M783a11
tarḥ sal- A719b27
tarḥ(ın) sal- M783b20
tilige rāst sözler sal- T705b25
ḫalḳ tilige sal- T700b25

ṣalā (Ar.) **Çağırma, çağrı.**
ṣ. ur- "Çağırmak, davet etmek" T711a5

ṣalābet (Ar.) **Sağlamlık, katılık.**
ṣ.-idin M785a21

ṣalāḥ (Ar.) **İyilik; rahat, huzur; dine bağlılık.**
ehl-i ṣ. T716b21
ṣ. u fesād M791b21
ṣ.-ġa kiltür- "Rahata kavuşturmak, iyileştirmek" M802a20
ṣ.-ı M799a8
ṣ.-ıñġa til çik- T718a5

ṣalāḥiyyet (Ar.) **Bir işi yapmaya hakkı ve yetkisi olma.**
ṣ.-i M795b20

ṣalavāt (Ar.)**Namazlar.**
ṣ.-ı ḫams M793b5

ṣalavātu'llāhi 'aleyhi (Ar.) **Salavat onun üzerine olsun.**
İbrāhim ṣ. T696b17
ṣ. T694b1

ṣalavātu'llāhu 'aleyhi's-selām (Ar.)
ṣ. T714a13

ṣalavātu'llāhi ve selāme 'aleyhi (Ar.)
ṣ. A729b20

ṣalavātu'llāhu ʿaleyhi ve ʿalā ālihi
ṣ.-ğa T712b12

ṣalavātu'r-raḥman (Ar.)
ṣ. T697b16

ṣalavātü'r-raḥman ʿaleyh (Ar.)
ṣ.-nıñ M792b8

ṣalavātü'r-raḥmān ʿaleyhi (Ar.)
ṣ. T696a15, T697b26

Ṣalif (Ar.) **Behram bin Behram'ın lakabı. Övünen, gösteriş meraklısı, haksız iddialar peşinde olan.**
Ṣ. A726a7

Ṣāliḥ (ö.a.) **Salih Peygamber. Semud kavmine gönderilmiştir.**
Ṣ. ʿaleyhi's-selām T697a8, T697a12, T697a14, T697a15, T697b15, T697a16, T697a18, T697a22
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T697a20, T697b3
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmnı T697a20
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmğa T697a24
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmdın T696b17, T697a14, T697b16
Ṣ. bin Arğu T697b23
Ṣ. nebī T697b2
Ṣ. T697b4, T702b26
Ṣ.-ni T697b5

ṣāliḥ (Ar.) **Sağ, hayatta.**
ṣ. irken T706b21

Ṣāliḥa (ö.a.) **Cerih adlı gencin annesi. bkz. Cerīh.**
Ṣ. ʿābide T717b4
Ṣ. T717b10, T717b11

sālim (Ar.) **Sağ, sağlam; rahat; emin, korkusuz.**
s. T704b19, T716a25, T717a13, T717a14

salḳın **Ilık, yumuşak esinti.**
s.-ınıñ M782b15

ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem (Ar.) **Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun.**
ṣ.-dür T716b15
ṣ. M792b1, T694b8, T696a17, T697b1, T699b3, T713b25, T715a26, T717a18, A730a19, A731b14, A732b5

salṭanat (Ar.) **Hükümdarlık, sultanlık; hüküm sürme; bir ülkeyi idaresi altında bulundurma.**
s.-ı cinn ü ins T710b5
s.-ı Sindī T697a10
ḫūrşīd-i evc-i s. M787a27
taḫt-ı s. M787a27

vüs'at-i s. T697b7
s. taḫtı A729a14, A733a18
s. ḳıl- "Hükümdarlık etmek" T697b22, T698a1, T707b, A718b1, A718b2, A718b11, A720b5, A720b6, A721a26, A727b5, A730a24, A730a27, A731a23, A732b19, A733a4
s.-ḳa oltur- T702a11, A719a11
s. esvābın tüz- "Saltanatın gereklerini yerine getirmek" A720a20
s. terkin tut- "Hükümdarlığı bırakmak" A721a20, T708b24
s. T707b, T708b24, T709a8, T709a10, T709b3, T709b12, T710a6, T712a8, T715b9, A719a4, A719b1, A720b15, A720b20, A721a9, A721b21, A722a19, A722a21, A725a2, A726a12, A726a21, A727b26, A728a7, A728b19, A729b16, A730b23, A731a13, A732a24, A733b5, M785b6, M786a3, M787b9, M789a27, M791b9, M791b16, M795b18, M795b24, M796a8, M796a21, M796b26
s.-nı A720a22, A724a13, A727a23
s.-ḳa A728a5, T702a11, A719a11
s.-dın T697b7, T697b17, A721b22, A727a27, A732b8
s.-ı T703a17, T703a18, T709a9, T710b1, T710b4, T711b25, A719b5, A719b14, A720b3, A722b4, A723a27, A724a17, A724a23, A724a25(2), A725b22, A727a25, A727b8, A728b17, A729a3, A730b6, A730b25, A729a12, A731a5, A731b19, A732a24, A732b20
s.-ınıñ A719a18, A722b7, A726a14, A727a20, A728b21
s.-ın A720b10, A723a26
s.-ını A722b18, A727b14, A729b14
s.-ıda T703a17, A728a25
s.-ıdın A726a24
s.-larınıñ A720b6, A723b27, A724b8, A724b17

salṭanat-āyin (Ar.Fa.) **Sultanlık, hükümdarlık; rahat, bolluk.**
s. M787b15

Sām (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğullarından biri.**
S. bin Nūḥ T696b18, T696b19, T697b23(2), T697b27
S. bin Nūḥnı T714b23
S. T696a18, T696a23, T714b25, T714b26, A720a3
S.-nıñ T694b6, T702a16
S.-nı T696a21, T696b3
S.-ġa T696a20

Sām (ö.a.) **İran'ın ünlü kahramanı Rüstem'in büyükbabası, Zal'in babası.**
S.-ı Nerīmān A720a14
S.-ı Nerīmān irdi A720a4
S. bin Nerīmān bin Etreb bin Ābitīnġa A720a27

saman **Saman.**

s. A726a2

Sāmirī (ö.a.) **Yahudileri, Musa'nın idaresinde Mısır'dan çıktıktan sonra, altından yapılmış buzağıya tapmaya teşvik eden kişi ve bu kişinin kavmi.**
ḳavm-i S. T705a10
S. T705a11

San'ā Kūsī Dāvud (ö.a.) **Eski tarihçilerin Fencar, Musi, Mamū'l-kavsi ve Cüfün adlı kişilerle birlikte peygamber olarak saydıkları bir kişi.**
S. T713a2

ṣan'at (Ar.) **Sanat, iş, uğraş, meslek; ustalık, hüner, maharet; istek, yetenekle birlikte istek.**
ṣ. T709b17
ṣ.-i T699b13, A730b11
ṣ.-in T709b18
ṣ.-iğa T713a19
ṣ.-ide T705a26
ṣ.-idin M796a4

ṣanavber (Ar.) **Çam fıstığı ağacı.**
ṣ. dik M785a8

ṣanāyi' (Ar.) **Maharetler, hünerler, ustalıklar.**
ṣ.-in M800b22

sançıl- **Sivri bir şey bir yere batmak.**
s.-madı M797b25

ṣandūḳ (Ar.) **Sandık.**
ṣ.-ı şehādet T705b21
ṣ. bile A722a25
ṣ. T703b25, T705a20, A722a25
ṣ.-nıñ T698b21
ṣ.-nı T703b8
ṣ.-ḳa T698b21, A721a3, A722a20
ṣ.-ığa T698b23

ṣanduḳü'ş-şehāde (Ar.) **Musa Peygamber'in Harun'un evlatlarına emanet ettiği sandık.**
ṣ. T705a21
ṣ.-ğa T707a8

saña **İkinci tekil kişi zamiri sin'in yönelme hali. bkz. sin.**

ṣāni' (Ar.) **Tanrı; yapan, yaratan, işleyen; sanat eseri ortaya çıkaran.**
ṣ.-i kārsāz T706a23
ṣ. M784a23, M785a4
ṣ.-ğa M782b1, M785b6

ṣānī (Ar.) **İkinci.**

mu'allim-i ş. M799a5

Sārā (ö.a.) **İbrahim Peygamber'in eşi, İshak Peygamber'in annesi.**
S. T698b12, T698b15, T699a2, T699a3(2), T699b13
S.-nıñ T698b15, T699a20
S.-ğa T698b13, T698b14
S.-dın T699a27

sarāy (Fa.) **Saray.**
s.-ını T713a21
s.-ların T703a20

sārbān (Fa.) **Deve sürücüsü, deveci.**
s.-ıñğa M794b2

şarf (Ar.) **Harcama.**
ş. ķıl- **"Vakfetmek, zamanını bir işe harcamak"** T717b26

şarḥ (Ar.) **Kale; büyük, yüksek bina; açık olarak söyleme, fütursuzca söyleme.**
ş.-ı mümerredni T704b10
ş. bile M799b22
ş.-nı T704b11

sarı **...-a/-e doğru; -ın/-in, -nın/-nin tarafına, yönüne; taraf, yön; -a/-e tarafa doğru; tarafa, bir tarafa, yöne; tarafından, istikametinden.**
alar s. T704b1
anıñ s. T698b13
āsmān s. T698b22
'adem kişveri s. A730b26
bu biri bir s. A730a6
cehennem s. T697b14
Cercis 'aleyhi's-selām s. T716b8
dest s. A723a22
dünyā s. M797b26
Eyyūb 'aleyhi's-selām s. T702b1
Ḥanṭala s. T697b12
her s. M783a22
Hindūstān s. T694b19
'Irāḳ-ı 'Acem s. A721a16
it s. T698b22
-ķa s. A732a10
ķavm s. T706a25
ķıraġı s. M788b25
mağrib s. T707b
maşrıķ s. T707b
melik s. T714b17
murād s. M797b2
ol s. T706b27, M785b15, M787b17
ol tabaķı s. T703b17
Rūm s. T700a17
sebzvār s. M787a15

siniñ s. M797b16
Taberistan s. A720a2
taġ s. T697a17, T699b19, T704a10, T705a17, M784a15
tofraḳ s. A719b25
yüz s. M797b8
bir s. irdi A730a6
s.-dın "Yönünden, tarafından, istikametinden"
Şām s.-dın T703a20
ol s.-dın T703a22, M801b25
s.-ġı "Tarafındaki, yönündeki." A728b14

sarıġ **Sarı, sararmış.**
s. bol- "Sararmak, solmak" T697a19, T705a26, M783b5, M783b11(2), M788b2, M794b4, M797b4

ṣarīḥ (Ar.) **Açık olarak, tam olarak, açıkça.**
ṣ. u kināyet bile M799a12

ṣarṣar (Ar.) **Şiddetli, gürültülü rüzgâr; kasırga, fırtına.**
ṣ. T697a2, M784a19, M784b18, M801a24
ṣ.-ı M786b10
ṣ.-ıġa M802a12
ṣ.-ıdın M801b12

ṣarṣar-ḫırām (Ar.Fa.birl.s.) **Fırtına gibi giden, kasırga gibi olan.**
s.-ġa M784a11

ṣarṣar-mānend (Ar.Fa.) **Şiddetli rüzgâr benzeri, fırtına gibi, kasırga gibi.**
ṣ.-ler M784a12

Sart (ö.a.) **Türkler ve Moğollar tarafından Taciklere verilen ad.**
S. divānlar " Sart divan'nda görev alanlar. Sart divanı, Timurlular devletinde Türk ve Moğol unsurları dışındaki reayanın işleri ve maliye işleriyle uğraşan divan." M793b20

Saruġ (ö.a.) **Nuh Peygamberin soyundan bir kişi.**
Tāḫūr bin S. T697b23

Sārye (ö.a.) **İran hükümdarlarından Tahmures'in yaptırdığı şehirlerden biri.**
S. A719a6

Sāsān (ö.a.) **İran'da Sasani hanedanının atası, kurucusu (M.S. ~I. yy.).**
duḫt-ı S. A722a11
S. bin Behmen A724b19
S. irdi A724b21
S. A722a11, A722a14, A724b5, A724b20, A726b11
S.-nıñ A724b23, A724b24
S.-dın A724b21

Sāsāniler (ö.a.) **M.S. 224-651 arasında Iran topraklarında hüküm süren hanedan.**
S.-dürler A724b16
S.-niñ A724b19
S.-ġa A724b4

Sāsāni-nijād (Fa.) **Sasani soyundan, Sasani sülalesinden.**
S. A727b17

sat- **Satmak, bir malı bir değer karşılığında alıcıya vermek.**
s.-tılar T700b6, T700b15, T701a27
s.-ıp min A729b23

satḳun al- **Satın almak.**
s. al A729b27
s. aldı T700b19, A729b21
s. alġaylar A730a1
s. alıp min A729b23
s. alıp T701a27

Saṭīḥ Kāhin (ö.a.) **İslamiyetten önce Arabistan'da efsanevi bir kâhin.**
S. A730a21, A730a23

saṭḥ (Ar.) **Satıh, yüzey.**
s.-ı M784b7

ṣavāb (Ar.) **Doğruluk, dürüstlük; doğru, dürüst.**
ṣ. M792b7(2)
ṣ.-ı M782b5

Sāve (ö.a.) **Orta İran'da Kazvin-Kum anayolu üzerinde bir şehir ve idari bölge.**
S. A730a20
S.-dedür T709a17

ṣavma'a (Ar.) **İbadet yeri, tekke, özel tapınak.**
ṣ. T717b5
ṣ.-sı T710a1
ṣ.-sınıñ T712a11
ṣ.-sıġa T716b21, T717b7, T716b25

savrul- **Savrulmak, dağılmak, saçılmak.**
s.-madı M798a9

ṣavt (Ar.) **Ses, seda.**
ḥüsn-i ṣ.-dur T709b14
ṣ. bile T709b15
ṣ.-iġa M783b8, M787b3

savu- **soğumak, sıcaklığı kaybolmak.**
s.-ġan M800a6

savuġ **Soğuk; sert hava. krş. savuḳ**
s. bol- T704a10, M783b4, M801a6

savuġluġ **Soğukluk, soğuk olma. krş. savuġluḳ**

s. birle M784a2

savuḳ Soğuk; soğuk hava; serin. krş. savuġ
s. M783a6, M784a13(2)

savuġluḳ Soğukluk, soğuk olma. krş. savuġluġ
s. M784a21

savur- Savurmak, dağıtmak, saçmak, uçurmak; -e vermek, kaptırmak.
s.-dı M798a23
s.-ġay M786b10
-ġa s.-ġay M802a12
s.-up T697a3, T710a16, M786a8
s.-urġa M801a24
s.-mağlıġ irür M787b23

savurt- Savurtmak, attırmak, saçtırmak.
s.-tı T716b4

sa'y (Ar.) Uğraşma, gayret, çalışma, çabalama, emek.
s. u iḥtiyāṭ T716b16
s. u imgek M799a10
s. bile M799a1
s. ile M788a15
s. bol- M796b10
s. ḳıl- "Uğraşmak, çalışmak, gayret etmek, çaba harcamak, meşgul olmak" T698a20, T703a22, T708a22, A733a9, M786b23, M797b17, M798b21
s. ḳılıl- "Uğraşılmak, çalışılmak" M794a20
s.-nı M798a27
s.-i T718a4
s.-i bile A721a11
s.-in M786a23

ṣayd (Ar.) Av; avlanma, avlama.
ṣ. bile A728b5
ṣ. iyle- "Avlamak" M784b16
ṣ. it- "Avlamak" M784b16
ṣ. ḳıl- "Avlamak; ele geçirmek, etkilemek" A721b14, A727b27
ṣ.-ı A724a15

Ṣaydūn (ö.a.) Cezyen ülkesinden putperest bir kişi. Süleyman Peygamber putperest olduğu için bu kişiyi öldürtmüş. Bu kişinin kızını da eş olarak almış.
Ṣ. T711b19

sāye (Fa.) Gölge; gölgeli yer, kuytu; himaye, koruma.
s.-i 'adl M802a23
s.-i devlet M798a20
s.-i iḳbāl M798b12
s. ḳıl-"Gölge etmek, gölge olmak" T710b18,

T712b23
s. M783a6, M784a9, M792a2
s.-si M783a12
s.-sin A722b20
s.-side T703b27, M785a3

sāye-güster (Fa.birl.s.) **Koruyan, himaye eden.**
s. M795b26

sayı **....dığı zaman; vakit, zaman, an; kadar.**
-ġan sayı A730b2, M799a9(2)

sāyir (Ar.) **Diğer, başka, gayri.**
s. T704a27, T711b16, T715a26, A719b8, A723b2, A724a4, A726b27, A730a26, A731a27, M786b23, M788b20, M789a10, M792b10, M794b26, M797a1
ve s. T695a27, T695b9, T700a15, T703a1, T704b27, T714b3, T716a12, A728b6, A728b16, M792a16, M793a2, M794b27, M799a26, M800b12

sāz (Fa.) **Çalgı, müzik aleti.**
s.-ı sefer T717b21
s. T717b19
s.-ları T717b21

sāzende (Fa.) **Çalgıcı.**
s. A728b15

Sebā (ö.a.) **Tevrat'ta, Yunan, Roma ve Arap edebiyatlarında, Güney Arabistan kitabelerinde sık sık sözü edilen Arabistan'ın güneybatısında yaşayan kavim ve bu kavmin bulunduğu yer.**
S. irdi T711a16
S. T696b6, T711a21, T711b5

seb'a (Ar.) **Yedi.**
eḳālim-i s. "Yedi iklim" A731a22

Seb'a-i Seyyāre (ö.a.) **Ali Şir Nevayi'nin mesnevilerinden biri.**
S.-de A728b17

ṣebāt (Ar.) **Sebat, kararlılık, süreklilik; yerinde durma, durma, sabit olma; dayanma, direnme.**
ṣ. u devām M785b7
ṣ. u seyr M787a26
ṣ. M785a9, M797b4

sebeb (Ar.) **Sebep, vesile, gerekçe; dayanak, esas; bahane; yüzden.**
s.-i rızḳ T701a26
s.-dür T699b4
s. T706b21, M795b10
s.-in T698a25, T717a11, T717a22, M787b5
s.-din T695a27, A729a1, M785b17, M790b2, M790b6, M798a27

ṣebt (Ar.) **Yazma, kaydetme, kaleme alma, yazıya geçirme.**
ṣ. bol- "Yazılmak, kaydedilmek" M782b12
ṣ. ḳıl- "Yazmak, kaydetmek" A724b9, M793b24

sebz (Fa.) **Yeşil, canlı, taze, neşeli.**
s. ü ḫurrem M783a5

Sebzvār (ö.a.) **Horasan'da bir şehir. Nişapur'un batısındadır.**
S. sarı M787a15
S.-nıñ T702a21

sebze (Fa.) **Yeşil renk; yeşil, taze, canlı; yeşillik, sebze.**
cevāhir-i s. A731a26
s. tili M782b19
s.-si M782b18
s.-sidin M785a16
s.-ler T715a7, M785a16

secdāt (Ar.) **Secdeler. bkz. secde**
s.-ı şükr ḳıl- T715b16

secdāt (Ar.) **Doğruluk, bahtsızlık.**
s. tap- T716b19

secde (Ar.) **Secde, namazda eğilip yere kapanma, yüzünü yere sürme; birine hürmet ve tazim için önünde eğilme, yere kapanma; tapma, boyun eğme işareti olarak yere kapanma; yüz yere sürerek selamlama; secde amacıyla yüzün yere sürüldüğü yer, makam, huzur.**
s.-i taḥiyyet T702a8
s. ḳıl- "Hürmet ve tazim gösterisi olarak birinin önünde yere kapanmak; tapmak; selamlamak; tabi olmak, baş eğmek, hürmet etmek" T694b12, T695a10(2), T698a24, T700b6, T705a17, T705a18, T706a16, T716a5, T716b7, T717a3, A732a20, A732a21
bir yüz bile s. ḳıl- T705a17
s.-ġa T698a25, A718b21
s.-din T710a13
s.-sidin M787b6

secde-gāh (Ar.Fa.) **Secde edilecek yer, secde edilecek makam.**
s. M795b13

sedd (Ar.) **Set, herhangi bir şeyi engellemek için yapılan yüksek, kalın duvar.**
sedd-i Ye'cūc "Çin Seddi" A723b13
s. bağla- "Set inşa etmek, ettirmek" T697b19
s.-idür A723b9

Sedd-i İskenderī (ö.a.) **Ali Şir Nevayi'nin hamsesini**

oluşturan mesnevilerden biri.
S.-de A723a4, A723b1

Sedî/Süy (ö.a.) Metnimize göre Yunus Peygamber'in halkını doğru yola çağırmak için gönderildiği ülke ve bu ülkenin mensup olduğu kavim.
S. T712b10

sefâhat (Ar.) Eğlenme, hafife alma, zevk ve safayla düşüncesizce gün geçirme.
s. ḳıl- T703a3

sefer (Ar.) Yolculuk, gidiş; savaşa gitme, savaş halinde olma; savaş.
sāz-ı s. T717b21
s. T700a17, T712b7, M784b3
s.-de T700a2, M798a13, M801a4
s.-din M790a11(2)
s.-iğa T695b13
s.-idin M788a16

sefîne (Ar.) Gemi; şiir mecmuası, not defteri.
s.-siniñ M784a23
s.-siğa M787b18
s.-sidin M787b18

seḫā (Ar.) Cömertlik, el açıklığı.
s. M782b17, M798a22

seḥāb (Ar.) Bulut; karanlık.
s.-ı gevher-efşān M785a13
s.-ı sipihr-peyker M787b18
s.-nıñ M783b26
s.-ı M796b24, M785b7
s.-ıdın M782b21

seḥer (Ar.) Sabah, sabah vakti; tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.
nesîm-i s. M792a12
s. A728a26, M786a5, M786a7, M797b4

seḥere (Ar.) Sahirler, büyücüler, sihirbazlar.
s. T704a24, T716a18, T716a17, T716a20

seḫî (Ar.) Cömert, eliaçık.
s. irseñ T718a9
s. T695a25

sehl (Ar.) Kolay, sade.
ḥüsn ü s. A718b14
s.-dür M792b18

sehm (Ar.) Yükseklik, küresel yükseklik, bir yayın kirişinden yayın en uç noktasına çıkılan çıkma yüksekliği, yayın dış teğetine çıkılan dikme.
s.-i M784b15

sehm-nāk (Ar.Fa.) **Korkunç.**
s. M784b14

sehv (Ar.) **Hata, yanlış; vehim.**
s. ḳıl- "Hata yapmak, yanılmak" M792b22
-ġa s. tüş- "Vehme kapılmak" A721b1
s. M783b12, M792b9
s.-ġa A726a8

sekerāt (Ar.) **İzler, alâmetler, dalgınlık, baygınlık.**
mevt s.-ı "Can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık, ölüme ait işaretler" T714b8
s.-ı T714b8

Sekīne tābūtı (ö.a.) **İslami rivayetlerde Talut'un hükümdarlığının meşruiyetinin alâmeti olan tabut. Adem'den beri alleden alleye geçen mukaddes tabutta; Sekine, içinde enbiyanın kalplerinin yıkandığı bir leğen, kanun levhaları, Musa'nın asâsı, Musa'nın ayakkabıları, bir ölçek kudret helvası, Harun'un sarığı ve âsası vardır.**
S. T709a4, T709a9

sekr (Ar.) **Sarhoşluk.**
s. T714a7

selām (Ar.) **Selam, sözle veya işaretle nezaket gösterisi yapma, esenleme.**
s. M802a2
s.-dın M786b26
s.-ıñ A733b11

selāmet (Ar.) **Salimlik, eminlik; sağ ve sağlıklı olma; selamete çıkma, kurtulma; iyi sonuç; sözün, cümlenin düzgün ve doğru olması.**
s.-i ebedī M791a2
ʿayn-ı s. M800b5
s. ü revānlıġ M788b3
saġ s. M798a14
s. bile M785b19, M790a11
s. birle M801b24(2)
saġ ve s. bol- M790a12
s. T698a10, T718a18, M797a8
s.-ıñızġa M800a26

selāmetlıḳ (Ar.T.) **Sağlık, esenlik; eminlik.**
s. bile M789b13
s.-ı M789a15
s.-ın T702a3, A728a8
s.-ıñızġa M796b5

selāṭīn (Ar.) **Sultanlar, hükümdarlar.**
s.-i müşfiḳ M793a11
s. üçün A720a26
s. T699b22, T703b19, A719a16, A721b11,

A723b3, A723b16, A729a1, A729b19, M791a8, M791a9, M791a11, M792a22, M792a24
s.-niñ A723b23
s.-ni T697b24, A723b19
s.-ġa A730b16, A731a20, M801a13, M786a2
s.-din T708a22, A724b3, A727b17, M789b24
s.-i A722b11
s.-ini A718b1, A731a6

selāṭîn-münferid (Ar.Fa.birl.s.) **Sultanlar içinde tek olan, biricik sultan.**
s. T711a18

selāset (Ar.) **Sözün akıcı olması, sözdeki akıcılık.**
s.-idin M800a7

selef (Ar.) **Bir yerde bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse.**
s.-i mülük T716a26

selîm (Ar.) **Kusursuz, doğru, sağlam.**
ṭab'-ı s. M800b23

Selîm Ḥayyāy (ö.a.) **Kalut bin Yufna'nın Melik Barik'e karşı gönderdiği kumandan.**
S. Ḥ-ġa T707b

Selm (ö.a.) **Pişdadiyan sülalesinden altıncı hükümdar olan Feridun'un üç oğlundan biri. Feridun yaşlanınca ülkeyi üç oğlu arasında paylaştırmıştır. Bu paylaştırmada Selm'e Arap ülkesini vermiştir.**
S. A719b18, A719b23
S.-ġa A719b19

Selmān-ı Fāris (ö.a.) (?-656?) **Sahabeden ve İslam menkıbelerinin en tanınmış şahsiyetlerinden biri.**
S.-din T714b27

Selmān-ı Fārisî (ö.a.) **bkz. Selmān-ı Fāris**
S. raẓiya'llāhu 'anhudın T714b21

Selūm (ö.a.) **Bir nebi. Adı, kendilerine Tanrı tarafından nübüvvet verilen Sâdık ve Sadûk ile birlikte anılır.**
S. T712b27

semā (Ar.) **Gökyüzü.**
mihr-i s. dik M783b9
s.-ġa M785a11

semā' (Ar.) **Dönme, kendi etrafında dönme.**
s.-ın M782b18

semer (Ar.) **Meyve, yemiş; mahsul.**
s.-ni M785b10

s.-i M785a24
s.-iniñ M785a24

Semend (Fa.) **Kula at, çevik ve güzel at.**
na'l-i s.-i sipāh M795b6
s.-i M789a13

semender (Fa.) **Ateşte yaşayan bir masal hayvanı.**
s. M783a6

semen-sā (Fa.bir.s.) **Yasemin yayan, yasemin kokan.**
s. M782b19

semere (Ar.) **Meyve, yemiş; fayda, verim; netice.**
s. tap- M785a2
s. M795b17
s.-si M788a25
s.-sin M785b10
s.-sidin M785a3

Semerḳand (ö.a.) **Buhara ile birlikte Maveraünnehr'in başlıca şehri, Batı Türkistan'da Soğd ırmağının güney kıyısında aynı adı taşıyan eyaletin merkezi.**
S. A722b3
S.-da A723b9
S.-dın M789a19

semiz **Semiz, besili, eti, yağı çok olan, besili.**
s. T699b20, T701a14

Semūd (ö.a.) **Salih Peygamber'in gönderildiği kavim. Kur'an'da peygamberlerine asi oldukları için bir sayha ile helak oldukları yazılıdır.**
S ḳavmi T697a8(2), T697a9, T697a17, T697a26, T697b2
S. neslidin T697b6
S. A719a24(2)
S.-nıñ T697b4

şenā (Ar.) **Övme, övüş, övgü ve yüceltme ile niteleme, anlatma.**
du'ā vü ş.-ñız M800b3
ḥamd u ş. M785b6, M800b2, M800b3
ş.-dın M789a13

Sencer (ö.a.) Büyük Selçuklu sultanı Sencer. (1086-1157)
taḫt-ı S. M796a20

seng (Fa.) **Taş.**
s.-i bārān T717a15
s.-i kebāb M783a1

Senvān (ö.a.) **Erfahşed'in kardeşi Erem'in yedi oğlundan biri olan Hasem'in hükümdarlık alanı Harem ile Senvan arasıdır.**
S. A719a25

sep- **Serpmek, saçarak dökmek.**
s.-erler irdi A731b8
s.-miş bolğaylar A726b17

sepīdār (Fa.) **Söğüt ağacı; akçakavak.**
s. dik M785a9

sepil- **Saçılmak, serpilmek.**
s.-gen M797a18

ser (Fa.) **Baş.**
s.-idin M787a4

seräned (Fa.birl.s.) **Önde gelen, ileri gelen.**
S. A722a2

serā-perde (Fa.) **Otağ, padişah çadırı.**
s. T705a21, M795b4

ser-ā-ser (Fa.) **Baştan başa.**
s. M785a18, M791b11

ser-belend (Fa.birl.s.) **Yüksek, başı yüksek; yüce; şöhretli.**
s. bol- M798b24
s. it- M787b1
s. ķıl- M800b23
s. M792a1

ser-belendlıġ (Fa.T.) **Yüce, yükseklik.**
s.-ı M782b19

ser-be-ser (Fa.) **Baştan başa, bütünüyle.**
s. M784a7, M788b9
s.-ġa M799b26

ser-çeşme (Fa.birl.i.) **Çeşme başı, su başı, pınar başı.**
s.-sidin M801b12

serd (Fa.) **Soğuk.**
s.-i vesīm M783b24

serdār (Fa.) **Kumandan, komutan.**
s. T705b9
s.-ı T706a9
s.-ı irdi A732a1
s.-lar-ı T697a7

ser-efgende (Fa.birl.s.) **Baş eğmiş, boyun eğmiş, baş eğen.**
s. bol- M790b27
s.-ler M798a21

ser-efgendelıġ (Fa.T.) **Başı önde eğiklik, mahcubiyet.**
s. bile M791b25

ser-efrāz (Fa.birl.s.) **Benzerlerinden üstün olan; başını yukarı kaldıran, yükselten, yükselmiş olan.**
s. bol- A733a10
s. it- A729b16
s. ķıl- "Üstün olmak, yükselmek, yücelmek" M792a16, M800b8, M800b26
s. ķılıl- "Üstün tutulmak; yükseltilmek, yüceltilmek" M789a25, M792a9
s. M798b24

ser-efrāzlıġ (Fa.birl.s.) **Onur, şeref, gurur, başın dik olması; sevinç, mutluluk. krş. ser-efrāzlıķ**
mūcib-i s. M795a9
mūcib-i s.-ı irdi M787a16
s. M789a11, M790a5, M790a15, M794a25, M801b14

ser-efrāzlıķ (Fa.birl.s.) **Gurur, şeref, onur, sevinç; gururla başın dik olması. krş. ser-efrāzlıġ**
mūcib-i s. irdi M797a25
s. M782b16

ser-encām (Fa.Ar.) **Başa gelen, akıbet.**
s. ķıl- "Anlatmak, hikâye etmek" A727a9

sereṭān (Ar.) **Yengeç; yengeç burcu.**
s. M783a6, M783a8

ser-feräz (Fa.birl.s.) **Başı dik, başı yükselmiş, onurlanmış.**
s. bol- "Yükselmek, onurlanmak, şereflenmek" A729a26, A731b20

ser-gerdān (Fa.birl.s.) **Başı dönmüş, şaşkın, sersemleşmiş, sıkıntıya düşmiş, perişan.**
s. bol- "Başı dönmek, sıkıntıya düşmek" M801a6
s. T712a3, M792a5
s.-larnı M785b4

ser-gerdānlıġ (Fa.T.) **Başı dönmüşlük, yorgunluk, perişanlık, şaşkınlık.**
s.-ıdın M785a10, M798b16

ser-geşte (Fa.birl.s.) **Şaşkın, sersem, başı dönmüş.**
s.-i ḫodrāy M798b15

ser-geştelik (Fa.T.) **Perişanlık, başı dönmüşlük, şaşkınlık.**
s. içre M794b8
s.-imde M788b10

serḥad (Fa.Ar.) **Serḥat, sınır, hudut.**
s.-de M796b22
s.-dağı M799b24

serḫoş (Fa.) **Sarhoş, kendinden geçmiş.**
s. M783b14

serîr (Fa.) **Taht.**
s.-i belend A732a17
ṣāḥib-i s. A721b11
tāc u s. M790b27
s. üzre A722b4, A732b9

seriyyet (Ar.) **Düşman üzerine gönderilen küçük süvari müfrezesi.**
s. T711b13

ser-keş (Fa.birl.s.) **İtaatsiz, inatçı, dikbaşlı.**
s.-ler M790b27

ser-keşlik (Fa.T.) **İtaatsizlik, dikbaşlılık.**
s. ḳıl- "**İtaatsizlik etmek**" A722b11, A722b12

sermāye (Fa.) **Mal, varlık; temel, esas, kaynak; ustalık.**
s.-i cāh u celāl M798b13
s. bile A722a26
s.-sidin M796b16, M800a22

sermedî (Fa.) **Daimi, sürekli, ebedi.**
bā'iṯ-i mātem-i s. M796a17
istiḳāmet-i s. M791a3
sa'ādet-i s. M792a17, M795b21
s. M794b13

ser-menzil (Fa.Ar.) **Durak, konaklama yeri.**
s.-iğa M802a22

ser-mest (Fa.birl.s.) **Sarhoş.**
s.-leri M794b14

ser-mū (Fa.birl.i.) **Saç, insan başındaki kıl.**
s. M796a27

sernigūn (Fa.birl.s.) **Baş aşağı, ters dönmüş.**
s. T699a16, A730a5

ser-sebzlığ (Fa.T.) **Yeşillik, yeşilliğin esası, rahatlık, huzur, düzenlilik.**
s.-ın M785b6

serv (Fa.) **Servi, selvi.**
s.-i gül-'iẕār M792a11
s.-i ḫırāmān M787b21, M797a5
s.-i nev-ḫîz M787b11
s. dik M783a20, M785a7
s. T703b9, M795b15

s.-ni M801a24

serv-nāz (Fa.birl.s.) **Servi edalı, servi tavırlı.**
s. M801b14

ser-vaḳt (Fa.Ar.) **Kimse bulunmayan boş oda, yalnız görüşülecek yer, yalnız olunan yer.**
s.-iğa M791b10, M798b13

server (Fa.) **Reis, başkan, önde gelen.**
s.-in T704a27

serzeniş (Fa.) **Yakınma, başa kakma, şikâyetlenme.**
s. M785a11
s.-ler T699a2

Şevāb (ö.a.) **Davud Peygamber'in küçük erkek kardeşi.**
Ş. T710a2, T710a21
Ş.-nı T710a20
Ş.-ḳa T710a3

ṣevāb (Ar.) **Sevap, Tanrı tarafından mükafatlandırılan hareket; hayırlı hareket, hayır işleme.**
ṣ. ḳazġan- M800a24
ṣ. M800a22

ṣevābit (Ar.) **Gezegen olmayan, yerinde durur gibi görünen gök cisimleri, yıldızlar.**
ṣ. M783a9

sevād (Ar.) **Karanlık, karartı, siyahlık; yazı, karalama, yazının görüntüsü.**
s. ara M800a23
s. bile M801b19
s. T695b2, M795a19
s.-ı M783b3, M787a21, M792a3, M794b9, M795a13, M801a25
s.-ını M791a16
s.-ığa M784b19
s.-ıdın M784a19, M797a11

sevdā (Fa.) **İstek, arzu, heves; iş, durum, fiil.**
s.-yı ḫām A719a22
s.-dın T700b15
s.-sı M782b16

sevdāyī (Fa.) **Sevdalı, arzulu, istekli.**
s. ḳıl- M782b15

sevdāyīlıġ (Fa.T.) **Sevdalı olma, isteklilik.**
s.-ıdın M782b15

Seyfī Żī-yezen Ḥamīrī (ö.a.) **İran hükümdarı Nuşirevan zamanında Yemen padişahı olan kişi. Ülkesi Mesruk bin Ebrehe tarafından alınan bu kişi**

Nuşirevan'dan yardım istemiştir.
S. A730a15

seyl (Ar.) **Sel.**
s.-i belā dik M785a27
s.-i endūh M787b25
s.-i M786b10
s.-in M782b21
s.-leridin M785b8

seylāb (Ar.Fa.birl.i.) **Sel suyu; sel.**
s.-ığa M802a11
s.-ları M794a27

Seylūnī (ö.a.) **Keyani sülalesi hükümdarlarından Lohrasb ile aynı zamanda yaşayan Yahudi bilginlerinden, hahamlarından biri.**
S. A721a23

seyr (Ar.) **Hareket, dolaşma; gezme, gezinti; gitme, yolculuk.**
s. ü tārāc kör- T709a4
şebāt u s. M787a26
s. üçün T711a16
s. ilt- T709a5
s. T714b6
s.-ğa T698a7, T698a8
s.-de irdi T714b2
s.-i M795b6
s.-inig̑ M784b9
s.-idin M791a1

seyyidü'l-mürselīn (Ar.) **Resullerin en ileri geleni, Hz. Muhammed.**
ḫażret-i s. s.a.v. A732b5
s. M785b9, M785b25

seyyār (Ar.) **Bir yerde durmayıp dolaşan, yer değiştiren gök cismi.**
kevākib ü s. M797b13
şābit ü s. M800b14
şābit ü s. bile M796a4
s.-dın M800b15

seyyārāt (Ar.) **Gezegenler.**
s. M783a10

sezā (Fa.) **Yakışır, münasip, layık; ödül, karşılık, mükafat.**
s. vü cezā M799a22, M799a25
s.-dur M794b19
s.-sı A732a24

sezā-vār (Fa.) **Yaraşır, layık.**
s. M798b14

sezā-vārlıg̑ (Fa.T.) **Yaraşır olma, yakışır olma, layık**

olma.
s. A733b8

sıbṭ (Ar.) **Torun.**
s. T704b18
s.-ınıñ T705b6

şıddîḳ (Ar.) **Pek doğru, sözünün eri kimse.**
Ebabekr-i ş. A732b5
ş. T702a16

şıdḳ (Ar.) **Doğruluk, gerçeklik; yürek temizliği.**
ş. u tevekkülin T698b11
ş.-ı T699b9

şıfat (Ar.) **Nitelik, şekil, hal, suret, varlık, vasıf; alâmet, işaret; bir kişi veya şeyin hali; yüz, kılık.**
ş. bile T699a23
ş. T716b15
ş.-ḳa M800a18, M800a19

şıfāt (Ar.) **Sıfatlar, nitelikler, özellikler, haller; şekiller, alâmetler.**
ef'āl ü ş.-ımġa A726a26
ş.-ı A721a21, M784b2
ş.-ın A726a24, M796a10
ş.-ıda T697b20, A727b12
ş.-ıñnı A733a23
ş.-ıġa A733b1

şıfātlıġ Sıfatı olan, niteliği olan.
s. bile T707b

sığ- **Sığmak, bir şeyin içine, hacmine, alanına girebilmek.**
-ġa s.-ḳay T706b2
s.-mas M794b19
-de s.-ar irdi T710b7

sığın- **Sığınmak, korunmak amacıyla birinin yardımına, korunmasına ihtiyaç duymak.**
s.-ıp M786a3, M786a22

şıḥḥat (Ar.) **Sağlık, iyilik; selamet, esenlik; şifa; ferahlık; iyileşme; doğru olma, sahih olma.**
ş. bile M785b19, M802a1
ş. bol- M797a12
ş. tap- "İyileşmek" M789a23
ş. T702b18, T714b22, T715a8, T718a18, M787a8, M797a7, M800a22, M802a27
ş.-niñ M797a14
ş.-ḳa M789b6
ş.-ḳa yüz ḳoy- "İyileşmeye başlamak" M789b9, M791a15
ş.-de M789a24
ş.-din A718b4
ş.-i M795a24

ş.-iğa T716b5
ş.-iñizge M800a26

şıḫḫatī (Ar.) Sağlık, şifa.
ş. M790b11

sıḳıt- Sıkmak, bastırarak ezmek.
s.-tım T701a6

sın Boy, boypos.
s.-da T711a22

sın- Kırılmak, ayrılmak, bölünmek; (soğuk, rüzgâr vb. için) yatışmak, azalmak.
s.-dı T712a16, M797a7
s.-mas M784a2

sınal- Denenmek, tecrübe edilmek.
s.-ıptur M799a14

sındur- Kırmak, ayırmak, parçalamak, uzaklaştırmak, bozmak.
s.-madı M795a23
ʿahd(lerin) s.-up irdiler "Yemin bozmak, yemini yerine getirmemek" T706a18

sınuḳ Kırık, kırılmış, gücenmiş, incinmiş.
s. bile M795a25
s. M795a24

sırr (Ar.) Sır, gizli tutulan şey; bilinmeyen yön, esas.
s.-ınıñ A720a17
s.-ın A728b19

şıyānet (Ar.) Koruma, gözetme.
ḥıfẓ u ş. M800a11

siʿāyet (Ar.) Fitne, gammazlık, iftira, dedikodu.
s. ḳıl- "İftira etmek" A720b25

sibāʿ (Ar.) Yırtıcı hayvanlar, vahşi hayvanlar, canavarlar.
vuḥūş u s.-ın T704b7
s. T696a9, T716a13(2)
s.-ı M785a21
s.-ını A728b6

siccil (Ar.) Sert, ağır taş, pişmiş çamur, iri taş, Fil suresinin (CV)5. ayetinde söz edilen siccil taşı.
s. taşı T699a16

sidre (Ar.) bot. Arabistan kirazı, arştaki sidre ağacı.
s. M785a13

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

sidre-fersāy (Ar.Fa.birl.s.) Arştaki sidre ağacına uzanan, erişen yükselen.
s. M795b4

sifr (Ar.) Yazılı şey, kitap, mektup.
s.-de T715a1

sig(i)ri- Sıçramak; sıçrayıp düşmek; (şimşek) çakmak.
s.-gen M783a3
s.-ip M783a7
s.-mekdin M785b3

siḥr (Ar.) Sihir, büyü; büyücülük, sihirbazlık.
imkān-ı s. T714b16, T714b17
s. ḳıl- T715a10
s. T706a2
s.-in T704a23
s.-ler ḳıl- T704a22
s.-ler körgüz- T700a24
s.-lerni T704a24
s.-lerim T704a21

sihr (Fa.) Öküz, inek.
s.-i Nerîmān "Nevder'in lakabı" A720a9

siḳāt (Ar.) İnanılır kişiler, güvenilir kişiler.
s. T708a13

Sikender (ö.a.) İskender, Büyük İskender; İskender-i Zülkarneyn (Hızırla ölümsüzlük suyunu aramak için zulemat ülkesine doğru yola çıktığına inanılan kişi). bkz. İskender, Żü'l-ḳarneyn
S. dik A733a14
S. A723b6, A723b12, A724b11
S.-ge T699b26, A723a5

Sikenderî İskender'e ait.
āyîne-i S. "Ayine-i âlem-nümâ, İskender'in dünyayı gösteren aynası" A723a27

sikiz Sekiz.
s. T697a2, T704a7, A727b19, M800a5

sikizinçi Sekizinci.
s. T704b7
s.-ni T696a27

sikiz miñ Sekiz bin.
s. T708a8, T716b12, A723b4

sikiz yüz altmış biş Sekiz yüz altmış beş.
s.-ke T695b10

sikke (Ar.) Madeni para, akçe; para üzerine vurulan damga.
s. M797b13, M797b14

siksen **Seksen.**
s. T696a3, T696a9, T696a19, T699a2, T715b21

siksen bir **Seksen bir.**
s. T705a20

siksen miñ Seksen bin.
s. T708a8, T709a12

silāḥ (Ar.) **Silah.**
s.-ın A723a21

silāḥşorluḳ (Ar.Fa.T.) **Silahşörlük, savaşçılık.**
s. A722a22

sile- **Dokunmak, hafifçe değmek.**
s.-p T717a9

silk (Ar.) **Dizi, saf, sıra; sınıf, grup.**
s.-ide T712a18
s.-ige M790a24, M797a2

sim (Fa.) **Gümüş; gümüş para.**
sim-i nāb " Saf gümüş" M796b24
s.-i M783a10
s. M792a23, M796b24
s.-ierġa M797a13

sim-āb (Fa.) **Cıva.**
s. dik M783a10

simāṭ **(Ar.) Emir, kural, talimat.**
elvāḥ u s-ı T705a20

simiz **Semiz, besili; eti yağı çok olan, tavlı.**
s. T701a17, T718a8

Simr-i ẕi'l-cināḥ (ö.a.) **Kubad zamanında Yemen ülkesinde hükümdar olan kişi. Bu kişi Kubad'ın üzerine yürümüş ve Kubad onun karşısında boyun eğmiştir. Simr-i ẕi'l-cinah Ceyhun'dan ilerleyip Maveraünnehri ve birçok yeri ele geçirmiştir.**
S. A729b9

Simurġ (ö.a.) **Efsanevi kuş, Anka.**
S. A721b26

sin **Sen, ikinci tekil kişi zamiri.**
s. T697b26, T698b1, T698b5, T703a24, T704a21, T704a22, T708b22, T710a16, T711a6, T711a9, T711a10, T712a2, T713a22, T714b14, T718a20, A723b22, A726a12, A726b24,A728a4, A733b5, A733b10, M783a14, M784a7, M788a13, M795a12, M796b25, M797b15, M799a18, M799a25, M799a27, M800b8
s. (eksiz genetif) M796b6

s.-iñ T694b7, T698a3, T698a15, T698a18, T698a17 T699b22, T699b23, T702a26, T703a22, T705b27, T709b22, T710b23, T710b25(3), T711a7, T712a12, T714b25, T715b15, T717a22, T717b11, T718a5, A722a23, A723b24, A725a9 A726a5(2), A726b25, A730a24, A731b24, A733a21, A733a25, A733b8, M784a14, M788b9(2), M797b16, M798a19, M798b17, M798b18, M799a3, M799a22
s.-iñ bile T711a23
s.-iñ sarı M797b16
s. T698a10, T698b10, T699a23, T699b22, T700a10, T700b8, T700b9, T705b22, T709a25, T709b23, T710a11, T711a7, T714a6, T716a8, T716a9, T717b6, A723b15, A726a27, A729b23, A730b8, A730b17, A731a10, A732a1, A733a20(2), A733b10, M787a26, M787b8, M787b15, M789b22, M790b17, M790b27(4), M792a9, M792a10, M796a8(2), M797b2, M797b14, M797b15, M798b1, M799a7, M799a24, M801b23(2)
s.-din T695a10, T706a4, T706a6, T710b23, T710b25, A725a8, A726a13, A729b23, A730a24, M795b5
s.-i T704a22, T716a9, T716a10, T717a3, A722a25, A726b16, A732a5, M792b5, M792b7, M795b5, M797b15(2), M799a21

sin (Ar.) **Arap alfabesinde s sesine karşılık olan ( ) sin harfi.**
s. T703b18

sin **Mezar.**
s.-de irdiler T713b18

siñ- **Su alçalmak, suyu çekilmek; batmak, kapanmak.**
s.-di A730a20

sinān (Ar.) **Mızrak, süngü.**
s. bile A732a23

sincāb (Fa.) **Sincap, teyin; sincap derisinden yapılmış yatak.**
ḳakım u s. M796b24
s.-ıda M783b26

Sind (ö.a.) **Nuh Peygamberin oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.**
S. T696b10

Sind (ö.a.) **Sind bölgesi. İndus nehrinin aşağı vadisi ile deltasının bulunduğu yerde olduğundan bölgeye bu isim verilmiştir. Sind bölgesinin büyük kısmı Batı Pakistan sınırları içinde, bir kısmı da Hindistan sınırları içindedir.**
S. A721a7, A728b14

Sindî (ö.a.) **Sind bölgesi; Sind bölgesine ait.**
Salṭanat-ı S. T697a10
S. M797b5

sinḡil **Küçük kızkardeş.**
s. irdiler T713b7
s.-ni T700a11
s.-i A729b7
s.-i irdi A732b11
s.-inin̂ T695a1
s.-leri A721b18, A725a15
s.-leri bile A725a15
s.-lerin A721b21

sinn (Ar.) **Yaş, doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, çağ.**
s.-iġaça M792b5

sipāh (Fa.) **Asker, ordu. krş. sipeh**
s.-ı bî-şumār M800a10
ḫayl ü s. A728a24
s. bile A719a21, A728b12
s. başlat- "Orduya komuta etmek üzere birini ordunun başına geçirmek" A721a13, A721b20
s. çik- "Asker, ordu sevketmek" A733a17
s. ḳoş- "Emrine asker vermek" T704b26
s. tart- "Asker, ordu sevketmek" T695a21, T707b
A720a1, A720b9, A722b12, A725a13, A727a3, A728b27, A730a7, A732b18
s. tüzet- "Ordu tevcih etmek, ordu çıkarmak" T709a14
s. yasa- "Ordu kurmak, asker toplamak" A727a15, A730b23, A730b27
s. T697b13, T707b, A720a6, A720a14, A722b27, A731a13, A731a15, A732a22, A732a23, M785b26
s.-ġa A728a12
s.-nı A728a13
s.-dın T704b22, T710b21
s.-ımnın̂ T710b26
s.-ın̂ T710b26, M786a10
s.-ı T709a13, T710b20, A731a13, M783b25, M789a12
s.-ınıng̃ M786a5
s.-ın T698b25, T711a26
s.-ını A728a24
s.-ıġa T710b20, A720a8, A730b12
s.-ın̂ız M801a18

sipāh-sālār (Fa.) **Askerin, ordunun başı; komutan; ordunun en büyüğü; baş kumandan. krş. sipeh-sālār**
s. A719b12, A720b11
s.-ı A720a4, A732b12

Sipāhān (ö.a.) **İsfahan. İran'da 1550 m. yüksekliğindeki geniş bir yaylada, Zanda-Rud,**

bugünkü Zayanda-Rud ırmağı üzerinde kurulmuş tarihi bir şehir.
S. A719b9
S.-da A719b8

Sipāhānîçe İsfahan'a ait, İsfahan'a özgü.
sürme-i S. M784b21

sipāhîlîḳ (Fa.T.) Askerlik, savaşçılık.
s. A719a12, A722a22, A723a19

sipāriş (Fa.) Hoşnutluk, memnuniyet, beğenme.
s. ḳıl- "Beğenmek, takdir etmek, onaylamak" T699a26

sipāsî (Fa.) Dilenci, halk, kalabalık.
ḫalḳ u s. "Herkes, bütün ahali" T710b6

sipeh (Fa.) Asker, ordu. krş. sipāh
naʿl-i semend-i s. M795b6
ṭābiʿ-i s. M791a20
s.-niñ T704b16
s.-iñ M791a20, M795b6

sipeh-sālār (Fa.) Askerin, ordunun başı; komutan; ordunun en büyüğü; baş kumandan. krş. sipeh-sālār
s. irdi A720a26
s. ḳıl- A730b14
s. A731a9
s.-ğa A722a27
s.-ı A727a7
s.-ını A732a1

sipeh-sālārlıġ (Fa.T.) Komutanlık.
s.-dın A720b20

sipihr (Fa.) Felek, gök, gökyüzü; talih, kader.
s.-i buḳalemūn M800b16
s.-i devvār M785a10
s.-i dijem A720b4
s.-i dūn M785b16
s.-i dūn-şiʿār M783a23
s.-i eşîr M783a14
s.-i pür-fen T700a22
dāyire-i s. M791a6
evc-i s. M791a7
gülbün-i s. M783a26
toḳuz s. A733a14
s. A732a26(2), M783a7, M783a8, M783a27, M783b26, M783b27, M784b11, M785a7, M785a20, M788a26, M789a13, M794b1, M795b11, M795b13, M797a22, M797b27, M800a13
s.-din M783a26
s.-i M794b17
s.-iniñ M787b9, M796b26

sipihr-āsā (Fa.) **Gökyüzü gibi, gök benzeri.**
s. M791b26, M795b13, M797b4

sipihr-peyker (Fa.birl.s.) **Gökyüzü gibi, gök gibi; gök benzeri yüzü, şekli olan.**
sehāb-ı s. M787b18

sirāb (Fa.) **Taze, canlı; suya doymuş, suya kanmış; sürekli, daimi.**
sünbül-i s. M797a18
s. u pāyende M801b15
s. bol- "Suya kanmak, doymak" T706a27, M785b6
s. ķıl- "Suvarmak, (hayvana) su vermek, içirmek" T704a5

sirāblıġ (Fa.T.) **Suya doymuşluk, suya kanmışlık.**
s. M801b13

sirēt (Ar.) **Bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı.**
s.-in A727b10

sirişk (Fa.) **Gözyaşı.**
s.-im M794a27

sirişlik (Fa.T.) **Yapıştırılmış, mühürlenmiş, kapatılmış, kapalı.**
s. M790b16

Sistān (ö.a.) **İran'ın doğusuyla Afganistan'ın güneybatısını kapsayan coğrafi bölge.**
S. bile A728b25
S.-da A725b15, A727a20

sisken- **Aniden uykudan uyanmak, birdenbire kendine gelmek.**
s.-ip A726b1

şit (Ar.) **Ün, nam, iyi şöhret.**
ş. ü şadāsın A719a17

sitem (Ar.) **Zulüm, haksızlık, eziyet; kızma, çıkışma.**
s. ü def' A733a17
ẓulm ü s. āġāz ķıl- A719b2
s. ķıl- A732b9
s. M785a4
s.-ni T703a19
s.-ler ķıl- M801a22

sitem-sāzlıķ (Fa.T.) **Sitem etme, zulüm, haksızlık etme.**
s. iyle- A731b20

sitiz (Fa.) **Düşmanlık, husumet, zulüm.**
s. iyle- "Vuruşmak" A719a23
s. A726a15

siv- **Sevmek, sevgi ve bağlılık duymak; yakınlık duymak; hoşlanmak; bir işe düşkün olmak.**
s. T709b23
s.-er T708a20, A719a8
s.-er irdi T695a4, A719b20, A724a24, A724a26
s.-erler T707a5
s.-genlerni T709b23

sivüglüg **Sevgili, sevilen, dost, sevgili dost.**
s. M792b26

Siyāmek (ö.a.) **Eski İran hükümdarlarından ilki olan Keyumers'in oğlu. Keyumers'in sağlığında vahşilerce katledilen Siyamek'in ölümünden sonra doğan oğlu Huşeng'e, dedesi Keyumers tahtı bırakmıştır.**
S. A718b11

siyāset (Ar.) **İdare altına alma, idare etme; ceza, cezalandırma; zulüm, eziyet; güç kullanarak idare; idare.**
żabt u s. M801a20
s. ḳıl- "İdaresi altına almak; cezalandırmak; sormak." A726b18, A727a19, A730b10
s. ḳıldur- "İdare ettirmek, yönettirmek" T705b24
s. ḳılıl- "Ceza verilmek, cezalandırılmak" M793a21, M794a19
s. körgüz- "Ceza vermek" A726a8
s. A719a23, A730b11, A731b23
s.-de M794a15
s.-i A730b9
s.-idin M789b25
s.-leri A730b26

Siyāvuş (ö.a.) **Eski İran hükümdarlarından Keykavus'un oğlu, Keyhusrev'in babası olan hükümdar.**
S. üçün A721a6
S. A720b20, A721a1, A721a10

siz **İkinci çoğul kişi zamiri; saygı ifadesi ile ikinci tekil kişi zamiri.**
s. dik M791b2
s. T697a21, T701a11, T714b22, T716a18, A728a5, M789b13, M789b19, M792b25, M793a5, M796b3, M796b9, M799b11, M799b19, M800a2
s.-ni M793a1, M798a14
s.-ge T697a18, T701a9(2), T702b10, T705b12, T706a14, T708b4, T709a7, T710b21, A728a6, A731a14, M787a11, M788a9, M792b12, M792b13, M792b27, M796b11, M799b27
s.-de M786b13, M799b11
s.-din T697a18, T714b10, M786b27, M788a9, M792b18, M793a2, M793a3
s.-din köprek M786a2
s.-iñ T702a27, M790b24, M792b13, M793a7, M793a12, M793a16, M796b10, M799b12, M799b27,

M800a1, M801a18
s.-iŋ bile T709b16
s.-iŋ dik M792b21
s.-iŋ iş küçde M799b17
s.-iŋ zamanda T714b25
s.-ler T702a27
s.-ler bilgey siz T702a27
s.-lerni T716b7

sizikte- **Farkında olmak, sezmek, hissetmek.**
s.-megey T701a9

şoḫbet (Ar.) **Sohbet, konuşma, dostluk ve arkadaşlıkla konuşma; görüşme, konuşma; meclis.**
ş. germ bol- "Sohbet koyulaşmak, dostluk ve arkadaşlık artmak" T716b22
ş. tut- "Sohbet etmek" T709b21
ş.-i T700a5, M788b5
ş.-in T702a13, T708a21
ş.-iġa T712a20, T715b15, T717b9, M784a12
ş.-ide M798b24
ş.-idin M783a1

Soḳrat (ö.a.) **Sokrates, Eski Yunanlı filozof (M.Ö. 470/469-M.Ö.399).**
S. Ḥakim T718a3
S. A722b2
S.-nıŋ T718a6

soḳul- **Sokulmak, bir şeyin içine alınmak.**
sikke 'adı(ıŋ)ġa soḳul- "Birisi adına sikke, para bastırmak" M797b14

sol **Sol, sol yön.**
s. T694b15

sol- **Solmak, tazeliğini, parlaklığını, diriliğini yitirmek.**
s.-sa M801b17

soŋ **Sonra; müteakip, arkasından.**
s. T696a4, T696a14, T700a10, T701b9, T701b19, T704b13, T706a18, T706b10, T708b7, T710a2, T710a18, T710a27, T711a5, T713a5, T714a9, T714a10, T714a20, A719b2, A721b7, A722a24, A723a23, A723b9, A727a14, A733a5, M786a18,
-dın s. T694b13, T707b, M802a19
s.-ıda M798a3
s.-ıça T706a10
s.-ġı "Sonraki; en sonuncu; en son; ebedi; sonunda; sonra." T701a19, T712b5, A723b3, A724b2, M783b1, M792a14
s.-ġıda M797a8

soŋra **Sonra, arkasından; başka.**
s. T704a20, T706b24, T709a12, T709b10, T713b15, T715a25, T715b14, A723b17, A732a2, M790b2, M797b23
-dın s. T694b6(2), T694b9, T694b19,

T695a13, T695a14, T695a16, T695a18, T695b10, T696a2(2), T696a6, T696a7, T696b2, T696b23, T697a5(2), T697a8, T697a9, T697a14, T697a26, T697b1, T697b10, T697b15, T697b16(2), T698a6, T698b4, T699b5, T699b7, T699b21, T699b24, T700a15, T700a16, T700a17, T700b24, T701a9, T701a27, T702a9(2), T702a10(2), T702b1, T702b5, T702b23, T703a8, T703a9, T703a10, T703a14, T703a23, T703b13, T704a1, T704a3, T704a4, T704a8, T704a11, T704a20, T704a22, T705b1, T705b5, T705b25, T706a6, T706a13, T706a20, T706b24, T707a6, T707a9, T707a21, T707a23, T707b, T708a15, T708a27, T708b13, T709a3, T709a12, T709b2, T709b5, T709b8, T709b10, T709b12, T709b19, T710a4, T710a7, T710b9, T711a2, T711a21, T711a24, T711a25, T711b9, T711b26, T712a5, T712a15, T712a16, T712b10, T712b21, T712b23, T713a3, T713a4, T713a9, T713a15, T713a20, T713a21, T713b9, T713b14, T713b15, T713b20, T713b23, T714b22, T715a6, T715a12, T715a14, T715a20, T715a25(2), T715b12, T715b19, T715b21, T716a10, T716b15, T716b20, T716b27, T717a2(2), T717a12, T717a15, T717b2, T717b10, T717b22, A720a1, A720a7, A720b21, A720b26, A720b27, A721a4, A721a20, A722a18, A722a21, A722b3, A722b5, A722b15, A724a12, A724a19, A724a25, A725a21, A726a1, A727a16, A727b13, A727b19, A727b26, A728a19, A729a5, A729a8, A729a27, A730a24(2), A731a27, A731b21, A732a7, A732a8, A732a9, A732b7, A732b19, A733a4, A733a7, M782b14, M783b19, M784a15, M786b26, M787a22, M787a26, M788a27, M788b8, M788b11, M788b15, M788b17, M788b27, M789a10, M789a21, M789b6, M790a1, M790a23, M790b2, M790b10, M790b19, M791a1, M791a8, M791a14, M791b17, M791b21, M792a4, M792a14, M792b3, M792b10, M793a22, M794b4, M794b18, M794b23, M795a8, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M795b16, M795b22, M796a9, M796b13, M796b20, M797a5, M797a10, M797a17, M797b5, M798a3, M798a16, M798a22, M799b9, M800a5, M800a13, M800a14, M800a15(2), M800a16, M800a18, M800a25, M800b5, M800b15, M801b25, M802a6

s.-ğı "Sonraki, arkadan gelen. "M783b1

sor- **Sormak, öğrenmek, bilgi almak üzere soru sormak; aramak, araştırmak, öğrenmek istemek; hesap sormak, gerçeği aramak; hatır almak, hatır sormak.**

s.-ay M797b15(2)

s.-dum T718a23

s.-dı T698a15, T698b10, T698b19, T699a21, T701a17, T705b2, T710a8, T710a9, T710b22,

T712b1, T713a16, T713a21, T714a8, T714b7, T714b14, T714b25, T717b11, A725a24, A726a26, A726b7, A726b16, A726b21, A729b25, A730a23
s.-dılar T714b19, T717b16
s.-salar irdi T712a4
s.-dı irse T698a25, T709a26, T712a26, T714a6, T717a11, T717a22
s.-ğay M797a24
s.-ar irdi T712a12
s.-ğusıdur M801a14, M801a15
s.-up irdiler M796a10
s.-ğaç T711a17, T712a12
s.-ğalı M797a1
s.-up T701b7, T704a4, T706b16, T711b26, T715b13, A725a8, A733b2, M793b12, M801a21, M802a1
s.-arda M793a21
s.-ğanda T713b17
s.-ğanlarınıñ M788b21
s.-ğuçı M796a17
s.-makķa M797b16

sordur- **Sordurmak, öğrenmek, bilgi almak amacıyla soru sordurmak; araştırtmak, tahkik ettirmek.**
s.-alı M788b19
s.-dılar M799b24
s.-a almaylar M799b25
s.-a M788b22, M791a15
s.-mak M791a3

soruķ **Mesele, konu, mevzu.**
s. M788b20

sorul- **Sorulmak, öğrenmek isteği ile soru sorulmak; sorup dinleme, görüşme.**
s.-sa M793a20
-nı s.-sa M790a16

soydur- **Yüzdürmek, derisini çıkarttırmak, derisini soydurmak.**
s.-up A726a2

sök- **Sövmek, hakaret etmek, lanetlemek.**
-ni s. A719b9

söktür- **Çıkarttırmak.**
s.-üp A726b20

sömür- **İçmek, emerek içmek, çekerek içmek.**
s.-medi M797b23

söz **Söz, laf, lakırdı; bilgi, malumat, haber; çözüm; mesele, bahis, mevzu, konu; özlü söz, vecize; anlatılacak şey; söylenti; ant, vaat; ifade; teklif; iddia; ihtilaf; konuşma.**
s. bile T696b16, T712b4, A726a2
s.-dür A723b18

s. tuttur- "Söz verdirmek" A721a10
s. T696a4, T697a21(2), T698b7, T699a23, T704a9, T712b4, T714a2, T714a16, T714a17, T714a20, T714b11, T714b14, T717b14, T718a1, T718a21, A718b4, A718b6, A721b8, A722a24, A727a2, A730b3, A730b4, A731b11, A733a2, A733b7, M786b13, M786b24, M789b2, M789b14, M789b16, M789b19, M790a9, M792b20, M793a14, M793a18, M794a4, M795a1, M799b1, M799b17, M800a3
s.-ni T699a26, T705b25, T714b13, T715a5, T716b8, T717b12, A723b17, A723b27, M788b18, M789a7, M793a15, M798a22
s.-ge T707a27, M787a12, M789a8
s.-de A723b17
s.-din T698b7, T715a6, T716a20, A722b24, A725a9, A725a10, A726b1, A726b26
s.-din kayıt- T714b13
s.-inŋ M789b16
s.-inŋ bile T708b22
s.-inŋge M799a14
s.-i T705b25, T708a25, T715b23, T716b19, T718a24, M788b7, M793b4, M795a15, M797a7, M799a3
s.-idür M792b4, M792b5, M792b6
s.-in T694b4, T696b21, T700b16, T708a18, A721b19, M793a13, M801a11
s.-ini M793a17
s.-ide A723b26
s.-ide irdi T702a4
s.-idin M792b12
s.-leri M788b27, A726b24
s.-lerige kir- M793a11
s.-leridin T702b18, T717b27
s.-leridindür T712b3, T717b19, T717b22, T718a3, T718a7, T718a10, T718a14, T718a17, T718a19, T718a21, T718a22
s.-ler T702b15, T705b25, T712a15, T713b24, T714a19, T714a23, M786a20, M787a23, M789a19, M789b17, M799b14
s.-lerinŋ T701a8
s.-lerni T714b19, A723b17, A726a4, M787a11
s.-lerge M793a12
s.-lerdin M789a20
s.-leriŋ T714b19
s.-leriŋni A726a4

sözle- **Konuşmak, kızarak konuşmak, söylemek.**
katık s. "Karşı gelerek konuşmak, itiraz etmek" T707a18
s.-p T707a18

sözleş- **Konuşmak, karşılıklı görüşerek konuşmak; bir konu hakkında görüşmek.**
s.-seler T716a27
s.-ip M790a19
s.-mey M792b17

sözlüg **Sözlü, sözü olan.**
yumuşaġ s. "Tatlı dilli" A728b21

su **Su; sudan oluşan kitle, deniz, göl, ırmak, akarsu, su birikintisi; yar, tükürük.**
s. atı "Ata benzeyen deniz hayvanı" A727b22
ḥayvān s.-yı T702a17, T702a19, A723b5
kök s. "Deniz, göl, nehir" M784b13
Tesnīm s.-yı T694b8
s. içre M784b12
s. üzre M783b10, M784b15
s. irdi T704b6, M794b5
s.-dur T704a5
s. ur- "Su serpmek" M784b27
yüz āfetdin köñül s. bol- "Sıkıntıya düşmek" M784b20
s. T695b12, T696a7, T696a8(2), T696a10, T696a12, T697a26, T704a2, T704a5, T704b15, T704b18(2), T704b20, T705a1, T707a24, T711a13, T712a24, T712b21, T718a4(2), A718b18, A719b27, A722a25, A723b6, A730a20, A730b1, A731b8, M783a10, M784b19, M795a22, M801a8
s.-nıñ M783b10
s.-nı T702a18, T704a3, T712a23, T712a24
s.-ġa T703b25, T704b20, T704b22, T706b5, T711a14(2), T716a17, T717a13, A726b9, M783a7
s.-da A722a22
s.-dın T704b21, T711a6, M784b16, M785b6
s.-yı T694b8, T699a5, T702a17, T702a19, T703b9, A723b5, M788a4
s.-yınıñ M785a18
s.-yın T704b5, T712a22, T712a23, M799a1
s.-yıġa T718a11, T718a13
s.-yıdın A720a2, A731a12, M783a10, M796b23, M799b2
s.-ların T697b11
s.-larġa T702b19, A730a14

su'āl (Ar.) **Soru.**
s. ḳıl- "Soru sormak" T706b11, A722a23
s. T717b11
s.-in ḳıl- M786b4

şubḥ (Ar.) **Sabah, sabah vakti.**
ṣ.-ı ḥayāt-ı cāvdānī M794b10
ṣ.-ı ʿıyş M801a22
ṣ.-ı iḳbāl M797a11
ṣ.-ı ümīd M798a3
ṣ.-ı viṣāl M791a22
nesīm-i ṣ. M795b15
ṣ. M782b19, M783a27, M784a27, M785a20, M786a5, M795a20, M796b17
ṣ.-ı M792a3
ṣ.-ınıñ M783a25
ṣ.-ıdın M792a12

suçı **Hükümdarın sakiliğini yapan kişi, hükümdarın içeceklerini denetleme işiyle görevli kimse.**
s. M796a26, T701a5
s.-nı T701a9
s.-ġa T701a11
s.-sı T71a3

sūd (Fa.) **Yarar, fayda, kâr, kazanç; amaç, hedef, arzu, istek.**
s. ḳıl- M786a18, M797b18
s. T700b16, T716b11, M784a7, M785b15, M787a9, M788a18
s.-ı M785a6, M786b1

Sūdābe (ö.a.) **İran'ın Keyani sülalesi hükümdarlarından Keykavus'un eşlerinden biri. Sudabe, üvey oğlu Siyavuş'a ilgi duymuş ondan karşılık göremeyince Siyavuş'a iftira ederek babasının hiddetine uğramasına sebep olmuştur. Siyavuş suçsuz olduğunu ispat için ateşin içinden geçmiş, yanmayarak suçsuzluğunu ispatlamıştır.**
S. A720b18, A720b22
S.-din A720b20

ṣudūr (Ar.) **Dini işlerin yürütülmesinden sorumlu olan bir memuriyet.**
ṣ.-ı şerʿ M793b13
ṣ.-ġa M793b5, M793b11, M793b15, M793b16

sūg (San./Fa.) **Keder, elem, felaket, matem, acı;** hüzün.
mūcib-i s.-i ebedī M796a16
s.-ige M785a19

ṣufret (Ar.) **Sarılık, beniz solukluğu.**
ṣ. M783a23

Ṣuḥḥār (ö.a.) **Erfahşed'in kardeşi Erem'in yedi oğlundan biri. Tay ülkesi Suhhar'ın ülkesidir.**
Ṣ. A719a24, A719a25

Suḫrā (ö.a.) **İran hükümdarlarından Yelaş bin Firuz'un veziri.**
S. A729a14, A729a15, A729a27
S.-nıñ A729b1
S.-nı A729a24, A729a27

sula- **Su vermek, suvarmak, hayvana su içirmek.**
s.-p barur biz T704a5

ṣulḥ (Ar.) **Barışma, uyuşma, uzlaşma.**
ṣ. cānibidin kir- **"Uzlaşma düşüncesi ile hareket etmek"** A730a8

sulṭān (Ar.) **Sultan, hükümdar.**
s.-ı bende-perver M798a20
s.-ı ṣāḥib-ḳırān T696b1
s. M796a19
s.-ġa M788a1
s.-dın M798b3
s.-ı M787b8
s.-lar A733b2
s.-larġa M796a19

Sulṭān Bedi'ü'z-zamān Mirzā (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza ile Bike Sultan Begim'in oğlu.**
S.-dın M799b23

Sulṭan Ḥüseyin (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza Baykara. Horasan hükümdarı (ölm. 1506).**
S. A733a19

Sulṭan Maḥmūd Mirzā (ö.a.) **Sultan Ebu Said Mirza'nın oğlu ve Şehr-i Banu Beğim'in kardeşi (ölm. 1495).**
S. M790a7, M795b19

Sulṭān Maḥmūd (ö.a.)
S. Aġadın M788b12

sulṭānlıġ (Ar.T.) **Sultanlık, hükümdarlık.**
s. M788b23

suluḳ **Sulu, su yüklü, yağmur yüklü.**
s. bol- T697a1

sun- **Bir şeye erişmek, dokunmak için uzanmak, elini uzatmak.**
s.-ġaç T698b13
s.-ġandı A722a8

ṣun' (Ar.) **Yaratma, yaratış, ortaya çıkarma; kudret, güç; doğurma, doğma.**
ḥaml u ṣ. T698a9
ṣ. M784b18, M786b2
ṣ.-nı T698b20
ṣ.-ınıñ T698a9
ṣ.-ıġa T705b11, T711a12

sūre (Ar.) **Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümünden her biri.**
s.-si A730a18
s.-side T704a15, T705b1

ṣūret (Ar.) **Şekil, tarz, yol; resim, tasvir; biçim, şekil, görünüş, kılık, suret; usûl, âdet; iş, hal yaratık.**
ṣ. bile T708a14
ṣ. bağla- **"Gerçekleşmek, ortaya çıkmak, meydana gelmek, yol bulmak"** A731b25, M787b4, M794a24

ṣ. bağlan- "Meydana getirilmek" M787b13
ṣ. tut- "Ortaya çıkmak, meydana gelmek" T711b22, M796b7
ṣ. T711b22
ṣ.-ni T711b23
ṣ.-i T695a6, T702b11, T711b19, T712a1, T712a3, A719a19, A721a18, A727b22, M787b4
ṣ.-in T716a25, A719a8, A727a17, A731a22, A731b1
ṣ.-iğa T715a23
ṣ.-ide T699a13, T716b21
ṣ.-ler M793a3
ṣ.-lerdin M784b12

ṣūretī (Ar.Fa.) **Bir şekil, bir usûl.**
ṣ. M796b9

Sūs (ö.a.) **İran'ın Huzistan veya Arabistan eyaletindeki tarihi şehir.**
S. T695a22, A719a1
S.-nı T695b7, A725b14

susızlığ **Susuzluk, susuz kalma.**
s. T709a13

Suṣter (ö.a.) **Şüster. İran Arabistanında eski Huzistan eyaletinde bir şehir.**
Ṣ.-ni A725b14

ṣu'ūbet (Ar.) **Güçlük, zorluk; zahmet, sıkıntı.**
şiddet ü ṣ. M790a27
ṣ. bile T698a9
ṣ. M790a26
ṣ.-ḳa ḳal- "Üzüntüye düşmek, kederlenmek" T701b24
ṣ.-i M794b19
ṣ.-inig M787a2
ṣ.-in M784b4
ṣ.-idin M797b10

Sūy~Sedī (ö.a.) **Yunus Peygamber'in doğru yola davet için gönderildiği halk ve bu halkın bulunduğu şehir.**
S. T712b10

suvar- **Suvarmak, hayvana su vermek, su içirmek.**
s.-ıp T704a2, T704a3
s.-ğalı T704a1
s.-ğandın T704a4

suver (Ar.) **Sureler, Kur'an'ın bölümleri.**
s.-i Kur'ānī M782b3

ṣuver (Ar.) **Suretler, şekiller, görünüşler.**
ṣ. M784b12

ṣuverī (Ar.) **Görünüşe ait, görünüşte, şekil olarak.**

ş. T695a3

Sübhān bin ʿUlvān (ö.a.) **İbrahim Peygamber karısı Sara ile Mısır'a gittiğinde Mısır padişahı olan kişi. Bu kişi Sara'yı arzulamış ve İbrahim Peygamber'den ayırmıştır. Ancak Sara'ya dokunmak istediğinde eli tutmaz olunca Sara'dan özür dileyerek onu İbrahim'in yanına göndermiş.**
S. T698b12

sübḥānehu ve taʿālā (Ar.) **Bütün kusurlardan uzak ve yüce olan.**
Ḥ.s.v.t. T696b19, T697a8, T702b16, T705a7, T707a21
Ḥ.s.v.t.-nıñ T694b7, T697a25

sücūd (Ar.) **Secde etme, başeğme, itaat etme.**
s. it- "Secde etmek, itaat etmek" T695a17

süçi-ḫāne (T.Fa.) **İçkihane, içki evi, şaraphane.**
s.-side M800a21

süddelıġ (Ar.T.)**Eşikli, eşiği olan.**
s. M788a17

südre- **Sürüklemek, sürümek.**
s.-diler A732a24

süfte (Fa.) **Delinmiş.**
s. ḳıl- "Delmek" T711b3

Sühā (ö.a.) ast. **Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız.**
S. M785a13

sükūn (Ar.) **Durma.**
s. tap- "Yerleşmek, oturmak" A732b9

Süleymān (ö.a.) **Kitab-ı Mukaddes'teki peygamber ve hükümdar.**
S. ʿaleyhi's-selām T698a2, T707b, T710a22, T710b9, T710b13, T710b17, T710b24, T710b25, T710b26, T710b27, T711a1, T711a7, T711a8, T711a9, T711a11, T711a13, T711a14, T711a15, T711a17, T711a23, T711a25, T711b1, T711b3, T711b5, T711b6, T711b7, T711b9, T711b10, T711b12(2), T711b14, T711b15, T711b19, T711b21, T711b23(2), T711b26, T712a1, T712a1(2), T712a3, T712a6, T712a7(2), T712a12, T712a14, T712b8, T712b9, T713b6, A721a23, A724a20
S. ʿaleyhi's-selām irdi T710b1
S. ʿaleyhi's-selāmnıñ T710a6, T711a1, T711b8, T711b17, T711b18, T711b24, T712a11
S. ʿaleyhi's-selāmnı T710b27
S. ʿaleyhi's-selāmġa T710a22, T710b21,

T711a6, T711a19, T711a25, T711b4, T711b21, T711b24
S. ʿaleyhi's-selāmdın T711a8, T712b9, T713a7, A721a22
S. bin Dāvud ʿaleyhi's-selām T710b2
taḫt-ı S. M788a15, M788a15
S. min T712a4
S. T710b20, T711a10, T712a2
S.-ğa T711b14, T712a17, M788a15, M788a15

sülṣ (Ar.) **Üçte bir.**
ṣ.-i T711a9(2)
ṣ.-in T716b4(3)

sülūk (Ar.) **Bir yola girme, bir tarikate intisap etme.**
s. M798b7

sümūm (Ar.) **Ağılar, zehirler, zehir.**
s.-ı cān-süz M783a13

sünbül (Fa.) **Sümbül.**
s.-i sīrāb M797a18
s. M786a6

sünbül-āsā (Fa.) **Sümbül gibi, sümbül benzeri.**
s. M782b19

sümğek **Kemik.**
s. mağzı "Kemikteki ilik"
s.-in T696a24, T700a19
s.-leri T713a12
s.-lerige T713a17
s.-leridin T708a9
s.-lerni T713a12

sünnet (Ar.) **Âdet, bir olaydaki davranışa bakarak daha sonra da aynı davranışı sürdürme, âdet haline getirme.**
s. A719a5

süpür- **Süpürmek, süpürerek temizlemek, bir şeyden arındırmak.**
s.-düm M798b16
s.-gey M791a5
s.-geyler M784b26

süpürgü **Süpürge.**
s. yığaç T702b20
s.-si M791a5

sür- **Yönetip yürütmek, sevk ve idare etmek; geçirmek, bir tarafa götürmek; sürmek, dokundurmak; uzaklaştırmak; üfürmek, üflemek; bir maddeyi bir yüzey üzerine yaymak, sürmek, dağıtmak; yaşamak, devam etmek, sürmek; göndermek, ulaştırmak; söylemek; bir şeyi**

esas alarak takip etmek; vurmak, dokunmak, uzatmak.
aradın s. A733a3
milk s. A719a9, A727b15
s.-ey M784b1, M797b16
s.-di T699b9, T704b21, T707b, T714b4, A719a9, A724a2, A726a19(2), A727b15
s.-diler A733a3
s.-se irdi T695b6
s.-gey T700b1, M786b10, M792a4
s.-üptür A729b21
s.-üp T694b20, T710b17, T714b16, M790b12
s.-erge M801a26

sür'at (Ar.) **Hız, çabukluk.**
s.-i M784b9

Süreyyā (ö.a.) **Ülker yıldızı, yedi yıldızdan oluşan yıldız kümesi.**
S. M783b27, M785a14

sürme **Sürme, kirpik diplerine sürülen siyah boya.**
s.-i Sipähänī M784b21
s. M797b7
s.-sidin M796b22

sürt- **Sürmek, dokundurmak, değdirmek; bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek; sürtmek.**
s.-üp T697b9, T713a27, M784b23, M791a5, M795a18, M802a9
s.-mek M788b2
köz s. M784b23, M791a5
közge s. M795a18
yüz s. T713a27

sürtül- **Değmek, dokunmak.**
s.-ür irdi T706a9

sürūd (Fa.) **Şarkı, türkü; söz; terane.**
s.-ı Keyānī A720b13
s.-ı M796a26
s.-ı durur M794b16

sürūr (Ar.) **Sevinç, ferahlık, bahtiyarlık.**
s. bol- M800b4
s. M795b18, M798b11
s.-ı M787a6

sürüg **Pek çok, kalabalık, bir grup, bir topluluk; hayvan topluluğu, bir cins hayvandan oluşan topluluk.**
s. T706b10, A723b15, M786b18

sürül- **Yürütülmek, hareket ettirilmek; gönderilmek.**
s.-di M786b11
-ni s.-se M783a3

Süryānī (ö.a.) **Samilerin Arami kolunun doğu bölümünde olan bir Hristiyan topluluğu; Süryanilerin dili.**
S. til "Süryanice" T703a11
S. T695b14

süt **Süt; anne sütü.**
s. T712b23, A722b5, A723a16, A723a23
s.-i T703b13
s.-in T703b12, T703b13

sütlüg **Sütü olan, çocuk veya yavru emziren (anne).**
s. T703b12, T712b22, A723b16

sütūn (Fa.) **Sütun, direk; binanın ayakta durması için yerden yükselen düşey destek, kolon.**
s. T716a7(2), T716b2, T717a25, A727b8, A727b9
s.-larnı T717a26

süz- **Süzmek, bazı sıvıların yoğunlaşmasına yol açan, katı ve tortulu maddeleri bu sıvıdan ayırmak.**
s.-geyler M800a15

şābb (Ar.) **Genç, yiğit, delikanlı.**
şeyḫ ü ş. "Yaşlı ve genç" T705b8
ş.-ınıñ T705b8

şād (Fa.) **Sevinçli, memnun, mutlu, hoşnut.**
ş. irdi A720b13
ş. bol- "Memnun olmak, sevinçli olmak, mutlu olmak" T716a16, M783a27, M795a12, M798a19
ş. iyle- "Sevindirmek, mutlu etmek" M794b11
ş. it- "Sevindirmek, memnun etmek" M782b13, M783b16, M790a5, M796a22
ş. ḳıl- "Memnun etmek" A729a3

şād-āb (Fa.birl.s.) **Doymuş, suya kanmış.**
ş. bol- "Suya kanmak, doymak, memnun olmak" A729b18

Şād-Fīrūz (ö.a.) **Firuz bin Yezdcerd'in devrinde imar edilen Isfahan'ın Yenişehir'inin bulunduğu yer.**
Ş.-da A729a11

şādırvān (Fa.) **Hükümdarlara mahsus büyük otağ çadırının önüne çekilen perde; otağ, çadır.**
ş.-ı ʿazamet ü celāl M788a26
ş. T705a21
ş.-ıda A731b5

şād-gîn (Fa.) **Memnunluk, hoşnutluk.**
ş.-idin T709a7

şād-kāmlıḳ (Fa.T.) **Sevinçlilik, bahtiyarlık.**
ş. M801b13

şādlıġ (Fa.T.) **Mutluluk, bahtiyarlık.**
ş. M795a15

şādmān (Fa.) **Memnun, sevinçli, mutlu.**
ḥiṣār-ı ş. M786a10
ş. u ḫayrān M795a27
ş. bol- "Mutlu olmak, memnun olmak, sevinmek" T699b4, T700a4, A725b1, M790a12
ş.-dın M786a10

şād-mānlıġ (Fa.T.) **Mutluluk, memnuniyet, bahtiyarlık, sevinç.**
ş. M786a10, M795b19
ş.-nıñ M797a1
ş.-lar A722b6

Şād-revān (ö.a.) **İran hükümdarlarından Şapur'un Şuster'de imar ettirdiği bir şehir.**
Ş. A727a20

şafaḳ (Ar.) **Güneş doğmadan önceki aydınlık, kızıllık, alaca karanlık.**
ş.-nıñ M796a3

ş.-dın M783a13

şāgird (Fa.) **Talebe, herhangi bir konuda bilgi ve görgü sahibi bir kimsenin yanında yetişen, ondan feyz alan kimse.**
ş.-i T695b22
ş.-i irdi T715b26, T717b21
ş.-idür T717b18, T717b24, T718a3, T718a6, T718a10, T718a14, T718a17, T718a19
ş.-leridindür T717b27

şāh (Fa.) **Şah, hükümdar; ileri gelen, baş, başkan. krş. şeh**
ş.-ı cihān M797a24
ş. u bes A733b10
ş. u gedā T718a21
ş. u gedānı M798a13, M798b25
ş. u şāh-zāde A723b5
ş. beyt "Bir şiirin en güzel beyti" M796a3
ş. irür M796a20
ş. irdi T710b1
ş. bol- A720a6
ş. ol- A720a23, A728b18, A729a13, M800b8
ş. T707b, T718a13, T718a16, A719a2, A725b15, A733a19, M782b5, M785b12, M796a3, M796a26, M797a24, M797b15
ş.-ġa M796a24
ş.-ḳa M795b26, M797b15
ş.-dın M800b16
ş.-lar A720b4(2), A733b11, M797b1
ş.-lardın A733a19
ş.-ım M787b23
ş.-ı T710b20, T717a20, M797a3
ş.-ınıñ T711a19, M786a6, M786a7
ş.-ın M797b1
ş.-ları M790b27

şāḫ (Fa.) **Dal, budak; parça.**
ş. T697a27, T697b2
ş.-ḳa M785a6
ş.-ığa M785a13
ş.-lar üzre M783b7
ş.-ların T704a12

şāhāne (Fa.) **Hükümdara ait; hükümdara, şaha yaraşır.**
ş. M795b9

şāhī (Fa.) **Şaha yaraşır, şaha ait; bir şah.**
taḫt-ı ş. M789a9
ş. irdi A719a3

şāhid (Fa.) **Güzel, değerli ve güzel şey.**
ş.-i M786a13
ş.-i M787b20

Şāh Ḥüseyn (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza'nın hizmetinde bulunan kişilerden biri.**

Ş. M796a25

Şāhlıġ (Fa.T.) **Hükümdarlık, başta olma. krş. şāhlık ḥikmet ü ş.** A723b13
ş. A733a18, M797b14

şāhlık (Fa.T.) **Hükümdarlık, başta olma. krş. şāhlıġ**
ş. A733a15, A733b4

Şāh Muḥammed Bedi' (ö.a.) Sultan Hüseyin Baykara'nın en büyük oğlu.
Ş. M795b23

Şāh-nāme (ö.a.) Firdevsi'nin ünlü eseri.
Ş. A721a19
Ş.-de A720b16, A721b27

Şāhpūr (ö.a.) **Sasaniler'in birinci hükümdarı olan Erdeşir'in oğlu. Annesi, Eşkaniler'in sonuncu hükümdar olan Erdevan'ın kızıdır.**
Ş. A725a22, A725b1

şāhrāh (Fa.) İstikamet, yön, ana yol.
ş.-ıġa M786a4

şāḫsārī (Fa.) Ağaçlık, koruluk.
ş. M785a11

şāhsız (Fa.T.) Şahsız, hükümdarsız.
ş. A732b24

Şāh-Şāpur (ö.a.) **Şapur I'in yaptırdığı şehirlerden biri.**
Ş. A725b15

Şāḫ-vār (Fa.) **Şaha, hükümdara yakışır, yakışacak tarzda.**
gevher-i ş. M796a4
la'l-i ş. dik M794b5
ş.-ları M796a4

şāh-zāde (Fa.) **Şehzade; şah oğlu, hükümdar oğlu; hükümdar soyundan.**
şāh u ş. A723b5
ş.-ler M798b24

şaḳḳ (Ar.) **Yarma, yarılma; yarık, çatlak.**
ş. bol- "Yarılmak, ikiye ayrılmak, açılmak, ayrılmak" T707a24(2), T714b24, T714b26
ş. ḳıl- "Yarmak, aralamak, ikiye ayırmak" T697a16, T697b3

Şālaḫ (ö.a.) **Nuh Peygamber'in atalarından biri.**
Ş. T697b23

Şām (ö.a.) **Suriye'deki Şam şehri; Suriye'nin genel adı.**

Ş. sarı T703a20
Ş. T699a9, T699b12, T699b15, T699b16, T700a1, T706a8, T706a14, T706a15, T707a21, T707a23, T708a23, T715b25, T716a19, A722a9, A724a18
Ş.-nıñ T697a9
Ş.-ğa T706a9, T706a10, T706a19, T706a22
Ş.-da T699b17, T702a23
Ş.-dadur T702b22
Ş.-dın T699a21, T710b7
Ş.-ğaça T707b

şām (Fa.) **Akşam; karanlık, kara.**
ş. T710b8, A719a5, A726b7, M782b19
ş.-ı deycūr M786a19
ş.-ı vişāl M797a12
ş.-ı zülf M784a17
ş.-ı M783b24, M792a3, M795a5
ş.-ığa M795a19, M797a11
ş.-ıda M792a12
ş.-ıdın M798a3

şāmil (Ar.) **İçine alan, kaplayan, çevreleyen.**
-ğa ş. tutul- "Davranışta bulunmak, davranış göstermek" M791a12

şān (Fa.) **Ün, şan, şöhret; âdet; şeref, onur; sebep.**
ş. M802a7
ş.-ı T707b, A726a17, M782b6
ş.-ıda "Onuruna, şerefine" T696a19, T709b13, T710b8, A730a19, M796a21, M791a24
ş.-ıdadur T700b5, T712a19, T715b24, A726b26
ş.-ıdın M796b8

Şāpūr (ö.a.) **Şapur I, Sasani hükümdarı. Ölm. 272, hükümdarlığı** 241-272. **Babası I. Erdeşir'in kurduğu imparatorluğu güçlendirerek sınırlarını genişletmiştir.**
Cünd-i Ş.-dın "Şapur I'in yaptırdığı, daha sonra önemli bilim merkezlerinden biri olan şehir" A725b15
Ş. bin Erdeşir A725b8
Şāh Ş.-dur "Şapur I'in yaptırdığı şehirlerden biri" A725b15
Ş. A725b10, A725b11, A725b12, A725b16, A725b17, A725b18, A725b19, A715b20, A725b21
Ş.-ğa A725b4, A725b19

Şāpūr (ö.a.) **Şapur II, Sasani hükümdarı. M.S.** 309-379 **yılları arasında yaşamıştır ve babası II. Hürmüz'dür.**
Hürmüz bin Ş. A725b17
Kiruz Şāpūr "II. Hürmüz'ün oğlu Şapur II'nin Şüster'de yaptırdığı şehirlerden biri" A727a20
Ş. bile A726b14
Ş.-ı ẕü'l-ektāf A726b4

Ş.-ı ẕü'l-ektāfnıñ A727a22
Ş. A726b3, A726b7, A726b9,A726b13, A726b14, A726b15, A726b16, A726b18, A726b22, **A726b26**, A727a6, A727a7, A727a13, A727a16, **A727a18**, A727a21, A727a23, A727b1
Ş.-nıñ A727a6, A727a10
Ş.-nı A727a3, A727a10, A727a12
Ş.-ġa A726b12, A726b14A727a1

Şāpūr (ö.a.) **İran hükümdarlarından Şapur bin Şapur.**
Ş.-ı Şāpūr A727b9
Ş. bin Şāpūr A727b2
Ş. oğlı Şāpūr A727a25
Ş. A727b5, A727b7, A727b10
Ş.-ġa A727a27, A727b3
Ş.-nıñ A727b8

Şāpūr (ö.a.) **İran hükümdarlarından biri.**
Behrām bin Ş. A724a9
Ş. milki A714a8

Şāpūr (ö.a.) **İran hükümdarlarından Kubad bin Firuz'un veziri Suhra'yı vezirlikten azlettikten sonra vezirliğe seçtiği kişi.**
Ş. A729a27

Şāpūr (ö.a.) **İran hükümdarlarından Husrev Perviz zamanında yaşamış ünlü bir nakkaş.**
Ş. A731b1

Şāpūr (ö.a.) **Eşkaniler'den Eşk'in oğlu Şapur.**
Ş. bin Eşk A724a7
Ş.-dın A724a12

Şāpūrān (ö.a.) **Sasani hükümdarı II. Şapur'un yaptırdığı ve kendi adıyla anılan şehirler.**
Ş. A727a6

şarāb-ḫāne (Ar.Fa.) **Şarap yapılan veya satılan yer.**
ş. M793b10

şarī' (Ar.) **Yol, geçiş.**
ş. A728b8
ş.-i M784b26

şārik (Ar.) **Yardımcı, esir.**
ş. T709a8

şarṭ (Ar.) **Şart, koşul, zorunluluk, kayıt, bağ, kural.**
ş. bile T704a7, T706b8, T710a5, T712a22
ş. ḳıl- "Şart koşmak" T74b7, T706a12, T712a23, M801a4
ş. M800b8
ş.-ı T710b24

şaṭranc (Fa.) **Zikzaklı kareler oluşturulması yoluyla**

meydana gelen motif, şekil.
ş. A725b12

şāṭır (Ar.) **Mevki sahibi bir kişinin yanında, atına refakat etmek, haber götürmekle görevli kimse.**
ş. M792a14

şāyed (Fa.) **Şayet, eğer; -dığı takdirde; nasıl.**
ş. T709b25, T710b13, T710b23, T712b2, A725a16, M790b22, M792b19, M794a20, M800a1, M802a13

şāyeste (Fa.) **Layık, yakışır, uygun.**
ş. bol- "Layık olmak; uğramak" T694b16, T698b7, T705b27

şāyi' (Ar.) **Yayılmış, yaygınlaşmış; âdet haline gelmiş.**
ş. **irdi** A727a12
ş. **bol-** "Yayılmak, yaygınlaşmak" T695b14, T695b22, A725b25, M801a17

şeb (Fa.) **Gece.**
çādır-ı ş.-in M784a27

şebāb (Ar.) **Gençlik, yiğitlik.**
ş. M792b5

şeb-çerāġ (Fa.) **Gece parlayan yakut.**
gevher-i ş. "Gece parlayan kıymetli taş, yakut" A731a24

Şebdİz (ö.a.) **Husrev Perviz'in meşhur atının adı.**
Ş.-ğa **meşhūr irdi** A731a27

Şebhūn (Fa.) **Gece baskını, baskın. krş. şebİẖūn**
ş. **ur-** "Gece baskını yapmak" A728a18

şebİẖūn (Fa.) **Gece baskını. krş. şebhūn**
ş.-**dın** M783b24

şebistān (Fa.) **Karanlık; karanlık gece.**
şem'-i ş.-ın M801a22
ş.-**nı** M801b14
ş.-**ı** M795b24
ş.-**ıñız** M788a7

şeb-reng (Fa.birl.s.) **Gece renkli, karanlık; bahtsız.**
ş. M784a11, M784a12

şeb-tāb (Fa.) **Geceyi parlatan, aydınlatan; ateşböceği.**
kirm-i ş. "Ateşböceği" M785a23

şecā'at (Ar.) **Yiğitlik, yüreklilik.**
ş. **bile** T705b7

ş.-**din** A728a5
ş.-**iğa** A728b5

şecer (Ar.) **Ağaç.**
ş. M783b9, M785a12
ş.-**ni** M785b10

şecere (Ar.) **Ağaç. bir tek ağaç.**
ş.-**si** M785a3
ş.-**sinin̂** M788a25
ş.-**siğa** M785b10
ş.-**sidin** T713b19, M785a2

Şeddād (ö.a.) ? **Ad kavminden Amalik bin Ad'in iki oğlundan biri.**
Ş.-ı **ʿĀdğa** A719a20
Ş. T697a7, A719a27, A719b1, A719b3(2), A720a4

şedîd (Ar.) **Sert, şiddetli, katı.**
şeddād u ş. A719a23
ş. A730b9

Şedîd (ö.a.) **Ad kavminden Amalik bin Ad'in evlatlarından biri.**
Ş. T697a7, A719a27, A719b1

şefāʿat (Ar.) **Birinin suçundan bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık.**
ş. ü **ʿadālet** A727b17
ş. **ḳıl-** T708b4
ş.-**ler** M795b11
ş.-**i** A727b12
ş.-**idin** T708b5

şefîʿ (Ar.) **Şefaat eden, bir suçlunun bağışlanması için aracılık eden.**
ş. **ḳıl-** M783a19
ş.-**ler** A725b11

şefḳat (Ar.) **Acıyarak koruma; acıyarak, koruyarak sevme; koruma; şefkat; sevgi, yakınlık, ilgi.**
ş.-**i bî-nihāyet** M795b4
ruḳʿa-i ş.-iñiz M795a3
żıll-ı ş.-in M798a20
ş. ü **iltifāt** M791a12
mihr ü ş.-in M798b18
iltifāt u ş. körgüz- M791a10
ş. **bile** M798a17
ş. **it-** M800b19
ş. A729b17, M791a12, M792a1, M792b24
ş.-**iniñ** T709a25

şefḳat-engiz (Ar.Fa.birl.s.) **Şefkatli, sevgi ve koruma içeren.**
ş. M787a23

şeh (Fa.) **Şah, hükümdar. krş. şāh**
ş.-i ferḫunde-ṣıfat M788a24
ş.-i nik-baḫt A733b5
ş. irdi A725b7
ş. ol- A733a18
ş. M785b12, M786a25, M786b25, M795b5, M796a18, M796a22, M796a23, M796a25, M796a27, M796b2, M796b3, M800a4
ş.-ni M785b12
ş.-ġa M796a24
ş.-din M787a14, A726b12
ş.-i A720a16
ş.-ler A720a6, M782b2
ş.-ler ara M800a4
ş.-lerġa A724b15

şehā (Fa.) **Ey şah, ey hükümdar.**
ş. A733a20

şehādet (Ar.) **"Eşhedü en lâ ilâhe illallah" cümlesini söyleyerek Tanrı'nın varlığını ve birliğini kabul etme; Tanrı'nın birliğine tanıklık etme; delalet, alâmet, işaret.**
Şanduḳ-ı ş. " Musa'nın Harun'un evlatlarına **emanet ettiği sandık."** T705b21
ş. kelimesi "Kelime-i şehadet" M801a3
ş. tap- "Şehadet getirmek" T709b10

şehd (Ar.) **Bal.**
ş.-i M797b26

şeheb (Ar.) **Işık, aydınlık, kıvılcım.**
ş.-ni M783a3

şehî (Fa.) **Bir hükümdar, bir şah.**
ş. irdi A719a9

şehîd (Ar.) **Şehit, din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse; savaşta ölen.**
ş. bol- "Şehit olmak" T709b10, T710a4, A724a12
ş. M801a22
ş.-leriġa M794b10

şehenşāh (Fa.) **Şahlar şahı, en büyük hükümdar, padişahlar padişahı.**
ş. A726a16, A726a19, M796a4

şehlıġ (Fa.T.) **Şahlık, hükümdarlık. krş. şehlıḳ**
ş. T707b. T710b2

şehlıḳ (Fa.T.) **Şahlık, hükümdarlık. krş.şehlıġ**
ş. A733a20(2)

Şeh-nāme (ö.a.) **Firdevsi'nin ünlü mesnevisi.**
Ş.-niñ T697b25

şehr (Fa.) **Şehir; memleket; yerleşim yeri; büyük belde; kent, il.**
ş.-i Zever A723b6
ş. durur A727a20
ş. T699a8(2), T710b10, T715b10, A718b9, A719a1, A729a25, M793b9, M793b11
ş.-niñ T698a7, M799a17
ş.-ni T707b(3), T708a5
ş.-ğa T706b10, T706b12, T710b10, T711a16, T711a17, T713a20, T715b9, T715b10, A727a15, M798a16
ş.-de T698a6(2), T698b3, T698b5, T706b21, T707b, M793b14, M793b22
ş.-de irdi T707b
ş.-de irdiler M799b21
ş.-din T699a15(2), T703a6, T707b, T712a3, A719a13
ş.-ğaça A719a13, A723a22
ş.-i T699a9, T707a24, A722b3, A722b8, A723a22, A730b6
ş.-i irdi T706b13
ş.-idür A729a11
ş.-idürler A722b3
ş.-iniñ T710a3, A727a19
ş.-in T695a22, T710b9, A719a14, A722b17, A725b10, A727b11
ş.-ini T707b, A719a1
ş.-iğa T705a1, T708a5, T711a21, T713a20, A725a11, A729a17, M789b3
ş.-ide T715b2, T715b26, A727b20
ş.-idin T698a5, T698b12, T711b5
ş.-leride A733a3
ş.-leridin T703a21, T715b5
ş.-ler A725b13, A719a6
ş.-lerni T699a8, T699a16

Şehredî (ö.a.) **Sasani hükümdarlarından Şapur Zülektaf'ın veziri.**
Ş. A726b6

Şehr-irād (ö.a.) **Husrev Perviz'in Anadolu ordusunda güvendiği, değer verdiği adamlardan biri.**
Ş. Melik A732a26
Ş. A732a14, A732a18, A732a22
Ş.-nı A732b6

şehristān (Fa.) **Büyük şehir, etrafı çevrilmiş büyük şehir.**
ş.-ı M802a3
ş.-ıdur A727a19
ş.-nıñ M802a3

Şehryār (ö.a.) **Kimi tarihlere göre Kubad bin Firuz'un yaptırdığı söylenen şehirleden biri.**
Ş. A729b12

Şehryār (ö.a.) **Sasani hükümdarlarından Husrev**

Perviz'in oğlu Şehryar (hük. 631-652).
Ş. A733a5, A733a13

şehr-yār (Fa.) **Padişah, hükümdar.**
ş.-ımdın M794b24

Şehryār-dād (ö.a.) II. Şapur'un sipehsaları, kumandanı.
Ş. A727a7

şehsiz (Fa.T.) **Hükümdarsız, şahsız; hükümdarı olmayan.**
ş. A733b9

şeh-süvār (Fa.) **Ata iyi binen, iyi binici.**
ş.-ım M788b10, M791a21

şehvet (Ar.) **Şehvet, aşırı istek, cinsel istek.**
ş. T714a7
ş.-ḳa A732b15
ş.-iğa T699a9

şehzāde (Fa.) **Şehzade, hükümdar oğlu.**
ş.-ğa M788a1

şekk (Ar.) **Şüphe, tereddüt.**
ş. M791b1, M796b22, M797b20, M800a21, M800a22
ş.-i T711b9

şekker (Ar.) **Şeker.**
ş.-i M784a25

şekl (Ar.) **Şekil, biçim, suret**; görünüş, görüntü, **dış görünüş.**
ş. bile T716b26
ş.-i T698a17, T713a27, T716a16, M783b7, M785a23
ş.-i bile T711b21, T715a18, A725b13, A725b14(?)
ş.-in T712a2, T716a16

şeḳāvet (Ar.) **Kutsuzluk, bedbahtlık; alçaklık.**
ş. ehli "Kendini bilmezler" T704b25
ş. T694b13
ş.-ḳa A732a8
ş.-idin A727a1

Şelūm (ö.a.) **Davut Peygamber'in kendisine başkaldıran oğlu.**
Ş. T710a19, T710a20

şem' (Ar.) **Mum.**
ş.-i şebistān M801a22
ş.-i tırāz M801b14
ş. M783b7, M784a9, M787b19, M788a1, M788a11, M801b15
ş.-i M784a9, M785a24, M788a6, M788a9, M797b26
ş.-in M783a2, M801b5

şemātet (Ar.) **Gürültü; patırtı, kargaşa.**
ş. ḳıl- "Kargaşa çıkarmak" T717b20
ş. T707b
ş.-idin T707b

şemmāme (Ar.) **Güzel koku.**
ş.-ni T700b1
ş.-si M782b19

şemme'İ (Ar.Fa.) **Azıcık, pek az.**
ş. M785b18, M797a13

Şem'ūn (ö.a.) **Yakup Peygamber'in altı oğlundan biri.**
Ş. T700a13, T714b11, T714b12, T714b14, T714b15, T714b16, T714b17(2), T714b19

Şem'ūn (ö.a.) **İsa Peygamber devri ile Hz. Muhammet devri arasında Arabistan'da yaşayan ibadeti ile ünlü bir kişi.**
Ş.-ı 'ābid T717a18
Ş. T717a21, T717a27
Ş.-nı T715a15, T717a24

şena'at (Ar.) **Ayıplama, sövme, kötülük.**
şiddet ü ş. bile M799a12

şenbih (Fa.) **Cumartesi.**
ş. T707b, M787a15, M787a22

şengerf (Fa.) **Zincifre. Kırmızı renkli doğal civa sülfür; kırmızı.**
ş. M783b6

şer' (Ar.) **Şeriat; kanun, kural; âdet; gidilecek yol, tutulacak usûl; yol.**
ş.-i cāddesiğa M792a27
ş.-i nebî M786b25
cādde-i ş.-iğa M792a26
şudūr-ı ş. M793b13
ş. ü ḥükm M794a17
ş. M792b19
ş.-ğa M793b18
ş.-de M793b18
ş.-i M782b4
ş.-iniñ M785b9, M785b25

Şerāḥil (ö.a.) **Seba melikesi Belkıs'ın babası. Şerahil, metnimizde Ya'reb bin Kıhtan neslinden olarak kaydediliyor.**
Ş. T711a18

şer'an (Ar.) **Şeriate göre**
ş. A723b21

şerāre (Ar.) **Kıvılcım.**
ş. M783b10, M783b25

şerāre'i (Ar.Fa.) **Bir parça, birazcık.**
ş. M783b16

şerbet (Ar.) **Şerbet, içilecek tatlı şey.**
ş.-i ʿiş A728b18
ş. T717b16, A725a17, A725a18
ş.-ni A724b1, A725a17, A725a18
ş.-din A725a18
ş.-i M800a13
ş.-idin M787b26, M801b13

şeref (Ar.) **Büyüklük, yükseklik, yücelik, ululuk; üstünlük, değerlilik; onur, onurluluk.**
ʿizz ü ş.-i T709b6
ş. M795b24
ş.-din T713b10
ş.-i M800b23
ş.-idür M800b27
ş.-in M790a24
ş.-iğa T696b22, T712b24

şererî (Ar.Fa.) **Bir kıvılcım, bir ateş, bir iz.**
ş. M791a16

şerḥ (Ar.) **Şerh, açıklama, izah; tafsil; anlatma; hikâye etme; tafsiat, incelikler; delilile anlatma; açık anlatma.**
ş. bile A728b1, M789a20, M789a22, M790b21, M794a24
ş. ile A733b1
ş. iyle- A733a23, M792a11
ş. ḳıl- "Anlatmak" T699a6, T716b18
ş. ḳılıl- "Anlatılmak" A728b1, M784b6
ş.-ḳa T710b3
ş.-i T700a24, T703a19, T706b26, T707b, T712a9, T714b6, A721b27, A724b19, A725b4, A726b6, A730b22, A731b22, A733a26, M788a18, M794b18, M795a6
ş.-inîñ T697b25
ş.-in T695b20, M800b2
ş.-ini T709a26, M795b19
ş.-iğa M783b7
ş.-ide T711b13, M788a4

şerʿî (Ar.Fa.) **Şeriate, kanunlara uygun.**
ş. M793b26

şerîʿat (Ar.) **Din kuralları; kural, kanun; İslâm hukuku; dini kurallar doğrultusunda oluşan hukuk.**
ş.-ı Ḥamîd M782b4
ş. bile M802a8
ş. T705a2, T705a7
ş.-i T697b3, T697b4, T716b15
ş.-iğa T703a8

şerîf (Ar.) **Mübarek, şerefli, kutlu; soylu.**

ş. ü ʿazîz M799a19
ş. T699b4, T702b9, T718a1, M787b13, M789a24, M793a4, M796a16

şerîk (Ar.) **Ortak, eş, bir.**
ş.-dür T715b22

şerîklik (Ar.T.) **Ortaklık.**
ş.-ke A729b2

şerʿiyye (Ar.) **Şeriate uygun, şeriatle ilgili.**
ş.-i umûrnı M793b7
mesâʾil-i ş. M793b19

şermende (Fa.) **Utanan, mahçup olan; utanmış.**
ş. bol- "**Utanmak, mahçup olmak**" T711a27
ş. M791b25
ş.-lerġa M792a1

şevḳ (Ar.) **Neşe, sevinç, arzu, keyif; ışık, parlaklık.**
baʿde-i ş.-idin M784a25
şuʿle-i ş.-i M788a22
derd ü ş.-in M801b6
ş. M784b23, M798b8

şevket (Ar.) **Büyüklük, azamet; kuvvet, kudret; nam.**
ş.-i Behmenî A722a18
minnet ü ş.-i A731a19
ş. A724b22, M795b4
ş.-in A733b5

şevvâl (Ar.) **Arabi ayların dokuzuncusu.**
ş. T697a4, M786b12

şey (Ar.) **Şey, nesne.**
ş. T702b3

şeyḫ (Ar.) **Yaşlı, ihtiyar; ulu, büyük kimse.**
ş. ü şâb "**Yaşlı ve genç**" T705b8
ş.-imniñ M789a6

Şeyḫ ʿAlî Big (ö.a.) **Nevaʾi'nin yakınında bulunanlardan bir kişi.**
Ş. bile M790b21

Şeyḫ Bû-ʿAlî (ö.a.) **Meskûyetü âdâbi'l-arab ve'l-fürs adlı eserin sahibi.**
Ş. A718b14

Şeyḫ Muḥammed Mîr-âḫûr (ö.a.)
Ş.-dın M788b11

Şeyḫ Niẓâmî (ö.a.) **Genceli Nizami, ünlü İranlı şair** (1150-1214). **bkz. Niẓâmî**
Ḥażret-i Ş. A723b1

şeyṭān (Ar.) **Şeytan.**
ş.-ı laʿîn T702b10
ġul u ş. M785a19
ş. T695a9, T702b11, T702b12, T711b21, T716b21, T716b26, M798b14

şeyṭanet (Ar.) **Şeytanlık, kurnazlık, hilekârlık.**
ş.-in T717a3

şıḳ(ḳ) (Ar.) **Seçilebilecek iki durumdan her biri; bir işin iki yönünden biri; seçilebilecek değişik durumlar.**
ş. T716b14, M783b1
ş.-lar T716b15

şiʿār (Ar.) **Şöhret, ün; esas, kural, âdet.**
dāb u ş. M798b21
ş. ḳıl- **"Âdet edinmek, düstur edinmek"** T698b21

şiddet (Ar.) **Sıkıntı, dert, güçlük, zorluk, eziyet; güçlük, sertlik, yeğinlik; çokluk, ziyadelik; eziyet ve sıkıntının çokluğu; hastalık.**
ş. ü şuʿübet M790a27
ş. ü şenʿat bile M799a12
ş. bile T703b22
ş. M790a26
ş.-ḳa T701b24
ş.-i T701a26, T701b2, M794b18
ş.-in M796a1
ş.-idin T709a13, T717a10, M783a14, M783b23, M783b27, M784a19, M784b5, M791a16, M797b10

Şide (ö.a.) **Turan hükümdarı Efrasiyab'ın oğlu. Şide, Keyhusrevle savaşırken, Keyhusrev'e yenilmiş ve ölmüştür.**
Ş.-ni A721a15

şifā (Ar.) **Şifa, deva, ilaç; sağlık, esenlik.**
mūcib-i ş.-dur T716b23
ş.-dur M798a18
ş. M797a8, M801b5
ş.-sıdur M802a26
ş.-sın T708a24
ş.-sıġa T708a23

şifte-ḥāl (Ar.Fa.birl.s.) **Perişan olmuş, gönül vermiş, tutkun.**
ʿāşıḳ-ı ş. M792a2

şiġāl (San. Fa.) **Çakal.**
ş.-iniñ M785a19

şikāf (Fa.) **Yarık, çatlak.**
ş. T714a1
ş.-ıġa T714a1

şikārī (Fa.) **Av kuşu.**
ş.-sinîñ A724a15

şikāyet (Ar.) **Şikâyet, dertlenme, hoşnutsuzluk gösterme.**
ş. ḳıl- T700b23, T710a10, M798a9
iẓhār-ı ş. ḳıl- "Şikâyet etmek" M799b26

şikest (Fa.) **Yenilme, yenilgi; kırgınlık, gücenme.**
-dın ş. tap- "Birine karşı üstünlük kazanamamak, birine yenilmek" A721a11
ş.-ler M786a3

şikeste (Fa.) **Kırılmış, gücenmiş, gönlü kırık; zayıf, güçsüz; kırık dökük, yarım yamalak.**
ş. M791a10, M791b14
ş.-ğa M797a25

şikestelıġ (Fa.T.) **Kırgınlık, gücenme, kırılma. krş. şikestelıḳ**
ş.-ı M802a7

şikestelıḳ (Fa.T.) **Kırgınlık, gücenme, kırılma. krş. şikestelıġ**
iḫlaş u ş.-da M801a6
żaʿf u ş. T700b16

şikeste-ḫāṭıra (Fa.birl.s.) **Gücenmiş, gönlü kırılmış.**
ş. M794b11

şikeste-maḳāl (Fa.Ar.birl.s.) **Sözü tükenmiş, söz söylemekten aciz.**
ş.-dür M800b20

şikībālıġ (Fa.T.) **Tahammül, sabırlılık.**
ş. M784a10

şilān **(Moğ.) Ziyafet sofrası, yemek ziyafeti.**
ş. M793a22

şiltaḳ **(Moğ.) Dava, suçlama; suç.**
ş.-larnı A732b1

şimāl (Ar.) **Kuzey; sol taraf; huy, tabiat.**
ş.-i M785a18

şîme (Ar.) **Huy, âdet, tabiat.**
ş. ḳıl- "Esas edinmek, düstur edinmek" A722b10, A722b10

Şimr-i Ẕı'l-cenāḥ (ö.a.) **İran hükümdarı Kubad zamanında Yemen'de hüküm süren meliklerden biri.**
Ş. A729b9, A729b10

şimşād (Fa.) **Şimşir ağacı.**
ş.-ıña M797a9

şi'r (Ar.) **Şiir.**
ş. ü ġazel M790b1

şir (Fa.) **Aslan; eski astronomiye göre güneş arslan (hamel) burcundadır; bu yüzden şir, güneşle eşdeğer anlamda da kullanılır.**
ş. A727b27, M791a1

şirçe (Fa.) **Arslan gibi** (?).
ş. ḫisāb M785a21

Şirdin (ö.a.) **İran hükümdarlarından Şapur bin Şapur'un çağdaşı Rum kayseri, vârisinin küçük olması yüzünden ölümü öncesinde Şapur'dan çocuğu büyüyünceye kadar ülkesini yönetecek bir kişi ister. Şapur da Şirdin'i gönderir. Vâris büyüdüğünde Şirdin ülkeyi sahibine bırakır.**
Ş. A727b5, A727b6
Ş.-ni A727b5, A727b7

şire (Fa.) **Şıra, şerbet.**
ş. M784a4
ş.-si T713a11, T713a17, M784a4

şir-ġāb (Fa.) **Balta girmemiş ormanlarda yaşayan arslan.**
ş.-ı M796b27

şir-ḫāne (Fa.) **Arslanların bulunduğu yer.**
ş.-ġa T716a13

Şirin (ö.a.) **Husrev ü Şirin hikâyesinin kadın kahramanı.**
Ş. dik A731b9, A731b12
Ş. A733a6
Ş.-ge A730b21

şirin-kelāmlıġ (Fa.Ar.T.) **Tatlı sözlülük, tatlı dillilik.**
ş. bile M788a3

şirinlik (Fa.T.) **Şirinlik, hoşluk, güzellik.**
ş.-i T700a23

şirk (Ar.) **Müşriklik, Tanrı'ya ortak koşma, Tanrı'dan başka tanrının varlığını iddia etme.**
ehl-i ş. T717a22, T717b3

şirket (Ar.) **Ortaklık.**
ş.-i T709b3

Şirvān (ö.a.) **Hazar Denizinin batı sahillerinde Kafkas sıradağları ile Kür nehrinin alt kısımları arasında kalan bölge.**
Ş. A731a6

83-91'de ise Medyen ahalisinin kardeşi olarak görünmektedir.
Şu'ayb 'aleyhi's-selām T702b25, T703a1, T703a2, T703a3, T703a4, T703a7, T703a11, T704a6, T705b5
Ş. 'aleyhi's-selāmnıñ T704a7
Ş. 'aleyhi's-selāmnı T703a11, T705b6
Ş. 'aleyhi's-selāmġa T704a6
Ş. bin Medyen bin İsma'il A720a4,
Ş. peyġamber T704a4
Ş. T703a13, T705b6, T713a5

şuġl (Ar.) **Uğraşma, meşguliyet.**
ş.-i M783b12

şūm (Fa.) **Uğursuz, kötü; zemmedilmiş, yerilmiş, beğenilmeyen.**
nefs-i ş. M799a11
ş.-dur M798a10
ş. T707b
ş.-numuñ T698a12
ş.-larġa T699a11

şu'le (Ar.) **Alev, yalım, yalaz; ateş, yakıcılık; kıvılcım.**
ş.-i āh M795a8
ş.-i her M783a2
ş.-i şevḳ M788a22
aḫker ü ş.-sin M794b21
ş. T703a7, M786b26
ş.-si T701b22, M783a19, M783b7, M784a5, M795a6
ş.-sidin M785a23, M791a16

şu'le-āsā (Ar.Fa.) **Alev gibi, alev benzeri; rengi alev gibi sarı olan.**
ş. M783b7

şūr (Fa.) **Tuzlu, kekremsi; karışıklık, düzensizlik, gürültü, kargaşa.**
ş. it- "Tadını bozmak, tatlıdan acıya çevirmek" A728b18
ş. sal- "Karışıklık çıkarmak" T712a17, A728b18
ş. T702b17

şūrābe (Fa.) **Gözyaşı.**
ş.-si M788a21

şūriş (Fa.) **Karışıklık.**
ş. A726b10

Şūster (ö.a.) **İran Arabistan'ında eski Huzistan eyaletinde bir şehir.**
Ş.-de A727a20

şu'ūr (Ar.) **Anlama, anlayış, bilinç; akıl, akılla**

Şirūye (ö.a.) **Sasani hükümdarlarından yirmi üçüncüsüdür. Husrev Perviz'in oğlu Şiruye 628'de tahta çıkmış, dokuz ay sonra vefat etmiştir.**
Ş. bin Ḫusrev-i Şirūye A731b21
Ş. bile A732a3
Ş. A731b18, A732a5, A732a6, A732a9, A732a10, A732b25, A733a6
Ş.-niñ A732a11
Ş.-ġa A732a40

Şiṯ (ö.a.) **Âdem ile Havva'nın üçüncü oğlu. Habil'in katlinden beş sene sonra doğmuş olan Şis'i Âdem öldüğü sırada kendisine vâris bırakmıştır. Habil'in soyunun olmaması, Kabil'in soyunun da Tufan'da kaybolması yüzünden bütün insanların şeceresi Şis'e çıkar.**
Ş. ʿaleyhi's-selām T695a12, T695a15, T695a18, T695a19, T695a21, T695a22, T695b9
Ş. ʿaleyhi's-selāmnıñ A718b7
Ş. ʿaleyhi's-selāmnı T695a11
Ş. T695a24, A718b8
Ş.-ġa T695a19

şişe (Fa.) **Sırça, cam; şişe.**
ş.-i Ḥalebī "Halep şişesi, güzel sarı renkli şişe" M783b8
ş. M798b27
ş.-din T704b15, T712a14
ş.-lerge M800a16

şitā (Ar.) **Kış, kış mevsimi.**
ş. M783b18(2)

şīve (Fa.) **Usūl, üslūp, tarz.**
ş. M785a7
ş.-siniñ M798b8

şiyār (Fa.) **Sürülmüş, işlenmiş toprak.**
ş. ḳıl- "Toprağı sürmek" T716a15

şobānlıḳ (Fa.T.) **Çobanlık.**
ş.-ḳa T709a21

şöhret (Ar.) **Ün, şan, şöhret.**
mücib-i ş. T716b24
ş. tut- "Ün kazanmak, ün salmak, meşhur olmak" A722b1, A724b26, A726a17
-ḳa ş. tut- "Bir yerde ün salmak" T705a22

Şu'ayb (ö.a.) **Kur'an'da zikredilmiş bir peygamber. Sure XI, 91'e göre Hud, Salih ve Lut'tan sonra zikredilir. XXVI, 176-189; L, 13; XV, 78; XXXVIII, 12'ye göre eshabü'l-eyke'ye gönderilmiştir. VII,**

anlama, sonuca varma.
ş. u vuḳūf M800b22
ş. yolı M786b6
ş. T703b15
ş.-uñ T710b23

şücā' (Ar.) Cesur, yiğit.
dilir ü ş. irdi T695a21

şügün (Fa.) Uğulu; iyi talih, hayır.
ş. tut- "Uğurlu saymak" A729a23

şükr (Ar.) Şükür; Tanrı'ya şükretme; teşekkür, iyiliğe şükür, memnuniyet; gösterilen iyiliğe minnettarlık; verilene, ele geçene memnuniyet bildirme; ele geçenle yetinme, iyilik bilme.
secdāt-ı ş. ḳıl- T715b16
ş. ü rūzbān M798a4
şabr u ş. ḳıl- T702b17
ş.-dür T718a2
ş. ḳıl- "Şükretmek" T699b5, M798a9
ş. T699b5, T710a26, M784b23, M797a20, M798a10, M800b26(2)
ş.-ni M785a1
ş.-i M800b24
ş.-ini M800b19
ş.-iğa T710a26
ş.-ige M785a4, M787b2
ş.-ler ḳıl- T702a3, A725b3

şükrāne (Ar.) Şükran işareti, iyilik bilme nişanesi.
ş.-ğa T713b8
ş.-siğa A720b19

şükr-güftārlıġ (Ar.Fa.T.) Şükredicilik, şükredici olma.
ş.-ıġa M792a4

şünüft (Fa.) İşitme, duyma.
güft ü ş. bol- "Söylenmek, duyulmak" M793b4
güft ü ş.-din "Konuşma, sohbet etme" T716b22

şürū' (Ar.) Başlama.
ş. ḳıl- "Başlamak, gelmek" T710a20, T714a3, T718a24
ş. M795a6

şüyūmet (?) Uğursuzluk.
ş.-lerin M802a11

tā **Ta; ne zaman ki; -dığı zaman; ve; ki; o vakit ki; öyle ki; böylece; çok; o zaman; o vakte kadar ki; ve o zaman ki; -a kadar; o kadar; kadar, süresince; ta ki; sonunda; o ki; -dıkça; nasıl ki.**
t. T696a8, T698a9, T698a15, T698a21, T698a23, T699a1, T699a27, T700a9, T700b18, T700b20, T702a2, T702b11, T703a9, T703b19, T704b15, T704b25, T705a24, T705a25, T705a26, T706a4, T706a27, T706b19, T707a5, T708a20, T710a7, T712a10, T712a15, T713b1, T713b15, T713b27, T715a12, T716b24, T717a1, T718a1, T718a12, T718a15(2), A719a8, A719a21, A719b5, A719b14, A720a11, A721a16, A722b2, A724b21, A725a23, A725b27, A726b3, A726b10,A728a12, A729b11, A731a8, A733b1, A733b9, M782b1, M782b4, M783a4, M784a13(3), M785a10, M785b6, M785b7, M785b10, M785b11, M786a5, M786a6, M786a9, M786a25, M786b6, M786b7, M786b25, M787a25, M787a25, M787b7, M787b8, M787b9, M787b10, M787b15, M787b18, M788a11, M788a21, M788a25, M788b10, M789a13(2), M790b7, M790b17(2), M791a6, M791a6, M791b16, M792a1, M792a7, M792a9, M792a11, M792b20, M793b7, M793b13, M794a2, M794a13, M794a16, M794a19, M794a21, M794b1, M794b2, M794b8, M794b23(2), M795b13(2), M796a3, M796a4, M796a8, M796a17, M796b11, M796b17(3), M797a3, M797a20, M797a21, M797a23, M797b2, M797b3, M797b4, M797b6, M797b7, M797b12, M797b14(2), M798a24, M798b1(2), M798b21, M799a4, M799b20, M799b21, M800b2, M800b8, M800b14, M800b15, M800b17, M801a6, M801b22, M801b23

ta'acclüb **(Ar.) Şaşırma, hayret etme, şaşkınlık.**
taḥayyür ü t. bile A722b5
t. ḳıl- T706b15

ta'addi **(Ar.) Saldırma, zulmetme, adaletsizlik.**
t. vü ẓulm iyle- A727b25
ẓulm ü t. T716a1
t. A727b18
t.-sin A724a22

ta'ahhüd **(Ar.) Söz verme, bir işi üstlenme.**
t. ḳıl- A726a13
t.-i T713b12

ta'alluḳ **(Ar.) Sevme, ilgi gösterme; ilgili olma; ait olma, ait, ilişkili, ilişkin; bağlı.**
ıẓhār-ı t. ḳıl- T700b23
t. irdi T705b21
t. bol- T695a6
t. tut- A729b24
t. M798a25

ta'ālā **(Ar.) Tanrı adından sonra zikredilen saygı sözü.**
Bārī t. A723b15
Ḥaḳ t. T697a11, T697a15, T697b10, T698b11, T698b17, T698b22, T699a4, T699a13, T699a20, T699a27, T699b9, T699b15, T700b5, T701a12, T702a19, T702a24, T702b3, T702b26, T703a8, T704a26, T704b5, T704b9, T704b13, T704b17, T704b19, T705a8, T705b9, T705b22, T706a27, T707a5, T708a17, T708b23, T708b25, T709b14(2), T710a15, T710a25, T711a2, T711a7, T711b14, T711b15, T711b25, T713a13, T713a19, T713a24, T715b7, T715b16, T716a4, T716a7, T716b4, T716b10, T717a15, T717a17, T717b13, A720a3, M799b3
Ḥaḳ t.-dın T696b25, T697a18, T702a12, T705a12, T717a8
Tiñri t. T697b18, T699b8, T696b23, T697a1, T697a10, T697a14, T697b6, T697b11, T698b19, T698b20, T699a2, T699a7, T699a10, T699b4, T699b8, T699b11, T699b12, T699b22, T699b25, T700a2, T701a2, T702a9, T702a18, T702a26, T702b1, T702b4, T702b9, T702b11, T72b18, T702b21, T703a2, T703a5, T703b10, T704a18, T705a1, T705a16, T705a20, T705a25, T705b3, T705b20, T705b25, T705b27, T706a21, T707a19, T707b(3), T708a1, T708a10, T708a12, T708b13, T708b16, T708b22, T708b27, T709a5, T709a7, T709b8, T709b11, T709b18, T710a7, T710a14, T710a27, T710a23, T710b14, T711a9, T711a10, T711a11, T711a12, T711b16, T712a2, T712a10, T712a19, T712b10, T712b12, T712b14, T712b16, T712b19, T712b21, T712b24, T712b27, T713a11, T713a14, T713a15, T713b20, T713b26, T714a10, T714a15, T714a22, T714b7, T714b20, T715a5, T715a6, T715a7, T715a10, T715a17, T715a23, T715b4, T715b9, T715b20, T716a4, T716b1, T717a16, T717a19, T717b6, T717b26, A719b3, A719b2, A729a5
Tiñri t.-nıñ T701a11, T706b3, T713b24, T714b10, T716b6, T717a7
Tiñri t.-nı T698b23
Tiñri t.-ġa T698a23, T698b2, T699b16, T701a12, T703b5, T704a26, T708a18, T708b15, T708b20, T715b16
Tiñri t.-dın T708a1, T709b17, T712a13, T712b2, T712b12, T714b18
Ḥaḳ sübḥānehu ve t.-nıñ T694b7, T696b19

ta'ālā'llāh (Ar.) Tanrı uludur, Allah Allah!
t. M785b11

ṭa'ām **(Ar.) Yemek, aş, yiyecek, yiyecek şeyler.**
ṭ. yi- "Yemek yemek." T698b18
ṭ. T706b13, T707b, T715b10, T715b11, T715b16, T717b4, T717b5, T718a22
ṭ.-nı T699b21, T711a8,

ṭ.-ġa T715a2
ṭ.-ı A719a5
ṭ.-ın T710b8,
ṭ.-ını A719a5
ṭ.-lardın T711a7

ta'arruż (Ar.) Düşmana saldırma, düşman üzerine yürüme; ilişme, takılma, ilgilenme.
t. ḳıl- "Saldırmak" A723b25, A729a2
t. ḳılıl- "İlişilmek, değinilmek, söz konusu edilmek." A728b23

ta'aşşuḳ (Ar.) Âşık olma.
t. ıẓhārı ḳıl- A732b16

ṭa'at (Ar.) İbadet, Tanrı'nın emirlerini yerine getirme.
ṭ. bile M798b22
ṭ.-dür M702b1
ṭ. ḳıl- T694b13
ṭ.-ḳa T710a7, T716b22
ṭ.-din T707b
ṭ.-i T707b, T713b21
ṭ.-idin T702b9

ṭab' (Ar.) Tabiat, huy, yaratılış, karakter, mizaç.
ṭ.-ı dānişverī A733b8
ṭ.-ı ḫazāyin M790b5
ṭ.-ı selīm M796b8, M800b23
tābi'-i ṭ.-ı bedī' M792a10
faẓl u ṭ. M799a17
ṭ. M802a5
ṭ.-ı A722b14
ṭ.-ġa M784a13
ṭ.-ınıñ M788b3
ṭ.-ığa M783a13
ṭ.-ıda M730b11
ṭ.-ıñızda M801b26
ṭ.-larığa M786a20

tāb (Fa.) Sıcaklık, hararet, ısı.
t. M783a11, M784a10
t.-ı M787a2

ṭabaḳ (Ar.) Tabak, içine yemek konulan kap.
ṭ. T701b16
ṭ.-da T703b16
ṭ.-ı T703b17
ṭ.-ığa T703b16

ṭabaḳa Kısım, bölük, grup, sınıf.
ṭ. irdi T696a9
ṭ. A718b1, A718b1, A720b5, A723b16, A724b16
ṭ.-da T696a9, A723b26
ṭ.-dağı A723b16, A724b3
ṭ.-dın A724b20

tābān (Fa.) Işıklı, parlak, mec. göz.
iki t.-ıñı M788a23

ṭabāyi' (Ar.) Tabiatler, huylar.
ṭ.-i muḫtelif M790b7

tābende (Fa.) Parlak, ışıklı, parlayan; canlı, hayatta.
t. M795b21, M796a11, M801b16

Ṭaberī (ö.a.) Ünlü islam tarihçisi ve müfessiri. (839-923); Taberī'nin tarihe ilişkin eseri, eserleri.
Ṭ. A718b16, A719a6
Ṭ.-de A719a21, A732b22

Ṭāberistān (ö.a.) Araplar tarafından Elburz dağlarının şimalinde İran'ın Mazenderan eyaletine verilen isim.
Ṭ. sarı A720a2
Ṭ.-nı A719a7
Ṭ.-da A729b11

tābi' (Ar.) Birinin arkası sıra giden, ona uyan; boyun eğen, bağlı kalan; birinin emri altında bulunan.
t.-i ṭab'-ı bedī' M792a10
t. A724b22, M791a20
t.-im T706a1
t.-idür T706a1

ṭabī'at (Ar.) Huy, yaradılış, mizaç, âdet; kainat.
ṭ. M795b3
ṭ.-de M783a17
ṭ.-ı M783a20

ṭabīb (Ar.) Hekim, bkz. Bokrat Tabīb.
Bokrat Ṭ. -irdi A722a17

ta'bīr (Ar.) Rüya yorma; söyleyiş.
t.-dür T695b14
t. ḳıl- "Yorumlamak" T701a3, T701a4, T712a8
t. T701a2
t.-ni T701a19
t.-i T700b8
t.-in T700b10, T701a16, T701a24, T701a24, T703a21, T713a9, A725a8
t.-idin T701a15, T701a22

ta'biye (Ar.) Yerleştirme.
t.T703b4, T704b14

tāb-nāk (Fa.) Parlak, ışıklı.
kevkeb-i t.-i M795b19

tābūt (Ar.) Tabut, ölü taşınan sandık.

t. T703b7
t.-nı T704b15,
t. ḳa T703b4
t.-dın A723b7
t.-ı T709a9
t.-ın T704b14
sekîne t.-ıdın "İsrailoğullarına ihsan olunan bir mucize." T709a4

tāc (Fa.) Taç, hükümdarların başlarına giydikleri değerli taşlarla süslü başlık; mec. hükümdarlık; mec. bir makamda bulunmayı ifade eden hayali başlık.
t.-ı ḳadr M789a9
dürr-i t.-ı tārek M795b26
ṣāḥib-i t. M786a15
t. u serîr M790b27
t. u taḫt A733b5
risâlet t.-ı T704a14
padişah t.-ı " Padişahlık" A729a26
t. bile A728a7
t. başığa ḳoy- "Hükümdar yapmak, hükümdar seçmek." A732a16, A733a2
t. A720b9, A728a8, A731a27
t.-nı A722a12, A722a14, A722b6, A726b2, A726b5, A728a9, A731a24
t.-ğa M798b26
taḫt u t.-dın A733a2
t.-ıñ M789a9
t.-ın A728a7, A729b16
t.-ığa A724b12, A802a14

ta'cîl (Ar.) Acele ettirme, çabuklaştırma.
t. T695a25, M786a18, M791a23

tācir (Ar.) Ticaretle uğraşan, tüccar.
t.-i M783b2

tācü'r-ricāl (Ar.) Mevki sahibi.
t. irdi T707a17

ta'dād (Ar.) Sayma, birer birer söyleme.
t. ḳıl- "Saymak, tek tek sıralayarak sözünü etmek." T697b24, A731a20
t. ḳılıl- "Sayılmak, sıralanmak, anlatılmak." A731b22

ta'dîd (Ar.) Düzeltme, iyileştirme.
t.-i cān irdi "Can veren, canı, ruhu çoğaltan." M794b6

tafṣîl (Ar.) Etraflıca anlatma, ayrıntılı bilgi, ayrıntılı açıklama, uzun uzadıya anlatma.
t. bile A731b19
t. ḳılıl- "Etraflıca anlatılmak." A724b10, A724b10
t. T703a26, T709a19

t.-dın T710b3
t.-ı T709a20
t.-ığa T700a23

tağ Dağ; tepe; yüksek yer; taş, kaya.
t. u deşt T708a27
deşt ü t. M784b6
t. u taş T697a3, T709b20
t. tağ M782b14
Berķıs t.-ı T695a16
Cudi t.-ı T696a12
Ķudüs t.-ı T709a9
Minā t.-ı T699b9
Tür-ı Sinā t.-ı T704a9, T705a3, T705a4
t. sarı T697a17, T699b19, T704a10, T705a17, T705a17, M784a15
t. T695a8, T705a14, T705a18, T706a24, T706a23, M782b15, M784b14, M784b15,
t.-nı M784b6
t.-ķa T716b4
t.-dın T717a14(2), T783a4, M783a11
t.-ı T696a12, T699b9, T709a9, M784b14(?)
t.-ınıñ (?) M784b5
t.-ığa T704a9, T705a3, T705a4
t.-ıda T695a16
t.-lar T708a19
t.-larda T695a21, A718b20
t.-lardın T696a10

ṭağāyį (Ar.) İsyan edenler, isyankâr, isyankârlar.
ṭ. irdiler A731a9

tağayyür (Ar.) Değişme, başkalaşma; bozulma.
t. bir- "Değiştirmek, bozmak." T699a22, T699a26, A721b16, A725b8
t. tap- "Değişmek, başkalaşmak." T713a20
t. T713a25

tağı Ve dahi, dahi.
t. M791a22

tağyįr (Ar.) Değiştirme, başkalaştırma.
t. bir M788a8
t. ķıl- "Değiştirmek" A725a1
t. M786b1

Tāhā (ö.a.) Kur'an'ın yirminci suresi. Mekke'de nazil olmuştur.
T. sūresi T704a15

taḫallüf (Ar.) Geride bırakma, uymama, uzaklaşma; uygun gelmeme.
t. ķıl- T701a3, A727b6, M799b25

taḫammül (Ar.) Tahammül, dayanma, katlanma, sıkıntıya dayanma.
t. ķıl- T697a21, A721b2, A728b26, M799b15

t. ḳılma- M785b21
t.-din M787b27

taḫayyül (Ar.) Hayal etme, canlandırma, tahayyül.
t. M784b7

taḫayyür (Ar.) Şaşırma; hayran olma.
t. ü taʿaccüb bile A722b5
t. ḳıl- A723a23
t. A723a18

taḥiyyet (Ar.) "Allah ömür versin ! " deme, hayır dua etme.
secde-i t. T702a8

taḥḳîḳ (Ar.) Araştırma, doğru olup olmadığını sorarak gerçeği anlamaya çalışma, gerçeği ortaya koyma.
tedbîr ü t. M802a19
t. bol- T716b17, M785b20
t. ḳıl- T698b4, A720b25, A722b4, A727a6

taḫmîr (Ar.) Yoğurma, bir şeye biçim verme, nitelik kazandırma.
t. ḳıl- T694b10
t.-i(iye) T694b2

Ṭahmüres (ö.a.) İran'ın Pişdadi sülalesinden Huşeng'in torunu ve Cemşid'in babası.
Ṭ.-i dîv-bend " Nefsinin hoşlanmadığı şeylere üstün geldiği için şeytan bağlayıcı anlamında lakap almıştır." A718b21
Ṭ. A719a3, A719a9(2), A719b11, A725b12
Ṭ.-nîẕ A719a10

taḥrîḳ (Ar.) Hareketlendirme, harekete geçirme.
t.-idin M784b18

taḥrîr (Ar.) Yazma, kaydetme; kitap yazma; yazılma, kaydedilme.
t. ḳıl- "Yazmak, kaydetmek." T697b20, M786b1, M795b19
t. tap- " Kaydedilmek, yazılmak." M785a25
t. M797b10
t.-iğa M785b18, M794b18

taḥsîn (Ar.) Beğenme, beğenip takdir etme, güzel bulup alkışlama.
iltifât u t. ḳıl- T701a6
t. A730b16
t.-ler A726a26

taḫt (Fa.) Hükümdarların oturduğu büyük yüksek koltuk; hükümdarlık alâmeti; hükümdarlık makamı; oturulacak yüksek yer; saltanat, saltanat sürülen topraklar.
t.-ı iḳtidâr M800a10

naşîb-i t. M791a20
t.-ı revân bile "Dört kişi ve genellikle iki katır tarafından taşınan taşıma aracı." M789a23
t.-ı salṭanat M787a27
t.-ı Sencer M796a20
t.-ı Süleymân M788a15
t.-ı şâhî M789a9
pây-i t. "Başşehir" T698a6
pâye-i t. "Hükümdarlık" M789a9
peyk-i t. A732a17
t. u tâc A724b12, A733a2
tâc u t. A733b5
ġanîm ü t. A728a23
t. üze A727b25
t. üzre A719a22, A722b19, A732a10
t.-dur A731a21
t. al- "Hükümdar olmak" A732a9
t. bil- "Tahta geçmek, hükümdar olmak." A724a3
t. T702a7, T706b27, T707a1, T707a2, T707a4, T712a5, A719a17, A725b23
t.-nı T707a5, T711b7, A721b9, A726b23, T728a23, A728b1, A728b26
t.-ḳa T710b16, A732a10
t.-ḳa oltur- A721b12, A722a18, A722b10(2), A724a23, A725b8, A727b2, A727b10, A728a9, A30b8, A733a1
t.-ḳa olturt- A728a2, A729b9, A732a25, A732b8, A732b23, A732b26, A733a4, A733a8
t.-dın A732a17
t.-ım T710b25
t.-ıñ T710b25
pâye-i t.-ıñ M789a9
t.-ıña M787b16
t.-ı T711b7, T711b8, T711b17, T711b18, T712a1, A719b21, M796a8, M797b4
t.-ı irdi M719b20
t.-ınıñ T710b15, A730b4
t.-ın T711b5, A718b12, A719b12, A728a21, A729a14, A729b16, M786a25
t.-ını T711b8, A722b7, A724a9, A724b1, A733b4
t.-ığa T712a8, A719a4, A719b1, A720b15, A721a9, A726a21, A727b26, A728a3, A728b19, A731a19
pâdşâhlıḳ t.-ığa oltur- " Hükümdar olmak." A731b21, A732a18
pâdşâhlıḳ t.-ığa ârâm tut- A732b27
taḫt(ı)ġa yüz koy- A728a23
t.-ıda T702a11, T712a3, A721b16, A726a23, A726a23, A730b27, A732a16, A733a18, M785b8, M791b16, M801b23

taḫt (Ar.) Alt, aşağı.
t.-ı fermân(ı)ġa kir- "Emrinde olmak." A723b12

taḫta (Fa.) Tahta, düz, enlice uzun yapı malzemesi olarak kullanılmak amacıyla biçilmiş ağaç.
t. A718b16

taḫteyn (Fa. Ar.) İki taht, oturulacak iki yüksek koltuk.
t. T710b15

taḫt-gāh (Fa.) Taht yeri, hükümdarlık merkezi.
Cürcān-ı t. -ı gerdūn-iştibāh M791a2
t.-ığ M791a7
t.-ı irdi A726b11

Tāḫūr (ö.a.) Nuh Peygamber ile İbrahim Peygamber arasında hüküm süren on kişiden biri (Metne göre).
T. bin Saruġ T697b23

ṭahūr-emgāl (Ar.Fa.birl.s.) Temiz pek temiz; temizleyici.
bāde-i ṭ.-emsalğa M798b4

taḫvīf (Ar.) Korkutma, korkuya düşürme, çekindirme.
t. ḳıl- T700b21
t.-in T703a4

taḫvīl (Ar.) Dönme, yönünü bir tarafa çevirme, geri dönme.
t. ḳıl- "Dönmek, yönünü bir tarafa çevirmek, bir yere geri dönmek." A719a17, M783a8, M784a16, M796b26

ṭā'in (Ar.) Ayıplayan, suçlayan, iftira eden.
ṭ.-lerin A725b21

taḳ- Bağlamak.
t.-ıp T717b8, A727a9, A732a24

ṭāḳ (Ar.) Bina kemeri, kubbe, kümbet; kubbe biçiminde pencere ve kapı üstü.
ṭ.-ın A730a3, A731b9
ṭ.-ıdın A730a20
ṭ.-ığa A723b12
ṭ.-larğa M800a16

tāk (Fa.) Asma, üzüm kütüğü.
t.-idin M785a14

taḳ Dağ. krş. tağ.
t.-ḳa M797a1

ṭāḳ-manẓar (Ar.Fa.birl.s.) Kubbe gibi, tak benzeri.
ṭ. M790a18

ṭāḳat (Ar.) Güç, dayanma gücü.
ṭ.-i T701b17, A731a1

taḳdim (Ar.) Öne geçirme, geçirilme.
t. ü te'hiri "Bir sözün iki ögesi arasında yer değişimi." A723b27

taḳdir (Ar.) Tanrı'nın takdiri, yazgı, Tanrı'nın olmasını istediği şeyler; uygun görme; beğenme, değer verme, verilme; anlama, değerlendirme.
t.-i İlāhi T700b9
t. bol- A719a20, M784a7
t. bolma- M787a20
t. ḳıl- T709a7
t. imestür M788a18
t. T709a8, M786a17, M786b1, M797b17, M798a9
barça t. bile "Her durumda, her halükarda." A720b6
her t. bile "Her durumda; her söze göre; nihayetinde; sonuç olarak; her halükarda." T694b15, T698a14, T699a9, T701b21, T703a7, T708a8, T712a19, T715a25, T715b7, A718b9, A719b7, A721b3, A721b27, A722a14, A723b2, A724b18, A727b23, A729b7, A729b24, A730b9, M786b6
t.-im M799b20
t.-iŋ T706a6
t.-i T701a11
t.-iğa M797b18
t.-idin M785b27

Ṭāḳdis (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Husrev Perviz'in altından yapılmış, büyük, yüksek tahtı.
Ṭ. A731a21

taḳrib (Ar.) Yaklaştırma; hatırlatma; tahmin.
t. bile M799b17
t.-i M790b25, M799b18
t.-in M799b19
t.-ler M800a2

taḳriben (Ar.) Yaklaşık olarak.
t. T707b

taḳrir (Ar.) Anlatma, anlatış; dile getirme; bildirme.
t. ḳıl- "Anlatmak" T701b11, M785b19
t. M797b10
t.-ğa kil- "Dile getirilmek, anlatılmak." M784a11
t.-im T701a11
t.-iŋdin T701a23
t.-iğa M794b19
t.-idin M782b20

taḳṣir (Ar.) Kusur işleme, kusur etme; bir işi eksik yapma; çekinip bir işi yapmama.
t. bol- M799b18

t. ḳıl- M786a4, M793b17, M799b17
t. M789b24, M799b18
t.-ġa M789b14
t.-nı M797b19
t.-dın M785b23
t.-ı M787b7
t.ıġa M789a17
t.-leri M789b23
t.-leridin M791b25

taḳvī (Ar.) Tanrı korkusu ile dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
t. vü ṭa'āt M798b22
tecerrüd ü t. A718b20

taḳviyet (Ar.) Kuvvetlendirme; bakma, destekleme.
t. ü terbiyet ḳıl- A719b22

tal Dal, ağaç dalı.
t.-nıñ M783b5

tala- Soymak, birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek.
t.-p A727a13
t.-mağ A727a12

ṭalāḳ (Ar.) Boşama, nikâhlı kadını bırakma.
ṭ. it- T717b1
ṭ. ḳıl- "Boşamak" T699a24, T701a21, T717b1

ṭaleb (Ar.) İsteme, dileme; istek; istenme.
ṭ.-i 'afv T710a15
ṭ.-i mağfiret T707a27
ṭ.-i viṣāl T700b20
ṭ.-in ḳıl- T716b1
ṭ. M784a23, M786a16, M795b23
ṭ.-ide T698a20

ṭālī' (Ar.) Baht, talih, kader, kısmet; doğan, tulu eden.
ṭ.-i ferḫunde M790b27
aḫter-i ṭ. M800a4
ṭālī' ḳıl- "Günü, güneşi doğdurmak." T698b1, T698b1
ṭ. M789a5, M795b2
ṭ.-iniñ M791b24

ṭālib (Ar.) İsteyen, istekli, talep eden.
ṭ. irdi M788b6
ṭ. M801b7

Ṭāliḥ (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Hud Peygamber'in babası (Metne göre).
Ṭ. bin Arfaḫşed T696b19
Ṭ.-ni M697b5

ṭāliḥ (Ar.) Faydasız, yaramaz.

ṭ. idiler T697b5

ta'lîk **(Ar.) Bir yazı çeşidi.**
nesh t. M794a3

ta'lîm **(Ar.) Öğretme, öğrenme, öğretilme; okutma, ders verme; öğreterek yetiştirme; yol gösterme.**
t. ḳıl- T705b18, T716a20
t.-ġa T709b21
t.-i T710a14
t.-ide T708b21
t.-idin T710b12

talın- **Titremek, çırpınmak.**
tirilip t.-ıp T706b5

Ṭālūṭ **(ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te geçen Melik Saül'ün adı. Bu isim Kur'an'da da (II,247,249) geçer.**
Ṭ.-nı T709a10& T709a12& T709a22
Ṭ.-ḳa T709a7
Ṭ. T709a12& T709a14& T709b3(2)& T709b4& T709b5& T709b6& T709b7& T709b11& A720b11& A722a10

tam **Dam, binanın üstü, çatısı.**
t. T702b4
t.-ġa T709b27& T710a1
t.-ığa A731a14& M786a21&
t.-ıda A723a22

tam- **Damlamak, akmak, süzülmek.**
t.-sa M784a26
t.-a kiriş- M783a9

ṭa'm **(Ar.) Lezzet, tad.**
ṭîb-i ṭ. M800a18

ṭama' **(Ar.) İsteme, çok isteme, arzu, istek; açgözlülük, doymazlık; göz koyma.**
ṭ.-ı cānāndın M798b3
ṭ. bile T697a1& M793b26
ṭ. iyle- M796b20
ṭ. ḳıl- T698b13& T710a10& T712b2
ṭ.-nı A722b24
ṭ. tut- A730b16
ṭ.-ım M799b26
ṭ.-ığa T706a7& A730b13

tamām **(Ar.) Bütün, tüm; bütün olarak, bütünüyle, tamamıyla; tamamen; hepsi, hepsini; tamam, bitmiş, tamamlanmış.**
t.-ı 'ālemni T696a8
t.-ı 'ālemde T696a11
t. ḳıl- "Tamamlamak, bitirmek" M786a25
t. T697a19& T702b19& T704b21& T711a8& T712a22& T712a23& A724b13& A733b6& M786a25&

tamāmāt (Ar.) Bütün, tüm, hep, her şey.
t.-ı T706a4

tamġa Timurlular devletinde şehirlerdeki ticaret ve zanaat vergisi.
t. M794a17

ṭa'n (Ar.) Ayıplama; yerme; sövme.
ṭ. tili uzat T700b25
ṭ. ḳıl- T707b, T713b26& A718b7& A732b18
ṭ. M798b27
ṭ.-ı M799a3
ṭ.-lar ḳıl- A719b9

taŋ Şaşılacak şey; hayret.
t. irmes T715b1
ni t. T708b10& M791b23

taŋ Tan, sabah, şafak.
t. at- "Şafak sökmek, tan ağarmak." T707b, M786a19
t. namāzı "Sabah namazı" M793b1
t.-dın aḳşāmġaça T706a19

ṭa'n-āmiz (Ar.Fa.birl.s.) Yeren, ayıplayan; sövgü, yergi karışmış.
ṭ. M785b21

taŋla Sabah, sabahleyin; ertesi gün, yarın; sonra, ertesi; ertesi sabah.
t. ṣabāḥdın A726a10
t. T699a14& A731a15& M793a25
t.-ġa T716b6& M793b20
t.-ġaça T697a21
t.-sı T704a16& T704a17& T706a20& T707a10& T715a22& T716b6& A726a10& A731a16& A732b17

tanı- Tanımak, daha önce görülen, bilinen kimse veya şeyi hatırlamak; daha önce görüleni bilmek.
t.-dı T713a24
t.-dılar A727a2
t.-madı T712a2
t.-mas irdiler T701b17
t.-maydı A729a17
t.-maydılar T713a26
t. p A719b12
t.-may T713a20
t.-mas T709b16

tanıḳ Tanık, şahit.
t.-dur M793a15

tanuġluḳ Tanıklık. krş. tanuḳluḳ.
t. bir- "Tanıklık etmek." T702b20

t. bir- T713b25

tanuḳluḳ **Tanıklık. krş. tanuğluğ.**
t. bir- " Tanıklık etmek." T701a21

tap- **Bulmak; ulaşmak, yetişmek, karşılaşmak; kazanmak, elde etmek, almak; anlamak, bilmek; istemek; kavuşmak; koku duymak, hissetmek; yerine getirmek, yapmak; görmek, karşılığını bulmak; uygun bulmak; zahmet çekmek; olmak, etmek, bulmak anlamlarıyla yardımcı fiil; yaşamak.**
t.-sun M788a13, M796a4, M797b4
t.-tım M791a16& M791a17& M793a7
t.-tı T696a12& T700b25& T703a3& T703a18(2)& **T703b13**& T708a13& T709a10& **T710a18**& **T711a3**& T711a3& T713a21& **T713b17**,T714b14& T715a21& T716b9& T716b19& T717a7& T717a8& **A719a22**, A720a8& A721a7& A721b12& **A723b7**& **A724b4**& **A725a2**, A725a24& A726a17& A726a20(2)& **A728a7**& A728a14& A729b22& **A731b20**& **A732b9**& A733b4(2)& M784b1& M791b8& M797b1
t.-tılar T701b20& T707a23& T714b22& **T715a9**& A719a26& A732b18& A732b25& A733a1& A733a4& A733a8
t.-madım M790b25
t.-madı T706a5& T708a21& A720b24& A724b9& A725a13& A726a11& M797b7
t.-madılar A732a11& A732b19
t.-sam T707a1
t.-saŋ T701a12
t.-sa A733a14& M797b9, M798b12
t.-salar T715a2& M793b11
t.-ḳay mın T712b2
t.-ḳay sız M792b19
t.-ḳay M791b2& M796a3
t.-mağay M796b9& M801b7
t.-mağaylar T712b12
t.-ar sın T712b1
t.-ar A724b10& A729a7& M784a26& M797b3& M802a5
t.-mas A724b15& A733a26
t.-maslar ırdı T706b23
t.-ar ırdı T698b26& T701b5& A731b4
t.-ar ırdılar T705b4
t.-mış M784a7& M785a25
t.-ḳusıdurlar T706b23
t.-ıp mın A731b11
t.-ıp sın T715b11& A733b5& M799a25
t.-ıpdur T702a20& T709a9& T712b3
t.-ıp ırdı A720b22
t.-may ırdı T711b21
t.-maydur T702b14
t.-maydurlar M797b7
T.-maydur ırdı T702b12
t.-a almadılar T717a19
t.-a almadı A721a13

t.-a alġay M786b2
t.-ıp T697a11& T700b14& T702a2& T705b14, T708b1& T709b10& T709a15& T711a16& T712a24& T713a10& T713a20& T713b2& T714b4& T715b10& A718b21& A718b14& A721a11, A721b17& A722a25& A725a9& A725a10& A725b4& A732b23& A733a7& M784b13& M784b18& M789a23& M794a18& M794b25& M798a19
t.-may A720a16& A732b20& M798a14
t.-ḳaç T704b16
t.-ḳan A719b16& M791a19& A722a22
t.-ḳandın T705b1
t.-ḳanlar M785a2
t.-ḳu T712b15
t.-maḳ T705a23& M788b14
t.-maḳḳa T711a13
t.-mağığa T709b7
amān t.- A721b12
asİb t.-ma- A720b24
beyān t.- A733a26
cān t.- M791a16
fāyide t.- T708a21
feṯḥ t.- T709a15& M791b2
firāġ t.- T711a16
firār t.- A733b4
ġurūr dimaġ(ları)ġa yol t.- T697a11
ḫaber t.- T700b14
ḫalāṣ t.- T712a24& T713a10& A724b15
ḫıdmet mahallin t.- M793a7
imtidād t.- T703a18
intiḳāl t.- A724b4& A725a9
istihkām t.- M797b4
istilā t.- T707a23& A719a26& A733a8
iṣtihār t.- T700b25
i'tibār t.- T701a12
itmİnān t.- T710a18
teskİn t.- A732b18
ḳanını t.- T705a23
ḳarār t.- T715a21& A725b4& A728a7& A733b4
köm̂(ü)l(üm) ḥaremide yol t.- M801b7
naḳl t.- A724b9
nesāḳ t.- M784b1
niẓām t.- M788a13
'ömr t.- T712b3
perveriş t.- T703b13& A731b4
peyvend t.- M784b13
ruḫṣat t.- T711a3
sükün t.- A732b9
şehādet t.- Y709b10
taġayyür t.- T713a20
taḥrİr t.- M785a25
taṭvİl t.- T703a3
terbiyyet t.- A720b22
teskİn t.- T696a12& T698b26& T709a9
vefāt t.- A723b7
vuḳū' t.- T709a10& T716b9& M796b9
vuḳūf t.- T704b16; M793b11; M794a18

vücūd t.- M784a7
ẓafer t.- T717a19& A721a13
zîb t.- A721a7
ziynet t.- M796a4& M797b3

tapıl- **Bulunmak; rastlanmak, görülmek; olmak, var olmak, mevcut olmak; ortaya çıkmak.**
t.-sun T705a24
t.-dı M782b17
t.-madı T711a14& T712b9& A732a25
t.-mas M787b27
t.-ıp irdi T705a24
t.-ġan bolsa M801a12& M801a13
t.-mağusıdur M785b4
t.-may durur M786b14
t.-maydur M786b6& M801b12
t.-ıp M784b21
t.-may A728a23& M784b22

tapḳuluḳ **Aranılan nitelikte, istenilen niteliklere sahip.**
t.- T705a27

tapşur- **Vermek, teslim etmek, emanet etmek, bırakmak; göndermek; sunmak.**
t.-ay T699a14& M787b17
t.-dı T695a13& T698a4& T703b5& T707a3& **T707b,** T711b27, T717a24& A721b9& A723a18& A725a22& A726a19& A727b6& A727b20& A728a14& A729a15& A729a22&
t.-ġay A727b5
t.-ur biz A728a16
t.-up A723a24& A725a20& A728b4& A729b8

tapşurul- **Verilmek, sunulmak, gönderilmek.**
t.-sa M794a22
t.-uptur M786a14

tapuġ **Huzur, makam, kat, ön. krş. tapuḳ.**
t.-da M788b25& M794a23& M800b7
t.-ıda M786a14& M788b18& M788b19& M788b24& M789b22& M793b12& M794b6& M795a1& M795a10& M795b22& M796a19& M800a4
t.-uġuzdın M793a16

tapuḳ **Huzur, makam, kat, ön.krş. tapuġ.**
t. M796a19
t.-ḳa M789a26& M790b14

tār **(Fa.) İplik**
t.-ı ḥayāt T716b11
t. A733a27

tara- **Taramak, saç taramak.**
t.-rda T707a13

ṭarab **(Ar.) Şenlik, eğlence; sevinç, coşkunluk.**

ehl-i ṭ.- A728b15
muṭrib-i bezm-i ṭ.-ıñ M790a21

ṭarab-fezā (Ar.Fa.birl.s.) Sevinç arttıran, çoşku arttıran, çoşturan.
ṭ.-dur M794b19

tārāc (Fa.) Yağma, talan.
seyr ü t. kör- T709a4
t.-da T709a5

ṭaraf (Ar.) Taraf, yön, cihet, doğrultu, yan; birinin, bir şeyin vasıtasıyla, birinden.
ṭ. M784b13& M791b
ṭ.-dın M797a7
ṭ.-dağı M796b23
ṭ.-ı T711a3
ṭ.-ıdın A721b23& A731b9& A731b11& M794a10
ṭ.-ıñızdın M792b13

tarağ Tarak, saç taramakta kullanılan alet; toprak işlerinde, toprağın taşını ayıklamak için kullanılan ucu tarak şeklinde olan alet.
t.-ı T707a13
t.-ın M782b18
t.-lar T716a6

ṭarāvet (Ar.) Tazelik, taze olma.
ṭ.-idin M795b25

Ṭāreḫ (ö.a.) İbrahim Peygamber'in babası Azer'in diğer bir adı. Nuh'un oğlu Yasef'in soyunda sekizinci kişi olduğu söylenir.
Ṭ. bin Māhvā T697b23
İbrāhim b. Ṭ. T697b24
Ṭ. T696a27& T697b26& A723a8

tārek (Fa.) Başın tepesi.
dürr-i tāc-ı t. M795b26

ṭarḥ (Ar.) Tertipleme, düzenleme; kurma, inşa etme; dağıtma, sunma, ikram; süslemeli desen, üslup.
ṭ. ḳıl- "Tertiplemek, düzenlemek." A725b14
ṭ. sal- "Kurmak, inşa etmek." A719b27
ṭ.-ı A730b6
ṭ.-ın sal- "dağıtmak, sunmak, ikram etmek." M783b20

tarḫān Devlete veya hükümdar sülalesine karşı yararlık göstermiş olmaları mukabili kendilerine maddi ve manevi ayrıcalık tanınan kişileri ifade eden bir ünvan.
t.-dın M798b3

ṭarıḳ- Bunalmak, mustarip olmak, sıkılmak, daralmak.
ṭ.-ıp A722b25

târî (Fa.) Karanlık, bulanıklık, sıkıntı.
t. bol- "Musallat olmak; hastalık, dert hasıl olmak" A732a7

ta'rîf (Ar.) Anlatma, etraflıca anlatma; açıklama.
t. kıl- T711b10& T711a19& M800a15
t. M799b13
t.-din T700a2& T711b12& T715a7& T717b19
t.-in M800b2
t.-ide M799b13

târîḫ (Ar.) Tarih kitabı; tarih, zaman, vakit.
T.-i Ca'ferî "Caferi Tarihi" bkz. Ca'ferî. T695b2
ehl-i t. T697b15& T697b20& T699a8& T710b10& T713a2& T713a7& A723b26& A728b23
t. ehli T695b19& T696b16& T697b25& T698a1& T712a11& T712a18& A718b8& A721a6& A723b16
t. ili T703a7
t. 'ulemâsı A718b2
t. T696b1& A733b7
t.-ni T696b14
t.-de T703b6& T712b9& A719a22& A731a6
t.-din T712b26& M793a7
t.-i T718a24& A732b21& M793b25
t.-in M793b24& M794a5
t.-iğa T696b2
t.-ide T711a4& A718b1

ṭarîḳ (Ar.) Yol; usul, yöntem; sebep, cihet, yüz; vesile; husus, konu; meslek, tutulan yol; sınır, hudut.
emn-i ṭ. M801a2
ṭ.-nı M798a4& M801a5
ṭ.-ı T711b27& A718b20& A727a2& A728b1& A731a20
ṭ.-ın M786b24
ṭ.-ığa M782b5
ṭ.-ıdın A724a13& M800b21

ṭarîḳa (Ar.) Yol.
ṭ. M785a8

ṭarîḳat (Ar.) Tarikat, tasavvufi meslek.
ṭ. bile M802a8

ta'rîz (Ar.) Taşlama, dokunaklı söz söyleme, söz dokundurma.
t. M799b22
t.-in T711b24

tart- Tartmak, ölçmek, çekmek; sürmek, ilerletmek, yürütmek, ilerlemek; devam etmek, sürmek, uzamak; çekmek, bir yere doğru çekmek; gitmek, uzaklaşmak; düzmek ḫż kurmak, inşa etmek; yapmak, icra etmek; katlanmak, dayanmak, yaşamak; almak; uzak durmak;

çekmek, ayırmak; çizmek, [illegible], olmak, sıkıntı çekmek; etmek; asker sevketmek; yardımcı fiil; bir yerden çıkarmak.
t.-tım T717b15& A733a25
t.-tı T704b6& T706a2& T711b10& T717a24& A719b5& A727b24& A728a23
t.-tılar T701b16& T705a14
t.-ıp T695a21& T695b15& T697b11& T703b14& T704a5& T704b16& T707b, T709b15& T717a26& A720a1& A720a2& A720a8& A720b1& A720b2& A720b9& A721a1& A721a13& A721b3& A721b7& A722b12& A722b24& A723a25& A724b14& A727a3& A725a13& A727a8& A727a17& A728a12& A728b27& A729b13& A730a7& A730b24& A730b27& A732a15& A732b18& M790b22& M800a2
t.-ar irdi T706a4
t.-mas irdi T697a14&
t.-adur mın A726b23, M799b23
t.-ıpdur A722a11
t.-ıp irdi A721b13
t.-ıp irdiler A731a9& A731a22
t.-adurğan M795a4
t.-a tutḳaylar A723b8
t.-arğa A721b3
t.-ardın A719b22& M796a12&
t.-arığa M788a21
t.-ḳan M799a10
çirig t.- T695b15& T697b11& T704b16& A720a8& A720b1& A720b2& A721a1& A721a13& A721b3& A721b7& A722b24& A723a25& A724b14& A726b13, A727a8& A728a12& A729b13& A730b27& A732a15
ilig t.- T697a14& T705a14& A723b8&
iḳrār t.- T717a24
intiḳām t.- A719b22& A721b3
maraż t.- M799b23
mil t.- A730b24& A731a9
nikāḥığa t.- T711b10
riyāzetler ve mücāhedeler t.- A721b13
sipāh t.- T695a21& A720a1& A720b2& A722b12& A727a3& A725a13& A728b27& A730a17& A732b18
uzaḳḳa t.- A719b5
zaḥmet t.- M790b22

tartıl- **Çekilmek, gerilmek, bir şeyin üzerine bir şey kaplanmak; çekilmek, uzaklaşılmak; çizilmek, yazılmak; inşa edilmek, kurulmak; dizilmek, bir diziye çekilmek.**
t.-dı T713a18& M786b11
ʿinān t.- T716b19
t.-ıpdur A722b3
t.-ıp M795b11
t.-urda T707b

tārūmār **(Fa.) Dağınık, karmakarışık.**
t. ḳıl- M786a6

ṭās (Fa.) Tas, su kabı.
ṭ.-dağı M783a9
ṭ.-ıdın M783a9

taşallüf (Ar.) Övünme, olduğunun dışında fazilet ve zerafet iddiasında bulunma.
t. ü tekellüf A726a8

taşarruf (Ar.) Kullanma, işleme, idare etme; elde etme, alma, ele geçirme, sahip olma.
t.-ḳıl- T704b25& T706b22& T707a26& T709a16& A731b7
t.-ḳıldı A725b19
t. A722a7
t.-ığa A728a17
t.-ığa kivür- A731a19

taşavvur (Ar.) Arzu, istek.
t. ḳıl-M798b11

taşdīḳ (Ar.) Doğrulama, onaylama, gerçek olduğunu söyleme.
t. ḳıl- "Onaylamak, doğrulamak." T713a22
t.-dın M786b11

taşfiye (Ar.) Temizleme, saf hak getirme.
t. A726a3

taṣḥīḥ (Ar.) Düzeltme, yanlışı doğru hale getirme.
t. ḳıl- T707a8(2)

taşnif- Düzenlemek, ortaya çıkarmak, yazmak.
t. ḳıl- A718b13& A721b13

taşvir (Ar.) Resmini yapma, resimle anlatma; sözle anlatma, yazıyla tarif etme.
t. ḳıl- M789a2
t. ḳılıl- M789a1
t. it- M787a19& M788a17

taş Taş, kaya, sert madde, sert toprak; dış.
t. bile A718b21
t. birle M783b25
min ol t. min T709a27
kögüske t. ur- M801b1
t. T695a19& T697a16& T706b4& T706b6& T709a27& T709b1& T709b2& T709b20& T710b11& T712a4& M782b18& M784b21& M797a7
t.-nı T697a15& T703a12& T704a1& T704a2& T707a14& T709b1& T709b4
t.-ğa T697a3
t.-dın T697a15& T699a17& T704b15& T706a26& T710b11& T710b11& A718b16& M785a26
t.-ı T699a17& M784a5& M786a21& M798a23
t.-ğa M797a7
t.-ıdın M786a9
t.-lar T703a12& M783a1

taş- **Taşmak, bir yerden dökülmek, artmak.**
t.-tı M784b1

taşı- **Taşımak, ağırlığını yüklenmek, bir şeyi bir yerden bir yere götürmek.**
t.-rğa M785a20

taşḳarı **Dışarı, dışarda, hariçte, dışında.**
t.-dur T707a25
t. irdi T715a7
t. T704b16& T704b21& T714a2& A723b8& M783a16& M789a24

taşla- **Atmak, uzaklaştırmak; almak; bırakmak, bir şeyi bir yere koymak, bir şeyden ayrılmak; fırlatmak, yuvarlamak.**
t.-sunlar T717a14
t.-dıñ T711b1
t.-dı T712b19
t.-dılar T711b17
t.-ğaç T704a24
t.-p T706a23& T712a6& A732a18

taşlat- **Çıkarttırmak.**
t.-ur irdi A726b20

tat- **Tatmak, görmek, tanımak.**
t.-tım T717b15
t.-madım T717b16

tatbīḳ **(Ar.) Karşılaştırma, benzetme, uygulama.**
t. ḳıl- A723b27

taʿṭīl **(Ar.) Çalışmaya ara verme, dinlenme, rahat etme.**
t. it- T695a25

taṭvīl **(Ar.) Uzama.**
t. tap- **"Uzamak, uzun sürmek."** T703a3

ṭāʿūn **(Ar.) Veba, veba hastalığı.**
ṭ. T703a24& T703a25& T704b2& T707b, T708a6& T710a23

tavaçı **Timurlular devletinde Türkler ve Türkleşmiş Moğollar'ın işlerine bakan Divan'ın beylerine verilen ad. Geniş yetkileri bulunan, bütün görevlilerden önde giden tavaçılar askeri toplar, ganimeti paylaştırır, ordunun nizam ve inzibatı ile uğraşır, hükümdar önünde geçit resmi yaptırır.**
t. M793b21& M794a15
t.-sı M794a15

ṭavāf **(Ar.) Tavaf, kutsal bir yerin çevresini saygıyla dolaşma.**

ṭ.-ığa M785b4
ṭ.-ıdın M788a16(2)

ṭavāyif (Ar.) **Bölükler, fırkalar, topluluklar.**
mülūk-i ṭ. **"İskender'in imparatorluğunun yıkılmasından sonra ortaya çıkan idarelerin, eyaletlerin kralları."** A723b16& A724a4& A724b7.
mülūk-i ṭ.-ni A724b10& A725a14
mülūk-i ṭ.-ḳa A724b11
mülūk-i ṭ.-dın A724b3& A724b6& A724b7
mülūk u ṭ. A723b10& A727b26
mülūk u ṭ.-ni A724a1

ṭavf (Ar.) **Tavaf, kutsal bir yerin etrafını saygıyla dolaşma.**
ṭ.-ıdın M785a11

ṭavīle (Ar.) **Tavla, at yetiştirilen yer, at ahırı.**
ṭ. A725a3
ṭ.-side A731b4
ṭ.-sidin A725a10

ṭavḳ (Ar.) **Halka, tasma.**
ṭ.-ı T694b13

ṭavr (Ar.) **Büyüklük, gösterişli oluş.**
ṭ. u devlet M796b26

ṭāvūs (Ar.) **Tavus kuşu.**
ṭ. M789b11

ṭavvele ʿömrühu ve ḫullide devletuhu (Ar.)**Ömrü ve devleti ebedi olsun.**
t. M795b19

Ṭay (ö.a.) **Şeddad'ın yedi oğlundan biri olan Suhhar'ın yerleştiği yer. bkz. Şeddād, Şuḥḥar.**
Ṭ.-da A719a25

tayan- **Dayanmak, bir yere, bir şeye yaslanarak durmak.**
t.-ıp T712a14& T712a15

ṭayerān (Ar.) **Uçma, havada dolaşma.**
ṭ. ḳıl- T711a16

Ṭāyī (ö.a.) **Eski Arabistan'da Yemen kökenli bir kabile.**
Ṭ. T696b6

Ṭāyif (ö.a.) **Arabistan'da Hicaz bölgesinde bir şehir.**
Ṭ. T710b20

taʿyīn (Ar.) **Belirleme, tespit etme,**

kararlaştırma; Memur etme, görevlendirme, tayin etme, atama; emretme; yerleştirme; oluşturma, kurma.
t. ḳıl- T698a5& T703a23& T708b7& T708b15& T709a12& T709a21& T709b7& T711a13& T711b16& T715a22& A722b13& A723b11& A725b9& A728b14& A729a15& A729b4& A730a12& A730a14& M791b20& M791b22& M793a19& M793a22& M793b5& M793b13& M793b23& M794a15
t. ḳılıl- M793b6& M793b14

ṭāyife (Ar.) **Kabile, kavim; bölük, insan topluluğu, takım; aynı özellikleri taşıyan insan topluluğu, grup.**
ṭ. T706a8& T706a11
ṭ.-nin̄ T703a24& M791b20
ṭ.-din T709b7

ṭāyir (Ar.) **Kuş.**
ṭ.-i baḫt M798a22
ṭ.-i devlet M796b19
ṭ.-i devlet ü iḳbāl M791b9
ṭ.-i M784b4

Ṭāyir (ö.a.) **Gassaniler'in padişahı.**
Ṭ. irdi A726b11, A726b13, A726b14
Ṭ.-ni A726b15
Ṭ.-ġa A726b12

ṭayr (Ar.) **Kuş.**
ṭ.-ı ebābil A730a18
vaḥş u ṭ.- T709b15& T710b14& T710b18
ṭ.-nı T710b5

ṭayy (Ar.) **Üzerinden geçme, atlama.**
ṭ. bol- M784b24

ṭayyār (Ar.) **Uçan, uçucu olan, uçma yeteneğine sahip olan.**
ṭ. M789b15

Taykūn (ö.a.) **Tayir'in istila ettiği Sasani payitahtı.**
T.-nı A726b11

taẕallum (Ar.) **Yanıp yakılma, sızlanma, şikayetlenme.**
taẕarru' u t. A730a10
t. bile T698a10& M802a10
t. ḳıl- T704b1& T710a13
t.-ı T710a18

taẕarru' (Ar.) **Yalvarma, kendini hiçe sayarak yakarma.**
t. u tazallum A730a10
'acz ü t. M802a12
t. ḳıl- T703a5& T704b1& T707a27& T707b,T709a5& T710a25& T715a3& T717a7
t. M802a10

t.-ğa T711b27& T712b16

täze (Fa.) **Taze, sulu, canlı, diri; yeni.**
rūḥ-ı t. M800a8
t. irdi T713a17
t. T701a14& T701a17& M787b14& M791a21& M795b23
t.-rak ḳılıp irdi T704a13

ta'żîb (Ar.) **Eziyet etme, boşuna yorma.**
t. A726b22
t. bile A726b19

ta'żîm (Ar.) **Saygı gösterme, hürmet etme, hürmetle ikramda bulunma; yüce tutma, ululama, saygı.**
t. ü mülāyemet M792b9
t. bile T701b14& M788b24
t. ḳıl- T699a25& T702a12
ḥürmet ü t.-ler bile A721b24

ta'ziyet (Ar.) **Matem töreni, başsağlığı dileme.**
t.-iğa A720a14

te'ākub (Ar.) **Dalgalanma, çalkalanma, dalgaların birbiri arkasına gelmesi.**
t.-ı M784b19

teba' (Ar.) **Birine tâbi olanlar, birine uyanlar, taraftarlar.**
t.-ı T696b13
t.-ı bile T699a15
t. A731a17

tebāh (Fa.) **Yıkıntı, yıkılmış, harap, bozuk.**
t. iyle- M802a23

teberrük (Ar.) **Büyük, saygı göstermek amacıyla sunulan hediye, hediyeler.**
tuḥfe vü t. A729b10
t.-ler T716a1

tecāvüz (Ar.) **İleriye geçme, sınırı aşma, haddini aşma.**
t. ḳıl- T696b21& A725b10& A729a27

tecebbür (Ar.) **Büyüklenme, kibirlenme.**
t.-i A726a8

tecemmül (Ar.) **Süs, süslenme, güzellik; rahatlık.**
māl u t. T705b19
miknet ü t. A731b15
zîb ü t. T703b20& T704b24
t.-ni A731b15
t.-de T703b20
t.-i T705b19& A731b22& A724b2

tecerrüd (Ar.) **Her şeyden vazgeçip Tanrı'ya yönelme.**

t. ü takvi A718b20

tecdid (Ar.) Yenileme, yeniden kurma.
t.-i A727a20

tecribe (Ar.) Tecrübe, görmüş geçirmişlik.
t.-i rüzgār M785b22

tecrid (Ar.) Her şeyden uzaklaşıp Tanrı'ya yönelme.
t.-i fenā T715b1

tecviz (Ar.) Cevaz verme, uygun görme, izin verme.
t. kıl- M801a4

tedārük (Ar.) Tedarik, hazırlama, araştırıp bulma, ele geçirme.
t. M785b20
t.-i M799a15

tedāvür (Ar.) Karşılıklı olarak birbirine aktarma, sıra ile devretme, aktarma.
t. M783a9

tedbir (Ar.) Tedbir, önlem, bir şeyi temin için uğraşma; çare, çözüm; fikir, düşünce; iş.
t. ü tahkik M802a19
rāy u t. A732b13
t. irdi A730b20
t. it- M787a20& M788a18
t. A732b10& M786b1& M787b27& M788a18& M798a8
t.-ge A732b13
t.-i A721b26
t.-in A732a14
t.-idin A731a16& M785b26

tedkik (Ar.) Araştırma, dikkatle inceleme.
tedvir ü t. M802a19

tedvin (Ar.) Kitap haline getirme; düzene sokarak toplu hale getirme.
t. āyini bir- M790a24
t. kıl- T717b19

tedvir (Ar.) Döndürme, çevirme; döndürerek, çevirerek inceleme, araştırma.
t. ü tedkik bile M802a19

te'emmül (Ar.) İyice düşünme, etraflıca düşünme; duraklama, müteredditolma.
t. A725a18& M785b11& M786a4& M791b20
t.-ler kıl A726a10

tefahhuş (Ar.) İyice araştırma, enine boyuna araştırma,soruşturma.
t. kıl- T700b24& T701b7& T710a2& A722b5& A723a23
t.-ğa T701a20
t.-ıdadun kim A725a10

tefāḫür irdi (Ar.) Sevinme, övünme, gururlanma.
mücib-i t.-i irdi M787a22
t. ḳıl- T699b6
t.-din M794b26

tefāsir (Ar.) Tefsirler, tefsir kitapları.
t. T714a17
t.-de T715b18

tefāvüt (Ar.) Farklılık, iki şeyin birbirinden farklı olması; iki şey arasındaki fark.
t. ḳıl- M799a24
t. M790b15& M792a24& M799b3
t.-i M792a24

teferrüc (Ar.) Gezme, eğlenme için gezintiye çıkma; gezinti.
temāşa vü t. ü neşāt A728b2
t.-in A728b4

tefrīḳa (Ar.) Ayrılma, ayrılık.
t. M784a6

tefsīr (Ar.) Kur'an'ın anlamını açıklayan, yorumlayan eser; Kur'an'ı yorumlama işi.
ehl-i t. T717a27
t. ehli T708a3

teftīş (Ar.) Araştırma, sorup araştırma.
t. ḳılıldı A724b24

teġāfül (Ar.) Aldanma, yanılma, yanılıp şaşma, hataya düşme, gaflette bulunma.
t. bile M794a11
t. M785b23
t.-lerin A724b12

tegme Bütün, hep, bütünüyle.
t. M788a27

tehdīd (Ar.) Korkutma, korkutarak uyarma.
valīd ü t. M797a12

tehettük (Ar.) Yüzsüzlük, utanmazlık.
ẓulm ü t. A724a16

te'ḫīr (Ar.) İleriye atma, geciktirme, sonraya bırakma.
t.-idedür A723b27
t. ḳıl- T703b11
t. M793b3

tehlīl (Ar.) İslam dininin tevhit akidesini özetleyen la'ilahe-ill-Allah sözünü tekrarlama.
tesbīḥ ü tehlīl T709b19

t.-iğa T702a24& T709b19

tehniyet (Ar.) Tebrik etme, kutlama; hoş geldin deme.
t.-in M797a1

tek (Fa.) Yürüyüş, koşma, seğirtme.
t. M783a12

teḳāżā (Ar) Sıkışarak söz söyleme, zorla söz söyleme; birini bir konuda sıkıştırma.
t. ḳıl- T714b20
t. T703a4
t.-sı M783b27

tekebbür (Ar.) Büyüklenme, kibir gösterme.
t. ü tecebbüri A726a8
devlet ü t.-i A719a19

tekellüf (Ar.) Gösteriş, olduğunun dışında faziletlere sahiplik iddiasında olma; külfetli, zahmetli iş görme, özenme bir işi iyi bir şekilde ortaya koymak için uğraşma.
taṣallüf ü t. A726a8
t. ḳıl- M790b22
t.-i A726a8

tekellüm (Ar.) Konuşma, söz söyleme; söz ifade.
t. bile T713b26
t. tüz- M788a3
t. ḳıl- T705a7& T705b13& T709a27& T713b24, A729b4& M785a4& M786b5
t.-i T703a5
t.-leri M796a16

tekfīr (Ar.) Birine kâfir deme, birini küfr ile suçlama, kâfir sayma; yok etme, ortadan kaldırma.
t. ḳıl- A725b22& A726a1

te'kīd (Ar.) Sağlamlaştırma, kuvvetlendirme.
t. A723a11

teḳlīf (Ar.) Çağırma, davet etme; teklif, öneri; birinden eziyetli fakat başkası için faydalı olan bir iş isteme.
t.-i irāde A724a6
emr ü t. ḳıl- M800b27
t. bile A733a7
t. ḳıl- T701b26& T703a17& T703a18& T712a23& T716a1& T716a3
t. M801a13
t.-ler T703a15
t.-din M801a9
t.-din kiç- A721b16

tekmīl (Ar.) Tamamlama, olgunlaştırma, kemale erdirme; tüm, bütün, hep.

t.-i T708a15
t.-iğa M798a26

tekrār (Ar.) Tekrar, bir şeyi yeniden yapma.
t.-ıdın M800a8

tekẕīb (Ar.) Yalanlama, yalan olduğunu söyleme; kabul etmeme, reddetme.
t. ile T712b25
t. ḳıl T712b10, T714a23, T715a22, T715b20

telāfī (Ar.) Eksiği, ziyanı giderme, ortadan kaldırma, eksilenin yerini doldurma.
t. ḳıl- A724b12& A724b12
t. M785b20
t.-si M799a15

Tel'akrakūn (ö.a.) Keykavus'un Babil'de rasat için yaptırdığı yer. bkz. Keykāvus.
T. A721a6

telāṭum (Ar.) Çok dalgalanma, dalgaların çarpışması.
t.-ı M784b18

telbīs (Ar.) Ayıbını kusurunu örterek bir şeyi gösterme, aldatma.
t. M785a23

telef (Ar.) Yok etme, öldürme.
t. bolup A725a15

televvün (Ar.)Renkten renge girme, renk değiştirme; kararsızlık.
cüz t. M783a23

televvün-mi'zāc (Ar.Fa.birl.s.) Değişken, kararsız yaradılış.
t.-ıdın A720b24

telḫ (Fa.) Acı, tadı acı olan.
t. telḫ M788a21
t. M800a12
t.-raḳ T718a4

temāşa (Fa.) Gezme, dolaşma; bakıp seyretme.
t. vü teferrüc ü neşāt A728b2
t. ḳıl- A723a22

temennā (Ar.) Dileme, isteme, istek, arzu, dilek; selamlama.
t. M783b2& M784b7
t.-dın M799a21
t.-sı A723b5
t.-sın A733a15

temerrüd (Ar.) Direnme, dikbaşlılık, inat etme.
t. ü 'işyān ḳıl- T706a17

temeshur (Ar.) Maskaralık etmek; oyun, hile, sihir yapmak.
t. kıl- T706a12

temessül (Ar.) Bir surete girme, cisimlenme, cisimlenerek birinin yerine geçme.
t. bol- T711b19

temevvüc (Ar.) Dalgalanma, dalgalı olma.
t. M784b18

temkîn (Ar.) Yerleşme, ağırbaşlılık.
tevâżu' u t. M798b21

Temlîhâ (ö.a.) Kur'an'da Kehf suresinde (sure 17) anlatılan Ashab-ı Kehf (Yedi uyurlar) hikâyesinde uyuyan yedi geçten Yemliha adlısı. Yaklaşık üç yüz yıl süren uykularından uyandıklarında mağaradan çıkarak şehre giden ve her şeyin değiştiğini gören Yemliha'dır.
T. T715b9
T.-ğa T715b15

ten (Fa.) Ten, insan vücudunun dış yüzü; beden, vücut, varlık.
ay t. M794b3
t.-ğa M794b10
t.-de M787a14
t.-im M801a24
t.-im dik M801b2
t.-imni M784b27& M789a11
t.-imğa M794b7
t.-i M784b17
t.-ide M784b15
t.-iğa T710a15& T714b16
t.-idin T695a18& T702b19& A727a22

tenâkuż (Ar.) Çelişme, bir sözün diğerini tutmaması.
t. A724b7

tenbîh (Ar.) Uyarma, uyandırma; bir işin yapılmasını, bırakılmasını veya o işten geri dönülmesini tekrar tekrar hatırlatma; hatırlatma.
mücib-i t. A723b8
t. ü i'tibâr M785b22
t. kıl- T710b22
t. T710b24
t.-i T697a12

tendürüst (Fa.) Sağlam vücutlu, kuvvetli, vücudu sağlam ve güçlü olan.
t. kıl- T711b15
t. T718a18
t.-din T718a17

teneffür (Ar.) **Nefret etme.**
mücib-i t. A730b11
t. A731b11

tenge **Bir para birimi.**
t. T703a1

tenglik (Fa.T.) **Darlık, sıkıntı, kıtlık.**
t. T715a1

tengnāy (Fa.) **Sıkıntılı, dar yer, mec. dünya.**
t.-ıdın A732b5

tennūr (Ar.) **Fırın, tandır.**
t.-ğa T707a15
t.-ıdın T696a28

ter (Fa.) **Yaş, rutubetli, taze.**
ḫuşk u t. A723b12

teraḥḥüm (Ar.) **Acıma, merhamet.**
iltifāt u t. A731b13

terākİb (Ar.) **Terkipler, tamlamalar.**
t.-i M782b9& M800b1

terāne (Fa.) **Nağme, müzikte ahenk, makam.**
t.-si M794b16

terbiyet (Ar.) **Bakma, besleme, yetiştirme, büyütme, eğitme; cezalandırma; nasihatte bulunma, hafif cezalandırma; yardım etme, destekleme; alıştırma; ilgi gösterme, sayma, takdir etme.**
takviyyet ü t. ḳıl- A719b22
t. ḳıl- T701a10& T701a13& T703b19& T717a6& A719b17& A722a21& A722a25& A722b13& A724b27& A724b27& A725a23&A726b16, A727b21& A732b6& M789b23
t. tap- A720b22
t. M799a6
t.-iğğa M798b17, M799a3
t.-i M794a2
t.-iğa T708b11
t.-ide T705b17
t.-idin A729b18

tercİh (Ar.) **Üstün tutma, tercih etme.**
t. ḳıl- A729b19& A723b2

tereddüd (Ar.) **Duraksama, kararsız kalma, şüphede olma.**
mücib-i t. T696b16& A723b21& M794a10
t. ü teşvİş M799a24
t. T715b6
t.-dür A723b21
t.-i T713a19

tereddüdi (Ar.) Kararsızlık, duraksama.
t. M801b27

tereddüdsiz (Ar.T.) Duraksamadan, oyalanmaksızın, hemen.
t. M791b5

terencübin (Ar.) Kudret helvası.
t. T706a26

terennüm (Ar.) Yavaş ve güzel sesle şarkı söyleme, şakıma.
t. M788a2

terğib (Ar.) Çağırma; isteklendirme, arzu ettirme, istek verme.
t. kıl- T708a6& T714a5& M793b6& M793b12

terk (Ar.) Bırakma, bırakılma, uzaklaşma, vazgeçme, bir işi yapmama, bir şeyden ayrılma, terk etme.
t.-i edeb M792b9
t. M793a19
t. bol- M793b18
t. kıl- A726a14& A726b26, M801a13
t.-i T717b23& M792b11
t.-idür T717b23
t.-in T707b, T708b24& A721a20& A728a8& M783b12
t.-içe M786b19

terk (Fa.) Başlık, tolga; çadır ve kavuk tepeliği.
t.-i M783b26& M784a16

terkib (Ar.) Birkaç şeyi birleştirip yeni bir şey meydana getirme; birleştirme, birleşim, terkip.
t.-i insānī M796b11
t.-i T711b11
t.-ierğa M790b3

tertib (Ar.) Düzenleme, sıralama, dizme; hazırlama; düzen.
t. libāsığa kir- M790a23
t. bile M790b2& M800a18
t. kıl- T699b21& M783b11
t.-in M799a10
t.-iğa M790b1& M800a9
t.-ide A723b16& M800a12

tervīḥ (Ar.) Rahatlatma, rahatlandırma; kendine özgülüğünü kazandırma, kokusunu arttırma.
mücib-i t. M793b18
t.-i A733b10

tesbīḥ (Ar.) "Sübhanallah" kelimesini söyleyerek Tanrı'ya tazim etme, Tanrı'yı ululama.
t. ü tehlīl T709b19

t.-ni T712b20
t.-ğa T709b20
t.-i T702a24& T708b23

teselli (Ar.) Avutma, avunma.
t. T711b22

teşḫir (Ar.) Ele geçirme, zaptetme, elde etme.
t. ḳıl- T714b16
t. T703a4

teskin (Ar.) Yatıştırma, yatıştırılma, sakinleştirme, sakinleşme, sakin olma, sükunet bulma; yerleştirme, bir yere oturtma.
mücib-i t. M797a8
t. bile A728a17
t. bir- T697b9& A719b6& M788a21& M795a19& M797b21& M801a17
t. bol- M787b16
t. tap- T696a12& T698b26& T709a9& A732b17
t. tut- T696a13
t. M800a6

teslim (Ar.)Bir emaneti yerine verme; bir şeyi yeni sahibine verme.
t. ḳıl- T701b15& A722a26

tesmiye (Ar.) İsimlendirme, ad verme.
t. ḳıl- A722b17
t.-sin A723a8

Tesnim (ö.a.) Cennet'teki ırmaklardan birinin adı.
T. T694b8

teşbih (Ar.) Benzetme, benzetilme.
t. ḳılıl- M784b11

teşḫiş (Ar.) Teşhis, hastalığı tanıma.
t. M788b1

teşni' (Ar.) Ayıplama, ayıp ve çirkin bulma.
t. M799a23
t.-lerin M799b22

teşne-leb (Fa.birl.s.) Çok susamış, susuz, susuzluktan yanmış.
t.-i maḫmūr M798b4

teşrif (Ar.) Şereflendirme, şeref verme; büyük biri bir yere gelme, gitme; bir yere şeref gelmesiyle şeref verme.
t.-i ḥużūr M791b10
t.-i iḥsān M796b18
t.-i M789a14

teşrifāt (Ar.) Şereflendirmeler, şeref vermeler; saygı ifadesi ile gelmeleri, gelmeler.

t.-ı M795a4

teşvir (Ar.) Karıştırma, kışkırtma, hareketlendirme.
t.-idin M784b19

teşviş (Ar.) Karıştırma, karışıklık, kararsız olma, kararsızlık.
tereddüt ü t. M799a24
t. M794a4

teşvişi (Ar.) Karışıklık, huzursuzluk.
t. M801b27

tevābi' (Ar.) Tabi olanlar, birinin arkasında olanlar.
t. T705a22

tevaḳḳu' (Ar.) Umma, bekleme, umulma, arzu etme.
t. M784b25

tevaḳḳuf (Ar.) Durma, bekleme.
t. ḳıl- T710b21
t. T707b

teväriḫ (Ar.) Tarih kitapları, tarihler; tarih kitabı.
t. ehli "Tarihçiler, tarihle uğraşanlar" T700a12
t. T715b18& A721a19& M793b4
t.-ni T696b15
t.-de T695b5& T697b21& T706b25& T703a19& T706b26& T713b5& A718b20& A720a9& A720a23& A720a25& A720a27& A721b2& A722b2& A723a26& A725b5& A727a10&
t.-ide T697b21

tevāzu' (Ar.) Alçakgönüllülük gösterme, tevazu gösterme.
t. u temkin M798b21
t. ḳıl- T718a3

tevbe (Ar.) Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair söz verme, işlediklerinden pişmanlık duyma.
t. vü inābet T712b16
t. ḳıl- M797b19
t. M802a14
t.-ni T709b8
t.-ğni T709b11
t.-leride T712b16
t.-ler ḳıl M799a13

tevbīh (Ar.) Azarlama, tekdir.
t. M799b2

tevecculh (Ar.) Yönelme, bir tarafa dönme, bir tarafa doğru hareket etme.

t. M789a5
t.-de M791b2

tevehhüm (Ar.) Kurma, kuruntuya düşme, vehimlenme.
t. T706a13
t.-idin T701a4

tevekkül (Ar.) Razı olma, işi Tanrı'ya bırakıp kadere razı olma.
t. M786a4
t.-in T698b11

tevessül (Ar.) İnanma, sarılma, başvurma.
t. kıl- T709b9

tevfîḳ (Ar.) Tanrı'nın yardımına kavuşma, Tanrı'nın yardımı; yardım; uygunlaştırma, uygun yapma.
t. ü refîḳ M796b12
t. bir A723b27& M793a27
t. M786b14
t.-ni T700b2
t.-ı M802a14

tevḥîd (Ar.) Tanrı'nın birliğine inanma.
t. irdi T714a26

Tevrît (ö.a.) Tevrat, dört kutsal kitaptan biri. Musa'ya inen kutsal kitap.
T. T705a14& T705a19& T705b24& T707b, T708a16& T708b20
T.-ni T707a7& T713b1& T713b2

teyemmüm (Ar.) Teyemmüm, su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum gibi şeylerle aptes alma.
t. bile M801a8

teyemmün (Ar.) Uğur sayma, uğurlu sayma.
t. üçün A719b17

teyin Sincap.
t. A718b19

tezelzül (Ar.) Sarsılma, sallanma.
ża'îf ü t. bul- A733a8

tezhîb (Ar.) Altın sürme, altın sürerek, yaldızlayarak süsleme.
t. ḳıl- M783b11

tezyîn (Ar.) Süsleme, ziynetlendirme, tatlandırma.
t. kil- M784a4

ṭıbb (Ar.) Tıp, hekimlik, tabiblik.
ṭ. T717b24

ṭıfl (Ar.) Küçük çocuk, çocuk.
ṭ.-ı nejend A732a17
ṭ.-dur T703b11& T706b21
ṭ. irdiñ M798b17
ṭ. irdi T708a27
ṭ. T698a10& T698a11(2)& T698a13& T706b19& T707a15& T717b10& T717b11& T717b12(2)& A732a18
ṭ.-nı T698a12& T706b11& T711b15& T717b10& A723a14
ṭ.-ġa A723a16
ṭ.-ın T707a15

ṭıflİ (Ar.Fa.) Bir çocuk.
ṭ. T703b8

tıḳtur- Bastırtmak, deri gibi şeylerin içini sıkıştırarak ve iterek bir şeyle doldurtmak.
t.-dı A726a2

ṭılısm (Ar.) Tılsım, sihir, büyü, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey.
ṭ. A723b13
ṭ.-ın T718a14

tın- Rahat etmek, huzur bulmak.
t.-dı A728a10
t.-madı A720a11
t.-may M783a12

ṭınāb (Ar.) Kazığa bağlanan çadır ipi, ip.
ṭ. u sibā' M785a21
ṭ. bile T717a21
ṭ.-ını A733b6

tındur- Rahat ettirmek, huzur vermek.
t.-madı A731a8
t.-up sin A733b6

Ṭırāz (ö.a.)Bedehşan'da bir bölgenin adı.
şem'-i t. "Tıraz mumu. Tıraz'da yapılan mum." M801b14

tırma- Eşelemek, kazımak, tırnakla eşelemek.
t.-p T695a7

tırnaġ Parmak, tırnak.
t.-ını yirdin köter- "Korkutmak, gözdağı vermek." T705a16

ṭİb (Ar.) Güzellik, hoşluk.
ṭ.-i ṭa'm M800a18

Tibet (ö.a.) Tibet, Çin'in güneyinde bulunan ülke.

T.-ke A721b21

tiğ (Fa.) Kılıç.
t. T710b2
t.-ı M794b6, M794b9, M801a26
t.-ın M801a27
t.-ını M783b10
t.-ıdın M784a9, M798a7

tig- Ulaşmak, değmek, gelmek; dokunmak, gelmek, başına gelmek; çarpmak, vurmak, düşmek; pay, hisse düşmek; değmek, hakkı olmak, hakketmek; tevarüs etmek.
t.-se M785a4, M785a5
t.-mese M794a4
t.-megey A732b4
t.-er irdi T695a21, T696a3
t.-ip irdi T708a21
t.-ip T697b12, A727b8
t.-er A732a10
t.-mes A732a24
āsib t.- A732b4
izālar t.- T696a3
teşvīş t.- M794a4
zararlar t.- T695a21

tigirmen Değirmen.
t. A733a11

tigre Çevre, etraf, civar; yakın, yakın çevre; mihver, kendine ait çizgi, kimlik.
t.-sige T705a20, A726b1, M785b24, M786a21, M788a11
t.-side T702b7, A731a15(2)
t.-sideki A728b5

tigrü Kadar, -a kadar, -a değin.
-ga/-ge t. A733b5
-ķa t. M786b1

tigür- Ulaştırmak; sunmak; bir şeyi bir yere çıkarmak; kavuşturmak, götürmek, yerine ulaştırmak; değdirmek, vermek, zarar vermek; duyurmak;bir şeye sebep olmak, başına getirmek.
t.-sün M788a23
t.-di T695b2, T708b26, T709b7, T713b25, A727b18, M794b5
t.-se M785a9
t.-seler M794a18
t.-gey M784a25, M794b9
t.-ür irdi T695b4, T697a24
t.-üp irdiñiz M794b10
t.-gen imes T708a24
t.-e başladı A728b7
t.-mey T707a20
t.-ür M785b7

tigürül- Ulaştırılmak, verilmek.
t.-güsidür M788b8

Tih (ö.a.) Sina yarımadasının iç kısmında bir çöl. Musa Peygamber, Mısır'dan çıktıktan sonra halkı ile bu çölde kırk yıl dolaşmıştır.
T. T706b24, T706b25
T.-de T706b1
T.-din T706b24

tik Dik, düz, doğru.
t. tur- A731a11

tik- Dikmek, kumaş ve benzeri şeyleri iğneye geçirilmiş iplikle dikmek.
t.-ip T705a21, A727a3

tiken Diken.
t.-din M785a25
t.-i M797b24
t.-ler M795a23

tikil- Saplanmak, saplanıp kalmak.
t.-di A728a1

tikil- Dikilmek, kumaş ve benzeri şeyler iğneye geçirilmiş iplikle tutturulmak.
t.-sün M797a21
t.-gen M798b27

tiktür- Diktirmek, iğne iplikle diktirmek.
t.-üp A727a11

til Dil, konuşma organı; anlaşma aracı, lisan; söz ifade; konuşma; söyleyiş.
t. bile T697a5, T703b9, T707a15, M787a23, M795b19
t. birle M797b15
t. çik- "Dil uzatmak." T718a5
t. tigür- "Dil uzatmak." T697a24
inkārğa t. uzat- "İnkar etmeye yönelmek." T715a9
t. T703a11, T712a27, T714a3, M785b19, M797b10
t.-niñ M782b11
t.-ge M800b18
t.-ge ivür- M800b26
t.-ge ivrül- M791a25
t.-imdin M789a13
t.-i T694b3, T700b1, T703b17, T712a25, T714a3, M786b15, M787b3, M797a4, M802a5
ṭa'n t.-i uzat- T700b25
t.-in T710b14
t.-ige T705b25, M798b5

halk t.-ige sal- T700b25
t.-ige kiç- T706b2
t.-ide T703b17
t.-idin T695a7, M797b10, M782b19, M801a21, M801b9
t.-leri M785a3
t.-lerige M799a18
t.-lerge M800b3

tilbe **Deli.**
t. T712a4

tile- **İstemek, dilemek; çağırmak; aramak; talep etmek, teklif etmek; yapmak; beklemek, ummak; bir şeyin arkasından gitmek; davet etmek; almak; arzu etmek.**
meded t.- A731a3
t.-dim T699b22
t.-di T695a1, T697a1, T698b16, T699a14, T701a19, T701a20, T701a24, T702a13, T703a21, T706a5, T708a1, T709b5, T711a8, T711a12, T716b7, T716b27, A721b25, A722b22, A723a10, A723b20, A725b26, A726a4, A726a11, A729b19(2), A731a2, M785b9
t.-diler T697a15, T701b6, T703a12, T714a24, T715a16, A721a27, A726a13
t.-medi T706a6, A729a4
t.-sem A725a22
t.-seŋ T705a2, M790a18
t.-se A728a11, A729a7, M800a12, M802a16
t.-se irdi T706a5
t.-di irse T704a19, T706b6,
t.-diler irse T709a5
t.-gey T706a6, A722b6, A730a27
t.-megey M792a21
t.-r sin T705a3, T706a15
t.-r T700a9
t.-rler T702a22
t.-r irdiŋ T703b11
t.-r irdiler A732b3
t.-ler irdiler A733a3
t.-mes siz T708a21
t.-y başladılar T712b14
t.-geç T712a2, A725a17
t.-p T697a26, T699b19, T701b14, T701b16, T703a21, T706b13, T709a23, T711b21, T717a7, T717a12, T717b10, T718a8, T718a9, A719b23, A723a23, A724b27, A725a27, A727a7, A728b9, A730a21, A731a10, M783a11, M788a24, M789a2, M793a23, M794a22, M801a21
t.-y A721a1, A723a17
t.-mey T718a8, T718a9, M794a23
t.-gen T697b21, T714a25, A729a22
t.-gen dik M790a7, M790a19
t.-genniŋ T718a9
t.-mes dik M794a8
t.-mek T709a24, T718a9, M794a22

tilet- **İstetmek; çağırtmak.**
t.-ti A722b23
t.-ip A732a1

tilmiẕ **(Ar.) Öğrenci.**
t.-i irdi A722b2

tilsiz **Sözsüz, konuşmadan, konuşmaksızın.**
t. T705a7

Timur Big **(ö.a.) Timur, Timurlenk, büyük Türk hükümdarı ve komutanı** (1336-1405).
T. **B.-niñ** M793a4

timür **Demir.**
t. T707a14, T709b19, T716a6(2), T716a23, M783b25, M786a15
t.-ni A718b16
t.-din M784b17

timürçi **Demirci, demircilikle uğraşan.**
t.-ler A719b12

ṭinet **(Ar.) Yaradılış, mizaç.**
ṭ.-i T694b2
ṭ.-in T694b8

tiñ **Eşit, bir, benzer, denk.**
t. tuşluk A732a18
t. bol- M786a16
t. çıḳ- M783b4
t. tut- T705b12
t. M784b7

tiñiz **Deniz.**
t. T717a13, M788a13
t.-de M790b16
t.-idin M784a24, M784b2

Tiñri **Tanrı.**
T. taʿālā bile M792a27
T. taʿālā T694b12-13, T696b23, T697a1-10-14, T697b6-18, T698b19-20, T699a2-7-10, T699b4-8(2)-11-12-22-25, T700a2, T701a2, T702a9-18-26, T702b1-4-9-11-18-21, T703a2-5, T703b10, T704a18, T705a1-13-16-20-25, T705b3-20-25-27, T706a21, T707a19, T707b(3), T708a1-10-12, T708b7-13-16-21-22-27, T709a5-7, T709b8-11-18, T710a14-23-24-26-27, T710b14, T711a6-9-10-11(2)-12, T711b14-16, T712a2-10-19, T712b10-12-14-16-19-21-24-27, T713a11-15, T713b20-26, T714a10-15-22, T714b7-20, T715a1-2-5-6-7-10-17-23, T715b4-9-20, T716a4, T716b1, T717a16-19, T717b6-26, T719b2-3, A729a5, M785b15-24-25-26, M786a3-7-12-22, M786b18, M787a9-11, M788b13, M790a7, M790b16,

M791b19, M792a19-20, M792b1-2(2)-3-5, M793a6, M794a20, M795a9, M797b1-18-19-21, M798a13, M801a10-15
T. ta'ālānıñ T701a11, T706b3, T713b24, T714b10, T716b6, T717a7, M785b27, M792a19-24
T. ta'ālānı T698b23
T. ta'ālāġa T698a23, T698b2, T699b16, T701a12, T703b5, T708a18, T708b15-20, T715b16, M792a23, M798a5-9
T. ta'ālādın T708a1, T709b17, T712a13, T712b2-12, T714b18, M799a13
Tiñri tebārek ve ta'ālāġa M799b16
T. bile M792a18
T. T697b11, T707a27, T707b,T708b24, T709a6, T715a27, T715b22, T717b13, A733a17, M782b13, M787b8, M788a23, M792a18, M793a15, M794b17, M795a10, M795a26, M795b5, M795b20, M796a19, M797a4,M797b14(2), M798a15, M800a11, M800b15, M801a11, M802a20
T.-niñ T715b22, T717b27, M784b1, M801a10-12(2),
T.-ge A725b3, M792a18
T.-din T700b2-21
T.-si T704b11, T712b15

tiñrilik **Tanrılık, tanrılık sıfatı; beylik, efendilik.**
t. T697b7, T698b24, M792b25
t.-ke T698b6

tip- **Tepmek, hayvan ayağı ile vurmak.**
t.-ip A727b21-24

tipre- **Hareket etmek, ilerlemek, gitmek; hayvanı bir yöne sürmek.**
t.-di T706a10, T713a20

tir- **Toplamak, elde etmek, dermek.**
t.-di M785b10

tir **(Fa.) Ok.**
t.-i bārān T717a15
t.-idin T697b8

tire **(Fa.) Karanlık; bulanık, kapanık; kara.**
t. bol- M792a13, M797b6
t. ķıl- T704a10, M784a18
t. T704a12, T704b6, M783a1, M784a13, M784b9, M788a6-10, M796b14, M799a2, M801a24, M801b5

tire-ḥāl **(Fa.Ar.birl.s.) Karanlık, karanlık olan.**
t. irdi M792a7

tirelik **(Fa.T.) Karanlık.**
t.-ni M795a20
t.-ke T697a19
t.(g) -in M784a22
t.(g) -idin M791b24

tirge- Denetlemek, incelemek, bir işin yapılıp yapılmadığını kontrol etmek.
t.-se M794a16

tirgüz- Diriltmek, canlandırmak, yeniden hayat vermek.
t. T708a10, T714b23
t.-di T702b22, T708a3-10, T713a15, T714b5-6-17, T716a27, T716b11
t.-seŋ T716a26
t.-e alur mu T716a18
t.-üp T716a13
t.-ür T714b22
t.-mek M798a24
t.-mekni T698a27
t.-mekte T713a13

tiri Deri.
t. T713a18
t.-sin T705b1, A718b19, A726a1

tirig Diri, canlı, yaşayan.
t.-dür T695b19, T708b8
t. irkenin T701b7
t. bol- T697a5
t. kıl- T698a26
t. T697a27, A728b24, M795b27
t.-ni T698a25
t.-ide A721a4
t.-ley A730a5

tirigi (T.Fa.) Bir canlı.
t. A718b6

tirigilik Dirilik, canlılık; hayat; hayatta olma.
ḥayāt u t. M799a20
t. M797b17, M801b13
t.-din M787a14

tiril- Dirilmek, canlanmak, hayat bulmak.
t.-di T705b2, T708b14, T713a18, T716a20
t.-ip talınıp T706b5
t.-geç T714b8

tiryāḳ (Ar.) Panzehir, afyon.
t. ü mey M784a2

tiş Diş, çark, testere, tarak gibi çentikli şeylerdeki çıkıntıların her biri.
t. M784b17

tiş- Delmek, delik açmak, delik duruma getirmek.
t.-tim T706b18
t.-ip T706b9, A727a9
t.-megin T711a25

tişe (Fa.) Balta, nacak, keser.
t. M785a5
t.-si M785a4

tişil- Oyulmak, delinmek.
t.-di T706a24

tişle- Dişlemek, ısırmak.
ḫacālet barmağın t.-gey "Utanmak." M799a2

titre- Titremek, sarsılmak.
t.-p A725a18

titretme Titreme.
t. T708a25

tive Deve.
t. T697a15-16, M794a27
t.-ni T697a17, A718b18
t.-de A731b6
t.-si T697a17, A731b4

tiz Diz.
t.-i A722b27
t.-igeçe T706a3

tiz (Fa.) Çabuk, süratli.
t. A733a27
t.-rak M799a9

tobra Torba.
t.-ġa T709b1-2

tofraġ Toprak; yer, yeryüzü; mec. ölüm. krş. tofraḳ.
t. ʿizzeti M784b21
t. vişāli M784b23
t. dik M786b9
t. üze M787a24
t. T694b2-6-7, T710a16, T712a4-18
t.-nı T694b3, M797b8
t.-dın M787a24, M787b1, M789a11
t.-ımnı M786b10
t.-ı M797b8
t.-ınıñ M794b20
t.-ın M786a8, M801a24
t.-ıġa T694b9, M785a5-12, M791a5, M797b24, M802a9
t.-ıdın M785a9, M787b5, M798b15

tofraḳ Toprak; yer, yeryüzü; mec. ölüm. krş. tofraġ.
t. sarı A719b25
t. üze M787a24
t. A726a4
t.-ḳa M784b23, M786b8
ḳara t.-ḳa M787b23

toğra- Doğramak, ufak parçalar halinde bölmek.

t.-p A725a19

toḫm (Fa.) Tohum.
t. T716a15

toḳmaḳ Tokmak.
t. T698b26
t.-nı T698b27

toḳluḳ Bolluk, bereket, tok olma, kıtlık olmama.
t. T701a17-18

toḳsan Doksan.
t. A724b10

toḳsan toḳuz Doksan Dokuz.
t. T710a5-10

toḳta- Almak, ele geçirmek, idaresi altına almak, zaptetmek.
t.-maydur idi A728a21

toku- Dokumak, kumaş dokumak.
t.-r nineler A719a12
böz t.-maḳnı A719a7

toḳuz Dokuz
t. ḫ̌ān M797b12
t. tiñiz M784b2
t. sipihr A733a14
t. T696b4-10-11, T713b23, A720b5, A724a23, A726a22, A726b3

toḳuz yüz otuz Dokuz yüz otuz.
t. T695a13, T695b8

toḳuz yüz altmış biş Dokuz yüz altmış beş.
t. T695b5-6

toḳuz yüz altmış iki Dokuz yüz altmış iki.
t. y. a. i.-ge T695b13

toḳuz yüz ilig Dokuz yüz elli.
t. T696a3

toḳuz yüz on iki Dokuz yüz on iki.
t. T695a24

toḳuz yüz siksen Dokuz yüz seksen.
t. y. s.-ge T695b26

tol- Dolmak, tamamlamak; dolu duruma gelmek.
t.-dı T700a22
t.-a M796a18

toldur- Doldurmak, dolu duruma getirmek.
t.-up T698b17, T705b1

tolğa- Çevirmek, yönünü değiştirmek.
boyun t.-dı "Başını çevirmek, uzaklaşmak, bir emri yerine getirmemek." T694b13
boyun t.-p "Başını çevirmek, uzaklaşmak." T697a11

tolğan- Dolanmak, çevresini sarmak, bir şeye sarılmak; etrafını dönmek.
t.-ıp M785a14
t.-mağı M783a11

tolun ay Dolunay.
t. M794b2

ton Elbise, kıyafet.
t. T714b1
t.-ığa A733a12

toŋuz Domuz.
t.-lar T715a11

ṭoy Düğün.
ṭ.-da T703b21

toy- Doymak, açlığı kalmamak.
t.-madı A719b14
t.-ġay sin T711a10
t.-may T711a8

toyğar- Doyurmak, açlığını gidermek, tok hale getirmek.
t.-ġay T711a10
t.-ıp sin T699b6

töhmet (Ar.) Suçlama, birine suç isnat etme; işlenildiği sanılan fakat gerçekliği ortaya çıkmamış suç, kabahat; eziyet, sıkıntı.
t. ḳıl- T700b24, T705b23, T717b8
t. A725a27
t.-ni T717b12
t.-din T717b9, A720b23
t.-i T713b27, A731a12, M802a13

tög- Vurmak, sürmek.
t.-üp M802a9

tök- Dökmek, akıtmak; saçmak.
t.-er A733a24
t.-memiş A723b23
t.-keç M800b9

töktür- Döktürmek, saçtırmak, dağıttırmak.
t.-di T710b12

tökül- Dökülmek, saçılmak, düşmek.
t.-di A725a18

t.-**medi** M801b11
t.-**se** M801b15

töre- **Görülmek, ortaya çıkmak, dünyaya gelmek.**
t.-**meydür irdi** A732b11

tört **Dört.**
t. biş kün M799b18
üç t. M792b14
t. T696a18, T698a1(2), T698b21(2)-22, T703a9, T704b12, T706b1, T709b20, T711a21-26-27, T712b4, T717a25, A718b1, A721a3, A724a2-22, A724b5, A725a14, A726a19, A729a20, A730a25, A730b4, A731a22-27, A732b7, M790b2(2)-7, M796b11, M799a16, M800a18(2)-27(3)
t.-**ide** M801a3

tört miŋ **Dört bin.**
t. T708a7, T709b14, T710b15, T712b4, T714b23, A728b15
t.-**i** A731b4

törtünci **Dördüncü. krş. törtünçü.**
t. A724b16, M793a4

törtünçi **Dördüncü. krş. törtünci.**
t. T694b4-8, T696a27, T704b4, M799a18

tört yüz **Dört yüz.**
t. A723b4

tört yüz altmış **Dört yüz altmış.**
t. y. a. yıl T696a15-16

tört yüz otuz tört **Dört yüz otuz dört.**
t. y. o. t. yıldur T695b18

töşe- **Döşemek, yaymak, sermek.**
t.-**p irdi** T710b14

töşek **Yatak, döşek.**
t.-**ide** A726b15
t.-**i** A726b16

töşük **Yarık, açıklık, delik, oyuk.**
t.-**in** T713b16

Ṭūfān/ṭūfān **(Ar.) Nuh Peygamber zamanında yoldan çıkmışları, yola getirmek için Tanrı tarafından hem gökten yağdırılan hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su; şiddetli yağmur.**
Nūḥ Ṭ.-ı M784b3
Ṭ. T695a16, T696a7-12
Ṭ.-da T696a18
Ṭ.-dın T695a16
ṭ. T704b2

ṭ.-ıdın M787b24

ṭufeylī (Ar.) Artık, kirli, asalaklı.
ṭ. T704a5

ṭufūliyyet (Ar.) Çocukluk, küçüklük.
ṭ. T711b24, M800b22
ṭ.-de A726b6, M790b3
ṭ.-din M792b5
ṭ.-i A726b10

tuġ- Doğmak, dünyaya gelmek. krş. tuḳ-.
t.-dı A720b27, A725b1, A726b3
t.-mamış M796a24
t.-up irdi A732a3
t.-ḳunca A726b5
t.-ar A722a14
t.-up T713b4

tuġra Tuğra.
t.-sı M795b7
t.-sıda M792b21, M793a5

tuġur- Doğurmak, dünyaya getirmek.
t.-dı A725a22, A729a20
t.-ur derdi T704a10
t.-ur vaḳt T714a18

ṭuġyān (Ar.) Taşma, taşkınlık, coşkunluk, azgınlık.
ṭ. ḳıl- M797b21
ṭ. T708b9
ṭ.-ıdın T714a7

tuḥfe (Ar.) Hediye, armağan.
t. ü teberrük A729b10
t. T711b1, T716a1, A730b14
t.-sidin T711a27

tuḳ- Doğmak, dünyaya gelmek. krş.tuġ-.
t.-ḳunça A722a13
t.-ḳan T695a1, T712b22
t.-ḳanda T717b12
t.-ḳandın T713b9

ṭūl (Ar.) Zaman çokluğu, uzun müddet; uzunluk.
ṭ.-i devrān M788b9
ṭ.-ı ʿömr T697b7
ṭ.-i T696a6, T697b25, A719a14

ṭulūʿ (Ar.) Güneş, ay, yıldız gibi gök cisimlerinin doğması, doğuşu.
ṭ. it- M783a26, M795b24, M798a3
ṭ. ḳıl- T698a21, A724b24, M784a12, M791b25, M795a20
ṭ.-dın T710b17
ṭ.-ıdın M792a13

ṭuʿm (Ar.) Yiyecek, azık; tad, lezzet.

ṭ. T715a7, M785a27
ṭ.-ı M785a24

Ṭum (ö.a.) **Şeddad'ın yedi oğlundan biri. Umman ve Bahreyn'de hüküm sürmüştür.**
Ṭ. A719a24-25

Tümān (ö.a.) **Hazreti İsa'nın kesilmiş uzuvlarını yerine koyarak sağalttığı, iyileştirdiği kişi.**
T. T714b11-12-14-16-17-19
T.-nıñ T714b13-20
T.-dın T714b14

ṭu'me (Ar.) **Yiyecek, azık.**
ṭ. ḳıl- T711a11, M787b17
ṭ. T712b18
ṭ.-si T717a13

tün~ tün (?)
t. M783b25

ṭür (Ar.) **Dağ.**
Ṭ.-ı Sînā "**Sina yarımadasında Tanrı'nın tecelli ve Hz. Musa ile tekellüm ettiği dağ.**" T704a9, T705a3-4
ṭ.-ı beliyyat M784b22

Tür (ö.a.) Eski İran tarihine göre Feridun'un **üç oğlundan biri.**
T. A719b18, A720a1-11
T.-ġa T705a6, A719b19
T.-dın A719b23

tur- **Durmak, kalmak; bulunmak; devam etmek, sürdürmek; durmak, dikilmek, ayakta durmak; yardımcı fiil, sürerlik yardımcı fiili.**
t.-sun T699a6
t.-dılar A733a2
imes t.-ur M795b2
köp t.-ur A723b16
yoḳ t.-ur A733a16(2), M789a6, M799b12, M800b18
iylep t.-ur M783a15
bitilip t.-ur M790b5
yitkürüp t.-ur M790b13
kılılıp t.-ur M795a1
ḳıla t.-ur A732a14

Türān (ö.a.) İranlıların İran'ın kuzeydoğusundaki ülkeye verdikleri isim.
T. T696a20, A721a8, A722b3, A732b9
T.-nı A721a2, A721b21
T.-ğa A720b24, A721a1-18
T.-dadur A721a10
T.-dın A720b8

Türān-Duḫt (ö.a.) İran'ın Sasani sülalesinin yirmi altıncı hükümdarı olup, Husrev Perviz'in kızı ve Şimye'nin kız kardeşidir.
T. A732a27, A732b6
T.-nıñ A732b11

Türān (ö.a.) bkz. Türān-Duḫt.
T. A732a25

ṭurfe (Ar.) Tuhaf, şaşılacak şey, görülmemiş yeni, şaşırtıcı şey.
ṭ. T697b5, A733a27, A733b2, M784b13, M785a24, M796a7

turfelıġ (Ar.T.) Gariplik, alışılmamışlık.
t.-ıñ M799a18

turġuz- Durdurmak, sabitleştirmek; çiftleştirmek.
t. T712a24
t.-dı T712a10
t.-up A718b18

turul- Sürerlik yardımcı fiili.
-a t.-sa M793b8-9

turūnc (Fa.) Turunç ağacının meyvesi, turunç.
t. bile T701a20
t. T700b27

turuş Durma, karar etme.
t. bir A721a14

Ṭūs (ö.a.) Horasan'da bir bölge.
Ṭ. A727b21

Ṭūs (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Keyhusrev'in Horasan bölgesini idaresine verdiği kahraman komutan.
Ṭ. A721a11
Ṭ.-nı A721a9
Ṭ.-ḳa A721a11

ṭūsluḳ Tus bölgesine ait, Tus'ta yapılmış, Tus işi.
ṭ. M787b19

tuşluḳ Denk, eşit, yakın, birbirine denk olan.
tiñ t. A732a18

tut- **Tutmak, ele geçirmek, yakalamak; elde etmek, sağlamak, almak; yönelmek, çevirmek; kaplamak; durdurmak, devam ettirmek, sürdürmek, sabitleştirmek, bırakmak; durmak, sabit durmak; yerine getirmek; bir şeyin yerini tutmak; anmak, zikretmek; ele almak, elle tutmak; saymak, kabul etmek, addetmek; koymak; takip etmek, olmak, kılmak, etmek, tutmak anlamlarında yardımcı fiil; sürerlik yardımcı fiili.**

t. T710a17, M787a1(2)
t.-sun M785b15, M786a19, M787b8, M790b14, M791a18, M795a16, M795b5-20, M796a10, M797b1-14, M798a21, M798b12-13
t.-uŋ T714b25
t.-uŋuz M786b24
t.-ay T698b1, T700a10
t.-tum T701a6, M796b22
t.-tı T696a8-12, T699a27(2), T702b2, T705a19-22, T708a27, T711b22, T712b25, T716b1-26, T717a2, A719a22, A720a22, A722a12-15, A722b3-7-12, A724a13, A724b20-26, A726a17, A727a8, A727b24-25, A728b26, A729a18, A729b14, A730b10-12-16, A732a27
t.-tılar T701a1, T713b14, T715a15-18, A721a6, A724a5, A729b26
t.-sa A731b15
t.-salar M793b6
t.-ķay T694b17, A721b26, A730a25, T712a13, M791b20, M796b13
t.-ķay siz T705b12
-a t.-ķaylar A723b8
t.-mağay M801b4
t.-mağay siz M786a2
t.-ar min M800b13
t.-ar M729b24, M796b7, M797b5
t.-ar biz M799b11
t.-mas T718a1
t.-ar irdim T706a5
t.-ar irdi T699a21, T712a20, M788b5
t.-ar irdiler T696a4, T713b27, M793a2
t.-arlar irdi T696b22
t.-ar irmiş M795b3
t.-mas irdi T702a11
t.-mas boldı T698b14
t.-mışlar T715b12
t.-ķusı M791a22
t.-maydur M798b27
t.-maydurlar T708a15, A729b12
t.-up irdi A728b26
t.-up irdiler T701b3
t.-updur A724b6
t.-uptur T705b22
t.-updurlar T694b4
t.-upturlar M801a9-10-11
t.-a alman M801a11
t.-a birdi A725a17

t.-a almay M785a18
t.-un T696a13, T701b4, T702b18, T703a2, T703b5-14, T705a3, T706a11, T707b, T708b24, T709b21, T715a16, T716a24, T717a7-16, A719a21, A720a2-8, A720b5-10-18, A721a3-12-20, A721b4, A722a21, A722b1-2-6, A726b2, A726b12, A727a3-25, A728a8-26, A728b27, A729a1-23, A729b6, A730a7-9, A730b24, A732a4, A732b19, A733b1, M793b14, M796b24
t.-may T698a27, M784b18
t.-ḳaç T710a21
t.-ḳan M784b8
t.-ḳanda T704a24
t.-ḳuçı M796a26
t.-arḡa T709b27
t.-maḳ A719a5
t.-maḳdur M801a2
t.-maḳnı M801a4
t.-maḳḳa T710a1
t.-maḳdın M797b11
t.-maḡım M798b25
t.-maḡı M787a11

ārām tut- A732a27, M784b8-14
ʿazīz ve muḥterem tut- T699a27
berderām tut- M798b13
eṭvār tut- A726b2
gūşe tut- T701b4, A729b14
ḡūşe'i tut- A721b4, A722a12, A724b20
ḫātırıñnı cemʿ tut- T710a17
havā tut- A721a3
ḥürmet tut- A724a5
ḳarār tut- T696a12, T705a19, T705b22, T708a27, T718a1
ḳāyim tut- M793b6
ḳıraḳ tut- A722a15
köz tut- T706a5, M793a2, M795b3
ḳulaḡ(lar)ın tut- T696a4
lāzım tut- A730b12
maḫfī tut- T696b22
maḳām tut- T699a27
maṣāff tut- A728b27
mātem tut- A721a6
maʿẕūr tut- T701a1, M786a2
mekān tut- A727b25
mekrūh tut- A722a21
meʾmen tut- M796b22
meʾmūn tut- M795a16
merʿī tut- A730b10
mesken tut- T712b25
muʿāf tut- M801a9-10-11(2)
muḡtenem tut- M798b12
muḳaddem tut- M787a11
müsellem tut- T698a27, T698b1, T700a10, T708a15, T713b14, A720a2-22, A720b10, A722b7, A724a13, A727a5, A728b26, A729b26, A730a9, M787b8, M790b14, M797b14, M799b11

müstedām tut- M798a21
pāyende tut- M795b20, M796a10
rūze tut- T705a3, A719a5, M801a2
salṭanat terkin tut- T708b24, A721a20
ṣoḥbet tut- T709b21
ṣūret tut- T711b22, M796b7
ṣöhret tut- T705a22, A722b1, A724b26, A726a17
şükrān tut- A729a23
tāc terkin tut- A728a2
ta'alluḳ tut- A729b24
ṭama' tut- A730b16
teskīn tut- T696a13
Tiğri ta'ālānıñ atın tut- T717a7-16
ümīd tut- M800b13
vücūd tut- T712a20, T717a2, M801b4
yir tut- A722b2
yoḳ ḥisābı tut- T702b2
yüz tut- T701b3
zīb tut- M797b5

tutaş- **Tutuşmak, alevlenmek, ateş almak; eşyaya ateş değmek ve eşyayı yakmak.**
t.-tı M783a6
t.-ıp M783a13-19
t.-maḳ M795a6

ṭūtī **(Fa.) Papağan cinsinden konuşan bir kuş, dudu kuşu.**
ṭ. M788a2

tūtiyā **(Ar.) Bu isimle bilinen taşın dövülüp göze sürülen tozu.**
t.-ğa M797b7

tūtiyālıḳ **(Ar.T.) Sürmelik, tutiya olarak kullanmak için. bkz. tūtiyā.**
t.-ḳa M797b7

tutul- **Tutulmak; sayılmak, kabul edilmek; kapılmak, bir şeye başlanmak; alınmak, öğrenilmek, elde edilmek.**
t.-sa M791a12
t.-masa M794a15
t.-mış M795a17
t.-a turulsa M793b8
---
ma'ẕūr tutul- M794a15
şāmil tutul- M791a12

tuttur- **Tutturmak, sabitleştirmek.**
söz t.-dı "Söz verdirmek." A721a10

tutuş **Tutma, davranış, hareket.**
atış t.-ların "Haller, davranışlar." A725a1

tuvağ **Duvak, örtü, perde.**
t.-ıdın M783a3

tuymağlığ Duyulma, işitilme, duyma, işitme.
t.-ları A723b21

ṭuyūr (Ar.) Kuşlar.
ṭ. T710b18
ṭ.-dın T711a13
ṭ.-ı M785a22
ṭ.-ığa M785a15

tuz Tuz.
t.- T715a7, A729b26-27
t.-nı A729b27
t.-ğa A730a1

tüg Tüy.
t. T711b10
t.-idin T717a24

tüccār (Ar.) Satıcılar, tacirler.
t.-nıñ M794a19

tüken- Bitmek, tükenmek, kalmamak; bitmek, tamamlanmak, sona ermek; ortadan kalkmak, izi kalmamak; inşa edilmek, yapılmak.
t.-di T711a5, T712a10, A719a16, A722b9
t.-diler A720b8
t.-ürler T703a25
t.-mesdin A725b12
t.-gendin T696a7, T705b25, T712a16, M793a22

tüket- Bitirmek, bitirtmek, tamamlamak, tamamlatmak; inşa etmek, inşa ettirmek, etmek; yazdırılmak.
t.-tim T699b6
t.-ti T710b1-9
t.-di A731b9
t.-ip irdiler T712a17
t.-küsidür A726b23
t.-ip bar- M789b15
t.-ip T710b11
t.-ken M790b23
t.-megi T712a16

tülkü Tilki.
t. A718b19

tümen On bin.
yüz t.- "Binlerce." M801b20

tün Gece.
t. ü kün "Gece gündüz." M791a4
t. ḳara kişi içre M783b25
t. yarımı "Gece yarısı." M784a8-12
t. M784a5
t.-de M784a13
t.-i M794b10

t.-ige M796b14
t.-içe M784a17

tünd-bād (Fa.) Kasırga, sert ve şiddetli rüzgâr.
t.-ıdın M798a9, M801b11

tünd-ḫüyluġ (Far.birl.s.) Sert mizaçlı, titiz.
t.-nı A726a14

tündluġ (Fa.T.) Sertlik, haşinlik, yumuşak huylu olmama.
t.-ıdın A726a12, A727b23

tüp Dip, oyuk veya çukur şeylerin en alt bölümü.
t.(b)-i T704b19
t.-ige M784a8
t.-idin M801b15
t.-in T706b9

türāb (Fa.) Toprak.
t. bol- M786b8

Türk (ö.a.) Türk.
ḫaḳan-ı T. A728a12, A729a16
T. elfāẓı M782b10
T. A721b17
T.-ke A729a16

türk-tāz (Fa.) Koşarak gelip yağma etme, birdenbire gelme.
t. eyle- A726b4

Türkçe (ö.a.) Türkçe, Türk dili.
T. ḫaṭṭ bile M794a4

Türkī Türkçe, Türk'e ait olan.
T. tili bile T700b1

türkī Bir deve türü.
t. A731b4

Türkistān (ö.a.) İran'lılarca Türk ülkesine, Türk eline verilen isim. İran kaynaklarına göre Amu-Derya İran ülkesi ile Türk ülkesi arasında sınırdır.
T. A719b19, A720b25, A729a8(2), A729b7
T.-dın A730b13

türlüg Türlü, çeşitli; çeşit, tür.
t. türlüg "Çeşit çeşit, türlü türlü, pek çok." M801b1
yüz t. "Çeşit çeşit, pek çok." M790a25, M801b19
t. M794a3

tüş Düş, rüya.
t. ta'bīrī T701a15-16

t. bile T716b13
t. kör- T700a2, T700b6, T701a3-14, T703a20, T713a8, A724b2, A725a8
t. T701a5
t.-niñ ta'biri T700b8, T703a21
t.-ni T700b9, T701a10
t.-üm ta'biri T701a22
t.-üñni T700b8
t.-in T700b6, T701a23
t.-ini T701a5-6
t.-in (genitif) T713a9
t.-ige T701a4
t.-ige kir- T707a10

tüş- **İnmek, durmak, kalmak, bir yerde kalmak; rastlamak; tesadüf etmek, rast gelmek; sayılmak, kabul edilmek; parlak bir şeyin aksi vurmak, yansımak, aksetmek; koyulmak, bir işe kılınmak; bir şeye duçar olmak, uğranmak, başına gelmek; hasıl olmak, ortaya çıkmak; düşmek, yukarıdan aşağıya inmek, yüksekten inmek; konaklamak, bir yerde karar etmek; uygun gelmek, denk gelmek; isabet etmek, payına düşmek, değmek; tutulmak, ele geçirilmek; çocuk düşmek; meşgul olmak; değmek, ulaşmak; ayağına kapanmak, kapanmak; değmek, dokunmak; damlamak; geçmek, durmak; olmak anlamıyla yardımcı fiil; görmek; dökülmek; olmak; zamanı gelmek; gitmek, girmek.**
t.-sün M788a7
t.-sünler T704b10
t.-mesün M791b11
t.-ti T694b14, T698a13, T700a5-6, T701b23, T702b2-6-17-19, T705a13, T707a11-13, T707b, T708a25, T710a1, T711b27, T712a10, T713a10-12, T713b13, A719b8, A720a10, A720b16, A721a11, T721b1, A726a15, A726b3, A727b15, A729a17, A730b21, A733a10, M782b16, M783a7, M786b13
t.-tiler T694b18, A731a16
t.-medi T717a12, A725a6
t.-se T695a2, M784b13, M797a24, M799b18
t.-mese M793a14
t.-se irdi T702b9
t.-key T709b23, A725a16, M787b7, M789a26, M795a1, M797a3, M793a14
t.-megey T705a17, M786b16
t.-üptür T701a11, M783a14, M784b4, M788b5-12-14-23, M797b6
t.-üp irdim M786b9, A730b16, A731a12
t.-er T708b19
t.-er irkende M791a9
t.-keç T703b10, A722b4
t.-keli M795a22
t.-üp T695a3-9, T697a26, T700b13, T702a6, T704b4-20, T706a21-24, T707b, T708a26,

T711a16, T711b22, T712a7, T712b18, T713a25, T715b5, A722a20, A722b4, A723b25, A729a9, A729b26, M783a22, M789a9
t.-mey T706a3, T711b16
t.-ken T711a26, M786b26, M788b6
t.-kende M786a3
t.-kendin T704b13, T706a20, M783b8
t.-keni A721a18, M782b21
t.-kenlerge M802a21
t.-megen M785a12
t.-mek M794a12

ʿaksi tüş- M783b8
atığa tüş- T713b13
ayağığa tüş- T702a6, T713a25
ayağdın tüş- T701b23
ayru tüş- T694b18
başka tüş- M782b16
bi-itibarlıkka tüş- M791a9
boynığa tüş- T694b14
çek tüş- A719b8
dil-peẕi tüş- A723b25
fikrge tüş- T713a12
ıẕtırāb tüş- A722b4
ıẕtırabġa tüş- T712a10
iligge tüş- A721a11
iligige tüş- A722a20, A733a10
ḳabūl tüş- T695a2-3, T717a12, M793a14
ḳıraḳ tüş- M802a21
közi tüş- T710a1, T711a16
maḳbūl tüş- T706a3, T711b2, A725a6, M787b7, M788b14, M797a3
meşmūl tüş- M797a3
mülāyim tüş- T700a6
münfaʿil tüş- T704b13
müstaḥsen tüş- T709b23, M795a1
müsteʾmen tüş- M788b12
muvāfıḳ tüş- T701a11, A730b21, M788b6
pesendide tüş- T711b16
sehv tüş- A721b1
şikestler tüş- M786a3
şür tüş- T702b17
vaḳt tüş- A726a15
yıraḳ tüş- T708b19

tüşül- **Gelinmek, varılmak, bir yere vasıl olunmak.**
t.-gen M790a12

tüşür- **Düşürmek, düşmesine sebep olmak, bir şeyin yüksekten düşmesine, inmesine sebep olmak; değdirmek; biri veya bir şey gibi kabul ve muamele etmek, birinin yerine koymak.**
t.-di T698b23, T711b9
t.-diler A721a4

tütün **Duman.**
t.-din M783b5

tüvānā (Fa.) Güçlü, kuvvetli.
t. vü dānā A725b7

tüvānālığ (Fa.T.) Güçlülük, kuvvetlilik.
t.-ı A725b8
t.-ığa A728b3

tüz Doğru; düz.
t.-dür M796a27
t.-yol T697a13, T703a2

tüz- Yerine getirmek, icra etmek, yürütmek; idare etmek; kurmak, tesis etmek; dizmek, sıralamak; imar etmek; iyi hale getirmek; kurmak, düzmek, donatmak; kurmak, düzenlemek, inşa etmek.
t.-düm M798b20
t.-di T716b11, A718b9, A719a11, A720b13, A722b4, A724a24, A725b18-24, A726a18, A727b9-26, A729a16
t.-seler M793b16
t.-gey M788a3, M794b1
t.-er irdi A731a26
t.-üptürler T700a24
t.-e almadı A720a8
t.-üp A718b12, A720a20, A720b1, A728a14
t.-erde A720a21
---
maşāff tüz- A720b1, A728a14
meclis tüz- A731a26
tekellüm tüz- M788a3

tüzel- Düzülmek, tertip ve tanzim edilmek; dizilmek, sıralanmak.
t.-gey M783b21
t.-gen M801b21
t.-gende A722b25

tüzet- İmar etmek, inşa etmek, inşa ettirmek; dizdirmek, sıralatmak; aynı seviyeye getirmek, bir etmek; yıkmak.
t.-ti A720a23, A721b6
t.-ip A730a14
t.-mekke T709a14

tüzlük Doğruluk.
t. ile M786b25

tüzül- Düzülmek, kurulmak, tertip edilmek.
t.-sün M787b10
t.-di A728a8

u (Fa.) Ve. krş. ü, vü.
u. T694b4, T695a19-23-26, 695b23, T696a9, T696b2-21, T697a3-10(2)-12, T698a9, T698b11, T699b19, T700a26(2), T700b16-20, T701a6-27, T701b27, T702a24, T702b17-21, T703a20, T704b3-6-7, T705a20-21, T705b7-19, T706b2, T707a14, T708a17-27, T708b8-12, T709b15-20(3), T710b2-5-6-14-18, T711a12-22, T711b1, T712b27(2), T715a27, T716a2-24, T716b5-16, T717b3-27, T718a21-24, A718b15(2), A719a11-13-16-18, A719b18-19, A720b25, A721b24, A722a18, A722b1, A723a20, A723b5(2)-10-12(2)-13, A724a1-24, A724b8-12-25, A725a1, A726b4, A727a9, A727b16, A728a9-24, A729a13, A729b3, A730b7, A731b12-13, A732a9, A732b1-13, A733a2-14(2)-19-21-26, A733b1-5-10(2), M782b7, M783a18, M783b27, M784b25, M785a15(2)-19-21-22, M785b6-7-9-27, M786b8, M787a4-26, M788a11-12, M788b13, M789b24(2), M790a3-8-11-16, M790b27, M791a10, M791b21, M792a20-25, M793b12, M794a6-7-25, M794b20, M795a26-27, M795b6(2)-15, M796a5-6(2)-15-27, M796b2-21(2)-24-25-26, M797a1-4-7, M798a10-13, M798b5-11(2)-13-20-21-25, M799a9-10-17-20, M800a11, M800b4-16-22-23-24-25, M801a6-9-20-22, M801b1-4-5-15, M802a3

Ubaş (ö.a.) Adı Davud Peygamber'in kıssasında geçen bir kişi.
Ū. T710a19

ʿubeyd (Ar.) Köle, kul.
u.-din T700a15

ʿubūdiyyet (Ar.) Kulluk, kölelik; aşırı bağlılık, biri veya bir şey için çalışma, kendini ona adama.
ʿu. M794b18, M802a4
ʿu.-din M791b13
ʿu.-i T704a15
ʿu.-iğa T797b10, T703a15, T704a18, T716a4, M786b11

ʿubūr (Ar.) Geçme, bir taraftan bir tarafa geçme.
ʿu. irdi M784b8
ʿu. **ḳıl-** T699a11, A730a12

uc Uç, bir şeyin bitim noktası.
u.-ı M785a16
u.-ın T714a2
u.-dın M783a7

Ücān (ö.a.)Kuruluşu Kubad'a isnat ettirilen şehirlerden biri.
Ū. A729b12

u'cūbe (Ar.) Pek acayip şey, garip, şaşılacak şey.
u.-si A731b12
u.-sin A728b4

ucur (Moğ.) Zaman, vakit, devir, çağ, ara tarih; husus, konu. krş. uçur.
u.-da T705a22, M789b7, M791a18, M793a27, M798a13-26, M800b6, M801b25

uç Sebep.
u.-dın M795b6

uç- Uçmak, kuş gibi kanatlı hayvanlar için havada düşmeden durmak ve havada yol almak; hava yoluyla dağılmak, saçılmak, havada yol almak; gitmek, uzaklaşmak.
u.-tı T714b4, A722b24
u.-up M783b10
u.-ḳanda M785a15

uça Sırt, arka.
u.-sın T699b5, T713a11
u.-sığa T702b21, T717a9

uçḳun Kıvılcım.
u.-lar M783b5

uçmaḳ Cennet
u. T695b23

uçra- Rastlamak, tesadüf etmek, karşılaşmak; karşısına çıkmak; uğramak, kötü bir duruma konu olmak; bir duruma duçar olmak, düşmek.
u.-dı T694b18, T702b12, T706a22
u.-sa M792b3
u.-mış bolgay M792b3
u.-ptur T717b9
u.-p T708a24, T715b5
u.-ġanları M783b16

uçur (Moğ.) Zaman, vakit, an, sıra, ara, devir; husus, konu. krş.ucur.
u.-da T700b12, A725a5, M785b16, M786b11, M790a7, M792b12

uçur- Uçurmak, havaya kaldırmak, havalandırarak götürmek, havalandırarak yok etmek, ortadan kaldırmak.
u.-ġay M794b20, M802a12
u.-up T717a14
u.-ġanı M783b5

'ūdsūz (Ar.Fa.) İçinde öd ağacı yakılan buhurdan.
'u.-lar bile A731b8

uğrılıḳ Hırsızlık. krş. uğurluḳ.

u. ḳıl- T703a1

uğurluḳ Hırsızlık. krş. uğrılıḳ.
u. ḳıl- T701b22

ʿuhde (Ar.) Görev; söz verme, bir işi üzerine alma, sorumluluğu alma; becerme, yapma.
ʿu.-dür M789b22
ʿu. bol- M786a22
ʿu.-sidin çıḳ " Elinden gelmek, becermek, başarmak." A732b24, M786b17
ʿahd u ʿu.-sidin çıḳ- " Sözünü yerine getirmek." T702b21

ʿuḳbī (Ar.) Ahiret, öbür dünya.
ʿu.-sıġa M785b14

ʿuḳūl (Ar.) Akıllar, zihinler.
ehl-i ʿu. M797a16
ʿu. T706b2

ula- Eklemek, ulamak; inlemek, ağlamak, yüksek sesle bağırarak ağlamak.
u.-sam T702b13
u.-rlar irdi A726b20

ulaġ At, deve, öküz gibi yük taşıyan hayvan.
u.-larıġa T701b18

ʿulemā (Ar.) Ālimler; ilim sahipleri, bilginler.
ʿu. vü aḫbār T709b7, T710b16, T713b11
ʿu. bile T709b21
ʿu. T710a24, T710b12, A726a1
ʿu.-nı T707b, T715b13, A726a1
ʿu.-sı T709b24, A718b2

ulġat- Büyüklük, geliştirmek; İnsan için yetiştirmek.
u.-tı A719a14
u.-ıp A723a18

ulġay- İnsan için, büyümek; bitki için, yetişmek, büyümek.
u.-dı T696a6, A727a25, A727b6
u.-sa T706b20, A727a23, A727b5
u.-ıp irdi T707b, T708b3, A719b21, A721b4-26
u.-ġunça A732a13
u.-ıp T699a21, A723a24

uluġ Büyük; yaşça büyük olan; yüce, ulu, değerli kişi; büyük, cüssece büyük, heybetli; çok, ziyade; kalabalık; bir topluluğun büyüğü, başı, reisi, ulusu, bilgilisi, yaşlısı. krş. uluḳ.
u. kiçig M799a17
u. T698a9, T698b5, T699b2, T700a8, T715b17, T716a2, T718a10, A722b21, A724a13, A732b17

u.-rak T695b8, T700a8, T702b24, T713b6, A728b7, A732a18, M793a3
u.-raḳ irdi T695a23, T695b4
u.-raḳdur. M788b22
u.-raġınıñ T698b4
u.-ı A719b18, A728b25
u.-ı irdi T715a17
u.-ı bile T700b14
u.-larınıñ M799a12
u.-ların T703a24, M793b14

Uluġ Big Mirzā (ö.a.) **Timur'un torunu, Şahruh'un oğlu. Semerkant'da hüküm sürmüştür. Valiliği döneminde Semerkant islam medeniyetinin merkezi olmuştur** (Doğ. 1393-ölm. 1449).)
U.B.M. M792b24

ulūhiyyet (Ar.) **Tanrılık, Tanrılık niteliği.**
u. T703a18, T715b2

uluḳ **Büyük; su için yükselmiş, yüksek; büyük, muazzam; iyi, güzel; yüce, değerli, bilgili kişi, ulu kişi; önemli. krş. uluġ.**
u. kiçiglik A724a6
u. irdi T707a24, A719a15, A719b17, A731b26, A732a14, A732b24, M789b25

ʿulūm (Ar.) **İlimler, bilgiler.**
ʿu.-ı ʿArabiyye T705b17
ʿu. T695b22

ulus **Halk, il, ahali, memleket.**
ḳara u. M801a20
u. T702b25, T718a20, A726a10, M797a4, M800b4
u.-nı A729a16
u.-ḳa A726a18, M797b14, M798b1
ḳara u.-ḳa M801a20
u.-da bile A726a12
u.-ıdın A731b26

ulü'l-ʿazm (Ar.) **Tanrı'nın emirlerine en fazla dikkat gösteren büyük peygamberler. Bunlar Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammet'tir.**
u.-dür T703a13, T714a13
u. T697b26, T716b14

ʿUlvān (ö.a.) **bkz. Sübḥan bin ʿUlvān**
Sübḥan bin ʿU. T698b13

ʿumḳ (Ar.) **Derinlik.**
ʿu.-ı T696a6, M784b7

ʿummāl (Ar.) **İdare memurları, valiler.**
ʿu.-ġa A719b16

ʿUmmān (ö.a.) **Arabistan yarımadasının güneydoğusuna verilen ad.**

ʿU. A719a25

ʿummānī (Ar.) Yüce, engin, büyük olma niteliklerini taşıyan.
ʿu. M791b10

ʿumūm (Ar.) Bütün, cümle.
ʿu. M797a2

umūr (Ar.) İşler, hususlar, haller, maddeler.
şer'iyye-i u. M793b7
u. M786a22, M787b20, M793b10
u.-nı M785b25
şer'iyye-i u. M793b7
u.-da M794a20, M802a8
ġarāyib-i u.-dındur A728b2
u.-ıdın M786a3

un un.
u. T798b18,A726b17
u.-dın T698b19

una- Razı olmak, kabul etmek.
u.-madı T695a2

unut- Unutmak, aklında kalmamak, hatırlamamak; bir şeyi dalgınlıkla bir yerde bırakmak.
u.-tılar T706b4
u.-up min T706b6
u.-up siz M799b19
u.-up irdi T701a23
u.-maydur min M799b19
u.-may M794b6
u.-ḳandın T713a9
u.-maḳ T712b4

unut Unutma, unutulma, hatırlanmama.
u. bol- "Unutulmak." T708a16

unutul- Unutulmak, hatırlanmamak, akılda kalmamak.
u.-sa M794a22
u.-mış bolġay M798b17

unuttur- Unutturmak, unutmasına sebep olmak.
u.-ġıl T707b
u.-dılar T709b27

ur- Vurmak, çarpmak; değdirmek, dokundurmak, sürmek; davul gibi aletler için çalmak; ok için atmak; duyurmak; dökmek, serpmek; bir şeye dokunmak üzere uzatmak; kurmak, yerleştirmek; çarpmak, çırpmak; bağlamak; yardımcı fiil.
u.-uḳ T705a25
u.-ay M801b1
u.-dum M797a7
u.-dı T699a16, T710a19, T711a5, T714a25,

T716a25, T717a17, A721a8, A733a9, M791a13, M791b10
u.-madıñ M801a27
u.-madı A731a8
u.-sa M798b10-11
u.-salar irdi T698b26
u.-ġay min M791b15
u.-ġay T702b16, M802a17, M792b4
u.-ġay siz M786a1
u.-ar irdi T698b27(2)
u.-arlar irdi T697a23, M799a1
u.-up min M784b25
u.-ġaç T703b24, T716a20, T716b8
u.-uban M796b19
u.-up T697a3, T702b21, T703b14, T705b2, T716b1, A728a18, A729b4, A732a22-23, M784b4-7, M796a19, M797b8
u.-ġan M791b11, M801a27
u.-arda T710b2
u.-ardın T714a3
u.-mak imes M785a6

āh ur- T717a17
baş ur- M797a7, M796a19
çengāl ur- M796b19
dem ur- T714a3, A731a8, M792b4, M798b11
dest ü pā ur- M784b7
il ur- M785a6
ilig ur- M802a17
ilig ayaġ ur- "Uğraşmak." A733a9
ḫalġa ur- A732a22
ḳanat ur- M784b4
ḳadem ur- "Yürümek." M784b25, M791b10, M798b10
... kulağıġa ur- M791b15
ḳulaġ(ım)ġa ur- "duyur-, işittir-" M799a1
kögsümge taş ur- M801b1
muṣāḥabet lāfın ur- M786a1
ṣalā ur- T711a5
ṣebhūn ur- A728a18
yüz ur- M797b8

Urdı (ö.a.) Lut Peygamber'in kendilerini doğru yola çağırmak için gönderildiği Mutefikat halkının kimi tarihçilere göre meskun olduğu yer.
U. T699a9

uruġ Kabile, boy.
u. irdiler A721a10

urul- Adım atılmak.
ḳadem u.-dı "Yürünmek, yönelinmek." M784b24
ḳadem u.-sa M785b2

uruş- Savaşmak, vuruşmak, mücadele etmek.
u.-tı A720b10, A721a14, A731a5

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

u.-ḳay T704b11
u.-up T695a6, A720b8, A721a15-16, A725a13, A730b15-23
u.-may A720a2
u.-ur T706a14, A720a15

uruş Savaş, savaşma, çarpışma, vuruşma.
u. tile- A721b25
u. A720b10, A728a23
u.-ḳa T706a15
u.-da A730b3
u.-ın A721a12
u.-ığa T709a22, A721b23
u.-ıda A722b3

Üryā (ö.a.) Taberî'de Davud kıssası anlatılırken geçen isimlerden biri. Hikayeye göre Urya isimli kişi Davud'un kardeşi Sevab ile birlikte savaşta iken Davud'un gönlü Urya'nın karısına düşmüştür. Uygun olmayan bu davranışı yüzünden Davud, savaşta şehit düşen Urya'dan mezarı başında af dilemiştir.
Ü. T710a2-4-14
Ü.-nıñ T710a2-13-15
Ü.-ġa T710a4-17
Ü.-dın T710a15

uş İşte.
u. andak "İşte öylece, onun gibi." M788a10
u.-bu "İşte bu, tam bu, aynı bu, aynı." T699b25, T703b6, M792b27, M799b12
u.-bu irdi M788a14
u. munça "Aynen bu şekilde, böylece, bu kadar." T696b16, T706b16, M800a3
u. ol "İşte o, aynı." M782b11

uşaġ Çocuk, küçük çocuk. krş. uşaḳ.
oġul u.-ıñnı A731a2
oġul ve u.-ġa M703b13

uşaḳ Küçük, ufak; çocuk. krş. uşaġ.
u. T710b11, M782b18
oġul u.-ları "Çoluḳ çocuk" T712b16

uşat- Parçalamak, kırmak.
u.-tı T698b3
perhiz u.-tılar "Perhiz bozmak." M789b7
u.-ıp T711b27

Uşmūīl (ö.a.) Davud Peygamber'den önceki peygamber.
U. ʿaleyhi's-selām "Selam onun üzerine olsun." T708a4, T709a3, T709a8, T709a10, T709a12, T709a19, T709a21, T709a23, T709a25,T709b2, T709b9, T709b10, T709b11
U. ʿaleyhi's-selāmnıñ T709a16
U. ʿaleyhi's-selāmnı T709a5

Ü. Peygamber A720b11
E. T709a17
E.-din T709a6

ʿuşşāḳ (Ar.) Āşıklar.
ʿu. M784a18

utḳuz- Yenilmek, ütülmek, kaybetmek.
u.-dı T712a22

utru Karşı.
u. çık- "Karşısına çıkmak." A731a1
u. ḳıl- "Karşılamak." A721b24
u. T697b12, T709a15, A722b4, A732b14
u.-sığa A730b23
u.-sıda M786a13

uy Sığır, geviş getiren büyükbaş evcil hayvanların genel adı.
ḳoy ve u. T695a27
u. T701a14-17, T705a26, T705b1, T711a4, T716a15-20-23-25(2), A727a3-11
u.-nı T701a14, T705a25-26, T705b2-3, T716a23
u.-ġa T716a20
u.-ı T716a19
u.-lar T701a17
u.-lar bile T716a15

uyat Utanç, hicap, mahcup olma.
u. M799a22

uyatlıġ Utanmış, kusurundan dolayı utanmış.
u. bol- M789b23

Uyġur (ö.a.) Bkz. Guderz bin Uyġur.
Guderz bin U. A724a13

uyḳu Uyku.
u. M793b1
u.-nuŋ T715b25
u.-nı T715b7
u.-ġa T715b16
u.-sı T715b25
ġaflet u.-sıdın A726b1, A728a13

uyḳulat- Uyutmak, aldatmak.
u.-ıp A723a21

uyu- Uyumak, uykuya dalmak.
u.-p irdi T696a22
u.-y almas irdi A726b15
u.-ġanda T717a21
u.-r çağ M793b1

ʿuyūb (Ar.) Ayıplar, kabahatler, kusurlar.
ʿu.-ığa T711b15

Uyḳur (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Eşk'in evlatlarından Irak ve Fars'da hüküm süren bir kişi. krş. Uyġur.
U. A724a12

uyuḳla- Uyumak.
u.-dı T698b17
u.-ġaç T715b16

uzaḳ Uzun.
u.-ḳa tart- "Uzun sürmek." A719b5

uzat- Göndermek; yolculamak, yola çıkarmak; sevketmek; uzaklaştırmak; yöneltmek; birisi bir şey almak üzere uzanmak.
u.-tı T696b13, T699a21, T701b8, T703b16, T704a9, T714b11, T715a9, T716b1, A730a9, A731a18
u.-tılar T700b25
u.-ıp A723b14, A731a13
u.-ur M794a6
u.-ġa M794b22
maġfiret uzat- T716b1
til uzat- T715a9
ṭa'n tili uzat- T700b25

'Uzeyr (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber Kur'an'da bir kere el-tevbe suresinde geçer.
'U. 'aleyhi's-selām T713a9-14-17-19-21-23(2), T713b1-4(2)
'U. 'aleyhi's-selāmnıñ T713a24-25-26
'U. 'aleyhi's-sel'mnı T713a15, T713b3(2), A721b6
'U. 'aleyhi's-selāmdın T713b1
'U. mindür min T713a23
'U. bile A721b11
'U. niñ T713a13-21

uzun Uzun, iki ucun arasında fazla uzaklık olan; zaman alan, tafsilatlı; çok fazla.
u.-dın A725b4
u.-dur. A731b22
u. it- "Uzatmak." A733b6
u. T717b26, M784a17, M793a13, M795a9

'użv (Ar.) Organ, vücudun bağımsız parçası.
'u. T712a27
'u.-nı A725a21
'u.-ın T712a26
'u.-ını T705a25, T712a25-26
'avret 'u.-ı T696a22
'u.-ı T716b5

'użvî (Ar.) Bir uzuv, bir organ.
'u. T712a27

ü **Ve. krş. u, ve, vü.**
ü. T694b8, T695a20-21-22, T695b15, T696a9, T697a10-11(2)-13(2), T698a3, T699a7-10, T700a25, T700b3, T701a25, T701b26, T702a4-25, T702b27, T703a6-15, T703b20, T704a4-7, T704b11- 24, T705b8-10-16-17, T706a8-17, T706b2(2), T707a12-24, T708a24, T709a4, T709b6-15-19, T710b5-17, T711a3-18, T711b10, T712a9-13-17-19(2), T712b11, T714b9-26, T715b13-18, T716a1-4, T716b5(2)-7-22, T717a23, T718a12, A718b13(2)-14, A719a11(2)-12-16-17-19(2),A719b2-14-15-20-22, A721a10-14-24, A721b1-19-22-24(2), A722b5(2)-9, A723a19-20, A723b9-27, A724a13-22-16(3), A724b2, A725a3-5-23(2), A725b8-9-11, A726a6-8(2)-9-11-20-26-27, A727a15-17-24, A727b1-16-17(2), A728a9-10-23-24, A728b1-18-20, A729a17, A729b3-13, A730b9-10, A731a19-22, A731b10(2)-15-16-17, A732a17, A732b13, A733a2-8-17(2), A733b3-6, M782b4, M783a5, M784a2, M784b6-27, M785b22, M786a14, M786b17, M787a27, M787b1, M788a5, M788b3-4-13, M789b9, M790a2-15-27, M790b1-9-27, M791a4(2)-8-10-12(2), M791b9(3)-10-23, M792a3-20-26, M792b9-21, M793a4-10-23, M793b2-4-18-19, M794a14-17, M794b3-8(2)21, M795a23, M795b4(2)-14-17-22, M796a2(2)-4-23-25-27, M796b12-23, M797a10-21, M797b1, M789a1-2-4, M798b1-7(3)-9-11-12-15-18-22(2), M799a3-6-11-12-19-20-2-24, M799b20, M800a8-20-23, M800b14-15-17(2)-27-24-26(2), M801a5, M801b3-6(2), M801b20-26, M802a4(2)-5-9-10-12(2)-16-19(2)

übhet **(Ar.) Büyüklük, ululuk.**
miknet ü ü. M791b9

ücre **(Ar.) Ücret, hizmet karşılığı verilen para veya mal.**
ü.-si T706b18

üç **üç.**
ü. tört M792b14
iki ü. A730a27, M794a22
iki ya ü. M793a24
ü. T695a13, T696a9-21, T796b26, T697a19-22(2), T701a5-7-9-13, T702b23, T704b2, T706b16, T707a11-15, T708b2, T710a23, T710b2, T712b21-26-27, T713b13, T715a8-12, T715b23, T716a10, T716b3, T717b11-12, A719b18, A721b6, A722a11, A724a7, A724b6, A725b23, A726a6(2), M800a15

üç miñ **Üç bin.**
ü. T712b3-7, T717b22, A728a14
ü. yüz miñ A728a18

üç yüz **Üç yüz.**
ü. y. yıl T695b5
ü.y. T696a6, T711b13

üç yüz altmış **Üç yüz altmış.**
ü.y.a. A723b11

üç yüz altmış biş **Üç yüz altmış beş.**
ü.y.a.b-ke T695b21

üç yüz on **Üç yüz on.**
ü.y.o. T709a13
ü.y.o. üçni T716b12
ü.y. toḳuz T715b8-15

üçelesi **Her üçü de, üçü de, üçü birden; üç sefer de, her üçünde de.**
ü. T709b2, T713b13

üçev **Üçü.**
ü. T714b11
ü.-ni A730b14
ü.-ge A719b18

üçevle **Üç defa, üç kere.**
ü. T714a22

üçün **İçin; sebebiyle, yüzünden, ilişkin, ilgili olarak; -dığı için.**
ü. T694b2, T696b25, T697a1-12, T697b19, T699a20, T699b9-11-15, T700a23, T701a1-12, T701b3-5, T702a27, T702b24, T703b12-15, T705a22, T706b21, T707a27, T707b, T708a15-18-23, T708b27, T711a16, T711b15, T714a8, T714b2, T715a20, T717a13, T717b4, A718b4, A719b17, A720b23, A721a6, A721b8, A723a11(2), A725b1, A726b8, A729a7, A730a1-26, A730b12, A732b4, A733a17, M783a17-19-24, M783b27, M784a1, M786a5-7-11, M788b6, M789b7, M790a13, M791a17-18, M792b19, M793b3, M795b7(2)-20-21, M796a10, M798a26, M799a15, M801a12, M801b24
-ġan/-gen ü. T712a10, T716b18, A722a22, A732b21, M788b23, M791b24-25, M792b9, M794b27
-maḳ/-mek ü. T705a23, A722b16, M797b8
-nıñ üç T695b17, T698a10, T705a2, T706b18, T713b15, A725b21
-ur ü. T700b26(2), M791b20
ni ü. T711b1

üçünçi **üçüncü; üçüncü olarak.**
ü. T694b5-7, T695b16(3), T697a19, T714b3, T706b25, T714a13, A723b16, M799a17

üftäde **(fa.) Düşkün, biçare.**
ü.-ġa M791a10, M797a25

üküş Çok, çok fazla, pek çok.
ü. A733a24, M798a3

üleş- Paylaştırmak, bölüştürmek, taksim etmek.
ü.-ip min M792b16
ü. ip T716a4

Ülfet (Ar.) Yakınlık, görüşme, konuşma, ahbaplık, dostluk.
ü. üz- "Uzaklaşmak, insanlarla görüşmeyip bir tarafa çekilmek." T701b4

ülüş Parça, bölüm, kısım.
ü.-i A731b15
ü.-idin A731b15

ümmehāt (Ar.) Anneler, analar.
ü.-ḳa M795b26

ümmet (Ar.) Ümmet, bir peygambere inanıp bağlanan cemaat.
ü.-i T697a20

ümîd (Fa.) Ümit, umma, bekleme, istek, arzu, dilek, isteme.
bîm ü ü. ara A727b1
müjde-i ü.-i visāl M792a2
şubḥ-ı ü. M798a3
ü. ile M790b15
ü. tut- "Ümit etmek, beklemek." M800b13
ü. T702a18, A731b19, M784b24, M786a15, M787a5, M787b7, M788a4, M788b7-8-13, M789a7-15-24, M789b2-9-10, M790a12-20, M791a6-12-26-27, M792a8, M793a14-27, M794b12-19, M795a1-25, M795b23, M797a3, M798a6-18, M799b3, M800a10, M800b2-7-11-17, M801b3-15-22, M802a20-26
ü.-im M786a12, M792a5
ü.-i M783b15, M790b7-12
ü.-idür M790b7
ü.-iğa M788a18
ü.-ige M789b21
ü.-ide M795a15

Ümîd (ö.a.) Husrev Perviz'in veziri.
Büzürg Ü. dik A731b2

ümîd-vār (Fa.birl.s.) Ümitli, uman.
çāger-i ü. M797a1
ü. M792a5, M798b3

ümîd-vārlıġ (Fa.T.) Ümit etme, umma, bekleme, umut. krş. ümîd-vārlıḳ.
ü. M790b16, M791b6, M795b13
ü.-vārlıġlar A732b1

ümîd-vārlık (Fa.T.) Umut etme, umma, bekleme. krş. ümîd-vārlığ.
ü.-lar bile A725b27

ümmü'l-ḫabāyis (Ar.) Şarap, içki.
ü. M786b20

ün Ses.
ü. bile A729b5
ü. T696b27, T697a23, T705b12-14, T708a7, T717a6
ü.-i T714b25, A726b7, M784b19, M785a19
ü.-idin M784a10

üns (Ar.) Yakınlık, alışkanlık, beraberlik.
ü. T701b4

Urdün (ö.a.) Şeria nehri.
U. rūdı T707a23

ʿüryān (Ar.) Çıplak, yalnız, boş.
ʿü. M795a4

üst Üst, üzeri; üzerine, üzerinden, üzerinde.
ü.-in A729a9
ü.-ige T695a21, T695b25, T705a16, T705b9, T706a23, T710a25, T711b19, T712a1, T713a18(2), T716a7, T717a25, A719a17-27, A719b10, A720a2, A721b7-24, A722b24-27, A726b9, A726b19, A728a22-25, A729a21, A729b8, A730a8, A730b27, A731a4-18, M784b18, M786b18(2), M795b9
ü.-ide T695a8, T696a12, T699b9, T701a7, T702a7, T704a1, T706a24, T706b4-6, T707a1-2, T710b7-18, T711b17, T712a5, A722a15, A726b2, A731a24-26, M784a4, M797a27, M796b24
ü.-idin T704b15, T705a19, A726b5

üstād (Fa.) Üstat, usta, sanatkâr; bir bilim veya sanat dalında üstün yeri olan kimse.
ü.-ı müşārün-ileyh M789a2
ü. u. müzdür A727a8
ü. M789a2
ü.-ımdın T718a23
ʿālim ü ü.-ların T704b11

üstād-zāde (Fa.) Üstat elinden çıkmış.
ü.-i angî M796a27

üstüvār (Fa.) Kuvvetli, sıkı, çok.
ü.-raḳ M799a3

Usvān (ö.a.) Yukarı Mısır'ın güney ucunda ve Nube sınırında meşhur bir şehir, Nil'in sağ sahilinde ve Kahire'nin güneydoğusundadır.
U.-dın A725b5

üştülüm (Fa.) **Cefa, zulm, cevr.**
ü. eyle- A721a24

üz- **Koparmak, bir şeyi bir yerden çekerek ayırmak.**
ü.-di T716b11, M785b10
ü.-üp T701b4, T703b14, T717a22

üze **Üzerine, üzerinde, üstüne, üzere. krş. üzre.**
ü. A721a7, A727b25, M783b1, M787a24, M787a25(2), M796a8, M800b4-14(2)
-ın̂ ü. M789a9. M790a18

üzre **Üstüne, üzerine, üzerinde, üstünde. krş. üze.**
ü. T700b1, A719a22, A722b4-19, A729b14, A732a10, A732b9, M783a12, M783b6-7-10-12, M784a6, M784b15-18, M786a10, M787a16-17, M787b9-10-15, M794b8, M796a20, M796b18

üzül- **Kopmak, ayrılmak; koparılmak, ayırılmak.**
ü.-di T717a23, M784b22

üzüm **Üzüm.**
ü. T694b15, T701a5, T713a11-17, M800a13
ü.-ni T701a6, M800a14
ü.-i M800a12

vā (Fa.T.) Uzaklaştırmak, götürmek.
v. ḳıl- A727b22

vā-beste (Fa.bir.s.) Bağlı, .-e bağlı.
v.-dür M789b27, M792b2(2)
v. bol- "Bağlanmak, evlenmek." T700a9

vācib (Ar.) Yapılması gerekli, gerekli, yapılmaması uygun olmayan.
v. ü mülāzım M800b24
v. irdi M789b8, M790b6, M798a27
v. irür M791b20, M800b19
v.-dür T718a12, M787a11, M789b16-26, M794a7, M798a6, M801a14-20
v. bilil- "Gerekli görülmek." M793b2
fitneni v. ḳıl- "Fitne yapmak, fitne yapmak kaçınılmaz olmak." T699a3
v. körün- "Gerekli görünmek, gerekmek." M790a2-13, M792b13, M793a18, M802a1
v. M791a3

vācibāt (Ar.) Yapılması şeriata göre gerekli olanlar.
v.-dın M799b20

vācibü'l-imtisāl (Ar.) Uyulması gereken, yapılması uygun.
miṣāl-i v. bile M787b1

va'd (Ar.) Söz verme.
v. ü va'îd "İyi ve yıldırıcı, ürkütücü şeyler vadetme." T697a13

va'de (Ar.) Vade, bir işi yapmak için süre verme, bir iş için önceden belirtilen zaman, bir işi geciktirmek için belirtilen zaman; vaat, söz verme, vadetme.
v. bir- T716b6, A732b16
v.ḳıl- T700a4, T715a10, T716b9, T717a20
v. T703b7, T715a25, M792b10, M801a13
v.-ġa T708b6
v.-si T705b1, T717a20, T717b7, M784a8
v.-si bir- T709b3
milk v. ḳıl- A721b20
v.-sin ḳıl- T709a14
v.-siġa T703a4
v.-leri A722b2
v.-leriġa T709b5

vādî (Ar.) Vadi, iki dağ arasındaki geçit; mec. alan, saha, yol, tarz.
v.-i muḳaddesdin T704a16
v. M796a14
v.-de T705a5
v.-si M784b24
v.-side M792a5

Vādi'l-ḳurā (ö.a.) Güney Arabistan'ın Suriye'ye doğru giden eski ticaret yolu üzerindeki al-ʿAlā ve Medine şehirleri arasındaki bölge olup daha çok Vādi Daydibbân olarak tanınır. Âd kavminin yok oluşu ve Hud peygamber hikâyeleri bu bölgeye bağlanır.
v.-ğa T697a25

Vādi'n-neml (ö.a.) Kur'an'ın XXVII. suresi olan en-neml suresinin 18. ayetinde geçen Karınca vadisi.
V.-ğa T710b20

vahdāniyyet (Ar.) Birlik, Tanrı'nın bir oluşu.
v.-iğa M801a1

vaḥş (Ar.) Yabani hayvan.
v. u ṭayr T709b15, T710b14, T710b17
v. u. ṭayrnı T710b5

vaḥy (Ar.) Vahiy, bir fikrin veya emrin Tanrı tarafından bir peygambere bildirilmesi.
v.-i āṣār-ı kitābet M796b15
v. T695b14, T696a2, T706b26, T708b11, T709a22, T713b11-21, T715a4, T716b13, M791a23

vaʿid (Ar.) Birini iyiliğe sevk ve kötülükten uzaklaştırmak için korkutma, yıldırma.
v. ü tehdîd M799a12
vaʿd ü v. T697a13
v.-din T706a18

vaḳāyiʿ (Ar.) Vak'alar, olaylar.
v.-i ḥālāt T716b17
v.-din M785b22

vaḳfe (Ar.) Hacıların Arafat'da durmaları.
v.-de M790a1

vāḳıʿa (Ar.) Vuku bulmuş, olmuş bir iş, olay, gerçek, durum; savaş, cenk.
v. T704b23, T708a4, T712a8, M787b24, M801b11
v.-nı T706b24
v.-ğa M797b17
v.-da A728a27
v.-dın T705b5, T710a18, A719b22
v.-sı M798a16
v.-sın T706b25

vāḳıf (Ar.) Bir işten haberli olan, bir şeyi elde eden, bilen.
-din v. bol- " Bir durumu anlamak, farketmek, idrak etmek, bir işten haberli olmak." T699b19, T701a1, T710b21, T715b4, A718b21, A727a14, A728a12, A731a16, M789b25, M801a14
-ğa v. bol- " Anlamak, bilmek, farketmek." T716b27
-din v. bol- " Öğrenmek, haberdar olmak."

A722a1
v.-dur T698b11

vāḳi' **(Ar.) Ortaya çıkmış, geçmiş olmuş, var, vuku bulmuş, olan, meydana gelen.**
v. bol- " **Ortaya çıkmak, meydana gelmek, vuku bulmak."** T697a18, T703a24, T703b17, T705a13, T705b4, T707a13, T708a16, T708b12-22, T710b24, T713a25, T713b4, T717b1, A719a4, A725a5, A727a2, A728a27, A729a3, A731b-15-23, M785b20, M787a9, M788b23, M789a21, M789b-10-22-24(2)-26-27, M790a3, M790b3, M791a11, M792b18-19, M793a6-13(2), M793b24, M794a1, M794b21-26, M797b20, M798a9-14, M799a7(2), M799b17-18-20, M800a1, M800b12, M801a5
v. irdi T715a1, T717a11
v. irse A727b6
v. imes M794a9
v. irken M801b27
v. irkeni T717a2
v.-dür T696a17, T713b5, A721a19
v.-dürler t696a22
v.-i A727b23

vaḳt **(Ar.) Vakit, zaman, devir, çağ, sıra; hal, durum; namaz zamanı, namaz vakti.**
v. ü leṭāfet M788b3
v. irdi T707b
köp v. bol- "**Çok zaman geçmek."** T712b24
v. ol- " **Zaman dolmak."** A724b14(2)
v. tüş- "**Vakti gelmek, zamanı gelmek."** A726a15
ġayri v.-dür T713b19
v. T700a20, T705b9, T707b, T708b14, T712a13(2)-23, T713b25-26, A719a17, A720a18, A723a5, A725a22, A726b4, M783b13(2), M787a9, M793a19, M801a1
v.-niñ T698a23
v.-nı T705b24
v.-ḳa T715b23
v.-de T701b1, T703a25, T709a11, T710a22, T713b4-17, T714a18, T715b27, A723a19, A724a19, A731a8, A733a5, M784a13, M786b23, M790a27, M791b23, M794a2, M800a19, M802a25
v.-din T708b13, T711a5, T713b20, M798b15
v.-ḳaça T709a8, A720b8, M792a7
v.-iñ A733a21
v.-i T697a25, T709a9, A729a19, M793b1, M802a20
v.-i yit- T698a9
v.-ide T697a4, T713b18, A726b7
v.-içe M793a8
v.-lerni T699a10

vaḳtī **(Ar.Fa.) Bir vakit, bir zaman.**
hiç v. "**Hiçbir zaman."** M783b19

vaḳtlıġ (Ar.T.) Zaman alan, vakitlik, vakit süren.
v. M799a10

vālā (Fa.) Yüksek, yüce.
v. M783b2

vālī (Ar.) Bir vilayeti idare eden en büyük memur.
v. it- T708b16
v. ḳıl- T707a6, T713a6
v.-si ḳıl- T702a14
v.-sini A719b9

vālid (Ar.) Baba.
v.-i pāk M800a4

vālidīn (Ar.) Babalar, atalar.
v.-ġa M795b26

va'llahu a'lem (Ar.) Tanrı bilicidir.
v.a. T707b, T712a17, T713a6, T713b6, T716b19, A720b1-3, A721a22, A722a15, A723b10, A727a16-27

va'llāhu ta'ālā a'lem (Ar.) Yüce Tanrı bilicidir.
v.t.a. T702a21

va'llāhu a'lem bi'ṣ-ṣavāb (Ar.) Doğrusunu Tanrı bilir.
v.a.b. T718a24

Vān (ö.a.) Bugün Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan şehir.
nehr-i V.-dın A731a1

varaḳ (Ar.) Kitap veya kâğıt yaprağı, üzerine yazı yazılabilecek kâğıt, sayfa.
v. üzre T700b1
v. M790b12, M797a23
v.-ḳa M795a6
v.-da M784b4
v.-dın M783b10

var- Ulaşmak, erişmek.
-ge zevāl v.-ıp A731b17

vāridāt (Ar.) Hatıra gelen, içe doğan şeyler.
v.-ıġa M802a8

vāriṯ (Ar.) Mirasçı, kendisine miras düşen.
v.-i tāc u taḫt A733b5
v.-i A727b6
v.-i irdi A728a21

vasaṭ (Ar.) Orta, iki şeyin arası.
v.-ıda M790b4

vaṣf (Ar.) Nitelik; bir insanın veya şeyin

taşıdığı nitelik, sıfat; bir insanın veya şeyin durumunu anlatarak tarif etme; övme.
v. T700a26, A733a24
v.-dın T707a25
v.-ın̂ı A733a20
v.-ın̂ı içre M797a4
v.-ın̂a A733a25
v.-ın̂da A733a26
v.-ı M796a4

vāsıṭa **Aracı, iki şeyi, iki insanı birbirine bağlayan üçüncü şey veya kişi; sebep.**
v. bile M787a6
v. ḳılıp A725b11
v.-sı bile T694b16, T705b13, T716b13, T716b14

vāṣıl **(Ar.) Kavuşan, erişen, ulaşan.**
v. bol- T708b16, M792a8,M797b20
v. ḳıl- T716b10(?)

vaṣî **(Ar.) Bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye memur edilen kimse.**
v.-dür T708b19
v.-it T707b
v. ḳıl- T702a9, T702b24

vasî' (Ar.) **Geniş, açık.**
beyāban-ı v. ü ʿaẕîm T711a3
v. T696b10

vaṣiyyet **(Ar.) Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey, şeyler.**
v. ḳıl- T695a23, T699b27, T701b13, T702a13, T708b24, A723a1, A723b7
v.-i T702a10, T704b14, A724a9, A725b25, A728b19, A730b8
v.-ler T712a13

vasiyyet-nāme (Ar.Fa.) **Bir kimseninvasiyetinin yazılı olduğu kâğıt, evrak.**
n.-si A730a26
v.-lerin A729b16

vaṣl **(Ar.) Kavuşma, ulaşma, birleşme, bir araya gelme.**
v. M788a18, M791a23, M792a13, M794b19-20, M795a15
bezm-i v.-ın̂ M795b27
v.-ın̂ M787b21
v.-ın̂ı M788a24
v.-ı T702a22, M800b1

vaṭan **(Ar.) Vatan, yurt.**
v.-ı me'lûf T700a15
v. M785b1
v.-ġa T700a16
v.-dın T708a11

v.-ı T715b1

vāyesiz (Fa.) **Nasipsiz, kısmetsiz, malsız.**
v. A723b15

vaż' (Ar.) **Koyma, bırakma, meydana getirme, kurma.**
v.-ı ḥaml ḳıl- " **Doğum yapmak, doğurmak."**
T714a19, A722a19, A723a13
v.-ı bile A725b13

va'ẓ (Ar.) **Birine kendisini iyiliğe sevk edecek şekilde söz söyleme, dini öğüt.**
v. u nasīḥat T705b23

vāżi' (Ar.) **Kurucu, koyan, temelini koyan, hazırlayan.**
v.-ıdur T717b18, M799a5

vāżıḥ (Ar.) **Açık, meydanda, belli.**
v. M798b26

vāżıḥa (Ar.) **Açık, belli, kapalı olmayan söz.**
v.-ı āyāt T706a17

vaz'iyyet (Ar.) **Durum, hal.**
v. T715b10

ve (Ar.) **Ve.**
v.
T694b1-5-6(7)-7(2)-8(4)-9-11(2)-12-13-14-15-16-18(2)-19-20, T695a3-4-7-8-12(2)-13(2)-15-16-17-19(3)-20-22-24(2)-26(5)-27(3), T695b2-4-5-9(2)-11(2)-12(2)-13-16(3)-17(2)-18-19(2)-20(2)-21(2)-22-24-25-27(2), T696a2-6(2)-7-9-11-12(4)-13-14-15(2)-16(2)-18 (4)-19-20(2)-21(2)-22(3)-23(3)-24-26-27(2)
T696b3(2)-10-11(2) -14-18-19(3)-20(3)-21-23--24-26, T697a2(2)-3(2)-4-6-8-9(2)-10-12(2)-13-16(2)-17-22-24(2)-27,
T697b2(3)-4(2)-6-7-8(2)-9(2) -10-11-14-16-19-22(2)-24-27(2),
T698a2(2)-4(2)-7-10-13(2)-19- 20-27, T698b6-12-14-15-18-20-21-23-24(2)-27,
T699a2-3(2)-5(2)-7(2)-8(2)-9-10-11(3)-16-17-18(3)-21-24, T699b1-5-7-8-9-10-11-12(2)-13(6)-14-16-17(2)-18(2)-21-22-23-24(2)-25-27,
T700a2-3(3)-5-6(2)-9-10-11(2)-12-13(4)-14(2)-15(3)-16-18-20-21-23-24(2)-26, T700b1-6(3)-8-9- 10-12(2)-13-15-16-19-21(3)-25, T701a1-3-7-13 (3)-14-15-16-17(3)-18-20-21(2)-25(2)-26,
T701b1(3)-2-4-8-11-12-13-16(2)-20-22-23-24-25-26,
T702a3-4-5-6-7-9-10(4)-11-13-14-15-16-17- 18-19(2)-20-21(3)-23-24(2), T702b4-5-7(2)-8(2)-10-12-17(2)-18-19(3)-20-21-22(3)-23(2)-26(4)-27(3), T703a1(6)-2-3-6(2)-7-8-9-10(4)-11

(2)-12-13-14(3)-15-16-17-19(2)-20(4)-22(3)-23
(2)-26, T703b1-3-5(2)-9(2)-10-13-15(2)-16-17
-18-19-23-27, T704a2-3-9-10-12-14(3)-15-16-17
-18-19-21-23-24-25-27, T704b1(2)-3(2)-4-6(2)
-7- -12(2)-14-20-21-22-23(2)-24-26-27(3),
T705a7
(2)-8-11-12-13-14(2)-15(2)-19-21-22(3)-23-25-
27(3), T705b2-3(2)-4-5(2)-6-7-8-9-10-13(3)-
15-16-17(2)-18-19(2)-21-24-25, T706a4(2)-5-
6-7-8(3)-16(2)-17-18-19(5)-25-26(2), T706b1-
4(2)-5-9-18-19-20(2)-22-26, T707a5-7-8-9-11
(2)-15-17-20-21-26, T708a2-3-5-8(2)-11-12(2)
14-16(2)-17(2)-18-19-20(2)-21-22(2)-23-27(2),
T708b2-3(3)-7-8(3)-10-11-12(2)-13(2)-15-16-18
(3)-25-27, T709a1-4(2)-5-6-8-9-10(2)-11-12-13
(2)-14(2)-15(2)-16(2)-17-20-21(2)-24-26-27,
T709b3(3)-4-5-6-8-11(2)-12(2)-13-14-20-21-23
(2)-24-25, T710a2-3-4-6-7-8-11-12-18-19-20-
22-24(2)-26, T710b1(3)-5(4)-6-9-10-11(2)-12
(3)-13-16-17(2)-18(2)-19-20-24, T711a5-6(2)-9
-12-13-15-16-17-18(3)-19-21(3)-22(2)-23-24-26
, T711b2(2)-4-7-8-10-11-14(4)-15-17-19-20(2)-
23(3), T712a5(2)-6-8(2)-9(3)-12-13-14(3)-15-
16-18(2)-20-21-22-27(2), T712b2-4(2)-5-6(2)-
8-10-11(2)-16-20(2)-21(2)-22-23(2)-24(2)-26
(4), T713a1(2)-2(2)-3-4(2)-5-6(2)-7-8-10-11
(2)-12-14-17-18-19-26, T713b2(3)-3(2)-4-6(4)
-7(2)-9-14-16-17-18-20-21-22(3)-24(2)-25-26,
T714a1(2)-3-4-7-11-12-14-16-18-23-26, T714b1
(4)-3(2)-4(3)-6(2)-7-8(3)-10(2)-11(2)-12-13-
15(2)-18-19-20-24(3)-25-26, T715a2(2)-6-7(5)-
11-13(4)-15(4)-17-19-21(2)-22-24,
T715b1-3(4)-4-6-9-12-18-19-20-22(3)-23(3)-26
(3)-27(3), T716a1(2)-6(2)-7-8-9-12-21(2)-23
(2)-24-25-27, T716b1-3(2)-4-9(2)-12(2)-13-14
(2)-15-16-17(2)-18(2)-19-21-22-23-25-26(2)-
27, T717a2-5(3)-6-9-10-11(2)-12-14-15-16-21-
24-25-26(2)-27,T717b3(2)-4-6-7-8-11-12-14(4)
-15-16-17-18-19(2)-20(2)-22-23(2)-24-25(2)-
26, T718a1-3(2)-6(4)-7-10-12-14(2)-17-18-19
(2)-21-23(2)-24(2), A718b1-3(2)-8-13-14-15(2)
-16(2)-17(4)-18(3)-19(3)20-21, A719a1-2-4(2)
-5(2)-6(2)-7(3)-9-10-11(2)-12(4)-13(2)-14(2)-
15(2)-16-18(3)-25-26-27, A719b3(2)-4(4)-5-16
(2)-17-19(3)-20-23(2)-24(3)-26-27(5)-27,
A720a1(2)-3(3)-4(2)-5(2)-7(2)-8(4)-9-10-12-13
-14-19(2)-21(3)-22(2)-25-26, A720b1-2(2)-3-5
(2)-6(2)-7-9(2)-10-11(4)-12(6)-15(2)-16-17-19
-20 -21(2)-23-24(2)-25-26,
A721a1-2(3)-5(4)-7(2)
-9-11-14-17(7)-18-19(2)-23(2)-26, A721b2-5
-6-7-8-9-10(2)-11(2)-12-13(2)-14-15-16-19-25
(2)-26, A722a7(3)-8(2)-9(2)-10-11(4)-15-16
(4)-17-19(2)-21(2)-25(2)-26(2), A722b2(3)-
4(2)-6-7(2)-8(3)-10-11(2)-12-16-17-18(3)-27,
A723a3-7-8(2)-10(2)-11(2)-12-14-16(2)-19-21-
24-25-26, A723b1-3-4-7-8-9-10(2)-16-19(2)-20-

21(2)-23-26(2)-27(3), A724a2(2)-3-4-5(2)-6-7
(2)-8(4)-10(2)-11-12(2)-13(2)-15-16-17(3)-18-
19(2)-20-22(3)-23(2)-24-25(2)-26(2)-27(2),
A724b1-2(2)-3(3)-4-5(3)-6(2)-8(2)-10(3)-11-17
(3)-19(2)-20-22(2)-23-25, A725a5(2)-9-11-12
(2)-13-14(2)-15-19-23(2)-25(3), A725b1(3)-3-4
-5(3)-6(3)-9(4)-10-11(2)-13-14(2)-15(3)-18(3)
-20-21(2)-22(2)-23(2)-25(2)-26(2)-27(2),
A726a1-2(2)-3(2)-6(2)-8-14(4)-16-17(3)-18(3)-
19(2)-21(4)-22(3)-24-25-27, A726b3-5-6-10-12-
14,
A727a1-2(2)-7-8-9(2)-10-11(2)-13-14-15(2)-16
(2)-17(2)-18(5)-19-20(5)-21-26, A727b2-4-7(2)
-8(3)-10(2)-11(3)-13(2)-14(2)-15-18(3)-19(2)-
20(3)-21-24(3)-26-27, A728a9-10-11-12-13(2)-
14-19(2)-20-22-23,
A728b1-2-3(3)-4(2)-5-6(2)-8
-9(2)-15(4)-16(2)-17(2)-19-20(2)-21(2)22(4)-
25(2)-26-27(2), A729a1-2(2)-3(2)-4(2)-7-10(2)
-11(3)-12(2)-14-15(2)-16(3)-18(2)-20-22-24-25
-27, A729b1-2-3(3)-4-5-6-7(2)-8-9(2)-10(2)-
11(4)-12(2)-13(3)-14(2)-16(2)-17-18-19-20(2)-
22-26, A730a2-3(2)-4(2)-5(4)-6(3)-8-9-13-14-
15(2)-16(2)-17-18(2)-19-20(2)-21-23-25(2)-26
(2), A730b1-2(2)-3-5-6(2)-9(2)-11(2)-12-13-14
-15-16(3)-18(2)-19-20-21(2)-23(2)-25(2)-27,
A731a5(2)-6-9(4)-18-19-20-21-22(2)-24(2)-26
(2), A731b3(2)-6(5)-7(2)-8-9(3)-10(2)-13-16-
17(3)-18-19-23(3)-27(2), A732a2(2)-10-12-14-
15-16-17-18-19-20-24(2), A732b1-2(2)-3(2)
-4(2)-5-6-7(3)-8-10(2)-11(3)-12(2)-13-14-18-
19-20-23-25-26-27(2), A733a3-4(3)-5-6-7-8
(2)-9(2)-10-11-12(2), A733b9, M782b2-3-7(2)-
9(2)-10(3)-11-12-15-16-17-20-21, M783a3-4-9-
10-13-15-20-23(2)-24-25-26, M783b1-3-5-7-13-
14-15-16-18-20-21-22(2)-23-24, M784a1-6-7-9
(3)-10(2)-11-12-13-24,
M784b5-7-8-9-10-12-14(2)-17-18-19-
20-22-23(3)-25-26,
M785a20-22-23-24(2)-25-26(2),
M785b1-2-3(2)-6-9-13-14-15(2)-16-17(2)-18-19-
20(3)-21-22-23(2)-25-26(2), M786a5-8(2)-9(2)-
13-15-18-21-22, M786b3-4-6-7-8-9-10-11(2)-12
-14-15-16(2)-18-20-21-22-23-24(2)-26, M787a2-
3(2)-6(3)-7-8-9-10(2)-11-17-27, M787b1-3-4-5-
6- 7(2)-10-13-14-18-19(2)-20-24-26,
M788a2-5(2) -7-10-15-16-19(2)-21-25-26-27,
M788b1-2-7(2)-13- 17-21-23-24,
M789a2-11(2)-12-13-22-27, M789b5-24, M790a2-
6-8-12-15-17-23-24(2)-25-26-27, M790b1
(2)-3-4(2)-6-7-8-10-13-22, M791a1-35-9-14-15-
16-17-18-19-25-27(2), M791b1-2(5)-3(3)-4,
M792a9-12-14-15-16(2)-17-18-19(2)-21(2)-25(2)
- 26(2)-27(2), M792b3-4-5-6-9-10-26(2),
M793a1 (2)-2(2)-3-7-19,
M793b3-10(3)-11-13-25(2)-26 (3), M794a2-9-19-
21-22-27, M794b1-5-9-11-13-14 -18-20, M795a5-

6-12-13-14-16-19-21-24, M795b1-2-3-4-7-8-9-10(2)-11-13-16-18(2)-20(2)-21(2)-26(2), M796a4-5-10-11-12-13-14(2)-15-16(2)-17, M796b5-6-8(2)-9-14-15-16-23-27, M797a3-11-12-13(2)-15(2)-16-18(4)-19-21-25-26-27(2), M797b1-4(2)-5-19-20-23-26-27, M798a2-3-4(2)-5(2)-6-10(4)-11-12-13-16-17-19-20(3)-23-27, M798b5-7-8(4)-9(2)-10(2)-11(3)-13-15-16-17-18(2)-19(3)-20-21-22(3)-23-24(2)-25(5)-26-27(2), M799a1(2)-2-3(2)-4-5-6-7-8(2)-9-10-11(2)-12(2)-13-14-15(2)-17(3)-19-21(2)-23(4)-24-26(2)-27, M799b9-13-16(2)-22, M800a5-6-7-8-20-22(2)-26(2), M800b16(3)-17(2)-18-

vebā **(Ar.) Veba hastalığı.**
v. A719a7

vebāl **(Ar.) Azap, ağırlık, eziyet.**
v. ü neḳāl M802a10
v.-idin M791b24

vebrek **(Ar.Fa.) Tüycük, yok mesabesinde tüycük.**
v.-i A726b15-16

vech **(Ar.) Tarz, yol; sebep; üslup.**
v.-i ma'āş T709b17, A729a4
v.-i tesmiye A723a8
v. bile A731a22
v.-ğa T702b14

vecîh **(Ar.) Bir kavmin ulusu, büyüğü, sözü geçeni.**
v. ü mütekellim A729a17

vecle **(Ar.) Korku, korkulan şey.**
v. irdi M783a2

vedî'at **(Ar.) Emanet.**
ḥayāt v.-ın ervāḥ ḳābızığa tapşur- "Ölmek." T695a12
rūḥ v.-in ecel mütekāzısığa tapşur- "Ölmek, ruhunu teslim etmek." T707a3
ḥayāt v. ḳıl- " Vefat etmek, ölmek." A732a8

vefā **(Ar.)Sözünde durma; bağlılık gösterme, bağlılıkta, dostlukta sebat gösterme; yetme, kâfi gelme.**
v. it- "Vefa gösterme, sözünde durma." A732b9
v. ḳıl- "Sözünde durmak, bağlılık göstermek; fayda etmek; yetmek, kâfi gelmek." T708b6, A730b8, A732a27, A732b9, M798a12
v. T709b5, A720a11, A724b16, A726b18, A733a16, M785a3, M797b24, M798a2, M800b17, M801b10

vefāsız **(Ar.T.) Sözünde durmayan, sürekliliği**

olmayan, geçici.
v. A718b11, A722a17

vefāsızlık (Ar.T.) Sadakatsizlik.
v. A720a6

vefākiş (Ar.Fa.birl.s.) Vefalı, sadık.
v. M796b1, M802a18

vefāt (Ar.) İnsanlar için ölme, ölüm.
v. kıl- " Vefat etmek, ölmek." T695b5, A726b2, A727a22, A727b5, A732a10
v. tap- "Ölmek, vefat etmek." A723b7
v.-ı A725a6, A727b3
v.-ların M796a9

veger (Fa.) Eğer, ister.
v...ve'r "İster ..ister." T696a1
v...ger "İster..ister." A733a13

veh (Fa.) Vah, yazık.
v. v. M792a3
v. ki M786b26

Vehb bin Münebbih (ö.a.) Güney Arabistanlı hikâyeci ve tarihçi (Doğ.H.10) Vehb, Ehlü'l-kitabın rivayetlerini bilen kimse olarak ün kazanmıştır. Arap edebiyatı tarihinde Emeviler devrinin çok üretken yazarlarından biri olarak değerlendirilir.
V.b.M. T708a8, T711b17

vehm (Ar.) Korku; kuşku; kuruntu, yersiz korku; endişe.
v. ü ḫavf T714b26
v. bile T703a21
v. kıl- A720b24
v.-din T703b26, T704a20, T705a17, T709b6, A723a14, A724a3, A725a3, A730b21
v.-i A725a7
v.-idin T696b22, T698a14, T709a13, T715b5, A719b11, M789b25

vehmsiz (Ar.T.) Korkusuz, çekinmesiz.
v. kıldı A725b27

vehmî (Ar.Fa.) Bir korku, bir kuşku.
v. A728b11

vekālet (Ar.) Vekillik, biri başkasını kendi yerine geçirme.
v.-idin M791a5

ve'l-ʿacūz (Ar.) Kış mevsiminin sonlarına gelen soğuk günler.
v. T697a4

velāyet (Ar.) **Velilik, ermişlik.**
v. A723b13
v.-din T695a25

ve lezzeti fī zemīnü'sselāṭini'l-ādil (Ar.)
v. A729b21

ve'l-ḥaḳ (Ar.) **Hakkıyle.**
v. M785a7

velī (Fa.) **Fakat, ama, velâkin; veya.**
v. T695b7, T702a27, A720b13, A721a8, A722b1, A725b16, A731a8, A731b12-20, A732b21, A733a18-19-26-27, M783b22, M784a5, M784b14-21-22, M785a16, M790b15

velī (Ar.) **Ermiş, eren; sahip.**
veliyy-i ni'met " **Velinimet, besleyen, nimet sahibi."** M799a26
v. A723b3

velī-'ahd (Ar.) **Bir hükümdardan sonra hükümdar olacak kimse.**
v. irdi A724a10
v. ḳıl- "**Veliaht tayin etmek."** T695a12-23, T695b4-8-10-13-21-26,T704b27, T707b, A718b11, A719b24, A721a4, A721b4, A722b16-20, A724b20, A725b21, A728b13-26
v.-iñ T708b11, T710a6
v.-i T710b1
v.-i irdi A719a3, A720b14, A724a17
v.-i ḳıl- A722b1, A725b4

Velīd bin Mas'ab (ö.a.) **Musa ve Harun Peygamberler zamanında Mısır'da hüküm süren firavun.**
V.b.M. T703a16
V.b.M. irdi A720a3

velīk (Fa.) **Lakin, fakat. krş. velīkin.**
v. T715a4

velīkin (Fa.) **Lakin, ama, fakat.**
v. T697b21, T706b16, A718b11, A721a24, A721b8, A726a16, A726b4, A728a5, A729a26, A732b24, A733a21, M783a1-25, M783b15, M784b25, M786b10-13-17, M787b4-21, M788a13, M795b2, M797a7-14, M798a1, M799b2-4

ve'l-'ilmü 'inda'llahi (Ar.) **Bilgi Allah'ın indindedir, Allah bilir.**
v. A724b11, A729a2

ve'r (Fa.) **Ve eger, ister.**
v. T696a1

verd (Ar.) **Gül.**
v.-i M795b25

verziş (Fa.) Çalışma, işletme, uğraşarak durma.
v. ḳıl- M784a15

veṣāyā (Ar.) Vasiyetler.
v.-sığa T708b20

vesîle (Ar.) Sebep, bahane vasıta şekil, yol.
v. bile A725a16, M787a6, M789b4
v. ḳıl- T701a12
v. M792b5, M796b4

vesîm (Ar.) Güzel yüzlü, hoş görünüşlü.
serd-i v.-idin M783b24

ve's-selām (Ar.) İşte o kadar, son söz budur, artık bitti.
v. A722a17, A733b11, M788a14-20, M788b26, M790a14, M790b26, M791a13,M791b18, M794a24, M797a23, M797b22, M798a6-21, M798b13, M800b14-18-23, M801a21, M801b24, M802a22

vesvās (Ar.) Şeytan.
mir'at-i v. M785a18

vesvese (Ar.) Kötülük, kötülük taşıyan düşünce, kuruntu.
v. T716b26
v.-sin ḳıl- T694b17

vezāret (Ar.) Vezirlik.
v. A729a15, A732b6
v.-din A729a24

vezîr (Ar.) Vezir, hükümdarın hemen hemen bütün işlerini yüklenen ve hükümdarlıkla ilgili meselelerde görüş ve tedbiri ile ona yardımcı olan kimse.
v. ü dānāsı T707a12
v. irdi A729a14
v. ḳıl- A729a27(2), A732b13
v. ḳoy- A732b10
v. A725a20-22-24-25-27
v.-ġa A725a19, A725b3
v.-i T717a5, A718b14, A722b17, A723b4, A726b6, A727a6, A731b2
v.-i irdi T710b16, T718a10-22, A723b20, A730a3
v.-idin A726b7

vezn (Ar.) Tartma; tartı; ağırlık.
keyl ü v. T702b27
v. ḳıl- "Tartmak." T700b18
v.-ġa A722b13
v.-de M783b4
v.-i T700b18, A731a23

vicāh (Ar.) **Sebep, yüz.**
v.-ıdın A731b22

vidā' (Ar.) **Ayrılma, ayrılış.**
v. it- T695a23
v. ḳıl- T695b27, T697a5, T700a19, T707b, T709a1, A718b12, A732b7

vilādet (Ar.) **Doğma, doğum.**
v. A733b1
v.-i T697b27
v.-ide T714a17
v.-idin T714a15, A726b27

vilāyet (Ar.) **Memleket, ülke, il; metnimizdeki kullanıma göre idari taksimatta eyaletin üstünde bulunan idari teşkilat, bölge.**
v. T701a26, T706b17, M792b14, M793b15
v.-niñ T714b21, A729a12, A729a12, M794a8
v.-ni A721b17
v.-ḳa M794b21
v.-de M794a17, M796b21-23
v.-dağı M798a25
v.-din M789b7
v.-i M793a2
v.-iniñ T715b25, A72b17
v.-in A720b25
v.-iğa A724a18, A728a13, A730b21, M786a12
v.-ide T702b23, T714b9, T716a19, A724b22
v.-idedür T717b23
v.-i dağı A727b21
v.-idin A731a3
v.-leri T708a23
v.-lerni A728b14
v.-lerin M792b16
v.-lerdin A725b9

virān (Fa.) **Yıkılmış, yıkık, harap; kederli, üzüntülü.**
v. bile M791b18
v. ḳıl- **"Harap etmek, yıkmak."** T713a7, M799a20
v. A728a13, M794b11
v.-nı M795b25

vīrāne (Fa.) **Yıkılmış, harap olmuş yer, yapı.**
v. T706b21
v.-siğa M788a22

vīrānlıg (Fa.T.) **Haraplık, yıkılmışlık, yıkıklık.**
v.-dur T712a12
v.-ı T710b13

viṣāl (Ar.) **Kavuşma, ulaşma, bitişme; sevilen kişiye, sevilene kavuşma.**
'azm-i v. M796b19
cām-ı v. M784b27

müjde-i ümid-i v. M792a2
şubḥ-ı v. M791a22
şām-ı v. M797a12
ṭaleb-i v. ḳıl- T700b20
tofraġ v.-i "Ölüm." M784b23
v. ol- M798b3
v. T700b24, M784b24, M785a2, M785b2, M787a2-13, M792a3, M792a12, M795a4, M796b16, M800a13
v.-i t717a16, M783b21
v.-in M798b12
v.-idin M783b20

vūh (Fa.) Vah, eyvah.
v. M785a19

vuḥūş (Ar.) Yabani hayvanlar.
v. u sibā' T704b7
v. T696a9, M785a22

vuḳū' (Ar.) Olma, ortaya çıkma, meydana gelme; oluş.
v. tap- "Ortaya çıkmak, meydana gelmek, olmak". T709a10, T716b9, M796b9
v.-ıdın T709b8

vuḳūf (Ar.) Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma.
şāḥib-i v. M791b20
sāḥib-i v. bol- "Bilmek." M788b4, M793b22
şulūr u v. M800b22
şāḥib-i v.-dur M788b4
v. tap- "Öğrenmek, bilmek, haberli olmak". T704b16, M793b11
v. T703b4, M786b6, M791b12, M794a18
v.-ıġız M800a1
v.-ları M793a16

vü (Fa.) Ve, krş. u, ü.
v. T695b15, T699a11, T700b3, T702a13, T703a19, T709b7, T710b16-17, T712b16, T713b11, T718a13, A722b17, A724b21, A725b7, A727b24-25, A728b2, A729b16, A733b1-2, M787a5, M790a21-27, M795a26, M795b22, M796b1-25, M797b14-15, M798a21, M798b22, M799a22-23-25, M800b3, M801a22

vücūd (Ar.) Varlık, var olma; beden, vücut; cisim; oluşum; meydana gelme, ortaya çıkma.
v.-ı mübārek T713b25
v. tap- "Var olmak." M784a7
v. tut- "Ortaya çıkmak, meydana gelmek." T712a20, T717a2, M801b4
v. A733a13, M801b23, M802a3-13
v.-ḳa ḳıl- "Meydana gelmek, ortaya çıkmak; doğmak." T694b4, T700a14, T708a2, T709b25
v.-ḳa kiltür- "Meydana getirmek, ortaya çıkarmak." M785b14

v.-uñ M799a27, M801b24
v.-ı T714a15, T715a2
v.-ın T700a7
v.-ığa T713b19
v.-ıdın M796a12

vücūh (Ar.) **Yüzler, çehreler.**
aḳbeh-i v. T715a12

vüfūr (Ar.) **Çokluk, bolluk.**
v.-ı M802a6

vüs'at (Ar.) **Genişlik, büyüklük.**
v.-i salṭanat T697b7
v.-i A724b3, A731a25
v.-iniñ M784b11
v.-in M784b4

ya **Yay, ok yayı.**
y.-sın T699b19

yā **(Ar.) Ey.**
y. Rabb T704a13, M787a24, M787b21-22(40), M791a19, M791b6, M797a8-9(3), M801b4-9
y. Rabbe'l-ʿālemīn M790a17, M790b9-18, M792a17
y. Rabbi T708a10, T709b22
y. T697b19, T706a4, T710b23, T711a10, T716a8

yā **Veya; yoksa; ya.**
y. ḫod T697a7, M784a8, M787a17
y.....y. T702b8, T706b2, T708a4, A721b22, A722a13-14, M791a14, M793a25
y....y....y. M801a12
y. " Veya" T697b22, T700b2-15, T702b26, T705b13, T712a22-23, T14b18, T716b13, T717a4, A721a3, A721b6-26, A722b6, A723b15, A725b15, A726b3, A728b7, M782b8, M788b25, M790a27, M791a23, M792a23, M792b4-20-22-24, M793a24, M793b4, M797b15, M798a25, M799b22, M801a12, M802a7
y. " Yoksa (Soru ifadeli)" T698a17(2)-18, T699b6, T708b22, T710b26, M798b4

yād **(Fa.) Hatırlama, anma; hatır, gönül.**
hātırġa y. bir- M790a13
y. bir A721a6
y. eyle M794b11, M796b3(2)
y. it- M782b12, M790a5, M796a22
y. ḳıl- T706b23, T707a9, T709b23, T712b4, M783b16, M791b18, M792a15, M795a9-11(2)
y. ḳılıl- M800a26
y.-ı M797b21
y.-ıġa ḳıl- T701a16-23
y.-ıdın M787a9, M794a20, M801b7

Yādġār Muḥammed Mirza (ö.a.) Sultan Muhammed Mirza'nın oğlu. (ölm. 1471)
Y.M.M. A728a21

yafraġ **Yaprak, bitki yaprağı. krş. yafraḳ.**
y. üze M783b11, M785a12, M794b4
y.-ı M783b9, M797a19
y.-lar bile M783a25
y.-ların M783b6

yafraḳ **Yaprak, bitki yaprağı. krş. yafraġ.**
y. T704a12

Yāfeṯ **(ö.a.) Nuh Peygamber'in üçüncü oğlu. İnanışa göre Nuh, Turan ülkesini Yafes'e vermiştir ve Türk soyunun Yafes'ten geldiği ileri sürülür.**
Laḳṭī bin Yūnān bin Tāreḫ bin Y. bin Nūḫ A723a8

Y. T696a18-23-27, T696b2
Y.-nIŋ T696a27
Y.-nI T696a21-25
Y.-ka T696a20

yağ **Yağ.**
y. irdi A727a13
y.-lardın A727a14

yağ- **Yağmak, yağmur yağmak; gökten, yüksekten düşmek, yüksekten çokça düşmek.**
y.-sun T708b5
y.-dı T702b22
y.-madı T696b24, T708b3
y.-masa T696b24
y.-ar irdi T696a7, T706a26, T712b14
y.-ıp T699a17, T708b6, M794b20

yağdu **Aydınlık, Parlaklık, ışık.**
y.-sı M796b13

yağdur- **Yağdırmak, yağmur yağdırmak; bir şeyiyüksekten çokça atmak, dökmek, indirmek, savurmak.**
y.-dı M798a23
y.-up T694b9, T716b10

yağı **Yabancı, düşman.**
yat y. A724a6

yağık- **Düşman olmak, düşmanlık beslemek.**
y.-tı A730b19

yağın **Yağış, yağmur.**
y. yağ- T708b3-4
y. T696b24-25, T704b2, T708b6, T716a24, M785b8
y.-da M801a6
y.-ı M794b20
y.-ların M785b7

yağlan- **Yağlanmak, yağ sürülmek.**
y.-ğandın M800a15

yağrın **(Mo.) Omuz.**
y.-ların A726b19-20

yaḫşı **İyi, güzel; doğru, doğru dürüst, muntazam; uygun; güzel, hoş; esaslı, sağlam; değerli;**
y. yaman M798b26, M799a17
y. T696b12, T698b27, T699a25, T701a18-26, T703b18, T707a21, T707b, T718a1(2)-8-23(2), A719b15, A721a21, A721b2, A723b24, A724a22, A726b6-15, A727b10, A729a18, A730a12, A731a17, A731b27, A732b2, M785b24, M786b24, M787a8, M793a1, M793b7-10, M794a16, M795b10, M799a21, M799b4, M801a21

y.-nı M782b2
y.-ġa T699a19
y.-raḳ T712a16-25, T717b23, A721b1, A726b25, M789b21, M794b12, M798a50
-dın y.-raḳ T712a27, T713b1, T718a2, A724b16, A733a18, M783b20, M787a8, M792b27
y.-raḳ irür A720a24
y.-raḳdur T698a17-18
y.-raḳtur T718a17
y.-nı T698a18

yaḫşılıġ **İyilik. krş. yaḫşılıḳ.**
y.-dur T712b5
y. M786b20
y.-ıdın A727b2

yaḫşılıḳ **İyilik. krş. yaḫşılıġ.**
y. ḳıl- t712b5, A727a24

Yaḥyā **(ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden Yahya Peygamber. Zekeriya Peygamber'e çok geç yaşında oğlu Yahya'nın doğacağı müjdelenir.**
Y.ʿaleyhi's-selām T713b19, T713b20, T714a3-6(?)-10, A724a12-18
Y. ʿaleyhi's-selām bile T713b25
Y. ʿaleyhi's-selāmnıñ T713b21
Y. ʿaleyhi's-selāmnı A724a8
Y. ʿaleyhi's-selāmdın T714a5
Y.-ı maʿsūm T714a9
Y. T713b6, T714a12
Y.-nıñ T714a8
Y.-nı T714a12

yaḳ- **Yakmak, ateşle yakmak, ateş yakmak; merhem sürmek; yaklaştırmak, yüklemek, vermek.**
y.-tılar T717a15
y.-maġay M802a13
y.-ıp T716a3, M796b4

yaḳa **Kıyı, kenar, taraf.**
y.-sıdın T705a1
y.-sıdur A724a2

yaḳıl- **Yakılmak, tutuşturulmak.**
y.-sa M788a10
y.-maydur irdi M797a13

yaḳın **Yakın, uzak olmayan; zamanda ve yerde uzak olmayan; yaklaşık; çevre; az bir ara ile ayrılmış, farklı olan; aralarında yakın ilişki olan arkadaş, dost, akraba.**
y. ü ḳarābetidür T705b17
y. irdiler T713a2
y. durur M799b23
y.-dur "Neredeyse" M783a9
y.-dur A727b20

y. T707b, T710b16, T711b4, T715a2, A718b9, A721a9, A726b27, M787a1(2), M788a17, M790b4, M797b2
y.-da T698a11, A729b27, M789a2
y.-ığa T698b9
y.-ıda T697b4
y.-rak A729a7, M793b7

yaḳîn (Ar.) **Sağlam bilgi, iyi ve kesin olarak bilme.**
y. A733a26, A733b8

yaḳınlaş- **Yaklaşmak, yakın duruma gelmek, karşılıklı olarak aradaki mesafenin azaltılması.**
y.-tılar A731a1

yaḳınlıḳ **Yakınlık, ahbaplık, dostluk.**
y. M785b4

Ya'ḳūb (ö.a.) **İsrailoğullarına gönderilen Yakup Peygamber. İshak Peygamber'in Refeka'dan olan oğludur.**
Y. aleyhi's-selām T699b17-24-26, T700a1-4-5-6-10-11-16-19-20, T700b7, T701b3-5-9-10-12-13, T702a2-6-9-15, T702b7, T703a14
Y. 'aleyhi's-selāmnıñ T699b27, T700a3, T701b22-27, A720a24
Y. 'aleyhi's-selāmġa T699b20-24, T700a8-12-14, T700b7, T701b12-21-25, T702a1-3-8, M792b9
Y. 'aleyhi's-selāmdın T700b10
Y. T701b9, T714b11-12, T699b17
Y.-nı T700a22
Y. 'aleyhi's-selāmnı T700b12
Y.-ḳa T699b18-22

yāḳūt (Ar.) **Yakut, değerli bir süs taşı.**
y.-ı aḥmer T703b16, M783b19
y.-ı maḥlūl M796b24
y.-ı nā-süfte T711b2
y. T703b16, M784a3, M784b21, M796b24

yalañ **Yalın, çıplak, örtüsüz açık.**
y. A723b7
başların y. ḳıl- T710a25, T712b16

yalġan **Yalan, gerçek olmayan, uydurma; boş, boşuna, nafile; düzmece.**
y. T701a5, T703a4, T717b20
y.-larıñ M799b1

yalañaç **Çıplak, yoksul.**
y.-nı T699b6

yalañaçla- **Soymak, çıplak hale getirmek.**
y.-p A727a3

yalğuz **Yalnız, yanında kimse olmadan.**
y. T701b16, T709a14, A720b27, A728b10, A732b9, A733a11

yalḳıt- **Sıkmak, yormak, bıktırmak, baş ağrıtmak.**
y.-ıp A724a1

yam **Çin./ Moğ./T. Posta atı, ulak atı.**
y. atı bağla- A722b16
y. atları M794b27

yam-ḫāne **Çin./Moğ./T./F. Yam atlarının bağlı olduğu, yam atlarının barındırıldığı ahır.**
y.-ler M794b27

yaman **Kötü, fena; çok, fazla; kötülük yapan, kötü olan; muzır, beter.**
yaḫşı y. "Dost düşman, iyi kötü." M798b26, M799a17
y. ilt- A725b19
y. T696a23, T696b23, T705a11, T706a16, T712b11, A725b19, A727b10, A730a1-2, M795b5(2), M799a18
y.-ğa T699a19
y.-dın M782b2
y.-larnıñ T717b17
y.-raḳ T712a26-27, T717b23, T718a4

yamanla- **Birisinin kötülüğünden bıkıp usanmak.**
y.-p A721b2

yamanlığ **Fenalık, kötülük. krş. yamanlıḳ .**
y. M786b20, M799a27(2)
y.-lar M786b20

yamanlıḳ **Fenalık, kötülük. krş. yamanlığ.**
y. T712b5
y.-dur T712b5

yamğur **Yağmur.**
y. duʿāsı T696b25
y. T696b24, A729a5
y.-ı T694b9, M787b25
y.-ları M784a18

yan **Taraf, yan, cihet, yön; yakın, birlikte, beraber olma; yakın, çevre, havali; bedenin bir bölümü; yan, bir şeyin alt, üst, ön, arka dışında kalan bölümü.**
y. T705a1, T710a1, T714b9, M783b10, M784b12-16, M785a16, M798a22
y.-ıda T694b18, T695a15-24, T695b5-13, T699b13-25, T702a7, T710b16, A729b4, A730b6
y.-ıdadur T699a18, M801a19
y.-ıdağı T710a1
y.-dın A733a8
y.-ığa T698b23-24

y.-ıdın T694b15

yan- **Dönmek, geri gelmek, geri dönmek; çevrilmek, yönünü değiştirmek; sözünden vazgeçmek, inkâr etmek; ayrılmak; uzaklaşmak.**
y.-ıñ A731a15
y.-dım M788b4
y.-dı T702a19, T714b12, A722b14, A723b6, A729b13, M799a8
y.-dılar T706a19, T706b6
y.-madı T707a15
y.-sam M784b27
y.-ıp T697b12, T703b25, T704a16, T706b7, T715a14, A721a2, M788a24, M801a15

yana **Yine, tekrar; da, de; ve gibi bağlayıcı, söz başlatıcı edat; başka, diğer.**
y. T694b21, T695a7, T696a9-11, T696b12, T698a2, T699a6-24(2), T700a9-24-26-27, T701a18, T701b8-9-21-26, T702b10-21, T703a12, T703b8, T705a5-9-13-14-15-18, T705b16, T706a2-20-21, T706b11-12-15, T707b(2), T708a27, T708b4-14-21, T709a24, T709b1-11-18-21-22(2), T710a9, T710b11, T711a9, T711b6, T712a8-11-25-26, T712b1, T713b8, T714a4-13, T714b5, T715a9-21, T715b16, T716a10(2)-11-12-13-14-26, T716b1-5, T717a3-14-23, T717b12, A718b4, A719b8, A720b1-4(2)-8-17, A721a12(3)-24, A721b11, A722a7-16, A722b3-9, A723a5-9, A724b15, A725b5-14, A726a14, A726b9, A727a7, A728b14-23, A729b9-21, A730b25, A731a23-25-26, A731b1(2)-2--3-7-14-25, A732a17, A732b9-20-27, A733a3-13-14-25, A733b4, M784b27, M786a16, M786b23, M787a4-8, M788b14-19-22, M789a3, M790a2-8, M791a11, M792b15-20, M793a1-20-22-23-27, M793b2-5-6-89-11-14-15-17-19-21-22-23-25-27, M794a2-3-68-10-12-13-15-16-19, M795b17, M796a27, M796b1, M799a24, M799b12-16, M800b22-23, M801a1(2)-2(2)-13
y.-large A723b15

yanç- **Ezmek, vurarak ezmek.**
y.-ıp A718b21
y.-ḳandın M800a14

yançıl- **Ezilmek, bir ağırlık altında ezilmek.**
Y.-ıp M785a20

yañı **Yeni; diğer. krş. yaññı .**
y. ay M784a26
y. A725b12, M800a14

Yañışehr **(ö.a.) Isfahan'da bir şehir.**
Y.-idür A729a11

yaññı **Yeni. krş.yañı.**

y. A729b26

yaŋla Yeniden, tekrar, bir daha.
y. T712b22

yaŋlıġ Gibi, türlü, benzer.
y. A726a15, A732a?, A733b3, M782b21, M784b15(?), M800b9

ya'nİ (Ar.) Yani, şu demek ki, şu demek, sözün kısası, doğrusu.
y. T697a6, T699b14, T701a9, T717b6-26, T718a16, A718b5-6, M783a7, M784a16, M791a1-2, M792a18, M792b1-4, M796a22-27, M796b2, M797a26, M798b8, M800a11, M802a23

yap- Kapamak, kapatmak, örtmek.
y.-tılar T696a23
y.-ar M785a15
y.-ıp T704a2
y. ḳan T704a1

yapıştur- Kapatmak, yapıştırmak, yapıştıarak kapatmak.
y.-up M790a9
y.-ġan M791b11

yapıt- Kapatmak.
y.-sun M788b25

yar- Ayırmak, yarmak.
y.-ıp A726b19

yār (Fa.)Dost, arkadaş, ahbap; sevgili; eş, beraber.
y.-ı 'aZİz M786a24, M787b5
y.-ı ġam-güsār M790a26
y. u diyār M796b21
y. ile M783b21
y. bol- M790b17
y. T702a22, M791a13, M796a2, M798a22
y.-ım M792a11
y.-ıŋ M800a11
y.-ıŋız M790a2
y.-nıŋ M795a26
y.-dın M785b1, M787a1
y.-lar M802a18

yara- Yaramak, faydalı olmak.
y.-ġay T701a19

yārā (Fa.) Güç, kuvvet, cesaret.
y.-yı i'lām M800b18

yaraġ Silah, alet; hazırlık. krş. yaraḳ.
y.-ın A720a16, A722a27, A728a23
y.-lar bile T702a4

yarağlıḳ Silahlı, hazırlanmış, donanmış.
y. M785b4

yaraḳ Alet, silah; hazırlık. krş. yarağ.
y. ḳıl- M788b22
y. yasa- A728b15
y.-ın A728b12

yārān Dostlar, ahbaplar, arkadaşlar.
y.-lar M783b21
y.-larnıñ M796b6
y.-larġa M789a7

yaraş Barış, anlaşma, sulh.
y. bol- A720a2
y. M788b22

yaraş- Barışmak, anlaşmak, sulh etmek; uygun olmak, münasip olmak.
y.-tı A729b10, A732b4
y.-tılar A723a11
y.-a irdi A720b21

yarat- Yaratmak, yoktan var etmek, halḳ etmek.
y.-ıpdur T698a25, T711a11
y.-maḳ T698a18

yaratıl- Yaratılmak, yoktan var edilmek.
y.-dı T694b15, A718b5

Yaʿreb bin Ḳıḥtān (ö.a.) Saba melikesi Belkıs'ın babası Şerahil'in ceddi.
Y. T711a18

yarġuçaġ El değirmeni.
y. bile T698b18

yarım Yarı, yarısı, bir bütünün yarısı.
y. kiçe "Gece yarısı." T699a14, T716a7
tün y.-ı "Gece yarısı." M784a8-12
y.-ıda M784a8-12
y.-ı A725a18

yarımçuḳ Yarım, tamamlanmamış, eksik.
y. irdi A731b9

yārī (Fa.) Bir dost, bir sevgili, bir yer.
y. M796b1

yārīlıḳ (Fa.T.) İsteme, istek, hoşluk, yardımcılık.
boyun y. bir- "Gönül razı olmak." A732a21

yarmaḳ Akçe, para, altın, gümüş para.
y. T705b1

yaru- Aydınlanmak, parlamak, ışımak.
y.-dı T698a23, A729a21

y.-ġan T717a11, M785a23
y.-da A733a15

yaruġluġ **Aydınlık, parlaklık, ışık. krş. yaruġluḳ.**
y. T704a11(2)-12
y.-lar M797b22

yaruġluḳ **Aydınlık, parlaklık, ışık. krş. yaruġluġ.**
y. bir- M792a13
y. M784a22

yaruḳ **Parlak, ışıltılı.**
y. A733a14, M784a9

yarut- **Parlatmak, ışıtmak, aydınlatmak; açmak, açık etmek.**
y.-sun M795b5
y.-ay M801b5
y.-tı T712b25
y.-sa M783a4, M784a21
y.-ur T718a1
y.-a alġay ird! M795a20
y.-a almas M784a20
y.-ḳanlar M797b26

yas **Yas, matem.**
y. M798a3(2)

yasa- **Bina etmek, inşa etmek, kurmak; yapmak, imal etmek; onarmak, tamir etmek; yapmak, icra etmek, yürütmek, yerine getirmek; bir halden başka bir hale dönüştürmek; düzmek, uydurmak, sahte bir şey yapmak; resim çizmek, bir şey oluşturmak; kurmak, hazırlamak, dizmek, sıralamak; yapmak, ortaya çıkarmak.**
y.-dı T694b19, T704b11(2), T710b9, T714b21, A718b17(2), A719a1, A730a3, A730b6
y.-dılar T695b8, T696a13, T706b9, T711a3, A726b10
y.-ḫ A726b10, M799b4
y.-salar M793b20
y.-ġay T696a6
y.-r mn M799a2
y.-r irdiler T703a1
y.-p irdi T718a14, A722b21
y.-p irdük T701a10
y.-p irdiler T704a23
y.-pdur A721a5
y.-ptur A722a16
y.-p T697a10, T697b8, T699b7, T701a5, T705a20, T707a6, T708a17-20, T711b22, T714b16, T715b17-27, A719a8-19, A722a26, A722b17, A725b2, A727a15-18, A728b15, A730b23, A731a1, M784b15
y.-ġan T697b13, A725b14, M785a21, M790b22
y.-maḳ A719a15, A732b10, M796b7
y.-maḳḳa M799a20

yasaġlıġ **Yasaklanmış, yasak.**
y. M793b21

yasal- **Yapılmak, imal edilmek, bir şey meydana getirilmek.**
y.-ġandın T709b19

yasat- **Yaptırmak, imal ettirmek; düzdürmek; inşa ettirmek, bina ettirmek, kurdurmak.**
y.-tı T698b26, T710b6-11, T713b15, T714b3
y.-ıp M789a3

yaş **Yaş, doğumdan itibaren geçen yıl sayısı.**
y. dik T712b22
y. T705b8, T707a11, M795a10
y.-ḳa T713b5, M788b22
y.-ḳa yit "Yaşlanmak, karımak." T714a4
y.-dın T696a2(2), T708a1, T714a14
y.-ıḡ T717b17
y.-ıḡġa M795a10
y.-ı T695a24, T695b8-26, T707a7, T707b(2), T709a16, A725b2
y.-ıġa T703b19-20, A725a23
y.-ıda T695b18, T715a27, A726b6
y.-ıda irdi T700b22
y.-ıdın T717b3
y.-ıḡız M793a13, M795a9
y.-ları T695a24

yaşa- **Yaşamak, ömür sürmek;yaşında olmak.**
y.-dı T699a3, A718b11
y.-ptur A725b1
y.-p irdi T710a27
y.-r irdi T701b1, T713a26, T713b5
y.-ġunça T714a21
y.-p M801a3
y.-ban T712b7
y.-ġanda T695b27, T699a2-27, T705a20
y.-ġandın T697a5, T703b13
y.-ar A732a11

yaşıl **Yeşil.**
y. A731a26, M787b19

yaşlıġ **Yaşında olan, yaşlı.**
orta y. T705a26

yaşun- **Gizlenmek, saklanmak.**
y.-dı A733a11
y.-ġan imiş M787b23
y.-up A732b26

yaşur- **Saklanmak, gizlemek.**
y. T700b8
y.-ur irdiler T698a8
y.-maydur M786b2

y.-a almas A722a24
y.-up T698a12-13

yaşurt- Saklattırmak, gizlettirmek.
y.-tı T701b19

yaşurun Gizlice; gizli; gizlenmiş.
y. T696b26, T701b8, T713b2, T715b4, A719b11, A721a1, A724a3, A724b27, A727a7, A728b4

yat Yabancı; yakın olmayan, tanıdık olmayan.
y. yağı A724a6
y. T717b16, A725a25

yat- Yatmak, bir yere boylu boyunca uzanmak, uyumak.
y.-tılar T707a3
y.-ķay T707a2
y.-ıp M801a7

yatķur- Yatırmak, uzatarak uyutmak.
y.-up T716b25

yatış Hükümdarın yattığı odayı korumakla görevli memur; hükümdarın yatak odasını koruma görevi.
y. ili M794a15
y. tavaçısı M794a15
y. M794a16
y.-ķa M794a16

yav- Yaklaşmak, birinin veya bir şeyin yakınına gelmek. krş. yavu-.
y.-mağaylar A726a10

yavu- Yaklaşmak, birinin veya bir şeyin yakınına gelmek. krş. yav-.
y.(u)-ğay A731b25
y.-y almadı A727b23

yavuğlaş- Yakınlaşmak, iki şey arasındaki mesafe azalmak.
y.-ķaç T702a6

yay Yay, ok atmaya yarayan alet.
y. dik M787b19

yay- Yaymak, sermek, dağıtmak.
y.-dı A719b25
y.-dılar T711a5

yayağ Yaya.
y. T703b26, A723a21

yayıl- Yayılmak, dağılmak, saçılmak.
y.-dı M795a5
y.-dılar T696b10

y.-sa M794a19
y.-ıpdur T711a7
y.-ġan A722a18

yaylaḳ Yayla.
y.-larda M789b3

yaz Yaz, yaz mevsimi.
y. T713b16

yaz- Yazmak, yazı yazmak.
y.-dıñ M799a27
y.-ġay M782b8
y.-ġan M797a22, M800a23
y.-galı T697b26

yazı Ova, kır, yazı, düz yer.
y. T704b7
y.-ġa T700b11

yazıl- Yazılmak, yazı ile kaydedilmek.
y.-dı M782b4
y.-ur T711b13
y.-ıp irdi M797a8
y.-ıġan T710b5

yazdur- Yazdırmak, yazı ile kaydettirmek.
y.-up M787b2

yazġur- Suçlamak, itham etmek.
y.-up T701a4

yazuġ Günah, kabahat.
y.-larıñız T707a26

Ye'cüc (ö.a.) Dini inanışlara ve rivayetlere göre Yafes'in çocuklarından Yecuc ve Mecuc kabilelerinin başında bulunanlardan Yecuc.
sedd-i Y. "Çin Seddi." A723b13
Y. seddi "Çin Seddi." A723b9
Y. T697b19(2)

yed-i beyżā (ö.a.) Musa Peygamber'e ihsan olunan mucizelerden biri. Musa'nın Firavun'a karşı mucize olarak görünen parlak eli.
y. T704a14-21
y.-i beyżası T707a12

yegāne (Fa.) Tek, biricik.
y. bol- A723a19, A724b26
y. bol-up A724b26
y.-si irdi A731b1

Yehūd (ö.a.) Yahudi, yahudiler, Yakup Peygamber'in oğlu Yehuda soyundan gelenler.
cemā'at-ı Y. T715a14
Y. T715a22

Y.-ġa T705a17
Y.-dın T714a11

Yehūdā (ö.a.) **Yakup Peygamber'in on iki oğlundan biri.**
Y. T700a13, T701b23, T702a1-2-4, T709a8-18
Y.-nı T702a14
Y.-dın T702a1

yek (Fa.) **Bir.**
y. M790b13
dü y. M793a10

yek-cihet (Fa.Ar.) **Tümüyle, tamamen; azimli, kararlı.**
y. M796a24

yek-dest (Fa.) **Saf, halis.**
y. M784a6

yeksān (Fa.) **Bir, beraber, bir düziye.**
y. M796a15

yekser (Fa.) **Baştan başa, tamamen.**
y. T717a17

yek-şenbih (Fa.) **Birinci gün, pazar günü.**
y. küni M787a19

yeldā (Fa.) **Uzun.**
y.-sı M784a17

Yelāş (ö.a.) **Eski İran'ın Eşkani sülalesinden Behram'ın oğlu olan hükümdar.**
Y. bin Behrām A724a9
Ânūş bin Y. A724a11
Erdān bin Y. A724b2
Hürmüz bin Y. A724a10
Y. bin yelāş A724b1
İran bin Y. A724a15

Yelāş (ö.a.) **Eski İran'ın Sasasi sülalesinden olan Firuz'un oğlu olan hükümdar.**
Y. bin Fîrūz A724a26, A729a14-25
Y. A729a21
Y.-nıñ A729a16-21-22-24
Y.-dın A729a16

Yelāş-ābād (ö.a.) **Yelaş bin Firuz'un Irak'ta inşa ettirdiği şehir.**
Y. A729a25

Yemen (ö.a.) **Arabistan Yarımadası'nın güneybatı köşesini içine alan bölge.**
Y. T715b18, T717a4, A719b19, A720b17, A729b9, A730a15
Y.-ġa A719a24, A730a17
Y.-de A720b17

Y.-din A730a16

Yemāme (ö.a.) Arabistan Yarımadası'nın doğusunda bir bölge.
Y.-de A719a25

yenbu'u'l-ḥayāt (Ar.) İdris Peygamber'in lakabı.
y. T695b20

Yesa' (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden biri. İlyas Peygambere refakat etmiş, daha sonra halefi olmuştur.
Y. 'aleyhi's-selām T708b3

Yesā (ö.a.) Behmen'in kurdurduğu şehirlerden biri. bkz. Behmen.
Y. A722a16

Yese (ö.a.) Eski İranda Efrasiyap zamanındaki kahramanlardan biri. Adı Piran ve Bıjen'le birlikte Ermen ülkesine gitmeleri meselesinde anılır.
Y. A721a17

Yeşḫar (ö.a.) Yakup Peygamber'in oğullarından biri.
Y. T700a13

Yeşrūb (ö.a.) Süryani dilinde Şuayp Peygamber'e verilen isim.
Y. T703a11

yetîm (Ar.) Anası babası ölmüş çocuk, babası ölmüş çocuk.
y. T706b21, M795a5

Yezd (ö.a.) Şis Peygamber'in veli olan oğlu Anuş'un oğlu Kaynan'ın torunu.
Y. bin Mehlāyil T695b11
Y. T695b11-14
Y.-ni T695b10

Yezdicird (ö.a.) Sasani hükümdarlarından I. Yazdigird (399-420).
Behrām bin Y. A727b26
Y. A727b25, A728a1

Yezdicird bin Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarlarından V. Behram'ın oğlu II. Yazdigird (438-457).
Y. b. B. A727b16, A728b19
Y. b. B. idi A728b23
Y. b. B.-ğa A731a7
Y.-i nerm A728b21
Y. A728b25, A732b14
Y.-nin̂ A728b24
Y.-ni A727b21

Yezdicird bin Şehryār (ö.a.) Sasaniler'in son hükümdarı

III. Yezdegerd. Şehryar'ın oğlu ve II. Husrev'in torunudur. (633-651)
Y.b.Ş. A733a5
Y. A733a7-9-10-13
Y.-nің A733a12

Yezdān (Fa.ö.a.) Tanrı. Allah.
Y. T708b9

yezdān-perest (Fa.) Zerdüşt. ateşe tapan.
y. irdi T697b7

yığ- Toplamak. biriktirmek. bir araya getirmek; üst üste koymak. yığmak; tertip etmek.
y. T718a24
y.-dı A723b19
y.-ıp T697b11, T698b8, T707b, T704a22, T715b13, T716b4, A719a16, A725b18, A726a1, M800b6

yığaç Ağaç; sopa. odun. değnek.
ḫurma y. T695a26
ḳara y. M783b5
süpürgü y. T702b20
y. T696a5-6, T702b16, T712b23, T714a1-2, A719b12
y.-ḳa A719b17
y.-nıñ M783b5
y.-nı T702b20, T704a12, M785a19
y.-dın T714a2, A718b16
y.-ı T695a26, M785a16
y.-ınıñ M785a24
y.-lar T704a23, T716a22, M783b9
y.-larnı A720a13

yığaç Miktarı belirli olmayan bir uzunluk ölçüsü; menzil. bir günlük yol.
y. T702a14, T704b12, T710b14, T711a26, T711b4, A719a14, A729a12
y.-ġa A719a15

yığıl- Toplanmak. birikmek; üst üste konmak; bir araya gelmek. yığılmak.
y.-dılar T699a5, A725a11
y.-ıp irdi M782b12
y.-ġan irmiş M790b1
y.-ıp T709b15
y.-ġanı T706a7

yığıştur- Toplamak. bir araya getirmek. sağaltmak. iyileştirmek.
y.-dum M798b16

yığla- Ağlamak; üzülmek.
y.-sam M801b2
y.-r siz M795a11
y.-r irdi T715a19

y.-y alğay min M796a1
y.-p T706a16, T710a13
y.-rığızğa M795a11
y.-maḳ M795a11-12
y.-mağı T713b22

yıḳ- **Yıkmak, devirmek, yerle bir etmek.**
y.-tı T697a3, T717a26, A720a13, A722b19, A727b8
y.-sam M801b2
y.-ıp sin M799a20
y.-ḳunça M801a24

yıḳıl- **Yıkılmak, devrilmek, çökmek; düşmek.**
y.-dı A722b27, A730a21
y.-ıp T702b4, T703b24, T707a26, T716a25
y.-mas A730b1
y.-ur A726b9
y.-ğan A730a23
y.-maḳdın M786a22

yıl **Yıl, sene.**
y. irdi A718b20, A719b14-24, A720a16, A721a23, A721b10, A722a16, A722b4, A723a4, A724a11(2)-15-17-21-23-25(2)-27, A724b2, A725b6-16, A726a15-22, A726b3(2), A727a21-26, A729a13, A731b19, A733a12
y. irür T695a24
y. irkeni T707b
y.-dur T695b18, T696a14, T711b11, T712b3, A720a23, A720b3
biş y. ve bir nime irdi A727b8
y. T695a13(2)-22-24, T695b5-6(2), T696a3-14-16(2)-17, T696b17-21-24, T697a5, T697b22, T698a3-4, T699a18(2)-24, T699b12-25, T700a7-10-16, T701a18(2), T702a11, T703a9-17-25-26(2), T704a7, T704b2, T706a27, T708b2, T709a17, T710a18, T712b3, T713a15-19-20, T714b23, T715a25, T715b8-15, T716a9, T716b9-21, A718b11, A719a9, A720a1-5-8-10(2)-19-20-23, A720b3-12, A721a7, A721b6, A722b7-18-19, A723a8-26(2), A724a2-7-9(2)-10, A724b18(2), A725b6-23(3), A726a6, A727b13-15, A729a3, A728b17-18-21(2)-22(2), A729a4-20, A730a8-20, A730b7(2)-25, A731a5, A732a17, A732b7, A733a14, M787b9, M801b24(2)
y.-nı A723a9
y.-ğa T695a24, T695b8, T697b3, T701a17, A718b8, A719a18,A726b26, M799b23
y.-ğa tart- A727b24
y.-da T707b, T713a22-24, A723a27, A729a5, A731b6, M790a25, M798b19
y.-dın A720b6, A723a27, A729a24
y.-dın T696a6, T697b1, T702a8-9, T703a23, T704a8, A724a12, AA727b19, A729a5, M792b10, M800a15
y.-ı T703a26

y.-ıda T706b25(2)
y.-lar M791b19, M796a10, M799a10
y.-lar "Yıllarca." T701a13, M784b4
y.-larda T701a18-19-26(2), M801a1
y.-lardur T708b4
y.-ğaça T697a17, T701a14, T715b21, T716b22, T717b22, A723b11
y.-ḫı M799a10

yılan **Yılan.**
y. T694b16, T716a15, A725b14
y.-lar T704a23, A719b6

yılçılıḳ **Bir yıllık, bir yıl süren.**
y. M784b10

yıllıḳ **Yıllık, bir yıl süren.**
y. A729a5

yıraḳ **Uzak, ırak.**
y. irmes T697a21, A733a18
y. imestür M800b21
y. T708b18, A724b16(3), M786b22, M787a1(2), M791b13, M794b24, M795b5, M797b6, M802a21
y.-dın A732a22
y.-tır A723a14
y.-raḳ T702a14, A720a26, A732b7
y.-raḳ üçün A718b4

yıraḳlıḳ **Uzaklık, uzak olma.**
y. A726a13

yırt- **Yırtmak, kâğıdı yırtmak, parçalamak.**
y.-tı A731b17

yi- **yemek; karın doyurmak; ağızda çiğneyerek yutmak; bir yasağı ihlal etmek; sıkıntı çekmek.**
y.-gil T711a8
y.-me T716a8
y.-mesün kim A725a26
y.-di T700b11
y.-diler T701a7-14, T715a8, A724b12
y.-se T714b15
y.-gey T698b18
y.-r irdiler T715a9-11
y.-rler irdi T707b(2)
y.-geç T715a8
y.-p T711a8, T715b16, M801a4
y.-gen M801a19
y. rızḳ T711a9
y.-mek irdi T696b20
y.-mek T694b17
y. T695b17
y.-mekke T695b11, T715a1
y.-mekdin T694b15
ğam y. T716a8, A725a26

firîb y. A724b12
rüzeni y. "Oruç yemek" M801a4
ṭa'âm y. T698b18

yiber- **Göndermek; ulaştırmak; sevketmek.**
y.-gil M787b2, M788b18, M799b10
y.-sün M788b22
y.-meg̃ M792b15
y.- eli T715a4
y.-dim M788b5, M790b14-25, M791a4
y.-di T695a6, T696b10-19, T697b6, T699a7(2)-13, T699b15, T700a11, T701a4, T701b12-23-25, T702a1, T704a6, T704b26, T705a7, T706a9, T709a15, T711a21-23, T712b10-14(2)-27, T714a7, T715a6, T717a13-14, A719a21, A719b2, A720a3, A720b9, A721a9-13, A721b20-23, A722a9(2), A722b2-23, A723a12, A723b21, A725a7, A725b3-20, A727b5, A730b15-16-18-23, A731a2, A731b16, A732a5-7, A732b3
y.-dük M798b27
y.-diler T696b26, T717a23, A719a27, A722b1, A725a16(2), A728a16, M793a1
y.-medi A722b23
y.-mediñiz M787a7
y.-se T715a2
y.-gey T701b11, A725a6
y.-mişler T715b10
y.-ür sin M799a15-21
y.-ür M795b1
y.-ür irdi T695b25, T707b
y.-edür irdi A722a26
y.-ip irdi T705b10, T708a23, A720a4, A722b26, A725b18, A728b25, A732b12-14
y.-ip irdiñiz M788b17, M795a18
y.-ipdür A730b17
y.-mey sin M799b10
y.-ip T697a17, T698b16, T701b19, T702b18, T703a7, T708a25, T710a21, T716a7(2), A719a19, A721b15, A722b22-23, A723b20, A727a7, A727b3, A728b8, A730a17-18, A730b24, A731a4, M788b19, M793b8, M799b24, M802a1
y.-gen M787a6-7, M789a19, M789b1-18, M790b16, M794b4, M796b14, M799b9, M800a5
y.-gen üçün M794b27
y.-gende T699a20, A732b14
y.-ürge M800a9, M802a1
y.-mek A722b16

yiberil- **Gönderilmek; ulaştırılmak birinci tekil kişinin tevazu ifadesi ile göndermek.**
y.-di M783a3, M786a12, M788b8, M789a26, M789b7-15, M790a9, M790b6, M794b22, M797a3, M800b7
y.-se M786a23, M791b5, M794a3-24, M800a22
y.-gey M789b15, M792b23
y.-ip irdi M787a18, M787b1, M788b12, M798a27

y.-iptür M789a1
y.-e turulsa M793b9
y.-gen M788b11, M791a15

yigirmi Yirmi.
on biş y. M790b20
y.- T699a18, T700b15, T705b8, A720b3, A724a8, A724b5, A726a14, A733a12, M793a8

yigirmi altı Yirmi altı.
y.a.yıl irdi A729a13
y.a.-sıda M786b12

yigirmi bir Yirmi bir.
y.b. A724b6, A727b24

yigirmi biş Yirmi beş.
y.b.-ide M789a2

yigirmi iki miŋ Yirmi iki bin.
y.i.m. T711a4

yigirmi miŋ Yirmi bin.
y. m. A731b26, A732a6

yigirmi sikiz Yirmi sekiz.
y.s. A724b17, A724b17

yigirmi tört Yirmi dört.
y.t. T702a9

yigirmi yiti Yirmi yedi.
y.y. A724b18

yigit Genç, delikanlı; yiğit.
y. irdi T708b3
y. T708a2, T713a26, T717a6-13-17, T717b2, A720b21, A722b1, A726b13, A728a3, M792b21, M799a21
y.-ni T717a6-12-13
y.-ke T717a15
y.-ler T699a13

yigitlik Gençlik, gençlik zamanı, delikanlılık, delikanlılık çağı.
y.-te T718a23(2)-24, M790b3
y.-iniŋ M783a26

yigülük Yiyecek, yemeklik, yenilecek şey, yemeklik için.
y.-ke T701a27

yil Rüzgâr, yel.
y. T710b19, A727b8, A731b7-9, M783b5, M784a18
y.-ni T710b5
y.-ge T710b7, T716b4
y.-din T697a7

y.-i A722a18, M783b4, M785b13, M801a24, M801b14
y.-ige T703a7, M802a11
y.-ler T698b25, T704b6

yil- **Koşmak, hızla hareket etmek; gitmek, rastlamak, denk gelmek.**
y.-ipdür T715b19
y.-mekdin M785b3

yir **Yer, toprak, zemin; yeryüzü, Dünya; memleket, il, bölge, şehir; mahall, mevki; mekân; kısım, husus, konu, bölüm; makam; durum; nokta, hadd, derece, mevki.**
y. yüzidin "Yeryüzü." T694b7
y. ile kökke M785a14
y. bile A721b6
y. irdi T716b26
y.-dür A727b21
y. bir- "Hürmet göstermek." T711b8, M790b11
y. öp- "Saygı ile selamlamak." A732a20, M788a15
y. tut- "Gönülden kabul etmek, benimsemek." T702a11, A722b2
y. T694b3-6, T696b15, T697b2, T702a14, T706a2-4, T714a9, T715b1-17, T716b8, T717a7, A727a20,A727b23, A729a26, M783a12-15, M784a8, M785a22
y.-niŋ T700a3, A726a7
y.-ni T695a7, T696b1, T697b3, T704b15, T705b27, T713a20, A727a5-7
y.-ge T694b19, T697a23-26, T699a16, T698b24, T700a5, T702b6, T706a2-3-4(2)-7, T706b14-27, T707a6, T707b, T709a11, T714b27, T715a12-20, T716a25, T716b1-4-8, T718b19, A721a4-8, A728a1, A732b21, M783a10, M784b23, M792b23, M802a3
y.-ge yit- "Bir hadde varmak, bir dereceye gelmek." T698b26, T701a26, T705b19, T709b13, T713b27, A731a19, M797b17, M799a4
kara y.-ge T707b, M801a25
y.-ge siŋ- "Alçalmak, suyu çekilmek." A730a20
y.-de T695b10, T696a13, T696b15, T699a6, T701a22, T701b20, T703a9, T703b22, T705a27, T710a26, T714a2-19, T714b2, T717a1, A720a9-13, A731b3, M783a10, M788b10, M791b4-5, M793a3, M795b10, M799b26
y.-de irdiler T703b2
y.-din T694b2-5-6, T696a7-10, T697b1, T699a16, T704b13, T705a16, T706a21, T707a13, T711a1, M785a15, M791b4,
y.-leriŋ A720a18
y.-lerde T713b2
y.-lerdin A725b14
y.-iŋe A732b27
y.-i A726a3
y.-idür T699a4

y.-ige T702b3, T706a21, T707b
y.-ide T696a25, T700a2, T710b13, T712a10, T718a4, A732b14
y.-ide imes ikendür M799a7

yirlig **Yeri olan, bir yerden olan.**
y. yirige "Yerli yerine." T706a21

yit- **Yetişmek, ulaşmak, varmak, vasıl olmak, gitmek; gelmek; varmak, dayanmak; değmek, düşmek, nasip olmak; yaklaşmak; yetmek, kâfi olmak, kifayet etmek; hasıl olmak; kavuşmak; çıkmak, yükselmek; ziyade olmak, fazla olmak; dolmak, tamamlanmak.**
y.-sün T705a3, M785b15
y.-mesün M788a22
y.-tim T717a17
y.-ti T695a14-24, T695b8-26, T697b3, T698a9-14-21, T698b26, T700b18, T701a26, T703b19-27, T705a26, T705b19, T707b, T708b11(2)-14-16-24, T709a18, T709b13(2), T710a7, T710b20, T711b23, T713b27, T714b2, A719a14-15, A719b25, A720a7, A721a11, A722a17, A724b26, A725a11-13-25, A727b18, A731a17-19, M784a10, M785b8, M791a15, M795a14, M795b9, M798b3, M799a4
y.-tiler T703b2, T706a22, T706b7-10-12-14-27, A730b15
y.-medi T714a14, A720a11, A723b11
y.-sem M791b6
y.-se A733b7, M790a26, M790b24, M791b4, M794a2, M799b15, M801a2-18, M802a7
y.-key T700b2, T710b23, T716b16, A719a20, A726a4, M786b6, M789b4, M792b20, M798a18, M799b3-21
y.-megey T700b8, T702b11, T710b21, M797b17, M800b18
y.-er T694b5, T707a17, T717b17, M785a26, M795a8, M798a4
y.-er irdi M801a25
y.-mes mü irdi M801a25
y.-mes irdiler A728a27
y.-memiş bolğay T705a27
y.-ken bolsa M787a19
y.-küsidür A723b15, M799a24
y.-meydür irdi T703b26, M800a2
y.-meydürler irdi T713a1
y.-ipdür T706b26, T712a13, M802a4
y.-ip irdi T694b13, T707a7, T709a11, M787b6, M788b1, M790a24
y.-ip irdiler A732a3
y.-keç T700a7, T701b25, T702a5, T703b20, T704a11-12, T704b20, T709a9, T714b25, T715b10, A725b2-3-6, A729a19-21, A731a13
y.-künçe M789b3, M800a1
y.-ip T697a26, T700a5, T702a4, T703b7, T706a10, T706b22, T708a27, T714a1, T714b14,

A726a15, A729a22-23, A730b26, M782b18, M784b20, M790b20, M791b5, M793a9, M794b26, M798a18
y.-mey M786a26
y.-kende T695b13-21, T707a24, T709a16, T711b4, T715b9, A725a23, A729a9-17, A732b16-21
y.-ken T695b3, T704a17, T714a4, T716a2, M798b4
y.-kendin T695b10, T699b5-24, T703a10, T706a13, T710a27, T711a2-21, T713a20, A720b27, A722a21
y.-kençeni T705b18
y.-megen M800b16
y.-kü dik M798b20
y.-mesdin T698b10, T702b15
y.-mek M784b5(2)
---
cān ağızğa yit- M784a10, M784b20
cānlarığa yit- M793a9
-dın cānığa yit- A732a3
ḳatlığa yit- A721a11, A725a13
ḥalel yit- M786a26

yiti **Yedi.**
y. iḳlīm M790b13
y. kişver M790a18
y. kiçesi "Yedinci Gecesi." T715a20
y. T695a14-22, T696a26, T696b24, T697a2, T699a8, T700a7-10, T700b18, T701a14(4)-15-18(2), T703a5-9, T704b3-4-6, T707b, T708a21, T710b11, T711b7, T712b3, T715a19-21, T716a9, T716b9, A719a18-24, A720a19-20, A724a25, A726b3, A728b16, A729a3-4-5(2), A730b7, A732a8-11

yitinçi Yedinci.
y. T704b6

yitil- **Ulaşılmak, varılmak.**
y.-se M793a23, M794a10

yitiş- **Ulaşmak, gelmek, varmak; vasıl olmak; sürmek; duyulmak; erişmek.**
y.-ti T698a23, T698b7, T699a11, T703b27, T704a9, T709a14, A719a18, A723b12, A728a25, A729b24, M787a23, M787b24, M788a15-24, M790a15, M790b11-12, M791b17, M792a8, M794a25, M794b1-5-10, M795a26, M795b8-18, M796a12, M796b16, M797a11-19-26, M798b4, M800a8, M800b1, M801b19
y.-tiler T701b6
y.-se M800a22
y.-key M783a10, M785a6, M786b7, M797b22
y.-ür T694b5
y.-küsidür M796b11
y.-e dür T701b26

y.-ip T702a2, M798a19
y.-ken T704b26
y.-megen M785a13
y.-mek M801a21

yitişil- **Yaklaşılmak, varılmak, ulaşılmak, tamamlanmak, bir işe kılınmak.**
y.-di M788a17
y.-edür M793a10

yiti yüz **Yedi yüz.**
y.y. T711b13, A720b6

yitkür- **Ulaştırmak, götürmek; getirmek; değdirmek; yükseltmek; duyurmak; sunmak; vardırmak; varmak; yetiştirmek; dayandırmak.**
y. M795b15(3)
y.-sün M790b7
y.-meŋiz A721a10
y.-di T701a16, T702b17, T705b3, T711a13, T713a25, A719b13, A720b20, A725b22, A727b1, A729a1-22, M787a16, M789a10, M791b10, M792a7, M794b26, M795a10, M798b9
y.-diler A730b17
y.-medim M799a23
y.-se M791a14
y.-seler M793b16
y.-meseler M793a26
y.-gey min M791b14
y.-gey T700b2, M791a5, M792a2-4, M795a13, M801b6, M802a22
y.-geyler A724a6
y.-ür M786a23, M798a26, M799b12
y.-ür irdi M800a27
y.-miş bolğay M787a19
y.-üp min M792b12
y.-üp turur M790b13
y.-üpdürler A720a12-27
y.-üptürler A731a7
y.-e alur irdim M799a22
y.-geli M787b5
y.-üp T702a3, M782b18
y.-gendin M791b21
y.-ürde M799a24
y.-mek M800b22

yitkürül- **Sunulmak, takdim edilmek, ulaştırılmak.**
-ğa y.-di M788b20
-ğa y.-se M794a24
-ğa y.-gey M790b6
-ğa y.-ür T696b14
-ğa y.-ür M782b7

yitmiş **Yetmiş.**
y. T705a4, T706a5, T707b, T708a22, T716b21, A727a21, A728b17, M792b10

yitmiş iki **Yetmiş iki.**
y. i. A727a21

yitmiş miñ **Yetmiş bin.**
y. b. T698a11, T710b27

yitür- **Ulaştırmak, yükseltmek, çıkarmak.**
y.-di A721a8

yiyil- **Yenilmek, yenmek, yiyecek yenilmek.**
y.-di T711a9

yoḳ **Yok, mevcut olmayan, hiç; hayır; değil.**
y. yoḳ M795a18(2), M795b6
y. ḥisābı tut- T702b2
y. ki A732b9, M785b26, M800a22, M785b27
y. kim M801a27(2)
y. sin M784a7
y. irdi T700a7, T702a24, T705b8, T706a6, T707b, T708a8, T709b18, T711b14, T713a21, T713b16, T714b3, A718b9, A719a2-13, A720b21, A723a24, A725a24, A726b2, A726b13, A728b23, A729b26, A731a16, A731b2-10, M789a3, M790a26, M790b23, M795a26, M799b1-21
y. irse "Değilse, öyle değilse." T716a5
y. ise "Değil ise." T704a22
y. irkendür M801b3
y. irken durur M800a1
y. turur A733a16 (2), M789a6, M799b12, M800b18
y.-tur T696b15, T697b20, T698b6-10, T702a25, T706a15, T709a24, T710b3, T713a13, T712a27(2), T714a18, T714b18, A719a22, A727b4, A728a6, A730a27, A731a2-26, M783b20, M786a18, M786b14, M787a9, M788b10(4), M791b1, M792a21, M793a16, M794a19, M796a12, M797b11-12-20, M798a1(2), M799b3-26, M801a7, M801b10(2)
y. T699b26, T708b15-22, T716a18, T718a15-20, A721a26, A729b23, A730b5(7)-6, M784b26, M785b12, M786a20, M786b1(2), M787a12, M791b8, M792b15, M793a3, M795a11-26, M795b6, M796a7-13-27, M796b1-22, M800a21
y.-dın M792b5, M800b21
y.-ın T701a27
y.-ını M796a15

yoḳarı **Yukarı, üst, üst kısım, önceki kısım; fazla; büyük birinin huzuru; Tanrı katı; yüksek; üstün, kıymetli.**
y.-dur A720b6
y. T698b22-23, T701a24, T705a17, T717b17, A719a27, A720a18, A723a25, A731b22, M786a23, M788b15, M789a20, M793b9, M794a3, M794b21, M798a16, M802a25
y.-dın M786b11, M787a15, M791a23, M794a2
yoḳarraḳ M783a14

y.-raḳ T714a19
y.-raḳtur T694b7
y.-ġı A727a15

yoḳluḳ Yokluk, var olmama, eksik olma.
y.-dın M798a14
y.(ġ) -ı T717b17

yoḳla- Yoklamak, aramak, araştırmak.
y.-ġanlar T715a23

yoḳsa Yoksa, aksi takdirde; veya.
y. A732a5, A733b6

yoluḳ- Rastlamak, yoluna çıkmak, karşısına çıkmak; uğramak.
y.-tılar T706a10
y.-ḳan M798b4
y.-ḳanda M799b22
y.-ur T715b5

yol Yol; uzaklık, mesafe; ulaşımı sağlamaya yarayan açılmış yol; yolculuk; davranış, hareket, hal, usûl, tarz; maksat.
y. bile T717a6
y. başlat- T715b15
y. bir- A732b8
y. körgüz- T704a19, M802a21
y. tap- T697a11, A719a22, M801b7
y. T703b27, T706a20, T708a7, A720a8, A728b6-7, M784b10, M788a15, M802a21
y.-ġa T697a13, T700a5, T703a2, A724a27, A730a12
y.-da T717a8, A722a27, A723a12-21, A729a17, A729b26, A731a12, M789b13
y.-dın T717a9
y.-larnı A730a14
y.-larġa T715b10
y.-lardın A730a14
y.-ı A720b16, A722a15, M786b6
y.-ınıñ T709a18
y.-ın T699b11, T703a2, M787a1(2)
y.-ıġa T715a12, A731b8
y.-ıda T711a26, M792a6, M796a13, M799b21
y.-ıdın A730a17, M800b19, M802a21

yol- Çekip koparmak.
y.-dı A727b25

yolı Kere, defa; şekil, suret, yol, tarz.
bir y. T701b22, A721b23, A730b12

yolsız Yolsuz, yolu olmayan.
y. T715b5

yon- Yontmak, bir şeye istenilen biçimi vermek için kesici bir araçla biçimde kesmek.

y.-up irdi T703b25
y.-ğan T710b11

yosun (Moğ.) Usûl, şekil, tarz; kaide, kural, hüküm; gerek, icap.
y. bile T697a22
y.-ı M788b4-20, M793a26, M793b13, M794a2-17, M800b6

yosunluḳ (Moğ.T.) Gibi, benzer; tarzda, şekilli. krş. yosunluğ.
y. M793b9, M794a23, M800a16, M800b6

yosunluğ (Moğ.T.) Şeklinde, tarzda, şekilde; gibi, benzeri. krş. yosunluḳ.
y. M789b19

yubūset (Ar.) Kuruluk, kuraklık.
y. T708b5

yudur- Yemizlettirmek, sildirmek, aklattırmak. defterlerini y. " Suçlamaları, davaları ortadan kaldırmak, kaldırtmak, sicilleri temizletmek." A732b2

yuğur- Yoğurmak, hamur haline getirmek.
y.-up T694b8

yum- Yummak, kapamak.
köz y.-up açḳunça " Çok kısa bir zaman, an." T711b6

yumşa- Yumuşamak, yumuşak hale gelmek, sertliğini, katılığını kaybetmek.
y.-r irdi T709b19
y.-ğandın A727a14

yumşağ Yumuşak, uysal, mülayim, mizacı sert olmayan.
y. A728b21-24

yumurtḳa Yumurta.
y.-ça A727a17
y.-sıça A731a24
y.-larnı A722b24

Yūnān (ö.a.) Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan olan ve Hürmüz'ün atalarından olan bir kişi.
Y. A723a7

Yūnān (ö.a.) Yunan, yunan halkı.
Y. T695b16, T715b2

Yūnus (ö.a.) Yunus Peygamber. Kur'an'da ve Tevrat'ta kendisine vahiy indirildiği bildirilir. Rivayetlere göre Yunue, gemiden suya atılmış, bir balık tarafından yutulmuş bu suretle Tanrı tarafından korunmustur.

Y. ʿaleyhi's-selām T708a26-27, T708b1(2), T712b9-11-13-15-18-20-21, T713a5
Y. ʿaleyhi's-selāmġa T708a27, T712b18
Y. ʿaleyhi's-selāmdın T713a6
Y. bin Mattā ʿaleyhi's-selām T712b7
Y. ʿaleyhi's-selāmnı T712b9-13-14
Y. T712b15-25, T715b21
Y.-nıñ T712b15
Y.-nı A720b12

Yūsuf **(ö.a.) Güzelliği ile ünlü. Yusuf ve Zeliha hikâyesinin kahramanı ve Yakup Peygamber'in oğlu olan Yusuf Peygamber.**
Y. ʿaleyhi's-selām T699b25, T700a13-21-23, T700b3-6-10-21(2), T701a1-4-7-10-12-16-17-19-23-24-25-27, T701b1-3-5-6(2)-10 -21-24-26, T702a1-6(2)-8-11-12, T703a14, M792b9
Y. ʿaleyhi's-selāmnıñ T700b9, T701a21, T701b17, T702a2-4
Y. ʿaleyhi's-selāmnı T700b5-11-13-14- 18-22-27, T701a2-14-19-21, T702a9-12
Y. ʿaleyhi's-selāġa T700b10-19-20-24, T701a2-5-25, T701b2-3-15(2), T702a5(2)
Y. ʿaleyhi's-selāmda T700b16
Y. ʿaleyhi's-selāmdın T700b23, T701a16-24, A720b21
Y. Peygamber A719b4
Y. T700b23, T701b23-27, T702a15, M783b4

yūsuf **(Ar.) Yusuf Peygamberin güzelliğinden mecazla güzel, güzellik.**
y.-ın M783b3

Yūsuf ʿAlī **(ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza'nın oğlu. Muzaffer Mirza'nın hizmetinde bulunan beylerden biri.**
Y.ʿA.-din M790b16-25, M800b6

Yūşaʿ **(ö.a.) Yusuf Peygamberin'in torunlarından olan ve İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber. Yuşa'nın adı Musa Peygamberle birlikte geçer Rivayete göre Musa Peygamber, kavminin kutsal topraklara girmesini istediğinde kendisine itaat eden iki kişiden biri Yuşadır. Yuşa, hep Musa'nın yanındadır ve ona yardım eder. Musa Peygamber'den sonra yirmi dokuz yıl peygamberlik eder.**
Y. bin Nūnġa T704b26, T706a13
Y. bin Nūn ʿaleyhi's-selām T707a20
Y. bile T707a9
Y.-dur T708a4
Y. T706a16-19, T706b4, T707b
Y.-nı T707a10
Y.-dın T706b6
Y.-dındur T707a22
Y. ʿaleyhi's-selām T706b6, T707a23-25-26, T707b(11)

Y. ʿaleyhi's-selāmnı T707a9
Y.ʿaleyhi's-selāmdın T707b(2)

yut- **Yutmak, bir şeyi ağızdan yutağa geçirmek; içine almak, kapmak.**
y.-tı T704a24, T712b25, T714a9, T716b8
ğussa y.-mağay siz M786a1
y.-up irdi T712a7
y.-up T712b19

yuyul- **Yıkanmak, temizlenmek.**
cāndın iliğ yuyul- M784b20

yügür- **Yollanmak, yola çıkmak, hareket etmek; hızlıca yürümek, koşmak; ilerlemek.**
y. ey M797b16
y.-di T699b19
y.-üp T713a25, M783a12
y.-gendin T704a11

yügürt- **Koşturmak, yürütmek; koşuşturmak, uğraşmak, çabalamak.**
y.-ti A727a10
y.-edür M795b12

yük **Yük taşınan eşya; araba, hayvan vb. nin taşıdığı şeylerin hepsi ağırlık; eşya; eziyet, sıkıntı, zahmet.**
y. T705a27, T717b15, M785a20
y.-ni T717b15
y.-ke kivür- A718b18
y.-i M786b7
y.-ide T701b19-20
y.-ler A727a13
y.-lerin T701b19

yürek **Yürek, kalp; gönül, duyguların merkezi kabul edilen kalp.**
y.-ini T712a25
y(g)-ige M792a2
y.-ler M800a6

yürü- **Yürümek, yayan gitmek, gitmek, varmak, yolda gitmek, yol katetmek; ilerlemek, savaşmak üzere hamle etmek, üstüne yürümek, saldırmak; hayatını sürdürmek, yaşamak; süreklilik bildiren yardımcı fiil.**
y.-di T697b12, T704a9, A720a2, A720b9, A721a13, A721b4-7, A728a22, A729a8, A729b9, A730a8
y.-diler A719b10
y.-mediñiz A731b27
y.-r min M794b24
y.-r irdi T695a5, T708b2, T709b6, T712a3, A720b8, A724a3, A724b21(2), A732b26
y.-rler irdi A731b19

y.-mes boldı T705a14
y.-p T706a14-20, T714b12, A719b12, A720b10, A722b12, A727a3, A728b12, A733a14
y.-mek A729b8

yürüş **Hücum, askerin savaşmak için ileri atılması; yürüyüş, yürüme, gidiş.**
y.-ke A722a27
y.-idin M802a21

yüz **Yüz, yüz sayısı; yüz türlü; çeşitli, çok.**
y.-er y.-er T695b7
y.-tümen M785a23, M801b20
y. T695a24, T699a27, T702b16-20, T710a27, T731a15-19-20-22-24-26, T713b5, T718a16, A723b13, A728a27, A731a21, A731b5-8(2), M784a5-20, M784b12(2)-13-14-20, M785a5-19, M786a19, M790a25(2), M791a20(2), M792a2, M792b7, M793a9, M794a26, M795a27, M795b2-15, M796a6, M796b14, M797b24(2)-25, M798a23, M799a21-26, M801a3, M801b19

yüz **Yüz, surat, çehre, beniz, sima; yüzey, satıh; bir şeyin ön tarafı; bir şeyin dışa bakan yüzeyi; taraf, yaka, suyun karşı tarafı; karşı; üst, üst taraf; sebep; miktar, ölçü, genişlik, yükseklik.**
açuḳ y. bile "Güler yüz ile." T711b1
y. bile T705a17
y. sarı M797b8
y. üze M783b1
y. ābādānlıḳḳa ḳoy- **"Bayındırlık için çalışmak."** A720a19
y. buzuġluḳḳa ḳoy- **"Bozulmaya yüz tutmak."** A725b12
y. ivür- **" Yüz çevirmek, vazgeçmek."** A720a16
y. ḳaytar- **"Yüz çevirmek, geri dönmek."** A721a14, A731a8
y. ḳoy- **"Yönelmek, niyetlenmek; dönmek; göz koymak."** A725a14, A728a25, A730a16, A730b13, A733b7, M789b9, M791a15, M797b8
y. ḳoyul- **"Yönelinmek, yönü çevrilmek."** M785b2
y. körgüz- **"Görünmek, ortaya çıkmak."** M784a24, M788a8, M796b9-26
ḳademiġa y. sürt- **" Büyük birini saygıyla selamlamak."** T713a27
y. tut- **"Gelmek, bir şey istemek için gururu bir tarafa bırakıp birinin huzuruna çıkmak."** T701b3
y. ur- M797b8
y.- yirge ḳoy- **" Başı öne eğmek, kabullenmek."** M784b23
y.-ni M788b2
y.-ni ivür- M783a22
y.-ge A726b8
y.-üm M794b3, M795b9

y.-üñ M788a17(2)
y.-ü āni M789b5
y.-i M784b11, M787b5
y.-i köñli ḳaralar(1) **"Fesatlar, kötüler."** T713b27
y.-in T694b17, T698a20, T700b3, T713a24, T717b6, A722b6
y.-ini A730a6, M783a23, M791a21
y.-ige T702a3, T703b10, T705b15, T707a14, M783b21, M786b17, M795b8-9, M797b25, M802a9
y.-ide T704b24, T706b3, T712b17, A713b3, M784a4
y.-ide " Sebebiyle, dolayısıyla." M786a14
y.-idin " Yüzünden, sebebiyle, -den dolayı." T698b2-13, T703a4, T703b23, T711a23, T711b15, A720b26, A723a18, A730a10(2), A733b4, M782b14, M783a2, M784b23, M788b14, M787a23, M789a7, M790a9, M791a10, M792b9, M798b20-26, M800b21, M802a6-9(2)
y.-leriñiz T697a19
y.-leridin M797b8

yüz illig Yüz elli.
y. i. T697a5, A721a7

yüzlen- **Gelmek, hasıl olmak; gitmek, yönelmek; duçar olmak; kendini bir işe vermek, çalışmak, uğraşmak; anlatılmak, sözü edilmek; teveccüh etmek, yönelmek; gelmek; bir sıkıntı musallat olmak; olmak; yüz yüze gelmek, karşı karşıya kalmak; meydana gelmek.**
y.-di T697a18-20, T697b7, T700a1, T702b2-5, T703a10, T704a18, T704b1, T709a4, T715b24, A723a13, A727b18, M785b18, M790a25, M791a22, M791b26, M792a15, M796b6, M797a11-14, M800b1, M802a25
y.-diler T703a6
y.-señiz M790a2
y.-gey M798a19, M802a27
y.-megey M801b27
y.-ip T701b15
y.-gen M797a1-12, M801b1

Zāb (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin onuncu hükümdarı.**
Z.-ı Tahmāsb A720a20
Z. bin Tahmāsb A720b7
Z. bin Tahmāsbnıñ A720a25
Z. bin Tahmāsbnı A720a17
Z. A720a21, A720a23

Zābeyn (ö.a.) **Hükümdar Zab'ın kimilerine göre Irak'ta, kimilerine göre Diyarbakır'da yaptırdığı iki su yolu.**
Z. A720a21

Zābilistān (ö.a.) **Rüstem'in memleketi. Şehname'de Kabilistan ile birlikte anılan bu isim bugün kullanılmamaktadır. Bu yer Afganistan ile Belucistan arasındadır.**
Z. A732a1
Z.-ġa A722b6
Z.-dın A721b19

żabṭ (Ar.) **Düzen, tertip; idaresi altında tutma, idaresi altına alma; ele geçirme; kuvvetle, güçle bir şeyi idaresi altına alma; tutma, tutulma.**
ż. u rabṭ bile A725a1, A725a1, A725a1
ż. u siyāset M801a20
ż. ḳıl- T700b20, T704b27, T707b, A722b12
ż.-ıdur M794a8

zād (Ar.) **Azık, yiyecek.**
z.-nı T706b6

żaʿf (Ar.) **Hastalık, maraz, dert; halsizlik, kuvvetsizlik, güçsüzlük, zayıflık; kırılma, incinme.**
ż. u ḫastalıḳ M801a6
ż. u renc A733a21
ż. u şikestelıḳ T700b16
maraż u ż.-ıma M801b5
ż. M789b6, M789b9, M790b23, M797a8, M797a12, M801a4, M801b26
ż.-ḳa M797a12
ż.-da M801a7(2)
ż.-ım M801a13
ż.-ı M791a15
ż.-ınıñ M788a27
ż.-ıdın M789a5

żafādiʿ (Ar.) **Kurbağalar.**
ż. T704b5

ẓafer (Ar.) **Düşmanı yenme; üstün gelme; kazanma, galibiyet.**
feṯḥ ü ẓ. A721a14, M790a2, M796b23
ẓ. tap- **"Üstün gelmek, zafer kazanmak"** T717a19

-ḳa ẓ. tap- A721a13

zaʿferān (Ar.) Safran; safran rengi, sarı.
ẓ. M783b1, M783b6

Ẓafer-nāme (ö.a.) Şerefeddin Ali Yezdi'nin Timur dönemini konu aldığı tarih niteliğindeki eser (1597); Hamdullah Mustevfi'nin Zafername adlı eseri; İslâm edebiyatında zaferle sonuçlanan sefer ve savaşları konu alan eser.
Ẓ. T695a14, M793b4

ẓafer-peyker (Ar.Fa.birl.s.) Zafer kazanmış, muzaffer.
ẓ. M791a26

zāġ (Fa.) Karga.
z. M783b11

zāhid (Ar.) Dine, dinin gereklerine bağlı, dindar.
z. A722a11, A727a5

żaḫīm (Ar.) İri; uzun; cesim, cüsseli, sağlam yapılı.
cesim ü ż. T706a8

ẓāhir (Ar.) Görünen, açık, meydanda, açıkta; görünüş, dış, dış yüz, öze ait olmayan, içe ait olmayan.
ehl-i ẓ. M798b20
ẓ. durur A733a22
ẓ. bol- "Görünmek; hasıl olmak, ortaya çıkmak; meydana gelmek; anlaşılmak; peyda olmak; görülmek" T695b10, T697a21, T697a22(2), T705b15, T708b26, T714b22, T716a23, T717a2, T717a10, A722a27, A724b23, A725b27, M784b12, M787b4, M793a3, M790b3, M791b22, M792a6, M794a14, M797a6, M797a12
ẓ. iyle- "Göstermek; etmek" M783a22, M783a23
ẓ. it- "Göstermek; beyan etmek; etmek" M791a23, M794b25
ẓ. ḳıl- "Göstermek; anlatmak, söylemek, ifade etmek; tanıtmak, belli etmek; ortaya çıkarmak; etmek" T699a15, T699b19, T701b27, T702a2, T704a15, T717a3, A721a11, A725a18, A728b10, A730a4, A731b13, M785a20
ẓ. T702a26, T705b22, M785a17, M789a11, M802a6, M802a7
ẓ.-îḥtı M798b20
ẓ.-ı M801b21
ẓ.-ġaça A733b1

zaḫm (Fa.) Bela, musibet, felaket; hücum, vuruş; yara, gönül yarası.
z. yi- "Kötü bir iş yapmak, belaya uğramak" M801a19
z.-ı M785b14
z.-ın M796b4

z.-ıġa M796b4, M798a19
z.-larġa A719b16

zaḫmet (Ar.) **Rahatsızlık, zarar, güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet; bela; yorgunluk.**
āsîb ü z. A721a10
z. bile T706b9
z. tart- "Güçlük çekmek; sıkıntı, eziyet çekmek" M790b22
z.-i T703a24
z.-in T705a27

zaḫm-nāk (Fa.) **Yaralı, yaralanmış.**
z. M798a7

żaʿîf (Ar.) **Güçsüz, kuvvetsiz, zayıf, takatsiz; birinci tekil kişi için tevazu sözü olarak; gevşeklik, düzensizlik; güçsüzlük, kuvvetsizlik.**
ż. ü tezelzül bul- A733a8
ż. M790b10, M790b14, M791a14, M793a6, M794b10
ż.-niñ M783a16, M786a20
ż.-ler M791a26, M801b27
ż.-ini M801b27

żaʿîfe (Ar.) **Kadın, hanım, kız; karı, eş.**
ż. T697a24, T698a8, T702b11, T704a2, T705b23, T709b9, T710a5
ż.-niñ T710a4
ż.-ni T707a14
ż.-ġa T705b23
ż.-din T699a26
ż.-si T699a22

żaʿîflıġ (Ar.T.) **Güçsüz, zayıf.**
ż. M799a24

żaʿîflıġ (Ar.T.) **Kuvvetsizlik, takatsizlik, yaşlılık.**
ż.-da M793a6

ẕākir (Ar.) **Zikreden, anan, söyleyen.**
ẕ. bolma- M785a3
ẕ. M782b20

Zāl (ö.a.) **Şehname'de geçen İranlı meşhur kahraman Rüstem'in babası.**
Z. bin Sām A720a21
Z. A720a5, A720a14(2), A720a26, A720b2, A720b9, A721a24, A721b26
Z.-ni A722a7

zāl (Fa.) **İhtiyar, ak sakallı; kocakarı.**
z.-i A722b10
z.-iniñ T697b5, M797b27

żalālet (Ar.) **Doğru yoldan sapma, sapkınlık.**
ż. irdi T709a2

ẓālim (Ar.) **Zalim, zulmeden, haksızlık eden.**
ẓ. ü ʿādil A719b14
ẓ. ü cābir A727a26
ẓ. ü nādān A723a20, A727b17
ẓ. T706b17, T714b13, T716a5, A719b25, A720a24, A730b9
ẓ.-ni T716a4
ẓ.-ġa M793a21
ẓ.-lerġa M793a21
ẓ.-in M786a8
ẓ.-lerdin A726b27

ẓālim-ṭabʿ (Ar.Fa.birl.s.) **Zalim tabiatlı.**
ẓ. A722b21

zamān (Ar.) **Zaman, vakit; devir, çağ; süre; hayat, ömür; saltanat süresi.**
z.-ı nā-tüvān M790b13
ebnā-yı z.-ġa M797b24
ehl-i z.-dın M798b23
devr ü z.-ı irdi A726a6
sizinʒ z.-da T714b25
z. zamān M788a22
z. T699a23, T702a3, T705b3, T706a16, T711a16, T716a2, T716a15, A722a18, A726b4, A730a23, A733a22, A733b10, M782b4(2), M784b20, M791a9, M791b18, M795a27, M800b16, M801b26
z.-nınʒ T714a3
z.-da A722b11, A723a9, A725b20, A731b2, M791a11, M802a24
z.-ınʒda T715b15
z.-ı T697b22, T703a17, T703a18, T707b, A719a18, A722a16, A722b3, A724a7, A724a23, A724a16, A724a25, A724a25, A726a6, A726a14, A726b3, A732b20, A729a12, A729a24
z.-ı irdi A722b2
z.-ınınʒ T698a3
z.-ın A723a27, A724b8
z.-ını A720b6, A729b19, A730b6
z.-ığa A729a1, A729b19
z.-ıda T695a16, T695a27, T695b2, T695b3, T695b10, T695b14, T695b22, T696a2, T697b1, T697b7, T700a12, T702a17, T703a11, T703a15, T709a6, T710b1, T713a4, T713a8, T716a1, T718a6, A719a4, A719a7, A720a3, A720a4, A720a5, A720a22, A720b3, A721a19, A721a23, A721b12, A724a3, A724a7, A724a12, A724a26, A725b15, A725b22, A725b25, A726a7, A726b10, A727a16, A727b11, A728b20, A728b23, A729a3, A729a14, A729b1, A729b20, A729b9, A730a6, A730a22, A731b3, A731b15, A732b2, A732b5, A733a8, M791a8, M799a6
z.-ıda irdi T698a1, T717b18, T718a3, T718a21, A719b4, A720b10, A726b21
z.-ıda irdiler A719b24, A720b11, A721a5, A722b2, A724a8

z.-ıdadur T713a8, A718b8
z.-ıdağı A721b10
z.-ıdın T695b18, T696a14, T696b17, T708b18, T717b2, T712b9, T717b22, A718b8, A720a1, A732b1, M799a4
z.-ığaça T695b18, T696a14, T696b17, T711b24, A718b8, A727b7, M799a5
z.-larınıñ T717a18

zamāne (Ar.) **Devir, çağ; felek, hayat, zaman.**
z.-i dūn M800b15
z. M801b11
z.-niñ A731b1
z.-side M796a23

zamānī (Ar.Fa.) **Bir zaman, bir vakit, bir süre.**
z. A733a21, M783b20

żamīr (Ar.) **Kalp, gönül; iç, iç yüz, öz, ruh, derun; gönüldeki giz.**
ż. M795a15
ż.-iñ M788a22
ż.-iñdin M798b17
ż.-i T698a22, M786a12, M788a3
ż.-iğa T705b18, T709a2, A733a15
ż.-ide M801b6
ż.-idin T707b
ż.-idağı M802a10

zānī (Ar.) **Zina eden erkek.**
z. T714a8

zāniyye (Ar.) **Zina eden kadın; fahişe.**
z. T714a8, T717b6, T717b7
z.-ni T717b7, T717b10

zār (Fa.) **Ağlayan, inleyen; alçak, rezil, kıymetsiz.**
min-i z. u dūn M788a12
cān-ı z.-ım M792a11
nāle-i z.-ım M788b10
z. u bī-ḳarār M788a11
z. u zebūn M786b8

zār (?) **İnce zar, ince tabaka, cidar.**
z.-ı M797b3

żarar (Ar.) **Zarar, ziyan, kayıp, eksik; bir menfaatin bozulması veya kaybolması.**
nef' ü ż. "Kâr ve zarar" T708a24
ż. tigür- "Zarar vermek" T695b4, A728b7
ż.-lar T695a20
ż.-ı T718a22, A723b11, M794a13
ż.-ıdın M785b14

żararī (Ar.Fa.) **Bir zarar.**
ż. T710b21

żarb (Ar.) **Vurma, dövme.**
ż.-ı T706a25

ẓarf (Ar.) **Kap, tabak.**
ẓ. T713a11
ẓ.-da T713a17

zārlıġ (Fa.T.) **Ağlama, inleme; zayıf olma, az olma.**
z. bol- "Azalmak" M795a19
z. M798a13

żarūr (Ar.) **Gerekli; mecburi.**
ż.-dur T709a19
ż. ol- "Gerekli olmak" A724b14
ż. T713b14, M784b8

żarūret (Ar.) **Çaresizlik, mecburiyet.**
ż. ü vehmdin A725a3
ż. M792a24
ż.-din T701b11, T705a17, A732a12
ż.-raḳtur T717b26

żarūreten (Ar.) **Mecburen, çaresiz olarak, gerekli olduğu için.**
ż. A723b22, A724a1, A725a25, A728a16

ẕāt (Ar.) **Saygıdeğer kişi; kişi, kişilik; asıl, öz, cevher; kendi.**
ẕ.-ı meleki-ṣıfāt M795a16
ḥażret-i ẕ. M796a10
naʿt-ı ẕ. M784b2
ẕ. T698a5
ẕ.-ḳa M791a2
ẕ.-ıñ M798b2, M800b4
ẕ.-ıña A733a24, M786a10, M790b18, M797a4
ẕ.-ıñġa M791a20, M800b4
ẕ.-ı A726b1, M796a26
ẕ.-ınıñ T699b4
ẕ.-ıġa M785b17, M802a13
ẕ.-ları M789a24, M796a16

żāyiʿ (Ar.) **Kayıp, yitik, elden çıkan.**
ż. bol- "Kaybolmak, yok olmak; ölmek" T702b21, T703a24
ż. ḳıl- "Kaybetmek, yitirmek" M790b1, M799a11

zāyil (Ar.) **Sona eren, biten, devamı olmayan.**
z. bol- "Gitmek, sona ermek" M797a6
z. iyle- "Kaybetmek" M784b14

zāviye (Ar.) **Köşe, birinin değişik sebeplerle bulunduğu, çekildiği tenha yer.**
z.-side M795b16
z.-siniñ M798b8

zebāne (Fa.) **Alev, ateş yalını.**

z. M788a21

zeber-dest (Fa.birl.s.) **Mahir, eli üstün.**
z. A728b3

ẕebḥ (Ar.) **Boğazlama, (hayvan) kesme.**
ẕ. bol- **"Kesilmek, boğazlanmak"** T711a4
ẕ. ḳıl- **"Öldürmek"** T715b23

zebūn (Fa.) **Güçsüz, aciz, zayıf.**
zār u z. M786b8
z. it- **"Aciz etmek, güçsüz bırakmak"** A727b9
z. ḳıl- **"Aciz bırakmak"** T703a15

zebūn-keş (Fa.birl.s.) **Zayıfı ezen, zayıfa gücü yeten.**
ʿışḳ-ı z. M790a25

Zebūr (ö.a.) **Davut Peygamber'e inen kutsal kitap.**
Z.-nı T709b14, T716b7

Zecremā **(ö.a.) Bazı tarihçilere göre peygamber olduğu söylenen bir kişi.**
Z. T713a4

zehr (Fa.) **Zehir, ağu.**
z.-i helāk M796a13
z.-i ḳātil M785a24
z. ile M798b14
z. T701a4, A723a5(2), A724a23, A725a16, A731a5
z.-i M784a2

zehr-ālūd (Fa.birl.s.) **Zehir bulaşmış, zehirli.**
z. ḳıl- A725a17
z. M797b26

ẕekā (Ar.) **Zihin keskinliği, çabuk anlama.**
ẕ. M782b17

zekāt (Ar.) **Zekât, İslamın beş şartından biri. Devletin görevlendirdiği zekât memurlarınca toplanan zekât, yine bu memurlarca zekât almaya hak kazananlara dağıtılır.**
maġrūr-ı z. T717a4
z.-tur M801a2
z. T705b20
z.-nı M794a17

ẕekātçı (Ar.T.) **Devletçe zekât toplama ve dağıtmayla görevlendirilen zekât dairesi memuru.**
ẕ.-lar M794a18

Zekeriyyā (ö.a.) **İsrailoğullarına gönderilen son peygamberlerden biri olup, Yahya Peygamber'in babasıdır.**
Z. ʿaleyhi's-selām T713b12, T713b13, T713b14, T713b14, T713b18(2), T713b27, T714a12

Z. ʿaleyhi's-selāmnıñ T713b7
Z. ʿaleyhi's-selāmnı T713b6, T714a2, A724a7
Z. ʿaleyhi's-selāmğa T713b8, T713b11
Z. T713b6, T714a12
Z.-nıñ T713b14

zelīl (Ar.) **Aşağı, hor, hakir, aşağılanan.**
z. ḳıl- A724a19

zemherīr (Ar.) **Gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, karakış.** (22 Aralıktan 31 Ocağa kadar).
z. M783a14

zemīn (Ar.) **Yer, taban; toprak, bölge, saha; zemin.**
z. bile T713b16
z.-de T697b6
z.-ni T696a20
z.-ğa A721a18
z.-din A721a9

zemzem (ö.a.) **Mekke'de Kabe civarındaki ünlü kuyu.**
z. T699a5

zenbīl-bāflığ (Fa.T.) **Sepet örücülük, sepetçilik.**
z.-dın T710b18

zencīr (Fa.) **Zincir.**
ʿadl z.-i"Sarayın kapısına asılan ve herhangi bir konuda zarar gören kişilerin adalet istemek için çalabilecekleri, çekebilecekleri zincir. Bu adet Nuşirevan zamanında konulmuştur" A730a3
z. bile T717a23, A731a24
z. T717a23(2)

Zendīḳa (Ar.) **Ateşperestlik.**
Z. irdi A725b25

Zend (ö.a.) **Zerdüşt'ün kendisine indiğini iddia ettiği kitap.**
Z. kitābı A721b13
Z. A721b17

Zengbār (Fa.) **Zengbar şehri, karalar memleketi.**
Z. M786a6

zer (Fa.) **Altın.**
z. M783b10, M783b11

Zerbūn (ö.a.) **Yakup Peygamber'in Liya'dan olan altı oğlundan biri.**
Z. T700a13

zerd (Fa.) **Sarı.**
āfitāb-ı z.-iğa M783a26

Zerdüşt (ö.a.) **Mecusiliği kuran kişi. Nur ve zulmet diye iki ilaha inanma akidesini kuran Zaratustra.**
Z. A721b12, A721b14

zerdüşt (Fa.) **Ateşe tapan.**
z.-iniñ M783b24

zer-efşān (Fa.birl.s.) **Altın kakmalı, süslemeli.**
z. M796a4

zer-ender-zer (Fa.) **Süslemede ikinci defa altın tabakası ile kaplama.**
z. M783b12

zer-feşān (Fa.birl.s.) **Altın saçan.**
mihr-i z. M785a12

zer-feşānlıḳ (Fa.T.) **Altın saçıcılık.**
z. ḳıl- M783b10
z.(ġ)-ı M783b14

zer-ger (Fa.) **Kuyumcu.**
z. M783a8
z.-iniñ M783a7

Zerī'a (ö.a.) **Salih Peygamber'e her zaman kötü söz söyleyen, Semud kavmi helak olduğunda ölmeyen fakat daha sonra bu akıbetten kaçamayan bir kadın.**
Z. irdi T697a24

zer-nişānlıḳ (Fa.T.) **Altın işlemeli, altın kakmalı süsü olan.**
z. iyle- M783b10

ẕerre (Fa.) **Zerre, çok küçük parçacık.**
ẕ.-ni M794b10
ẕ.-si M783b19

ẕerre'i (Fa.) **Bir zerre.**
z. M783b16, M785b19, M797b27

ẕerre-perverlıḳ (Fa.T.) **Zerreleri besleyicilik, zerreleri koruyuculuk; sultanın kullarını gözetip koruması.**
ẕ.-dın M789a1

Zerrīn (ö.a.) **Lohrasb bin Ervend n iki oğlundan biri.**
Z. A721a27

zerrīn (Fa.) **Parlak; altın gibi, altından, altın gibi sarı.**
encüm-i z. A733a24
z. M787b9

zer-rişte (Fa.) **Altın tel, sırma.**
z.-sidin M797a21

Zerzābilistān (ö.a.) **Zal'ın asker çıkardığı şehir.**
Z.-dın A720b2

Zev (ö.a.) **Tahmasb'ın oğlu. Zab bin Tahmasb olarak da anılır.**
Z. A720a17

zevāhir (Ar.) **Çiçekler.**
z. M784a25

zevāl (Fa.) **Sona erme, bitme, son bulma, yok olma, yok etme; (güneş vb.) batma; son, nihayet.**
z. tap- **"Sona ermek, (güneş) batmak"** A726a20
z. M795a21, M785b7, A731b17, M791a22
z.-iñ A731b24, M787a24
z.-iñe T698a3
z.-i T703a22, M801b9
z.-iğa T703a22
z.-ide A731b20
z.-idin T697a9

Zevāre (ö.a.) **Rüstem'in küçük kardeşi.**
Z.-ni A722a7

zevce (Ar.) **Erkeğin nikâhlandığı kadın, eş, karı.**
z.-si T698a7

Zever (ö.a.) **Kuzeyde Diyarbakır ve Halep, batıda Halep ve Suriye, doğuda Musul ve Bağdat, güneyde Şam çölüyle çevrili. Fırat'ın iki yakasında kurulu bir şehir.**
şehr-i Z.-de A723b6

zevraḳ (Ar.) **Kayık, sandal.**
z. kibi M784a27
z. M784b1
z.-ḳa M784a27

ẕeyl (Ar.) **Bir şeyin altı, devamı, arkası; etek.**
ẕ.-iğa M784b13
ẕ.-ide M797a7

zeyn (Ar.) **Süs, bezeme, bezek.**
zīb ü z. M795b22

żıdd (Ar.) **Zıt, karşıt, nitelik ve durumları birbirine aykırı olan.**
z.-ın M796b11

ẓıll (Ar.) **Koruma, sahip çıkma, koruyuculuk; gölge.**
ẓ.-ı Ḥaḳ tebārek M795b27
ẓ.-ı ilāhī M789a9
ẓ.-ı şefḳat M798a20

z. u ḥimāyetiğa T716a2

ẓillu'llāh (Ar.) Halife ve hüküm darları ululamak amacıyla Tanrı'nın gölgesi anlamında kullanılan söz.
ẓ. M802a23

żımn (Ar.) İç, iç taraf; açıkça söylenmeyip dolayısıyla anlatılan, anlatılmak istenen söz, gizli maksat.
ż.-ıda M782b12, M786b21, M797a1, M798a2, M798a3, M800a23
ż.-ıdadur M786a11

zındīḳ (Ar.) Münafık, zındık, ahirete inanmayan; ateşperest.
z. T702a16, A725b15

zırḥ (Fa.) Zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.
z. T709a22

zırḥ-gerlik (Fa.T.) Zırh yapımcılığı, zırhçılık.
z. T709b18
z.-ige T709b18

zīb (Fa.) Süs, bezek, süsleme.
z.-i ʿālem M783a4
z.-i elfāẓ M791b11
z. ü tecemmül T704b24
z. ü tecemmülde T703b20
z. ü zeyn M795b22
z. ü zīver tap- "Süslenmek, süs ile bezenmek" M797b1
z. ile M783a5
z. tap- "Saltanat sürmek" A721a7
z. tut- "Güzelleşmek, süslenmek" M797b5
z. A724b12
z.-ide T710b10

zībā (Fa.) Süslü; güzel.
z. T706b27
z.-sı M787b20
z.-larıda M796a6

zībā-rūy (Fa.birl.s.) Güzel yüzlü, yüzü güzel.
z. irdi T695b11
z. A728b20

zībende (Fa.) Yakışan, yakışmış.
z. M790b27

zihī (Fa.) Ne güzel, ne hoş.
z. M785b11, M789a9, M796b4

ẕikr (Ar.) Anma, sözünü etme; söz, bahis, konu; anlatma, bildirme, bildirilme.

z. bol- "Anlatılmak, anılmak" T702a18
z. ḳıl- "Anmak, sözünü etmek" A718b15, A723b17
z. ḳılıl- "Anılmak, sözü edilmek" T716b16
z. A733b2, M785a2
z.-ige T718a24, M797b21
z.-ide T709a19, A723a6, A724b9
z.-idin T697b15, T716b18
z.-i T703a11, T709a18, T709a19, T717b13
z.-i öt- A721b17

Zilfa (ö.a.) Kayınpederi Lübnan'ın kızı Liya ile birlikte Yakup Peygamber'e verdiği iki cariyeden birinin adı.
Z.-ġa T700a11
Z.-dın T700a13

ẕi'l-ḥicce (Ar.) Hicri senenin on ikinci ayı.
z. M789a23

ẕilletî (Ar.) Bir alçaklık, bir basitlik, aşağılık.
ẕ. T709b25

zinā (Ar.) Zina, aralarında evlilik bağı bulunmayan kadın ve erkeğin cinsel birleşmesi.
z. ḳıl- T707b(2)
z.-sı T717b8

zindān (Fa.) Zindan, karanlık yeraltı hapishanesi; karanlık ve sıkıntılı yer; sıkıntılı boğucu durum.
z. T701a2, T701a3
z.-ġa T701a4, T715a22, T716a7, A731b26
z.-da T701a2, T701a13
z.-dadur A726a3
z.-dın T698a26, T701a22, A726a3
z.-ıda M784a16, M791a27
z.-ıdadur A726a5

zindegānî (Fa.) Dirilik, canlılık, hayat.
āb-ı z. irdi M787a21

zindegî (Fa.) Zindelik, dirilik, canlılık.
zülāl-i z. M794b9

zînet (Ar.) Süs, bezek, güzellik; sanat, incelik, zanaat; zenginlik, donanmışlık.
z. ü nezāhet A720a1
z. bir- "Süslemek, bezemek, donatmak" M787b11, M802a14
z. tap- "Donanmak, süslenmek, bezenmek" M797b3
z.-i T715a6

zînet-efzā (Ar.Fa.birl.s.) Süsleyen, süs, ziynet arttıran.

z. bol- M789a14

zinhār (Fa.) **Olmazsa, daha olmadı, hatta.**
z. M787b17

zirā'at (Ar.) **Ziraat, ekincilik, çiftçilik.**
z. T705a26

zira'atlıḳ (Ar.T.) **Ekinli, ürünlü, bereketli.**
z. T701a17

zirdest (Fa.) **Birisinin hükmü altında olma, tebaa.**
z. ḳıl- "Zulmetmek, eziyet etmek, aciz bırakmak" T703a16

zist (Fa.) **Yaşama, var olma.**
z. ḳıl- "Birlikte olmak, oturmak" T709b22

ziver (Fa.) **Süs, kıymetli taşlarla veya kıymetli maddelerle yapılmış süs, bezek; kıymetli ve güzel şey, süsleme.**
z.-i Rūm M791a19
zīb ü z. M797b1
z. bile M796a3
z. bir- M797a19
z. M796a5
z.-i T711b20

ziyāfet (Ar.) **Misafire yedirip içirme, şölen; misafir ağırlama; misafir kabul etme.**
z. ḳıl- T699a21, T711a1, T711a2, T705b6, T711a6
z. A729a17
z.-iğa T699b7

ziyān (Fa.) **Zarar, kayıp.**
z.-ı M802a7
z.-ıdur T718a18

ziyāret (Ar.) **Ziyaret, görmeye gitmek.**
z. M790a1

ziyāret-gāh (Ar.Fa.) **Ziyaret yeri, türbe.**
z.-da irdim M789a16

żu'afā (Ar.) **Kadınlar; kadın; kadınlık.**
ż. bile T714b3
ż. T698a6, T703a23, T703b2, T703b3, T703b12, T707b, T713b22
ż.-nıñ T704a4
ż.-nı T697b9, T701a20
ż.-ğa A732b14
ż.-dın T698a4, T701a20, T703b1
ż.-sı T700b25

Zuḥal (Ar.) **ast. Satürn gezegeni, Sekendiz.**
Z.-dür M794b23
Z. A723b12

ẓuhūr (Ar.) **Ortaya çıkma, görünme, meydana gelme.**
ẓ. it- "Ortaya çıkma" T703a13
ẓ. ḳıl- "Ortaya çıkmak" T708a15, T715a25, T718a6, A721b13
ẓ.-ı M787b4

ẓulemāt (Ar.) **Karanlık.**
ẓ.-ḳa T702a17, A723b5
ẓ.-ı M786b17(2), M798a3

Zū-livās (ö.a.) **Yemen'de putperest olan bir kavmin padişahı.**
Z. T717a5
Z.-nıñ T717a5

ẓulm (Ar.) **Haksızlık, eziyet, zulüm, sitem, kötülük, kötü davranma, güç ve zor kullanarak muamele; adaletsizlik.**
ẓ.-i felek M783a23
ẓ. ü İzā M800b16
ẓ. ü sitem A719b2
ẓ. ü ta'addī T716a1, A724a22
ẓ. ü tehettük A724a16
ta'addī vü ẓ. eyle- A727b25
ẓ. bile T706b18
ẓ. ḳıl- "Eziyet etmek, zulmetmek, haksızlık etmek" T703b22(2), T704b8, T710a11, A719b14
ẓ. kör- T709a11, A728a2
ẓ. körgüz- "Eziyet etmek, zulmetmek" A730a16
ẓ. öt- A723b14
ẓ. A720b26, A726a18, M785b7, M786a21, M801a15, M802a23
ẓ.-ni M801a26
ẓ.-din A720a24
ẓ.-i A719b5, A727b26
ẓ.-idin T716a2, A719b5, A722b21, A722b25, A727b14
ẓ.-idin irdi A721b5

ẓulmī (Ar.) **Bir zulüm, bir haksızlık.**
ẓ. M793a21

ẓulmet (Ar.) **Karanlık.**
ẓ. içre M791a17
ẓ. T716a24, M786a5
ẓ.-ni M784a20
ẓ.-ḳa M787a21
ẓ.-idin M794b9, M795a19, M797b6, M800b22

ẓulmet-āmīz (Ar.Fa.birl.s.) **Karanlık, karanlık bulaşmış.**
ẓ. M788a8

ẓulmet-girdār (Ar.Fa.birl.s.) **Karanlık .**
ẓ. M784a19

zūr (Fa.) **Güç, kuvvet.**

z. ḳıl- "Güç kullanmak" T717a21, T717a23
z.-uñnı T717a22
z.-ıdın M786b7

zūr-dest (Fa.birl.s.) Bilek gücü, kol kuvveti.
z. bile A721b25

żurūb (Ar.) Vuruşlar, vurmalar, hücumlar.
ż.-ıdın M785a4

Zühre (ö.a.) ast. Çobanyıldızı, Venüs.
Z. M790a21

ẕükūr (Ar.) Erkekler.
ẕ.-dın T711b2

ẕükūt (Ar.) Zekât.
ẕ.-ḳa M801a4

zülāl (Ar.) Hafif, saf, soğuk, tatlı, güzel, durgun su; su.
z.-i ḫurūşān M783a13
z.-i zindegī "Canlılık suyu, bengi su" M794b9
cām-ı z.-ġa M798b5
z. içre M783b8
z.-i T699b26, M788b4, M795a19, M795a20, M797b27
z.-iniñ M797b27

ẕü'l-ektāf (Ar.) Suçluları omuzlarından yardırarak cezalandırmasından ötürü II. Şapur'un lakabı.
Şāpūr-ı ẕ. A726b4
Şāpūr-ı ẕ.-nıñ A727a22
ẕ. A726b20

Züleyḫā (ö.a.) Yusuf ve Zeliha hikâyesindeki kadın kahraman.
Z. T700b19, T700b22, T700b24, T700b26, T701a1, T701a21, T701b1, M783b4
Z.-nı T701a1, T701a20, T701a21, T701b1
Z.-ġa T700b21, T700b25
Z.-dın T701b2

zülf (Fa.) Saç, yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.
şām-ı z.-i M784a17
z.-i M786a6

ẕü'l-ḥayāt (Ar.) Canlı.
z. T703b6

Ẕü'l-iz'ār (ö.a.) Mazenderan tarihinde anlatıldığına göre Keykavus ile karşılaşan ve onu muhasaraya alan Yemen padişahı.
Ẕ. Ḥamīrī A720b17
Ẕ. bile A720b18
Ẕ.-nıñ A720b18

Ẕü'l-ḳarneyn (ö.a.) **Hızır ile âb-ı hayatı aradığına inanılan, peygamberliğinden söz edilen kişi. Zülkarneyn İskender'in adı ile birlikte de kullanılır. Büyük İskender ile Kur'an'da da geçen, peygamberliğine, veliliğine inanılan, Hızır ile âb-ı hayatı arayan Zülkarneyn birbirine karışmıştır. Metnimizde İskender-i Zülkarneyn Yâfes'in dördüncü oğlu ve Rus neslinden olarak anlatılmaktadır. Ancak bu kişi de Hızırla âb-ı hayatı arayan ve peygamber, nebi niteliğindeki kişidir.**
Ẕ.-i ekber T697b15, T697b17
İskender-i Ẕ. T696a27
Ẕ. T698a2, T702a16, T702a17, T702a18, A723a8
Ẕ.-niñ T697b18

Ẕü'l-kifl (ö.a.) **Kur'an'da iki kere İdris ve İsmail ile birlikte adı geçen bir peygamber. Sabredenlerden, salihlerden ve Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş olanlardan olduğu belirtilir.**
Ẕ. ʿaleyhi's-selām T708b17, T708b23
Ẕ. ʿaleyhi's-selāmnı T713a3
Ẕ. ʿaleyhi's-selāmdın T713a4
Ẕ. T709a2, T709a3, T713a2, T713a3
Ẕ.-ni T708b15

zümre (Ar.) **Topluluk, bölük, sınıf, takım, grup, camia.**
z.-sığa T706b20, T708b2
z.-side T717b14

zümürrüd (Ar.) **Zümrüt.**
z. M798b27

zürriyāt (Ar.) **Soylar, nesiller, kuşaklar.**
z.-ı T700a3
z.-ıdur T702a15
z.-ın T702a5

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ